13
10 E
8M

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

13 12 . h. 30

A1

QVAESTIONVM

M. D. LXX[illegible]

QVAESTIONES LEGALES

Quæ vt plurimum in facto occurrerunt.

IN QVIBVS VARII ET NOTABILES CASVS, qui etiam in dies contingere ſolent, miro & magiſtrali atque facilimo ordine tractantur.

Quarum lectio ſtudioſis omnibus, & in foro tractandis cauſis verſantibus facilis, ordinata, iocunda, & vtilis proponitur.

AVTHORE BRVNORO A SOLE, Decretorum, & Cæſarei iuris Doctore, Veneto.

CVM EIVSDEM RERVM SVMMIS AD SINGVLAS Quæſtiones, & Indice rerum memorabilium copioſo.

MATERIARVM CAPITA ANTE INGRESSVM QVÆSTIONVM HABES.

CVM PRIVILEGIIS.

M D LXXXVIII.

VENETIIS, APVD FELICEM VALGRISIVM.

13 10 E 8

SERENISSIMO
PASCHALI CICONIA
VENET. PRINCIPI,
EIVSQVE ILLVSTRISSIMO COLLEGIO,

Fœlices ad vota ſucceſſus.

SI homines in tam breui vitæ ſuæ curſu innocentia freti ab iniurijs iniquorum tuti eſſe poſſent, SERENISSIME PRINCEPS, ILLVSTRISSIMVMQVE COLLEGIVM, naturale hoc iter peragentes, nulli infenſi, fœlicem demum, & à bonis omnibus optatum finem conſequi poſſent, nec, dum in humanis agunt, alicui rei magis quam æternæ ſaluti, nominiſque perpetuitati incumberent, nec id eis difficile fore exiſtimandum eſt, cum animi quies vitam cuique quietam paret. Verum, cum euenire ſæpe ſoleat, quod quis quanto magis ſe nulli inuidum agnoſcit, multis ſe inuidioſum eſſe comperit: Quo fit vt (velut nauis placidum mare ſcindens ventorum turbinibus aggreſſa huc illhucque impulſa diræ tempeſtati cum maxima ſua iactura cedere coacta) nec animi tranquillitati, nec integritati ſuæ fidendum agnoſcat. Quod mihi præ cæteris contigiſſe video: Dum enim id mihi ſolum, ſiue domi ſiue foris, ſemper propoſuerim, vt ſine aliorum iniuria ſtudijs laboribuſque viam mihi ad aliquam honeſtam dignitatem conſequendam pararem, non fautoribus, ſed virtute ambiens, inuidorum diris ictibus agitatus in altitudinem maris impulſus demerſus penè ſum. Quare cogitans temporum calamitati, impiorumque iniquis perſecutionibus melius eſſe cedere, quam ſecundam tempeſtatem expectare, dignitatum cogitatione poſtpoſita, conditionis temporum mutationem expectans, in hanc inclitam ciuitatem patriam meam redij. in qua poſtea (parentum ſuccedente morte) propoſitum mutans, iuſtis rationibus coactus, vxorem duxi, paterfamilias effectus ſum, curæque familiari intendens, nil mihi magis neceſſarium fore exiſtimans quam filiorem educationi honeſtiſque lucris incumbere, ijs quæ bono patrifamilias expedire videbantur curam adhibere cœpi, nec ob id meliorem ſtatum me aſſecutum cognoui: anguſtam enim rem domi habui ſemper, & ita tenuem, vt

alendis vxore, liberis, cæteriſque quorum cura mihi neceſſaria eſt, ſuffi-
cere non poſſit, ijs omnibus tamen anguſtijs preſſus, iam ſexagenarius,
ſtudiorum meorum non oblitus, ſcriptis meis curam adhibens, Quæ-
ſtiones nonnullas legales coëgi, quas & in facto habui, & camerario ſtu-
dio compoſui, eaſque iuxta Horatianum præceptum in multos dies
preſſi; Cogitans demum quantum in ipſis colligendis, conſcriben-
diſque laborauerim, ne, me deficiente, a paruulis filijs meis tineis cor-
rodendæ relinquerentur, alienæue laudis fures eas ad eorum gloriam
ſurriperent, ipſas in lucem dare ſtatui. Verum cum omnes ſibi aliquem
ducem in eorum ſcriptis publicandis, ſub cuius tutela exeant, propo-
nant, id mihi etiam ſumme neceſſarium fore ſentiens, Nilque magis vni-
cuique omni ratione conuenire cognoſcens, quam ſe, ſuaque, Princi-
pis ſui naturalis protectioni committere, Tibi, Tuoque Illuſtriſſimo Col-
legio meos hos labores dicare ſtatui; idque eo libentius facio, cum tu
me familiamque meam ſingulari quadam animi affectione & benigni-
tate pro tua humanitate ſemper amplexus ſis. Suſcipe igitur, Sereniſſi-
me Princeps, cum tuo Sereniſſimo Collegio has meas legales Quæſtio-
nes, eaſque cum illis Illuſtriſſimis Patribus, quorum aliqui laborum fi-
delitatiſque meæ calamitoſis decurſæ peſtis temporibus teſtes mihi
ſunt, tali fauore proſequere, vt omnes ſubditorum labores Principis ſui
munificentiæ charos ſemper fuiſſe agnoſcant. Quod ſi mihi, vt ſpero,
ex voto contigerit, eam iocunditatem ſentiam, vt nil mihi, tribuſque
paruulis filiolis meis, tenuique familiæ meæ hactenus optabilius eueniſ-
ſe cognoſcam. Quod mihi Deus Opt. Max. concedere dignetur, Te-
que Sereniſſime Princeps cum tuo Illuſtriſſimo Collegio, ampliſſimo-
que Dominio Veneto tueatur, inuictum reddat, atque conſeruet.

Fideliſſimus ciuis ſubditus,

Brunorus à Sole, Iur. Vtr. Doctor Venetus.

Author Lectori. S. D.

QVAESTIONES has, benigne Lector, ea qua decet humanitate legas, non liuidis, ſed ſerenis oculis percurras, purgata mente conſideres, Momus à te abſit, ſed ſi quid in eis quod tibi diſpliceat inueneris, vt me charitate non ficta moneas, obſecro, atque obteſtor: non enim omnia poſſumus omnes, & vt inquit poeta, Quandoque bonus dormitat Homerus. Scioquidem in eis pertractandis me eam adhibuiſſe diligentiam, vt in omnibus (mea ſententia) veritate firmata, nihil attigerim, quod vel bonos mores, vel Principum authoritatem, vel Chriſtianam religionem offendere, nec in minimo, poſsit. ſi ſecus feceris, Deum habebis vltorem, in quem omnium mihi illatarum offenſionum vindictam remiſi, cognoſco me quamplures inuidos habere. Doctos & literatas viros veneror, ab eiſque diſcere paratus ſum. Sciolos quoſdam & ignaros tanquam mures farina cauda aſperſos molendi artem profitentes parui æſtimo. Primorum correctionem non aſpernabor, Aliorum latratus irridebo, qui habet aures audiendi audiat. Vale.

CAPITA MATERIARVM
Quæ in ſingulis Quæſtionibus tractantur.

Serie alphabetica ordinata.

ABSOLVTVS, an poſsit iterum pro eadem cauſa moleſtari. Q. xvij.
Alienationis rei prohibitæ alienari materia. Q. xlv.
Alimenta, an debeantur filio naturali, & an non petita peti poſſint. Q. xxv.
Antiquitatis, & eius probandæ materia. Q. xlij.
Appellatio, an detur à ſententia arbitratoris, & boni uiri. Q. viij.
Appellationis materia ample tractatur. Q. xxiiij.
Arbitrator in laudo ferendo, an debeat citare partes. Q. xii.
Arbitrorum & arbitratorum materia copioſe diſcutitur. Q. xxiii.
Armorum delationis materia diſcutitur. Q. xxxv.
Articulari, an poſsit poſt concluſum in cauſa. Q. ii.
Aſſaſsinii crimen diſcutitur, & quis proprie dicatur aſſaſsinus, & an clericus aſſaſsinus poſsit per iudicem laycum puniri. Q. xxxiiii.
Attentatum, an poſsit reuocari appellatione deſerta. Q. xxxvij.

B

Bannientis beneplacitum, an eius morte cenſeatur reuocatum. Q. xxviij.
Bannitum occidenti, an præmium conſtitui poſsit. Q. xxvij.
Bannitus, an amittat beneficia iuris communis, uel quæ, & quæ retineat. Q. xvi.
Bannitus, an poſsit eſſe arbiter uel arbitrator. Q. xv.
Bannitus reſtitutus, an recuperet bona medio tempore alienata à Principe. Q. xix.
Beneficiorum materia tam quo ad acquiſitionem, quam quo ad retentionem & amiſsionem tractatur. Q. xxxviii. & xxxix.
Bigamus etiam tonſuratus, an ſit capax beneficii eccleſiaſtici, & de materia bigamiæ. q. xxxii.

C

Captura ad ſui ualiditatem quæ requiſita habere debeat, & quæ conuenientia uel inconuenientia ex debita uel indebita captura ſequantur. Q. xxx.
Caſuum inſolitorum ſeu fortuitorum in contractibus locationum apponi ſolitorum materia diſcutitur. Q. xxxi.
Cenſus, eiuſq; conſtitutio, quando licita uel illicita ſit. Q. i.
Ceſſatio à ſolutione cenſus, an faciat quem cadere a iure ſuo. Q. v.
Ceſsionarius aut hæres agere uolentes an debeant docere ſe eſſe tales ab initio. Q. xi.

Conſue-

Conſuetudo liberans patrem ab obligatione alendi filios,an ualeat. Q. l.
Contractus cenſualis ut ſit ualidus, quæ requirantur. Q. iiii.
Contractus cenſus ſeu liuelli annui in ratione quinque pro c. an ſit licitus. Q. ii.
Contractus emptionis cum conſtitutione x. pro c. an ſit licitus. Q. iii.
Criminalis materia ferè tota diſcutitur. Q. li.

D

Damnatus in pecuniam ex delicto uel quaſi,an admittatur ad ceſsionem bonorum. Q. ix.
Debitor an poſsit renuntiare beneficio ceſsionis bonorum. Q. viii.
Delinquens,ſi poſt delictum baptizetur,an in iudicio exteriori poſsit pro commiſsis ante baptiſmum puniri. Q. xviij.

E

Exceptio competens cedenti ratione ceſsionis, an impediat litis conteſtationem. Q. vij.
Exceptio quæ competebat uel obſtabat cedenti,an competat uel obſtet ceſsionario. Q. x.

F

Fideicommiſsi bona an alienari poſsint pro redemptione carcerati. Q. xlvij.

H

Horas canonicas beneficiatus dicere obligatus, an ab ipſis aliquo caſu excuſetur. Q. xl.

I

Inſtrumentis duobus eadem die confectis concurrentibus, vtrum præferatur. Q. xliiii.

L

Legitimatus poſt mortem patris,an auferat ab agnatis hæreditatem aditione quæſitam. Q. xxxvi.

M

Mariti bona an ſint uxori tacite obligata pro alimentis. Q. xlvi.
Minor & mulier, an ratione iuramenti excludantur à beneficio reſtitutionis in integrum & de certioratione. Q. xxii.
Mulierem dotare quis teneatur. Pater,uel Auus. Q. xlii.

Obligatio

O

Obligatio,an tollatur ex ceſsione bonorum. Q. vi.

P

Pacis,eiuſq; violationis materia. Q. xli.

S

Sententia abſolutoria lata in petitorio defectu probationum,an poſſeſſorio retinendæ præiudicet. Q. lxix.
Sententiam arbitri ad arbitrium boni uiri reduci petens,coram quo id petere debeat. Q. xiiii.
Sepultura an poſsit impediri à creditore defuncti donec ſibi de ſuo credito ſatisfiat. Q. xxix.
Statutum de bannitis impune occidendis,an valeat. Q. xxvi.
Statutum de compromiſsis fiendis inter coniunctos,an comprahendat etiam bannitos. Q. xx.
Statutum quod in caſibus non prouiſis recurratur ad ius commune, de quo iure intelligatur,na ſcilicet de imperiali,vel de iure ciuitatis dominantis. Q. xxi.

V

Vxor relicta domina & vſufructuaria, filiis inſtitutis , quid conſequatur. Q. xlviii.

INDEX LOCVPLETISSIMVS

RERVM AC VERBORVM NOTABILIVM,

Quæ in hiſce Quæſtionibus continentur.

BREVITER COLLECTVS.

A B.

ABSENTIA vnius partis non impedit diffinitionem articuli appellationis ab interloquutoria, ſiue fuerit lis conteſtata, ſiue non. q.24.nu.99

Abſolutio à iuramento, concedi debet de iure, & de æquitate, ne iuramentum ſit iniquitatis vinculum. q.22.num. 56

Debet peti priuſquam iurans contrauenerit iuramento. num.57

Non poteſt peti ſi fuit ſponte præſtitum, & ſine fraude recipientis. nu.58

Quem effectum operetur. nu.60

Abſolutoria dupliciter ferri poteſt. q.17.nu.1

Lata, ex eo ſimpliciter quod actor non probauit, dicitur diffinitiua. num.2

Lata ſimpliciter, in dubio, nulla cauſa expreſſa, cenſetur lata, quia non eſt probatum, nu.3

Lata in cauſa damni dati non impedit agere criminaliter. num.26

Lata in petitorio defectu probationum quod poſſeſſorio retinendæ non præiudicet. q. 49. num.1. contra num.3. & 18

Lata actore non probante, non cenſetur diffinitiua, ſed interloquutoria ab obſeruatione iudicij. nu.2. & 29. declara vt ibi, & vide, nu.30

Simplex, conſtare facit de non iure Actoris, & oritur præſumptio de iure Rei. num.21

Simplex, in petitorio lata etiam poſſeſſorio mixto præiudicat. num.15

Simplex reſpectu dominij actori præiudicat. nu.16

Abſolutus a certo crimine amplius accuſari non poteſt. q.17. num.5

Ab obſeruatione iudicij propter ineptitudinẽ proceſſus, accuſari iterum poterit. nu.6. intellige, & declara vt n.7

Ab obſeruatione iudicij quãdo iterũ poſſit ex eadem cauſa accuſari. nu.13

Per viam tranſactionis & pacis, poterit iterum ab alio nomine publico accuſari, nu.21

Poterit iterum accuſari probata colluſione, vel præuaricatione inter actorem, & reum. nu.28

Per indulgentiam Principis, quo ad pœnam criminis, & quo ad forum exterius non poterit iterum accuſari. num.30

In foro pœnitentiæ poterit accuſari in foro exteriori. nu.32

In iudicio inquiſitionis ſemel, poterit iterum accuſari. n.31

In foro eccleſiaſtico a crimine mixti fori, poterit ſuper eodem crimine accuſari coram iudice ſeculari. nu.31. idem in condemnato. nu.42

Vel punitus in foro eccleſiaſtico poterit iterum abſolui, vel puniri in ſeculari. nu.40

A C.

Accedens ad conciones hæreticorum conuincitur de hæreſi. q. 51. num.40. & ſub nu.42

Acceſſorium, ſequitur principale. q.21. nu.47

Non ſequitur naturam ſui principalis, cum ratio vtriuſq; diuerſa eſt. q.5. nu.29

Quando non habet conſiſtentiam ſine principali, legato vnius continetur & aliud. nu.26

Accuſatio, de nouo inſtitui quando poſſit. q.17. nu. 29

Accuſator, in abolitione publica poteſt repetere reum finitis ferijs infra triginta dies. q.17. nu.8

Primus quare repellatur, poſt tranſactionem, ab accuſando de nouo. nu.23

Accuſatus, a iudice eccleſiaſtico vel punitus ab eo, quo caſu poſſit, vel non poſſit repeti, a iudice ſeculari, diſtinguitur. q.17. num.53

Actio ex contractibus iuriſgentium quando oriatur. quæſt.6. num.6

Inanis eſt, quam inopia debitoris excludit. q.9. nu. 9

Perſonalis tantum competit vxori pro alimentis contra maritum. q.46. num. 6

De in rem verſo filio contra patrem quando competat. q. 43. nu.24

Actum legitime reuocari non debet. q.37. nu.5

Actus fit nullus defectu iuriſdictionis ex aditione ad non ſuũ iudicem. q.14. nu.3

Vt valeat, Princeps cenſetur voluiſſe vti plenitudine poteſtatis. q.16. nu.37

Legitimandi non poteſt exerceri in aliena ditione, cum ſit voluntariæ iuriſdictionis. q.21. nu.45

Non obligat eum qui renuntiat iuri, quod dubitat ſibi competere. q.22. nu.18

Indifferens, licèt ſonet in delictum, tamẽ præſumendus eſt potius bonus, & in bonam partem, quam in malam. q. 51. num.65

Quilibet requirit duos teſtes ad minus. nu.110

Actus duo ſufficiunt ad inducendam conſuetudinem, ſiue ſint iudiciarij, ſiue non. q.21. nu.27

A E.

Aequitas ſcripta neceſſitatem importat. q.50. nu. 10

Affectus, effectu non ſequuto, quod non puniatur pœna ordinaria, ſed minori. q.34. nu.31

Affines carcerati, qui venit ſuſpendendus, ſi eum veneno occidant in carcere, ne vituperentur, debẽt puniri tanquã paricidæ. q.16. nu.41

A G.

Agens petitorio omne ius ſuum conſequens & cohærens, qualecunque ſit, & vndecunque in iudicium deduxiſſe videtur. q.49. nu.20

Agens poſſeſſorio recuperandæ in beneficialibus, quod teneatur titulum iuſtificare. q.39. nu. 35

INDEX.

Agentes, conſentientes, vel auxilium præbentes in atrociorib. pari ſupplicio afficiuntur. q. 34. nu. 45

Agenti contra ceſſionarium incumbit onus probandi illum eſſe talem. q. 11. nu. 3

Agenti poſſeßorio recuperandæ in beneficialibus, quid incumbat. q. 39. nu. 33. & 34.

Agnationē, vel genus allegans debet illud probare. q. 11. n. 17

A L.

Alienare probibitus fauore certæ perſonæ expreſſæ non pōt contrauenire, ſecus ſi ſui ipſius. q. 47. nu. 12

Qui non poteſt, non etiam facere poteſt vt ex ſuo delicto ſequatur alienatio. nu. 15

Alienari prohibita, an tranſeant in fiſcum durante vita prohibiti. q. 47. nu. 23

Tum demum in cauſam dotis alienari poßunt, cum legitima, & Trebellianica non ſufficiunt. q. 45. nu. 68. & 69

Alienatio alicuius rei non valet, niſi vſque ad tempus permiſſum. q. 45. nu. 20

Bonorum eccleſiæ, & minoris præſumitur ſolenniter facta ob temporis diuturnitatem, & quaſi poſſeſſionem. q. 42. nu. 19. Declara, vt nu. 20. & 21

Non dicitur, donec traditio facta fuerit. q. 45. nu. 1

Quando dicatur uera traditio. nu. 12

Capitur ſtrictè, & largiſſime. nu. 13

Legalis eſt permißa. nu. 25

Legalis & neceſſaria non excluditur, etiam ſi concurrat duplex prohibitio. nu. 43

Poteſt ſequi per compromiſſum. q. 20. nu. 11

Prohibita extra familiā, an poſſit fieri de conſenſu illorum de familia. q. 45. nu. 73

Non extenditur ad hæredem legitimum. nu. 41

Alienationis prohibitio facta ſimpliciter quo caſu inducat fideicommiſſum, vel non, q. 45. num. 22. vi. in ver. Prohibitio alienationis.

Alimenta debentᷓ rōne ſanguinis, non patria ptātis, q. 43. n. 7

Debita iudicis officio, & iure ſanguinis non repetuntur, niſi vt q. 25. nu. 24

Debita iure actionis præterita repetuntur, abſque præcedenti proteſtatione. nu. 25

Si cui debentur, is non excluditur ab eorum petitione, quia ipſa non petijt, & ſe ipſum aluit. nu. 21

Vnde quis aliunde habere dicatur. q. 50. nu. 30

Alimentandi ius deriuatur a iure naturali. q. 50. nu. 26

Alimentorum appellatione, vltra comeſtibilia, continentur calciamenta, veſtimenta, & habitatio. q. 9. nu. 37

Fauori nec expreſſe, nec tacite renuntiari poteſt, etiam per lapſum temporis. q. 25. nu. 18

Iudicium diuerſimode intentatur. nu. 23

Nomine quid veniat. q. 48. nu. 16. Reliqua vide inf. in ver. Pater.

Allegationes iuris poſt cōcluſū in cā ꝓduci poßūt. q. 25. n. 10

A M.

Amiſſio, & priuatio iuris non inducitur quando non eſt lege cautum. q. 5. nu. 20

A N.

Angeli deciſio reprobatur. q. 44. nu. 29

Animus occidēdi ex armorum genere cognoſcitur. q. 34. n. 41

Anni, adhoc vt quid dicatur de antiquo, quot requirantur. q. 42. num. 1

Centum quod requirantur. nu. 6

Quadraginta quod ſufficiant. nu. 4

Antiquitas non ſic prodeſt in vno caſu ſicut in alio. q. 42. n. 3

Antiquum tempus, diuerſimode conſideratur. q. 42. nu. 2

Habet vim conceſſionis, & priuilegij. nu. 47. vide inf. Tempus antiquum.

A P.

Appellans a ſententia arbitri, petens illam reduci ad arbitriū boni viri, coram quo iudice id petere debeat. q. 14. nu. 1

Appellans, cui eſt aſſignatus terminus, quæ ſeruare debeat. q. 24. nu. 77

Debet iudicem interpellare nedum ſemel, ſed bis, & pluries. nu. 75

Facere quid debeat vt excuſetur. nu. 72. 73. & 74

Impeditus proſequi facto iudicis, per quem ſtat quominus in cauſa procedatur, habet ſecundum annum ad proſequendum. nu. 48

Manifeſte friuole iniuriam facit iudici, & parti. nu. 19

Poteſt dicere tempus finiendæ appellationis tantum currere à die appellationis in ſcriptis interpoſitæ, & non ante, licet prius viua voce appellauerit. nu. 28

Viua voce, reſeruato beneficio appellandi in ſcriptis, vnam tantum appellationem interpoſuiſſe videtur. nu. 29

Vt videatur fuiſſe diligens in cauſa appellationis, quid facere debeat ad effectum vt ſibi non currat tempus. nu. 67

Appellanti, an currant fatalia ſi non potuit habere copiam iudicis. q. 24. nu. 80

Quod tempus currere incipiat a die appellationis in ſcriptis interpoſitæ. nu. 31

Appellare licet a iudicibus iuxta regulam iuris. q. 14. nu. 15

Appellari poteſt a iudice, cuius arbitrio aliquid relinquitur, q. 13. nu. 10. & diſtinguitur. nu. 14

A ſententia arbitri qui cognouit loco iudicis, q. 14. nu. 13

De iure canonico, in cauſis minimis, ſicut in maioribus. q. 24. nu. 117

Licet non poſſit in cauſa momentaneæ poſſeſſionis, poterit tamen per viam nullitatis ſententia in cauſa huiuſmodi lata impugnari, nu. 115

Licet poſt decem dies, quando grauamen habet cauſam ſucceſſiuam. nu. 34

Non poteſt, a ſententia principis. nu. 26

A ſententia Senatus. nu. 27

Appellatio an detur ab eo cui ut bono uiro aliquid diffiniendum committitur, & qui nō vt iudex ſed vt bonus vir de cauſa cognoſcit, & ſecundum æquitatem pronuntiat. q. 13. num. 1. 6. & 16

A ſententia ſuper poſſeſſorio, qđ nulli prohibeatᷓ. q. 24. n. 106

Admittitur, etiam in crimine læſæ maieſtatis. q. 51. nu. 205

Etiam in notorijs quando allegaretur cauſa per quam ipſa appellatio iuſtificaretur. q. 24. nu. 23. In ciuilibus, etiam in notorijs, ſuſpendit executionem, & ligat manus iudicis. nu. 22. Semper, de iure communi, niſi ſpecialiter ſit prohibita. q. 51. nu. 204. & q. 24. nu. 2

Cum ſit defenſio, non pōt tolli, attenta eius ſubſtantia, quia eſt de iure naturali. q. 24. nu. 8. & q. 51. nu. 207

Datur a cōminatione iudicis, q. 24. n. 35. A decreto de torquendo. q. 51. nu. 171. A iudice non procedente ſecundū iuris regulas, ſed ex ceruice ſua. n. 118. A vero arbitro iuris grauante. q. 13. nu. 11. Declara vt nu. 13. Ab interlocutoria ſecundū canones, & in terris eccleſiæ. q. 51. n. 172. in poſſeßorio recuperandæ, & quare. q. 24. n. 112

Deſerta habetur pro non facta. q. 37. nu. 8

Deuoluit primam cauſam cum ſua qualitate. q. 24. num. 96

Inuenta eſt ad corrigendam iudicis iniquitatem. q. 24. nu. 1. & q. 23. nu. 19

I N D E X.

Licet non admittatur ab arbitratore, admittitur tamen ab eo qui vt ordinarius cognoſcit de eā reductionis, & tractat de moderando arbitratoris iudicio.q.14.nu.12

Licita eſt in criminalibus de iure canonico.q.51.nu. 206

Manifeſte friuola proceſſum non interrumpit, nec obſtat iudicis inhibitio deſuper emanata.q.24.nu.18

Nedum negotium deuoluit, ſed ēt cognitionem nullitatis. q.24.nu. 12

Non admittitur, de iure ciuili in cauſa poſſeſſorij, ſiue agatur interdicto recuperandæ ſiue adipiſcēdæ.q.24.n.116

In cā momentaneæ poſſeſſionis, & ubi agitur de mero poſſeſſorio.nu.104

Non datur a pronuntia quam facit Epiſcopus de uiſitando prouinciam.q.13.nu.15. Etiam in poſſeſſorio iuris, & in poſſeſſorio dato uigore ſtatuti.q.24.nu.108. in notorijs.nu.20. Regulariter ab arbitri ſententia.q.23. nu.3

Non ſuſpendit ſententia excommunicationis.q.24. nu.24

Pro parte eccleſiæ a laudo arbitratoris coram quo iudice cognoſci poſſit.q.14.nu.10

Quæ coram honeſtis perſonis interponenda eſt, coram vno honeſto homine interponi poteſt.q.4.nu.8

Quando detur a ſententia arbitri.q.23.nu.18

Quo caſu detur in cauſa poſſeſſorij.q.24.nu.109

Recipienda non eſt, ne cadauer debitoris ſepeliatur, donec &c.q.29.nu.7

Reſcindit litem, & eām reducit perinde ac ſi lis fuiſſet cōteſtata in cauſa principali.q.24.nu.11

Super poſſeſſorio, quo caſu de iure ciuili valeat.q.24.n.120

Suſpendit, & deuoluit inſpecto futuro euentu.q.24.nu.14. Expenſas, damna & pęnam in ſententia reſeruatam.q. 24.nu.13. Iuriſdictionem, & impedit, niſi ſit manifeſte friuola.nu.17. pronuntiatum & extinguit interim ipſa pendente.nu.3

Valet ſuper poſſeſſorio, quando non admittenda fuit admiſſa.q.24.nu.114

Viua voce ſufficit quo ad actum interrumpendi per appellationem iuriſdictionem iudicis a quo.q.24.nu.32

Appellatione a diffinitiua pendente nihil eſt innouandum. q. 37.nu.2. Admiſſa, proceſſus factus a iudice qui detulit appellationi, poſt de ationem eſt irritus.q.24.nu.57

Appellationem non proſequi, & ipſam deſerere, & non appellare, paria ſunt.q.37.nu.7

Appellationis cauſa, ſi ex forma ſtatuti debet committi per priores infra tres mēſes, intelligitur ſi ſuper hoc fuerint interpellati, & cum importunitate.q.24.nu.68

Deſertio, an tollat reliqua iuris remedia.q.24.num.81. In cauſa beneficiali non obſtat, quin iudex appellationis poſſit de meritis cauſæ cognoſcere ex officio.nu.89. Operatur ſolum, vt fingatur non eſſe appellatum.nu.82

Formalitas eſt de iure poſitiuo.q.24.nu. 4

Omiſſio non purgat incompetentiam iudicis, nec nullitatē proceſſus.q.24.num.88

Proſequenda tempus, non poteſt prorogari. 24.num.37. Pacto, aut ſimplici litigantium conſenſu.nu.39. Partiū conſenſu ſuperſederi poteſt.num.42

Proſequutio fieri debet intra annum cum citatione partis. q.24.nu.38

Appellatur ab hypothecaria, licet nudam poſſeſſionem aduocet.q.24.nu.110. in poſſeſſorio mixto.nu. 111

A R.

Arbiter, an quis fuerit, uel arbitrator, ex modo procedendi cognoſcitur.q.12.num.31

Coactus ſtare conſilio ei dato in ſcriptis a tertio, & ſecundum illud pronuntiare, an teneatur illud ſequi, ſi cognoſcat iniuſtum.q.23.num.36

Debet unicuique partium reddere quod ſuum eſt, nec debet de iure unius tollere, & alteri dare.q.23.nu. 16

Dicitur ab arbitrij libertate.q.23.num.15. Eſt ille qui eligitur ut iudex.num.14

Et Arbitrator, ſimpliciter pronuncians, ex quo capite pronunciare cenſeatur.q.23.nu.1

Iuris, ſiue à lege, ſiue à Principe, ſiue à ſtatuto datus ſit, permittens tranſire tempus compromiſſi, tenetur partibus, nam eſt ad inſtar iudicis.q.23.nu.25. Non obſeruans apices iuris facit litem ſuam.nu.12. Omittens arbitrari, ſiue per negligentiā, ſiue per dolum uerum, uel præſumptum quomodo parti læſæ teneatur.nu.26. Permittens tranſire tempus, quod teneatur partib.nu. 8

Arbitramentū eſt ſpecies cōtractus tranſactionis.q.15.n.26

Arbitrādi modus eſt ordo inductus de iure ciuili cōi.q.15.n.6

Arbitrari, quando quis habet ſuper re non litigioſa, de qua nō eſt differentia inter partes, poteſt id facere nullo citato, uel præſente.q.12.nu.10

Super electione aliquarum perſonarum uenientium ad aliquod commodum poteſt quis partibus abſentibus inter uiuos, & in ultima uoluntate.nu.11

Vel eligere quando quis habet iure proprio, poteſt id facere ſine alterius partis præſentia.nu.9

Arbitrator in laudo ferendo debet citare partes, alias laudum eſt nullum.q.12.nu.1

Quo caſu in laudo ferēdo nō habeat requirere partes.n.12

Quod poſſit laudare & ſententiare partib. non citatis.nu.3

Regulariter procedere poteſt iuris ordine nō ſeruato.n.28

Vt arbitrator non dicitur iudex, nec coram eo orditur iudicium, nec eius pronuntia dicitur ſententia.nu.33

Arbitri, alij iuris, alij compromiſſarij.q.23.nu. 17. Et quæ ſit horum differentia.nu.35

Arbitrio iudicis committitur utrum ſit ueriſimile id quod ex praecepto legis faciendum eſt ſecundum ueriſimilitudinem.q.31.nu.65

Quando quid committitur, intelligitur in dubio commiſſū arbitrio boni uiri.q.13.nu.9

Arbitrium quando alicui de re aliqua partium conuentione conceditur, intelligitur ita conceſſum, ut dolus abſit, & æque arbitretur.q.23.nu.23

Arbitrorum tres ſpecies.q.13.nu.3

Argumentum, a communiter accidentib. ualet.q.51.num.33

A contrario ualidum eſt in iure.q.8.nu. 10

A conuentione ad ſtatutum ualidum eſt in iure.q.35. nu.7

A ſufficienti partium enumeratione ualidū eſt.q.51.nu.19

A ueriſimili ualet.q.51.nu.18

De contractib. ad maleficia in iure probatū eſt.q.34.n. 46

De perſona ad res, ualet.q.1.nu.20

De primo ad ultimum, ualet.q.51.nu.78

De ſpēa ad iuſtm, & e contra, ualet.q.49.nu.3. & 31

Armans ſe præſumitur de bello, & rixa cogitare.q.35.nu.15

Armorum delatio, malum āīum gerentis arguit.q.35.nu.14

Et cām pſtat ad violētias, percuſſiones, & homicidia.n.13

Vſus regulariter eſt interdictus, & prohibitus.q.35.n.16

Ars omnis exercitatione recipit incrementum.q.22.n.73

Articuli an poſſint dari poſt publicationem proceſſus, & concluſum in cauſa.q.25.nu.1

Publicato proceſſu poſſunt produci, & ſuper eis recipi, & examinari teſtes.nu.3. & id qūo intelligatur.nu.4

I N D E X.

A S.

Aſſaſſinij crimen, grauiſſimum eſt, & in eo ſolus conatus puni tur, ac ſi actus perfecte conſummatus eſſet. q. 34. nu. 1

In eius caſu quomodo iudicandum ſit. nu. 19

Aßaſſinium committi non dicitur ex ſimplici oblatione, & promiſſione abſque acceptatione. q. 34. nu. 13

Eſt homicidium uoluntarium aggrauatum qualitate pecuniæ datæ, acceptæ, vel promiſſæ. q. 34. nu. 21

Licitum an aliquo caſu ſit. q. 34. nu. 48

Perpetratum dicitur ex eo ſolum quod quis recipit pecuniam vt aliquem occidat. q. 34. nu. 33

Aſſaſſinus, interficiens Iudæum, uel paganum, an incidat in pœnas. c. 1. de hom. in 6. q. 34. nu. 23

Proprie dicitur ille, qui pecunia data uel promiſſa homicidium committit, uel committere attentat. q. 34. nu. 7

Quis dicatur. q. 34. nu. 2. 3. 4. 5. in terminis. c. 1. de hom. in ſex. nu. 6

Vt quis dicatur, ſufficit, quod promittat, uel ei aliquid promittatur, etiam quòd non ſit pecunia. q. 34. nu. 10

Aſſertio minoris facta cum iuramento per errorem poteſt re uocari, & datur ratio. q. 22. nu. 54

Aſſumptus ſuper nuda purificatione contractus, potius videtur proceſſiſſe ut arbitrator, quã ut arbiter, niſi de mente partium per alia verba aliud appareat. q. 23. nu. 7

A T.

Attentata, appellatione deſerta quo caſu reuocetur. q. 37. n. 9

Appellatione pendente an poſſint reuocari, non obſtante deſertione ipſius appellationis. q. 37. nu. 1

Per tertium non reuocatur ante omnia. q. 37. nu. 27

Quod nõ poſſint reuocari, cã per appellationem deſerta. q. 37. num. 4

Quod poſſint reuocari, cauſa per appellationem deſerta. q. 37. nu. 3

Reuocari quomodo petantur. q. 37. nu. 25

Reuocari quomodo poſſint. q. 37. nu. 10

Attentati uia, competit & contra tertium qui in re attentata ſucceſſit. q. 37. n. 20. Non competit poſt deſertionẽ. n. 22

Attentatorum, cauſa non requirit obſeruationẽ terminorum. q. 24. num. 54

Materia ubi tractetur, remiſſiue. q. 37. nu. 30

Remedium, an competat, ſi iudex quo ſcit iudicem ad quẽ procedere, licet non ſit inhibitum. q. 37. nu. 28. Eſt fauorabilius quocunque alio remedio reſtitutorio. num. 11.

Non conſideratur in proſequente appellationem incidenter, & non principaliter. nu. 24

A V.

Audientia propter contumaciam non poteſt perpetuo denegari. q. 26. nu. 13

Auguſtini Sancti ſententia in materia torturæ. q. 51. nu. 166

Authentica, quod locum. C. de ſecun. nup. loquens in filijs, non habet locum quando hæreditas ad tranſuerſales uadit. q. 48. nu. 7

Authoritas ſuperioris ex temporis antiquitate præſumitur interueniſſe. q. 42. nu. 52

Auus, dotans neptem, in dubio, filij intuitu dotare exiſtimatũ. q. 43. nu. 26. Quo caſu dotare teneatur. nu. 15

Paternus habet omnes deſcendentes in poteſtate. q. 43. nu. 2

Quo caſu neptem dotare teneatur. q. 43. nu. 23

Quo caſu teneatur de in rem uerſo. q. 43. nu. 5

Tenetur dotare neptem, non pater. q. 43. num. 1. Contra. nu. 6. 9. & 12

B A.

BAiulis, & biruarijs in ſtatu eccleſiaſtico datur in genere facultas capiendi delinquentes. q. 30. num. 19

Baiulus, in Regno, põt capere fures, & delinquentes, donec mittat illos ad iuſtitiarium prouinciæ. q. 30. nu. 15

Baldi dictum in l. nemo. C. de epiſc. audien. reprobatum oſtenditur. q. 51. nu. 54

Banna, & edicta proponi pro inueniendis delictis, & delinquẽtib. ſecũdum ſtylum curiæ Romanæ probatũ. q. 51. n. 124

Banniti æquiparantur transfugis, qui poſſunt ex legis facultate interfici. q. 26. nu. 2

An poſſint quærere ſibi actiones. q. 16. nu. 17

Deportati, relegati, & ſimiles, ob pœnam delicti perdunt ea quæ ſunt iuris ciuilis. q. 15. nu. 7

Noſtri temporis perdunt omnia quæ ſunt iuris ciuilis, & retinent ea quæ ſunt iuris gentium. q. 16. nu. 11

Perdunt iura quæcunque uſque ad bannum, ſed non ea quæ ſibi competunt poſt. q. 16. nu. 8

Quæ iura amittant. q. 16. nu. 4

Quarum ſucceſſionum ſint capaces. q. 16. nu. 3

Quo caſu regulariter perdãt bona, & poſſint occidi. 16. n. 9

Bannito dicenti bannũ cancellatum non creditur. q. 26. nu. 53

Bannitorum ſtatus diuerſi. q. 15. nu. 16

Bannitum authoritate propria quis capere & occidere põt. q. 26. nu. 51. Non oĩs bannitus occidere põt. q. 26. n. 61

Occidens per alium mediante pecunia, an, & quando puniatur. q. 34. nu. 49. vi. inf. in ver. occidens bannitum. & in ver. occidere bannitum.

Bannitus, æquiparatur excommunicato. q. 15. nu. 8

An poſſit cedere iura. q. 15. nu. 5. Eſſe arbitrator. nu. 23. Teſtari. nu. 18. q. 16

Arbiter eſſe quando non poſſit. q. 15. nu. 9

Bannitum impune occidere poteſt. q. 26. nu. 59

Cancellatus de vno libro, & non de alijs poteſt impune offendi. q. 26. nu. 54

Captus, & carceratus non poteſt in eo ſtatu impunè offendi, quia eſt ſub protectione curiæ, q. 26. nu. 40

Ciuitatis ſuæ iura quando amittat uel retineat. q. 15. n. 12

Cũ publicatione bonorũ nõ põt eſſe arbitrator. q. 15. n. 37

De iure ciuili non poteſt compromittere actiue, ſed paſſiue ſic. q. 20. nu. 22

Deportato an æquiparetur. q. 16. nu. 10. Licet æquiparetur deportato, transfugæ, aut hoſti ciuitatis, non tamẽ perdit beneficia iuris communis. nu. 7

Ex cõtumacia ſimplici, an poſſit impune occidi. q. 26. n. 12

Non poteſt impune offendi, etiam permittente ſtatuto generali. q. 15. nu. 13

Ex forma ſtatuti in territorio bannientis nihil acquirere poteſt, etiam per ſubiectam perſonam. q. 10. nu. 13

Fit hoſtis, & transfuga ciuitatis. q. 26. nu. 15. Et habetur pro mortuo. q. 20. nu. 1

Gaudet beneficio ſtatuti de compromiſſis. q. 20. nu. 9

In contumaciam ex forma ſtatuti nõ eſt infamis. q. 15. n. 17

In regno quomodo poſſit uel non poſſit offendi infrà tempus forindicationis. q. 26. nu. 67

Licet ſoluerit pœnam, tamen niſi ſit cancellatus de banno, adhuc poterit impune offendi, & aſſignatur ratio. q. 26. nu. 58. Vid. inf. uerſi. Non cancellatus.

Non amittit beneficia iuris cõis, ſed eius tm̃ ciuitatis cuius banno ſuppoſitus eſt. q. 16. nu. 1. vi. inf. uerſ. Non perdit.

Non cancellatus, cuius tamen pœna in banno poſita ſoluta apparet per ſolemne inſtrũm in archiuio poſitum, an po-

teris

terit impune offēdi.q.26.n.50.vi.ſup.uer.Licet ſoluerit
Non perdit ea quæ ſunt de iure communi, & naturali.q.26.num.17.uide ſup.uer.non amittit.
Non poteſt, in territorio bannientis compromittere actiue, ſecus paſſiue.q.20.nu.19
Non repellitur a contrahēdo, & aſſignatur rō.q.15.n.27
Occidens alium bannitum conſequitur premium ſtatuti,q.27.nu.17. Bannitum, quo caſu puniatur, nu.19
Per Papam, vel Imperatorem, cui eſt indictum bellum, nō poteſt eſſe arbitrator.q.15.nu.30.nec arbiter, & aſſignatur ratio.nu.18
Perdit iura ciuilia ciuitatis propria, licet eius bona non publicentur.q.15.nu.19.iura ſua ciuitatis quo ad commodum, ſecus quo ad incommodum.q.20.nu.20. omnia beneficia ciuitatis a qua eſt bannitus.nu.12
Poteſt compromittere de iure communi extra territoriū bannientis.q.20.num.17. & etiam in territorio bannientis.nu.18. Eſſe arbitrator conuentionalis, non autē iudicialis.q.15.num.24
Quæ beneficia perdat, & quæ retineat.q.20.nu.3
Quæ iura perdat.q.15.nu.15.q.16.nu.32.ſup.uer.Perdit.
Qualis amittat omnia beneficia etiam iuris cōis. q.16.n.14
Qualis non poſſit eſſe arbitrator.q.15.nu. 31
Quando perdat iura tam bannientis, quam communia.q.16.nu.33
Quod nullius rei, uel ſucceſſionis capax ſit.q.16.nu.5
Quod indiſtincte poſſit eſſe arbitrator,q.15.nu.28
Quod poſſit eſſe arbiter, exceptis hæretico, & aſſaſſino.q.15.nu.20
Reputatus cōiter nō bannitus, pōt eſſe arbiter.q.15.n.21
Reſtitutus ad patriam & bona, an, ſi uelit, admittatur ad ceſſionem bonorum.q.19.nu.68. Recuperat bona confiſcata.nu.69. An habeat beneficium ceſſionis, diſtinguūtur tres caſus.nu.77. Habet actiones contra fiſcum pro bonis in tertium translatis, & nominibus debitorum exactis.nu.71. Licet recuperet bona, non tamen recuperat fructus perceptos ex bonis etiam non alienatis à fiſco.nu. 67. Non recuperat bona in alium medio tempore legitime alienata.nu.1. Quæ bona recuperet.n.66.
Quo caſu recuperet bona confiſcata.19.nu.64. Si non recuperat bona, habet beneficium ceſſionis.nu. 70
Succeſſionum capax an ſit ab inteſtato, uel ex teſtō.q.16.num.24
Audiri ſi non debet, non ualet proceſſus pro eo, ſed contra eum ſic.q.20.nu.21
Si iuxta conſuetudinem Regni compareat ante ſententiā forindicationis, eſt dimittendus fideiuſſoribus, donec cognoſcatur an foueat bonum uel malum ius.q.26.nu.66.
Sine confiſcatione bonorum gaudet ſtatuto de compromiſſis.q.20.nu.23
Bannum, an per mortem bannientis cenſeatur reuocatum, vel debuerit præcedere expreſſa reuocatio, & noua ſucceſſoris declaratio requiratur.q.28.nu. 1
Licet quis ſoluerit, niſi tamen ſit cancellatus de libro bannitorum, poterit impune occidi.q.26.n.49. Vi. ſup.uer. Bannitus.uerſi.Licet ſoluerit. & verſ. Non cācellatus.
Quod non intelligatur reuocatum, uel finitum morte iudicis bannientis.q.28.nu.3
Baptiſmus, & pænitentia, quomodo differant.q.18.nu. 2.
Fuit ad regenerandum inſtitutus.q.18.nu.5
Operatur remiſſionem quo ad Deum, non autem in foro cōtentioſo.q.17.nu.35
Quam pœnam tollat.q.18.nu.9
Quo ad intereſſe partis læſæ, uel damnum poſſa non liberat baptizatum.q.18.nu.17
Quo caſu in foro exteriori liberet baptizatū, diſtinguitur.q.18.num.11
Quod non liberet baptizatum a pœna delicti commiſſi ante q.18.nu.3
Baptizatus, quod moleſtari non poſſit pro delicto ante baptiſmum commiſſo.q.18.nu. 1. & 8

B E.

Beneficia, plura curata recipiens non eſt priuatus ipſe iure primo, nec ſecundo.q.39.nu.30
Triplicis ſunt differentiæ.q.39.nu.24
Vacant per ademptionē ſecundi, & acceptationem pacificam.q.38.nu.46
Beneficij eccleſiaſtici capax ut quis ſit, quæ requirantur.q.38 nu.3. Impetratio facta a puro layco, aſſerente ſe clericum non eſſet, non ualet, & impetrans priuatur impetratis.nu.1. Non tonſuratus capax non eſt.nu.13
Permutatio quando dicatur facta in fraudem.q.39.nu. 51
Poſſeſſio quando propter impedimentum alio modo quæri poſſit quam per corporalem inductionem.q.38.nu. 59. Vi.inf.lit.P.uerſi.Poſſeſſio beneficij.
Reſeruatio expirat per collationem & acceptationem de eo factam, et ante apprehenſionē poſſeſſionis.q.39.n.1
Sola inæqualitas non eſt apta ad reſcindendam permutationem, concurrente etiam aliquali fraudis præſumptione.q.39.nu.50
Beneficio, ius acquiritur per ſolam canonicam collationem, abſque traditione poſſeſſionis, eiuſque apprehenſione.q.38 nu.28. Declara, ut nu.32. & 33
Primo quando intelligatur renuntiatum per adeptionē ſecundi.q.39.nu.28. & 32
Beneficio collato, & acceptato, etiam ſi ſecundo tradatur poſſeſſio, & apprehendat, primus præfertur.q 38.num.36
Beneficiorum inæqualitas an ſit de per ſe ſufficiens ad reſcindendam permutationem factam.q.39.nu.44
Beneficium eccleſiaſticum, acceptari an poſſit per procuratorē gn̄alem, uel requiratur procura ſpecialis,q.38.n.41
Habens ſine fructibus dicitur, ex iuris interpretatione, non habere beneficium.q.40.nu.14
Non acquiritur inuito.q.38.nu.42
Nō curatū obtinēs, ſi ſecundū curatū recipiat, nō uacat ipſo facto, et ſi primum requirat reſidentiam.q.39.num.22
Non pōt licite ſine canonica inſtitutione obtineri.q.38.n.1
Obligat bn̄ficiatū ad dicēdū horas.q.40.n.9. Amp.ut n.11
Poſſidēs, licet tenue, tenetur horas canonicas priuatim dicere.q.40.nu.1
Primū qn̄ dicatur uacare per adeptionē ſecundi.q.39.nu.23
Vacare quomodo dicatur.q.38.nu. 31
Vnū, ſeu dignitas cuiq; cōceditē ex cōcilio Trid.q.39.n.32

B I.

Bigami ex quib.rōnib.excludantur ab ordinib.ſacris.q.32.n.6
Bigamiæ ſtatus triplex.q.32.nu.17
Bigamus, accedens ad ordinēs ſuſcipit caracterem.q.32.n.23
Etiā tōſuratus eſt incapax ad beneficia eccleſiaſt.q.32.n.1
Non poteſt altari ſeruire.q.32.nu.3
Ordinatus licet nō recipiat ordinis executionē, recipit tn̄ caracterē.q.32.nu.8. & ordinis ſacramentum.num.21
Reputatur merè laycus.q.32.nu. 2
Verè quando quis dicatur.q.32.nu.9
Verus, & interpretatiuus, quomodo differunt. q.32.nu.7

B O.

Bona, alienari prohibita, an pro ſoluendis debitis probibentis alienari poſſunt.q.45.num.77
Poſſunt pro reſtitutione dotis alienari.nu.78
Ante tranſlationem dominij dicuntur in patrimonio delinquentis.q.19.nu.53.
Aſſignata per iudicem in ſolutum creditori, ſi longe plus ualerent quàm ſit debitum, aſſignatio in eorum nulla redderetur.q.33.nu.15
Damnatorum conſeruantur filijs. fallit in hæretico.q.16.num.37
Data in ſolutum creditori infra quantum tempus debitor redimere poſſit.q.33.nu.9
Debitoris in ſolutum data creditori efficiuntur ipſius creditoris, nec amplius recuperari poſſunt.q.33. nu. 6.
Delinquentis fideicommiſſo ſubiecta an ueniant in confiſcatione de eius bonis facta.q.47.nu.13.18.20.
Fideicommiſſi non poteſt condemnatus ex delicto pro ſui redemptione alienare, quando ex hoc tertio fieret præiudicium.q.47.nu.9. Secus ſi ſibi ſoli.nu.11.
Bonum in dubio præſumitur, & non malum.q.51.nu. 63
Bonus quilibet præſumitur, niſi de contrario euidenter conſtet. q.41.num.10

C A.

CADAVER inſepultum detineri, donec creditoribus ſatisfiat, inhumanum, & a charitate Chriſtiana alienum eſt.q.29.nu.4
Cadaueri quo caſu ſepultura interdicatur.q.29.nu.9
Cadaucribus non eſt deneganda ſepultura.q.29.nu.5
Calculatores rationum aſſumpti a partibus, an & quando poſſint calculum ponere non adhibita partium præſentia. q.12.num.20
Captum indebite e manibus curiæ eximens non tenetur nec ad intereſſe quo ad partem, nec ad pœnam quo ad iudicem.q.30.nu.22.23.& 28
Captura, cœpta in uno territorio, & perfecta in alio, quando teneat, uel non.q.30.num.47.& 50
Et carceratio, ad cuſtodiam fieri poteſt, licet non plene liqueat de delicto.q.30.num. 3. Perpetua quæ fit loco pœnæ propter delictum, fieri non poteſt niſi plene conſtet de delicto.num. 2. Quæ requiſita habere debeat. num.5
In alieno territorio valere poteſt ex principium conuentione.q.30.num.51.
In confeſſum non cadit niſi conſtet de delicto.queſtio. 30. num.21
Permiſſa eſt in criminalibus, & ab ea poteſt inchoari in indicijs non præcedentibus, licet non ſit capta informatio plena.q.30.nu.8
Pro ſuſpitione fugæ quæ requiſita habere debeat. q. 30. num.12
Quomodo concedatur in delicto pro quo uenit imponenda pœna pecuniaria.q.30.nu.11
Seu carceratio quando cognoſcatur iniuſta.q.30.num. 39.
Capturam debet præcedere informatio, aliàs iudex præſumitur corruptus.q.30.num. 7. Quæ indicia præcedere debeant.nu.10
Captus, extra territorium capientis debet dimitti, etiam ſi a principio inſequutio eſſet in territorio.q.30.nu.40
In alieno territorio debet dimitti, ſi illius territorij dominus requirat.q.30.nu.44. Amplia ut nu. 45
Iuſte, carcerem fugiendo peccat.q.30.nu.34
Carcer, aliquando eſt ad cuſtodiam de iure canonico.q.30.numero 18
De iure canonico eſt ad pœnam.q.30.nu.14
De iure ciuili eſt ad cuſtodiam, non ad pœnam.q.30.nu.16
Carcerati, qui uenit ſuſpendendus, affines, ſi eum ueneno occidant in carcere, ne vituperentur, debent puniri tanquam paricidæ. q.26.nu.41
Per modum obſtagij libertas nõ dicitur impediri.q.8.n.18
Carcerato indebite licet carcerarios occidere pro exeundo carceres, nec tenetur de occiſo.q.30.nu. 29
Iniuſte, exeunti e carceribus præſtito iuramento de redeundo, licitum eſt iuramentum uiolare, & cuſtodem fallere. q.30.nu.31
Carceratus, dimiſſus ad eccleſiam in die ſolenni pro miſſa audienda cum iuramento de redeundo, an teneatur redire.q.30.nu.33
Iuſte, tenetur ad carceres redire, ſi ex illis exeat cum licentia iudicis, uel cuſtodis, præſtito iuramento de redeundo.q.30.nu.37
Pro crimine capitali, non poteſt examinari in materia alteri præiudiciali.q.51.num.21
Vel carcerandus an poſſit renuntiare beneficio ceſſionis bonorum, promittendo non cedere, & quod non ualeat.q.8.num.1
Carceri nemo poteſt pro debito pecuniario ſe obligare.q.8.nu.2
Cardinali quantumcunque legato de latere, uel alij excelſæ perſonæ non creditur in præiudicium alterius, niſi oſtendat facultates, etiam ſi Papa eſſet præſens in loco. q. 51. num.48
Carnem ſuam nemo unquam odio habere præſumitur.q.8. numero 15
Caſus fortuitus, poteſt dici inſolitus, & nõ præuiſus, dupliciter. q.31.nu.61. Qualis ſit nu. 15
Inauditus quis dicatur.q.31.nu.18
Inſolitus quis ſit.q.31.nu.16.& 17
Non prouiſus a ſtatuto debet terminari ſecundum iura ciuitatis dominantis.q.21.nu.1
Omiſſus a ſtatuto quod debeat terminari ſecundum ius ciuile Imperatorum, non autem ſecundum leges ciuitatis dominantis.q.21.num.9.& 18
Rariſſimus quis cenſeatur.q.31.nu.19
Caſus, fortuiti, eueniunt contingenter, & non neceſſario.q.31. num. 24. Maiores expreſſo non comprehenduntur ſub clauſula generali.nu.6.
In quibus denegatur ſepultura eccleſiaſtica, remiſſiue.q.29 num.13.
Pœnales ſunt ſtricti iuris, & non extenduntur.q.5.nu.22.
Cauſa appellationis eſt eadem cum prima.q.25.nu.5
Dicitur minima, quando contẽditur de poſſeſſione tantum, licet res ſit maximi ualoris.q.24.nu. 105
Fauorabilis ut præferatur, ſufficit intentionem aduerſarij quomodo dubiam reddi.q.44.nu.11
Finita nõ poteſt producere effectum infinitum.q.16.n. 19
Maior, & principalior regulariter minori cauſæ præiudicat.q.49.nu.13
Proxima, & immediata attendenda eſt, non mediata.q.43.nu.11
Quæ ab initio impedit actum, ſi ex poſt facto ſuperueniat impedit eius effectum.q.36.num. 6.
Spiritualis, ſi incidat coram iudice layco, debet adiri iudex

eccleſiæ-

eccleſiaſticus.q.14.nu.9
Vbi celeritatem requirit, terminus proſequendæ appellationis nullo modo ſuſpendi poteſt.q.24.nu.44.
Cauſa, ad Principē deuoluta, quid facere debeat appellans.q.24.num.69
Ceſſante, cuius contemplatione quid prohibetur, ceſſat & ipſa prohibitio.q.10.nu.8
Cauſæ cognitio, cum legalibus obſeruationibus eſt neceſſaria in captura quæ fit ad pęnam.q.30.n.13. Præcedere an debeat reuocationem attentatorum.q.37.nu. 29
Cauſæ duæ ſi concurrunt, quarum una prodeſt, altera nocet, inſpicitur illa quæ prodeſt.q.23.nu.6
Cauſarum effectus, cum inter ſe pugnāt, maior & principalior alium abſorbet.q.49.nu.14
Cauſatum a iure ciuili poteſt a conſuetudine, lege, uel ſtatuto tolli.q.50.nu.35
Cautela, pro arbitris pronunciare debentibus ſecundum conſilium tertij.q.23.nu.38
Pro uolente conſequi alimenta.q.25.nu.26

C E.

CEDENS bonis, a nulla obligatione liberatur, ſed ei tantum competit exceptio, ut non conuenlatur niſi inquātum facere poteſt.q.6.nu.5.& 8
Dimittere tenetur creditoribus omnia bona quæ tempore ceſſionis habet.q.9.nu.31
Ignominioſè, non tenetur creditoribus aliquid ſoluere, ſed in totum liberabitur.q.9.num.38. Semperque tuetur exceptione ceſſionis.q.7.nu. 9
Liberatur ipſo iure ab obligatione ciuili, remanente naturali.q.6.num.3.
Poteſt conueniri uigore debiti ante ceſſionem contracti, ſi poſt bona acquiſiuit, & tenetur inquantum facere poteſt.q.7.num.7
Poteſt poſt ceſſionem inuitis etiam creditoribus a carcere relaxari.q.9.nu.23
Quocunque modo cedat, quæ bona retineat.q.9.nu.40
Cedenti bonis, non competit una tantum exceptio, ſed plures. q.6.num.2. Veſtes quotidianę relaxandę ſunt, & inſtrumenta neceſſaria ad uictum quærendum, iuxta artem ſuam.q.9.nu.36.& 37
Cenſualis contractus ad uitam emētis conſtitutus, eoque mortuo extinguendus abſque ſortis redditione an ſit licitus. q.1.num.4
Vi.inf.uer. contractus cenſualis.
Cenſum eccleſiæ debitum non ſoluens etiam per quadraginta annos non cadit a iure cenſuali, ſed uenit per ſententiā condemnandus ad reſtitutionem ſubtracti cenſus. q. 5. num.1.
Non ſoluens cadit in commiſſum.q.5.nu.11
Cenſus, alius publicus, alius priuatus.q.1.nu.1
Conſtitutus ſuper omnibus bonis alicuius non ualet. q. 4. num.4. Contrarium.nu.5
De qua moneta, & in quo loco ſoluendus ſit.q.5.nu. 30
Et dominium directum ſe habent ut diuerſa ſeparata, & de uno ad aliud non fit illatio.q.5.nu.28
Licitus uel illicitus ut cognoſcatur, ponuntur caſus. q.4.numero 10
Non ſolutio etiam per mille annos non facit quem cadere a iure contractus, niſi interueniat pactum, uel iuramentum.q.5.num.25
Nouiter conſtitutus an ſit licitus.q.3.nu. 15
Priuatus quid ſit.q.1.nu. 3
Publicus quid ſit. & unde dicatur.q.1.nu.2
Quinque pro centenario in anno an ſit licitus. q. 2. num.5. & 8.
Certiorandus de iure, ſi non eſt certioratus in contractu, non præſumitur cogitaſſe de beneficijs ſibi competentibus, & ſic ipſis non præſumitur renuntiaſſe.q.22.nu.4.
Certioratio, an probetur per aſſertionem inſtrumentalem.q.22.num.62
Beneficij.l.2.C.de reſcin.uend. an competat minori, mulieri, & ruſtico.q.22.num.45
Beneficij reſtitutionis in integrum quod non ſit neceſſaria ad hoc ut minor iurans excludatur a beneficio reſtitutionis in integrum.q.22.nu.9
De beneficijs minori, & mulieri competentibus in contractibus cum ipſis celebratis expreſſe interuenire debet, aliàs contractus non ualet.q.22.nu.2
In muliere contrahente eſt neceſſaria, ne beneficia illi per legem indulta per ſimplicem renuntiationem eluſoria redderentur.q.22.nu.8
Non præſumitur tanquam ſolemnitas extrinſeca.q.22.numero 26
Velleiani quod non requiratur in muliere pro alio intercedente.q.22.nu.38
Ceſſans a ſolutione per biennium cadit a iure ſuo.q.5.nu.2.
Ceſſio actionum, & iurium, an ſecum ferat exceptionē. q. 10. num.1
Banniti ex cauſa ex qua bona ueniunt publicanda, non ualet.q.10.nu.13
Bonorum, an concedatur ei qui ex delicto uel quaſi, in pecuniam damnatus eſt.q.9. num.1. An tollat ciuilem & naturalem obligationem.q.6.nu. 1. Non habet locum in delictis.q.9.num.14. Nec ubicunque aliquid debetur fiſco.q.ea.num.3. fallit ut nume. 7. Non poteſt fieri niſi eo tempore quo ad requiſitionem creditorum debitor in carcere cuſtoditur.q.9.nu.21.
Ceſſionario in re tranſeunte de una perſona ad aliam non poteſt obijci quod poterat cedenti.q.10.nu. 16
Ceſſionarius alicuius non poteſt agere contra aliquem niſi talem ſe probet.q.11.nu.1
Banniti ex titulo oneroſo debet audiri ad ius ſibi ceſſum, non obſtante ſtatuto, quod bannitus non audiatur.q.10. num.15
Non debet eſſe melioris conditionis cedente.q.10.num.3.
Quando repellatur exceptione quæ obſtabat cedenti.q.10. num. 14
Ceſſionis beneficium, eſt miſerorum ſubſidium, non doloſorum præſidium.q.9.nu.19.& 35. Priuſquam debitori petēti concedatur, quæ requirantur.nu.27
Bonorum triplex effectus.q.8.nu. 17

C I.

Citari nunquam debet ille, quo inuito actus expediri poteſt.q. 9.num.22
Citatio, an requiratur in ſententia principis, uel in actib. quos facit.q.12.nu.19
An ſit pręmittenda ad petendum abſolutionem a iuramento.q.22.nu.59
In abſolutione a iuramento quando requiratur, diſtinguitur.q.22.nu.61
In relaxatione eius qui ceſſit bonis quando requiratur, & quando non.q.9.n.24.25.& 26
In ſententia commiſſarij ſecundum conſcientiam an requiratur.q.12.nu.18.

I N D E X.

Intereſſe habentis requiritur tam in iudicio quam extra. q.12.num.2
Partis non requiritur in ſententia eius in quem eſt factum compromiſſum ſecundum conſcientiam.q.12.nu.13
Quando non ſit neceſſaria in laudo arbitratoris.q.12.n.25
Quod eſt neceſſaria in ſententia arbitri.q.12.nu.26.fallit ut nu.28
Requiritur in ſententia Papæ, Imperatoris, & Regis.q.12.num.17
Ciuitas,in præiudicium ſui ſuperioris non poteſt recognoſcere alium in ſuperiorem.q.21.nu.22
Inferior,non poteſt facere ſtatutum, ne liceat appellare,ſiue habeat primas cauſas,ſiue etiam ſecundas appellationis.q.21.nu.7. Non poteſt per ſuam conſtitutionē præiudicium inferre iuri ciuitatis ſuperioris. q.ea.n.6. Non poteſt ſtatuere contra iuriſdictionem ſui ſuperioris.nu.8
Non poteſt facere reformationem in præiudicium tertij, cui ex alio ſtatuto eſt ius quæſitum.q.19.nu.13
Qualibet legem ſtatuere poteſt inter ſuos,& dicitur ius ciuile.q.26.nu.7
Subdita,in caſibus a ſuis ſtatutis non prouiſis debet recurrere ad ius ciuitatis dominantis,non autem ad ius imperiale.q.21.nu.49
Subiecta non poteſt uia indirecta ſe eximere a legibus dominæ ſuæ.q.21.nu.5
Venetiarum,quomodo regatur.q.21.nu. 38
Vincentia, quod in caſibus non prouiſis a ſuis ſtatutis debeat regi ſecundum ordines ciuitatis Venetiarum dominantis.q.21.nu.14.Subdita eſt Sereniſſimo Dominio Venetorum,& da prouincia Marchiæ Taruiſinæ.n.16
Ciuitates,ædificatæ in mari communiſſimo omnibus animantibus,ſunt eorum qui eas ædificant.q.21.nu.39. Non recognoſcentes ſuperiorem parificantur ciuitati Romanæ. nu.46

C L A.

Clare apparere quando quid dicatur.q.42.nu.58
Clauſula,ad noſtrum beneplacitum,quid operetur.q.28.nu.18
Anteferri,quid operetur.q.38.nu.39.& 40
Donec duxero reuocandas,ſonat in actum poſitiuum nouæ voluntatis primæ commiſſionis reuocatiuū. q.28.n.14
Donec, uel, quoad uoluero, ſonat in actum perſeuerantiæ primæ voluntatis.q.28.nu.16
Ex certa ſcientia,& ſimiles, quid operentur.q.19.nu.20
Ex certa ſcientia, nō operatur in reſcripto impetrato parte abſente,quæ non contradixit.q.19.nu.19
Generalis non comprehendit caſum inſolitum, non conſuetum euenire,& maiorem.q.31.nu.8
In priuilegio vel in reſcripto apponi ſolita (non obſtante quauis conceſſione alteri facta) intelligi debet de conceſſione inualida,& nulliter facta,nō de ualida.q.19.n.25
Motu proprio,non lædit ius tertij.q.19.nu.17.
Non obſtante,non ſufficit,quando de iure tertij agitur,& ipſum poſſet lædi,cum ſpecialis mentio requiratur.q.19.num.21.Subintelligitur,dummodo non fuerit tertio ius quæſitum,nu.24
Non obſtantibus,ſolum ius principis reſpicit.q.19.nu.22
Omni iuris & legum auxilio,non purgat errorem,& ignorantiam facti,niſi ſit ſpecialis.q.22.nu.49
Pono te ad bannum donec reuocauero,ſonat in actum poſitiuum nouæ voluntatis,& reuocatiuū primæ.q.28.n.15
Quidam alij,& res aliæ,multitudo effrenata nō includitur, nec perſonæ,nec res maiores expreſſis.q.31.nu.7
Quod non poſſit obijci de confiſcatione bonorum, quid operetur.q.19.nu.55
Quouſque aliud duxerimus ſuper hoc ordinandum, non expirat per mortem concedentis.q.28.nu.17
Renuntians exceptioni non numeratæ dotis, operatur in damnum confitentis.q.44.nu.20
Saluo iure tertij,ſemper ſubintelligitur in reſcriptis.q.19.nu.23
Supplentes omnem defectum,non tollit exceptionem illegitimitatis perſonæ.q.11.nu.7
Clauſulæ,omni meliori modo,effectus.q.23.nu. 5
Clericus, aſſaſſinus an per iudicem laycum puniri poſſit.q.34 num.25.Quod ſic.q.16.nu.35
Depoſitus ab epiſcopo,reſtitutus recuperat beneficium, q.19.nu.29.& 35
Depoſitus,reſtitutus ad priſtinum ſtatum non recuperat beneficium alteri collatum.q.19.nu.8
Falſum deponens coram iudice ſeculari non poteſt ab eo puniri,ſed indiſtincte ad ſuum iudicem eſt remittendus. q.34.nu.26
Non dicens officium,tenetur ad fructuum reſtitutionem.q.40.nu.13.& 15
Poteſt indebite captum,carceratum,uel ad mortem condēnatum de facto eripere de manib.familiæ.q.30.num.30
Quis non præſumitur,niſi verè doceat de clericatu. q.38.nu.10
Quod quis animi deſtinatione dicatur.q.38.nu. 12

C O.

Cogitatio criminis committendi non eſt punibilis.q.34.nu.35
Cogitationes hominum Deo nequeunt occultari.q.1.n.16
Cognitio contractuum,an ſint liciti, vel non, ad quem forum ſpectet.q.1.nu.15
Collatio,eſt neceſſaria ad traditionem poſſeſſionis beneficij.q.38.nu.55
Facta,& non acceptata non tribuit ius in re, ſed ad rem. q.38.nu.35
Papa,in dubio,præfertur collationi ordinarij.q.44.nu.4. Fallit ut nu.9
Collator non poteſt dare poſſeſſionem beneficij poſſeſſore non uocato.q.39.nu.20
Commiſſione facta alicui per uerba importantia arbitrium boni uiri debent partes neceſſario citari.q.12.nu. 16
Commiſſum ad conſcientiam,videtur commiſſum ad ueritatem,& ſatis eſt,quod ſit iure gentiū munitū.q.12.n.14
Commodatarius equi an teneatur de equo occiſo ex ruina domus.q.31.nu.13
Comparent, an & quando reijciatur probata ſciencia primæ accuſationis.q.17.nu.20
Compoſitio ſuper delictis licita eſt in terris eccleſiæ ex conſuetudine.q.51.nu.197.
Compromiſſa,fiunt ad euitandos anfractus iudiciorum.q.13.num.2
Fiunt rōne bonorum,non perſonarum.q.20.nu.16
Inducta ſunt ob publicam vtilitatem.q.20.nu.7
Compromiſſi,ſeu commiſſionis forma attenditur ad cognoſcēdum quibus caſibus detur appellatio,vel reclamatio.q.27.nu.23
Compromiſſorum uerba,tanquam in arbitrum, & arbitratorem,quid operentur.q.12.nu.30
Compromiſſum,annullatur ex banno ſuperuenienti cum confiſcatione bonorum.q.20.nu.2
Facere quis poſſit.q.20.nu.10

Factum

Factum ab exulante valet mero iure.q.20.nu.24
Factum in dubio præſumitur ut in arbitrum, non vt in arbitratorem.q.23.nu.2
In bannitum quo caſu cadat.q.20.nu.14
Conatus, ſiue affectus ſolus, an puniatur in crimine aſſaſſinij non ſequuto effectu.q.34.nu.30
Concluſio in cauſa quod videatur reuocata per admiſſionem articulorum.q.25.nu.2
Condemnari vt quis poſſit, ex confeſſione quæ requirantur.q.51.num.200. Requiritur quod ſit ſponte confeſſus, uel legitime conuictus.nu.202
Condemnato ex debito uel quaſi, in pecuniam non dari beneficium ceſſionis.q.9.nu.2. Non remanet beneficium, ut non conueniatur niſi inquantum facere poteſt.nu.5.
Conditio impoſſibilis adiecta contractui uitiat ipſum.q.31.num.29
Niſi liberi ipſi donanti ſuperueniant, ſubintelligitur a lege in donatione ſimplici, tam fauore patris, quam liberorum.q.36.nu.28
Conductor, gabellæ, ſi ſuſcipiat in ſe periculum incurſionis hoſtium, & omne aliud periculum, quod ſub iis uerbis, & omne &c. comprehendatur caſus peſtis, & cuiuslibet aduerſitatis.q.31.nu.4
Molendini, qui in ſe omnem caſum ſuſcepit, non tenetur ſi flumen mutauit alueum.q.31.num.57
Qui ſuſcepit in ſe caſum, aduerſamque fortunam, non tenetur de inſolito.q.31.nu.66.& 50. Contrariũ vi.nu.60
Qui ſuſcepit in ſe omne periculum, quod non uideatur cenſeri ſuſcepiſſe periculum caſus fortuiti.q.31.nu.34
Si generaliter in ſe ſuſcipiat periculum caſuum quorumlibet aduerſorum, aliquo non expreſſo, an, peſte adueniente, penſionem ſoluere teneatur.q.31.nu.22
Si contractus ſpecialiter, & expreſſe ſuſcepit in ſe periculum caſuum fortuitorum, an, peſte adueniente, teneatur ad penſionem pro tempore quo durauit.q.31.nu.21
Conductori, in re conducta qua frui non poteſt, facienda eſt remiſſio.q.31.nu.58
Quo caſu a locatore ſit facienda remiſſio.q.31.nu.42
Confeſſio, emanata pendente appellatione a decreto de torquẽdo eſt ipſo iure nulla.q.51.nu.173
In tortura, non valet, etiam ſi poſt torturam, & confeſſionem ſuperueniant legitima indicia, quando ante torturam non præceſſerunt legitima.q.51.nu.187.& 189
Inualida, de iure nullum operatur effectum.q.51.nu.158. Nec comprehenditur ſub ſtatuto faciente mentionem de confeſſione.nu.159
Mariti de dote recepta non præiudicat tertio.q.44.nu.30
Non acceptata a parte, uel a iudice non præiudicat confitenti, q.51.nu.161. Amplia etiam quando eſt ſolum diſſimulata.nu.162
Non præcedentibus indiciis in tortura facta non valet, & ſi ſit ratificata ad bancum.q.51.nu.160
Non verificata non nocet.q.51.nu.175
Perſeuerata non valet, quando quis tortus in ipſa perſeuerat, ne iterum torqueatur.q.51.nu.188
Probat contra confitentem.q.44.nu.19
Tortura metu facta æquiparatur confeſſioni factæ in tormentis.q.51.nu.163
Confeſſione habita a reo nil ulterius quæri ſolet.q.51.ubi multa de hoc.nu.10
Confeſſionem haberi pro iudicato, quomodo intelligatur.q.51 num.199
Confeſſioni, etiam ſponte factæ non ſtatur, quando indicia veriſimilia, probabilia, vel ipſa innocentiæ ſubſtantia in contrarium appareret.q.51.nu.157
Inquiſiti non eſt ſtandum, quando aliter non apparet delictum fuiſſe commiſſum.q.51.nu.51
Nudæ aſſerentis ſe commiſiſſe delictum non eſt ſtandum, ad effectum ut ex ea damnari poſſit, niſi aliter de delicto ipſo conſtiterit.q.51.nu 176
Confeſſus metu tormentorum, quando quis dicatur.q.51.numero 164.
Verè, probata innocencia non puniretur.q.51.nu.123
Confirmatio generalis ſtatutorum nunquam intelligitur vt extendatur ad ſtatutum illicitum.q.21.nu.23
Confiſcari non poſſunt bona delinquentis quando id teſtator expreſſe prohibuit.q.47.nu.21
Conſcientia communis, non propria, eſt ſequenda ab eo qui habet poteſtatem diſponendi ſecundum conſcientiam.q.51.nu.132
Conſcientiæ terminus importat arbitrium boni uiri, & non liberam uoluntatem q.12.nu.15
Conſenſus, non inducitur etiam ex longa patientia, & ſcientia etiam in iis quæ ſunt magni præiudicij.q.51.num.192
Patris requiritur in matrimonio reſtaurando per filiam poſt diuortium, ſicut a principio in contrahẽdo.q.19.n.3
Propinquorum in contractibus mulierum ex temporis longinquitate præſumitur interueniſſe.q.42.nu.54
Conſtare non dicitur de alicuius intereſſe, uel iure per titulum infectum.q.39.nu.38
Conſtitutio, quod excommunicati, etiam ſi cedant, non tradãtur eccleſiaſticæ ſepulturæ, an ualeat.q.8.nu.3
Conſtitutus in ordine ſacro, ſi de facto matrimonium contrahat, dicitur bigamus.q.32.nu.16
Conſuetudines, & ſtatuta pænalia ſemper intelligũtur de delictis effectu conſummatis.q.34.nu.38
Conſuetudinis ualiditas conſiderari poteſt uel quo ad Deum, vel quo ad homines.q.2.num.14
Conſuetudo, an poſſit tollere appellationẽ, remiſſiue.q.24.n.7
Attenditur in contractibus.q.2.nu.6
Dicitur ius non ſcriptum.q.21.nu.29
Eſt ſtricti iuris, & non extenditur.q.48.nu.15.
Facit licitum, quod alias eſſet illicitum.q.2.nu.9
Fauori alimentorum contraria non valet.q.25.nu.19
Non poteſt mutare legem diuinam, nec naturalem.q.2.num.12
Poteſt leges limitare, diſtinguere, & declarare, & augere.q.2.nu.13
Quod pater non teneatur alere filium, non ualet.q.50.n.1 Contrarium.nu.11.& 34
Tollit etiam ſtatutum, licet factum cum clauſula, non obſtante aliqua conſuetudine, ſi ſequatur ſtatutum.q.21.num.39
Torquendi Doctores dicitur corruptela introducta a iudicibus inhumanis, & non tenet de iure, nec de obſeruantia recte procedentium, quod multis cõprobatur.q.51.num.181
Vim legis obtinet.q.21.nu.28
Contrahens cum corrupta a quocunque, ſcienter, uel ignoranter, & eam cognoſcens dicitur bigamus.q.32.nu.14
Cum vidua ab altero marito cognita, & eam cognoſcens dicitur bigamus.q.32.nu.13
Cum vnica, & virgine, licet ſit ſpuria, non efficitur bigamus.q.32.nu.18

Contra-

Contrahentium mens quomodo cognoſcatur, quæſt. 31 numero 64
Contractibus venit ſolummodo id quod inter contrahentes conuentum eſt. q. 3 nu. 14
Contractu cenſuali quis non ſoluendo non cadit à iure ſuo, q. 5. nu. 9
Emphyteutico quis non deſinit eſſe rei dominus, quæſt. 5. num. 10
Contractus, arguitur de illicito ex præſumptione ſoliti, & intentionis. q. 3. nu. 4
Cenſualis, ad vitam ementis conſtitutus, eoque mortuo extinguendus, abſque redditione ſortis an ſit licitus. q. 1. num. 4. Eſt fauorabilis. q. 5. nu. 12. Vt valeat, nec cenſeatur feneratitius, debet ſuper re certa conſtitui. q. 4. num. 9. Vt valeat, quæ requirantur. q. 4. nu. 1
Claudicans non eſt licitus. q. 1. nu. 7
Commiſſus arbitrio alterius, ipſo non arbitrante redditur nullus, q. 23. nu. 9
Emphyteuticus, in quo differat à cenſuali. q. 5. nu. 5. Quis ſit num. 6
Ex quibus trahatur ad illicitum, & vſuram. q. 3. nu. 5
Ex quo præſumatur illicitus, & in fraudem vſurarum. q. 2. num. 3
Factus in bonis confiſcatis non valet. q. 19. nu. 62
Factus per minorem cum iuramento ſine curatore, valet de iure canonico, etiam quod ſtatutum prohiberet fieri contractus per minorem ſine curatore. q. 22. nu. 15
Habens ſe ad lucrum, & damnum, eſt licitus. q. 1. nu. 6
In dubio, potius cenſualis, quam emphyteuticus iudicandus eſt. q. 5. nu. 7. 13. & 15
In foro iudiciali præſumitur licitus, non vſurarius. q. 1. n. 21
In fraudem vſurarum non valet. q. 3. nu. 10
Iuſtificatur ratione incertitudinis. q. 1. nu. 12
Liuelli annui quinque pro centenario eſt licitus. q. 1. nu. 15
Non eſt licitus quando emptor eſt in tuto. q. 3. nu. 12
Poteſt eſſe validus quo ad iudicia, & inualidus quo ad conſcientiam. q. 4. nu. 11
Quando de illicito, & vſura argui non poſſit. q. 2. nu. 2
Qui poteſt cenſeri licitus, & vſurarius, in foro iudiciali præſumitur licitus, non vſurarius, ſecus in foro conſcientiæ fauore animæ. q. 51. nu. 71
Quod gener non computet in ſortem fructus perceptos ex fundo ſibi aſſignato, donec ſibi ſoluatur dos, eſt licitus, & non ſapit vſuram. q. 46. nu. 16
Ratione incerti euentus valet. q. 1. nu. 10
Ratione inæqualitatis à iure improbatur, & retractatur. q. 3. nu. 1
Recipit interpretationem ſecundum morem loci in quo ſit. q. 2. nu. 11
Viginti annis collectus continens rei æſtimationem dicitur iuſtus. q. 2. nu. 1
Contractus, ab initio ſunt voluntarij. q. 31. nu. 30
Sunt de iure gentium. q. 15. nu. 2
Contractus cognitio, an ſint liciti, vel non, ad quem forum ſpectet. q. 1. nu. 15
Contrariorum eadem eſt diſciplina. q. 26. nu. 57
Contrauenientes punire, ad iudicis officium pertinet. q. 35. num. 19
Conuentione iurata quod quis poſſit ſe ad carceres obligare. q. 8. nu. 16
Conuerſus, ficte, & in fraudem baptiſmum ſuſcipiens pœnam temporalem pro crimine ante baptiſmum commiſſo non euadit. q. 18. nu. 13
Incedens tonſuratus quomodo ſit capax beneficij. q. 38. num. 14
Poteſt ſe legitime tueri baptiſmo in foro poli, ſecus in foro exteriori, q. 18. nu. 4
Copulæ, &, natura eſt diuidere, quando ponitur inter diuerſa. q. 35. nu. 4
Correllatiuorum par eſt ratio. q. 20. nu. 15

C R.

Creditor antiquior, præfertur mulieri in dotis exactione. q. 45. nu. 79
Quo caſu poterit detineri facere inſepultum cadauer debitoris donec ſibi ſatisfiat. q. 29. nu. 3
Creditores an poſſint petere ſibi ſatisfieri antequam defunctus tradatur ſepulturæ, ſeu poſſint petere cadauer loco debiti. q. 29. nu. 2
Crimen deductum per uiam exceptionis non punitur pœna naturali delicti. q. 17. nu. 24
Criminalibus qui non habet in ære luat in corpore. q. 9. nu. 10
Criminalis intentatio non uenit iuramento terminanda. q. 41. num. 11
Crimine mixti fori poteſt accuſatus puniri ab vtroque iudice eccleſiaſtico ſcilicet & ſeculari. q. 17. nu 43

C V

Culpa, non conſideratur in caſu fortuito. q. 31. nu. 35
Quando ſit conſiderabilis. q. 31. nu. 27
Culpa ſua cum quid alicui competit ſibi imputandum eſt. q. 19. nu. 72
Cumulatio non admittitur in iudicijs quæ ad inuicem ſibi ipſis praeiudicant. q. 49. nu. 5
Cuſtos poſitus ad cuſtodiam territorij, ne committantur furta, & robariæ ſi diſrobauit, dominus qui eum poſuit tenetur, licet fecerit contra mandatum. q. 51. nu. 203

D A

DAMNATVS ad mortem, vel in metallũ non poteſt eſſe arbitrator. q. 15. nu. 33
Damnum paſſus pro repreſalijs communis illud repetit ab ipſo communi. q. 31. nu. 45
Datiarij quo caſu ſit facienda remiſſio. q. 31. nu. 55
Datio in emphyteuſin, & locatio ad longum tempus dicuntur alienatio largiſſimè. q. 45. nu. 14
Datio in ſolutum facta ſimpliciter, & non limitato certo pretio, non valet, & venit reſcindenda. q. 33. nu. 16
Quomodo obtineat vim venditionis. q. 33. nu. 7
Reuocari non poteſt de iure communi. q. 33. nu. 1
Venditioni ſimilis eſt. q. 33. nu. 2
Datum propter cauſam, cauſa non ſequuta repetitur. q. 40. num. 16

D E.

Debitor, cedens bonis ſeruatis requiſitis non poteſt ex contractu ante ceſſionem inito conueniri. q. 7. nu. 6
Ex ſententia pro delicto uel quaſi, ſi morte præuentus non ſatisfecit, non ob id relinquendus eſt inſepultus. q. 29. nu. 10
Excommunicatus tenetur ſatisfacere creditori ſuo. q. 40. num. 7
Licet poſſit capi à creditore nulla præcedẽte citatione, ex forma ſtatuti, vel inſtrumenti, ſecus ad inſtantiam ceſſionarij, niſi prius diſcuſſo de ceſſione citato debitore. q. 11. num. 4

Qui

INDEX.

Qui ex forma ſtatuti poteſt capi ad inſtantiam creditoris, poterit etiam capi ad inſtantiam ceſſionarij, licet ſtatutum non dicat.q.11.nu.18

Si deuenerit ad pinguiorem fortunã, nulla ſe poterit exceptione tueri aduerſus ciuilem, & naturalem obligationem.q.7.nu.3

Si ſuccedat creditori, omnis obligatio extinguitur, & quid in fideiuſſore.q.6.nu.7

Vt ceſſionis beneficium conſequatur, ſic fateri debet, vt nulla negandi occaſio relinquatur.q.9.n.30.

Debitum licet liquidum non eſt aptum ad impediendam ſepulturam.q.29.nu.8

Debitum negans, non habet beneficium ceſſionis.q.9.num.29

Declarare quis poteſt voluntatem alterius ſine præſentiã vel citationẽ prætendentium declarationem.q.12.num.23. cum declaratione, vt nu.24

Declaratio legis, vnius, §.teſtes.ff.de quaſtion.q.51.nu.76

Declaratur lex prima.ff.de quæſtion. & quod iudex non poteſt quem torquere niſi probetur delictum eſſe commiſſum.q.51.num.112

Decretum, inficit petitorium, & poſſeſſorium.q.39.nu.40

Secundum habet vim ſententiæ diffinitiuæ.q.33.nu.13.

Defectus qui reſidet in pſona iudicantis maximus eſt.q.15.n.1

Deierandi materia danda non eſt.q.41.nu.15

Delegatio durat, & non extinguitur morte delegantis.q.28.num.7

Delegato non creditur niſi oſtenſis literis ſuæ commiſſionis.q.30.num.24

Delegatus deferendo appellationi abdicat a ſe iuriſdictionem.q.24.num.64

Delictorum punitio eſt fauorabilis, & extendenda.q.28.n.13

Delictum, attentatum non habetur pro veritate ſecundum rerum naturam, ſed ex quadam fictione quæ non habet locum in ſtatutis.q.34.nu.39

In foro iudicij non præſumitur, etiam ſi agatur ad imponẽdam pœnitẽtiam, quod probatur ex S. Auguſt. & alijs, ſecus in foro conſcientiæ.q.51.nu.70

Præſumi, quod intelligatur in actore, nõ in Reo.q.51.n.72

Præſumitur in foro conſcientiæ.q.1.nu.18

Qualiter conſtare debeat, vt procedi poſſit contra aliquem.51.nu.50

Quod facit, vel fieri facit quis mediante pecunia dicitur magis atrox.q.34.nu.16

Semper præſupponendum eſt priuſquam de captura cogitetur.q.30.num.20

Vt conſtet, quæ requirantur.q.51.nu.55.

Delinquens, fugiens in alienum territorium fit ſubditus domini illius territorij.q.30.nu.43

Perdere debet priuilegium ſibi a lege indultum. q.47.nu.6

Delinquentis, alienare prohibiti bona confiscantur, quando apparet prohibitionem in fraudem fiſci factam fuiſſe.q.47.num.24

Bona fideicommiſſo ſubiecta an veniant in confiſcatione de eius bonis facta.q.47.nu.13

Bona non poſſunt confiſcari, quando id teſtator expreſſe prohibuit.q.47.nu.21

Demonſtratio eſt adiectio per quam res vel perſona redditur certa.q.51.nu.84

Denuntiationis cauſa non tenditur ad pœnam, ſed ad emendationem.q.17.num.25

Deportare, eſt perpetuo bannire cum confiſcatione bonorum.q.16.nu.6

Deportati, non poſſunt eſſe iudices.q.15.nu.11

Ob pœnam delicti perdunt ea quæ ſunt iuris ciuilis.q.15.num.7

Deportatus, dicitur quaſi de ciuitate portatus.q.15.nu.10

Et bannitus quæ iura amittat.q.16.nu.21

Quod non poſſit eſſe arbiter.q.15.nu.3

Relegatus, transfuga, & bannitus, non perdunt iura gentiũ communia inter omnes.q.15.nu.29

Teſtamenti factionem non habet.q.16.num.22. contra.num.23

Depoſitarius tenetur de dolo, & lata culpa.q.51.nu.29

Depoſitionibus duabus magis vel minus ſolemnibus exiſtentibus, cui ſtandum ſit.q.51.nu.30

Deſcendentium, & tranſuerſalium diuerſa eſt ratio in ſucceſſionibus.q.48.nu 9

Deſtinatio cum tonſura ſufficit ad hoc quod impetrans ſit capax beneficij.q.38.nu.19

Deſtinatus ad militiam non dicitur miles antequam recipiatur in numerum militum.q.38.nu.9

Deus in lege naturæ, & veteri quare diſpenſauerit ſuper pluralitate uxorum.q.32.nu.27

D I.

Dictio, Etiam, ſtat implicatiue, & præſupponit caſum minus dubitabilem.q.4.nu.3

Perpetuò, extenditur in infinitum.q.45.nu.33. idem importat quod ſemper.nu.36. Quid operetur.nu.37

Poſt, poteſt importare actum qui ſit interpoſita diſtantia plurium dierum.q.24.nu.62

Semper, importat continuationem temporis, & omne tempus, omneſquo caſus complectitur.q.51.nu.20

Vel ſufficit quod verificetur in altero ex propoſitis.q.9.num.28

Dictum de venditione locum habet & in datione in ſolutum.q.33.nu.4

Dictum generale non refertur ad extraordinaria. quaſt.31.num.51

Differentia inter arbitrum, & arbitratorem.q.12.nu.29

Dilationes quot dandæ ſint reo in criminalibus.q.51.nu.169

Diligens non præſumitur errare.q.51.nu.15

Diligentia in paruis infert maiorem diligentiam in magnis, & præſumitur diligentia in priuato in rebus proprijs.q.51.num.14

Diſpenſatio Papæ cum illo qui propter inceſtum perdiderat feudum, non prodeſt illi vt feudum recuperet.q.19.n.9

Diſpenſatio ſuper iuramento de non cedendo bonis eſt petenti concedenda.q.8.num.20

Diſpenſationis cauſa ceſſante, & diſpenſatio ceſſare debet.q.32.num.28

Diſponere de iure tertij prohibitum eſt.q.45.nu.76

Diſpoſitio, authen. res quæ.C.com.de lega. quo caſu locum non habeat.q.45.nu.64

Correctoria, & odioſa extenditur ex identitate rationis.q.34.num.18

De bonis fideicommiſſo ſubiectis eſt interdicta, quæſt.36.num.26

Exorbitans tendens ad maiorem obſeruationem iuramenti, extẽditur de caſu ad caſum, ex identitate rationis.q.5.nu.18

Legis cum acutiſſimi. C. de fideicom. non habet locum in ſpurijs.q.50.nu.23

Qualibet recipit interpretationem ab eo quod conſuetum eſt.q.21.nu.31

Teſtatoris

Teſtatoris,& legis æquiparantur.q.45.nu.51
Diſpoſitum in uno ex correlatiuis habet locum & in alio,& cenſetur in eo diſpoſitum.q.49.nu.4.& 34
Diſtinctio,concordans opiniones,in materia,quando legitimatus poſt mortem patris auferat vel non hæreditatem agnatis venientibus ab inteſtato.q.36.nu.38
Diuerſitas deponentium arguit calumniam,& detegit falſitatem.q.51.nu.1

D O.

Doctores,de iure nõ poſſunt torqueri,niſi prius degradentur. q.51.num.147.& 180
Doctrina certa in criminalibus tradi non poteſt. quæſt.34. num.40
Doli,& fraudis probatio incumbit alleganti ipſum.q.51. numero 68
Dolo futuro non poteſt nec expreſſe nec tacite ſub generalitate verborum renuntiari.q.23.nu.20
Dolus,& fraus non debent patrocinari doloſo,& fraudulento. q.18.nu.14
Ex propoſito in arbitro quis dicatur.q.23.nu 21
Excluditur ex allegatione cuiuslibet cauſæ etiam fatuæ.q. 51 nu.73
Probatur ex coniecturis.q.18.nu.16
Requiritur in beneficio ceſſionis amittendo,& non ſufficit culpa.q.19.nu.74
Venit appellatione maleficij,etiam in ſtatutis. quæſt.18. num.15
Dominium antiquum de præterito annorum quadraginta, an probetur ſola fama.q.42.nu.35
De antiquo ſola fama probatur.q.42.nu.33
Directum, eſſe apud vnum,& cenſus perceptionem apud alium,non eſt inconueniens.q.5.num. 27
Et cenſus ſe habent vt diuerſa ſeparata, & de vno ad aliud non fit illatio.nu.28. Non transfertur per conceſſionem in emphyteuſim.nu.8
Iuriſgentium cum ſit, ſine legitima, & euidenti cauſa publici fauoris,ab Imperatore,vel alio Principe tolli non poteſt.q.36.nu.14
Non transfertur, niſi prius numerato pretio. quæſt.45. num.6
Villarum,& aliarum rerum, quod in antiquiſſimis probetur per famam.q.42.nu.29
Dominus tenetur pro cuſtode territorij a ſe poſito, licet fecerit contra mandatum.q.51.nu.203
Donatio perfecta non magis reuocatur per legitimatum quã per adoptiuum.q.36.nu.27
Perfecte quæſita per ſubſequentem legitimationem reuocatur.q.36.nu.12
Propter nuptias quando ſit interdicta prohibito diſponere de rebus.q.47.num.22
Dos confeſſata habet priuilegium dotis in præiudicium mariti. q.44.num.18
Data ab auo intelligitur contemplatione filij. quæſt. 43. num. 10
Et alimenta æquiparantur.q.25.nu.20.q.43 num. 8
Profectitia, mortua muliere reuertitur ad eum qui dedit. q.43.nu.3
Dotandi onus vnde naſcatur. q.43.nu. 6
Dotatio facta per fratrem ſorori,qui ignorabat ipſam prius dotatam fuiſſe a patre,licet iurata,tamquam erronea,vt pro textu erroris reuocanda venit, & aſſignatur ratio.q. 22,num.53
Dotis cauſa,in dubio,præfertur cauſæ priuati.q.44. nu. 5

D V.

Dubia in meliorem partem ſunt interpretanda.q.1.nu. 19
Duplicitatis ratio paris exceptionem iudicati.q.49.nu.27

E C.

ECCLESIA, caſu quo teneatur dare iudici delinquentem in eius gremio exiſtentem,debet prius illum aſſecurasi facere de vita,& membris.q.30. num.32
Debet defendere ſuos pœnitentes.q.17.nu.48
Non defendit delinquentes, & iuſte condemnatos pro delictis.q.18.nu.7
Reos ſanguinis ad vitam reſeruat.q.30.num.35.
Eccleſiarum res alienari non poſſunt.q.45.nu. 19

E F.

Effectus conſumatus ex ſuperuenienti cauſa non reuocatur. q.36.nu.16

E G.

Egeſtate laborare male meritos dignum eſt.q.9.num.4.q.19. num.73

E L.

Electus tertius in caſu diſcordiæ duorum arbitrorum poteſt ſolus laudum proferre,& iudicare,abſque eo quod concordet cum primis, vel altero illorum.q.23. num. 28.
Contrarium vi.num.29. Require in lit.T. in verſi.Tertius electus.
Eligentes non idoneum imputent ſibi de mala electione. q.23. num.37
Eligenti viam difficiliorem imputandum eſt.q.49.nu.8

E M.

Emens cenſum ad vitam,ſi tantum viuat,vt redditus perceptis ſint maiores quam pecunia data,an teneatur illud plus reſtituere.q.1.nu.17
Frumentum ad credentiam pretio quo valuerit de menſe Maij, non tenetur ad ſummam immoderatam, ſi eueniat chariſtia inſolita. q.31.nu.59
Emphyteuſis non poteſt in perpetuum concedi. quæſt. 45 numero 16
Emphyteuta,non ſoluens cadit a iure ſuo,cenſuarius non, & quare.q.5.nu.3
Per ſimplicem venditionem non incurrit pœnam caducitatis.q.45.nu.3
Propter ceſſationem a ſolutione canonis priuatur emphyteuſi.q.5.nu. 4
Emptio cenſus facta ad modicum tempus præſumitur vſuraria & illicita.q.3.nu.13
Et venditio quando dicatur contracta.q.45.nu. 5
Et venditio ſumpſit originem a permutatione. quæſt. 39. num.45
Redditus vitalis,vel perpetui,an ſit permiſſus, vel vſurarius.q.1.nu.14
Sine certo precio nulla eſt.q.33.nu.17

E P.

Epiſcopus, an poſſit inuito patrono reſtituere præsbyterum per ſe depoſitum.q.19.nu.2
Diſpenſare poteſt in bigamia ſimilitudinaria,ſi mulier erat virgo.q.32.nu.24

E R.

Error non præſumitur in actu, vel dicto geminato. quæſt. 51 num.43

Eſſe

INDEX.

E S.

Eſſe hoc non probat quod ab hoc contingit abeſſe.q.51.n.53

E X.

Exceptio alterius ſpoliationis obeſt agenti interdicto recuperanda.q.37.nu.19

Arguit ius commune in contrarium.q.43.nu.4

Ceſſionis, non prodeſt debitori quo ad creditores qui poſt ceſſionem contraxerunt.q.7.num.5. Quando impediat litis conteſtationem,& quando non.q.ea.nu.8

Competens cedenti ratione ceſſionis, an impediat litis conteſtationem.q.7.nu.1. Quando non impediat litis ingreſſum.q.7.nu.4

Eſt actionis excluſio.q.10.nu.7

Excommunicationis non obſtat proſequenti viam attentatorum.q.37.nu.16

Iudicati,vt obſtet agenti,quæ requirantur.q.49.nu. 6.

Nullitatis,quando latæ ſunt tres ſententiæ conformes,quo caſu impediat executionem.q.24.nu.84

Quæ obſtat cedenti,non obſtat ceſſionario, quãdo eſt diuerſa ratio.q.10.nu.17.

Statutaria quæ obſtabat cedenti, an obſtet ceſſionario.q.10.num.2

Tu non es ceſſionarius,vel,Tu non es hæres, eſt peremptoria.q.11.nu.21

Tu non es talis,non includitur ſtatuto reijciente exceptiones.q.11.nu.8

Exceptionem aliquis proponere poteſt antequam conueniatur,& petere ſuper ipſa audiri,& admitti debet.q.7.num.2

Exceptiones dilatoriæ quæ prohibentur opponi poſt litem conteſtatam, non poſſunt opponi in cauſa appellationis. q.24.nu.16

Excommunicatio afficit excommunicatum exiſtentem in alieno territorio.q.16.nu.35

Afficit perſonam tantum,& non bona excommunicati.q.10.nu.12

Et interdictum a pari procedunt quantum ad hoc, quod neutro caſu ſententia per appellationem ſuſpenditur.q.24 nu.25

Non afficit corpus,ſed animam.q.26.nu.36

Excommunicatus ex cauſa hæreſis non poteſt eſſe arbitrator, ſi ſteterit in excommunicatione per annum,q.15.num.34.Nec etiam teſtari.nu.35

Licet iniuſte,non percipit fructus, nec diſtributiones quotidianas,tenetur tamẽ horas occulte dicere,ratione beneficij.q.40.nu.8

Publice non poteſt eſſe arbiter,ſecus in occulto.q. 15. numero 22

Quod poſſit cedere,& donare ſuam actionem alij; & omnia facere quæ ad ſuum commodum ſpectant.q.10.n.11

Suſpenſus,depoſitus, aut degradatus non debet ſacra tangere.q.40.nu.4

Excuſatio friuola,vana,& fucata reijcitur.q.51.nu.26

Exemptionis natura eſt,vt exemptus eripiatur e manibus ordinarij,& illi non ſubſit.q.19.nu.43

Exequutio,facta appellatione pendente debet per viam attẽtati reuocari.q.24.nu.113

Non retardatur per appellationem interpoſitam ſuper poſſeſſorio.q.24.nu. 119

Exequutor datus a Papa ad conferendum,nedum poteſt conferre,ſed etiam tradere poſſeſſionem corporalem.q.39.nu.21

Exequutores deputati ad diſtribuendum bona in pios vſus, poſſunt diſtribuere pro redemptione condemnatorum ex delicto.q.47.nu. 8

Eximens captum e manibus curiæ contemnere videtur iudicis poteſtatem.q.30.num.23. non tamen dicitur delinquere delicto puniibili.nu.25

Condemnatum ad mortem, vel condemnandum tenetur pœna mortis.q.30.nu.27

Exiſtens extra communionem fidelium,& extra gratiam,vitam æternam promereri non poteſt.q.40.nu. 6

Expectans,qui acceptauit beneficium, quod errore probabili credit ſibi debitum,non conſumit gratiam,niſi illud cõſequatur.q.39.num. 3. cum declaratione, vt num.6. & 8

Expendenti pro pia redemptione alicuius malefactoris competit repetitio.q.47.nu.10

Expenſæ an poſſint taxari per iudicem qui detulit appellationi.q.24.nu.65

Expreſſio eius quod tacite ineſt,nihil operatur.q.45.num. 2.

Hora non inducit temporis prioritatem.q.44. nu. 7

Vel ſpecificatio vnius caſus fortuiti,an faciat extendi verba generalia,quibuſcunque, ad alios caſus fortuitos non ſpecificatos.q.31.nu.1

Extenſio,etiam ad incogitata de facto,quando fiat. q. 22. numero 48

Non fit,de caſu ad caſum in odioſis.q.51.nu.56.in oneribus de perſona ad perſonam.q. 45. num.57. In pœnalibus, etiam ex identitate rationis.q.34.nu.15

Extraneis vel filijs inſtitutis,qui poſtea mortui ſunt,vxor debet habere vſumfructum integrum.q.48.nu. 19

Extrauagans, Regiminis,Martini Quinti, declaratur.q.4.num.6

F A.

FACERE quis per alium poteſt, quod poteſt per ſe,& valet ad bonum commune.q.26.nu.9

Facta multa tenent quæ ab initio facile impediuntur. q.36.nu.17

Factum,aliquid non eſſe,vel minus legitime factũ,paria ſunt. q.26.nu.56

Nomine meo a me quodammodo factum dicitur.q.43.numero 13

Per iudicem poſt ſententiam ante appellationis interpoſitionem quo remedio reuocetur. quæſtio. 37. numero 23

Fallitis,an & quando competat beneficium ceſſionis bonorũ. q.9.nu.34

Falſi crimen nunquam comprehenditur in generali remiſſione delictorum.q.34.nu. 28

Pœna quæ ſit.q.34.nu. 27

Fama antiqua notorium facit.q.42.nu. 43

Bona,etiam in genere probata, tollit omnem ſuſpicionem, ſi qua eſſet contra inculpatum, & omne indicium criminis,& malæ famæ purgat.q.51.num. 153. & 155.

Legitime & plene probata impedit iudicem deuenire ad torturam non obſtante aliquo indicio, numero 151. & 152

Inducit præſumptionem iuris,& habet vim notorij.q.42.num.26

Originem a fide dignis trahere debet. quæſtio. 42. numero 46

Quid operetur.q.42.nu.31

Quando plenam probationem faciat.q.42.nu.45

Quo caſu plene probet in antiquis.q.42.nu.27

Quod plene probet in antiquis.q.42.nu.25

Regulariter non probat, ſed alias probationes coadiuuat. q.42.num.38

Sola quod ſufficiat ad probandum aliquid notorium de antiquo.q.42.nu.41

Familia appellatione, veniunt omnes deſcendentes vſque in infinitum.q.45.nu.31

Fatalia non currunt appellanti procedenti, quando eſt appellatum ſuper attentatis.q.24.nu.53

Non currunt in cauſis quæ agitantur in conciſtorio principis.q.24.nu.51

Partium conſenſu prorogari poßunt de iure canonico.q.24.nu.56

Fatalium curſus ceſſat durante compromiſſo,q.24.nu.52

Fauor publicus eſt, vt bannitus bannitum occidat.queſt,26.num.60

Fauori introducto pro ſe quilibet renunſiare poteſt,q.8.nu.5. Et id quomodo, & quando contingat.q.45.num,74.& 75

Suo quis non præſumitur renunciare ita facile. q.8.nu.11.& 12

F E.

Feuda in præiudicium agnatorum non confiſcantur, etiam in crimine læſæ maieſtatis.q.47.nu.16, in quibus feudis id intelligatur.nu.17

Feudum quando dicatur antiquum, & quando nouum, q.19.num.34

F I.

Fideicommiſſa ampliantur per rationem, & cauſam, q.45.num.38

Fideicommiſſum, eſt odioſum.q.45.nu.49

Quando non inducatur niſi in caſum contrauentionis.q.45.num 40

Reciprocum quando remittitur, neutra pars læditur. q.1, num.5

Fieri quod non poteſt principaliter, nec etiam per prorogationem fieri poteſt.q.45.nu.17

Filia poteſt cogere patrem vt ipſam dotet.q.43.nu.16. Ampliatur.nu.17.& 18. Reſtringitur.n.19.& 20

Filij ſpurij, & nati ex damnato coitu de iure canonico debent ali a parentibus ſecundum facultates eorum. q.25.numero 17

Filys grauatis non cenſentur grauati nepotes. q.45. numero 50

Filio illegitimo, & naturali tantum alimenta debentur a patre, eiuſque vxori, & filijs,q.50.num.17.& 18. contra.nu.16

Licet legitimum, abſque tamen dolo, & culpa ſua conſumpſerit, alimenta debentur a patre,q.50.nu,27

Naturali tantum ex concubina nato debentur alimenta de iure ciuili.q.25.nu.15

Filius, conniuens in deficium cogitans complacere patri non dicitur aſſaſinus,q.34.nu.12

Condemnatus ex delicto an poſſit bona fideicommiſſi alienare pro ſua redemptione.q.47.nu.5.& 7.

De iure digeſtorum patri omnia acquirebat.q.43.num.12

Familias regulariter pro omni contractu obligatur.q.43, nu.22

Non poteſt occidere patrem bãnitum, etiam ſtatuto permittente.q.26.num.14.vi.inf.nu.16

Per legitimationem reſtituitur priori ſtatui qui ab initio naturaliter competebat.q.36.nu.7

Per promotionem ad clericatum eximitur a patria poteſtate.q.50.nu.32

Poteſt, agnatis non citatis, petere legitimationẽ poſt mortem patris, quando pater ita diſpoſuit ſuo teſtamento, licet, ipſo patre mortuo, ius agnatis venientibus ab inteſtato ſit quæſitũ, & aſſignatur ratio.q.36.n.36.& 37

Quo caſu poſſit, vel non poſſit occidere patrem bannitum. q.26.nu.16

Si propter defectum alimentorum periret, pater puniri poteſt, ac ſi illum proprijs manibus occidiſſet. q.50.nu.9

Volens admitti ad hæreditatem patris debet ſe ſuum probare.q.11.nu.14.& 16

Fine excluſo, omnia eius remedia, & præparatoria denegantur.q.49.nu.17

Fiſcus, an ſuccedat bannito cum confiſcatione bonorum.q.16.num.25.quid in iure condition ali,nu.29

Non excludit ſubſtitutum.q.16.nu.26

F Œ.

Fœmina bannita, ſi ſit prægnans, non poteſt impune occidi.q.26.num.43

Forenſis, quo caſu, non obſtante ſtatuto, poſſit acquirere immobilia in aliquo territorio.q.27.nu.10

Forindicatus, in regno non iuuatur ſi occidat bannitum, ſecus ſi occidat forindicatum.q.26.nu.62

Seu bannitus, ſi ex forma proclamatis non comparens infra decem dies poteſt occidi, non poteſt occidi in die decimo.q.26.nu.65

Forma attendi debet in reſcriptis, & ſignaturis.q.19.nu.61

Forus pœnitentialis, & ſecularis ſunt diuerſi.q.17.nu.33

F R.

Frater, non poteſt occidere fratrem bannitum, etiam ſtatuto permittente.q.26.nu.18

Teſtamentum fraternum querelare quo caſu poterit.q.50.num.24

Fraus præſumitur ex exceſſu.q.1.nu.8

F V.

Fundamentum intentionis ſuæ quis probare debet.q.11.n.10

Furtum eſſe commiſſum qualiter probetur.q.51.nu.52

G.

GABELLAE conductor ſi ſuſcipiat in ſe periculum incurſionis hoſtium, & omne aliud periculum, quod ſub ijs verbis, & omne &c. comprehendatur caſus peſtis, & cuiuslibet aduerſitatis. q.31.nu.4

Dominus tenetur remittere gabellario penſionem pro tẽpore impedito.q.31.nu.47

Venditor quid tacite promittere cenſeatur.q.31.num.46

G E.

Geminiani dictum in conſi.112.in fine.declaratur in materia præſumendi delictum,q.51.nu.69

Geſtum vtiliter a principio, retractari non debet.q.21.nu.19.

G R.

Gratia quomodo conſumatur.q.39.nu.7

Grauamini quando locus ſit a læſione arbitri.q.23.nu.22

G V.

Gubernatori vrbis atteſtanti de mandato ſibi facto a Papa quando non credatur.q.51.nu.49

Hæreditas

INDEX.

H E.

HAEREDITAS, ſemel adita, & poſſeſſa trãſit in ius, & dominium acquirentis.q.36.num.13
Hares debitoris, ſi ex forma ſtatuti poteſt carcerari, debet prius liquidari quod ſit hares.q.51.nu.12
Legitimus intelligitur qui ab inteſtato ſucceſſurus eſt. q. 45.nu.42
Haretico, ad fidem reuerſo remittitur pœna mortis. q. 18. num.12
Reſtituto qua bona reſtituuntur.q.19.nu.4
Hareticorum fautores, defenſores, & receptatores, habentur pro hareticis.q.51.nu.42
Hareticus, dicitur, aſſerens imperatorem non eſſe dominum totius orbis.q.21.nu.12
Quis ſit, ex B. Auguſtino, & Doctoribus.q.51. nu. 39
Vbicumque inuenitur, ibi puniri poteſt.q.16.nu.36

H E.

Henricus Rex Angliæ quo tempore deuiauerit ab eccleſia Romana.q.51.nu.38

H O.

Homicida reſtiento an bona haredibus occiſi iam quaſita reſtituantur.q.19.nu.5
Homicidam vincit qui prouocat ad iurandum eum quem ſcit falſum iuraturum.q.41.nu.17
Homicidium alijs illicitum, ex iuſſu iudicis, & ex ſtatuto fit licitum.q.26.nu.6
Hominum cogitationes Deo nequeunt occultari.q.1.nu. 16
Hora expreſſio non inducit temporis prioritatem.q.44.nu.7
Hoſpitandi conſuetudo, vel praſcriptio, an inducatur ex longa hoſpitalitate.q.42.nu.9

I G.

IGNOMINIA corporalis ſuccedit loco debiti pecuniarij.q.7.nu.10.11.12.& q.9.nu. 39
Ignorantia probabilis praſumitur in muliere, quando tractatur de remiſſione, vel abdicatione iuris ipſi competentis, ſeu competituri, niſi fueris verificato. q.32.nu.6
Regulariter praſumitur, niſi probetur ſcientia. q.17.n.17.
Supina vel facta pro ſcientia habetur.q.17.nu. 18
Ignorantia probatio per iuramentum non admittitur quando agitur de maximo praiudicio alicuius.q.17.nu.19
Ratione vt quis admittatur, quid debeat probare.q.17.num.16.

I L.

Illatio non fit ex ſeparatis.q.40.nu. 5

I M.

Impeditus facere aliquid in termino ſibi ſtatuto non excuſatur niſi proteſtetur de impedimento.q.24.nu.70
Proſequi appellationem facto iudicis, per quem ſtat quominus in cauſa procedatur, habet ſecundum annum ad proſequendum.q.24.nu. 48
Imperator, eſt dominus vniuerſi orbis.q.16.nu.15.q.21.n.11
Licet dominus ſit totius orbis, dominia tamen particularia ſunt ſingulorum.q.21.nu. 34
Non poteſt ius cauſarum dicere in illis locis qui ſibi non obediunt.q.21.num. 33. Nec ponere falcem in meſſem alienam.nu.42
Quod ſit mundi dominus, non eſt verum ſimpliciter. q.21. num.32
Vbi non recognoſcitur de iure, vel de facto, non poteſt exercere iuriſdictionem etiam voluntariam in non ſuos ſubditos.q.21.nu.44
Imperatori non licet in locis Veneti Dominij iuriſdictionem etiam voluntariam exercere.q.21.nu.41. Nullũ enim ei ius competit de iure vel de facto in terris ſubditis Dominio Venetorum.nu.48
Impetratio layci aſſerentis ſe clericum, cum non eſſet, non valet.q.38.nu.15

I N.

Indefinita æquipollet vniuerſali de æquitate.q.26.nu.20
Non æquipollet vniuerſali, niſi in quolibet ſit eadem ratio. q.26.num.19
Indicia ad capturam non requiruntur, ſed qualiſqualis informatio.
Ad torturam qualia eſſe debeant.q.51.nu.135.& 137
Et diffamatio tolluntur probata bona fama inquiſiti.q.51.num.148
In criminalibus qualia eſſe debeant.q.51.nu.82
Quando arbitraria non ſint.q.51.nu.127
Recepta ſolemniter debent præcedere torturam.q.51.numero 100
Remota, vel immediata quot, & qualibus teſtibus probari debeant.q.51.nu.128.129
Infideles ſub dominio aliquo viuentes ipſius legibus tuti eſſe debent.q.34.nu.24
Infidelis non debet eſſe tutus in eccleſia.q.34.nu.22
Infirmitas dicitur iuſtum impedimentum ad proſequẽdam appellationem, ſi probetur.q.24.nu.49
Infirmitatis impedimentum per teſtes domeſticos probari poteſt.q.24.nu.50
Informatio ſummaria ex mero iudicis officio ſufficit agenti via attentatorum.q.37.nu.17
Inimici qui dicantur. quo ad repellendum a teſtimonio. q.51. num.22
Iniuriam remittens in foro conſcientiæ, non excluditur, quin poſſit in foro contentioſo agere ad emẽdationem damni. q.17.nu. 38. Nõ enim ob id videtur remittere damna. num.39
Suam, vel ſuorum proſequens poterit iterum accuſare reũ ſemel abſolutum.q.17.nu.14
Iniuriato ab aliquo occaſione alterius datur actio iniuriarum contra eum, cuius cauſa fuit iniuriatus.q.35.nu.43
Innocentia homines ſecuros, & nihil mali aduertentes facit. q.51.nu.66
Inquiſitio corruit probata bona fama inquiſiti.q.51.nu.154
Inſtantia de iure ciuili durat triennio, de iure canonico poteſt perpetuo durare.q.24.nu.118
Inſtigator, & ſubornator qui dicantur.q.51.nu.23
Inſtrumenta nouiter reperta produci poſſunt vſque ad calculum ferendæ ſententiæ, non obſtante concluſione in cauſa.q.25.nu.11
Inſtrumentum priuati cum expreſſione horæ, an præferatur inſtrumento priuati non habenti horam.q.44 nu.1
Intentatio criminalis non venit iuramento terminanda.q.41. num.12
Intentionis ſuæ fundamentum quis probare debet, aliter non auditur, & ſuccumbit.q.11.nu.10
Intereſſe certum in pactum deductum ab initio contractus, & in cã dotali, donec eius ſolutio differatur, eſt illicitum, & facit contractum vſurarium.q.46.num.17. Contrarium, nu.18.& 21

INDEX.

Interpellatio vnica quando ſufficiat.q.24.nu.76
Interpretatio lata ſit quando agitur de publica vtilitate, q. 27.nu.4
Vulgi eſt attendenda.q.34.nu.17
Inuenire quod ſufficiat aliquem cum armis, ſine captura, vt ſatisfiat ſtatuto contra deferentes arma.q.35.nu. 3
Inuentus cum armis non dicitur qui a familia poteſtatis fuit viſus, & non captus. q.35.nu.1
Inueſtitura de beneficio quomodo habeat vim collationis, q. 38.nu.56.
Facta ab eo ad quem pertinet collatio, inducit collationem. q.38.nu. 54
Facta nulla praecedente collatione beneficij, nec eius inſtitutione, eſt collatio, & ſimplicis inſtitutionis vicē habet.q. 38.nu.53
Licet canonica inſtitutione praecedente facta fuerit per annuli traditionem ab eo qui poſſeſſionem corporalē tradere poterat, non tamen ex hoc acquiritur poſſeſſio corporalis.q.38.nu.57
Per annuli traditionem quid operetur. q.38.nu. 58
I R.
Ire de nocte non dicitur delictum de iure communi. q. 35. num.18
Irregularitas quae contrahitur per bigamiam non tollitur per baptiſmum. q.32.nu.10
I V.
Iubilei tempore regulariter non relaxatur poena debita pro delicto in foro fori.q.17.nu.36.
Iudaei priuſquam admittantur ad baptiſmum ad quae teneantur.q.18.nu.21
Iudex a quo deferendo appellationi abdicat a ſe iuriſdictionem.q.24.nu.65
Allegans ignorantiam ſtyli non excuſatur. q. 51.nu.126
Antequam deueniat ad capturam quid facere debeat. q. 30.nu.9
Appellationis poteſt ſupplere de facto vicem abſentis.q. 24.nu.97.
Condemnans ad mortem, & ſententiam exequens antequā ſibi plene conſtaret, an excuſetur ſi poſtea ſibi conſtet.q. 51.nu.190
Debet quaerere innocentiā Rei, nedū parte petente, ſed ēt ex officio.q.51.nu.121. Recipere teſtes ad defenſam, ēt ſi adſit uera & ſpontanea Rei cōfeſſio.nu.122. Verificare delictū confeſſatum inquantum pōt.nu.177. Delicti enim verificatio eſt totū fundamentum cauſae. nu.178.
Deferendo appellationi, quātum in ſe eſt, abdicat a ſe iuriſdictionem.q.24.nu.58
Habens arbitrium in procedendo, debet iudiciū ſuum ferre cum conſilio peritorum.q.51.nu.117
Habens arbitrium, quantaecunque praeeminentiae ſit, non poteſt negare defenſiones.q.51.nu.120
Habens in eadem cauſa iuriſdictionem ordinariā & delegatam, ſimpliciter cognoſcens & pronuntians, intelligitur in dubio vti poteſtate quae magis valet.q.23.nu.4
In utraque opinionē amplecti pōt quā velit.q.13.num. 12
Laycus qd non poſſit ſe intromittere de illo crimine ſuper quo quis fuit punitus per iudicē eccleſiaſticū.q.17.n.47
Licet detulerit appellationi, poterit tamen aſſignare terminum appellanti ad arripiendum iter, & ſe praeſentandum coram iudice ad quem.q.24.nu.61.
Licet habeat a ſuperiore latū & liberū arbitriū in criminalibus, non poteſt nedū torquere, ſed nec reum interrogare, niſi praecedant legitima indicia.q.51.nu. 133. Quod ampliatur etiam in crimine laeſae maieſt.nu. 134.
Male iudicando facit litem ſuam.q.23 nu.10.
Non debet deferre iuramentum ei quem poteſt praeſumere eſſe abiuraturum.q.41.nu.14
Non debet omittere cognitionem qualitatum neceſſariarum. q.51. nu. 22
Nō obſtāte publicatione, proceſſus poterit ex officio alios teſtes recipere, licet ēt id fiat ad vtilitatē partis, q.23.n.7.
Non pōt appellanti terminū aſſignare, ut redeat corā ſe, & fidē faciat de praeſentatione ſui corā iudice ad quem, & de proſequutione appellationis, q.24.n.63. Procedere nedū ad torturam, ſed nec ēt ad detentionē contra aliquē, niſi ante omnia ſibi conſtiterit delictum eſſe cōmiſſum, de quo aliquis eſt inculpatus, alias ſunt ſibi ligatae manus ad procedendū.q.51.nu.13. Procedere non praecedente infamia contra delatum. q.ea.nu.139. Prorogare terminū quando praefixus eſt inſtantiae.q.24.n.43. Torquere ſine indicijs aliquem ad mandatū ſuperioris.q. 51.nu. 119. Vi. inf. ver. Lex. ver. Prima.
Pōt ex officio poſt concluſionē in cā interrogare.q.25.nu. 8. Rigorē iuris ſalua conſcientia temperare.q.34.n.37.
Qualiſcunque ſit, non poteſt aliquem torquere niſi praecedant indicia legitima.q.51.nu. 140
Qui pronuntiauit appellationem deſertā an poſſit reponere appellantē ad docendum de ſua diligentia.q.24.nu.79.
Quibus caſib. poſſit cōpellere partes ad litigādū.q.24.n.45
Quid facere debeat pro reperiendo maleficio, vel innocentia.q.51.nu.104
Quidquid facit poſtquam detulit appellationi, nulliter facit. q.24.nu.59
Reductionis ſurrogatur in locum arbitratoris. q. 13.nu.4
Si nō reperiatur, quid appellanti facere ſufficiat.q.24.n. 78
Vt poſſit procedere ſuper delicto, requiritur quod fama ſit cōtra certam perſonam, & in indiuiduo. q.51.nu.143
Iudici licitū eſt iura tranſgredi in criminib. enormib.q.51.n.8
Iudicij locus attenditur in cauſis ordinarijs.q.14.nu.7
Iudicijs criminalibus nunquā concluditur in cauſa.q.25.nu.9
Subalternis, ſubordinatis, & electiuis, facta ſemel deciſiua electione, non eſt amplius licitum uariare.q.49.num.9
Iudicis arbitrio cōmittitur vtrum ſit ueriſimile id quod ex praecepto legis faciendum eſt ſecundum ueriſimilitudinē q.31.nu.65.
Arbitrio quando quid committitur, ab eius ſententia non poteſt appellari.q.13.nu.5
Arbitrio relinquitur quādo quid dicatur de antiquo.q.42. num.5
Arbitrium circa indicia quomodo regulari debeat.q.51.numero 130
Officium eſt, cuncta ad cauſam facientia diligenter rimari. q.34.nu.36.
Officium in criminalibus, quale eſſe debeat. q.51.nu.103.
Praeeminentia non habet locum quando eſſet interpoſita appellatio a futura tortura, expreſſa aliqua iuſta cauſa. q.51.nu.174
Iudicium humanum in poenis quid conſideret.q.18.nu.10
Non eſt abſque litis conteſtatione.q.24.nu.100. & 102.
Iura habentia cauſam diſcontinuam antiquo tempore praeſcribuntur.q.42.nu.48
Imperialia non ligant omnes.q.16.nu.26
Sanguinis non poſſunt ullo iure tolli.q.16.nu.31.q.50.n.2
Iuramenta omnia ſunt inualida propter errorem.q.32.nu.52

Iuramento

Iuramento aſſerentis ſtatur in his quæ ad animum pertinent. q.17.nu.15.q.41.nu.8
Iuramentum, addit forum foro.q.22.nu.29
Aetatem quo caſu ſuppleat, ſed non tollat remedium maioribus competens.q.22.nu.36
Appoſitum contractui cenſus operatur vt ceſſans à ſolutione cadat à iure ſuo ratione periurij.q.5.nu.17
Certior ationis vim habet.q.22.nu.43
Debitoris conſtituit eum in mala fide, licet non interpelletur a creditore.q.41.nu.6
Dolo præſtitum non obligat de iure canonico, & aſſignatur ratio.q.22.nu.51
Eſt de iure diuino, & innititur iuri naturali. quæſtio. 22. num.42
Eſt de præcepto, & nullo modo frangendum.q.41.nu. 2.
Facit vt diſpoſitio extendatur ad caſum non cogitatum.q. 22.nu.44
Firmat contractum aliàs de iure communi inualidum. q. 22.num.16
Iudiciale, vel neceſſarium poteſt recuſari quando timeretur de periculo.q.41.nu.9
Iuranti quomodo præiudicet.q.22.nu.25
Locum non habet cum de tertij præiudicio agitur. q. 18. num.18
Minori aſſerenti ſe maiorem, quando non præiudicet.q.22. num.37
Mulieris de non contraueniendo debet relaxari, vbicunque re ipſa apparet læſio, & iniquitas.q.22.nu. 55
Non porrigitur ad id quod quis ignorat.q.22.nu. 19
Operatur ſemper aliquid, & non apponitur contractui fruſtratorie.q.5.nu.23
Operatur vt actus, ſuper quo interponitur valeat omni meliori modo.q.22.nu.30
Præſtitum contra bonos mores non obligat.q.8.nu. 14
Quando non liget minorem.q.32.nu.35
Quem effectum operetur.q. 22. nu. 12
Quo quis ſe obligat ad carceres pro debito ciuili, licet ipſo iure teneat, tamen tanquam inhumanum debet ſolui, ne ſic iurans perſiſtat in excommunicatione.q.8.nu.19
Regulari debet ſecundum naturam contractus cui apponitur.q.5.nu.19
Repræſentat minorem eſſe maiorem.q.22.nu.10
Suppletorium non defertur habenti vnum teſtem adulterinum.q.50.nu.22
Trahit cauſas ab vno foro ad alium.q.14.nu. 5
Vbi interuenit, præſumitur quis accedere deliberatus.q.22 num.24
Vt obliget, debet eſſe præſtitum ex certa ſcientia, non per errorem.q.22.nu.50
Iurans cenſetur cogitaſſe, ſi non in ſpecie, ſaltem in genere, ſe nullo beneficio, ſi quod ſibi competeret, vti poſſe.q.22. nu.39
Non requiritur quod ſciat, ſed ſufficit, quod iuret ſuper facto, & datur ratio.q.22.nu.11
Non tenetur ſeruare iuramentum, vbi ex hoc ſine cauſa iuſta opponit ſe periculo mortis.q.30.nu.36
Præſumitur habere animum ſeruandi iuramentum. q.41. num.1
Iurare quando quis non cogatur.q.41.nu.7
Iuratus tenetur ex vi iuramenti ſatisfacere, etiam non interpellatus.q.41.nu.5
Iuris, nemo plus ad alium transferre poteſt quam ipſe habeat. q.10.num.4
Ratio non eſt ante quærenda, quam perſona. q. 11.num.9
Iuriſdictio limitata ad certum territorium non poteſt producere effectus extra ipſum.q.16.nu. 20
Iuriſdictiones, ſpiritualis, & temporalis, ſunt diſtinctæ. q.18. num.6
Ius, ad rem facilius tollitur quam ius in re.q.19.nu. 27.q.39. num.27
Canonicum, procedit de æquitate, q.25.nu.16. Vult etiam ſpurio alimenta dari.nu.13.
Ciuile denegat alimenta filijs natis ex alio coitu quam ex legitimo matrimonio.q.25.nu.12. Non attenditur vbi agitur de contractu iurato, ſed ius canonicum propter peccatum periurij vitandum.q.22.nu.14
Conditionale non tranſmittitur in fiſcum, ſicut nec in alium heredem.q.16.nu.30
Dicere ſibi nemo debet.q.30.nu.26
Pœnale quo caſu extendatur.q.39.nu. 25
Proprietatis per inſtitutionem ſeu beneficij collationem quæritur illi in quem beneficium confertur.q. 38.n.29
Publicum priuatorum pactionibus tolli non poteſt. q. 17. num.22

L A.

LAVDI reductionem petens an debeat coram nouo iudice reductionis vti nouis probationibus, vel antiquis vti poſſit.q.14.num. 18
Laudo non contrauenire iurans ratione alicuius læſionis, non præſumitur cogitaſſe de læſione enormiſſima.q.31.n.63
Laudum abſentibus partibus, vel non citatis latum, quando valeat, & non.q.12.nu.7
Si ex forma ſtatuti habet executionem paratam, ſi pars de laudo conqueratur, debet adiri iudex arbitratoris. q. 14.num.6
Layco quæ ſint prohibita.q.38.nu.4
Laycus clericum coram ſe falſum deponentem nec principaliter, nec incidenter punire poteſt.q.34.nu.29
Ex diſpenſatione Papæ poteſt obtinere beneficium eccleſiaſticum.q.38.num.27
Purus, aſſerens ſe ſcholarem, cum non eſſet, nulla de clericatu facta mentione, licet animo deſtinauerit clericare, impetrans beneficium priuatur.q.38.num.7. Laycus enim purus nondum tonſuratus non eſt capax beneficij eccleſiaſtici.nu.17
Quis, in dubio, præſumitur, & non clericus.q.38.nu.11
Quo caſu ſit capax beneficij eccleſiaſtici.q.38.nu.16
Quod percipiat decimas, eſt contra ius commune, q. 38. nu.20

L E.

Legatum annuum ciuitati vel eccleſiæ perpetuò relictum, centum annorum ſpatio terminatur.q.45.nu.39
Legis diſpō non conuenit cui nō conueniunt verba.q.44.n.15
Intentio eſt, vt magiſtratibus, & iudicibus pareatur.q. 26.nu.5
Vide infra in ver. lex.
Legitimæ nullum grauamen apponi poteſt, & appoſitum reijcitur de iure.q.48.nu. 6
Legitimatio æquiparatur poſtliminio, quod reſtituit omnia iura, etiam alteri quæſita.q.36.nu. 5
Eſt natalium reſtitutio, & fingit legitimatum medio tempore non fuiſſe ſpurium.q.36.nu.4

Facta de voluntate patris viuentis nullius citationem requirit, quando tractatur de bonis particularibus, & liberis ipſius patris, & aſſignatur ratio. q. 36. n. 31
Naturalis facta poſt legitime natum, an faciat eum primogenitum. q. 19. nu. 6
Quando requirat citationem aliquorum. q. 36. num. 32. & 33
Quandocunque fiat, ſemper requirit citationem ſubſtituti. q. 36. nu. 25
Quem effectum operetur. q. 36. nu. 28
Legitimatus, excludit fideicommiſſarium ſubſtitutum. q. 36. num. 11
Patre iam mortuo non facit deficere conditionem poſitam in donatione, ſi ſine liberis legitimis, & naturalibus decederet. q. 36. nu. 3
Poſt mortem patris, indiſtincte agnatis in iure quęſito non praiudicat, nec etiam in iure delato, niſi quatenus a patre relictum fuerit ei. q. 36. num. 30. Non aufert hæreditatem proximioribus agnatis aditione quæſitam, & poſſeſſam. q. 36. nu. 1. Non ſuccedit niſi inquantum ab ipſo patre fuerit honoratus. nu. 22
Præteritus rumpit teſtamentum patris factum prius, velut per agnitionem ſui hæredis. q. 36. nu. 10
Quando rumpat teſtamentum. q. 36. nu. 21
Quo caſu adimat hæreditatem venientibus ab inteſtato. q. 36. num. 34. & 35. & pro concordia opinionum diſtinguitur num. 38
Subſtitutum quod non excludat. q. 36. nu. 23
Lex loquens generaliter debet generaliter intelligi. q. 33. num. 16
Loquens in vno caſu non extenditur vltra caſum ſuum. q. 24. nu. 93
Non præſumitur inducere aliquid contra bonos mores. q. 8. num. 9
Omnis diuina, naturalis, poſitiua, ſeu humana homicidia prohibet. q. 26. nu. 4
Præſumit benigne, quod ſi pater de liberis cogitaſſet non donaſſet. q. 36. nu. 29
Præſumit ſemper quod quis velit ſeruare iurata. q. 41. num. 16
Quod non dicitur, nec a nobis dicendum eſt. q. 46. nu. 35
Seu ſtatutum pęnale, quando cenſeatur fauorabile, & extendatur. q. 27. nu. 11
Lex, Cognouimus. §. ſed ne videantur. C. de hæret. declaratur.
Cum quæritur. de except. rei iudic. declaratur. q. 49. nu. 36
De rebus. C. de donat. ante nupt. quando procedat. q. 44. num. 14
Et in eo. de in rem verſo. declaratur. q. 43. nu. 21
Naturaliter. §. nihil commune. ff. de acq. poſ. declaratur. q. 49. nu. 32
Prima. ff. de quæſtion. declaratur. & quod iudex non poteſt quem torquere, niſi probetur delictum eſſe commiſſum. q. 51. nu. 112
Qui liberos. de ritu nupti. declaratur. q. 43. nu. 15
Vnius. §. teſtes. de quæſtion. declaratur. q. 51. nu. 76

L I.

Libere concedi id dicitur quod totaliter cōceditur. q. 39. n. 18
Importat idem quod plene. q. 39. nu. 15
Qui aliquid poteſt, is abſolute poteſt. q. 39. nu. 16
Quid importet. q. 39. nu. 11
Liberatio facta de principali, videtur facta de acceſſorijs, licet de eis non ſit dictum. q. 19. nu. 30
Liberorum appellatione veniunt omnes deſcendentes in infinitum. q. 45. nu. 32
Libertas, eſt naturalis facultas de re ſua ad libitum diſponere. q. 39. nu. 17
Non eſt vbi alterius conſenſus requiritur. q. 39. nu. 10
Lis conteſtari debet in appellatione a ſententia diffinitiua, ſi vtraque pars ſit præſens. q. 24. nu. 90
Idem in ſententia ab interloquutoria. q. ea. nu. 103
Non conteſtatur ſuper attentatis. q. 37. nu. 26
Lite non conteſtata in cauſa appellationis, perueniri poteſt ad ſententiam diffinitiuam. q. 24. nu. 95
Lites abbreuiari, eſt publicæ vtilitatis. q. 20. nu. 6
Litis cōteſtatio, an requiratur in appellatione ab interloquutoria, ſi partes ſunt præſentes. q. 24. nu. 98
Non eſt neceſſaria ſuper articulo grauaminis, & datur ratio. q. 24. nu. 101
Non extinguitur nec ſuſpenditur per appellationem. q. 24. num. 15
Non videtur quod requiratur per præſentiam partium. q. 24. nu. 91
Quare non ſit neceſſaria in cauſa nullitatis. q. 24. num. 85
Requiritur in remedio can. Redintegranda. 3. q. 1. q. 37. num. 21
Litis conteſtationem videntur partes per eorum præſentiam remittere. q. 24. nu. 92
Litis proſecutio non transfertur de perſona in perſonam, niſi in hæredibus, vel vniuerſalibus ſucceſſorib. q. 11. num. 2

L O.

Loca inferiora debēt regi, & gubernari conſtitutionib. ciuitatis dominantis. q. 21. nu. 28
Loquutio pluralis vno numero contenta eſt. q. 9. nu. 7

L V.

Lucrum quando eſt radicatum intelligitur prout de damno. q. 23. nu. 13

M A.

MACINARE quando quis cogi poſſit in molendino alicuius, vel non. q. 42. nu. 28
Maior iurans non contrauenire, non pōt allegare ſe deceptum vltra dimidium iuſti pretij. q. 5. nu. 24
Maius ſi ineſt, & minus ineſt. q. 44. nu. 17
Maleficium committens vt alicui cōplaceat, & aliquo non dato, accepto, vel promiſſo, dr̄ aſſaſſinus. q. 34. nu. 15
Malus ſemel, ſemper præſumitur malus in eodem genere mali. q. 1. nu. 11
Mancus quo caſu poſſit habere feudum. q. 27. nu. 8
Mandans, aliquem tantum vulnerari vel percuti, an ſequuta morte teneatur de occiſo. q. 34. nu. 44
Data vel promiſſa pecunia, & mandatarius, pariter dicuntur aſſaſſini. q. 34. nu. 9
Mandatario non præſumitur in dubio commiſiſſe niſi vindictam ſimilem iniuriæ ſibi illatæ. q. 34. nu. 47
Mandatis alicuius ſtare iurans non ob id tenetur ad mandatū graue, & inſolitum. q. 31. nu. 67
Mandatū extinguit morte, & ignorante mādatario. q. 28. n. 8
Principis cōſtare debet, vbi agitur de præiudicio tertij. q. 51. nu. 45
Quo caſu non expiret morte mandantis. q. 19. nu. 58
Speciale requiritur ad acceptandū beneficiū. q. 38. nu. 47
Mariti bona quod ſint tacite vxori obligata pro alimentis. q. 46. nu. 4. Declaratur, nu. 6

INDEX.

Marito licet capere adulterum etiam extra domū.q.30.n.48

Maritus,non opponens intra tempus exceptionem non numerata dotis,an praiudicet creditoribus.q. 44.nu.22.& quod ſibi praiudicet.nu,21

Si culpa,non dolo,dilapidauit bona dotalia,non perdit priuilegium.q.19.nu.75

Mater per qua verba intelligatur excluſa a ſucceſſione filij.q.45.nu.44

Matrimonium,eſt maximum ſacramētum in eccleſia,& quid deſignet.q.32.nu.5

Spirituale non debet eſſe deterioris conditionis quam carnale.q.45.nu.62

M E.

Mendacium arguit dolum.q.51.nu.37

Mendax in vno,præſumitur mendax in omnibus, niſi probet verum.q.51.num.24

Metus,accedens in promiſſione præſumitur repetitus in ſolutione,uel executione ex interuallo etiam ſponte facta, quando ſubeſt cauſa metus omni tempore.q. 51. n.194

Inanis non excuſat.q.51.nu.27

Iuſtus dicitur vbi eſt iuſta ſuſpicio.q.51.nu.28

Non tollitur per ratificationem,ſubſiſtente iuſta cauſa metus.q.51.num.183

M I.

Minimum attenditur etiam in modico de iure communi competenti.q.19.nu.15

Minor,æquiparatur mulieri in ignorantia præſumptione.q.22 num.7

Licet propter iuramentum reputetur maior, non per hoc ſibi aufertur beneficium reſtitutionis in integrum.q.22 num.20

Propter defectum ætatis præſumitur ignorare beneficium reſtitutionis ſibi competere.q.22.nu.17

Semper ex iuramento obligatur,ſiue interueniat authoritas curatoris,ſiue non.q.22.nu. 28

Minores præſumuntur ignorare beneficia ſibi a iure competentia.q.22.nu.3

M O.

Moderator & arbiter eſt quilibet in re propria.q.8.nu. 6

Momentum temporis non curatur.q.44.nu.8

Mortuum aliquem eſſe in longinquis apud hoſtes ſola fama ſufficit.q.42.nu.41.& 44

Motus proprius Papæ quomodo in beneficialibus faciat ſecūdum impetrantem præferri primo.q.38.nu.38

M V.

Mulcta in delictis alicui per paupertatem remiſſa non poteſt amplius ab eo exigi, etiam ſi ad pinguiorem fortunam peruenerit.q.7.nu.12

Mulier an conſequi poſſit alimenta a marito tam dum viuit quam eo mortuo.q.46.nu.7

Contrahens matrimonium in proprio domicilio non debet certiorari de ſtatutis domicilij mariti.q. 22. nu.46

De conſuetudine habetur pro certiorata, ex eo ſolo quod notarius in inſtrumento ponit certiorationem.q.22.numero 66

Et minor,æquiparantur in ignorantia præſumptione.q.22.num.7

Habet tacitam hypothecam in bonis mariti pro dote.q.46.nu.1.& pro alimentis.nu. 2

Intercedens pro alio quando non iuuetur Velleiano. q.22.num.41

Iurans non venire contra contractum videtur renuntiaſſe beneficijs ſibi competentibus, quamuis illa ignorauerit & certiorata non fuerit.q.22.nu.47

Mortuo viro ab eius lege ſoluta eſt.q.46.nu.8

Præfertur fiſco pro dote in bonis mariti confiſcatis. q.44.num.25

Recipiens aliquid vltra ſortem ſoluto matrimonio eſt vſuraria.q.46.nu.19.& quare.nu.20

Viuere quantum tempus debeat de bonis mariti poſt eius mortem.q.46.nu.12

Mulieri alimenta debentur in bonis mariti, etiam ſine vitio vſuræ.q.46.num.12.Marito etiam mortuo,& licet ipſa diſceſſerit.nu.13.intra tamen annum luctus,ſecus eo tranſacto,ſi per eam ſtat quominus dotem ab eius hæredibus conſequatur. num. 14.ſecus ſi per hæredes ſtet. num.15

Quare debeantur alimenta in bonis mariti mortui. q. 46. nu.9.& in quo caſu tunc.nu.10.& 11

Mutus quo caſu poſſit habere feudum.q.27.nu. 8

Mutuum implicitum poteſt eſſe in contractu emptionis. q.3. num.2

Non admittit quod aliquid recipiatur vltra ſortem, aliâs eſſet vſura.q.3.nu. 9

N A.

NATVRALES a teſtimonio repelluntur, & aſſignatur ratio.q.50. nu. 21

Naturalia ſunt immutabilia.q.50.nu. 4

N E.

Negatiua,quod quis non habuerit animum occidendi, quomodo probetrr.q.34.nu.42

Negatiuæ probatio incumbit fundanti ſe in ea. quæſt. 51. num.91

Negligentibus iura non ſubueniunt.q.44. nu. 24

Nepotes,non continentur appellatione filiorum in odioſis. q. 45.num.47

Quo caſu non comprehendantur ſub prohibitione facta filijs.q.45.nu.53.& 54

Quomodo veniāt appellatione filiorū.q.45.n.48.55.& 56

N O.

Nobilis habet præſumptionem pro ſe, vt nil turpe audeat attentare.q.51.nu.2

Nobilitas patris vel aui non conſeruatur per filios illegitimos & naturales.q.50.nu.20

Notarij dep ſitionū fides datur, maxime in ijs quæ coram eo geſta ſunt.q.51.nu.60

Notario non adhibetur fides in ijs in quibus verſatur eius laus vel opprobrium.q.22.nu. 65

Notariorum ignorantia ſæpe mundum deſtruit,& contrahentium conſcientias in periculo ponit.q.22.nu.71

Notarius, ante rogitum tenetur inſtrumentum partibus legere, & interrogare an intelligant quod ſcriptum eſt, & an velint quod conficiat inſtrumentum de contentis. q.22.nu.70

Cenſet rogatus apponere in inſtrumentis clauſulas ſolitas, & conſuetas.q.22.nu. 68

Ciuitatis dominantis poteſt conficere inſtrumentum in ciuitate ſubdita.q.21.nu.4

Interrogari an poſſit quid ſit Velleianum.q.22.nu.72

Non præſumitur apponere ex ſuo capite clauſulas in inſtrumentis.q.22.nu.69

Notitiā alicuius habere,quando quis proprie dicatr.q.51.n.44

N V.

Nullitas quæ acceſſorie, & virtualiter ineſt appellationi, etiam cum ea deducitur.q.24.nu.83

Nullitatis exceptio, quando latæ ſunt tres ſententiæ conformes, quo caſu impedit executionem.q.24.nu.84

Nundinarum priuilegium, quando non ceſſet.q.45.nu.9

O B.

OBLIGARE ex pacto quis poteſt ſe ad caſum fortuitum.q.31.nu.38

Obligatio dependens a libera voluntate obligantis ſe eſt poſſibilis.q.31.nu.25.

Dicendi horas an, & quibus caſibus relaxetur.q.40.n.17

Impoſſibilium non aſtringit obligatum.q.31.nu.23

Nedum ciuilis, ſed etiam naturalis tollitur per ceſſionem bonorum.q.6.nu.4

Obligationes ſunt effectus contractuum, & ab eis dependent, & differunt ſicut pater, & filius.q.9.nu.20

Obligatus ex pacto ad caſus fortuitos non tenetur de non veriſimili, & inſolito.q.31.nu.53

Obſeruantia communis eſt attendenda.q.22.nu.22

Obſes qui remanſit pro aliquo, poteſt repetere quicquid ſoluit pro illo.q.31.nu.44

O C.

Occidens bannitum, ad rancorem vindictæ, licet extaret legitima cauſa ipſum occidendi, non iuuatur ſtatuto, quod bannitus impune occidatur.q.26.nu.37

An & quando teneatur in foro conſcientiæ.q.26.nu.69

Etiam iniuſte bannitum, excuſatur propter bannum.q.26.num.63

Extra territorium bannientis, punitur vt homicida, q.26.num.34. puniri tamen non poteſt illo loco a quo bannitus eſt.q.27.nu.16

Habentem ſaluumconductum, cuius non habuerat notitiã, quia non fuerat publicatus, non incurrit pœnam.q.26.num.33

In locis confœderatis bannienti conſequitur præmium ſtatuti.q.27.nu.15

Medio alicuius, an iuuetur ſtatuto de bannitis impune occidendis.q.26.num.47

Non legitime cancellatum de banno non punitur, perinde ac ſi occidiſſet bannitum non cancellatum.q.26.nu.58

Nulliter, quomodo puniatur.q.26.nu.30

Pendente quæſtione ſuper validitate banni, & apparente poſtea bannum eſſe nullum, non iuuatur ſtatuto permittente bannitum impune occidi.q.26.num.29

Pro pecunia, iuuatur ſtatuto de bannitis occidendis, vt nõ puniatur.q.26.nu.46

Quando puniatur ac ſi cancellatum occidiſſet.q.26.nu.42

Vigore ſtatuti fauore publico emanati, non peccat.q.27.num.12

Occidens delinquentem, licet nondum bannitum, tamen de proximo banniendum, an iuuetur ſtatuto de bannitis impune occidendis.q.26.nu.64

Eum quem banniri procurauit, illum non occidit impune.q.26.num.44

Veneno dicitur proditorie occidere.q.26.nu.27

Occidenti bannitum præmium conſtitui poteſt.q.27.nu.1

Occidere bannitum dicitur homicidium fauorabile propter publicam vtilitatem.q.26.nu.5

Malefactorem licitum eſt, inquantum ordinatur ad ſalutem totius ciuitatis.q.26.num.8

Occultans bona tempore ceſſionis, priuatur beneficio, & punitur id duplum eius quod occultauit.q.9.nu.32

O F.

Offendens ius, iudicem, & partem, magis punitur quam offendens partem tantum.q.37.nu.14

Offenſorum potentum aſtutiam opprimendis pauperib. offenſis.q.30.nu.6

Officialis an poſſit in alieno territorio capere delinquentem, quem in ſuo inſequi cœpit.q.30.nu.42

O L.

Oldradi locus a Decio nõ intellectus demonſtratur.q.37.n.18

O P.

Operam dans rei illicitæ non ſolum tenetur de eo quod ex propoſito deliquit, ſed etiam de delicto conſecutiuo.q.34.num.43

Opinio communis habet vim conſuetudinis.q.35.nu.6

Conſulentis verior eſt quam legentis.q.44.nu.6

Magis communis in iudicando ſequenda eſt, & ſeruanda.q.22.num.23

O R.

Ordinarius non tenetur parere iudici præcipienti exequi ſententiam contra appellantem, & ſi feratur ſententia aliqua ob hoc, non tenet, quia à non ſuo iudice lata.q.24.nu.60

Ordinem iudiciarium ſeruare non poteſt nocere.q.12.nu.32

Ordo eſt figura ſubſtantiæ cuiuſcumque rei, & nihil conſtat ſine compoſitione: ex illo enim breuis inſurgit rerum omnium diuiſio, quæ ſolet rem claram, & apertam reddere.q.22.nu.1

P A.

PACE facta reſcindi debent ſententię latæ contra rebelles occaſione rebellionis.q.19.nu.59

Pacem non dicitur rumpere, qui offendit ex noua cauſa.q.41.nu.18

Pacis fauore multa ſpecialiter contra communes regulas conceduntur.q.19.nu.57

Pacta debent operari.q.31.nu.37

Pactum, caſu vno expreſſo, & generali clauſula ſubiecta, valet, & extenditur ad omnes caſus in conuentione non expreſſos.q.31.nu.5

Commiſſi appoſitum contractui cenſuali facit quod ceſſans a ſolutione cadat in commiſſum.q.5.nu.16

De alimentis non petendis non valet.q.50.nu.7

De retrouendendo non eſt illicitum, ſi alia non concurrant.q.3.nu.7

Inter creditorem, & debitorem de non cedendo bonis an valeat.q.8.nu.5

Non valet, quod pater non teneatur alere filium cui dedit partem ſuam, ſi poſtmodum ad neceſſitatem peruenerit.q.50.nu.6

Quo quis ſuſcipit in ſe caſus fortuitos non extenditur ad caſus inſolitos in ſuperlatiuo gradu.q.31.nu.62

Pallor & trepidatio faciunt indicium ad torturam.q.51.n.4

Papa, an poſſit diſpenſare cum bigamo vt ad ſacros ordines promoueatur.q.32.nu.20

Cauſis ſpiritualibus, & eccleſiaſticis habet plenitudinem poteſtatis.q.38.nu.24

Ex eo quod Papa non poteſt miracula facere, quod eſt ſupra naturam.q.32.nu.26

Non poſſet concedere regi, vt exiſtente regina ſterili aliã

INDEX.

vxorem ſuperinduceret.q.32.num. 19
Non poteſt, de poteſtate ordinaria facere quod credatur vni parti in præiudicium alterius, idem & in Imperatore.q.51.num.46
Diſpenſare, vt quis habeat duas vxores eodem tempore. q.32.nu.25
Poteſt, communi fama probare ſe eſſe dominum terrarum eccleſiæ.q.42.nu.34
Laycis concedere poteſtatem conferendi beneficia vacantia.q.38.num. 26
Layco concedere ius decimandi, & decimas poſſidendi.q.38.nu.22
Layco mero committere cauſas eccleſiaſticas, & ſpirituales, etiam criminales clericorum.q.38.nu.25
Remittere quibuſdam obligationem ſoluendi decimas. q.38.num.23
Reſtituendo bannitum ſimpliciter, quod & bona ei reſtituere cenſeatur.q.19.nu.47
Solus diſpenſat ſuper iis quibus ius commune reſiſtit. q.q.38.num.21
Vbi prouidet de beneficio reſeruato, ſi, antequam prouiſus habeat poſſeſſionem corporalem, moriatur, ordinarius in partibus poteſt prouidere, & datur ratio. q.39.nu.2
Papæ aſſertioni, quam facit propter narratiuam partis non ſtatur.q.51.nu.144
Collatio, in dubio præfertur collationi ordinarij.q.44.nu.4 fallit vt nu.9
Diſpenſatio cum illo qui propter inceſtum perdiderat feudum, non prodeſt illi vt feudum recuperet.q.19.num.9
Papæ volenti priuare aliquem feudo vel bonis ſuis, non ſtatur, ſi atteſtatur quod ſibi cõſtat de delicto.q.51.n.145
Paraliſim patiẽs, & debilis nõ poſſunt torqueri.q.51.n.165
Pariſius fuit Auditor cameræ Apoſtolicæ, expertiſſimus in iudicijs.q.51.nu.131
Pater diligit plus filium quam ſe ipſum.q.50.num. 16
Fame oppreſſus poteſt filios, etiam inuitos, pignori dare pro ſe alendo.q.70.nu.14 & 33
Licet non habeat vnde commode viuere poſſit, filium alere tenetur.q.50.nu.12. Contra.nu.13. Declaratur.n.15
Non poteſt expreſſe prohibere, quod authen. res quæ. C. com. de leg. non habeat locum.q.45.nu.67
Non tenetur alere filium habentem artem vel exercitiũ, ex quo poſſet ſe alere.q.50.nu.28. Fallit vt nu. 29
Poteſt compelli per indirectum ad alimentandum filios.q.50 num.8
Quod filiam dotare teneatur, non auus.q.43.nu.24
Tenetur alimentare filios illegitimos inſpecta pietate naturali.q.50.nu.15
Tenetur alimentare filium iure naturali.q.50.nu.3. Fallit, vt num. 5
Patronus poteſt beneficium conferre alio irrequiſito, nec tenetur vocare poſſeſſorem, nec petere licentiam ab Epiſcopo.q.39.nu.9

P E.

Peccatum, maius eſt quod Chriſtianus inſurgat in Chriſtianum, quam infidelis.q.34.nu.20
Non dimittitur niſi reſtituatur ablatum.q.18.nu.20
Pecunia eſt diſpoſita ad emendum.q.3.nu.3
Penſionem habens tenetur horas Canonicas dicere, ſicut quiuis alius beneficiatus.q.40.nu.12
Periculi appellatione, de ſignificatione vocabuli, includitur caſus fortuitus.q.31.nu.33
Periculum, eueniens culpa aduerſarij quod non includatur in ſuſceptione periculi, quomodo intelligatur.q.31.nu.49
Vbi maius eſt, ibi cautius eſt agendum.q.51.nu.17
Permiſſa omnia ſunt per legem quæ non reperiuntur eſſe prohibita.q.15.nu.4
Permutatio, quando dicatur facta in fraudem.q. 39.num.48
Sumit robur a ſuperiore, non a facto partium. q.39.nu. 47
Vnde ſumat initium.q.39.nu.46
Perſona eccleſiaſtica mere puniti a ſuo iudice non poteſt a iudice layco repeti.q.17.nu.56. Fallit, vt nu. 51
In quolibet actu in primis, & ante omnia legitimanda eſt. q.11.nu.6
Torquendi conſideranda eſt, & qualis eſſe debeat. q.51 num.149
Perſonæ legitimandæ ſunt in quocunque iudicio, etiam ſummario.q.11.nu.20
Peſtis, eſt bellum Dei, cui humanæ vires nequeunt reſiſtere q.31.num.28
Eſt de iis quæ natura, & iudicio humano tolli poſſe impoſſibile eſt.q.31.nu.26
Petitorio, ex vi actionis etiam de poſſeſſorio tractatur, licet executio officio iudicis fiat.q.49.nu.10
Pendente, ſi res ad actorem perueniat, abſoluitur reus, & & finitur inſtantia.q.49.nu.26
Petitorium, & poſſeſſorium per diuerſas cauſas, & media ad eundem finem tendunt, reſpectu ſcilicet poſſeſſionis q.49.nu.23

P I.

Pignus conuentionale datum creditori virtute reſcripti, poteſt a debitore redimi.q.33.nu.12

P O.

Pœna debet correſpondere delicto.q.17.nu.34
Falſi quæ ſit.q.34.nu.27
Illata a iudice eccleſiaſtico an impediat quin laycus reum maiori pœna punire poſſit.q.17.nu.54
Non eſt imponenda ipſo iure, niſi ſpecifice, cum ſit in iure. q.39.nu. 29
Pecuniaria, non habenti ſoluere commutatur in corporalẽ. q.9.nu.15. Pro minimis non conuertitur in corporalẽ, dato quod condemnatus non ſit ſoluendo.q.9.num. 11
Quo caſu conuertatur in corporalem, & non.q.9.n. 18
Priuationis a beneficio ceſſionis non habet locum niſi expreſſe a iure imponatur.q.19.nu.76
Quo caſu ſit indiuiſibilis.q.9.nu. 13
Pœna unius impoſitio non tollit aliam, quando per diuerſas leges imponantur diuerſæ pœnæ pro eodem delicto omnino ſeparatæ.q.17.nu.51
Pœnæ vt molliantur debet fumi interpretatio contra propriã ſignificationem verborum.q.28.nu.13
Populus liber dicitur qui nullius alterius poteſtati ſubiectus eſt.q.39.nu.13
Poſſeſſio beneficij, acquiritur per procuratorem habentem mandatum generale.q.38.num.48. Contra.nu.49. Per quem quæri poſſit.nu.45. Quando propter impedimentum alio modo quæri poſſit quam per corporalem inductionem.nu.59
Facti, in beneficialib. poteſt capi & dari per excommunicatum.q.38.nu.45
In beneficialib. colorari debet, aliâs agens caret omni iuris remedio.q.39.n.42. dupliciter põt cõſiderari.q.38.n.50
In ſeruitutib. negatiuis quõ acquiratur uel non.q.45.n.12
Parat multa commoda.q.24.nu.107

INDEX.

Simplex, eſt pars dominij. q. 49. nu. 19. non tangit cauſam proprietatis, nec ei præiudicat. nu. 33
Tertij ſine titulo quid operetur. q. 39. nu. 19
Poſſeſſorij principalis effectus in petitorio, ſaltem implicite continetur, non econtra. q. 49. nu. 18
Poſſeſſorium eſt quoddam præambulum ſeu præparatorium ordinatum ad petitorium. q. 49. nu. 7
Poſſidens beneficium eccleſiaſticum, licet tenue, tenetur horas canonicas priuatim dicere. q. 40. nu. 1
Poſtliminium, & legitimatio non recte æquiparantur. q. 36. num. 15
Potentia in habitu quo caſu idem operetur quod potentia in actu. q. 51. nu. 191
Poteſtates, eccleſiaſtica ſcilicet, & ſecularis ſunt diſtinctæ. q. 17. nu. 55

P R.

Practica Regni Neapolitani circa renuntiationes mulierum. q. 22. nu. 74
Precarij conceſſio cenſetur facta donec per dominum reuocetur, & non inducitur per mortem concedentis. q. 28. n. 4
Præmium conſequendum, vel pœna imponenda conſiderantur in occiſione bannitorum. q. 26. nu. 45
Conſtitui poteſt occidenti bannitum. q. 27. nu. 1
Propoſitum a ſtatuto accuſanti delinquentem extenditur etiam ad denuntiantem fauore publicæ vtilitatis. q. 27. num. 5
Præſumptio, ex curſu temporis reſultans ceſſat in defectu claro. q. 42. nu. 57
Excluſiua delicti attenditur, non incluſiua. q. 41. nu. 20
Minor cedit maiori. q. 51. nu. 35
Minus eſt quam indicium quod requiritur ad torturam. q. 51. num. 61
Non eſt pro natis, cum fallentia. q. 42. nu. 51
Quæ poteſt trahi ad bonum, & ad malum, trahitur ad bonum, in dubio. q. 51. nu. 62
Reſultans ex longinquitate temporis quem effectum operetur. q. 42. num. 50
Transfert onus probandi in aduerſarium. q. 41. nu. 4
Vna tollit aliam. q. 39. nu. 49. q. 48. nu. 13. q. 51. nu. 64
Præſumptiones, inducere poſſunt iudicem ad procedendum ad torturam. q. 51. nu. 3
Quando ſunt pro reo, Actor cauſa cadit, niſi quod attendit firmet. q. 41. nu. 3. q. 51. num. 67
Præſumptioni ex antiquitate temporis reſultanti non ſtatur, quando euidentia facti eſt in contrarium. q. 42. num. 22
Pretium iuſtum attenditur ſecundum conſuetudinem loci vbi celebratur contractus. q. 2. nu. 7
Quale debeat eſſe in emptione annuorum redditũ. q. 3. n. 8
Princeps, appellationem an poſſit tollere, remiſſiue. q. 24. n. 6
Auferendo rem alicui ſine cauſa tenetur ei ad pretium. q. 19. num. 63
Etiam in minimo præiudicio non videtur voluiſſe tertio præiudicare. q. 19. nu. 14
In quacunque conceſſione etiam ampliſſima ſemper ius tertij videtur reſeruare. q. 17. nu. 37
Non poteſt præiudicare regulariter iuri alteri quæſito cum dominij tranſlatione. q. 19. nu. 54
Non poteſt rem a ſe conceſſam vni alteri etiam motu proprio concedere, niſi ſpecialiter deroget conceſſioni iam factæ. q. 38. nu. 37
Non uidetur derogare iuri etiam ad rem. 19. n. 26. & 27
Poteſt defenſionẽ ex cauſa, & cã cognita tollere. q. 24. n. 9
Citationem omittere in ſententia ferenda, ſecus in meritis cauſæ. q. 21. nu. 6
Ius quæſitum ex ſententia auferre. q. 9. nu. 50
Ius ſuum alicui auferre. q. 19. nu. 39.
Quando non videatur uti plenitudine poteſtatis. q. 19. n. 38
Quando poſſit tollere ius alij quæſitum. q. 19. nu. 52
Tertio præiudicare voluiſſe quando cenſeatur. q. 19. nu. 40
Vt actus valeat, cenſetur voluiſſe uti plenitudine poteſtatis. q. 19. nu. 37
Vti poteſtate ordinaria, non autem abſoluta, in dubio ſemper cenſetur. q. 51. nu. 141
Principali ſublato, ſublata videntur omnia acceſſoria, & quæ ex illo principali ſequi poſſent. q. 37. nu. 6
Principalis incertitudo infert impotentiam procedendi in acceſſorio. q. 51. nu. 142
Principium in delictis, an ſit attendẽdum, vel finis. q. 30. n. 41
Prior in tempore potior eſt in iure. q. 44. nu. 3
Priuatio iuris non inducitur quando non eſt lege cautum. q. 5. nu. 20
Priuatus, poteſt ſine pœna in flagranti crimine repertum detinere per viginti horas, donec eum iudici præſentet. q. 30. nu. 17
Priuilegia, & conceſſiones principum, intelligi debent citra iniuriam, & præiudicium alterius. q. 36. nu. 2
Priuilegium, conceſſum alicui non ſoluendi decimas, tenet licet præiudicet tertio. q. 19. nu. 42
Confeſſionis dotis receptæ per lapſum temporis confirmata non præiudicat creditoribus ignorantibus. q. 44. nu. 26. Contrarium, nu. 27
Dicitur proprie quando reſcribitur contra ius commune. q. 19. nu. 44
Probatio coniecturalis ſufficit in antiquis, licet neceſſario nõ concludat. q. 42. num. 14
Debet concludere per neceſſe. q. 42. nu. 39
Dominij de præſenti an ex fama probetur. q. 42. num. 36. quod infertur ex fama. nu. 40
Negatiua incumbit fundanti ſe in ea. q. 51. nu. 91
Nulla maior quam quæ ex facti euidentia reſultat. q. 42. num. 23
Per indicia vel coniecturas ſufficit in antiquis. q. 42. nu. 13
Per inſpectionem actorum, & ſcripturarum admittitur contra præſumptionem iuris tantum. q. 42. nu. 42
Præſumptiua, & coniecturalis non admittitur contra uerum & iuſtum poſſeſſorem. q. 42. nu. 17
Qualiſqualis ſufficit in antiquis. q. 42. nu. 16
Semiplena non ueriſimilis excludit iuramentum in ſupplementum probationis. q. 51. nu. 108
Temporis certioris præfertur incerta & generali. q. 44. num. 2
Vera, directa, & concludens in antiquis haberi non poteſt. q. 42. nu. 30
Vnuſquiſque duo ſaltem requirit. q. 51. nu. 81
Probationes, etiam in genere ſuo imperfectæ, admittuntur in re difficilis probationis. q. 51. nu. 7
Non coniunguntur quando repugnant in modo, licet concordent in fine. q. 51. nu. 85
Probationum coniunctio quod non fiat in criminalibus cõtra accuſatum. q. 51. nu. 79
Species plures quando coniunguntur. q. 51. nu. 80. Vt coniungantur quæ ſint neceſſaria. nu. 83
Proceſſu exiſtente nullo, omnia inde ſequuta ſunt nulla. q. 51. num. 195

Procẽ ſ.nu.

Proceſſus ceſſat non apparente delinquente certo.quaſt.51.num.113
Factus ſuper inquiſitione formata non præcedente infamia non valet,etiam ſi per teſtes probaretur delictum.q.51.num.146
Nullus,& ineptus non iuuatur a confeſſione carcere,metu & tormentis extorta.q.51.nu.156
Quando non tenet,non valet confeſſio ſuper eo emanata.q.51.nu.168
Profeſſus ordinem minorum ſi promoueatur ad Epiſcopatū, vel tranſeat ad aliam regulam, qua poteſt habere bona in communi,non recuperat bona ſua iam alteri quæſita.q.19.nu.10
Probibitio alienationis,eſt odioſa, & non extendenda.q.45.num.46
Quando extendatur vſque ad quartam generationem. q.45.num.35
Quando non habeat effectum vltra quartam generationē.q.45.nu.29
Quo caſu inducat fideicommiſſum validum.q.41.num.26
Probibitio expreſſa non extenditur ad cauſam dotis,ex præſumpta mente teſtatoris.b.45.nu.66
Facta filij,non extenditur ad nepotes.q.45.nu.45
In indiuiduo impedit alienationem etiam pro dote conſtituenda q.45.nu.65
Omnis,ſiue perpetua,ſiue ad tempus, contradicit libertati ſimpliciter conſiderata.q.39.nu.12
Vbicunque de iure diuino nō eſt facta ſimpliciter in aliquo caſu,illa res probibita eſt aliquando permiſſa.quaſt.26.num.1
Probibitioni quando quis contrafacere non videatur. q.45.num.23
Probibitioni acquieſcens probibitioni ſibi præiudicat.q.42.nu.10. Ampliatur, vt nu.11
Alienare fauore certa perſona expreſſa,non poteſt contra uenire;ſecus in fauore ſui ipſius.q.47.nu.12
Promiſſio alicui facta,an & quando ſeruanda ſit.q.30.numero 38
Facta de alium non inquietando,ſub pœna, quomodo intelligatur.q.31.nu.39
Facta metu alicuius potentis, etiam ſi ſequatur ſolutio ex interuallo,non ratificatur per talem ſolutionem. q.51.num.192
Promittens vendere ſub pœna, quando dicatur ſatisfeciſſe.q.45.num.7
Promittere non eſt alienare.q.45.nu.2
Pronuntians ſuper cauſa reductionis verè iudex ordinarius eſt.q.13 nu.7
Pronuntiare contra contractum iuramento firmatum ſine præhabita diſpenſatione periculoſum eſt.q.8.nu.2
Pronuntiatio iudicis in notorijs non eſt proprie ſententia, ſed videtur quadam executio.q.23.nu.21
Prorogatio fieri poteſt de tempore præfixo a declaratione iuriſdictionis.q.24.nu.46
Proſecutio litis non transfertur de perſona in perſonam, niſi in hæredibus,uel vniuerſalibus ſucceſſorib.q.11.num.2
Proteſtatio non eſt neceſſaria quando conſtat notorie de impedimento.q.24.nu.71
Prouincia omnes,& ciuitates ſubdita debent ſequi obſeruantiam ciuitatis ſuperioris.q.21.nu.15
Prouiſiones ſtatutaria,& pragmatica dant formā iudicijs. q.9.nu.16

P V.

Punitus,per poteſtatem vnius terræ non pōt pro eodem crimine moleſtari a ptāte alterius terra.q.17.nu.30
Semel,quando poſſit iterum repeti uel non. q.17.num.52

Q.

QVERELA ſola quo caſu ſufficiat ad procedendū abſque alia inueſtigatione delicto.q.51.n.1
Qualitas,cauſans aliquid debet probari.q.11.nu.15
Præcedentis vitæ elidit indicium mala fama.q.51.nu.150
Quantitas magna ad cognoſcendum qualitatem læſionis dicitē reſpectus cauſarum & perſonarum.q.23.nu.24.

R A.

RATIFICATIO, facta ſponte per reum ad ad bancum iuris de omnibus quæ confeſſus fuit in tormentis,vel metu tormentorum,nō valet,ratione, vt.q.51.nu.184
Pendens a confeſſione inualida eſt etiam ipſa inualida.q.51.nu.182
Spontanea videtur purgare,& tollere metum torturæ.q.51.nu.11
Ratio eadem debet eſſe de parte quo ad partem, quæ eſt de toto quo ad totum.q.51.nu.136
Iuris non eſt ante quærenda quam perſona.q.21.nu.9
Naturalis allegata ſufficit pro lege.q.51.nu.34

R E.

Recurſus ſupplicationis, vel querelæ nō tollitur a ſtatuto probibente appellationem.q.24.nu.87
Redditus annui cum bona conſcientia emi poſſunt.q.1.num.9
Quare a laycis dati ſint clericis.q.40.nu.10
Redditus annuus,decem pro centenario,regulariter eſt licitus,& permiſſus,& valet.q.3.n.6.Quādo ſit licitus.q.1.nu.13
Nouiter conſtitutus in pecunia eſt illicitus.q.4.nu.12
Reductio,quod peti debeat a ſuperiore compromittentium, & quomodo.q.14.nu.4
Sententiæ arbitri corā quo peti debeat,diſtinguitur.q.14.nu.2
Reductionem laudi petens,an debeat coram nouo iudice reductionis vti nouis probationibus vel antiquis niſi poſſit.q.14.nu.18
Referenti non creditur,niſi conſtet de relato.q.21.nu.40
Regula iuris habet præſumptionem pro ſe, donec exceptio probetur.q.13.nu.8
Legis,fundum.ff.de except.declaratur.q.49.nu.35
Qui non habet in ære, luat in corpore, quomodo intelligatur.q.9.nu.8
Reipublicæ intereſt,ne committantur,vel ne detur occaſio cōmittendi delicta.q.35.nu.12
Rei vendicatio non competit niſi contra poſſidentem,vel detinentem, qui quouiſmodo facultatem habet reſtituendi.q.49.nu.11
Relegati ob pœnam delicti perdunt ea quæ ſunt iuris ciuilis.q.15.nu.7
Religionis cauſæ,coram quibus iudicibus tractandæ ſint.q.51.nu.41
Religioſus non dr̄ ante factam profeſſionem.q.38.nu.8
Remedia duo qñ ex diuerſis cauſis ad eundem met finem diriguntē,ſnīa lata in uno alteri præiudicat.q.49.num.24

Remedium,

Remedium attentatorum eſt fauorabilius quocunque alio remedio reſtitutorio.q.37.nu.11. An competat ſi iudex a quo ſcit iudicem ad quem procedere, licet non ſit ſibi inhibitum,nu.28. Non conſideratur in proſequtione appellationem incidenter,& non principaliter.nu.24

Ordinarium vbi haberi põt,non eſt recurrendum ad extra ordinarium.q.44.nu.28

Poſſeſſorium per interdictum vnde vi,eſt mixtæ naturæ.q.37.nu.15

Renuntians generaliter omnibus exceptionibus, non intelligitur renuntiare exceptioni quæ prouenit ex facto aduerſarij.q.31.nu.40.

Renuntiatio beneficij ceſſionis bonorum tacite facta valet.q.8.nu.8. Vallata iuramento an valeat.nu.13

Caſuum fortuitorum, aliquibus expreſſis,ſequuta generali clauſula,valet.q.31.nu.3

Generalis,quando ſufficiat,vel non.q.22.nu.5

Reo,ſtanendum in probationibus.q.44.nu.10

Licitum eſt contraria ponere & dicere,propter ſui ſalutẽ.q.51.nu.115

Reo abſente non dicitur liquere de cauſa.q.17.nu.12

Reprobatus ab uno collegio amittit tantum iura propria illius collegij,in reliquis manet ſub protectione iuris communis.q.16.nu.2

Requiſita ad acquiſitionem poſſeſſionis beneficij eccleſiaſtici.q.38.nu.51

Res cenſetur integra q̃n cã redit ad non cãm.q.19.nu.46

Fideicommiſſi põt pro dote alienari.q.45.nu.59.Declara vt nu.60.& 63

Nec etiam ex cauſa dotis poteſt alienari, cum id teſtator expreſſe & in indiuiduo prohibuit.q.45.num.70. cum declaratione,vt nu.71

Prohibita alienari, quomodo,& cui poſſit ex cauſa dotis alienari.q.45.nu.58.& 72

Prohibita alienari,vel ad longum tempus concedi, quomodo valeat alienari.q.45.nu.15

Quælibet facilius ad ſuam naturam reuertitur, quam nouã aſſumat.q.36.nu.8

Tranſit cum ſua cã,ſuis vitijs,& ſuo onere.q.10.nu.5

Reſcriptum ex falſa cauſa impetratum vitiatur.q.38.nu.6

Reſtituere male ablata proximis,quid ſit.q.18.nu.19

Reſtitutio, ad beneficij poſſeſſionem ſine colorato titulo quo caſu non detur.q.37.nu.12

Banniti q̃n videatur facta cũ præiudicio tertij.q.19.nu.36

Dum petitur per viã attentatorũ quo procedat.q.37.n.13

Facta a Principe,intelligit ſine præiudicio tertij.q.19.n.11

Gratioſa,ſine alterius præiudicio intelligi debet.q.36.n.20

Non prodeſt bannito quo ad bona medio tpe. a principe alienata,& in alium tranſlata.q.19.nu.32

Per viam iuſtitiæ reſtituit omnia in priſtinum integre, & cum præiudicio tertij.q.36.nu.19

Reſtitutionis natura eſt omnia in integrum ſtatum integre reponere.q.36.nu.9

Reſtitutus ad collegium non recuperat locum ab alio occupatum.q.19.nu.7

Contra ſententiam quo caſu recuperet oĩa.q.19.num.49

Per Papam ad bona confiſcata,recuperat res emphyteuticas etiam per Papam iam alteri conceſſas mediante cõdemnatione.q.19.nu.48

Per viam iuſtitiæ recuperat omnia bona etiam a tertijs poſſeſſa.q.19.nu.60

Quando recuperet alienata etiam ex cõtractu.q.19.n.58

Quando recuperet bona.q.19.nu.45

Quo caſu non recuperet bona.q.19.nu.51

Reuiſores,& calculatores rationum aſſumpti a partibus, an & quando poſſint calculum ponere non adhibita partium præſentia.q.12.nu.30

Rationum communis poſſunt pronuntiare officialem præteritum eſſe debitorem communis,eo abſente, & non citato.q.12.nu.21. Limita vt nu.22

Reus,abſens lite conteſtata actore non probante abſoluendus eſt ab obſeruatione iudicij tantum, non autem diffinitiue.q.17.nu.11

Abſolutus quoniam non commiſit delictum, non poterit iterum accuſari.q.17.nu.27

Cognitus innocẽs aliter quam per torturam, & abſolutus, non poteſt ex eadem cauſa moleſtari,ſecus ſi per torturam.q.17.nu.9

Non debet pro eadem re duplici iudicio inquietari ſucceſſiue.q.49.nu.13

Non probatus talis prout delatus eſt,debet diffinitiue abſolui,non autem interloquutorie.q.17.nu.4

Qui capitaliter uenit puniendus renuntiare non poteſt ſuis defenſionibus, vt morti ſubijciatur.q.26.nu.25

Si deferat iuramentum actori,an ſibi debeatur talis res,nõ per hoc intelligitur renuntiare exceptioni quam ignorabat ſibi competere tempore renuntiationis.q.22.nu.21

R O.

Rotæ Romanæ authoritas,præualet communi opinioni.q.24.nu.10.q.38.nu.43.Quanta ſit.q.24.num.94

S.

SACRAMENTI defectus ita eſt in bigamis verè,ſicut in bigamis interpretatiuè.q.32.nu.22

Sacramentum ſupplet defectum ignorantiæ minoris.q.22.nu.27

Salutis æternæ quilibet præſumitur eſſe memor.q.41.num.11

Sanguinem ſuum redimere unicuique licet.q.47.nu.4

Sanitas mentis in teſtatore non probatur eo quod notarius in teſtamento dicit,ſanus mente,&c.& aſſignatur ratio.q.22.nu.64

S E.

Sententia abſolutoria dupliciter ferri poteſt.q.17.nu.1

Aequiparatur vltimæ voluntati.q.28.nu.2

Arbitratoris,lata vltima die compromiſſi valet, licet parte non citata.q.12.nu.8.Requirit citationem, aut præſentiam partis.nu.4

Inter partes facit notorium.q.49.nu.22

Lata contra defunctum,exequi poteſt contra eius heredem vniuerſalem.q.11.nu.11

Seu decretum iniquum non infamat eum contra quem latum eſt.q.51.nu.208

Sententiæ abſolutoriæ ab obſeruatione iudicij effectus.q.17.num.10

Arbitri quod ſtandum ſit,ſiue iuſtæ,ſiue iniuſtæ, quomodo intelligatur.q.23.nu.11

Diffinitiuæ ſtandum eſt.q.33.nu.14

Et verborum eius proprio ſignificatui ſtandum eſt.q.28.num.9

Sepultura non eſt impedienda,nec cadaueri debitoris denegãda,pauper,diueſve ſit.q.29.nu.1

S I.

Similia quæ dicantur iudicis arbitrio declaratur.q.31,nu.10

Singula

INDEX.

Singula quę non proſunt, multa collecta iuuant.q.51.nu. 6.contrarium.nu.86

S O.

Socius occidens proditorie ſocium bannitum, an iuuetur ſtatuto permittēte bannitos impune occidi poſſe.q.26.n.26

Solemnia ex temporis longinquitate interueniſſe præſumuntur.q.42.nu. 49

Solemnitas, an temporis diuturnitate præſumatur.q.42.n.18

Extrinſeca regulariter non præſumitur, niſi vt q.42.n.55

Solemnitates omnes, in procedendo in enormibus ſeruari debent, quæ & in alijs ſeruantur, ſecus in condemnando. q.51.nu.87

Requiſita in alienatione rerum eccleſiæ ex temporis longitudine præſumuntur interueniſſe.q.42.nu.56

Solemnitatibus inſtrumenti, quando res eſt de longinquo, creditur.q.42.nu.15

S P.

Specialia duo non debent concurrere ad idem.q.42.nu.37

Specificatio vnius caſus fortuiti an faciat extendi verba generalia, quibuſcunque, ad alios caſus fortuitos non ſpecificatos.q.31.nu.1.& 2

Spoliato quando non ſit facienda reſtitutio in beneficialibus.q. 39.nu.43

Spurius, & inceſtuoſus ſunt legibus odioſiſſimi.q.25.num.14

S T.

Statuentium mens inſpicienda eſt.q.21. nu. 20.

Status mutatione non perditur ius eligendi, & mors ciuilis non facit conditionem exiſtere.q.19.nu.25

Statuta, confirmata a Papa dicuntur Papalia.q.22.nu.33

De cedendo bonis ignominioſe, an valeant, & ſint ſeruanda.q.7.nu.13

Qualibet in ſua ciuitate ſeruanda ſunt vti ius proprium.q. 9.num.17

Statuti verba generalia fauore publico etiam inhabiles comprehendunt.q.27.nu.7

Intelliguntur ſecundum quod ſonant.q.21.nu.13

Statuto ciuitatis ſubditæ ceſſante, recurrendum eſt ad ſtatuta ciuitatis dominantis.q.21.nu.3

Statutum, an poſſit tollere appellationem, remiſſiue.q.24.nu.5

Ciuitatis non poteſt in totum tollere ius commune. q. 16. num.13.

Concernens periculum animæ inſertum inter cætera ſtatuta confirmata a Papa, non cenſetur approbatum, niſi ſpecialiter & expreſſe confirmetur.q.22.nu.32

Continens aliquod verbum præiudiciale, cenſetur intellexiſſe de ciuitate ſui particularis domini.q.21.nu.17

Dans præmium accuſanti delinquentem, extenditur fauore reipublicæ ad denuntiantem.q.35.nu.11

Dans pręmium bannito occidenti ſocium bannitum, valet.q. 27.num.18

Dans pręmium capienti bannitum, comprehendit etiam bannitum capientem alium bannitum.q.20.nu. 4

Dans pręmium occidenti bannitum debet late interpretari.q. 27.nu.3.Quod etiam comprehendat occidentem bannitum extra territorium bannientis.nu. 13.contra.n.14

De cauſis inter coniunctos compromittendis, eſt fauorabile, & inductum ad publicam utilitatem.q.20.nu.5

Dicens inſtrumentum mandari debere executioni contra debitorem, comprehendit etiam ceſſionarium, cognito quod ſit ceſſionarius.q.11.nu.19

Et quæuis alia diſpoſitio loquens de aliquo actu, intelligenda eſt de valido, & recte facto.q.26.nu. 31

Eugubij imponit pœnam pecuniariā pro homicidio.q.17.n.44

Excludens filium ab alimentis, non valet.q.25.nu.21

Fauorabile extenditur ad caſus qui ſub larga ſignificatione vocabuli comprehendi poſſunt.q.20.nu. 3

Florentinum, permittens conſortibus vindictam conſanguineorum ſuorum interfectorum, quod non valeat.q. 26 num.38

Quod debitor ceſſans, vel fugitiuus impune occidi poſſit, quomodo intelligatur.q.26.nu.11

Imponens pœnam pecuniariam pro homicidio vel enormi delicto, non valet.q.47.num.1.ſi imponit paruam, ſecus ſi magnam.nu.2

Loquens de bannito, intelligitur de bannito valide.q.26.n.23

De inſtrumento dotis, habet executionem paratam, & habet locum in dote confeſſata.q.44.nu.23

De redimenda poſſeſſione alienata, etiam ſi de venditione ſimpliciter loquatur, habet locum in datione in ſolutū. q.33.nu.3

Non poteſt infringere vires iuramenti, quia eſt res ſpiritualis, nec laycali prouiſioni ſubiacet.q.22.nu.31

Non valet, quod bannitus pro debito pecuniario poſſit impune occidi.q.26.nu.10

Obligans patrem ad ſoluendum condemnationem pro filio, non extenditur ad nepotem.q.45.nu. 52

Pœnale, & odioſum quo caſu debeat extendi.q.35.nu.10

Fauore publico extendi debet.q.27.nu.6

Poteſt dare pręmium occidenti bannitum.q.27.nu.2

Præferens priuatum mulieri in bonis mariti obligatis ante matrimonium, an locum habeat in poſtea quæſitis. q. 44.nu.16

Præſumens dolum poteſt tollere vires iuramenti, ſi non directe, ſaltem per indirectum.q.22.nu.34

Prohibens, alienationem in foreuſes, nō comprehendit alienationem ex cauſa dotis.q.45.nu.61

Loquelam, vel participationem cum bannito, comprehendit etiam nuntium vel literas.q.15.nu. 32

Mulieres contrahere, non comprehendit mulieres contrahentes nomine alterius, quia tunc ceſſat ratio ſtatuti.q. 22.nu.40

Puniens, arma portantem, non habet locum in inuento nō capto.q.35.nu.20

Proponentem imponi collectam, non includit caſum guerræ, vel famis. q.31.nu.54

Rapientem rem alienam certa pœna, procedit in eo qui fregit oſtium alterius vt raperet.q.34.nu. 34

Quod bannitus poſſit impune offendi, an habeat locum de iure canonico.q.26.nu.68

Quod credatur vni parti in præiudicium alterius, non valet.q.51.nu.47

Quod in caſu non prouiſo recurratur ad ius commune, non debet intelligi de iure communi imperiali.q.21.nu.2

Quod inuentus cum armis puniatur, quomodo intelligatur. q.35.nu.17

Quod inuentus cum armis ſoluat centum, habet locum & ſi non ſit captus.q.35.nu.5

Quod mulieres inuentæ cum perlis ſoluant decem, requirit capturam.q.35.nu.8

Quod mortui non poſſint ſepeliri niſi prius ſatisfactum ſit aromatarijs, tanquam iniuſtum non valet.q.29. nu.12

Quod pater non teneatur alere filium, non valet.q.50.nu.5

Quod quilibet poſſit accuſare de homicidio, fauore publico comprehendit etiam inhabilem.q.27.nu.9

Si con-

Si concedit facultatem vicino vel conſorti, ut poſſit rem venditam recuperare, non habebis locum in datione in ſolutum.q.33.nu.8
Tollens vnum remedium, non per hoc aliud tollere videtur.q.24.nu.86
Vires non extendit extra territorium.q.30.nu. 49
Volens, quod accuſatio de homicidio poſt duos menſes non admittatur, non habet locum in eo qui commiſit homicidium cum veneno, & aſſignatur ratio.q.26.nu.28
Stylus, & vſus in omnibus attenditur.q.22.nu. 67
Iudiciorum ſeruari debet.q.51.nu. 125

S V.

Succeſſor cum eo cui ſuccedit pro eodem reputatur.q.10.n.6
Superior etiam in gratia motu proprio conceſſa non videtur voluiſſe tertio præiudicare.q.19.nu. 16
Superioris authoritas ex temporis antiquitate præſumitur interueniſſe.q.42.nu.52
Suſcipiens in ſe periculum, etiam caſuum omnium fortuitorū, obligatur, licet caſus omnino extraneus, & inſolitus occurrat.q.31.nu.11.& 12
Futuræ iniuriæ, non intelligitur niſi de cogitabili ſuſcipere.q.31.nu.52
In genere, an teneatur etiam de caſu fortuito, in caſibus in quibus teneretur de culpa leuiſſima.q.31.nu.36
Omne caſus fortuiti, an caſu eueniente teneatur, ſi locator ſeu vēditor poſſet caſum amouere, & nollet, q.31.n.48

T.

TACITI & expreſſi, eſt idem iudicium.q.8.nu.7.
Et par eſt virtus.q.16.nu. 28
Taciturnitas quæ & quomodo noceat.q.38. nu. 5

T E.

Temporale per formam, & temporale per naturam non poſſunt trahi ad perpetuitatem.q.45.nu.18
Temporis modicitas non habetur in conſideratione.q.51.n.77
Tempus allegans, id probare debet.q.44.nu.13
Antiquum, conſideratur diuerſimode.q.42.nu.2
Habet vim conceſſionis, & priuilegij.q.42.nu. 47
Quando non ſufficiat ad complendam præſumptionē.q. 42. num.7
Appellāti quod currere incipiat a die appellationis in ſcriptis interpoſita.q.24.nu.31
Appellationis, finienda quod incipiat currere a die appellationis interpoſita in voce.q.24.nu.30
Appellationis, proſequenda, non poteſt pacto, aut ſimplici litigantium conſenſu prorogari.q.24.nu.39.37
Partium conſenſu ſuperſederi poteſt.q.24.nu. 42
Certius probans quando præferatur.q.44.nu. 12
Porrigendi libellum appellatorium per partium pacta prorogari non poteſt.q.24.nu.33
Prorogandi fatalia non habet locum in reſtitutione, & aſſignatur ratio.q.24.nu. 55
Quadraginta annorum dicitur tempus longiſſimum. q.31. num.20
Terminorum vbi eſt diuerſa ratio & qualitas, quicquid eſt licitum in termino a quo, non eſt licitum in termino continuato.q.30.nu.46
Terminus ad appellationem proſequendam prorogatur, quando appellans impeditur ex facto appellati. q. 24.nu.47
Hominis, iuris, uel ſtatuti, non poteſt prorogationis via elōgari, ampliando, duplicando, & triplicando, quia hoc non reperitur conceſſum.q.24.nu.41
Tertij electi poteſtas quando cognoſcatur.q.23.nu.34.
Tertius, arbiter electus ex forma ſtatuti debet arbitrari cum primis.q.23.nu.31
Electus a primis propter eorum diſcordiam, compellente prætore ad partis inſtantiā, non eſt arbiter, ſed concordator.q.23 nu.32
Electus ex virtute compromiſſi dicitur arbiter.q.23.n.35.
Electus in caſu diſcordiæ duorum arbitrorum, poteſt ſolus laudum proferre, & iudicare, abſque eo quod concordet cum primis, vel altero illorum. q.23.num.28.contrarium.num.29.Quo nomine talis vocetur.nu. 30
Teſtamentum Cardinalis antiquum præſumitur conditum de licentia Papæ.q.42.nu.53
Eſt iuris gentium quo ad eius ſubſtantiam, licet quo ad ſolemnitates ſit iuris ciuilis.q.15.nu.36
Teſtator non poteſt alteri relinquere vſumfructū in legitima iure naturæ debita.q.48.nu.4
Teſtatoris præceptum, ſolius prohibiti fauorem concernens, & reſpiciens habet vim conſilij; & prohibitum non aſtringit.q.47.nu.19
Voluntas ex quibus declaretur.q.45.nu.27
Teſtes, ad torturam vnus vel plures quando eſſe poſſint, & quales eſſe debeant.q.51.nu.111
Atteſtationibus publicatis non poſſunt recipi ſuper eiſdem capitulis, vel directo contrarijs, tam in cauſa principali, quam in cauſa appellationis.q.25.nu.6
Inhabiles quo caſu admittantur.q.51.nu.9
Licet probent delictum, non præiudicant non diffamato de ipſo.q.51.nu.138
Minus idonei quando non admittantur.q.51.nu.90
Non repetiti ſuper interrogatorijs inquiſiti non probāt.q.51.nu.101
Qui male, vel non bene ſolemniter citati vel examinati fuerunt, poſſunt de nouo citari, & examinari. q. 39. num.5
Ratione intereſſe non ſunt idonei.q.51.nu.98
Viles, infames, & ſimiles non admittuntur ſine tortura.q.51.nu.114
Teſtimonium illius qui propriam turpitudinem conatur tegere, vel iniuriam abſtergere, redditur ſuſpectum.q.51.num.99
Teſtis, ad torturam qualis eſſe debeat.q.51. num. 93.& 94.95.& 97
Deponens non veriſimilia eſt multum ſuſpectus de falſo.q.51.nu.107
Deponens præter, & vltra interrogata efficitur ſuſpectus, & non probans.q.52.nu.59
Examinatus in camera, vt faciat indicium ad torturam, quæ requirantur.q.51.n.105.& 106
Incognitus, & alienigena non admittitur in criminalibus, niſi approbetur.q.51.nu. 109
Non rite examinatus non facit indicium, & quomodo dicatur non rite examinatus.q 51.nu.102
Punitus de falſo extraordinarie, poterit & ordinaria pœna legis Corneliæ puniri.q.17.nu. 46
Quando ratione defectuum repellatur.q.51.nu.92
Qui ſuper aliqua re depoſuit ſemel, non debet amplius ſuper eadem ſine cauſa interrogari.q.51.nu. 57
Reddens cauſam ſcientiæ incredibilem efficitur ſuſpectus.q.51.nu.58
Vnus in ciuilibus qualis eſſe debeat ad faciendam ſemiplenam

INDEX.

nam probationem.q.51,num.96

Teſtium examinatio ad perpetuam rei memoriam fit a iudice cauſa,ſiue petatur ab actore,ſiue a reo. q.14.nu. 8

T H.

Theſauri poſſeſſio non acquiritur ſola inuentione,niſi apprehendatur.q.35.nu.2

T I.

Timor non arguitur ex inueriſimilibus,ſed ex veriſimilibus. q.51.nu.16

Tituli notorius defectus legitime obſtat petenti reſtitutionẽ beneficij.q.39.nu.36

Titulus infectus,etiam probatus,non valet,nec prodeſt.q.39. num.37

Iuriſpatronatus probatur per famam.q.42.nu. 32

Nec color poſſidendi datur contra decretum.q.39.nu. 41

T O.

Tolerantia præſtat ſecuritatem bannito , licet nondum ſit de banno cancellatus.q.26.nu. 32

Tonſuratus quãdo ſit capax beneficij eccleſiaſtici.q.38.n.18

Tormenta vbi habita ſunt non præcedentibus legitimis indicijs,etiam ſi reus confiteatur,& in confeſſione perſeueret,non tamen eſt ſtandum ſuæ confeſſioni.q.51.n.185

Torqueri vt quis poſſit quæ requirantur.q.51.nu.88

Tortura debet differri,ſi allegatur talis defenſio,qua probata ceſſare debet tortura.q.51.nu.167.& 170

Habenda non eſt niſi in defectum probationum.q.30. nu.4

Non infertur ad liquidationem delicti,ſed perſonæ, quia prius delicti veritas habenda eſt,& poſtea ad torturam ſeruatis ſeruandis deueniendum.q.51.nu.186

T R.

Traditio,vel quaſi non requiritur vt acquiratur ius in beneficio.q.38.nu.30

Tranſactio,ſeu compoſitio licita eſt in delictis.q.47.nu. 3

Si dicatur quod trahatur etiam ad incogitata, omnia etiã non præuiſa includuntur.q.31.nu.14

Super quibus delictis licita ſit.51.nu.196

Tranſactione facta ſuper ſorte,videtur etiam remiſſa pœna,dato quod eſſet pœna talis, quæ poſſet vna cum ſorte imponi.q.19.nu.31

Tranſgreſſio in modico non habetur in conſideratione.q. 9. num.12

Tranſigens ſuper crimine an fateatur delictum.q.51. nu. 198

Tranſuerſalium,& deſcendentium diuerſa eſt ratio in ſucceſſionibus.q.48.nu.9

T V.

Turpitudinem ſuam detegere nemo cogitur.q.41.nu. 13

V.

VARIATIO Rei in ſuis reſponſionibus facit indicium ad torturam.q.51.nu. 5

Vacillatio,pallor, & ſimilia non faciunt indicium de per ſe,& quare.q.51.num,75

Variationem non nocere reo multis comprobatur.q. 51.numero 74

Variationis , & vacillationis natura conſiderabilis quomodo ſit.q.51.nu.116

Vaſallo non licet occidere dominum ſuum bannitum, q. 26. num.39

Vaſallus non perdit feudum ,licet veniat contra iuramentum fidelitatis.q.5.nu.21

Poſt ſententiam latam ſuper crimine fellonia reſtitutus a principe recuperat feudum.q.19.num.28

Reſtitutus quo caſu feudum recuperet vel non.q. 19. numero 33

V E.

Vendens,quando cadat a iure ſuo.q.45.nu. 10

Rem prohibitam alienare quomodo ipſa priuetur. q. 45. num.11

Venditio,contracta quando dicatur.q.45.nu. 5

Facta ſemel reſcindi non poteſt etiam reſcripto Imperatoris.q.33.nu.5

Venditor gabellæ quid tacite promittere cenſeatur. q. 31. num.49

Venditum quid dicatur.q.45.nu.8

Veneti cum repreſalijs poſſunt cogere ciuitates exteras ad exequendum ſententias ſuorum tribunalium ſecundum leges Venetas.q.21.nu.37

Venetiarum ciuitas quomodo regatur.q.21.nu. 38

Ciuitatem communem patriam,& notiorem Romam hodie dici.q.21.nu.45

Venetorum dominium eſt liberum naturali libertate, nullum in temporalibus recognoſcit,ſed proprijs legibus regitur.q.21.nu.35.& 36

Venientes ab inteſtato ſunt tacite vocati a defuncto. q. 16. num.27

Verba accipi debent in proprio ſignificatu, & ab eis recedendum non eſt.q.51.nu.36

Compromiſſum, tanquam in arbitrum , & arbitratorem, quid operentur.q.12.nu. 50

Domina & vſufructuaria,quod fauore filiorum extendantur tantum ad alimenta,q.48. nu. 12

Donec reuocauero,quid importent.q.28.nu.10

Enuntiatiua,non probant.q.22.nu.63. Prolata per modũ cauſæ diſpoſitionem inducunt.q.45.nu. 28

Extra protectionem communis , quid importent. q. 16. num.12

Improprientur potius quam tertio præiudicium inferatur. q.19.nu.11

Improprientur ratione ſubiectæ materiæ.q.5.nu. 14

Intelligi debent cum effectu.q.38.nu.34.q.39.nu.4

Quando ſunt clara,ab ipſis non eſt recedendum. q. 34. numero 14

Sententiæ quod debeant impropriari , quomodo intelligatur.q.28.nu. 11

Verbum,alienatio,eſt cum effectu intelligendum.q.45.num.4

Domina,& c.quod,filio inſtituto , reſtringatur tantum ad alimenta,eſt ex interpretatione,& conſuetudine,quod, vt exorbitans,non extenditur ad perſonas quæ non ſint de deſcendentibus.q.48.nu.8

Ius commune,intelligitur de iure cõmuni Imperatoris Romanorum.q.21.nu.10

Libere,quid importet.q.19.nu.65

Verificatio delicti eſt totum fundamentum cauſæ.q.51.numero 178

Veriſimilitudo maior tollit minorem.q.51.nu.25

Veritas eſt mater iuſtitiæ,& quale ſit iudicis officium. q. 51. num.12

Veritatem aliter haberi nõ poſſe,quomodo cognoſcatur. q.51. num.89

V I.

Villa,quæ tenetur ad damnum datum ex incendio , ex forma ſtatuti Paduæ,non tenetur,ſi fulgur de cœlo cadat,cuius ictu ſequatur incendium.q.31.nu.56

INDEX.

Vincentia ciuitas ſubdita Sereniſſimo Dominio Venetorum, de prouincia Marchia Taruiſina, in caſibus non prouiſis a ſuis ſtatutis quod regi debeat ſecundum ordines ciuitatis dominantis.q.21.nu.14.& 16

Vir tenetur miniſtrare neceſſaria vxori, licet ſufficientem dotem non dederis.q.40.nu.3

Vitalis, qui ſcripſit tractatum clauſularum, erat Conſiliarius Regis Galliæ.q.14.num.14

Vitia perſonalia cum perſona expirant.q.10.nu.10

Vitium inhærens perſonæ non tranſit ab ea cum re in alium, ſed reſidet cum ipſa perſona, & cum ea moritur.q.10.num.9

V O.

Voluntas, dat legem contractui.q.31.nu.31

Extinguitur per mortem.q.28.nu.5

Principis ſola non eſt apta auferre ius ſuum alicui.q.19.num.41

Teſtatoris, ex quibus declaretur.q.45.nu.27

Voluntatem alterius declarare quis poteſt ſine preſentia vel citatione prætendentium declarationem.q.12.nu.23.

Declaratur, num.24

Reuocare, & voluntatem ceſſare, ſunt diuerſa.q.28.nu.6

V S.

Vſura, intentione ſola committitur.q.3.nu.11

Non committitur in contractu emptionis.q.2.nu.4

Quæ communiter reputatur licita, non poteſt appellari vſura.q.2.nu.10.

Vſurarij cadauer non poteſt prohiberi quin ſepeliatur, ſaltem in loco profano, etiam quod vſuræ non ſint reſtitutæ.q.29.nu.11

Vſurarius punitus ab eccleſiaſtico ſecundum ſuas leges, poteris & a iudice layco puniri ſecundum ſuas.q.17.num.4

V T.

Vtile per inutile non vitiatur, maxime in recipientibus diuiſionem.q.45.nu.21

V X.

Vxor, ali debet a marito iuxta dotis quantitatem, & eius conditionem.q.46.nu.5

Extraneis, vel filijs inſtitutis, qui poſtea mortui ſunt, debet habere vſumfructum integrum.q.48.nu.19

Quando non relinquitur a marito vſufructuaria, ſed ſolum Domina, Madona, Gubernatrix, ſeu adminiſtratrix bonorum, etiam extraneis hæredibus inſtitutis, non habebit vſumfructum, ſed tantum alimenta, & præeminentiam in domo, quam habebat viuente marito.q.48.nu.17

Regulariter tenetur ſequi virum bannitum.q.26.num.16

Relicta a marito domina, & adminiſtratrix, non adiecto, vſufructuaria, quid conſequatur.q.48.num.10. Et quod in hoc attendatur voluntas teſtatoris.nu.11. in materia vi.nu.1.2.3.& 5.& nu.14

Virum dimittere non debet, qualiſcunque ſit, ex quo ſibi ſemel placuit.q.40.nu.2

Vxorem dimiſſens ante baptiſmum propter fornicationem, & eam poſt baptiſmum recipiens, dicitur bigamus.q.32.num.19

Propriam adulteram cognoſcens dicitur bigamus.q.32.num.15

Vxores plures, eodem tempore habens, vna de iure, alteram de facto, vel ambas de facto, & vtramque cognouit, dicitur bigamus.q.32.nu.12.& id quomodo intelligatur.num.13

Vxori nõ eſt licitũ occidere virũ bãnitũ, nec ecõtra.q.26.n.21

Relicta domina, adiuncto verbo, vſufructuaria, nedum alimenta, ſed & fructus bonorũ mariti debent.q.48.n.18

F I N I S.

QVAESTIONES LEGALES,

Quæ vt plurimum in facto occurrerunt:

AVTORE BRVNORO A SOLE,

Decretorum, & Cæſarei Iuris, D. Veneto.

QVAESTIO. I.

De cenſu, & eius conſtitutione: Quando ſit licita, vel illicita.

SVMMARIVM.

1 *Cenſus alius publicus, alius priuatus.*
2 *Cenſus publicus, quid ſit, & vnde dicatur.*
3 *Cenſus priuatus, quid ſit.*
4 *Cenſualis contractus ad vitam ementis conſtitutus, eoq; mortuo extinguendus abſque redditione ſortis, an ſit licitus.*
5 *Fideicommiſſum reciprocum quando remittitur, neutra pars læditur.*
6 *Contractus ſe habens ad lucrum, & damnum, eſt licitus.*
7 *Contractus claudicans non eſt licitus.*
8 *Fraus præſumitur ex curſu.*
9 *Redditus annui cum bona conſcientia emi poſſunt.*
10 *Contractus ratione incerti euentus valet.*
11 *Malus ſemel, ſemper præſumitur malus in eodem genere mali.*
12 *Contractus iuſtificatur ratione incertitudinis.*
13 *Redditus annuus, quando ſit licitus.*
14 *Emptio redditus vitalis vel perpetui, an ſit permiſſus vel vſurarius.*
15 *Cognitio contractuum an ſint liciti vel non, ad quem forum ſpectet.*
16 *Cogitationes hominum, Deo nequeunt occultari.*
17 *Emens cenſum ad vitam, ſi tantum viuat, vt redditus percepti ſint maiores quam pecunia data, an teneatur illud plus reſtituere.*
18 *Delictum præſumitur in foro conſcientiæ.*
19 *Dubia in meliorem partem ſunt interpretanda.*
20 *Argumentum de perſona ad res valet.*
21 *Contractus in foro iudiciali præſumitur licitus, non vſurarius.*

CENSVS, quatenus pertinet ad materiam noſtram legalem, eſt, vel publicus, vel priuatus:
1 † Publicus reſpicit perſonam ſubiecti reſpectu Principis; Priuatus conſideratur ratione contractuum inter priuatos, ſeu etiam inter Principes & priuatos innitorum.

Primo modo ſumptus accipitur pro tributo, quod ſubditus Principi debet in recognitionem ſubiectionis, vt habetur Matth. c. 22. & Luc. c. 20. & in legi. & canon. vt l. 2. C. ſine cenſu vel reliq. Inn. in c. præterea. in glo. ſua. in verſicu. tranſactione. de tranſact. & de hoc in gl. 2. q. 1. magnum. 22. q. 8. tributum. in glo. Bal. in margar. ver. cenſus. Ang. in l. 3. C. de natural. liber. c. 2. & ibi Abb. de cenſ. Alex. conſi. 34. vol. 4. Bal. in d. l. 3. & in l. data operá. C. qui accuſ. nó poſ. & in Auth. quib. mod. natur. effic. ſui. §. ſi quis. & eſt perſonarum, rerumque deſcriptio, l. 2. §. poſt deinde.
2 ff. de orig. iur. Et dicitur † æſtimatio patrimonij, vt annuum tributũ ſoluatur, dictus à cenſendo ſiue æſtimando, l. vitia. & l. forma. ff. de cenſi. l. 2. & 3. C. de cenſi. lib. 11. l. cenſus. ff. de probat. l. de creationibus. C. de epiſcop. audien. & alibi dicitur quædam annua portio, quæ de prouentibus debetur. 1. q. 3. c. quæſitum. in fi. Goffr. in ſum. eo. tit. Ang. de Clauaſ. Silueſt. & alij in ſuis Sum. ná cenſus, tributum, annua præſtatio, annona mili-

taris, ſunt ſinonima. gloſ. in l. 1. in prin. ff. de publ. & vectig. Rubr. & l. 1. de annon. & trib. lib. 10. C. Parpal. in l. placet. in fi. C. de ſacroſ. eccleſ. Remig. de Gonne. de charit. ſubſi. q. 74. in fi. De hoc cenſu, cum hic non intendã tractare (ſuus enim locus erit in materia gabellarum & tributorum,) ideo remitto pro nunc ad ſupracit. & ad Felyn. in c. ad audientiam. de præſcr. in 7. col. vbi pleue, ad Socin. in conſi. 74. incip. in præſenti. uerſ. tertio probatur. ibi, & hoc et declarat. vol. 1. & eund. Felyn. in c. cum Bertoldus. col. 13. de re iud. & ad alios paſſim, quos ſuis locis citabo cũ Menoc. conſi. 63. nu. 5. par. 3.

3 Secundo modo ſumptus, † dicitur contractus quidam, quo quis vendit vel alienat omne ius quod habet in re, ſiue ſit directum, ſiue vtile dominium, & conſtituit ſuper illa re annuum cenſum ſibi ſoluẽdum ab eo, in quem per venditionem vel alienationem eſt tranſlatum ipſum ius. c. conſtitutus. de religioſ. domib. l. 2. C. ſine cen. uel reliqu. Archid. in c. 2. 1. q. 3. Socin. conſi. 167. col. 2. poſt Bart. in l. 1. §. 1. ff. de public. Imo, in c. ad audientiã. il 2. col. 2. de reb. eccl. Iaſ. in auth. qui rẽ. col. 8. C. de ſacroſ. eccleſ. cum concor. vt ibi per eum. in quo cum aſſignetur certa portio ſoluenda, & certum illud eſſe dicatur quod inſtrumento conſtat, Bartol. in l. 1. in prin. ff. de no. ope. nunt. Bald. in l. intereſt. C. de ſolut. Marſi. conſi. 113. nu. 19. & conſi. 125. nu. 2. ideo, cum de hoc intentio noſtra ſit,

4 Quæro, An † cenſus conſtitutio ſeu cenſualis contractus ad vitam ementis conſtitutus, eoque mortuo extinguendus, abſq; redditione ſortis, licitus ſit? & cõcluſio Doct. eſt talem contractum licitum eſſe propter incertitudinem lucri & damni, per tex. in l. ſi ea lege. C. de vſur. ubi tex. clarus. Si ea lege poſſeſſionem mater tua apud creditorem ſuũ obligauit, vt fructus in vicem vſurarum conſequeretur, obtentu maioris percepti emolumenti propter incertum fructuum euentum, reſcindi placita non poſſunt. quem text. ſic ſummat Bal. Ratione incertitudinis futurorũ fructuum aliquid iudicatur iuſtum, quod ſi appareret certum, eſſet iniuſtum. & hoc ibi firmat glo. vnica in ver. non poſſunt. & alibi idem probatur per tex. in l. de fideicommiſ-

5 ſo. C. de tranſact. vbi dicit Bald. Quando † reciprocum fideicommiſſum remittitur, neutra pars lędi videtur. Doct. in l. qui Romæ. §. duo fratres. vbi Rip. num. 19. de verb. oblig. Alex. conſi. 100. nu. 11. uol. 7. Bero. conſ. 130. nu. 9. & 11. vol. 2. Ruyn. conſi. 139. incip. de duobus. vol. 2. Deci. conſ. 79. in 2. dub. Cram. conſi. 24. nu. 2. Burſ. conſi. 12. num. 44. & 45. Becci. conſi. 111. ſub nu. 25. in fi. Simon de Præt. cõſi. 137. nu. 17. Frau. Marz. de fideic. q. 59. in fi. Gabriel. lib. 4. de fideic. concl. 1. nu. 28. uerſi. 2. limita. & hoc, ratione æqualitatis, quæ præſupponitur in incertitudine lucri, quod in caſu præſenti procedit. Pro quo facit etiam tex. in l. ſi pater puellę. C. de inoff. teſtam. vbi not. Bal. per illum text. quod propter fideicommiſſum inuicem inter filios relictum, neuter filiorũ videtur grauatus, quia omnes ſunt in pari ſpe, & ideo non habet locum querela inofficioſi teſtamenti. ita & in propoſita concluſione, ſumpto argumento ab vltimis voluntatibus ad contractus, quod valet. l. pactum inter hæredem. & ibi Bar. no. ff. de pact. l. vlt. C. de lega. l. ſeruum filij. §. cum qui chirographum. de lege. 1. l. vn. de lege fuſ. can. tol. & Inſt. eo. Euerar. in ſpecie in centur. leg. in loco a contract. ad vlt. volunt. & econtra. nu. 2. cum inter emptorem & venditorẽ ſit æqualis conditio, & ſors mortuo emptore non ſit reddẽda, contractum hunc licitum

* eſſe concluditur. Et ita communiter * tenent omnes Legiſtæ, & Canoniſtæ, prout patet per Innoc. & alios in c. in ciuitate. de vſur. & per Abbat. Panorm. ibi, col. vlt. verſic. extra gloſſam. & alibi late idẽ Panorm. in q. 5. quæ incipit, Augerio patronatum. col. 13. verſi. 2. ad idem induco, vbi ex d. l. ſi ea lege, & ex d. c. in ciuitate. concludit quod talis cõtractus alias in ſe illicitus toleratur ratione incertitudinis, tum quia dubium eſt quantum poterit percipere, & quantum valebit ſolutionis tempore; tum etiam, quia dubium eſt quanto tempore contrahens ſit victurus, cum nihil hora mortis incertius ſit. l. 1. ff. de condit. & demonſtrat.

Cum igitur, attentis præmiſſis, dubitetur probabiliter, an plus vel minus quã debeat ſit percepturus; & an diu uel breui victurus

6 ſit, † talis contractus eſt licitus, quia poteſt ſe habere ad lucrum, & ad damnum, & idem firmat in ea. q. ipſe Abb. col. pen. verſi. ſed ſi quærimus. vbi dicit not. Quod ſi quis ſe obligat in perpetuum, vel ad tempus incertum, puta ad vitam ſe obligantis vel recipientis, talis contractus eſt licitus: ſecus ſi tempus ſit

certum,

certum,ita quòd ſit amplius certitudinaliter
percepturus , quam dederit,vt ibi per eum.
Quod ẽt clare conſulendo tenuit Old.in cõſ.
207.incip. Vniuerſis præſentes, per tot.cõſ.
in quo argumentis,& rõnibus concludit iſtũ
contractum eſſe licitum,& præſertim, col.2.
verſi.ultimo iſta qõ.vbi allegat ita determi-
naſſe Hoſt.in d.c.in ciuitate.& in Sum. tit.de
vſur.§.in alijs aũt caſibus,in verſ.quid de ijs,
qui oues.& in uerſi.quid de ijs,qui emerunt.
& idem tenuiſſe Inn. Vinc. & Goff. in d.c.in
ciuitate.& Bernar.in c.nauiganti.de vſur.qui
oẽs tenent,quod talis contractus rõne incer
titudinis eſt licitus , vbi per eum pulchre. &
Arch.in c.quicunq;.14.q.4.Io.And.in rubr.
de uſur.Cyn.& Bald.in l.pater puellæ. C. de
inoff.teſt.& in l.ea pactione.vbi ẽt Saly.C.de
vſur.Alex.in l.de fideicommiſſo.C. de tranſ.
Laur.de Rodul.in repet.c.conſuluit. de vſur.
par.2.q.15.& in tract.vſur.q.12.Rom.conſi.
7 512.incip.pro pleniori.in 3.dub.nã † ſic cõ-
tractus non claudicat, ſecus ſi claudicaret,nã
tunc nõ eſſet licitus rõne iniuſtitiæ,& inæqua
litatis, quia quod claudicat,iuſtum nõ eſt.l.ſi
ſocius pro filia.ff.pro ſocio.l.Iulianus.§.ſi qs
a pupillo.ff.de act.empti.l.ſi.ff.de acceptil. &
not.Bal.cõſ. 18.incip. notiſſimum eſt. col.2.
num.2.verſ.non autem.vol.1.

Contrariũ tñ verius eſſe probari poſſe vr̃,
nam ſi talis contractus eſſet licitus,& valeret,
vſurarijs aperiret̃ via ad committendas frau
des,nam iſtos redditus emerẽt, & maiora lu
cra inde perciperent, quam ſi erogarent pe-
8 cunias in emptiones prædiorũ, ex quo † ex-
ceſſus præſumitur fraus.l.cum ij.§.vult igitur.
verſ.modus.ff.de tranſact.l. oẽs. §. Lucius.de
his,quę in frau.cred.Bar.in l.poſt contractũ.
in 1.præſump.ff.de donat.Alex.conſ.55.nu.
7.& 8.uol. 1. aliàs conſ.108.nu.3. & 4.lib.4.
Oſaſ.decis.67.nu.7.& decis.168.num. 15. &
hoc contrarium vr̃ ẽt tangere Abb.in d. c.in
ciuitate.nu.7.circa med. uerſ.nec obſtat ſi di-
catur.& ita hunc contractũ illicitum eſſe cẽ-
ſet Henr.de Gand.quodlib.1.q.39. & quod-
lib.ij.q.15.vbi ẽt ipſum vſurarium eſſe aſſeue
rat, ut refert Couuar. variar. reſol. lib. 3.c.7.
num.3.in prin.

Tamen ijs nõ obſtantib. veritas eſt , iſtum
contractum eſſe licitum,& ualere.nã,ultra ſu
9 pradicta,clarũ eſt,quod annui † redditus poſ
ſunt emi cum bona cõſcientia,l. iubemus.C.
de ſacroſ.eccleſ.Abb.in c.in ciuitate.nu.7.de
vſur.poſt Inn. & Hoſt. ſequit̃ Rom. cõſ.302.
in verſ.3.probatur.Cum.conſ. 181.Rip.li.1.
reſp.c.19.nu.6.ubi dicit ita cõiter tenere Ca
noniſtas, dũmodo emptio iuſto precio fiat,
vt dicit Anch.in diſput.inci.Antiquis,& mo-
dernis temporib.in 1. caſu. & alter Anch.q.
33.incip.Venditor.nu. 8. & 9.par.2. de quo
alibi dicam latius.Item iſte contractus eſt lici
tus attenta contrahentiũ intentione , qui in
contrahendo uitã ſuã pro termino ſtatuunt,
quę poſſet ſic eſſe unius diei,q̃ multorum,&
talis contractus ſimilis vr̃ contractui,de quo
in l.ſi iactum.ff.de act.emp. ubi ualet contra-
10 ctus † rõne incerti euentus.c.fi.de uſur.l.ſi ea
lege.c.eo.Abb.ubi ſup.& in c.cõqueſtus.nu.
8.uerſ.9.eſt.eod.tit.Rom.d. conſ. 302.uerſi.
Quartò. Caſt.in l.de fideicõmiſſo.nu.3.C.de
tranſ.nam taliter contrahentiũ uoluntas at-
tendit̃ in initio,qualitercunq; eueniat finis,l.
ſed an ultro.§.fi. ff.de neg. geſt. iõ rõne peri-
culi,ualet,l.ſi pater.C. de inoff. teſta. attento
maxime, quod,vt poſitũ eſt in concluſione,
ſors non reddit̃ , & cum ſors ſeu capitale nõ
reddit̃,non cadit conſideratio illiciti, ꝑut in
mutuo eſſet;nec in hoc contractu cadit cõſi-
deratio an ſic contrahens ſit ſolitus exercere
vſuras necne,l.cum allegas.C.de uſur.qui ẽt
ex alio validat̃, nã iſte emptor exponit ſe pe-
riculo,quia forte ille vendior efficit̃ inops,&
hac cõſideratione utitur Abb. in d.c.in ciui-
tate.ſub d.nu.7.uerſi.item iſte emptor.

Contrariũ tñ procedere poſſet, qñ expreſ
ſe,uel iuris ꝓſumptione poſſet apparere,ꝗ ta
lis eſſet certus de lucro: nã tũc,ut ſupradictũ
eſt,cõtractus claudicaret, & non eſſet licitus,
iux.no.in d.c.in ciuitate.& d.c.nauigãti. Vel
ẽt qñ iſte talis eſſet ſolitus dare ad vſuras , &
uſuraria inſtr̃a conficere,nã inde ſumit̃ argm̃
iuris præſumptione,quod & hoc caſu ita cõ-
11 traxerit, quia † ſemel malus ſemper ꝓſumit̃
malus in eodẽ genere mali,reg.ſemel malus.
lib.ſex.& l.nõ oẽs.§.à barbaris.ff. de re milit.
Hipol. late in pract.crim.§.diligenter.nu.99
Calcan.conſ.63.num.2.Oſaſ. alios referens,
deciſ.88.nu.27.Vel & tertio,quãdo ſi cõtra-
hens erat iuuenis,& ita robuſtus,qui legis,&
hominis præſumptione multo longius vi-
cturus eſſet,prout in caſu.§. vult igitur. verſic.
modus. alleg. in contr.& ff.ad l.Falc.l.hære-
ditatum. Vel & quarto, quando cõſtare poſ
12 ſet ,quod res valeret multo plus quam ven-
dita eſt , & id cognitum fuiſſet ſi ſubhaſtata

eſſet;hoc enim caſu quantitas ſeu modicitas
precij arguit dolum.l.per diuerſas.C. mand.
cuius ratione contractus dicitur illicitus , &
retractabilis,vt alibi ſuo loco dicam , Vel ẽt
quinto,ſi talis contractus non erat in frequẽ
ti vſu , ſed potius erat inſolitus in regione,
iux.not.in l.3.ff.de condit. inſt. Et hinc eſt,
quod Oldr.iu ſuprad.cõſi.207.ſentiens hoc
contrarium,illud expreſſe tollit, dum ibi nu.
7.dicit:Corroborat etiam cõtractum ipſum-
met, & ab omni ſuſpitione illiciti reddit alie-
num,ipſius Regni , immo ferè totius mundi
conſuetudo , ſecundum quam tales contra-
ctus continue celebrantur,arg.ff. de contra-
hen.empt.l.ſi in emptione,§.1.&l.1.§.ſi cõ-
ſtat. com.præd. cũ ſimil. Et ſic ex prædictis
quinque coadiuuantibus obiectum factum
concluſioni,poſſet limitari concluſio .

Aduerte tamen,quod illud dictum proxi-
me in verſi.vel & tertio, non poteſt procede
re,nam omnino tolleret concluſionem,quæ,
multum, immo principaliter ſe fundat ſuper
incertitudine ætatis, vnde eo obiecto nõ ob
ſtante,concluſio eſt vera, vt not.dicit Dec.in
cõſi.123.incip.Perlectis.nu.1, ubi poſt Doc.
quos ipſe citat,& præſertim Ioan. de Anan.
& alios in d.c,in ciuitate.ſubdit:in quibus lo
cis Doct.concludunt, Quod valeat venditio
annui redditus facta etiam ab eccleſia, ad vi-
tam alicuius pro certo precio, non obſtante
quod tanto tempore ille ſuperuixerit, quod
multo plus percepit, quam ab eo ſolutũ fue-
rit, & ſubinfert rationem, quia hoc fuit à
ſu longioris vitæ : nam cum ille ſtatim mori
potuiſſet,d.l.1.ff.de condit. & demon. rõne,
12 † incertitudinis contractus iuſtificatur, &
hoc confirmat per d.ll.de fideicommiſſo. ſi
pater puellæ.ſi ea lege.& per.c. in ciuitate,ſu-
pra allegat. quod etiam per plura concludit
pulchre Bal.in conſi.292.incip. Quia ex fa-
cto.colu.1.uerſi.& ad primum. ubi per præ-
miſſas, & alias rationes oſtendit iſtum con-
tractum eſſe licitum.vol.5.

* Et ſic iſta eſt cõmunis opinio , vt teſtatur
Abb.in d.c.in ciuitate,d. uerſi. extra gl.nu.7.
vbi ampliat,ſiue iſte annuus redditus conſti-
tuatur ex redditib.alicuius fundi vel domus,
ſiue ex laborib.liberę perſonæ vel ſerui,quia
non põt dici, quod hoc ſit vſura,cũ in verita
te non interueniat mutuum, vt ibi per eũ pul
chre poſt Inn.in eo.c.nu.2.in uer.Ex forma.
13 vbi not.dicit,† hmõi contractum eſſe licitũ,
dũmodo redditus annuus, cõi æſtimatione
non excedat redditum quem haberet vel ha
bere poſſet ſi terram de tanta pecunia emiſ-
ſet.& hoc eſt quod ſupra, pro obiecto dedu
ctum eſt.& ſic ſaluantur cõcluſio,& obiectũ.
Nam ſi excedat cõiter,cõtractus non eſt lici-
tus,arg.c.conſuluit.eo.tit.de vſur. & vt latius
per eum ibi. Et ita cum iſta cõi opinione ſic
pertranſeunt oẽs Doct.Cy.& Bal.in d.l.ſi pa
ter puellæ.per illum tex.Cyn.& Bal.in l.ſi ea
pactione.& ibi Ang.& Saly.C.de vſur.Ioan.
And.in tit.de uſur. ſuper Rubr.Paul.& Alex.
in d.l.de fideicommiſſo.Iaſ.in l. cunctos po-
pulos.in 1.Lect.nu.63.verſic. quinto quæro.
C.de ſum.Trin.& fide cathol. Deci.cõſ.111.
incip.Et pro tenui.nu.6.in l.fi.nu.4.C.de trã
ſact.Rom.conſ.302.incip.Ego hunc contra
ctum.verſi. Vnde rõ huius incertitudinis. &
conſ.423.incip.pro pleniori.num.10.Guiel
mus Bont.in tract.de uſur.quem totũ per viã
14 quodlibeti ſcripſit in hac part.mat.An † em
ptio redditus vitalis,aut ẽt perpetui ſit cõtra
ctus iure permiſſus vel vſurarius.Guid.Pap.in
ſim.tract.nu.30.31.& 32. Laur.de Rodulph.
in tract.de vſur.ad repetit.c.conſuluit. eo.tit.
q.11.Ambr. de Vignate in ſim. tract. nu.73.
cum plur.ſeq.præſertim per ſuprad.rõnes in
certitudinis vitæ , & periculi incidẽtiæ in in-
opiam. & hoc in foro fori, & ſic in iudicio
exteriori.

Quid aũt ſit in foro cõſcientiæ, ad nr̃am
nõ pertinet intentionẽ, quia tantũmodo ea
inquirimus,quæ ualidant uel inualidãt cõtra
ctus in iudicijs;materiã aũt reſpicientem cõ-
ſcientiã remitto ad ſacros Theologos , cum
15 fori ſint ſeparati,& cognitio cõtractum,† an
ſint liciti vel nõ,quo ad illorũ reſciſſionẽ vel
confirmationẽ iudicialẽ, pertineat nõ ad ip-
ſos Theologos,ſed ad Legiſtas, & Canoni-
ſtas ut p multa exẽpla proſequit̃ Guiel. Bõt.
in d.quodl.in uerſi.octauum motiuum. & la-
tiſſime Arnal.Albert.in tracta. de agnoſc.aſ-
ſer,Cath.& hæret.q.10.nu.10, ubi ponit, ꝙ
licet ad Theologos ſpectet cognoſcere , an
dicens vſuras non eſſe peccatũ ſit hereticus,
tñ an aliquis contractus ſit licitus uel illicitus
& vſurarius ptinet ad Canoniſtas.vide Dec.
d.cõſ.111.nu.6.& 7. Nihilominus vt cõſulũt
oẽs Doct.melius eſſet conſulendo aiæ abſti-
nere ab huiuſmodi contractibus,quam ſe ali
16 cui periculo ſubmittere,cum † cogitationes
hominum Deo nequeant occultari.d.c.in ci
uitate,

uitate, vt dicit Bont. vbi ſup. in fi. & alij. & ex hac potiſſima ratione, quia ex huiuſmodi cõtractu inducitur votum captandæ mortis, vt dicit Siluеſ. in Sum. in verſ. vſura. il 2. per tot. & præſertim uerſi. Quintum, vbi dicit quod non eſt tutũ facere hmõi contractus ad vitã.

Ne autem oblata occaſione ſicco pede.
17 tranſeã, quicunq; cupit ſcire, an ſi iſte † emẽs
cenſum ad vitã, tãtum viuat, vt redditus percepti ſint maiores quam pecunia quam dedit, teneatur illud reddere, qđ accepit ultra pecuniam datam, videat Cyn. Bal. & Saly. in d. l. ſi pater puellæ. & in d. l. ſi ea pactione. Io. And. in d. c. in ciuitate. & in addit. Specul. in tit. de vſur. ſuper Rubr. Laur. de Rodulp. in d. c. conſuluit. in 2. par. q. 2. Paul. de Caſt. Alex. & Rom. in locis ſupracit. Oldr. in d. cõſ. 207. Ant. de Butr. conſi. 17. in addit. ad Abb. in d. c. in ciuitate. in fi. in lit. A. & Iaſ. in d. l. cunctos populos. in 2. Lect. nu. 42.

Pro generali igitur ſolutione dubij diſtinguendum eſt: Aut loquimur in foro conſciẽtię, aut in foro iudiciali. Primo caſu, quia tractatur de anima, talis contractus iudicabitur illicitus & vſurarius, vt concludit Gemin. in conſ. 112. in fine, ex mente Guilel. de monte
18 Laud. in Clem. 1. de vſur. † ad imponendam
enim pœnitentiam melius eſt præſumere cõtractum illicitum, & delictum, quam licitum, & non delictum in foro conſcientiæ. ut concludit Anch. conſ. 179. incip. Prima facie. quia in tali foro timenda eſt culpa, ubi culpa non eſt. c. conſilium. de obſeru. ieiun. Felyn. in c. dudum. col. 5. de præſumpt. Vnde dicit Inn. in c. ad audientiam. de homici. quod in foro animæ debet quis in dubio ſe præſumere irregularem, quia in hoc foro durior ſententia eſt ſecurior, c. iuuenis. de ſponſal. & dicit Imo. in clem. 1. col. fi. de hæret. quod pro pœnitentia iniungenda in dubio præſumendum eſt pro hæreſi. ſic igitur talis contractus præſumetur illicitus ex duplici conſideratione ſupra poſita, ſcilicet ex voto præſumpto captandæ mortis, & ex longiori vita quam quis viuere poſſet, adiuuãte maxime illa præſumptione, cum præſumatur, quod quis viuere poſſit vſque ad centum annos, iux. gl. 1. & Bar. in l. 3. §. ſi dubitat. in prin. ff. quemadm. teſtam. aperian. Guliel. de Cun. in l. omnib. ex quib. cauſ. maior. Firm. in repert. in ver. Vita hominum. uerſ. 2. Secundo caſu, ſcilicet in foro iudiciali, vbi non agitur ad pœnitentiã iniungendam, ſed ad reſciſſionem cõtractus & pœnam infligendam, cõtractus pręſumet licitus, rõne incertitudinis uitæ, & conſuetudinis celebrãdi tales cõtractus, & alijs reſpectib. de quib. ſup. nam quando agitur de pœna irroganda, in dubio pro reo iudicandũ eſt, ut dicit Abb. in d. c. ad audientiã. col. 1.

Pro quo facit illud quod dicit S. Doct. Auguſt. in li. de concor. Euang. exponens illud Matthæi, Nolite iudicare, & non iudicabimini. ubi ait, in hoc loco nihil aliud præcipi exi
19 ſtimo, niſi † vt de quib. dubium eſt quo aĩo
fiant, in meliorem partem interpretemur. & ſic ex hac doct. iudicabit contractus licitus. quod ẽt poſt longam diſputationem concludit Bal. conſ. 105. Ad euidentiã. li. 1. Dec. cõſ. 415. Viſo. colu. 1. quod ẽt firmat ex not. d. S. Tho. 2. 2. q. 60. art. 4. ad 3. ubi dicit, ꝙ in iudicio perſonarum definiendo debemus in melius interpretari. quem ibi ſequit Caiet. Et nequis dicat quod loquit quo ad perſonas, nõ
20 quo ad contractus, iõ, cum † valeat argumẽ
tum de perſona ad res, vt poſt Doct. quos citãt dicit Euerar. in cẽt. leg. in loco à perſona ad res, dic idẽ eſſe in contractu. & hoc ꝓbo ex Bal. in l. rogaſti. §. ſi ſibi. col. fi. uerſi. extra noto. ff. ſi cert. pet. vbi in terminis dicit, quod
21 contractus † qui põt cenſeri licitus & vſura-
rius, in foro iudiciali præſumat licitus, non uſurarius. quod ẽt tenet Alex. conſ. 221. col. 2. in princ. verſ. Accedit ẽt. vol. 2. refert & ſequit Iaſ. in l. ſeruum fugitiuum. col. 5. verſ. hic ẽt dicimus. C. de ſeru. fug. Alex. cõſ. 200. col. 1. in fi. uerſ. accedit ẽt. uol. 6. Soc. iun. cõſ. 83. col. 1. verſ. ſtãtib. itaq; prędictis. vol. 2. Marſ. conſ. 15. nu. 11. verſ. & adduci põt. in foro vero cõſcientiæ præſumat illicitus & vſurarius fauore aĩæ, ut dicit Gemin. in d. conſ. 112. Et iſta diſtinctio ſumitur ex uerbis gl. in c. nauigãti. de vſur. in uer. dubitatur. & ibi Ioã. And. Hoſt. & Abb. col. 1. uer. in eadẽ gl. & ibi Ant. de But. in fi. & Card. col. 1. uerſi. oppono in eo qui ꝑꝑ dubiũ. ubi oẽs diſtinguũt clare in materia fori. Et ſic iſte cõtractus eſt licitus.

QVAESTIO II.

Contractus Cenſus annui in ratione quinq; pro centenario, an ſit licitus.

SVMMARIVM.

1 *Cenſus viginti annis collectus continens rei æſtimationem dicitur iuſtus.*

2 *Contractus quando de illicito, & vſura argui non poſſit.*
3 *Contractus ex quo praſumatur illicitus, & in fraudem uſurarum.*
4 *Vſura non committitur in contractu emptionis.*
5 *Cenſus quinque pro centenario in anno, an ſit licitus. & 8.*
6 *Conſuetudo in contractibus attenditur.*
7 *Pretium iuſtum attenditur ſecundum conſuetudinem loci vbi celebratur contractus.*
9 *Conſuetudo facit licitum, quod aliàs eſſet illicitum.*
10 *Vſura, quę communiter reputatur licita, non poteſt appellari uſura.*
11 *Contractus recipit interpretationem ſecundum morem loci, in quo fit.*
12 *Conſuetudo non poteſt mutare legem Diuinam, nec naturalem.*
13 *Conſuetudo poteſt leges limitare, diſtinguere, declarare, & augere.*
14 *Conſuetudinis validitas cõſiderari poteſt uel quo ad Deũ, vel quo ad homines.*
15 *Contractus annui liuelli quinque pro cẽtenario, eſt licitus.*

QVAERO de materia pulchra, vtili, & quotidie frequẽtata, An ſcilicet valeat cõtractus emptionis quinque pro centenario, & an licitus ſit? & dico quod lex hunc caſum iuſtum vocat, ex ea rõne, quia
1 † in viginti annis collectus continet rei æſtimationem. tex. eſt pro iſta concluſ. in auth. perpetua. C. de ſacroſ. eccleſ. in illis verbis, vt ex hac penſio iuſta conſtituatur. iuncta gl. in ver. iuſta. quæ dicit, juſta, ſcilicet detur talis pẽſio, quæ collecta in viginti annis cõtineat rei ęſtimationem; Itẽ & alius tex. eſt in Auth. de non alien. aut permut. rebus eccleſ. ſub. §. quia vero Leonis. in verſi. ſi vero alicuius. in illis uer. & reputare ex precio collecto redditus poſſibiles in viginti annis cõputari. quaſi dicat, in rõne quinque pro centenario, vt innuit ibi glo. in ver. computari. dum dicit, cõputari, quaſi dicat, talis detur penſio quę collecta vſq; ad viginti annos, an cõtinet ęſtimationem rei, id eſt capitale, quod fit quando dantur quinque pro centum. nam viginti vices quinque faciunt centum. & poſt dictum tex. & glo. hanc ſententiam tenuit Sal. ſuper d. auth. perpetua. in pen. q. & Rom. conſil. 423. incip. pro pleniori diſcuſſione. in prin. verſi. & quidem dicendum. vbi in contingẽtia facti dicit, quod iure cõi quo vtimur, iuſta penſio locatæ rei illa dicitur, quæ collecta in viginti annis, continet iuſtam rei æſtimationem, & allegat gloſſas ſupra citatas. Idem tenet Guid. Pap. in conſi. 180. Ang. in d. verſi. ſi uero alicuius. Specu. tit. de loc. §. nunc aliqua. verſi. dicitur autem, qui eſt ſub. 7. q. & eſt cõis opinio, ſecundum quod dicit Tiraq. lib. 1. retract. §. 1. glo. 6. nu. 19. Et iſta opinio, ſecundum Inn. & Hoſtien. in c. in ciuitate. de vſur. quos cõiter ſequuntur omnes Doct. ibi, vt teſtatur Abb. ſuper eo. c. col. 3. uerſi. Extra gloſſam. procedit ſiue iſte cenſus conſtituatur ex redditib. alicuius fundi vel domus, ſiue ex laboribus liberæ perſonæ vel ſerui.

Et huius concluſionis ratio eſt, quia non poteſt dici, quod ita facere ſit uſura, cum in veritate non interueniat mutuum, & ẽt rõne temporis, ſcilicet viginti annorum, prout ẽt rationem temporis conſideraui in præcedẽti concluſione ad eius validitatem. Niſi enim adſit mutuum verum vel fictum ex conuen-
2 tione partium, non poteſt † cõtractus argui de illicito, & de vſura, vt per Crau. conſ. 45. col. 2. Abb. conſi. 62. in fi. uol. 1. Deci. in l. 2. §. creditum. in 3. not. in fi. ff. ſi cert. pet. prout in propoſito contractu, qui eſt emptionis. & ita hanc ſententiam tenet Iaſ. in l. ſi fundum per fideicommiſſum. col. 2. in prin. uerſi. item ad de. quod iuſtum precium. ff. de leg. 1. Nam in iſto contractu non habetur reſpectus ad fructus ſi excedunt, ſed ad quantitatem pecunię ſolutæ pro precio, ita quod vt ſupra dictum eſt, talis pẽſio multiplicata per viginti annos aſcendat ad totalem, & integram æſtimationem rei ſic locatæ, vt ſic veniant quinq; pro centenario, iur. præd. & hoc tenuit Bar. in l.
3 1. C. de iure emph. Vnde aduertẽdũ, † quod ſi res locaretur ſimpliciter pro ſex, non poſſet dari ad cenſum niſi pro quinque, alias talis contractus eſſet illicitus, & in fraudem vſurarum, vt dicit Angel. de Clauaſ. in Sum. in ver. vſura. il primo. ſub num. 44. in fi. verſi. Et propterea debet haberi reſpectus. & ibi vide bonam addit. in materia. ſuper ver. & in fraudem vſurarum.

Et licet contra iſtam concluſionem communiter à Legiſtis, & Canoniſtis probatam nonnulla poſſent adduci, quæ etiam tangit tacite Abb. in d. c. in ciuitate, in fi. vbi ipſam quæſt. tractat: tamen quia ſunt debilia, & ab eodem ibidem proponuntur, & ſoluuntur, remittendo ad eius dicta, cum paſſim habeatur, dico qđ iſta concluſio in iſto præſuppoſito contractu emptionis, & venditionis, eſt
4 citra difficultatem, per præmiſſa; nam † in cõtractu emptionis non committitur vſura, vt dicit Socin. iun. conſilio 66. nu. 7. vol. 2. & in

conſi.

conſi.83.nu.6.eo.vol. vbi dicit, quod in dubio quilibet contractus celebratus tam emẽdo quam vendendo, debet præſumi licitus, & non vſurarius, & allegat inter alios Doct. Alex.conſ.200.incip.perſpectis narratis.ver ſicu. accedit etiam.vol.6. in quo loco hac ratione tradit, quinque pro centenario in caſu ſuo promiſſa in dubio cenſeri pro intereſſe non pro vſura, ſequitur Pet.Io.Anch. q.23. incip. venditor certam dilationem. num.9. par.2.& Rolan.a Val.conſi.75.incip. primo quidem.vol.1.

Et iſta concluſio vera in ſe de iure erit citra difficultatem, ſi adſit conſuetudo loci adiuuans tales contractus annui cenſus ſeu liuelli quinque pro centenario, eoſque licitos faciens, vt in extrauag. Mart. V.& Calix. III. quæ ſunt inter extrauag.com.in tit.de empt. & vendit.de quibus in alia concluſ.dicam.in
5 ipſis enim habetur, an † & quando horum cenſuum emptio ſit licita. de quo etiam per Rom.conſi. 302. Anch.conſi.30.incip. Dubitari ſolet.Guid.Pap.in tract.de uſur.nu.28. cum ſeq.Laur.de Rodul. in repet.c, cõſuluit. q.11.de vſur.Ambroſ.de Vign.in repet.c.ſalubriter.num.73.& ſeq.eo.tit.Guiel.Bont.in tract. de vſur. vbi latiſſime loquitur. Iaſ. in l. cunctos populos.in 1.lect.nu.63.& in 2.lect. nu.42.C.de ſum.Trin.Deci.conſ.123.incip. perlectis.poſt princ.Hyp. ſuper Rubr. C.de probat.nu. 409. Rip.reſpon. 19.incip.Recipienda.lib. 1.aliàs reſponſo.4.incip. Recipiẽda eſt.vbi in interpretatione ipſius reſponſi, nu.6. dicit iſtam eſſe magis communem opinionem omnium Canoniſt.quam ſequitur Boer. deciſ. 44.incip.quo ad ſecundam. nu. 35.& ſeq. vbi latiſſimè ſuper hac quæſtione diſcurrit, & eam licitam eſſe concludit. & Chaſſan.in conſi. 63.incip.Quidam minor. in primo dubio.

Et hoc dictum de conſuetudine veriſſimum eſt, & ſuper omnia in huiuſmodi contractibus conſuetudo attendenda eſt. hinc enim magnus reſultat effectus, quia ſi res
6 † data ad cenſum ſolita fuerit locari in ratione, puta, nouem pro centenario, ſi cum hoc grauamine detur, contractus erit licitus, vt per multa dicit Rom.in conſi.423. nec erit locus.l.2. C. de reſcin. uendit. vt etiam dicit Iaſ.in d.l.ſi fundum per fideicommiſſum.nu. 5.vbi dicit etiam, iuſtum rei pretium eſſe quãtum capiunt fructus in uigintiquinque annis, per gloſſ.10.q.2.§.hoc iuſ.in ve r. ſin a u tem.ſuper uer. diſtincte. de quo etia m habetur in c. cauſam quæ inter œconomum. de teſti. quod ipſe dicit eſſe notandum ad probandum iuſtum pretium rei, ſi ageretur remedio d.l.2.& c.cum cauſam.de empt.& vend.

Aduerte tamen, quod hoc dictum Iaſonis non adducitur ad reſtringendam concluſionem, ſcilicet, quod cenſus ſeu liuellus non valeat, niſi in ratione quatuor pro centena-
7 rio, ſed ad oſtendendum † quod iuſtum pretium attenditur ſecundum conſuetudinem loci vbi celebratur contractus: nam ſi ipſe Iaſ. aliter intelligeretur, eſſet de directo contra omnia præcitata iura, & præſertim contra dic.conſtit.Mart. & Calix. quæ (attenta conſuetudine) videntur concedere cenſum annuum in ratione quatuordecim pro centenario. Attenditur igitur cõſuetudo, & mos patriæ. & Bartholo. Tum.in ſua ſum. Armil. poſt Caiet.dicit, quod (adiecto pacto francandi, cõtractus in quo conſtituitur annuus cenſus tot pro centum ſecundum morem patriæ, determinatum eſt quod ſit licitus, per ſedem apoſtolicam pluries, & quod ita quotidie practicatur, vt ait ipſe num. 16.in §. ſi quis ſuper agro.in verſic.vſura. Vnde dicit Tiraq.vbi ſup. quod Senatus Pariſien. cẽſuit vſuram vnius pro duodecim eſſe temperatã. & ita etiam cenſuiſſe Io. And. in addit.Spec. tit.de vſur.in 1.addit. ſi Pariſiis igitur talis cõtractus celebraretur, eſſet licitus, prout & in quibuſdam loci s liciti ſunt contractus emptionis in ratione ſex pro centenario, & et in aliquo loco dantur quinque corbes frumenti pro ducatis centum, & contractus in foro iudiciali licitus reputatur, & tenet, ratione conſtitutionum, & conſuetudinis. Vnde alibi dicebat Bal.in l.1.col.6.in fine, uerſi.& hoc facit ad quæſtionem.C.de ijs quę pęnę
8 nom. quod † ſi quis emit ab aliquo pro mille redditũ quinque ſcutorum pro centenari o annuatim, talis contractus non debet iudicari fœneratitius, ſi in regione communiter hic reditus frequentatur, & inter bonos ſeruatur, & inter mercatores, & Bald. ſequitur Iaſan d.l.1.C.de ſum. Trin. col.9.verſi.quid autem de pecunia. Bertran.conſi. 62. col. 1. vol.2.Oldrad.conſi.207.in fi.uoluit idem, & Abb.conſi.15.col.1.ad fin.uerſi. Quid ultra. uol.1.ubi ad excludendam præſumptionem vſurarum allegat conſuetudinem regionis.

9 Ratio huius dicti eſt, quia † conſuetudō
facit licitum quod aliàs eſſet illicitum, vt di-
cit Rom. in l. certi condictio. §. ſi nummos. ff.
ſi cert. pet. & ibi Iaſ. col. 6. in fi. per text. in l. ſi
pignorc. §. fi. ff. de pignorat. act. per quē tex.
not. ibi Bart. quod qui facit illud quod eſt fie-
ri ſolitum, quamuis ſit illicitum, nedum non
eſt in dolo, immo nec in aliqua culpa. & cum
Iaſ. concor. Marſ. conſi. 9. col. 4. & cōſ. 100.
col. 3. Ruin. conſi. 139. in fi. uolu. 4. & conſil.
65. nu. 8. vol. 5. Crau. in terminis, conſi. 48. in
fi. & conſi. 145. colu. 3. in fine. Vnde dicebat
Bart. in l. quis ſit fugitiuus. §. apud Labeonē.
10 ff. de ædili. edic. quod non † poteſt vſura re-
putari, nec appellari vſura quæ communiter
reputatur licita, quem ſequitur Deci. in l. 1.
num. 17. verſi. Sed certe iſta concluſio. C. de
eden. Crau. cōſi. 6. nu. 103. & cōſ. 145. nu. 12
late Mod. Anchonit. in trac. de mercat. par.
1. nu. 37. & Cæph. conſi. 237. nu. 28. contra-
ctus igitur (de quo in qōne) eſt licitus, cū ſit,
11 quod † contractus recipit interpretationem
ſecundum morem loci in quo fit, vt ex men-
te Corn. & aliorum dicit Socin. iun. in conſ.
42. nu. 14. uol. 2. & poſt eum Pet. Io. Anch. q.
18. incip. in dubium reuocatū eſt. nu. 7. par. 1
12 Contra hoc opponi poſſet, quia † conſue-
tudo non poteſt mutare legem diuinam, nec
naturalem, ſecundum S. Thom. in 1. 2. q. 97.
art. 3. & Doct. in c. fi. de conſuet. ſed vſura, id
eſt receptio intereſſe vltra ſortem, eſt prohi-
bita omni lege Diuina, naturali, & humana
ſeu canonica: ergo tales contractus conſue-
tudine induci non poſſunt. Maior patet. mi-
nor probatur. & primo quo ad ius Diuinum
Exo. c. 23. Leuit. c. 25. Deuteron. c. 23. Eſdræ
lib. 2. c. 5. Pſal. 15. & 55. Ezech. c. 18. & demū
Pſal. 14. dicitur: Domine quis habitabit in
monte ſancto tuo? qui ingreditur ſine macu-
la, & qui pecuniam ſuam non dedit ad vſu-
ram. & in l. euang. Luc. c. 6. De lege canonica
ciuili patet toto tit. de vſur. extra. & li. 6. & in
Clem. & in Decreto 14. q. 3. & 4. & in Auth.
de eccleſ. titul. & paſſim per omnes. De lege
naturæ videre licet apud Ariſt. Polit. lib. 1. c.
6. & 7. & lib. 4. Ethic. c. 1. & 5. quem refert, &
ſequitur Bal. in rubr. C. de uſur. & Ioan. And.
in mercurial. in reg. peccatum. colu. 4. vbi di-
cit, hanc opinionem non eſſe dubiam ſecun-
dum veritatem & opinionem omnium, qui
de hac materia ſcripſerunt. Videlicet, quod
contractus vſurarius, ex natura rei ſit vitio-
ſus, ac malitia circumuolutus, vt ibi per eum.
ſequitur ergo concluſio, quod talis contra-
ctus non poteſt a conſuetudine fieri licitus,
vt etiam late poſt alios dicit Roch. de Cur. ſu-
per c. fi. de conſuet. in 1. no. uerſi. hinc etiam
dicimus. fol. mihi. 11. colu. 4. in fi. & fol. 14.
col. 2. uerſi. ſeptimo amplia. ubi poſt Bald. &
Barb. quos citat, concludit conſuetudinem
non poſſe inducere vſuras, nec in uno num-
mo: multo minus ergo in ratione quinque
pro centenario.

Dicas tamen quod oppoſitio non tollit
quin concluſio firmata ratione conſuetudi-
nis uera ſit, nam dupliciter reſpondetur. Pri-
13 mo, quod † licet conſuetudo non poſſit mu-
tare leges, poteſt tamen illas limitare, diſtin-
guere, declarare, & augere, ut ex mente San.
Thomę dicit Sum. Armil. in uer. cōſuetudo.
§. 3. Vnde licet conſuetudo nō poſſit facere
quod uſura non ſit uſura, & quod cōtractus
illicitus non ſit illicitus, poteſt tamen decla-
rare talem contractum non cadere ſub con-
ſideratione vſuræ, & illiciti, & interpretari ip-
ſum licitum eſſe, ut dixi etiam in præced. q. in
uerſi. pro quo facit illud. & id late compro-
bat Roch. ubi ſup. fol. mihi 15. in paru. col. 1.
uerſic. tertio limita. ubi loquitur in terminis
noſtris. uide illum, qui multa in hoc adducit.
Secundò reſpondetur, quod licet ſuſtineri
poſſet contrarium rōne conſuetudinis ēt in
materia peccati, vt dicit Roch. ubi ſupra, con-
14 ſuetudinis † validitas poteſt conſiderari du-
pliciter: uel quo ad Deum, & ſic in foro con-
ſcientiæ: uel quo ad homines, & ſic in foro
iudiciali. Primo caſu non ualet ad hoc ut qs
excuſetur apud Deum, & ſic ſanctius eſſet in
anima abſtinere ad huiuſmodi cōtractibus.
Secundo caſu valet & excuſat, & ita in mate-
ria conſuetudinis declarat Iaſ. in l. 3. §. iurari.
col. pen. de iureiur. quem ſequitur Crau. cōſ.
9. uerſi. præterea. in fi. & Rolan. in terminis
in conſi. 75. in fi. uol. 1. & ad hoc facit diſtin-
ctio, quam ſupra tradidi in 1. q. uerſi. pro ge-
nerali igitur. quæ ſeruit omnib. caſib. ſimilib.

Remanet igitur abſoluta quæſtio, licitum
15 eſſe contractum † emptionis, in quo pro an-
nuo cenſu ſeu liuello conſtituuntur quinque
pro centenario, ut patet Geneſis ca. 47. pro
qua uide Rom. in conſi. 369. incip. circa pri-
mum. col. 2. uerſi. Secundo ſi conſuetudo. &
conſi. 423. pro pleniori. poſt prin. Corn. cōſ.
265. col. 2. uerſi. in ijs enim rebus: uolu. 1. &

conſ,

conſi.181.Viſis nonnullis.uerſicu.nam iuſta
merces.vol.2.conſi.201.viſis nonnullis.col.
5.uerſi.inſuper dicti.vol.3.& conſi.285.viſo
proceſſu.col.3.ver.non refert.eo.vol.3. Ber-
tran.conſ.318.quamuis.nu.2.vol.3.vbi dicit
id communiter teneri. Cæpol. in tract. de ſi-
mulat.contract.preſump.3.col.1.Guid.Pap.
conſi.180.incip.circa proceſſum.col.1.verſ.
ſecundo præmitto. & verſi.& ijs.& demum
omnes alios quos ſupra in diſcurſu Quæſtio
nis citaui,qui communiter & ſine controuer
ſia iſtud concludunt. & hæc quo ad forum
iudicij,de quo eſt noſtra intentio.& vide Me
noch.conſi.236.num.20.par.3. & Rebuf.in
tract.cong.porti.nu.126.

QVAESTIO. III.

Contractus emptionis cum conſtitutione Decem pro centenario, an ſit licitus:

SVMMARIVM.

1 *Contractus ratione inæqualitatis a iure improbatur, & retractatur.*
2 *Mutuum implicitum poteſt eſſe in contractu emptionis.*
3 *Pecunia eſt diſpoſita ad emendum.*
4 *Contractus arguitur de illicito ex præſumptione ſoliti & intentionis.*
5 *Contractus ex quibus trahatur ad illicitum & vſuram.*
6 *Redditus annuus decem pro centenario, regulariter eſt licitus,permiſſus, & valet.*
7 *Pactum de retrouendendo,non eſt illicitum, ſi alia non concurrunt.*
8 *Pretiũ quale debeat eſſe in emptione annuorũ redditiũ.*
9 *Mutuum non admittit quod aliquid recipiatur vltra ſortem,alias eſſet vſura.*
10 *Contractus in fraudem vſurarum,non valet.*
11 *Vſura ſola intentione committitur.*
12 *Contractus non eſt licitus,quando emptor eſt in tuto.*
13 *Emptio cenſus facta ad modicum tempus,præſumitur vſurariis,& illicita.*
14 *Contractibus uenit ſolummodo id,quod inter contrahentes conuentum eſt,*
15 *Cenſus noviter conſtitutus,an ſit licitus,*

QVAERO tertio, An cõtractus
emptionis annui redditus ad ra
tionem decem pro centenario
ſuper gabellis vel alijs rebus vni
uerſitatis,vel particularium,ſit licitus, an ve-
ro dicatur illicitus,& vſurarius? Iſta quæſtio
videtur difficilior præcedenti,nam tolerabi-
lis videtur conſtitutio quinque,ex rationib.
in ipſa deductis: ſed conſtitutio decem,vide
tur intolerabilis, nec admittenda aliquo iu-
re vel conſuetudine, ex multis argumentis,
quæ ex Doctoribus ordinabo.
1 Primò,contractus † ratione inæqualitatis
à iure improbatur,& retractatur:nam in con
tractibus,& commutationibus, ſi non adſit
æqualitas inter rem & pretium, contractus
eſt iniuſtus & illicitus,& ad eius retractatio-
nẽ datᷣ remediũ l. 2.C.de reſcin. vend. & c.
cum cauſa.extra de empt.& vẽdit.ſed in hoc
contractu cadit inæqualitas, igitur eſt illici-
tus.maior patet ex prædictis, minor proba-
tur:nam ſic emens recipiẽdo in futurum de-
cem ſingulis annis,excederet ſortem, cuius
exceſſus non eſt licitus, ſecundum Cyn. &
Bal.in l.ſi ea pactione.C.de vſur. ergo. & ita
videtur ſentire Calder.in c.nauigãti. de vſur.
& Goffr.in ſum.titu.de uſur.in fi. & ibi Doct.
Secundò, huiuſmodi contractus celebra-
tur interueniẽte pecunia,& in illius reſciſſio-
ne eſt neceſſaria pecunia,& tãtumdem quan
tum acceptũ eſt reſtituitur, unde potius mu-
tuum uidetur.l.2.§. appellata. & l.cum quid.
ff.ſi cert. petat. unde talis contractus uidetur
illicitus.47.diſt.c.ſicut. ubi dicitur, quod vſu
ræ arte nequiſſima faciunt ut ex auro aurum
2 naſcatur:nam † & in contractib. emptionis
poteſt eſſe mutuũ implicitum, ita ut poſsint
dici continere vſuram propter intentionem
lucrandi,Abb.in c.fi.nu.6. de vſur.& ibi Ioã.
Cald.col.3.in 5.not. Archiep.Flor. in Sum.
par,2.tit.1.de vſur.ex mutuo.§.1.uerſi.quam
uis enim in alijs contractib.& latius eo.tit.1.
de uendit.rer.ad terminum. §.15. & 16.Ca-
iet.in Sum. in uerſ. uſura exteriori. uerſi. de
uſura autem conſurgente ex mutuo implici-
to, Silueſt.in ſum,in uer.vſura.2.§.vſura ſecũ
do conſiderari poteſt. Tabien. in uer.uſura.
uerſi. Quinta ratione emptionis. igitur &c.
Tertiò, quia in hoc contractu pecunia da
tur pro pecunia,quod eſt contra naturã con
tractus emptionis.l.1.ff.de contrah.empt.&
3 pecunia † non eſt diſpoſita niſi ad emendũ,
c.eijciens.88.diſ.& pecunia penes debitorẽ,
quantum eſt de ſe, non deterioratur, & nul-
lam parit debitori vtilitatem, l. ſi nauis.ff.de
rei vendic.d,c.eijciens. & l, vſura pecuniæ.ff.
de ver.ſignifi.ubi dicitur, quod pecunia pro-
prie in fructu non eſt, quia non prouenit ex
ipſo corpore,ſicut fructus proueniunt ex re,
& ideo dictus contractus cenſetur illicitus &
in fraudem vſurarum factus, ut dicit Aret. in
conſi.

conſi.152.incip.viſo themate.col.pen. circa
prin.cum concor.vt ibi.

Quartò facit conſideratio naturæ vſura-
riorum, & huiuſmodi contractus celebrare
ſolitorum: ſolent enim palliare ſimiles con-
tractus in fraudem vſurarum, & ſæpe appo-
nere pactum de retrouendendo, pro quo fa-
ciunt quæ habētur in c.ad noſtram. de emp.
& vend.& c.illo vos.de pignor.& dicunt Ho
ſtien.& Ant. de Butr. in d.c.ad noſtrā. quod
vſurarij ſunt perſonæ cautæ in eorum con-
tractibus, & multas inueniunt figuratas cau-
4 telas.ex hac ergo † ſoliti, & intentionis præ
ſumptione arguitur contractus de illicito, vt
per Corn.conſ.23.col.1.uol.3. nam vſura ſo
la intentione committi poteſt. gl.in ſum.14.
q.3.& Archid.in c.2.14.q.3.Io.And.in c.cō-
ſuluit.de vſur.Fed.de Sen.conſ.ult.col.2.& 4.
5 Quintò adducitur, nā † emptor huiuſmo-
di cenſus ſeu redditus habet annuū cenſum
certum & infallibilem, non ſubiacentem pe
riculo vel fortunæ, ſine aliqua expenſa & la-
bore; & liberum, ex quibus trahitur ad illici-
tum, & vſuram, vt dicit Ioan. Andr. in addit.
Specul.tit.de vſur.in Rubr.uerſic.& aduerte.
ubi citat ſe ipſum in c.in ciuitate.eo.ti. & pro
hoc faciunt quæ habentur in c. nauiganti.eo.
tit.ubi Abb. plene & alij. Et ſic ex ijs, & alijs
quæ adduci poſſent, videtur quod iſte con-
tractus ſit illicitus, & ſapiens vſuram.

Præmiſsis tamen non obſtantibus con-
* traria opinio eſt uerior, & cōmunis,* quod
6 † ſcilicet talis contractus annui redditus de-
cem pro centenario, regulariter eſt licitus,
permiſſus, & ualet, tam de iure, quam de con
ſuetudine, & ex forma cōſtitutionum, de qui
bus infra. & ita pro hoc contractu tenuerūt
Inn.Vinc.Hoſtien.Goff.Io.And. Abb. & alij
Doct. communiter in c. in ciuitate. de vſur.
Alberi.in l.iubemus.col. 4.uerſi.quid de tali
contractu.C.de ſacroſ.eccleſ.Hoſtie.in ſum.
de vſur.verſi.in alijs autem caſib. uerſi. quid
de ijs qui emerunt. Io.de Anan. in d.c.in ci-
uitate.in 4.car.Ambroſ.de Vign. in tract.de
uſur.ad rep.c.ſalubriter. nu. 75. Guiel.Bont.
in ſuo quodlib.de uſur.ꝑ tot.late Petrus Be-
lug.in Spec.Princ.Rubr.41. in tit.de mater.
cenſual.ubi ꝑ multas car.hoc diſputat.Alex.
Iaſ.& Deci.in l.de fideicommiſſo.C. de tran-
ſact.Dec.in l.rogaſti. §. ſi tibi.colu. 2. ſi cert.
pet.Iaſ.in l.1.in lect.& repet.C.de ſum. Trin.
Chaſſan.in Catal.glor.mundi.par.12.conſi-
derat.99.col.11.uerſi.aduerte tamen.& hoc
tenet etiam Aſteſan.in ſum.lib.3.ti.8.de em-
ptio.& vendit.verſi.ſequitur videre de 11.li-
cet ibi col.2. dicat, quod talis contractus nō
eſt ita honeſtus, & decens, ſicut eſt contra-
ctus prędialis, quia in hoc contractu non cla
re uidetur quid eſt quod emitur, ſicut in con
tractu prædiali, & in fructibus prędiorū mul
ta impedimenta poſſunt accidere, & in illis
oportet multam ſollicitudinem, & laborē
impendere, vt ibi per eum, & eādem opinio
nē poſt Theologos & Summiſtas quos alle
gat, tenet Silueſt.in ſum.in ver. vſura. il 2.q.
12.& Legiſtæ paſsim, tam legendo quam cō
ſulendo, vt Socin.in l.pœnam.col. pen. ff.de
ijs quæ pœnæ nom.Bal.conſi.133.incip.Et
quod dictus annuus redditus, & conſi.230.
quæritur.uolu.3.& conſi.292.quia ex facto.
vol.5. Caſtren.conſi.289. præſens dubium.
uolu.1.Anch.conſi.30. Dubitari ſolet.Deci.
conſ.123.perlectis.in prin.Rom.conſi.302.
Ego hunc contractum.& conſi.423.pro ple
niori.Cum.conſ.181.proponitur.Maſcarel.
inter conſi. Calcan. conſi.84.col.1.Calcan.
conſi.85.col.4.Crauet.conſi.145. Viſo pro-
ceſſu.colum.5.verſi.circa contractum.uol.1.
Oldr.conſi.207.Feder.de Sen.d.conſ.vlt.Et
in terminis tenet Guid.Pap. in tract. de vſur.
nu.28.Card.in clem.vni.de vſur.verſi. nono
quæro.Redoan.de reb.eccl.non alien.Rubr.
de conſt.an.cenſ.num.6.vol.15.tract.par.2.

Et pro iſta communi opinione faciunt
omnia ſupra dicta in præced. q. in materia
conſuetudinis, & tex.in c.1.& 2. de empt.&
vendit.in extrauag.comm. ubi patet ita fuiſ-
ſe determinatum per Pap.Mart.V.& per Ca-
lix.quod contractus emptionis, & venditio-
nis annui cēſus ad rationem decem & plus,
conditione appoſitā de retrouendendo, nō
ſit vſurarius, attenta tamen conſuetudine lo-
ci, vt eſt in Regno Neapolitano, in quo vigo
re extrauag.Papæ.Nicolai.V.quæ incipit, Ni
colaus Epiſcopus, ſub data ann.1452.ann.6.
impreſſæ inter regias pragmaticas, licitus eſt
contractus cenſualis etiam cum pacto de re-
trouendendo, vſque ad decem pro centena-
rio.vigore igitur talis conſuetudinis contra
ctus erit licitus in locis in quibus uiget, alibi
non.& ſic firmata concl.contraria nō obſtāt.

Ad primum reſpondet Guiel.Bont. in d.
tract. de uſur.quod quando non interuenit
deceptio vltra dimidiā iuſti precij, dummo-
do

do fraus non interueniat, non dicitur eſſe
inæqualitas precij, vt ibi per eã, & maxime
quia in caſu iſto habet locum conſideratio
conſuetudinis roboratæ dictis diſpoſitioni-
bus Mart. & Calix. Non obſtant ſecundum,
& tertium, quia in caſu propoſitæ q. non eſt
empta pecunia, prout præſupponitur in con
trario, ſed illud ius percipiendi cenſum an-
nuum, vt per Doct. late in d. locis, & Guiel.
Bont vbi ſupra. Minus obſtat quartum, quia
nos loquimur in vero contractu emptionis
& uenditionis, non autem in contractu ſimu
lato, prout præſupponitur in cõtrario. Nec
obſtat quintum, quia quãdo emitur fundus,
ſimiliter eſt certus, & tamen eſt permiſſus &
licitus, vt in alia q. dicam, & etiã alio modo
tollitur obiectum ratione periculi. poſſet. n.
euenire caſus vt nihil de cenſu percipiatur,
puta ſi gabella fuerit ab hoſtibus, uel alijs ca
ſibus fortuitis occupata vel impedita, & in
ſimili faciunt ea quæ dixi in prima concluſ.
circa conſiderationem contractus liciti ra-
tione incertitudinis uitæ, ſic & hic ratione
periculi inexigibilitatis.

Nec obſtat id quod dicebatur de pacto
de retrouendendo apponi ſolito ab aſtutis
7 vſurarijs in eorum contractibus: quia † tale
pactum non eſt illicitũ ſi alia non concurrat
in fraudem vſurarum, tam de iure, quam de
conſuetudine l. 2. C. de pact. int. emp. & vẽd.
& ibi Doct. c. illo uos. & ibi Doct. de pignor.
Asteſ. in ſum. lib. 3. tit. 6. c. ſequitur videre de
quarto. uerſ. ſeptimo quãdo. Silueſt. in ſum.
in uerſ. uſura. il 2. q. 15. Doc. in c. ad noſtram,
de empt. & uendit. & demum omnibus con
trarijs reſponde vt per Bald. in d. conſi. 133.
Guiel. Bont. in d. trac. ſeu quodlib. Bellug. in
d. Specu. Prin. in loco cita. de quo ſuo loco
dicam.

Ampliatur iſtud dictũ de pacto de retro-
uendẽdo, procedere ſiue ad certum tempus
ſiue in perpetuum fiat, nam nullo caſu facit
contractum cenſeri illicitum & fœneraticiũ
d. l. 2. & ibi Salic. in terminis. C. de pact. inter
empt. & uendit. Silueſt. ubi ſup. Gui. Pap. ubi
ſup. num. 18. & nu. 28. & quia de conſuetudi
ne huiuſmodi pacta inſtrumentis apponun-
tur, non eſt ulterius de eorum ualiditate du-
bitandum: ſed firmanda concluſio, quod ſi-
ue adſit tale pactum, ſiue non, contractus de
quo ſupra, eſt licitus in locis ubi de conſuetu
dine ſeu ex forma alicuius conſtitutionis ce-
lebrari ſolitus eſt. Bal. in c. 1. ad finem. extra
de iureiur. format hãc quæſtionem, & arguit
ad partes, & demum nihil certi firmat, ſed di
cit ꝙ iſtæ quæſtiones ſunt periculoſæ quo
ad conſcientiam: concludit tamen, quod ta-
lis contractus de ſe non eſt uſurarius, & eſt
licitus quando habet in ſe æquitatis recom-
penſationem, & proportionem, aliàs ſecus.
& hoc caſu limitat procedere quando ex
tali contractu quis exceſsiue non lucratur,
aliàs ſecus: nam exceſſus modi facit fraudẽ
præſumi, ut ibi per eũ, ad quod uide no. ſup.
q. 1. nu. 8. iſtud autem cognoſcitur quando
emiſſet talem cenſum pro modico precio,
puta, ſi aliquis emeret ꝓ ſexaginta uel octua
ginta, gabellas ſeu alium introitum ſolitum
reddere decem pro cẽtenario, ut multi malę
conſcientiæ faciunt nam eo caſu eſſet illici-
8 tus & uſurarius, quia † precium in huiuſmo-
di emptionibus, ad hoc ut ualeant, debet eſſe
tale & tantum, quod ex eo potuiſſet emi vna
poſſeſsio non minoris redditus annuatim, vt
dicit Paul. de Caſtro in conſi. 289. in princ.
uol. 1. Et iſta eſt prima limitatio ad qõnem.

Limitatur ſecundo non procedere in cõ-
tractu mutui, quando ſcilicet euidenter vel
ex coniecturis appareret de contractu mu-
tui, ut per Doct. in d. c. ad noſtram. de empt.
& uend. & in d. c. illo uos. de pignor. Afflict.
deciſ. 65. incip. in cauſa Melchionis. Corn.
conſi. 241. Iaſ. in l. Titio. §. idẽ reſpondi. col.
2. ff. de uerb. oblig. Calcan. conſi. 25. col. 11.
9 & d. conſi. 84. cum ſeq. nam tali caſu, † ſi eſſet
vel apparere poſſet quod eſſet cõtractus mu-
tui, non eſſet licitum aliquid recipere vltra
ſortem, & contractus eſſet illicitus, & vſura-
rius, ut dicit Paul. de Caſt. conſi. 226. incip.
in cauſa mota. uer. Tertio reſultat. & late per
Deci. conſi. 123. incip. perlectis. col. 2. uol. 1.
& in l. de fideicommiſſo. C. de tranſac. & per
Paul. de Caſt. in d. conſi. 289. uol. 1. & latiſ-
ſime per Affl. ſuper conſtit. Regni, incip. Vſu
rariorum. col. 9. in 14. not.

10 Limitatur tertio non procedere, † quãdo
eſſet factus in fraudem uſurarum, ſecundum
Inn. Hoſt. & alios in d. ca. in ciuitate. de uſur.
Ambroſ. de Vignate in d. tract. de uſur. ad re
petit. c. ſalubriter. nu. 69. & num. 79. Oldr. in
conſ. 207. ubi habes bonã addit. Rain. Corſi.
cum concor. Fede. de Senis conſult. nam eo
caſu eſſet illicitus, ut dicunt omnes.

Limitatur quarto non procedere, quãdo
talis

talis contractus etiam ſola intẽtione empto-
11 ris eſſet vſurarius:† quia, puta, eius intentio
erat mutuare pecuniam, non autem emere
cenſum. Nam tũc eſſet illicitus, cum vſura ſo-
la intentione committatur, vt per Arch.in c.
2.14.q.3.Ioan.And.in d.c.conſuluit.Feder.
de Sen.d.conſi.vlt.colu.2.& 4. & Calcan. d.
conſ.84.cum ſeq. col.4.Intellige tamen hãc
limitationem procedere in foro conſciẽtię,
in quo iudicatur intentio agentis.d. c. cõſul-
uit.& ita intelligunt præcit. Doct. & præſer-
tim Federic.d.conſ.vlt.nam in eo foro quic-
quid àgunt homines,intẽtio iudicat omnes.
ſecus autem in foro iudicij, vt dicunt Guid.
Pap.Pau.de Caſt.&alij in ſupradictis locis.

Limitatur quinto non habere locum,quã
do talis emptor nollet in ſe ſuſcipere pericu-
lum,ſed vult fideiuſſores,& laudatores, vt in
omni caſu,& euentu ſit ei ſaluum capitale,&
annuus cenſus, quia tali caſu contractus præ
ſumitur illicitus & vſurarius, ex ea ratione,
quia caſu quo venditor principalis obliga-
tus ad cenſum reducatur ad inopiam, pericu
lum ſpectaret ad emptorem;niſi ſibi conſule
ret cum fideiuſſore. vnde cum per talem da-
tionem laudatoris ipſe emptor ſemper ſit in
tuto,& non ſubeat aliquod periculum, con-
12 tractus † non videtur licitus, vt per Calcan.
vbi ſup.Ioan. And. & Feder. & alios in locis
allegatis. Aduerte tamen quod iſtud poſſet
procedere de iure,& in foro conſciẽtiæ,iux-
ta notata in d.c.nauiganti. Nam de conſuetu
ne, quæ in huiuſmodi contractibus attendi-
tur,vt ſupra ſæpius dixi, tales contractus cũ
fideiuſſoribus paſſim celebrantur, ideo liciti
ſunt, & contrahentem excuſant in foro ex-
teriori, ſed non ſunt tuti in conſcientia.

Limitatur ſexto non procedere, quando
emptio cenſus eſſet facta ad modicum tem-
13 pus,† nam tunc præſumitur vſuraria & illici
ta, & hoc caſu illud quod recipitur vltra ſor-
tem dicitur vſura,vt not.Bart.in l. cum ſtipu-
latus ſim.ff.de verb.oblig. quem ſequitur Bol
lug. in d. Specu. in Rubr. 41. §. leges regni.
uerſi.& ad omne.col.2. in fine. & dicit Paul.
de Caſt. in d. conſ. 289. quod quando talis
contractus emptionis alicuius cenſus in pe-
cunia eſſet ad tempus limitatum, puta ad de-
cẽnium,tunc illud,quod percipitur vltra ſor
tem dicetur vſura,allegat Ioã. And.in addit.
Specu. in Rubr.tit.de vſur.ut per eum.& hãc
limitationem intellige de cenſu gabellarum,
& cætera,quia aliud eſſet ſi eſſet conſtitutus
ſuper certo fundo,ut dicã infrà in alia qõne.

Limitatur ſeptimo non habere locũ,quã-
do emens gabellas,vel alias res ſolitas redde
re decem pro centenario in anno,reciperet
aliquid ultra illa decem,quia tunc illud plus,
quod exigeret eſſet vſurarium. intellige ta-
men quando conſuetudo loci ſeu conſtitu-
tio aliqua nõ permitteret maiorẽ cenſum q̃
decẽ, prout in Regno ex ſuprad. Extrauag.
Papę Nicolai. Nã ſecus eſſet ſi permittere,vt
in d.extrauag. Marti. & Calix. quando talis
emptio eſſet facta de gabellis ſimpliciter, ſe-
cus ſi eſſet reſtricta ad gabellas reddentes de
cem,nam nec in caſu illarum extrauagantiũ
poſſet exigere plus quam decem, vt dicunt
Inn.Hoſtien.& alij in d.c.in ciuitate. & Bald.
14 in d.c.1.de iureiur.quia † in contractibus ve
nit ſolummodo id, quod inter contrahẽtes
conuentum eſt,reg. contractus. in 6. de reg.
iur.l.1.§.ſi conuenerit.ff.depoſ. glo.fi.in fi.in
l.tale pactum.ff.de pact.Deci.conſi.439.col.
fi.nu.9.& conſi.488.col.pen.num.16.Vnde
pactum quod apponitur in cõtractu emptio
nis cenſus,ſcilicet,quod vendit cenſum fran
cum,& liberum ab omni præſtatione, & ſo-
lutione gabellarum,eſt illicitum & vſurariũ,
quia emptor vult,quod venditor pro eo ſol-
uat gabellam,& ſic per indirectum habet vl-
tra decem,de quo vi. Silueſt. in Sum. in ver.
vſura.2.verſi. nono.id tamen intellige in fo-
ro conſcientiæ.

Limitatur octauo,& vltimo,non procede
re ſecundum Inn. & Hoſt.in d. c. in ciuitate,
15 quando † eſſet cenſus nouiter cõſtitutus, vt
ſolet euenire quando ſuperiores occaſione
aliqua urgenti belli vel ſimili imponunt no-
uam gabellam,& conſtituunt nouam rendi-
tam,nam fideles ab eo debent abſtinere, &
ipſos ſequitur Ambroſ. de Vign. vbi ſup.&
Aret.conſ. 152. & dicit Paul. de Caſt. d.cõſ.
289.in prin.quod ſi annuus cenſus conſiſte-
bat in pecunia,& eſſet tunc creatus,& in eſſe
productus, cenſeretur fieri in fraudem vſura
rum,Ioan.And.Ant.de But.& alij in d.c.in ci
uitate.Hoſt.in Sum.de vſur.verſi. Quid de ijs
qui emunt ab eccleſijs. Sed ſi dictus cenſus
eſſet antiquus,eſſet licitus,vt ibi per eos, hoc
tamen etiam intellige in foro conſcientiæ,
nã in foro iudicij ſiue ſit antiquus,ſiue nouus
eſt licitus,dummodo adſit conſuetudo,vt ſu
pra pluries dixi,prout eſt in Regno Neapo-
lis,

lis, & Siciliæ, & Germaniæ, vbi emuntur, &
ſunt liciti tales cenſus ad rationem decem
pro centenario, vt dicit Ioan. Bol. in l. j. C. de
ſent. quæ pro eo quod intereſt. num. 117. &
Redoan. in tract. de reb. eccleſ. non alle. c. 27.
nu. 9. cum ſeq. vbi teſtatur ſe uidiſſe bullam
Nic. V. de qua ſupra. imò ipſam refert Rub.
de conſt. ann. cenſ. in reb. eccleſ. in fine. Im-
mo dicit Silueſt. in Sum. in ver. vſura. il 2. col.
11. quod ſiue, ſit cenſus antiquus ſiue nouus,
eſt licitus, dummodo abſit fraus, & ad hoc ci
tat multos Theol. & Sum. ut per eum. Et ſic 2
remanet concluſio firma in foro iudiciali, li-
mitata vt ſupra; pro qua vide Menoc. conſi.
236. num. 14. par. 3. vbi hanc magis receptã
Doct. opinionem aſſerit.

QVAESTIO. IIII.

Contractus cenſualis, vt ſit validus, quæ requirantur.

SVMMARIVM.

1 *Contractus cenſualis, vt valeat, quæ requirantur. & 2.*
3 *Dictio, etiam, ſtat implicatiue, & præſupponit caſum mi-nus dubitabilem.*
4 *Cenſus conſtitutus ſuper omnibus bonis alicuius, non va-let. contrarium, nu. 5*
6. *Extrauagans, Regiminis, Martini Quinti declaratur.*
7 *Loquutio pluralis vno numero contenta eſt.*
8 *Appellatio quæ coram honeſtis perſonis interponenda eſt, coram vno honeſto homine interponi poteſt.*
9 *Contractus cenſualis vt valeat, nec cenſeatur fænerati-tius, debet ſuper re certa conſtitui.*
10 *Cenſus vt cognoſcatur licitus uel illicitus, ponuntur caſus.*
11 *Contractus poteſt eſſe validus, quo ad iudicia, & inuali-dus quo ad conſcientiam.*
12 *Redditus nouiter conſtitutus in pecunia, eſt illicitus.*

QVAERO quarto, quæ requi-
rantur ad hoc vt cenſus conſti-
tutio ſeu cenſualis contractus *
valeat. & quoniam iſta queſtio
neceſſaria eſt ad cognitionem, & declaratio
nem præcedentium, & particulariter præce-
dentis quæſtionis, ideo dico, quod talis con
1 tractus † ad hoc vt valeat tam de iure, quam
de conſuetudine, tam in foro poli quam in
foro fori, debet fieri ſuper certis bonis, ita vt
illis peremptis perimatur & cẽſus, alioquin
non valet, cum iniquum eſſet emptorem nul
lum ſubire rei emptæ periculum, ſed ſemper
tutum eſſe, & redditum ſaluum fore. contra
l. 1. C. de peric. & com. rei vend. vbi poſt per
fectam venditionem omne commodum, &
incommodum, quod rei venditæ contingi
ad emptorem pertinet. & ibi glo. in ver. per-
fectam. dicit, quo ad periculum, & in ver. cõ-
modum, dicit, adueniens rei poſt contra-
ctum, & ſic niſi ſubeat emptor periculum, nõ
valet cõtractus. Quod etiam probatur in In-
ſtit. de empt. & vendit. §. cum autem emptio.
in prin. & in verſ. ſed etſi poſt emptionem.
vbi habetur, quod emptor debet ſubire peri-
culum, & commodum rei emptæ.
2 Vnde † ad hoc vt contractus valeat, & iu-
ſtus ſit, requiritur, quod cenſus conſtituatur
ſuper certis bonis, ita vt peremptis illis peri-
matur & cenſus, ſecundum Ioã. de Lignano
in c. in ciuitate. de vſur. & in c. vlt. q. 1. eod. tit.
quem ſequitur Arèt. conſ. 151. col. 2. verſic.
Sed tamen ijs non obſtantibus. ibi, & ideò
dixit Ioannes de Ligna. poſt Lauren. de Ro-
dulph. in tract. de vſur. in 6. q. prin. uerſ. Quæ-
ro xiiij. qui not. dicit, quod ſi ſtatutum vel
conſuetudo ciuitatis habet, quod rectores
vendãt de pecunia ciuitatis alicui de ſuis red
ditibus quinque florenos, vel decem annua-
tim, pro centum, talis contractus eſt illicitus
niſi ciuitas conſtitueret illum cenſum in bo-
nis ipſius ciuitatis alijs, & diuerſis a pecunia
ſua. Hoc etiam tenuit Abb. in ſuis quæſt. q. 5.
quæ incip. Augerio patronatum. col. fi. verſi.
ex ijs deciditur. vbi loquitur in cõtractibus,
quos ciuitates faciunt cum ſuis ciuibus tem-
pore belli vel alterius indigentiæ, dum ab ip
ſis ciuibus exigunt pecunias, & illis reſpon-
dent ſuper aliquibus bonis ciuitatis, quinq;
pro centenario, & exemplificat in ciuitate
Venetiarum, & Florentiæ; vt ibi per eum
Quod etiam late proſequitur Chaſſan. in Ca
thal. glor. Mundi, par. 12. conſi. 99. qui etiam
conſ. 63. num. 3. dicit hanc eſſe communem
opinionem. Pro qua opinione faciunt ea,
quæ ponit Inn. in c. in ciuitate, de vſur. in fi.
vbi poſtquam per caſuum poſitiones, quæ-
ſtiones, & ſolutiones, tractauit de huiuſmodi
contractibus licitis & illicitis, dicit hæc ver-
ba. Iſtud autem penitus videtur illicitũ, quod
ipſe idem, qui dicitur emptor in ſe cõſtituat
redditum vel actionẽ, qua ſe obligat ad plus
dãdum vel in pecunia vel in ſpecie, quam ac
cepit. Et licet Inn. obſcure loquatur, tamen
vult in ſumma dicere, quòd ad hoc vt cenſus
teneat, neceſſe eſt, quod conſtituatur ſuper
aliqua re certa, & non ſuper perſona emẽtis.

prout

prout etiam eius verba late proſequitur, &
declarat Silueſt.in Sum.tit. de vſur.ʃl 2.uerſi.
Duodecimo quæritur. vbi poſt multos Iuri-
ſtas, Canoniſtas, & Theologos quos alle-
gat, concludit illicitum eſſe cõtractum, quo
quis conſtituit redditum, & cẽſum annuum
duodecim ſuper re, quæ octo tantum valet,
obligatione tamen præmiſſa, qua conſtituẽs
promittit rem ipſam incolere pro illis duo-
decim ratione mercedis, & hoc ex eo, quod
pars cenſus uerè ſuper re aliqua non conſti-
tuitur, vt late per eum.

Et idem poſt Inn. ſtatuit Martin. V. Pont.
in extrauagan. incip. Regiminis vniuerſalis,
quæ eſt prima in extrauag.commun.titu. de
empt.& vendit.in uer. ſed ad hoc. ubi Pont.
dans formam contractui cenſuali, dicit: Sed
ad hoc hmõi cenſus venditores inuiti nequa
quam per emptores arctari, vel aſtringi vale
rent, etiam ipſis poſſeſſionibus, & bonis obli
gatis penitus interemptis ſeu deſtructis. Et
ſic Pontifex ſupponit pro conſtanti, ad vali-
ditatem contractus neceſſariam eſſe aſſigna-
tionem bonorum, ſuper quibus cenſus con-
3 ſtituatur, propter dictionem, etiã, † quæ ſtat
implicatiue, & pręſupponit caſum minus du
bitabilem, ut tradit Deci. in l. qui ſe patris. nu.
11.C.vn.lib.conſ.466.num.17.& conſ.542.
num.7.uerſi.ſecundo reſpondetur. Quod ẽt
ordinauit Calix.III.in eo.tit.de empt.& vẽd.
in ſeq. extrauag. in uerſi. quia ipſi habitato-
res, & incolæ.& inferius, in uerſic. ſed ijdem
ementes. in quibus locis clare habetur neceſ
ſariam eſſe certorum bonorum aſſignatio-
nem pro cenſus conſtitutione. Et vtraq; con
ſtitutio vnita habetur in Sũma Concil. poſt
Sum. Concil. Florent. fol.par.mihi 386.&
incipit, Martinus Epiſcopus &c. & Calixtus
Epiſcopus, &c.in Sum.decret. Marti. & Ca-
lix.PP. poſt quas, inter cæteras conditiones
requiſitas ad hoc ut annui cenſus licite emi,
& uẽdi poſſint, ſic prima proponitur. Opor-
tet quod uendens deſignet, & exprimat rem
aliquam quam uẽdat, & alius emat, puta, do
mum aut agros &c. & rei uel rerum deſigna
tarum tantum debet fieri emptio, & uendi-
tio, & eà ſola debent manere obligata ad ſo-
lutionem prædicti cenſus, & non alia uendẽ
tis bona: quia ſi uniuerſa alia bona cum per-
ſona vendente obligantur, iã deſtruitur em-
ptio, & uenditio, & eſt oppignoratio, & fit
contractus uſurarius.

Quod adeo uerum eſt, iſtum cenſum ſic, vt
præmiſſum eſt, conſtitui debere, vt nedum ſe
cundum ſuprad. requiſitam conditionem,
4 ſed & ſecundum alios Doct. non poſſit † ta-
lis cenſus conſtitui, nec emi ſuper omnibus
bonis alicuius, & ſic ſuper rebus incertis, ſed
oportet, ut iam præmiſſum eſt, quod ſuper
certis rebus conſtituatur, ut dicit Chaſſan. in
præcit.loco Cathal. fol. 25. & in conſ. Bur-
gun.rub.11.§.ſexto.in princ. & d. conſi. 63.
num.6.poſt Conrad.de contract.q. 83.con-
cluſ.13.& Laur.de Rodulph. in trac.de uſur.
ſuper c.ſalubriter.eo.tit.par.2.q.13.

Contrariam tamen opinionem prædicti
Doct. tenere uidentur, ſi recte cõſiderentur,
5 immo uolunt, quod † ad hoc ut talis contra-
ctus cenſualis licitus ſit, ſufficiat quod cenſus
conſtituatur ſuper omnibus bonis alicuius,
& ſic ſuper rebus incertis; nec, ſecundũ eos,
eſt neceſſaria certarum rerum aſſignatio, ſeu
nominatio, ut ipſi legẽti intueri licet. & idem
aſſerit Io. de Ligna. in cap.ult.de uſur. q. 1.&
poſt eum Silueſt. vbi ſupra. uerſ. Ioannes ẽt
de Lignano. Cui opinioni ſuffragari uidetur
dict.conſtit.Calix.in dicto uerſi. Quia ipſi ha
bitatores.& d.uerſi.ſed ijdem ementes. & ẽt
conſtit.Mart.dum utraque dicit. Super eorũ
domibus, bonis, agris, prædijs, &c.in nume-
ro plurali. clarum autem eſt, quod pluralitas
de ſuo proprio ſignificatu non uerificatur in
uno. l. fi. ff. ad Treb. gloſ. in l. Mæuius. §. cum
qui. ff. de leg. 2. Ioan. And. in addit. Specul. in
tit. de teſte. §. in primis. in fi. in addit. magna.
incip. huic quęſtioni. in 4. q. Bar. in l. qui quar
tam. §. filiabus. aliàs. §. fi. & in l. qui filiabus. in
prin. de leg. 1. Bald. in l. Gallus. §. quid ſi is. in
fi. ff. de lib. & poſth. & in l. 1. in 1. oppoſit. C.
de condit. inſert. Paul. de Caſt. conſi. 14. inci-
pien. Viſis, & conſideratis, quę ſupra narran
tur. in 4. col. Cum ergo effectus pluralitatis
ſit talis, & illę conſtitutiones loquantur in
plurali, dicendum eſt, ſufficere, quod cenſus
conſtituatur ſuper omnibus bonis, & ſic ſu-
per re incerta, abſque eo, quod deſignetur
certa res, iuxta terminos illarum conſtitutio
num, & ſic eſſet dicendum. quare reddi uide
tur dubia quęſtio propoſita ex hoc obiecto.

Contrario tamen non obſtante, conclu-
ſio ueriſſima eſt in caſu dictarum extrauagã-
tium, & pro ipſa dictæ cõſtitutiones ſunt cla-
rę, quod requiratur particularium bonorũ
aſſignatio in conſtitutione cenſus. Dicitur
enim

6 † enim in conſtit.Mart.iux.prin.ſub verſ.ipſi
venditori. Bonis in ipſo contractu turſt ex-
preſſis pro ipſius cenſus annui exſolutione
in perpetuum obligatis, & ſic expreſſio cer-
torum bonorum requiritur in confectione
contractus cenſualis.Similiter in conſtit.Ca-
lixti,poſt prin.ſub ver. quia ipſi habitatores,
ſic habetur.Prout ipſi vendentes,& ementes
in contractibus ſuper ijs inter ſe firmauerũt,
& recipere ſoliti fuere illa ex domibus, ter-
ris,agris,prædijs,poſſeſſionibus, & hæredi-
tatibus prædictis,qui in huiuſmodi cõtracti-
bus expreſſi fuerunt, prędictorum ſolutione
reddituum,& cenſuum efficaciter obligãtes.
Nec obſtat,quod dictum eſt de plurali lo
quutione,cum obiectum reijciatur ex claris
verbis præmiſſarum conſtitutionum. nec ẽt
ſemper verum eſt,quod dictum fuit ſupra de
7 loquutione plurali, nã † ẽt pluralis loquutio
vno numero contenta eſt, vt dicit idem Bal.
in d.l.1.in 1.not.per illum text.C.de condit.
inſert.l.3.§.negotia.ff.de negot.geſt. Bal.in l.
quamuis.C.de impub.& in l.pen.eo.tit.& in
l.cumquidam,C.eo.in 1.no.col.pen. in ver.
dubitatur. Dyn. in reg. pluralis loquutio. in
6.Bar.in l.ſi ſeruus.§.ſi plurium, ſi quis caut.
col.1.& in l.ſcire debemus.in prin. de verb.
8 obl.Hinc † appellatio, quæ coram honeſtis
perſonis interponẽda eſt, coram uno hone-
ſto homine interponi poteſt,Specul. in titu.
de primo,& ſecũ.de cr.§.iam de effectu. verſ.
ſed nunquid ſufficeret.Abb.in c.paſtoralis.§.
1.in fi.de offi.ordi.Rom.& Alex.in l. de pu-
pillo.§.ſi quis ipſi prætori. ff. de noui oper.
nunt.cum plur,quæ in hac materia pluralita
tis reſolutorię in ſingularitates, tradunt Ti-
raq. de utroq.retract.§.1,gl.21.nu.16.Cac-
cher.deciſ.112.nu.3.Cæphal.cõſ.30.nu.51.
& conſ.158. nu. 48. & omnes paſſim.ita q
obiectum ratione numeri non obſtat, Sed
melius dico,quod hic non cadit iſta conſide
ratio de loquutione plurali.nam dummodo
obligatio ſit ſuper bonis certis deſignatis,
non refert ſint plura bona,vel vnum.Sufficit
quòd obligatio non ſit ſupér omnibus, &
ſic quod non ſit incerta:quoad reliqua vero
idẽ effectus eſt ſi ſint plura, qui eſt ſi ſit vnũ.
quo caſu pluralis loquutio loquens in pluri-
bus,verificaretur in vno, ut dicit Iaſ. in d. §.
quid ſi is.nu.13. uerſi. in principali articulo.
Et ſic firmatur concluſio ex præmiſſis,
9 Quod † ad hoc vt contractus cẽſualis valeat,
& licitus ſit,nec cenſeatur fœneratitius, ne-
ceſſe eſt vt conſtituatur ſuper aliquot bonis,
aut rebus certis, non autem ſuper omnibus,
& incertis,nec ſuper perſona vendentis, tũc
enim eſſet illicitus contractus.quod late pro
ſequitur Lauren.de Rodulph. vbi ſup, q.11.
15.& 18. & Couar..lib.3. variar. reſol.iur.c.
7.nu.5.uer.verum in hoc. ubi opponit multi
pliciter contra iſtam conclu.& in ſolutione
obiectorum conatur interpretari illas cõſti-
tutiones Pont.Mart. & Calix.nõ ponere de
neceſſitate requiri certorum bonorũ aſſigna
tionem,vt ibi per eum,quem nõ refero,quia
communiter habetur ab omnibus, & videri
poteſt.Sed ueritas eſt ſupra poſita, & ita ſer-
uatur in practica in omnibus inſtrumentis
cenſualibus,& liuellarijs.Nam primo obligã
tur, & venduntur aliqua bona particularia
deſcripta,& confinibus terminata,& poſtea
ſubnectitur obligatio generalis omnium bo
norum, aliàs non valerent inſtrumenta, &
ita practicatur in iudicijs.
Tamen pro clariori materiæ cognitione
non omittam aliqua, quę ſupra ſunt virtua-
liter dicta,ponendo aliquos caſus ex mente
10 Doct.ad cognoſcendum † quomodo iſte cẽ
ſus ſit licitus,vel non, in terminis propoſitæ
concluſionis.Primus igitur caſus eſt, quem
ponit Innoc.in d.c.in ciuitate. vbi ponendo
iſtam quæſtionem quo ad emptionem, ſub
num.2.uerſi.alias videtur, & forte melius,di
ſtinguit,Quod ſi quis emit redditum conſti-
tutum ante contractum,vel actionem uendi
tam,ſiue conſtitutus fuerit in re,ſiue in perſo
na,ſiue in actione vel nomine, ſiue certus ſit
redditus,ſiue incertus,ſiue perpetuus, ſeu ad
certum tempus,ſeu ad vitam alicuius,ſiue ſit
in pecunia, ſiue in alijs rebus,ſiue in facto,
ſemper in omnibus præmiſſis contractus re
putantur legitimi ſeu liciti,quia ibi eſt purus,
& licitus contractus venditionis, cum inter-
ueniat certum precium,& certus redditus,&
cenſus,per tex. in l. iubemus.C. de ſacroſan.
eccleſ.refert,& ſequitur Pet de Anch.in cõſ.
29.incip.Dubitari ſolet.colu.1. & Abb.in d.
q.5.ſub num.9.uerſi. Ego autem meliori cõ-
ſilio.& hic caſus non repugnat cõcl.propo-
ſitæ.nam deſignatur certa res, & certũ quid
ſuper quo conſtituitur cenſus,repugnaret ta
men ſi cenſus excederet uel ualorem rei,vel
ſolitũ redditum, uel aliàs, vt dixi in præced.
quæſt.& hunc caſum refert etiam Silueſt. in
ſum.

Sum.in ver.vſura, il 2.uerſ.Duodecimo quæritur.ibi,ſecundum &c.

Secundum,ſeu ſecundus caſus ponitur ab eodem Inn.vbi ſupra,in fi,quem,vt opinor, male intellexit Silueſt. vbi ſupra, verſ. tertiũ. Dum ipſe Silueſt.dicit ex Innoc. Si vero redditus non eſt adhuc conſtitutus, ſed conſtituitur de nouo in rebus vel perſonis,contractus eſt illicitus, quia ibi non videtur eſſe vera venditio,cum merces non ſit in rerum natura:emptio autem, & venditio ſine re, quæ vęneat intelligi non poteſt.ff. de contrahen. empt.l.nec emptio. Ideo ipſe Inno. vt dicit Silueſt.cõſuluit abſtinendum. Innoc. autem hoc non dicit in lib.meo: immo dicit talem contractum eſſe licitum, & ſic affirmatiuè, non autem negatiuè,vt dicit Silueſt.ſic enim inquit.ibi Inn. Idem intelligunt quidam, & ſi redditus,vel nomen de nouo propter hoc conſtituitur in rebus, vel perſonis alijs contrahentibus,puta,quia dicit emptor, tu conſtitues tales redditus in tali poſſeſſione vel ſeruo,vel facies quod talis confitebitur ſe debere tibi mille vſque ad annum,& ego de illis mille, vel magis pro actione de illis mille dabo tibi quinquaginta:nam dicunt omnes contractus iſtos licitos, quia non eſt mutuũ ſed emptio, & ſic ecce quomodo deceptus eſt Silueſt. niſi forte culpa impreſſorum, vt ſæpe fieri ſolet,habuerit textum Inn. corruptum.Bene verum eſt,quod Inn.ſubdit, ſed certe ante conſulendum eſt omnibus fidelibus,quod ab huiuſmodi contractu abſtineant,& huic opinioni Innoc.conſentit Ioan. And.addens tamen contractum eſſe illicitũ, & vix ſe videre quomodo ſine fraude fieri poſſit.Super hoc ad tollendam differentiam inter cenſum antiquum, & conſtitutum de nouo,laborat Silueſt. & tandem concludit idem eſſe in vtroque,vbi ſupra,vt ibi per eũ, ad quem remitto, quia non facit ad caſum præſentem,& dixi in præced. q. ſat eſt contractum eſſe licitum, & non repugnare propoſitæ concluſioni,quia eſt emptio,&ſic eſt conſtituta res certa obligata, & hæc omnia: quo ad forum fori, ſecus quo ad conſcientiam,& ad forum poli,quia in hoc caſu eſſet
11 abſtinendum;nam † bene poteſt eſſe contractus licitus,& validus,quo ad iudicia, & inualidus,quo ad conſcientiam, vt dicit tex.in d.c.in ciuitate.ibi,licet autem contractus huiuſmodi ex tali forma non poſſit cenſeri nominę vſurarum, nihilominus tamen venditores peccatum incurrunt, vt late ſupra dixi in q.præced.

12 Tertius caſus eſt,quando redditus † nouiter conſtitutus eſt in pecunia, & hoc caſu Pet.de Anch.in d.conſ.29.& in diſputat.mõtis Florentiæ,& Abb.in d.q.5. dicunt eſſe cõtractum illicitum propter conformitatem, quam talis contractus habet cum mutuo, & hoc eſt,quod in præced.quæſt. improbatur rationibus in ea deductis,& preſertim in vlt. limit.Si tamen ceſſaret fraus, talis cõtractus eſſet licitus,vt ibi per eos,de quo per Silueſt. vbi ſupra,verſ. Quartum. ad quem remitto, quia multa dicit, quæ eſſet longum recenſere.Et omiſſis multis, quæ in hanc cumulari poſſent ex Summiſtis, & alijs, redeundo ad concluſionem communem, quicquid dicat aliqui, concludo ad validitatem contractus neceſſariam eſſe aſſignationem certorũ bonorum,ſuper quibus conſtituatur cenſus, licet Couar. in citato loco dicat, quod id ſit ad maiorem cautelam contrahentis : nã dictæ conſtitut.Martini,& Calixti ſunt ita clarę,ut non egeant alia inductione, & hic dictis iunge dicta ſupra.q.2.& extrauag.Pij.V. incip. cum onus ad lit. relatam a Redoano de reb.eccleſ.non alien.Rubr. condit. quib. an.cenſ.lici.emi poſ.nu.8. tract. uol.15.p.2. & in Manua.Nauar.c.17.num.234.cum ſeq.

QVAESTIO V.

Ceſſatio à ſolutione cenſus,an faciat quẽ cadere à iure contractus.

SVMMARIVM.

1 *Cenſum eccleſiæ debitum non ſoluens, etiam per quadraginta annos,non cadit a iure cenſuali, ſed uenit per ſententiam cõdemnandus ad reſtitutionem ſubtracti cẽſus.*
2 *Ceſſans a ſolutione per biennium cadit a iure ſuo.*
3 *Emphyteuta non ſoluens cadit a iure ſuo, cenſuarius non, & quare.*
4 *Emphyteuta propter ceſſationem a ſolutione canonis priuatur emphyteuſi.*
5 *Contractus emphyteuticus, in quo differat a cenſuali.*
6 *Contractus emphyteuticus, quis ſit.*
7 *Contractus in dubio potius cenſualis, quam emphyteuticus iudicandus eſt.*
8 *Dominium directum non transfertur per conceſſionem in emphyteuſim.*
9 *Contractu cenſuali,quis non ſoluendo non cadit a iure ſuo.*
10 *Contractu emphyteutico, quis non deſinit eſſe rei dominus.*

Cenſum

11 *Cenſum non ſoluens cadit in commiſſum.*
12 *Contractus cenſualis eſt fauorabilis.*
13 *Contractus in dubio præſumitur cenſualis, non emphyteuticus. & nu. 15*
14 *Verba impropriantur ratione ſubiectæ materiæ.*
16 *Pactum commiſſi appoſitum contractui cenſuali facit, quod ceſſans a ſolutione cadat in commiſſum.*
17 *Iuramentum appoſitum contractui cenſus, operatur vt ceſſans a ſolutione cadat a iure ſuo ratione periurij.*
18 *Diſpoſitio exorbitans tendens ad maiorem obſeruationẽ iuramenti, extenditur de caſu ad caſum ex identitate rationis.*
19 *Iuramentum debet regulari ſecundum naturam contractus cui apponitur.*
20 *Amiſſio, & priuatio iuris non inducitur quando non eſt lege cautum.*
21 *Vaſallus non perdit feudum, licet veniat contra iuramentum fidelitatis.*
22 *Caſus pœnales ſunt ſtricti iuris, & non extenduntur.*
23 *Iuramentum ſemper aliquid operatur, & non apponitur contractui fruſtratorie.*
24 *Maior iurans non contrauenire non poteſt ſe deceptum allegare ultra dimidium iuſti pretij.*
25 *Cenſus ſolutio etiam per mille annos non facit quem cadere a iure contractus niſi interueniat pactum vel iuramentum.*
26 *Acceſſorium quando non habet conſiſtentiam ſine principali, legato vnius continetur & aliud.*
27 *Dominium directum eſſe apud unum, & cenſus perceptionem apud alium, non eſt inconueniens.*
28 *Cenſus, & dominium directum ſe habent ut diuerſa ſeparata, & de uno ad aliud non fit illatio.*
29 *Acceſſorium non ſequitur naturam ſui principalis, cum ratio utriuſque diuerſa eſt.*
30 *Cenſus de qua moneta, & in quo loco ſoluendus ſit.*

QVAERO quinto, data validitate præmiſſorum contractuum cenſualium, an non ſolutio cenſus faciat, quem cadere a iure cõtractus. & cõclusio proponitur negatiua, quod nedũ cenſus non ſolutio nõ faciat, quem cadere à iure contractus, ſed ẽt ſi per mille annos ceſſatum fuerit à ſolutione. glo. eſt ſing. in c. conſtitutus. de religioſ. domi. ſuper ver. iuxta ratã. per text. ibi, dum
1 dicit, quod † ille qui non ſoluit ſed ſubtraxit cenſum eccleſiæ debitum, etiam per quadraginta annos, non cadit a iure cenſuali, ſed venit per ſententiam condemnandus ad reſtitutionem ſubtracti cẽſus pro toto tempore, & ibi dicit glo. item eſt hic argumentum, ꝙ ſi quis ſteterit vltra biennium, quod non ſoluerit canonem, non cadit a iure ſuo.

Contra iſtam cõcluſionem eſt clarus tex. in c. potuit. extra de locato, & cond. in §. Emphyteuta quoque. vbi tex. dicit ad lrãm. Emphiteuta quoq; ceſſando in ſolutione canonis ꝑ biennium, niſi celeri ſatisfactione poſtmodũ ſibi cõſulere ſtuduiſſet, iuſte potuiſſet expelli, nõ obſtãte, ꝙ ei (vt canonẽ ſolueret) nõ extitit nuntiatũ, cũ in hoc dies ſtatuta ꝓ
2 dño ĩterpellet, & ſic ecce ex illo tex. ꝙ † ceſſãs a ſolutione ꝑ bienniũ cadit a iure ſuo, die ꝓ hoĩe interpellãte ſoluere debẽtẽ. & ꝓ cõcor. gl. ibi in ver. ꝑ bienniũ, allegat tex. 10. q. 2. c. hoc ius. §. qui rẽ. ſed aduerte, ꝙ canõ incipit ea. n. & paulo inf. ſequiẽ inſerta conſtõ noua, incipiẽs, Hoc ius porrectũ. ¶ Iſtud obiectũ tãgit d. gl. in uer. iuxta ratã. in d. c. cõſtitutus. &
3 ſoluit reddẽdo rõnẽ, quare † emphyteuta cadat, cenſuarius non, dicens, nimirũ ſi in cõtractu emphyteutico ceſſans in ſolutione canonis cadit a iure emphyteutico, quia in cõtractu emphyteutico nõ trãsferẽ dñium directũ in emphyteutã, ſed vtile, & de iſto contractu loquiẽ tex. allegatus in contrariũ: in cõtractu vero cẽſuali, directũ, & vtile dñium tranſit in cenſuariũ, & iõ non cadit, vt dicit tex. pro cõcluſione adductus. Eamdemmet ſolutionem firmat gl. in d. c. potuit. ſuper uer. Emphyteuta, quæ clara eſt, & nõ refero, quia nõ habet dubiũ. Gloſa igiẽ, ſoluto contrario, in d. verſ. iuxta ratã, licet prius de biẽnio dixerit, iuxta terminos textus, tñ firmãdo ſuprapoſitã concluſionẽ, ſubinfert, dicẽs: Vnde quãtocunq; tꝑe ſteterit, ꝙ cenſum nõ ſoluerit, nõ perdit ꝑꝑ hoc res donatas, ſed cenſum totius tꝑis teneẽ reſtituere, & ex hac obligatione ſoluendi cenſum non ſolutũ, declara cõcluſionẽ, vt nõ ſimpliciter intelligaẽ, ſed cũ iſta adiuncta qualitate. Et ſic ẽt tenet Inn. in ſua glo. in d. c. conſtitutus. dum col. 2. iuxta finem dicit, ꝙ
4 † licet emphyteuta ꝑꝑ ceſſationẽ a ſolutione canonis veniret priuãdus emphyteuſi, iuxta terminos d. c. potuit. & d. c. cõſtitutus. & d. cõſtit. Hoc ius porrectũ. tñ non ſic in contractu cenſuali, cum in ipſo dñium directũ, & vtile rerũ conceſſarũ tranſeat in donatariũ. Vnde quantocunq; tꝑe ceſſet, non perdit res cõceſſas. Idem tenuit Spec. in tit. de emphyt. §. 1. verſ. 36. & verſ. 41. quos refert, & ſequiẽ Abb. in c. j. de in integ. reſ. col. 2. ver. Adde ẽt tertiũ intellectũ. ubi relata ſupradicta diſt. dicit. & ꝓ hoc uide gl. not. quã tenebis menti pro dñia inter iſtos contractus, in c. cõſtitutus. de religioſ. dom. quã dñiam late proſequar, & verã eſſe patebit inf. in alio propoſito dum, tractabo materiã contractus emphyteutici, in illa quæſt. An emphyteuta qui ſoluit partem canonis,

nonis,& in alia parte per triennium ceſſauit,
re emphyteutica in totum priuari debeat.
Pro clariori aũt intellectu terminorũ, ante-
quã procedã ulterius,pro reſolutione cõclu-
5 ſionis,recenſebo late hic † dñam inter cõtra
ctum emphyteuticum, & contractum cẽſua
lem,quæ dicta ſeruient tã ijs,quę hic ponam
in concluſione pertinentia ad cenſum,quam
infra dicendis pertinẽtib. ad emphyteuſim,
& breuiter colligã dicta ſparſim a Doctorib.
Contractus igiẽ cenſualis,prout hr̃ in iure ca
nonico,eſt proprie qñ quis vẽdit uel alienat
ius quod habet in aliqua re,vel directũ, ſi ſit
dñs directi,vel vtile, ſi habet tñ utile dñium,
cum hoc, ꝙ ab eo in quẽ eſt facta alienatio,
inſtrõ intercedente,præſtet ſibi annuus cen-
ſus,puta duorũ vel triũ denariorũ,iſte eſt tex.
in d.c.conſtitutus.ſequiẽ Bar.in l.1.§.1. & ibi
Lud.ff.de publican.& uectig.Imo.in c.ad au-
dientiã.in 2.col.de reb.eccl.non alien.Iaſ. in
auth.qui rem.col.8.C.de ſacroſ.eccl.cũ con
cor.ibi per eũ citatis.Dixi,inſtrõ intercedẽte
ut cognoſcaẽ,quod in cenſu debet conſtitui
reſponſio annua certa,nõ aũt incerta, & cer
tum illud eſſe dr̃ quod inſtrõ conſtat. Bart.in
l.1.in prin.ff.de noui oper.nunt.Bal.in l.inte
reſt.C.de ſolut.Marſ.conſ.113.nu.19.& cõſ.
125.nu.2.& licet dixerim, duorũ uel trium,
hoc fuit ad deſignandã certã conſtitutionẽ,
nam quinque,decem,& plura conſtitui poſ-
ſunt circumſcripta locorum conſuetudine,
vt ſupra in quæſt.præcedent.
6 Contractus † aũt emphyteuticus eſt, qñ
quis dat alicui rem immobilem perpetuo,&
hęreditario iure colendam uel meliorandã,
vel ẽt ad tp̃s,puta,ſecũdam uel tertiam gene-
rationem,ſub annua penſione, uel pp aliud
pretium ſimul & recognitionis ſolutionem,
quo ad utile dñium, reſeruato ſibi dominio
directo,quod probaẽ in l.1.C.de iure emph.
& ibi Iaſ.nu.48.& in d. auth. qui rem.nu.10.
C.de ſacroſ.eccleſ.poſt Oldr.conſ.29.incip.
de rigore iuris. & alibi hr̃ ut in Auth.de non
alienan.§.emphyteuſim. & ita dicunt Doct.
in c.querelam.de iureiur.in c.dilectus.de Ca
pel.Monac.in clem.1.de reb.eccl.non alien.
Alex.conſ.14.incip.Viſo & conſiderato the
mate.col.2.nu.13.vol.2.Corn.conſ. 39.vol.
2.Bartholom.Socin.cõſ.177.incip.non inu-
tilis.li.2.& ante eos Bal.conſ.21.incip. Viſis
verbis inſtrũ.par.1.ſequitur Iaſ. in d. l.1.C.de
iure emphyt.nu. 48.verſ. Quarto quæro. &
l.2.C.eo.tit.nu.41.uerſ.tertio quæro.
Vnde qñ cadit dubium ſuper qualitate cõ
7 tractus,licet in dubio contractus † potius cẽ
ſualis quam emphyteuticarius iudicãdus ſit,
vt dicit Bart.Socin.in d.conſi.177.& in cõſi.
266.uerſ.Secundo quia.eo.lib.2. quem citat
Firma.in repert.in ver.Cenſus.uerſ.22. Ruy.
conſ.41.nu.7.conſ.169.nu.5.& 6.nolum.1.
Crau.conſ.681.nu.2.uol.4.Maſcar.de prob.
par.1.concl.281.vbi de hoc.tamen cõſide
randum erit, an ex illo contractu transferaẽ
nedum dominium vtile ſed ẽt directum, vel
vtile tñ,remanente directo apud conceden
tem.Nam primo caſu erit cenſualis,ſecundo
caſu erit emphyteuticus.Iaſ. C. de iu. emph.
l.2.nu.164.& 165.Bero.q.14.Clar.§.emphy
teuſis.q.1.uer.ſed pone.Soci. ſen.conſ. 167.
inci.Et in primo caſu,ut ſupra dictum eſt, li-
cet obligatus ceſſaret per biennium,& vltra,
non caderet a iure ſuo, ut dicit Bald.in tit.de
pace Conſtan.in verſ. perſoluere fictum. &
in auth.ei qui.in pen.car.uerſi. Quęro pone
quod ex conceſſione Principis. C. de bonis
auth.iud.poſſid.Secus in caſu ſecundo, nam
in eo ceſſans à ſolutione põt expelli,ſecundũ
Imo.in c.ad audientiam.col.2.de reb.eccleſ.
non alien.ubi maxime extollit hanc differen
tiam,& dicit eam perpetuo menti tenẽdam,
quia quotidie contingit in facto, & appro-
8 bat hoc dictum ex ea ratione,quia † per con
ceſſionem in emphyteuſim & ſimiles, non
transfertur directum domininm.l.1.& 2.ff.ſi
ager vectigal.uel emphyt.petat. Idem tenet
Ioan.Fab.Inſtit. de loca. & conduc. §.adeo.
numero 13.uerſiculo,nunc ueniamus. Vbi
reiecta opinione ſeu conſuetudine inter Lay
cos recepta, quod res cẽſualis cadat in com
miſſum,ſi ceſſetur a ſolutione per triẽnium,
& quod ille qui cenſum recipit cenſetur do-
minus directus, & recipit laudemia ſi poſſeſ
ſor uendat,& quod in eo ſit idem, quod in
contractu emphyteutico, approbat opinio-
nem Canoniſtarum,& differẽtiam ſupra po
ſitam,concludendo quod res cenſualis non
* cadat in commiſſum, & ipſam dicit commu
nem,prout etiam eam tenet, & firmat Cum.
in conſilio 164. incip. Prælatus certæ eccle-
ſiæ.columna 2.ſub num.2. uerſi.nec videtur
curandum.& nu.3.
Et cum hac concluſione reſidet Hippol.
de Marſil.in ſing.95. incip. contractus cen-
ſualis.& ante eum Imo.in c.propter ſterilita-
tem.

tem.in vlt.car.in 1.col.uerſ.item aduerte.ex-
tra de locato,& conduc.& alibi Bartholom.
Socin.in conſi. 208.incipien. Viſis actis. in
vlt.col.idem Bal.in conſi.406.incip.Talis eſt
conſuetudo.vol.3.& in conſi. 518. quod eſt
ultimum,in 5.par. & incipit,Talis eſt conſue
tudo. verſi. in contrarium allegatur. & clare
Oldr.in d.conſi.29. ubi conſulens cõtra em-
phyteutam non ſoluentem canonem , in ſo-
lutione contrarij de d.c.conſtitutus,dicit:nõ
obſtat de religioſ.domi.c. conſtitutus. quia
non loquitur in contractu emphyteutico,
ſed cenſuali, in quo non ſic fit facilis cõmiſ-
ſio,&c.ut ibi per eum. & licet in illis verbis,
non ſic fit facilis commiſsio, videatur tacite
innuere,quod etiam in eo fiat commiſsio:ta
men(ſaluis dictis ſupra in verſic. iſtud obie-
ctum) abſolute dicas cum quæſt. propoſita
eſſe communem opinionẽ, ut teſtatur Deci.
conſi.138.incip.Et diligenter.verſi.ſimiliter
in cauſa cenſus.col.1.ſub num.5. vbi dicit,ſi-
militer in cauſa cenſus,prout iſta videtur, nõ
eſſet tractandum de priuatione,quia in con-
9 tractu † cenſuali,quis non ſoluendo non ca-
dit à iure ſuo,vt eſt glo.not. in c. conſtitutus.
in uer.iuxta ratam.de relig.dom.quam Doc.
ibi communiter ſequuntur, & ex Alber. in l.
2.col.7.verſi.quid de quæſtione a me quæſi-
ta.C.de iure emphyt.concludit, quod etiam
in dubio , qnando non apparet an quis ſit
emphyteuta uel cenſuarius, nunquam non
ſoluendo , quis iure ſuo priuatur.

Et iſtam opinionem nedum Doctores le
gentes,& conſulentes tenent,ſed etiam om-
nes Summiſtæ, vt licet videre per Goffre. in
ſum.tit.de loca.& conduc.ſub num.10. verſ.
Quartus,cum inquilinus.Hoſtien.in ſum. tit.
de loca. Ang.Clauaſ.in ſum.in ver. Cẽſus.in
prin.& in ver.Emphyteuſis.in prin.& in ver
ſiculo, vtrũ cõtractus. Silueſt.in Sum.in ver.
Emphyteuſis.ver.ex quibus omnibus patet.
& Bartol. Fum. poſt omnes in ſua Sum. Ar-
mil.in ver.cenſus.in prin.& in uer. Emphy-
teuſis,verſi.2.qui incipit,Contractus emphy
teuticus,ita vt ſit citra vllam difficultatem,ex
ſupradicta declaratione cẽſus, & emphyteu
ſis , & diſtinctione ſuprapoſita. cuius diſtin-
10 ctionis rõ eſt,quia † in contractu emphyteu
tico,vt dictum eſt ſupra in uerſi. Contractus
autem emphyteuticus, res non deſinit eſſe
domini,& videtur conceſſa quaſi ſub condi
tione,ſi penſionem ſoluerit.l. quæro,§.inter
locatorem.ff.locati. Sed in contractu cenſua
li transfert dominium in totum , vt ſup.dixi,
in verſ.Pro clariori aũt, ita ꝙ recipiens ſolũ
obligatur ad cenſum ſoluendum. & iõ dr̃, ꝙ
cenſus ſoluitur de re noſtra , pẽſio autem ſeu
rñſio emphyteutica de re aliena.de qua inf.

Et licet Bald.in conſi.177.incip. ad euidẽ
* tiam eſt præmittendũ.nu.6.dicat, quod cõis
11 opinio eſt,non ſoluentem † cenſum cadere
in commiſſum,per d.§. adeo. Inſt.de locato
& conduc. & ipſe alibi idem firmet in Rubr.
C.de contrah.empt.col.3.verſi. Deinde quę
ro.& in d. verſi. perſoluere fictum. dicat iſtã
concluſionem procedere quando præſtare-
tur cenſus de re propria,vt eſt proprie cẽſus,
ſecus ſi ſolueret in recognitionẽ dñij exiſten
tis penes illum cui ſolui debet , quia tunc nõ
ſoluendo cenſum tp̃e a iure ſtatuto perderet
dñium,quod haberet in re. quem ẽt ſequitur
Iaſ.in d.l.2.C.de iure emphyt. d. nu. 41.in ſi.
verſi.iſtud tamen de re cenſuali. Tamen cõis
opinio eſt eo modo quo ſupra poſui; Et ne-
ſcio qũo allucinati ſint tam iſti,quam Iacob.
Vngarel.in addit.ad Ang.ubi ſup. in lit.C.ſu-
per uer.contractus cenſualis,dum adducẽdo
rõnem de qua in ſi.præced.uerſic. reſtringit
concluſionem , confundendo terminos, &
pręſupponendo dñium remanere penes cõ-
cedentem rem in cenſum, quod eſt cõtra gl.
in d. c. conſtitutus,& in d.c.potuit.& contra
oẽs Doct.& ſic confunderet terminos, diffi-
nitiones,& diſtinctiones ſupra poſitas, ergo
non eſt attendendum, quid ipſi dicãt:immo
eorum dictum eſſet cõtra ipſummet Bal. quẽ
non uideo qũo ita intelligere debeat Iaſ. eo
magis,quia tex.in §.adeo,allegatus per Bald.
loquit̃ in contractu emphyteutico,vt clare li
quet legenti in verſ. ſed talis contractus. ibi,
Emphyteuſeos,& ibi , ad emphyteuticariũ.
in illa aũt Rubr. C. de contrahen. empt. ipſe
Bal.loquitur qñ in contractu fuit appoſitum
pactũ cõmiſsi, ob nõ ſolutionẽ,quo caſu nõ
loquit̃ ꝓpoſita qõ,ut inf. dicã ĩ limitationib.

Si aũt talis opinio locũ hr̃et, cõtractus cẽ-
ſualis reſtringeret̃ ad odiũ,cum tamẽ Docto-
12 res,† eum fauorabilem faciant,ut pulchre in
facto docet Affl.deciſ.80.incip. fuit magnũ
dubiũ.per tot.nã pęna cõmiſsi eſt odioſa, &
habet rigorẽ,a quo æquiſsime fugit̃, ut dicit
Couar. lib. 3.uariar.reſol.cap.7. ſub num.1.
verſi.Alioquin benigno quodam iure. Vlte-
rius hoc patet, nam & ut ſupra dictum eſt in

verſi. Vnde quando cadit dubium, quando
13 dubitatur, an cõtractus † ſit cenſualis vel em phyteuticus, dicunt omnes illum cenſeri debere cenſualem, vt dicit Alex. in conſ. 14. nu. 7. 8. & ſub num. 13. vol. 2. etiam quod in conceſſione concedens vteretur iſtis verbis, Cõcedo tibi talem rem in emphyteuſim ſub annuo cenſu decem ſolidorum, nam per hoc etiam non diceretur cõtractus emphyteuticus, quia etiam illud, quod ſoluitur per emphyteutam poteſt large dici cenſus, dato quod vtile dominium ſit tãtum conceſſum, vt probatur in capit. ad aures. de rebus eccleſ. nõ alienan. & iſte eſt vnus caſus, ex quo propoſita quæſtio ampliari poſſet. Pro qua vide Alexan. vbi ſup. & in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. ff. de dam. inf. Iaſ. in auth. ingreſſi. num. 44. C. de ſacroſ. eccl. Hipol. ſing. 1. inc. contractus cenſualis. Affl. decis. 129. nu. 4. & 5. Deci. conſ. 146. incip. & pro tenui. & conſ. 164. inci. & ſi non eſſet. Crau. conſ. 20. incip. quod contractus. in fi. & conſi. 217. Natta conſi. 3. Iaſ. conſi. 63. incip. vide motiua. nu. 2. uol. 1.

Ampliatur alio modo, & multo magis procedit quæſtio, etiam ſi concedens dicat, concedo tibi talẽ rem in emphyteuſim, & quicquid iuris habeo in illa: nam cum ex iſtis verbis ſit tranſlatum etiam directum dominiũ,
14 † non obſtante verbo (in emphyteuſim) erit contractus cenſualis, & impropriabuntur illa verba (concedo in emphyteuſim) rõne ſubiectæ materię, vt probatur in d. c. conſtitutus. & facit lex, inſulam. ff. de præſcr. uer. cum ſimil. ita not. expreſſe Ioan. de Imo in d. c. ad audientiam. quod tenuit etiam Ioan. Fab. in d. §. adeo autem. Inſtit. de loca. & conduc. col. pen. verſi. ſed quid ſi in inſtrumento. & fuit opinio Alber. de Roſa. in d. l. 2. C. de iure emphy. col. 8. verſi. quid de concluſione. vbi ad propoſitum huius, & præcedẽtis ampliationis not. dicit; quod ſi ex tenore inſtrumenti non poteſt apparere an contractus ſit cenſualis vel emphyteuticus, in dubio iudicabitur cenſualis: vnde (dicit ipſe) non ſoluendo etiam per mille annos non cadet a iure ſuo, hoc etiam tenet expreſſe Angel. Clauaſ. vbi ſup. in d. verſi. Vtrum contractus, verſ. & ẽt ſi dicatur. vbi ponit caſum, & aſſerit verba impropriari, per tex. in l. ſi vno. in prin. ff. locati. & in iſto caſu (dicit ipſe) non habet locum pœna cap. potuit. de loca. & lex 2. C. de iure emphyt. iuncta addi. ad ipſum Ang. in verſi. Contractus cenſualis. & in ver. impropriantur. Sequitur Silueſt. vbi ſuprà in d. uerſi. ex quibus omnibus.

Et hanc opinionem abſolute ponit, & firmat Deci. in d. conſ. 138. & in conſilio 146. col. 1. & conſ. 74. incip. non fuiſſet. col. 1. & 2. Sequitur Hip. in d. ſing. 95. incip. Contractus. cenſualis. verſ. ſed quæro. vbi ponit caſum. Reperitur quoddam inſtrumentum, in quo dicitur, quod Titius promiſit dare omni anno tali monaſterio vnum ſaccum frumenti, nec dicitur tanquam emphyteuta vel tanquam cenſuarius, nec alio modo: nũquid iſte Titius, ex ceſſatione ſolutionis per biennium, poterit expelli? & concludit quod nõ,
15 quia hoc caſu, in dubio, † magis præſumeretur contractus cenſualis, quam emphyteuticus, vt ipſe Titius non cadat a iure ſuo. & ad hoc citat Alber. & Iaſ. in præ cit. locis, ut per eum, qui etiam hoc firmat latius in ſing. 440 incipien. Magna profecto. Et ſic ex præmiſſis, non obſtante Iaſonis ſententia, cõcluſio remanet firmata, quod cenſus non ſolutio etiam per mille annos non facit quem cadere a iure contractus.

Limitatur tamen iſta concluſio non habere locum, quando in contractu fuit appoſitum pactum commiſſi, nam eo caſu, ſtante
16 pacto, cenſuarius † ceſſans à ſolutione cenſus caderet in commiſſum, & hoc eſt quod dixi ſupra in verſ. & licet Bald. in fine, & ita limitat Deci. in dicto conſilio 138. columna prima, ſub numero quinto, verſi. Et ſic dupli ci ratione. vbi dicit priuationem de iure cõmuni locum non habere, niſi expreſſe pactum interpoſitum fuiſſet. appoſito ergo pacto priuatio habet locum, ex reg. quę habet, quod contractus ex conuentione partium legem recipiunt. l. 1. §. ſi conuenerit. depoſiti. cap. contractus. de reg. iur. in ſexto. Roland. cõſ. 58. num. 45. uol. 3. & conſilio 92. nu. 14. vol. 2.

Limitatur ſecundo iſta qõ nõ procedere
17 qñ contractui accedit iurũ, nam † tunc quis cadit a iure contractus, ſi nõ ſoluit, rõne periurij. l. ſi quis maior. C. de tranſact. quam legẽ in omnĩ cõtractu intelligũt Doctores, quos ibi refert, & ſequit Iaſ. col. 2. facit c. querelã. de iureiur. & ibi glo. 1. & ult. cum quib. Bald. ibi not. quod periuriũ facit quẽ cadere a iure contractus ipſo facto, ſequitur Alex. cõſi. 85. incip.

* incip.non puto.volum.1.vbi dicit cõiter * te
neri pęnam d.l. ſi quis maior, habere locum
in omni cõtractu iurato, & quod diſpoſitio
18 † exorbitans tendens ad maiorem obſerua-
tionem iuramenti extenditur de caſu ad ca-
ſum ex identitate rationis, vt not.per glo.&
Doct.in auth.ſacramenta puberum.C. ſi ád-
uerſ.uendit.& alibi idem Alexa. conſi. 32.in
fi.uol.2. & Iaſ. conſi.118.incip. omitto duo
prima, col.3.nu.13.uolu.1.& in d.l.2.q.9.C.
de iure emphyt.ubi firmat hanc propoſitio
nem non inuenire contradicentem: & eam
ſequitur Rolan.conſ.6.num.41.uol.1.vbi di
cit, quod licet ſecũdum communem opinio
nem ob non ſolutionem cenſus, quis nõ pri-
uet ipſo cenſu, tamen ſi in contractu cenſuali
ſit appoſitum iuramentum, & cẽſuarius cen-
ſum non ſoluat in tpe conuento, priuat cẽſu.
Limitatio tamen iſta non videtur tuta, nã
videtur rigoroſum, quod in pœnis fiat extẽ-
ſio, l.cum quidam. de liber. & poſth.l. inter-
pretatione.de pœn.c.odia.de regul.iur. in 6.
maxime in contractu ſui natura fauorabili,
19 qualis eſt contractus cenſus, † qui (vt ſupra
dictum eſt) non habet caducitatem ob non
ſolutionem.d.c.conſtitutus.ergo iuramentũ
non deberet attendi, quod ex eo validatur,
nam iuramentum debet regulari ſecundum
naturam contractus cui apponitur. l.ſi.C.de
non num.pecun.l.ſi.ff.qui ſatiſ.cogan.nec ad
plus extendi quam extẽdatur virtus promiſ
ſionis.ita Ang.conſi.115.inci.ſtatuto cauet.
Oldr.conſ.238.inc.cum mulier. Deci. conſ.
239.incip.Diligenter pro tenui:nu.3. & cõſ.
493.incip.Viſo tenore.nu.26.& 27.Roland.
d.conſ.6.nu.16.Cæph.poſt alios quos citat,
conſ.211.num.86. Sed contractus cenſualis
ſui natura non priuat non ſoluentem, ergo
nec id operari debet iuramentum, vt in ſimi-
li arguunt Feder.de Sen.conſi.104.incipien.
Quæritur.Butr.conſ.45. iuris rigor. Cunan.
conſ.80.videtur prima fronte. Abb. ca.cum
contingat.in verſ.nonus caſus: de iureiuran.
& conſilio 93.viſo legato.Barb.conſilio 21.
columna 5.uolum.1.& conſ.53.col.2.vol.2.
Deci.conſi.239.in fi.& conſ.537.nu.7.Alci.
c.cum contingat.nu.266.de iureiur.
20 Præterea, quod non eſt lege cautum † nõ
inducit amiſsionem iuris nec priuationem.
§.cum igitur. in Authẽ.de non eligen.ſecũn.
nuben.§.cum igitur.uerſi.ſicut enim.ubi tex.
not.ad hoc.colla.1.quem ponderat Bald.in
authen.ex teſtamẽto.columna vltima. C. de
ſecũn.nupti.Alex. conſilio 103. incip. vide-
tur.num.15.uolum.1.Iaſ.l.quod te.columna
10.ſi cert. pet. Deci.l. penul. colum.2.de iu-
riſd.omn.iud.Tiraq.l.ſi vnquam.uerſ.reuer-
tatur.num.25.& 26.de reuoc.donat.Sed nul
la lege cautum eſt vt contractus cenſualis ra-
tione iuramenti alteret naturam ſuam ad fa-
ciendum incidere in commiſſum non ſol-
uentem, ergo non ſoluens non cadet à iure
ſuo. Coadiuuatur iſta conſideratio, quia
non debemus imponere pœnam ſpecialem
quæ a iure expreſſe non eſt ſtatuta, vt dicit
glo.in c.fina. de iurepatr. quam ibi ſequitur
Abb.& in cap. querelam. col.3.de iureiurã.
hic eſt ita.ergo &c.
21 Vlterius facit in ſimili, nam videmus † q
vaſallus non perdit feudum, licet veniat con
tra iuramentum fidelitatis, niſi in caſibus a
iure expreſſis.c.1.§.illud.il ſecondo, quæ fuit
prima cauſa benef.amit.in uſib. feud. ita di-
cit Andr.de Iſer.in capit.1.qualit.uaſſal.iura.
deb. quem cum multis ad hoc propoſitum
citat Alex.conſilio 103.incip.videtur prima
conſideratione. col. pen.num. 15.verſi. nec
enim pro omni confractione.volum.1.Cur.
iun.conſi.137.colum.3.num.17.ubi addo in
ver.a iure expreſſis.Sic in hoc caſu non cadit
cenſuarius ob nõ ſolutionem annui cenſus,
vt dicit idem Alexan. in conſi. 113. num.3.
22 vol.4.nam † caſus pœnales ſunt ſtricti iuris,
& per conſequens non extenduntur. l.in te-
ſtamento.la 1.ff.de cond.& demonſt.l.ſi prę
ſes. & l.interpretatione.de pœn.capit. odia.
de reg.iur.c.1.de temp.ordin. Alexan. conſ.
113.inci.viſo.in fi.vol.2.& dico in reg.crim.
regu. 71. & pro hac ſententia multa adduci
poſſent, quæ Alexan.Cæphal.& Rolan.in ci
tatis conſiliis ponunt ad oſtendendum iura
mentum non alterare naturam contractus,
quæ hic non tranſcribo, tum quia locus ma-
teriæ huius non eſt, tum etiam quia commu-
niter habentur, & videri poſſunt.
Quibus tamen non obſtantibus limitatio
vera eſt, pro qua, (vltra allegata) adduci poſ-
ſent multa ad oſtendẽdũ virtutem iuramenti
contractibus appoſiti, quæ ſimiliter omit-
to, & ad prædictos remitto: ſuo enim loco
latiùs dicam inf.q. 22. per totam. ſat eſt pro
hac limitatione eſſe communem opinionẽ,
vt dixi, & ſupra citatis fundamentis late re-
ſpondent allegati Alex.Cæpha.& Rolan.ad

quos pro breuitate remitto, illorumque di-
23 ctis addo, iuramentum † ſemper aliquid ope
rari, & non apponi contractui fruſtrarorie.
Vnde videmus, quod appoſitum contractui
mulieris aliàs nullo abſque certioratione ha
ber vim ſpecialis certiorationis, & excludit
beneficium Velleiani, & reſtitutionis in inte
* grum, vt eſt magis communis opinio ſecun
dum Alex. conſ. 27. Viſo libello. col. 2. uerſ.
& quia vbi iuramentum, & uerſ. non obſtat
quod minor. volu. 1. & conſ. 42. ſuper. col. 4.
24 nu. 9. & 22. eo. vol. Et maior iurans † non cō
trauenire non poteſt allegare ſe deceptum
* vltra dimidium iuſti pretij, eſt cōmunis opi-
nio ſecundum Imol. in conſ. 14. in caſu præ-
miſſo. de qua per Crauet. conſ. 7. num. 6. vol.
1. & conſi. 11. col. 4. in prin. Hinc etiam vide
mus, quod iuramentum operatur, & habet
vim vt actus, ſuper quo interuenit valeat om
ni meliori modo, eſt cōmunis opinio Doct.
ſecundum Iaſ. in l. ſtipulatio iſta. col. 2. verſi.
Quinto fallit. de verb. oblig. Socin. conſi. 21.
in præſenti cōſultatione. in prin. vol. 3. Cor.
conſ. 228. Multum. uol. 1. & Pariſ. poſt alios,
conſ. 16. nu. 159. uol. 2. de quibus alias ſuo lo
co tractabo. Cum igitur contractus cēſualis
ſui natura non faciat in commiſſum cadere
non ſoluentem, iuramentum illi adiectum ta
lem cauſabit effectum, & ita ratione periurij
iudicauit Rota Rom. ut refert Caſſad. ſub tit.
de iureiur. deciſ. 2. incip. Quod cadat quis,
vbi proprie loquitur in contractu cenſuali.

Ex quib. remanet reſoluta propoſita q6,
quæ iunctis limitationib. ſic poſſet formari.
25 Cēſus † non ſolutio ēt per mille annos non
facit quem cadere a iure contractus, niſi in-
terueniat pactum vel iuramētum. Et quia in
hoc contractu præſupponitur tranſlatio do-
minij etiā directi, ideo correlariè quæri poſ-
ſet, An legando uel dando cenſum, quē quis
percipit ſuper aliqua domo vel aliqua re, cē-
ſeatur legare, vel donare etiam directum do-
minium illius domus vel rei ſuper qua cēſus
percipitur. Iſtud correlarium pendet a regu-
la, Acceſſorium. de reg. iur. in 6. nam cenſus,
qui pro aliqua re debetur, & dominium dire
ctum talis rei ſe habent, ut principale, & ac-
ceſſorium: dominium enim directū eſt prin-
cipale, & cenſus eſt acceſſorium, quia ad cau
ſam dominij directi fit, & præſtatur, d. l. 2. C.
de iure emphy. Vnde dicas reſolutiue, quod
ſi eſſemus in caſu acceſſorij non habentis cō
26 ſiſtentiam ſine principali, † legato unius cōti
nereī, & aliud, ut ſi relictū eſſet, puta prædiū
vel domus cū ſuis habētijs, & pertinētijs, eo
caſu relicto prædij vel domus contin entur
pertinentiæ, nec diuidi poſſunt. Bald. conſ.
468. lib. 3. & conſ. 445. lib. 5. Barb. conſ. 57.
col. 10, verſ. & ideo cum Innocentio. vol. 4.
Corn. conſ. 321. col. pen. lib. 4. Socin. conſ.
47. vol. 1. Deci. conſ. 516. num. 23. Curt. iun.
conſ. 158. nu. 30. & Socin. iun. conſ. 106. nu.
3. vol. 2. Cæph. conſ. 168. nu. 66. Rolan. cōſ.
45. nu. 29. vol. 1. Sed ſumus in caſu quo ſtare
poteſt vnum ſine altero, ergo &c.

Probatur autem hoc ſic. non eſt inconue
27 niens, † vnum habere dominium directum
vnius rei, & alium ſuper tali re percipere cen
ſum, l. fi. §. fi. ff. de contrahen. empt. ergo vno
legato non cedit aliud, nam hoc caſu princi
pale non ſequitur acceſſorium, nec ſibi ca-
dit. Inſtit. de rer. diuiſ. §. ſi tamen. & §. literas.
28 nam † cenſus, & dominium directum ſe ha-
bent vt diuerſa ſeparata, ergo de vno ad
aliud non fit illatio. l. ſi ante. ff. de except. l. ſi
maritus. C. de donat. int. vir. & vxor. & l. duo
bus. ff. de teſtam. tut. pro quo facit l. ſum-
ma cum ratione. §. emptor. ff. de pecul. ubi
ſeruo conceſſo, qui eſt principalis, non cen-
ſetur peculium conceſſum, quod ſe habet vt
acceſſorium, quia ſtant diuerſe, ut dicit Gui.
Pap. deciſ. 264. incip. An legando. legato igi
tur cenſus non venit dominium directum,
quia diuerſa eſt vtriuſque ratio, & vt dixi,
cenſus poteſt eſſe apud vnum, & dominium
directum apud alterum. & ita ratione diuer-
ſitatis in vtroque arguit in ſimili caſu Corn.
conſi. 240. in præſenti conſultatione. col. vlt.
verſ. nec obſtat quod augmentum. vol. 3.
29 Et generale eſt, ut acceſſorium † non ſe-
quatur naturam principalis, cum ratio vtri-
uſque diuerſa eſt. l. & ſi is. & ibi Bald. C. de
præd. minor. l. ſi tibi. §. de pignore, & ibi Bal.
ff. de pact. l. ijs rebus. §. mancipia, & ibi Rom.
col. 2. uerſ. not. in ead. ff. ſolu. matrim. & l. ſi
mancipia. de iure dot. & l. unica. §. itaque
partus. C. de rei uxor. act. Bart. in l. ita ſtipula
tus. in 12. opposit. ff. de verb. obligat. Bal. in
l. non dubium. in 14. oppoſit. C. de legi. Ale-
xand. conſi. 4. circa primum quæſitum. col.
ſexta, verſ. nec mirum. volum. 1. Socin. in cō
ſilio 41. in præſenti conſultatione. colum. 6.
uerſi. poſſet quis ad prædicta. lib. 4. & late
Deci. in l. cum principalis. ff. de regu. iur. &
ibi

ibi Cagnol.num.15.poſt Lap.quem citat.& Tiraquel.de retract.§.1.glo.18.nu.59. cum infinitis allijs, quæ ad hoc allegabilia omitto, ne à materia propoſita diuagari videar.

Ad aliud etiam correllariè infertur ex ſu-
30 pradictis, de qua ſcilicet † moneta, & in quo loco cenſus ſoluendus ſit. ad primum dicas, quod eſt ſoluẽdus de moneta quæ currebat tempore contractus. cap. olim cauſam. & ibi Doct. & c. cum canonicis. de cenſi. & preſertim Abb. in d. c. olim. nu. 4. & Franc. Curt. in tracta. de moneta, poſito in l. cum quid. ff. ſi cert. petat. & Firm. in uer. cenſus. uerſ. 1. Quo ad ſecundum Doct. dicunt, quod cenſuales debent ire ad domum domini, vt ſoluant cẽſum. Bald. in l. fi. col. 1. in fi. uerſ. item debent facere cenſuales. C. de condit. inſer. Bart. in l. item illa. col. 1. in uerſ. & per hoc dico. ff. de conſtit. pecun. Bal. in l. acceptam. q. 12. C. de vſur. Inn. in c. ſignificante. in glo. in ver. remiſerit. & ibi Abb. de pignor. Iaſ. autem in d. l. 2. C. de iure emphyt. poſt Alberi. de Roſa. dicit, quod ſi dominus cenſus, & cenſuarius ſunt eiuſdem fori, quod tunc cenſuarius tenetur ire ad domum domini cenſus: ſi vero ſint diuerſi fori, tunc cenſuarius non tenetur ire ad domum dicti domini, Bar. in l. item illa. ff. de conſtit. pecu. ſed ſatis eſt, quod dicat quod in domo ſua paratus ſit ſatisfacere ſi quis eſſet qui reciperet, vt uoluit text. cum glo. in d. l. item illa. ff. de conſt. pecun. quem ad hoc not. Abb. in d. c. ſignificante. nu. 9. in fine. & num. 10. ubi diſtinguendo caſus materiam reſoluit, iunc. addit. ibi Ant. Franc. & Sebaſt. Sap. vbi etiam quid de eo qui obligatus eſt ſoluere certo loco, an liberetur ſoluẽs alibi inuito creditore: & an ille, qui obligatus eſt ſoluere quandocunque à ſe petatur incidat in pœnam, & quando. Et an ille qui tenetur ſoluere certo termino, uel certo loco, excuſetur propter guerram, omnia habes ibi, & de hoc alibi dicam. Ad materiam tamen vide Calcan. conſ. 14. Gui. Pap. deciſ. 494. Affl. deciſ. 194. & Benint. deciſ. 10.

QVAESTIO VI.

Obligatio an tollatur ex ceſsione bonorum.

SVMMARIVM.

1 *Ceſſio bonorũ an tollat ciuilem, et naturalem obligationẽ.*

2 *Cedenti bonis non competit una tantum exceptio*

3 *Cedens bonis liberatur ipſo iure ab obligatione ciuili, remanente naturali.*

4 *Obligatio nedum ciuilis, ſed etiam naturalis tollitur per ceſſionem bonorum.*

5 *Cedens bonis a nulla obligatione liberatur, ſed ei tantum competit exceptio, vt non conueniatur niſi inquantum facere poteſt. & nu. 8*

6 *Actio quomodo oriatur ex contractibus iuriſgentium.*

7 *Debitor ſi ſuccedat creditori, omnis obligatio extinguitur. & quid in fideiuſſore.*

QVAERO Sexto, an ceſsio bonorum ita liberet cedentem, vt nullo modo creditoribus teneatur, nec ciuiliter, nec naturaliter, & ſic an † ceſsio bonorum tol-
1 lat ciuilem, & naturalem obligationem. In
* hac quæſtione Doct. communiter * concludunt partem negatiuam, ſcilicet ceſsionem bonorum non tollere, nec ciuilem, nec naturalem obligationem, ſed per illam exceptionem tantum cedenti competere, vt non conueniatur, nec condemnetur niſi inquantum facere poteſt, habita ratione ne cedẽs egeat & hoc ita firmant per text. in §. fi. Inſt. de act. qui vult, quod cedens bonis, ſi ex integro deuenerit ad pinguiorem fortunã, ex integro poteſt conueniri, quod nõ eſſet, ſi ceſsio tolleret obligationes, pro quo eſt melior, & clarus tex. in l. 1. C. qui bon. cede. poſ. dum dicit: qui bonis ceſſerint, niſi ſolidum creditor receperit, non ſunt liberati: in eo enim tantũ hoc beneficium eis prodeſt, ne iudicati detrudantur in carcerem: per quem tex. Paul. de Caſt. ibi notabiliter dicit. Qui ceſsit bonis non liberatur a creditoribus ipſo iure niſi, quod eis debetur inſolidum fuerint conſequuti, ſed liberatur ope exceptionis; ideo non poteſt in carcerem detrudi.

Aduerte tamen, quia in quæſtione propoſui, quod cedens iuuatur exceptione, ne conueniatur niſi inquantum facere poteſt, deducto ne egeat: hic autem ex Paulo de Caſtro dixi, quod competit ei exceptio ne detrudatur in carcerem. uam eſt reſolutio, quod ce-
2 denti † non competit una tantum exceptio, ſed plures, vt puta, ne conueniatur niſi inquãtum facere poteſt deducto ne egeat, vt in quæſtione, quoniam inhumanum eſt, vt dicitur in d. §. ult. Inſt. de act. ſpoliatum omnibus ſuis fortunis in ſolidum damnari. deducet ergo alimenta conſiderata conditione ſuæ perſonæ. l. 4. ff. de ceſſ. bonor. item ne detru-

datur in carcerem, ut ſupra: immo hæc prin-
cipalis exceptio, & hoc principale beneficiū
in fauorem cedentis introductum eſt. d. l. 1.
C. qui bon. ced. poſ. ut dicit Brun. in tract. de
ceſſ. bonor. q. 7. 4. q. prin. nu. 2. & q. 14. prin.
nu. 3. & Menoch. de arbitr. iudi. lib. 2. cent. 2.
caſu. 183. nu. 8. Item ne excommunicetur, &
ſi erit excommunicatus, debet abſolui, rece-
pta ab eo idonea cautione de ſoluendo de-
bito, ſi ad pinguiorem fortunam deuenerit,
c. Odoardus. de ſolution. & ibi Abb. nu. 1. &
10. poſt Feder. de Sen. conſ. 188. quod tamē
quomodo intelligatur, & de iſtis exceptio-
nibus quomodo, & quando competant, di-
cam in ſequenti quæſtione, ſuo loco latius.
Quatenus autem ad propoſitam quæſt. eam
tenent Bart. Bald. & omnes Doct. in d. l. 1. C.
qui bon. ced. poſſunt, poſt glo. ibi. in uer. nō
ſunt liberati.

Eſt uerum, quod glo. in l. ubicunque. ff. de
fideiuſ. in uer. fideiuſſorem. in verſic. item in
3 eo qui ceſsit bonis, tenet quod † cedens bo-
nis liberatur ipſo iure ab obligatione ciuili,
remanente naturali. & licet hoc potuerit fir-
mare per tex. d. l. dum ait. vbicunque reus ita
liberatur à creditore, vt natura debitum ma-
neat, fideiuſſor tenet, ſupple, naturali obliga
tione. tamen glo. ad hoc allegat. §. fi. inſt. de
replicat. ex quo tex. in ver. ecce enim debitor
ſi bonis ſuis ceſſerit, &c. patet fundata pro-
poſitio glo. præmiſſæ, & hanc glo. eſſe ſingu
larem, & alibi iſtud dictum nō inueniri dicit
Nicol. de Neap. in apoſtil. ad d. §. fi. Inſt. de
act. ſuper ver. Qui. & d. glo. in d. l. vbicunque,
tenet ibi Dyn. per l. heres. a debitore. §. quod
ſi ſtipulator. ff. de fideiuſ. & idem tenet Ray.
de Forliuio in d. l. 1. C. qui bon. ced. poſ. & ita
etiam videtur tenere Nicol. de Neapo. in d. §.
fi. Inſt. de act. Immo fortius, glo. magna in d.
§. quod ſi ſtipulator. ſuper verbo, perimit. te
4 net, quod per ceſſionem † bonorum tollatur
nedum ciuilis obligatio, ſed etiam naturalis,
vt ibi per eam, cuius ſententiam tenet Bal. in
addit. Specu. in tit. de ceſſio. in ver. cedens bo
nis. quem ita tenentem refert Firm. in reper.
in ver. ceſsio bonorum. verſ. 15.

Veritas tamen, iſtis non obſtantib. & com
* munis opinio eſt, quod cedens bonis à nulla
obligatione ſeu ciuili vel naturali liberetur,
5 † ſed quod ei tantum paretur actio ſeu ex-
ceptio ſupradicta, & hanc opinionem tenēt,
& firmant, Cyn. in d. l. 1. C. qui bon. ced. poſ.
in 9. q. & ibi Bal. & Saly. eandem tenent Bal.
Ang. & Cum. & Imo. in d. l. vbicunque. ff. de
fideiuſ. Bar. in l. 3. C. de bon. auth. iud. poſsid.
& in l. qui bonis. per illum tex. iuncta glo. ibi.
ff. de ceſ. bonor. dum glo. ſuper uer. ſatis eſt,
dicit, item per hoc habes, quod non eſt libe
ratus per ceſsionem. pro quo adducit d. l. 1.
C. qui bon. ced. poſ. & tex. in l. nec ſi maritus.
C. ſolu. matrim. vt ibi per eam. & hanc opi-
nionem tenet etiam Bal. alibi in l. cum quis.
in 8. col. de iur. & facti ignoran. C. & in l. tam
mandatori, in 11. col. C. de non num. pecun.
& Angel. in l. nemo carcerem. circa fi. C. de
exact. tribut. lib. 10. pro qua opinione etiam
Sal. in d. l. 1. allegat tex. in l. penul. in fi. in illis
verbis, vſque ad modum debiti. C. qui bon.
ced. poſ. ut ibi per eum, & hāc opinionē poſt
Ang. Fab. & alios teſtatur communem Iaſ. in
d. §. ult. Inſt. de act. in 1. not.

Allegata in contrarium ſunt cōtra text. in
d. §. fi. & contra alia iura quæ dicunt expreſ-
ſe, quod nihilominus agitur contra ipſum ce
dentem etiam efficaciter, ſi idoneum emolu
mentum habeat, & ſic prior remanet obliga
tio: quia ſi ſola naturalis remaneret, ex ea ſo
la nō poſſet agi. nam obligatio naturalis pa-
rit tantum exceptionem, nō autem actionē
l. fideiuſſor obligari. §. fideiuſſor. ff. de fideiuſ.
intelligendo de ſola naturali, quę non habe-
at uinculum ciuilis, nam ſecus eſſet ſi haberet
illud vinculum; vt patet in contractibus iuriſ-
6 gentium, † qui tranſeunt in nomen contra-
ctus: nam quia ſunt approbari, & recepti de
iure ciuili, ratione eius, quod ius ciuile appo-
nit illis de ſuo illos confirmando, ex ipſis ori
tur actio, vt late proſequitur Ioan. Fab. Inſt.
de obligat. in prin. num. 5. 6. 7. cum ſequen.
ad quem, occurrente materia, remitto. Vel
dic, quod iura cōtraria loquuntur in ea obli-
gatione ciuili, quæ prouenit ex debito, nam
ea ceſſat per ceſsionem, remanet tamen natu
ralis, id eſt ea, quæ ſuffulta iure ciuili obligat
debitorem ad ſatisfaciendum quamprimū
deuenerit ad pinguiorem fortunam, & ſi ali
ter diceremus, in uanum omnia iura dicerēt,
quod debitor cedens liberatur data fideiuſ-
ſione uel iuratoria cautione, in defectum im-
potentiæ ſatiſdandi de ſoluendo quampri-
mum deuenerit ad meliorem ſtatum. iſta. n.
non exigerentur niſi remaneret illa obliga-
tio naturalis ex contractu ſuffulta iure ciuili,
nec gl. in §. quod ſi ſtipulator. dicit quod tol-

latur

latur utraque obligatio, ſed tantum dicit q
eximitur tantum perſona ab obligatione.&
dum ſubiungit,non autem vt perinde habea
tur ac ſi ſoluta eſſet pecunia,videtur innuere,
cedentem non liberari caſu,quo illi ſuperue
niat modus ſoluendi, ſed eius tantum perſo-
nam eximi,ne ſcilicet carceretur, ut iura iuri
bus concordemus,& ſic loquitur in obliga-
tione perſonali,ut ſcilicet reus nō poſsit ca-
pi de perſona,non autem in reali, quin ſcili-
cet conueniri poſsit, & teneatur ſi deueniat
ad pinguiorem fortunam.Vel etiam ille tex.
loquitur in caſu ſuo, quando ſcilicet princi-
palis vel fideiuſſor ſuccedunt creditori,nam
eo caſu principalis liberatur ab vtraque, &
fideiuſſor,a ciuili,& fideiuſſoria, & hoc eſt,
quod ad illum tex.dicit Bartol.in ſumma. Si
7 principalis † reus ſuccedit creditori,omnis
obligatio extinguitur,ſi fideiuſſor, ſola obli-
gatio fideiuſſoria extinguitũ.& ratio eſt, quia
cum hæres ſuccedat defuncto,& ſic debitor
creditori, nimirum ſi ceſſat obligatio, quia
ſibi ipſi nemo eſt debitor. ſecus in caſu quæ-
ſtionis noſtræ,nam remanet creditor, & de-
bitor, & tractatur de eximendo debitore a
moleſtia creditoris hoc medio ceſsionis,
quod tantum illi inſeruire debet ne carcere-
tur,uel carceratus eximatũ, & dimittatur do-
nec ſoluere poſsit deducto ne egeat, & nota
prædictam conſiderationem nouam.

Saluis igitur præmiſsis, remanet firma cō
8 cluſio communis, quod ſcilicet ceſsio † bo-
norum non tollit nec ciuilem, nec naturalē
obligationem,ſed cedentem tantum eximit
a carceribus, & ne conueniatur niſi inquan-
tum facere poteſt, deducto ne egeat.iur. &
auth.præd. pro qua uide Afflict. deciſ. 379.
incip.in quadam cauſa.nu.2. ubi dicit quod
pauper debitor confitens ſe ciuiliter, & na-
turaliter teneri,admittitur ad beneficium ceſ
ſionis.Socin.conſi.204.vol. 2. & reg.46.47.
Alci.lib.2.parer.c.47.poſt Bal.conſ.301.vol.
5.Felin.in c.ſi diligenti,de foro compet. nu.
4.quos citāt Moder. Peruſ. in collect.iur.ci-
uil.l.426.& hoc etiam concludit Gui.Pap.q.
343.incip. Cedens bonis. ubi concludit ip-
ſum non liberari,quin ſoluat ſi perueniat ad
pinguiorem fortunam. quod tamen intelli-
git niſi vituperoſa fieret ceſsio, nam tunc ab
oībus,& oīno ipſum liberari dicit.& quia de
hoc,& de alijs ad hanc qōnem pertinentib.
inferius ī alijs qōnib.dicā,igiũ trāſeo ad alias

QVAESTIO VII.

Exceptio competens cedenti ratione ceſsionis,an impediat litis conteſtationem.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio competens cedenti ratione ceſſionis, an impediat litis conteſtationem.*
2 *Exceptionem aliquis proponere poteſt antequam conueniatur, & petere ſuper ipſa audiri, & admitti debet.*
3 *Debitor ſi deuenerit ad pinguiorem fortunam, nulla poterit exceptione tueri aduerſus ciuilem, & naturalem obligationem.*
4 *Exceptio competens cedenti ratione ceſſionis, quando nō impediat ingreſſum.*
5 *Exceptio ceſſionis prodeſt debitori, quo ad creditores, qui poſt ceſſionem contraxerunt.*
6 *Debitor cedens bonis ſeruatis requiſitis, non poteſt ex contractu ante ceſſionem inito conueniri.*
7 *Cedens bonis poteſt conueniri vigore debiti ante ceſſionē, contracti ſi poſt bona acquiſiuit, & tenetur inquantum facere poteſt.*
8 *Exceptio ceſſionis, quando impediat litis conteſtationem, & quando non.*
9 *Cedens bonis ignominioſe, ſemper tuetur exceptione ceſſionis.*
10 *Ignominia corporalis ſuccedit loco debiti pecuniarij. & 11.*
12 *Mulcta in delictis alicui ob paupertatem remiſſa non poteſt amplius ab eo exigi etiam ſi ad pinguiorem fortunam peruenerit.*
13 *Statuta de cedendo bonis ignominioſe, an valeant, & ſint ſeruanda. & 14.*

QVAERO Septimo, An exce-
1 ptio † competens cedenti ratio
ne ceſsionis impediat litis con-
teſtationem? Iſta quæſtio pen-
det à præcedenti,dum in ea licitum eſt,cedē
ti dari exceptionem,ne conueniatur niſi in-
quantum facere poteſt, deducto ne egeat.
Proponitur ergo iſta per modum corrollarij
dependentis ab ea. Ceſsit igitur quis bonis,
poſt conuenire volunt eum creditores,an te
neatur reſpondere, & litem cōteſtari, vel ex
allegatione ceſsionis liberetur? Et breuiter
* communis opinio Doctorum eſt,iſtam exce
ptionem impedire litis conteſtationem, per
l.3.ff.de ceſſ.bonor.Iaſ.in §.fi.Inſt. de act.ver.
nūquid autem ceſſio,quæſtionem iſtam bre-
uiter tangit,& ſe remittit ad Bar. in l. pen.ff.
de ceſ.bonor.& ad tex.& ibi Bart. & Ang.in
l.3.C. de bon. auth. iudic. poſsid. & ad tex.
quem ad hoc dicit ibi Ang. vnicum in iure,

in l. item ſi vnus.in prin. ff. de arbitr.& hanc
opinionem cum Bart. tenent omnes com-
muniter in d.l.pen.& ſecundum eam Tholo
ſæ iudicatum fuiſſe refert Aufr.deciſ.136.in-
cip.An exceptio ceſſionis.Quam etiam teſta
tur communem Couarru.lib.2.uariar. reſo-
lut.iur.c.1.nu.6. in fi, verſi. hæc autem exce-
ptio. vbi interpretatur regiam legem tertiã,
titu. 15.par.5. qua probatur eum, qui bonis
ceſſerit,nec poſtea conueniri poſſe,nec(ſi cõ
uentus fuerit) teneri reſpondere, eſſe intelli-
gendam cum effectu, vt ſcilicet teneatur re-
ſpondere, & exceptionem litis conteſtatio-
nem impedientem obijcere. Ratio eſt, quia
iſta exceptio differt,& perimit actionem:nõ
enim is, qui ceſsit poteſt conueniri niſi caſu
quo deuenerit ad meliorem fortuna m cum
qualitatibus etiam in præced. quæſt. not.er-
go ipſam proponendo impedit litis conte-
ſtationem,ad excludendum agentem, vt nõ
audiatur, vt per Abb.in c. quia fruſtra.nu.6.
de vſur.

2 Accedit prædictis, quia † aliquis propo-
nere poteſt exceptionem antequam conue-
niatur,& petere ſuper ipſa audiri, & admitti
debet.l.ſi contendat.ff.de fideiuſ.facit.c.1.de
iureiuran.glo.in l. Aurelius.§.centum.ff.de li-
ber. leg. quæ aperte ſentit, quod tutus exce-
ptione poteſt agere antequam conueniatur
implorando officium iudicis,vt ſilentium im
ponatur creditori actori, notat.in c.exami-
nata.de iudici. in c. cum eccleſia Sutrina. de
cauſa poſſeſſ.& propriet.vt dicit Abb. in c.ſi
quis cõtra clericum, de foro compet.col.2.
num.2. verſ. Ad idem. Quod procedit, ſiue
quis moleſtetur de facto,ſiue veriſimiliter ti-
meat moleſtari.arg.l.diffamari. C. de ingen.
manumiſ.& in c. conquerente. de off. ordi-
nar.& de materia per Bar.in l.ſi finita.§. ele-
gãter.de dam.infec.& per Abb.vbi ſup. verſ.
& hoc puto.

Declaratur iſta quæſtio habere locum,qñ
debitor eadem inopia, & fortuna grauatur:
3 † nam ſi ad pinguiorem fortunam deuene-
rit, nulla poterit exceptione tueri aduerſus
ciuilem, & naturalem obligationem, & ex
conſequenti talis exceptio competens ratio
ne ceſsionis non impediet litis conteſtatio-
nem,ex ijs,quæ in præced,quæſt.dixi,& inf.
in alijs quæſt.latius dicam.

Declaratur ſecundo, & reſtringitur iſta
quæſtio,vt procedat tantum in caſu quo de-
bitum ſit liquidum,vel debitor extra iudiciũ
illud agnoſcere paratus eſt. nam ſi debitum
4 † non eſt liquidum,vel debitor non eſt para-
tus illud agnoſcere extra iudicium, iſta exce-
ptio non impedit litis conteſtationem, &
iſtud eſt,quod dicit Bar. in d. l.pen.ff.de ceſſ.
bonor.verſ.Sed contra hoc oppono. quem
ſequitur Ang. ibi, prout referendo ſequitur
Brun.Arim.in tract.de ceſ.bon.2.q.prin.nu-
mero 5.uerſ.Tu dic quod leges contrariæ.&
16.q.prin. in prin. de qua latius infra dicam
queſt.ſeq.& q.9.

Declaratur tertio propoſita quæſtio, in-
telligendam eſſe, quo ad creditores ante ceſ
ſionem exiſtentes,non autem in creditorib.
5 qui poſt ceſsionem contraxerunt,quia † illa
exceptio ceſsionis,quo ad eos, non prode-
rit debitori, nec eis obſtabit quominus litis
conteſtatio fiat,ut eſt text.in d.l.3.C.de bon.
auth.iudic.poſsid.intelligendo tex.a contra
rio ſenſu; Quod argumentum habet locum
regulariter in uerbis legis,& canonis,iuxta l.
1.§.huius rei.ff.de off.eius cui mãd.eſt iuriſd.
& l.qui in teſtamento.§.mulier. ff. de teſtam.
c.Apoſtolicæ.in fi.de ijs quæ fiunt à prælat.
& in c.cum virum.de regulari. dicit enim d.
l.3.ex contractu,qui ceſsionem rerum ante-
ceſsit debitorem contra iuris rationem con
uenis,cum eum æquitas auxilio exceptionis
muniat.& ita illum tex. a contrario ſenſu ad
probationem reſtitutionis adducit Brun. in
d.tract.de ceſſ.bon.d.q.16.prin.quaſi dicere
uelit, ſi debitor ex contractu inito ante ceſ-
ſionem conuentus poteſt opponere exce-
ptionem ceſsionis bonorum,cum eaque im
pedire litis conteſtationẽ,ergo iſta exceptio
non impediet litis conteſtationem agentib.
creditoribus factis poſt ceſsionem.

Et pro clariori reſolutione quæſtionis, ca-
ſus duo notandi ſunt. Primus talis eſt. De-
6 bitor † cedit bonis ſeruatis de iure,ex forma
ſtatutorum,& de cõſuetudine requiſitis, cre-
ditor ex contractu inito ante ceſsionẽ vult
illum conueniri poſt ceſsionem,dicas quod
non poteſt,vt probat litera d.l.3.ſupra indu-
ctæ,de hoc tamen caſu infra in alia quæſt.di
7 cam. Secundus caſus is eſt. Debitor † poſt
ceſsionem multa acquiſiuit, creditor vult il-
lum conuenire, & hoc caſu poteſt, & hoc
quoque dicit ſecunda pars d.l.3.dum ait.Ac
tum demum iterato poſsis deſiderare con-
uentionem,cum tãtum poſtea quæſijt,quod

præſidem

præſidem ad eius rei licentiam debeat pro-
mouere. intellige tamen, quod debitor poſ-
ſit conueniri inquantum facere poteſt, & nõ
aliter, vt in præced. q. dixi, & ut dicit glo. in
d. l. 3. in uer. promouere.

Et demum clarius ex tex. in d. l. 3. firmatur
quæſtio cum ſuis reſtrictionib. diſtinguẽdo
8 ſic. Aut † cedens bonis permanet in eodem
ſtatu inopiæ in quo erat tempore ceſsionis,
aut poſt ceſsionem deuenit ad pinguiorem
fortunam; Primo membro exceptio ceſsio-
nis impedit litis conteſtationem: Secundo
membro non impedit quin poſsit conueni-
ri, inquantum tamen facere poteſt, & nõ ali-
ter, vt ſupra dictum eſt, & infra dicam in alia
quæſt. ubi tractabo, & late ponam, quomo-
do intelligatur iſtud (inquantum facere po-
teſt) & quæſtio noſtra loquitur in terminis
primi membri, vt per Gui. Pap. q. 567. incip.
An compenſatio. nu. 2. & deciſio. 343. incip.
cedens bonis, & conſi. 124. incip. Circa ma-
teriam. nu. 7. uerſ. ad ſeptimum.

Prædicta tamen omnia ceſſant, quando
quis vituperoſe ceſſit, iuxta conſuetudines lo
corum; quoniam † tunc etiam ſi perueniat
9 ad pinguiorem fortunam liberatur, & ad im
pediendam litis conteſtationem poteſt op-
ponere talis ceſsionis exceptionem. glo. in
c. ſicut dignum. §. 4. & glo. in ver. ſi habent.
ibi, pro eo, &c. ext. de homici. & ita conclu-
dit Guid. Pap. d. q. 343. cedens bonis. nu. 2.
vbi loquitur in conſuetudine Lugdunenſi,
ſecundum quam quis percutiendo lapidem
nudis natibus cedit bonis. nam talis ignomi
nioſa ceſsio ipſum cedentem ita afficit, vt ſa-
10 tis punitus videatur. ignominia † enim quæ
pœna corporalis eſt, ſuccedit loco debiti pe
cuniarij, & ita ad hoc illam glo. ſingularem
dixit Felin. ibi. & hæc fuit ſententia Bal. in l.
fi. ff. de in ius vocan. vbi concludit, quod de-
bitor ſi deueniat ad pinguiorem fortunam
poſt luitionem corporis, non tenetur, quia
luitio corporis cedit loco ſolutionis, allegat
tex. in l. ſi unius. §. ſed ſi ante. ff. de iniur. quem
ſequitur Rom. ſingul. 24. incip. Quod non va
lens. num. 2. & 3. vbi allegat glo. in reg. Pecca
tum. de reg. iur. lib. 6. & cõcor. citant Veron
in addit. ad illum. & alia adducit Couuar. ua-
riar. reſol. lib. 2. c. 1. nu. 6.

Contra iſtam Guid. Pap. ſententiam in d.
q. 344. ſeu 343. inſurgit Didac. vbi ſupra, eo.
num. in fi. & de ueritate ipſius dubitat, ex ea
ratione, quia non videtur debitum mutari in
illam ceſsionem, cuius rationis aſsignat ra-
11 tionem, nam per illam † ceſsionem nec ciui
lis, nec naturalis obligatio tollitur, ſed tantũ
paratur exceptio, vt & ſupra dixi in præced.
quæſt. Obiectio tamen iſta non obſtat, nam
vt recte ſoluit Menoch. de arbitr. iudic. li. 2.
cent. 2. caſu 183. num. 23. ubi ſaluat ſententiã
Guid. ab oppoſitione præd. ratio Didaci
procederet, ſi ceſsio facta fuiſſet nuda, & ſim
pliciter iuxta communem diſpoſitionem, &
formam iuris, & cum ignominioſe fit, illa eſt
pœna, quæ ſolutionis loco ſurrogatur. l. vlt.
ff. de in ius uocan. & iſta eſt ueritas.

Corroboratur ſententia Guid. Papę vali-
do argumento ſumpto à delictis ad contra-
ctus, de quo per Euerar. in centur. leg. in lo-
12 co, a delictis ad contractus. nam † ſicut in de
lictis mulcta per iudicem ob paupertatem
remiſſa alicui non poteſt amplius ab eo exi-
gi, etiam ſi ad pinguiorem peruenerit fortu-
nam, ita ſi debitor priuati luerit in corpore
cedendo bonis ignominioſe, non tenetur
amplius creditori conſentienti huic ceſsio-
ni, licet deuenerit ad meliorem fortunam,
probatur hoc quo ad mulctam, in l. illicitas.
§. fi. ff. de off. pręſid. quam ibi Doct. faciũt ſin-
gularem, & in d. l. ſed vnius. §. ſed ſi ante. ff. de
iniuri. & illud quo ad priuatum, probatur à
Doct. in citatis iur. ut per Put. de ſindi. in uer.
Pœna. c. licet dicatur. poſt priu. & in hoc nõ
videri dubium dicit Boer. deciſ. 349. incip.
Quæritur an ciuiliter. per tot. & præſertim
num. 4. & hanc opinionem tenent commu-
niter omnes Doct. quos ſequitur Brun. Ari-
min. de ceſſi. bonor. q. 3. num. 6. vbi ſimplici-
ter tranſit, & ſexta quæſt. prin. per tot. vbi re
cẽſet cõſuetudines diuerſorũ locorũ cedẽdi
bonis ignominioſè, vt p eũ, & ita practicatũ,
& in hoc in multis locis extãt ſtatuta ordinã
tia iſtã ceſſionem ignominioſam, de quorũ
validitate licet multa dicãt Doct. ut per Bru.
d. q. 6. prin. & per Rolan. conſ. 6. incip. Quo-
niam beneficium. verſ. uenio ad ſecundum
caput. nu. 9. cum multis ſequen. vol. 2. & Me-
noch. vbi ſupra, num. 14. & num. 23. vbi lo-
quitur in ſtatuto Papienſi, & ſimpliciter tran
13 ſit, & videantur concludere † talia ſtatuta nõ
valere, nec eſſe ſeruanda tanquam contra bo
nos mores, vt dicit Guid. Pap. d. conſ. 124.
col. ult. num. 9. verſ. quæ tamen conſuetudo,
nihilominus ſi inducerẽt eos, qui bonis ceſ-
ſerunt

ſerunt debere incedere cum veſtibus ſeu bi-
reto croceiſeu viridis coloris ſub grauiſſi-
mis pœnis, valerent. concluſiue autem ſiue
hoc inducant ſiue non, valent dicta ſtatuta
14 de cedendo bonis ignominioſe,† & hoc,vt
male viuẽtes timore ſaltem huius actus igno
minioſi deſiſtant ab accipiendis rebus, vel
pecunijs alienis ſub intentione fraudandi
creditores cum honeſta & ordinaria ceſſio-
ne,vt dicunt Pet.Iac. in ſua pract. tit. de ceſ.
bonor.in 3.not.& Gui.Pap.poſt eum vbi ſu-
pra, & Brun. ubi ſuprà,verſi.& inquit Guid.
Pap.de quo dicam inf.q.9.uerſ. Quarto mõ.

QVAESTIO VIII.

Debitor an poſsit renuntiare beneficio ceſsionis bonorum.

SVMMARIVM.

1 *Carceratus vel carcerandus,an poſſit renuntiare beneficio ceſſionis bonorum,promittendo non cedere,& quod non valeat.*
2 *Carceri nemo poteſt pro debito pecuniario ſe obligare.*
3 *Conſtitutio, quod excommunicati, etiam ſi cedant, non tradantur eccleſiaſticæ ſepulturæ,an valeat.*
4 *Pactum inter creditorem,& debitorem de non cedendo bonis,an valeat.*
5 *Fauori pro ſe introducto quilibet renuntiare poteſt.*
6 *Moderator,& arbiter eſt quilibet in re propria.*
7 *Taciti & expreſſi idem eſt iudicium.*
8 *Renuntiatio beneficij ceſſionis bonorum tacite facta valet.*
9 *Lex non præſumitur aliquid inducere contra bonos mores.*
10 *Argumentum a contrario validum eſt in iure.*
11 *Fauori ſuo, quis non præſumitur renuntiare ita facile. & 12.*
13 *Renuntiatio beneficij ceſſionis bonorum vallatũ iuramento an ualeat.*
14 *Iuramentum contra bonos mores præſtitum non obligat.*
15 *Carnem ſuam nemo unquam odio habere præſumitur.*
16 *Conuentione iurata quod quis poſſit ſe ad carceres obligare.*
17 *Ceſſionis bonorum triplex effectus.*
18 *Carcerati per modum obſidij libertas non dicitur impediri.*
19 *Iuramentum, quo quis ſe obligat ad carceres pro debito ciuili licet ipſo iure teneat,tamen tanquam inhumanum debet ſolui, ne ſic iurans perſiſtat in excommunicatione.*
20 *Diſpenſatio ſuper iuramento de non cedendo bonis, eſt, petenti concedenda.*
21 *Pronuntiare contra contractum iuramento firmatum, ſine præhabita diſpenſatione periculoſum.*

1 QVAERO octauo, an † debitor
carceratus vel carcerandus poſ
ſit renuntiare beneficio ceſſio-
nis bonorum, promittendo nõ
cedere bonis? & in hac quæſtione eſt omniũ
* Doc.communis * opinio in c.Odoardus,de
ſolut. quod talis renuntiatio non valeat,vt
per Alber.de Roſa.in Rubr.C. qui bon.ced.
poſ.col.vlt.& huius communis ſententiæ ra
2 rio eſt, quia † nemo poteſt pro debito pecu-
niario ſeipſum carceri obligare,cũ talis obli-
gatio eſſet quædam ſeruitus, ad quam liber
homo non poteſt ſe aſtringere,l.2.ff.de libe-
ro homi.exhiben.l.Titius.§.Titio.ff. de con-
dir.& demonſtr.not.gloſ. & Doct. in l. anti-
quitas. C. de vſufruc. & in l. poſt certi.C.de
liber.cauſa.& ex hac ratione hanc opinionẽ
tenuerunt Bart.& Imo, in l.alia.§.eleganter.
ff.ſolu. matri.Cyn.in l.j.C.qui bon.ced.poſ.
q.6.& ibi Salyc.num.9.& eam eſſe commu
nem teſtatur Alexan.conſi.37.incip.Viſo &
oportune diſcuſſo. col.1. ſub num. 6. verſ.&
in propoſito etiam.vol.2. quam ſententiam
tenuit etiam Ioan.Fab.in §. fi. Inſt. de act.nu-
mero 7.uerſ.conſueuit quæri. ubi vnico ver-
bo docet,omnes Doct. poſt Dyn.in d.§.ele-
ganter. tenere talem renuntiationem nõ va-
lere.Ex quo infert ſe credere non valere cõ-
ſtitutiones prouinciales, & ſinodales, quas
3 prælati faciunt,quod excommunicati, † ẽt
ſi cedant, non tradantur eccleſiaſticæ ſepul-
turæ,tum quia contra bonos mores per d.§.
eleganter. impeditur enim ſepultura, quod
non eſt ita de facili concedendum;vt dicam
infra in illa quæſt.29. An cadauer debitoris
poſſit inſepultũ detineri donec ſatisfiat cre-
ditoribus. tum etiam quia hoc beneficium
iuris cedẽdi bonis eſt a canone conceſſum,
vt d.c.Odoardus, quod inferior tollere non
debet,nec poteſt.c.indultum.de regu. iur. in
6.quem ſequitur cumulando, & ſimpliciter
referendo Iaſ.in d.§.fi.num.3.Inſtit.de act.&
hanc ſententiam dicit uerã,Gui. Pap. q.211.
incip.Debitor nõn poteſt.

Contrarium tamen probari poſſe videt̃,
4 quod ſcilicet † valeat quis renuntiare bene-
cio ceſſionis bonorum, & conſequenter,ꝙ
valeat pactum inter creditorem & debitorẽ
de non cedendo bonis,pro quo facit, nã cla
rum eſt,quod beneficium ceſſionis eſt miſe-
rabile,& ſubſidiarium auxilium, adinuctum
vt quis carceres euitare poſſit, l.1. & ibi glo,
Bart.

Bart.Bal.Ang.Saly. & Caſtrē. in d.l.1.C.qui
bon.ced.poſ.Bart. in Rubr. ff. de ceſ.bonor.
Alberi.in Rubr.C.qui bon.ced.poſ.col.2. in
fi. uerſi. item quæritur, quid ſit beneficium
ceſſionis.& nedum carceres euitare poſtquā
fuerit carceratus, ſed etiam obuiando ne
carceretur, ſi cedat, vt dicit Abb.in c.Odoar-
dus.de ſolut.col.2.ver.& prodeſt hæc ceſſio.
& late Menoch.de arbitrar.iudi.lib.2.cēt. 2.
caſu 183.ubi diligentiſſimè habes, quid anti
quitus obſeruabatur in hac materia, & quid
nunc obſeruetur tam de iure ſcripto, quā cō
ſuetudinario, Brun.de ceſ.bon.q.7.4.q.prin.
num.2.Rol.conſ.7.in prin.uol.2. poſt Ruin.
5 Barb. & alios, quos citat.modo ſic. † fauori
pro ſe introducto quilibet renūtiare poteſt,
l.ſi quis in conſcribendo.C. de pact.cum ſi-
mil.ut per Deci.conſi.547.Viſo puncto.nu.
1.in fi.& Socin.iun.conſ.3. Ad ueram reſolu
tionem.nu.8.uol.4.ergo benefi cio ceſſionis
quis renuntiare valet, tanquam beneficio in
6 eius fauorem inducto: nā † quilibet in re pro
pria eſt moderator, & arbiter.l.in re manda-
ta.C.mand.etiam in abutendo. l. ſed & ſi le-
ge.§.conſuluit.in uer. cum re ſua ſe abuti pu-
tant.ff.de petit. hæredit. ut dicunt Socin. vbi
ſup.& Iaſ.in d. l. ſi quis in conſcribendo. nu.
7.Cæphal.conſilio 18.num.2.& conſi. 133.
num.119.

7 Vlterius facit, nam † taciti & expreſſi idē
eſt iudicium, l.cum quid.ff.ſi cer.petat.quem
tex.omnes ad hoc citant, ut poſt Caſtr.conſ.
64.col.fi.uerſ.quinto loco.uolu.2. dicit Cæ-
phal.conſi.105.num.20.& conſi.272.num.
8 87.& alij paſſim.ſed renūtiatio † beneficij ceſ
ſionis bonorum tacite facta valet.l.vlt.C.qui
bonis ced. poſ. ergo & expreſſa valebit. d.l.
cum quid.& l.triticum.ff.de verbo.obl.& l.ſi
repetendi.C.de condict.ob cauſ. Quod autē
tacite poſſit renuntiari beneficio ceſſionis
bonorum, patet ex quinquēnalis dilationis
acceptatione, qua mediante videtur debitor
tacite renuntiare beneficio ceſsionis. d. l. fi.
C.qui bon.ced. poſ. & hanc partem conſul-
uit Feder.de Sen.conſ.60.incip.Quod pactū
ſeu renuntiatio.eandem tenet latiſsimè Imo.
in c.cum contingat.car.12.uerſ. item aduer-
te, quia per prædicta.de iureiur. & in c.ex re-
ſcripto.eo.tit.& Ang.& Rom.in d.§. elegan-
ter.ut refert Felin. in d. c. ex reſcripto.col.4.
in prin.ſub nu.9.& hoc verius videtur, ſecun
dum Alex.in d.§.eleganter.ſub num. 11. cir-
ca med. & late proſequunē Domini de Rota
in antiq. deciſ. 210. incip. nota, quod quis,
quæ eſt ſecunda, ſub tit.de arbitr. & deciſio.
566.incip.Vtrum poſſit renuntiari, quæ eſt
31.ſub tit.de ſenten. & re iudic.

Et ſi teneremus hanc partem, facile poſ-
ſet reſponderi obiectioni inductæ pro pri-
ma communi opinione: non enim obſtat id
quod de ſeruitute dictum eſt, tum quia debi-
9 tor carceratus eſt lege permittente, quo † ca
ſu talis carceratio non poteſt dici contra bo
nos mores, cum a lege inducta fuerit, quæ
non præſumeretur ipſam induxiſſe ſi eſſet cō
tra bonos mores, vt dicit Bart. in d.§.Titio.
quem ſequitur Alexan.in d.§. eleganter. ſub
num. 11. verſic. non obſtat, quod ſit contra
bonos mores. tum etiam quia iſtud non eſt
contra bonos mores, vt dicit Alexand.ubi
ſupra ex Bar.ubi ſupra, quos ſequitur Felin.
in d.c.ex reſcripto.col.mihi.4.ſub nu.9.uerſ.
in contrarium.vbi idem firmat ex Bar.quem
citat.hanc etiam ſolutionem, & carcerationē
in hoc caſu non eſſe contra bonos mores,
poſt dictos omnes Doct.tenet Bru. Arimin.
in Tract.de ceſ.bon.20.q.prin.nu.7.

Tamen ijs nō obſtantibus, prima opinio
* eſt uera, & communis, vt not. Henri. Boich
in d.c.Odoardus.col.1.Aufr.in Capel. Tho-
loſ. deciſ. 61. vbi dicendo concluſum fuiſſe,
quod poſsit renuntiari ceſſioni bonorum in
partibus vbi eſt conſuetudo, innuit in con-
trarium eſſe ius commune; & ſic quod vbi
non eſt conſuetudo, non habeat locum re-
nuntiatio, argumento ſumpto à contrario
10 † quod validum eſt, vt ex Euerar. in Centur.
leg.in loco à contrario ſenſu, & in hac ſen-
tentia fuit Alex.in d.§.eleganter. ſub nu.14.
verſ.Puto veram eſſe opinionem, & ita iudi-
caſſe Romæ in cauſa Vrſinorum teſtatur Eis
manus in ſuo Repert.in ver.Pactum inter cre
ditorem.verſi.ſexto.incip. Pactum quod de-
bitor.& in ver.Ceſsio bonorum.verſ.Ceſsio
bonorum an poſsit renuntiari. Et argumen-
tis adductis in contrarium vnico verbo re-
ſpondetur.primum enim de fauore tollitur,
11 ex eo † quia licet fauori pro ſe introducto
quis poſsit renuntiare, non tamen id facile
pręſumitur, ſed requiritur, quod renuntians
fuerit certioratus de præiudicio ſuo, alias ſe-
cus, ut dicit Iaſ.in d.l.ſi quis in conſcribēdo,
12 C.de pact.num. 19. quando † enim aliquid
fauore alicuius introductum eſt, & tractatur
de

de faciendo actum præiudicialem ipſi fauo-
ri,in dubio non videtur talis ipſi renunciare,
niſi appareat,quod de ipſo,& de præiudicio
fuerit certioratus. l. mater decedens. ff. de
inoff.teſtam.l.nec is qui.§.fi.ff.de acq.hæred.
§ ſed noſtra conſtitutio. verſi. ſi autem ne-
ſcius.Inſt.de oblig.quæ ex delic.naſcun.Bar.
in l.manifeſtiſſimi.§.1. ff. de fur.Rip.poſt gl.
in l.naturaliter.§.nihil commune.num. 128.
ff.de acquir.poſſ.Caph.conſ.300.in fi.num.
31.Et ſecundum de tacito, & expreſſo tolli-
tur,quia non eſt par virtus taciti & expreſſi,
quando in expreſſo eſt maior ratio,quam in
tacito,vt hic,& infra patebit.igitur,&c.

Limitatur iſta quæſtio ſic communiter re-
cepta,non habere locum ſecundum aliquos,
13 vbi talis renuntiatio † eſſet vallata iuramen-
to,ita vt ita renuntians non ſit poſtea audien
dus ſi petat admitti ad ceſſionem, & hoc ſen
tire videntur Auf.in d.deciſ.61.in 2. ſui par-
te. verſ. maxime ſi interuenit iuramentum.
Firm.in præci.locis.& ratio eſt,quia licet ex
parte creditoris vertantur mali mores,tamē
ex parte debitoris nulli mali mores vertunē,
per reg.Bart.quam ponit in l.ſi quis pro eo.
ff. de fideiuſ. & ita etiam tenet Specul. in tit.
de renunt.§.1.verſ. item eſt beneficium. quē
ſequitur Aret.in §.fi.Inſt.de act. Iſta tamen li
mitatio non videtur tuta,immo apparet nec
etiam hoc caſu hanc ceſſionem, ſeu renun-
tiationem beneficij ceſſionis valere:non ob
ſtante prædicta conſideratione malorū mo-
rum ex parte vnius,& bonorum ex parte al-
terius, quia imò talis renuntiatio eſt ſimplici
ter contra bonos mores,vt dicit Cyn.in d.l.
fi.C.qui bon.ced.poſ.& eſt regula iuris, non
14 eſt obligatorium † contra bonos mores prę
ſtitum iuramentum.c.non eſt obligatorium.
de reg.iur.in 6. facit c. vbi periculū.de elect.
eo. lib. Item iuramentum eſſet vinculum ini-
quitatis,& inhumanitatis.nam per talem re-
nuntiationem debitor aſtringeretur ad pœ-
nam detruſionis in carcerem, ex qua detru-
ſione ſequeretur inhumanitas,& credulitas,
ſine commodo creditoris, cum detruſus ſic
forſan fame moreretur ex inopia . argu. l.
reo certis. de ſolut. nec ex hoc creditor re-
portabit commodum,cum debitor carcera-
tus nihil poſſit acquirere,ſed extra carceres
exiſtens poſſit ad pinguiorem fortunam ve
nire,& ſatisfacere creditoribus ſuis.

Ideo quum renūtiatio debitori noceat,&
creditori non proſit, non valet.nam ex hac
procuratione renuntiationis ceſſionis bo-
norum,& eius beneficij creditor deducit de-
bitorem ad illicitum,vel ſaltem poteſt dedu-
cere,arg.not. in c. quamuis. de pact. in 6. &
ſic venit contra præceptum charitatis. arg.
ff.de euict.l.fi.& ff.de appel.l.non tantum.in-
humanum enim cenſetur in creditore ſic de-
bitori adimere libertatem euitandi carceris,
& inhumanius eſt, quod debitor ſibi ipſi li-
15 bertatem adimat, quia † carnē ſuam nemo
vnquam odio hře præſumit.13.q.2.nō æſti-
memus. charitas enim ordinata incipit à ſe
ipſo.l.præſes. C. de ſeruitut. & aqua.de quo
per Bar.in tract.de carcere.Aret.in §.fi. Inſt.
de act.& habetur in l.iudices. C. de epiſcop.
audien. Et iſtam ſententiam ualidari etiam
poſſe ratione conſiderationis animæ , nam
ex hoc ſequeretur, quod debitor carceratus
non poſſet audire diuina officia,& eccleſiaſti
ca recipere ſacramenta pro libito volunta-
tis,ex quo facile poſſet deduci ad infidelita-
tem,quo caſu tale iuramentum non ualet.ar
gum.not.per Archid.in d.c. quamuis, ſuper
uer.æternæ ſalutis.cum ſimil.multis quæ poſ
ſent pro hac ſententia adduci.

Contra iſta tamen multa etiam facere, &
16 adduci poſſent, Quod ſcilicet † per conuen-
tionē iuratā, quis poſſit ſe cogere vel aſtrin-
gere ad carcerem, nam talis carcer pro debi
to eſt ſolum quædam detentio in aperta, &
libera cuſtodia,l.nemo carcerem.C. de exa-
ctor.tribut.lib.10.ex qua detentione non po
teſt ſequi,nec crudelitas nec inhumanitas.er
go ceſſat ratio primæ ſentētiæ.Item,talis ita
ſe obligans non videtur eſſe ſub cuſtodia,niſi
per modum cuiuſdā obſtagij, ad quod quis
poteſt ſe obligare,vt in c.ex reſcripto. extra
de iureiuran.cum ibi not.ergo videtur quod
quis poſſit cum iuramento renuntiare bene
ficio ceſſionis, cum iſtud non cedere ſit in
poteſtate renuntiantis.ergo &c. d.c. quam-
uis.Eo magis, quia talibus carceratis ſubmi-
niſtratur victus, uel ab ipſis creditorib.vt di-
cit Guid.Pap.d.deciſ.211.incip. Debitor nō
poteſt.nu.2.Aret.in d.§.fi.in ult.uer.Inſtit.de
act.Boer.deciſ.303.clericus captus.col.2.in
prin.ſub nu.2.uel ex eleemoſinis.d.l.iudices.
C.de epiſ.audien.ut per Aufr.in add. ad Ca-
pel.Tholoſ.ſuper deciſ.100.incip. ſi poſitio-
nes.in addit.incip.ſimilis huic quæſtioni.vbi
ponit contingentiam facti & deciſ.quem cū

multis alijs refert Brun.de ceſ.bon.6.q.prin. nu.8. quo ſtante ceſſare pôt ratio inhumanitatis,& charitatis conſiderata.

Pro ſolutione tamen obiectorum,& dilucidatione totius concluſionis ſciendum eſt,
17 Quod † triplex eſt effectus ceſſionis bonorũ; Primus,quia cedens liberatur a pœna carceris,iux.not.in l.2.ff.de ijs,qui bon.ced.poſ.& late ſupra dixi in hac ead.quæſt.verſi.contrarium tamen. Secundus, quia debitor ex hac ceſſione habet priuilegium,vt non poſſit cõueniri niſi inquantum facere poteſt,quo ad poſtea quæſita,l.qui bonis.ff.eo.tit.l.ex contractu.& ibi Doct.C.de bõ.auth.iud.poſſid. Tertius, quia, ſecundum vnam opinionem, ex hoc tollitur obligatio ciuilis,naturali ſola remanente,vt not.ff.de fideiuſ.l. vbicunque. quæ tamen opinio nõ placet cõi ſcholæ ſcribentium,vt ſupta late dixi in ſexta quæſt.vbi concluſi non tolli,nec ciuilem nec naturalẽ, ſed tantum effectum eius differri donec ſatiſfacere poſſit ipſe debitor cedens. Modo dico, quod huiuſmodi iurata renuntiatio beneficij ceſſionis bonorum valet,quo ad ſecũdum,& tertium effectum,videlicet, quod nõ poſſit cedere bonis ne gaudeat priuilegio ne conueniatur niſi inquantum facere pôt. in quo aduerte tamen,quod propter hoc nõ habet aliquam dilationem ne conueniatur donec facere poſſit, imò ſemper de quibuſcunque quærendis tenebitur inſolidum, & non habita ratione ne egeat.Nec obſtat tex. in l.alia.§.eleganter.ſoluto matr.adductus in prin.quæſt.quia illud dictum procedit in eo cui competit priuilegium tale ob reuerentiã pſonę,ſecus vbi cõpetit rõne contractus,vel alia rõne,vt not.gl.in l.ſi conuenerit. ff.de re iud. vel etiam in eo cui priuilegium tale tpe rẽũtiationis competebat. Secus autem vbi non competebat, ſed competiturum erat, quia tunc facilius impedire poteſt ne competat.arg.l.patre furioſo.ff.de ijs,qui ſunt ſui vel alie.iur.

Quo vero ad primum effectum,ne ſcilicet detrudatur in carcerem,poteſt dici quod nõ valeret renuntiatio, etiam cum iuramento, vbi per intruſionem ſequerentur, vel ſequi poſſent ſupradicta inconuenientia, imò ad tales non ſe extendit. Sed vbi intruſio fieret ex aliqua humanitate,iuxta d.l.nemo carcerem.C.de exact.tribut.lib.10.& poſſit ex ea ſequi commodum creditoris, vtputa quia forſam habebat debitor amicos, qui nõ permittentes eum capi vel detineri, ſoluerent pro eo debitum; vel quia debitor fugere volebat, quo caſu debitor fruſtrabitur ſpe quã habebat conſequendi de breui totum creditum,vel eius partem ; Vel quia debitor aliàs artifex optimus valẽs ex ſuo opere commode viuere,& debita ſoluere,erat vagabundus & nolebat laborare, tunc renuntiatio ſibi præiudicat etiam quo ad primum effectũ,& ſic cedendo non poſſet liberari quominus valeat carcerari, & ſic intellige ea, quæ dixi ſupra in hac quæſt.in verſi.contra iſta tamẽ.
18 nam † ex eo quod quis carceratur per modum obſtagij nõ impeditur ſic eius libertas, ut dicit Rot.Rom. in anti.tit.de arbitr. deciſ. 2.quę incipit,nota quod quis.in fi.Et ad omnia præmiſſa in terminis quæſtionis propoſitæ vide Rot.Rom.in anti.ſub tit. de ſenten. & re iud.deciſ.31.incip. Vtrum poſſit renuntiari.quæ eſt tota in hac materia,& ipſam diſputat,modificat,& declarat, vt ibi per eam, quam omnino vide occurrente caſu propoſito.diſcutiuntur enim ibi termini.c. Odoardus.de ſoiut.& poſt eam vide Felin.in c.ex reſcripto.de iureiur.col.3.uerſ.& iſta,& ample per Moder.Hiſpan.lib.2.var.iur.reſol.c.1.& poſt omnes Brun. Arimin. in ſuo tracta. de ceſ.bonor.20.q.prin. vbi ad longum eam diſcutit, colligendo dicta omnium Doct. tam antiq.quam Modern.quos ipſe viderit.nam & multa vltra ipſum dixi.

Verum quia quæſtio iſta nititur ſuper authoritate iuramenti,ideo, omiſſo pro nunc illo articulo,an iuramentum ita liget iurantem,& ita firmet contractum iuratum vt nõ poſſit contraueniri, de quo ſuo loco dicam, quatenus attinet ad præſentem quęſtionem, pro complemento dicendum eſt,quod licet
19 † tale iuramentum ipſo iure teneat, quia tamen continet inhumanitatem,vt ſupra,videtur abſoluendus talis iurans, vt non intrudatur in carcerem, nec perſiſtat in excommunicatione ligatus.c.cum quidam. de iureiur. ita dicit Rot. Romana,in antiq.tit.de renuntiat.deciſ.4. incip. Nota quod ſecundum ali-
20 quos.verſ. Alij contra. & † quod talis diſpẽſatio ſuper iuramento ſit petenti concedenda,in terminis dicit Henr.de Bouenco in authen. ſacramenta puberum.C.ſi aduerſ. vendit.in ſua repetit.in materia cauſę finalis. circa medium, ibi,Secundo infertur quod in renuntia-

nũtiatione ceſsionis bonorum, quem refert Guid.Pap.deciſ.211.incip. Debitor non poteſt.num.1.circa med.ubi plus refert in Parlamento deciſum fuiſſe in contingentia facti debitorem carceratum relaxandum fore nõ obſtante iurata renuntiatione de non cedendo bonis, vt ibi per eum. quod an recte factũ fuerit, nunc non tracto, ſed alibi dicam. peri
21 culoſum † enim eſt contra iuramento firmatum contractum pronuntiare ſine præhabita diſpenſatione, quia eſt contra.c. cum contingat. de iureiurã. vt in addit. ad d.deciſ.211 pro quo vide Feder. de Sen. conſ.60. Abb. in d.c. cum contingat. num.32. iunc. concor. in addit. ibi, ſuper ver. cedendo bonis.

QVAESTIO IX.

Damnatus in pecuniam ex delicto vel quaſi an admittatur ad ceſſionem bonorum.

SVMMARIVM.

1 *Ceſſio bonorum an concedatur ei, qui ex delicto, vel quaſi in pecuniam damnatus eſt.*
2 *Condemnato in pecuniam ex delicto vel quaſi non dari beneficium ceſſionis.*
3 *Ceſſio bonorum non habet locum vbicunque aliquid debetur fiſco. fallit ut nu.7*
4 *Egeſtate laborare malemeritos dignum eſt.*
5 *Condemnato ex delicto, vel quaſi non remanet beneficiũ vt non conueniatur niſi inquantum facere poteſt.*
6 *Conuentus ex dolo non habet beneficium ne conueniatur niſi inquantum facere poteſt.*
8 *Regula, qui non habet in ære luat in corpore, quomodo intelligatur.*
9 *Actio eſt inanis, quam inopia debitoris excludit.*
10 *Criminalibus qui non habet in ęre luat in corpore.*
11 *Pœna pecuniaria pro minimis non conuertitur in corporalem, dato quod condemnatus non ſit ſoluendo.*
12 *Tranſgreſſio in modico non habetur in conſideratione.*
13 *Pœna, quo caſu ſit indiuiſibilis.*
14 *Ceſſio bonorum locum non habet in delictis.*
15 *Pœna pecuniaria non habentis ſoluere conuertitur in corporalem.*
16 *Prouiſiones ſtatutaria, & pragmatica iudicijs dant formam.*
17 *Statuta qualibet in ſua ciuitate ſeruanda ſunt uti ius proprium.*
18 *Pœna pecuniaria, quo caſu conuertatur in corporalem, & non.*
19 *Beneficium ceſſionis eſt miſerorum ſubſidium, non doloſorum præſidium. & nu.33.*
20 *Obligationes ſunt effectus contractuum, & ab eis dependent, & differunt ſicut pater, & filius.*
21 *Ceſſio bonorum fieri non poteſt niſi eo tempore, quo ad requiſitionem creditorum debitor in carcere cuſtoditur.*
22 *Citari nunquam debet ille, quo inuito actus expediri poteſt.*
23 *Cedens poteſt poſt ceſſionem inuitus etiam creditoribus a carcere relaxari.*
24 *Citatio in relaxatione eius, qui ceſſit bonis, quando requiratur, & quando non. & 25. & 26*
27 *Ceſſionis beneficium priuſquam debitori petenti concedatur, quæ requirantur.*
28 *Dictio, vel, ſufficit quod uerificetur altero ex propoſitis.*
29 *Debitum negans non habet beneficium ceſſionis.*
30 *Debitor ut ceſſionis beneficium conſequatur ſic fateri debet ut nulla negandi occaſio relinquatur.*
31 *Cedens bonis dimittere creditoribus omnia bona, quę ceſſionis tempore habet.*
32 *Occultans bona tempore ceſſionis priuatur beneficio, & punitur in duplum eius, quod occultauit.*
34 *Fallitis an, & quomodo competat beneficium ceſſionis bonorum. & 35*
36 *Cedenti bonis veſtes quotidianæ relinquendæ ſunt, & inſtrumenta neceſſaria ad victum quærendum iuxta artẽ ſuam. & 37*
37 *Alimentorum appellatione, vltra comeſtibilia, continentur calciamenta, veſtimenta, & habitatio.*
38 *Cedens bonis ignominioſe non tenetur creditoribus aliquid ſoluere, ſed in totum liberabitur.*
39 *Ignominia, quæ pœna corporalis eſt, ſuccedit loco pœnę pecuniariæ.*
40 *Cedens bonis, quocunque modo cedat, quæ bona retineat.*

1 QVAERO nono, An † ceſsio bonorum cõcedatur ei, qui ex delicto vel quaſi in pecuniam dãnatus eſt? iſta quæſtio licet rectius forte caderet inter quæſtiones iudiciales, de quibus infra ſuo loco dicam: tamen quia dependet a materijs ſupra tractatis, hic eam ſubijcere libuit. Pone igitur. T. ex delicto condemnatus, eſt uel ex quaſi delicto in pecuniam fiſco applicandã, ex quo remanet fiſco obligatus, iuxta tit. de oblig. quæ ex delic. naſcun. & tit. de obligat. quæ quaſi ex delic. naſcun. in Inſtitut. iſte nõ habet unde ſoluat, petit ſe admitti ad beneficium ceſsionis, quæritur ad illud admitti an debeat.

Hanc quæſtionem ſic propoſitam negatiue tranſeũt Doctores ſine diffi cultate, quod
2 ſcilicet † iſti tali non competat beneficium ceſsionis, vt videre licet apud Ioannẽ Fabr. in §. is quoque, qui eſt §. fi. Inſt. de act. num.4. quẽ ibi ſequitur Io. de Plat. relatus à Iaſ. ibid. nu. 13. quam etiam alibi firmat idem Iaſ. in l. ſi quis id quod. nu.28. ff. de iuriſd. omn. iud. vbi ponderando tex. illum in verſ. & in eos, qui inopia laborant. dicit, collige, quod vbi

ex delicto imponitur pœna pecuniaria,non
habet locum ceſſio bonorũ, ex quo corpus
debet torqueri, & ita ſecundum ipſum limi-
tatur tit.ff.de ceſ.bon. imò plus ſubiungit ip-
3 ſe Iaſ. ibi. vbicunque † aliquid debetur fiſco,
non habet locum ceſſio bonorum,&allegat
Bart.in l.finali,ff.ad leg.Iul.pecul. Huius ſen-
tentiæ fuerunt etiam Salyc.in l.1.q.6.C. qui
bon.ced.poſ.& ſecundum eam fuit deciſum
Tholoſæ, vt per Auffr.ſuper deciſ.Tholoſ.
28.uerſ.an autem debitor fiſci.61.verſ.& in-
tellige præmiſſa.& 134.uerſ.Adde quæ ſcri-
pſi,vbi ponit quæſtionem, cum deciſione,
& multos idem tenentes citat.

Et nedũ ita tenuerunt Doctores iuris Cæ
ſarei,ſed etiam iuris Põtificij,ut Henr. Boich
in cap.Odoardus.de ſolut.poſt glo.final.ibi;
dum in fine uerſ.glo.in ſolut. contrarij de,c.
peruenit.de fideiuſ.dicit, quod ideo ibi red-
ditus eccleſiæ aſsignantur creditoribus,quia
perituri erant, & ſubdit rationem, dignum
4 † eſt enim vt male meriti egeſtate laborent,
ff.depoſ.l.bona fides.& in decre. 86. diſtin.
capitulo,non ſatis.Ex qua glo.Abb.in dicto
cap.Odoardus. in fine,ſub numero decimo,
verſ.& hoc intellige verum, dicit, quod cle-
ricus obligatus ex maleficio vel quaſi pote-
rit conueniri,non habita conſideratione,ne
egeat.& licet tam glo.quam Abb.non dicãt
explicite id quod ponitur in concl.tamen id
5 ita eos tacite voluiſſe liquet,ex hoc,quia † be
neficium cedenti competens,eſt vt non con
ueniatur niſi inquantum facere poteſt, dedu
cto ne egeat. l.ijs qui. ff. de ceſ. bonor. l.qui
bonis.eod.tit.Inſtit.de action.§.vlt.l. in con-
demnatione.ff.de reg.iur. Sed quum condẽ-
nato ex delicto vel quaſi, nõ remaneat iſtud
beneficium,igitur nec ei datur beneficiũ ceſ-
ſionis,per reg.c.cui licet.de reg.iur.in ſex.cũ
* ſimil. Et iſta eſt communis opinio,vt eam ſe
quendo,teſtatur Alber.in Rubr.C. qui bon.
ced.poſ.& eam tenuerunt Innocẽ. in d. cap.
Odoardus. quem ibi ſequuntur cæteri Cano
niſtæ:Bald.in l.ſi quis,id quod.ff.de iuriſdict.
omn.iudic.ubi not.dicit, quod quando quis
conuenitur ratione doli, non poteſt cedere
bonis.& Alber.ubi ſupra circa fi.dicit, quod
6 † conuentus ex dolo non habet beneficium
ne conueniatur niſi inquantum facere põt.l.
etiam.§.1.ff.ſol. matr. l. ſi rerum amotarum.
ff.de re iudic.hoc idem dixit Ioã.de Anan.in
d.c.Odoardus.dum ait,quod ille, qui conue-
nitur ratione doli nõ habet priuilegium ceſ-
ſionis.allegat Bal.in d.l.ſi quis id quod.Et ſic
omnes cum iſta opinione communiter tran
ſeunt,vt teſtatur Cæpol.in conſ.9.incip.qui-
dam ex delicto.ſub nu.4.verſ.& ex prædictis
apparet.

Eſt verum quod Iaſ.in d.§.fi.Inſt.de actio.
num.14.verſ.quinto ſupraſcripta regula.tra-
dit unam fallentiam,vt ſcilicet concl.propo
7 ſita,quod debitor † fiſci non habeat benefi-
cium ceſsionis, non vendicet ſibi locum ca-
ſu quo paupertas excuſaret.ex Bal.in l.j.col.
3.in fi.poſt Cy.ibi in 3.q.C.qui bo.ced. poſ.
& ex Bar.in l.1.ff.eod.de ceſ.bonor.& in l.ſa
crilegij pœnam,§.fi.in fi.ff.ad leg.Iuli. pecul.
non tamen in ipſa ſe firmat, ſed ponendo eã
ſub dubio,remittit ſe ad Salyc.in d. l. 1. verſ.
Quæro ſexto,an debitor fiſci.ubi Saly.diſtin
guit inter debitorem fiſci ex delicto, & debi
torem ex contractu,&in primo membro cõ
cludit debitorem non habere beneficiũ ceſ-
ſionis,ex ea ratione,ne delicta remaneãt im-
punita.Se remittit etiam Iaſ.ad plene no.per
Ang.in l.nemo carcerem. C. de exactor. tri-
but.lib. 10. & ad alios per ipſum ibi allegat.
hanc tamen fallentiam non ſubſiſtere,ex in-
fra dicendis patebit.

Poſſet tamen iſta fallentia ſuſtentari ex ijs
quæ dicit alibi idemmet Iaſ. in d. l.ſi quis id
quod.ſub num.28.ver.quarto limita, vbi po
8 ſita regula,† quod qui non habet in ære luat
in corpore, dicit, limita dictam regulam in
pœna limitata, quæ imponitur a iure, ſecus
eſt in mulcta, quæ imponitur extra ordinẽ,
arbitrio iudicis, nam iudex poteſt illã remit-
tere propter paupertatem,l.illicitas.§.fi. vbi
glo.& Bar.ff.de offi.præſid.cum concor.per
eum ibi alleg.de quo tamen infra latius dicã.

Iuuari etiam poſſet iſta fallentia, ſeu limi-
tatio ex conſideratione paupertatis, per id
9 quod dicitur, inanis † eſt actio quam inopia
debitoris excludit.l.nam is. ff. de dolo. cum
concor.de quibus per Socin.iun.conſ.81.in
cip.Antonius Bertini.num.10.uol.2.& con-
ſilio 47.incip.Viſis primo.num. 15.uol.4.de
quo tamen infra. & ex hac potiſsima ratio-
10 ne concluſionis,videlicet,quia † in crimina
libus qui non habet in ære, luat in corpore.
l.fina.in fine. C. de ſepulc. viol.l.quicunque.
C.de ſeru.fugit.l.fina.ff.de in ius vocan.l.1.§.
generaliter.ff. de pœn. accedit gloſ. in capit.
peccatum.de reg.iur.in ſex.per capitulũ,fra-

ternitatis. 12.q.2.& glò.in ver.cruciatus, per
illum tex. 14.q.6.in c.primo ſi res. & glo.80.
diſt.cap.non ſatis.circa prin.in ver.debitum.
ſequitur Ang. in l.2.ff. de ceſ.bonor. Cæpol.
in d.cōſ.9.nu.3.Iaſ.in d.l. ſi quis id q. nu. 28.
in prin.ex mente Bal. in l.cũ ſit.C.de ſep.vio.

Ampliatur iſta ratio,& Regula ſecundum
Bal.in d.l.cum ſit.C.de ſepulc.viol.habere lo
cum etiam ſi reus totam pœnam ſoluere poſ
ſet,excepto vno ſolo denario,argu.l.ſtipula-
tionum aliꝙ.§.fina.de uerb.obl.quod dictum
ſimpliciter referendo ſequitur Alex. in d.l.ſi
quis id quod.de iuriſd.omn.iud.num.5.in fi
ne.iſtud dictum tamen diſplicet Iaſ.in d. l. ſi
11 quis id quod.num.28.ea ratione,quia † pro
minimis pœna pecuniaria non conuertitur
in corporalem,dato quod condemnatus nõ
ſit ſoluendo,ex Bal. in d. l. quicunque.colu.
ſecunda.C. de ſeru. fug. de quo remittit ad
per ſe dicta in auth. qui rem. C.de ſacroſan.
12 eccleſ.Iuuatur hoc,quia tranſgreſsio † in mo
dico, ut eſt unus numus in ſolutione, non
habetur in conſideratione,l.quamuis, & ibi
Bald.ff.de condit. & demonſtrat. eò magis,
quia iſtud dictum Bal. uidetur nimis durũ,
quod pro tam modico quis in corpore pu-
niatur ,immo recte intuenti Bald. ibi non vi-
detur ita generaliter,& indiſtincte loqui,pro
ut ipſum refert Alex. imò dicit quod remiſ-
ſius punitur qui aliquid ſoluit , quam ſi nihil
13 ſoluiſſet,niſi † ſtatutum in defectum pecunię
imponeret pœnam corporalem, & ordina-
riam,quia tunc eſſet indiuiſibilis, & ſi minus
ſolueret imponeretur pœna corporalis, &
ita declarat Fran. Curt. in addit. ad Alexan.
in d.l.ſi quis,in lit.D.ſuper uer.uno denario.

Aduerte tamen, quod licet hoc dictum
Iaſ.poſſet procedere in caſu cõmutatiõis pę-
narum,non tamen habet locum in propoſi-
ta concluſione, quatenus attinet ad benefi-
cium ceſsionis: quia regula eſt generalis, ꝙ
14 † in delictis bonorum ceſsio locum non
habet,ut no.Bal.in l.ſed etſi ex parte.in prin.
arg.illius tex.ff.quod cum eo.ubi allegat pro
hoc eſſe textum expreſſum in l. fina. §.finali.
ff.de ijs,quæ in fraud.credit.qui tex.iũcta gl.
ibi in ver.dabitur, optime id probat.Verum
15 quum ratio iſtius concl.ſit, quia † pœna pe-
cuniaria, non habenti ſoluere commutatur
in corporalem,ideo concl.eſt citra dubium;
ſecus tamen eſſet ſi loqueretur ſimpliciter in
condemnato, vel diceret in condemnato in
pœnam pecuniariam fiſco vel parti applicã
dam, nam tunc multa eſſent dicenda, & in
concl.caderent variæ ampliationes, & limi-
tationes,pro quibus tamen breuiati ſtuden-
do,remitto ad Doct, in prænot. locis, & ad
longam,& auream deciſ.Boer.349.quæ in-
cipit,Et primo quo ad mulctam. cuius dicta
non reaſſumo, quia ipſas deciſiones omnes
communiter habent.

Non omittam tamen, quod in huiuſmodi
materia extant aliquando in diuerſis locis
16 ſtatutariæ prouiſiones,& pragmaticæ,† quę
iudicijs dant formam,ut refert Couar,libro
ſecundo uariar.reſol.iur. capitulo primo,ſub
numero octauo,uerſi.hac igitur ratione. vbi
ponit pragmat.Caroli Imperator.conſtituẽ
tem formam ſeruandam in ſimilibus, & ex
ea deciſum fuiſſe, ut damnatus criminis cau-
ſa ad pecuniæ ſolutionem pro damno accu
ſatori illato, & pro vera damni ęſtimatione
poſsit bonis cedere,ut ibi per eum, iſtæ pro-
17 uiſiones,ubi extant,ſeruãdæ ſunt,quum † ſta
tuta quælibet in ſua ciuitate ſeruanda ſint vti
ius proprium ipſius. l. omnes populi, & ibi
Bartol.& alij. ff. de iuſt. & iu. ut per Marian.
Soc. iun. conſ.50.inci.pro uera reſolutione,
num, 19.volumine quarto.

Aduertendum tamen ſecundum Couarr,
18 in præcit.loco, quod licet † ijſce conſtitu-
tionibus,& de iure in pœna pecuniaria, quę
hodie fiſco, & priuato datur vindictæ loco,
& publicæ vltionis vim habet, ceſsio admit-
tenda non ſit, ſed ea ob inopiam in corpo-
rale mutetur,ſecus in pœna applicata priua-
to damni illiciti loco, in qua propter ino-
piam debitoris ceſsio bonorum admitten-
da uenit,ſecundum Ioan.And.& Abb. in di-
cto capi. Odoardus.& Boer.in dicta deciſio.
349. Prædicta tamen ſecundum ipſum non
practicantur, etiam quo ad priuatorum in-
tereſſe, nam plerunque regiarum curiarum
iudices,non obſtante pragmatica conſtitut.
delinquentem inopem damnatum pecunia-
ria pœna in ſatisfactionem priuatæ læſionis
non admittunt ad ceſsionem bonorum, ſed
eum damnant, & mittunt in publicas trire-
mes,vt mercede publica ibidẽ remigio fun-
gatur; donec ex mercedis pecunia damnum
priuato ſarciat,qua rõne & publico & priua
to conſulitur. & delinquentes ex delictis nõ
reportãt cõmodũ quod ipſis euenit ex bene
19 ficio ceſsionis,quũ † iſtud beneficiũ ſit miſe

rorum

rorũ ſubſidiũ, non doloſorũ prẹſidiũ, vt no.
in d.l.fi.in fi.ff.de ijs quæ in frau.cred.& in l.
penul.ff.de iure dot.Boer. vbi ſuprà, verſi.&
iſta opinio,& deciſ.215.incip. incarceratus
pro delicto.col. 3. in prin. verſ. Adeo quod
propter.Ruin.conſ.90.incip.Viſa locatione.
col.9.in fi.uerſi.ex alio quoque.ſub numero
13.vol.1.Plot.in repetit.l.ſi quando.nu.179.
verſic. ſic & contractus. C. unde vi. quo remedio
conſulendi publico & priuato commodo
cæteri omnes Principes uti deberent.

Et licet prẹmiſſa ſufficerent circa propoſitam
materiam beneficij ceſsionis bonorum,
nam ita tractatur paſsim a Doct.in præ
ñot.locis,cum ſua dependenti, quod qui nõ
habet in ẹre, luat in corpore, vt volenti ſcire
facilis ſit recurſus,& præſertim ad Cyn. originaliter
in l.1.C.qui bon.ced. poſ.quæſt.1.
vbi concluſiue dicit, ſi quidem fuit contumax
in ſoluendo,tunc non admittitur ceſsio
bonorum, alias ſic.l.nemo carcerem. C. de
exact.tribut.lib.10. quem refert Bartol. in d.
l.finali,ff.ad leg.Iul.pecul.in fine, & in l.1.de
ceſſ.bonorum, & vtrobique Alexand. in
apoſtil. & Iaſ. in d.l.ſi quis id quod,num.28.
29.& 30.abſque eo quod eorum dicta recenſeam:
quia vt in principio dixi, iſtam quæſt.
poſui hic, quia pendet a præcedenti, & ſunt
obligationes, & obligationes naſcuntur ex
contractu; vt §.pen.& finali,Inſtit.de verbor.
obligatio.& in titulo ſupra in prin. quæſtio.
20 citatis. quum igitur † obligationes ſint effectus
contractuum, & ab eis dependeant, &
differant ſicut pater & filius, vt dicit Ioan.
Bologn.ad Rubr.de verborum obligat. numero
263. & hic agamus de materijs pertinentibus
ad contractus: tamen pro clariori
dilucidatione materiæ, & pro eius complemento,
ſuccincte in ſumma deduco infraſcriptas
concluſiones cum ſuis remiſsionibus,
quæ tanquam corellaria dependent a propoſita
concluſione.

Prima igitur concluſio talis eſt. Ceſsio
21 † bonorum fieri non poteſt niſi eo tempore
quo ad requiſitionem creditorũ debitor
* in carcere cuſtoditur, eſt opinio communis
ſecundum Henr.Boich in d.c.Odoardus. de
ſolut. Quid autem ſi aliquis pluribus teneatur,
& ſit carceratus ad requiſitionem vnius
creditoris tantum, an poſsit cedere, ita quod
ceſsio præiudicet etiam ijs, qui eum detineri
non fecerunt.& concluſiue reſponde, quod
ſic, per l.4.& ibi Doct.ff.de ceſ. bonor. Saly.
in l.1.num.4.C.qui bon.ced.poſ. Guid.Papẹ
conſ.124.nu. 7. Ampliatur iſtud dictum habere
locum etiam ſi alij creditores ad hanc
ceſsionem citati non fuerint, nam huiuſmodi
citatio neceſſaria non eſt, ut per Pract. Papien.
in forma inquiſit.ſub num.26.verſ.Sicque
regula eſt. & ibi vide bonã addit.in hac
materia ceſsionis bonorum. Et comprobatur
iſta ampliatio ex regula quẹ habet, quod
22 nũquam † citari debet ille, quo inuito actus
expediri poteſt.l.qui poteſt inuitis.ff. de reg.
iur.Oldr.conſi.95.incip. ex forma iſtius ſtatuti.
in fine.Pau.de Caſtro conſi. 34.incip.ſuper
primo dubio.col.pe.in nou. aliàs in cõſ.
227.Rom.conſ.202.incip. quo ad primum.
& conſ. 359.incip. circa primum.in quinto
dubio.Alex.in l.ſi pacto quo pœnam.in vlt.
not.C.de pact.& in conſi.2.incip.Viſis codicillis.
col.6.vol.1.& conſ.130.incip. difficultas.
eo.vol.& conſi.6.incip. circa proceſſum
23 cauſæ.col.fi.uol.3. Sed † cedens poteſt poſt
ceſſionem inuitis etiam creditoribus à carcere
liberari, ſeu relaxari, iux. not.in d.l.1.C.de
ceſ.bonor. vt dicit Bald. conſ. 301.incip.ad
euidentiam. volu. 5.ergo ceſsio admittitur
omiſſa creditorum citatione.

Contrarium videretur dicendum, quum
habeamus.l.de unoquoque.ff.de re iud.cum
24 materia, volentem † in quolibet actu requiri
citationem eorum quorũ intereſt, de quo
alibi dicam in Concluſionibus iudicialibus.
ideo pro concordia neceſſario eſt diſtinguẽdum,
ſcilicet, quod aut conſtat ad cuius inſtantiam
debitor fuit carceratus, aut non cõſtat:
ſi conſtat, eſt neceſſaria citato, ſi non cõſtat,
ſecus.& hoc eſt, quod dicit glo. in d.l.4.
§. Sabinus. ſuper uer. ab alijs. & ſuper uer.
quibus. ff.de ceſ.bonor.& Saly.in d.l.1.col.
1.in fine. verſ. Secundum dubium eſt.C.qui
bon.ced.poſ.& ſequitur Guid.Pap.cõſ.124.
incip.Circa materiam.colu.fi. verſ. nec ſunt
neceſſario.nu.9. & Pract. Papien.in loco ſupra
citato.in quibus locis dicunt, quod non
eſt neceſſarium vocare ante iudicem ad hũc
actum ceſſionis omnes creditores, ſed illos
tantum, qui inſtant, vel contra debitorem litigant,
vel cum quibus pendet cauſa.ergo ex
ipſis non ſunt citandi niſi illi, quos conſtat
habere rem, & carcerari feciſſe debitorem.
25 Tu tamen dic, quod intelligi debet † de citatione
particulari, & quod nedum non citandi

tandi ſunt , ſed etiam illi ad quorum inſtan-
tiam non fuit debitor carceratus , & hoc fie-
ri debet per generalem citationem , ſeu per
edictum,vel proclama,iuxta doctr.Bart.in l.
ſi quis vxori.§.ſi fugitiuum. ff. de furt. & ad
Reg.qui poteſt inuitis,reſponde vt per Dec.
ibi.num.3.in fi.quod habet locum in priua
tis , ſecus in iudicijs , in quibus in quolibet
actu eſt neceſſaria citatio,vt ſupra. Eo magis
quum ex tali excarceratione debitoris pare
tur præiudicium creditoribus. Fallit tamen,
26 quod dictum eſt de citatione, quãdo † Prin-
ceps reſcriberet quem admitti debere ad ceſ
ſionem,nam eo caſu poſſet ceſsio fieri abſq;
citatione.de cuius tamen dicti veritate infra
videbis ſuo loco, quando tractabo materiã
citationis .

Secunda concluſio corellarie ſequitur ex
27 præcedenti,talis: Ceſsionis † beneficiũ,priuſ
quam debitori petenti concedatur , neceſſe
eſt quod debitor,vel condemnetur, vel con
* fiteatur in iudicio debitum . eſt magis cõmu-
nis opinio Doct.in l.pen.& vlt.ff.de ceſſ.bo-
nor.poſt Bar.iunc.Alex.in addit.ibi. & gl.in
l.1.C.qui bon. ced. poſ. & Canoniſt. in d.c.
Odoardus.de ſolut.Declara,confitentem de
bitum admitti,nedum ſi in iudicio confitea-
28 tur,ſed etiam ſi extra,nã & hoc modo† quis
poteſt debitum ſuum agnoſcere,vt per Bar.
cum glo.in d.l.pen.& ex vi dictionis alterna
tiuę, uel, quam ſufficit verificari in altero ex
propoſitis. ad late tradita per Doct. ex illo
tex.in c.inter cæteras.de reſcrip.

Declara ſimiliter iſtam cõcluſionem pro-
cedere,etiam ſi debitor ſit condemnatus,dũ
modo fateatur debitum , vt per Cyn. in d.l.
1.q.3.C. qui bon. cede. poſ. quem ſequitur
Alber.de Roſ.in Rubr.eiuſdem titu.col.2.in
prin.uerſi. item quæro,quando quis poſsit.
& tenet Hoſtiẽ.in ſum.tit. de ceſ.bonor. col.
1.verſ.cedere autem poteſt.& Bal. in §.fina.
colu.vlt. verſ. item quæro,quando debitor.
29 Inſt.de action.nam † ſi debitum negat, non
habet beneficium ceſsionis, ut d. l.pen.ff.de
ceſ.bonor.& per glo.& Doct.in d.l.1.C.qui
bon.ced.poſ.& in d.§.fin.Inſt.de action. ubi
Aret.in 3.col.uer.Et aduertas, quod ad hoc.
Ratio,quia,ut dictum eſt, beneficium ceſsio
nis datur confitenti debitum, non aũt negã
ti,vt per dicta iura,& Doctores. Intellige tñ
30 præmiſſa,† dũmodo ſic fateatur , quod nul-
la negandi occaſio relinquatur , ſecundum
Bal.in d.l.1.in 1.col.verſ. Secundo oppono,
& Aret.in d.§.fina.verſ.Et aduertas quod ad
hoc.Et nedum hoc requiritur , ſed etiam ad
hoc beneficium conſequendum, neceſſe eſt
quod debitor ſimpliciter fateretur, non aũt
conditionaliter,vel cum aliqua qualitate:pu
ta,ſi dicat, fateor me de rigore ſententiæ te-
neri,ſed non,inſpecta cauſæ ueritate.nã hoc
caſu,quum teneri ſe naturaliter neget.l.Iulia
nus.ff.de cond.ind. non datur ei beneficium
ceſsionis,vt per Doct.in locis prædictis.pro
quo vide latiſsime Moder. Arimin. in tract.
de ceſsio.bonor.q.2.prin.quæ incipit, Secũ
do principaliter quæro .

Tertium ex præmiſsis ſequitur corellariũ,
31 Quod cedens † bonis dimittere tenetur ſuis
creditoribus omnia bona, quæ tunc tempo
re ceſsionis habet, aliter non haberet bene-
ficium,etiam ſi omnia in præcedentibus cõ-
* cluſionib.poſita ſeruata fuiſſent.eſt commu-
nis opinio cum gl.in l.pen. ff. de ceſ.bonor.
ſecundum Bald.in l.ult.C.qui bon. ced. poſ.
col.pen. Adeo quod ſi aliqua occultauerit,
priuabitur hoc beneficio : occultãs enim eſt
ſimilis negati:neganti,vt ſupra in præced.di
ctum eſt,non competit tale beneficium,ſimi
liter igitur nec occultanti . intelligo tamen,
dummodo id doloſe faciat. l.hæreditatum.
§.ſi.& ibi Paul.Caſtr.& Alex.ff.ad l.Falci. Et
32 nedum † talis priuatur hoc beneficio , ſed
etiam punitur in duplum eius,quod occulta
uerat,ut dicit Bal.in d.l.1.col.2.in prin.verſ.
Quæro quid ſi cedens. & verſ. quærit gl.an
iſte.C.qui bon.ced.poſ.& ibi Sal.col.2.verſ.
Redeo ad quæſtionem. Sequitur Aret.in d.
§.fi.col.1.poſt prin.& col.pen. verſ. Quæro
aliquis ceſsit.nu.8.ſequũtur Moder.Arimin.
in d.tractat.q.5.prin. & Ratio iſtius dicti eſt,
33 quia,vt iam dixi , iſtud † beneficium ceſsio-
nis eſt ſubſidium miſerorum,non autem prę
ſidium doloſorum.l.fina.§.fi.ff.de ijs, quæ in
frau.credit.& l.pe.ff.de iure dot.quum igitur
talis fraudulenter detineat,& occultet bona
ex tali ſua fraude,& dolo,non gaudet bene-
ficio ceſsionis,ut dicit Bal.in conſi.400.inci.
in libris theſaurariæ.col.2.uol.5. quẽ ſequit
Natta conſ.361.inci.vĩ dicendũ.nu.6.uol.2.

Extẽdi põt iſtud corellarium ad decocto-
34 res,qui vulgo dicuntur falliti,ut & ipſis † ceſ
ſionis nõ cõpetat beneficium , ratione doli,
l.fi.§.fina.ff.de ijs, quæ in frau.cred.intellige
tamen,ſi talis fallitus ita bona diſtraxit,vt ab
aliquo

aliquo reperiri ſeu recuperari non poſſint, ſecundum Bal.in d.l.1.num.8.C.qui bo.ced. poſ.& conſ.400. incip. quod Iacobus. in fi. vol.1.& hoc prius tenuit Bar.in l.alia. §. eleganter.in fi.ſol.matr.quem ſequitur Iaſ.in §. fi.Inſt.de action.nu.8.9.& 18.Pariſ.conſ.94. nu.11.vol.1.& Boer.deciſ.349.incip.Quæritur an ciuiliter.col.7.& 8.vbi ſubdit hmôi decoctorem doloſum non gaudere annali, aut quinquennali dilatione. de materia, vltra prædictos, vide Nat.d.conſ.361.nu. 7. & latiſſimè apud Moder.Anchon.in trac.de mercat.tit.de decoctor.§.circa tertiam ſpeciem, num.9.10.29.30.& per tot.& in eo. tract.in §.peſſimum quidem genus.ubi habes, quid etiam in hoc ſtatuant municipalia iura. iſti libri communiter habẽtur, ideo ad eos remitto pro longiori cognitione.

Dixi talibus non competere beneficium
35 ceſſionis ratione doli, quia † non omnes falliti ſunt indigni tali beneficio, nam qui non ſua culpa, ſed fortunæ vitio decoxit, non excluditur a tali beneficio, vt late proſequuntur Anch.in d.tract.d.§.circa tertiam ſpeciẽ. ſub num.2.3.19.20.& 21.vbi contra Bal.nõ diſtinguentem, ita diſtinguit inter eum, qui dolo decoxit, uel vitio, & ictibus fortunæ; præſuppoſito tamen, ſecundum eum, quod talis decoctor, qui aduerſam fortunam allegat, ipſam probet.& hoc ex ea ratione, quia a communiter accidentibus falliti ſunt fraudatores, & quod omnibus cõmune eſt, præſumitur omnibus ineſſe, ſumpto arg. a ſolitis, iux.terminos.l.certi condictio.§. ſi nummos.ff.ſi cert.petat. vnde ad tollendum tale obiectum de ſolito, probari debet ipſa fortuna aduerſa, addita etiam cõſideratione qualitatis perſonæ ipſius decoctoris, quæ multum confert in hoc, iux. l ſi hominem.in §. quoties.iuncta l.ſeq.ff.de poſ.

Quarto modo ſequitur ex præmiſſis, Quod
36 cedenti † bonis veſtes relinquendæ ſunt, quibus quotidie fruitur, necnon inſtrumenta neceſſaria ad victum quærendum; iuxta artem ſuam.ita Cyn.in d.l.q.4.C.qui bon.ced. poſ.Aufrer.ad deciſ.Tholoſ.36. & eſt communis opinio ſecundum Panorm.in capitu. Odoardus.de ſolut.de qua per Ioan. à Medina in lib.de contract.quæſt.3. caute. 3. & q. 5.in hoc tamen multi ſunt tenentes, quod cedens bonis debeat nudus relinqui, vt videntur tenere glo.1.in l.qui bonis. & glo.fi, in l.pe.ff.de ceſ.bonor.& eſt tex. in l.cum & filij.C.qui bon.ced. poſ. quem refert, & ſequitur Alberi.de Roſa. in Rubr.C.qui bon. ced.poſ.col.1.in prin.uerſicu.item quæritur quibus bonis.& Bald. in d. §.fi.Inſt.de actio. col.2.in fi.verſi.quibus bonis.Et ad hoc propoſitum glo.in l.fi.§.fi.in vlt.glo.ff. de ijs que in frau.credit. dixit, quod cedenti bonis vſque ad ſacculum, & peram auferri debet, & nihil ſibi relinqui, nec etiam vnus minimus denarius, vt voluit glo. in d. l. pen.ff.de ceſ. bonor.Ex quibus tex.glo.& Doct.poſſet dubitari ſuper hoc quarto correlario.Pro quo tamen determinat Bar. in d. l.pen. Alber.& Bal.vbi ſup.& Saly.in d.l.1.col.2.uerſ. quæro ſecundo, an omnia bona, vbi poſt Cy.ibi dicit, quod ſaltem viles veſtes ei relaxantur, prout relaxari ſolent damnatis ad ſuppliciũ, iuxta.l.Diuus.ff.de bon. damnat. & ita tenet Ang.in l.cum & filij.& in l.ſi laborante. §.cũ in eadem.in fi.ff.ad leg.Rhod. de iactu. &, vt ſupra dictum eſt, ita communiter tenetur, vt dicit Imo.in d.cap.Odoardus.col.2. in prin. verſ.Sed in primo caſu. num. 14. & ſequuntur Faber, Aret.& Iaſ.in d.§.fi. Inſti.de actio. Paris de Put.in tract.ſindic.car. 375.nu.14. Rip.in l.in obligatione.col.2.de pignor. Afflic.in conſtit.Regni, incip.Conſtitutione regiæ.in ſexto not. & poſt eos Rolan. conſ. 7. quod incipit, Quoniam beneficium, in fine vol.2.ubi plura in hanc materiam congerit. Quæ ſententia nedum eſt communis, ſed & ſeruatur in practica, vt dicit Alberi.vbi ſupra & nititur æquitate, ſecundum Saly.in d.ver. quæro ſecundo.

37 Ampliatur iſta concluſio, vt nedum † veſtes ei relinquantur, ſed quod etiam ei relinqui debeant alimenta, quorum appellatione vltra comeſtibilia, continentur calciamenta, veſtimenta, & habitatio, vt in l.legatis.& in l.fi.de alimen.& cibar. legat. & ita Canoniſtæ tenent in d. c. Odoardus. vbi Abb. & Imo.in d. verſ. ſed in primo caſu. & Doct.in cap.ſtudeat.50.diſtin. Alber.tamen in dicta Rubr.in 2.col.verſ.Canoniſtę etiam. num.5. limitat hoc dictum Canoniſt.de iure ciuili in bonis poſt ceſſionem quæſitis, in quibus nõ eſt fraudandus alimentis quotidianis. l. qui bonis.ff.de ceſ.bonor.conſiderata ſuæ perſonæ conditione, l.4.ff.de ceſ.bonor.de quo late per Moder.Arimin.in d.tract.3.q.prin. & præſertim, num.9. & per Couarr. lib.2.va-

riar.reſol.capitulo primo,per tot. & nouiſſime Menoch.de arbitr.iud.lib.2. cent.2. caſu 183.vbi multa dicit in hac materia ceſsionis quo ad laicos.Quid autem in clericis,vide ipſum ibid.nu.29. vſque in fi.

Declarantur tamen præmiſſa non habere locum in eo, qui ceſsit bonis ignominioſe, vt puta in publico foro ad lapidem cum poſterioribus,pulſatis tubis;vel ſecũdum alia m. formam ignominioſam quam ſeruari Romæ dicit Cyn.in l.finali C.qui bon.ced.poſ. vbi dicit,quod cedens aſcẽdit leonem marmoreũ, qui eſt iuxta Scalas Capitolij,dicẽs, Cedo bonis. de quibus Rolan.d. conſ. 7.numero decimo,& vndecimo,& Menoch.vbi
38 ſuprà,num.14. nam hoc caſu † talis debitor cedens non tenebitur ſuis creditoribus aliquid ſoluere,ſed in totum liberabitur. Ratio eſt,quia talis ex hac ignominia quam ita cedendo contraxit,ſatis punitus videtur, vt dicit Guid.Pap.deciſ.343.quæ incipit,Cedens bonis.vbi dicit, Cedens bonis non liberatur quin ſoluat, ſi perueniat ad pinguiorem fortunam,l.qui bonis.C.qui bo. ced.poſ. quod verum intelligo,niſi vituperoſa fieret ceſsio, vt quia remotis familiaribus, de culo percuſſit ſupra lapidem, iuxta conſuetudinem curiarum ciuitatis Lugduni,& aliorum diuerſorum locorum,quoniam tũc liberatur, etiam ſi perueniat ad pinguiorem fortunam, vt eſt, glo.in cap.ſicut dignum.in §.4.& glo.in uerſ. ſi habent,ibi,niſi pro eo &c. extra de homi-
39 cid.hæc ille. Cum igitur ignominia, † quæ pœna corporalis eſt, ſuccedat loco debiti pecuniarij, per eam ab ipſo debito in totum liberatur,vt etiam dixit Felyn.in capitulo,ad liberandam.de Iudæis.ſub num.3. uerſ. Sed declara iſtam regulam.& in d. c.ſicut dignũ. num.12.uerſ.in gloſa,in uer.babeat.poſt Romanum,quem citat,ſing.24.incip.quod non valens ſoluere.nu.2. & 3. & Menoch. ubi ſuprà, num.22.& 23.ubi contra Couar. in loco quem ipſe citat, tenet cum Guid. ſententia in d.deciſ.vide ipſum.

Vltimo pro complemento aduerte,quod
40 cedens † quocunque modo cedat bonis,retinet bona prohibita alienari, feudum, emphyteuſim,& ſimilia,quæ non ita reſident in cedente,vt eius ſint,& in ſua diſpoſitione,ſecũdum Bal.in l.1.C.qui bon.ced. poſ. quem ad hoc citat Alex.ad Bar. in l. qui cedit.ff.de ceſ.bonor.in lit.c.& de hac ſatis.

QVAESTIO X.

Exceptio quæ competebat,vel obſtabat cedenti an competat, vel obſtet ceſsionario.

SVMMARIVM.

1 *Ceſſio actionum & iurium, an ſecum ferat exceptionem.*
2 *Exceptio ſtatutaria, quæ obſtabat cedenti,an obſtet ceſſionario.*
3 *Ceſſionarius non debet eſſe melioris conditionis cedente.*
4 *Iuris nemo plus ad alium transferre poteſt quam ipſe habeat.*
5 *Res tranſit cum ſua cauſa,ſuis vitijs,& ſuo onere.*
6 *Succeſſor cum eo cui ſuccedit pro eodem reputatur.*
7 *Exceptio eſt actionis excluſio.*
8 *Cauſa ceſſante,cuius contemplatione quid prohibetur,ceſſat & ipſa prohibitio.*
9 *Vitium inhærens perſonæ non tranſit ab ea cum re in alium ſed reſidet cum ipſa perſona,& cum ea moritur.*
10 *Vitia perſonalia,cum perſona expirant.*
11 *Excommunicatus,quod poſſit cedere, & donare ſuam actionem alij,& omnia facere,quæ ad ſuum commodum ſpectant.*
12 *Excommunicatio afficit perſonam tantum, & non bona excommunicati.*
13 *Ceſſio banniti ex cauſa,ex qua bona veniunt publicanda non valet.*
14 *Ceſſionarius quando repellatur exceptione, quæ obſtabat cedenti.*
15 *Ceſſionarius banniti ex titulo oneroſo debet audiri ad ius ſibi ceſſum,non obſtante ſtatuto quod bannitus non audiatur.*
16 *Ceſſionario in re tranſeunte de vna perſona ad aliam,non poteſt obijci,quod poterat cedenti.*
17 *Exceptio quæ obſtat cedenti,non obſtat ceſſionario quando eſt diuerſa ratio.*

QVAERO decimo, occaſione
1 præmiſſorum, an ceſsio † actionum,& iurium ſecum ferat exceptionem, ita vt exceptio quæ competebat cedenti competat etiam ceſsionario,vel quæ obſtabat cedenti, obſtet etiam ceſsionario,Iſta quæſtio licet caderet in quæſtionibus pertinentibus ad iudicia, quia tamen dependet à contractibus, & ab ipſis prouenit, eam hic collocaui. Pone igitur, aliquis,puta, bannitus ex forma ſtatuti non debet audiri, modo iſte talis cedit actiones,
2 vel ſua jura alteri, quæritur an iſta † exceptio ſtaturaria ita obſtet ceſsionario ſicut obſtabat cedenti.

Hanc quæſtionem tetigerunt, & tractauerunt, Bal. in diſpu. ſua, incipien. ſtatuto cauet, quod fœnerator. col. 12. & ſeq. & alibi idem Bal. & Saly. in l. qui ſtipendia. C. de procura. & ante eos Dyn. quem ſequi ſunt idem Bal. Ang. & Alex. in l. ſi cum dotem. §. ſi patri. ff. ſol. matrim. & alibi Dyn. in c. is qui. de reg. iur. in 6. & idem Dyn. & Iacobus de Arena, quos ſequuti ſunt Ang. & Imo. in l. doli mali, ff. de nouat. & ibi Bar. in q. pen. glo. & Doct. in c. 1. de iurepatron. in 6. & alibi Barto. in l. apud Celſum. §. ſi cum legitima. ff. de doli except. & in l. ſi conſtante. in 9. q. 2. par. ff. ſolu. matrim. Anch. conſi. 245. vbi hanc quæſtionem in terminis ponit. & ante eos Specul. in tit. de ceſſi. action. §. 1. verſi. item illud quæritur. & in tit. de procurat. §. ſequitur. uerſi. Quid ſi quis excommunicatus. Pau. de Leaz. in diſputat. ſua, incip. Vſurarius. ad fi. & Bald. in l. per diuerſas. in 9. q. C. mand. & alibi idē Bal. in l. & hæredi. §. non autem. ff. de pact. & Ang. in l. ex legato. C. de legatis.

Specul. in d. verſ. Quid ſi excommunicatus. vocat iſtam quæſtionem venerealem, & fuiſſe diſputatam, & Ioan. And. ibi, in ver. venereales. in addit. ait iſtam eſſe decimam ſextam quæſtionem venerealē. cui adde, quod hanc quæſtionem diſputauit Barthol. Brixi. vt apparet in ſuis qq. venereal. q. 16. quæ incipit, Quidam cum eſſet excommunicatus. de qua etiam per Ioan. And. in Mercurial. Et licet iſti Doct. ſcilicet Ioan. And. & Brixien. loquantur in excommunicato, tu tamen idē dicas in bannito, vt alibi latius dicā dum loquar de bannitis, præſertim in ea quæſt. an bannitus poſſit eſſe arbiter. in fine. & in illa quæſt. An bannitus poſſit eſſe arbitrator ſeu arbiter conuentionalis. & præſertim in prin. in verſ. Et pro hac opinione facit. Ioā. And. in addit. Specul. ſuper tit. de ceſ. actio. §. 1. ad fi. uerſ. illud etiam quæritur. in addit. quæ incipit. l. fi. vide quod notatur &c. ponit iſtam quæſtionem de bannito cedente iura, fuiſſe diſputatam à Federico de Schalis, & ibi ponit fundamenta per quæ motus fuit Federicus ad tenendū, quod ceſſionarius licite agit etiam ex cauſa lucratiua banniti, qui non poterat agere prohibente ſtatuto, vt in propoſita q. noſtra. eius relata dicta videat apud eū lector, quia paſſim Specul. habetur.

In hac quæſtione ſunt argumenta hinc inde, tam quod ceſſionario obſtet exceptio, quę obſtabat cedenti, quā quod non obſtet.

3 Et pro primis, quod ſcilicet obſtet, facit iſta ratio. Nam † ſi ceſſionarius agere poſſet vigore ceſſionis ſibi factæ, eſſet melioris conditionis, quam ille qui ius ſibi ceſſit: conſequens eſt falſum, ergo & antecedēs. Aſſumptū probatur ex regula iuris, de qua in §. non debeo. l. in omnibus officijs. ff. de reg. iur. vbi ad literam dicit Iuriſconſ. Non debeo melioris conditionis eſſe quam auctor meus à quo ius in me tranſit. & ibi gl. in ver. non debeo, concor. exemplificando citat, quibus hoc dictum ualidatur. igitur ipſi ceſſionario obſtat exceptio, quæ obſtabat cedenti.

4 Item, & ſecundo facit cōſimilis ratio, quę ad literam ponitur in l. nemo plus iuris. ff. de reg. iur. ubi idemmet Iuriſcōſ. ait. nemo † plus iuris ad alium transferre poteſt, quam ipſe habet. Sed ſi ille cui facta eſt ceſſio à non valente agere, agere poſſet, cedens videretur (contra iuris regulam) ceſſiſſe illud commodum, quod ipſe non habebat, quod tamen falſum eſt, tam ex præd. reg. quam ex alia. l. nemo plus commodi. & l. hæredem. ff. eod. tit. & ex l. traditio. de acquir. rer. domin. Nec id tantum iure ciuili probatur, ſed etiam canonico, in c. nuper. de donat. int. u. ir. & vxor. & in c. quod autem conſulis. in fi. extra de iure patron. vbi tex. dicit: Pro non dato habetur quod ab illo datur, qui non poteſt de iure donare.

5 Vlterius facit, nam † res tranſit cum ſua cā & ſuis vitijs, & ſuo onere, vt ad literam dicit tex. in c. cum non ſit in homine. in fi. extra de decimis. in c. paſtoralis. eo. tit. in c. ex literis. de pignor. & de iure ciuili eſt tex. in l. alienatio. de contrahen. empt. cum concor. Sed cū cedens iura, & actiones ſuas alteri tempore ceſſionis agere non poſſit ratione inhabilitatis, quia bannitus, ergo rem cedendo videtur ipſam vitioſam cedere, & ex conſequenti ceſſionario (ratione vitij cedentis) eędemmet exceptiones obſtant, quæ ipſi cedenti obſtabant.

6 Ad hæc accedat, nam † ſucceſſor cum eo cui ſuccedit, pro eodem reputatur. Sed cum cedēti obſtet exceptio, ergo & ceſſionario. Aſſumptum patet ex c. aduerſus conſules. in fi. ver. ex. de iurepatron. ſeu de immun. eccleſ. ex. c. paſtoralis. §. præterea. verſi. ad quod dicimus. ext. de offi. ordin. & in iure ciuili. ex. l. hæres abſens. ff. de iudic. & ex l. quædam. §.

nihil intereſt.ff.de eden.ubi tex.formaliter di
cit:Nihil intereſt ſi ſucceſſores, aut pater,aut
dominus argentarij fuerunt eiuſdem profeſ-
ſionis,quia cum in locum, & in ius ſuccedāt
argentarij,partibus eius fungi debent.& ibi
glo.in ver.profeſsionis.dicit,uel non,ſubau-
di,quia eiuſdem iuris debet eſſe ſucceſſor, &
allegat concordantes, vt ibi per eum. & iſta
opinio videtur etiam fundata in ratione na-
turali,ut dicit Cagnol.in d.§. non debeo.l.in
omnibus.de reg.iur.in prin.

Ex quibus omnibus videtur in terminis
propoſitæ concluſionis, quod ceſsionario
obſtent eædem met exceptiones, quæ obſta
bant cedenti,& ex conſequenti, quod uigo-
re ceſsionis ſibi factę agere non poteſt,quia
7 † exceptio eſt actionis excluſio.l.2.de excep.
cap.2.de ordi.cognit.ca. 1.ext.de except.&
alibi paſsim.

8 Ecōtra autem, quod ſcilicet † ceſsionario
non obſtent exceptiones,quæ obſtabant ce
denti, & quod ipſis non obſtantibus agere
poſsit vigore ceſsionis ſibi factæ,ſiue ab ex-
communicato, ſiue à bannito, probatur ex
hoc. Ceſſante cauſa, cuius contemplatione
quid prohibetur, ceſſat etiā ipſa prohibitio,
ad notat.in l.adigere. §. quamuis.de iure pa-
tron.& c.cum ceſſante.de appel. Alex. in l.ſi
conſtante.in prin.in ult.col.ff.ſol. matrim.&
in l.vlt.in 1.no.in 1.colum.C.de edicto Diui
Adria.tol. Felyn. in ca. quæ in eccleſiarum.
col.12.in uerſ. Secunda declaratio,extra de
conſtit.& in c.poſtulaſti.col.3.uer.per iſtum
tex.ext.de reſcrip.& ad late congeſta per Ti
raq.in Tract. quod ceſſan. cau. & oēs Doct.
paſsim.Sed in ceſsionario ceſſat cauſa, id eſt
bannum,quo affectus bannitus cedens pro-
hibitus erat agere, ergo ei obijci non poteſt
impedimentum, quin agere poſsit.

9 Validatur iſta ratio,nam † vitium inhærēs
perſonæ non tranſit ab ea cum re in alium,
ſed reſidet in ipſa perſona, & cum ea mori-
tur. Sed bannum reſidet cum perſona ban-
niti,& ſic cum cedente, nō autē tranſit cum
re ceſſa in ceſsionarium,ergo exceptio,quæ
ipſi cedenti obſtabat,nō obſtat ceſsionario.
aſſumptum patet, quia vitium perſonale nō
tranſit in ſingularem ſucceſſorem. l. vitia. &
ibi Bar.C.de acqui.poſſeſ.l.an vitium. primo
reſponſo. de diuerſ.& tempo.præſcrip. Pro
ponitur enim ibi,an vitium auctoris noceat
habenti cauſam ab eo. & concludit, quod
non,ſub ijs uerbis: Et puto neque nocere,
neque prodeſſe: nam denique & vſucapere
poſſum, quod auctor meus vſucapere non
potuit.& loquitur ille tex.in vitio cohærente
perſonæ, ut dicit ibi gl.ſuper ver.an vitium.
prout etiam loquimur in propoſita conclu-
ſione.id eſt in banno, quod perſonæ cohæ-
10 ret,nam † uitia perſonalia poſſeſsionum,ſeu
perſonarum,cum perſona expirant. §.ſed ꝗ
principi.Inſt.de iure nat.gent. & ciu.in fi.cui
conſonat tex.in cap.petiſti.7.q.1.& ſit ex ijs
firmata pars negatiua,pro qua eſt etiam tex.
in l.apud Celſum.§. ſi cū legitima.& ibi Bar.
ff.de doli except.pro qua vide Bal.in l.ſi cum
dotem.§.ſi patri.ſol.matrimo. num.4.glo.&
Alex.in l.ſi donaturus.§.ſi.ff.de cōd.ob cauſ.
idem Bal.in l.ſi.C. de iure dot.

Quæſtio iſta dependet ab ijs,quæ infra di
cam in quæſtione, An bannitus amittat be-
neficia iuris communis,uel eius tantum ciui-
tatis cuius banno ſuppoſitus eſt, & quæ be-
neficia amittat,& quæ retineat.Ideo pro hu-
ius intelligētia remitto ad ibi dicta.ultra quæ
tamen ibi dicta, nota,quod Doct.diuerſimo
de reſoluunt hanc concluſionem propoſitā,
& tamen omnes finaliter in vnum tendunt.
Bart.Brixien.vbi ſup. ponit quæſitum in ex-
communicato, & in ſolutione dicit, Credo
11 quod excommunicatus † poteſt cedere, &
donare ſuam actionem alij,& omnia facere,
quæ ad ſuum commodū ſpectant, & ille cui
ceſſa eſt actio,ſtatim agere poteſt, remoto iā
impedimento:& ponit exemplum ſic, quia
ſi vendidiſſet villam in qua haberet iuſpatro-
natus, ſtatim emptor poſſet præſentare, &
delegare poſſet ſuum debitorem alij, & ille
ſtatim ageret. iſta ſolutio licet poſſet proce-
dere in excommunicato,non tamen ita paſ-
ſim procedit in bannito, nam excommuni-
12 catio † afficit perſonam tantum, & ex eo,ꝗ
quis excommunicatur, non dicuntur eius
bona affecta, & ſic non poteſt ſuo ceſsiona-
rio obijci,quod ipſi poterat. Car. in clem.1.
q. 7. de except.Specul.tit. de procurat.§.ſe-
quitur uidere.uer.Quid ſi excommunicatus.
Archid.in c.pia.de except.& Gemi. poſt gl.
in c.1.de iure patron.in ſexto. Secus in ban-
nito,nam & cum banno poſſunt eodem mo
do affici bona ipſius banniti.Vnde videmus,
quod in reſtitutione aduerſus bannum, ad
hoc ut bannitus reſtituatur ad bona, neceſſe
eſt, quod de ipſis bonis mentio fiat, vt latę
dicam

dicam alibi in quæſt.illa famoſa, An banni-
tus reſtitutus recuperet bona, ad quã remit-
to ne idem ſæpius repetam.

Specul.igit in d.tit.de ceſſio.act.in d.uerſ.
illud ẽt quæritur.loquendo in terminis quæ-
ſtionis noſtræ,in materia banniti,propoſitis
13 hincinde argumentis,dicit,† quod ſi aliquis
ſit bannitus ex cauſa pro qua bona publican
tur,tunc ceſſio non valet,ex ea ratione, quia
actiones competunt fiſco, & contra fiſcum.
ff. de ſolut.l.qui hominem.§.qui filium meũ.
ff.de capit.diminut.l.2.ff.pro ſocio.l.actione.
§.publicatione.& Inſt.de ſatiſdat.§.publica-
tione.& l.ſi debitori deportato.de fideiuſ.Si
vero ſit bannitus ex alia cauſa, tunc ait eſſe
ſubdiſtinguendum, quia talis aut habet cau-
ſam lucratiuam,aut oneroſam: ſi habet cau-
ſam lucratiuam,obſtet ei exceptio:ſi vero ha
bet oneroſam,non obſtet, vt eſt deciſio ro-
tunda in l.apud Celſum. §. de auctore.verſ.ſi
quis autẽ. ff. de doli mali, & met. excep.qui
tex.ita clare ad literam cantat. Si quis ex cã
legati vendicet,aut ſi is cui ex cauſa donatio
nis res præſtita eſt,vendicet, an de dolo ex-
ceptionem patiatur ex cã eius in cuius locũ
ſucceſſerit. & magis putat Põponius ſummo-
uendum.& ego puto exceptione eos eſſe re
pellendos, cum lucratiuam cauſam ſint na-
cti: aliud eſt enim emere,aliud ex his cauſis
ſuccedere.& ibi glo.in ver.repellendos.

Et licet Specul.vbi ſup.referat in hoc,opi
niones aliorum tenentium,quod indiſtincte
agere poteſt,& aliorum indiſtincte tenentiũ
quod agere non poterit,vt licet videre apud
ipſum,nam communiter habetur,ibique Io.
And.longam ſuper hoc faciat additionem:
* Tamen magis cõis * cõcluſio eſt cũ ſuprad.
diſtinct.de cauſa lucratiua,& cauſa oneroſa,
vt teſtatur Alex. in d. l. ſi cum dotem.§.ſi pa-
tri.num.5.in ſi.ſolu. matrim. per d.§. de au-
ctore.& §.ſi cum legitima. qui.§. præcedit
verſi.ſi quis autem ex cauſa legati. & iſta fuit
opinio glo.in d.l.an vitium.ſuper ver. noce-
re. dum declarando iuriſconſ.qui dicebat ſe
putare vitium auctoris neque nocere,neque
prodeſſe,dicit,cum contra me agitur,ſed cũ
ego ago obeſt, ſi habeo lucratiuam cauſam.
Ex qua glo.pro reſoluta, & clara concluſio-
ne quæſtionis,colligitur ſupra poſita vera di
14 ſtinctio.Quod quando quærimus, † an ceſ-
ſionarius repellatur exceptione, quæ obſta-
bat cedenti; dicendum ſit,quod ſi agat repel
litur,dummodo agat ex cauſa lucratiua:ſi ve
ro ſe defendat, tunc indiſtincte non obſtat
ei exceptio. Bal.in d.l.ſi cum dotem. §. ſi pa-
tri.in 3.not.ſolu. matrim.not.in l.4.§.ſi com
munem.fini.regund.Bal.in c.1.col.2.in fine.
verſi. An autem admittatur bannitus. in tit.
hic fi.lex Conr.Io.And.in c.veniẽs.de accuſ.
in nouella. Paul.de Caſt. in l.ſed & ſi quiſ.ſi
quis caut.not.in l.Papinia.exuli.ff.de minor.

Ampliatur hoc dictum procedere etiam
ſtante ſtatuto, quod bannitus non audiatur.
15 Nam & eo caſu † Ceſſionarius banniti ex ti
tulo oneroſo debet audiri ad ius ſibi ceſſum.
Iſta fuit ſententia Dyni in d.l.ſi cum dotem.
§.ſi patri.ſolu.matrim.quem ſequũtur Doct.
& Ioan.de Pra.in l.ſeruum quoque.§.ſi quis.
de procurat.Bald.in l.per diuerſas.in 9.q.C.
mand.& in l.qui ſtipendia.col.1.uer. Secun-
do hæc lex eſt in argumentum.C.de procu-
rator.Specul.in titu.de ceſ.act.§.1.verſ.illud
etiam quæritur.& ibi Ioã.And.in addit.ma-
gna quæ incipit,vide quod not. & ibidem ẽt
Bal.in addit.in verſ.Si bona banniti. & Saly.
in d.l.per diuerſas.q.12. Et iſta diſtinctio ẽt
habetur in glo.l.uitia poſſeſsionũ. ſuper uer.
a maiorib.C. de acquir. poſſeſ. intelligendo
etiam ſemper quæſtionem in terminis ſuis,
quando ſcilicet vitium cohæret perſonæ ce-
denti,& non rei ceſſæ,vt eſt uot. gloſ.in c.1.
in ver.ſemeſtre.de iure patron.per d.l. an vi-
tium.de diuerſ.& tempor.præſcrip.l.vitia.de
acquir.poſſeſ.Specul.tit.de procur.§.fi. uerſ.
Quid ſi excommunicatus.Imo.in d. l. ſi cum
dotem.§.ſi patri.Ioã.And. in d.c.1.in nouel.
Bartol.in d.l.apud Celſum.§.ſi cum legitima
de doli except.& in l.doli mali. col.vlt.q.pe.
ff.de nouat.ubi hoc intelligit ſeruata ſuprad.
diſtin.de cauſa lucratiua, & oneroſa. Si autẽ
vitium cohæret rei, tunc etiam ceſsionarius
agens repelleretur indiſtincte, nam res tran-
ſit cum cauſa ſua.l.ſi conuenerit. §. ſi fundus.
de pignorat.act. & tunc locum haberent ar-
gumenta in contrarium adducta primo lo-
co,vt clare concludit Dyn.in d. reg.is qui in
ius.nu.15.vbi propoſita quæſtione, & argu
mentis hinc inde,dicit, mihi autem videtur,
quod cum exceptio iſta perſonæ cohæreat,
& non rei, quod aut ſucceſſor habet titulum
lucratiuum vel quaſi, & tunc obſtat:aut ha-
bet titulum non lucratiuum,nec quaſi,& tũc
non obſtat,per d.l.apud Celſum.§. ſi quis au
tem ex cauſa legati.§.de auctore.& §.ſi cum
legitima.

legitima.eiuſdem ſententiæ poſt Din.fuerũt Bal.in l.fi.in prin. col.2.verſ. & ex hoc colligetria.C. de iure dot. & de hoc eſt caſus in l. doli.ff.de nouat.Barto.in l.qui duos. in prin. de lega.2.Nicol.de Neap. in l. cum pupillus. de tute.& ration.diſtrahen.in lectu.Ang.in l. pars literarum.ff.de iudici.Paul.de Caſt.cõſi. 45.Card.in clem.1.verſi.quem etiam.q.3.de conceſ.præben.Alex. in l. ſi donatarius.§.1. de cond. ob cauſ.& in l. ſi poſt diuortium.ff. ſol.matrimon.cum cõcor. per oẽs adductis.

Sic igitur remanet firma concluſio quæ-
ſtionis,vt ſupra declarata,Quod ceſsionario
16 † in re tranſeunte de vna perſona ad aliam
non poteſt obijci,quod poterat cedenti.Ra-
tio(vltra prædicta)eſt, quia mutata perſona
mutatur ſtatus rei, vt etiam concludit Rom.
in conſ. 87.incip. circa id de quo quæritur.
col.2.num. 3.vbi dicit,luce clarius extare,ꝙ
illa exceptio quæ cedenti obſtat, & quæ ſo-
lũ ex perſona ſua prouenit,ceſsionario obij-
ci non poteſt.& generaliter quælibet res iu-
dicanda eſt ſecundum præſentem,& nouum
ſtatum,qui ei acceſsit,nõ ſecundum antiquũ.
c.ferrum. 50. diſt.l. non diſtinguemus. §. ſa-
cerdotio.ff.de arbitr.cum multis concor.de
quibus per Calder.in diſputat.incip.impetra
uit clericus beneficium. Anchar. conſi.171.
incip.Caſus talis. col. 2. quod reiterat conſ.
404.col.fi.Bart. in conſ. 180.Alex. conſ.35.
col.pen.volu.4.Soci.conſ.97.colu.2.uol. 1.
Bologn.conſilio 4.Iacob.de Sanct.Geor.in
Sum.inueſt.feud.in ver.Qui quidem inueſtit.
col.17. cum ſeq. Præpoſ. Mediolan. in titu.
qual.Vaſal.debeat dom. fidel. iura.col.fi.Iaſ.
conſ.21.vol.1.Deci.in l.1.§. fi. ff.de offi.eius.
& in l.in omnibus cauſis. ad fi. ff. de reg.iur.
Curt.iun. in conſ.42. incip. habita diligenti
conſideratione.num.5.& Cagnol.in l.qui in
ius.ff. de reg.iur. Secundam etiam rationem
aſsignat Iaſ.in l. ſi res obligata. in vlt. ver.de
17 leg.1. vbi concludit,† quod exceptio, quæ
obſtat cedenti non obſtat ceſsionario,quan
do eſt diuerſa ratio,per tex. in d.§.ſi cum le-
gitima. cum ibi not. per Bart. & in d.l.fi.vbi
glo.& Doct.C.de iure dot.ut in caſu propo-
ſito: non eſt enim eadem ratio in cedente,
quæ eſt in ceſsionario,ratione banni, quod
reſidet in bannito cedente, & eius perſonã
afficit,non autem tranſit in ceſsionarium,vt
ſupra dictum eſt, & infra latius dicam in q.
An bannitus amittat beneficia iuris commu
nis.& in quæſt. An bannitus reſtitutus ipſo
iure recuperet bona confiſcata.vbi latius de
pertinentibus ad hanc quæſtionem diſſero,
& etiam infra aliqua in quæſt. ſequen. circa
finem.& pro materia vide tex.cum glo. in l.
vlt. ad vel. §.ſi mulier.in fi. & Din. in regu. is
qui.de reg.iur.in 6.num.17.iun.addit.in ver.
Adde quod emptori.

QVAESTIO XI.

Ceſsionarius aut hæres agere volentes an debeant docere ſe eſſe tales, ab initio.

SVMMARIVM.

1 *Ceſſionarius alicuius nõ poteſt agere contra aliquem niſi probet ſe talem.& 13*

2 *Litis proſequutio non transfertur de perſona in perſonã, niſi in hæredibus, vel vniuerſalibus ſucceſſoribus.*

3 *Agenti contra ceſſionarium incumbit onus probandi illũ eſſe talem.*

4 *Debitor licet poſſit capi a creditore nulla præcedente citatione, ex forma ſtatuti, uel inſtrumenti, ſecus ad inſtantiam ceſsionarij, niſi prius diſcuſſo de ceſſione citato debitore.& 5.*

6 *Perſona in quolibet actu in primis, & ante omnia legitimanda eſt.*

7 *Clauſula, ſupplentes omnem defectum, non tollit exceptionem illegitimitatis perſonæ.*

8 *Exceptio(tu non es talis)non includitur ſtatuto reijciente exceptiones.*

9 *Ratio iuris non eſt ante quęrenda quam perſona.*

10 *Fundamentum ſuæ intentionis, quis probare debet, aliter non auditur,& ſuccumbit.*

11 *Sententia lata contra defunctum exequi poteſt cõtra eius hæredem uniuerſalem.*

12 *Hæres debitoris ſi ex forma ſtatuti poteſt carcerari, debet prius liquidari quod ſit hæres.*

14 *Filius volens admitti ad hæreditatem patris debet ſe filium probare.& 16*

15 *Qualitas cauſans aliquid, debet probari.*

17 *Agnationem uel genus allegans, debet illud probare.*

18 *Debitor, qui ex forma ſtatuti poteſt capi ad inſtantiam creditoris, poterit etiam capi ad inſtantiam ceſſionarij, licet ſtatutum non dicat.*

19 *Statutum dicens, inſtrumentum mandari debere executioni contra debitorem, comprehendit etiam ceſſionarium, cognito quod ſit ceſsionarius.*

20 *Perſonæ ſunt legitimandæ in quocunque iudicio, etiam ſummario.*

21 *Exceptio, Tu non es ceſſionarius, uel tu non es hæres, eſt peremptoria.*

QVAERO vndecimo, Aliquis vult agere vt ceſsionarius, vel vt hæres alicuius,& proſequi litem per ſuum auctorem

auctorē ceſſam, vt puta ceſsionarius petēdo
exequutionem contra debitorem, vel hęres
contra debitorem hæreditatis, opponitur,
Tu non es talis, an in primis debeat ſe talem
docere, vel etiam contra illos agere volen-
tes teneantur prius docere eos eſſe tales. Et
Bal.in l.per diuerſas.in 10. q. C. mand.con-
1 cludit, quod † ceſsionarius agere non poteſt
per exequutionem contra debitorem, nec
creditor contra hæredē debitoris, niſi prius
cognito an ſit ceſsionarius verus, vel an hæ-
res debitoris, per dictum Innocen. in c.quia
G.de iudicijs.vbi Innoc.poſt medium, ita di-
2 cit. Non transfertur † proſequutio litis de
perſona in perſonam niſi in hæredibus, vel
vniuerſalibus ſucceſſoribus.C.de acquir. hæ
red.l.ſi.& l.Pomponius.§. cū quid.ff.de acq.
poſſeſ.& Bal.ſequitur Rom.conſ.143.incip.
Quod ceſsionarius.circa finem. alias eſt con
ſil. 142. uerſic. ſi igitur clare probatum eſt
hunc ceſsionarium, &c. vbi præſupponit, ꝙ
3 ad hoc ut quis agere † uel conueniri poſsit,
vt ceſsionarius, conſtare debet illum eſſe ta-
lem, & eundem ſequitur Iaſ. poſt Ang. Inſt.
de action.§.fuerat.num. 62. Sed ſi prius con
ſtet eum eſſe hæredem vel ceſsionarium, da-
tur ei exequutio, quam habebat ſuus auctor
contra ſuum debitorem, vt dicit Barb.conſ.
25.volu.1.Sal.in d.l.per diuerſas.q.14. Ang.
in l.poſtulante. ff. ad Trebel. & in l.actio.C.ſi
vnus ex plur.hæred.credit.& Bar. in l.credi-
tores. C. de pignoribus. pro quo facit not.
Hippol.de Marſi.ſing.26.incip. licet ex for-
4 ma.vbi dicit, quod licet † ex forma ſtatuti vel
inſtrumenti ad inſtantiam creditoris poſsit
capi debitor nulla præcedente citatione, ta-
men hoc nunquam fieri poteſt ad inſtātiam
ceſsionarij, quia prius de ceſsione diſcuti
oportet citato debitore & allegat Bal.citatū
ubi ſup. inhærentem Innocen. in præcitato
loco.quod dictum (dicit ipſe) refert, & ſequi
tur Alex.conſ.95.incip.viſis proceſsibus. in
4.col.& in conſi.443.incip. Viſis narratis in
themate.in 2.col.& ne erres, quia non citat
volumen cōſil. Alex. adde tu, quod primū,
ſcilicet conſ.95.eſt in 2.vol.vbi Alexan.in 3.
columna in meis; numero nono, dicit, quod
5 licet † debitor ad inſtantiam creditoris capi
poſsit nulla citatione præcedente debitoris
ex forma ſtatuti vel inſtrumenti, tamen hoc
nunquam fieri poteſt ad inſtātiam ceſsiona-
rij, quia prius de ceſsione diſcuti oportet ci-
tato debitore.& allegat Bal.& Innocen. vbi
ſup.& Bar.in d.l.creditores.ex quo (dicit ip-
ſe) in practica pronunciatum fuit nullam fuiſ
ſe capturam factam de debitore ad inſtantiā
ceſsionarij, ut ſupra. & hoc ad effectum vt di
ſcutiatur an ſit ius ceſsū necne: de hoc enim
non poteſt debitor eſſe certus, vt dicit Bal.in
d.l.per diuerſas.num.21. verſ. aduerte tamē.
& iſtud etiam tenet idem Alex.in 3.vol.cōſ.
96.incip.in præſenti cauſa.in prin. & in cōſ.
115.in fi.uol.7.& Marſi.vbi ſup. dicit ſe in fo
ro mercantiæ Bononiæ practicaſſe hanc do
ctrinam in quadam litera cambij in cauſa ſa
tis urgēti, & ſe remittit ad dicta per ſe in ſuis
lecturis, in l.ſi quæramus.ff. de teſti.& in l.ſi
quis ne quęſtio.in 3.col.nu.11.verſ. adde ēt.
ff.de quæſt. Ego in lecturis Marſilij hactenus
impreſsis apud me extantibus non vidi Le-
cturam de teſtibus ab illo vt ſupra allegatā.
vtcunque ſit, vide omnino ea, quæ ipſe dicit
in d.uerſ. Adde etiam, continuando per mul
ta.& Bal.poſt Alex.& Boer.quos citat, refert
& ſequitur Rolan.conſ.20.incip.in præſenti
conſultatione.num.14. verſ. Quarto confir-
matur.vol.1.

Rationes præmiſſæ queſtionis plures, ſed
duas potiſsimum ex Doctoribus adducam.
6 Prima ratio eſt: Quia in quolibet † actu in pri
mis, & ante omnia perſona legitimanda eſt.
l.ſi quæramus.& ibi omnes Doct.hoc notāt
ff.de teſtamen.§.omne autem ius. Inſt. de iu-
re natur.gen.& ciui. c. quærendum.c.alieni,
& c.ſunt qui.il 2.2.q.7.c.1.de accuſat.l.Sena-
tus.l.non ignorat.l.iniquum.& l.pen.& fi.C.
qui accuſ.nō poſſunt.l.liber captus.C.de pe-
tit.hæred.& l.quidam referunt. ff.de iure co-
dicil. Perſona enim prius quęri debet, l.ſi quę
ramus.de teſt. l. 1. de procurat.& hoc etiam
in iudicio quantumcunque ſummario. glo.
ſing.in l.2.& ibi Bar.in fi.& alij poſt eum.C.
de edic.Diui Adri.tollen.& idem Bar. in ex-
trauag. ad reprim.in ver. ſine figura iudicij.
col.2.Bal.in l.3.§.ibid.ff.ad exhib.& in d.l.fi.
col.14.q.5.C.de edic.Diui Adria.toll.tradūt
Doct.omnes in Rubr. C. qui admit.Fel.in c.
veniens.col.6.de teſti.Deci.in d.l.fi.num.47.
Alex.conſ.59.colu.1.volu.2.aliàs.1.Iaſ.in d.
Rubr.C.qui admit.Petr.Gerar.ſing.23.Mar-
ſil.in l. ſi quis ne quæſtio. ff. de quæſt.Crau.
conſ.104.in prin.Rolan.conſ.71.num.6.vo-
lum.1.Aſinius in prax. iudici.§.28.c.1.nu.2.
7 Licet † etiam ſuperior tolleret omnem ex-
ceptionem,

ceptionem,& in reſcripto apponeret clauſu
lain,ſupplẽtes omnem defectum, hoc enim
non obſtante poteſt opponi cõtra impetrã-
tem,quod non eſt perſona legitima, nec ha-
bilis ad actum de quo agitur.Deci. in cap.ex
parte.il 2.de offi.deleg.Crau.d.conſi.104.in
prin. Rolan. d.conſi.71.num.5.Nec talis ex-
8 ceptio †includitur ſtatuto reijciẽte exceptio
nes.Bart.in l.1.§. & parui.uerſi. tamen circa
hoc ſunt.ff.quod ui aut clam. ſequitur Anch.
clem.1.uerſ. Decimo & vltimo. de ſequeſtr.
poſſeſ.& fruct.Rom.cõſ.42. & Vant. de nul-
lit.in tit. de nullit.ex defec.inhabil.&c.nu.2.
& iſta eſt ita communis ſententia, vt nullum
contradictorem habeat,vt ex Iaſ.in l.2.nu.5.
C.de edic.Diui Adr.tol.dicit Aſin. ubi ſuprà
num.3.pro qua late Deci.in c.conſuluit. il 1.
in 3.not. de appel.& in d.c. ex parte.num.5.
Ruyn.conſi.78.incip. proſequendo ordinẽ.
num.8.vol.4.Rip.in l.4. §. cõdemnatum.nu.
4.de re iudic.Gram.in addit. ad conſ.Rober.
Maran.inter conſ.ciuil.ipſius Gram. cõſ.95.
incip.in cauſa prȩſentationis.num.35.& alij
paſſim,quos longum eſſet recenſere.Non.n.
9 † ante iuris ratio, quam perſona quærenda
eſt.l. quidam referunt.verſi. eſſe enim debet.
de iure codicil.Sed ſi procederetur ad inſtan
tiam ceſſionarij vel hæredis vel contra eos
antequam prius cognoſceretur an eſſent ta-
les,omiſſo, de iure prius quam de perſona
quæreretur,contra prædicta,ergo &c.

Secunda eſt ratio, quia cum quis compa-
reat in iudicio tanquam talis, vel agere vult
contra aliquem tanquam talem, cum iſtud
ſit fundamentum ſuæ intentionis, debet il-
10 lud probare,† aliter non auditur,& ſuccum-
bit.arg.l.actor. C. de probat.c.ſciãt cuncti.2.
q.8.Bart.in l.non ignorat. C. qui accuſ. non
poſſunt.vbi dicit quod quis, vt talis admitti
non debet,niſi probet ſe eſſe talem. Nam li-
* cet communis ſit Doct.concluſio, quod ſen-
11 tentia lata contra defunctum † exequi poſ-
ſit contra eius hæredem vniuerſalem,ſecun-
dum no.per Bar.in repetit. l. creditores.col.
6.verſ.Quid in ſucceſſore vniuerſali,C.de pi-
gnor.quem ſequuntur,Aret. conſ.21.col.3.
Alex.conſ.51.col.pen.verſ.ſed an poſſit.vo-
lumine 5. & alij per eoſdem citati:id tamen
intelligitur ſi prius probatum ſit illũ eſſe hæ-
redem,iuxta not.per Doct.in l.poſtulante.ff.
12 ad Treb.vbi dicunt, quod licet † ex forma
ſtatuti debitor carcerari,& etiam eius hȩres,
id tamen intelligi debet liquidato prius ꝙ
ille ſit hæres debitoris, idem voluit Bal. in d.
l.per diuerſas.in 10.q.C.mand.ver. Aduerte
tamen.vbi dicit, quod etſi ſtatutum diceret,
caperentur ſine citatione, nõ per hoc ad pe-
titionem ceſſionarij caperentur ſine citatio-
ne,nam ſuper hoc debet debitor citari, vt di
ſcutiatur an ſit ius ceſſum necne, & idem in
hære de debitoris,vt per eum ibi,iunc. addit.
ad eum in lit.h. & i. & hanc Baldi doctrinam
ſequitur Boerius,deciſ.10.inci. Ceſſionarius
contra poſſeſſorem. vbi multos in hanc ſen-
tentiam citat.& ex Bart.Bal.Salyc.& alijs di-
uerſimode exemplificat,& demum dicit, &
ſic in vnum conueniunt omnes ſupradicti
13 Doctores, Ceſſionarium † agere non poſſe
per executionem cõtra debitorem, nec cre-
ditorem contra hæredẽ debitoris,niſi prius
cognito an ſit ceſsionarius verus, an hæres
debitoris,& hoc Boerij dictum refert, & ſe-
quitur Ioſeph Ludou.Deciſ.15.incip.nobi-
les Peruſini.nu.2.3.& 4.ubi ex Dec.in conſi.
54.in prin.& conſ.576.num.10.col.fi.exem
14 plificat in filio † volente admitti ad hæredi-
tatem patris uti filius,quod non debeat audi
ri,niſi filiũ illius ſe eſſe probauerit. & ex Bar.
in l.ſi quis inficiatus.in prin. ff. depoſ.uolen-
te hæredem non poſſe debitorem in mora
conſtituere niſi prius ſe hæredem eſſe conſti
terit,alias diceretur male proceſſum,ex Boe.
d.deciſ.10.in fi.& ex Corſ.in ſuis ſing.in ver.
procurator.l.quod incipit,ſi aliquis proteſta
tur.ubi dicit, quod ſi quis alicui proteſtatur
tanquam procurator uel tanquam hæres,ꝙ
ſibi ſoluat, debet facere fidem per inſtrumẽ-
tum quomodo ille ſit,procurator vel ſit hæ-
res,alias is cui facta eſt proteſtatio non con-
ſtituitur in mora.

Hinc dixerunt,Barto.in l.non ignorat.C.
qui accuſare non poſſunt,quod quis non de
bet admitti talis vt niſi probet ſe talem,& ra-
15 tio eſt, quia † quando qualitas eſt cauſa, ꝙ
quis audiatur vel admittatur, ea probari de-
bet.l.ait prætor.§.docere.ff.ui bon.rap.Ang.
& Paul. de Caſt. in l.liberorum.ff.de his, qui
16 not.infam.quod ſi filius † agit ad hæredita-
tem patris vti filius, tenetur probare ſe filiũ,
vt & ſupra dixi.quibus dictis addo Deci.cõſ.
343.col. 2. & iſta fuit quȩſtio diſputata per
Iac.de Beluiſ.& per Bald.in ſua iuuentute, vt
dicit Ang.quem refert Pau.in d.l.liberorum.
ſub num.5.uerſ.& fuit quȩſtio.& nedum de-

bet

bet probare ſe filium,ſed etiam legitimum,
vt dicunt,Butr. in c. peruenit. col. 2. verſ.aut
filius agit,qui fil.ſint legit.& Dec.in conſilio
471.& Abb.in d.c.peruenit.ſub num.4.verſ.
& ut habeas.not. dicit, quod ſi filius agit di-
cẽs ſe legitimum,debet probare ſe legitimũ,
cum hoc ſit cauſa ſuæ intentionis,& hoc cõ-
ſiſtat in facto,facta autem non præſumuntur
niſi probentur,l. in bello.§.factę. de captiu.
prout euenit in eo qui dicit, ſe de aliquo ge-
17 nere † vel agnatione, nam illud probare de-
bet,vt dicit tex.in l.1.iuncta declaratione gl.
ff.de probar. & ita per illum text. dixerunt,
Deci.in conſ.13. col. 2.conſ.471.in prin.&
conſ.576.colu.fi.Socin.iun.conſ.76.nu.65.
vol.1.Crau.cõſ.249.nu.1.Alci.de præſump.
reg.1.præſump.49,num.7.quos refert,& ſe-
quitur Cæph.conſ.82. incip. Hæreditas.nu.
9.& 10,par.1. & Cæph.refert Rolan. conſ.
32.incip.Viſo proceſſu.nu.18.vol.3.vbi mul
ta alia ſimilia in hanc ſententiam ex Doctor.
per multos num.citat. cuius ſcripta commu-
niter exiſtentia videri poſſunt. & conſ.20.in
cip.in præſenti conſultatione.nu.8. cum plu
ribus ſeq.& per tot.conſ.vol.1. & nouiſſime
Burſ.conſ.83.nu.6,par.1.

Ex quibus omnib.& innumeris alijs,quæ
breuitati ſtudendo omitto, in hac præſer-
tim quæſtione quæ nullam patitur difficulta
tem,clare liquet de veritate ipſius,& eam eſ-
* ſe communem,ab omnibus paſſim ſequutã,
& receptam. Et licet Iaſ.in §.fuerat.Inſt.de
action.num.62.verſi.Ad quod etiam,videa
tur ſimpliciter loqui,dũ dicit ex Imola,poſt
Cyn.in l.quod ſi quis.ff.de leg.primo, quod
18 † ſi ex forma ſtatuti poſſet capi debitor ad
inſtantiam creditoris, quod etiam poterit
capi ad inſtantiam ceſſionarij, quamuis de
eo nulla fiat mentio in ſtatuto, tamen iſtud
eius dictum debet intelligi quatenus primo
cognitum fuerit ipſum eſſe ceſsionarium.&
hoc eſt quod dixit Rom.in d.cõſ.142.dum
nu.2.dicit, Si igitur clare probatum eſt hũc
ceſſionarium creditorem fore, illud conſe-
quens eſt neceſſarium,vt & ipſe nõ præmiſ-
ſa citatione ſecundum formam conſtitutio-
nis ad capturam debitoris procedere poſſit.
Quaſi dicat,ſi clare non eſt probatum, non
habet locum quod proponitur, ſumpto ar-
gumento a contrario ſenſu,iux. terminos.l.
j.de offi.eius.cum concord. Et in iſtis termi-
nis intelligitur etiam aliud eiuſdem Romani
dictum in conſ.38.incip. in caſu propoſito.
19 num.1.dum dicit Statutum † dicens inſtru-
mentum mandari deberi executioni contra
debitorem,compræhendere etiam ceſſiona
rium, vt ſcilicet intelligatur, cognito quod
ſit ceſſionarius,vt & alibi idem Rom. in hãc
ſententiam dicit,conſ.202.incip. non eſt du
bium.num.1.eundem ſenſum recipit reſpon
ſum Alc.18.quod incipit, Attentis narratis,
dum col.4.nu.15.vol.5. videtur tenere con-
trarium, ponendo caſum ex Paulo de Caſt.
prout poſuerat,d.conſ.95. nam ſemper ſup-
ponitur præcedens cognitio,vt ſupra.

Et ſic pro dicta quæſtione vt ſupra firma-
ta,ſtat communis opinio,quam dicens com
munem,& ab ea non recedendum, ſequitur
Deci.in l.1.ff.ſi cert. petat. in prima Lectura.
in fi.& in ſecunda lectura in fine. quam etiã,
eum referens, ſequitur Socin. iun. conſ.27.
incip.Etſi præſens conſultatio, num.7.vol.
2.& eam etiam probant & tenent,Barb.cõſ.
15.vol.1.& Alci.in l.ſtipulationum.§. ex ijs.
num.11.de verb.oblig. non enim eadem ra-
tio militat in ceſſionario, quæ in principali
cedente, niſi prius vere conſtito quod ſit ceſ
ſionarius,vt poſt Bar.in l.poſtulante. ad Tre
bel.tenuit Roma. in l.alia. §. eleganter.ff.ſol.
matrim.& Barb.alibi,in Rubr.C. qui admit-
ti.ubi ex dicta Rubr. colligendo dicit, quod
20 in quocunque iudicio † etiam ſummario
perſonæ ſunt legitimandæ, & dat exemplũ
in iudicio dandæ bonorum poſſeſſionis, ꝙ
eſt ſummarium,ut per gl.in l.3.§.ſi cauſa co-
gnita.ff.eo,& tamen neceſſario eſt primo ap
parere an ſit de uocatis, & ſic legitimari de-
bet perſona. ſequitur Deci. ibi defendendo
opinionem Barb.contra Iaſ. tenentem con-
trarium, quorum ſententiam comprobat
Ioan.Bolog.in d.Rubr.nu.44. Dicens quod
etiam in iudicio dandæ bonorum poſſeſſio-
nis inſtante parte, quæ prætendit intereſſe
de ſe debeat fieri legitimatio, etiã quod per-
ſonę alias inhabiles admittantur.& ratio eſt,
quia licet ſit ſeruus,& filiusfamilias, tamen
inueſtigandum eſt cuius ſit ſeruus, & cuius
ſit filius,& an dominus ſit capax,& an ſit ſer
uus illius cui delata eſt bonorum poſſeſſio,&
ſic legitimatio neceſſaria eſt,vt etiam conclu
dit Socin.conſ.96.nu.11.uol.4.

Finaliter pro clariori concluſione huius
quæſtionis facit iſta ratio: Quia exceptio,
21 † tu nõ es ceſsionarius, uel tu non es hæres,

eſt

eſt peremptoria, ſecundum Spec.tit.de actore.verſ.item qui ſe dicit hęredem, & verſ.ſed pone, quidam dicens. nu.72. & 75. quem ſequitur Zabarel.conſ. 72. nu. 11. igitur ſi opponatur, lis eſt ſuper ea conteſtanda, ad effectum ut agens cognoſcatur talis, qualem ſe facit, ut dicit Chaſſan.conſ. 11.nu.72. & 73. quem ſequitur Aſin.in praxi iudici.§.13.c.6. num.2. igitur & cætera, & de hac ſatis.

QVAESTIO XII.

Arbitrator in laudo ferendo, an debeat citare partes.

SVMMARIVM.

1 *Arbitrator in laudo ferendo debet citare partes, alias laudum eſt nullum.*

2 *Citatio habentis intereſſe requiritur tam in iudicio quam extra.*

3 *Arbitrator quod poſſit laudare, & ſententiare partibus citatis.*

4 *Sententia arbitratoris requirit citationem, aut præſentiam partis. & 5.*

6 *Princeps poteſt omittere citationem in ſententia ferenda, ſecus in meritis cauſæ.*

7 *Laudum partibus abſentibus vel non citatis latum, quando valeat, & non.*

8 *Sententia arbitratoris lata vltima die compromiſſi valet licet parte non citata.*

9 *Arbitrari vel eligere quando quis habet iure proprio, poteſt id facere ſine alterius partis præſentia.*

10 *Arbitrari quando quis habet ſuper re non litigoſa, de qua non eſt differentia inter partes, poteſt id facere nullo citato vel præſente.*

11 *Arbitrari ſuper electione aliquarum perſonarum uenientium ad aliquod commodum poteſt quis partibus abſentibus inter viuos, & in vltima voluntate.*

12 *Arbitrator quo caſu in laudo ferendo non habet requirere partes.*

13 *Citatio partis non requiritur in ſententia eius, in quem eſt factum compromiſſum ſecundum conſcientiam.*

14 *Commiſſum ad conſcientiam, videtur commiſſum ad veritatem, & ſatis eſt quod ſit ueritate munitum.*

15 *Terminus, conſcientiæ, importat arbitrium boni viri, & non liberam voluntatem.*

16 *Commiſſione facta alicui per verba importantia arbitriũ boni uiri, debent partes neceſſario citari.*

17 *Citatio requiritur in ſententia Papæ, Imperatoris, & Regis.*

18 *Citatio an requiratur in ſententia commiſſarij ſecundum conſcientiam.*

19 *Citatio an requiratur in ſententia Principis, uel in actib, quos facit.*

20 *Reuiſores, & calculatores rationum aſſumpti a partibus an & quando poſſint calculum ponere non adhibita partium præſentia.*

21 *Reuiſores rationum communis poſſunt pronuntiare officialem præteritum eſſe debitorem communis eo abſente & non citato. Limita ut nu.22*

23 *Declarare quis poteſt voluntatem alterius ſine præſentia vel citatione prætendentium declarationem.*
Declara ut num.24

25 *Citatio quando non ſit neceſſaria in laudo arbitratoris. & 27*

26 *Citatio, quod ſit neceſſaria in ſententia arbitri. fallit ut num.28*

28 *Arbitrator regulariter procedere poteſt iuris ordine non ſeruato.*

29 *Differentia inter arbitrum, & arbitratorem.*

30 *Verba compromiſſorũ, tanquam in arbitrum, & arbitratorem, quid operentur.*

31 *Arbiter an quis fuerit uel arbitrator, ex modo procedendi cognoſcitur.*

32 *Ordinem iudiciarium ſeruare, non poteſt nocere.*

33 *Arbitrator ut arbitrator non dicitur iudex, nec coram eo orditur iudicium, nec eius pronuntia dicitur ſententia.*

QVAERO duodecimo, an arbitrator in laudo proferendo debeat citare partes? & Bart. conſulendo tenuit, quod ſic, † ſen-
1 tiens laudum aliàs eſſe nullum, in conſ. 166. incip. Talionus de Spoleto, ſeu Alamanus Talionis. hanc eandem cõcluſionem tenuit ipſe Bar. legendo, in l. ſi quis arbitratu. in 3. q. ff. de verb. oblig. ubi Ang. ipſum ſequitur, & etiam Imo. licet poſtea ſe remittat, hoc idem tenuit ipſe Bar. in l. Theopompus. in pen. quæſt. ff. de dote præleg. & in l. 1. col. vlt. de leg. 2. & in l. alio. col. 5. uerſ. Quæro an hæres. ff. de alim. & cibar. legat. Hoc ẽt tenuit Bald. in d. l. ſi quis arbitratu. & in l. ne quicquam. §. vbi decretum. col. 7. & 8. ff. de offi. procõſ. & leg. & in auth. ei qui. in 2. col. C. de bon. auth. iud. poſſid. & in c. 1. in fi. de inueſt. in mar. facta. in vſib. feud. ubi allegando dictum Innoc. relatum per Ioan. And. in c. ex ratione. de appel. in nouel. Quod nõ ſo-
2 lum † in iudicio, ſed etiam extra debet citari is cuius intereſt, ſubdit per hoc notabiliter Bal. quod cum quidam arbitrator iudicaſſet ex abrupto, & laudaſſet parte non requiſita, laudum fuit pronuntiatum nullum. Bar. conſulendo ſequutus eſt Ioã. de Anan. conſ. 83. incip. Viſis his quę in facto narrantur. col. 1. uerſ. Præterea eſt ponderandum. vbi dicit cum Bart. quod opinio requirẽs citationem videtur fortior, maioribus authoritatibus, & ualidioribus rationibus uallata, & quod licet Bal. in l. fi. C. de contrahen. empt. & in l. ſi quis ex conſenſu. C. de epiſc. audien. uidea-

tur

tur tenere contra Bart.& in conſ.8.incip.Pũ ctus quæſtionis talis eſt, quædam domina. par.3.examinet iſtam quæſt. referendo opiniones hincinde, nec eam decidat, ſed dicat quod eſt magna quæſtio, tamen cum in d.c. 1.de inueſt.in mar. fac. tenuerit citationem requiri,& opus feudorum fuerit vltimum,ꝗ ipſe Bal.compoſuit,põderandum eſt, quod id quod negatiue tenuit voluit reuocare. & ſe remittit ad not.in d.l.ſi quis arbitratu. vbi tenet cum Bar.& in l.diem proferre.§.ſi quis litigatorum. de arbitr.remittit ſe ad not.per Doct.in d.l.ſi quis arbitratu.& ad Cyn.in d. l.ſi quis ex conſenſu. Ex quibus patet, quod ipſe Bald.hanc opinionem affirmatiuam firmauit.Et ex his apparet, quod in iudicando, & conſulendo iſta pars ſit tutior, per ea quæ notat Bar.in l.ſi.C.de pœna iud. qui male iudicauit, & iſtam partem dicit cõmunem. Pet.de Bexut.in d.l.ſi quis arbitratu.ut ibi refert Iaſ.colu.8.in fine.uerſ. dicit etiam dominus Petrus de Bexutio.& ſequitur Calcan.in conſi.16.col. 5. & 7.Ab ea ergo iudicando, & conſulendo non eſſet recedendum,vt per Bartol. & alios in l. ſi. C. ſi cont. ius uel util. publ.ad tradita per Canoniſt. in c.ne innitaris.de conſtit.

Tamen licet iſta ſit communis opinio, nihilominus Bal.vt ſupra dictum eſt, partim tenuit contrarium, & aliquando dubitauit & Rom.conſ.72.incip. circa primũ quod quæritur, dicit ſemper ſe dubitare in iſto articulo, neque tunc decidere velle, quia eſt valde dubius,& in cõtraria opinione fuerunt multi famoſi Doctores.quod ſcilicet arbitrator

3 † poſſit laudare, & ſententiare partibus non citatis, ut Guliel. de Cun. in l.epiſcopale.in ult.quæſt.& ibi Rayn.de Forl.C.de epiſc.audien.& ibi Bal.& alibi Bal.in l.2.col.1.C. de ædilit.action.& in l.1.ad finẽ.C.de arbitr. & in repetit.l.1.in 5.q.prin.ff.de leg. 2. & hanc opinionem Canoniſtæ tenent indifferenter in c.Quintauallis. de iureiurã. & ibidem Bal. in 4.5.& 6.col.Card.in c.expoſita. de arbit. & in conſ.40.incip.factum tale eſt, Magiſter. Rom.conſi.61.quod incipit, licet mihi magna.vbi quæſtionem in terminis ponit,& cõcludit cum opinione Gul. de Cuneo, quã ex communi conſuetudine Piſana vſque ad ſua tempora probatam aſſerit, ſub ſi.num.1. verſi.tertio partem iſtam.eandem opinionẽ tenet late Cum.conſ.7. incip. viſis compromiſſo.vbi dicit Bart.erraſſe hic.Sequitur Alc. conſ.130.incip.Difficultas huius negotij.volumine primo, ubi etiam dicit Bart.erraſſe in hoc, in dict. l.ſi quis arbitratu.& hanc cõmuniter ibi teneri, dicit ibi Iaſ. col. 9.verſi.& ita contra Bart.etiam communiter Moderni tenent. Hoc idem ſentiũt in d.c. Quintauallis. Hoſtien.col.fina. Abb. col.25. & ſequen.& Imo.col.7.Saly.in l.ſi ſocietatem.§. arbitrorum.ff.pro ſocio.& ibi Socin.ſen.col.4. & ſequen.Goza. conſ. 100.col.3. Aret.in repet. d.l.ſi quis arbitratu.

Bart.in d. l. ſi quis arbitratu. & in d.conſ. 166. ꝓ fundãda ſua opinione adducit octo fundamenta, vt ibi per eum. nam in illa l.repetijt totum illud conſ. cui Iaſ. ibi multa addit.& tandem reſidens cum Bar.eius opinionem limitat octupliciter, ut ibi per eum,& ponit alias duas limitationes, remiſſiue per Bal. in l.fina.quæſt.3.& ibid.per Saly.in 7.quæſt. C.de contrahen.empt.Et quoniam authoritas Bart. maxima eſt in actu practico, quod

4 in ſententia † arbitratoris requiratur citatio aut præſentia partis, ut inquit Iaſ.vbi ſup.nu. 22.verſ.Retenta tamen opinione Bart. ideo ab ea non eſt recedendum, maxime cum ſit roborata tantorum virorum authoritate, vt dicit Bologn.in additio.ad d. conſi.Ioan.de Ana.83.num.3.Ex mente tamen Doct.in d. c.Quintauallis.& in d.l.ſi quis arbitratu,& in d.l.1.de leg.2.per Alex.& alios, iſta concl.limitatur pluribus modis.

Primò limitatur non habere locum quando arbitrator in diſcuſſione negotij habuerit partes præſentes, licet tempore laudi fuerint abſentes,& ita limitat Bar. Soci.in d.l.ſi quis arbitratu.col.11.verſ.ſi tamen ſequamur opinionem Bartoli.nam, vt dicit ipſe, quod re-

5 quirantur † præſentia uel citatio tẽpore ſententiæ, vbi in meritis cauſæ fuit adhibita cauſæ cognitio, hoc magis contingit ad rigorẽ iudiciorum conſiderandum, quam ad veritatem, & æquitatem iuriſgentium.Et hinc eſt,

6 quod Princeps † poteſt omittere citationem in ſua ſententia ferẽda, quam in meritis cauſæ omittere non poteſt, vt not.in l.ſi.C. de legit.hæred.hoc tenent Paul. de Caſt. & Imo. in d. l. ſi quis arbitratu. quos ſequitur Cum. qui dicit ſe ita conſuluiſſe.idem etiam tenuerunt Cyn.& Bal.in d.l.ſi quis ex conſenſu.C. de epiſc.audien.per tex.not. in ſim. in l.quãuis indubitati.C.de adult.ut per ipſum Bald. ibi.

ibi.nu.4. qui hãc q.ad partes examinat. Hãc limitationem ſequitur Abbas in d.c. Quinta u allis.in loco ſupra citato.& Lãfran.in tract. de arbitr.in quinto memb.q.10. vbi dicit cõcluſionem illam, quod laudum † non ualeat partibus abſentibus,vel non citatis eſſe verã, quando partes nũquam fuerunt auditæ: vbi autem partes plene fuerunt auditæ, ab arbitratore,licet non fuerint præſentes in calculo ferendæ ſententiæ, ſententia valet, ſecundum Bal.in d.l.ſi.

Secundo limitatur dicta concluſio, niſi vltima die cõpromiſſi arbitrator ferret ſentẽ-
8 tiam,quia † tunc valeret ſine citatione,& præſentia partium.Ratio,nam vltima dies habet vim citationis, ita inquit Bald.in d. auth. ei qui.C.de bon. auth. iud.poſſ. & idem voluit Paul. de Caſt. in l.admonendi, de iureiuran. num.34.vbi multa ad hoc propoſitum faciẽtia dicit.Rom.in rubr. ff. de arbitr.quæſt.10. & in l.qui ante chalendas.ff.de verbo. oblig. & eſt deciſio Bart. in l.ſi de meis.§.fi.ff.de arbitr.ſub nu.2.verſ.Sed contra prædicta.& ante eum ita tenuit Specul. in tit. de appel. §.1. & Bar.in l.2.in ver.notus omnibus dies natalis.C.de temp. appel. & hanc limitationem ſequitur Bar.Soci.in d.l.ſi quis arbitratu. ſub num.mihi 30. verſ. Secundo limita.ubi reiecta quadam declaratione Bal. dicit hanc eſſe communem ſententiam.& Alexan. in ea.l.ſi quis arbitratu.nu.12.& Iaſ.ibid.nu.22.verſ. tertio not.limita.Licet Bal.in d.Auth. ei qui. C.de temp. appel. videatur hoc reſtringere, dicens prædicta eſſe vera quando talis terminus erat præfixus a partibus in compromiſſo:ſecus ſi a lege,vel ſtatuto, quia tunc requiritur citatio, per d. auth.ei qui.tamen contra dictam reſtrictionem tenẽt Pau.Caſtr. Rom. & alij in d.l.ſi quis arbitratu.ut refert Socin. in præcit.uerſ.ſecundo limita. Ex qua notat ipſe,quod etiam tenendo opinionem Bart. in d.l.ſi quis arbitratu, non requiritur partiũ præſentia ad ſententiam arbitratoris, ſed ſola citatio ſufficit,licet ſecus ſit in ſententia arbitri,ut l.diem proferre. §. ſi quis litigatorũ. cum ſeq.ubi not. ff. de arbitr. & hanc limitationem refert, & ſequitur Bologn. in addit. ad d.conſ.Ioã.de Anan.83.num.3.uerſ.& inter alia dicit vnum notabile verbum Bal.

Tertio limitatur communis concluſio, quando quis habet iure proprio arbitrari
9 vel eligere,quia hoc tunc † facere poteſt ſine alterius partis præſentia.ita Bal. in d.l.ſi quis arbitratu.de verb.obliga. & in d.l.fina. C.de contrahen. empt. per id quod not. in l.ſerui electione. ff. de leg. 1. vbi quando alicui relictum eſt legatum in eius arbitrium,&electionem,poteſt eligere non vocato hærede. ſequitur Socin.in d.l.ſi quis arbitratu.ſub d.numero 30.uerſi.tertio limita. & Alexã. in ea.l. num.13. declarando hoc dictum vt per eum ibid.uerſ.Bar.tamen.& Bal. in l. unum ex familia,in prin.de leg.2.

Quarto concluſio propoſita reſtringitur, & limitatur non habere locum, quando iſte
10 habet arbitrari † ſuper re non litigioſa, de qua non eſt differentia inter partes,puta quãdo aliqui canonici eligunt ex aliorum commiſſione, ſecundum Bal.in l. unum ex familia.in prin.de leg.2. quem ſimpliciter ſequitur Socin.ubi ſupra.uerſ.quarto limita.Idem alibi tenuit Bal.in d.l.fi.C.de contrahen. empt. facit tex.in d.l.vnum ex familia.in prin.iunc. ſummario Bar.

Quinto limitatur ſeu declaratur non procedere dicta concluſio, quando arbitrator
11 habet arbitrari † ſuper electione aliquarum perſonarum viuentium ad aliquod commodum,vt ſuper electione pauperum; nam talẽ declarationem facere poterit partibus abſentibus,inter viuos, & in ultima voluntate. ita Ang.Imo.Rom.&alij in d.l.ſi quis arbitratu. per id quod habetur in l. cum quidam. in fi. de leg.2.facit d. l. vnum ex familia. & l.cum pater.§.filia.eo.ti. ſequitur poſt multos quos in hanc ſententiam citat,Socin.in d.l. ſi quis arbitratu.ubi ſup.uerſ.quinto limita.Et ratio eſt,quia iſti tales, qui veniunt eligendi non poſſunt in aliquo damno verſari, vt dicit Iaſ. vbi ſup.ver.quinto limita.Cum igitur citatio requiratur ratione præiudicij,quod pars pati poſſet ex eo,quod non fuerit citata, ad late traditain l. de unoquoque. de re iudic. & in hoc caſu nullum adſit præiudicium, ex præmiſſa ratione.igitur &c.

Sexto modo limitatur concluſio,quando in arbitratorem eſſet factum compromiſſũ, vt certam ferret ſententiam, præſupponendo,quod tale compromiſſum valeat,nã tunç
12 † arbitrator non habet amplius requirere partes.ratio eſt,quia hoc caſu negotium alia examinatione nõ indiget, nec partes ex eius ſententia lædi poſſunt,iuxta not.in l.ſi conuenerit.ff.de re iudic.ita poſt Ang.&alios quos citat,

citat,limitat Socin.in ſuprad. loco. verſ.6.li-
mita.nam,vt & iam dictum eſt, qñ actus qui
geritur non citato præiudicium non facit,ci
tari eo caſu non debet quis qui inde damnũ
non patiẽ,ſecund.Bal.in l.ab eo. C. quom.&
quã.iudex.Inn.in c.humilis.de maio.& obe.
Bal.alibi in l.fi.§.cum igiẽ.uerſ. Quæro igitur
nunquid de neceſſitate.C.de iure delib. & in
auth.ſi oẽs.C.ſi vt ſe ab hær.abſtin.& facit,ꝙ
no.Bar.in auth.ſed cum teſtator.ver. ſed quę
ro.C.ad leg.Fal.& ita poſt Old.Alex.& Hip.
dicit Aſin.in praxi iudici.§.7.c.5.ver.1.loco.

Septimo limitatur concluſio non hẽ lo-
cum,qñ aliquid eſt remiſſum ſimplici cõſciẽ-
tiæ alicuius,ut ſecundum ſuam mentem, &
13 conſcientiam habeat declarare,nã tũc † põt
mentem ſuam conſcientialem declarare par
tib.abſentib.& non citatis,ſecund.Bal.in l.fi.
C.de legit.hęred.& in l. qui ſe patris.C.vnde
lib.& in l.certum.col.2.C.vnde legiti.allegã-
do gl.ſolemnem in clem.1.de offic.deleg. &
hanc limit. ponit ẽt Menoch. de arbitr. iud.
li.1.q.17.nu.14.facit in ſimili, quod hẽ in l.
Pompo.ſcribit,ſi negotium.ff.de negot.geſt.
ſequitur Rom.in repet.Rubr.ff.de arbit.i.12.
col.vbi in ſpecie tenet, quod qñ factũ eſt cõ-
promiſſum in arbitratorem ſecundum eius
conſcientiam,iſto caſu ſnĩa ſine citatione ali
qua põt ferri.& hoc ſequitur Alexan.in l.de
vnoquoq;.col.pen.de re iud.& in conſ.217.
incip.Viſis verbis.col.2.& 3.vol.2.hanc limi
tationem ſequitur Socin.ſimpliciter vbi ſup.
verſ.7.limita.& Iaſ.ibid.verſ.8.not.limita. &
14 rõ eſt,quia †commiſſum ad conſcientiam,vẽ
commiſſum ad veritatem,& ſatis eſt quod ſit
munitum iure gentium, & ita iſtam rõnem
Iaſ.in d.verſ.8.not.ex Bal. in l.2.in 4.not.C.
de fideicom. Contra quam tamen ipſe reſi-
dẽs cum Bar. tenet,duplici fundamento.Pri
15 mum eſt,quia terminus † cõſcientiæ impor-
tat arbitrium boni viri,& non liberam volũ
tatem.Bal.in l.fi.ad fi.C.de iu.dom. impet.&
in l.nulli.col.3.C.de epiſc. & cler.Canon.in
c.ſtatutum.§.aſſeſſorem.poſt glo.ſing.ibi.de
reſcr.in 6.& glo.in clem.1.in ver.oneramus.
16 de iure patron.Sed qñ† commiſſio fit alicui
per verba importantia arbitrium boni viri
debent partes neceſſario citari,ſecundũ Bal.
in l.captatorias.in 3.col.C. de teſtam. mil.&
eſt de mente Bar.in extrauag. quom.in læſæ
maieſ.crim.proced.in gl.in ver.videbitur. &
in ver. figura. in caſu igitur quo quid alicu-
ius conſcientiæ committitur, requiritur &
eſt neceſſaria citatio, & iſtud argumẽtum nõ
patitur obiectum,quod fuit Rom. in l.certũ.
in fi.C.vnde legit.quod etiam ſequitur Iaſ.in
d.l.certum.col.antepen.& in l.ne quicquam.
§.vbi decretum.in 14.fallen.ff.de off.procõſ.
Vbi poſtquam recenſuit illud dictum Bal.de
quo in prin.noſtræ limitationis, & illud ſin-
gulare dixit,ſubdit tamen ſimpliciter verum
non eſſe.& idem voluit Alex.cõſ.219.incip.
viſis verbis.lib.2.quos in hanc ſententiam ci
tat Aſin.in praxi iud.§.7.c.5.lim.6.nu.11.&
late proſequitur nouiſſime Io. Bologn. in d.
l.certũ. ſub nu.78.uerſ.aſſignabat etiam Bal.
Secundum fundamẽtum Iaſ. eſt. Ego habet
17 quod Papa,†Imperator,& ſummi Reges de
bent iudicare ſecundum conſcientiam.ita te
net Bar.in l.vnica.ad fi. C. vt quæ deſunt ad-
uoc.referens Theologos,&tamen in eorum
ſententia requiriẽ de neceſſitate citatio, alias
nihil valeret.& nihil aliud dicit,ſed de iſto ar
ticulo ſe remittit ad ſua ſcripta in d.l.certum.
C.vnde legit. & ſic ex ijs vẽ confundi iſta li-
mitatio.Verum quia Doct.cum ea paſſim re-
ſident in præcitatis locis,& Alex.in l.de vno
quoque.de re iud.col.vlt.verſ.item fallit.Ca-
ſtrẽ.in l.de pupillo.§.qui opus.ff.de noui op.
nunt.Aret.in §.ſed iſtę.Inſt. de action.Bal.in
c.ſi ſacerdotes.de offic.ordin. & Bologn.vbi
ſup.& Cæph.conſ. 89.nu.22.vol.1.Aſinius
in d.limita.6.in princ. igitur pro reſolutione
obiectorum Iaſ. notanda ſunt ea quæ in hoc
ſcribit Bolog. ubi ſupra uerſiculo ſed ego pu
to. vbi in verſ. Tamen circa iſtam, recitatis
glo.contrarijs,dicit, quod aut non apparet
contradictor, & tunc non oportet quærere
an ſit citanda pars.Aut apparet cõtradictor,
quo caſu, aut illud quod committitur reſpi-
cit perſonam ipſius iudicis, & non eſt citan-
da pars.& ita procedat glo. in d.c.ſtatutum.
§.aſſeſſorem.de reſcr.in 6.Aut tangit iura par
tium,& tunc ſi committitur examinatio ſo-
la,non requiritur citatio vſque ad ſententiã.
ſi vero determinatio ſola,tunc proceſſus fie-
ri debet citata parte, & poſtea determinatio
poteſt fieri non citata parte, allegat Rom.in
d.Rubr.de arbitr.in repetit.& ita reſidet.iſta
diſtinctio non eſt clara,ideo dicas,quod aut
18 commiſſio † fit per verba ſolam monitionẽ
denotantia, aut per verba importantia no-
tionem ſeu cognitionem,vt primo caſu non
requiratur citatio, & hoc eſt quod ſecundũ

Bologn.reſpicit perſonam iudicis. Secundo
caſũ requiratur citatio eo mõ quo ipſe decla
rat.& hoc vr̃ ſentire Aſin.in d.limit.6.in fi.&
in ijs terminis intelligitur Iaſ. in ſuo primo
fundamento.Secũdum argumentũ Iaſ.pro
cedit in terminis poſitis ſupra in prima limi.
vt ſcilicet Princeps in meritis cãæ non poſ-
ſit omittere citationem, at ſecus in ſnĩa fe-
renda,nam illam põt dicere parte nõ citata.
cũ autem nos loquamur in citatione ad lau-
dum ferendum,& ſic ad ſnĩam, obiectũ Iaſ.
non obſtat, & non facit niſi modo quo ſup.
intellectum.Verum quia materia iſta depen-
det ab illa magna quæſtione, an in ſententia
19 † Principis, vel in actibus quos facit, ſit ne-
ceſſaria citatio, de qua per Abb. & alios in
c.inter quatuor,de maior.& obed.& in cap.
olim,de re iud.& in c. olim. de ver. ſign.Bar.
in l.nam ita diuus.de adopt.& in l. Gallus. §.
& quid ſi tantum.vbi Iaſ.col.vlt.de lib.& po-
ſthum.ideo ipſa pro nunc omiſſa,tranſeo cũ
limit.ut ſup.declarata.

Octauò limitatur concluſio non hr̃e locũ
in reuiſorib.& calculatorib. rõnum, qui ſunt
a partibus aſſumpti tanquam arbitratores,vt
haberent reuidere rationes, & calculum po-
nere ſecundum introitus,& exitus apparẽtes
ex reuiſione librorum trafici, ſiue negotia-
20 tionis,quia tunc † poſſunt calculum ponere
non adhibita præſentia partium.ita Bar. per
illum tex.in l.2.§.fi.de adminiſt.rer. ad ciuit.
pertin.ſequitur Soci. in d. l. ſi quis arbitratu.
uerſi.8.limita. Cui accedit ibi Iaſ. in verſi. 6.
notabiliter limita.vbi addit etiam in electis à
iudice,per tex.in d.§.fi.ſeu,quod de frumen-
taria.in uer.& ſi contra abſentem pronuntia
tum eſt,inanis querela eſt. & ibi glo.in verſi.
inanis.declarando dicit,ideſt,valet ẽt contra
abſentem, præſupponit non citatum, quia
dicit,& eſt ſpeciale,regulariter contra.ſupra,
de re iud.l.de unoquoque,& ibi Bart.ad hoc
not.illum tex.& aſsignat rõnem: quia, cum
non requiratur alia commiſsio, niſi compu
tatio rõnum,iõ põt ſnĩa ferri in abſentes nõ
citatos,& per hoc notat Bar.quod reuiſores
21 † rõnum cõis poſſunt pronũtiare officialem
præteritum eſſe debitorem cõis,eo abſente,
& non citato.verũ quia iſtud no.nõ pertinet
ad rem nr̃am,non inſiſto.pro cognitione tñ
& ueritate ipſius, vide Iaſ. in d.l.ſi quis arbi-
tratu.nu.22.in fi.& ſucceſsiue,nu.23.&eſt vti
le hoc ſcire,quia ſæpe occurrit in facto. Li-
mitatio nr̃a reſtringit̃,qñ reuiſores electi ha-
berent tñ calculare ſine quãtitate damnorũ
& acceptorum, ſeu datorum & acceptorũ,
22 ſecus ſi haberẽt aliquid iudicare,nã † tunc eſ
ſet neceſſaria citatio. & ita intelligitur deciſ.
Bal.quæ vr̃ contraria in l.hac edictali. §. ſi il-
lud,C.de ſecun.nup.pro quo uideas Saly. in
d.l.fi.col.pe.C.de contrahẽ. empt.Soci.tñ in
d.l.ſi quis arbitratu.d.uerſ.8.limita. in fi.uerſ.
Cogita tñ. relinquit cogitandũ ſuper hoc,q2
aliàs uidit in practica dubitari.Tu aũt dic,ꝙ ſi
aliquod dubium ex calculo reſultat,ita ꝙ ne-
ceſſario habeant ſe informare a partib.ſuper
diſcuſsione dubij,debẽt intereſſati citari, rõ-
ne p̃iudicij,iux.terminos d.l.de unoquoque.

Nono limitatur concluſio non hr̃e locũ,
qñ ille cuius dicto tanquam boni viri eſt ſtan
dum,non habet aliter declarare quam inten
tionem alterius ſibi cognitã, vt puta teſtato-
23 ris uel ſimilis: tunc † enim in tali declaratio-
ne non requirit̃ præſentia partis, nã declara
re poterit, ipſis prætendentib. declarationẽ
non pręſentib.nec citatis.ita Bar.in d.l.Theo
pompus.de dote præleg.Ant. in c. venic̃s.il
1.de teſti.ſequit̃ Alex.in conſ.130.inci. diffi-
cultas huius negotij.nu.3.uol.1. & hãc limit.
ſequit̃ ſimpliciter Soc.ubi ſup.ver.9.limi.Iaſ.
in d.l.ſi quis arbitratu.in uerſ.4.limita.ſequit̃.
ſed in fi.dicit Abb.tenere contrariũ,in c.2.in
5.col.de teſti.ubi Abb.nu.13.uerſ.ſed quid ſi
pars,vr̃ ſentire,& tenet citationẽ requiri. &
cũ Abb.tenet Fel.ibi.col.4.Sed dic,ꝙ Abb.&
eũ ſequẽtes loquunt̃ in eo q̃ tanq̃ teſtis depo
nit,nimirũ ſi intereſſati citari debẽt,cũ de eo
rũ p̃iudicio agat̃.ſed in terminis limitationis
nr̃æ habet ſimpliciter declarare,& nõ ultra,
quo caſu nõ citati dãno aliquo nõ afficiunt̃,
vt & ſup.dixi in 5.lim.d.l.vnũ ex familia.§.j.
& ſeq. & l. cũ pater.§.filia. & l.cũ quidã.là 2.
de leg.2.& voluit Bar.in l.j.in fi.co.ti.Imo.&
Ale.in d.l.ſi quis arbitratu.Bal.in l.nulli.uerſ.
Sed nũquid.C.de epiſ.& cler.& in d.l.capta-
torias.in ult.q.C.de teſt.mil.& in l.ult. in pri.
col.2.uer.Sed nũquid.C.cõ. de leg.declarat̃
tñ iſta lim.ſecun.Bar.in d.l.1.de leg.2.& in l.
alio.col.pe.de leg.2.ſeu de alim.& cibar.leg.
tunc locũ hr̃e qñ arbitrat̃ ſuper declaratione
perſonarũ aſſumptus & electus eſſet: at uero
24 ſecus ſi ſuper declaratione rerum,nã † eo ca
ſu citatio neceſſaria vr̃.l.creditor.C.de diſtra.
pignor.refert & ſequitur Alex. in d. l. ſi quis
arbitratu.nu.13.uerſi.3.limita.in fi.quem ad

hoc

hoc not. Aſinus in prax. iudic. §. 7. uerſicul. 53.

Decimo limitatur non hře locum, qñ in compromiſſo fuiſſet dictum, quod procedere poſſent, & laudare partib. vocatis, & non
25 uocatis, abſentib. & præſentib. nam † tunc non eſt dubiũ quin poſsint ferre ſnĩam ſine citatione uel præſentia partis. l. diem profer re. §. ſi quis cũ. §. ſeq. & ibi gl. ff. de arbitr. hoc enim eſt indubitatũ pp concordem uoluntatem partium expreſſam. l. 1. §. & poſt opis. de noui oper. nunt. l. ſi cõuenerit. de re iud. ergo nil aliud arbitrator facere habet quam eorũ uoluntatem ſequi. iur. præd. ſecund. Ang. & Imo. in d. l. ſi quis arbitratu. ubi Iaſ. in uer. Re
* tenta tñ opinione Bar. in fi. dicit φ ita cõiter ſeruat in practica. & idem dicit Soci. in d. l. ſi quis arbitratu. uerſ. decimo & ult. limita. ubi refert Imo. ita conſuluiſſe. Sed cum quadam declaratione quam non refero, quia non facit ad caſum nrm, qui eſt indubitatus. nec tñ allegat in quo conſilio Imo. hoc dicat. ſed tũ dic, φ eſt conſ. 131. quod incipit, in caſu præ miſſo, in quo Imo. firmat caſũ huius limitat. dum in verſ. de ſecundo patet. dicit. de ſecũdo patet, præſertim ex forma compromiſsi, in quo dictum fuit, quod vtraq; parte abſente vel præſente, vel altera abſente, altera præſente, citata tñ, poſsint procedere, & diffinire, ordinare, & terminare. ſed hoc caſu pars non fuit citata, ut ſupponitur, ergo non ualuit, quod fuit actum, per l. diligenter. ff. mãd. iſta ſunt uerba formalia Imolæ, ex quib. liquet, quod requiritur citatio, qñ expreſſe in compromiſſo apposita ſunt, illa verba, citata tamen. ſi igitur non ſunt apposita, non requiritur citatio, prout in terminis limit. nřæ: quã approbat Iaſ. in l. ne quicquam. §. ubi decretum. col. 9. nu. 55. de offi. procõſ. & in l. admonendi. nu. 80. de iureiur. Cum. in conſ. 7. vſq; ad nu. 8. ubi multa pro vtraq; parte adducit. hanc & ſequuntur Aſin. in d. §. 7. verſi. 52. & Menoch. de arbitr. iud. d. q. 17. nu. 13. verſ. declaratur ſecundo. Aduerte tamen, φ dum vř cum Spec. ab ipſo citato tenere hoc in arbitro, non tranſit ſine difficultate. nam
26 imò in ipſo vř † quod ad laudum ferendum debeat citare partes, ut cũ Spec. poſt multos quos ad hoc citat, tenet Ant. Gabr. cõcl. ſuarum li. 2. de citat. concl. 1. num. 46. ſed quia nos loquimur in arbitratore, non aũt in arbitro, cuius ptãs nõ eſt ita lata, ſicut illa arbitratoris: iõ ad ipſos remittẽdo, nõ inſiſto in hoc

Vndecimo iſta cõis concluſio limitaŕ nõ hře locum quando compromiſſum fieret de re ſeu de eo ſuper quo arbitrator põt abſque informatione partium ſe informare, & φ ſe formare poteſt, vt ſuper ualore alicuius rei quantum valeat, vel ſuper aliqua dote dãda, & quantum dare conueniat, vel ſuper alienationib. quas executores teſtamẽtorũ faciũt,
27 & ſic in ſimilib. nã in iſtis † valet laudũ arbitratoris abſq; pñſentia partiũ. ita tenet Bal. cõſ. 64. incip. nunquid arbiter. vol. 3. uerſ. & hoc teneo qñ cõpromiſſum ſit. per. l. lex quæ. in arg. C. de admin. tut. & dictum Inn. in c. Raynã. de teſta. ubi. h. d. nu. 1. ſuper uer. ex forma & in alienationib. quas faciunt executores teſtam. ita dicit Bal. in l. ſi. C. com. de leg. in d. l. captatorias. in fi. & Aſin. ubi ſup. uer. 54.

Duodecimo limitatur concluſio non hře locum, qñ arbitrator proceſſit iuxta termi-
28 nos arbitratoris, qui regulariter † procedere põt iuris ordine non ſeruato, ut ſup. dictũ eſt, & ponit Tiraq. in tractat. Res inter alios acta. lim. 40. ſecus ſi proceſſit vt iudex, nam tunc requiritur præſentia, ſeu citatio partis ad laudum ferendum, vt in quæſt. propoſita, iux. ea quæ not. Inn. in c. dudum. de præſum. col. 2. nu. 5. Et rõ eſt, nam licet hæc ſit dña in
29 ter arbitrum, & arbitratorem, † vt arbiter cenſeatur ille cui eſt data ptãs procedẽdi ſeruato ordine iudiciorũ, & arbitrator dicatur ille cui eſt data facultas procedendi non ſeruato ordine iudiciorum, ut ex Bar. & alijs ob ſeruat Blan. in tracta. de compromiſ. q. 1. nu. 29. Tamen ſi arbitrator incipit procedere vt iudex, non põt terminos iuris omittere. nam quam uiam elegerit, hæc ſibi pateat. l. ſi mulier. in fi. ff. quod met. cau. Inn. in c. Quintaualis. nu. 4. & 5. de iureiurã. Ex quib. nota, quid operentur illa verba copulatiua, in compro-
30 miſſis apponi ſolita, ſ. † tamquam in arbitrũ, & arbitratorem. quia ſi datur ptãs procedendi iuris ordine ſeruato, erit arbiter, aliàs erit arbitrator, ſecund. Bal. in Margar. ad Inn. in lit. A. in uer. Arbiter cenſetur ille, & in lit. F. in uer. factum per arbitratorem. & dixit Bar. in tract. de arbitr. quod ſecundum uiam quam eligunt ſunt arbitri aut arbitratores, & idem Bar. in l. in lege. ff. de iudi. poſt glo. ibi dicit, φ poterit cognoſci an arbiter, vel arbitrator ſit, ex mõ procedendi. nam procedunt ut arbitri, ſi ordinarium iudicium ſeruauerint, vt arbitratores, qñ enim ordinem non ſeruant,

vt in auth.ſi uero contigerit.C.de iudic.& l.ſi
de meis.§.recepiſſe. ff. de arbitr. & ita poſt
Bar.&alios dicit Blã.in d.nu.29.circa mediũ.
. Et ſic ex præmiſſis patet, quod in hac ma
teria propoſitæ qõnis,pro cõcordia põt ad-
hiberi una diſtinctio,quæ eſt talis, quod aut
31 loquimur † in arbitratore,qui ſe habet vt iu-
dex in procedendo , & ordinem iudiciariũ
in procedendo aſſumpſit:aut loquimur in ar
bitratore,qui procedit in terminis arbitrato
ris : Primo caſu procedit qõ,ex ſuprad.rõne
electionis procedendi via iudiciaria, vt dicit
Butr.in d.c.Quintauallis.de iureiu.cum enim
viam illam elegerit , eam variando mutare
non põt,arg.l.ſi quis iuſiurandum.C.de reb.
cred.l.ſicut.C.de act.& oblig.clem.cum illa-
tio.de renunt. c. quod ſemel placuit.de reg.
iur.in 6.niſi partib.aliter placuerit,arg.l.ſi cõ
uenerit.ff.de re iudic.ut dicit Aſin.in prax.iu
dic.§.23.c.6.ampl.1.nu.3.& 4. Nec hoc eſt
32 inconueniens,immo † ſeruare ordinem iu-
diciarium non põt nocere,vt ſing.dicit Inn.
in c.nouit.in 1.col.poſt prin.de iud.ſequitur
Bal.in l.teſtũ.in 3.not.C.de teſtam. quos re-
fert, & probat Fely.in c.cũ dilecta.in 5. am-
pliat.de reſcrip.quos citat & ſequitur Catel.
in ſuis memor.in lit.A.in uer.Arbiter,cui da-
ta eſt. Secundo caſu procedunt adducta in
contrarium,in verſ.tamen licet iſta, ut ſentit
Socin.ſen.conſi.90.col.pen. uol.4.nam cla-
33 rum eſt,† quod arbitrator,vt arbitrator , nõ
dr̃ iudex,nec coram eo dr̃ iudicium,nec eius
pronuntia dr̃ ſnĩa,vt in Auth.ut differen.iud.
§.ſi vero,à collat.8.& Spec.tit. de arbitr.§.fi.
verſ.Sed nũquid amicabilis.Inn.in d.c.Quin
tauallis.num.3.& idem tenet Azo in ſum.C.
quom.& quan.iud.in pri.Ex qua diſtinctio-
ne remanet clarum,in quib.terminis loqua-
tur qõ propoſita,& in quibus loquantur ad-
ducta in contrarium. ſi quis autem deſiderat
ad ſaturitatem videre pertinentia ad materiã
propoſitæ quæſtionis , uideat in fonte oẽs
præcitatos Doct.præſertim Legiſtas in d.l.ſi
quis arbitratu.de verb.obl.& Canoniſt.in d.
c.Quintauallis.de iureiur.Ant.Gabr.conclu.
ſuarum,lib.cõcl.1.de citat.præſertim.nu.43.
cum plur. ſeq. licet ibi loquatur in arbitro.
Menoch.de arbitr.iud.li.1.q.17.per totam.
ubi qõ.negatiue proponit,affirmatiuam ue-
riorem dicit,eam dupliciter extendendo,&
quadrupliciter declarando,& eius quartam
declarationem potes addere præmiſſis pro
limitatione 13.& Aſin. in ſua praxi iudicii.
§.7.c.5.in pluribus locis.& Tiraq.in d.tract.
Res inter alios acta.d.limit.40. ubi totam fe-
rè materiam præſentis quæſtionis perſtrin-
git,cumulando Doctores,& de hac ſatis.

QVAESTIO XIII.

Appellatio an detur a ſententia arbitratoris , & boni viri.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio an detur ab eo cui ut bono viro aliquid diffiniendo committitur,& qui non vt iudex,ſed vt bonus uir de cauſa cognoſcit,& ſecundum æquitatem pronuntiat.nu.6.& 16*
2 *Compromiſſa fiunt ad euitandos anfractus iudiciorum.*
3 *Arbitrorum tres ſpecies.*
4 *Iudex reductionis ſurrogatur in locum arbitratoris.*
5 *Iudicis arbitrio quando quid committitur,ab eius ſententia poteſt appellari.*
7 *Pronũciãs ſuper cã reductionis uerè iudex ordinarius eſt*
8 *Præſumitur pro regula iuris,donec exceptio probetur.*
9 *Arbitrio iudicis quando quid committitur , intelligitur in dubio commiſſum arbitrio boni viri.*
10 *Appellari poteſt a iudice, cuius arbitrio aliquid relinquitur,& diſtinguitur nu.14.*
11 *Appellatio datur a uero arbitro iuris grauante. Declara ut nu.13.*
12 *Iudex in anfractu opinionum poteſt quam uelit amplecti.*
15 *Appellatio non datur à pronuntia,quam facit Epiſcopus de viſitando prouinciam.*

QVAERO Decimotertio, An
detur appellatio ab eo cui vt bo
no viro aliquid diffiniendum cõ
1 mittitur, † & qui non ut iudex,
ſed ut bonus uir de cã cognoſcit,& ſecundũ
æquitatem pronuntiat . Quæſtio eſt ardua,
& in hac materia hincinde ſunt cões opinio-
nes,quæ tamen uerior ſit, in progreſſu pate-
bit.Bar.igitur in l.ſi ſocietatem. §. arbitrorũ.
pro ſocio.concludit quod non datur in hoc
appellatio,per gl.in l.3.§.1.ff.de recept.arbi.
ſuper ver.bonum.ubi dicit glo. vnde in hoc
genere arbitri non recurritur ad alium.& cũ
* ipſo Barto. Doct.ibi cõiter tranſeunt.quam
opinionem ſequitur & tenet ẽt Abb.in cap.
Quintauallis.de iureiu.col.23.in prin.ex mẽ
te Inno.in c.p̃ſenti.de reſcr.in 6. quod tñ eſt
inſertum in opere ipſius Inn.ſuper lib.decre
tali.ſub ti.de reſcr.& eſt c.pen. ubi vult,ꝙ qñ
iudex cognoſcit ut bonus vir,non põt appel
lari,ſicut nec ab arbitratore,idẽ tenet Io.An.
in addi.ad Spe.ti.de app.§.in quib.uer.ꝙd ſi
cõuenit.ſup verſ.priuatorũ.vbi ſe remittit ad
ea quæ ſcripſit in c.cũ dilectus.colu.2.ext.de
arbitr.

arbitr. & refert qõnem cuiuſdam Ruſticani
2 in hoc propoſito, & cum eo concludit † ꝙ
non datur appellatio, ne partes inciderẽt in
anfractus iudiciorum, quos compromittendo
euitare voluerunt, & Abb. vbi ſup.verſi.
ego ẽt.dicit ſe aliàs ita conſuluiſſe, & ſequit̃
Saly.in l.& in maioribus.C.de appel.& in l.
cum antea.quæſt. pen. C.de arbitr.& in d.§.
arbitrorum.q.20. Cæpol. in conſ.ciuili.16.
Fulg.conſ.111.incip.factum eſt compromiſſum.
& conſ.præced.incip.ſupponitur ex facto.
verſi.in cõtrarium eſt veritas. vbi allegat
præd.Ruſtic.& Io.And.in d. addit. ad Spec.
per prædictam,& alias rationes, & in conſ.
112. quod incipit. Arbitrator tulit laudum.
col.2. verſ. tertio quæritur. ubi refert Inn.in
d.c.præſenti.& cum eo reſidet. Sequitur Lãfran.
in tract.de arbitr.Secti. 2. in verſ. Reductio
ad arbitrium boni viri.in volu. 1.tractatuum,
ſecundum ordinem meorum.Saly.inter
conſ.Card. conſ.139.& ipſe Card.conſ.
140.aliàs 160.& Abb.cõſ.38. quod incipit,
Tria ſunt.col.2.verſ.condeſcendo ad ſecundum
articulum.par.1.vbi recitatis opinionibus
reſidet cum negatiua, ex rationibus, vt
ibi per eum.& Rom.in Rubr.ff.de arbitr.nu.
8.& Paul.de Caſt.conſ.121.nume.8.lib.2.&
Prac.Papiẽ.in forma libelli quo agit ad pen.
ex compromiſ.§.nec reductio. nu. 9. in fi. &
3 num.10.vbi ponit † tres ſpecies arbitrorum.
quoſdam,qui eliguntur a partib. voluntarie
ſine iuris neceſſitate,& ab iſtis non appellat̃.
l.diem proferre.§.ſtari. ff. de arbitr. & l.1.C.
eo.quoſdam qui ex iuris neceſſitate eligunt̃,
& ab iſtis appellat̃; c.ab arbitris.de off.deleg.
in 6.l.fi.ff.a quib.appel.non licet. & l.fi.C.de
iudici.quoſdam, qui a iure ſunt deputati ſine
aliqua partium voluntate,vel electione,&ab
iſtis non appellatur. & ita concludit proce-
* dere quæſtionem propoſitã, & dictum Inn.
de quo ſupra.& hanc eſſe veriorem opinionem,
teſtatur Socin. iun. conſ. 15.incip.Duplex
in præſenti caſu ſe offert.colu.2.uerſ. &
aduertendum eſt.vol.1.

Et ratio potiſſima per quam oẽs ſcribẽtes
mouentur ad tenendam iſtam opinionẽ,eſt,
4 quia iudex † reductionis ſurrogat̃ in locum
arbitratoris,l.pe.ff.iud.ſol.ergo debet ſapere
eius naturã.l.ſi eũ.§.qui iniuriarũ.ff.ſi qs cau.
ex illo trito & cõi dicto, ꝙ ſurrogatum ſapit
naturã eius in cuius locum ſurrogat̃.d.§. qui
iniuriarum.cum concor. de quib. ibi per gl.
& §.fuerãt.Inſt.de act.tradit Bar.in l.1.§.hęc
actio.ff.ſi quis teſtam.lib.eſſe ius.fuerit. per illum
tex.notat Soc.iun.cõſ.152.incip.Petrus
Lucæ de Nellis.nu.6.uol.2.& conſ.2.incip.vt
præſentis.nu.3.uol.4.conſ.52. inci. abunde.
nu.2.& 22.& conſ.90.inci. poſt redditũ.nu.
3.co.vol.4. ſed a ſnĩa arbitratoris nõ põt appellari,
d.l.ſi ſocietatẽ. §. arbitrorũ.ergo nec
a ſnĩa iudicis reductionis.& Bologn.in add.
ad conſ.51.Io. de Anan.ꝙ incipit, in cã illorum
de Monticulo.dicit,quod ꝑ authoritatem
Inn.& Io.And.& tantorum patrum,durum
eſſet tenere contrarium,maxime in conſulendo,
& iudicando. Pro qua opinione facit
nor.uerbũ ipſius Inn.in c. fi. de ferijs.vbi
5 dicit,quod † qñ committitur aliquid iudicis
arbitrio,tunc ab eius ſnĩa non poſſit appellari,
& hoc dicit in ver.item cum hoc arbitrio.
quem ſequitur Bal.in l.2. C. quom.& quan.
iud.Fel.in c.1.col.mihi.17.circa prin. & col.
ſeq.poſt medium.de conſt.ſed cum reductio
laudi committatur iudici ut bono viro. d.§.
arbitrorũ.ergo ab eius ſnĩa nõ põt appellari
6 Contrariam ſnĩam affirmatiuam, ꝙ † ſcilicet
poſſit a tali ſnĩa appellari,tenuerunt multi,
videlicet,Iac.Butrig.in d.l.ſi ſocietatem.§.
arbitrorũ.ff.pro ſocio.Bal.in l.1.C.ne lic.ter.
prouoc.& in l.1. col.3.C. de his quæ pœnæ
noĩe.& in c.fi.in fi.quo temp.mil.in vſi.feud.
vbi refert, quod iſtam opinionẽ tenuit Inn.
in c.innotuit.de arbitr.& licet Inn. hoc non
dicat explicite, tñ implicite hoc ſentit ibi,in
verſ.quidam tñ dicunt.& idem alibi ipſe Bal.
ſentit in l.tale pactum.§.qui prouocauit.ff.de
pact.& in l.fi.in 10.q.C.de contrahen. emp.
Ant.de Butr.in d.c.Quintauallis. in 24. dñia,
tangit & non decidit, & dicit ita tenere Iac.
Butrig.in d.§.arbitrorum. & idem tenet Ioã.
de Imo.in d.c.Quintauallis.in verſ. Cum aĩt
a ſnĩa iudicis reducentis, vbi ẽt dicit ſe pro
hac conſuluiſſe.& ita vr̃ ſentire in conſ. 146.
incip.in cã Nanis.nu. 10. & clarius in conſi.
147.quod eſt Fulg. nu. 10. ita ẽt determinat
Anch.in diſput.incip. Cum C. laicũ.Imo.&
Pau.Caſt.in l.1.ff.de leg.2.& alibi idem Imo.
in c.1.de conſt.& in l.publicorum.ff.de pub.
iudici.Rom.in l.arbitrio.ff.qui ſatiſd.cogan.
& hanc opinionem de iure æquiorẽ, ueriorem,
& a maiori parte ſcribentium,cõprobatam,
dicit Alex.conſ.106.incip.Viſo themate.
col.2.uerſ.& iſta opinio.uol.3. ubi ad longum
ponit oĩa,quæ pro ipſa faciunt.& in d.

l.1.ff.de leg.2.nu.14.in ver.ext.gl.ibi, deinde Bar.hic in fi.ubi ſimiliter eã diſputat,& tenet partẽ affirmatiuã,& cũ ea cõcludit,vt ibi p eũ.

Et hæc opinio multis rõnib.ualidat, nam

7 † qui pronuntiat ſuper cã reductionis, verè iudex ordinarius eſt, d.§.arbitrorũ.ubi gl. & Bar.Sed a iudicib.iux.regulam iuris,licet appellare.l.& in maiorib.& l.multis.C.de app. gl.in l.qui reſtituere.ff.de rei uendic. Bal.in l. uni.C.ſi de momẽt.poſſeſ.& in c. paſtoralis. de appe.col.3.uer.Item ex ſnĩa arbitri.Dec. in c.cum ſit Romana.col.4.eo.ti.uer.nam in qualibet cã. ergo & ab iſto. Roborat iſta rõ, nam nullibi reperit prohibita hac in ſpecie ab hoc iudice appellatio, ergo admittenda eſt,cum regula iuris ordinario iure appellationem permittat,ut not.Doctor. in l.ſi quis caur.& iſta exceptio a regula nõ probet, put eſt cõis oĩum opinio, ꝙ pro regula iuris præ

8 ſumat donec exceptio † probet, glo. in Lois diffinitio.de reg.iur.c.2.in fi.de cõiu.leproſ. c.ad decimas.de reſt.ſpol.in 6.text.in l. ab ea parte.ff.de prob.l.ſuus quoq;.de hæred.inſt. uerſ.& puto gñaliter.Mattheſ. not. 19.Dec. in c.conſuluit. il 1. de appel.Alex. in l.4.§.ſi quis condemnatus.de re iud.ad fi.Iaſ.in l.cæ tera.de leg.1.in 3.not.Tiraq.de retract.lib.1. §.1.gl.8.nu.209.Anch.poſt gl.in Rubr.de re gul.iur.in 6.Deci.d.gl.allegans,in c.cum adeo.de reſcr.col.1.& in l.1.colu.2.de reg. iur. Fran.in d.Rubr.de app.nu.17.qui in d.rubr. de reg.iur.ſcribit hanc opinionem cõem eſſe.cum ergo appellatio nullibi prohibita inueniat admittit, gl.in l.qui reſtituere.ff.de rei

9 uendic.ubi Ang.Vlterius,qñ † committitur aliquid arbitrio iudicis, intelligit, in dubio, commiſſum arbitrio boni uiri, & ut bono uiro.l.fideicommiſſa.§.quamquã.ff. de leg.3.l. ſi libertus.ff.de oper. libert.l.uir bonus.ff.iudi.ſol.l.continuus.§.cũ ita.de uer.obl. ubi qñ per legem committitur aliquid arbitrio boni uiri,intelligit commiſſum arbitrio iudicis ordinarij.Accedat gl.in c.ſtatutũ. in prin.in ver.copia.de reſcrip.in 6.circa med.ubi dicit gl.quid ſi adhuc ſuper hoc ſit contentio, recurretur ad arbitriũ boni uiri,& intelligo, in quit ipſa gl. bonum uirum,iudicem eccleſiaſticũ illius loci, ſecundum Inn. & tñ a iudice

10 † cuius arbitrio aliquid relinquit appellari põt.tex.ſing.ubi Abb.& alij,in c.1. de dilar. glo.in c.ſuper his. de accuſ. & probat in l. ſi qua pęna.ubi gl.& Bar.ff.de ver.obl. aliàs de ver.ſig.gl.fi.in c.j.de confeſ.in 6. & in c. Romana.§.quod ſi obijciat.co.ti.& 16.Io.And. in addit.Spec.in tit.de citat.§.ſequit.uerſ.ſed nũquid credat.in addit.magna. in parte quę incipit,Hoſt.in ſumma.ubi no.dicit:ſi igitur iudex peruerſus male arbitrat, poterit p grauatũ appellari,& iudex appellationis reuocabit grauamen, probatis corã eo circũſtãtijs, p quas patebit primũ debuiſſe contrariũ ar-

11 bitrari:nã & ſi uerus arbiter iuris eſſet, † ab eo grauante appellari poſſet.de off.de leg.ab arbitris.li. 6. aliorũ ẽt arbitrorũ grauamina reuocant.de arbitr.per tot.de iureiur.c. veniens.& d.c.Quintauallis.Et iſtam opinionem eſſe magis uerã & cõem, teſtat Affl.in conſt. Regni in Rubr.appellationum t pa.col.18.ſuper gl.fi.in 2.lib.uer.Et iſta vr eſſe magis cõis opinio,& magis uera.& uer. Ego vidi in pleno conſi.ubi dicit uidiſſe in pleno conſilio regio per ualentiſſimos Doctores fuiſſe determinatũ, ꝙ non obſtante appellatione a ſnĩa boni uiri, pſtita ſatiſdatione in caſu retractationis, ꝙ fiat executio ſnĩæ boni uiri,& procedat in cã appellationis, & hoc qñ apparet ꝙ ſnĩa boni uiri parum lædit. & iõ uidiſſe, ꝙ magna curia,qñ appellat ab eius ſnĩa lata vt a bono uiro, non admittit niſi ſi & inquantum,licet poſſit admittere ſi, & inquantum, & ſic innuit quod detur appellatio.

Et ſic ex pmiſſis patet quã diuerſi fuerint Doctores in hac qõne.& quia prima, ut iam diximus,nitit authoritate Bar.Inn. & multorũ probatorũ Doctorũ,ab ea nõ eſſet recedẽdum:verum quia Alex.Doct.in perſcrutãdis cõib.opinionib.diligentiſſimus,in l.& ſi ſeuerior.in fi.C.de his quib. inf.irrog.in l. 1.col. pe.& ult.de leg.2.& in d.conſ.106.opinatus eſt contrariã opinionẽ,& ſic affirmatiuã,eſſe magis cõem:iõ ſalua iudicãtis conſciẽtia poſſet uel ſecundũ hãc,uel ſecũdũ primã iudica-

12 ri,nec ex hoc iudicãs aliquod periculũ incurreret: nam † cũ uariæ ſunt Doctorũ opiniones,nec cognoſcitur quæ receptior, & verior ſit,põt quam uelit iudex amplecti,ut dicit Bal.in c.1.§.iudices.nu.4.de pace tenẽ.in uſi. feu.& in l.obſeruare.§.pficiſci.q.30. de offi. pconſ.& leg.Et licet Soc.iun.cõſ.15.in ci.duplex.nu.5.cũ ſeq.uol. 1. cõſuluit ſecundũ partẽ negatiuã,tñ Lanfran.in trac.de arbitr.in 3. par.q.22.poſt multa dicit, quod non peccat in ſpiritum ſanctũ ille qui teneret unã uel alterã opinionẽ.& alibi idẽ Lanfr.in c.qñ cõtra, de

de probat.in ver.interloquutorię,& appellationes.ver.decimoquinto fallit.fol.mihi.73. propoſito dubio,&recitatis opinionib.hinc inde reſidet cum Bald.dicens. Baldus adhuc
13 tenuit vnam aliam opinionem ; ſcilicet † ꝙ poſſit appellari a tali ſententia ſi in appellatione afferatur qualitas, & quantitas læſionis.ſi autem in ipſa appellatione non ſit expreſſa qualitas,& quantitas lęſionis, tunc nõ valet appellatio,ita tenet ipſe Bal. in l. vnica. C.de his,quæ pœnæ nom.& ſubdit Lanfrã. vbi ſup.& hanc ſentio de practica ſeruari,& meritò, quia per ipſam opinionem Bal. reducuntur alię opiniones ad concordiam.Et ſubdit, quod qui vult appellare inſerat in appellatione qualitatem,& quantitatem læſionis,aliàs iudex non deferret, & ſic ſuccumberet,vt ibi per eum,& hoc eſt,quod voluit dicere etiam Afflic.in præcitato loco, ſi recte eius verba percurrãtur, quæ dicta licet ſatis ſufficerent:

Nihilominus ad clariorem cognitionem, etiam vltra tres caſus ſuprapoſitos ex pract. Papien. poteſt dici ex mente Domin. de Sã. Gemin.in c.2.de iuram. calum.in 6. colu.3.
14 verſ.Aut dic latius,Quod quædam † cõmittuntur ad arbitrium liberum iudicis, & tunc ſtatur dicto ſuo,nec a tali licitum eſt appellare,vel contradicere, & ita debet intelligi dictum Innoc.in c. ſi. de feri.& not. Hoſt.in c. qualiter.de iudici. Quædam committuntur ad arbitrium iudicis ſimpliciter, & tunc aut talis actus non eſt præiudicialis partibus, & adhuc nõ poterit appellari, eſt dictum Inn. in c.paſtoralis.de reſcri.in gloſa, neutri.Vbi dicit quod quando reuocatur in dubium inter primos,&ſecundos iudices de iuriſdictione,& pronuntiatur pro altera parte iudicũ, ꝙ illi ſint iudices, pars non poterit appellare,quia non eſt præiudiciale parti, quis horum ſit iudex: aut actus eſt parti præiudicialis,&tunc aut committitur ad arbitrium ſuũ, vt diſcreti iudicis, & a tali arbitrio poterit appellari;& ita procedit glo.in c.2.de corp. vitiat.& ita procedit etiam glo.in c.1. de cõfeſ.in 6. quod eſt verum niſi pronuntiaret ſu per executione eorum,quæ ſpectant ad eius officium de iure communi,ſicut eſt viſitatio
15 prouinciæ per Archiepiſcopum,quia † à tali pronuntiatione de viſitando etiam non poſſet pars appellare,& iſta eſt gl.not.in c.1. de decim.in 6.ſeu de cenſ.in fi.ſuper ver.diffinitione, quę põnit formam diffiniendi per viſitare volentem, quam ibi ad hoc poſt Hoſtien.& Arch.notat Ioan. And. in ſua addit. Aut committitur conſcientię alicuius,& tũc non poterit appellari,& ita procedit glo. in c.ſtatutum.§.aſſeſſorem.co. lib. quod intellige quantum ad hoc vt iudex debeat deferre appellationi,tamen non excluditur pars a facultate appellandi,ad finem vt negotium deferatur ad ſuperiorem vt emendet,quod male factum fuerit per iudicem inferiorem, & hæc eſt gloſ.not.in clem. 1. de iurepatrona. ſuper ver. oneramus.Et ſic ex ſuprad.conſideratis ex theorica Gemi. colligitur, quod
16 concluſio communis negatiua † primo loco ſupra poſita habet locum,quãdo aliquid committitur iudici ad eius liberum arbitriũ, & etiam quando ſimpliciter, dũmodo actus non ſit præiudicialis partibus, vel etiam ſi ſit præiudicialis, quando committitur conſcientiæ alicuius,cum declaratione tamen ſu pra poſita.Et quod concluſio affirmatiua ſecundo loco poſita,procedit, quãdo aliquid committitur arbitrio iudicis ſimpliciter, & actus eſt parti præiudicialis, & facta fuit cõmiſſio arbitrio alicuius ut diſcreti iudicis, hanc theoricam Gemin. ſequitur Alexã.d. conſ.106.colu.2.verſi.& idem dicit ibi Domin.de Sã. Gemin.cuius dictis nonnulla addit,quæ apud ipſum videri poſſunt, vbi etiã allegat not.dictum Bal.in c.vnico,in 6.col.in tit.de mil.uaſ.qui cont.eſt.in uſib.feũd.vt ibi per eum.Et de hac ſatis quo ad intentionem noſtram, cætera & alia multa ad præſentis quæſtionis materiam require, & vide apud Did.Couar.lib.2.variar.reſol. ca.12. præſertim num.3.Tiraq.de retract.conſan.§.4.glo. 1.nu.11.Boer.deciſ.284.incip. ſed maius dubium.nu.17. verſ. contrarium tamen. & nu. 24.25.& per totam.& nouiſſime poſt alios Menoch.de arbitr.iud.li.1.quæſt.70. per totam,vbi ponit primo affirmatiuam,ſecundo negatiuam, & vtranque rationibus multis, & authoritatibus firmat: demum conſtituit regulam negatiuam,quam dupliciter extendit, & dupliciter latiſſime declarat, videri poſſunt ipſi,quia paſſim habentur. ita enim docte & copioſe ſcribunt,vt quid addere, eſſet ſoli lucem afferre, & dictis in hac quæſt. iungere potes ea,quæ dixi in præcedenti circa materiam præiudicij,& modi quem quis in procedendo tenere cępit,& pro hoc vltimo

mo vide Ant. Gabr. concl. ſuarum lib. 2.de
action.concl.4. ubi latiſſime de hoc articulo
viæ electæ ab arbitro in ꝓcedẽdo,ponit,cõ-
ſtituta regula cum ampliat. & limitat. ut per
eum.pro primo autem,ſcilicet circa materiã
præiudicij, ut eius ratione detur appellatio,
vide eũd. Gabr.eo.lib.2.tit. de arbitr.cõcl.3.

QVAESTIO XIIII.

Petens ſententiam arbitri reduci ad arbitrium boni viri, coram quo id petere debeat.

SVMMARIVM.

1 *Appellans a ſententia arbitri petens illam reduci ad arbitrium boni viri,coram quo iudice id petere debeat.*
2 *Reductio ſententiæ arbitri,coram quo peti debeat,diſtinguitur.*
3 *Actus nullus defectu iuriſdictionis fit ex aditione ad nõ ſuum iudicem.*
4 *Reductio, quod peti debeat a ſuperiore compromittentium,& quomodo.*
5 *Iuramentum trahit cauſas ab vno foro ad alium.*
6 *Laudum ſi ex forma ſtatuti habet exequutionem paratam,ſi pars de laudo conqueratur,debet adiri iudex arbitratoris.*
7 *Iudicij locus attenditur in cauſis ordinarijs.*
8 *Teſtium examinatio ad perpetuam rei memoriam ſit a iudice cauſæ,ſiue petatur ab actore,ſiue a Reo.*
9 *Cauſa ſpiritualis ſi incidat coram iudice laico,debet adiri iudex eccleſiaſticus.*
10 *Appellatio pro parte eccleſiæ a laudo arbitratoris coram quo iudice cognoſci poſſit.*
11 *Reductionem laudi petens, an debeat coram nouo iudice reductionis vti nouis probationibus, vel antiquis niti poſſit.*
12 *Appellatio licet non admittatur ab arbitratore,admittitur tamen ab eo qui vt ordinarius cognoſcit de cauſa reductionis, & tractat de moderando arbitratoris iudicio.*
13 *Appellari poteſt a ſententia arbitri,qui cognouit loco iudicis.*
14 *Vitalis qui ſcripſit tractatum clauſularum,erat conſiliarius Regis Galliæ.*
15 *Appellare licet e iudicibus iuxta regulam iuris.*

QVAERO Decimo quarto,pręſuppoſitis his,quæ in pręced.q. dicta ſunt, quod ſcilicet poſſit appellari a ſententia arbitri vel arbitratoris, & eam peti reduci ad arbitriũ boni viri, ſtãte læſione enormi, vel enormiſſima,in qua materia Ant. Gabr. ponit vnã ampliſſimam concluſionem,cum pluribus ampliationibus, & reſtrictionibus, concl.ſuarum lib.2.tit.de arbitr.concl.3.per totam.ad quã recurras pro eo, quod ad præſentem quæſtionẽ præſuppono. Quæro igitur, dato caſu, quo poſſit appellari, coram
1 quo † & a quo iudice debeat talis reductio
peti.hoc enim ipſe Gabr.nec ibi,nec alibi in
dicto ſuo uol.concl.diſcutit,quod ego viderim.Bar.igitur
in l.ſi ſocietatem.§.arbitrorũ.
ff.pro ſocio.num.19.dicit,quod appellans à
ſententia arbitri,petens illam reduci ad arbitrium boni viri, debet hoc petere a iudice,
qui de ea cauſa ordinario iure cogniturus eſ-
* ſet,ſi compromiſſum non fuiſſet, ut eſt communis opinio ſecundum Abb. in c. expoſita.de arbitr.col.2.uerſi. tertio poteſt notabiliter dici. & latius in c. Quintauallis.col.21. in fine.num.39.ver.ſed dubitatur,quis iudex erit competens.de iureiuran.Socin. cõſ.18. num.31.uol.1.Feder.de Sen.conſ.285.Lanfran.de arbitr.par.ult.q.19.Ruy.cõſ.7.incip. Viſis his.nu.1.uol.4.Blã.in tract.de compromiſ.q.10.num.13.& eſſe communem, & in praxi ſeruari teſtatur Alex.conſi.131.incip. in cauſa uertẽte.in prin.vol.2.& illam tenuit Anchar.inter conſ.Calder. cõſ.5.incip.Cui incumbat.col.1.verſ.& confirmatur iſta opinio.ſub tit.de arbitr.Paul.in l.cum hi.§.tranſactiones.circa med.uerſ.facit etiam iſte tex. de tranſact.Papien. in forma libelli,quo ag. ad pœn.ex compro.in uerſ.nec reductio.columna 2.verſ.vltra quęritur.& alibi Ruy.cõſ. 61.incip.in lite.poſt num.41.vol.5.Maran. in tract.de ord.iud.in 2.actu prin,qui emerg. in ult.par.iud.nu.114.ubi hanc ſententiam communiorem dicit.in quam Affl.etiam inclinare videtur, licet propter authoritatem Rom.infra allegandam non parum dubitet.

Romanus igitur conſ. 265. incip. in caſu propoſito.col.1.ſub nu.2.uerſ.igitur ex hoc dicit hoc eſſe euidentiſſime falſum, neq; vnquam hoc Bar.dixiſſe in repetit. ſua,ver.d.§. arbitrorum.licet multa alia erronea ab alio quam ab ipſo dicta, ſint repetitioni ſuæ addita,& dicit, quod in huiuſmodi cauſis debet
2 conſiderari, † quod aut iudex ſeu arbitrator
laudans uel iudicans fuit ſecularis, aut eccleſiaſticus, aut mixtus. primo caſu appellatio interponi, uel reductio peti debet ad iudicẽ ſecularem, ſecundo caſu ad eccleſiaſticum, tertio caſu,etiam ad eccleſiaſticum,intelligẽdo hunc tertium caſum quando arbitrantes

plures

plures fuerunt,puta duo,unus clericus,& al-
ter laycus, quia ratione dignitatis clericalis
clerici perſona trahit ad ſe laycum,& ſic ſua,
non layci qualitas conſiderabitur. Primum
dicit notare Bar.in conſ.ſuo incip. viſis con-
ſilijs famoſorum Doctorum;ſecũdum firma
re Archid.2.q.ſexta.c.non ita.& refert Ant.
in c.quod clericis. de foro compet; tertium
ponere Bal.in l.præcipimus. circa finem. C.
de appellat. Et ſic patet ſecundũ Rom.quod
appellari non debet ad eũ, qui ordinario iu
re cogniturus eſſet, ſed ad ſuperiorẽ arbitrã-
tis,vt probatur.2.q.3.§.anterioris.d.l.præci
pimus.C.de appel.& extra, de appellat.c.vt
debitus.Ratio eſt ſecundum ipſum Rom. ibi
num.3.quia cum appellatur a ſententia iudi
cis ſemper recurritur ad ſuperiorem iudican
tis;d.l.præcipimus, & non inſpicitur perſo-
na litigantium,ſed eius qui iudicauit vel arbi
tratus eſt.ſi ergo laycus,ad laycũ; ſi clericus
ad clericum, & ſic non ad eum,qui ordina-
rius cauſæ fuiſſet ſi non eſſet compromiſſa.
aliàs ſi litigãtes layci fuiſsẽt,& arbitrator cle
ricus,liceret ipſis appellare ad laycũ, quod
dici non debet,ex mente ipſius Rom. quem
ſequitur Affl.ipſum quaſi ad verbũ referens,
deciſ.51.incip.Item fuit dubitatum. licet in
contrarium,vt ſupra dixi,inclinare videatur.
Stepha.Aufr.in Tract.de poteſt.ſecul.& ec-
cleſ.par.1.reg.2.verſ.Decimo quinto fallit.
& verſ.Decimooctauo ſi clericus. & hãc opi
nionem firmat Felyn.in c.1.de præſcr. col.5.
num.13.verſ.nota ſecundo, vbi concludit ꝙ
reductio peti debet coram ſuperiore arbitra
toris,& allegat Anch.in diſput.incip.C.lay-
cus, B.clericum, vbi loquitur in caſu mixto,
ſcilicet vt ſupra dixi.& Bar.in d.§.arbitrorũ,
refert aduocatos ita communiter tenere,nu.
18.uerſi.Quis erit iudex.tamen ipſe tenet cõ
cluſionem propoſitam,ibi,contrarium.& re
fert Abb.in d.c.Quintauallis.d.uerſi. Sed du
bitatur,cum quo omnes conuenire dicit idẽ
Abb.vbi ſup. verſ. Aduerte latius. vbi refert
ita tenere Collectar.in c.cum dilectus. de ar-
bitr.& Feder.conſ.275.& d.conſ.285.

Quæſtionis propoſitæ effectus magnus
eſt,nam ponamus quod fiat compromiſsũ,
& compromittentes ſint layci, & compro-
mittant in clericum,vel ſint clerici, & com-
promittant in laycum,vel ſint vnus clericus,
& alter laycus, vel ſint ſubditi iuriſdictioni
vnius domini,& compromittant in hominẽ
alterius iuriſdictionis, ſi ab eorum ſententia
appelletur,vel reductio petatur, an hoc peti
debeat a ſuperiore arbitrantis,uel a ſuperio-
re compromittentium,qui de cauſa iure or-
dinario cognouiſſet,ſi non fuiſſet factum cõ
promiſſum,ne ex aditione ad ſuum iudicem
3 † fiat actus nullus ex defectu iuriſdictionis,
iuxta late notata a Vantio in tract.de nullit.
tit.de nullit.ex defec. iuriſd.in prin.& vt ſciãt
partes coram quo grauamina ſua proponē-
re,iuxta monitionem eiuſdem Vãt.in d.trac.
tit.coram quo nul.prop.poſ.nu.4.& vt ſupra
dictum eſt,licet Rom.& Afflic.ipſum referẽs
& ſequens, tenuerint id peti debere a ſupe-
riore arbitrantis,vt etiam tenuerunt, Bal.&
Sal.in d.l.præcipimus.in fi. C.de appel. cum
alijs alleg.per Fely.in d.c. 1. col.4.nu. 13. de
præſcrip.& Ang. in l.ſi ſuſpecta.§. fina. ff. de
inoffi.teſtam. ubi dicit, quod ſi unus ex com
promittentibus eſt Paduanus, & alius Peru-
ſinus,& arbitrator electus eſſet Mediolanen
ſis,iudex appellationis,& reductionis erit iu
dex ordinarius arbitratoris,& hanc opinio-
nem firmant,Fran.Præpoſ.& Deci. poſt eos
in Rubr.de appel.col.fina.num.48.vbi tenet
contra propoſitam concluſionem, quam ta
men dicit ibi omnes tenere.

Eorum igitur dictis non obſtantibus, cõ-
munis eſt cum Bar.Quod petatur a ſuperiore
4 compromittentium,† ita quod ſi actor in cã
originali petit reductionem, debet recurre-
re ad iudicem Rei,ſi ipſe Reus petit,debet re
currere ad iudicem ſuum, nam ſiue petatur
iure actionis,ſiue officio iudicis, ſemper de-
bet adiri iudex Rei. Actor etiam ſequitur fo-
rum Rei.c.cum ſit. de foro compet.facit.l.ſi.
C.de vſur.pupi.& l.cum hi.§.tranſactionem.
ff.de tranſact.vbi dicitur,quod ille iudex de-
bet arbitrari ſuper tranſactione,qui eſt futu-
rus iudex ſuper lite. & eſt clarus tex. in c.ex-
poſita.de arbitr.ubi Papa cognoſcit de arbi-
tramento lato a Duce Venetorum,qui tamẽ
ipſi non ſubeſt in temporalibus, quia partes
ſibi ſubiectæ erant. Ant.de But.in d.c,Quinta
5 uallis.dicit,quod † vbi laudum eſſet iuratum,
& dubitaretur ſuper reductione propter iu-
ramentum, tunc ratione iuramẽti debet adi-
ri iudex eccleſiaſticus,per tex.in c.venerabi-
lem.de elect. idem ſi laudum eſſet in materia
pertinente ad eccleſiam,arg.tex.ibi,vel ſi cui
dens nutriret peccatum, ca. nouit. de iudic.
nam materia iuramenti ſpectat ad iudicem

eccle-

eccleſiaſticum.Calder.conſ. 1. de off.ordin.
& conſ.6.de iureiur.Abb.in cap.ſi quis con-
tra. columna ſecunda, de foro competen.
Lap.alleg.10.

Limitatur iſta concluſio, ſecundum Abb.
in d. Quintauallis. non habere locum quan-
do ex forma ſtatuti laudum haberet execu-
6 tionem paratam.quo caſu † ſi pars appellet,
& conqueratur de laudo, debet adiri iudex
arbitratoris,ſicut obſeruatur in cauſa appel-
lationis.2.q.6.anteriorum, & c.Romana.§.
debet.de appel.in 6.ita etiam tradit Bar. quẽ
ſequitur Bald.in l.2.C.vbi & apud quẽ.quos
ſequitur Lanfr.vbi ſup.verſ. Sed ſi ex forma
7 ſtatuti. quia in ordinarijs † attenditur locus
iudicij, ſecundum Alexã. allegantem plures
deciſiones in conſ.11.col. 3. volu.3. Iaſ.in l.
cunctos populos.col.5.nu.5.C.de ſum.Trin.
in prima lect.& nu.57.in 2.lect.Corn. conſi.
114.col.1.uol. 2. & conſ.43. col.fi. vol.3.ſe-
quitur Pariſ.conſ.45.incip. ſatis concluden-
ter.col.3.num.13.verſ. Prout etiam non po-
terit habere locum.vol.1.& ita limitãt, Phil.
Fran.in d.Rubr.extra de appell.col. penul.&
Præpoſ.ibi.fol.6.& Deci.col.final.verſ.& ad
hoc bene facit. & Pariſ. in d.conſ.45. col.6.
nu.66.verſ.Et ſi quis vellet inhærere opinio-
ni Barto.vbi loquitur in ſtatuto Ferrarien.&
Bononien. diſponente laudum habere exe-
quutionem paratam, vel poſſe exequi, ſicut
habet & poteſt ſententia,nam iſto caſu,con-
cluſionem Bartoli reſtringendo, dicit quod
erit adeundus iudex arbitratoris,ea ratione,
quoniam appellans, & petens reductionem
aſſerit ſe læſum ex laudo, nõ ex compromiſ-
ſo,& potiſſimum quãdo ex illo oritur actio,
vel quando ex ſtatuto datur executio laudi,
vt firmat Imo.in d. ca. Quintauallis. relatus a
Phil.Frã.in d.Rubr.de appel.circa finem.vo-
lens iſtud procedere quando reductio fuit
petita per modum appellationis.& Præpoſ.
ibi,col.fi.ſeu 23.in fi. concludit hos duos ca-
ſus a pari procedere.ſcilicet, quando oritur
actio ex laudo,vel quando virtute ſtatuti cõ-
ceditur executio ipſius. Ceſſante vero ſtatu-
to,militat opin. Bar.pro qua facit.not.verbũ
Feder.de Senis,d.cõſ.285. vbi dicit, Quod ſi
8 petitur † examinatio teſtium ad perpetuam
rei memoriam,debet adiri iudex principalis
cauſę,ſiue petatur a Reo,ſiue ab actore.ꝙ ple
nius dixit Abb.in c.cum ſit generale. & in c.
ſi quis contra clericum. de foro compet. &
tenet Bar.in d.§.arbitrorum. ex alia ratione.
nam cauſa naturalis vincit accidentalem. l.
qui habent tutorem. ff.de tut.debet ergo cõ-
ſiderari origo cauſæ,& non id quod accidẽ-
taliter petitur. Ad quod facit dictum eiuſdẽ
9 Bar.in l.Titia.ſol.matrim.quod ſi cauſa † ſpi-
ritualis incidat coram iudice layco, non po-
teſt per ipſum cognoſci,ſed debet remitti ad
iudicem principalem cauſæ,ſcilicet,Epiſco
pum.tractant Alex.conſi.9.vol.4. & Fely.in
ca.cum ſit.de foro compet.ut etiam in teſta-
mento quod allegatur nullum, quia cõfectũ
ab vſurario, quod iudex eccleſiaſticus co-
gnoſcit,dicit Abb.conſ.22. incip. Quanquã
conſultum.par.1. & in conſ.64. incip.venio
ad primum.col.3.ſub nu. 5.uerſ. Ad tertiam
obiectionem.ea.par.1. non obſtante partiũ
conſenſu de litigando coram layco, cũ eius
iuriſdictio incapax ſpiritualium non poſſit
prorogari.Ioan.And. in c.tuam.de ordi.co-
gnit. & habetur in c. quod clericis. de foro
competen.

Limitatur etiam concluſio non habere lo-
cum, quando pro parte eccleſię eſt appella-
10 tum.nam † tunc ex ſpeciali priuilegio pote-
rit adire iudicem eccleſiaſticum, ſi allegatur
fraus,vel contractus minus legitimus,ita no.
Inn.in c.cum ſit generale.de foro compe.in
verſi.immo ſi de fraude habita in contractu.
& ſequitur Abb.in d. c. Quintauallis. nu.39.
verſ.Adde etiam,& in d.c.cum ſit generale.
col.5.verſ.& ex his infertur ad quęſtionem.
Quod tamen intellige,dummodo ſemper in
petitione mentionem faciat de fraude, vel
minus legitimo contractu,& ſuper cauſa illa
fundet petitionem ſuam: ſi autem velit pro-
ponere in libello quod nõ pertineat ad frau
dem vel oppoſitionem, vel quod ſit minus
licitus contractus,puta, quia non fuit in præ
ſentia clericorum celebratus,nõ auditur niſi
coram iudice ordinario Rei. d. c. ſi clericus.
de foro compet.& ita declarat Inn.in d.cap.
cum ſit generale.uerſi.oportet tamen.intelli
ge tamẽ iſtam limitationem, ſi fuit compro-
miſſum ſuper materia eccleſiaſtica,per c.ex-
poſita.& c. peruenit. de arbitr.Ancharan.in
reg.ea quæ.in verſic. iuxta prædicta.de reg.
iur.in 6.ſequitur Felyn.in d.c.1.de præſcrip.
col.5.verſ.niſi fuiſſet compromiſſum. Quib.
adde quæ infra dicam illa quæſtione,de ar-
bitro permittente tranſire tempus, an tenea
tur partibus.

Verum

Verum quia in cóclusione propoſitæ quę
ſtionis præſupponitur, quod adſit ſuperior
ad quem recurri poſſit: Quid erit ſi deficit ſu-
perior ad quem recurri, reductio peti, vel ap
pellari poſſit? & in hoc Abbas in rubr. de ap
pel. ponit duas concluſiones, quas Deci. in
ea. rubr. nu. 38. verſi. quinto quęrit. reaſſumit,
diſputat, & declarat per vnã col. videas apud
11 eum, omnes habent. An autem † qui talem
reductionem petit, debeat coram iudice re-
ductionis vti nouis probationibus, vel anti-
quis niti poſſit, examinat Bar. in d. l. ſi ſocie-
tatem. §. arbitrorum. nu. 26. ff. pro ſocio. vbi
diſtinguit, quod aut agitur vt detegatur do-
lus iudicis, aut agens ſolum intendit ad pro-
bandum ſe ius in cauſa fouere, nec conten-
dit detegere dolum, & turpitudinem iudicis.
Vt primo caſu non ex nouis actis, ſed ex an-
tiquis id agendum ſit: Et quod ſecundo capi
te poſſit etiam nouis probationibus uti. quã
diſtinctionem ſequuntur Abb. conſ. 2. nu. 2.
par. 1. Ant. de Butr. conſ. 24. col. 5. Saly. in l.
cum antea. col. pe. verſ. quæro octauo. C. de
arbitr. Alex. conſ. 101. in fi. uol. 2. Lanfr. trac.
de arbitr. q. 16. & ipſam diſtinctionẽ in vtro-
que capite examinat, extẽdit, & declarat do
ctiſsime, more ſuo, Menoch. de arbitr. iudi.
lib. 1. q. 72. per totam. remitto ad ipſum.

Demum pro abſoluta materia tam præ-
ſentis quam præcedentis quæſtionis, nota,
12 quod licet appellatio † non ſit promiſſa a
priori iudice qui vt arbitrator cognouit, ad-
mittitur tamen ab eo, qui vt ordinarius co-
gnoſcit de cauſa reductionis, & tractat de
moderando arbitratoris iudicio, ſecundum
Bal. in l. 1. C. ne lic. ter. prouoc. num. 10. Ca-
ſtren. & Imo. in l. 1. ff. de leg. 2. vel ſic clarius.
quamuis non poſsit appellari regulariter a
13 ſententia arbitri, l. 1. C. de arbitr. tamen † qñ
arbiter cognoſcit in locum iudicis, poteſt ap
pellari ab eius ſententia. c. ab arbitris. de offi.
deleg. in 6. vbi tex. clarus, & ibi gl. ſuper ver.
appellandum, hoc clare affirmat, cui accedit
l. fi. §. fi. C. de iudici. & ibi glo. ſuper ver. pro-
uocatum. in ſolutione contrarij. & hoc tenet
Alex. in d. l. 1. ff. de leg. 2. col. fi. in prin. verſ. ſe
cundo pro opinione Bart. Imo. in d. l. publi-
corum. col. 4. de publ. iudici. Ant. de Butr. in
d. c. Quintauallis. 24. differen. & ibi Imo. nu.
36. de iureiur. Vital. in tracta. clauſul. ubi agit
de reduct. ad arbitr. boni viri. c. ult. in fi. dicẽs
ita iuxta hanc ſentẽtiam in ſenatu regio fuiſ-
ſe pronuntiatum. intellige in ſenatu regio
14 Galliæ, erat enim † ipſius Regis Cõſiliarius.
Sequitur Baptiſ. de S. Blaſ. in tract. de arbitr.
q. pen. col. pen. c. 19. primi lib. in primo vol.
meor. tractat. hanc opinionem tenet etiam
Aret. in c. ſuper his. de accuſat. num. 47. & ibi
Felyn. num. 13. & num. 16. quem etiam vide
re licet pro his, quæ ſpectant ad quæſt. prox.
* præced. & iſta eſt magis communis opinio
vt teſtatur Alex. conſi. 106. incip. viſo thema
te antepoſito, col. 2. nu. 7. verſ. & iſta opinio.
uol. 3. & iſta opinio ꝓcedit ea ratione, quia
15 † a iudicibus iuxta regulam iuris licet appel
lare. l. & in maiorib. & l. multis. C. de app. gl.
in l. qui reſtituere. ff. de rei vendic. cum ſimil.
adduc. in d. præced. q. cui, & præmiſsis adde
Port. Imo. in ſibi attributis regulis, li. 4. reg. 8.
ubi diffuſe tractat, ſed confuſe, an a ſententia
arbitratoris petatur reductio ad arbitrium
boni uiri. & in caſu noſtro vide Rolan. conſ.
24. lib. 4.

QVAESTIO XV.

Bannitus an poſsit eſſe arbiter, vel arbitrator.

SVMMARIVM.

1 *Defectus qui reſidet in perſona iudicantis maximus eſt.*
2 *Contractus ſunt de iure gentium.*
3 *Deportatus, quod non poſſit eſſe arbiter.*
4 *Permiſſa omnia ſunt per legem, quæ non reperiuntur prohibita.*
5 *Bannitus an poſſit cedere iura.*
6 *Arbitrandi modus, eſt ordo inductus de iure ciuili, communi.*
7 *Deportati, relegati, banniti, & ſimiles ob pœnam delicti perdunt ea quæ ſunt iuris ciuilis.*
8 *Bannitus æquiparatur excommunicato.*
9 *Bannitus quando non poſſit eſſe arbiter. & 14. & 20.*
10 *Deportatus dicitur, quaſi de ciuitate portatus.*
11 *Deportati non poſſunt eſſe iudices.*
12 *Bannitus quando amittat uel retineat iura ſua ciuitatis.*
13 *Bannitus ex ſimplici contumacia non poteſt impune offendi, etiam permittente ſtatuto generali.*
15 *Bannitus quæ iura perdat.*
16 *Bannitorum ſtatus diuerſi.*
17 *Bannitus in contumaciam ex forma ſtatuti non eſt infamis.*
18 *Bannitus per Papam vel Imperatorem, non poteſt eſſe arbiter, & aſſignatur ratio.*
19 *Bannitus iura ciuilia propria ciuitatis perdit, licet eius bona non publicentur.*
20 *Bannitus quod poſſit eſſe arbiter, exceptis heretico, & aſſaſſino.*

Bannitus

21 *Bannitus communiter reputatus non bannitus, poteſt eſſe arbiter.*
22 *Excommunicatus publice non poteſt eſſe arbiter, ſecus in occulto.*
23 *Bannitus an poſſit eſſe arbitrator.*
24 *Bannitus poteſt eſſe arbitrator conuentionalis, non autē iudicialis.*
25 *Status mutatione nō perditur ius eligendi, etiam ſi mors ciuilis non facit conditionem exiſtere*
26 *Arbitramentum eſt ſpecies contractus tranſactionis.*
27 *Bannitus non repellitur a contrahendo, & aſſignatur ratio.*
28 *Bannitus quod indiſtincte poſſit eſſe arbitrator.*
29 *Deportatus, relegatus, transfuga, & bannitus non perdūt iura gentium communia inter omnes.*
30 *Bannitus a Papa vel Imperatore, cui eſt indictum bellū non poteſt eſſe arbitrator.*
31 *Bannitus qualis non poſſit eſſe arbitrator.*
32 *Statutum prohibens loquelam uel participationem cum bannito comprehendit etiam mittentes nuntium vel literas.*
33 *Damnatus ad mortem uel in metalum non poteſt eſſe arbitrator.*
34 *Excommunicatus ex cauſa hereſis non poteſt eſſe arbitrator, ſi ſteterit in excommunicatione per annum.*
35 *Excommunicatus pro hereſi non poteſt teſtari, ſi in excō municatione ſtetit per annum.*
36 *Teſtamentum eſt iuriſgentium quo ad eius ſubſtantiam, licet quo ad ſolennitates ſit iuris ciuilis.*
37 *Bannitus cum publicatione bonorum non poteſt eſſe arbitrator.*

QVAERO decimoquinto, an
bānitus poſsit eſſe arbiter, ſeu
arbitrator. quæſtio eſt vtilis &
1 neceſſaria, quia † maximus eſt
defectus qui reſidet in perſona
iudicantis, & hoc ante omnia animaduertē-
dum eſt, ut dicit Vant. tracta. de nullit. tit. de
nullit. ex def. iuriſd. in prin. & nu. 9. Quæſtio-
nem prout duo capita habet, in duas partes
diuidam. Prima erit, an bannitus poſsit eſſe
arbiter. Secunda, an poſsit eſſe arbitrator cō
uētionalis. Circa primā ſunt diuerſæ Docto
rum opiniones; Aliqui enim dicunt quod
ſic, nam Specul. in tit. de arbitr. §. differt. uerſ.
quid de bannito, dicit, quod bannitus æqui-
paratur deportato, in quem poteſt fieri com
promiſſum, ſic & in bannitum, ff. de teſti. l. 1.
& hoc firmat alia ratione, arbitrium eſt con-
2 tractus, contractus † ſunt de iure gentium, l.
manumiſsiones. de iuſt. & iure. ea quæ ſunt
iuriſgentium reſeruata ſunt deportatis, de
pœn. l. quidam ſerui. ergo & bannitis, & ibi
diſtinguit inter bānitum ex delicto pro quo
bona confiſcantur, & bannitum ex delicto
pro quo bona non confiſcantur; vt primo
caſu nōn poſsit eſſe arbiter, per not. in §. rele-
gati. Inſt. quibus modis ius pat. pot. ſol. ſecū-
do caſu poſsit, quia non reperitur prohibi-
tus. d. l. 1. de teſti. §. 2. & probatur in l. ſine hæ
rede. §. fi. ff. de adminiſt. tut. l. patre furioſo. ff.
de his qui ſunt ſui uel ali. iur. ſequitur Lanfr.
in tract. de arbitr. §. hactenus. col. 4. num. 22.
uerſ. ſeptimo quæro. ubi de verbo ad verbū
ponit diſtinctionem quam Specul. vbi ſuprà
facit. & cum eo reſidet. imò iſtud eſt dictum
glo. in d. §. relegati. ſuper uer. retinent. in me-
dio. uerſ. Sed bannitos noſtri temporis. ſe-
quitur etiam Bapt. de S. Blaſ. in ſimili tract. q.
8. æquiparando bannitos deportatis, ſi amit
tunt bona; & relegatis, ſi non amittunt. Ex
qua comparatione Aret. in §. pen. Inſtit. de
except. num. 22. verſ. quid in deportato, in-
fert, quod ſicut deportatus non poteſt eſſe
arbiter, ita nec bannitus. Quæſtionem pro-
ponit, eamque ſummatim perſtringit, & re-
ſoluit, ut per eum, qui tamen non diſtinguit
vt ſuprà, ſed abſolute tenet negatiuam in ar-
bitro, ſecus in arbitratore. quod autem de-
3 portatus † non poſsit eſſe arbiter, probatur,
nam deportatus pro mortuo reputatur, &
excluſus eſt ab omnibus actibus ciuilibus, &
legitimis, l. actione. §. publicatione. ff. pro ſo-
cio. ubi dicitur, quod quando bona alicuius
publicantur, iſte talis pro mortuo habetur,
& l. 1. §. filius. ff. de bon. poſſ. cōtra tab. ſi ergo
non amittit bona, poteſt eſſe arbiter, iur. ſup.
alleg. ex d. ratione, quia non reperitur pro-
4 hibitus. nam † omnia ſunt permiſſa per legē,
quæ non reperiuntur prohibita. l. ab ea. ff. de
probat. l. mutus. ff. de procur. §. cum quæri-
tur. l. ſtatuas. ff. de relig. l. necnon. §. quod eis.
& ibi glo. in uer. non prohibent. in fine. ff. ex
quibus cauſ. maior. Pro quo facit not. diſtin-
ctio Alber. Galeo. in ſua Margar. c. 4. nu. 22.
5 vbi quærēs an † bannitus poſsit cedere iura,
dicit, quod ſi ſit bannitus ex cauſa ex qua
bona publicantur, quod tunc ceſsio non ua
let, quia actiones competunt fiſco, & contra
fiſcum, de capit. dimin. l. 2. & d. §. publicatio-
ne. ſi autem ex alia cauſa, tunc aut habet cau
ſam lucratiuam, aut oneroſam, primo caſu
obſtat exceptio, ſecundo non, de doli exce.
l. apud Celſum. §. de auctoris dolo. in quo nō
inſiſto, dixi late ſupra quæſt. decima, præſer-
tim in uerſ. Specul. igitur. & ſic banniti poſ-
ſunt eſſe arbitri, aliquo ſaltem caſu, ſi non
omni.

Alij

Alij autem dicunt, quod banniti non poſ
ſunt eſſe arbitri, ſiue comparentur deporta-
tis, ſiue relegatis, ex ea ratione, quia licet cō-
promiſſum tribuatur a partibus, tamen arbi
6 trādi modus † eſt ordo inductus de iure cōi,
cum ad ſimilitudinem iudiciorū redigatur,
l. 1. ff. de arbitr. Specul. de ſatiſd. §. viſo. verſ.
item quæritur. Socin. conſi. 195. incip. Circa
primum. verſ. accedit. vol. 2. & conſ. 124. in-
cip. præſens. circa med. col. 2. uol. 1. Firm. in
repert. lit. A. ſub ver. Arbitrium æquum dici-
tur. uerſ. 82. Menoch. de arbitr. iud. lib. 2. caſu
7 octauo nu. 4. Sed deportati, † relegati, ban-
niti, & ſimiles, ob pœnam delicti perdunt ea
quæ ſunt iuris ciuilis, §. 1. Inſt. de capi. dimin.
l. eas. ff. eod. & l. legitimi. l. quidam ſunt ſerui.
ff. de poen. ergo non poſſunt eſſe arbitri, &
hoc tenet Guil. de Suz. in l. Pædius. ff. de ar-
bitr. Ang. in diſput. quę incipit, duo inuicem
litigantes. refert, & ſequitur Ioā. Bapt. Peruſ.
in tract. de arbitr. lib. 4. c. 5. incip. poſtquam
de ſubiectis.

Vlterius hoc ex alia ratione comproba-
8 tur. Bannitus † cum ob eius culpam a com-
munione ciuium, & beneficijs Reipublicæ
ſeparatus exiſtat, æquiparatur excommuni-
cato, vt per tex. in c. Domino guerrā. in uſi.
feud. ſub Rubr. hic finitur conſtitutio, tenet
Bar. in l. ſi quis arbitratu. col. fi. verſi. quid de
arbitratore exbannito. de verb. obligat. ſed
excommunicatus nō poteſt eſſe arbiter nec
iudex. gl. in ver. infamē, in c. ſciſcitatus. de re-
ſcrip. & in ca. propoſuit. in ver. tempore. de
cler. excom. miniſt. Inn. in c. cum ſuper abba
tia. col. 3. in fine. de offic. deleg. Lanfran. in c.
quoniam contra. §. interloqutoriæ. in prin.
de probat. & late ponit Vant. de nullit. tit. de
nullit. ſent. ex defec. iuriſd. ordin. nu. 137. &
tit. de nullit. ſent. ex defectu iuriſd. deleg. nu.
61. ergo nec etiam bannitus. Specul. d. §. dif-
fert. tit. de arbitr. verſ. Sed quid de bannito.
Ang. in d. diſput. Duo inuicem. Sequitur Io.
Bap. Peruſ. vbi ſup. lib. 4. c. 5. cum dub. ſeq. &
c. 19. Alc. In l. 1. §. 1. in fi. ff. ad Treb. & hanc ra
tionem multos alios citando firmat Vant. d.
tit. de nul. ſent. ex defec. iuriſd. deleg. nu. 65.
verſ. Relegatus etiam ſeu bannitus.

Pro reſolutione deciſiua materiæ præſen
tis quæſtionis, Bar. in l. 1. C. de bon. proſcrip.
facit vnam diſtinctionem, quam Blan. in tra
cta. de comprom. q. 2. nu. 15. verſ. vnde dic
in hac materia. dicit eſſe communiter appro
9 batā, quæ talis eſt. Aut bannitus † poteſt im-
pune offendi ex forma ſtatuti, aut nō poteſt
impune offendi. primo caſu perdit ciuitatē,
& iura illius, & per conſequens non poteſt
eſſe arbiter, cum nullo ciuitatis ſuæ gaudeat
priuilegio, per d. l. amiſſione. §. qui deficiunt.
ff. de capit. dimin. & iſto caſu æquiparatur
deportatis, ſecundum Bart. in d. l. 1. & habe-
tur pro mortuo. ita Bar. in conſ. 42. colu. vlt.
par. 2. nec poteſt habere hæredem, l. 2. C. de
10 bon. proſcrip. dicitenim deportatus, † quaſi
de ciuitate portatus. Bart. in l. relegatorum.
ff. de interd. & releg. deportandi enim ſeruis
publicis tradebantur uincti, ut eos in nauim
impoſitos in ſolas terras transferrent. ita ex
Bud. in annot. Pandect. ad titu. de pœn. & ex
Otomano in comment. iur. in uer. Exilium.
notat Menoch. de arbitr. iud. lib. 1. q. 80. nu.
89. & hos hodie confinatos appellamus, vt
ex alijs dicit idem Menoch. eod. tract. lib. 2.
cent. 4. caſu 330. num. 4. vt etiam obſeruat P.
Prateius in ſuo theſauro de ver. ſign. in lit. D.
in dict. deportatio. ſicut ergo deportati non
11 † poſſunt eſſe iudices, vt per Bal. & Ang. in l.
cum prætor. § non autem. ff. de iudici. ergo,
nec banniti. & cum arbitria ſint redacta ad
inſtar iudiciorum. l. 1. ff. de arbitr. cum banni
tus non poſſit eſſe iudex, non etiam poterit
eſſe arbiter. Secundo caſu poteſt eſſe arbiter
de iure communi, & etiam iure ſtatutario in
aliquibus locis, ut dicit Blan. vbi ſup. ver. Aut
iſti banniti non poſſunt impune offendi. Et
hanc diſtinctionem, quod bāniti poſſint im-
pune offendi vel non, tenet Alex. poſt alios
in l. 1. C. de hæred. inſt. ubi dicit hanc eſſe cō-
* munem opinionem. & alibi eam ſic fecit Bar.
in ſua diſput. incip. Lucanæ ciuitatis ſtatuto.
quam refert, & ſequitur Nellus in tract. ban-
nit. in prima par. 2. temp. q. 4. incip. quarto
quæro, quib. æquiparentur banniti, qui oēs
12 concludunt, † quod ſi bannitus poteſt impu
ne offendi, tunc amittat iura ſuæ ciuitatis, &
beneficia ſtatuti: aut impune non poteſt of-
fendi, & tunc retinet iura ſuæ ciuitatis, & ſta-
tutorum beneficia, prout eſt bannitus ex ſim
plici contumacia, de quo loquitur Nel. vbi
ſupra, q. 14. incip. quartodecimo circa idem
13 bannum. nam talis non poteſt, † impune of-
fendi, etiam permittente ſtatuto generali, vt
dicit ſing. Bal. in l. ſi mora. colu. 1. ad finē. ſol.
matrim. quam ſententiā cōmendat late Iaſ.
in l. ſi plagij. in not. 1. ad fi. ff. de verb. obl. Fel.

in

in c.quæ in eccleſiarum.colu.2.uerſ. Primus
caſus.de conſtit.de quo late Cotta in memo
rabil.in uer.Bannitus.verſ.quid autem in his.
& in ver.ſtatuta quod bannitus.vt ibi per eũ.

Licet iſta diſtinctio Bar.ſic a Doct.ſit com
muniter approbata,vt infra dicã in alia quę
ſtione,an bannitus amittat beneficia iuris,&
quæ. tamen facit parum ad propoſitum q.
noſtræ, quia videtur ſe reſtringere ſolum ad
locum a quo quis bannitus eſt: quæſtio autẽ
generaliter proponitur, an bannitus poſſit
eſſe arbiter. Vnde ſic alio modo videtur di-
14 ſtinguendum. † Aut quæritur,an bannitus
poſſit eſſe arbiter reſpectu illius ciuitatis, a
qua bannitus eſt, & reſpectu aliorum loco-
rum in banno compræhenſorum:aut quod
poſſit eſſe arbiter in alia ciuitate a qua nõ eſt
bannitus;vel reſpectu agendorum in ea ciui
tate a qua non eſt bannitus;Primo caſu pro-
cedit ſecunda opinio,quod ſcilicet poſſit eſ-
ſe arbiter. Secundo caſu procedit prima, ꝙ
ſcilicet non poſſit,& ita virtualiter diſtinguit
Blan.vbi ſup.nu.16.verſ.intellige tamen præ
dictam concluſionem.vbi ponit illam magis
* communem Doctorum opinionem, quod
bannitus non perdit beneficia iuris commu
nis, ſeu facultatem ſuccedendi de iure com-
15 muni,† ſed tantum beneficia inducta a legi-
bus ſeu ſtatutis illius ciuitatis a qua bannitus
eſt.& ita etiam dicit Ioã. Bapt.Peruſ. vbi ſup.
lib.4.c.7. in fine. vbi dicit hoc eſſe perpetuo
menti tenẽdum. Sed quia de hac late dicam
infra in d.q.an bannitus amittat beneficia iu
ris, & quæ.ideo ibi videri poterit, maxime
in verſic. ſed circa illud, an bannitus poſſit
teſtari.

Verum quia iſta diſtinctio nec etiam ad
plenum ſatisfacit, nõn enim multum differt
a præcedenti,nec eſt generalis, prout requi-
ritur in terminis propoſitæ quæſtionis,ideo
pro reſolutione materiæ conſiderandi ſunt
16 diuerſi ſtatus bãnitorum. † ſunt enim aliqui
banniti per ſimplicem contumaciam, vt pu-
ta,pendente iudicio citatur aliquis,non com
paret,iudex eum ponit in banno,vt tędio af-
fectus compareat,& veniat reſpõſurus (hoc
enim iudex facere poteſt.arg.l. ſed ſi per prę
torem. §. ſed ſi dum decreto.ff.ex quib.cauſ.
maior.c.ſicut tuis. de ſimon.63. diſt. c. Salo-
nitanę.) Sunt & alij banniti pro grauioribus
delictis, & tales ſunt de quibus loquitur tex.
in authen.item nulla communitas, & in au-
then.item quicunque. C. de epiſc.& cler. Et
hi,aut banniuntur per Papam, vel Imperato
rem,aut banniuntur per inferiorem a Papa,
vel Imperatore. Primo caſu, quando ſcilicet
quis bannitur vt tædio affectus veniat reſpõ-
ſurus,talis bannitus poteſt eſſe arbiter, quia
non perdit etiam ſuam ciuitatem,quo ad ea
quę ſunt iuris ciuilis,vel naturalis,vel gentiũ,
ut ſentit Bar.in d.§.qui deficiunt.licet perdat
compræhenſa in iure municipali: ratio eſt,
quia comparere poteſt intra tempora legi-
tima,& purgare contumaciam,& recupera-
re bona ſi confiſcata ſint,l.1.C. de requiren.
reis.& ibi glo.& Afflic.ad conſt.Regni,con-
ſtit.1.lib.2. quæ incipit, Grãdis utilitas.nu.2.
& late dicam in quæſt.an bannitus reſtitutus
recuperet bona. Et etiã ex alia ratione,quia
17 † talis bannitus in contumaciam ex forma
ſtatuti, non eſt infamis. & alibi poteſt eſſe
teſtis,ut per Felyn.in c.poſtulaſti. de foro cõ
pet.num.9.Secundo caſu,quando ſcilicet bã
nitur per Papam,vel Imperatorem, non põt
18 eſſe arbiter.Ratio; quia † perdit ea quæ ſunt
iuris ciuilis,quocunque uadat, & æquipara-
tur deportato,ſecundum Bart.in d.diſputat.
incip.Lucanæ ciuitatis.& alios de quib. ſup.
quod tamen intelligitur ſecũdum diſtinctio
nem de qua per Canon.in c.per venerabilẽ.
qui fil. ſint legit. & per Legiſtas in l. priuile-
gia.C.de ſacroſ.eccleſ.vbi habetur,an Papa
habeat iuriſdictionem in terris Imperij, &
econtra,vt ibi,quia non eſt præſentis ſpecu-
lationis. Cum autem bannitur per inferio-
rem a Papa, tunc talis bannitus non poteſt
eſſe arbiter in ſpectantibus ad terras a quib.
bannitus eſt: ſiue banniatur per inferiorem
a Papa vel Imperatore, habentem tamen po
teſtatem Principis, ut ſunt Domini Veneti,
& alij non recognoſcentes ſuperiorem, ſiue
per alium non utentem iure Principis, quia
perdit beneficia illarum terrarum, vt ſupra
dictum eſt, ſiue ei ſit indictum bellum, vt im
pune poſſit occidi,iux.d.§.qui deficiunt.& l.
quidam.de pœn.ſiue bellum non ſit indictũ
19 nam † tunc etiam iura ciuilia propriæ ciuita
tis perdit,licet eius bona non publicentur, l.
ſi victum aut ſtratum.ff. de re iud.& in Auth.
de inceſ.nupt.circa prin. Et ſic ex prædictis
caſibus patet qualiter ſint intelligendę ſupra
dictæ opiniones.

Ego autem,quidquid alij dicant, præſup-
poſitis veris omnibus caſibus ſupradictis,
credo,

20 credo bannitum † poſſe eſſe arbitrum, a quo
cunque bannitus ſit, duob. caſibus exceptis,
ſcilicet in crimine hæreſis, & aſſaſſinij, nam
his caſibus dico bannitum nullibi poſſe eſſe
arbitrum, per c. ad abolendam. cum not. ibi.
de hæret. & per c. pro humani. de homici.
lib. 6. nam ille Deum immediate offendens,
& ille ob criminis atrocitatem, ſunt diffida-
ti a toto populo Chriſtiano, vt in dictis iuri-
bus habetur. vnde concludas, quod bānitus
poteſt eſſe arbiter extra iuriſdictionem ban-
nientis a quocūque, vel etiā ſupremo Prin-
cipe, bannitus ſit. fallit in crimine hæreſis, &
aſſaſſinij: nam cum ratione diffidationis nul-
libi ſit tutus, ſicut bannitus ab vna ciuitate nō
poteſt eſſe arbiter in ea; ita diffidatus in dictis
caſibus, nullibi eſſe poteſt, cum non ſit tutus
in toto orbe, nec vlli cum ipſo vllibi conce-
datur participatio, vt ſit eadem ratio de toto
quo ad totum, quæ eſt de parte quo ad par-
tem. l. quæ de tota. de rei vendic. cum cōcor.

Retenta tamē communi opinione, quod
bannitus nō poſſit eſſe arbiter: Limitatur nō
21 habere locum in bannito, † qui communi-
ter reputabatur pro non bannito, nam tunc
poterit eſſe arbiter, iux. not. per Specul. in tit.
de ſenten. §. quoniam. verſ. vt autem impu-
gnando, & ita limitat Blan. ubi ſupra, nu. 27.
& alij quos ipſe citat. Firmatur iſta limitatio
22 a ſimili: nam licet publice † excōmunicatus
non poſſit eſſe arbiter, vt ſupra dixi in verſ.
Vlterius hoc. Specu. in d. tit. de arbitr. d. §. dif
fert, verſ. item ſecundum. & tenet glo. in d. l.
Pædius. ff. de arbitr. tamen ſi eſt occultus, po
teſt eſſe arbiter, ſicut & poteſt eſſe iudex, vt
not. in c. ad probandum. de regul. iur. ut per
Franc. in c. dolo. de reg. iur. in 6. ita igitur &
bannitus. & hæc quantum ad primam quæ-
ſtionis partem.

Quid autem ſit in arbitratore, an ſcilicet
23 bānitus † poſſit eſſe arbitrator? & in hac quæ
ſtione concernente ſecundam partem du-
bij propoſiti, variȩ ſunt opiniones Doctorū,
nam Specul. in tit. de arbitr. §. ſequitur. verſ.
quid de bannito. ſenſit quod ſic, diſtinguen-
do tamen hunc caſum eod. modo quo diſtin
xit in caſu præcedentis quæſtionis, & per
eaſdem rationes. Ioan. And. in mercurial. ſen
ſit oppoſitum indiſtincte, ex ea ratione, quia
qui incapax eſt arbitrij, eſt etiam incapax ar-
bitramenti: ſed bannitus eſt incapax arbitrij,
vt ſupra in præced. deductum eſt, ergo & ar-
bitramenti. & licet Ioā. And. loquatur in pu-
blicȩ excommunicato, tamen ratio extendi-
tur ad bannitum ex ſuperius deductis. & tan
dem concludit quod non valet tale arbitra-
mentum, quando fit per modum laudi uel
ſententiæ, & notat idem Io. And. poſt Com-
poſtel. in c. in cauſis. de elect. & Archid. 2. q.
6. c. a iudicibus. & ſic quod non poteſt eſſe ar
bitrator. concedit tamen quod poſſit eſſe ar
bitrator, quando eſſet ſimpliciter mediator
vel proxeneta, ex cuius arbitramento partes
inuicem ſe componerent, ita quod contra-
ctus confirmaretur ex ipſarum partium cō-
poſitione, non ex arbitramento vel pronun-
tiatione, vt latius ibi per eum. ex cuius dictis
24 colligi poteſt in ſumma, quod bānitus † po
teſt eſſe arbitrator conuentionalis, non au-
tem iudicialis ſeu in forma iudicij, & ſequi-
tur ibid. Phil. Franc. in ver. extra gloſſam. Et
pro hac opinione facit tex. in c. poſt ceſſio-
nem. de probat. ubi excommunicatus non
poteſt eſſe procurator, ita nec arbitrator, cū
habeat arbitrari vt bonus vir, ſed non po-
teſt dici bonus vir, quia eſt infamis. l. fi. C. de
requir. reis. Nel. in tract. bannit. in prima par.
ſecundo temp. q. 49. incip. an tales banniti.

Bartolus in l. ſi quis arbitratu. iux. fi. ff. de
verb. obl. ſenſit bannitum poſſe eſſe arbitra-
torem indiſtincte, per l. cum pater. §. hæredi-
25 tatem, de leg. 2. ubi dicit ipſe, quod † muta-
tione ſtatus non perdit ius eligendi, & mors
ciuilis non facit conditionem exiſtere. & il-
le tex. loquitur in deportato. & in l. ex facto.
§. ſi quis rogatus. ff. ad Trebel. il 2. qui text. ēt
loquitur in deportato, & ibi notat Bar. & ſe-
* quuntur omnes Doct. communiter, quod p
deportationem non perditur ius eligendi fi-
deicommiſſum, Ang. in ſua diſput. incip. duo
inuicem. diſtinxit inter arbitratores electos
ſuper lite, qui non poſſunt arbitrari niſi cau-
ſa cognita, & partibus citatis: Et inter arbi-
tratores, qui poſſunt procedere, & termina-
re ſine ulla diſcuſſione, ut primo caſu banni-
ti ſint capaces talis arbitramenti, ſecundo ca
ſu non. & ita intelligit d. §. hæreditatem. & §.
ſi quis rogatus. & ſubiungit, niſi forte per bā
num eſſent facti hoſtes Romani populi, ſeu
Romanæ Eccleſiȩ, nam tunc non eſſet eis cō
municandum, ad quod tamen nihil allegat.
Franc. in d. reg. dolo. col. fi. uerſ. ſed aduerte.
de reg. iur. in 6. dicit, quod Bal. tenet ibi indi-
ſtincte excōmmunicatum, & bannitum poſ-

ſe

ſe eſſe arbitratorem. & licet non habeamus
commentum Bal.ſuper tit.de reg.iur. in 6.ta
men poſſet eſſe quod ipſe Franc. viderit, vel
culpa impreſſorum poſitum ſit unum nomẽ
26 pro alio.ratio huius dicti eſt, quia † arbitra-
mentum eſt ſpecies contractus trãſactionis,
vt in Authen.ut differ.iud.in princ. & facit q̃
dicit Spec.in tit.de arbit.& arbitrat.§.fi. verſ.
ſed nunquid amicabilis compoſitor, num.8.
ubi dicit, quod arbitrator poteſt ferre ſenten
tiam etiam dieb. feriatis, ex ea ratione, quia
non dicitur tunc verum compromiſſum, ſed
quoddam pactum ſeu tranſactio, quæ tunc
fieri poſſunt.arg.C.de ferijs.l.fi. uerſ. tranſa-
27 ctio.Item bannitus † nõ repellitur a contra-
hendo, ut not.in c. ueritatis. de dolo & con-
tum.cum contractus ſint iuriſgentium, & ip-
ſe non amittat ea quæ ſunt iuriſgentium, vt
dicam latius in d.q.an bannitus amittat, &c.
per totam, & præſertim in ver.& pro ſolutio
ne obiecti, & in verſ. Et ne diutius immore-
mur.ergo poteſt etiam eſſe arbitrator. & ita
tenet Bart.in l.cum pater.§. hæreditatem.de
leg.2.& in d. §. ſi quis rogatus.de quibus ſu-
pra.ſequitur Ant. de But.in d.c.Quintauallis.
de iureiuran.dicens tamen, quod durante ex
communicatione ſeu banno non poterit ar-
bitrator exercere arbitrium inuitis partibus,
quæ non tenentur ſecum cómunicare, quia
ſi communicent cadunt in pœnam, 11.q.3.
cum excommunicato. & hoc etiam ſequi-
tur Ang.in d.§.ſi quis rogatus. & in dicta ſua
diſputatione.

Quid dicendum? Verior ſententia eſt, quã
ex Bar.ſupra poſui, & inferius ex Phil. Fran.
28 firmaui, quod ſcilicet † bannitus indiſtincte
poſsit eſſe arbitrator, non tamen ex d.§. hæ-
reditatem.& §.ſi quis rogatus, alleg.per Bar.
quia illa iura parum faciunt, ut ipſemet Bar.
dicit in d.§.ſi quis rogatus. nam non loquun
tur in arbitratore, ſed in eo, in cuius liberã vo
luntatem eſt facta remiſsio, & non importat
arbitrium boni uiri, ut l. fideïcommiſſa. §.
quanquam.& ibi not.in glo.ff.de lega. 3. ſed
29 ex ea ratione, quia † nec deportatus, nec re-
legatus, nec transfuga, nec bannitus perdũt
iura gentium communia inter omnes, l.amiſ
ſione.§.qui deficiunt.de cap.dimi.l.quidam.
de pœn.Bar.in d.diſput. incip. Lucanæ ciui-
tatis. Conſtat autem ex Fran.vbi ſup.quod
arbitramentum eſt ſpecies contractus, qui
contractus ſunt de iure gentium inducti, d.l.
manumiſsiones.& l.ex hoc iure gentium.de
iuſt.& iure.& Inſtit.de iure nat.gent.& ciu.§.
ex hoc iure gentium. Ergo cum ipſis banni-
tis competant ea, quæ ſunt de iure gentium,
poterunt eſſe arbitratores. Nam arbitramen
tum ſolis finibus iuriſgentium, & naturalis
æquitatis clauditur, non autem iuris ciuilis,
vt per Bal.in l.fi.C.de cõtrah.emp. & per Io.
Bapt.Peruſ.in tract.de arbitr.lib.11.per totũ.
* Et iſtam eſſe veriorem opinionem, quicquid
dicant Ioan.And.& alij, dicit Ioan.Bapt.Pe-
ruſ.in d.tract.de arbitr.lib.4.c.5.& 7.& Fran.
in d.reg.dolo.licet ipſe Fran.loquatur in ex-
communicato, cum idem ſit in bannito, ut
ſupra dictum eſt, quia a pari procedunt.
30 Fallit tamen iſta concluſio in bannito † a
Papa, uel ab Imperatore, cui eſt indictum bel
lum, ut in authen. item nulla communitas.
& in authen. item quicunque. C. de ſacroſ.
eccleſ.ut ſupra dictum eſt in prima par. q. in
uer.uerum quia.uerſ. ſunt & alij banniti pro
grauioribus delictis.de quo uide dicta ibi.
31 Fallit ſecundo in bannito † a ciuitate, quæ
habet exititios in ere, & perſona, & banni-
tos, & qui deſcripti ſunt pro rebellibus, & cũ
quibus prohibita eſt participatio per ſtatu-
tum, ut ferè per totam Italiam ſeruatur, quæ
limitatio tamen reſtringitur ad ſubditos ciui
tatis bannientis. pro cuius tamẽ clara cogni
tione, ſciendum eſt, quod aut ſtatutum ciuita
tis bannientis exprimit, quod bannitus non
poſsit eſſe arbiter nec arbitrator, & hoc caſu
clarum eſt, quod non poterit eſſe in territo-
rio ſtatuentis, l.omnes populi.de iuſt.& iure.
Inſtit.de iure nat.gen.& ciu.§.ius autem ciui
le.extra territorium autem, ſic.l.extra territo
rium.de iuriſd.omn.iud. Aut ſtatutum iſtud
non exprimit; Et hoc caſu aut ſtatutum ban
nito audiẽtiam ſimpliciter denegat, aut pro-
hibet loquelam, & participationem cum ip-
ſo.ſi ſimpliciter audientiam denegat, pote-
rit bannitus eſſe arbitrator, quia illa denega-
tio audientiæ intelligitur quo ad agendum:
nam, quo ad hunc actum, bannitus repelli-
tur a limine iudicij, l.fi. & ibi per Angel.C.de
malef.& mathem. ſi prohibet loquelam, &
participationem, idem iudicatur de bannito
quod de excommunicato, ut ſup.dictum eſt,
nam eadem eſt ratio, ita quod bannitus non
poterit eſſe arbitrator in territorio bannien
tis, tamen talis prohibitio non extendetur
extra territorium, per ſupradicta, pro quibus
uide

vide Peruſ.in d.tract.de arbitr.lib.2.c.7. & c.
10.& lib.4.c.7.& c.12.

Et circa illud quod dixi de ſtatuto prohi-
bente loquelam vel participationem cum
32 bannito,aduerte,quod tale ſtatutum † com-
præhendit nedum oretenus loquentem, ſed
etiam mittentem literas,nuntium, vel procu
* ratorem, ſecundum veram , & communem
opinionem , quam tenent Doct. cum glo.in
c.conſtitutionem.de ſenten.excom. lib.6.in
glo.in ver. participatione.vbi glo. ſecundũ
Guilel.Io.Mona.& Hug. in c.quoniam mul-
tos.11.q.3.dicit, quod quis incurrit excom-
municationem mittendo nuntium vel literã
excommunicato,ac ſi illi perſonaliter loque
retur,per tex.in cap.vbi periculum.§.nulli.de
elect.in 6. qui text.ſecundum Ioan. And. lo-
quitur in excommunicatione maiori , com-
parando,loqui,& nuntium mittere. & ratio
eſt,quia mittens nuntium vel literas, ipſe lo-
qui videtur,l.& licet.ff.de conſt.pecun.& Io.
And.in addit.in d.glo.participatione, idem
tenuit Rom.in l.1.in prin.ff.de verb.obligat.
qui allegat ad hoc d. §. nulli. ſequitur Peruſ.
in d.tract.de arbitr.li.2.c.10. ubi allegat tex.
in l.1.in fine.ff.ad leg.Iuli.maieſt.qui text.lo-
quitur in bannito , qui dicitur hoſtis patriæ,
dum ait, quiue hoſtibus populi Romani nũ-
tiũ,literaſve miſerit,ſignumve dederit, & cæ
tera. Ex quibus nota , quod id quod de iure
canonico eſt prouiſum in excommunicato,
de iure ciuili eſt cautum in bannito, vt & ſu-
pra dictum eſt.

33 Fallit tertio concluſio in damnato † in me
tallum vel ad mortem inam iſti, cum in vin-
culis detinentur , non poſſunt eſſe arbitrato-
res,d.l.ex facto.§.ſi quis rogatus.il ſecondo.
in fine.ff.ad Trebel.nam hoc modo damna-
ti,perpetuo ad illam pœnam , ſiue etiam ad
tempus obligati ſunt , prout ſunt tempori-
bus noſtris condemnati ad carceres vel ad
triremes,vt in d.tract.de arbitr. lib. 4. c.5.ta-
lis enim pœna capitalis eſt, ſecundum Bald.
in l.incredibile.C. de pœn. Bart. in l.2.nu.9.
de publ.iudici.Ruy.cõſ.88.nu.8.uol.5. & de
vtraque pœna,in metallum ſcilicet,& carce-
ris,quod æquiparẽtur,pulchre ponit Meno.
de arbitr.iud.lib.1.q.80.num.43.& 44.& de
hac pęna damnationis in metallũ,& in opus
metalli,quis fuerit inuentor, & qũo differãt,
ponit Prateius in theſ.de verb. ſign. in lit.M.
in ver.Metalla,& ver.Metallum.vide ibi.

Fallit quarto in excommunicato ex cauſa
hæreſis,ſi ſteterit in excommunicatione per
34 annum,quo caſu † nõ poteſt eſſe arbitrator,
vt in auth. credentes. C. de hæret. ſed infra
annum poterit,ſecundum Ang.in d.§.ſi quis
rogatus.ſequitur Fran.in d.reg.dolo,circa fi.
ſicut nec poteſt teſtari,per d.auth. credẽtes.
& in corpore vnde ſumitur.& ibi Bar.& Sal.
& ita dicunt Arch.in c.pia.col. 3. de except.
in 6.Bal.in l.1.§.his quib. ff. de leg. 3.Fran.in
rub.de teſt.in 6.col.16.Bar.in l.ſi quæramus.
ff.de teſta. & late poſt omnes quos cõgerit
Gabriel.concl.ſuarum lib. 4. de teſtam.cõcl.
1.num.6.& Bal.in l.1.col. 10. de hæred.inſt.
35 vbi dicit,quod licet excommunicatus † poſ-
ſit teſtari regulariter, fallit tamen in eo qui
eſt excommunicatus pro hæreſi, & in excõ-
municatione ſtetit per annum,per d.authen.
credẽtes, refert Firm.cum alijs multis in ſuo
repert.in uer.excommunicatus teſtatur, cir-
ca med.idem & in bannito : cum,vt dictum
eſt,æquiparetur excommunicato , c.Domi-
no guerram.in tit.hic fi.lex Conr.& ibi Car.
Alex.col.1.quem refert Gabriel.concl. ſuar.
lib.5.de reſtit.ſpol.conclu.1.num.164. & ta-
36 men † teſtamentum eſt iuriſgentium quo ad
eius ſubſtantiam , licet quo ad ſolemnitates
ſit iuris ciuilis.Bart.in l.interdum.de cond.in
deb.Caſtren.in l.teſtandi.C.de teſtam. Doc.
in rubr.Inſtit.de teſta. immo eſſe iuris natu-
ralis dicit tex.in cap.ultima.13.q.2.quem ad
hoc citat Menoch.conſ.20.incip. quod ma-
gnificus.num. 2. & 3.lib.1. cuius iuriſgentiũ
banniti ſunt capaces,l.quidam.de pœn.Ale.
conſi.26.incip.circa primum.col.2.uerſic.&
per hoc patet.col.2.uol.1.& conſi.75.col.1.
& 4.eod.uol.de quo tamen remitto ad dicta
infra in ea quæſtio.An bannitus amittat,&c.
uerſ.Tamen iſtis. & uerſ. & obſerua. ubi late
de hoc.ſat eſt ad hoc propoſitum,data æqui
paratione banniti ad excommunicatum , q
ſicut excommunicatus in d. caſu non poteſt
37 eſſe arbitrator , ita nec † bannitus, quando
eſt bannitus cum publicatione bonorum,vt
dicit Bal.in l.fina.col.5.uerſ. ſexto quæro.C.
de contraben.empt.de quo per Alexã. in l.ſi
quis arbitratu.de uerb.oblig.col.pen.in fine.
uerſi.quærit etiam Bar.cum alijs concor.per
eum ibi allegatis. reliqua ſupple ex dictis in
prima par. huius q. in uerſ.ego autem.& ex
dictis ſup.in 10.q.

QVAESTIO XVI.

Bannitus an amittat beneficia iuris communis,vel quæ,& quæ retineat.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus nõ amittit beneficia iuris communis,ſed eius tãtum ciuitatis,cuius banno ſuppoſitus eſt.*
2 *Reprobatus ab vno collegio amittit tantum iura propria illius collegij,in reliquis manet ſub protectione iuris cõmunis.*
3 *Banniti quarum ſucceſſionum ſint capaces.*
4 *Banniti quæ iura amittant.*
5 *Bannitus quod nullius rei uel ſucceſſionis capax ſit.*
6 *Deportare,eſt perpetuo bannire cum confiſcatione bonorum.*
7 *Bannitus licet æquiparetur deportato,transfuga, aut hoſti ciuitatis,tamen non perdit beneficia iuris cõis.*
8 *Banniti perdunt iura quæcunque vſque ad bannum, ſed non ea quæ ſibi competunt poſt.*
9 *Bãniti quo caſu regulariter perdãt bona,& poſſint occidi*
10 *Bannitus an æquiparetur deportato.*
11 *Banniti noſtri temporis pirdunt omnia quæ ſunt iuris ciuilis,& retinent ea quæ ſunt iuriſgentium.*
12 *Verba,extra protectionem communis, quid importent.*
13 *Statutum ciuitatis non poteſt in totum tollere ius commune.*
14 *Bannitus qualis amittat omnia beneficia,etiam iuris communis.*
15 *Imperator eſt uniuerſi orbis dominus.*
16 *Iura Imperialia non ligant omnes.*
17 *Banniti an poſſint quærere ſibi actiones.*
18 *Bannitus an poſſit teſtari.*
19 *Cauſa finita non poteſt producere effectum infinitum.*
20 *Iuriſdictio limitata ad certum territorium,non poteſt producere effectus extra ipſum.*
21 *Deportatus & bannitus, quæ iura amittant.*
22 *Deportatus non habet teſtamenti factionem. contra.numero 23*
24 *Bannitus an ſit capax ſucceſſionum ab inteſtato vel ex teſtamento.*
25 *Fiſcus an ſuccedat bannito cum confiſcatione bonorum.*
26 *Fiſcus non excludit ſubſtitutum.*
27 *Venientes ab inteſtato ſunt tacite vocati a defuncto.*
28 *Taciti & expreſſi par eſt virtus.*
29 *Fiſcus an ſuccedat bannito in iure conditionali.*
30 *Ius conditionale non tranſmittitur in fiſcum, ſicut nec in alium hæredem.*
31 *Iura ſanguinis non poſſunt vllo iure tolli.*
32 *Bannitus quæ iura amittat,& quæ retineat.*
33 *Bannitus quando perdat iura tam bannientis quam communia.*
34 *Aſſaſſini nullibi ſunt tuti.*
35 *Clericus aſſaſſinus poteſt per iudicem ſecularem puniri.*
36 *Hæreticus vbicunque inuenitur,ibi puniri poteſt.*
37 *Bona damnatorum conſeruantur filijs.fallit in hæretico.*

QVAERO decimoſexto,An bãnitus amittat beneficia iuris cõmunis,vel illius ciuitatis tantum a qua bannitus eſt?iſta quæſtio facit ad præcedẽtem in multis, & ſe inuicem poſſunt coadiuuare. Et primo
1 videtur dicendum,quod bannitus † nõ amit
* tit beneficia iuris communis,ſed eius tantum ciuitatis,cuius banno ſuppoſitus eſt,ad inſtar deportatorum a Principe,transfugarum, & hoſtium populi Romani,qui non amittebãt niſi beneficia populi Romani, & non alia.l. quidam ſunt ſerui.ff.de pœn.in ſecundo mẽbro.ubi tex.dicit, item quidã apolides ſunt. hoc eſt,ſine ciuitate, ut ſunt in opus publicũ perpetuo dati,& in inſulam deportati, vt ea quidem quæ iuris ciuilis ſunt non habeant, quæ uero iuris gentium ſunt, habeant, & ſic non amittunt ius commune,quod & glo.ibi dicit ſuper uer.non habeant. in fi. dum dicit, alia quæ iuriſgentium ſunt,bene poſſunt, per tex.in l.conſilio.§.pen. ff. de curat.furi.& de capit.dimin.l.legatum. in argum. in illis verbis,facti potius quam iuris,ut in d.§.pen.&in illis uer. quia tale legatum in facto potius, quam in iure conſiſtit. ut in d.l. legatum,vbi dicitur, legatum interueniente capitis diminutione perſeuerare. hoc etiam comprobatur a ſimili in eo, qui eſt reprobatus ab uno
2 collegio,† nam amittit tantum iura propria illius collegij, in reliquis manet ſub protectione iuris communis.l.1.C.de tabul.li.10. l.milites.C.de quæſt. & ita firmant Barto.& Ang.in l.ex facto.§.ex facto.ff.ad Treb.Cyn. & Bart.in l.1.C.de hæred.inſti.referentes ita diſputãdo publice fuiſſe determinatum per Fede.de Senis in quæſt.incip.Quod talis eſt Titius filiusfamilias, ubi etiam concludunt,
3 quod banniti † ſunt capaces earum ſucceſſionum quæ ſibi deferuntur ex teſtamento valido de iure communi,vel ex alia ſucceſſione data de iure communi,& ita tenent Iſern. ſuper conſt.regni.tit.de ban. & foriud. Tiraq. poſt Bal.quem allegat,de leg.connub.glo.8. num.40.& ante eos,Bart.in l.eius qui.§.1.ff.
4 teſt.ubi dicunt, † quod banniti perdunt oĩa iura illius ciuitatis a qua eiecti ſunt, retẽta poteſtate ſibi a communi lege competente, &
* hanc eſſe communem Doc.ſententiam dicit Alex.conſi.26.incip.circa primũ.col.2.in fi. uol.1.ſequit Vãt.in trac.nul.ti.de nullit.ex defec.inhab.ſeu mãd.ſub n.51.uer.ſi uero tales.

In

In contrarium videtur, quod bãnitus oĩa
iura, etiam communia amittat, & quod nul-
5 lius rei vel ſucceſsionis capax ſit. nã † depor-
tatus cui ab inteſtato ſeu ex teſtamento eſſet
delata hæreditas, eſt incapax, & perinde ac
defunctꝰ ei ſucceditur per alios inſtitutos,
vel venientes ab inteſtato, ac ſi ipſe deporta-
tus inſtitutus non eſſet, ſecundum magis cõ-
* munem ſententiam, & verã. l. 1. cum ibi not.
C. de hæred. inſt. l. 1. §. pen. ff. de bonor. poſſ.
cont. tab. l. in metallum. ff. de his quæ pro nõ
ſcrip. Sed bannitus æquiparatur deportato,
vt not. gloſ. in §. relegati. Inſt. quib. mod. ius
pat. poteſt. ſolu. & gl. in c. domino guerram.
in titu. hic fin. lex, & inci. conſuet. Specul. &
ibi Ioan. And. tit. de inſtrum. edit. §. compen-
dioſe. verſ. quod bannito. & in tit. de arbitr. §.
differt. uerſ. quid de bannito. ubi Ioan. And.
refert idem tenuiſſe Gui. de Suz. in l. Pædius.
ff. de arbitr. per l. actione. §. publicatione. ff. pro
ſocio. & in d. l. 1. §. fi. ff. de bonor. poſſeſ. con-
tratab. & idem Ioan. And. in addit. Spec. in
tit. de accuſat. in 3. par. §. ſequitur. in addit.
magna, quæ incipit, Odofredus. Dyn. in l. ſi
quæramus. ff. de teſtamẽ. Iac. de Belui. in ſua
diſput. incip. Sempronius & Titius inimici
capitales. quam ponit in l. 2. C. ut infra cer.
temp. Bal. in l. ſeruum. §. publice. ff. de procur.
col. 4. & in l. 2. colum. ult. C. ſi penden. appel.
mors interuen. & in l. corruptionem. C. de
vſufruc. & idem tenet ibi Mart. Sylim. & An-
gel. in ſua diſput. incip. duo adinuicem liti-
gantes. idem tenet, & refert idem tenuiſſe Hu
gon. de Fontana in quadam ſua diſput. inci.
quidam nomine Sempronius. ergo & ban-
nitus eſt incapax. Maior probatur, nam de-
6 portare † eſt perpetuo bannire cum cõfiſca-
tione bonorum, d. l. 1. C. ſi penden. appel.
mors interuen. l. 1. ff. de bon. damnat. l. relega
torum. §. differentia. ff. de interd. & releg. glo.
Inſtit. quib. mod. ius patr. poteſt. ſolu. d. §. rele
gati. Cum ergo bãnitus æquiparetur depor-
tato, & ſic & ipſi veniant bona confiſcanda,
erit incapax etiam eorum, quæ ſunt de iure
communi, & gentium. l. legatis ſeruis, §. ſi
unus. ff. de lega. 3. l. quæritur. de ſtatu homin.
Alexan. conſ. 75. num. 9. uol. 1. Curt. iun. con
ſilio 182. num. 8. Iaſ. conſi. 166. num. 3. vol. 2.
Socin. ſen. conſi. 22. num. 10. verſicu. quarto
hoc probatur. vol. 1. Bologn. conſi. 70. Clar.
in pract. crim. §. fina. quæſt. 71. uerſi. dixi au-
tem in fi.

Tamen iſtis non obſtantibus, prima pro-
* poſitio communis eſt, quam ſequũtur, Ang.
in l. Gallus. §. ille caſus. ff. de liber. & poſth. &
in d. ſua diſput. incip. duo adinuicem. Bart. &
Bal. in l. eius qui. §. 1. ff. de teſtam. & hoc ibi ſe
quitur Ioan. de Imo. & Bal. in d. l. Gallus. §. &
quid ſi tantum. & in repet. l. 1. col. 11. C. de ſa
croſan. eccle. & alibi Ang. in l. ſi cum dotem.
§. ſi pater. ff. ſolu. matrim. & eſſe communem
teſtatur Alexan. d. conſi. 26. col. 2. uerſ. & per
7 hoc patet. ubi dicit, quod dato † quod banni
tus æquiparetur deportato, trãsfugæ, aut ho
ſti ciuitatis, tamen non perdit beneficia iuris
communis. d. l. quidam. ff. de pœn. & iſtam eſ
ſe communem opinionem dicit Gerar. de
Petraſan. in ſing. 14. incip. notant Bar. & alij.
vbi dicit, Bar. & alios in l. ſi cum mulier. ff. ſol.
matrim. tenere, quod licet bannitis a ciuitate
denegentur iura municipalia, non tamen de-
negantur iura communia, per d. l. 1. C. de hæ
red. inſtit.

Et pro ſolutione obiecti, dicas, quod ban
niti perdunt iura quæcunque vſque ad ban-
8 num, † ſed non ea quæ ſibi competunt poſt,
& hoc eſt quod dicit Fran. Cremen. in ſing.
149. incip. deportati. Vbi dicit, quod depor-
tati, & banniti illi, qui æquiparantur depor-
tatis, poſt bannum poſſunt agere ex contra-
ctibus iuriſgentium, & erit proprium eorum
quod acquiſiuerint, nec auferetur a fiſco, per
tex. in l. ſi tibi mandauero. § is cuius. ff. mand.
nota, dum dicit, illi banniti, qui ęquiparantur
deportatis, quod intelligere voluit de perpe-
tuo bannitis, non autem de bannitis ad tem-
pus, qui banniti ad tempus æquiparantur re-
legatis, qui banniuntur ad tempus. d. l. relega
torum. §. differentia. de interd. & releg. & gl.
in d. §. relegati. Inſt. quib. mod. ius patr. pote-
ſtat. ſolu. & in iſtis relegatis ex propria natu-
ra relegationis non venit bonorum publica-
tio. d. §. differentia. ſeu hæc eſt differentia. & l.
relegati. eo. tit. & l. bona. ff. de iure fiſci. & iſte
caſus eſt citra dubium. vtile tamen eſt ſcire
hanc differentiã, quam ponit Gand. in tract.
malef. Rubr. de bannit. pro malef. in prin. tũ
propter bona, tum propter eorum necẽ: nã
9 ſi ęquiparentur † deportatis, quia ſunt perpe
tuo bãniti, regulariter amittunt bona, & poſ-
ſunt occidi: ſi aũt relegatis, quia id fit ad tp̃s,
regulariter non amittunt bona, nec poſſunt
occidi, ut ex Crinito, Cælio, & alijs diuerſi-
mode obſeruat Menoch. de arbitr. iud. lib. 2.

cent.4.caſu.330. Sed etiam ex præmiſſis,ca
ſus cōcluſionis eſt clarus,pro qua vide Ang.
in tract.maleſ.in uer.qui dominus iudex.nu.
58.uerſ.& tene menti.ex cuius dictis ibi, cla-
re liquet veritas cōcluſionis.nam dicit quod
bannitus æquiparatur deportato, & ideo vt
deportatus perdit ciuitatem,& deſinit eſſe ci
uis illius ciuitatis, & perdit omnia priuilegia
ſuæ ciuitatis, per iura & doct. per eum ibi al-
legatas. non autem amittit alia quæ ſunt ex-
tra illam ciuitatem, prout ponitur in quęſtio
ne.Et obſerua, quod iſta eſt maxima quæ-
10 ſtio, † an bannitus æquiparetur deportato,
quam remiſſiue tangit Auguſt. de Arim. in
addit.ad Angel.de maleſ.in d.uer.qui domi-
nus iudex.num.60.verſ. item inquantum tra
ctatur hic.& Iaſ.Inſt.de act.in prin.tit.nu.38.
in uer.de hoc tamen,an & quando. vbi ſim-
pliciter quærit,an,quando,& quomodo bā-
niti noſtri temporis, æquiparentur deporta-
tis,& an & quando æquiparentur relegatis,
& remittit ad Bar. & quamplurimos ibi no-
minatos, quos hic deſcribere non expedit.
quod etiam tangit deciſiue,& remiſſiue Ale.
in l.ſi cum dotem.§.ſi patri.uerſ.& pendet ēt
deciſio.ff.ſolu.matrim.ut ibi per eum. quam
quæſtionem nouiſſime ponit, & diſcutit Iul.
Clar.in ſua pract.crim.§.fi.q.71.uerſ. dixi au
tem ſupra.ubi caſum diſputat,& tandem po-
nit practicam,quid iudici faciendum ſit,quā
do occurrit quęſtio de bānitis, & controuer
titur an veniant comparandi deportatis,vel
relegatis,vide ipſum. & Oſaſ. deciſ. 105. ubi
multa cumulat,& declarat.

Satis eſt, quod ad noſtram quæſtionem,
quod banniti noſtri temporis, ſiue æquipa-
rentur deportatis,iuxta glo. in d. §. relegati.
ſiue ęquiparentur transfugis,iux.d.l.amiſſio
ne. §. qui deficiunt. de capit.dimin. perdunt
11 † omnia,quæ ſunt iuris ciuilis,& retinent ea
quę ſunt iuriſgentium. d. l. quidam.de pœn.
Alex.in d.conſ.26.& conſ.75.col.1.& 4.eo.
vol.Vnde dicunt not. Bart.in d.diſput.incip.
Lucanæ ciuitatis ſtatuto.Bart.& Bald. in d.§.
qui deficiunt, quod banniti nō ſunt capaces
earum ſucceſſionum, quæ etiam loco a quo
banniti non ſunt ipſis deferuntur ex forma
ſtatutorum illius ciuitatis a qua banniti ſunt,
ſecus ſi defertur ex teſtamento valido de iu-
re communi,uel ex alias ſucceſsione data de
iure cōi,& pro hoc eſt optimus tex. per quē
ibi ita decidit Bar.in l.certa forma.C. de iure
fiſci.lib.10.inducendo vt ibi per eum, & lo-
quitur illa lex de ſucceſsione delata ēt in lo-
co a quo quis bānitus erat. Et ſic ſtat conclu
* ſio cōmunis,quod bannitus non perdit niſi
iura ciuitatis,a qua bannitus eſt, communia
& cætera non amittit.

Limitari poſſet concluſio ſecund.Bal. in l.
3.col.ul.C.ſi pend.app.mors interue.nō hr̄e
12 locum qn̄ extaret ſtatutum, † quod banniti
ſint extra protectionem cōis,nā tunc intelli
geē tam quoad iura cōia,quam quoad ciui-
lia,& municipalia:pp enim illa verba, extra
protectionem cōis, banniti omni ſucceſsio-
ne inhabiles fiunt,ēt ex teſtō,& futura.Alex.
conſ.75.uol.1.Ruin.conſ. 20. & 25.uol.5.&
conſ.49.uol.4. quos vna cum alijs refert ad
hoc nouiſsime Burſ.conſ.54.nu. 5. lib. 1. &
Alex.in l.ſi cum dotem. §. ſi patri.ſol.matri.
verſ.2.limita.dicit quod iſtud dictum eſt ſum
me notādum, cum nō reperiat ipſum appro
batum,nec improbatum.Tu tn̄ dicas quod il
lud dictum eſt verum, quatenus intelligaē de
iure ciuili,cōi,uel municipali loci bannictis,
ſi aūt de iurib.extra illum,eſt falſum: nā licet
13 ſtatutum † ciuitatis poſsit efficere, quod ius
cōe non habeat locum quoad bona ſita in ci
uitate ipſa, non tn̄ in uniuerſum pōt tollere
ius cōe,ita dicit Pau.de Caſt.poſt Ruy.in l.1.
C.de hæred.inſt.& ibi Iaſ.nu. 6.Alex. conſi.
23.nu.10.& d.conſ.75.nu.8.uol.1.Ruy. cōſ.
49.num.4.par.1.& alij,quos, contra Neuiz.
Corn. & Goza. in conſilijs relatos, probat
Menoch.conſ.101.num.9.par.1.

Limitari ēt poſſet concluſio,ut non proce
deret in bannito ab Imperatore cum bono-
14 rum proſcriptione,aut belli indictione: † ta
lis enim reputatur quaſi hoſtis publicus,atq;
oīa quæ ſunt iuris cōis amittit,vt dicit Bar.in
d.l.amiſsione.§.qui deficiūt. de capit.dimin.
in l.certa forma.C.de iure fiſci.li. 10. & in d.
q.incip.Lucanę ciuitatis.Ang.in d.q.duo in-
uicem.Ale.in d.l.ſi cum dotem.§.ſi patri.ſol.
matrim.& d.cōſ.75.nu.7.Ripa in l.ex facto.
num.18.ad Treb.Tiraq.de retract.cōſangui.
§.1.gl.9.nu.27.Vant.in tract.nullit.tit.de nul
lit.ex def.inha.ſeu mād. nu. 51.& nouiſsime
* Menoch.d.cōſ.101. nu. 8. vtunē rōne cōiter
15 recepta,quia.ſ.Imperator † eſt uniuerſi orbis
dn̄s,l.bene a Zenone.C.de quadriē.pſcr.& ip
ſe Imperator eſt iuris cōis cōditor,ut in proœ.
Inſt.& in ti.de iure nat.§. ſed & quod Princi
pi.iſta limitat.eſſet uera data veritate ſuprad.
rationis,

rõnis,& ſi iuscõe ab Imperatorib. traditũ in
legibus vbiq; ſeruaretur,& ſecundum ipſum
omnes populi regerentur . ſed quia illud di-
ctum nõ eſt verum ita ſimpliciter intellectũ,
vt alibi dicam ad aliud propoſitum in alia q.
16.nec iura † imperialia ligent omnes , vt ipſe-
met Imperator dicit in Inſt. titu. de iure nat.
gen. & ciu. §. ius autem ciuile. cum ſeq.ideo
nec iſta limitatio procedit ita ſimpliciter,ſed
dicendum eſt vt in præced. & quod tantum
afficiat bannitos ab Imperatore in terris im-
mediate ſubiectis Imperio , ſeu in recogno-
ſcentibus Imperium in ſuperiorem ratione
ſubiectionis immediatæ vel mediatæ , ſecus
in principibus, & ciuitatibus liberis non re-
cognoſcẽtib. ſuperiorẽ. de qua materia nũc
non eſt intẽtio.Vltra quod,dato quod amit-
teret iura communia,quod tamen verum nõ
eſt niſi modo,quo ſupra dictum eſt ; non ta-
men ei denegantur ea, quæ ſunt iuris gen-
17 tium, & hoc eſt utile ſcire,nam ſi banniti † re
tinent ea,quæ ſunt de iure gentium , videtur
quod poſſint ſibi quærere actiones , quate-
nus actiones ſint de iure gẽtium, ſecus ſi ſint
de iure ciuili, quam quæſtionem occurrit
nunc examinare,ſed vide Iaſ. Inſt. de action.
vbi ſup.num.39.verſ.in hoc ergo articulo v-
trum actiones &c.& Franc.Aret.in l.1.C.de
hæred.inſt.ubi ponit etiam,an bannitus poſ
ſit teſtari , an eo mortuo fiſcus ſuccedat, &
alia vt ibi.& per Ang.Clauaſ.in Sum. in ver.
bannum. verſ. vtrum bannitus. & Silueſt.in
Sum.in eo.ver.in ver. ſecundo vtrum banni-
tus.& Anch.in c.2.de teſta.col.vlt.

Circa pręmiſſa autem pro complemento
ſuccinctæ tria videnda ſunt.Primo,an banni-
tus poſſit teſtari:ſecundo, an ſit capax ſucceſ
ſionũ:tertio,an fiſcus ei ſuccedat. Circa pri-
18 mum † diſtingue. Aut vult teſtari ſecundum
ſtatuta, & priuilegia, ſeu iura ſuæ ciuitatis a
qua eſt bannitus , aut vult teſtari ſecundũ ius
commune.Primo caſu non poteſt,quia cum
efficiatur hoſtis ciuitatis,nõ debet ipſius pri-
uilegijs gaudere,vt d.§.qui deficiunt . odioſi
enim non gaudeat priuilegijs,l.Lucius.§.Lu-
cius Titius,de lega.2.ſecundo caſu ſubdiſtin-
gue,aut vult teſtari ſecundum ius ciuile,& cõ
mune ſeruatum in patria a qua bannitus eſt,
aut ſecundum ius commune In locis non ſu-
biectis bannienti.Primo caſu dic vt ſup.ſecũ
19 do caſu poteſt. ratio, ſicut † cauſa finita non
põt producere effectum infinitum,l.in agris.
de acq.rer.dom.l.2.vbi Bal.de ſeru.exportã.
c.ea noſcitur. de ſent. excommun. cum alijs
alleg.per Alexan.in l.rõne.la prima.§.fi.ff.ad
leg.Falci.Socin.iun.conſ.170.nu.49.volu.2.
& conſ.86.nu.6.vol.4.ita iuriſdictio limitata
20 † ad certum territorium non põt producere
effectus, non limitatos , & ſic extra ipſum.l.
non ſolum.§.qui teſtamento.ff. de excuſ.tut.
ſed ſi bannum afficeret bannitum extra iuriſ
dictionem bannientis,iuriſdictio extenderet
vires ſuas extra terminos,contra l.fi.de iuriſ.
omn.iud.igitur &c.Validatur , nam intentio
ſtatuti ſeu decreti bannientis fuit , ne qui de-
linquit pręmiũ ex ſuo delicto reportaret,ſed
priuaretur commodis patriæ quam delin-
quendo offendit. cã iſta ceſſat bannito extra
terminos bannientiũ exiſtente,ergo & ſtatu
tum ceſſat.Pariſ.conſi.98.incip.circa præſen
tem.ſub num.30.uerſ.& etiam quia.volu.1.a
Tiraq.citatus in tract.ceſſan.cau.par.1.num.
243.cum alijs locis per ipſum ibi remiſſiue
citatis.cum igitur bannito remaneant ea quę
ſunt de iure communi modo quo ſupra di-
ctum eſt, poterit facere teſtamentum ſecun-
dum ius cõe,vt dixit Anchar.in d.c.2.col.4.
num.17.uerſi.item iſte,qui publicatis bonis.
Cõfirmatur dictum hac ratione, ſicut depor
21 tatus † qui deportari debet authoritate Im-
peratoris,iux.l.1.§.deportatos.ff.de leg. 3.&
l.2.ff.de pœn.nõ perdit niſi ea, quæ ſunt Im-
perij Romani vel ciuium Romanorum, non
autem ea quę ſunt iuriſgentium.d.l.quidam.
ff.de pœn. quamuis Imperator habeat pote-
ſtatem tollendi ea quæ ſunt iuriſgentium,cõ
dendo legem generalem,vt probat Bar.in l.
fi.C.ſi cont. ius vel vtil. publ. & in proęm.ff.
in 2. col. ita & bannitus ab vna ciuitate non
perdit niſi iura,& beneficia inducta per ſtatu
ta illius ciuitatis,non aũt iura communia , vt
eadem ſit rõ de parte quo ad partem,quę eſt
de toto quo ad totum. l. quæ de tota. de rei
vendic.Ex quib.ẽt apparet non eſſe veram li
mitationem Bald.de qua ſupra,dum dicebat
quod per illa uerba poſita in ſtatuto,ꝙ bãniti
ſint extra protectionem cõis , intelligebatur
tã quo ad iura cõia , quam quo ad ciuilia, &
municipalia : nam ſup.ſatis apparet non eſſe
uerã,niſi intellectã vt ibi.Vel poſſet dici,ꝙ illa
verba intelligi debent,ſint ext.protectionem
cõis,ideſt,non ſint amplius ciues, & perinde
habeantur ac ſi eſſent transfugę,& hoſtes,vt
ſup.in diſcurſu dictũ eſt.vide Clar.li.3.ſent.§.

teſtamentum.q.19.¶Circa deportatum, dic
idem quod de bãnito,reſpectiue,ſingula ſin
22 gulis referendo, nam nec ipſe † habet teſta-
menti factionem.d.l.1.C.de hæred.inſti.qui
deportantur,ſi hæredes ſcribãtur, tanquam
peregrini capere non poſſunt. Sed cõtra de
tex.in §.fi.Inſt.de hær.inſt.ubi dicitur, quod
peregrino hærede ſcripto non vitiatur teſta
mentum.dic,quod.§.fin. loquitur de ſponte
peregrino.lex.1.de deportato,& ſic de pere
grino inuito.uel ſic.Dictio,tanquam, poſita
in l.1.non implicat contradictionem,ſed de
notat veritatem,quaſi dicat, deportatus hæ-
res ſcriptus capere non põt ſicut põt peregri
nus,nam deportatus perdit ea quę ſunt iuris
ciuilis,l.neque.§.1.de milit.teſtam.l.quidam.
de pœn.ratio eſt,quia pro mortuo habetur.
l.1.§.pe.de contrat.tex.in arg.tamen.de mor
tuo & capto ab hoſtibus in l. ſi eo tempore.
de his quæ pro non ſcrip. & l. ſi in metallũ.
23 ff.eo.Item uidetur † quod deportatus poſſit
habere teſtamenti factionem,per l.ſi cogna-
tis.ff.de rebus dub. certum eſt quod cognati
non deſinunt eſſe cognati niſi per capitis di-
minutionem,Inſt.de capit.dimin.§.pen.in fi.
ſed etſi in inſulam deportatus quis ſit, dicit
tex.cognatio ſoluitur,tamen ibi valet legatũ
licet deſinat eſſe cognatus.Sed dicas,quod il
la lex loquitur de ciuili cognatione, quæ per
adoptionem erat quæſita.l.quæ in adoptio-
nem. ff. de adop. quæ per minimam capitis
diminutionẽ perditur. hic uero de maxima.
24 Circa ſecundum,an ſcilicet bannitus † ſit
capax ſucceſſionum,vel ab inteſtato, vel ex
teſtamento?ultra ſupra dicta in præced.uer.
diſtingue ex mẽte Doctorum tractantiũ ma
teriam iſtam, quod aut bannitus ſolum per-
dit iura ciuitatis a qua bãnitus eſt, aut perdit
ẽt ea quæ ſunt iuris cõis. Primo caſu non im
peditur ſuccedere,quia ex iure cõi,nõ ex mu
nicipali ſuccedere dr̃. ſecũdo caſu nullo mo-
do ſuccedit,quia tunc nihil retinere, vel ha-
bere põt.Bart.in d.l.1.in fi.C.de hæred. inſt.
in d.l.certa forma,nu.3.C.de iure fiſci.li.10.
& in d.diſput.Lucanæ ciuitatis ſtatuto.num.
11.Alex.in l.ex facto.§. ex facto. ad Treb.&
d.conſi.36.uol.1.Nel.in tract. bannit. 2.par.
1.temp.q.5.& hanc diſtinct. ſequitur nouiſſi
me Menoch.conſ.105.num.1.par.1.& eam
* communiter teneri dicit Alex.in d.l. 1.C.de
hæred.inſt. num.4.quem refert Ruyn.conſi.
49.nu.3.uol.4.Cor.conſ.29.li.2. & conſ.55.
lit.L.eo.lib.Alex.conſ.75.num.2.lib.1.Curt.
ſen.conſ.59.nu.19.Curt. iun.cõſi.182. nu.4.
& alij quos in hanc ſententiã citat Clar.li.3.
ſent.§.teſtamentum.q.20.in prin.& pro ipſa
multa congerit nouiſſime Burſ. materiam di
ſcutiens,in conſi.54.incip.præſuppoſito.nu.
1.cum 4.ſeq.& nu.24.uol.1.
25 Circa tertiũ,an.ſ.† fiſcus ſuccedat bãnito,
intelligendo de bannito cum confiſcatione
bonorum. & in hoc ſimiliter diſtingue, aut
agitur de bonis exiſtentibus tempore ban-
ni,aut de bonis futuris ſibi relictis a teſtato-
re.Primo caſu regulariter fiſcus ſuccedit, cũ
ratione pœnæ,tum quia non meretur ille bã
nitus habere hæredem, & quoad hæc bona
omnem controuerſiam ceſſare dicit Menoc.
d.conſi.101.num.32.& nihil allegat.Ita igi-
tur dicit Nel.in tract.bann.in 1.par. 2.temp.
num.18.Curt.ſen.conſi.59.ſub num.13.ver.
* conſequenter.quam regulam dicit commu-
nem Boſſi.tit.de bon.publ.poſt nu.80.quem
cum alijs,& decreto Mediolani in hoc, citat
Clar.lib.5.ſent.§.fina.quæſt.78.verſi.ulterius
quæro.ſecundo caſu,aut in teſtamẽto eſt da-
tus ſubſtitutus bannito,aut non.ſi ſic,ille ſuc-
cedit excluſo fiſco,d.l.ex facto.§. ex facto.ff.
ad Trebel.& ibi not.omnes,ea ratione, quia
26 † fiſcus non ſuccedit ut hæres bannito loco
liberorum,& ideo ſubſtitutum non excludit
ut dicit Ripa in d.§.ex facto.nu. 9. quod au-
tem fiſcus non ſuccedat loco liberorum, te-
nent Bar.quem cęteri ſequũtur,in l.quoties,
ff.de nouat.Bal.in l.3.in 5.oppoſ.C.ad l. Fal-
cid.Ang.in tract.malef.in uerſi. & eius bona
publicamus.uer.& nota quod facta.in prin.
Soci.iun.conſ.34.incip.non ſine magna.nu.
6.par.3. Si non, ex quo ipſe bannitus habe-
tur pro non ſcripto in teſtamento, uenien-
tes ab inteſtato, & qui aliàs ſucceſſuri erãt te
ſtatori, hæreditatem conſequentur excluſo
fiſco,prout ſe habet magis communis, & ve
ra ſnĩa,teſte Iaſ.in d.l.1.C.de hære.inſt.nu.3.
uerſ.tamen contraria opinio.Socin.ſen.cõſ.
22.num.13.uol.1.Curt.ſen.conſ.60.col. 10.
27 uerſ.Accedo ad quartum.rõ eſt,quia † veniẽ
tes ab inteſtato ſunt tacite uocati a defuncto,
l.cõficiunt.in prin.ff.de iure codic.ſicut ergo
fiſcus excludit a ſubſtituto ob teſtatoris uolũ
tatẽ,ita & excludet a uenientib.ab inteſtato,
qui ita teſtatoris uoluntatẽ habent pro ſe, li-
28 cet tacitã,ſicut & ſubſtitutus.Taciti enim † &
expreſsi par eſt virtus,l.cum quid.ſi cer.pet.
Bart.

Bart.in l.1.§.1.in prin.ff.quib.mod.pign. vel
hyp.ſolu.quãdo eſt par ratio. l. ſi fideiuſſor.
§.1.de leg.1.vt hic. & ita ex hac ratione argu
mentatur Menoch.d.conſ.101.nu.36.& 37.
ubi ex præmiſſis dicit dubiã reddi opi. Cur.
ſeni.& Curt.iun. volentium bona futura reli-
cta bannito ab eo poſſe auferri per quemcũ
que,ea occupando, vt ibi per eum, num.38.
& ad præmiſſa vide etiam latiſſimè Burſ.d.
conſ.54.vbi videtur tenere opinionem, quã
Menoch. dubiam dicit. vide apud ipſos, &
apud Clar.in d.§.fi.q.78.d.ver. vlterius quæ-
ro. & hæc quo ad bona exiſtentia tempore
publicationis,& confiſcationis, & relicta ex
29 teſtamento. Quid autem ſit † de iure cõditio
nali.in hoc diſtinguitur etiam, nam aut agi-
tur de iure conditionali deſcendente ex vlti-
ma voluntate, aut de iure cõditionali proue-
niente ex contractu. primo caſu non ſucce-
dit fiſcus tanquam delinquentis hæres, ſed
ille qui conditione deficiente erat aliàs ſuc-
30 ceſſurus:ratio eſt,quia ius † conditionale nõ
tranſmittitur in fiſcum,ſicut nec in alium hæ
redem.l.vnica.§.ſin autem,C.de caduc.tollẽ.
& conditione eueniente admittitur ille, qui
aliàs ſucceſſurus eſſet. nam iniquum eſſet, quod
quis ex facto delinquentis priuaretur ea ſuc-
ceſſione, quæ ſibi a teſtatore uigore ſubſtitu-
tionis obuenit, vel a lege ab inteſtato iure ſã
31 guinis debetur. non enim † ullo iure ſangui-
nis iura tolli poſſunt.l.iura ſanguinis,ff.de re
gul.iur.ſecundo caſu fiſcus ſuccedit,vt ex cõ-
* muniter recepta Doct.ſententia teſtatur Me-
noch.poſt Rom.& alios quos citat,in d.con
ſilio 101.nu.26.& adducit rationem, vt per
eum,num.27.vide ibi ad longum, & pro ma
teria,Ang.cum Arim.in d.uerſ.Et eius bona
publicamus.Clar.vbi ſup.& Burſ.d. conſ.54.
& alij quos breuitatis cauſa omitto.Et ſic ex
32 omnibus præmiſſis patet, † quod bannitus
ab vna ciuitate uel ab uno Principe, non per
dit niſi iura municipalia, & concernentia ſta
tum,& iuriſdictionem bannientis,cętera ue-
ro iura gentium,& communia retinet.

Dicerem tamen ego in duobus ſolis caſi-
bus bannitum perdere omnia iura, nedum
bannientis,ſed etiam communia,& gentium,
33 † videlicet in crimine aſſaſſinij, & hæreſis,
nam cum aſſaſſinus propter criminis imma-
nitatem ſit diffidatus a cuncto populo Chri-
ſtiano, vt a quocunque in quouis loco occi-
di poſſit, inx. c.pro humani.de homic.in 6.
& ibi Doctor. conſequens eſt vt omnia iura
amittat.ſi enim aliquod retineret, alicubi tu
tus eſſet.conſequens eſt falſum, ergo & ante
34 cedens.quod autẽ † aſſaſſini nullibi tuti ſint,
patet in d.c.pro humani.§.ſacri approbatio-
ne concilij, in illis uerbis (ſit etiam cum ſuis
bonis mundanis omnibus, tãquam Chriſtia
nę religionis ęmulus,a toto Chriſtiano popu
lo perpetuo diffidatus, & ita abhorrent hoc
35 ſcelus leges, vt licet † clerici non poſſint pro
criminibus puniri per iudicem laycum, vt
notant omnes in c.at ſi clerici. de iudici. ta-
men clericus aſſaſsinus poteſt per iudicem ſe
cularem puniri, ut dicunt Lap. & alij in d.c.
pro humani.& ibi Gemin.§. ſacri. col.2.u er.
quæro an omnes pœnæ. & hoc ſpecialiter
inductum eſt ob criminis immanitatem. cũ
ergo tales aſſaſsini ita ſint diffidati, ut a quo-
cunque impune occidi poſſint, & ex prædi-
ctis conſtet eum bannitum qui impune occi
di poteſt,perdere omnia iura municipalia,ci
uilia, cõia & cætera ciuitatis Bannientes,&
aſſaſsinus ab omnibus diffidatus nullibi tutus
ſit,conſequens eſt, vt omnia iura ita amittat,
vt penitus nullum,quaſi mortuus, retineat.
de hoc crimine autem dicam in alia quæſtio
ne,vbi diſcutiam intellectum.d.c.pro huma-
ni.De hæretico idem ſimiliter dicendum eſt.
36 † hæreticus enim, vbicunque inuenitur ibi
poteſt puniri,gloſſ. in c. ut commiſsi.in ver.
procedendi.de hæret.in 6. Pact. de agnoſcẽ.
aſſert.Cathol.& hæret.quæſt.25.num. 12.&
tales hæretici etiam ita diffidati ſunt vt etiam
non ſit ſeruanda fides illis præſtita. Siman.
de hæret.c.45.num.14.Plac.lib.1.epit.delic.
c.37.num.11.& Clar.lib.5.ſent.§.fi.ſcu.§.hæ
reſis,verſi.præterea hæreticis.& ij adeo om-
37 nibus odioſi ſunt,quod † licet regulariter bo
na damnatorum conſeruentur filijs, authẽ.
bona damnatorum. C. de bon. proſcrip.ta-
men bona hæreticorum confiſcantur exiſtẽ
tibus etiam ipſis filijs Catholicis, & ortho-
doxis. c. uergentis. de hæret. authen.Gaza-
* ros.C.de hæret.quam ſententiam dicit com
muniter teneri Clarus,poſt Carrer. & Simã.
quos citat,vbi ſup. uerſi. Et ſcias. cum igitur
eos ita perſequantur iura, abſolute dicendũ,
& concludendum eſt,tales bannitos amitte-
re omnia iura cuiuſcunque qualitatis ſint,cũ
nullibi tuti ſint;in cæteris maneat firma con
cluſio propoſita,& de hac ſatis,licet infinita
cumulari poſſent.

QVAESTIO XVII.

Abſolutus an poſsit iterum pro eadem cauſa moleſtari.

SVMMARIVM.

1 *Sententia abſolutoria dupliciter ferri poteſt.*
2 *Abſolutoria lata ex eo quod actor non probauit, dicitur diffinitiua.*
3 *Abſolutoria ſimpliciter lata, in dubio, nulla cauſa expreſſa, cenſetur lata, quia non eſt probatum.*
4 *Reus non probatus talis prout delatus eſt, debet diffinitiue abſolui, non autem interloquutorie.*
5 *Abſolutus de certo crimine amplius accuſari non poteſt.*
6 *Abſolutus ab obſeruatione iudicij propter ineptitudinem proceſſus poterit iterum accuſari, tute llige, & declara, vt num. 7*
8 *Accuſator in publica abolitione poteſt repetere reum finitis ferijs infra triginta dies.*
9 *Reus cognitus innocens aliter, quam per torturam, & abſolutus non poteſt ex eadem cauſa moleſtari, ſecus ſi per torturam.*
10 *Sententia abſolutoriæ ab obſeruatione iudicij effectus.*
11 *Reus abſens lite conteſtata actore non probante abſoluendus eſt ab obſeruatione iudicij, tantum, non autem diffinitiue.*
12 *Reo abſente non dicitur liquere de cauſa.*
13 *Abſolutus ab obſeruatione iudicij, quando iterum poſſit ex eadem cauſa accuſari.*
14 *Iniuriam ſuam vel ſuorum proſequens poterit iterum accuſare reum ſemel abſolutum.*
15 *Iuramento aſſerentis ſtatur in ijs quæ ad animum pertinent.*
16 *Ignorantiæ ratione, ut quis admittatur, quid debeat probare.*
17 *Ignorantia regulariter præſumitur niſi probetur ſcientia.*
18 *Ignorantia ſupina uel ſatua pro ſcientia habetur.*
19 *Ignorantiæ probatio per iuramentum non admittitur, quã do agitur de maximo præiudicio alicuius.*
20 *Comparens an & quando reijciatur probata ſcientia primæ accuſationis.*
21 *Abſolutus per uiam tranſactionis, & pacis, poterit iterũ ab alio nomine publico accuſari.*
22 *Ius publicum priuatorum pactionibus tolli non poteſt.*
23 *Accuſator primus quare repellatur poſt tranſactionem ab accuſando de nouo.*
24 *Crimen deductum per uiam exceptionis non punitur pœna naturali delicti.*
25 *Denuntiationis cauſa non tendit ad pœnam, ſed ad emendationem.*
26 *Abſolutoria in cauſa damni dati non impedit agere criminaliter.*
27 *Reus abſolutus, quoniam non cõmiſit delictum, non poterit iterum accuſari.*
28 *Abſolutus poterit iterum accuſari probata colluſione vel præuaricatione inter actorem & reum.*
29 *Accuſatio quando poſſit de nouo inſtitui.*
30 *Abſolutus per indulgentiam Principis quo ad pœnam criminis, & quo ad forum exterius, non poterit iterum accuſari.*
31 *Abſolutus ſemel in iudicio inquiſitionis, poterit iterum accuſari.*
32 *Abſolutus in foro pœnitentiæ, poterit accuſari in foro exteriori.*
33 *Forus pœnitentialis, & ſecularis, ſunt diuerſi.*
34 *Pœna debet correſpondere delicto.*
35 *Baptiſmus operatur remiſſionem quo ad Deum, non autem in foro contentioſo.*
36 *Iubilei tempore regulariter non relaxatur pœna debita pro delicto in foro fori.*
37 *Princeps in quacunque conceſſione etiam ampliſſima ſemper ius tertij uidetur reſeruare.*
38 *Iniuriam remittens in foro conſcientiæ, non excluditur quin poſſit in foro contentioſo agere ad emendationem damni.*
39 *Iniuriam remittens non ob id videtur remittere damna.*
40 *Abſolutus vel punitus in foro eccleſiaſtico poterit iterum abſolui vel puniri in ſeculari.*
41 *Abſolutus in foro eccleſiaſtico a crimine mixti fori, poterit ſuper eodem crimine accuſari coram iudice ſeculari. Idem in condemnato. nu. 42*
43 *Crimine mixti fori poteſt accuſatus puniri ab vtroque iudice, eccleſiaſtico ſcilicet & ſeculari.*
44 *Statutum Eugubij imponit pœnam pecuniariam pro homicidio.*
45 *Vſurarius punitus ab eccleſiaſtico ſecundum ſuas leges, poterit & a iudice laico puniri ſecundum ſuas.*
46 *Teſtis de falſo punitus extraordinarie, poterit & ordinaria pœna legis Corneliæ puniri.*
47 *Iudex laicus, quod non poſſit ſe intromittere de illo crimine, ſuper quo quis fuit punitus per iudicem eccleſiaſticum.*
48 *Eccleſia debet defendere ſuos pœnitentes.*
49 *Teſtis de falſo punitus in uno loco, an pro eodem crimine poterit etiam a ſuo iudice originario puniri.*
50 *Punitus per poteſtatem vnius terræ, non poteſt pro eodem crimine moleſtari a poteſtate alterius terræ.*
51 *Pœnæ unius impoſitio non tollit aliam, quando per diuerſas leges imponuntur diuerſæ pœnæ pro eodem delicto omnino ſeparato.*
52 *Punitus ſemel quando poſſit iterum repeti uel non.*
53 *Accuſatus uel punitus a iudice eccleſiaſtico, quo caſu poſſit uel non poſſit repeti a iudice ſeculari, diſtinguitur.*
54 *Pœna illata a iudice eccleſiaſtico non impedit quin laicus reum maiori pœna punire poſſit.*
55 *Poteſtates eccleſiaſtica, & ſecularis ſunt diſtinctæ.*
56 *Perſona mere eccleſiaſtica punitus a ſuo iudice non poteſt a iudice laico repeti. Fallit ut nu. 57*

QVAERO decimoſeptimo de materia vtili & quotidiana, An ſcilicet reus ſemel abſolutus tã in ciuilibus, quam in criminalibus poſſit iterum ex eadem cauſa moleſtari? In quo ſciendum eſt, quod ſen-
1 tentia † abſolutoria dupliciter ferri poteſt, vno modo ſimpliciter, alio modo, quia probatum non eſt. Primo caſu Doctores omnes conueniunt,

conueniunt,quod abſolutoria ſimpliciter la
ta,diffinitiua omnino eſt,nec iterum tractari
eadem cauſa poterit,per glo. in auth. qui ſe-
mel. verſ.locum habent. C. quom. & quan.
iud.& not.in l.argentarius. §. cum autem. ff.
* de eden. & ita poſt Bar. communiter tenent
Doct.in l.admonēdi.ff.de iureiur. dicit enim
tex.in l.de his.de accuſat. de his criminib. de
quibus quis fuit ſemel abſolutus, non poteſt
accuſatio replicari,& in l.ſi cui.§.iiſdem. eo.
tit. de accuſ. & ita cõmuniter teneri teſtatur
Ang.in tract.malef. in ver. & ad querelã.nu.
90.nam de eiuſdem hominis delicto ſæpius
non eſt quærendum.& ita in facto conſulue
runt Mantua,conſi.251.lib.1.& Io. de Ami.
conſ.37.in prima reg. quos ſequitur Clar.li.
5.ſent.§.fi.q.57.in prin. & ex Doct. quos ci-
tat in verſ.Et hæc quidem.dicit hanc conclu
ſionem eſſe veram nedum ſi iudicium fuerit
intētatum criminaliter, ſed etiam ſi ciuiliter,
2 Secundo caſu,quando † ſcilicet reus abſolu-
tus fuit ex eo quod actor non probauit,& in
hoc dicendum eſt,quod idem erit, ſecundũ
Abb.in c.examinata.col.vlt.de iudici. Bar.in
l.Titia.num.4.de accuſat.Caſtren. poſt gloſ.
in l.Iulianus.ff.de condic.ind.& ibi Alex.nu.
28.Curt.ſen.col.33.& Rip.in l. admonendi,
de iureiur.num.76.verſ.circa tertium. & nu.
77.ubi reprehendit Rom.tenentem quod ſit
interloquutoria. & licet Iaſ.ibi ſaluet Rom.
in vno caſu, quando ſcilicet iudex ſimplici-
ter abſoluit reum, quia non eſt probatum,
dicens hanc non eſſe abſolutoriam a cauſa,
niſi exprimatur,vel dicatur, Reum abſoluo,
& nihil debere pronuntio, ut ibi per eũ,nu.
80.per unam col.cum dũ.tamen contrariũ
voluit Barto.in d.l.Titia.ff.de accuſat. & Pa-
* norm.in d.c.examinata.& eſt cõis Doct.opi
nio in d.l.admonendi.ut teſtatur Rip.ibi.nu.
77.uerſ.Sed Ludou.Rom.&c.
* Et iſta communis ſententia fundatur alia
communi opinione,quæ habet,quod abſo-
3 lutoria † ſimpliciter lata,in dubio, nulla cau-
ſa expreſſa,cenſetur lata,quia non eſt proba
tum.glo.in l.ſi quis ad exhibendum.ff.de ex-
cept.rei iudic.& Ripa vbi ſuprà,& ante eum,
Bald.in l.3.C.de ſenten.quæ ſine cer. quant.
Lanfran.in c.quoniam contra.de probat.in
uer.interloquutoriæ.nume.43.& dicit com-
munem Couar. lib. 1.vari.reſol.c.1. num.8.
verſ.& id apparet ex ea ratione.Et iſta com-
munis opinio adeo vera eſt,ut Paul.Caſtren.
in l. qui accuſare. C. de eden. dixerit, quod
ignorantes dicunt,quod ſententia abſoluto
ria,quia non probatum, dicitur ſententia in-
terlocutoria. cui Iaſ. adſtipulatur in repet.d.
l.admonendi.num.80.verſ. Vnde dicit Paul.
de Caſtro.licet inferius Iaſ.eam dicat interlo
quutoriam,vt ſupra dictum eſt,& male. nam
clara eſt iuris propoſitio, quod actore non
probante, reus debet abſolui.d.l. qui accuſa
re.C.de eden. c. vnico.ut eccleſ.benef. & di-
cit Hippol.in ſing. 159.inci. nota eſt regula,
quod debet abſolui diffinitiuè, & non aliter,
per glo.in d.auth.qui ſemel. ſuper d. uer. q
locum.in fi.ubi glo.clare hoc firmat, ſaltem
vbi vtraque parte præſente fuerit eiſdem ſta
* tutus terminus ad probandum, ut communi
ter receptum eſt ex d.gl.ex Bar.in d.l.admo-
nendi.nu.13.Abb.in d.c.examinata.col. ult.
& in c.fi.§.1.col.2.de iureiurã.per l. argenta-
rius.§.cum autem.ff.de edẽ.gl.in l.ſi de meis.
§.vlt.ff.de arbitr.Bart.Alex. & alij Doct.in l.
properandum.§.& ſi quidem.& §.ſin autem.
C.de iudi.poſt gl.ibi.Quod ſi ſententia, quia
non probatum,eſt diffinitiua,ut ſupra, mul-
to magis ſi ſit ſimpliciter lata vt in terminis
noſtris arguit Rip.vbi ſup.
Sequitur igitur ex præmiſſis, quod reus
4 † non probatus talis prout delatus eſt, vel ex
actis,uel per probationes actoris,& innocẽs
repertus,debet per diffinitiuam abſolui,non
autem per interloquutoriam tantum ab ob-
ſeruatione iudicij,quam aliqui vocant rela-
xationem pro nũc,ita dicunt Io. And. Cald.
Card.& Abb.in c.Paſtoralis,§. quia vero.de
offi.deleg.Abb.& Imo.in c.1.de offi.ordina.
& ibi Alci.nu.85.& glo.in c.de his criminib.
5 de accuſ. quæ dicit, † abſolutum ab accuſatio
ne,eo quod accuſator non probauerit,vlte-
rius accuſari non poſſe de eodem crimine.
* cum qua glo. eſt communis opinio Docto.
ibi.& probatur in l. qui de crimine. C. de ac-
cuſat.qui de crimine publico in accuſationẽ
deductus eſt, ab alio ſuper eodem crimine
deferri non poteſt.& ibi glo.in uer. non po-
teſt.dicit,hoc ſiue fuerit condemnatus ab ac
cuſatione primi,ut ff.nau.caup.ſtab.l. penul.
in fine.ſiue abſolutus.& hoc fit, ne quis ſæ-
pius de eodem crimine accuſetur, ut ſuprà
dixi, ſecundum Bar.in l.Titia.num.4.ff.de ac
cuſat.Aret.conſ.118.Felyn.in d.c. examina-
ta.de iudici.colu.vlt.& in Rubr. de ſent.& re
iud.nu.16.& Are.in d. c.examinata.col.fi.in
quibus

quibus locis communiter tenent, quod † ab-
ſolutus de certo crimine, amplius accuſari
nõ poteſt. & eſt in terminis tex. in d.c. de his.
de accuſat. de his criminibus de quibus abſo
lutus eſt accuſatus, non poteſt accuſatio re-
plicari. & ſic patet quod iſta ſentẽtia recepta
eſt tam apud Legiſtas, quã apud Canoniſtas
vt dicit Foller. in pract. cano. fo. 302. nu. 3. re.
fert & ſequitur Clar. dicta q. 57. verſ. Et hæc
quidem.

Limitatur tamen præmiſſa concluſio mul
6 tis modis. Et primo, niſi abſolutoria † eſſet
lata ab obſeruatione iudicij propter inepti-
tudinem proceſſus: tũc enim iterum poterit
reus accuſari, l. libellorum. §. quod ſi libelli.
ff. de accuſat. quod ſi libelli inſcriptionum le
gitime ordinati non fuerint, rei nomen abo
letur, & ex integro repetendi reum pote.
ſtas fiet. & ibi gl. & eſt glo. not. in cap. prohi-
bẽtur. in ver. abolitione publica. 2. q. 1. quod
tenet Specul. in tit. de abolit. §. 1. uerſi. Porrò.
7 Declaratur iſta limitatio, vt non habeat † lo-
cum primo accuſatore proſequente, ſecus
alio accuſante. ratio eſt, quia talis accuſatio
præſupponit inimicitiam. l. 2. vbi Bar. ad Tur
pil. intellige tamen iſtam reſtrictionem limi-
tationis valere de iure canonico, per text. in
c. repellantur. de accuſat. quo iure inimicus
non admittitur ad accuſandum, vt per d. c. re
pellantur, dicit not. Socin. ſen. in c. de his. eo.
tit. qui ibi dicit, ſecus eſſe de iure ciuili. quo
inimicus nõ repellitur ab accuſando, ut per
eum. Secundo intellige iſtam reſtrictionem
non habere locum in publica abolitione, in
8 qua † accuſator poteſt repetere reum fini
tis ferijs infra triginta dies, vt. ff. ad Turpil. l. ſi
quis. & l. ſequen. ut apertè dicit glo. in d. ver.
abolitione publica.

Limitatur ſecundo ſeu declaratur conclu
ſio habere locum, quando reus probat in-
nocentiam ſuam aliter quam per torturam,
9 nam probata † innocẽtia ſi fuerit abſolutus
non poterit contra cũ ex eadem cauſa pro-
cedi, etiam ſi ſuperueniãt noua indicia, nam
reus ſi non probat ſuam innocentiam niſi
per torturam, vel ſi non ad ſunt indicia ſuffi-
cientia ad torquendum, vel ad imponendũ
aliquam pœnam extraordinariã, tunc ſi no-
ua indicia ſuperueniant, poterit de nouo ex
eadem cauſa procedi, non obſtante ſenten-
tia, quia tunc non intelligitur abſolutus diffi-
nitiue, ſed interloquutorie, ſtantibus ſcilicet
10 rebus prout ſtant. licet † enim ſententia ab-
ſolutoria ab obſeruatione iudicij habeat vim
* diffinitiuæ, ut ita communiter teneri teſtatur
Rebuf. in l. quod iuſſit. num. 48. de re iud. quẽ
refert Couar. lib. 1. variar. reſol. c. 1. ſub nu.
8. uerſ. Alioqui ſententia. nõ tamen ita abſo-
lute liberat reum; quin ab eodem actore ite
rum ex eadẽ actione accuſari poſſit. glo. Bar.
& omnes in d. l. properandum. §. & ſi quidẽ.
de iudici. omnes in d. l. admonendi, de iure-
iuran. & in c. examinata. de iud. & ita obſer-
uatur ferè in omnibus curijs, ut in Francia tẽ
ſtatur Rebuf. in proœm. reg. conſt. Fran. gl. 5.
num. 118. ut refert Couarr. vbi ſup. ver. nam
abſoluitur. ubi teſtatur etiam de practica ob-
ſeruata in Hiſpania, & ita in toto Dominio
Venetorum ſeruatur, & in ſententijs vtun-
tur illo verbo, Relaxetur pro nunc, quod idẽ
importat, quod dicere, ab obſeruatione, iudi
cij. in Regno autem Neapolitano ſeruatur,
quod ſi contra reum non poteſt ex proceſ-
ſu procedi ad condemnationem, liberatur
data cautione de ſtando iuri, & ſe præſentan
do toties quoties, iux. doctrinam glo. & Bal.
in l. ſi qui, num. 6. verſ. ex iſta gl. ſume conſi-
lium. C. de adulter. ut teſtatur Carau. ſuper ri
tu, numẽ. 248. incip. item ſeruat. nu. 18. quem
refert Clar. lib. 5. ſenten. §. fi. q. 62. verſ. forma
autem. ubi dicit Mediolani non ſeruari, niſi
Senatus cui fiunt relationes cauſarum crimi
nalium id expreſſe iubeat. idem tamen quod
Neapoli, ſeruatur Romæ, & in toto ſtatu ec-
cleſiaſtico, & hoc de conſuetudine recepta,
licet de iure qui purgauit per torturam eſſet
diffinitiue abſoluendus, ut dicit Clar. ubi ſup.
uerſ. verum eſt etiam. & eiſd. lib. & §. quæſt.
64. uerſ. illata reo tortura. vbi omnia conge-
rit ad oſtendendum hoc de tortura, q quia
non multum ad rem noſtram facit, ſcire vo-
lentes remitto ad illum: ſat eſt, quod pratica
ſeruet quod dictum eſt ſupra.

Limitatur concluſio non habere locum
11 in reo abſente, etiam lite cõteſtata nam † eo
caſu actore non probante abſoluendus eſt
ab obſeruatione iudicij tantùm, non autem
diffinitiue. Saly. in d. l. properandum. §. ſi nau
* tem reus. nu. 22. C. de iud. eſt communis opi-
nio cum gl. ibi. in uer. abſentem, ſcilicet reũ.
& fatetur communem Alex. ibi. num. 5. & in
quibuſdam locis praxi dicitur, non proceda
tur pro nunc. & hanc eſſe cõem teſtatur Co-
uuar. uariar. reſol. lib. 1. ſub nu. 8. c. 1. uerſ. hoc

tamen

tamen poſt litis conteſtationem. vbi multa
in hac materia dicit.& uide inf.Lim.5. & eſt
12 ratio, quia † quando reus abeſt, non dicitur
liquere de cauſa. ſi enim eſſet præſens, actor *
ipſe forte probaret per confeſsionem ipſius
rei, nt dicit Bal.in Margar. ad Inn. ſuper De-
cretal.in uer. Actor. uerſ. Actor ſi dato ſibi ter
mino.ubi allegat Inn. in c. prout.de dolo,&
contum.vbi Inn.num.3.clare dicit. & hoc in
odium abſentis, ut ibi.

Limitatur quarto concluſio habere locũ,
quãdo accuſator erat legitimus, ſecus enim
13 ſi non erat legitimus· nam tunc, † quia dici-
tur abſolutus ab obſeruatione iudicij, pote-
rit iterum ex eadem cauſa accuſari.d.l.libello
rum.§.quod ſi libelli.de accuſat.& idem dici
tur in c.per ſcripta. §. libellorum. verſ. ſi ac-
cuſator deceſſerit.2.q.8.&in c.Fpiphanium,
verſ.Et niſi is.5.q.6.gl.in d.c.prohibentur.in
uer.publica abolitione.2.q.1. ita tenent Ioã.
de Imo.Ant. de Butr.& Abb. in c. de his. de
accuſat.Specul.in tit.de abolit.§.1. uerſ. Por-
rò.Felin.in d.cap.de his,col. 1.ad quod uide
tex.in l.ſi cui. §. ijſdem.de accuſat.& in c.ve-
niam 35.q. 9. & iunge dicta ſupra in prima
limitatione.

Limitatur quinto nõ habere locum in eo
qui ſuam, uel ſuorum iniuriam proſequi ve-
14 lit, nam tunc † talis poterit iterum accuſare
reum non obſtante abſolutione.l.ſi cui.§.ijſ-
dem.de accuſa.intellige tamẽ, modo is igno
rauerit primam accuſationem tractari.eſt cõ
* munis opinio cum glo.in c. de his.de accuſ.
ignorantia autem probabitur proprio iura-
mento, ſecundum glo.in d. §. ijſdem.cũ qua
communiter tranſeunt Doct. ratio eſt, quia
15 in his quæ † ad animum pertinẽt, ſicut igno
rantia & ſcientia, ſtatur iuramento aſſerẽtis,
glo.in c.ſignificaſti.il 1. de homici. in l. pen.
C. de per.tut. Specul.de abolit.§. 1. uerſ. ſed
qualiter.c.nulli.de elect.in 6.& not.glo. in c.
innotuit.extra eod.& eſt glo.in §.aliæ.Inſtit.
de action.in l.1.in ver. nõ occidendi animo.
C.de ſicar.Iaſ.poſt alios, in §.ſed iſtę. nu. 89.
& 90.Inſt.de action.Bauer.trac.de vir.& vir.
iuram.effectu 53.verſ.decimotertio. Alci. de
præſumpt.lib.3.reg.3.pręſum.16.Hippol.in
rubr.de fideiuſ.nu.40. in rubr. C. de probat.
num. 122. & in praxi crim.§. diligenter.nu.
44.glo.in c.qui diuinis, & humanis.12.q.2.
&in c.propoſuiſti.82.diſtin. tex. in c. ſi uer.
de ſent.excom.Abb.in c.cognoſcẽtes. nu.9.
de conſtit. & in d.c.de his. nu. 9. de accuſat.
Iaſ.in l.3.§.iurari.num.13.de iureiur.& hanc
regulam, quod ſcilicet ea, quæ in animo cõ-
ſiſtunt, prout eſt ſcientia, & ignorantia, tenẽt
omnes Doct. quos longum eſſet recenſere,
& quaſi omnes congerit Mandoſ.iun.ad Ro
man.conſi.398.in lit.e.in uer.probari.& Me
noch. de arbitr.iudi. lib.2.cent. 2. caſu 186.
qui totus tractat de ignorantiæ probatione.
& idem Menoch.in conſ.74.num.17.par.1.
videas illos. Data igitur ignorantia admitti-
tur, qui de ipſa iurauit ad iterum accuſandũ
ipſum reum, niſi quid in contrarium dare-
tur, quo talis ignorantia eliderctur, vel dubi-
tabilis, & nõ præſumptibilis redderetur, vt
puta ſi in ipſam allegante, ſcientia ex conie-
cturis præſumeretur, nam hoc caſu per iura-
mentum ſolum ignorantia non probatur,
vt dicit Rom.conſi.481.nu.10. ubi Mandoſ.
iun.in verſi.non probatur. citat concor. ad
16 hoc. Vt † ergo talis ratione ignorãtiæ admit
tatur, debet probare abſentiam a loco tem-
pore accuſationis, vel quod erat in minori
ætate conſtitutus, c.fi.qui matrim.accuſ.poſ.
ſimilia enim allegata iuſtam ignorantiæ cau
ſam præſtare ſolẽt, vt poſt Bal. Abb. & alios
quos citat dicit Menoch.d.caſu.186. nu.16.
nam ſi fuiſſet præſens vel in loco erat fama
de accuſatione, non admitteretur ex capite
ignorãtiæ, quia tunc ſcientia præſumitur, c.
quoſdam.c.quanto, de præſumpt.c.1. de po
ſtul.prælat.Abb.in d. c. de his.ſub.d.num.9.
verſ.ſcientia enim. Vel etiam ſi culpa aliqua
ipſi alleganti ignorantiam obijci poſſet, vt
de eo qui vult prætextu ignorantiæ oppo-
nere in cauſa appellationis exceptionẽ quã
non oppoſuit in prima inſtantia, dicit Aſin.
in praxi iudici.§.13.c.2.uerſi. quarto limita.
17 num.3. Verum, † quia regulariter ignorãtia
præſumitur niſi probetur ſcientia.l.verius.ff.
de probat.§.quod autem.Inſt.de lega.& vt la
te proſequitur Gabriel. concl. ſuar. lib.6. de
reg.iur.concl. 5. & dicit Menoch. de arbitr.
iud.li.1.q.72.num.3.& conſ.91.nu.51.par.
1.& in conſi.82.num.176.par.ca.& nouiſſi-
me poſt Socin.iun.& alios quos citat in con
ſilio ita dicit Burſ.conſi.14.num.8.par.1. igi
tur in caſu huius limitationis talis admittetur
ex capite ignorantiæ ſuo iuramento ſicut
ſupra probatæ, niſi eius ſcientia probetur a
prætendente ipſum non admitti, præſumpti
18 ue ſaltem, uel niſi ſit ignorantia † ſupina, uel
fatua;

fatua:talis enim pro ſcientia habetur,Bal.in c.licet.de ſuppl.neglig. prælat. Rom,conſil. 227.num.9.Ruyn.conſ.39.num. 2.uol.2.& alij quos citat nouis.Burſ.conſi.118. nu.13. par,1.in hac igitur probationis per iuramẽ tum admiſſione multum verſatur iudicis arbitrium,vt poſt alios dicit Menoch. d. caſu 186.num.6,ut puta ſi talis qui vult ignorantiam ſuo iuramento probare eſſet infamis, & nota dignus, nam ubi contra aliquem laborat infamia, non creditur eius iuramento de dependentibus ab animo ſuo,ut dicit Felyn.in d.c.ſignificaſti.il 1.de homici.num.3.
19 maxime quando agitur † de maximo præiudicio alicuius,tunc enim nõ admittitur probatio ignorantiæ per iuramentum, Fely.in d.c.cognoſcẽtes.nu.14.Menoch.poſt ipſum & alios quos citat,d.caſu.186.nume.9. Cacher.deciſ.71.nu.3. 26.& 46. quem ad hoc citat Burſ.conſ.119.nu.11.& 14.par.1. prout in caſu limit.noſtræ tractatur enim de iterum vexãdo abſolutum, qui habet regulam iuris vt ſupra fundatam pro ſe,quod ſcilicet abſolutus non poteſt iterum ex eadem cauſa accuſari. igitur in caſu occurrenti ſit optime circunſpectus iudex,vt admittendum admittat, & non admittendum reijciat, quod erit ſi hoc faciet conſiderata qualitate perſonæ admitti volentis, ſi in ipſa ſupra dicta cõcurrant.Et in hoc iudices attendant conſiliũ Clari lib.5.ſenten.§.fi.quæſt.57.verſ. Sed pone. in fine. ubi dicit hoc ſemel de facto ſibi contigiſſe, & quod dicebat non eſſe audiendos huiuſmodi de nouo accuſare volentes, niſi in criminibus magnis, & atrocioribus, & niſi præſtita fideiuſsione de omnibus impenſis & damnis, in caſu quo delictum non probarent, uideant iudices & ſeruent, nam ſic præcludent aditum maleuolis.Et omnibus
20 premiſsis ſtantibus,aduerte, quod licet † cõparens reijciatur probata ſcientia primæ accuſationis, vt puta ſi accuſatus probet comparentem ſciuiſſe vel per publicam famam, vel quia ei fuit miſſa copia accuſationis, iux. l.non eſt ferendus.C.de tranſact.hoc tamen non habet locum quando primæ accuſationi adijceretur noua qualitas,nam tunc ratione pœnæ, quæ per nouam qualitatem alteratur.l.3.C.ad leg.Iul.de vi pub.reiteratur accuſatio.Bar.in l.denunciaſſe.§.fi.ff.de adul.& vide Marian.Socin.ſen. in d.c.de his.de acc.

Limitatur ſexto propoſita concluſio, niſi reus eſſet abſolutus per uiam tranſactionis, vel pacis, quam habuiſſet ab offenſo, vel cũ
21 quo tranſegiſſet,nam tunc † poterit iterum ab alio interueniente nomine publico accuſari,ſecundum Bar.& communem in l. tranſigere.in glo.in uer.prohibitum. C. de tranſact.l.3.§.pen.de ſepul.viol.l.qui cœtu. §.vlt. ad l.Iul.de ui publ. & eam dicunt communẽ Felyn.in d. c. de his.de accuſat.& Iaſ. in l.cũ qui.§.in popularibus.num.10. de iureiuran. Etiam ſi tranſactio ualida ſit, iuxta terminos glo.in c.1.de colluſ.deteg.in gl.magna, quæ ponit caſus in quibus licitum uel non licitũ eſt trãſigere in quibuſuis cauſis ciuilibus, criminalibus,& ſpiritualibus:nam alter a tranſigente poterit idem crimẽ ex nouo proceſſu ad iudicium accuſatione deferre, & reum repetere.eſt communis opinio cum Bart. & Saly.in d.l.prohibitum.in 4.oppoſ.not.Bar. in l.ſi mariius.§.ſi negauerit.ff.de adulter.Secus ſit ſi crimen in iudicium delatum fuerit priuatim eo accuſante cui competit ius accuſandi,& perſequendi ſuam vel ſuorum iniuriam:nam,facta tranſactione,abſolutus non poſſet accuſari ab alio exiſtente in remotiori gradu, licet fuerit ignarus prioris accuſationis, cum reus pacem inierit cũ accuſatore legitimo,& cæteris potiore,iuxta tradita per Bar.in l.4.§.Cato.de verb. obl. in fi.& in l.pro hærede.§.ultimo.de acq.hære. at quia iſta declaratio videtur diſcedere a limitatione,ideo dicas abſolute,quod talis poterit ab alio nomine publico, non obſtante tranſactione cum priuato facta uel pace ab eo ha-
22 bita repeti. ius † enim publicum priuatorũ pactionibus tolli non poteſt.ad not.in l.trãſigere.C.de tranſactio.publice enim intereſt delicta puniri,l.congruit.de offi.præſid.non autem a priuato pro priuato intereſſe,etiam ſi adulter tranſegiſſet,quia facta tranſactione non poterit amplius reum repetere.l. miles. §.ſocer.de adulter.ratio, quia ſibi imputatur quaſi lænocinium,l.ſi vxor.§.fi.eo.tit. idem, ſi quis iuſſus eſt ſilere.l.diffamari.C.de ingen. & manumiſ.idem, quando iurauit non accu
23 ſare.c.veniens.de accuſat. Nota tamen, † q poſt tranſactionem,primus accuſator repellitur,non propter factum, ſed propter infamiã, & pœnam Turpilliani,in quam incidit, vt concludunt Docto.in locis præd. Bald.& Salyc.plene in l.tranſigere.C. de tranſact.& ibi poſt eos Ioan.Bologn.latiſsime.Anch.& Ioan,

Ioan.de Anan.in c.1.de colluſ.deteg.& d.gl. magna ibi.in verſ.in cauſa vero criminali,& ad materiam limitat. vide Io. Bologn.in l.ſi vnus.§.pactus.ſub num. 66. verſ.Sed tamen. ff.de pact. & ad ipſam limit. vide Clarum in d.§.fi.q.58.quæ tota verſatur in hac materia.

Limitatur ſeptimo communis opinio nõ procedere in crimine deducto per viam exceptionis a quo licet reus fuerit abſolutus,
24 poterit iterum accuſari,ratio, quia cum † tale crimen non puniatur pęna naturali ipſius delicti,c.1.de except. c. cum dilectus. fi.§.de ordi.cognit.Abb.& Imo.in d.c.de his. de accuſat. nimirum ſi poteſt reus reaccuſari ob pœnam naturalem delicti ei irrogandam, principaliter crimen deducendo. Procedit tamen iſta limitatio niſi excipiens opponeret tale crimen, de quo veniret imponenda pœna ordinaria, vt puta ſi teſti obijceretur crimen contingens cauſam,de qua agitur,vt vt dicit Abb.in d.c.cum dilectus. & in c.2.de confeſ.Vel quando maritus accuſat vxorem de adulterio, & ipſa excipit quod fuit ipſe vir læno,qui eam adulterandam tradidit.l.2. §.ſi publico.ff.de adulter.& de hoc eſt glo.in d.c.1.de excep.ſuper ver.Contingere.

Limitatur octauo,quando quis eſt abſolutus a crimine intentato per viam denuncia-
25 tionis. ratio, quia † cauſa illa non tendit ad pœnam,ſed ad emendationem.c.2.de accuſat.Procedit iſta limitatio, niſi talis denuntiatus plene ſatisfeciſſet de delicto,puta,quãdo iudex vigore denuntiationis proceſſit ad ordinarium proceſſum, tunc enim tenet communis opinio,ſecundum Saly.in l. ea quidé. C.de accuſ.Abb.in c.nouit. de iudic. & Bart. in conſtit.ad reprimendum.in ver. per denũtiationem.& de iſta materia denuntiationis, & quomodo procedatur in ipſa, & in quo differat ab accuſatione, vide Summiſtas, & præſertim Tabien.in verbo, Denuntiatio.

Limitatur nono communis opinio, non procedere qñ actum fuit de crimine ciuili-
26 ter ad emẽdationem rei familiaris,nam † eo caſu regulariter abſolutoria nõ impedit agere criminaliter.l.1.C.quan.ciuil.act. cri.præiud.Fallit iſta limitatio,quando vtraque pœna tendit ad vindictam.l. quod Senatus. & l. prætor edixit.§.1.ff.de adult.Bal.in l. edita.in repet.Peruſ.C. de eden.Item fallit, quando
27 reus eſt abſolutus,† quoniam non commiſit delictum; tũc enim habet locum communis opinio,& non poterit accuſari.l. ſi quis cum totum.de except.rei iud.reſtringe tamẽ iſtud procedere in eodem accuſatore, nam a tertio poteſt accuſari. l. qui de crimine.cum gl. C.qui accuſ.non poſ.Bar.in l.2.ff.ui bo.rapt. vt per Ang.in l.ex morẽ.C.ad l.Aquil.

28 Limitatur decimo, non procedere † vbi probaretur de colluſione vel præuaricatione inter actorem,& reum, l.3.ff. de præuaricat.glo.in d.c.de his. de accuſat. in ver.replicari.verſ.ſi vero. in prima fallen.cum qua eſt
* communis opinio,vt dicit Couarr.lib. 2. variar.reſol.c.10.ſub nu.1.verſ.2.tunc demum, puta, ſi ſecundus accuſator probet primum præuaricatum fuiſſe in accuſatione, vt dicit glo.ibi,& in iur.ab ea alleg.Ex quibus autem ſignis probetur colluſio,ponit Bart. in l.3.§. præuaricatorem.ff. ad Turpil. ſequitur Clar. lib.5.ſenten.§.fi.quæſt.57.verſ. viterius quæro.non enim, dicit ipſe, debet obeſſe dolus primi accuſatoris huic ſecundo accuſare volenti,pro quo ſtat fauor publicus, ne delicta impunita remaneãt.l.ita vulneratus. §.quod ſi quis abſurde.ff.ad leg.Aquil.& c. ut famæ. de ſent.excom. de præuaricatore autem huiuſmodi vide Menoch.de arbitrar.iudi.lib.2. cent.4.caſu 323.

Limitatur vndecimo communis opinio habere locũ,niſi ſequuta eſſet abſolutio propter vnam qualitatem, quam nunc detraho.
29 † nam hoc caſu poterit de nouo inſtitui accuſatio,iux.l. in delictis.§.ſi detracta. ff. de nox. & ibi Bar.& Bal.in addit. ad Specul. in tit.de accuſat.uer. condemnatus. & alibi Bart.in l. qui uxori.§.quid tamen.ff.de adulter. vbi diſtinguit ut per eum ibi,& eſt in l.denuntiaſſe. §.quid tamen.num.7.& uide Saly.in l.qui de crimine.C.de accuſat. & Pau. de Caſt.conſ. 119.quos citat Alex.ad Bar. ubi ſup. in verſ. vlterius.

Limitatur duodecimo cõcluſio vt locum habeat quando quis eſt abſolutus per indulgentiam Principis quo ad pęnam criminis,
30 & quo ad forũ exterius: hoc enim caſu † nõ
* poterit iterum accuſari, eſt cõmunis opinio cum gloſſ.in d.c.de his. de accuſat. & in c.ex tua.de fili.præsbit.& dicit communem Dec. in conſ. 137.incip. Et diligenter pro tenui. col.2.ſecus ſi indulgentia concernat tantum irregularitatem,vel reſtringatur ad forũ conſcientiæ,ſecundum Ioan. de Anan.in d.c.de his.col.1.& glo.in cap.2. de ſciſm.ſuper uer. diſpen-

diſpenſatum.verſ.ſi vero publicum. Gomez
ſuper reg. Cancel. de non iudic.iux.for.ſup- *
plicat.q.14.& Pariſ.conſ.67.uol.4.nam tunc
abſolutio in illo foro non tollit quominus
abſolutus in foro canonico,&iudiciali iterũ
accuſari poſſit,ſecundum glo.in d. c. de his.
glo.in c.admonere.33.q.2. in uer.pœniten-
tia.glo.in c.pen.in uer.quibus,de pœnit. diſt.
1.in c.1.de ſciſm.in glo.1.in fi.& in c.gaude-
mus.in glo.fi. de diuor. concluſio enim pro
cedit quando abſolutio in vtroque foro ple-
ne facta eſt authoritate Principis habentis
hanc poteſtatem,qui in plena forma hoc cõ
miſit,ut dicit Dec. in d.conſ.137.col.2.uerſ.
tamen hoc non debet obſtare. & ad hoc vi-
de ample Pariſ.d.conſ.67.nu. 20. cum plur.
ſeq.& d.conſ.Dec. ad hoc propoſitum citat
Clar.vbi ſup.uerſ.habet etiam locum.& ante
eum Couar.d.c.10.nu.2.in prin.

Limitatur decimotertio,vt non procedat
31 in iudicio † inquiſitionis,in quo ſemel abſo-
* lutus poterit iterum accuſari, eſt communis
opinio Doct.in d.c.de his.de accuſat. quam
tenent Butr.Abb,& Fel.ibi.ratio eſt,quia pœ
na impoſita per viam inquiſitionis non eſt
naturalis,c.inquiſitionis.de accuſat. ubi dici-
tur,quod crimen obiectum per inquiſitionẽ
pœna ordinaria non punitur. Contra hanc
tenent,Bart.in l.ſi cui. §. ijſdem.ff.de accuſat.
Ana.conſi.17.col.3.& Deci.conſ.137. inci.
Diligenter pro tenui,per tot. conſ. Dicẽtes,
abſolutum iudicio inquiſitionis non poſſe
iterum de eodem crimine accuſari. quod ẽt
refert Abb.in d.c.de his.col.2.num.7. verſi.
quandoque fuit abſolutus. poſt Innoc. in c.
cum dilectis.de purg. cano. dicendum eſt in
hoc,quod aliud eſt de iure ciuili, aliud de iu-
re canonico.Abb.ubi ſup. approbat opinio-
nem Barto. de iure ciuili:at de iure canonico
ponit ſub dubio, ſed tandem reſidet cum In-
noc.quod non poſſit. Verum vt dictum eſt,
Bar.opinio procedit de iure ciuili, quo in iu-
dicio inquiſitionis,pœna ordinaria irroga-
tur pro crimine.l.4. C. de ſepul. viol.Bart.&
* Docto.communiter in l.2.§.ſi publico. ff. de
adulter.Abb.in d.c.de his.de accuſat.& in c.
inquiſitionis col.2.eo. tit. Procedit etiam de
iure canonico in caſibus,quibus hoc iudicio
eſſet imponenda pœna ordinaria,quod fatẽ
tur Ant.Abb.& Felyn. in d. c.de his.tradũt,
Inn.in c.qualiter,il 2.col.2.nu.6.uerſ.Et ſunt
ſecundum leges.de accuſat.Abb. ibi. colu.6.
nu.20.verſ.Et inquantum dixi.Card.ibi. nu.
* 12.Aret.num. 29. & communiter ita tenent
omnes,ſecundum Felyn.in d.c.qualiter.§.li-
cet autem.col.2.nu.1. uerſ. nota ſecundo. &
Hippol.in pract.crim.§.conſtãte.nu.84.verſ.
Tamen hoc ſolum habet locum. ſed quoties
non eſſet imponenda pœna ordinaria crimi
nis, habet locum limitatio, vt ſcilicet poſſit
iterum accuſari,vt omnes communiter tenẽt
in d.c.de his. quod tamen intelligit Couarr.
vbi ſup.num. 5. niſi foret reus abſolutus eo,
quia crimen non fuit ab eo commiſſum, per
l.qui de crimine.iunc. gl.C. de accuſat.ſequi
tur Clar.ubi ſup.uerſ. procedunt etiã,& verſ.
ſed hæc quidem,& verſ. idemque dicendũ,
vbi ex Card. Alex. quem dat pro concor in
c.de accuſatione.col.69.uer. Quæro an abſo
lutoria.2.q.8.dicit idem in iudicio agitato ſu
per denuntiatione,ut per eum.vide Ioan.Ro
ias,de hæret.par.2.aſſert.49.vbi aſſerit abſo-
lutum, ſiue ab inſtantia, ſiue diffinitiue,poſſe
iterum condemnari de eodem crimine, ſu-
perueniente pleniore probatione, contra
Conr.Brun.& alios quos citat.

Limitatur decimoquarto,niſi quis eſſet ab
32 ſolutus in foro pœnitentiæ:nam tunc,† licet
quo ad Deum abſolutus ſit, accuſatio tamen
in iudicio exteriori facienda non ceſſat pro-
pter hoc,ut dicit glo.in d.c. de his. de accuſ.
in fi.per tex.33.q.2.cap.admonere.cum qua
* omnes Doct.tenent.& glo.1.in d.c.2.de ſciſ-
mat.& in c.pen.in uer.quibus.de pœnit.diſt.
1.& in c.gaudemus. in uer. dicere. de diuor.
in c.fin.in 1.no.de purg.canon.Fallit tamen
iſta limitatio,niſi pœnitentia fuiſſet publica,
nam tunc non poterit iterum accuſari,ſecun
dum Hoſt.in c.tuæ.de procurat.& Imo. in d.
c.de his.de accuſat.per gl.ibi.in ver.occulte.
in hac fallentia Abb.& Mar.Socin. ſen.in d.
ca. de his.tenent contrarium, non obſtante
quod reus publicam egerit pœnitentiã,quia
33 † cum forus penitentialis,& ſecularis,ſeu cõ
tentioſus,ſint diuerſi, vnus non debet cõfun
di ab alio,l.& an eadem.ff.de excep. rei iud.
Hoſt.in ſum.de accuſat.§.effectus. ad pleniſ-
ſime not.in c.nouit de iudici.& per Barto.in
extrauag.ad reprimẽ.in uer. denuntiationẽ.
& de uno nõ infertur ad alium, cum diuerſi
ſint.l.Papinianus exuli. de minor. l. inter ſti-
pulantem. §. ſacram. uerſ. ſed hæc diſſimilia
ſunt.ff.de uerb.oblig.l.naturaliter.§. nihil cõ-
mune.de acquir.poſſeſ. cum ſimil. & horum
opinio

opinio ſeruatur in practica, ex ea ratione,
34 quia † pœna debet correſpondere delicto,
& pœna iniuncta in foro pœnitentiæ nō ſa-
tisfacit rei publicæ, vt dicit tex.in d. c.admo-
nere, & quæ ſunt Cæſaris reddēda ſunt Cæ-
ſari, & quæ Dei Deo, iuxta dictum Domini
in Euangelio, Matth.c. 22. & dixi ſup.limit.
12. Facit ad hoc quod dicunt Doct.de baptiſ
mo.licet enim glo.in c.quod autem. 39.q.1.
& glo.3.in c.quoniam.43.diſt.& glo.2. in c.
fine pœnitentia.de conſe. diſtin.4.& Imo.in
d.c.de his.de accuſat.videantur tenere, quod
pro crimine commiſſo ante baptiſmum nō
poſſit quis ſuſcepto baptiſmo accuſari, tamē
Innoc.Hoſt.& Abb.in d.c.gaudemus.de di-
uor.tenent contrarium, per tex.ibi, in fi.uerſ.
quod ſi conuerſum ad fidem. iunc. gl.ibi.in
35 ver.compelletur.nam † baptiſmus operatur
ſolum remiſſionem quo ad Deum, non autē
in foro cōtentioſo, & ita ſeruatur, vt dicam
in quæſtione ſequen. alias enim ſequeretur,
quod & pœnitens iniuncta ſibi pœnitentia
euaderet pœnam delictorum in foro exte-
riori, quod eſſe ridiculum dicit Clar. d.q.57.
verſ.ſed nunquid, vbi Did.Siman. & alios in
hanc ſententiam citat. Et infidelis diffidens
euadere poſſe pœnam fœderis commiſſi, ad
ipſam euitandam acciperet baptiſmum, &
ſic non fidei zelo, ſed timore pœnæ, quod
nō eſt ferendum, vt inf.dicam, q.ſeq. Er præ
miſſa locum habent regulariter, ſecus quan-
do appareret de mente admittentis ad pœni
tentiam, vt dixi ſup.limit.12. in quo tamen
eſt etiam diſtinguendum: nam aut ſumus in
ſimplici Sacerdote, qui in confeſſione pœni-
tentem audit: aut in ſummo Pōtifice, vel alio
prælato habente etiam iuriſdictionem con-
tentioſam. primo caſu, cum habeant faculta
tem ſoluendi, & ligandi tantum in foro pœ-
nitentiali, & nulla apud eos reſideat iuriſdi-
ctio contentioſa, quo ad forum fori, abſolu-
tus poterit accuſari, & puniri in foro exterio
ri, ad l.priuatorum, cum vulgar. C. de iuriſd.
omn.iud.etiam ſi ſit abſolutus vigore iubilei,
36 nam regulariter † tempore iubilei nō datur
Sacerdotibus facultas relaxandi pœnam de
bitam pro delicto in foro exteriori, vt ex le-
cturis bullarum huiuſmodi apparet, ad not.
in c.cum ex eo.de pœnit.& remiſ. c. vt offi-
cium.§.compeſcendi.de hæret.in 6. clem. 2.
de pœnit.& remiſ. Secundo caſu, cum apud
ipſos reſideat etiam iuriſdictio contentioſa

reſpectiue in locis, & perſonis ſibi ſubiectis,
quo ad vtrunque forum, poſſunt, ſi volunt,
pœnitentem abſoluere ab vtraque pœna, ſi
exprimant, & ſi in ſupplicatione, cuius for-
ma, & tenor attenditur, hoc dicant, aliàs, in
dubio, etiam ipſi abſoluentes in pœnitentia
non videntur abſoluere niſi a pœna in illo fo
ro debita, & hoc ratione præiudicij tertij, ſi-
ue ſit Reſpublica, ſiue priuatus, quorū inte
reſſe nunquam cenſetur, in dubio, ſuperior
37 velle præiudicare. quinimmo † Principes in
quacunque ſua conceſſione, etiam ampliſſi-
ma, ſemper ius tertij vidētur reſeruare. l. 2. §.
merito. & §. ſi quis a Principe, ne quid in lo.
pub.l.nec auus.C. de emanc.ca. quamuis.de
reſcr.in 6.Deci.cōſ.286.incip.in cauſa.nu.8.
Abſolutus igitur in foro poli, ſiue ſit per pœ-
nitentiam, ſiue per baptiſmum, poterit in fo-
ro fori conueniri ad pœnam delicti, & puni
ri, niſi poteſtatem habens hoc exprimat in
abſolutione: quod, vt dictum eſt, in huiuſmo
di cauſis fieri non ſolet, nec præſumendum
eſt Summum Pontificem hoc velle facere in
præiudicium tertij, ad not.in c. quæ in eccle
ſiarum.de conſtit.& in l.fin.C. ſi contra ius vel
38 vtil.publ. Hinc ſequitur, † quod licet quis re-
miſerit omnem iniuriam in foro conſcien-
tiæ, non ob id excluditur, quin poſſit in foro
contentioſo agere ad emendationem dam-
ni, glo.in c.ſi quis contriſtatus. 9. diſtin. Bar.
in l.ſi tibi decem.§. querelam.de pact.& in l.
non ſolum.ff.de iniur.Bal.in c.1.§.iniuria. de
pace iuram. firm. nam, puta, ſi quis remittat
39 † alicui iniuriam ſibi illatam ob inuaſiones,
& deuaſtationes rerum ſuarum, non tamen
videtur remittere damna: iniuria enim & vio
lentia eſt de per ſe, & damnum de per ſe, ſe-
cundum Bald.in l.domus.ff. de ſeruit.urban.
præd.niſi in remiſſione adeſſent verba, ple-
nam remiſſionem, ſecundum Bal.in d.§.iniu-
ria, & Roman.in l.2.ad Syll. & de bānito per
Principem reſtituto ad gratiam cum verbo,
plenam remiſſionem, vt intelligatur reſtitu-
tus ad bona etiam in alium tranſlata, dicit
Card.in c.quia diligenti.de elect. de quo per
Felyn.in c.inter quatuor.in 2.col. de maior.
& obed.& infra dicam, q.19. idem eſt quan-
do fuit quis abſolutus uel punitus in foro ec
40 cleſiaſtico, † nam poterit iterum puniri vel
abſolui in foro ſeculari, Bal.in l.placet.C.de
ſacroſan. eccleſ. & in l.ſi quis in hoc genus.
C.de epiſc.& cler.Abb.in c.tuæ. col. pen.de
procurat.

procurat.& alibi in cap.de cauſis.col,pen.de
offi.deleg.Abb.& Imo. in c. 1.de offi.ordin.
Anchar.Card.& Anan.in c.2.de adult.Bart.
in l.nemo martyres.C.de ſacroſ.eccle.Abb.
in c.cum ſit.no.2.de foro compet.& eſt tex.
in c.felicis.de pęn.in 6.circa fin. ibi, Per hoc
quoque ſecularibus Poteſtatibus non adimi
mus facultatem utendi legibus contra tales,
quas aduerſus ſacrilegos catholici Principes
ediderunt.Concor. l. placet.C. de ſacroſan.
eccleſ.in fi.ibi,ſi quis contrauenerit, poſt de-
bitæ ultionis acrimoniam, quæ erga ſacrile-
gos iure promenda eſt,exilio deportationis
perpetuo ſubdatur, quæ lex eſt canonizata
in decreto, 16.q.1.c.placet rationabilis.vbi
primo quis punitur per iudicem eccleſiaſti-
cum,deinde per ſecularem. Hoc tamen intel
lige in criminibus enormibus, ut dicit gl.ult.
in d.c. felicis,& de hoc in ſeq.limitatione.

Limitatur decimoquinto propoſita quæ-
ſtio non habere locum quando quis eſt ab-
ſolutus in foro eccleſiaſtico,a crimine mixti
fori,qualia ſunt,ſacrilegium,ſortilegium,di
uinatio,& ſimilia,de quibus per Abb.in c.cũ
41 ſit generale.de foro compet. nam † tunc po
terit ſuper eodem crimine accuſari coram iu
dice ſeculari,& ab eo puniri,& ita omnes cõ
* muniter tenent,vt dicit Couarru.lib.2.variar.
reſol.c.10.num.6.& poſt eum Clar. d. q.57.
verſ.ſed hic occurrit. & huius dicti ratio, vl-
tra dicta in præced.limitatione eſt, quia iuriſ
dict o eccleſiaſtica,& iuriſdictio ſecularis sũt
penitus ſeparatæ,& diſtinctæ,ideo abſoluto
ria lata in uno foro non parit exceptionem
rei iudicatæ in alio, ſecundum Cyn. in l. fi.
de iuriſd.omn.iud.col.pen.uerſ.ſeptimo pro
batur.Anch.in c.ea quæ,quæſt. 9.de reg.iur.
in 6.& ita in facti contingentia cõſuluit Bal.
conſi. 260. uol. 3. contra quendam imputa-
tum, quod cognouerat quandam monialẽ,
qui fuerat ab Epiſcopo abſolutus, quem re-
42 fert Clar. ubi ſup. quod nedum † in abſolu-
to,ſed etiam in condemnato, vt adhuc poſ-
ſit a iudice ſeculari,crimine examinato puni
ri,per d.c.felicis.§.per hoc.de pœn.in 6. no.
Abb.in c.tuæ.col.pen.de procurat.& in d.c.
de his.de accuſat.& in c.1.de offi.ordin.col.
ult.& ibi Ant. de Butr. idem notat Bald.in l.
placet.per illum tex.C.de ſacroſ.eccleſ.& in
d.conſi.260.Anch.in d.reg.ea quæ.fol.pen.
de reg.iur.in 6.Aret.in d.c.de his.& ibi Fely.
col.ult.Ioan.And.Domin.& Fran. in d.c.fe-

* licis.§.per hoc, quorum opinio eſt commu-
nis,teſte Alci.in c.1.de except. in gl.ult.poſt
Aret.conſ.58.2.dub.Bal.quæſt. iſtam ad par
tes diſputat, & per multas rationes conclu-
dit cum hac concl.communi, in d. cõſi.260.
per tot.& hanc eſſe communem ſententiam
teſtantur, Alci.in c.1.num. 128.de offi.ordin.
Couar.d.c.10.poſt num.6.Ant.Gom.c.1.de
dict.poſt num.40. in prima concl. quos citat
Clar.d.q.57.uerſ.ſed quæro. ex ea ratione ſu
pra d. quia iuriſdictiones ſunt diſtinctæ,& ſe-
paratæ.Hinc dicebat Bal. in l.cunctos popu-
43 los.C.de ſum.Tri. quod † ſi iudex eccleſiaſti
cus punierit aliquem pœna inceſtus, quod
tamen eo non obſtante iudex ſecularis pote
rit reum etiam punire. pro quo dicit eſſe ca-
ſum in ſui ratione,in l.2.C.de ſportul.& licet
ibi ipſe Bal.non determinet, quia caſus pen-
debat de facto,vt ibi dicit, col.5.uerſ.modò
circa hoc,tamẽ in d.l.placet.uerſ. quærit hic
Guilel. cõcludit, quod in crimine mixti fori
poteſt accuſatus puniri ab vtroque iudice;ec
cleſiaſtico ſcilicet,& ſeculari,facit.l.quid erit
ff.de offi.proconſ.& leg.& l.fi.ff.de offi.præf.
vigil.& per iſta dicit Ang.de Peruſ.in repet.
l.ſi uacantia.C.de bon.vacan.lib.10. ſe obti-
nuiſſe in facto in cauſa cuiuſdam Eugubini,
44 qui occiderat Peruſinum,nam † Eugubij fue
rat condemnatus pœna pecuniaria, vigore
ſtatuti Eugubini imponentis pœnam pecu-
niariam pro homicidio, qui tamen deinde
captus fuit Peruſij:& cum dubitaretur,vtrum
Peruſij poſſet cõdemnari pęna mortis vigo-
re ſtatuti Peruſini imponentis pęnam mor-
tis occidenti Peruſinum,ex quo ſemel fuit ac
cuſatus,& punitus pro illo homicidio,& cõ-
cludit quod ſic per l.nullum.C.de teſti.& ita,
dicit ipſe,fuit decapitatus. dicit inſuper Ioã.
45 Mona.in c.1.de vſur.in 6.quod † licet iudex
eccleſiaſticus puniat vſurarium ſecundum
leges ſuas, tamen iudex laycus poterit illum
punire in foro ſuo ſecundum ſuas leges,quẽ
refert Domin.ibi.col.2.uerſ. Quæro an puni
tus,& ibi Fran.poſt Ioan.And.Accedit præ-
miſſis,quod dicit Abb.in c.1. de crim. falſi,
46 quod ſi iudex † puniuit falſum teſtem extra-
ordinarie, non ob id ſublata eſt facultas pu-
niendi pœna ordinaria legis Corneliæ de
falſis,ut dicit Cyn.in d.l.nullum,cum alijs vt
per Abb.in d.c.1.num.5.pro quo uide Iaſ.in
l.1.§.qui mandatam.ff.de offi.eius cui mand.
eſt iuriſd.Deci.in c.præterea. de offic. deleg.
cum

cum concl. per eos adductis. Rom. conſi.
213.incip.præſuppoſito pro vero. conſilio
375.incip.in propoſita quæſtione.ubi loqui
tur in monecho punito per Abbatem,quod
poſſit etiam per epiſcopum puniri. iſta limi-
47 tatio non tamen ſit ſine difficultate, quia † imò
videtur quod facta punitione per iudicē ec-
cleſiaſticum non poſsit iudex laycus de illo
crimine ſe intromittere . dicit enim Hoſtien.
in c. 1. de off. ordin. quod poſtquam iudex
eccleſiaſticus punivit delinquentem pœna
ſpirituali, uel pœna ad correctionem crimi-
nis,ut in cap. nouit. de iudici.non poterit iu-
dex ſecularis corporaliter uel temporaliter
punire,quia nō iudicat Deus bis in idipſum,
ex ea ratione,ne de delicto vnius hominis ſę
pius quæratur.d.cap. de his. de accuſat.nam
48 † eccleſia debet defendere ſuos pœnitentes,
c.aliud. 11.quæſt.1.Ioan.And.in dicto cap. 1.
in fine.& alibi idem Innocen. in cap. tuæ.de
procurat.facit ad hoc,quod dicit Bal. in d.l.
49 nullum.C.de teſti.vbi quærit,an † punitio fa
cta à iudice Peruſino de teſte Florentino quē
ipſe commiſerat examinandum iudici Flo-
rentino, & coram quo falſum depoſuerat,
impediat, quominus etiam iudex Florenti-
nus poſsit ipſum teſtem punire? & conclu-
dit quod non poterit punire, cum iam fue-
rit punitus a iudice Peruſino. Accedit eiuſ-
dem Bal. dictum in l. & ſi ſeuerior. columna
ſecunda.C.de infam.vbi poſt Iacob. Butrig.
ponit caſum in ſcholari qui cōmiſit homici-
dium Valentiæ,& fuit punitus ibi ſecundum
ſtatutum pœna pecuniaria, nunquid pote-
rit in propria patria accuſari,& puniri pœna
legali? & concludit quod non, quia prima
pœna fuit terminus pœnæ, & ſic poſtquam
eſt ſatisfactum,non eſt ulterius quærendum
de crimine:ex quo enim ſoluit, habetur pro
abſoluto,vt not.in lege ſi quis cum totum.§.
plane.ff.de except.rei iudic. & ſic ex quo pę-
na fuit integra, ſaltem ſecundum formam
ſtatuti, non eſt amplius de dicto crimine pu-
niendus,dicto capit.de his,de accuſatio.cum
concor.ſupra citatis.facit quod no. Alexan.
in l.ſed ſi unius.§.prætor. per illum tex.ff.de
iniur.ubi dicit, quod ſi pro iniuria alteri illa-
ta quis fuit verberatus,non poteſt contra eū
agi actione iniuriarum,tanquam iam ſatisfe
cerit.Confert ad hoc dictum Roman.conſi.
463. incip. in caſu propoſito. vbi ponit ca-
50 ſum in delinquente † punito per Poteſtatem
Senenſem, vt non poſsit contra ipſum pro-
cedi per Poteſtatem Aſſiſ. pro eodē delicto,
ex duplici regula . prima, quod de delicto
eiuſdem hominis ſæpius cognoſci non poſ-
ſit.l.licet.§.fina.ff. nau. caup. ſtabul.l. ſi cui.§.
inter.de accuſ.& d.cap.de his.de accuſat.Se-
cunda,quod pro eodem delicto plures pœ-
næ inferri non poſſint. l. Senatus.ff.de accu-
ſat.l.ſepulchri.de ſepul. viol. Pro concordia
51 conſiderandum eſt, quod aut † per diuerſas
leges imponuntur diuerſæ pœnæ pro eodē
delicto omnino ſeparatæ,& impoſitio vnius
non tollit aliam,tex.eſt in l.qui ſepulchra. C.
de ſepul.uiol.l.3.de li.hom.exhib.l. quoties,
ff.de action. & oblig. & probatur in dicto §.
per hoc quoque.capit.felicis. de pœn. in 6.
Aut pœnæ non ſunt omnino diuerſæ, puta,
quia vna lex imponit pœnam centum Flo-
renorum,alia,mille: & tunc poteſt intentari
condictio alterius legis in eo, quod excedit
priorem legem,vt not.in l. 1. ff. ui bon.rapt.
& per Bart.in l.Senatus.ff.de accuſat.& cum
hac diſtinctione Ioan. And. in capit. primo
de offi.ordin.in ſua nouella, dicebat conclu-
ſum fuiſſe in hac quæſtione diſputata Bono-
52 niæ.Item conſiderandum eſt, quod aut † iu-
dices,tam primus qui condemnauit, quam
ſecundus qui condemnare vult,ſunt ſub eo-
dem domino, aut ſub diuerſis. Primo caſu
punitus ſemel non poteſt iterum repeti:ſecū
do caſu,aut delictum commiſſum in uno lo-
co poteſt cognoſci a duobus iudicibus inſo-
lidum,aut non:ſi non,dic idem quod in pri-
mo caſu;ſi ſic, condemnatio facta ab vno,&
exactio pœnæ non tollit accuſationem neq;
punitionem coram alio.& ita de conſuetudi
ne ſeruari teſtatur Bald.relatus ab Aret.in di-
cto capit.de his.numero vigeſimo,& in ſpe-
cie ita ſeruari in Italia, dicit Iacob.de Beluiſ.
conſilio nono, circa fin.inter conſi.crimin.
diuerſ.libro primo, vt refert Clarus,dicta q.
57. uerſ. Scias etiam. Vlterius magiſtralius
53 conſiderandum eſt,quod aut pœna † a iudi-
ce eccleſiaſtico inflicta fuit ſatis ſufficiens ad
criminis punitionem, & culpę menſuram,
aut non fuit ſufficiens. Primo caſu habet lo-
cum limitatio cum omnibus pro ea addu-
ctis,vt non poſſit quis iterum accuſari, & pu
niri.Ioan.And.& Domin.in dicto capit.feli-
cis.Abb.in dicto capit.tuæ.Aret. in dicto ca-
pitu. de his.Felyn. in capit. qualiter il ſecon-
do,de accuſa.ſub numero vigeſimo octauo.

F verſi.

verſi.item adde Bal.ſecundo caſu dicit Clar.
dicta quæſt.57.quod forte poſſet dubitari,ta
men concludit idem quod in primo caſu, &
dicit ita practicari, ex Bal.conſilio 34.in fi-
ne.uolum.primo,niſi dicit ipſe in verſ. dictũ
eſt, ex parte iudicis, qui minorem pœnam
impoſuit,intercessiſſet aliqua fraus vel collu-
ſio, imponendo pœnam leuiorem pro deli-
cto ualde graui, nam eo caſu, non obſtante
huiuſmodi punitione,poſſet reus iterum ac-
cuſari & puniri. Quidquid tamen dicat Cla-
rus,teneas in hoc ſecundo caſu,non ſufficiẽ-
ter punitum poſſe iterum puniri,& quod im-
mo hoc ſeruat practica,ut in caſibus ab ipſo
Claro relatis in dicto uerſic. dictum eſt.& in
uerſ.Sed quæro.circa finẽ,& in Sereniſ.Do-
min.Venet.datur appellatio a nimis miti ſen
tentia, & ſæpe retractantur, & reformantur
ſententiæ latæ contra reos. & ita etiam Ro-
mæ, & alibi ſeruatur, & ita etiam ſenſit ex-
preſſe Bald. in dicta lege, nullum, in caſu ſu-
pra citato,dum dicit, dummodo pœna illa
fuerit integra, quaſi dicat, ſi non ſit integra,
poteſt iterum puniri, prout colligi poteſt ex
alleg.Iaco. de Beluiſ. quam ipſe Bald. citat,
& ponit in l. prima.C.ubi de crim. agi opor.
54 numero ſexto.& ratio eſt,nam † licet pœna
data à iudice eccleſiaſtico ſit ut terminus pę-
nę quo ad ſuam iuriſdictionem, non tamen
eſt terminus pęnæ quo ad iuriſdictionem ſe
cularem,quando maiori pęna puniendus ve
niat a layco, quam fuerit punitus ab eccle-
ſiaſtico, cui non poteſt per eccleſiaſticum
præiudicari,dicta lege ſecunda.C.de ſportul.
quam allegat ad hoc Bald.in dicta lege,cun-
55 ctos populos. Diſtinctæ † enim ſunt hæ duę
poteſtates. capit. quoniam.decima diſtinct.
& dictum eſt ſupra limit. decimaquarta. id
etiam eſt quod dicit Bald. in dicta lege, & ſi
ſeuerior. in illo exemplo de ſcholari. ita ẽt
intelligitur adductum ex Roma. conſi. 275.
dicit enim Roman. ibi, quod ille Monachus
punitus ab Abbate poteſt etiam puniri per
Epiſcopum loci, ſi non fuit ſufficienter puni
tus ſecundum iura Canonica, licet punitus
fuerit ſecundum regulam clauſtralem, nam
pęna, quæ imponitur ſecundam regulam
per Abbatem,cum ſit fori ipſius clauſtri, nõ
tollit pęnam alterius fori,quæ datur ad exer-
cendam vindictam,dicto capit. felicis. in fi-
ne. Concludo igitur abſolutum uel con-
demnatum ab vno iudice, in crimine mixti
fori, poſſe ab alio denuo puniri, quando a
primo non eſt irrogata pęna conueniens de-
licto. Et pro complemento huius limita-
tionis aduerte, quod non ſine ratione dixi
56 de criminibus mixti fori; nam ſi crimina
eſſent merè eccleſiaſtica, uel perſonæ eſſent
eccleſiaſticæ,ſemel punitus a iudice eccleſia-
ſtico,ſiue ſufficienter,ſiue non,non poſſet ite
rum puniri pro iiſdem criminibus a iudice
ſeculari, ratio eſt, quia iudex ſecularis non
poteſt de talibus criminibus, & perſonis
mere eccleſiaſticis cognoſcere,vt in crimine
hæreſis.capi.ut inquiſitionis.§.prohibemus.
de hær.in ſexto.Anch.in dicto capi.ea quæ,
in nona queſt.de regul.iur.in ſexto,& in alijs
ſimilibus,quæ not.in capit.cum ſit generale.
de foro compet.& per Abb. & Anton. de
But.ibi. ſed eſt merus executor iudicis eccle-
ſiaſtici ſine ulla cognitione: ſecus in crimini-
bus mixti fori, nam tunc laycus poterit co-
gnoſcere de crimine, ſi,puta, aliquis clericus
fuerit degradatus,& ad ipſum remiſſus, nec
eo caſu tenet ſtare proceſſui Epiſcopi.§.ſi ue
ro crimen.in Authen.de ſanctiſ.Epiſc.colla.
nona. ut puta ſi clericus degradetur, uel pro-
pter homicidium qualificatum, uel propter
ſeditionem, uel ob aliud ſimile delictũ mix-
ti fori: tunc enim ille clericus efficitur de fo-
ro layci, & laycus habet illum iudicare ut
ſubditum,ita dicunt Abb.in dicto capit.cum ſit
ſimo,de offic.ordin. & Bartol.in l.Diuus.& in
lege,non dubium.de cuſt.reor. & Doct,in l.
Magiſtratibus.de iuriſdict.omn.iud.ſi tamen
57 † aliquis iudex laycus haberet poteſtatem in
aliquibus caſibus ex priuilegio iudicandi, &
puniendi clericos: tunc clericus delinquens,
etiam ſi ſit perſona mere eccleſiaſtica, licet
fuerit ab epiſcopo de crimine abſolutus, po
terit a iudice layco puniri,ut refert Pap.libro
primo,titulo quinto,arreſ.46.iudicatum fuiſ-
ſe per parlamentum Pariſien. ut dicit Clarus
dicta quæſtione quinquageſimaſeptima,uer.
ſiculo,ſed hic occurrit. in fine, & cętera. &
de hac quæſtio.ſatis.Reliqua uideas per Do-
ctor.in dicto capit.de his, de accuſat. Did. di
cto libro ſecundo, capit. decimo, & Clar.di
cta quæſt.quinquageſima ſeptima, per totã,
vide infrà quæſtio. trigeſimaquarta, nu. 25.
cum alijs ſeq.

QVAESTIO.

QVAESTIO XVIII.

Delinquens ſi poſt delictum baptizetur, an in iudicio exteriori poſſit pro commiſsis ante baptiſmum puniri.

SVMMARIVM.

1 *Baptizatus, quod non moleſtari poſſit pro delicto ante baptiſmum commiſſo. & 8.*
2 *Baptiſmus & pœnitentia, quomodo differant.*
3 *Baptiſmus quod non liberet baptizatum a pœna delicti commiſſi ante. & 8.*
4 *Conuerſus poteſt ſe legitime tueri baptiſmo in foro poli, ſecus in foro exteriori.*
5 *Baptiſmus fuit ad regenerandum inſtitutus.*
6 *Iuriſdictiones, ſpiritualis & temporalis, ſunt diſtinctæ.*
7 *Eccleſia non defendit iuſte condemnatos pro delictis, & delinquentes.*
9 *Baptiſmus, quam pœnam tollat.*
10 *Iudicium humanum in pœnis, quid conſideret.*
11 *Baptiſmus quo caſu in foro exteriori liberet baptizatum, diſtinguitur.*
12 *Hæretico ad fidem reuerſo remitti pœnam mortis.*
13 *Conuerſus ficte, & in fraudem baptiſmum ſuſcipiens pœnam temporalem pro crimine ante baptiſmum commiſſo non euadit.*
14 *Dolus & fraus non debent patrocinari doloſo, & fraudulento.*
15 *Dolus venit appellatione maleficij, etiam in ſtatutis.*
16 *Dolus probatur ex coniecturis.*
17 *Baptiſmus quo ad intereſſe partis læſæ vel damnum paſſæ non liberat baptizatum.*
18 *Iuramentum non habet locum, cum de tertij præiudicio agitur.*
19 *Reſtituere male ablata proximis, quid ſit.*
20 *Peccatum non dimittitur niſi reſtituatur ablatum.*
21 *Iudæi priuſquam admittantur ad baptiſmum, ad quæ tenentur.*

QVAERO decimooctauo. P. Iudæus conuerſus ad fidem, poſt ſuſceptum ſacrum regenerationis lauacrum accuſatur, quod ante baptiſmum commiſit homicidium, excipit ipſe de baptiſmo; intendens ſe ob eius ſuſceptionem ita liberatum, vt ex eo non poſſit amplius in vllo foro conueniri. Quæritur quid iuris? & videretur dicendum omnem accuſationem ceſſare, nec
1 ipſum poſſe † amplius moleſtari ob delictũ ante baptiſmum commiſſum. Et pro hoc facit glo. in capitulo primo, 49. diſtin. ſuper uer. ſi adhuc ubi glo, ex illo tex. arguit, quod quis non poteſt accuſari de crimine de quo pœnituit, & ipſa glo. in fine in ſol. cont. dicit. accuſari poteſt ſi commiſſum eſt poſt baptiſma, ergo ſi ante, non poteſt. cum igitur talis per baptiſmum pœnituerit (non enim poteſt inchoare nouam vitam niſi pœnituerit veteris, vt dicit Auguſt. in libro de pœnitentia) igitur poſt ipſum accuſari non poteſt de commiſſis. Accedit tex. in capitulo quicunque. 26. quæſtio. prima, iunc. glo. in ver. ſatisfactio. vbi ex illo tex. arguit glo. quod ſi aliquis ſatisfecerit de crimine, vel inde egerit pœnitentiam, non poſſit amplius accuſari, licet ſit publicum crimen. faciunt item tex. 8. quæſt. prima, capit. in ſcripturis. in fine. iunct. glo. in uer. purgatum. & 46. diſtin. capit. clericus. il tertio, & idem tenet glo. 32. quæſtio. prima, capitu. quod autem. in glo. fina. quæ dicit, quod per baptiſmum fit plena remiſſio quo ad omnem pœnam, etiam temporalem, & adducit in argumentum tex. in cap. ſine pœnitentia. de conſecratio. diſtin. quarta, & ibi glo. fina. ſuper ver. in baptiſmate, di-
2 cit, † quod inter pœnitẽtiam, & baptiſmum hæc eſt differentia, quia in pœnitentia, etſi dimittatur peccatum per contritionem, remanet tamen temporalis ſatisfactio, in baptiſmo non: nam tanta eſt vis ſacramenti, quod hec etiam temporalis ſatisfactio in baptiſmo remanet pro peccatis, ideo non eſt mirum, ſi infamia quælibet ſibi dimittatur. Ad quod etiam facit tex. in capit. primo, in fine. 26. diſtin. ubi Grat. ex Hieronymo ad Oceanum, dicit: Vnius vxoris virum, id eſt, monogamum poſt baptiſmum. ſi enim & ante coniugem habuerit, quæ obierit, non imputetur ei, cui prorſus nouo homini nec ſtupra, nec alia quę ante fuerunt iam obſunt, & ſic beneficio baptiſmi ab omnibus liberatur, vt etiam habetur eadem diſtin. cap. vna tantum. ibi, cum etiam delicta obeſſe non ſoleant, ſi lauacri remiſſa fuerint ſacramento, & glo. in ver. non ſoleant. dicit: ergo infamia ex delicto proueniens non nocet. Accedit tex. in capit. ſecundo, in fine. de conſecratio. diſtin. quarta, dum dicit, quidquid ab homine dictum, factum, cogitatum eſt, totum aboleatur. & gl. ibi in uer. totum. dicit, arg. quod in baptiſmo omnis ſequela, & infamia abolετur. idem dicitur in capit. regenerante. ead. diſtin. & per tot. Ex quibus patet, quod iſte conuerſus recte ſe tuetur exceptione baptiſmi, cũ baptiſmus liberet baptizatũ ab omni

crimine. & hanc opinionem tenuerunt Cal-
der. Ant. Imo. Anan. & Fely. in dicto capit.
de his. de accuſat. uerſ. ſecundo fallit iſta limi-
tatio. & Barb. in clemen. prima, uerſ. nos igi-
tur. columna penul. de ſum. Trin. & pro hac
opinione iudicatum fuiſſe Paduæ, teſtatur
Thom. Ferrat. caute. 24. incip. quæritur per
ſcribentes. ſub numero quarto, verſ. Tu au-
tem Iudæe, in cauſa cuiuſdam Iudei, qui com
miſerat unum enorme furtum, quo commiſ-
ſo fecit ſe Chriſtianũ. in qua cauſa cum pro.
& contra interuenerint ſolemniores Docto-
res totius gymnaſij, tandem ipſe Iudæus fuit
liberatus ab omni pœna corporali, aduocan-
tibus pro ipſo clariſſimis Doctoribus, inter
quos dicit fuiſſe Ruynum, vt per ipſum ibid.
& hoc Ferratij teſtimonium citat etiam Ti-
raq. in tract. de pœn. cauſa 25. & pro hoc ca
ſu a Fer. allegato, extat conſ. Ruyni 13. incip.
caſus de quo quæritur, volum. quinto, quod
eſt in terminis.

Contrarium, quod talis Iudæus non poſ-
ſit ſe tueri baptiſmo, quin accuſari, & condẽ-
3 nari poſſit † pro homicidio ante ſuſceptum
baptiſmum commiſſo, & ſic quod baptiſ-
mus non liberet baptizatum a pœna delicti,
* eſt communis opinio omnium Doctorũ,
in c. gaudemus. de diuort. vt dicunt, Inno.
ibi. columna ſecunda, uerſi. Alij dicunt. An-
charan. poſt Hoſtien. & Ioan. And. ibi. colu.
tertia, numero uigeſimo, uer. Innocen. & Ho
ſtien. dicunt. Anton. de Butr. & Abb. ibi. nũ-
mero decimoſexto, uerſ. ibi, in gl. beneficiũ
alicui competens. & hanc opinionem tenet,
Abb. & Marian. Socin. in d. cap. de his. de ac-
cuſat. Cardin. in clem. prima. §. ſane. quæſtio.
decimaquarta, de vſur. & ipſam ſequitur, cõ-
munemque fatetur Ioan. de Anan. in dicto
capit. de his. columna ſecunda, idem aſſerit,
eam ſequutus, Deci. in capit. quæ in eccleſia-
rum. colum. 8. de conſtit. num. 84. & latius in
conſ. 130. incip. Proponitur quod iudæus
furtum cõmiſit. ubi conſuluit in contingen-
tia facti, & ut dicit in dicto cap. quæ in eccle
ſiarum, ubi ſupra, ſecundum ſuum conſilium
iudicatum fuit Paduæ contra Iudæum per
Dom. Thomam Mocenico, tunc Paduæ Po-
teſtatem, & bene, ut dicit Sylueſ. Aldob. in
addit. ad Deci. in d. c. quæ in eccleſiarum, &
hanc eſſe communem opinionem teſtatur
Hier. Cuc. in addit. ad Ang. in tract. malef. in
ver. & ad querelam, num. 90. uerſ. item ad id
quod tangit. & eam ſequitur Couarr. varia.
reſol. lib. 2. cap. 10. num. 4. & Tiraq. qui con-
cor. citat, d. cauſa, 25. nume. 3. cum ſeq. a qua
ſententia, cum ſit communis, non eſſet in iu-
dicando recedendum, & ſic iſte conuerſus
veniret condemnandus. & pro hac opinio-
ne adduci poſſunt omnia quæ in præced. q.
adduxi, & præſertim in uerſi. Limitatur deci
moquarto, ibi uideas.

Pro diſcuſſione autẽ præſentis quæſtionis,
& pro concordia opinionum, ex mente om
nium Canoniſt. Theolog. & Summiſt. hunc
articulum tangentium, diſtinguendum eſt,
4 Quod † aut loquimur in foro poli, ideſt ani-
mæ; aut in foro fori, ideſt quo ad iudicia. Pri
mo nulli dubium quod conuerſus poteſt ſe
legitime tueri baptiſmo, nam in illo foro ſta
tim, quod quis eſt baptizatus, conceditur ſi-
bi plenaria remiſſio omnium delictorum, ſe-
cundum Scot. in quarto ſenten. diſtin. 33. &
Sanctũ Thomã, in 3. par. ſum. q. 69. artic. 1.
5 & ſecundo. Ratio eſt, quia † baptiſmus fuit
ad regenerationem inſtitutus, unde in eo ſta-
tim homo tranſit de poteſtate tenebrarum
in adoptionem filiorum Dei. hinc Paul. ad
Tim. 2. per lauacrum regenerationis, & re-
nouationis Spiritus ſancti, quem effudit in
nos abunde. & ſic quo ad animam, ut per
San. Bonauen. & Ricard. in quarto ſententia.
diſtin. quarta, & Angel. Clauaſ. in ſum. in ver.
Baptiſmus, ſeptimo, in princ. ubi in §. primo
quærendo vtrum per baptiſmum tollatur
omnis pœna; reſpondet quod per baptiſ
mum tollitur illa pœna, quæ retardat, & ex-
cludit a uita æterna, vt in dicto capit. ſine pœ
nitentia. de conſecratio. diſtinct. quarta. &
declarando iſtam pœnam, dicit, hoc eſt pœ
nam quam quis deberet exoluere aut in hac
vita, uel in alia pro peccatis commiſſis, ante-
quam vitam æternam intraret. hoc idem te-
net Silueſ. in ſum. in uer. Baptiſm. in prin. Ta-
bien. in ver. Baptiſmus. octauo, num. 1. & 4.
& Sum. Armil. in eod. uerſi. §. 71. & ita loquũ
tur omnes etiam gloſſæ pro conuerſo addu-
ctæ, ſi inſpiciantur. Nam illa temporalitas
quam dictæ gloſ. nominant, intelligitur de
pœnali reſpiciente animam, & hoc patet ex-
preſſe ex lectura ipſarum.

Secundo uerò caſu, ſcilicet in foro iudi-
ciali, & exteriori habent locũ adducta in cõ-
trarium, & in his nõ vñq; talis cõuerſus poſſit
6 ſe tueri: nam † iuriſdictiones, ſpiritualis ſcili-
cet

cet,& temporalis ſeu exterior,diſtinctæ ſunt,
vnde actus qui a iudice ſpirituali fit in remit-
tendo mediante baptiſmo, nõ poteſt in præ
iudiciũ exterioris iudicis redundare,arg.96.
diſtin.c.cum ad verum.c.nouit.de iudi.c.ſoli
tæ.de maior. & obed. c. cauſam quæ.qui fil.
ſint legit.& not.tradit Paul. de Caſtro conſi.
216.incip.præſuppoſito.col.pen.Licet ergo
baptizatus præteritorum delictorum per ba
ptiſmum conſequatur remiſſionem, non ta-
men liberatur a pœna exteriori in præiudi.
cium reipublicæ ſeu Principis,cui ſtatim cõ-
miſſo delicto ius quæſitum fuit. l. licitatio. §.
quod illicite.ff.de publ.l.fin.ff.de priu.delic.l.
ſi. ff. de fur.l.4.§.ſi quis a Principe.ff. ne quid
7 in loco publ. Alias † enim eccleſia defende-
ret iuſte cõdẽnatos pro delictis & delinquẽ
tes,quod non eſt dicendum. vigeſima quar-
ta quæſtionem vltima, capitulo finali. nam
beneficium abſolutionis quod alicui ab ec-
cleſia conceditur, ſine præiudicio alterius in
telligitur.c.ſuper.de off.dele.c. ex tuarum.de
author.& vſu palij.d.l.2.§.ſi quis a Principe.
aliter enim eccleſia veniret contra iuſtitiam,
cum tamen cultrix iuſtitiæ ſit.c.1.de alie.feu.
quod & Dominus in euãgelio docuit,dicẽs,
reddite quæ ſunt Cæſaris Cęſari,& quæ ſunt
Dei Deo.Mat.c.22.ex hoc inferens, quod
vnus alij in ſua iuriſdictione præiudicium af
ferre non debet.facit etiam illud de remiſſio
ne Domini per Pilatum,ad Hærodem,&per
Hærodem ad Pilatum Luc.23.
8 Et ſic baptiſmus † ſecundum horum ſen-
tentiam veriorem,non liberat baptizatum a
pœna exteriori in præiudicium reipublicæ,
ita quod non obſtante baptiſmo, poterit pu
niri pro delicto commiſſo ante baptiſmum,
a iudice ſeculari,& etiam a ſpirituali tempo-
ralis iuriſdictionis exercitium habente. &
iſtud eſt citra dubium de iure, prout etiam
Angel.Clauaſ.in ſua ſum.dicit diſtinguendo
de irregularitate,vbi ſupra, quæ ſcilicet pro-
uenit ex defectu ſacramenti, & quæ proue-
nit ex peccato,in d.uer.Baptiſmus.§.3.vt ſci-
licet prima non tollatur per baptiſmum,exẽ
plificando in bigamo ante baptiſmum, vel
poſt, vt non poſſit promoueri, & in corru-
pta vel ante vel poſt baptiſmum,vt non poſ
ſit velari,vt habetur clare 26.diſtin.cap. acu-
tius. Secunda uero poſt baptiſmum, & per
* baptiſmum tollatur, ſecundum communi-
ter Doc.ut per eũ ibi.ſequit̃ Sylueſt. in ſum.
in eo.ver. verſ. Primo vero quæritur.& poſt
alios hoc tenet Sum. Armil. in eo. uer.§.71.
vbi ex mente S.Thomæ,par.3. quęſt. 69.art.
primo, & 4. ſenten.diſtin.39.quæſt.1.art.4.
ad quartum. & Petri de Palude, dicit, quod
9 † baptiſmus quantum eſt de ſe,tollit omnem
culpam,originalem,mortalem,& venialem,
& omnem pœnam debitam ſolui in Purga-
torio,vel in Inferno,non tamen tollit pœnã
quæ debetur in foro exteriori. & ſubiungit
ex Pet.de Palu. quod non tollit ſuſpendium
a fure,nec pœnam eccleſiaſticam, vt irregu-
laritatem, quæ ex bigamia contrahitur, ſed
illam quæ ſequitur homicidium, ſecundum
veriorem opinionem,vt ibi per eum,ideſt il-
lam quę contrahitur ex homicidio licito vel
illicito,vt 50. diſtin. cap. ſi quis viduam.tam
in tex.quam in glo.& c.1.51.diſtin. & ibi Ar
chid.Et ratio veriſſima adducitur ex S. Tho-
ma ubi ſupra,artic.quinto,in fine.nam in pę-
10 nis,† quæ in iudicio humano inferuntur,nõ
ſolum attenditur qua pęnę ſit homo dignus
quo ad Deum,ſed etiam in quo ſit obligatus
quo ad homines,qui ſunt læſi,& ſcandaliza-
ti per peccatum alicuius, & ideo, dicit, licet
homicida liberetur a reatu pęnę quo ad De-
um,remanet tamen adhuc obligatus quo ad
homines, quos iuſtum eſt ædificari de pœ-
na ſicut ſcandalizati ſunt de culpa. dicit ta-
men,quod pie Princeps poſſet talibus pęnã
indulgere, refert Sum. Tabi. in ver. Baptiſ-
mus.8.num.2.uerſ.primo,vtrum.& eiuſdem
dom.Thomę dictum,ſequitur Aſteſ. libro 4.
ſuę Sum.titulo quarto, artic.primo, verſicu.
vtrum iudex ſecularis. & idem tenuit Alexã.
de Ales in 4. par.ſum.q.20.mẽb.1.art.2.ubi
dicit,ꝙ in baptiſmo omnis culpa delet̃,& re-
ſtituitur homo in priſtinam innocentiam,
quantum ad aĩam; quod etiam teſtatur ſan.
Bonauen.in quarto ſent.diſtin,2.artic.1.quę-
ſtio. 1. & in eadem opinione fuit Antoni.
in prima par. tertię par. prin. ſum. titu. deci-
mo quarto,capitul.decimotertio,poſt prin.
vbi dicit, quod omnis pœna debita in Dei
iudicio remittitur in baptiſmo, ſed non de-
bita in iudicio hominum,quia non tollit pœ
nam mortis debitã pro maleficio commiſſo
& hos citat, & ſequit̃ Tiraq. d. cau.25.nu.7.
Tamen ſi medullitus conſideremus dicta
omnium Doctorum, dici poſſet, quod ex
præmiſſis quæſtio non habet dubium in fo-
11 ro animę:in foro vero exteriori,† aut loqui-

mur quo ad intereſſe publicum, ne ſcilicet
delicta remaneant impunita, aut quo ad in-
tereſſe partis læſæ vel damnum paſſæ. primo
caſu, licet aliqui teneant baptizatũ poſſe pu-
niri, & aliqui quod non, vt ſupra dictum fuit,
& primum dictum uerius ſit, tamen fauore
fidei melius, & magis piũ eſt vt eis remitit-
tatur etiam pœna debita pro delicto, etiam
in foro contentioſo, & hoc eſt quod dicit
San. Thomas relatus ſupra, ſed hoc eſt arbi-
trio iudicantis remiſſum, & ita intelligitur id
quod relatũ eſt ſupra ex Petro de Palude &
ex Antoni. in ſum. dum ille dicit, quod ba-
ptiſmus non tollit ſuſpendium a fure, & hic,
quod non tollit pœnam mortis debitam pro
maleſicio commiſſo, quod eſt idem, nam id
aliter euenire poterit, pœnaque ei remitte-
tur, ſi ita videbitur iudicanti, ſicut hæretico
12 † ad fidem reuerſo remitti pœnam mortis
ex cap. ad abolendam, & ibi Docto. de hæ-
ret. ſcribit Ruyn. dicto conſilio decimoter-
tio, numero tertio, uerſi. nec uidetur mirum.
& ita in arbitrio iudicis eſſe hanc opinio-
nem eligere, quæ eſt mitior & æquior, ſcri-
bit Imo. in dicto capit. de his. de accuſatio.
arg. l. Præſes. & l. ſi de interpretatione. ff. de
pœn. poſt gloſ. in l. prima, C. qui pro ſua iu-
riſd. & in hac ſententia fuit etiam Bald. in l.
cum hæreditas. C. de poſ. & in l. precibus. C.
de impub. Imo. alibi in capitulo, cum contin
gat. de iureiuran. Butr. in capitulo primo, in
prin. de offi. leg. & alibi Bald. in capit. primo,
de nat. feud. & in authen. ceſſante. C. de legit.
hæred. & hoc eſt etiam, quod uoluit dicere
Thom. Fer. in dicta caut. 24. in caſu illius Iu-
dæi Paduæ uentilato, ex ſacris Theologis,
quos ibi citat, vide illum. Hoc tamen intelli-
13 ge, niſi talis ficte † & in fraudem baptiſmum
ſuſciperet, nam ſi hoc ex indicijs appareret,
pœnam temporalem pro crimine ante ba-
ptiſmum commiſſo euadere non deberet, di
cto cap. ad abolendam. de hæret. & ibi Abb.
quod licet difficile cognoſci poſſit, cum in
dependentibus ab eius animo, & conſcien-
tia ſtetur dicto ipſius atteſtantis ſe non in
fraudem, nec alicuius pœnæ metu uenire ad
baptiſmum, ſed ſolo fidei zelo, iux. not. in
capit. paſtoralis. de exceptio. in capitulo, ſi-
gnificaſti. il primo. de homicid. in cap. ſi ue-
ro, il ſecondo, de ſenten. excommu. in §. aliæ.
Inſtit. de actio. tamen ubi indicia contra eum
apparerent, quod non fidei zelo id fecerit,
ſed ad vitandam pœnam, ſecus eſſet, ſecun-
dum Barto. in lege, inter omnes. ff. de fur. §.
recte. & in lege, ſecunda. §. ſi a pupillo. pro
empt. ut puta ſi tempore quo petit baptiſ-
mum eſſet diffamatus, vel ab aliquo crimine
accuſatus, ut dicit Bartol. in lege prima. ff. de
pœn. vbi concludit, quod ſi quis in fraudem
poſt delictum efficiatur clericus, quod hoc
ſibi non prodeſt, & in fraudem hoc dicitur
demum factum, quando prius fuerat accuſa-
tus uel diffamatus de delicto, per legẽ finalẽ,
de his qui ſibi mortem conſciuerunt. in prin.
ſequitur Ruyn. dicto conſilio decimotertio,
14 in fine, & ita eſt tenendum. dolus enim † &
fraus non debet patrocinari doloſo. & frau
dulento. l. verum. §. hoc quoque. ff. pro Soc.
glo. in lege, Titio. in princ. ff. ad municip. Bal.
15 in l. ſi in fraudem. C. de leg. nam dolus † venit
appellatione maleficij etiam in ſtatutis. Bal.
& Docto. in lege prima. §. nunc tractemus. ff.
de tut. & rat. diſtrah. & dicit Alexand. in lege
prima §. fina. ſi quis iuſdicen. non obtemp.
q; quilibet dolus malus eſt delictũ. idem Ale-
xand. in l. ſi quis. ſi cert. pet. & in lege, quod
Netua. ff. de poſ. Iaſ. Inſtit. de action. §. item ſi
16 quis. numero 107. Cum igitur † dolus probe
tur ex coniecturis, gloſ. in capitulo fina. de re
bunt. in ſexto. l. quoties. §. qui dolo. de pro-
bat. l. dolum. C. de dolo. Felyn. in capit. ſi au-
tem. de reſcrip. & coniecturæ quæ ſupra ap-
parere poſſint, conuerſo ad pœnam uitan-
dam patrocinari non debet baptiſmus.
Secundo caſu, ſi ſcilicet loquamur quo ad
intereſſe partis læſæ uel damnum paſſæ, in-
17 dubitate dicendum eſt † baptiſmum ipſum
non liberare per ea quæ copioſe dixi in præ
ceden. quæſtio. limitat. decimaquarta, &
hoc ſiue uere ſiue ficte baptiſmum petat, &
accipiat: non enim hoc refert iſto caſu, &
hoc ueriſſimum, & ab omnibus approba-
tum dicit Ruy. dicto conſilio decimotertio
numero ſecundo, non enim habet locum iu
18 ramentum † de quo in caſu præcedẽti, cum
de tertij præiudicio agitur. Felyn. in capitulo
cognoſcentes. de conſtit. numero decimo-
quarto, ubi Deci. prope finem. uerſ. ſimiliter,
ſi agatur, & ita poſt eos, & alios quos citat,
dicit Menoch. de arbitr. iudi. libro ſecundo,
cent. ſecunda, caſu 186. numero nono. uerſi.
tertio. & hoc eſt de mente Sancti Thomæ
in tertia par. ſum. quæſt. 68. art. 5. dum dicit,
19 quod reſtituere † male ablata proximis eſt

ſatiſfa-

ſatisfacere pro iniurijs illatis,& ceſſare a pec
cato, quia hoc ipſo quod detinentur aliena,
eſt proximum lædere: proximum autem læ-
ſum non placare,eſt peccatum,& ideo pec-
catoribus baptizatis iniungendum eſt quod
ſatisfaciant proximis,ſicut & quod deſinant
a peccatis,& hoc dictum S.Thomę referunt
Sum. & Tab.in ver.Baptiſmus.7. nu.5. non
20 enim dimittitur † peccatum niſi reſtituatur
ablatum.reg.peccatum.de reg.iur. in 6.Hinc
dicit Abb. in c. debitum. de baptiſmo.quod
Iudæi non ſunt indifferenter admittendi ad
21 baptiſmum :nam † primo debent reſtituere
ea quæ extorſerunt per vſuras,vel alias illici-
te,vt in c.Iudæi.& ibi glo. de conſecrat. diſt.
4.refert, & ſequitur Tabie.in verſi. Iudæus.
verſ.decimoſexto.Et ſic in ſumma remanet,
quod iſti baptizato venit de approbata ęqui
tate indulgenda pęna delicti,niſi vt ſupra,ap
pareat quod ſit ficte conuerſus, non tamen
remitti poteſt quin proximo ſatisfaciat,vt ſu
pra,& in d.limit.14.dictum eſt,& vide Bal.in
auth.cauſa quæ.C.de epiſc.& cler.in prin.

QVAESTIO XIX.

Bannitus reſtitutus an recuperet bona medio tempore alienata, à Principe.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus reſtitutus non recuperat bona medio tempore in alium legitime alienata.*
2 *Epiſcopus an poſſit inuito patrono reſtituere præsbiterū per ſe depoſitum.*
3 *Conſenſus patris requiritur in matrimonio reſtaurando per filiam poſt diuortium, ſicus a Principio in contrahendo.*
4 *Hæretico reſtituto,quæ bona reſtituantur.*
5 *Homicidæ reſtituto an bona hæredibus interfecti iā quæſita reſtituantur.*
6 *Legitimatio naturalis facta poſt legitime natum, an faciat eum primogenitum.*
7 *Reſtitutus ad collegium non recuperat locum ab alio occupatum.*
8 *Clericus depoſitus reſtitutus ad priſtinum ſtatum non recuperat beneficium alteri collatum.*
9 *Diſpenſatio Papæ cum illo qui propter inceſtum perdiderat feudum,non prodeſt illi ut feudum recuperet.*
10 *Profeſſus ordinem Pinorum ſi promoueatur ad epiſcopatum,uel tranſeat ad aliam regulam quæ poteſt habere bona in communi, non recuperat bona ſua iam alteri quæſita.*
11 *Verba improprientur potius quam tertio præiudicium inferatur.*
12 *Reſtitutio facta a Principe intelligitur ſine præiudicio tertij.*
13 *Ciuitas non poteſt facere reformationem in præiudicium tertij,cui ex alio ſtatuto eſt ius quæſitum.*
14 *Princeps etiam in minimo præiudicio non videtur voluiſſe tertio præiudicare.*
15 *Minimum attenditur etiam in modico de iure communi competenti.*
16 *Superior etiam in gratia motu proprio non videtur voluiſſe tertio præiudicare.*
17 *Clauſula,motu proprio,non lædit ius tertij.*
18 *Clauſula ,ex certa ſcientia, non operatur in præiudicium tertij.*
19 *Clauſula,ex certa ſcientia,non operatur in reſcripto parte abſente,quæ non contradixit impetrato.*
20 *Clauſula,ex certa ſcientia,& ſimiles,quid operentur.*
21 *Clauſula,non obſtante,nō ſufficit quando de iure tertij agitur,& ipſum poſſet lædi, cum ſpecialis mentio requiritur.*
22 *Clauſula,non obſtantibus,ſolum ius Principis reſpicit.*
23 *Clauſula,ſaluo iure tertij,ſemper ſubintelligitur in reſcriptis.*
24 *Clauſula,non obſtante,ſubintelligitur, dummodo non fueris tertio ius quæſitum.*
25 *Clauſula in priuilegio uel reſcripto apponi ſolita, non obſtante quauis conceſſione alteri facta, intelligi debet de conceſſione inualida,& nulliter facta,non de ualida.*
26 *Princeps non videtur derogare iuri etiam ad rem.*
27 *Ius ad rem facilius tollitur quam ius in re.*
28 *Vaſſallus poſt ſententiam latam ſuper crimine felloniæ,reſtitutus a Principe recuperat feudum.*
29 *Clericus depoſitus ab Epiſcopo reſtitutus recuperat beneficium & 35*
30 *Liberatio facta de principali videtur facta de acceſſorijs, licet de eis non ſit dictum.*
31 *Tranſactio facta ſuper ſorte,videtur etiam remiſſa pœna, dato quod eſſet pœna talis quæ poſſet una cum ſorte imponi.*
32 *Reſtitutio non prodeſt bannito quo ad bona medio tempore a Principe alienata,& in alium tranſlata.*
33 *Vaſſallus reſtitutus quo caſu feudum recuperet,vel non.*
34 *Feudum quando dicatur antiquum, & quando nouum.*
36 *Reſtitutio banniti quando uideatur facta cum præiudicio tertij.*
37 *Actus ut ualeat,Princeps cenſetur uoluiſſe uti plenitudine poteſtatis.*
38 *Princeps quando non uideatur uti plenitudine poteſtatis.*
39 *Princeps poteſt ius ſuum alicui auferre.*
40 *Princeps quando cenſeatur uoluiſſe tertio præiudicare.*
41 *Voluntas Principis ſola non eſt apta ius ſuum alicui auferre.*
42 *Priuilegium conceſſum alicui non ſoluendi decimas tenet,licet præiudicet tertio.*
43 *Exemptionis natura eſt, ut eripiatur exemptus e manibus ordinarij,& illi non ſubſit.*
44 *Priuilegium proprie dicitur quando reſcribitur cōtra ius commune.*
45 *Reſtitutus quando recuperet bona.*
46 *Res cenſetur integra, quando cauſa redit ad non cām.*

47 *Papa ſimpliciter reſtituendo bannitum, quod & bona reſtituere cenſeatur.*
48 *Reſtitutus per Papam ad bona confiſcata recuperat res emphyteuticas etiam per Papam iam alteri conceſſas mediante condemnatione.*
49 *Reſtitutus contra ſententiam, quo caſu recuperet omnia.*
50 *Princeps poteſt ius quęſitum ex ſententia auferre.*
51 *Reſtitutus quo caſu non recuperet bona.*
52 *Princeps quando poſſit tollere ius alij quæſitum.*
53 *Bona ante translationem dominij dicuntur in patrimonio delinquentis.*
54 *Princeps regulariter præiudicare non poteſt iuri alteri quæſito cum dominij translatione.*
55 *Clauſula, quod non poſsit obijci de confiſcatione bonorũ, quid operetur.*
56 *Reſtitutus quando recuperet alienata etiam ex contractu.*
57 *Pacis fauore multa ſpecialiter contra communes regulas conceduntur.*
58 *Mandatum quo caſu non expiret morte mandantis.*
59 *Pace facta reſcindi debent ſententiæ latæ contra rebellẽ occaſione rebellionis.*
60 *Reſtitutus per uiam iuſtitiæ recuperat omnia bona, etiam a tertijs poſſeſſa.*
61 *Forma conceſſionis, reſcripti, & ſignaturæ, attendi debet.*
62 *Contractus factus in bonis confiſcatis non ualet.*
63 *Princeps auferendo rem alicui ſine cauſa, tenetur ei ad pretium.*
64 *Bannitus reſtitutus quo caſu recuperet bona confiſcata.*
65 *Verbum, libere, quid importet.*
66 *Bannitus reſtitutus quæ bona recuperet.*
67 *Bannitus licet recuperet bona, non tamen recuperat fructus perceptos ex bonis etiam non alienatis a fiſco.*
68 *Bannitus reſtitutus ad patriam, & bona, an ſi uelit admittatur ad ceſſionem bonorum.*
69 *Bannitus reſtitutus ad patriam, & bona, recuperat bona confiſcata.*
70 *Bannitus reſtitutus ſi non recuperat bona habet beneficiũ ceſſionis.*
71 *Bannitus reſtitutus habet actiones contra fiſcum pro bonis in tertium translatis, & nominibus debitorum exactis.*
72 *Culpa ſua cum quid alicui competit, ſibi imputandum eſt.*
73 *Egeſtate laborent male meriti, dignum eſt.*
74 *Dolus requiritur in beneficio ceſſionis amittendo, & non ſufficit culpa.*
75 *Maritus ſi culpa, non dolo, dilapidauit bona dotalia, non perdit priuilegium.*
76 *Pœna priuationis a beneficio ceſſionis non habet locum niſi expreſſe a iure imponatur.*
77 *Bannitus reſtitutus an habeat beneficium ceſſionis, diſtinguuntur tres caſus.*

QVAERO decimonono. Bannitus eſt aliquis, cuius bona vigore banni ſunt confiſcata, & eorum partẽ Princeps alienauit,
demum talis bannitus reſtitutus eſt ab ipſo
Principe ad omnia ſua iura, agit contra tertios poſſeſſores pro recuperatione ſuorum
bonorum legitime alienatorum, an audiendus ſit, & poſſit ipſa recuperare. in hac quæ-
ſtione, Abbas & Imo. in c. inter quatuor. de
* maior. & obedien. dicunt, communem Do-
ctorum opinionem eſſe quod non recupe-
1 rat, † & ibi Abb. col. 2. verſ. & faciunt ad hęc.
hoc firmat ex mente Bart. & aliorum in l. fi.
C. de ſenten. paſſ. hanc quæſtionem tractat
Alex. poſt alios, in l. Gallus. §. & quid ſi tan-
tum. col. 8. num. 19. uerſ. ex quo infert Bart.
hic. ff. de lib. & poſthum. & concludit, quod
non, per text. in c. quamuis. de reſcr. in 6. vbi
Gemin. iunc. glo. magna. circa med. quæ di-
cit; & nota quod hæc decretalis facit in ar-
gumentum, ad quæſtionem dominicalem,
2 an ſcilicet † Epiſcopus inuito patrono reſti-
tuere poſſit præsbyterum per ſe depoſitum.
& dicit quod Goffr. determinauit, quod nõ,
in ca. ex tranſmiſſa. de renunt. in fi. per l. ſi ut
proponis. C. de nupti. la 2. vbi dicitur, ꝙ in
3 matrimonio † reſtaurando per filiam poſt
diuortium, requiritur conſenſus patris, ſicut
a principio in contrahendo. & dicit Alexã.
vbi ſup. in ver. & licet Bar. quod iſta fuit deci
ſio Iac. de Belui. in diſput. ſua, quam ponit in
l. fallaciter. C. de abolit. & in c. Domino guer
ram. in tit. hic finitur lex Corradi. in vſi. feud.
* & teſtatur hanc eſſe communem opinionẽ,
& hanc opinionem ſequuti ſunt Alber. &
Raph. in auth. idem eſt de Neſtorianis. C. de
4 hæret. per illum text. qui dicit, quod † bona
hæreticorum aſſignantur orthodoxis, ipſis,
ſi conuerſi fuerint, reſtituenda quidem, ſed
abſque ratione fructuum, & adminiſtrationis.
nis. Hoc idem tenuit Ancha. in c. 1. de ſucceſ.
5 ab inteſt. in fi. ubi ponit caſum. † Cauetur ſta-
tuto, quod bona homicidæ publicentur pro
dimidia, & alia dimidia applicetur hæredib.
interfecti, modò homicida reſtituitur, an vi-
deatur reſtitutus ad illa bona hæredibus in-
terfecti iam quæſita? & refert Pet. dicentem
determinatum fuiſſe Bononię per Legatum,
quod non. & hoc idem in iiſdem terminis,
& verbis, ponit Bal. poſt Cyn. in d. §. & quid
ſi tantum. vt ibi refert Alex. col. 9. verſ. & per
hoc infert Bal. ſed non facit mentionem de
Anchar. ad hoc allegat etiam. l. 1. ff. de exce.
doli. in fi. l. quoties. de pollicitat. & quod no.
in l. fin. C. ſi con. ius, vel vtil. publ. & hanc ma-

teriam

teriam not.Ioan. And. in regu. ſine culpa.in
mercur.& ibi Phil.Franc.col.ſi.uer. tertio an
inter laicos.& Bartholom.Brixiē. in ſuis quę
ſtion.domin.quæſt.55.inci.quod natus. vbi
6 loquuntur † in naturali nato ante natiuitatē
legitimi, & legitimato poſt natiuitatem ip-
ſius legitimi, quod talis legitimatio non re-
trotrahitur, ut faciat eum primogenitum in
præiudicium legitimi medio tempore nati.
ſic, & multo fortius, in caſu q̄ōnis noſtræ,
reſtitutus nō admittetur ad ſua bona medio
tempore in alium legitime deuoluta.& hanc
opinionem tenuerunt etiam Io. de Anan.in
c.uergentis.col.2.de hæret. & Imo.in clem.
1.in ſi. de hæret. ¶Et pro hac cōcluſione fa-
cit dictum Bar.in l.2.ff.de decurion.in princ.
per illum tex. vbi dicit, quod Doctor expul
7 ſus de collegio reſtitutus † ad collegium non
recuperat locum ab alio occupatum, quem
habebat, nec primum gradum, ut tanquam
antiquior præferatur in dando primum ſuf-
fragium, ſed habebitur vt quidam de nouo
veniēs ad collegium, & dicit Bononiæ fuiſ-
ſe practicatū tempore Romei de Pepulis. Se
quitur Fely.in c. ex inſinuatione. de ſimo.in
fine.uerſ.extra gloſam facit. Vnde dixit Bal.
in c.conſtitutus.col.2.ibi,ſed an reſtitutus.de
reſcr.& poſt Abb.in c.ex tuæ.ad fin. ibi,Sed
dubium.de cler. non reſiden. quod clericus
8 † depoſitus reſtitutus ad priſtinum ſtatum
non recuperat beneficium alteri collatum,
pro quo eſt glo.& ibi Doct. in c. ex parte. in
uer.minor.in fine.de reſtit. ſpoliat. & glo.ſi.
in c.cum pridem.de pact.circa med. in verſ.
ſed pone quod monachi. & ad hoc facit, ꝙ
dixit Bal.in l.1.q.2.ff.de rer.diuiſ.quod diſpē
9 ſatio † Papæ cum illo, qui propter inceſtum
perdiderat feudum, nō prodeſt in feudo vt
illud recuperet. Simile dicit Abb.in c.at ſi cle
rici.§.de adulterijs.de iudici. col. 9.num.18.
uerſi.& per hoc dicit Ioā. de Ligna.quod di-
ſpenſatio facta cum aliquo pendente impe-
tratione qua eſt obtentum, quod ille ſuo be-
neficio priuaretur, & certo conferretur, non
valet in præiudicium impetrantis, cui ius, ſal
tem ad rem, fuerat quæſitū, quod eſt in ſtri-
ctiorib. terminis, quam propoſita quæſtio,
in qua erat ius quæſitum in re. quod refert,
& ſequitur Felyn.in eo.§.colu.6.& num. 21.
uerſi.poteſt inuito accuſatore.& uerſ. ſecun-
do pro hoc allegat.ubi ex not.in c, quia dili-
gentia.de elect.dicit, quod bannitus reſtitu-
tus ad patriam non recuperat bona iam alie
nata, & dicit ita tenere Bart. & omnes in d.l.
ſi.C.de ſenten.paſ.facit etiam gl.in l. 2. & ibi
Bal.C.de in ius vocan. in glo. ſi. dum glo. in
ſolut.contrarij dicit. Sed ibi de pœna corpo-
rali, uel in fiſcum inferenda, hic de inferenda
patrono, quaſi dicat, quod non conceditur
remiſſio eorum quæ nocent tertio. Accedit
dictum Bar.in tract.Minor.fol.vlt.uerſ.cōtin-
10 git interdum.ubi dicit, † quod ſi profeſſus or
dinem Minorum promoueatur ad Epiſco-
patum, uel tranſit ad aliam regulam, quæ po-
teſt habere bona in communi, non recupe-
rat bona ſua iam alteri quæſita, ut ibi per eū.
lib.4.diſt.3.cap.2.

Vlterius pro hac communi concluſione
facit validiſſima ratio. Nam ex hac reſtitutio
ne ad bona medio tempore acquiſita tertio
11 inferretur pręiudicium ipſi tertio, ſed † ver-
ba potius impropriantur, quam quod tertio
præiudicium inferatur, vt dicunt Cardin.&
Bal.quos ſequitur Deci.in c. ſuper eo. per il-
lum tex.de offi.deleg.col.2.uerſ. & prædicta
concluſio, & idem tenuit ipſe Deci.in c.ſuſci
tata.col.4.de reſcri.verſi.in ſecunda quæſtio
ne principali. ubi limitando concluſionem
Abbatis dicentis, quod ſi iudex, qui fuit im-
peditus reſtitutus priſtinæ famæ, iuriſdictiō
nem reaſſumit, dicit, hoc tamen limitatur ni-
ſi agatur de præiudicio tertij, iuxta not.per
Bart.in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.de liber.
& poſthum.& quod not.ab eod.Bart. in l.2.
ff.de decurion.Adde eundem Bar.quem om
nes ſequuntur, in l. quid ergo. §. pœna gra-
uior.poſt gl.ibi.in uer.oneraſſet.ff.de his qui
not.infam. & hoc alibi tenuit idem Deci. in
conſ.525.inci.Viſis his quæ accurate.col.ſi.
num.8.ubi ex mente Bal. dicit, quod reſtitu-
12 tio † facta a Principe intelligitur ſine pręiu-
dicio tertij, cuius ſententiæ fuit etiam Alex.
in conſi.216.incip.nec arguendi.col.4. uerſ.
& ſecundum hanc deciſionem.uol.2. ubi di-
13 cit, quod † ciuitas non poteſt facere refor-
mationem in præiudicium tertij, cui ex alio
ſtatuto eſt acquiſitum ius. & allegat deciſio-
nē Legati Bononiæ, de qua ſupra, quod an-
tea idem Alex.dixerat eod.uolu.conſi. 190.
col.2. uerſ. quarto pro hoc facit.& idem fir-
mat Imo. in d.§.& quid ſi tantum. in fine. &
Paul.de Caſtro ibi.col.fina. ubi concludit, ꝙ
Princeps nō videtur in dubio voluiſſe præiu-
dicare iuri adeundi, quod erat alteri quæſitū.

Præterea

Præterea pro hac communi concluſione
14 facit, nam † etiam in minimo præiudicio
non videtur Princeps voluiſſe tertio præiu-
dicare,vt not.Domini.in c.cum olim,in ver.
ſine præiudicio.per gl. ibi. de conſuet.tradit
Felyn.in c.ſuper eo.de offi.deleg.& ibi Dec.
& in c.quæ in eccleſiarum. de cõſt. col.mihi
14.verſi.quartus caſus.vbi ipſe Deci.dicit,ve
rius eſſe quod etiam in modico non præſu-
matur quod Princeps voluerit tertio præiu-
dicare : quia cum tale ius modicum de iure
15 communi competat, etiam † quod minimũ
eſt attenditur.l.ſi proprietarius, in prin. vbi
Bar.ff.de damno infec. & iura generaliter di
cunt, quod intentio Principis nõ videtur vel
le tertio præiudicare.d.c. ſuper eo. de offic.
deleg.quam rationem idem Deci.corrobo-
rat alibi,in conſi.580.incip.Quæritur an pe-
titio.per totum.& præſertim,col.2.nu.3.vbi
16 plus dicit,quod etiam † ſi gratia facta ſit mo
tu proprio, non tamen videtur ſuperior vo-
luiſſe tertio præiudicare, per not. per Abb.
poſt Hoſt.& alios in c.cauſam quæ.il 2. de te
ſti.& idem firmat Dec.in d.cap.ſuper eo.col.
2. uerſ. ſecundo ampliatur, & in c. ſuſcitata.
17 col.4.de reſcrip. & ratio eſt, † nam clauſula
motu proprio, non lædit ius tertij, vt dicit
Celſus Hugo in tract.clauſul.in clauſ.reſcrip.
in clauſ.motu proprio, la quarta. vbi allegat
duas deciſ.Rotæ,vnam 114.quæ incip.licet.
in nou.& alteram 445.quæ incip.nota, mo-
tus proprius, in antiq. Caue tamẽ,quia licet
ſub his numeris caderent in ſuis recollectis,
non tamen bene allegantur ſecundum de-
ciſ.quæ circumferuntur,nam debuit allegari
deciſ.332.quę eſt 27.de reſcrip.in nou.& in-
cip.Licet Romana curia. ſecũda autem licet
ſit ea de qua intendit Celſus, non tamen ſic
incipit, ſed eius initium eſt, Nota licet pro-
prius motus.vbi in ver.item, dicit.Item dice-
bant Domini quod non tollit ius tertij, pro
quo remiſſiue uide AEgid.conclu.391.inci.
motus proprius.Abb.in c.ad aures.de reſcr.
& ibi Felyn.col.5.num.25.uerſ.tertius caſus.
cum not.ibi per eum.& Gomeſ.ad reg.Can-
cel.de iure quæſito non tollendo.quæſt.1.in
prin.quod amplia vt per eum ibi.immo plus
dicit Deci.in conſ.27.colu.vlt.uerſ.Præterea
& ſecundo,quod iſta clauſula non excludit
illam tacitam conditionem, ſi preces uerita-
te nitantur.

Et nedum iſtud procedit in gratia facta
motu proprio,ſed etiam ſi adſit clauſula, ex
18 certa ſcientia, nam † etiam iſta clauſula in
præiudicium tertij,non operatur,ſecundum
Paul.de Caſtro conſ.157.incip. quæſtio iſta
vertitur.col.fi.Bal. in prælud.feud.col.14. in
verſ.item dicit And. de Iſern. Aret. conſ.15.
incip.Reuerẽdiſſime pater.col.2.verſ. venio
nunc ad ſecundam.& Alex.conſi.23. incip.
viſo.col.fi. vol.5. & hanc ampliationem re-
fert Deci.in d.c.ſuper eo.col.2.uer.tertio am
pliatur.maxime in terminis quæſt. propoſi-
tæ, in qua reſtitutio præſumitur facta inſcijs
vel non citatis his quorum intereſt,qui ſi ſci-
uiſſent,vel citati fuiſſent,contradixiſſent pro
eorum intereſſe,nam dicit Celſus in d. tract.
clauſul.in clauſ.reſcrip.in clauſ.ex certa ſciẽ-
tia.la quarta. fol. mihi.17. Clauſula ex certa
19 † ſcientia nõ operatur in reſcripto impetra-
to parte abſente, quæ non contradixit. & ꝙ
talis clauſula in præiudicium tertij non ope-
retur,firmant, Aret.conſ.15.nu.6.Curt.iun.
conſ.142.num.8.verſ.non obſtat. Deci. cõſ.
606.num.18.in fi.conſi.373.uum. 14. conſ.
689.nu.11.& conſ.180.col.2. Curt. ſen.cõſ.
65.col.8.Gozad.conſ.9.num.42.Socin.iun.
conſ.7.num.126.uol.1.Rolan.conſi.7.num.
103.uol. 3. maxime quando fuit adhibita ſi-
ne cauſæ cognitione,Pariſ.conſi.4. num.33.
volu.2.Rolan.d.conſi.7.num.108.Menoch.
conſ.103.nu. 85. par. 1. tunc enim non ope-
ratur.Rot.deciſ.2.incip.Papa confirmando.
de confirm.uti.uel inut.in nou.ſequitur Soc.
conſ.164.incip.viſa bulla.colu.3.uerſ. ſed ad
omnia.lib.2.per huiuſmodi enim clauſulam,
& ſimiles ſubſtantialia, & ſolemnitates ſup-
20 plentur,& ſanantur,† quãdo proceſſum fuit
parte citata,& cum cauſæ cognitione, aliàs
non,vt dicit Vant.Tract.nulli.Rubr.an qual.
ſent.poſ.dici nul.nu.18.Cum igitur in quæſi-
to præſupponatur Principem ex ſe ipſo pro
ceſſiſſe ad reſtitutionem, ſine partis requiſi-
tione, & ſine cauſæ cognitione, nimirum ſi
etiam iſta clauſula non ſuffragatur.

Inſuper concluſio procedit, non ſolum ſi
in reſtitutione adſit clauſula,motu proprio,
& clauſula,ex certa ſcientia, ſed etiã ſi ipſum
reſcriptum reſtitutorium habeat clauſulam,
21 non obſtantibus, nam † quando de iure ter
tij agitur, & ipſum poſſet lædi, talis clauſula
non ſufficit, cum ſpecialis mentio requirat̃,
ut per Doct.in c.nonnulli.de reſcr.Corn.cõ-
ſilio 344.col.pen.uolu.1. & conſi. 17. incip.
viſo.

viſo.vol.2.Patiſ.conſ.79.incip.aduertendũ
22 eſt.num.24.vol.4.nam illa † clauſula ſolum
ius Principis reſpicit,ſecundum Bal.in auth.
hoc inter liberos,col.1.ad fi.uerſ. de clauſula
autem quæ apponitur.C. de teſta. refert &
ſequitur Celſ.in d.tract.clauſul.in clau.reſcri.
in clauſula,non obſtante,la terza.

23 Et pro his omnibus eſt ratio, nam † in re-
ſcriptis ſemper ſubintelligitur clauſula,ſaluo
iure tertij,l.2.§.ſi quis à Prĩcipe. & §.meritò,
ff.ne quid in loco publico. not. in l.ex facto.
in prin.& ibi Bal.ff.de vulg.glo.vlt.in c.1.vt
li. penden.glo.magiſtra in l.fi.in glo.fi.& ibi
Bar.col.1.verſ.ſecundo quæro.vbi etiam Iaſ.
col.2.cum duab. ſequen. vbi ponit regulam
negatiuam cum ſex limitat. & ibi etiam Bal.
in fi.C.ſi cont.ius vel vtil.publ. & alibi Bal.in
l.fi.col.ult.C.de fruct.& lit.expenſ.hinc dixit
Rebuf.in praxi benef.in reſcr.etiam & per in
24 de ualere.nu.27.quod † clauſula, non obſtã-
te, ſubintelligitur,dummodo non fuerit ter-
tio ius quæſitum, cum igitur ex alienatione
bonorum bãniti publicatorum facta a Prin-
cipe fuerit tertio ius quæſitum valide, reſtitu
tio non prodeſt ipſi bannito, quo ad dicta
bona tertio acquiſita, dicunt enim Doct. ꝙ
25 † clauſula in priuilegio vel in reſcripto appo-
ni ſolita,non obſtante quãuis conceſſione al
teri facta, intelligi debet de conceſſione in-
ualida, & nulliter facta, non autem de vali-
da,prout iſta q.vt poſt Alex.& alios quos ci-
tat,dicit Vant.in tract.nul.Rubr.quot.& inf.
quod temp.num.46.& hoc,ne ius quæſitum
tollat.Fely.in d.c.cauſam.de reſcr.non enim
intẽdit Princeps poſſeſſoribus præiudicare,
l.fin.C.ſi per vim uel alio mo.c. cum noſtris.
de conceſ.præben. Oldr. conſ.268.incip.q.
Socin.conſ.15.incip.in cauſa. col.pen.nu.41.
& conſ.100.incip.memini.col.6.nu.8.uol.
3.Rebuf.ſuper reg.de non tol.ius quæſ.gl.3.
& de reſcr.perin.val.nu.35.

Procedit ſupradicta cõcluſio etiam ſi aga
tur de præiudicio tertij,non in re, ſed ad rẽ,
26 quia † etiam non videtur Princeps voluiſſe
tali iuri ad rem derogare, & ideo de tali iure
mentio facienda eſt in reſtitutione, ad hoc
vt valeat,ſecundum Abb.in c.in noſtra.in 3.
not.de reſcr.Gemin.in c.ſi motu proprio.de
præben.in 6.& in c.quam ſit.de elect.in 6.fa
cit tex. in l. 4. in fine.de natal. reſtit. & quod
not.Bal.in l.ſi conſtante.C.de dona.an.nup.
Gemin.conſ.99.incip.ſuper primo. col.2.nu.
8.uerſ.tamen non auferret Papa. & hoc fir-
mat Deci.in d.c.ſuper eo.ver.quarto amplia
tur.col.2.ubi allegat Deciſ.Rot.16.de præb.
in nou.& alibi in c.ſicut Romana.col.3.nu.
26.uerſ.ſimiliter non obſtat. de reſcr. ubi di-
27 cit, quod licet ius † ad rem facilius tollatur
quam ius in re, tamen in reſcripto etiam de
iure ad rem mentiò fieri debet.aliàs non vi-
detur illi derogatum, vt etiam dicit in Rubr.
de iud. ſecunda Lect.col.6.uerſ. & ad hoc fa
cit,& in c. at ſi clerici. §.de adulterijs.col.pe.
num.158.uerſ.& ex dictis Abbatis. quod di
ctum ipſe Deci.in d.c.ſuper eo. verſ. vltimo
ampliatur. ampliat etiã ſi agatur de modico
præiudicio. & licet in hoc aliqualiter dubi-
tet,tamen in eo dicto reſidet,vt ibi.

Et licet iſta concluſio uideatur ſine diffi-
cultate, nihilominus ex multis poſſet etiam
impugnari; Et primo ex his quæ dicit And.
de Iſer.in c.vnico.de vaſal.decr.ætat. in vſib.
28 feud.ubi dicit,† quod ſi vaſallus commiſit de
lictum,propter quod feudum immediate re
uertitur ad dominum, & poſt ſententiam la-
tam ſuper crimine feloniæ fuit reſtitutus a
Principe,feudũ recuperabit. quod & Aluar.
tangit in eo.cap.col.2.uerſ.quæro quid ſi va
ſallus.ita & in hoc caſu.

Secundò dicta ſententia poteſt impugna
ri ex his quæ not.gl.in d.c.quamuis.de reſcr.
in 6.in glo.fi.& expreſſius Io.And. in c.con-
29 ſuluit.de Iudæis.ubi dicunt,quod † ſi Epiſco
pus depoſuit clericum,quo caſu ad patronũ
ſpectant fructus nouæ præſentationis, ſi ta-
men clericus reſtituatur(quod inuito patro-
no fieri poteſt)recuperabit beneficium.

Tertiò facit,quod not.Bar.in l. Aurelio.§.
Caius.de liber. lega. circa fi.ubi dicit ; quod
30 † ſi eſt una cauſa particularis,in qua ſunt ali-
quæ cauſæ acceſſoriæ, facta liberatione à
principali, videtur facta ab acceſſorijs, licet
de eis nihil ſit dictum.allegat.l.ſi cum tibi. cũ
ibi not. C. de iudici.ubi ſententia lata ſuper
certa ſpecie iudicij generalis nocet in omni-
bus eius acceſſorijs vel dependentibus, licet
ſuper eis non fuerit diſceptatum, & nedum
ab acceſſorijs, ſed etiam a connexis,vt not.
Angel.& Imo.in l.qui Romæ.§.duo fratres.
de uerb.obl.per gl.in uer.iudicari.in c. accu-
ſatus.de hæret.in 6.in §.cum vero.in fi.

Quartò facit tex.in l.nõ exiguus.ff.ſi quis
caut.ubi eſt caſus ſing.ſecundũ Paul.de Caſt.
31 ibi,quod † ſi eſt facta tranſactio ſuper ſorte,
videtur

videtur etiam remiſſa pœna, dato quod eſſet
pœna talis, quæ poſſit una cum ſorte impo-
ni. Sic in caſu propoſitæ quæſtionis videret̃,
quod reſtitutio traheretur etiam ad bona, cũ
illa ſint confiſcata ob delictum, & ſic ab ipſo
confiſcatio dependeat. & in hac ſnĩa fue-
runt Car. & Imo. in c. quia diligentia. de elec.
Alex. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. de liber.
& poſthum. uerſ. ſecundo limitat. Ruy. conſ.
21. num. 7. uol. 5. ubi plura in hanc ſententiã
citat. & Deci. conſ. 252. in fi.

Præmiſſis tamen non obſtantibus a pro-
poſita quæſtionis concluſione recedendum
32 non eſt, quod ſcilicet, † reſtitutio non pro-
deſt quo ad bona medio tempore a Princi-
pe alienata, & in alium tranſlata, cum ſit cõ-
* munis ex deductis in ipſa, poſt Bart. in d. l.
vlt. nu. 8. uerſ. ſi uero erant alienata. C. de ſen
ten. paſſ. & in d. l. Gallus. §. & quid ſi tantum.
num. 12. vbi Iaſ. in prima Lect. nu. 63. & in 2.
Lect. nu. 25. Barb. conſ. 43. col. 4. uerſ. aut illa
bona. par. 2. Calcan. conſ. 36. num. 29. & cõſ.
52. incip. licet his. col. antepen. in fi. uer. & ſic
per conſequens. ſub num. 12. Iaſ. conſ. 21. in
fi. uol. 3. Ruyn. ſibi contrarius, conſ. 33. nu. 5.
vol. 1. Deci. c. vlt. col. 3. uerſ. & ampliatur iſta.
de conſtit. Pariſ. conſ. 69. num. 165. volu. 3.
conſ. 1. num. 34. & conſ. 94. num. 25. par. 4.
Alcia. conſ. 169. num. 15. Boer. q. 65. num. 3.
Neuiz. conſ. 68. num. 47. Natta conſ. 470. nu.
20. & conſ. 471. lib. 2. Bero. conſ. 60. nu. 19.
par. 3. & eſſe dictam opinionem communẽ
poſt Abb. Fely. in ca. inter quatuor. nu. 4. de
maior. & obed. dicunt, Viui. com. opin. lib. 1.
ſub uer. Princeps. Plot. in l. ſi quando. in fine.
C. unde vi. & nouiſſime Burſ. conſ. 54. num.
12. p. 1. & Menoch. conſ. 103. nu. 25. par. 1.

Modò in contrarium adducta nõ obſtãt.
Primum enim procedit, quando dominus
33 † feudum per feloniam ad ſe deuolutum nõ
traxit ad ſe incorporando fiſco ſuo; ſecus au
tem ſi traxit, vt in quęſtione propoſita, &
hoc ponunt Doct. ad cognoſcendum quan-
34 do feudum † dicatur antiquum, & quando
nouum: nam ſi dominus traxit feudum ad
ſe, & poſtea vaſallum reſtituat ad gratiam, li-
cet det illi feudum, non tamen dicitur reſti-
tuere ad feudum antiquum, ſed dicitur illum
inueſtire de feudo nouo, Si autem non traxit
& reſtituat, dicitur reſtituere ad feudum anti
quum, ut dicit Aluar. vbi ſup. quem videas al
legantem cõcor. & ſic poſſet dici, quod iſtud
obiectum non facit ad rem, nihilominus tol
litur, ut ſupra.

Ad ſecundum reſpondetur, quod glo. in
contrario citata nõ ſe firmat in hoc, ſed imò
35 † ulterius procedendo tenet contrarium, ex
Goffr. in c. tranſmiſſa. in fi. de renunt. nec lo-
quitur in reſtitutione, ad beneficium, ſed tan
tum in reſtitutione quam dicit Epiſcopum
facere poſſe inuito patrono, quod etiã mo-
dificat, ſi appellauit depoſitus infra decem
dies, ſecundum Bartholom. Brixiẽ. in queſt.
domin. 53. quę incipit, Sacerdos aliquis fuit.
vbi in ſolut. ponit hanc ſolutionẽ ſeu reſpõ-
ſionem, & aliam Tancr. quam ex ipſo ponit
glo. ſuprad. in fine, & ipſa approbat primã,
vt per eam.

Ad tertium, & quartum patebit reſpõſum
ex infra dicendis in limitationib. concluſio-
nis communis, quæ multis modis limitatur;
36 Et primo † limitatur non habere locum, qñ
conceſſio ſeu reſtitutio alias nihil operaret̃,
quia, ne fruſtratoria reddatur, videtur Prin-
ceps etiam tertio uoluiſſe præiudicare, ut di-
cit Deci. in d. c. ſuper eo. col. 2. uerſ. prædicta
concluſio, vbi allegat Calder. in quadam di-
ſputat. incip. Dominus Papa conceſsit. col.
37 12. Ratio eſt, nam † ut actus valeat, Princeps
cenſetur uti uoluiſſe plenitudine poteſtatis,
ſecundum Pau. de Caſtro in l. ex imperfecto.
in fi. C. de teſtam. & in conſ. 284. incip. in fa-
cto pręſenti. Alex. in l. quãquam. C. de teſta.
mil. Hipp. ſing. 84. incip. Princeps in dubio.
38 vbi ponit quæſtionem, quod † ſcilicet Prin-
ceps, in dubio, non videtur uti plenitudine
poteſtatis, per iura & quotas ibi adductas,
quando ſcilicet facit actum, qui poteſt fieri
abſque plenitudine poteſtatis: ſed quando
facit actum, qui non poteſt valere niſi fiat de
plenitudine poteſtatis, tunc in dubio præſu-
mitur vti plenitudine poteſtatis, vt actus vale-
at, per ea quę ibi adducit, quia innumerabilia
more ſolito congerit, vide ibi. hoc firmant
Brun. conſ. 3. & Crau. conſ. 75. nu. 3. de quo
etiam per Deci. late in c. quoniam Abbas. de
offi. deleg. col. 6. uerſ. ſecundo limitatur.

Secundo communis concluſio non pro-
cedit, quando conſtaret de mente Principis,
39 quia † cum poſsit ius ſuum alicui auferre ſi
ſe declaret, ualet eius conceſsio etiam cum
prę iudicio tertij, iuxta not. in c. quæ in eccle-
ſiarum. de conſtit. vt dicit pulchre Alex. in d.
conſi. 216. incip. nec arguendi, volu. 2. col. 8.

verſi,

verſ.denuo conſidero. vbi concludit, quod
40 † Principem voluiſſe tertio præiudicare con
ſtat etiam, quando excipit particulariter ali-
quid in quo agitur de præiudicio tertij, nam
ex hac exceptione videtur in non exceptua-
tis voluiſſe derogare, idem in ſimili caſu fir-
mat Ruy.d.conſ.21.nu.7.vol.5. & ſequitur
Deci.in cap.conſultationibus.in fine.de offi.
deleg.ex quo tollitur, quod in tertio contra
rio deductum eſt, nam illud eſt verum quan
do ex aliquibus coniecturis apparere poteſt
de mente liberare volentis, ſecus ſi nõ appa-
reat vel apparere non poſſit: nam tunc rema
41 ueret ſola voluntas, † quæ non eſt apta ius
ſuum cuiquam auferre, vt in principe dicũt,
Socin.ſen.conſ.120.Curt.iun.conſ. 170.nu.
22.& 23.Socin.iun.conſ.65.num. 8. uolu.2.
Ruyn.d.conſi.21.ſub num. 7. uerſ. Et voluit
etiam Cynus.& Burſ.d.conſ.54.num. 20.Si
ergo reſtituit bannitum, & dicat ad bona eo
medio tẽpore alienata, vel dato etiam quod
ab alio poſſiderentur, vel ſimilia verba idem
importantia dicat, tũc bannitus recuperabit
42 bona. facit in ſimili: Si conceditur † uni priui
legium non ſoluendi decimas, ipſo facto ap
paret ipſum priuilegium in præiudicium ter
tij, cui decimæ de iure communi debentur,
cõceſſum: nihilominus, quia Princeps expri
mit, & ſe declarat, tenet priuilegium, & non
requiritur clauſula derogatoria illius in cu-
ius præiudicium tendit priuilegium, vt not.
Abb.in c.cum olim.il primo.per glo. ibi. de
priuil.quem ſequitur Deci. in conſi. 113. in-
43 cip.viſo tenore priuilegij.ratio eſt, quia † de
natura exemptionis eſt, vt eripiatur exem-
ptus e manibus ordinarij, & ipſi non ſubſit,
vt dicit Deci.in dicto conſi.113.ver.& in iſto
priuilegio exemptionis. Et ad hoc facit quod
not.Bal.in l.item lapilli. col.3.uer.Ego dico.
ff.de rer.diuiſ.vbi inquit, quod. quando appa
ret Principem voluiſſe cõcedere priuilegiũ,
non ſunt neceſſariæ clauſulæ, non obſtan.&
ſimiles. Et facit ratio ſumpta ab etymolo-
44 gia vocabuli, nam † priuilegium proprie di-
citur quando reſcribitur contra ius commu
ne, vt per Abb.in rubr.de reſcrip. & Deci.cõ
ſilio 157.col.1. verſ. ſecundo ad declaratio-
nem. vbi etiam ponit qualiter priuilegiũ dif-
ferat a reſcripto. & dicitur priuilegium quaſi
lex priuata, & non communis, quia reſpicit
priuatam vtilitatem alicuius particularis, c.
priuilegia.diſt.3.c.Abbate. verſ. cõtra quod.

de verb.ſignif.Bart.in l.2.ff.de conſt.Prin. &
in l.1.C.de iur.& fac.ignoran.ſequitur Bald.
in d.l.item lapilli.dicto ver.Ego dico.Pau.de
Caſt.in l.maritus.ſol.matrim. vt tradit Alex.
in l.quia perſona.eo.tit.& Canoniſtæ, ut Hoſt.
in ſum.eo.tit.in ver.quas vires. col. 2. & Ge-
min.in c.1.de exceſ.prælat.in 6. in oppoſ.6.
iſto igitur caſu non procedit cõis opiniõ.

Tertiò limitatur communis concluſio nõ
45 procedere, † quando acquiſitio trahit cau-
ſam immediate ab ipſa condemnatione, nã
tũc reſtitutus recuperat illa bona ac ſi eſſent
penes fiſcum, ſecundum Bal.in d.§.& quid ſi
tantum. quem ſequitur ibi Alex. col.9.verſ.
ſed pro Baldo.& fuit dictum etiam Ang.in l.
ſi pater filium. ff.de adopt. & ratio eſt, quia
46 tunc † per reſtitutionem cauſa redit ad non
cauſam, & res cenſetur tanquam ſit integrã.
l.ſiue patronus.de iure patron.l.1. in prin.C.
de ſenten.paſſ.l.1.§.fina.de bon.poſſeſſ.cont.
tab.l.ſi quis filio.§.pen.de iniuſto.rup.& ir.te
ſtam.Bal.in c.domino guerram.tit. hic fi.lex
Corr.Anch. c. quãuis.col.2. de reſcr.in 6.&
conſi. 408. incip. Probata tanti uiri ſẽtẽtia.
circa finem.Natta conſ.470.incip.conſidera
to themate.num.21.vbi ita concludit repro-
bata Decij ſententia; in conſi.515.ex rationi
bus per eum ibi adductis. & in hanc ſenten-
tiam, d.cõſ. Nattæ refert Burſ.d.conſ.54.nu.
28.& Anch. in d. conſ.408. ita conſuluit in
fauorem mulieris, cuius bona maritus acqui-
ſiuerat ex quadam condemnatione contra
eam lata, quæ poſtea fuerat reſtituta non ob
ſtante illa ſententia. & concludit quod recu-
perat illa bona, ex ratione prædicta, facit ad
hoc not.deciſ.Aegid.743.quæ incipit, cõclu
ſio patet, iunc. cõcl. ſeq. quæ incipit, his ſup-
poſitis. vbi ad longum diſputat, & cõcludit,
47 † quod ſi Papa priuauit aliquem nobilem do
minio & bonis, ipſa bona publicãdo, ex qua
publicatione feuda reuerſa ſunt ad domi-
nos, & cum poſtea reconciliet eccleſiæ, & re
ſtituat, recuperabit feuda, quæ fuerant reuer
ſa ad dominos, quia liberatio rerum feuda-
lium proceſſit immediate ab ipſa publicatio
ne ſeu priuatione, nullo alio actu interueniẽ-
te, qui præceſſerit, & ideo taliter amiſſa reuer
tuntur ad priſtinum ſtatum, facta ſimplici re-
ſtitutione. inducit tex.in d.l.fin.C. de ſenten.
paſſ.& ipſum Aegid.refert & ſequitur Fel.in
d.c.inter quatuor.de maior.& obed. col.ult.
vbi dicit dictum Aegid. eſſe intelligendum in
reſtitu-

reſtitutione, ſecus in diſpenſatione, per dictũ
Bal. in l. j. de rer. diuiſ. & ad hoc ipſe corrupte
allegat conſ. Abb. 192. incip. in quæſtione
hæredum quondam Domini Petri de Chia-
rauallis. nam eſt conſ. 94. in 2. par. ubi Abb.
48 firmat, quod reſtitutus † per Papam ad bona
confiſcata, recuperat res emphyteuticas &
per Papam iam alteri conceſſas, intellige, me
diante condemnatione. & hanc limitationẽ
ſentit Alex. in d. §. & quid ſi tãtum. col. 8. ver.
quod intellige. ubi defendit Bal. contra Cy.
vt ibi per eum. intellige tamen hanc limitatio
49 nem in ſuis terminis, † ſcilicet rebus ſic ſtan-
tibus, & adhuc integris, vt in caſu quo quis
delictum cõmitteret, cuius occaſione ex for
ma ſtatuti eius bona venirent pro dimidia
publicanda, & pro alia applicanda parti of-
fenſæ, nam hoc caſu, alio non ſequuto, reſti-
tutus contra ſententiam recuperat omnia, ex
doctr. Bal. in d. l. fi. col. pen. uerſ. ſed immedia
te opponitur. C. ſenten. reſcin. non poſ. vbi
50 vult, quod Princeps † poteſt ius quæſitum ex
ſententia auferre, cum ſentẽtia ſit actus iuris
ciuilis, quod priuat criminoſum ſuis bonis. l.
Iulianus. de cond. inde. & ipſe poteſt his, quæ
iure ciuili ſtatuta ſunt derogare. c. propoſuit.
* de conceſ. præben. & eſt communis opinió
cum glo. in l. ult. C. ſi cont. ius uel util. publ. &
in l. quoties. C. de preci. Imper. offer. & reſciſ.
ſa ſentẽtia reſcinditur acceſſorium, l. ſi ex cã.
51 §. 1. ff. de minor. ſecus autem ſi bona † iam
eſſent applicata, & apprehenſa, & nouo fa-
cto interueniente acquiſita, nam tunc reſtitu
tus ex iſto capite illa non recuperaret, ita di-
cit Bal. in d. §. & quid ſi tantum. ſequitur Ale.
ibi. num. 20. Ruyn. conſi. 153. incip. Circa ca
ſum, num. 2. uol. 5. Natta. d. conſi. 470. nu. 23.
licet aliter videatur ſentire idem Ruy. d. cõſ.
21. num. 3. intelligitur enim quãdo nouo fa-
cto interueniente ultra ſententiam dominiũ
52 translatum eſt: nã † licet Princeps poſſit tol-
lere ius alij quæſitum mediante miniſterio iu
ris ciuilis, ut per ſententiam, vt ſupra, non ta-
men poteſt tollere ſi trãslatum ſit dominiũ,
cum dominium ſit de iure gentiũ, vt late mul
ta allegando dicit Ruy. d. conſi. 21. d. num. 3.
Deci. in d. c. ſuper eo. de offi. deleg. col. 2. nu.
16. & conſ. 343. col. 3. uer. & quia poſt aditã.
* ubi dicit eſſe opinionem communem, & cõ-
ſilio 284. col. 7. uerſ. 3. cõmunis opinio. Cur.
iun. conſ. 1. num. 19. Capic. deciſ. 69. col. 3. in
fine. Crau. conſ. 172. num. 3. uerſi. Princeps.
53 & præmiſſorum ratio eſt, quia † antequam
dominium transferat, bona dicuntur adhuc
in patrimonio delinquentis, & ideo nimirũ
ſi ipſi reſtituto etiam bona reſtituuntur. tran
ſlato autem dominio non dicuntur amplius
ſua, ſed efficiuntur iuris alterius, & de eius pa
trimonio. Bart. in l. 2. ff. de fideicom. hæred.
petit. & Are. in rubr. ff. de acquir. hæred. Nat-
ta in repet. l. hac conſultiſſima. §. ex imperfe
cto. C. de teſtam. 2. euidenti. & d. conſ. 470.
54 num. 25. & huic † iuri Princeps in ſua reſtitu
tione regulariter præiudicare non poteſt, &
non intendit, ut late ſupra dictum eſt. igitur
ſtat limitatio declarata modo quo ſupra.
Quartò limitatur ſupra poſita concluſio
non habere locum, quando bannitus eſſet re-
55 ſtitutus cum hac clauſula, † quod non poſſit
obijci de confiſcatione bonorum, nam tali
clauſula appoſita reſtitutio trahetur ad bona
etiam apprehenſa per partem offenſam, ſeu
per fiſcum alienata. ita Car. & Imo. in c. quia
diligentia. de elect. ex ea ratione, quia eſt in
poteſtate ſuperioris iuriſdictionem magiſtra
tus ſui moderare. l. 2. circa prin. ff. de orig. iur.
ideo ſi reſtituto fundãti ſe ſuper antiqua ſua
poſſeſſione opponatur de cõfiſcatione, hoc
caſu non auditur opponens ſi replicetur de
reſtitutione obtenta cum dicta clauſula, & ita
dicit Card. ubi ſup. in facto ſeruari, quod eſt
not. verbum, ut ſcias formare reſtitutionem
fauorabilem pro amico, vt dicit Alex. in d. §.
& quid ſi tantum. ſub num. 20. uerſ. ſecundo
limitatur. ſequitur Roy. d. conſi. 21. num. 9. &
* eſt communis ſentẽtia, teſte Aſcan. Clem. de
patr. poteſt. c. ult. num. 42. quem refert Burſ.
d. conſ. 54. nu. 11.
Quintò limitatur dicta concluſio non ha-
56 bere locum, † quando reſtitutio eſſet facta à
Principe ex iuſta cauſa, tunc enim alienata
etiam ex contractu reuertuntur ad ipſum re-
ſtitutum, ita dicit Rom. in d. §. & quid ſi tan-
tum. per tex. in l. quod ſi minor. §. Scæuola. ff.
de minor. Nel. in tract. bannit. in 1. par. 3. tẽp.
q. 11. in fine. refert & ſequitur Natta conſilio
471. incip. quoniam in his. in fine. par. 2. uo
puta ſi bannitum reſtituat ob pacem publi-
cam, vt dicit Bero. conſi. 76. nu. 110. & 113.
vol. 1. quem cum alijs in hanc ſententiam ci-
tat, & dictum declarat Burſ. d. conſi. 54. num.
15. & late Ruyn. d. conſi. 21. num. 7. & vide
not. ſup. uerſ. ſecundo communis concluſio,
& nedum ob pacem publicam, ſed etiam ob

priuatam

57 priuatam familiarum pacis † enim fauore
multa ſpecialiter contra communes regulas
conceduntur. Rom. conſ. 33. in incip. quo ad
primum. col. vlt. in 4. dubio. Fely. in c. quæ in
eccleſiarum. col. mihi 2. uerſ. ſecundo nota
in hac materia. de cõſti. Alex. conſ. 136. col.
fi. uerſ. non obſtat poſtremo. uol. 1. Fel. in c.
ad audientiam. il 2. col. 2. in 2. concl. de reſcr.
per tex. quem dicit ibi ad hoc ſingu. in c. niſi
58 eſſent. de præben. Hinc eſt, † quod licet regu
lariter mandatum expiret morte mandantis
re integra, l. mandatum. C. mand. l. & quid. in
fine. vbi omnes. ff. de iuriſd. omn. iud. Fely. in
c. relatum. col. 1. de off. deleg. Alph. poſt mul
tos quos citat ad d. l. mandatum. in ſuis col-
lect. in nu. 105. tamen non habet locum in
mandato conceſſo proximo ad faciendam
pacem cum inimico: durat enim poſt mor-
tem fauore pacis etiã re integra. Bal. ad Spe.
tit. de homicid. in fine. Iaſ. in l. eius qui in pro-
uinciam. in 4. fall. verſ. placebat. ff. ſi certi petat.
Cotta in mem. in uer. Pax. Hinc dicebat Bal.
in cap. 1. §. ſententiæ quoque. nu. 1. de pace
59 Conſtan. quod † pace facta reſcindi debent
ſententiæ latæ contra rebellem occaſione re
bellionis, quia ceſſante cauſa quæ fuit diſcor
dia, ceſſare debet effectus, ſcilicet ſententia,
arg. l. generaliter. C. de epiſ. & cleri. & ſubdit
ibi Bal. §. poſſeſſiones. num. 2. quod poſſeſſio
nes, quæ poſſidebantur ante tempus belli,
debent pace facta, reſtitui illis qui poſſide-
bant ante bellum. Bal. ſe quuntur, Rolan. cõſ.
1. nu. 118. uol. 3. & refert Menoch. conſilio
103. num. 3. & 4. par. 1. & multa ad hoc con-
gerit not. Tiraq. in trac. ceſſan. cau. par. 1. nu.
44. 45. & 46. non refero, quia ab omnibus
paſſim habetur. ſic igit fauore pacis ſiue pu-
blicæ ſiue priuatæ reſtitui poteſt bannitus,
& hoc caſu recuperat oĩa bona, alias ſecus.

Sexto limitatur cõcluſio communis non
habere locum in reſtitutione facta per uiam
60 iuſtitiæ: nam † eo caſu reſtitutus omnia bo-
na recuperare poſſet, etiam a tertijs poſſeſſa,
& demum totum id quod amiſit vigore con
demnationis, Iaſ. in d. §. & quid ſi tantum. nu.
73. & alij quos ad hoc citat Burſ. d. conſ. 54.
nu. 23. 34. & 35. & ad hanc limit. faciunt om
nia quæ ſup. dixi in 3. limit. nam vltra ibi di-
cta, cum reſcindatur bannum ex quo proue-
nit publicatio bonorum, ceſſat etiam ipſa cõ
fiſcatio, quæ ceſſante reſtituto datur repeti-
tio. Bar. & Bald. in l. 1. §. ult. ff. de requir. reis.
Bald. in l. 1. circa med. uerſ. extra opponitur.
C. de poſtulan. Bo. r. deciſ. 38. nu. 7. Ruy. con
ſilio 37. in fine. vol. 4. Tiraq. in d. tract. ceſſan.
cau. num. 20. 43. & 61. & in eo. trac. limit. 12.
nu. 5. ubi plura more ſuo citat, ipſumq; cum
alijs refert Burſ. d. conſi. 54. nu. 33.

Demum ſtantibus omnibus præmiſſis in
ſuis terminis intellectis, quia in hac materia
attenditur forma conceſſionis, reſcripti &
61 ſignaturæ Principis, ideo † ipſa diligenter at
tendenda eſt, & pro clara cognitione totius
materiæ facias quatuor caſus. aut enim reſti-
tutio conceditur in forma pleniſſima, puta,
Princeps in ſignatura ſeu in reſtitutione di-
cit, reſtituimus in integrum non obſtante ali
qua condemnatione quam volumus haberi
pro non facta, nec de ea poſſe obijci: aut con
ceditur ex ſimplici gratia, cui apponitur ver-
bum, libere, puta ſi Princeps in ſignatura di-
cat, cancelletur condemnatio liberè; Aut re-
ſtitutio ſimpliciter cõceditur ſub his verbis,
facimus tibi gratiam. Aut cõceditur hoc mo
do, facimus tibi plenam gratiam. Primo ca-
ſu, Card. in d. cap. quia diligentia. de elect. di-
62 cit † ſe vidiſſe de facto, quod nullus contra-
ctus factus in bonis confiſcatis ualuit, licet
male faciat Princeps ſic faciẽdo, quia decet
Principem obſeruare contractus, c. 1. de pro
bat. & ſic bannitus reſtitutus recuperat om-
nia bona, & iſte eſt caſus quartæ limitationis,
licet emptor forte poſſet habere recurſum
aduerſus fiſcum pro ſuo intereſſe, ex quo ab
eo emit, iux. l. 1. & 2. C. de quadrien. præſcrip.
non enim æquum eſt, quod quis rem a Prin-
cipe emptam primo domino reſtituat abſq;
pretij exburſati refectione ſibi facta, idẽ Prin-
63 ceps hoc caſu reficiet. nam † quando Prin-
ceps ſine cauſa aufert alicui rem ſuam, ſine
tamen culpa illius à quo aufert, tenetur ei ad
pretium, ut dicit Felyn. in d. c. inter quatuor.
col. fi. num. 9. in fine. & hoc dicit eſſe æquius
Bolognet. in repet. l. omnes populi. ff. de iuſt.
& iu. ſub num. 157. verſ. quam limitationem,
cir. medium. uel de proprio recompenſare,
per l. venditor. §. ſi conſtat. ff. com. prædi. Ro-
lan. conſ. 69. uol. 2. conſ. 71. uolum. 3. & Burſ.
poſt multos quos in hanc ſententiam citat
64 d. con. 54. num. 22. Secundo caſu † bannitus
reſtitutus recuperat bona confiſcata etiam
quæſita alteri non ex contractu, ſed ſolum
ex ipſa condemnatione, vt dicit Auctar. in
d. conſ. 408. col. 2. num. 4. uerſ. item verbum
cancelle-

cancelletur.ubi reſpondendo d. §. & quid ſi tantum, & d. c. quamuis, in quibus habetur, quod reſtitutio debet intelligi ſine p̄iudicio iuris alieni cui eſt poſtea ius quæſitum, dicit, illa iura intelligũtur cum acquiſitio tertij nõ trahit cauſam & ortum ab ipſa condemnatione, aliàs ſecus, & ad hunc caſum pertinent dicta ſupra in tertia, & ſexta limitatione. Et ra
65 tio huius ſecundi caſus eſt, quia † verbum, libere, importat, quod Princeps nihil voluerit remanere, vt not. in clem. dudum. §. ſuper Cathedram. de ſepul. Tertio caſu licet bannitus conſequatur remiſſionem pœnæ, non tamen cõſequitur bonorum reſtitutionem, & ita concludit Saly. contra Bart. in d. l. fi. ad fi. C. de ſenten. paſſ. & hic eſt caſus reſpiciens quęſtionem propoſitam. Quarto caſu banni-
66 tus † reſtitutus recuperabit etiam bona; non tamen omnia, ſed ea tantum, quæ apud fiſcũ adhuc ſunt, non autem per ipſum alienata, ita dicit And. Sicul. in repet. c. teſtimonium. car. pen. uerſi. illuſtris Dominus Marchio. de teſti. & in c. cum te. col. 12. verſ. ego conſului. de reſcr. ubi dicit ſe ita obtinuiſſe Ferrariæ. & inducit verba Bal. in ti. de pace Conſt. in ver. in plenitudinem gratiæ noſtræ recepimus. idem ſentit Cardin. in d. c. quia diligentiã. de elect. & idem tenent omnes quos cumulat Menoch. d. conſ. 103. nu. 25.

Et ſic ex prædictis apparet, quod quæſtio noſtra, & communis concluſio ſuprapoſita non procedit in primo caſu. Procedit in ſecũdo, quando bona confiſcata quæſita ſunt tertio ex contractu; Procedit in tertio abſolute; Procedit in quarto, quando ipſa bona ſunt acquiſita per tertium a fiſco. & ita remanet declarata quęſtio noſtra. Aduerte tamen, q
67 † licet bannitus in caſibus de quibus ſupra recuperet bona, nullo tamẽ caſu recuperat fructus perceptos ex bonis etiam non alienatis a fiſco. tex. eſt in d. auth. idem eſt de Neſtorianis. C. de hæret. quam in prin. q. induxi, & ita firmant Ang. & Alex. in d. §. & quid ſi tantũ. col. mihi. 9. num. 21. uerſ. prædictis adde. Bal. in d. c. Domino guerram. & in l. nam ad ea. ff. de legi. & in d. l. fi. C. de ſenten. paſſ. Fely. in d. c. ſuper eo. de offic. deleg. Nellus in tracta. Bannit. 1. par. 1. temp. q. 11. circa fi. & Doct. omnes quos ad hoc cumulat Burſ. d. cõſ. 54. num. 13. reliqua ad præſentem materiam cõferentia vide apud Ruy. d. conſi. 21. & 153. volu. 5. & in conſ. 33. lib. 1. Nat. d. conſ. 479. 471. 472. Menoch. d. conſi. 103. & Burſ. d. conſ. 54.

68 Quid autem ſit † de bannito reſtituto ad patriam, & bona quę ſibi per fiſcum fuerant publicata, an ſi velit, moleſtatus a creditoribus, poſſit & debeat admitti ad ceſſionem bonorum. in hoc corollario procedam per caſuum diſtinctionem, & breuem conſiderationem, & quid in ſingulis caſibus Docto. velint, ſuccincte exponam. tres igitur facio ca-
69 ſus. Quando † bannitus reſtitutus ad patriã, & bona, recuperat bona confiſcata, iux. l. 1. in fine. C. de ſent. paſ. & l. fi. eo tit. & hoc caſu non admittitur ad bonorum ceſſionem, ſed tenetur creditoribus pro viribus bonorum recuperatorum, tex. eſt clarus in l. 2. ff. de ſenten. paſſ. qui in ſui principio dicit, quod bannitus ad gratiam reſtitutus, & non ad bona, non tenetur creditoribus. poſtea ſubiungit, ſed ſi cum ei facultas oblata eſſet a Principe ad bona quoque ſua recuperanda, maluerit ea relinquere, & actionibus exuere ſe, quib. ante ſententiam ſubiectus fuerat, non poterit. per quem tex. Rom. in ſing. 212. incip. deportatus ſi reſtituitur. hoc quod dictum eſt notat; dicens caſum illius legis eſſe vnicum, & ſingularem in mundo, & literis aureis ſcribendum. Adde tu text. in l. ſi deportationis. C. eo. tit. Si deportationis ſententiæ ueniam indulgentia noſtra conſequutus receperit ſubſtantiam ſuam, ſe protegere ſceleris pœna contra creditores quominus iure debitũ ſoluat, improbe conatur. & licet ille tex. non loquatur de ceſſione, clare tamen facit ad ſecundam partem caſus, quod ſcilicet teneatur creditoribus ſuis pro viribus bonorum recuperatorum. hoc idem quod in ſingulari po nit, tenuit etiam alibi ipſe Rom. in l. alia. §. eleganter. ff. ſol. matrimo. & iſtud dictum Rom. licet locum ubi dicat non alleget, citat Vital. Camb. in tract. clauſul. in rubr. an poſſit renũtiari beneficio ceſſionis, fol. mihi. 97. in magnis. col. 4. in prin. uerſ. ſecundus ſi poſt publicationem. & cum ſimpliciter ſequuntur Moder. Veronen. in addit. ad d. ſing. Rom. adducunt ita teniere Ioã. de Arno. in epito. 82. & Iaſ. in §. cum eo quoque. col. pen. nu. 22. Inſt. de action. & quia corrupte allegant, ideo dicas quod eſt in §. ſi minus. §. cum quoq. qui eſt uerſ. fi. num. 22. Inſtit. de action. idem firmat Socin. in reg. 46. ſecundum ordinem antiquum, quæ incip. Cedens bonis. Pallen. 15.

& eſt

& eſt reg. 7. ſub lit. C, ſecũdum impreſſionem nouiſ. Venetam, per d.l.pen. & fin. C. de ſenten. paſſ.

Secundus caſus eſt, quando reſtitutus nõ recuperat bona, quia caſu, & fortuna deper-
70 dita ſunt, † vt puta quia res caſmate perierunt, vel eius debitores effecti ſunt non ſoluendo, & hoc caſu, quoniam id euenit abſq; eius culpa, & ob id non valeat creditoribus ſatisfacere, admittitur ad ceſſionem bonorum, cum iſtud beneficium ſibi à iure indultum ſit, l. 1. C. qui bon. ced. poſ. iunc. glo. ibi. in uerſ. non ſunt liberati. & in uer. in eo enim tantum. ibique not. per Paul. de Caſt. & alios & per Brun. Arimin. de ceſſio. bon. q. 15. 4. quæſtio. princip. numero tertio, in fine. uerſ. ſecundo caſu.

Tertius caſus eſt, quando bannitus non recuperat bona, quia medio tempore per fi-
71 ſcum fuerunt alienata, † & ſic in tertium tranſlata, iuxta tradita per Bartol. in d.l. fina. col. tertia, in prin. uerſ. pro declaratione eius. C. de ſenten. paſſ. & prout late ſupra dixi in materia banniti reſtituti, & bona petentis. & quando non recuperat nomina debitorum, quia debitores per fiſcum ad eius iniuriam exacti fuerunt, ut per Ruy. conſ. 22. incip. in quæſtione. col. 1. uerſ. ſi vero fuerunt. vol. 5. & hoc caſu, quia ſibi competit actio contra fiſcum, qui ſua bona alienauit, & ſuos debitores exegit, in eo, in quo fiſcus locupletior factus eſt, iux. trad. per Bartol. in d. uerſ. pro declaratione eius, quem Doctor. communiter ſequuntur, ut refert Nel. in tract. bannit. in 1. par. 3. temp. q. 6. videtur, quod non debeat admitti ad ceſſionem, cum iſtud beneficium in ſubſidium introductum ſit, & ſubſidium ceſſet ex dictis actionibus ſibi competentib.
72 Et etiam ex eo, quia † cum culpa ſua contigerit ut ſibi bona fuerint confiſcata, & alienata, debitoreſq; ſui exacti, ſibi imputandũ eſt, c. dãnum quod quis. de reg. iur. in ſexto. Dyn. in reg. peccatum. in fine, eo. tit. & iſtam opinionem tenet Bal. in c. quæ in eccleſiarũ. de conſtit. col. 4. uerſ. Quæro nunquid ſi propter maleficium, vbi dicit iſtam partem eſſe veriorem, quia præceſſit culpa lata, uel dolus ordinatus ad caſum, ideo ſibi imputet. dignũ
73 † eſt enim quod male meriti egeſtate laborent, & non habeant beneficium, iux. capit. Odoardus. de ſolut. & iux. leg. bona fides. ff. depoſ.

Quod tamen attinet ad hunc caſum, contraria opinio eſt verior, quod ſcilicet reſtitutus hoc caſu non priuetur beneficio ceſſionis, iuxta trad. per Alexand. in l. etiam filios. §. licet in dotalibus. ſoluto matrimonio, columna ſecunda, in prin. uerſ. in gloſ. in uer.
74 quælibet. nam † in beneficio ceſsionis amittendo requiritur dolus, & non ſufficit culpa. l. uerum. §. tempus. pro ſocio, lege fina. in fine cum ibi not. ff. de his quæ in fraud. creditor. Bald. in dicta lege prima, columna ſecunda, & fina. C. qui bon. ced. poſ. ſed in præſenti caſu licet culpa caſum præceſſerit, non tamen interuenit dolus delinquentis, ergo & cætera. quod roboratur ex his, quæ dicit Bar
75 tol. in dicto §. licet. poſt dictã gloſ. quod † ſi maritus culpa ſua dilapidauit bona dotalia, ſi modo non fuit in dolo, non perdit priuilegium. l. maritum. ff. ſoluto matrimonio. & ſic ab iſta opinione Alexand. non eſt recedendum in iudicando; Nam iure cauetur,
76 quod † nunquam habet locum pœna priuationis a beneficio ceſſionis, niſi expreſſe a iure imponatur, vt dicit Alexand. vbi ſuprà uerſ. confirmo, per text. not. in §. cum igitur. in Authen. de non eligen. ſecun. nuben. quẽ pro not. Bald. etiam allegat in Authen. ex teſtamento. C. de ſecun. nupt. & eſt glo. decimaquinta, quæſt. octaua, in Sum. & hanc tenet Brun. Arim. in dicto tract. dicta quæſtione decimaquinta, quar. quæſtio. principa. qui multa dicit facientia ad præmiſſa, & vnã quæſtionem integrã ponit in hac materia, vi
77 de illum. Huius ergo † concluſionis in ſumma tres ſunt caſus; Primus, quod ſi bannitus reſtitutus recuperat bona non admittitur ad ceſſionem, ſed tenetur ſuis creditoribus pro ipſis bonis. Secundus, quod bannitus licet ad bona reſtitutus, non tamen ea recuperãs, quia deperdita ſunt, non priuetur beneficio ceſsionis. Tertius, quod bannitus non recuperans bona per fiſcum alienata, nec nomina debitorum, etſi ſibi competat actio contra fiſcum pro bonis alienatis, non excluditur a beneficio ceſsionis, & iſtæ ſunt ueræ & communes concluſiones ut ſupra dictum eſt. Reliqua ſupple ex Ruy. dicto conſilio vigeſimoſecundo, per totum. & per Arim. in dicta quæſtione decimaquinta, & vide ſupra quæſti. 9.

QVAESTIO XX.

Statutum de compromiſsis fiendis inter coniunctos, an comprǽhendat etiam bannitos.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus ſit hoſtis patriæ, & habetur pro mortuo.*
2 *Compromiſsum annullatur ex banno ſuperuenienti cum confiſcatione bonorum.*
3 *Bannitus quæ beneficia perdat, & quæ retineat.*
4 *Statutum dans præmium capienti bannitum, comprǽhendit etiam bannitum capientem alium bannitum.*
5 *Statutum de cauſis inter coniunctos compromittendis eſt fauorabile, & inductum ad publicam utilitatem.*
6 *Lites abbreuiari eſt publicæ utilitatis.*
7 *Compromiſſa ſunt inducta ob publicam utilitatem.*
8 *Statutum fauorabile extenditur ad caſus, qui ſub larga ſignificatione vocabuli comprǽhendi poſſunt.*
9 *Bannitus gaudet beneficio ſtatuti de compromiſſis.*
10 *Compromiſsum, quis facere poſſit.*
11 *Alienatio poteſt ſequi per compromiſſum.*
12 *Bannitus perdit omnia beneficia Ciuitatis a qua bannitus eſt.*
13 *Bannitus ex forma ſtatuti in territorio bannientis nihil acquirere poteſt, etiam per ſubiectam perſonam.*
14 *Compromiſsum, quo caſu cadat in bannitum.*
15 *Correlatiuorum par eſt ratio.*
16 *Compromiſſa fiunt ratione bonorum, non perſonarum.*
17 *Bannitus poteſt compromittere de iure communi extra territorium bannientis.*
18 *Bannitus etiam in territorio bannientis poteſt compromittere ſecundum ius commune.*
19 *Bannitus non poteſt in territorio bannientis compromittere actiue, ſecus paſſiue.*
20 *Bannitus perdit iura ſuæ ciuitatis, quo ad cõmodum, ſecus quo ad incommodum.*
21 *Bannitus ſi non debet audiri, non valet proceſſus pro eo, ſed contra eum ſic.*
22 *Bannitus de iure ciuili non poteſt compromittere actiue, ſed paſſiue ſic.*
23 *Bannitus ſine confiſcatione bonorum gaudet ſtatuto de cõpromiſſis.*
24 *Compromiſſum factum ab exulante valet mero iure.*

QVAERO vigeſimo, An bannitus cui eſt motalis, vel qui alteri litem mouet, gaudeat beneficio ſtatuti dicentis, cauſam inter coniunctos compromitti debere? Et
1 videretur dicendum quod non, Quia † bannitus ſit hoſtis patriæ, & habetur pro mortuo. De primo, Bartolus in lege, amiſſione. in prin. in uerſi. aduertendum eſt. ff. de capit. diminut. Corneus conſilio quinquageſimoquinto, incip. reperio, in litera L, in ſecunda parte. De ſecundo eſt lex prima. §. finali ff. de bonor. poſſeſſ. contra tab. Bald. in lege cum mulier. columna decima, uerſi. ex quarto arguitur. ff. ſoluto matrimonio, & in lege tam mandatori. columna prima, ad finẽ. verſiculo, ſed pro glo. facit. C. de non numerata pecun. & in lege prima, columna nona, verſ. Et propterea talis bannitus. C. de hæred. inſtituen. & ut late ſupra dictum eſt, quæſtio. decima ſexta, vnde non debet gaudere beneficio ſtatuti, & hoc in materia compromiſſi firmant Roman. Alexand. Iaſ. Socin. & alij in lege, ſi quis arbitratu. ff. de verborũ
2 obligatio. ubi concludunt, quod † ſi duo fecerunt compromiſſum, & alter ex compromittentibus eſt bannitus, ita quod ſint eius bona confiſcata, & publicata, compromiſ-
* ſum annullatur, & dicunt hanc eſſe communem opinionem: & licet loquantur in arbitratore, tamen idem, & magis dicendum eſt in arbitro, cuius compromiſſum facilius annullatur, ut dicunt Doct. in dicta lege, ſi quis arbitratu.

Contraria ſententia nihilominus verior eſt, quod ſcilicet bannitus poſſit uigore dicti ſtatuti petere compromiſſum. & ratio eſt,
3 quia † licet bannitus perdat beneficium loci, & ſtatuti loci a quo bannitus eſt, ut late ſupra dixi, dicta queſtione decimaſexta, non tamen perdit beneficium concernens publicum intereſſe, & publicam vtilitatem. Bannitus enim tale beneficium non amittit, vt tenent, Bartol. Bald. & Alexand. in lege, cum mulier. ſoluto matrimonio, per text. in lege ſi quis in graui. §. hi quoque. ff. ad Syllani. ꝙ late proſequitur, & firmat Iaſ. in conſi. 167. incip. motiuis ſubtiliter. numero tertio, uolumine ſecundo. Et pro hoc faciunt ea, quæ infra dicam, quæſtione uigeſimaquinta, in tertia ampliat. in materia banniti conſequentis pręmium ſtatuti loci a quo bannitus eſt, ſi alterum bannitum occidat. Quod etiam clarius firmat Bald. in lege prima, ad finem. C. de preci. Imper. offeren. & in lege libertas. ff.
4 de ſtatu homin. ubi not. dicit, quod † ſi, ſtante ſtatuto, quod dat pręmium capienti bannitum, bannitus capit alium bannitum, iſte talis bannitus bannitum capiens conſequetur pręmium ſtatuti, per d. §. hi quoque, & hoc ea rõne, quia in hac materia non attenditur

ditur intereſſe patientis; ſed publicum inte-
reſſe, quale autem ſit iſtud publicum intereſ-
ſe, patet ex not. in l. congruit. de offi. præſi. &
ex his quæ late dicam dicta quæſtion. Tum
5 ſic. Bannitus † non amittit ea, quæ concer-
nuut publicum fauorem, & vtilitatem, ſtatu-
tum de cauſis inter coniunctos compromit-
tendis eſt fauorabile, & inductum ob publi-
cam vtilitatem, ergo bannitus non amittit
beneficium petendi compromiſſum, maior
patet ex deductis in dicta quæſtio. 25. Minor
6 probatur. † Publicæ vtilitatis eſt lites abbre-
uiari, l. properandum, cum materia. de iudic.
c. finem litibus. cum not. ibi. de dolo, & con-
tum. Sed per compromiſſa lites abbreuian-
tur, ad hoc enim inducta ſunt, ut per Blan. in
tract. de compromiſ. in princ. ergo compro-
7 miſſa † ſunt inducta ob publicam vtilitatem;
quod autem ita ſit, tenent, Bart. Bald. & Pau.
de Caſt. poſt eos in prima conſtit. Cod. col.
prima Bar. in l. ambitioſa. col. 5. verſ. Quæro
quid ſi ex prædictis. & ibi Alexá. in addit. de
decret. ab ordin. facien. Alex. in l. 1. §. lex Fal
cidia. ff. ad leg. Falcid. in 1. not. uerſ. Statutum
enim de cauſis compromittendis, & in con-
ſilio 125. incip. Viſo proceſſu cauſæ. col. fina.
vol. 7. verſ. Sed nos loquimur in ſtatuto fauo
rabili, numero ſeptimo cum ſequen. Cum er
go iſtud ſtatutum de cauſis compromitten-
8 dis ſit fauorabile, extenditur † ad caſus, qui
ſub larga ſigniſicatione vocabuli poſſunt cõ
præhendi. Secundum Bald. Saly. & Paul. de
Caſt. in l. qui ſe patris. C. vnde lib. not. Bal. in
l. affinitatis. C. com. de ſucceſſ. & ita conſul-
uit Anchar. in conſilio 169. incip. in Chriſti
nomine, apud me. & hanc opinionem, quod
9 † bannitus gaudeat beneficio talis ſtatuti, ſe-
quuti ſunt, Bal. Saly. Caſtren. Alexan. Corn.
Iaſ. Rom. Deci. & alij in lege, qui ſe patris. C.
vnde lib. ſecundum quos Blan. in dicto trac.
* de compromiſ. dicit hanc eſſe communem
opinionem, quam refert Petr. Beninten. Bo-
nonien. Rot. decisione uigeſimaprima, quæ
incipit, Quidam de Paſcis, numero 21. & in
fine. ubi dicit quod ita fuit concluſum in Ro
ta Bononienſi.

Conſiderando tamen, quæ in hac mate-
ria conſideranda ſunt; Dico primam opinio
10 nem præualere, nam † compromiſſum non
poteſt facere qui non poteſt res ſuas aliena-
re, vel de eis libere diſponere. Bannitus non
poteſt de ſuis rebus libere diſponere, ergo
non poteſt facere compromiſſum. maior pa
tet ex his quæ notantur in capit. cum tempo
re. de arbitr. & ibi Abb. in ultimo not. vbi ex
illo tex. colligit, quod ſupra dictum eſt, & ad-
11 dit rationem, quia † per compromiſſum poſ
ſet ſequi alienatio, & infert ad multa, vt ibi
per eum, iunc. addit. in lit. C, ubi reiecto Bal.
contrarium expreſſe tenente in l. fina. §. fina.
ad finé. C. com. de leg. firmatur Abb. opinio
* vt vera, communis atque tutior, quæ fuit ẽt
glo. & Bar. in l. nulli. ff. de tranſact. & in l. non
ſolum. iunc. gloſ. C. de prædi. minor. non
12 alien. Minor probatur. nam † cum amittat
omnia beneficia Ciuitatis a qua bannitus eſt,
per. l. amiſſione. cum not. per Bart. ff. de cap.
diminut. & in l. certa. C. de iure fiſci. libro de-
cimo. ergo non uideo quomodo poſſit gau
dere beneficio illius ſtatuti, a cuius Ciuitate
exulat, cuiuſque hoſtis habetur. Et eo magis,
quia Doct. citati pro validanda ſecunda opi
nione nihil dicunt de bannitis, licet multa lo
quantur circa extenſionem talis ſtatuti, vt li
cet videre apud illos. Accedit pro corrobo
13 ratione primæ opinionis, nam † bãnitus ex
forma ſtatuti in territorio bannientis nihil
acquirere poteſt etiam per ſubiectam perſo-
nam, vt ſeruum, vel filium, ſecundum Ang. &
Rom. in l. Antiſtius. de acquiren. hæred. §. fi.
ergo nec compromittere, quia cũ nihil poſ-
ſideat, nihil etiam habet de quo compromit
tere poſſit. & ſic concluſio prima tutioribus
nititur fundamentis.

Tamen pro concordia opinionum dici
14 poteſt, quod aut † talis eſt perpetuo banni-
tus cum bonorum confiſcatione, aut tẽpus
eſt relegatus. Primo caſu procedit prima opi
nio, Secundo caſu procedit ſecunda, per ea
quæ dicunt Doct. in l. ſi quis arbitratu. ff. de
verborum obligat. in ea quæſt. An ſi poſt cõ-
promiſſum arbitrator fuerit bannitus poſſit
arbitrari. & Specul. in tit. de arbitr. §. differt.
uerſi. quid de bannito, ubi dicit, quod in ban
nitum poteſt compromitti, ſi bãnitus eſt pro
delicto pro quo non ueniunt bona publican
da, ſecus ſi bona veniunt publicanda, per iu-
ra per eum ibi allegata, & quod dicitur de
15 bannito † quod ſcilicet in eum non poteſt
compromitti, idem dicas quod bannitus nõ
poteſt compromittere, iuxta terminos quæ
ſtionis, vt correlatiuorum par ſit ratio; & vt
quod ſtatuitur in vno, cenſeatur ſtatutum &
in alio. l. ſi cum dies. §. penul. ff. de arbitr. l. ve-

teres.ff.de action.emp.& l.cum emptor.ff.de
reſcind.uendit, Euerar.in cent.leg. in loco,a
correlatiuis. numero decimo. & iſta diſtin-
16 ctio ab omnibus approbatur, quia † com-
promiſſa fiunt ratione bonorum, non perſo
narum.licet igitur perſona ſit affecta, non ta
men bona,quorum cauſa fiunt compromiſ-
ſa.Rurſus & aliter pro concordia diſtinguē-
dum eſt, aut bannitus vult compromittere
extra territorium bannientis ſecundum for
mam generalem compromittendi de iure
communi, aut vult compromittere in terri
torio Bannientis. Primo caſu poteſt com-
17 promittere,† & ita intelligitur opinio ſecun
da,non recedendo a fundamentis in ea de-
ductis. quia licet talis bannitus perdat iura
ſuæ Ciuitatis,non tamen amittit iura ciuilia
communia omnium Ciuitatum. dicta lege
amiſſione.§.qui deficiunt.ff.de cap. diminut.
cum alijs diffuſe deductis ſuprà in dicta quę-
ſtio. 16. Secundo caſu ſubdiſtinguendum
18 eſt:Nam † aut vult compromittere ſecundū
ius commune, aut ſecūdum ſtatuta Ciuitatis
Bannientis. Primo caſu poteſt, vt in primo
caſu principali dictum eſt. Secundo caſu ite-
rum ſubdiſtingue, aut enim vult compromit
tere ut actor, aut patitur compromiſſum vt
19 reus. Primo † modo non poteſt, quia ut di
ctum eſt, amiſit iura ſuæ Ciuitatis.item etiam
quia æquiparatur excommunicato, qui ſi-
cut priuatur communione fidelium, capit.
primo, de procurat. ita & bannitus cętu ci-
uium.& ita procedit prima opinio.Secundo
modo poteſt,ne bannum ſibi proſit,cum or
20 dinatum ſit ut ſibi noceat: nam † licet per-
dat iura ſuæ Ciuitatis quo ad commodum,
retinet tamen ea quo ad incommodum,glo.
in l.poſtliminium.§.filius.de captiu.l.tutelas.
§.fina.de capi. dimin. Vbicunque enim po-
teſt conueniri,l.Papinianus exuli, & ibi Do-
ctor.ff.de minor. Bald. in Liuris ordinem.§.
ſed hic quæritur.C.de iuriſdict. omn.iudi.&
in addit.Specul.tit. de competen. iudi. adit.
ver.baunitus. Barto.in l.adulter.in prin.ff.de
adult.Roman. in lege, ſed ſi liberos.de in ius
vocan. & in l. recuſare.§. ſi quis.ad Trebell.
Ange.in diſput.incip.Bononienſis quidam,
Alexand.conſilio ſeptuageſimoſecundo,vo
lumine ſecundo. Hinc dixit Bald.in l.prima,
columna ultima, verſi. quinto quæritur. C.
21 de hæred. inſtit. quod † ſi bannitus non de-
bet audiri, non ualet proceſſus pro eo, ſed
contra eum ſic.quod tenuit & Cardin.in cle
men.conſtitutionem.§.fina.de elect. Bal. ali-
bi in capit.primo,in titu. hic fine lex Cor. &
Alexand.in lege,non ſolum.§.quanquam.de
iniuri.
22. Præmiſſa de bannito non valente † com-
promittere actiue,ſed tantum paſſiue, iuxta
terminos primæ opinionis,intellige vera de
iure ciuili. ſecunda uero opinio, pro qua vt
ſupra dictum eſt,in Rota Bononienſi fuit de-
ciſum,licet Petr.Beninten. hoc non dicat,iu
dicio meo eſt uerissima de iure canonico, q
23 immo † bannitus extra territorium etiam
exiſtens gaudeat beneficio dicti ſtatuti, &
poſſit compromittere actiue, ſi tamen bona
non ſint ſibi confiſcata, ut ſupra dictum eſt,
in uerſ.tamen pro concordia,& hoc per tex.
rotundum in capit. ſecundo, de arbitr. ibi,
non citatum, ubi tex. eſt clarus de ſe, & ibi
24 Abb.in quinto not.dicit,tene menti † quod
compromiſſum factum ab exulāte valet me
ro iure,& in eo not.in fine dicit,plus videtur
probare iſte tex.quod etiam valeat compro
miſſum de rebus, quæ ſunt in loco vbi tunc
morari non poteſt. & intellige, quia banni
tus,propter uerbum,exulās, in tex. poſitum.
ideo & cætera. Reliqua ſuppleas ex dictis ſu
pra qq.15.& 16.

QVAESTIO XXI.

Statutum, quod in caſibus non prouiſis recurratur ad ius commune, de quo iure intelligatur.

SVMMARIVM.

1 *Caſus non prouiſus a ſtatuto debet terminari ſecundum iura Ciuitatis dominantis.*
2 *Statutum,quod in caſu non prouiſo recurratur ad ius commune, non debet intelligi de iure communi, Imperiali.*
3 *Statuto ciuitatis ſubditæ ceſſante, recurrendum eſt ad ſtatuta Ciuitatis dominantis.*
4 *Notarius Ciuitatis dominantis poteſt conficere inſtrumē tum in Ciuitate ſubdita.*
5 *Ciuitas ſubiecta non poteſt uia indirecta ſe eximere a legibus dominæ ſuæ.*
6 *Ciuitas inferior non poteſt per ſuam conſtitutionem præiudicium inferre iuri Ciuitatis ſuperioris.*
7 *Ciuitas inferior non poteſt facere ſtatutum, ne liceat appellare,*

appellare, ſiue habeat primas cauſas, ſiue etiam ſecundas appellationis.

8 *Ciuitas inferior non poteſt ſtatuere contra iuriſdictionem ſui ſuperioris. & 16.*

9 *Caſus omiſſus a ſtatuto quod debeat terminari, ſecundum ius ciuile Imperatorum, non autem ſecundum leges ciuitatis dominantis. & 18*

10 *Verbum, ius cõmune, intelligitur de iure communi Imperatoris Romanorum.*

11 *Imperator eſt totius mundi dominus.*

12 *Hæreticus dicitur aſſerens, Imperatorem non eſſe dominũ totius orbis.*

13 *Statuti verba intelliguntur ſecundum quod ſonant.*

14 *Ciuitas Vincentiæ, quod in caſibus non prouiſis a ſuis ſtatutis debeat regi ſecundum ordines ciuitatis Venetiarum dominantis.*

15 *Prouinciæ omnes, & ciuitates ſubditæ debent ſequi obſeruantiam ciuitatis ſuperioris.*

16 *Ciuitas Vincentiæ ſubdita Sereniſſimo Dominio Veneto non eſt de prouincia Marchia Taruiſinæ.*

17 *Statutum continens aliquod verbum præiudiciale, cenſetur intellexiſſe de ciuitate ſui particularis domini.*

19 *Geſtum utiliter a principio, retractari non debet.*

20 *Statuentium mens inſpicienda eſt.*

21 *Loca inferiora debent regi, & gubernari conſtitutionib. ciuitatis dominantis.*

22 *Ciuitas in præiudicium ſui ſuperioris non poteſt recognoſcere alium in ſuperiorem.*

23 *Confirmatio generalis ſtatutorum nunquam intelligitur vt extendatur ad ſtatutum illicitum.*

24 *Verbum ius commune, non eſt inconueniens, quod intelligatur de iure communi ciuitatis dominantis.*

25 *Verbum ius commune, poſitum in ſtatuto Vicentino, debet intelligi de iure communi Venetorum ratione diſtinctionis iuriſdictionis.*

26 *Venetorum ius dicitur ius commune omnibus ciuitatibus ſibi ſubiectis.*

27 *Actus duo ſufficiunt ad inducendam conſuetudinem, ſiue ſint iudiciarij, ſiue non.*

28 *Conſuetudo uim legis obtinet.*

29 *Conſuetudo dicitur ius non ſcriptum.*

30 *Conſuetudo tollit etiam ſtatutum, licet factum cum clauſula, non obſtante aliqua conſuetudine, ſi ſequatur ſtatutum.*

31 *Diſpoſitio qualibet recipit interpretationem ab eo quod conſuetum eſt.*

32 *Imperator quod ſit mundi dominus, non eſt uerum ſimpliciter.*

33 *Imperator non poteſt ius cauſarum dicere in illis locis, qui ſibi non obediunt.*

34 *Imperator licet ſit dominus totius orbis, dominia tamen particularia ſunt ſingulorum.*

35 *Venetorum dominium eſt liberum, nullum in temporalibus recognoſcit, ſed proprijs legibus regitur, &c.*

36 *Venetorum dominium eſt liberum naturali libertate, & quomodo.*

37 *Veneti cum repræſalijs poſſunt cogere ciuitates exteras ad exequendum ſententias ſuorum tribunalium ſecundum leges Venetas.*

38 *Ciuitas Venetiarum, quomodo regatur.*

39 *Ciuitates ædificatæ in mari communiſſimo omnibus animantibus ſunt eorum qui eas ædificant.*

40 *Referenti non creditur, niſi conſtet de relato.*

41 *Imperatori non licet in locis Veneti dominij iuriſdictionem etiam uoluntariã exercere.*

42 *Imperator non poteſt ponere falcem in meſſem alienam.*

43 *Actus legitimando uoluntariæ iuriſdictionis non poteſt exerceri in aliena ditione.*

44 *Imperator ubi non recognoſcitur de iure uel de facto, nõ poteſt exercere iuriſdictionem etiam uoluntariam in nõ ſuos ſubditos.*

45 *Venetiarum ciuitatem, communem patriam, & nouierẽ Romam hodie dici.*

46 *Ciuitates. non recognoſcentes ſuperiorem' parificantur ciuitati Romanæ.*

47 *Acceſſorium ſequitur principale.*

48 *Imperatori nullum ius competit de iure uel de facto in terris ſubditis dominio Venetorum.*

49 *Ciuitas ſubdita in caſibus a ſuis ſtatutis non prouiſis debet recurrere ad ius ciuitatis dominantis, non autem ad ius imperiale.*

QVAERO vigeſimoprimo. In Ciuitate Vincentię ſubdita Sereniſſimo Ducali Dominio Venetorum extat ſtatutum, quod in caſibus non prouiſis a ſtatutis illius ciuitatis recurratur ad ius commune; Modò occurrit caſus a ſtatuto aliquo non prouiſus, ex quo eſt recurrendum ad ius commune, quæritur quale ſit iſtud ius commune, an ſcilicet ius Imperiale, vel ius Ciuitatis dominantis? Et licet in ſimilibus Doctores diuerſimode ſcripſerint, & multoties ſibi ipſis parum conſtitiſſe videantur, aſſerentibus aliquibus tunc recurrendum eſſe ad ius Ciuitatis dominantis, & aliquibus volentibus caſum occurrentem in defectum ſtatuti decidendum fore ſecundum ius commune ciuile Imperiale: Tamen pro tenui facultate mea, relatis & diſcuſſis opinionibus, quæ ſit ueritas declarabo.

1 Primam igitur ſententiam, quod † ſcilicet in caſu pręmiſſo habeatur recurſus ad Ciuitatem ſuperiorem dominantem, & ſecundum iura illius caſus debeat terminari, poſt Ioan. And. in addit. Specul. in Rubr. de treu. & pace, quæſt. pen. & poſt Bal. in l. cunctos populos. C. de ſum. Trin. & fide cathol. firmiter tenuit Rom. in conſi. 218. incip. præſens caſus, vbi conſultus in materia ſtatuti Piſani dictantis,
2 † quod in caſu non terminato a ſtatuto recurratur ad ius commune, cõcludit, quod ſi intelligeretur de iure communi Imperiali, iſtud ſtatutum eſſet iniquum, & non eſſet ſeruandum, vt pote in præiudicium Florentinę

Ciuitatis dominantis Piſis: ſed in caſu non prouiſo eſſe recurrendum ad conſtitutiones Florentinas,ut ibi per eum,qui quæſtionem diſputat, & ex pluribus rationibus reſidet vt ſupra.Et hanc Rom.opinionem ſequitur,& firmat Corne.conſ.151.incip. in hac conſultatione.per tot.uolu.3. Vbi concludit,quod
3 † ceſſante ſtatuto Piſano non ſit recurrendũ ad ius commune ciuile,ſed ad ſtatuta Florentina,ratione ſubiectionis,& Dominij, reſpectiue. Sequitur Socin. ſen. conſ.81.incip.in præſenti conſultatione.col.1.& ſeq.uolu.1. Cui ſententiæ in ſimili caſu adhæret Deci. conſ.17.incip.Viſo puncto. col. 2. quaſi per totam. & præſertim in uerſi. imò quod plus eſt.ubi loquitur in ſtatuto Terræ Caſtiglioni ſubditæ Florentinæ Ciuitati, & in Notario
4 Florentino conficiente inſtrumentum † in ea Terra, & concludit tale inſtrumentum valere etiam in dicta Terra Caſtiglioni,non obſtante etiam ſtatuto ipſius Terræ,dicente, ꝙ nullus Notarius forenſis poſſit conficere, & facere inſtrumenta in dicta Terra, ſi prius nõ ſit matriculatus in arte, & ſcriptus ĩ archiuio Notariorum dictę Terræ,ex ſupradicta ratione ſubiectionis & Dominij, ut ibi per eum, qui caſus a Decio poſitus eſt in ſtrictioribus terminis,quam præſens de quo agitur, nam in illo concurrit ſtatutum,quod prouidet,& tamen ex eo non infertur præiudicium Ciuitati dominanti,multo minus debet fieri præiudicium Ciuitati Venetiarum ſeu Sereniſſimo Dominio Venetorum dominanti Vincentiæ,ex hoc ſtatuto Vincentino,quod ſpecialiter non prouidet,ſed dat recurſum in caſu non prouiſionis, qui recurſus ſi intelligeretur de iure ciuili communi Imperatorum, eſſet præiudicare Ciuitati dominanti, nam
5 † hac indirecta via Ciuitas ſubiecta, recognoſcendo Imperatorem, ſe eximeret a legib. Dominæ ſuæ, quod minime honeſtum eſt,ut extra de maior.& obedien.capit. cum inferior. de iureiuran. capit. uenientes. Clemen.ne Romani.de elect.& in decreto,vigeſimaprima diſtin.eapit.inferior.in quibus locis clare habetur, & a Doctor. communiter
6 obſeruatur,quod † Ciuitas inferior non poteſt per ſuam conſtitutionem præiudicium inferre iuri ciuitatis ſuperioris, quod fieret, ſi tali ſtatuto admiſſo, ſeu male intellecto recurreretur ad ius Imperiale, non autem ad ius Dominorum Venetorum,ergo &c.

Cui rationi nedum ius Canonicum conuenit, ſed etiam ius ciuile, vt ff. de minor. l. minor autem magiſtratus. & not. Bartol. in lege fina.ff.de aqua pluu.arcen. ſeu in l. ſi cui infra.aliàs incipit,is cuius. ubi concludit † ꝙ 7
Ciuitas inferior non poteſt facere ſtatutum ne liceat appellare, ſiue habeat primas cauſas,ſiue etiam habeat ſecundas cauſas appellationis,ex ea ratione, quia diſponeret circa id quod non eſt iuriſdictionis ſuæ, & ſic ſtatueret contra iuriſdictionem ſui ſuperioris,
quod † facere non poteſt.l.fina. C. de iuriſd. 8
omn.iud. Et hanc eandem Romani ſententiam ſequitur Claud.Aquen.in lege,poſt dotem.numero 111.ff. ſoluto matrimonio, & Marian.Socin.iun.conſilio ſecundo, incip. Deceſſit Ioannes. numero trigeſimoprimo, & ſequen.uolumine primo,& Grat.reſpon. 11.incip.quæritur.numero duodecimo, lib.
ſecundo.Qui omnes Doctores communiter *
hanc conclusionem firmant, quod vbi in ciuitate ſubdita deficiunt propria ſtatuta,in caſu omiſſo recurri debeat ad Ciuitatem ſuperiorem dominantem.

Contrariam autem ſententiam, quod ſcilicet † caſus omiſſus a ſtatuto debeat terminari ſecundum ius ciuile Imperatorum, 9
non autem ſecundum leges Ciuitatis dominantis, & ſic Ciuitatis Venetiarum, tenuit Socin.ſenior ſibi contrarius,conſilio 271.incipien. in præſenti. columna prima, & ſequen. volumine ſecundo. Deci. item ſibi parum conſtans, conſilio 429. incipien. licet in cauſis.numero quinto,& ſexto, & conſilio 469.incipien. Viſa inquiſitione. numero duodecimo. in quibus locis vtrobique teſtatur hanc opinionem Florentiæ ſæpius obſeruatam, atque uſu receptam eſſe. & hanc ſententiam ita firmauit Socin. ſenior in ſupradicto conſilio ducenteſimo ſeptuageſimo primo, vt retractando ea quæ ſupra conſuluit pro prima opinione in dicto conſilio octuageſimo primo, dixerit, quod quando id conſuluit fuit ſibi præſuppoſitum, quod ita erat communis obſeruantia, vt ſcilicet, ex illo ſtatuto Piſano in caſu ſtatuti non prouidentis recurreretur ad ſtatuta Florentina,quod ſi ſibi præſuppoſitum non fuiſſet, aliter(ut ipſe dicit) conſuluiſſet,prout etiam inquit Ludou. Gozadinus conſilio trigeſimoſeptimo,incipien.prima facie. columna ultima, uerſicu.præterea ibi atteſtatur.nume-

ro 14.& Anton.de Pret. in ſuo clyp. paſtor.
nu.20.& 21.vbi refert dicta Decij in d.conſ.
17.& concludit ipſum loqui in diuerſis ter-
minis.& dicit Deci.non citare illud conſ.Ro
ma. quia eius approbet deciſionem, ſed vt
quaſdam rationes ad ſuum propoſitum ac-
commodet,vt etiam facit Socin.ſen.in con-
ſilio 288.incip. circa primam quæſtionem,
num.4.lib.2. Et ſi recte inſpiciantur ea quæ
Claud. Aquen. pro prima opinione, in d.l.
poſt dotem, & Marian. Soci.iun.in præcit.
conſ.2.& Grat. in d. reſpon. 11. pro eadem
prima opinione deducunt, clare cognoſci
poterit Claud. & Marian. illud non firmare
pro indubitato,vt & ipſimet fatẽtur,& Grat.
id potius obiter dixiſſe videtur, quam quod
ipſe id ſentiat, neque pro illa parte vllam ra-
tionem affert, nec contrarijs reſpondet; ex
quibus patet iſtam ſecundam opinionem te
nẽdam,cũ prima a nullo firmiter cõprobeẽ.

Ex eo maxime firmatur iſta ſecunda con
10 cluſio,quia † verbum illud,ius commune,in-
telligitur de iure communi, ſcilicet, Impera-
toris Romanorum.§.ſed ius quidem.uer.ſed
quoties.Inſt.de iure natu.gent.& ciui.ubi Iu-
ſtinianus recenſitis iuribus gentium,& quale
ſit ius ciuile cuiuſque ciuitatis,dicit: ſed quo-
ties non addimus nomen cuius ſit ciuitatis,
noſtrum ius ſignificamus.Sic ergo, cum ſta-
tutum ſupra in quæſtione poſitum dicat, ꝙ
recurratur ad ius commune, & non expri-
mat ad ius commune huius vel illius ciuita-
tis, recurrendum eſt ad ius commune ciuile
11 Imperiale, ex ea ratione, quia † Imperator
eſt totius mundi dominus.l.deprecatio. ff.ad
leg.Rhod.de iac.l.bene a Zenone.C.de qua
driennali præſcrip. Accedit ius Canonicum
in c.conuenior.& ibi glo.13.q.8.firmat Bal.
* in l.1.C.de ſum.Trin.&ita communiter tene
tur,ut late proſequitur Iaſ. in l.cunctos popu
los. in prima Lect.num.6.C. de ſum.Trin.&
fide cathol. ubi late proſequitur pertinentia
ad Imperiale culmen, & Barto.ante eum in l.
apud hoſtes.in 2.colu.ff.de captiu. hoc dixit
12 adeo verum,ut firmet,† hæreticum eſſe ſi ali-
quis diceret Imperatorem non eſſe Dominũ
& Monarcham totius orbis.id enim eſſet cõ-
tra Euang. Luc.3.exijt edictum a Cæſare Au
guſto vt deſcriberetur vniuerſus orbis.igitur
& cætera. Et alibi ſcribit Bald. poſt Senec.
conſ.328.incip.quæritur ſi Rex Romanorũ,
col.3.uol.1.& conſ.300. incip. Ad euidentiã
præmitto.vol.vlt.quod Imperator eſt Prin
ceps orbis, & corporalis in mundo Deus,
quem ſequuntur Alex.conſ.76.incip.in cau-
ſa.col.vlt.circa med.vol.2.& Curt.ſen. conſ.
157.col.3.

13 Stringit fortius,nam † ſtatuti verba intelli
guntur ſecundum,quod ſonant,Anchar.cõ-
ſilio 96.incip. iſta domina. uerſ. non obſtat.
& conſ.441.incip.Viſo puucto.col. fi. & an-
te, conſ. 351. incip.pro maiori.vt etiam late
proſequitur Cate.Cot.in memor.in lit.S,ver
ſicu. ſtatuta debent interpretari.& verſ.ſtatu
to cautum eſt. Sed ſtatuti noſtri uerba clare
dicunt,recurratur ad ius commune,vt in the
mate,ergo non ad ius Dominorum Veneto
rum, ſed ad Imperiale in caſu propoſito re-
currendum eſt.

* Præmiſſis tamen non obſtantibus,prima
opinio uera,& communis eſt, nec ab ea ullo
modo recedendum, quod ſcilicet ciuitas
14 † Vincentiæ in caſibus a ſuis ſtatutis non
prouiſis, debeat regi ſecundum ſtatuta, &
conſtitutiones,& ordines ciuitatis Venetia-
rum ſuperioris dominantis,non autem ſecũ
dum ius commune Imperiale, vt eſt tex. cla-
rus in §.fina.Inſt.de ſatiſdat. ubi dicit Imper.
15 Quod omnes † Prouinciæ, & Ciuitates ſub-
ditæ debent ſequi obſeruantiam Ciuitatis
capitis, & ſuperioris, quod & antea Vlpia-
nus Iuriſconſ.dixit in l. qui ex vico.ff.ad mu-
nicip.qui ex vico ortus eſt, eam patriam in-
telligitur habere cui Reipublicæ ille vicus re-
ſpondet. & glo.ibi, in uer.habere.dicit,quo
ad omnia. Accedit.l.nulli.C.de epiſc.& cler.
vbi Imperator dans formam exequutioni
teſtamenti quando in eo relictum eſt legatũ
in redemptionem captiuorum, nec a teſtato
re eſt deſignata perſona per quam tale lega-
tum diſtribui debeat, in §.ſin autem perſona.
iunc.§. ſeq.dicit, quod Epiſcopus Ciuitatis
exigat relictum, & ſtatim geſtis interuenien-
tibus,rerum quantitatem,& tempus quo eas
ſuſceperit, apud rectorem prouinciæ publi-
16 care debebit.Cum ergo Ciuitas † Vincentiæ
ſubdita ſit Sereniſſimo Dominio Venetorũ,
itẽ & dicta Ciuitas ſit de Prouincia Marchiæ
Taruiſinæ, eiuſque Prouinciæ caput, & re-
ctor, ſit Venetum Dominium: ideo conclu-
dendum,quod in propoſito caſu omiſſionis
ſtatuti ſit recurrendum ad Venetas leges, &
quod ius commune hoc caſu intelligatur ius
Venetorum dominantium; & ſic in ſimilib.

terminis loquitur, & concludit Cum. conſ.
145.incip.videtur prima fronte. Vbi conſul-
uit in ſtatuto Paduano, & terra Mōtis ſilicis,
quod ſcilicet dicta terra in defectum ſui ſta-
tuti regi debeat ſecundũ ſtatuta Ciuitatis Pa-
duæ cui ipſa terra ſubeſt, non obſt:te quod
dicta terra non fecerit claram mentionem
de ſeruandis ſtatutis Paduanis, quaſi quod
expreſſiſſet ſi ſeruari voluiſſet. Nam cum non
poſſit Ciuitas ſubdita ſtatuta condere in præ
iudicium Ciuitatis dominantis. Ancha. in c.
Canonum ſtatuta. de cōſt. in 11. q. prin. verſ.
ego quæro. & late Iaſ. in l. 1. col. 2. ff. de legi.
ad late tradita per Bar. & omnes in l. omnes
populi. de iuſt. & iure. Si aliquod ſtatutum
17 † habeat quod contineat aliquod verbum,
q; poſſit præiudicare, vel videatur præiudicia
le, cēſetur intellexiſſe de Ciuitate ſui particu-
laris Domini, vt per alia uerba in d. con. con
cludit Cum. & late proſequitur Barbat. in cō
ſilio 4. incip. Scribitur. col. 6. uolu. 1. & Bolo-
gni. in conſ. 62. incip. Marinus. col. 1.

Omnia autem quæ pro ſecunda opinio-
ne in præiudicium huius veritatis adducta
ſunt, facilem patiuntur repulſam; tum, quia
Doctores ipſam tenentes in diuerſo caſu lo-
quſitur; tum quia falſum eſt eo modo & ſim-
pliciter intellectum illud, quod Imperator ſit
mundi Dominus. Item & tertiò, quia Domi-
ninm Venetorum eſt liberum, nec Imperato
rem, nec alium ſuperiorem in temporalibus
recognoſcit, ſeu vnquam recognouit. Primũ
18 patet, nam omnes Doctores illam † partem
tenentes loquuntur in ſtatuto Piſano, tempo
re quo illa Ciuitas non erat ſubdita Floren-
tiæ, ſed erat libera, & ſolum recognoſcebat
Imperatorem in communi: quo caſu, cum in
ſubiectione eius ſtatuta fuerint confirma-
ta ex certa confirmantis ſcientia, uidetur di-
ci poſſe, quod in eodem ſtatu confirmata
fuerint in quo erant ante ſubiectionem, &
ſic cum ante ſubiectionem recurſus habere-
tur ad ius Imperiale in caſibus omiſſis, & nō
prouiſis, ſic & in his terminis poſt ſubiectio-
nem, ex ea ratione, quia, cum illud ſtatutum
factum fuerit eo tempore quo fieri poterat,
ſuccedere debet vulgata illa regula, multa fa-
cta tenent, & cætera. l. patre furioſo. ff. de his
19 qui ſunt ſui uel ali. iur. Quod † enim a princi
pio utiliter geſtum eſt, retractari non debet,
licet caſus eueniat a quo actus incipere non
poterat, l. in ambiguis. §. non eſt nouum. ff.
de reg. iur. accedit ius Canonicum in reg. fa-
ctum legitime. de reg. iur. in ſex. & Oldr. cōſ.
247. incip. factum tale eſt. in primo dubio. in
caſu autem noſtro, ut præſupponitur, ſtatu-
tum illud conditum fuit, & præſentatum Se-
reniſſimo Venetorum Dominio poſt ſubie-
ctionem, cum alijs ſtatutis in volumine tunc
deſcriptis, & iſto caſu nulla eſt difficultas tā
ex parte ſtatuentium, quam ex parte Domi-
nij concedentis ſtatuta: nam ſi ſtatuentium
20 † mens inſpiciatur, iuxta tradita per Bar. in l.
contra legem. ff. de legi. non potuerunt Vin-
centini ſtatuentes intelligere, quod ſeruare-
tur ius commune, ideſt ius ciuile Imperiale,
cum ſe ſubiecißent Dominio Veneto libero,
& ſecundum proprias leges viuenti. Immo
caſus eſt citra dubium nedum in iſto, ſed etiā
in primo capite, quando de ipſo ageretur:
nam licet ſtatutum eſſet conditum ante ſubie
ctionem, tamen per ſubiectionem deuenit
ad eum caſum & tempus a quo incipere, &
in quo ſtatui non poterat, & ex conſequenti
eſt nullum, iux. reg. l. pen. ff. de verb. obligat.
cum ſimil. Si vero attendatur mens Domi-
nij concedentis ſtatuta, multo minus tale ſta-
tutum interpretabitur de iure Imperiali: nā
21 † cum loca inferiora debeant regi, & guber
nari conſtitutionibus Ciuitatis dominantis.
d. §. fin. Inſt. de ſatiſdat. ſi per iſtud ſtatutũ eſ-
ſet recurrendũ ad ius Imperiale, Ciuitas Vin-
centiæ non regeretur Venetis conſtitutioni-
bus, & ex conſequenti ſubdita uni recogno-
ſceret etiam alium ſuperiorē, quod eſſet ma-
22 ximum abſurdum. Ciuitas † enim non po-
teſt recognoſcere in ſuperiorem alium quā
verum ſuperiorem in præiudicium veri ſupe
rioris. Bal. in l. 2. §. ſeu uerſ. ſed nunqu id Ciui
tas. C. de oper. liber. & ideo non eſt præſumē
dum Sereniſ. Dominium illud ſtatutum ali-
ter conceſſiſſe, quam intelligendo illud ius
commune pro ſuo iure, licet etiam confirma
23 tio fuiſſet generalis, quia † talis confirmatio
nunquam debet intelligi vt extendatur ad
iſtud ſtatutum illicitum, vt deducit Rom. in
d. conſ. 218. num. 4. ver. Ad hoc autem reſpō
detur. ſequuntur Alexan. conſ. 59. incip. Viſo
inſtrumento. num. 9. uolu. 1. Iaſ. in d. l. omnes
populi. in ſecunda Lectura. num. 36. ff. de iuſt.
& iure. & in l. more. num. 38. ff. de iuriſd. om.
iud. Deci. d. conſ. 17. col. 2. & Hippol. de Mar
ſil. conſ. 10. num. 54. Non eſt inconueniens,
24 quod † iſtud verbum, ius commune, intelli-
gatur

gatur de iure communi Ciuitatis dominãtis,
ex prædictis,vt etiam dicit Socin.iun.d. cõſ.
ſecundo.par.1.num.30.vbi conſuluit in ſimi
li caſu,& in terminis terminantibus, ſcilicet
in ſtatuto terræ Bargæ ſubditæ Florentiæ,
quod dictabat, quod vbi deficerent particu-
laria ſtatuta,& antiquæ cõſuetudines,debeat
recurri ad ius commune, tale ſtatutum ſcili-
cet intelligi non de iure communi Romano
rum,ſed de iure Florentino,quod terræ Bar-
gæ & alijs locis ſubditis Dominio Florenti-
no dicitur ius commune,per d.§. fi. Inſtit.de
ſatiſdat.ſic in caſu noſtro, iſtud ius commu-
25 ne de quo in ſtatuto Vincentino, † debet in-
telligi de iure communi Venetorum ratio-
ne diſtinctionis iuriſdictionis, iuxta termi-
nos.§.ius autem ciuile,& §. ſed ius quidem ci
uile.Inſtit. de iure natur. gent. & ciui. Vnde
ex illis iuribus, ſicut ius ciuile Romanorum
dicitur ius commune omnibus Ciuitatibus,
quæ ſubiacent Romano Imperio, d. l. de pre
catio.ff.ad l.Rhod.de iac. ita ius Venetorum
26 † dicitur ius commune omnibus ciuitatibus
ſibi ſubiectis, & ſic Vincentinæ Ciuitati. Et
hoc eſt quod tenet Socin.ſen.d.conſ. 81.in-
cip.in præſenti conſultatione.in prima & 2.
col.quem refert Socin.iun.d.conſ.2. Et licet
Dec.d.conſ.429.& 469. dicat cõtrariam ſen
tentiam Florentiæ vſu receptam eſſe, non ta
men ob id tollitur communis concluſio ſu-
pra firmata:nam,ut dictum eſt, & ex lectura
dictorum conſiliorum patet, loquitur Deci.
in caſu ſtatuti conditi ante ſubiectionem, &
confirmati in ſuo ſtatu in ſubiectione, dato
quod hoc eſſet uerum, quod non admitti di
xi ſup. Nos autem ſumus in ſtatuto facto, &
præſentato poſt ſubiectionem, quo caſu ra-
tiones proxime dictæ militant.

Immo fortius argumentum retorquetur
27 in contrarium: clarum eſt enim, quod † ad
inducendam conſuetudinem ſufficiunt duo
actus, ſiue ſint iudiciarij, ſiue non, ut poſt gl.
Bart.& alios,concludit Iaſ. in l. de quibus.ff.
de legi.nu. 51.uerſi.in ſecunda parte gloſſæ.
Deci.conſ.222.incip. viſo puncto. nu. 10.&
conſ.441.incip.præſens conſultatio. nu.11.
in l.ut liberos.nu. 11.C.de collat. & in c.1.de
conſuet.cum infinitis alijs, quæ in hanc ſen-
tẽtiam cumulari poſſent.Sed in Ciuitate Vin
centiæ,ſtatutum de quo in themate, vt præ-
ſupponitur in facto, practicatum fuit, quod
illud ius commune intelligatur ius Veneto-
rum dominantium,ergo ex iam inducta con
ſuetudine etiam in hoc caſu ſic iudicari de-
28 bet,cum † conſuetudo nim legis obtineat. c.
conſuetudo.prima diſtin.c.fi.ext. de conſue-
tu.cum infi. ſimil. & ſic ſtylus opponitur ſty
lo in contrarium allegato,& conſuetudo cõ
ſuetudini;qui & quæ cum ita ſeruet, non eſt
quærendum ulterius,habetur enim pro lege,
c.quam graui.de crim. falſi. Gomeſ.in com.
reg.cancel.de ſurrog.collitigan.quæſt.10.in.
fine.ita igitur iudicandum eſt: habetur enim
29 ac ſi eſſet ius,quia † dicitur ius non ſcriptum,
Corn.conſi.107.incip.in hac, lit. M, & N,in
2.par.& ſeruanda eſt.l.minime. & l. de quib.
ff.de legi.clem.dudum.§. verum. & ibi Card.
de ſepultur.c.licet ex ſuſcepto.de foro cõpet.
in tit.de pace Conſtan.in prin. uerſi. ab anti-
30 quo.& ibi Bal.& hoc adeo verum eſt,† vt tol
lat etiã ſtatutum, licet factum cum clauſula,
non obſtante aliqua conſuetudine, ſi ſequa-
tur ſtatutum, vt in caſu noſtro. Bartol. Ang.
Alex.in l.ſi mihi.§.in legatis.ff.de lega. 1. ubi
Alexand.in 4.colu.in uer. Quærit etiam hic
Dyn. infinitas concordan. ad hoc adducit.
& Pau.de Caſt.in l.cum conſuetudo.ff. de le-
31 gi. Nã † quælibet diſpoſitio recipit interpre-
tationem ab eo,quod conſuetum eſt, ut not.
dicit Innoc.in c.olim. de uerb. ſign. & refert
Abb.in c.certificari.de ſepultur.Fely.in c. cũ
M.colu.3.& 4.de conſt.colligitur ex l. vlt. C.
de fideiuſ.ex l.quod ſi nolit.§.quia aſſidua,de
ædil.edic.& ex.l.ſi prius.§. 1. de aq. plu. arc.
ſequitur Deci.in d.conſ.441.num.13.uerſ.&
eſt dictum Innocentij.& in l.ſemper in ſtipu
lationibus.nu. 10. de reg.iur. & in l.1.nu.18.
C.de eden. Cum igitur, ut ſupra dictum eſt,
ita ſit conſuetum, ideo diſpoſitio ſtatuti de
quo in themate, debet intelligi de iure com-
muni Venetorum, & hæc quo ad primam
conſiderationem. Non enim dubiũ eſt quin
conſuetudo poſſit interpretari voluntatem
ſuorum ciuium. l. iam hoc iure. de vulga. &
pup.Barba.quem refert,& ſequitur Paul.Pic.
in l.Titia.§.Titia cum nuberet.nu.58.ver.ſed
non eſt dubium.de leg.2.

Quo uero ad ſecundum caput, ſiue ſecun-
dam conſiderationem, idem dicendum eſt;
32 non eſt enim uerum ſimpliciter, † quod Im-
perator ſit mundi Dominus:nam, ut inquit
pulchre Chriſt.Por.ſuper Inſtit.in tit.de rer.
diuiſ.in glo.ſuper uer.mare.licet vulgo tenea
tur quod Imperator ſit Dominus totius mũ
di,

di,d.l.deprecatio. & d. l. bene a Zenone. debet tamen intelligi quo ad protectionem, & defenſionem, nõ autem quo ad dominium, vt ibi per eum. Vnde dixit not. Bal. in c. olim
33 ex literis. de reſcrip. col. 3. nu. 16. quod † Imperator non poteſt ius cauſarum dicere Romæ, nec in regnis illis citare, quæ ſibi nõ obediunt. nã quo ad obedientiam inſpicitur poſſeſſio, & non merum ius, l. 1. C. de ſum. Trini. & irridet meritò Bart. tenentem, hæreticum cenſeri eum qui neget Imperatorem mundi Dominum eſſe. Si ergo in locis quæ ſibi non obediunt non poteſt ius dicere, nec citare, & Ciuitas Vincentiæ, non ſibi, ſed Sereniſſimo Venetorum Dominio obediat, ergo non ipſius Cæſaris leges, ſed Venetorum placita in dicta terra militare, & ſeruari debent in defectum ſtatutarię ꝓuiſionis. Pro quo facit no. doct. Iaſ. in l. poſſideri. §. ex contrario. nu. 81. ff. de acquiren. poſſeſ. ubi probat, quod licet
34 † Imperator ſit Dominus totius orbis, dominia tamen particularia ſunt ſingulorum, vt ẽt dixit Rolan. a Val. conſ. 88. incip. in cauſa magnifici. num. 28. uolu. 1. & fuit dictum Bar. in extrauag. ad reprimen. in uer. Reges. Alber. in proœm. ff. nu. 9. & alij quos in hanc ſentẽtiam citant, Anton. Gabr. de acq. rer. domin. concl. 3. nu. 8. & 9. & Alpha. in ſuis collecta. iur. collect. 4. ad d. l. deprecatio. & id adeo verum eſt, quod nec in locis liberis, vt hic de quo eſt quæſtio, Reſpublica quæ hoc dominium tenet, eſt Domina rerum ſingularium ſibi ſubiectorum, vt dicit Franc. Sarmen. in tracta. de reddit. eccleſ. par. 1. c. 5. ſub num. 21. uerſ. Imperator enim. uolu. 15. tract. in nouiſ. Vene. edit. pro quo videas Oldr. conſ. 69. & antiq. addit. ad eum, in ver. Imperium. & vide latiſſime Menoch. conſ. 2. nu. 98. cum plur. ſequen. par. 1. ubi ex authorib. quos citat, oſtẽdit illam propoſitionem, quod Imperator ſit totius mundi Dominus, iure diuino, naturali, gentium, & ciuili, non eſſe veram, vide illũ. ergo cum præmiſſa nullam patiantur difficultatem, in caſu noſtro ex conſequenti non admittitur conſideratio talis poteſtatis Imperialis, cum ſimus in dominio nullo modo ei ſubdito, vt infra dicam.

Minus obſtant contraria ex tertio capite,
35 ſeu membro tertio conſiderationis, quia † Sereniſsimum Dominium Venetorum eſt liberum, nec Imperatorem vel alium ſuperiorẽ in temporalibus recognoſcit, ſed proprijs legibus regitur, & conſuetudinibus gubernatur, quas etiam ſuis ſubditis præſcribit in defectum particularium ſtatutorũ. & licet, Bar. in l. hoſtes. ff. de captiu. & poſtlim. reuerſ. numero 4. dicat, quod Veneti dicunt ſe illam libertatem habere ab Imperio Romano, & priuilegio quodammodo precario teneant ab eo, & poſsit priuilegium illud reuocare quando vellet, & Bal. in c. ſicut. l. ult. in 3. col. num. 6. ext. de iureiur. dicat, quod Veneti ſi eſſent rebelles Imperij poſſent priuari eorũ libertate, quia non ſunt liberi niſi per patientiam Imperatoris, vel priuilegium ſpeciale, quod poſſent alij ſucceſſores reuocare, & Alber. de Roſa. in d. l. cunctos populos. C. de ſum. Trin. dicat ſe vidiſſe priuilegium libertatis conceſſæ Venetis ab Imperatore bullatũ bulla aurea: Tamen quidquid prædicti dicãt & ſomnientur, veritas eſt, quod ipſum Illu-
36 ſtriſsimum Dominium † Venetum eſt liberum, & exemptum ab Imperio, etiam abſque priuilegio, & naturali libertate, quam cũ initio vrbis conditæ acquiſiuerunt, populis fugientibus Barbarorum tyrãnidem, & in libertate viuere volentibus ipſam ædificantib. vt in hiſtorijs, & chronicis legitur, quod tẽpore Athilæ factum eſt, anno Domini 454. & ideo tam in Ciuitate Venetiarum, quam in alijs ipſi Ciuitati capiti ſubiectis, eorum iura ipſi Domini Veneti exercent, & eadem iura in ſuis Ciuitatibus habent, quæ Imperator in Imperio, Cur. ſen. conſ. 74. nu. 33. Deci. conſ. 150. col. 2. conſ. 557. col. 2. Pariſ. conſ. 2. col. 2. uol. 2. & Port. Imo. conſi. 106. nu. 19. quod
37 adeo uerum eſt, † vt ſi tractetur de exequenda aliqua ſententia ſuorum tribunalium per iudices alicuius Ciuitatis non ſubditæ, qui velint exequi iuxta leges Imperiales, & non ſecundũ Venetas, ipſi Domini Veneti poſſunt cum repręſalijs, & alijs prouidere contra illam Ciuitatem ſuper iuſtitia ſibi denegata, vt pulchre in contingentia facti conſuluit Cuma. conſ. 141. incip. Domini Iudices Curiæ Foreſtorũ. ubi loquitur in Poteſtate Ciuitatis Lucanæ, ibique tenet, quod dictus Poteſtas tenetur exequi ſententias Venetijs latas ſecundum mores Venetos, & nõ ſecundum ſolemnitates iuris communis, ex ea ratione, quia, dicit ipſe, notorie conſtat Ciuitatem
38 † Venetiarum non regi legibus Imperialib. ſed proprijs ſuis legibus, & potius naturali
* iuſtitia, cuius communem ſentẽtiam; reiecta

ſomniata

ſomniata Alberici opinione,tenet, & ſequitur Mant. ſuper.l.fina.C.de pact.nu. mihi 49. per d.l.hoſtes.ff.de captiu.& poſtlim.reuerſ. & melius probatur in d.l.deprecatio, vbi Imperator met vocat ſe Dominum mundi, legem autem maris, id eſt ſe non habere dominium ſuper Ciuitates in mari exiſtentes, & hanc ſentẽtiam tenet etiam,& firmat Bal. in Rubr.ff.de rer.diuiſ.col.4.motus hac ratione,Quia Ciuitas Venetiarum non eſt fundata in ſolo,ſed eſt ędificata in mari. at de iure gentium & ciuili ſtatutũ eſt,quod † Ciuitates ædificatæ in mari communiſſimo omnibus animantib.ſunt eorum, qui eas ędificãt, l.in tantũ.in prin.ff.de rer.diuiſ. & ſic rectius ſenſit quam in d.c.ſicut, in quo tamen nihil de ſuo dicit,ſed refert Bar.ita tenere, qui etiã Bar.dicit,quod Veneti dicunt,& ſic non facit propoſitionem,ſed relata refert, vnde ei

39

40 non creditur,† niſi conſtet de relato.ad not. in auth.ſi quis in aliquo.C.de eden.Cum ergo Ciuitas Venetiarum ſit fundata in mari, & non in ſolo iuriſdictionali alicuius, merito de iure eſt libera,& non recognoſcit ſuperiorem,nec Imperatorem.& cum Bal. tenet Cæpol.in tract.de ſeruit.ruſt.præd.tit.de mari.ad fin. & late Iaſ. in d. l. cunctos populos. nu.11.& 12.& idem tenuit Iacob. Aluar. in c.1.in prin.in pen.col.quis dicat.Dux.Com. vel Marc.in vſibus feud. & alibi Iaſ. in l. 1.§. nunc uideamus.in 2.not.ff.de noui ope. nũt. & in l.ex hoc iure.in 4.col.ff. de iuſt. & iure. & conſ.70.incip.ſuper vtraque,col.1.& 2.li. 3.& Reſtaur.Caſtal. Peruſ. in tract. de Imperat.q.54.nu. 9. qui multis rationib. affirmat, Sereniſſimam Venetorum Rempublicã nec de iure,nec de facto Imperatori ſubeſſe, ob

41 idque non licere † ipſi Imperatori in illorũ locis,& Ciuitatibus iuriſdictionem,etiam voluntariam, exercere, quod in facti ſpecie cõſultus reſpondit Ruy.conſ.66.vol.3. num.1. per clem.1.§.porrò,de iureiuran.in uer.iuriſdictionem quãcunque &c.quę verba important iuriſdictionem tam uoluntariam,quam contentioſam,ex not.in clem.1.de foro cõ-

42 pet.in uer.omnimodam. non † enim poteſt Imperator ponere falcem in meſſem alienã,

* clem.paſtoralis.de re iudic. & eſt communis opinio vt dicit Ruy.ibi.& loquitur in actu legitimandi, qui eſt iuriſdictionis voluntariæ,

* vt dicunt Doct.communiter in c.per uenerabilem.qui filij ſint legit.vbi Butr. colum.4.& Abb.col.3.& ponit Signor.conſ.221.incip. factum ſic ſe habet.colu.5.& Cuman.conſi. 168.incip.Reuerendus pater,per tex. in Authen.quib.mod.natur.effic.ſui.§.generaliter.

43 qui actus † non poteſt exerceri in aliena iuriſdictione,de iuriſd.omn.iud.l.fina. de conſtit.c.2.lib.6.ſequitur Pariſ.conſ.2.uol. 2.nu. 14.15.cũ plur.ſequen.vbi poſt multos quos in hanc ſententiam citat, poſt Paul. de Caſt. & Alex. concludit,nu. 20. quod in locis, &

44 territorio in quo Imperator † nõ recognoſcit,ſiue de iure, ſiue de iure,ſiue de facto, nõ põt exercere iuriſdictionem, ẽt volũtariam, in non ſubditos. Cum ergo in Sereniſſimo Venetorum Dominio non recognoſcatur Imperator,nec de iure, nec de facto quo ad ſubiectionem,ut dicit etiam Ant.Gabr. con cluſ.ſuar.li.5.tit.de acquir.rer.domin. concl. 3.num.11. & 12. ſequitur tale ſtatutum non poſſe ſuppleri per leges Imperiales., quia eſſet dare iuriſdictionem Imperatori in alienis Terris,quod non eſt admittendum,ut ſupra. qua ratione eſt factum,vt Fulg.conſ.62.inci. ſtante ſtatuto.col.2.& Cum.conſi.72. incip.

45 viſis pactis.in fine,† Ciuitatem Venetiarum communem hodie dixerint patriam, & Ful. ubi ſup.eam nouiorem Romã uocat, dicẽs, nouiorem Romam intelligo Rempublicam Venetorum, qui in ſuæ ditioni ſuppoſitos nouioris Romæ prærogatiua lætantur. Ciui

46 tates † enim non recognoſcentes ſuperiorẽ parificantur Ciuitati Romanæ, Alex. in l.1. ad l.Iul.maieſt.per not.per Bar.in l.2.eod.tit. & eam etiam communem patriam eſſe dixit Gomes Hiſp.in §.fuerat.nu.5.Inſt.de action. quod etiam firmat Menoch. in ſecundo reſpon.cau.finar.nu.63.&cõſ.75.nu.98.uol.1. Cum ergo ſit ipſa talis,igitur omnes Ciuitates illi ſubditæ ſecundum leges, & conſuetudines ipſius regi debent, nam acceſſorium

47 † ſequitur principale. c. acceſſorium. de reg. iur.in 6.cum ſim. & ratione ſubiectionis ita concludendum eſt,iuxta not. per Deci. in c. Eccleſia Sanctæ Mariæ.nu.18.de conſtit. nõ enim,ut & ſupra deductum eſt, rationi conſonum eſt ut una Ciuitas, uni Principi ſubiecta, ſecundum leges alterius Principis regeretur,& viueret.pro quo facit not. conſ.Maria,Soci.iun.100.incip.pro habenda. uol. 2. col.4.nu.10.uer.nam Imperialis Comeſ.vbi

48 per multa concludit, † Imperatori nullum ius competere,nec de iure, nec de facto in

Terris

Terris ſubditis Dominio Venetorum, & loquitur in caſu qui occurrit in Ciuitate Paduæ, ut ibi per eum, qui teſtatur hanc eſſe cõmunem opinionem, quod etiam late proſequitur Rolan. d. conſi. 88. num. 28. uol. 1. vbi multa ad caſum noſtrum facientia obſeruari poſſunt.

Prædictis igitur poſitis ꝓ ſolutione obiectorum, multis alijs omiſſis quæ a Docto. paſſim in hanc ſententiam cumulantur, maxime in illa quæſt. an & quomodo intelligatur quod Imperator ſit mũdi Dominus, quã tantummodo tetigi quatenus facit ad propoſitum noſtrum, remanet firma concluſio,
49 Quod Ciuitas † ſubdita in caſibus a ſuis ſtatutis non prouiſis debet recurrere ad ius Ciuitatis dominantis, pro deciſione, non autẽ ad ius Imperiale, præſuppoſito etiam ſtatuto de quo in themate. Et ſic ſtatutum illud Vincentinum debet intelligi de iure communi Venetorum, non autem de iure communi Imperatorum: Concurrentibus maxime in cauſa agitata multis fauorabilibus circunſtantijs ex parte petentis recurſum ad ius cõmune Venetorum, quæ hic aliter non recenſentur, & ex proceſſu in facto reſultant. & ita iudicatum fuit in Excellentiſſimo Conſilio de Quadraginta pro excellenti Phiſico Domino Cornelio Blanco, ſub die 26. Nouembris, M. D. LXIX.

QVAESTIO XXII.

Minor an ratione iuramenti excludatur a beneficio reſtitutionis in integrum. Quid etiam ſit in muliere tam pro ſe contrahente, quam pro alijs interueniẽte. Certioratio an in vtroque requiratur de beneficijs ſibi competentibus, & quomodo excludantur.

SVMMARIVM.

1 *Ordo eſt figura ſubſtantiæ cuiuſcunque rei, & nihil conſtat ſine ordinis compoſitione: ex illo enim breuis inſurgit rerum omnium diuiſio, quæ ſolet rem clarã & apertam reddere.*

2 *Certioratio de beneficijs minori, & mulieri competentibus in contractibus cum ipſis celebratis expreſſe interuenire debet, alias contractus non valet.*

3 *Minores præſumuntur ignorare beneficia ſibi a iure competentia.*

4 *Certiorandus de iure ſi non eſt certioratus in contractu non præſumitur cogitaſſe de beneficijs ſibi competentibus, & ſic ipſis renuntiaſſe.*

5 *Renuntiatio generalis quando ſufficiat uel non.*

6 *Ignorantia probabilis præſumitur in muliere, quando tractatur de remiſſione uel abdicatione iuris ipſi competentis ſeu competituri, niſi ſuerit certificata.*

7 *Minor & mulier æquiparantur in ignorantiæ præſumptione.*

8 *Certioratio in muliere contrahente eſt neceſſaria, ne beneficia illi per legem indulta per ſimplicem renuntiationem eluſoria redderentur.*

9 *Certioratio beneficij reſtitutionis in integrum quod non ſit neceſſaria, adhoc ut minor iurans excludatur a beneficio reſtitutionis in integrum.*

10 *Iuramentum repræſentat minorem eſſe maiorem. & 13*

11 *Iurans non requiritur quod ſciat, ſed ſufficit quod iuret ſuper facto, & datur ratio.*

12 *Iuramentum quem effectum operetur.*

14 *Ius ciuile non attenditur vbi agitur de contractu iurato, ſed ius canonicum, propter peccatum periurij uitandum.*

15 *Contractus factus per minorem cum iuramento ſine curatore ualet de iure canonico, etiam quod ſtatutum prohiberet fieri contractus per minorem ſine curatore.*

16 *Iuramentum firmat contractum aliàs de iure communi inualidum.*

17 *Minor propter defectum ætatis præſumitur ignorare beneficium reſtitutionis ſibi competere.*

18 *Actus non obligat eum qui renuntiat iuri, quod dubitat ſibi competere.*

19 *Iuramentum non porrigitur ad id quod quis ignorat.*

20 *Minor licet propter iuramentum reputetur maior, non per hoc ſibi auſertur beneficium reſtitutionis in integrum.*

21 *Reus ſi deferat iuramentum actori, an ſibi debeatur talis res, non per hoc intelligitur renuntiare exceptioni quam ignorabat ſibi competere tempore renunciationis.*

22 *Obſeruantia communis eſt attendenda.*

23 *Opinio magis communis in iudicando ſeruanda eſt.*

24 *Iuramentum ubi interuenit, præſumitur quis accedere deliberatus.*

25 *Iuramentum quo modo iuranti præiudicet.*

26 *Certioratio tanquam ſolemnitas extrinſeca non præſumitur.*

27 *Sacramentum ſupplet defectum ignorantię minoris.*

28 *Minor ſemper ex iuramento obligatur, ſiue interueniat authoritas curatoris, ſiue non.*

29 *Iuramentum addit forum foro.*

30 *Iuramentum operatur ut actus ſuper quo interponitur valeat omni meliori modo.*

31 *Statutum non poteſt infringere uires iuramenti, quia eſt res ſpiritualis, nec laicali prouiſioni ſubiacet.*

32 *Statutum concernens periculum animę inſertum inter cætera ſtatuta confirmata a Papa, non cenſetur approbatum, niſi ſpecialiter & expreſſe confirmetur.*

33 *Statuta confirmata a Papa, dicuntur Papalia.*

34 *Statutum præſumens dolum poteſt tollere uires iuramenti, ſi non directe, ſaltem per indirectum.*

35 *Iuramentum quando non liget minorem.*

36 *Iuramentum quo caſu ſuppleat ætatem, ſed non tollat remedium maioribus competens.*

Iuramentum

37 *Iuramentum quando non præiudicet minori aſſerenti ſe maiorem.*
38 *Certioratio Vellciani quod non requiratur in mulierę pro alio intercedente.*
39 *Iurans cenſetur cogitaſſe, ſi non in ſpecie, ſaltem in genere, ſe nullo beneficio, ſi quod ſibi competeret, vti poſſe.*
40 *Statutum prohibens mulieres contrahere, non comprehendit mulieres contrahentes nomine alterius, quia tũc ceſſat ratio ſtatuti.*
41 *Mulier intercedens pro alio quando non iuuetur Velleiano.*
42 *Iuramentum eſt de iure diuino, & innititur iuri naturali.*
43 *Iuramentum habet uim certiorationis.*
44 *Iuramentum facit ut diſpoſitio extendatur ad caſum non cogitatum.*
45 *Certioratio beneficij l. 2. C. de reſcinden. uend. an competat minori, mulieri, & ruſtico.*
46 *Mulier contrahens matrimonium in proprio domicilio non debet certiorari de ſtatutis domicilij mariti.*
47 *Mulier iurans non uenire contra contractum videtur renuntiaſſe beneficijs ſibi competentibus, quamuis illa ignorauerit, & certiorata non fuerit.*
48 *Extenſio etiam ad incogitata de facto quando fiat.*
49 *Clauſula, omni iuris & legum auxilio, non purgat errorẽ & ignorantiam facti, niſi ſit ſpecialis.*
50 *Iuramentum ad hoc ut obliget debet eſſe præſtitum ex certa ſcientia, non per errorem.*
51 *Iuramentum dolo præſtitum non obligat de iure Canonico. & aſſignatur ratio.*
52 *Iuramenta omnia ſunt inualida propter errorem.*
53 *Dotatio facta per fratrẽ ſorori, qui ignorabat ipſam prius dotatam fuiſſe a patre, licet iurata, tanquam erronea, prætextu erroris reuocanda uenit. & aſſignatur ratio.*
54 *Aſſertio minoris facta cum iuramento per errorem poteſt reuocari. & datur ratio.*
55 *Iuramentum mulieris de non contraueniendo debet relaxari, vbicunque re ipſa apparet læſio, & iniquitas.*
56 *Abſolutio a iuramento debet de iure, & æquitate concedi, ne iuramentum ſit iniquitatis vinculum.*
57 *Abſolutio a iuramento debet peti priuſquam iurans contrauenerit iuramento.*
58 *Abſolutio a iuramento peti non poteſt, ſi fuit ſponte præſtitum, & ſine fraude recipientis.*
59 *Citatio an ſit præmittenda ad petendam abſolutionem a iuramento.*
60 *Abſolutio a iuramento, quem effectum operetur.*
61 *Citatio in abſolutione a iuramento quando requiratur, diſtinguitur.*
62 *Certioratio an probetur per aſſertionem inſtrumentalem.*
63 *Verba enuntiatiua non probant.*
64 *Sanitas mentis in teſtatore non probatur, ex eo quod notarius in teſtamento dicat, Sanus mente, &c. & aſſignatur ratio.*
65 *Notario non adhibetur fides in his in quibus verſatur eius laus uel opprobrium.*
66 *Mulier de conſuetudine habetur pro certiorata ex eo ſolo quod notarius in inſtrumento ponit certiorationem.*
67 *Stylus, & vſus in omnibus attenditur.*
68 *Notarius cenſetur rogatus apponere in inſtrumentis clauſulas ſolitas, & conſuetas.*
69 *Notarius non præſumitur apponere ex ſuo capite clauſulas in inſtrumentis.*
70 *Notarius ante rogitum tenetur inſtrumentum partibus legere, & interrogare an intelligant, quod ſcriptum eſt, & an uelint quod de contentis conficiat inſtrumentum.*
71 *Notariorum ignorantia ſæpe mundum deſtruit, & conſcientias contrahentium in periculo ponit.*
72 *Notarius an poſſit interrogari, quid ſit Velleianum.*
73 *Ars omnis exercitatione recipit incrementum.*
74 *Practica Regni Neapolitani circa renuntiationes mulierum.*

QVAERO vigeſimo ſecundo, An minor vel mulier occaſione iuramenti excludantur a beneficijs a iure ipſis concesſis? & vt ordinate procedamus in hac vtili, & pra-
1 cticabili quæſtione, cũ † ordo ſit figura ſubſtantiæ cuiuſcunque rei, & nihil conſtet ſine ordinis compoſitione, vt ſcribit Bal. in conſilio ſciſin. poſito ſub rubr. ſi quis aliq. teſta. prohib. in 2. col. reaſſumptus a Iaſ. in præfat. ad titu. C. de iure emphyt. & relatus a Catel. Cot. in ſuis memor. in lit. O, in ver. ordo. in prin. ex illo enim breuis inſurgit rerum omnium diuiſio, quę ſolet rem claram, & apertã reddere. c. ſuper literis. de reſcri. gl. in proœ. Inſti. §. eadem. Crauet. in proęm. tract. de antiq. temp. relatus a Meno. cum Neguſ. & Neuiz. in proęm. tract. de arbitr. iudi. in fine. igitur tria in hac quæſtione ordinate venient proponenda, & declaranda.

Primum, an certioratio de beneficijs minori, & mulieri competentibus in contractibus cum ipſis celebratis interuenire debeat, ita vt contractus aliàs non valeat.

Secundum, an certioratio reſtitutionis in integrum ſit neceſſaria, ad hoc vt minor iurans excludatur ab ipſius beneficio.

Tertium, an certioratio Velleiani in muliere pro alio intercedente cum iuramento requiratur.

2 Quo ad primum dicas, certioratione † de beneficijs minori, & mulieri competentib. in contractibus cum ipſis celebratis expreſſe interuenire debere, aliàs contractus non ualet. ratio eſt, nam in minore præſumitur ignorantia. l. ſi quis patrem. verſ. proinde. ff. ad Macedon. ex qua ignorantia præſumpta iura præſumunt ipſum de facili circumſcribi poſſe. l. 1. ff. de minor. & idem iura conſiderant in muliere, quod præſumatur facile decipi poſſe, vt in §. his conſequens. in Authẽ.

de æqual.dot. & alibi habetur,quod minor,
& mulier præſumuntur ignorare ſuum, ſeu
iura eis competentia.il.2.in fi. ff.de iure fiſci.
iunc.glo.in ver.poſſit,vbi tex. enumerãs per
ſonas quibus non obeſt error, in fine ponit
mulierem,dum dicit, vel propter ſexum fœ-
mineum. & licet nullam de minore mentio-
nem faciat,tamen gl.in d.uer.poſſit,ſupplet,
dicens,vel etiam per ætatem. & allegat con.
cor.vt ibi per cam.pro quo facit lex.1.ad fi.
ff.de eden. dum dicit, eis qui ob ætatem vel
ob ſexum lapſi non ediderunt, uel ex alia iu-
ſta cauſa ſubuenitur.iunc. gl. in uer. eis. & in
ver. ſexum. & l. cum de indebito,§.ſi autem
is.ff.de probat.not.glo. in §.1. in uer. ſciens.
in Auth.de inceſ.nupt.vbi hoc etiã no.Ang.

Ex hoc igitur minor, & mulier contrahẽ
tes, & renunciantes omnibus beneficijs eis
competentibus debent expreſſe certiorari,
quæ ſint illa beneficia, puta, quid ſit Velleia-
num, quid ſit beneficium reſtitutionis in in-
tegrum,cõdictionis indebiti, uel ſine cauſa,
3 & ſic de ſimilibus,† Alioquin, cum ipſi pręſu
mantur ignorare, quę ſint illa iura,non valet
renuntiatio niſi certiorentur, vt per Alexan.
conſ.126.incip.Viſo proceſſu.col.ult.uol.7.
ſub num.6.verſ.ſed ita eſt, quod minor, &c.
* & eſt communis Doct. opinio in l. ſciendũ.
ff.de verb.obligat.quam maxime ibi ſequun-
tur Rom.Alex.& Iaſ.poſt glo.in l.fi.§.fi.ff.ad
Velleian.in ver.non vſuram. Nam, quia tex.
ibi dixerat, quod mulier intercedens pro
alio cauere debebit exceptione ſe non vſurã,
dicit glo.& hoc accipe ſi eſt certiorata de be
neficio ſibi competenti,alias non, & allegat
l.cum Aquiliana. ff. de tranſact. vbi dicit Iu-
riſconſ.conſenſum contrahentium non ex-
tendi ad ea,de quibus non eſt cogitatum. ex
quo tex.vult inferre glo.certiorationem eſſe
4 neceſſariam: quia † ſi certiorãdus de iure nõ
eſt certioratus in contractu, non præſumi-
tur cogitaſſe de beneficijs ſibi competentib.
& ſic ipſis nõ renuntiaſſe,quod etiam firmat
lex fi.C.eod.titu.ad Velleian. Et hoc tenent,
Dyn.Bart.Rom,Alex,& Iaſ.in l. in repudian
da.per illum tex.ff.de acq.hæred. dum dicit,
in repudiãda hereditate,ſupple tu,& in adeũ
da,prout ſupplet ibi glo,1,uel legato, certus
eſſe debet de ſuo iure is qui repudiat, quia
lex conſiderauit præiudicium adeuntis, vel
repudiantis,ideo requirit certiorationem.

Hanc eandem opinionem tenent, Cyn.
Bal.& Saly.in l.2.C.de reſcin.uendit. & Bal.
in l.1,in Lect. antiqua. ff. ſi quis in illis voca.
non ier.& poſt eum Bartho. Socin. ibi, in fi.
dum (reſtringendo communem opinionẽ
5 Doct.de qua ibi, quod † ſcilicet ſufficiat ge-
neralis renuntiatio)dicit,prædicta tamẽ pro
cedunt,præterquam in his,quæ habent pri-
uilegium ratione ætatis,ſexus, uel imbecilli
tatis,quia tunc requiritur ſingularis renũtia-
tio præcedente certioratione beneficij, per
d.l.fi.in fi. ff. ad Velleian. & hoc alibi firmat
idem Bal.in c. cum in iure.de offi.deleg.col.
vlt.ſub nu. 17.uerſ. Et vnũ ſcias. vbi poſtquã
poſuit, quid in iſtis certiorationib. ſeruetur
de conſuetudine notariorum,ſubdit:Et vnũ
ſcias,quod in mulieribus, & minorib. requi
ritur certificatio, aliàs præſumuntur ſpecia-
lia iura ignorare.& hoc firmat per gl. ſolem
nem in d.l.ſciendum. in qua ſententia fuit &
Abb.in c.ſi diligenti.de foro competen.col.
4.ſub nu. 9. vbi poſita quæſtione, an mulier
poſſit renuntiare Velleiano,poſt med. num.
declarando dicit.hoc intellige quando mu-
lier fuit certiorata de priuilegio ſibi compe-
tenti,alias renuntiatio non valet,quia nõ in-
telligitur renuntiare ei,quod ignorat,allegat
d.l.ult.ad Velleian.glo.& Bar. in d.l.ſciendũ,
l.tres fratres.ff.de pact.l.ſi ſoror.C. de collat.
c.placuit.38.diſt. & c.gratia. de reſcr. in 6.&
iſta eſt cõmunis opinio nedum Legiſt. in d.l.
ſciendum.& in alijs locis præcitatis, ſed etiã
Canoniſt.in d.cap.ſi diligenti. vt ibi reſtatur
Fely.col.mihi.3.uum. mihi 17.uerſ. nunquã
tamen.Vbi dicit omnes ibi tenere non uale-
re renuntiationem mulieris niſi fuiſſet certi-
ficata de natura beneficij Velleiani, per glo.
in uer.interrogetur.in §.igitur.in Authen.de
ſanctiſ.epiſc.& per d.gl. in uer. non vſuram.

Hanc eandem ſententiam probauit Dec.
poſt Bal.in l.pen.col.6.uerſ. poſtremo nota.
C.de pac.quam etiam conſulendo tenuerit,
Pau.de Caſt. conſ. 411. incip. Viſo facto &
dubijs, in primo uolu. nouiſ. Signorol.ante
cum conſi.250.incip.ſuper dubijs, ſeu quæ-
ſtionibus.col.5.nu.13.verſ. pręterea cum tra
6 ctatur.ubi dicit, quod † quando tractatur de
remiſſione vel abdicatione iuris competen-
tis ſeu competituri mulieri,præſumitur pro-
babilis ignorantia,niſi illius iuris fuerit certi
ficata,idem etiam conſuluit Fulgoſ.cõſ.237.
incip.Finus Guidonis.col.2.in fine.uer. ſupe
reſt tertia deliberatio.& Alex.conſ.89. inci.

viſo

viſo puncto & inſtrumentis.col.4. verſi.nec
huic reſponſioni obſtat iuramentum.& ver.
Et licet in inſtrumento dicatur.in finc.uol.2.
& alibi idem Alex.conſi.27.incip.viſo libel-
lo.col.2.ſub num.8.in prin.uer.licet aliàs vbi
non interuenit iuramentum requiratur cer-
tioratio.vol.1.Signor.in d.conſi.250.exten-
dit iſtam concluſionem procedere etiam ſi
iuramẽtum interuenerit, cui ſubſcribit Fulg.
in præcit.conſi.Bologn. conſi. 45.col.2.vbi
concludit requiri certiorationem beneficio-
rum,& iurium competentium, etiam ſi iura-
mentum interuenerit, alioquin renuntianti-
bus non oberit renuntiatio, &.dictum Sign.
ſequitur etiam Hippol.in repetit. rubr. de fi-
deiuſ.num.38.In hoc tamen ſubſiſte,quia in
contrarium eſt communis opinio, vt infra
latius dicam in ſequentib, propoſitionibus,
ſeu membris quęſtionis, & hoc ex vi iuramẽ
ti,quod facit actum ualere eo modo quo po
teſt.l.cum pater.§.filius matrem.de leg. 2.
7 Non omitto tamen,quod † licet in igno-
rantiæ præſumptione minor,& mulier ęqni
parentur, ita quod in utroque cadat conſide
ratio certiorationis,ut ſupra dixi,num. 2. ta-
men ignorantia tanquã conſiderabilior, ma
gis tolcratur in minore, quam in muliere.l.
regula:poſt prin.ff. de iuris & facti ignoran.
quam ad hoc not.Iaſ.in d.l.ſciendum. col.
1 4.uerſ.Secundo pro iſta parte.ff. de uerbo.
oblig.pro quo eſt clarus tex.in l.quamuis in
lucro.C.de iur.& fac.ignor. vbi tex.clarus.&
alibi tex.in l.ult.in prin. ubi expreſſe Salyc.ff.
ad Velleian.dum ibi dicit tex.nec enim loco
minoris vigintiquinque annis circumſcri-
pti per omnia habenda eſt mulier, & tex.in
l.ſi apud minorem.ff.de minor.& facit quod
not.Bal.in c.cum contin gat.uer.Quæro quã
do mulier.de iureiuran. pro quo vide bonã,
& amplam gloſſam in c.turbatur nauicula.1.
q.4.ſuper uer.omnis ignorantia, quæ multi-
pliciter diſtinguit ſuper ignorantia iuris &
facti,& concludit, quod non ſic ſubuenitur
in omnibus mulieri,ſicut minori,vt per eam
8 ibi.Reſtat igitur,quo ad primum, † certiora-
tionem neceſſariam eſſe,ne beneficia illis a le
ge indulta per ſimplicem renuntiationẽ elu-
ſoria redderentur, ut dicunt gloſ. apoſt.ad
Bar.& cæteri in d.§.fi.l.fi. ad Velleian. & no-
uiſſime Burſ.conſi.115.num. 20. lib. 1. vt &
ante eum in muliere pro alio fideiubente,
poſt Bar.dicit Couar. ad c.quamuis.de pact.
in 6.§.3.2.par.relec.num.5.in prin. Si autem
præcedat certioratio beneficiorum ſibi com
petentium,tenet renuntiatio, ſiue fiat in iudi
cio,ut in §.pen.d.l.fi.ad Velleia.ſiue extra iu-
dicium,de conſuetudine,ut dicunt Doct.in l.
fi.C.ad Velleian.quidquid in contrarium ſit
de iure,ut poſt Imo.in c.ex reſcripto.de iure-
iuran.dicit Couarr.ubi ſuprà,uerſ.Immo ſe-
cundum conſuetudinem,& hæc quo ad pri-
mum caput,in quo non eſt dubium, ex præ-
miſſis.

Quo uero ad ſecundum caput quæſtionis
maior eſt dubitatio.& Bar.in l.ſciendum, ff.
de verb.oblig.num. 8.& 9.uidetur determi-
9 nare,quod † certioratio beneficij reſtitutio-
nis in integrum non ſit neceſſaria,ad hoc vt
minor iurans excludatur a beneficio reſtitu-
tionis in integrum,quod & ibi tenet Ang.in
repetit.idem tenent,Bar.Ang.& Pau. de Ca-
ſtro in auth. ſacramenta puberum. C. ſi ad-
uer.uendit.alibi Bar.in l.2.C.de reſcin.uend.
Bar.Fulgoſ.& Caſtren. in l. ſi duo patroni.§.
idem Iulianus.ff.de iureiuran.Bal.in l.1.C.de
reb.credit.& in l.1.C.ſi aduerſ.uendit. Ang.
in l.qui iure militari.per illum tex.ff.de teſta.
mili.Cum.& Rom.in d.l.ſciendum.Archid.
& Io.And.per illum tex. in cap. quamuis.de
pact.in 6.
10 Ratio huius concluſionis eſt, quia † iura-
mentum minorem ipſum maiorem eſſe re-
præſentat,ut not.glo.in l. 2. C.de reſcinden.
uendit. ſed in maiore non cadit certioratio,
vt ipſa glo. concludit,per d.auth.ſacramen-
ta puberum. ergo & cætera. & iſta eſt com-
* munis opinio,vt teſtatur Alex. in conſi. 27.
incip.viſo libello producto. col. 2.uerſi.pro
hoc facit.& pro ipſa Bart.in d.l.ſciẽdum.nu.
9.refert ſe ita contra Dynum conſuluiſſe,
prout patet in eius conſi. 90. incip. Punctus
generaliter proponendus.col. 2. Bart. ad ita
11 tenendum motus fuit ex hoc,Quia † non re
quiritur,quod iurans ſciat, ſed ſufficit, quod
iuret ſuper facto. Ratio dicti eſt, quia iuràn-
do ſuper facto excludit ab omni iure, quod
ex illo facto procedere poteſt. Ex quo ergo
minor iurat non contrauenire contractui,in
telligitur iurare non venire contra omne il-
lud quod poterit ex illo facto reſultare.& ſic
non eſt neceſſaria certioratio, quod probat
Bar.per dict.l.ſi duo patroni.§. Iulianus, & l.
duobus.§.ſi quis iurauerit. ff.de iureiura.quæ
iura licet non ita explicite probent intentio-

nem

nem Bar.faciunt tamen in hoc, quod iurans
non tuetur aliqua exceptione , ſeu actione,
ſed omnino excluditur.

Firmatur ulterius iſta concluſio per tex.in
d. auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſ.
vendit.in illis uerbis,ſuper contractibus non
retractandis.& in illis, inuiolabiliter obſerue
tur. ubi iuramentum fuit interpoſitum ſuper
facto negatiue retractando,ut dicit ibi Bart.
quod ſi debet iuxta terminos illius tex. inuio
labiliter obſeruari, ſequitur quod non com-
petit reſtitutio, etiam ſi non præceſſit certio-
ratio.& ita illum tex. ponderat Bart. in d.l.ſi
duo patroni.§.Iulianus.& in d. authen.ſacra
menta. † cum enim interuenit iuramentum
12 non habetur amplius in conſideratione per-
ſona iurantis, ſed ipſum ſolum iuramentum,
cui eam vim iura tribuunt,nulla habita ratio
ne certiorationis minoris : p̄ſuppoſita enim
eius ignorãtia,& imbecillitate, plus tribuunt
obſeruationi iuramenti, quam fauori ætatis,
per not.in d.c.quamuis.

Corroboratur etiam iſta ſentẽtia ex hoc,
quod etiam ſupra tetigi, numero 10. quia
† iuramẽtum repræſentat minorem eſſe ma-
13 iorem uigintiquinque annis,vt l.quiſquis.C.
de reſcin.vendit. & l.1. ff. de action.emp.per
quæ iura ita dixit glo.in d.l.2. C. de reſcind.
vendit. in glo. magna. circa med. verſ. ſecus
dico in minore. Accedat gl.iur. Canon.in c.
cum cauſam.de empt.& vendit.in glo.ſuper
uer.reſtituerent.circa med.verſ.Et hoc verũ.
Tum ſic. Maior excluditur a beneficio reſti-
tutionis in integrum,minor ob iuramentum
efficitur maior , ergo excluditur a beneficio
reſtitutionis in integrũ.ita, licet ſub alijs ver-
bis,argumentatur Bald.in d.L.1.in fine. C.de
reb.credi.ut ibi per eum. Cui adſtipulatur vr
gens ratio:Nam † clarum eſt, quod ubi agit̃
14 de contractu iurato non attenditur ius ciui-
le,ſed ius canonicum,propter peccatum per
iurij vitandum , caſus eſt in c.licet mulieres.
de iureiuran.lib. 6. ubi Papa corrigens factũ
iudicum ſecularium reſtuuentium mulieres
aduerſus iuramentum legitime præſtitum,di
cit:Nos animarum periculis obuiare uolen-
tes,eoſdem iudices ad ſeruãdum hoc ius Ca-
nonicum per locorum ordinarios cenſura
eccleſiaſtica decernimus compellendos. &
gl. Ioan.And.ibi ſuper uer. ius Canonicum,
allegat ſimilem tex.in c.cum quidam. de ex-
ception.& in ca. decernimus. de ſenten. ex-
commun.in d.c.quamuis. de pact. in 6. & in
c.2.de foro competen.eo.lib.& infert.& ſic
Papa tollit legem etiam quo ad forum ſecu
lare.pro quo ſe remittit ad uot.per ſe in c.2.
15 de reg.iur.in 6.Sed de iure canonico † con-
tractus factus per minorem cum iuramento
ſine curatore valet.c.cum contingat.de iure-
iuran. etiam quod ſtatutum prohiberet fieri
contractum per maiorem ſine curatore , &
eius forma non ſeruata contractus non vale
ret de iure ciuili, per l.non dubiũ. C.de legi.
ergo minor contra ipſum venire non poteſt
prout not.Ioan.And. in addit. Specul.in tit.
de ſenten.§.vt autem.in addi.incip. Ad hæc,
poſt Iacobum de Beluiſ.in diſput.inci. Lege
Peruſina.quem ipſe allegat. de quo per Fed.
de Senis in conſi. 112. Rom.conſ.12.Caſtr.
conſ.59.incip.Viſis & conſideratis. Alex. in
l.fi.ff.qui ſatiſd. cogant. cum multis concor.
per eum ibi adductis.& in conſi.27.incip.vi-
ſo libello.col.3.uerſ.nono confirmatur.

16 Vlterius pro iſta ſententia facit,quia † iu-
ramentum contractum firmat, qui aliàs de
iure communi inualidus eſſet.c. cum contin-
gat.ex.de iureiur.c.mulieres.eo.tit. in 6.Bar.
in l.ſi quis pro eo.uerſ.tertio dixi.ff. de fide-
iuſ. Abb.in d.c.cum contingat.col.4.Alex.in
conſi.29.incip.præclare.volu. 3. Aret. conſ.
12.incip.Diligenter.col.fi. licet ergo contra
ctus cum minore geſtus nullus ſit de iure nõ
præmiſſa certioratione,ut ſupra in primo ca
pite quæſtionis dictum eſt , ſi adhibeatur iu-
ramentum efficitur ualidus,licet non præceſ
ſerit certioratio.

Contraria tamen ſententia ſuſtineri poſſe
videtur,ſcilicet, certiorationem eſſe neceſſa-
riã ad hoc vt minor excludatur a beneficio
reſtitutionis in integrum,nõ obſtante,quod
iurauerit.& in hac ſententia fuit Dyn. in d.l.
ſciendum. prout poſt omnes refert Iaſ. ibid.
num.33 ff.de uerbo.obl.motus,quia clarum
17 eſt , quod † minor propter defectum ætatis
præſumitur ignorare tale beneficium reſtitu
tionis ſibi competere , vt dicit glo.vni.in d.l.
ſciendum.in uer.item hæc lex.Sed iuri quod
ignorat ſibi competere,quis non intelligitur
renuntiare.l.mater decedens.ff.de inoff.teſt.
glo.ordin.in §.igitur ordinandus.in uer.inte
roget.in Auth.quom. oport.epiſc. collat.1.
ergo neceſſaria eſt certioratio , aliàs minor
non excluditur , nec ei nocet renuntiatio.&
hoc clare colligitur ex glo.in d.l. ſciendum,

quæ declarando terminos illius legis, dicit, item hæc lex locum habet in his, qui iure cõmuni poſſunt efficaciter obligari. ſecus ergo in muliere, & minore: non enim præſumo vel minorem iuraſſe, vel mulierẽ Velleiano renuntiaſſe, uel illud ſciuiſſe per quod Velleianum ceſſet: & addit rationem, dicẽs, quia ſic aliud extrinſecus intelligeretur, quod eſſe nõ debet, ut l. quæcunque. ff. de publici. in fi. Validatur iſta ratio a fortiori militare, nedum quando clare liquet minori competere tale beneficium, ſed etiam quando eſt dubium,
18 nam † actus non obligat eum qui renuntiat iuri, quod dubitat ſibi competere; tali enim iuri non intelligitur nec præſumitur quis renuntiare. ita not. Bar. in l. ſi. §. 1. per illum tex. C. de furt. quem ad hoc multum notat, & cõmendat, & dicit ſe alibi neſcire alium, quem ſequitur, idem notando, Bal. in l. leges ſacraſiſſimæ. C. de legi. facit pro hoc, in argumentum, tex. in l. 2. in §. fieri autem poteſt. ff. quis or. in bon. poſſeſ. ſeruet. in illis uerbis, poſtea quaſi certiore nuntio allato dubitare cœperit, & cætera.

19 Vlterius pro hac ſententia facit: Nam † iuramentum non porrigitur ad id quod quis ignorat, l. ſi. C. de non num. pecun. c. veniens. c. quemadmodum. de iureiuran. glo. in c. ad noſtram. il 2. eo. tit. Bart. in l. ſi quis pro eo. in octauo membro. ff. de fideiuſ. ſed (vt ſupra dictum eſt) minor præſumitur ignorare beneficium ſibi a iure cõceſſum. l. regula. in prin. ff. de iur. & fac. ignoran. ergo iuramentum a minore præſtitum in contractu non porrigitur ad id de quo non fuit certioratus.

Item pro hac opinione Dyni facit, quia
20 † licet minor propter iuramentum repręſentetur maior, ut ſupra dixi, numero decimo. Tamen per hoc non ſequitur, quod ſibi auferatur beneficium reſtitutionis in integrum per gloſ. ſingul. in lege uni. C. ſi de moment. poſſeſ. fuer. appel. & ibi Bald. in fine. ubi licet minor in iudicio poſſeſſorio repræſentetur maior, tamen non perdit beneficium reſtitutionis in integrum. & ita argumentatur Alexand. in dicta lege, ſciendum. & eum ibi refert Iaſon numero tertio, uerſiculo, Alexan. hic dicit.

Præterea uidetur fundari iſta ſententia ex argumen. Aret. in dicta l. ſciendum, ſub numero nono, per tex. in l. eum qui. §. ſi iurauero. ff. de iureiuran. ubi ſi reus † deferat iura-
21 mentum actori, an ſibi debeatur talis res, non per hoc intelligitur renuntiare exceptioni quam ignorabat ſibi competere tempore renuntiationis, & Bar. etiam notat illum tex. ad hoc, prout dicit Are. ubi ſuprà, ſub numero decimo, uerſi. pro iſta concluſione. Ergo dicendum eſt in caſu hoc iuramentum non obeſſe minori quin ſibi competat reſtitutio, quando non fuit certioratus de his de quib. erat certiorandus. Et ex conſequenti certioratio eſt neceſſaria, cum opinione Dyni, qui ita conſuluit in conſi. 3. incip. Quæſtio talis eſt, quidam Goffredus minor uigintiquinq; annis. quod conſi. formaliter refert, & ſequitur Alberi. in dicta auth. ſacramenta puberũ. C. ſi aduerſ. uendit. iſtam opinionem Dyni ſequitur Cyn. in d. l. 2. in 2. & 6. quæſtion. C. de reſcin. uendit. & eam etiam tenuerunt, Ioan. And. Anton. de Butr. & Card. Floren. in cap. penul. de empti. & uendit. ubi Anto. de But. dicit, quod iſta eſt communis opinio. Eandẽ ſequitur ſimpliciter Bald. in d. l. ſi duo patroni. §. idem Iulianus. ff. de iureiuran. Ioan. de Imo. in cap. cum contingat. car. 33. in tertio membro. de iureiura. & in dicta l. ſciendum. columna 3. ff. de uer. obligat. & hanc opinionem de æquitate ueram dicit Roman. in d. §. idem Iulianus. in fine. Ioan. And. ad Specul. tit. de obligat. & ſolut. §. 1. in additio. incip. Vbertus. & Aret. in d. §. idem Iulianus. in 3. not. alias in 1. dicit iſtã communem opinionem, pro qua multa cumulat Tiraquel. in l. ſi vnquam. num. 146. C. de reuocan. donat. & pro hac indicatum fuiſſe Tholoſę, dicit Aufr. in Capel. Tholoſ. 49. ut refert Gabriel. concl. ſuar. libro ſecundo, titu. de iureiuran. concl. tertia, ubi conſulentes, & alios hanc ſententiam tenentes refert. & nouiſſime Pinel. ad dictã l. 2. C. de reſcind. uendit. par. 3. capit. 1. num. 9. & 10. ubi multa congerit, & perpendit in hac materia, ut ibi per eum.

Præmiſſis tamen non obſtantibus, quidquid dicant Dyn. Anton. de Butr. & ſequaces, quæſtio in hoc capite uera, & communis eſt, quod ſcilicet certioratio non ſit neceſſaria quando in contractu interuenit iuramentum, & iſtam cum Barto. ſupra citato tenuerunt, Angel. in repetit. d. l. ſciendum. ibique Cum. & Roman. columna ſexta, uerſi, ſed ſuccedit, & eandem tenet Bartol. in dicta authe. ſacramenta puberum. ubi dicit, quod iſta opinio obſeruatur, colu. 2. in fine. verſic.

vtrum per tale iuramentum. vbi dicit' ſe ita conſuluiſſe, ut patet in eius conſ. 90.col. 1.& cum Bart.in d.authen.ſacramenta puberum. ita ſentiunt, Angel.in 2.colum.uerſi.Aduerte etiam.Fulg. & Paul. de Caſt. in fine. Bart. in d.l.2.C.de reſcindendam.uendit.colu.2. uerſi. Quæro ſi minor iurauit.& ibi Ange.col.2.in fine.ubi dicit quod ita ſeruat conſuetudo.Caſtren.ibi.colum.2. in fi. uerſic. ſeptima concluſio.Saly.colum.5.uerſi.ſed ultra illa.Bart. & alij in d.l.ſi duo patroni. §. idem Iulianus. colu.1.uerſi.item per hanc legem.cum multis concor.traditis per Alexand. in d.l.ſciendum.& in d.§.idem Iulianus.colum.2.& 3.& ultra eum ita etiam tenet Abb.in d. cap.ſi diligenti.in ſexta col. poſt Anton. de But. ibi. de foro competen. & dicit Alexand. in d.l. ſciendum, col.7.verſ.quod tamen primo fallit, quod communis practica ſeruat opinionem Barto. quam ipſe dicit, quod obſeruaret in practica propter authoritatem iuramẽti. Iſtud idem ante eum, quod ſcilicet conſuetudo approbet opinionem Bart. atteſtatur etiam Ioan.de Imo.in d.l.ſciendum.& in cap.cum cauſam. de empt. & vendit. & in c. cum contingat.de iureiuran. ubi etiam Bald. columna 3. uerſi. Quæro quando mulier. Et Collect.in cap.2.circa fin.de pact.dicit hanc ſententiam eſſe tutiorem, licet prima ſit æqui or.& ſecundum hanc multoties cum Barto. ſenſit conſulendo Alexan. ut patet in conſi. 27.incip.Viſo libello producto. in pri.volu. vbi diſputat iſtum articulum, & columna 2. num.7.dicit, quod practica, & conſuetudo videtur approbaſſe iſtam opinionem, cum nunquam in inſtrumentis ſit conſuetum apponi iſtas certiorationes beneficij reſtitutio-
22 nis in integrum minoris.ergo † a communi obſeruantia diſcedendum non eſt.l.cum de conſuetudine.ff.de legi.l.fina.C. de iureiurã. cap.quam grani. de crimi. falſi. idem & alibi concludit ipſe Alexand.in conſi. 127. incip. viſo proceſſu cauſæ principalis.uol.2.in fine uerſi.ubi dicit, Quod vbi aliàs fuiſſet neceſſaria certioratio, tamen propter virtutem iuramenti ad quod præſumitur quis deliberatus accedere, non requiritur alia certioratio, & ſic ipſe concludendo dicit, ideo mulier, minor, & cætera, excluditur a beneficio reſtitutionis in integrum, & beneficio ſenatus conſulti Velleiani: & ita, dicit ipſe, videtur opinio de iure verior, quam dicit ſe ſolitum conſulendo, & legendo ſequi, & prolixius cõprobare, prout facit late in d.l. ſciendum. ſuper glo.& in d.conſi.27.& hanc opinionem eſſe tenendam in legendo, & conſulendo, dicit Iaſ.in d.l.ſciendum.ſub num.34. uerſi.Et ita teneas conſulendo, legendo, & iudican-
* do.& hanc velut magis communem tenendam dicit Gabriel.d.concl.3.in fine.latiſſime Tiraquel.ubi ſup. num. 130. & hanc ſententiam dicit indubitatam, ratione iuramenti, Pinel.ubi ſup.ſub nu. 10.uerſ. Ego autem.

Nec obſtant ea, quæ in contrarium pro Dyno & eius opinione adducta ſunt. Quib. primo generaliter reſpondetur, quod de ipſis quærendum non eſt, cum pro concluſione propoſita habeamus communem, & ma-
23 gis communem opinionem, † quæ in iudicando ſeruanda eſt.l.1.in uer.crebrior.C.de offi.quæſto. ponderat Barto.in rubr.ff. de ſenator.not.Innoc. & Ioan. And. in capit. ne innitaris.de conſtitut.& Barto.in l.fina.C.de pœna iudic. qui male iudic. Deinde ſpecialius reſpondetur, quod iuramentum operatur, quod certioratio illa non eſt neceſſaria, tex.eſt in cap. ex reſcripto. de iureiuran.ubi mulier intercedens pro alio cum iuramento obligatur abſque alia certioratione de beneficio ſenatuſconſulti Velleiani, & hoc eſt exui, & effectu iuramenti, cum aliàs ubi non interuenit iuramentum, requiratur certioratio, ut not. glo. in dicta lege finali, §.penul.ff. ad Vellcian.& in dicta l.ſciendum.ff.de uerb. obliga.ut infra latius dicam in tertio memb.
24 quæſtio. Vbi enim † interuenit iuramentum præſumitur quis accedere deliberatus, & ſit cum uideatur interuenire duplex conſenſus, propter iuramentum, ideo actus eſt efficacior, ut not.in dicto capit.cum contingat.de iureiur. ideo nimirum ſi non requiritur certioratio quando minor iurauit.ita dicit Anton.de Butr.in d.c.ſi diligenti.de foro competen.per ea quæ habentur in l.cum pater.§. filius matrem.ff.de lega. 2. & ita dicit tenere Archid.in c.2.de pœn.in ſexto, & idem not. Paul.Caſtr.in d.l.fina.§.pen.ff.ad Velleian.ſequitur Alex.in dicto conſi.27.num.8.col.2. uerſi.Et quia.& conſi.42.incip. ſuper. col. 4. eo.uol.1.cum concor.

Vel, & aliter reſpondetur ex mente Bart. & aliorum in dicta lege ſecũda, C.de reſcin. venditio.& in dicta lege, ſciendum.ff.de ver-
25 bor.oblig. Quod † adhuc ut quis ſibi præiu-

dicet

dice per iuramentum, non requiritur quod
ſciat particulariter & in ſpecie omne ius de-
pendens à facto ſuper quo iurat, ſed ſatis eſt,
quod iuret ſuper facto, quia videtur iurare
ſuper omni iure deſcendente ex illo facto.d.
§.idem Iulianus.& d.l.duobus. §. ſi quis iura-
uerit.ff.de iureiur. Vnde iurando non venire
contra contractum uidetur in genere cogi-
tare de omni remedio, per quod uenire po-
teſt contra contractum. Vnde eſto quod ſpe
cialiter non habuerit ſcientiam de omni iu-
re, quod ſibi competere poteſt ad reſcinden
dum contractum, & ſic de beneficio reſtitu-
tionis in integrum, tamen ſatis eſt, quod in
genere cogitauerit de omni remedio, quod
ſibi competere poſſet.l.qui iure milit.ff.de re
milit. & eo ipſo quod generaliter iurat non
uenire contra, videtur in genere cogitaſſe,
quod per aliquod remedium non intendit
venire contra.d.l.duob.& hoc eſt ideo, quia
iuramentum habet vim ſpecialis certioratio
* nis, prout ſe habet communis opinio, teſte
Alex.d.conſi. 27. & 42. Et per conſequens
26 non obſtat illud quod dicebatur, † quod cer
tioratio tanquam ſolemnitas extrinſeca non
præſumitur, quia propter dictum iuramentũ
in genere præſtitum patet, quod de tali bene
ficio certiorationis ſeu reſtitutionis cogita-
uit in genere, & per conſequens alia certiora
tio neceſſaria non fuit.d.l.1. in fine. ff.de act.
emp. Et iſta reſponſio ſatisfacit etiam omni
bus alijs adductis pro contraria ſententia.
Baldus in hac quæſt.ſuper d.l.2.C.de reſcin.
uendit.diſtinguit, quod aut minor qui iura-
uit, contraxit cum authoritate curatoris, aut
ſine. Primo caſu non poteſt peti reſtitutio, ſe-
27 cundum eum, quia † ſacramentum ſupplet
defectum ignorantię minoris, vt l.ſi pupillus.
ff.de acquir.hæred.& per Bart.plene in l. qui
duos.in prin.ff.de reb.dubi. & ſic perinde eſt
ac ſi minor ſciuiſſet beneficium reſtitutionis.
Secundo caſu, dicit ipſe, peti poteſt, quæ di-
ſtinctio non placet Rom.in d.l. ſciendum.ff.
de verb. obligat. quia ſicut decretum iudicis
interueniens in cõtractu minoris, poteſt ſup-
plere ſcientiam ipſius, ita etiam præſentia tu-
toris vel curatoris, vt l.ſi infanti.in fine. de iu
re deliberã.& l.bonorum. C. qui admit, arg.
ſumpto a contractibus ad iudicia, ut per Eue
rar.in centu.leg.in loco a contr. ad iudi. hoc
idem tenet Aret.in d.l.ſciendum. ſub num.9.
ubi credit quod ſcientia curatoris in iſto ca-
ſu poſſet ſupplere defectum minoris in tollẽ-
do reſtitutionem in integrum, & mouetur,
quia ſi reſtitutio non competit minori, niſi
decepto & læſo, minor qui renuntiat reſtitu-
tioni cum iuramento, in effectu remittendo
ius ſuum donat, in donatione autem non ſuf-
ficit neque authoritas tutoris uel curatoris,
neque authoritas iudicis, ut l.fi.in fi.C.ſi ma-
tor fact.& l.præſes.cum ibi no.C. de tranſac.
28 dicas, quod nedum † ſi interuenit authoritas
curatoris, ſed etiam ſi non, ſemper iuramen-
tum minoris ſuper contractu ualet, & ipſum
obligat, ſecundum glo.in d.auth.ſacramenta
* puberum. C. ſi aduerſ.vendit. & eſt commu-
nis opinio, quæ ubique ſeruatur de conſuetu
dine, ut teſtatur Iaſ.ibi.colum.7.poſt medi.&
Corne.conſ.72.in prin. uolu. 3. Vnde idem
Bal.in l.ſi.de reb. credi. ſequitur opinionem
Bar.& in d.l.ſciendum.concludit, quod etiã
ſi minor ſimpliciter iuret non uenire contra
ratione minoris ætatis, vel alia cauſa, non po
teſt petere reſtitutionem in integrum, licet
non fuerit certioratus de ipſo beneficio reſti
tutionis in integrum. quod & alibi firmat in
d.authen.ſacramenta puberum. ubi ſimiliter
loquitur in minore iurante ſimpliciter ſerua
re contractum. & in d. §. idem Iulianus. ubi
exemplificat in minore iurante non uenire
contra aliqua ratione, uel cauſa.

Pro quibus omnibus facit urgens ratio.
Nam ſi eſſet vera ratio Dyni, quod minor nõ
videtur renuntiare iuri quod ignorat, quia
præſumitur ignorare beneficia ſibi conceſſa,
ſequeretur quod etiam contractus nõ firma-
retur iuramẽto ipſo iure factus a minore vel
muliere ſuper re dotali, niſi eſſent certificati
de beneficio legis dicentis, quod minor nõ
poteſt alienare rem ſine decreto iudicis, vel
quod mulier non poteſt cõſentire alienatio-
ni rei dotalis niſi eſſent certificati de his be-
neficijs, licet interuenerit iuramẽtum, quod
videtur contra d.c.cum contingat. de iureiu
ran.& contra d.auth. ſacramenta puberum,
quibus iuribus fieret magna violatio, ſi ſubau
diretur, quod certioratio iſtorum beneficio
rum debet interuenire, cum illa iura ſimplici
ter loquantur quando mulier uel minor pro
miſerunt non contrauenire, & ſic opinio
Bar. communis eſt, ut poſt Guid.Papæ deci-
ſione 35.& Pariſ.conſi.16.numero 145.uo-
lumine ſecundo, dicit Boui.de ſtatut.uro. prę
ſcrip.glo.19.contra omnes credit. num. 37.

& in hanc ſententiam multa dicit Euerar. in
cent.leg.in loco, a ui iuramenti. particulari-
ter nu.2.& 3.& hanc eſſe communem Legiſ.
& Canoniſt.teſtatur Abb. conſ. 39. ante nu-
merũ 2.lib.1.& conſ.108.illud. poſt num.8.
uerſ.Præterea Hoſtien. lib.2. & hanc eſſe cõ-
munem affirmat Deci. in l. pupillũ.ff.de reg.
iur.uerſ.& per iſtum tex.& eam ueriorem di
cit Alex.in l.qui iuraſſe.poſt prin.ff.de iureiu
ran.& dicit Quintil.Mandoſ.in tract. de æta.
min.c.4.nu.44. Et præmiſſa uera quo ad be-
neficium reſtitutionis, ſecus autem in reme-
dio legis.2.C. de reſcin. uendit. de quo non
tracto,cum non ſit intentio quæſtionis, ſed
vide Pinel.in d.l.2.par.3.c.1.num.9.vbi mul
ta congerit, & noſtram cõmunem affirmat.
tenenda eſt igitur,licet multi Doc.in præcit.
locis dicant opinionem Dyni eſſe æquiorẽ,
& eam ratione huius æquitas ſequantur. Et
hoc, ut eſt dictum,ob religionem iuramenti,
29 † quę adeo efficax eſt, vt addat forum foro,
& faciat quod laycus nirtute iuramenti ẽt co
ram Iudice eccleſiaſtico poſſit conueniri, ꝓ-
* ut eſt communis opinio Legiſt. & Canoniſt.
ſecundum Iaſ.in conſ.6. incip. circa primũ.
col.1.uerſ.circa ſecundum.uolu.1. non ideo
mirum ſi minor ob ipſum excludatur a dicto
beneficio reſtitutionis,ut dicunt Deci. conſ.
31.col.1.circa medi.uol.1.Bero.q.27. incip.
tutor ſeu curator.& Crau.conſ.7.nu.6.vol.1.
ubi de intellectu d.authen. ſacramenta pube
30 rum.nam † iuramentum operatur, & habet
vim,ut actus ſuper quo interuenit, ualeat om
* ni meliori modo, prout eſt communis opi-
nio Doct.teſte Iaſ.in l. ſtipulatio iſta. colu.2.
uerſ.quinto fallit. ff. de uerb. obligat.Socin.
conſi.21.incip. in præſenti conſultatione.in
prin.uolu.3.Corn.conſi.228.incip.multum.
uol.1.& Pariſ.conſ.16.num.119.uol.2.Hinc
31 dicunt Doct.quod † ſtatutum non poteſt in
fringere uires iuramenti.ratio,quia iuramẽ-
tum eſt res ſpiritualis, nec laicali prouiſioni
ſubiacet,ſecundum Bartol.in l. omnes popu
li.in 3.quæſt.prin.de iuſt.& iure,ut per Alex.
conſi.59.incip. viſo inſtrumento. uolu. 1.&
* eſt communis opinio, ſecundum Curt. iun.
conſi.118.num.3.par.1.Amplia etiam ſi uo-
lumen ſtatutorum fuerit confirmatum a Pa-
pa,ratione periculi animæ, qđ uertit in vio-
latione iuramenti: dicunt enim Bal.& Abb.
32 in d.c.cum contingat.de iureiur.quod † quã
do ſtatutum concernens periculum animæ
inter cætera ſtatuta confirmatur a Papa,non
cenſetur approbatum, niſi ſpecialiter & ex-
preſſe confirmetur.quod dictum refert,& ſe
quitur Boui.in tract.de ſtatut. vrb. præſc. gl.
1.num.23. tunc enim ſi a Papa confirmaret,
poſſet tollere uires iuramenti, quia cenſeret
eo caſu non ſtatutum laicale,ſed Papale,vt in
conſtitutione Marchiæ dicit Rom. conſ.12.
incip.viſo facto.col.2.ſub nu.2.in fi. & Ruy.
conſi.95.incip.in quęſtione.col.5.uer.ex prę
33 miſſis.uol.5.ſtatuta † enim a Papa confirma-
ta papalia dicuntur.Bald.in l. ex placito. ſub
nu.6.uerſ.interdum confirmãs.C.de rer. per
mutat.Rom.loquens etiam in conſt. March.
conſi.37.incip.viſo puncto.ſub nu.2.in fine.
ibique concor.ad hoc citat Horat. Mandoſ.
in addit.in lit.C,ſuper uer. cenſeantur.

Intellige autem præmiſſa niſi ſtatutũ præ
34 ſumat dolum,nam † eo caſu poſſet tollere vi
res iuramenti,ſi non directe, ſaltem per indi
rectum,ut per Bal.in d. auth.ſacramenta pu-
berum.col.1.uerſ.ſed quęro nunquid.Caſtr.
in l.fi.ante fi.ff.qui ſatiſd.cogant.Anch.conſ.
330.viſis.nu.9.Abb.q.2.incip.ſtante ſtatuto.
in primo & ſecundo dubio.Alex.conſ.196.
incip.perſpectis.nu.4. lib.6. Ruyn. conſ. 53.
incip.Primo uidendum.nu.23.uol. 1. & cõſ.
164.incip.Circa primum.nu. 12. & 13.vol.
2.& conſ.95.incip.in quæſtione.nu.9.vol.5.
* & ita communiter tenẽt omnes, dummodo
ſtatuentes iuſta,& rationabili cauſa ſint mo-
ti ad præſumendum dolum, vt dicit Rom.d.
conſ.12.in prin. vbi late Horat. Mandoſ. in
1.addit.& Abb.conſ.72.incip.Quinque du-
bia.& dicit communem Iaſ.in d. auth. ſacra-
menta puberum.col.vlt.C. ſi aduerſ. vendit.
35 Et hoc caſu † iuramentum non ligat mino-
rem,nec illi præiudicat: talis enim præſum-
ptio ſtatuti pro ueritate habetur,ſecun. Ale.
conſ.151.viſo themate.col.pen.vol. 7. & eſt
* communis opinio,a qua non eſt recedendũ
in iudicando,ſecundum Iaſ.in d. auth.ſacra-
menta puberum.col.fi.& dicunt communẽ,
Cur.iun.conſ.118.& 119.& Socin. iun. cõſ.
3.num.37.uol.2.

Vltimo loco intellige quæſtionem in ter
minis ſuis,quo ſcilicet ad beneficium reſtitu
tionis in integrum, ſecus autẽ, quo ad reme-
36 dium d.l.2.C.de reſcind.vendit.nam † eo ca
ſu iuřm ſupplet ætatẽ, ſed nõ tollit remediũ
maioribus competẽs,niſi expreſſe renuncia-
tũ fuerit auxilio ætatis, & remedio læſionis,
ſecundum

ſecundum Crauet.conſi. 188.nu.3. vbi alios
refert.Couar.in capit.quamuis.de pact.in 6.
par.3.§.ult.num.6. & alios quamplures rela-
37 tos a Pinel.ubi ſup. num.9. item ſecus † quo
ad beneficium nullitatis allegandæ, quę pro
uenit ex defectu ſolemnitatis a ſtatuto requi
ſitæ,nam in hoc iuramentum non præiudi-
cat ipſi minori aſſerēti ſe maiorem.& ita ſin-
gulariter tenuit Ioan.And.in addit. ad Spec.
in tit.de ſenten.§.ut autem. in verſ. quando-
que uero.in addit. incip. procedendum. cu-
ius ſingulare dictum refert Socin. conſ. 66.
incip.fruſtra plenitudini. num. 28. uolum. 1.
Curt.iun.dicto conſilio 118.num.9.& conſ.
119.incip.pro clara.num.6. Curt. ſen.conſi.
43.incip.ſuper contingentia.num. 35. Soci.
alibi.conſ.61.incip.in præſenti.nu.5.uolum.
primo.Tiraq.in leg.connub.glo.8. quæſtio.
16.Hippo.ſing.299.incip. aduertas ad vnū.
cum alijs concordantibus per ipſos ad hoc
citatis,poſt Rom.d.conſi.12.ſub num.5.ver.
iſtud eſt ſingulare verbum.& hæc quo ad ſe-
cundum caput quæſtionis, pro quo facient
etiam multa infra dicenda.

Tertium caput remanet,quid ſit in mulie-
re pro alio intercedente cum iuramento: An
requiratur certioratio.Pone,ſtatutum prohi
bet mulieres contrahere ſine certa ſolemni-
tate,mulier pro alio cōtrahit, ſeu intercedit,
& iurauit,an ſtante iuramēto requiratur cer-
tioratio beneficij Velleiani ſibi competētis.
38 & quod non requiratur † eſt tex. in c.ex re-
ſcripto.de iureiur. iunc.glo.in ver. & vxorē.
in ſuo ultimo intellectu. Dum glo. pro ſolu-
tione obiecti,quare ſcilicet Papa mādet mu-
lierem ibi puniri, cum iuuetur Velleiano,po
ſitis duobus intellectibus ſubdit, uel poteſt
aliter dici,etiam ſi nō renuntiauit, quod pu-
nitur propter iuramentum, & iſta eſt com-
muni, opinio,vt teſtatur Alex.in d.conſi.27.
incip.viſo libello producto,col. 2. ſub nu. 7.
uerſ.non obſt.uol.1. ubi concludit per d.ca.
ex reſcripto.hoc ibi omnes ſequi. licet aliàs
vbi non interuenit iuramentum, requiratur
certioratio,vt ſupra.Et hanc concl. iuxtà d.
tertium intel.d.glo.teneri dicit Felyn.in d.c.
ex reſcripto.col.4.nu.13.quod antea firma-
uit ibi Abb.col.fi.ſub num.9.uerſ.tertia ſolu-
tio.& hoc uigore iuramenti,& dicit ſemper
notandum in hoc illum tex.iunc.ſuprad.gl.
quod mulier obligatur ex fideiuſſione, ſi iu-
rauit,per doct. Barto.in l.ſi quis pro eo.ff.de
fideiuſ. quod ſcilicet contractus fideiuſſoris
firmatur iuramento, quod dicit ipſe Abb.be
ne notandum. nam mulier principaliter iu-
uatur in fauorem ſui, merito contractus in
contrarium ſirmatur iuramento.d.c. quam-
uis.de pact.in 6.quod & ibidem tenuit Imo.
& ſequuntur omnes. Hanc concluſionem la
tiſſime firmat Roman.in d.l.ſciendum. ff.de
verb.oblig.col.10.vbi examinans,an ad ex-
cludendum mulierem a beneficio reſtitutio
nis in integrum,iuramentum tantum opere
tur quantum ſi interueniſſet certificatio de
qualitate beneficij Velleiani ſibi competen-
tis,latiſſime concludit, quod ſic, ex ea ratio-
39 ne, quia † iurans cenſetur cogitaſſe ſe nullo
beneficio,ſi quod ſibi competeret,uti poſſe.
& quamuis non cogitauit in ſpecie, ſufficit
cogitaſſe in genere,& refert dicta Bal. in d.l.
2.C.de reſcind. vendit. & pro hoc dicit eſſe
caſum rotundum in d.c.ex reſcripto.non de
ſtruendo literam, quia in d.c.nulla fit mētio
de certificatione beneficij Velleiani,& tamē
compellitur mulier ſeruare iuramentum, &
eam ita firmiter tenet, vt doleat ſe inaduer-
tenter,aliquando conſuluiſſe in contrarium,
quod & alibi ſirmat ipſe Rom. quem ſequi-
tur Alex.in l.quoties.ff. de in ius uocan. vbi
40 per illum tex.dicunt, † ſtatutum prohibens
mulierem contrahere,non compræhende-
re mulieres contrahentes nomine alterius,
quia tunc ceſſat ratio ſtatuti,ut refert Io. Bo-
logn.ad l.ſi unus.§.pactus. ff. de pact. nu.44.
Et hanc eandem communem concluſionē
tenet Ant.de Butr.in d.c.ſi diligenti.in 6.col.
de foro comp.ubi allegat tex.in d.cap.ex re
ſcripto.& d.l.cum pater. §. filius matrem.de
leg.2.idem tenent Archid. & Ioan. And. in
d.c.quamuis.de pact.in 6.per illum tex.indi-
ſtincte loquentem. idem etiam tenet Abb.in
d.c.ſi diligenti.in 6.col.& Pau.Caſtren.in d.
l.fi.circa fi.ff.ad Velleia.per tex.in d. authen.
ſacramenta puberum.C.ſi aduer.uend. iſtud
etiam videtur de mente Bar.in d.l.ſi quis pro
eo. in 5.membro. ff. de fideiuſ. cum quo ita
ſimiliter concludit Alex. conſi.42.incip. ſu-
per præmiſſo themate.colu. 4. ſub num. 16.
verſ.ſeptimo optime facit per d. c. 2. & d. c.
ex reſcripto.cum glo.& Docto.ibi.poſt Ar-
chid.Ioan.And.Anton.de Butr. & Barto. in
præcit.locis.

Et pro hac concluſione, Ant.de Butr.in
d.cap.ſi diligenti, in 6. col. de foro compet.

41 adducit duplicem rationem. Dicens † quod
ideo mulier intercedens pro alio non iuua-
tur Velleiano, quando intercedit cum iura-
mento, quia præſumitur ad iuramentum ve-
nire deliberate, & quia ibi adeſt duplex con
ſenſus, qui plurimum operatur, vt in authē.
ſiue a me. C. ad Velleian. nam propter inter-
uentum iuramenti præſumitur certificata. al
legat not. per Archi. in d. c. quamuis. de pac.
in 6. Et quia, dicit ipſe, iuramentum habet
vim clauſulæ, quod actus valeat omni melio
ri modo quo ualere poteſt. dicto §. filius ma
trem. Pro quo dicto faciunt notata per Ale-
xan. in conſi. 30. in fi. uol. 4. & in l. 1. §. ſi quis.
ff. de uerbor. obligat. & in l. ſciendum. eo. tit.
& in conſi. 222. inci. viſa facti narratione. co
lumna ſecunda, num. 4. uolu. 2. ubi ex mente
præcitat. Doct. & ex Doct. in c. 2. de pign. cō
cludit mulierem excludi a beneficio Velleia-
ni abſque eo, quod appareat ipſam aliter fuiſ
ſe certioratam de dicto beneficio, & hoc ēt
42 ex eo, quia † iuramentum eſt de iure diuino,
& innititur iuri naturali, ut not. gloſ. 15. q. 6.
cap. authoritatem. per id quod habetur in c.
etsi Chriſtus. de iureiuran. & talis iuris igno-
rantia neminem excuſat. 38. diſt. ſi ca. l. 2. C.
de in ius uocan.

Et iſta opinio Doct. conſuetudine appro-
bata tenenda eſt in practica, ut in d. cōſ. 222.
dicit Alex. quidquid uolu. rit Dyn. ut referūt
Cyn. & alij in d. l. 2. C. de reſcin. uendit. iura-
43 mentum enim, † ut iam dictū eſt, habet vim
certiorationis, quod forti argumento pro-
batur. certum eſt, quod ad hoc vt mulier poſ
ſit renuntiare Velleiano, oportet quod ſit
certiorata, glo. in l. fina. C. quan. mul. offi. tut.
fun. pot. Tunc ſic. Mulier poteſt renuntiare
cum iuramento beneficio Velleiani, iuramē-
tum habet uim certiorationis, ergo in mulie-
re iurante non eſt neceſſaria certioratio. &
hoc eſt, quod ſub alijs uerbis dicit Imo. in d.
c. cum contingat. de iureiur. per text. in d. c.
ex reſcripto. quem ad hoc reputat ſingularē.
ſequitur Alex. in d. l. ſciendum. Corſ. in repe
tit. Rubr. de iureiuran. in 13. Priuil. Iaſ. in d.
auth. ſacramenta puberum. & in d. l. ſciendū.
ubi late diſcurrit in hac materia.

Et inſuper pro iſta concluſione facit ur-
44 gentiſſima ratio, quæ talis eſt. licet † diſpoſi-
tio generalis non extendatur ad aliquem ca-
ſum de quo diſponens non cogitauit, nec in
genere, nec in ſpecie: ſi tamen fuerit interpo
ſitum iuramentum, tale iuramentum facit vt
ad caſum non cogitatum diſpoſitio extēda-
tur. Iſta eſt gl. in d. auth. ſacramenta puberū.
iuramentum enim non extenditur ultra con
ſenſum, l. fi. C. de non num. pecun. Bar. in d. l.
ſi quis pro eo. ad fi. ff. de fideiuſ. Ripa in d. l. j.
§. ſi quis ita. nu. 28. ff. de uerb. obl. Alex. Rube.
conſ. 24. incip. præſupponitur. nu. 9. tamen
quando diſpoſitio generalis non extenditur
ad aliquem caſum, eo ſolo reſpectu, quia de
eo debeat fieri ſpecialis mentio, tunc iuramē
tum interpoſitum operatur, vt ad illū caſum
fiat extenſio, tanquam ſi ſpecialiter eſſet ſpe-
cificatus, quia iuramentum habet vim caſus
expreſſi, ita pulchre dixit Bal. poſt Cyn. in l.
1. in pen. col. C. commod. allegat caſum ſin-
gularem in d. §. filius matrem. vt etiam late
proſequitur Marcus Ant. Bauer. in tracta. de
uirt. iuram. ſub nu. 7. uerſ. ſecundo principali
ter. cum multis num. ſequen. Meno. conſ. 89.
num. 32. par. 3.

Et licet Bal. in d. l. 2. in 4. q. C. de reſcin. uē-
45 dit. contrarium ſenſerit, dicens, † quod in mi
nore, muliere, & ruſtico, renuntiantibus re-
medio d. l. 2. requiritur certioratio illius be-
neficij, tamen eius dictum cōmuniter repro-
batur, quando iuramentum in contractu in-
teruenit: nam, vt dictum eſt, propter iuramē-
tum præſumitur magis deliberate quis actū
gerere. & ita reſpondet Alexan. in dicto cō-
ſilio 42. ſub num. 20. uerſ. & ſic patet non ob
ſtare. & num. 27. cum ſeq. uel dicas ut ſup. nu.
36. Et concluſio propoſita ſecundum precit.
Doct. eſt ſine difficultate. pro qua in ſimili ui-
deas Curt. iun. conſ. 129. incip. præſupponi-
tur in facto. colu. 3. uerſ. nec obſtat limitatio
Baldi. ubi cum Com. contra Bal. concludit,
46 quod † mulier contrahens matrimonium in
proprio domicilio, non debet certiorari de
ſtatutis domicilij mariti, ut ibi per eū, quod
dictum Bal. etiam Deci. reprobat in conſ. 19.
incip. pro tenui facultate mea. quem & ipſe
Curt. in d. conſi. allegat. & in conſi. 47. col.
pen. verſ. poſtremo non obſtat aliud.

Verum, quia multi multa in contrarium
ſcripſerunt, uolentes, iuramento mulierem
non excludi a beneficio Velleiani ſibi com-
petente, niſi fuerit ſpecialiter de ipſo certio-
rata, tanquam iuramentum non extendatur
ad incogitata, ut per ſcribentes in d. authē.
ſacramenta puberum. in d. l. ſecunda. C. de
reſcin. uendit. & in dicto capit. quamuis. de

pact.

pact.in ſexto.Ideo conſulēdo breuitati,& ad
tollendas omnes difficultates circa præſentē
partem quæſtio.& pro reſponſione eorum,
quæ obijci poſſent,poteſt ita diſtingui. Aut
hañc renuntiationem iuratam intelligimus
de incogitatis de iure, aut de incogitatis de
facto. Declaro,Proponiť quod certioratio
non eſt neceſſaria in contractu mulieris quā-
do interuenit iurm eius,quia iurm habet vim
certiorationis,& extendiť ēt ad incogitata,
vt dictum eſt.Dico igitur, quod ſi loquamur
de incogitatis de iure,fiet extenſio,ſi de inco
gitatis de facto,non fiet.Exemplum, mulier
47 iurauit non venire contra contractum,† cer
te per tale iuramentum videbitur renuntiaſ-
ſe priuilegijs ſibi competentibus,ut puta be
neficio Velleiani,quamuis illud ignorauerit,
& de eo certiorata nō fuerit, & ita procedit
quæſtio noſtra,& communis concl. Bar.&
Doct.in d.l.ſciendum.in d.l.2.in d. auth. ſa-
cramenta puberum,in d.c.ex reſcripto. & in
d.c.quamuis. Si autem iurauit aliquod factū
de quo non eſt certa, ut puta approbando
compromiſſum in quo erat condemnata ad
præſtandum legata de præſenti,cum in veri
tate eſſent conditionalia, & poſtmodū fuit
decretum,tunc poterit contrauenire, nō ob
ſtante iuramento de non contraueniendo.
quia,cum hoc caſu ignorantia non ſupplea-
tur per iuramentum, ad talia incogitata de
facto iuramentum non extendetur, ita not.
diſtingnit Marc.Ant.Bauer.in d.tract.de u.r.
iuram.nu.29.& 30.uerſ.decimoſeptimo.Al-
legat Paul.de Caſt.in conſi.70.incip.viſo pū
cto ſupradicto.quod conſi.non reperi in lib.
meo. ſed eſt conſi.122.quod incipit,viſo pū
cto ſupraſcripto.in 2.par.vbi Caſtr.ſub nu.9.
verſ.nec obſtat etiam. diſtinguit ut ſupra. Et
licet Bauer. ubi ſupra reſtringat iſtud qnod
48 de facto dictum eſt, ut non procedat † quā-
do eſſet præſtitum iuramentum de non con
traueniendo aliqua ratione uel cauſa, uel cū
clauſula,omni iuris & legum auxilio, nā tūc
fiet extenſio etiam ad incogitata de facto,tā-
quam de illis potuerit in genere cogitari,per
ea quæ late ipſe ponit in eo.tract.ſub num.7.
poſt Alex.in conſ.133.incip.ſuper quæſitis.
col.3.num.11.& 12.uol.5.& vt per Bart.&
alios,in authen. matri & auiæ. C.quan.mul.
tut.offi.fun.pot. ubi Bar.col.pen.uerſ. quæ-
ro quid ſi non renuntiauit. ubi dicit per d.
clauſulam cenſeri renuntiatū beneficio Vel-
leiani,& in l. ſub conditione. col. pen.uerſi.
Quæro quid ſi.ff.de teſtam. tut. quem ſequi-
tur Alex.in conſi.11.col. pen. uerſ. pondero
illa uerba,uol.2.Aret.conſi.33.col.pen.Soc.
conſi.200.col.pen.uol.4.& conſ.103.col.fi.
vol.3.tamen non obſtante hac reſtrictione,
49 dictum procedit, nam † dicta clauſula non
purgat errorem & ignorantiam facti,niſi ſit
ſpecialis,ut dicit Rol. conſ.13.nu.37.vol.1.

Et quia dicta Caſtr. diſtinctio eſt clauis in
hac materia, licet eam referre videatur eſſē
idem repetere,quod ſupra dictum eſt, tamē
quia non omnes habent eius conſilia, ideo
eam hic ad literam inſerere libuit. ipſe ergo
in d. conſi. 122.reſpondens obiecto, quod
ſiebat in caſu ibi poſito,quod ſcilicet iuramē
tum porrigatur etiam ad incogitata, dicit,il
lud eſt uerum, quando iurans eſt certus de
facto ſuper quo iurat, licet non ſit certus de
iure, quod oritur ex facto, ur quando iurat
non uenire contra contractum per ſe cele-
bratum, de quo eſt certus, licet ignoret ſibi
competere beneficium reſtitutionis,vel mu-
lier de non ueniendo contra interceſſionē,
licet ignoret auxilium Velleiani ſibi compe
tere,ſic loquitur Bar.& Ioan.And.in locis ſu
pra alleg. ſi bene inſpiciatur, ſed in caſu no-
ſtro iſte erat incertus de facto, ideſt de eo,ꝙ
in facto conſiſtebat, videlicet, quod legata
iſta eſſent conditionalia,immo per errorem
iuris & facti putabat eſſe pura.Conſtat autē,
quod aliud eſt legatum purum, aliud condi-
tionale,ſicut & ſtipulatio.ff.de verb.oblig.l.j.
§.ſi quis ſimpliciter. iuramentum ergo præ-
ſtitum tanquam ſuper puris legatis nō por-
rigitur ad conditionalia, quæ ſunt diuerſa,
quia ideo iurauit, quia putauit eſſe debita
vtroque iure, & tamen nullo iure erant debi
ta, & hanc Pauli diſtinctionem ſequuntur,
Deci.conſ.350.in fine.conſi.351.col.fina.&
conſ.403.col.pen.Socin.conſ.38.col.1.vol.
3.Ruin.conſi.134.col.4.vol.1.& Pariſ.conſ.
12.num.90.vol.2.& ſic hoc caſu requiritur
certioratio.

Vel,& ſecundo,diſtingui poteſt,quod aut
mulier in contractu adhibuit iuramētum ex
certa ſcientia,aut per errorem. Primo caſu,
etiam quod non fuerit certiorata, non reſti-
tuitur,ſecundo caſu requiritur certioratio.&
hoc eſt quod dicit Pau.de Caſtro in d.conſi.
122.dum num.11.dicit. quod etiam de iure
50 canonico, iuramentum † ad hoc vt obliget,

debet eſſe præſtitum ex certa ſcientia, non per errorem, cum iuramẽtum, inter cæteros ſuos comites, debeat habere iudicium. 22. q. 2. c. animaduertendum. & not. C. de nuptiis. l. imperialis. Hinc eſt etiam, quod iuramentũ
51 † dolo præſtitum non obligat de iure canonico, quia non habet voluntatem iurantis, propter quam quis obligatur. & hoc eſt, q̃ dicit tex. in d. c. quamuis. de pact. in 6. ubi loquitur tex. in filia dotata renuntiante paternis bonis cum iuramento, & volens ibi Põtifex docere quo caſu ex tali iuramento obligetur, recitata lege ciuili improbante pactũ quo filia nuptui tradita cedit bonis paternis dicit, ſi tamen iuramento non ui, nec dolo præſtito firmatum fuerit, ab eadem omnino ſeruetur. & ſic videtur probata ex illo tex. diſtinctio Pauli Caſtren. Pro quo facit, quod not. Bal. in l. error. C. de iur. & facti ignoran. & in c. ſacramẽta. col. 2. de pace iuram. firm.
52 vbi dicit, quod † propter errorem omnia iuramenta ſunt inualida, per l. ſi. C. de nõ num. pecun. & alibi dixit idem Bal. in l. ſi. ff. qui ſatiſd. cogant. quod iuramentum poteſt ſperni ratione ignorantiæ, & erroris. idem cenſuit Socin. conſ. 25. vol. 4. ubi loquitur de quadã diuiſione erroneè facta, & iuramento confirmata, & tamen concludit, quod poteſt retractari, quia iuramentum ratione erroris in facto conſiſtentis nõ obeſt. & in diuiſione idẽ concludit Deci. conſi. 408. col. pen. & fi.

Facit not. dictum Iaſ. in conſi. 160. col. fi.
53 vol. 4. vbi dicit, & firmat, quod † dotatio facta per fratrem ſorori, qui ignorabat ipſam prius dotatam fuiſſe a patre, licet iurata, tanquam erronea, prætextu erroris reuocanda uenit, ex ea ratione, quia iuramentum non impedit reuocationẽ, quæ fit prætextu erroris: error enim, cum remoueat conſenſum. l. ſi per errorem. ff. de iuriſd. omn. iud. impedit etiam effectum iuramenti, ut dicit Hippol. cõſilio 118. col. 7. vbi conſuluit in cauſa tranſactionis iuratæ, & erroneæ, & dicit quod error excuſat iurantem a periurio, ſecundum Bal. in auth. niſi rogati. col. pen. C. ad Treb. Socin. iun. conſi. 30. col. 3. in fi. uolu. 2. ubi di-
54 cit, quod † aſſertio minoris facta cum iuramento per errorem poteſt reuocari, ea ratione qua minor ductus eſt ad ita aſſerendum, eadem & ad iurandum ductus præſumitur. Pariſ. con ſ. 20. num. 114. vol. 1. conſ. 72. col. pen. & conſ. 99. col. fi. eo. uol. & Ruy. conſi. 134. col. 3. vol. 1. ubi dicit, quod ſolutum ex cauſa tranſactionis iuratæ, ſed erroneæ, poteſt repeti, quia error effectum iuramenti impedit, & quia iuramentum debet habere iudicium, quo caret error, ut ſupra dictum eſt num. 50. & ita communiter in hac materia teneri dicit idem Ruy. cõſi. 190. col. fi. uol. 1. & alij multi, quos refert Rolan. d. conſi. 13. num. 32. cum alijs antecedentibus, & ſequentibus, vbi prædicta, & alia multa in hac materia congerit, imo totum conſilium eſt ferè in terminis noſtris. & hanc ſententiam communem dicit Viuius commun. opin. li. 1. concl. 221. incip. mulier omni iuri. & par. 2. opin. 309. incip. tranſactioni iuratæ, in quibus locis omnes fere Doctores in hac materia refert tam pro, quam contra tenentes, more ſuo, & tandem concludit vt ſupra.

Et præmiſſa magis uera ſunt, ubicunque re ipſa apparet læſio, & iniquitas: nam licet
55 † tunc mulier iurauerit non contrauenire, tamen tale iuramentum debet relaxari, & contractus reſcindi; & nedum hoc uerum in muliere, ſed & in quocunque alio, ſecundũ Deci. qui ita communiter teneri dicit, conſilio 349. col. 2. circa fi. uerſ. ſecundo principaliter. etiam quod talis læſio intra dimidiã contigerit, quando dolo lædentis aut decipientis ex propoſito interueuit. nam tunc etiam in foro exteriori tollenda eſt. l. 1. §. perſuadere. ff. de ſeruo corrup. l. & eleganter. ff. de dolo. l. Iulianus. §. ſi venditor. de action. emp. Abb. & Anan. in ca. in Ciuitate. de vſur. Deci. in c. 1. nu. 18. de conſt. & eſt communis opinio cum glo. in c. cum dilecti. de empt. & vendit. de qua per Conar. variar. iur. reſol. lib. 2. c. 4. num. 11. uerſi. omnes tamen conueniũt. & alia multa in hac materia cumulari poſſent, quibus facile conſtaret de veritate præmiſſorũ, quæ hic cauſa breuitatis aggregare omitto.

Quę omnia uera ſunt, dummodo prius petita, & conceſſa fuerit abſolutio à dicto iuramento ad effectum agendi: nam ſtante iuramento, concluſio abſolute eſt ſimpliciter vera abſque diſtinctione, prout omnes concludunt communiter in d. c. quamuis. de pact. in 6. per glo. ibi. in ver. non ui. iun c. addit. Ioan. And. & per glo. ſeq. in ver. ſeruari debebit, quas vide, quia claræ ſunt. Et ob id introducta eſt iſta abſolutio a iuramento, quæ debet
56 † de iure & æquitate concedi, ne iuramentũ

ſit

ſit iniquitatis uinculum.c. & ſi Chriſtus. & c. quanto.de iureiuran.glo.in authen.quod eis. C.de nupti.Doct.in c.cum contingat.de iureiur.Caſtren.conſ.175.incip. Contra ſuperius.uol.1.cum alijs citatis per Alex.conſilio 213.incip.Viſis,uol.7.& Curt.conſ.44. inci. ſuper contingentia.circa finem.Dummodo
57 † fuerit petita priuſquam iurans contrauenerit iuramento,ſecundum Alc. qui dicit ita communiter teneri, conſ.17. col. 2. volu.3. nam illi qui contrauenit iuramẽto priuſquã petierit abſolutionem, non poteſt concedi, ut dicit Alex.ibi.ſequitur Brun.conſ.46. uerſ. Secundo non poteſt. licet contrarium teneat Bero.quæſt.28.incip. ſed & quæſitum eſt.
58 Si autem † iuramentum fuerit ſponte præſtitum,& ſine fraude recipientis,vt præſupponitur in terminis quæſtionis noſtræ, abſolutio peti non poteſt,vt eſt crebrior opinio,& magis communis,teſte Alex.in cõſ.59.incip. viſo.col.pen.uol.1. & ſic mulier intercedens pro alio cum iuramento excluditur a beneficio Velleiani.

59 An autem † ad concedendam abſolutionem à iuramento præmittenda ſit citatio, Doct.diuerſę opinionis fuerunt:alij enim tenuerunt præmittendam eſſe, cum ad ipſam concedendã neceſſaria ſit qualiſqualis cauſæ cognitio,ſaltem ſummaria,ſecundum Feder.de Sen.conſ 300.Domin.conſ.16. ad fi. in ſpecie Anch.conſ.198.& conſ.282.Alex. conſ.222.nu.8.vol.2.Guid.Papæ,quæſt.140. & 225. quam ſententiam dicit tutiorem Fel. in c.1.de iureiur.& eſt communis, ut teſtantur,Curt.ſeni.conſ.44.artic.2.& Hippol.in l. de unoquoque.num.173.de re iud. Alij contra tenuerunt eam peti, & concedi poſſe abſque citatione,ut Oldr. conſ.120. Anch. ſibi contrarius,conſ. 18. & eſt communis,ſecundum Alci.in c.cum contingat.de iureiur.nu. 125.Gomeſ.in tract.breu.nu.46.quam apud Gallos ſeruari teſtatur Gugli. Benedic.in ca. Raynutius.de teſtam.uer.duas habens filias,
60 col. vlt. Tu dic hoc † eſſe in arbitrio iudicis, ut dicit Ant.de But.in c. debitores. de iureiu. nam hoc parum refert concedere abſolutionem ad effectum agendi parte non citata, cum ex ea non pereat ius aduerſarij, ſed ſolũ ſummoto obſtaculo perſona habilitatur ad actum,vt dicit Anch.inter conſ.Cald.cõſ.1. tit.de feri.& Oldr.d.conſ.120. ubi concludit quod quando quæritur de relaxatione iuramenti, nõ ad reſciſſionem doloſi cõtractus, ſed ad habilitandum perſonam, vt non obſtante tali ſacramento poſſit detegere fraudem contractus, hoc caſu non exigitur parti citatio,nec ſolemnis examinatio,quia nõ agitur de grandi periculo creditoris, vt per eum,quem multa ſimilia allegando ſequitur Rolan.d.conſi.13.nu.38.& Raynal.Corſ.in addit.ad d.conſ.Oldr. ſuper uer. nõ requiritur.ubi Bertran.& alios,& Rot.Rom. in hoc citat,ut per eum.& ita ſeruatur vbique in practica,ut dicit Ruy.conſi.170.num.30. vol.1. & conſ.69.vol. 3. dicit quod ita ſeruatur de facto.& ita conſuluit Pariſ. conſi.44. nu.14. uol.1. in quo etiam nu.15.dicit, quod ſi fuit iuratum non petere abſolutionem a iuramẽto, prius debet peti relaxatio ab iſta qualitate iuramenti ita præſtiti. Vel dic, & melius,
61 † Aut ſumus in caſu in quo abſolutio poteſt concedi ſine cauſa, aut non poteſt concedi ſine cauſa: primo caſu non requiritur partis citatio,ſecundo caſu ſic,ſecundum Curt.cõſ. 65.col.pen.Socin.conſ.59.num.15.vol.3.& hoc firmat Cor.in d.auth. ſacramenta puberum.& conſ.45.incip.in hac.col.fi.uol.2.vbi vult quod ſemper pars quæ læditur eſt citanda, quando iuramentum eſt confirmatoriũ contractus,& ſic intelligitur regula Doct. volentium abſolutionem a iuramento peti poſſe parte non citata, vt dicit Pariſ. conſ.96. num.88.par.1.& in caſu de quo agimus concludi poteſt talem abſolutionẽ peti non, poſſe ab iſta muliere intercedente pro alio,cum partis aduerſę maxime interſit,& ideo neceſſaria ſit citatio,iuxta Regulam generalem d. l.de vnoquoque.de re iudic. & ſic concluſiue ipſam teneri abſque eo, quod fuerit certiorata.& hæc ſententia,vt dixi, communis eſt,licet contraria magis iuri,& rationi conſona ſit, vt ſcribit Couar.ad d.cap.quamuis. par.2.relect.§.3.num.5.vbi quæſt.proponit, & Doct.hinc inde refert. & tandem declarãdo tex.in d.c.ex reſcripto.concludit vt ſupra & hæc omnia intellige in locis,vbi fiunt contractus iuramento intercedente:nam vbi reijceretur appoſitionis iuramenti ſolemnitas in contractibus, non admitteretur iſta quæſtio,ut not.Pinel.in d.l.2.loco præcit.nu.10. & 11.& Viui.opin.120.lib.1.

Quid autem caſu quo requiratur certioratio,an probetur per inſtrumẽtum è exemplũ, Notarius in inſtrumento teſtificatur ſe certioraſſe

tioraſſe mulierem renuntiantem de virtute,
62 & effectu ualoris dictæ renuntiæ, an † per
hanc inſtrumentalem aſſertionem dicta cer-
tioratio probetur? & in hoc breuiter diſtin-
guas, Aut loquimur de iure, aut de conſuetu-
dine. Si de iure, per inſtrumentum non pro-
batur certioratio, ita not. conſuluit Feder. de
Senis in conſ. 189. incip. Quæritur an domi-
na Margarita. allegat in argum. l. in omnib.
C. de teſti. & quod not. Inno. & Hoſt. in cap.
63 quoniam cōtra. de probat. nam verba † iſta
ſunt enuntiatiua, quę non probant. l. nam co
dicillum. C. de teſta. ſequitur Alex. conſ. 141.
in fine. uol. 1. quod incipit, Ponderatis. Bart.
Socin. conſi. 3. incip. Circa præſentem cōſul
tationem. verſ. Verum prædictis. Hinc dicit
64 Bald. in l. 2. C. de teſta. quod † ſanitas mentis
in teſtatore non probatur, ex eo quod Nota
rius in teſtamento dicat, ſanus mente &c. ex
eo etiam, quia ex hoc reſultat Notario laus,
65 & ex contrario vituperium. & Notario † nō
adhibetur fides in his in quibus uerſatur eius
laus vel opprobriū, ut dicitur de proxeneta
in §. pen. in Auth. de teſti. & per Alex. conſ.
* 13. col. 5. vbi aſſerit hanc eſſe cōmunem opi-
nionem, & conſi. 141. col. 4. uolu 1. ſequitur
Viu. cum alijs quos in hanc ſententiam citat
commun. opin. lib. 1. opin. 373. incip. Nota-
rius faciendo. in prin. Si de conſuetudine, di-
cas contrarium, nam in hoc conſuetudo ſer-
66 uat contrarium: mulier † enim de conſuetu-
dine habeť pro certiorata, ex eo ſolo, ꝙ No-
tarius in inſtrumento ponit certiorationem.
& ita in terminis dicit Bald. in c. cum in iure,
de offi. deleg. col. ult. nu. 17. ubi dicit: Quid ſi
in protocollo Notarij, cū Notarius ſit mor-
tuus, reperiantur hæc verba, & renuntiaue-
runt dictæ partes &c. vtrum hæc clauſula
poſſit mandato iudicis extendi, & declarari,
puta in muliere, vt ſi dicatur, Renuntiauit Vel
leiano. & videtur dicendum quod ſic, ex cōi
67 vſu Notariorum, qui ſeruatur. ſtylus † enim,
& vſus in omnib. attenditur, iux. not. in c. ex
literis. de conſtit. & Abb. in proœm. Decret.
in uer. Gregorius. nu. 1. iūc. addit. ibi in lit. C.
Card. Zabar. de fide inſtrum. ca. quod ſuper
his. nu. 3. & inf. q. 51. nu. 125. Cum igitur hu-
iuſmodi inſtrumentis mulierum clauſula cer
tiorationis apponi ſolita ſit de ſtylo, & vſu
Notariorum, ex inſtrumēto probatur ipſam
68 interueniſſe: Notarius † enim cenſetur roga-
tus apponere in inſtrumentis, clauſulas ſoli-
tas, & conſuetas. Bal. in l. ſi. C. de fideiuſ. Ale.
in l. ſi finita. in prin. nu. 2. ff. de damno infec.
Iaſ. in l. Gallus. §. idem credendum. nu. 22. de
lib. & poſthum. & in l. ut liberis. nu. 14. C. de
collat. & ibi Deci. num. 14. & idem Deci. in
l. ſemper in ſtipulationibus. num. 9. de regul.
iur. & in c. cum. M. in 7. no. de conſt. & ibidē
Ripa, & idem Rip. in l. Centurio. num. 80. ff.
de vulg. Pariſ. conſi. 45. num. 44. lib. 1. & ma-
gna eſt pro ipſo Notario præſumptio ut ſit
doctus, & peritus, glo. in §. ſi ita ſcriptum. In-
ſtit. de inutil. ſtipulat. Socin. iun. conſ. 101. nu
mero primo, uerſ. Præterea, volum. 1. Vnde
69 † non eſt præſumendum, quod ex ſuo capi-
te apponat talem clauſulā, quod mulier fue-
rit certiorata, cum ſit maximę importantiæ,
niſi uere eam certioraſſet, & ab ea reſpōſum
habuiſſet, quod ita promittit certa de benefi
cijs ſibi competentibus quibus renuntiat, ſe-
cundum Bal. in Rubr. C. de fide inſtrum. nu.
10. & Curt. ſeni. conſ. 56. incip. ſuper proceſ-
70 ſu. col. 1. maxime cum † Notarius, ante rogi-
tum, teneatur inſtrumētum partibus legere,
eaſque interrogare, an intelligant, quod ſcri-
ptum eſt, & an velint quod de contentis con
ficiat inſtrumentum. Bar. in l. fideicōmiſ. §. 1.
de leg. 3. Alex. in l. ſciendum. num. 28. in fi. ff.
de uerb. oblig. Deci. conſ. 97. nu. 3. Rub. cōſ.
14. nu. 3. Socin. iun. conſ. 198. nu. 94. uol. 2. &
Menoch. conſ. 87. num. 48. uol. 1.

Verum, quia non omnes Notarij ſciunt
importantiam clauſularum, & ſæpe eorum
71 † ignorantia mundum deſtruit, & conſcien-
tias contrahentium in periculo ponunt, Bal.
in conſi. 5. lib. 2. Menoch. conſ. 62. nu. 1. vol.
1. & conſ. 37. num. 139. eo. uolu. ubi nu. 138.
ex Bal. d. con. 5. dicit, quod Notarij regulari-
ter ignorant uires clauſularum, quæ inſtru-
mentis apponuntur, dubitant Doct. an Nota
rius aſſerens ſe certioraſſe mulierem de bene
ficio Velleiani, poſſit interrogari quid ſit Vel
leianum, & ſi interrogetur, & reſponderit ſe
ignorare, vt multi, & plerique Notarij igno-
72 rant, an præiudicet? † & Alber. in l. fi. §. pen.
ff. ad Velleian. dicit Notario neſciente, quid
ſit Velleianum, vitiari eius aſſertionem factā
de certioratione, & per conſequens renun-
tiationem factam a muliere, quia ſicut teſtib.
interrogatoria fieri poſſunt, ut per Bar. in l. 1.
ff. ſi cert. petat. cum quo omnes ibi commu-
* niter tranſeunt, ita & Notario. & ſicut teſti ne
ſcienti reſpōdere ſuper interrogatorijs non

datur

datur fides, ita & Notario neſcienti reſpõde-
re, quid ſit Vellcianum, vt dicunt Deci. in d.
l. 1. ſi cert. pet. in 3. lect. num. 53. & ibi Niger
num. 31. Marſil. ſing. 661. & in Rubr. de fide-
iuſ. nu. 39. Alex. tamen in l. ſciendum. de uer.
oblig. col. 10. poſt Fulg. tenet contrarium,
quia aliud eſt in Notario, aliud in teſte, quia
Notario aſſerente ſe certificaſſe incõtinenti
acquiritur ius parti per renuntiationem mu
lieris: vnde videtur, quod non poſſit interro
gari, cum talis interrogatio nullum effectum
operetur: quia licet interrogatus deponat ſe
neſcire, per ſuam negationem non poſſet au
ferre ius tertio. Deci. in hoc in d. l. j. diſtinguẽ
do dicit. Aut Notarius incontinenti interro
gatus reſpõdit ſe neſcire, quid ſit Velleianũ,
aut ex interuallo: primo caſu præiudicat, ſe-
cundo non. ratio, quia ex interuallo potuit
obliuiſci, quod tunc ſciebat. arg. l. peregre. ff.
de acquir. poſſeſ. quę ratio non ſubſiſtit, quia
quis præſumitur omni tempore ſcire ea quę
73 pertinent ad eius officium, immo † quanto
plus quis exercet aliquod officium, tanto ma
gis in eo creſcit ſcientia, cum omnis ars exer
citatione recipiat incrementum. l. in legatis.
§. ornatricibus. de leg. 3. not. Doc. in l. Gallus.
in prin. ff. de lib. & poſthum. dum dicunt, ſe-
niores plura ſcire quã iuniores. igitur dicas,
aut Notarius uoluntarie, & extra iudicium di
xit ſe neſcire, quid ſit Velleianum, aut in iudi-
cio cum iuramento examinatus idem dixit:
primo caſu non præiudicat, & ita loquuntur
Fulg. & Alex. ſecundo caſu præiudicat, & ita
loquitur Albeti. ut dicit Ioan. Bologn. in d. l.
1. ſi cert. petat. ſub. num. 29. uerſi. circa vero.
& hæc quando mulier querela vellet venire
contra. & pro complemento vide Viu. com.
opin. par. 1. opin. 220. quæ incipit, mulier
74 iuuatur. in fine. ubi dicit, quod hodie † in Re
gno Neapol. eſt ſublata iſta ambiguitas, per
pragmat. exordientem, Don Petrus de Tole
do. in qua expreſſe diſponitur, mulieres non
poſſe renunciare Velleiano, etiam certiora-
tæ per Notarium, de dicto Velleiano immo,
dicit ipſe, fortius diſponitur ibi, mulieres ip-
ſas non poſſe renuntiare etiam cum interuẽ-
tu iuramenti, & renuntiando, renuntiatio fa
cta dicitur ipſo iure nulla. Quod ſi & alibi fie
ret, non ita deciperentur mulieres, vt quoti-
die fit, per contractus, quos ipſæ non intel-
ligunt. vi. Ioã. Royas ſing. 136. ſi quis autem
vult caſus, quibus mulier de iure non iuuatur
Velleiano, videat collectos in gl. l. 1. ad Vel-
leian. ſuper ver. ne pro illo.

QVAESTIO XXIII.

Arbiter & Arbit rator ſimpliciter pronuntians, ex quo capite pronuntiare cenſeatur:

Arbiter pe rmittens tranſire tempus, an teneatur partibus.

Tertius electus in cauſa diſcordiæ an poſsit ſolus laudare.

SVMMARIVM.

1 *Arbiter & arbitrator ſimpliciter pronuntians, ex quo capite pronuntiare cenſeatur.*
2 *Compromiſſum in dubio, præſumitur factum ut in arbitrum, non ut in arbitratorem.*
3 *Appellatio non datur regulariter ab arbitri ſententia.*
4 *Index habens in eadem cauſa iuriſdictionem ordinariam & delegatam, ſimpliciter cognoſcens, & pronuntians, intelligitur, in dubio, vti poteſtate, quæ magis ualet.*
5 *Clauſulæ, omni meliori modo, effectus.*
6 *Cauſæ duæ ſi concurrunt, quarum vna prodeſt, altera nocet, inſpicitur illa quæ prodeſt.*
7 *Aſſumptus ſuper nuda purificatione contractus, potius uidetur proceſſiſſe ut arbitrator, quam ut arbiter, niſi de mente partium per alia uerba aliud appareat.*
8 *Arbiter permittens tranſire tempus, quod teneatur partibus. & nu. 25.*
9 *Contractus commiſſus in arbitrio alterius, ipſo non arbitrante redditur nullus.*
10 *Iudex male iudicando facit litem ſuam.*
11 *Sententiæ arbitri quod ſtandum ſit ſiue iuſta, ſiue iniuſta, quomodo intelligatur.*
12 *Arbiter non obſeruans apices iuris facit litem ſuam.*
13 *Lucrum quando eſt radicatum intelligitur prout de dãno*
14 *Arbiter eſt ille, qui eligitur ut iudex. & 25.*
15 *Arbiter dicitur ab arbitrij libertate.*
16 *Arbiter debet unicuique partium reddere, quod ſuum eſt, nec debet de iure unius tollere, & alteri dare.*
17 *Arbitri quidam iuris, quidam compromiſſarij.*
18 *Appellatio quando detur a ſententia arbitri.*
19 *Appellatio inuenta eſt ad tollendam iniquitatem.*
20 *Dolo futuro non poteſt nec expreſſe nec tacite ſub generalitate uerborum renuntiari.*
21 *Dolus ex propoſito in arbitro quis dicatur.*
22 *Grauamini quando locus ſit a læſione arbitri.*
23 *Arbitrium quando alicui de re aliqua partium conuentione conceditur, intelligitur ita conceſſum ut dolus abſit, & æque arbitretur.*
24 *Quantitas magna ad cognoſcendam qualitatem læſionis dicitur reſpectu cauſarum, & perſonarum.*
25 *Arbiter iuris ſiue a lege, ſiue a principe, ſiue a ſtatuto datus ſit, permittens tranſire tempus compromiſſi tenetur partibus, nam eſt ad inſtar iudicis.*

Arbiter

26 *Arbiter omittens arbitrari ſiue per negligentiam, ſiue per dolum uerum uel præſumptum, quomodo parti læſæ teneatur.*
27 *Compromiſſi ſeu commiſſionis forma attenditur ad cognoſcendum quibus caſibus detur appellatio uel reclamatio.*
28 *Electus tertius in caſu diſcordiæ duorum arbitrorum poteſt ſolus laudum proferre, & iudicare abſque eo, quod concordet cum primis uel altero illorum. contrarium uide num. 29.*
30 *Tertius electus in caſu diſcordiæ duorum priorum arbitrorum quo nomine uocetur.*
31 *Tertius arbiter electus ex forma ſtatuti debet arbitrari cum primis.*
32 *Tertius electus a primis propter eorum diſcordiam, compellente prætore ad partis inſtantiam, non eſt arbiter, ſed concordator.*
33 *Tertius electus ex uirtute compromiſſi dicitur arbiter.*
34 *Tertij electi poteſtas quomodo cognoſcatur.*
35 *Arbitri iuris, & arbitri à partibus aſſumpti differentia.*
36 *Arbiter coactus ſtare conſilio eidato in ſcriptis a tertio, & ſecundum illud pronuntiare, an teneatur illud ſequi, ſi cognoſcat iniuſtum.*
37 *Eligentes non idoneum imputent ſibi de mala electione.*
38 *Cautela pro arbitris pronuntiare debentibus ſecundum conſilium tertij.*

QVAERO vigeſimotertio de
pluribus pertinentibus ad mate
riam compromiſſorum, & quia
quæſtio habet tria capita, ideo
ſingula ordinate perſtringam.
quo igitur ad primum, dicas, quod quis exi-
1 ſtens Arbiter † & arbitrator, ſi ſimpliciter pro
nuntiaret, & ex proceſſu, & ſententia nõ poſ-
ſet colligi intentio ipſius iudicantis, qua po-
teſtate uti uoluerit (qđ in primis ex proceſ-
ſu colligi, & deprẽhẽdi ſolet, quam viam ſci-
licet fuerit amplexatus, vt docet Bartol. poſt
glo. in l. 1. ff. de iudici. & in l. ſi ſocietatem. §. ar
bitrorum. in 3. col. ff. pro ſocio. & Bal. in l. nõ
codicillum. C. de codicil. cum alijs de quibus
per Alex. cõſ. 55. incip. quoniam. col. 2. vol.
5. & ita communiter tenetur, vt aſſerit Caſſa.
diciſ. 7. nu. 6. tit. de appellat.) in dubio, præſu-
mitur, quod proceſſerit vt arbiter, cum hæc
ſit mitior, & ęquior interpretatio, ex quo tũc
tollitur reductio ad arbitriũ boni viri, vt not.
ponit Mil. in repert. in uer. iudex poteſt pro-
cedere. Et ita communiter tenent Doct. ſecũ
dum Felyn. in c. cum ex officij. de præſcript.
col. 12. in fi. uerſ. inducuntur iſta ad quæſtio-
nem. & continuando in col. ſequen. ubi re-
fert duas opiniones, & reiecta opinione Bal.
in l. ſi ſeruus plurium. §. fi. ff. de lega. 1. qui te-
net, quod videtur procedere vt arbitrator,
dicit concluſionem propoſitam eſſe commu
nem, & refert Angel. in diſput. ſua incip. duo
ad inuicem, dicentem eam ſeruari in practi-
ca, ut per eum. Et hanc opinionẽ tenet Abb.
in c. Quintauallis. de iureiuran. col. 24. uerſi.
Quæro nunc de aliquibus caſibus.
2 Ratio propoſitæ quæſtionis eſt: nam, in
dubium ſeu in dubio, vbi quis ſe compromit
tit in aliquem, videtur ſe compromittere vt
in arbitrum, non vt in arbitratorem, quia co
ram arbitro proceditur ordinarie, ſicut corã
iudice arbitria enim redacta ſunt ad inſtar
iudiciorum. l. 1. ff. de recep. arbitr. non autem
ſic coram arbitratore, l. 1. ff. de arbitr. l. rem
non nouam. C. de iudici. l. pen. C. de arbitr. &
ibi Bal. in vlt. col. & Bal. in d. l. 1. & not. Inn. in
d. c. Quintauallis. colu. 1. uerſ. item coram hu-
iuſmodi arbitratorib. & col. ſequen. per tot.
ubi ponit differẽtiam arbitri, & arbitratoris.
quod autem videatur in dubio factum com-
promiſſum, vt in arbitrum, notat Specul. in
tit. de arbitr. §. fina. uerſ. quid ſi ſimpliciter. &
clarius Imo. in l. 1. §. & poſt operis. ff. de noui
oper. nunt. & Ant. de Butr. in d. c. Quintaual-
lis. quem ſequitur ibi Im. in 2. car. refert. & ſe-
quitur Alex. d. conſ. 55. colũm. 2. uerſ. accedit
prædictis. & late proſequitur Ioan. Bapt. Pe-
ruſ. in tract. de arbitr. lib. 12. c. 7. in uol. 1. trac.
mihi primo, ſecundum impreſ. Lugdun.
Huius concluſionis magnus eſt effectus
propter multas differentias, quæ ſunt inter
ſententiam arbitri, & laudum arbitratoris,
maxime propter appellationẽ, nam † ab ar-
3 bitri ſententia regulariter non datur appella
tio, glo. in uer. arbitrium. in c. ſuper his. de ac
cuſ. ſecus autem a laudo arbitratoris, ut com
muniter tenent Doct. relati a Menoc. in trac.
de arbitr. iudi. lib. 1. q. 70. nu. 1. & 11. & ſupra
dixi q. 13. per totam, & dicam infra in ſeq.
memb. huius quæſt. Vnde ſi habens hãc mix
tam poteſtatem ſimpliciter pronuntiat, vel
actus commiſcet, adeo vt non poſſit depræ-
hendi, quæ via ſit per eum electa, ut ſupra dĩ
ctum eſt, in dubio uidetur electa uia arbitri,
vt actus magis valeat. c. niſi eſſent. de pręben.
facit lex. 3. de teſtam. milit. & de ver. ſignif. c.
Abbate Sancti Syluani. & l. quoties. de verb.
obligat.
Et facit quod in ſimili dicunt Doct. maxi-
me Ant. Innoc. & Abb. in d. c. cum ex officij.
4 ponentes, quod † ſi iudex habens iuriſdictio-
nem

nem ordinariam,& delegatam, In eadem cã
ſimpliciter cognoſcit,& pronuntiat, intelli-
gatur in dubio uti poteſtate quæ magis ua-
let,& Specul. clarius tangit hanc quæſtionẽ
in ti.de arbitr.§.ſequitur.uer.Sed pone quod
ſint. ubi refert ſuper hoc multas opiniones,
tandem determinat eius laudum potius iudi
cari ut arbitri, quam arbitratoris, & hoc ex
ſupradicta ratione,ut ſcilicet magis valeat.&
ratio eſt, quia non poteſt reduci ad arbitriũ
boni uiri.arg.ff.mand. l. qui mutuam. & hoc
ad effectũ,ut lis citius finiatur, vt.ff. de arbitr.
5 l.quamuis.cum ſimil.Hinc eſt † quod iudices
duplici poteſtate fungentes, ut in terminis
quæſtionis noſtræ,caute procedentes, ſolẽt
in eorum ſententijs vti clauſula,omni melio
ri modo,cuius clauſulæ virtute facile ſaluabi
tur proceſſus,ſecundum Fely.in d.ca. ex offi-
cij.col. 11.uerſ. tertiò limita, & per eum in c.
cum ſuper.col.4. uerſ. quid autem importat.
de offi.delega. vbi virtutem huiuſmodi clau-
ſulæ ponit.& Deci.conſi.77. col.3.in princ.
Alex.conſi. 112.incip.poſt reddita, uol.3.&
conſ.80.incip.viſis.col.2.uol.5.cum alijs infi
nitis,quæ in hanc ſententiam, & in ſimili ad
oſtendendam virtutem huius clauſulæ addu
cunt Doct.quæ conſulto hic omitto.

Et pro concluſione facit ulterius optima
6 ratio,nam † quando concurrunt duæ cauſæ,
quarũ vna prodeſt,& alia nocet, inſpicimus
illam quæ potentior eſt, ſecundum omnes,
id eſt illam quæ prodeſt,quãdo illa quæ pro
deſt uериſimiliter eſt magis conſiderabilis,vt
no.Bar.in l.3.§.eleganter.ad Syllani.& in l.ſi
uir.ff.pro donato. & late proſequitur multa
aggregãs more ſolito Tiraq. in l.ſi unquam.
C.de reuocan.donat.in præfat.num.60.cir-
ca medium.Sed non poſſe reductionem peti
eſt fauorabile & prodeſt,& eſt æquum,con-
trarium autem iniquum, & nocet, uериſimi-
liuſque eſt talem electum magis eam, quæ
prodeſt conſideraſſe, igitur ipſum tanquam
arbitrum iudicaſſe cenſendum eſt,ſicut dici-
tur,quod ut iniquitas extirpetur,æquitas prę
fertur rigori.C.de iudic.l.placuit. cum ſimil.
igitͬ ne ſit locus reductioni,quæ datur in arbi
tratore, nõ in arbitro, ſicut not.in l.ſi ſocieta
tem.§.arbitrorum. ff. pro ſocio. & late ſupra
dixi.q.12.13.& 14. cõcludendum eſt ipſum
proceſſiſſe ut arbitrum,non ut arbitratorem,
vt late Firm.in uer.Arbiter.uerſi.iij.

Limitari tamẽ poſſet propoſita quæſtio,
vt non procedat,quando aliquis ſimpliciter
ſuper nuda purificatione contractus aſſuma-
7 tur, nam † tunc potius uidebitur proceſſiſſe,
vt arbitrator quam vt arbiter, niſi de mente
partium per alia verba aliud appareat,vt pro
batur.ff.pro ſocio. d.l. ſi ſocietatem, in prin.
iunc.fine legis,& coniuncta.l.interpoſita. &
hæc ſatis clara ſunt.Innocen.in d.c. Quinta-
uallis. de iureiur.pro concordia, & declara-
tione diſtinguit,dicens.Si fuit factum cõpro
miſſum in aliquem, quod poſſit procedere
ſeruato ordine iudiciario,uel etiam non ſer-
uato, & procedat ſeruato ordine iuris, ui-
detur proceſſiſſe ut arbiter: ſi uero proceſſit
ordine non ſeruato,videtur proceſſiſſe ut ar-
bitrator, & ſic ex eius dictis habetur, quod
attenta forma compromiſſi & laudi cogno-
ſcetur,qua authoritate proceſſum ſit.hoc di-
ctum licet uerũ in ſe,ut late proſequutus ſum
ſupra,quæſt. 13.non tamen facit ad caſum
noſtrum,nam nos loquimur quãdo non po
teſt ex eius pronuntia apparere, qua faculta
te ſententiam dixerit, & tunc ex ſupradictis
præſumitur eam dixiſſe ut arbiter,ut & latius
dicam in ſeq.cap.q.uerſ.ne autem in confu-
ſo loquamur.& hæc quo ad primum caput.

Quo ad ſecundum propoſitæ quæſtionis
8 caput,videtur † quod arbiter permittens trã-
ſire tempus teneatur partibus, per tex. in l.1.
§.ſciendum.in uer.prodeſſe. iunc. §. præced.
ff.de magiſtr.conueniẽ.ubi dicitur quod ma-
giſtratus, qui debet expedire actum, & non
expedit,ſed differt in tempus ſucceſſoris, vt
ſucceſſor faciat, punitur.& extenditur ad ęſti
matores,ſcilicet qui habent ęſtimare an tuto
res ſint idonei,facit quod not.in l.fi.C. de cõ
trahen.empt.ubi Bal. extendit materiam ar-
bitratoris, & ibi particulariter notat, quod
9 † contractus commiſſus in arbitrio alteriu',
ipſo non arbitrante,redditur nullus, & Bart.
in d.l.fina.& in l.ſi quis arbitratu. ff. de uerb.
obligat.& eſt tex.in l.3.§. tametſi neminem.
ff.de arbitr.& in l.2.ff.pro ſocio.glo.Inſtit.de
obligat.quæ ex quaſi delicto.in princ. & eſt
tex.in auth.decernit.C.de arbit.& in l.ſi quis
in conſcribendo.in fine.C. de pact. Ex quo
* tex.omnes ibi ſingulariter, & communiter
10 notant, quod ſicut † iudex male iudicando
facit litem ſuam,l.1.ff de vari. & extraordin.
cognit.iunc. l.fi.ita & arbiter, ut dicit glo.in
d.l.fi.Bar.in d.l.ſi quis in conſcribẽdo. in vlt.
not.& ibi Bal.in ult.col.uerſi.eſt ergo notan-
dum.

dum.Card. in clem. 1. in 4. quæſtio, de ap-
pel.& in ſpecie, de arbitro negligente intra
terminum arbitrari, quod faciat litem ſuam
ſicut male arbitrando, dicit Iaſ. in d.l.ſi quis
in conſcribendo.col.2.in fi.in 5.no.& Rom.
conſ.338.incip. in caſu propoſitæ conſulta-
tionis.in 2.dub.prin.& refert,& ſequitur Fir.
in reper.in ver. Arbiter.uerſ.124.qui incipit,
Arbiter negligens.& de materia idem in eo.
uer.uerſ.34.qui incipit, Arbiter male iudicās
cum plurib.ſeq.Rom.ſing.700.quem ſequi-
tur Curt.in d.l.ſi quis in conſcribendo.num.
13.& vtrumque refert Menoch. tract.de ar-
bitrar.iud.li.2.cent.4.caſu.341.nu. 8. & caſu
339.nu.9.& iſta eſt communis opinio, quā
tenent, Iaſ.in d.l.ſi quis in conſcribendo. in
octauo not.in fi.Deci.in l.1.in prin.iux.num.
26.ff. quod quiſq. iur. in c.ſæpe. ante nu. 11.
verſ.& ad ſupradicta. de appel. Marſ.in l.ni-
hil intereſt.nu.5.ff. de ſicar. conſ. 115.nu.24.
& conſ.131.nu. 47.& Amanel. in ſing.143.
inci.110. quod ſicut iudex. & dicas quod ſin-
gul.Rom.quod Menoch.citat,num. 700.eſt
num.707. quod incipit, Tu habuiſti legem,ſi
quis in conſcribēdo. quem vide iunc. addit.
Veronen. & vltra locum ab ipſis citatum ex
Gomeſ.in 36.caſu negligentiæ poſt regu.de
trien., uide eund. Gomeſ. ſuper reg. de non
iudican.iux.form.ſuppl. quæſt.8.

11 Hinc eſt, quod illud dictum, quod † ſen-
tentiæ arbitri ſtandum eſt, ſiue iuſtæ, ſiue in-
iuſtæ, l.diem proferre.§.ſtari.ff.de arbitr. pro
cedit quo ad ipſas partes inter ſe, non reſpe-
ctu arbitri, ſeu quo ad partem læſam, quia il-
la habet actionem cōtra ipſum arbitrum. ita
Iaſ.in d.l.ſi quis in conſcribendo.nu. 9. uerſ.
* Contrarium uidebatur.& ibi Curt.nu.11.cō
munem eſſe declarationem teſtatur.ſequitur
Menoch.d.caſu 339.num.7.Plus etiam pro-
bat tex.in d.l.ſi quis in conſcribendo. ſecun-
dum quod ponderat Bald.in c.2. de conſtit.
12 quod † arbiter non obſeruans apices iuris,
facit litem ſuam.facit, quia ille text. loquitur
de exceptione declinatoria fori, quæ eſt de
iuris apicibus, l.ſi fideiuſſor.§.quædam. ff.mā
da.& quidquid bonam fidem nō tangit, ſed
extrinſecus vent.latur, eſt de apicibus iuris,
d.§.quædam. Et ideo dicit Bal.in c.ne innita-
ris. de conſt. quod arbiter facit litem ſuam,
intellige tamen reſpectu ſortis, non reſpectu
pœnæ, vt per eum ibi.col. vlt. ſimiliter & cir-
ca damnum, ſecus ſi omiſiſſet condemnare
circa lucrum. Quod tamen eſt intelligēdum,
quando lucrum, & damnum ſunt ſeparata,
13 nam † quando lucrum eſt radicatum, intelli
gitur prout de damno.glo.in l.1.§. ſi quis.ff.
de itin.actuq. priua. cum multis alijs quæ al-
legat Alex.in l.non amplius.ad fi.ff.de leg.1.
& in l.3.ff.de dam. infec.

Et premiſſa patent ex communi Doct.dif
finitione de ipſo arbitro, quæ habet, quod
14 † arbiter eſt ille, qui eligitur ut iudex, ſcilicet
ut procedat ſeruato in ſubſtantialibus ordi-
ne iudicij, ff.de arbitr.l.1.& l.qualem. Innoc.
in c.Quintauallis.de iureiuran. Pro quo facit
id quod Salyc. & alij notant in d.l. ſi quis in
conſcribendo.ſuper uer.text. omnes itaque.
ſcilicet, quod exceptio, quæ non poteſt op-
poni etiam coram ordinario vel coram de-
legato, non poteſt etiam opponi coram ar-
bitro. & ratio eſt, quia arbitria ſunt redacta
ad inſtar iudiciorum, d.l.1.ff.de arbitr.& ibi
Rom.ubi reputat d.l. ſi quis in conſcribēdo.
ſingularem ad hoc.

15 Verum, quia † arbiter dicitur ab arbitrij li-
bertate, l. qualem.in prin. ff. de arbitr.& per
Præteium in Lexic.iur.in uer. Arbiter.uer. Ar
bitrium Feſto lib. 1.videretur, quod poſſet ſe
qui animi ſui motum, & ſic terminare uel nō,
quem animi ſui motum alteri committere
non poteſt, ut not.eo.tit.l.ſicuti, & ex conſe-
quenti quod in nullo teneatur. Tamen ex ſu
pradictis contrarium eſt uerius, vt per Imol.
Alex.& alios in l.diuus.ff.de re iudic. & con-
trarium loquitur in arbitratore, vt dicit Bald.
in c.Canonū ſtatuta.col.2.uerſ. Tu dic quod
non licet arbitro.de conſt.ubi dicit, quod nō
licet arbitro leges tranſgredi, ſed arbitratori
ſic propter bonum pacis.c. niſi eſſet.de præ-
ben.ſcilicet in parua quantitate, pro qua ve-
riſimiliter partes tranſigerent, vt ff. de arbitr.
l.ſed ſi in ſeruū.§.ſi quis iudex. & l.ſi de meis.
§.recepiſſe.in gl.ordin.eo.tit.& Aret. in c.di-
lecti.de iudic. Poſſet tamen dici hoc habere
locum, ſi dolo fecit, aliàs ſecus, ut dicit Ang.
Clauaſ.in ſum.in uerſ. Arbiter.§.1.in fi. & ſe-
quitur Silueſt.in ſum.in eod.uer.in fine.uerſ.
Vigeſimo primo quęritur.& nedum ſi dolo,
ſed & ſi lata culpa, & etiam ſi leui (ſi ſe obtu-
16 lit) vt ibi per eos. Nam † arbiter debet uni-
cuique partium reddere quod ſuum eſt, nec
debet de iure unius tollere, & dare alteri, ideo
dicit lex, arbitrum ſumere partes iudicis, l. ſi
de meis. ff. de arbitr.& ut dicit Abb. in d. c.

Quintauallis.de iureiuran. Arbiter eligitur loco iudicis, & conſequenter debet per tramites iuris procedere, cuique tribuendo ſuum, aliter facit litem ſuam, ut ſupra eſt dictum. Quod tamen intellige, ut intelligit Bal. in d.c. ne innitaris, in uer. ſimile dico in arbitro. vbi not. dicit. Si reus ſoluit pœnam compromiſſi, non poteſt arbiter facere litem ſuam, niſi uſque ad quantitatem ſortis, quia contumacia litigatoris nõ debet nocere arbitro. ff. de in lit. iuran. l. 1. §. item ſi ita, & ff. de regu. iur. l. quod a quoquam pœnæ nomine exactum eſt, id idem reſtituere nemo cogitur.

Pro declaratione materiæ, & ſolutione dubij, diſtinguenda ſunt genera arbitrorum.
17 quidam † enim dicuntur arbitri iuris, quidã arbitri compromiſſarij, ſcilicet, quidam dantur a prætore, & quidam ex cõpromiſſo accipiuntur, & partium conuẽtione adeuntur, l. ſocietatem. §. fin. ff. pro ſocio. l. arbitr. ff. de arbitr. l. rem non nouam. C. de iudici. de primis loquitur quæſtio noſtra, non autem de ſecundis. ſed quodcunque contra quæſtionẽ obiectum eſt, uel obijci poſſet, habet locum in ſecundis, ſcilicet in cõpromiſſarijs, a partibus ex earum conuentione nullo iure cogente electis: iſti enim ex ſolo animi ſui motu terminare poſſunt. Et iſta diſtinctio eſt fundamentum materiæ, & ſeruit ad multa, & facit etiam ad dilucidationem poſitorum ſup.
18 in quæſt. 13. Dum enim quæritur, † an a ſententia arbitri detur appellatio, dicitur, quod ab arbitro iuris ſic, ab arbitro compromiſſario, non. 2. q. 3. c. a iudicibus. & rationem affert. S. Thom. 2. 2. q. 69. art. 3. ad ſecundum. quia leue videtur, quod quis non permaneat in eo quod ſemel approbauit, & eſt regula iuris, quod ſemel placuit amplius diſplicere non poteſt, ideo rationabiliter denegatur ſubſidium appellationis a iudicibus arbitrarijs, qui non habent authoritatem niſi ex cõ ſenſu litigantium: non autem ſic a ſententia arbitri iuris, cuius poteſtas ex conſenſu litigãtium non eſt, ſed a Principis authoritate, uel ſtatutorum diſpoſitione, ideo nimirum ſi debet procedere ſecundum iuris tramites, vt in caſu noſtro, & ſic contra huius grauamen lex appellationis ſubſidium tribuit, ut in d. q.
19 1. 5. Lex † enim non tolerat iniquitatem, & ad hoc inuenta eſt appellatio. 2. q. 6. c. omnis oppreſſus, iunc. c. ſeq. c. placuit. c. cum ſit. cap. perſonas. de appell. c. cum ad ſedem. de reſt. ſpoliat. & c. cum ſpeciali. §. porro. de appella. vnde ſi ſententia arbitri iuris eſt iniqua, ita vt deceptio interuenerit ex propoſito, reſpectu cuiuſcunque læſionis, datur ſubſidium, læſionem proponenti, appellationis, ſeu reductionis. quod ſentit etiam Lanfr. in ca. quoniam contra. de probat. uerſi. interloquutoriæ, & appellationes. num. 102. uerſ. decimo fallit. qui diſtinguit, quod ab arbitro de iure tantũ non poteſt appellari, & eius ſententiæ ſtandum eſt, æqua ſit, uel iniqua. ab ijs autem, qui eliguntur ex neceſſitate, ut ſunt illi qui eligun tur ex forma ſtatuti inter conſanguineos, poteſt appellari. gl. in l. ab arbitro. & ibi Bar. ff. qui ſatiſd. cogant. Et procedit, dato etiam quod interuenerit iuramentum uel pactum
20 de non reclamando, quia † dolus futurus non poteſt nec expreſſe, nec tacite ſub generalitate uerborum renuntiari, nec remitti poteſt. ff. de pac. l. ſi unus. §. illud nulla. l. Aurelio. §. Caius. de liber. lega. Deci. conſi. 178. nu. 3. & in l. contractus. num. 42. de reg. iur. & hoc ſequuntur cõmuniter Doc. Et dicitur dolus
21 † ex propoſito, quando ſcienter per fraudẽ, gratia, uel odio aliquid fit ab arbitro in fauorem alterius partis.

Si autem læſio interuenit ſine dolo, diſtin
22 guas, vel eſt modica, uel non. ſi eſt † modica, ceſſat locus grauaminis, d. l. ſi de meis. §. receperiſſe. ff. de arbitr. etiam ſi renuntiatio non interuenit, ut in c. niſi eſſent. de præben. ſi non eſt modica, tũc ſubdiſtingue, aut eſt magna, aut maxima, & enormis. Si magna, datur remedium de quo per Bald. in l. ſi cum ea. C. de dot. promiſ. Socin. conſi. 220. colu. 3. Cæpo. conſi. ciui. 34. col. 1. Caſſad. deciſ. unica. tit. de empt. & vendit. Rom. in rubr. de arbitr. fol. 5. col. 4. Et hoc, niſi partes contentarent, quod poſſet tollere vni, & dare alteri: conſenſus enim debet aliquid operari. c. ſi Papa. de priuil. in ſexto. Si autem ſit enormis, datur remedium appellationis, uel reductionis, nã hoc grauamen, in dubio, uidetur exceptum. arg. ff. de his quę in frau. credit. l. omnes. §. Lucius. & ratio eſt, quia non fecit ſicut bonus uir facere debuiſſet. ideo ex quo maxima lęſio nõ fuit expreſſa, non debet trahi ultra intentionem agentis, Bald. in l. pen. C. de arbitr. Ant.
23 de But in d. c. Quintauallis. Quando † enim alicui arbitrium de re aliqua partium conuẽtione conceditur, intelligitur ita conceſſum, ut dolus abſit, & æque arbitretur. l. ſi libertus.

ff. de

ff.de oper.libert.& ita per illum tex.dicit Ale
xan.conſi.37.num.32.uol.2. & poſt eũ Dec.
conſi.430.col.2.uerſ.ſecunda concluſio, vbi
vult hoc caſu læſo ſuccurri,& Crau. cõſ.192.
num.23.& cum ratione arbitretur : nam ꝙ
ſine ratione fit non dicitur uiri boni arbitrio
fieri.Socin.iun.conſi.91.num.13.uol.3.eam
enim æquitatem in re aliena ſeruare debet
quam ſeruaret in ſua propria,Deci.l.in per-
ſonam.§.1. in fi. ff.de regul. iur.ubi multa in
hanc ſententiam citat.& poſt eum Tiraq.de
retrac.conſanguin.§.35.glo.1.in fine. ſequi-
tur, præmiſſa & alia ad hoc cumulans, Me-
noch.in tract.de arbit.iudi.lib.1.quæſtio.13.
num.11.& ſucceſſiue vſque in finem. Data
igitur enormi læſione,ut ſupra,eſt locus ap-
pellationi vel reductioni. Læſus enim omni
iure eſt reſtituendus,vt dicit Menoch.co.li.1.
24 quæſt.96.num.3.Magna † quantitas autem,
ad cognoſcendam qualitatem læſionis,dici
tur reſpectu cauſarum & perſonarum,Albe.
in l. in bonæ fidei. C. de iureiuran. ubi dixit
cauſam ducẽtorum florenorum eſſe magnã
inter duos ciues, ſed paruam inter duos Re-
ges,& Chaſſan.conſ.18.num.4.ubi dixit cau
ſam quinquaginta turonenſium arduã qua-
litate perſonæ inſpecta,& eſt gl. in auth. niſi
breuiores.C.de ſenten.ex breuic.recitã.poſt
quam id iudicis arbitrio relinqui longa ſe-
rie firmat Menoch.de arbitr.iud.li.2.Cent.1,
caſu 72. num.10. & caſu 73.num.5.uide ibi.
25 Arbiter † igitur iuris,ſiue a lege,ſiue a Prin
cipe,ſiue a ſtatuto datus ſit, permittens tran-
ſire tempus compromiſſi tenetur partibus;
nam eſt ad inſtar iudicis,ut dictum eſt. Hinc
dixit Bar.in l.fi.C.de iudic. quod arbitri ſtatu
tarij ſunt iudices delegati,ſequuntur Bal. ibi.
in 7. not. & ibid. Salyc. in 3. not. per tex.in
l.nemo poteſt. ubi id etiam obſeruat Aret,
col.antepe.ff.de leg.1.& Iaſ.in l. duo iudices.
colum.3.ff.de re iudic.ubi atteſtatur iſtam eſ-
ſe communem opinionem,& Aret. vbi ſup.
dicit eam eſſe indubitatam, & eam ſequũtur
multi quos citat Blan. de compromiſ. q. 6.
num.4.vbi & ipſe præſupponit hanc eſſe cõ
munem ; & poſt omnes quos citat ita firmat
Viui.commun.opin.lib.2.opin.27.incip.Ar
bitri ſtatutarij.Idem firmat Lud. Gomeſ. ſu-
per reg.de non iudican.iux.form.ſuppl.q.8.
Vbi propoſita quæſtione, an illa regula lo-
quens de iudicib. habeat locum in arbitris,
adductis breuiter contrarijs hinc inde, diſtin-
guendo concludit ut ſupra: quia, dicit ip-
ſe,in effectu tales erunt ſicut arbitri iuris, qui
iudices delegati appellantur, in l. iudices.C.
de iudici.& in c.ab arbitro.de offi.deleg.& in
fine cõcludit,illud dictum, quod arbitri ſunt
redacti ad inſtar iudicum,intelligi de arbitris
iuris,de quibus noſtra eſt quęſtio. ſicut ergo
iudices, ita & iſti ex permiſſione lapſus tem-
poris in arbitrari nolendo puniuntur, vt ſup.
26 ſiue per ſimplicem negligentiam † arbitrari
omiſerit, quo caſu parti læſę ob non latum
arbitramentum tenetur damna reſarcire in-
quantum facere poteſt,glo.in l.ult.ff.de uari.
& extraord.cognit. ſiue per dolũ uerum vel
præſumptum, quo caſu tenetur in ſolidum.
Alex.in l.4.§.cum.in fi.ff.de damno infec.

Et pro complemento huius ſecundi capi-
tis quæſtionis,circa ea, quæ dicta ſunt in ca-
ſibus,quibus appellatur, reclamatur, vel nõ
27 dicas † quod debet attendi forma commiſ-
ſionis,ſeu compromiſſi. nam ſi in compro-
miſſo fuiſſet dictum, quod poſſit facere alte
baſſe,in totũ vel in parte tollere de iure vnius
& dare alteri, tunc non eſſet locus grauami-
ni,niſi interueniret dolus ; ſed ſi in compro-
miſſo dictum fuiſſet,alte & baſſe,prout ſibi vi
debitur, propter illud uerbum reſtrictiuum
(prout ſibi videbitur) quod importat arbi-
trium boni uiri,l.Thais.§.ſorore ſua. ff.de fi-
deicommiſ.libert. eſſet locus reductioni, &
appellationi,prout late dixi ſupra, quæſt.12.
& ex hac conſideratione paſſim poſita a Do-
ctoribus in ſupradictis locis,& hic compen-
dioſe redacta, ſupple dictis in d.q.12.& ex
ibi dictis declara dicta hic.

Tertium modò reſtat quęſtionis caput,in
quo,glo.in l.item ſi unus.§.ſi.in uer.authori-
28 tati.ff.de arbitr. dicit, quod † tertius electus
in caſu diſcordiæ duorum priorum arbitro-
rum non conuenientium in prolatione lau-
di,poteſt ſolus laudum proferre,& iudicare,
abſque eo quod concordet cum primis, ſeu
altero illorum,quam glo. ſequitur Bal. ibi in
ſuis apoſtil. in 2. Lect. & in l. iubemus.C.de
appel.& ante eum Specul. in tit. de arbitr.§.
ſequitur.uerſ.ſed nunquid iſte. cum uerſ.ſeq.
ſequitur Felyn.in c. ſuſpicionis. de off.deleg.
in verſ. vtrum verò tertius ſolus,& id ante te-
nuit Bart.in l.ſi dominium.ff. de furt. Ang.in
conſ.152.incip.arbitri electi a partibu.Cor.
conſi.120.col.2.Paul.Caſtren.in l.in offeren
dis.C.de appe.Card.in d.c.ſuſpicionis.Ang.

in l.

in l.quod ſi forte.§.1.in fine.ff.de ſolution.& iſta eſt magis communis opinio, quam poſt Ang.ubi ſupra,quem citat, ſequitur Hippol. ſing.262.incip.quod potui nolui.poſt med. verſi. Et facit etiam ſingulare verbum Aug. ubi iſtud dictum ponit ſimpliciter,& allegat concordantes.

29 Contrariam ſententiã,quod ſcilicet † iſte tertius non poſſit ſolus laudum proferre,tenet glo.in d.l.item ſi unus.§.item ſi plures.ſuper uer.quod autẽ omnes.& Bald.in l.1.in 2. oppoſit.C.de ijs quæ pœnæ nom.& in c.cũ ſpeciali.col.2.de appellat. uerſ.quærit Bernardus.Abb.in d.cap.ſuſpitionis. de offi. delega.col.2.uerſi.item nota ibi. & ibi Bal. col. 1.uerſi.nota quod ſententia tertij. & ibi etiã Imo. in fine.& Ioan.Andr.in addit. Specul. d.tit.de arbitr.d.uerſi.ſed nunquid iſte. ſuper uer.præcepto.

Et quoniam omnes quaſi ſicco pede per tranſeunt,proponendo ſimpliciter dubium, & materia iſta electionis tertij, quotidie practicatur,ideo ſciendum eſt ex mente Specul. in dicto uerſi.ſed nunquid iſte tertius. quod

30 † iſte ſic electus non eſt nec arbiter, nec iudex, ſed habet authoritatem uocandi ad ſe arbitros, qui ſi conueniant in unam ſententiam,non procedit ulterius, ſinautem diſſentiant,ipſe ſententiam dicet, & eius authoritati ſtabitur, ut in d.§.fina. in fine. d.l. item ſi unus.de arbitr.ubi dicit tex.ad literam.Et debet prætor cogere arbitros,ſi non conſentiant,tertiam certam eligere perſonam, cuius authoritati pareatur,non quod ipſe pronunciet,ſed eius dicto, ſeu conſilio eis in ſcriptis dato arbitri ſtare cogentur, & ſecundum illud pronuntiare , & ſic eſt conſiliarius, ſeu mediator. Quæ res eſt magni effectus, nam coguntur illi duo ferre ſententiam ſecundũ mentem illius tertij, etiam quod ipſi contrarium ſentiãt, dummodo inter ſe diſſentiant, vt ex illo tex.dicũt Doct.Et exemplicat Specul.ubi ſupra , etiam in tertio,a partibus electo de iudicis præcepto.cuius dicto,alijs duo bus diſcordantibus , ſtabitur , ſecundum tamen prius dicta , ut idem Specul.ubi ſup.dicit,in uerſ.Sed nunquid ſtabitur. Et ſic ex ipſius Specul. dictis habetur , quod iſte tertius non eſt arbiter, ſed eſt ſuperior vtrique eorum,per authoritatem glo.in d.§.fina,in uer. Authoritate.ubi glo.in fine dicit.uel potes dicere,quod eius dicto ſit ſtãdum,licet diſcordet ab alijs duobus, & hoc per hanc legem. cum ergo lex dicat, cuius authoritati pareatur,dicendum eſt , ipſum non eſſe arbitrum, ſed ſuperiorem , & ſic ſolus laudare poteſt.

Contra illam glo.inſurgunt , Fran.in d.c. ſuſpitionis.& Cyn.in d.§.fina.dicentes contra illam gloſ.eſſe caſum in d. ca. ſuſpitionis. ubi tex.in fine ita dicit.ijdem ut conueniant, ſi diſcordes fuerint,in unam ſententiam, vel tertium concorditer aduocẽt,cum quo duo uel alter eorum id faciat,ſunt cogendi,& facit tex. in l. quod ſi forte. §.1.ff. de ſolution. Immo plus,licet Innocen.in d.c.ſuſpitionis. in fine.in uer.alter.teneat , quod iſte tertius poſſit pronuntiare cum uno ex duobus , altero abſente,quia ſecundum ipſum ſemper intelligitur a iure adiecta illa clauſula , quod ſi non omnes,duo veſtrum . tamen glo. in l.ſicuti.ff.de arbitr. uidetur requirere omnium præſentiam,ſuper ver.omnes , vel ſaltem, quod omnes dederint votum , ad effectum vt duo contra tertium præualeant,vt clare dicit tex. in d.l.ſicuti.dum dicit,quia id demum,quod maior pars omnium iudicauit ratum eſt, cũ & omnes iudicaſſe palam eſt. iunc.l.præced. cum ratione in ea poſita,Fran.& Cyn.in præcit.locis,refert & ſequitur Bal.in d.c.ſuſpitionis.col.1.uerſ.Sed Fran. & Cyn. Iſtud etiam tenuit Iacob. de Are.in l. quod ſi forte. §. ſunt quidam.ff.de ſolut. & hæc opinio communiter ſeruatur, quia de cõſuetudine in electione tertij ſolet dici,quod ſtetur ei , quod per maiorem partem ipſorum arbitrorũ dictum fuerit,ut teſtatur Lanfran.in tract.de arbitr.in 5.memb.q.2.verſ.pone etiam.

Abbas in dicto cap.ſuſpitionis. col.2.uer. item nota ibi,cum quo duo,uel alter eorum. refert opiniones ante latas,& etiam opinionem Bart.in d.l.ſi dominium.ff.de fur. dicen

31 tis in fine , quod † ſi ſtatutum dicit aſſumendum tertium arbitrum,debebit pronuntiare vnà cũ illis,& demum dicit ſibi placere , per illũ tex.ut indiſtinctè tertius pronunciet unà cum alijs,& declarando tex. in d.§.fina.dum dicit,cuius authoritati pareatur,vult eum intelligi,quod debet pareri quando accedit ad alterius ſententiam, vt videtur innuere litera d. cap. ſuſpitionis.dum ait,cum quo,ſcilicet tertio,duo vel alter eorum id faciat. Et ita ſolus non poteſt laudare.

Pro concordia opinionum, diſtingui poteſt hoc modo. Aut tertius fuit electus a pri-

mis propter eorum diſcordiam, compellen-
te prætore ad partis inſtantiam: Aut fuit ele-
32 ctus ex virtute compromiſſi. Primo † caſu
non eſt arbiter, ſed potius concordator qui-
dam, nec ipſe habet ferre ſententiam, ſed alij
duo compelluntur concordare, ſecũdum au-
thoritatem huius tertij aſſumpti, & ſic intelli-
gitur d. §. fina. l. item ſi unus. in illis uer. cuius
authoritati pareatur. & in gloſ. exponitur, q
eius ſolius authoritati parendum eſt: non
enim ipſe iudicat, ſed alij ex ipſo, quia eius
authoritati parere coguntur, quoniam non
eſt arbiter, vt dictum eſt. Et iſtud eſt, quod ex
preſſe dixit Barto. in d. l. ſi dominium. & pro
hac opinione facit. l. ſi de meis. §. recepiſſe.
ff. de arbitr. & ſic intelligitur communis con
cluſio ſupra poſita. Secundo caſu eſt arbiter,
33 † ſecundum Dyn. in dic. l. ſi dominium. quia
partes elegiſſe dicuntur, d. l. item ſi unus. §. ſi
in duos. & tunc eius ſolius authoritati ſeu ſen
tentiæ non paretur, ſed ſententiæ plurium
eſt ſtandum, quæ tamen alijs præſentibus la-
ta ſit, vt in l. ſi in tres. ff. de arbitr. & ita mirabi
liter, licet alio modo, & forma, diſtinguit An
gel. in d. conſi. 152.

Vel etiam aliter diſtingui poteſt, ſecundũ
mentem Bal. in l. iubemus. C. de appellatio.
quod aut iſte tertius datur ex forma ſtatuti,
aut eſt electus a partibus, ut puta, ſtatutum
34 dicit, † quod cauſa committatur in duos; &
eis diſcordantibus Poteſtas ſit tertius, & hoc
caſu ſtabitur arbitrio ſolius Poteſtatis quan-
do autem eſt electus a partibus non habet
niſi vnum votum, & ſic eius ſolius dicto non
ſtabitur. & ſic primo caſu procedit conclu-
ſio, ſecundo caſu contraria. quod & alibi ſen
tit idem Bald. in capit. paſtoralis. in prin. de
rer. permut. & eſt text. in capitu. legitima. de
appellat. in ſexto, ibi. cum ambo uel alter
ipſorum, & refert Fely. in dicto cap. ſuſpitio-
nis. in uerſ. verum uero tertius.

Et hoc eſt utile ſcire propter differentiam
35 † quæ eſt inter arbitros iuris; ſeu electos vi-
gore ſtatuti; & arbitros a partibus aſſumptos,
nam diuerſos effectus producunt, ut ſupra di
ctum eſt, & iuxta not. in l. a perttiſſimi. C. de iu
dici. & in capit. ab arbitris. de offic. deleg. in
ſexto, vt per Pariſ. conſilio quadrageſimo
quinto, incip. ſatis concludenter. numero
octuageſimo quarto, volumine primo, pro-
ut de effectu patet in præmiſſis: nam quando
eſt datus a ſtatuto, ſeu a iure, ſolus laudat;
quando a partibus non poteſt ſolus laudare,
ad quod uide eundem Pariſ. conſilio quadra
geſimo ſexto, incip. Paucis abſoluetur. colum
na ſecunda, numero octauo, cum ſequen. eo.
uolumi. ubi alios effectus cauſatos ab hac di
ſtinctione ponit.

Et quia ſupra ſub numero trigeſimo di-
ctum eſt, quod duo cogentur ſtare conſilio
eis dato in ſcriptis a tertio, & ſecũdum illud
36 pronuntiare, dubitatur, an † ſi tale conſilium
ipſis duobus uel ipſorum alteri uideatur in-
iuſtum, teneatur illud ſequi: & quia ſumus in
arbitris iuris, illud ſequendo faciat litem
ſuam, & parti teneatur iuxta ſuperius dicta.
in quo breuiter diſtinguas, aut duo primi sũt
perſonæ idiotæ, & ignari literarum, & iuris,
aut ſunt perſonæ peritæ, & doctæ. Primo ca-
ſu, licet illud conſilium ſequantur, & ſecun-
dum illud iudicent, vel pronuntient, non ta-
men tenentur, ſecundum Barto. in lege, ſtatu
tis. C. de ſenten. ex breuic. recitan. glo. & Do
ctor. in lege ſecunda. ff. quod quiſque iur. Bar
tol. in l. expertes. C. de decurion. libro deci-
37 mo. imputent † enim ſibi, qui ipſos elegerũt
de mala electione, & qui a ignaros elegerint,
vt dicit Bald. in lege, obſeruare. §. proficiſci.
quæſtio. trigeſima prima. ff. de offi. proconſ.
& lega. & in authen. habita. uerſ. quæro, cum
ad Doctores pertineat. C. ne filius pro patre.
Secundo caſu; conſilium iniuſtum, & iniquũ
cognoſcentes non tenentur illud ſequi, vt di
cit Abb. in cap. ſi pro debilitate. de offic. de-
leg. & ibi late Felyn. & ſi ſequerentur; tene-
rentur parti ratione iniuſtitiæ, quam cogno-
ſcentes ſequuti ſunt. Sed quia dictus. §. item ſi
vnus. cogit eos pronuntiare ſecundum tale
38 conſilium, ideo cautè † agendo, prius quam
pronuntient, conſulere poſſent ſuperiorem,
quid in illo caſu foret agendum, arg. capit.
per hoc. de heret. in ſexto, & tunc excuſa-
rentur, arg. tex. in capit. fina. de re iudic. iunc
not. ibi per Abb. & alios. & ad not. in l. Grac
chus. de adulter.

QVAESTIO

QVAESTIO XXIIII.

De appellatione, & eius multiplici effectu.

Tempus finiendæ appellationis, quando currat.

An tempus proſequendæ appellationis poſſit prorogari.

Iudex qui detulit, an poſſit vltra ſe ingerere.

Appellans quid facere debeat, vt videatur diligens.

Deſertio appellationis, an tollat reliqua iuris remedia.

In appellatione an requiratur litis conteſtatio.

Appellatio an detur in cauſa poſſeſſoria.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio eſt inuenta ad corrigendam iudicis iniquitatem.*

2 *Appellatio de iure communi ſemper admittitur niſi ſpecialiter ſit prohibita.*

3 *Appellatio ſuſpendit pronuntiatum, & extinguit interim ipſa pendente.*

4 *Appellationis formalitas eſt de iure poſitiuo.*

5 *Statutum an poſſit tollere appellationem, remiſſiue.*

6 *Princeps an poſſit tollere appellationem. remiſſiue.*

7 *Conſuetudo an poſſit tollere appellationem, remiſſiue.*

8 *Appellatio, cum ſit defenſio, non poteſt tolli attenta eius ſubſtantia, quia eſt de iure naturali.*

9 *Princeps ex cauſa, & cauſa cognita poteſt tollere defenſionem.*

10 *Rotæ Romanæ authoritas præualet communi opinioni.*

11 *Appellatio reſcindit ſententiam, & cauſam reducit perinde ac ſi lis fuiſſet conteſtata in cauſa principali.*

12 *Appellatio nedum negotium deuoluit, ſed etiam cognitionem nullitatis.*

13 *Appellatio expenſas, damna, & pœnam in ſententia reſeruatam ſuſpendit.*

14 *Appellatio ſuſpendit, & deuoluit inſpecto futuro euentu.*

15 *Litis conteſtatio non extinguitur nec ſuſpenditur per appellationem.*

16 *Exceptiones dilatoriæ, quæ probibentur opponi poſt litem conteſtatam, non poſſunt opponi in cauſa appellationis.*

17 *Appellatio iuriſdictionem ſuſpendit, & impedit, niſi ſit manifeſte friuola.*

18 *Appellatio manifeſte friuola proceſſum non interrumpit, nec obſtat iudicis inbibitio deſuper emanata.*

19 *Appellans manifeſte friuole iniuriam facit iudici, & parti.*

20 *Appellatio non datur in notorijs.*

21 *Pronuntiatio iudicis in notorijs non eſt proprie ſententia, ſed uidetur quædam exequutio.*

22 *Appellatio in ciuilibus etiam in notorijs admittitur, ſuſpendit exequutionem, & ligat manus iudicis.*

23 *Appellatio etiam in notorijs admittitur, quando allegaretur cauſa per quam ipſa appellatio iuſtificaretur.*

24 *Appellatio non ſuſpendit ſententiam excommunicationis.*

25 *Excommunicatio, & interdictum a pari procedunt quantum ad hoc, quod neutro caſu ſententia per appellationẽ ſuſpenditur.*

26 *Appellari non poteſt a ſententia Principis.*

27 *Appellari non poteſt a ſententia Senatus.*

28 *Appellans poteſt dicere tempus finiendæ appellationis tãtum currere a die appellationis in ſcriptis interpoſita, & non ante, licet prius uiua uoce appellauerit.*

29 *Appellans viua uoce, reſeruato beneficio appellandi in ſcriptis, unam tantum appellationem interpoſuiſſe uidetur.*

30 *Tempus finiendæ appellationis, quod incipiat currere a die appellationis interpoſitæ in uoce.*

31 *Tempus appellanti, quod currere incipiat a die appellationis in ſcriptis interpoſitæ.*

32 *Appellatio uiua uoce ſufficit quo ad actum interrumpendi per appellationem iuriſdictionem iudicis a quo.*

33 *Tempus porrigendi libellum appellatorium per partium pacta prorogari non poteſt.* 36

34 *Appellari licet poſt decem dies quando grauamen habet cauſam ſucceſſiuam.*

35 *Appellatio datur a comminatione iudicis.*

37 *Appellationis proſequendæ tempus non poteſt prorogari.*

38 *Appellationis proſequutio debet fieri intra annum cum citatione partis.*

39 *Tempus proſequendæ appellationis non poteſt pacto aut ſimplici litigantium conſenſu prorogari.*

40 *Statutum poteſt augere, & minuere tempus proſequendæ appellationis.*

41 *Terminus hominis, iuris, uel ſtatuti, non poteſt prorogationis uia elongari, ampliando, duplicando, uel triplicando, quia hoc non reperitur conceſſum.*

42 *Tempus proſequendæ appellationis partium conſenſu ſuperſederi poteſt.*

43 *Iudex non poteſt prorogare terminum quando præfixus eſt inſtantiæ.*

44 *Cauſa ubi celeritatem requirit, terminus proſequendæ appellationis nullo modo ſuſpendi poteſt.*

45 *Iudex quibus caſibus poſſit compellere partes ad litigandum.*

46 *Prorogatio fieri poteſt de tempore præfixo a declaratione iuriſdictionis.*

47 *Terminus ad proſequendam appellationem prorogatur, quando appellans impeditur ex facto appellati.*

48 *Appellans impeditus proſequi facto iudicis, per quem ſtat quominus in cauſa procedatur, habet ſecundum annum ad proſequendum.*

49 *Infirmitas dicitur iuſtum impedimentum ad proſequendã appellationem, ſi probetur.*

50 *Infirmitatis impedimentum per teſtes domeſticos probari poteſt.*

51 *Fatalia non currunt in cauſis, quæ agitantur in conciſtorio Principis.*

52 *Fatalium curſus ceſſat durante compromiſſo.*

53 *Fatalia non currunt appellanti procedenti quando eſt appellatum ſuper attentatis.*

54 *Attentatorum cauſa non requirit obſeruationem terminorum.*

55 *Tempus prorogandi fatalia non habet locum in reſtrictio ne, & aſſignatur ratio.*

56 *Fatalia partium conſenſu prorogari poſſunt de iure canonico.*

57 *Appellatione admiſſa, proceſſus factus a iudice, qui detulit appellationi, poſt delationem eſt irritus.*

58 *Iudex deferendo appellationi, quantum in ſe eſt abdicat a ſe iuriſdictionem.*

59 *Iudex quicquid facit poſtquam detulit appellationi, nulliter facit.*

60 *Ordinarius non tenetur parere iudici præcipienti exequi ſententiam contra appellantem, & ſi feratur ſententia aliqua ob hoc, non tenet, quia a non ſuo iudice lata.*

61 *Iudex licet detulerit appellationi, poterit tamen aſſignare terminum appellanti ad arripiendum iter, & ſe præſentandum coram iudice ad quem.*

62 *Dictio, poſt, poteſt importare actum qui ſit interpoſita diſtantia plurium dierum.*

63 *Iudex non poteſt appellanti terminum aſſignare ut redeat coram ſe, & fidem faciat de præſentatione ſui coram iudice ad quem, & de proſequutione appellationis.*

64 *Delegatus deferendo appellationi abdicat a ſe iuriſdictionem.*

65 *Iudex a quo deferendo appellationi abdicat a ſe iuriſdictionem.*

66 *Expenſæ an poſſint taxari per iudicem qui detulit appellationi.*

67 *Appellans ad hoc ut uideatur fuiſſe diligens in cauſa appellationis, quid facere debeat ad effectum ut ſibi tempus non currat.*

68 *Appellationis cauſa ſi ex forma ſtatuti debet committi per priores infra tres menſes, intelligitur, ſi ſuper hoc fuerint interpellati, & cum importunitate.*

69 *Cauſa ad Principem deuoluta licèt intacta remaneat donec eam Princeps committendam duxerit, quid tamen appellanti incumbat.*

70 *Impeditus facere aliquid in termino ſibi ſtatuto, non excuſatur niſi proteſtetur de impedimento.*

71 *Proteſtatio non eſt neceſſaria quando conſtat notorie de impedimento.*

72 *Appellans ut excuſetur, quid facere debeat, & 73. & 74*

75 *Appellans debet iudicem interpellare nedum ſemel, ſed bis & pluries.*

76 *Interpellatio unica quando ſufficiat.*

77 *Appellans cui eſt aſſignatus terminus, quæ ſeruare debeat.*

78 *Iudex ſi non reperiatur, quid appellanti facere ſufficiat.*

79 *Iudex qui pronuntiauit appellationem deſertam, an poſſit reponere appellantem ad docendum de ſua diligentia*

80 *Appellanti an currant fatalia ſi nõ potuit habere copiam iudicis.*

81 *Appellationis deſertio an tollat reliqua iuris remedia.*

82 *Appellationis deſertio operatur ſolum ut fingatur non eſſe appellatum.*

83 *Nullitas quæ acceſſorie, & uirtualiter ineſt appellationi etiam cum ea deducitur.*

84 *Exceptio nullitatis, quando latæ ſunt tres ſententiæ conformes, quo caſu impediat exequutionem.*

85 *Litis conteſtatio quare non ſit neceſſaria in cauſa nullitatis.*

86 *Statutum tollens unum remedium, non ob id aliud tollere uidetur.*

87 *Recurſus ſupplicationis uel querelæ non tollitur a ſtatuto prohibente appellationem.*

88 *Appellationis omiſſio non purgat incompetentiam iudicis nec nullitatem proceſſus.*

89 *Appellationis deſertio in cauſa beneficiali nõ obſtat quin iudex appellationis poſſit de meritis cauſæ cognoſcere ex officio.*

90 *Lis debet conteſtari in appellatione a ſententia diffinitiua ſi utraque pars ſit præſens.*

91 *Litis conteſtatio non uidetur, quod requiratur per præſentiam partium.*

92 *Litis conteſtationem uidentur partes per eorum præſentiam remittere.*

93 *Lex loquens in uno caſu, non extenditur ultra caſum ſuum.*

94 *Rota Romanæ authoritas quanta ſit.*

95 *Lite non conteſtata in cauſa appellationis ad ſententiam diffinitiuam perueniri poteſt.*

96 *Appellatio deuoluit primam cauſam cum ſua qualitate.*

97 *Iudex appellationis poteſt ſupplere de facto uicem abſentis.*

98 *Litis conteſtatio an requiratur in appellatione ab interloquutoria, ſi partes ſunt præſentes.*

99 *Abſentia unius partis non impedit diffinitionem articuli appellationis ab interloquutoria, ſiue fuerit lis conteſtata, ſiue non.*

100 *Iudicium non eſt abſque litis conteſtatione. & 102*

101 *Litis conteſtatio non eſt neceſſaria ſuper articulo grauaminis, & datur ratio.*

103 *Lis quod debeat conteſtari in appellatione ab interloquutoria, ſi pars eſt præſens, ſicut in diffinitiua.*

104 *Appellatio non admittitur in cauſa momentaneæ poſſeſſionis, & ubi agitur de mero poſſeſſorio.*

105 *Cauſa dicitur minima, quando contenditur de poſſeſſione tantum, licet res ſit maximi ualoris.*

106 *Appellatio a ſententia ſuper poſſeſſorio quod nullibi prohibeatur.*

107 *Poſſeſſio parat multa commoda.*

108 *Appellatio non datur, etiam in poſſeſſorio iuris, & in poſſeſſorio dato uigore ſtatuti.*

109 *Appellatio quo caſu detur in cauſa poſſeſſorij.*

110 *Appellatur ab hypothecaria, licet nudam poſſeſſionem aduocet.*

111 *Appellatur in poſſeſſorio mixto.*

112 *Appellatio datur in poſſeſſorio recuperandæ, & quære.*

113 *Exequutio facta appellatione pendente debet per uiam attentati reuocari.*

114 *Appellatio ſuper poſſeſſorio ualet, quando non admittenda fuit admiſſa.*

115 *Appellari licet non poſſit in cauſa momentaneæ poſſeſſionis, poterit tamen per uiam nullitatis ſententia in cauſa huiuſmodi lata impugnari.*

116 *Appellatio non admittitur de iure ciuili in cauſa poſſeſſorij, ſiue agatur interdicto recuperandæ, ſiue adipiſcendæ, niſi ut.*

117 *Appellari ita poteſt de iure Canonico in cauſis minimis, ſicut in maioribus.*

118 Inſtantia de iure ciuili durat triennio, de iure canonico poteſt perpetuo durare.

119 Exequutio non retardatur per appellationem interpoſitam ſuper poßeſſorio.

120 Appellatio quo caſu de iure ciuili ualeat ſuper poſſeſſorio.

125 Nullitatis dictio in poſſeßorijs eſt permiſſa, licet ſit prohibita appellatio.

QVAERO vigeſimo quarto de
materia appellationis vtili, fre-
quenti, & neceſſaria, quam iudi
cantes vt plurimum, licet intelli
gentes, non obſeruant, quod ſi
facerent, rectiori iudicio procederent, nec
partibus appellandi occaſionem darent. in
hac quæſtione multa tractabuntur, quæ qua
lia ſint, ſingula in partitione cognoſcentur.
multiplex autem eſt eius effectus, tã quo ad
inuentionem, quam quo ad exequutionem.
1 Nam † primo appellatio eſt iuuẽta principa-
liter ad corrigendam iudicis iniquitatem, 2.
q.6.c.omnis oppreſſus, & c.ſeq. & c. placuit.
c.cum ſit.c.perſonas. de appel.c. cum ad ſe-
dem.de reſti.ſpoliat.c.cum ſpeciali.§.porrò.
de appel.ad differentiam nullitatis, quæ tan-
tum ad irritandum actum eſt iuuẽta.nam ſen
tentia nulla non meretur nomen ſententiæ.
c.fina.de re iudi.lib. 6.l.4.§. condemnatum.
ff.eod.glo.in clem.unica.de ſequeſtrat.l.1.in
prin.ff.de appel.iuncta l.1.§.fi.ff.ad Turpil. &
eſt commune ſcribentium dictum, ſecundũ
Fely.in rubr.de appel.nã appellatio eſt præ-
ſidium innocentiæ.d.§.porrò, & cap. conſul
2 uit.il ſecondo, de appe.Et ideo † de iure com
muni ſemper admittitur, niſi ſpecialiter ſit
prohibita, ſecundum glo.in l.qui reſtituere.
ff. de rei uendicat. quæ ſingularis eſt, teſte
Fran.in Rubr.de appel.in ſexto, col.5.Bal.in
l.uni.col.2.C.ſi de moment.poſſeſſ.& in c.pa
ſtoralis.col.3.de appel. & Deci. in c. cum ſit
Romana.col.4.eo.tit.

3 Deinde eſt inuẽta ipſa appellatio † ad pro
nuntiatum ſuſpendendum, & extinguendũ
interim ipſa appellatione pendente. Saly.in
l.1.C.qui bon.ced.poſ.Aret.in §. fina. Inſtit.
de action.Afflic.deciſ.296.incip. quidam de
bitor.uerſ. Tamen quia dicit Saly. & eſt tex.
in l.fin.ff. ad Turpil.Pronuntiatum vero ipſa
appellatio ſuſpendit, quatenus reſpicit futu-
rum, ſed quatenus reſpicit præſens, ut ſupra
dictum eſt, extinguit.Bald. in l.tale pactum.
§.qui prouocauit.ff.de pact.refert & ſequitur
Afflic.deciſ.188.incip.ſi conuenitur. col.3.
* nu.5.uerſ. & per hoc facit. & eſt communis
opinio cum Bar.in d.l.fi. in fi.ff.ad Turpil.l.
furti. in prin. & ibi glo.Bar.& Doct.ff.de in-
fam.c.ueniens.& ibi Doct.de iureiuran.c.ſi a
iudice.de appel.in 6.c.ſæpe.ext.eo.tit. Bal.in
l.ſi cauſa cognita.C.de trãſact. & alibi in Ru-
br.C.de appel.& hanc eſſe communem ſen-
tentiam teſtatur Alex. conſ.188. incip.viſo.
col.4.verſ.& licet.uol.2.Ang.in repetit.d.§.
qui prouocauit.Arc.in §.ex quibuſdam.Inſt.
de pœna tem.litig.Alex.conſi.35.uol.4.

Et quia ſupra num.1.dictum eſt, quod ap
pellatio eſt inuenta: ideo per tranſennam
ſciendum eſt, ſecundum Abb.in Rubr.de ap
4 pel.col.2.uerſ. ad tertium. Quod † formali-
tas appellationis eſt de iure poſitiuo, l.vn.C.
de ſenten.pręfec.præt. nam & olim ſolemni
tates appellationum non erant inuentæ, l.2.
ff.de orig.iur. ſed ipſa ſubſtantia appellatio-
nis videtur de iure naturali.nam eſt quædam
defenſio, ſeu præſidium innocentiæ.d.§.por
rò.& c.ſuggeſtum.eod.tit.ut ſup. dictum eſt.
fuit enim principaliter inducta ad iniquita-
tem, ſeu imperitiam iudicis corrigendam, l.
1.ff.eo.uel ad ſupplendum quod in priori iu
dicio incaute fuerat omiſſum.c.cum Ioan.de
fi.inſtrum.l.per hanc.C.de tempor.appellat.
Appellatio enim defendit a ſententia lata cõ
tra nos, vel ignorantia iudicis contra iuſti-
tiam, uel per imprudentiam, ſecundum Bar.
in l.ſi expreſſum.colu.4. ff. de appel.& quod
propter ſupradicta duo fuerit principaliter
inuenta appellatio, dicit iuriſconſ.in l.1.ff.de
appel.& quæ dicit Abb.in d.Rubr. de appel.
præcit.loco, omnes ſequuntur, vt dicit Deci.
in d.Rubr.de appel.col.5.uerſi. tertia princi-
palis, licet ipſe ad longum dictum Abb. im-
pugnet, ut ibi.

Effectus autem proximè dictorum in prę
ceden.eſt ad ſciẽdum, an ſtatutum, Princeps,
vel conſuetudo poſſint tollere appellatio-
nem, quibus quæſtionibus quia non eſt lo-
cus hic, ipſas remittam, & interim circa ſtatu
5 tum † videantur, glo.& Bald.in l.præſcriptio
ne.columna ſeptima, in magnis. verſi.nunc
uenio ad exempla. C. ſi cont. ius uel util.pu-
blic.idem Bald.in §.quibus. columna vltima
in verſi.non obſtat.in prima conſt.Cod.Bar
tol.in l.is cuius. aliàs ſi cui. de aqua pluu. ar-
cen.& plenius in l.omnes populi.3.quæſt.3.
quæſt.prin.col.10.uer. iuxta præmiſſa quæ-

ro.ff.de iuſt.& iur. & ibi Alexan.col. 5. & in
l.ambitioſa.col.10. uerſic. circa alias vero.ff.
de decr. ab ordi. facien. ubi omnes tenent
negatiuam. Contrarium vide per Bald. in l.
fina.col.2.uerſ.ſed nunquid per ſtatutum. C,
de ſenten.& in l.fina.§.illud.ad fin.ubi etiam
Ang. C. de tempor. appel.in l.2.colum.1.in
fine.in prima oppoſ. in fi. C. quæ ſit longa
6 conſuet. De Principe † poteſt videri apud
Doct.in d.Rubr.de appel.in l.1.§. interdum.
& ibi Barto. in 1. & 2. oppoſ. ff. quibus ap-
pel.non licet.Bar.in l.fina.col.1.in fine.C.de
ſenten.Specul.in titu. de appel. §. in quibus.
verſi. Secundo quando appellatio. & verſi.
ſequen.Fely.in Rubr.de appe.columna 2.&
in cap.1.de reſcrip. Socin. conſ. 195. incip.
circa primum conſultationis articulum. in
prin.uolu.2.Felyn.in cap. ſicut Romana. de
reſcrip.ubi concludunt, quod appellatio po
teſt tolli per Principem ſolum.De conſuetu-
7 dine † videantur Ioan.And.in addit. Specul.
tit.de appel.§.nunc tractemus.in prin. in ad-
dit.incip.Martinus de Fano. Roma.in Rubr.
de arbitr.col.28.Doct.in c. cum acceſſiſſent.
de conſtit. ubi tenent negatiuam.

His remiſſiue poſitis, quia ſupra tetigi per
Principem ſolum appellationem poſſe tolli,
ſufficit pro nunc, quo ad hoc dicere, quod
8 cum appellatio † ſit defenſio, non poteſt tol
li attenta eius ſubſtantia, quia eſt de iure na-
* turali, eſt communis omnium opinio cum
Bar.in l.vt vim.ff.de iuſt.& iure, & ibi Bald.&
Inſtit. de iure naturali. §. & ſi quidem. quod
ius naturale Princeps tollere non poteſt. In-
ſtit. de iure natur.§.ſed naturalia. & hanc eſſe
communem teſtatur Ioan.de Amic.conſilio
147.incip. ſuper dubio quæſtionis. num. 6.
verſi.conſtat autem. De cuius tamen concl.
veritate, remitto ad Abb.in dicta Rub.de ap-
pellat.col.2.uerſi, ex quib. poſſet.& ad alios
ſcribentes ibi, & præſertim Deci.uerſi.ex pre
9 dictis infertur.ubi concludunt, quod † Prin-
ceps ex cauſa, & cauſa cognita poteſt tolle-
re defenſionem, nedum appellationem, quia
appellatio eſt quædam defenſio ciuilis, &
non naturalis, ut per eos. Rota tamē deciſio-
ne decimaſexta, ſub tit.de dolo, & contum.
quæ incip. Cum iura clamitent.in nou.nume
ro tertio, verſi.præterea graue eſſet. decidit,
quod defenſio, ideſt remedium appellatio-
nis non eſt denegandum diabolo, ſi eſſet præ-
ſens in iudicio. quam ſequitur Alexand.con-
ſilio 113.incip. viſo. columna prima, libro
quinto, vbi uocat appellationem remedium
fauorabile, ut poſt omnes refert Vanti.in tra
cta. nullit. Rubr. quid ſit nullitas. numero de-
cimo octauo, uerſi. ſi ergo eſt iuris remediū.
& alia deciſ. Rot. per Biſign. in antiq. 23.tit.
de appel. quæ incip. Appellatum eſt a diffini-
tiua. numero tertio, aſſerit, quod appellatio
eſt quedam ſpecies defenſionis, & iſta vide-
10 tur tutior propter Rotæ authoritatem, † quæ
tanta eſt, vt præualeat communi opinioni
Doctorum, ita Barb.in capit.olim.de lit. cō-
teſt. columna 12. poſt prin. refert Hieron.
Cucal.in addit. ad Deci. in reg. iura ſangui-
nis.de regu.iur.in addit.in lit. C, ſuper uerſi.
Contrarium tamen. Dicas, quod in totum
non poteſt tolli appellatio nec ſimpliciter,
ſed in caſibus, & ex cauſa ſic, & ita concor-
dantur dicta ſupra: nam caſu quo negatur
appellatio, non tamen ſublata ſunt alia reme
dia, vt infra dicam. Vnde licet Princeps tol-
lat appellationem, remanet tamen recurſus,
ita Abb.in capitulo primo, ſecundo not.vbi
Deci.Bero.& cæteri, & in capit.paſtoralis.de
reſcrip.& ſic non aufertur defenſio, ſed de-
terminatus quidam defenſionis modus, qui
iuris poſitiui eſt, licet in ſubſtantia ſit iuris na
turalis, & alius ſupereſt modus, quo ſe tueri
poteſt, ideſt recurſus, ut dicit Menoch. conſ.
100.num.102.vol.1.

Quo igitur ad propoſitam quæſtionem,
11 dicimus, quod † appellatio reſcindit ſen-
tentiam, & cauſam reducit perinde ac ſi lis
fuiſſet conteſtata in cauſa principali, & ſic
ſolum in cauſa appellationis poſſunt fieri il-
la, quæ poſſunt fieri in cauſa principali poſt
litem conteſtatam, l.ita demum.C.de procu-
rat. Bald. in lege, per hanc. columna quinta.
C.de tempor.appel.Caſtren.conſilio ſeptua
geſimo tertio, incipiē. quod in cauſa appel-
lationis.not.Abb.in capit.denique.de exce-
ption.ſuper gloſ.per ſententiam. in fine. &
ibidem refert Deci.columna quarta, uerſ.in
fine gloſ. de quo ipſe Deci. alibi in Rubr. de
12 appel. columna quarta. Et nedum ipſa † ap-
pellatio negotium deuoluit, ſed etiam cogni
tionem nullitatis, & hoc propter connexita
tem quæ eſt inter eas, l.quædā mulier.ff. fam.
erciſc.Innoc.in c.dilecto.de appel.Oldr. cōſ.
12.incip. Quæſtio eſt prima. ſub nu. 1.uerſi.
immo eſt tanta. argum.l.1.C. quan. prouoc.
non eſt neceſ.& cap.literas.de reſt.ſpoliat.&
eſt

eſt deciſ.Rotæ.5.ti.de lit.conteſt.in nou. quę
incip.fuit dubitatum.nu.3.nerſ. immo ſecun
dum eum. & 29. in antiq.tit. de ſenten. & re
iudi.quæ incip.nota utrum.nu. 4. & ipſa ap-
pellatio intantum ſuſpendit effectum ſenten
tiæ,vt ſuſpendat etiam omnia in prima inſtā
tia producta, ita vt non obſtent in ſecunda
niſi reproducantur,c.uenientes. de iureiurā.
d.c.cum Ioannes.de fide inſtru.d.l.per hanc.
C.de tempor.appel.& Rota. de reſt. ſpoliat.
in nou.16.quæ incip.Si A. conferatur.nu.2.
uerſ.quia a concluſione,ſiue ſententia.Et ne-
dum præmiſſos effectus operatur ipſa appel-
latio,ſed etiam † expenſas,damna, & pœnā
13 in ſententia reſeruatam ſuſpendit.Bal.in l.ter
minato.C.de fruct.& lit.expenſ.Bar.in l.Pau
lus.ff.de re iud.Lanfran. in c. quoniam con-
tra.de probat.in uerſ.expenſæ.nu.10.& 15.
Iaſ.in l.properandum.§.ſiue autem.num.26.
C.de iudici.late Carau.Ritu Neapol.297.nu.
5.12.& 13. & ritu. 298. in fine. & Burſ. poſt
alios quos citat,in conſ.21.nu.12.uol.1.

14 Aduertendum tamen eſt, quod † licet ap-
pellatio ſuſpendat,& deuoluat inſpecto futu
ro euentu,ut per Lap.alleg.2.nu.12.& in ter
minis alleg.107.uerſ.ſecunda ratio. iunc. ad-
dit.Mandoſ.ſeni.in uer.deuoluitur.& quo ad
præſentem ſtatum extinguat ſententiam, vt
ſupradictum eſt, & tenuit Bal. in Rubr. C.de
appel.Butri.Imo. & Abb. in cap. uenientes.
in fine. de iureiuran. Alexand. conſilio 37.
incip.viſo themate.col.2.uol.4.Socin.conſi.
76.incip.Et viſa facti.colum.2.& Aret.in l.ſi
cauſa cognita.C.de tranſact.hoc tamen non
procedit quantum ad litis conteſtationem,
15 nam † illa indiſtincte non extinguitur nec
ſuſpenditur per appellationem, ſecundum
Bart.in d.l.ita demum.colum. fina.per illum
tex.uerſic.deinde conclude. C. de procurat.
Abb.poſt Butr. in cap.exceptionem. col. 5.
uerſ.item ſcias.de exception.Bald. in d.l. per
hanc.colum.5.C.de tempor. appel. & tradit
Caſtren.d.conſi. 73. Et huius dicti notabilis
16 effectus eſt: Nam † exceptiones dilatoriæ,
quæ prohibentur opponi poſt litem conte-
ſtatam,non poſſunt opponi in cauſa appella
tionis,niſi in caſibus, ut per Iaſ. in d.l.ita de-
mum.C.de procurat. ſuper quibus non inſi-
ſto, quia non faciunt ad propoſitum con-
cluſionis.

Aduertendum eſt ulterius, quod licet (ut
17 ſupra dictum eſt) Appellatio † iuriſdictionē
ſuſpendat & impediat, ut etiam dicit Inn. in
c.ſi quando.de offic. deleg. & ibi Abb. in 4.
concluſ.quos Bal.ſequitur in l.addictos. col.
fina.C.de epiſc.audien. & in l. vt uim.quæſt.
7.de iuſt.& iure. in tantum, quod, vt inquit
Oldr.in conſi.89. incip. Epiſcopus inuocat.
poſt appellationem iudex remanet tanquā
priuatus, non tamen ſuſpendit nec impedit
ſi eſt manifeſte friuola, c. Paſtoralis.de app.
18 cum ibi not.Nam † appellatio manifeſte fri
uola proceſſum non interrumpit,nec obſtat
iudici inhibitio deſuper emanata, Felyn.in
c.dilectus.il 2.de reſcr.colu.fi.uerſ. non inhi-
bet iudex.& late Maran. par. 6. Rubr.de ap-
pel.num.196.uerſ.ſecundam regulam. & ita
decidit Rota,ut patet deciſ.1.tit.de offic. de-
lega.& deciſ.58. incip. ſi appelletur manife-
ſte friuole.de appel.in nou.Et adeo hoc pro
cedit, ut friuole appellantem ante ſententiā
priuet etiam facultate appellandi poſt ſentē-
tiam, a qua alias ſibi licitum fuiſſet appella-
re.clem.ſi ante,de dolo,& contuma. ibi, vel
ſi iudex pronuntiauerit illam falſam,& ab ip
ſa pronuntia non fuit appellatum,iun c. gl.in
uer.manifeſte.& ibi Card.col.3.& 4.& latius
conſi.32.in 1.dubio.colu.1.& 2.ubi teſtatur
hanc eſſe communem opinionem. & d. de-
ciſ. Rotæ 58. num. 3.uerſ. præterea reperio.
19 Ratio eſt, nam † manifeſte friuole appellās
facit iniuriam iudici, & aduerſario ſuo. Iudi-
ci,quia eius officium impedit: Aduerſario,
quia eius iuſtitiam quantum poteſt pertur-
bat.& iſta eſt ratio.S.Thomæ.2.2.quæſt.69.
art.3.in corpore,in 2.membro.cui conuenit
tex.quem ipſe allegat.2.q.6.capit.omnimo-
do.Et quod friuole appellans ante ſententiā
non admittatur etiam ad appellandum a dif
finitiua,conſuluit Abb. conſi.38. incip. Tria
ſunt.col.2.in fine.par. 1. & hoc de rigore iu-
ris,ſecus de æquitate, & ſtylo Rotæ Roma-
næ,nam in ipſa admittitur talis appellans a
diffinitiua,ſi docuerit de bono iure ſuo in me
riti negotij principalis, ut late dicit Bonif.
de Vital.in d.clem.ſi ante.

Item non procedit quæſtio in omnibus
illis caſibus,in quibus non datur nec admitti-
tur appellatio:nam ubi clarum eſt non dari
appellationem, fruſtra quæritur an appella-
tio ſuſpendat,extinguat, uel alios producat
effectus de quibus ſupra.non habet igitur lo-
20 cum in notorijs,nam † in illis non datur ap-
pellatio,Angel. in l. pactum inter hæredem.

col.pen.ff.de pact.Abb.in c.2.de re iud.Dec.
in cap.cum ſit Romana. de appel. colum. 5.
num.33.verſi.ultimo noto. & in c.conſuluit.
num.8.uerſi.circa iſtum textum.de appel. &
in d.cap.cum ſpeciali.§.porro.in prin.vbi al-
legat Oldra.in conſ.324. incip. in propoſita
conſultatione.ſed quia in Oldrado hodie nõ
extat hoc conſilium, & in conſi.ſub illo nu-
mero non tractat hanc materiam, ſed bene
in conſi.18.incip.circa primum.num.3.uerſ.
Sed contrarium. quod conſi. etiam ibi citat
Deci.ubi Oldr.dicit rationem,quare ſenten-
tia in notorijs ſtatim poſſit exequi non ex-
pectato decendio dato ad appellandum, eſ-
ſe,quia cum decendium datum ſit ad delibe
randum utrum quis velit appellare uel non,
in Authe. de appel.& int.quæ temp. in prin.
& in notorijs certum ſit appellari non poſſe,
d.cap.cum ſit Romana.cap peruenit. & cap.
conſuluit.fruſtra eſſet expectare,quod expe-
ctatum non prodeſt.ff.ad Velleian.l. aliquan
do.§.ult.de acquir.hæred.l.cum hæres.§.fin.
& argu.de curat.bon.dan.l.1. Credo quod
Deci.uóluerit allegare Roman.conſ.324. nã
in prin.d.§.porrò,dicit.Oldr.in conſi.324.&
paulo poſt ſubiungit. ita Roman. dicit in di-
cto conſi.324.nec mirum, ignorantia enim
aliquorum correctorum ſimiles, & maiores
errores cauſat.Rom.enim in conſ. ſub d. nũ.
1.& prin.num.2. dicit illud ad quod per De-
ci.allegatur,dum ait,notiſſimam eſſe iuris re-
gulam,ſententia in notorijs prolata appella-
ri non poſſe,allegat.d.§.porro. & alia iura,vt
21 per ipſum.& eſt ratio,nam † in notorijs, iu-
dicis pronuntiatio non eſt proprie ſenten-
tia,ſed videtur quędam exequutio, Innocen.
in cap.c.: parte, il primo. de verbor. ſignifi.
num.4.in fine,ſuper uer.manifeſta.& ab exe
quutore non appellatur.cap.nouit.de appel.
Oldr.d.conſi.18.Deci.d.§.porrò.in prin.nu-
mero ſecundo. immo iudex in notorijs de-
bet procedere potius in exequendo, quam
ſententiando,ut dicit Glg.ad Dec.ubi ſup.in
uer.iudicis.ubi citat videndum Socin. in cõ-
ſilio 22.col.4.uerſ.quarto. circa fin. lib.1.Re
ſtringe tamen iſtam fallentiam ut locum ha
beat in cauſis criminalibus. d.ca. propoſuit,
de appel.& ibi Doct.ſecus in ciuilibus; nam
22 † in ciuilibus, etiam in notorijs, admittitur
appellatio,quæ ſuſpendit exequutionem, li-
gans manus iudicis a quo,glo.in l. emptore.
in prin.in uerſi.poſſ.ff.de actio.emp.Bald.in
l.final.col.2.uerſi.Quæro quid.eod.tit. C. de
quo per Specul.in.tit.de noto.crim.§.iam de
notorio.uerſ.8. & ita intelligit Firmanus in
repert.in uer. Appellatio in notorijs. Decla-
ratur ulterius iſta fallentia non habere locũ,
quando allegaretur cauſa,per quam iuſtifica
23 retur appellatio: nam † tunc etiam in noto-
rijs admitteretur appellatio,ut puta ſi propo
neretur illud ſuper quo eſt lata ſententia, nõ
eſſe notorium.multa enim dicuntur notoria,
quæ non ſunt.d.c.conſuluit.de appel. glo.in
d.c.cum ſit Romana.§.ſin autem.in uer.man-
detur.eod.titulo, ut no.Deci.in d.§.porrò.in
prin.& in d.c.conſuluit.il 1.num.8.uerſi. Cir
ca iſtum tex.ubi allegat concor.poſt Oldr.&
Roman.in præ cit.conſi. Licet igitur in noto
rijs non detur appellatio, tamen datur a de-
claratione notorij,ex ſuprad.ratione, ut di-
xit etiam Specul.in tit.de recuſat.§.fin. uerſi.
hoc etiam nota.Abb.conſi. 100. col.penul.
uerſ.& ſi etiam.vol.1.Felyn.in c.Rodulphus.
columna penul. uerſ. & appellari poteſt. de
reſcrip.& in c.cum non ab homine.col.pen.
uerſic. Et nota quod licet. de iudici.quos in
hanc ſententiam citat Gabriel. Concluſ. ſua-
rum lib.6.de reg.iur.concluſ.3.num.60.quæ
autem dicatur iuſta cauſa vt appellatio in no
torijs admittatur, ponit Deci. in d.§.porrò.
num.20. uerſ. Et iuſta cauſa.de notorio au-
tem quid,& quotuplex ſit, & in quo differat
a manifeſto,pleni ſunt libri.vide per te.

Declaratur ulterius propoſita quæſtio nõ
habere locum in ſententia excommunica-
24 tionis, nam † appellatio ipſam non ſuſpen-
dit,c.is cui,de ſenten.excommun.in 6.c.per
tuas.ext.eo.tit.Reſtringitur tamen iſta decla-
ratio non procedere in ſententia declarato-
ria excommunicationis incurſæ,nam ab iſta
datur appellatio,quæ ſuſpendit,ut no. Card.
& Imo. in clemen. 1. ad finẽ,uerſ. Quid autẽ
operetur.de ſequeſt.poſſeſ.& fruct. Domin.
in cap.is cui.§.ſane.de ſenten. excommun.in
6.refert & ſequitur Deci.in cap. repræhenſi-
bilis.col.2.num.20. uerſi. quia ſententia ex-
communicationis.de appella.& alij quos ad
hoc congerit Gabriel.d.concl. 3. de reg.iur.
num.59. & non ſolum ſuſpendit declarato-
riam,vt ſupra, ſed etiam deuoluit negotium
ad ſuperiorem.d.cap.per tuas,ubi Abb.in 1.
not.& alibi idem Abb. in Rubr. de appellat.
colum.2,uerſi. Et ſcias quod non ſemper. &
in c.cum cõtingat,de offi.deleg.& tollit præ-
ſumptionem

ſumptionem ſententiæ.Innocen.in c. bonæ.
il 1.de elect. c. quoniam contra. de probat.
bona glo.in materia, in c. ad reprimendam.
de offi.ordin.Alex.in l.ſi cauſa cognita.C.de
tranſact.& conſi.37.incip.viſo themate.vol.
2.& Socin.conſi.76.incip. viſa facti contin-
gentia.uol.2.

Vlterius concluſio non procedit in inter-
25 dicto.Nam † excommunicatio & interdictũ
a pari procedunt, quantum ad hoc, quod
neutro caſu per appellationem ſententia ſu-
ſpendatur, c.ad hæc.ubi Doct.not. de appel.
& clarius in d.c.is cui.de ſenten.excommun.
in 6.Declaratur tamen iſta Limitatio proce-
dere in interdicto a diuinis,in ijs, quæ reſpi-
ciunt animam. Secus in interdicto in rebus
temporalibus, nam tale interdictum ſuſpen-
ditur per appellationem.glo.not.quæ ita cõ
cludit in d.cap.is cui.in glo. fina. quam mul-
tum not.Abb.& Doct.in d.c.adhæc.ubi Bal.
circa finem,dicit, quod ſuſpenſus ab ingreſ-
ſu ciuitatis uel Doctor a Lectura per appel-
lationem ſententiam ſuſpendunt, quia iſta
temporalia ſunt.Innocen. in ca. fina.de pen.
intellige iſtam declarationem,niſi illud tem-
porale eſſet connexum, & haberet depen-
dentiam ab interdicto in diuinis, ſeu ab ex-
communicatione, quia tunc etiam in tali iu-
re temporali non haberet locum ſuſpenſio.
c.paſtoralis.circa finẽ.de appel.ubi Abb.de-
clarat in pen.col.ſuper.§.verum quia.uer.ad
vnum tamen aduerte.

Non habet etiam locum concluſio in ſen
26 tentia Principis,a qua † non poteſt appel-
lari, ideo nimirum ſi appellatio nullum effe-
ctum parit.2.quæſt.6.§.anteriorum.9.quæſt.
tertia. cuncta per mundum. & cap.per prin.
cipalem.Card.in clem.1. de ſequeſtr. poſſeſ.
& fruct,quæſt.10.l.2.ff.quis & a quo.Reſtrin
gitur iſta fallentia niſi Princeps ferret ſenten
tiam ad alterius relationem,quia tunc poteſt
interponi appellatio.ita dicit Roman.in cõ-
ſilio 521.incip. circa propoſitam. & dat ra-
tionem,quia appellans tunc potius prouo-
cat aduerſus errorem,ſeu imperitiam relato-
ris, quam aduerſus ſententiam Principis. &
loquitur in appellatione a ſententia ſummi
Pontificis promulgata ad relationem unius
Cardinalis.num.1.& exemplificat in Impe-
ratore,numero ſecundo, & per tot. conſilio
iunc.addit.Mandoſ.iun.ſuper uer. relatione.
ubi tradit concor. ut per eum.quod conſiliũ
corrupte allegat ſub numero 21.Gabriel.cõ-
cluſ.ſuar.lib.2.de appel. concluſ. 1.ubi ponit
quæſtionem,& more ſuo glomerando mul-
tos citat, uide illum. & ultra per eum allega-
ta,uide omnino Afflic. in præludad Conſt.
quæſt. 10.num.4.& 5. ubi ponit quid in ſup-
plicatione,& per totam illa quæſt.enumerat
caſus quibus appellatio & ſupplicatio diffe-
runt,uide illum,quia hæc ſcire utile eſt.Quid
27 autem ſit a ſententia ſenatus, † idem ponit
in ea.quæſt,num. 4.in princ.& in deciſ.231.
& de eius ſententia idem iudicatur, quod de
ſententia Principis, nam Principem repræ-
ſentat, ut dicit idem Affl. deciſ. 120.in fi-
ne. & ſequuntur Crau. conſi. 144.in fine.&
Rolan.conſi.70.nume.17.& 18.uolu.1.& id
ante eos tenuit Gui.Pap.quæſt.19.39.& 58.
& Deci.conſi.200.in fine.ſicut igitur a Prin-
cipis ſententia non licet appellare, ita nec a
ſententia Senatus. Neuiza. conſi.70.num.1.
Menoch.de arbitr.iudi.lib.2.cent.1.caſu.68.
vbi a num.21.uſque ad num.35.multa ponit
pro confirmatione huius dicti, & exempli-
ficat in multis Senatibus,ut per eum, & per
Caccher.in proem.ante deciſ.ſuas.quos om
nes ſimpliciter in hanc ſententiam refert,
Burſ.conſilio 62. inci. nullibi uideo.numero
26.& 27.uolum. 1.& de hoc uide latiſſime
Bertach.in repert.in lit. A, in uer. appellatio
a quibus non fiat.uerſ.appellatio a Papa,vbi
ſummatim ferè omnes caſus cumulat,in qui-
bus non datur locus appellationi. & in uer.
Appellatio ab exequutione. uerſi. 1. & paſ-
ſim per illam literam.Et ſic quo ad iſtud pri-
mum caput remanet, quod appellatio in ca
ſibus quibus non eſt prohibita, producit ef-
fectus ſupracitatos.reliquá vide apud nomi-
natos ſcriptores, & nouiſſime per Gabriel.
conſilio 35.qui multa bona dicit non refero
multa Modernorum dicta, ſed ſufficiat ipſos
citare:nam ſicut ego habeo, ita & alij emãt,
& uideant.

Quo ad ſecundum, breuiter dicas, quod
28 † appellans poteſt dicere tempus finiendæ
appellationis tantum currere a die appella-
tionis in ſcriptis interpoſitæ,& non ante, li-
cet prius viua voce appellauerit, fuit opinio
Ang.in l.ſi quis libellos.C.de appellat.& Sa-
lic.ibi per illum tex..& Ioan. de Imo. in l.1.§.
libelli.ff.de appellat.in l.cum procurator.§.ſi
dominus.poſt Angel.ibid.de ope.noui nun-
tiat.& in capitulo,dilecto.de appel. Paul. de
Caſt.

Caſt.& Roman. in dicto §. ſi dominus. An-
to.de Butr. & Abb. in dicto capitulo dile-
cto.& iſtud dictum eſt verius,& magis com-
* mune,ut teſtatur Alexand.in conſilio 82. in-
cip.Viſo proceſſu cauſæ. iux. fin. uerſi. con-
cludas ueriorem.uolum. 1.ubi dicit ſe ita ſo-
litum tenere legendo & conſulendo, ſaltem
quando in appellatione interpoſita in ſcri-
ptis appellans non repetit diem primæ ap-
pellationis,ut not.Ioan.And.in capit.bonæ.
de appellat.Bald.in l.generaliter.C.de rebus
credit.& in cap.fina. quo temp. miles. Abb.
& alij in capit.ſua nobis.de appellat.ad finē,
& in dicto capitu.dilecto.columna fina.in fi.
uerſi.ſecundo caſu.late proſequitur Deci. in
cap.bonæ memoriæ.col.fina.de appel.

29 Ratio huius dicti eſt, quia † appellans vi-
ua uoce, reſeruato beneficio appellandi in
ſcriptis, unam tantum appellationem vide-
tur interpoſuiſſe,& ob id ſibi tempus tantum
currit a die appellationis in ſcriptis interpo-
ſitæ.nec ex ea appellatione in uoce,ſtante il-
la reſeruatione, ullum dicitur illatum præiu-
dicium appellationi in ſcriptis porrigendæ,
cap.directę.vbi Cardin.& Deci. de appellat.
refert Menoch. conſilio 38. numero 28. vo-
lumine primo.Et licet Barto.in dicto §.ſi do
minus.videatur contrarium tenere, innuen-
30 do ſcilicet, quod † tempus incipiat currere
a die appellation.s interpoſitæ in uoce,vt te-
net etiam Bald.in l.appellatione.C.de appel
latio.ex ea ratione, quia ex ſecundo actu in
ſcriptis interpoſito non eſt ſecundo loco ap
pellare,ſed eſt, appellationem non ſcriptam
redigere in ſcriptis, ideo conſideratur tem-
pus primæ àppellationis, non quia prima,
ſed quia vnica, l.inſtitutio talis. ff. de condit.
inſtit.ſecundum quam opinionem, Paul.de
Caſt.in dicto §. ſi dominus. refert ſe uidiſſe
multos conſuluiſſe, & ſe etiam proſequutū
fuiſſe, in conſilio 25.incip. ſuper primo du-
bio clara eſt.ubi refert Anton.de But.Anch.
& Onofr.de Peruſio ita conſuluiſſe. & latius
proſequitur in conſilio ſequen. inc p. in du-
bio præfati excellentiſſimi,par.1.Tamen ip-
ſemet Caſtren. recedendo ab opinione Bar.
tenuit primum dictum contra Barto. quod
31 ſcilicet † tempus appellanti currere incipit
a die appellationis in ſcriptis interpoſitæ,
ex ea ratione, quia prima appellatio cenſe-
tur potius quædam proteſtatio appellandi
in ſcriptis, quā ſit appellatio viua voce,arg.
l.fideicommiſſa.§.fina.de lega. 3. & iſtud di-
ctum tanquam appellanti vtilius ſequendum
eſt.arg.l.ſi quis intentione ambigua.ff. de iu-
dici.Et hanc opinionem tenuerunt, Angel.
Imo.& alij ſupra relati, & eam dicunt magis
communem.Immo Ang. in d.l. ſi quis libel-
los,dicit, quod conſuetudo ſeruat iſtam. &
eam legendo tenuit Alexand.in d.§. ſi domi-
nus.quem ſequitur ibi Iaſ. colum. pen. uerſi.
quærit Bartol.ſi appellaui in uoce, & ita te-
nendum eſt.

32 Aduertendum tamē eſt, quod † licet, quo
ad actum interrumpendi per appellationem
iuriſdictionem iudicis a quo, ſufficiat appel-
latio uiua uoce ſine ſcriptis,ut C. de appella.
l.litigatoribus.ſi incontinenti fit, debet por-
rigere libellum appellatorium infra decem
dies,ut C.eo.auth. hodie. & apoſtolos pete-
re,de quibus in dicto capit.bonæ memoriæ.
de appel.de quo per Barto. in dicto §. ſi do-
minus.col.2.ad finē. uerſ. ſed quid ſi dixi. &
ibi Imo.& Alexan.col.8.uerſi.ſubſequenter.
cum concor.ut per eum. Bald. in dicta l. liti-
gatoribus.& in l.generaliter.§.2.de reb.cred.
Lanfran.in capitu. quoniam contra. de pro-
batio.in uer.appellationes. columna ſecun-
da.Quod procedit etiam ſi pars ipſa læſa fu-
it præſens,& non contradixit, Barto.in l.1.
uerſi.ultimo no. C.de relat.Bald.in l.ne in ar
bitris.columna ult. uerſi. ulterius etiam no.
C.de arbitr.Franc.in cap.intimaſti.de appel.
33 in ſexto.nec † per partium pacta tale tem-
pus prorogari poteſt, ſecundum Bald. in di-
cta authen.hod.e. & in authen. ei qui. C. de
tempor.appel.per tex.in clemen. ſi appella-
tionem.de appel.licet per ſtatutum uel con-
ſuetudinem poſſit prorogari.glo. ſingul. ſe-
cundum Bald.in l.2. C. ſi contra ius uel util.
publi.De tempore autem proſequendæ ap-
pellationis,an poſſit prorogari,dicam infra
in tertio memb. princ. Et ſic appellatio fieri
debet infra decem dies in ſcriptis a die in-
terpoſitæ appellationis in uoce, ut ſupra.

Fallit quando grauamen habet cauſam
34 ſucceſſiuam, nam † tunc etiam poſt decem
dies appellare licet.Specul.in titu. de appel.
§.reſtat.in fine.Bald.in lege ſecunda, colum-
na ſecunda.C.de epiſcop. audien. Alexand.
in l.1.§.ſed excipiuntur. circa medium, ff.de
ferijs.Pau.de Caſt.in l.eum qui,§. in popula-
ribus.in fi.ff.de iureiuran.

35 Fallit etiam in comminatione iudicis, † a
qua

qua datur appellatio, c. cum ceſſante. & ibi
Innocen. paulo poſt prin. de appel. Bald. in l.
2. col. 3. verſi. ſed aduertatis. C. de epiſcop. au-
dien. not. in l. ſiquis prouocatione. C. de ap-
pel. Specul. tit. de appel. §. 1. poſt prin. in uer.
& intellige. ubi ponit formam talis appella-
tionis. nam & in ipſa licitum eſt appellare
poſt decem dies, quia talis comminatio nõ
habet vim ſententiæ, Paul. de Eleaz. in clem.
cauſam. de elect. no. in c. ad aures. de tempor.
ordinan. Innoc. in cap. 2. in glo. in uer. inhibi
tione. de in integ. reſtit. Specul. de appel. §. in
quibus. uerſ. 37. & ibi Ioan. And. in addit. in
uerſi. quid ſi Epiſcopus. & hæc quo ad ſecun
dum membrum.

Quo ad tertium maior eſt difficultas. nam
36 licet, † vt dictum eſt ſupra, num. 33. tempus
ad appellandum conſtitutum non poſſit de
conſenſu partium prorogari, vt per Zenzel.
in extrauag. Ioan. 22. incip. ſuſcepti. in uerſi.
nos de illo, in ver. decem dies. in tit. de elect.
Bal. in l. Centurio. in fine. ff. de vulg. Caſtren.
& Rom. in l. 2. ff. de re iudic. idem Roma. in
repet. Rubr. de arbitr. col. 15. num. 30. Corſ.
in ſuis ſing. in uer. appellatio. uerſ. Appella-
tio interponi. & alij ut d. num. 33. tamen de
tempore proſequendæ appellationis nõ eſt
citra controuerſiam an poſſit prorogari. Et
quoniam iſta materia prorogationis fataliũ
frequens eſt & diffuſa, ideo neceſſaria per-
ſtringendo, procedam per concluſionem,
ampliationes, & limitationes.

37 Concluſio igitur eſt, quod † appellationis
proſequẽdæ tempus non poteſt prorogari.
* & eſt communis opinio, ſecundum Alex. cõ
ſilio 24. incip. inſpecto proceſſu. circa finem.
* uol. 4. & huius ſententiæ fuerunt, Anch. cõſ.
286. Fulg. conſ. 168. incip. data ſententia. in
fine. ex mente Bart. in authen. ſi tamen. C. de
tempor. appel. & in l. fin. eod. titu. ſecundum
quam fuiſſe conſultum Senis refert Bald. in
addit. Specul. ad tit. de appel. in fine tit. in ad
dit. magna, quę incipit, Confeſſus in tormen
tis. §. conſtitutio Epiſcopi, uel ſtatutum ciui-
tatis. uerſi. Et ita fuit conſultum Senis. & eam
poſt alios quos citat, dicit communem Dec.
in c. ex ratione. uerſ. ſecundum, dum Abbas.
& in cap. cum ſit Romana. num. 46. & 47. de
appel. & fuit opinio Specu. in tit. de appel. §.
nunc breuiter. uerſi. licet autem detur annus.
ibique Ioan. And. in addit. ſuper uer. Ex ra-
tione. ubi ad longum ſuper hoc refert duas
diſputationes, unam Mart. & alteram Ri-
char. Malum. ut ibi per eum. & Cy. in auth.
ei, qui in fi. C. de tempor. appel. Cyn. & Bal.
in d. l. Centurio. ff. de vulga. Butr. & An. in d.
c. ex ratione. & in c. pen. de iudici. Alex. in l.
38 properandum. colu. 4. C. de iud. Debet † au-
tem talis proſequutio, & expeditio fieri in-
tra annum, cum citatione partis. Ang. in Au-
then. de iudici. §. appellationibus. in ver. ſcias
autem. collat. 6. & ex cauſa, intra biennium,
a die ſcilicet interpoſitæ appellationis, non
ante, ut ibi dicit ipſe. & Bar. in l. fin. §. illud. &
in authen. ſi tamen. col. 1. uerſ. oppo. ſecun-
do. & latius in uerſi. quæro circa iſtam par-
tem. C. de tempor. appel. & eſt text. in clem.
ſicut. de re iudic.

Ampliatur iſta cõcluſio procedere, quod
39 † nec etiam pacto ſeu conſenſu ſimplici liti-
gantium poſſint talia tempora prorogari. ita
ſentit Barto. in d. auth. ſi tamen. & in d. l. fina.
C. de tempor. appel. & probatur in Clemen.
appellationem. & ibi glo. & Doct. de appel.
Ioan. And. in d. uerſ. licet autem detur annus.
Bal. in l. eos. col. 2. uerſ. Modo quærit glo. C.
de appellat. Matheſ. not. 24. inci. nota quod
tempus. Abb. in d. c. ex ratione. nu. 8. ubi Fel.
num. 3. idem tenuit. Ale. in d. conſ. 14. in uer.
pro hoc etiam facit. vbi dicit, quod licet tem
pus appellationis breuius ſit quam ſit tem-
pus inſtantiæ cauſæ principalis, tamen non
poteſt conſenſu partium prorogari, & ibi di
* cit hãc eſſe magis communem opinionem.
& ſequitur Bero. in d. c. cum ſit Romana. nu.
52. de appel. ubi late proſequitur materiam,
& dicit aliàs pro hac ſententia conſuluiſſe. &
licet Deci. in d. c. ex ratione. in uerſ. ſecundũ
dum Abb. diſcutiat hunc paſſum, tamen reſi-
det cum iſta ampliatione. & eam tenuit Bal.
ante in d. auth. ei qui. uerſ. quæro nunquid
tempus. C. de tempor. appel. & in authen. ho
die. uerſ. quæro quid ſi eſt appellatũ. C. eo. ti.
Decius in d. c. cum ſit Romana. reſtringit
& declarat iſtam concluſionem non habe-
40 re locum, † ſi authoritate ſtatuti uel conſuetu
dinis facta ſit prorogatio. in verſ. Ex prædi-
ctis infertur. per glo. not. in l. præſcriptione;
in uer. iuris. ubi Bal. col. 7. uerſ. Ex prædictis
apparet. C. ſi cont. ius vel vtil. publ. nam tem-
pus proſequendæ appellationis poteſt per
ſtatutum augeri, & minui, Bald. ubi ſup. verſi.
nunc uenio ad exempla. & in d. authen. ho-
die. & in l. fi. §. fi. col. 2. uerſ. Extra quæro, num

quid

quid per ſtatutum.C.de tempor.app.& An-
gel.in l.per interualla. C. de iudici. id tamen
Deci.ubi ſupra intelligit, dummodo nõ aga-
tur de præiudicio ſuperioris, vt declarat &
Bald.in l.pen.in fi.C.comminat. uel epiſt. &
iſtam reſtrictionem ante Deci. poſuit Bal. in
l.fi.C.de tempor.appel. per illum tex.

Sed Ant.de But.in cap.ſi diligenti.de foro
competen. ponderando clem. quandiu. de
41 appel. dicit,† quod nec terminus hominis,
nec iuris communis, vel ſtatuti per uiam pro
rogationis poteſt elongari, ampliando, uel
duplicando,uel triplicando,quia hoc nõ re-
peritur conceſſum.Et Archi. etiam ita tenet.
2. q.6. anteriorum. uerſi.ad hoc. ubi docet
modum practicandi illam Clementinam. &
ſequitur Abbas approbãdo opinionem Io.
And.& But.in d.c.ex ratione.col.2.uerſ.Sed
mihi plus placet prima ſententia. & ſic con-
tra Bal.& hoc pulchra ratione, quia ſi daretur
tur quod iſte terminus poſſet prorogari, ſe-
queretur abſurdũ, quod partes poſſent pro-
rogare illud tempus in mille annos,& ſic in-
quietaretur iudex, Reſpublica læderetur,par
tes uexarentur litibus & expenſis,& materia
criminibus præberetur, quibus lex obuiare
uolens præfixit certum terminum, ideo nõ
debent partes huic poſſe renuntiare, prout
in ſimili deciditur in l.properandum.C.de iu
dici.c.finem litibus. de dolo & contum. eſt
tex. in l.nemo poteſt.ff.de leg.1.facit.c.requi
ſiſti.& c.tua.de teſt.& iſta magis cõſonat iuri,
ut dicit ẽt Bero. in d.c.cũ ſit Romana,nu.53.

Declaratur tamen concluſio non habere
42 locum in ſuperſeſſione: nam † partes, ſi uo-
lunt,poſſunt ſuperſedere, vt non currat tem-
pus,ut dicit Abb.in d.c. ex ratione, uerſi. ſed
quando nolunt ſuperſedere. Aliud enim eſt
prorogare, aliud ſuperſedere,ſeu ſuſpende-
re,ut dicit Alex.in d.conſi.24.uerſ.Et eſt ma-
gis communis opinio.vbi dicit, quod in cau
ſa appellationis bene ſuſpendi poteſt termi-
nus,quod non currat interim lite pendente,
d.clem.quandiu-Aduertendum tamẽ, quod
iſtud dictum,quod interim non currat tem-
pus, non intelligitur, quod finito tempore
conuento habeat appellans integrum tem-
pus,nam habebit ſolum quantum tempore
conuentionis ſupererat, dormit enim tunc
illius temporis curſus.c.un.de in integ. reſtit.
c.dilecto,de uerbo.ſignif.ff. ex quibus cauſis
maior,l.ſed etſi per prætorem. §. quoties. &
glo. in d. clem. quamdiu. ſuper uer. currere.

Ampliatur etiam principale dictũ huius
43 tertij capitis,in iudice, vt † & ipſe non poſſit
prorogare terminum, quando præfixus eſt
inſtantiæ.l.properandum.in prin.C. de iud.
ubi dicitur,non eſſe iudici concedendum ul-
terius lites,quam triennij ſpatio excedere.Et
adeo hoc procedit, quod nec uigore alicu-
ius generalis arbitrij iudex poteſt inſtantiam
prorogare.Bar.in l.ſi in lege. per illum tex.ff.
locati.Sequitur Bal.in l.1.§.1.ff. de iure deli-
beran.& in l.obſeruare.§. proficiſci.in 11.q.
ff.de offi.proconſ.& leg.Alex.in l.milites.C.
de teſtam.milit.col.fi.& conſi.50.incip.Viſis
actis.col.3.uol.2.& in l.qui Romæ.§.Callima
chus.ff.de ver.oblig.col.fi.& idem tenet An-
char.in clem.1.in 2.not. de reſtit. in integ.&
Rom.conſi.322.incip.in caſu propoſitæ cõ-
ſultationis.col.2.uerſ.ſecundo & hoc eſt.vbi
dicit,quod habens arbitrium plenum autho
ritate ſtatuti circa proceſſum ſeu cognitionẽ
non habet facultatem prorogandi terminũ
illi præfixum. & in hoc in aliquibus locis eſt
prouiſum per particulares conſtitutiones iu
dicibus ex ſuo arbitrio prorogantibus,an ſci
licet cauſas omnes infra tempora a ſtatutis
præfixa expedirent,ut in Rota Florentina di
cit Aſini.in praxi iudici.§.2.c.9.in fi.

Quod autem dictum eſt de ſuperſeſſione,
intellige,dummodo non agatur cauſa matri-
monialis,ſeu alia ſimilis priuilegiata, ſecun-
dum Goffr.Hoſt.& AEgid.in d.c.quoniã.per
44 illum tex.ut lite non conteſt.Nam † vbi cauſa
celeritatem requirit, terminus nullo modo
etiam ſuſpendi poteſt,ut dicit Goffr. de app.
in ſum. nu.17.uerſi. & ſic ſecundum præmiſ-
ſa patet.& not.ff.de damno infec.l.1.& l.1.
& 2.ff.de ferijs.Item & ſecundo intellige,ni-
ſi ex dilatione ſeu ſuperſeſſione fiat alijs præ
iudicium,ut ſi eſſet quæſtio hæreditaria, vel
natalium,quę differretur in fraudem legato-
rum.c.lator.qui fil.ſint legit.

Immo ex præmiſſis,Lauren.de Rodulph.
45 in d.clem.quãdiu.de appel.notat,Quod † vbi
intereſt tertij,puta Reipublicæ, ſeu eccleſiæ,
uel priuati,vel ubi periculum animarũ immi-
net, põt iudex cõpellere ad litigãdũ. C. quo.
& qñ iud.auth.qui ſemel.de colluſ.c.1. & ibi
Card.notat. ¶ Limitaẽ concluſio non proce
46 dere † in tpe præfixo a declaratione iuriſ-
dictionis.l.2.§.ſi iudex.ff. de iudic. ut dicunt
Martin.& Cy.in dicta lege, properandum.in
prin.

prin.& Ioan.And.in addit.ad Specul.in ver.
Et quia.§.ſi.& ſi iudex.nam illud poteſt pro-
rogari,cum non per hoc fiat prorogatio in-
ſtantiæ ipſius cauſæ,vt dicit Alex.in d. conſi.
24.in fine. Secus in termino legali & limita-
to in publicum commodum,non in priuatã
utilitatem , propter quod uidetur proroga-
tio non ualere , l. ius publicum.ff. de pact.&
de iuram.calum.l.2.§. ſed quia.Et Specul. &
Ioan.And.in d.addit.uerſ. Contrarium uide
tur tutius.

Item concluſio non habet locum, quãdo
47 appellans impeditur ex facto appellati:† tũc
enim prorogatur terminus , & ſic ſi appel-
lans fuit impeditus in primo anno,habet ſe-
cundum,vt dicit Abb.in d.c.ex ratione. col.
3.in prin.uerſ.Ego enim dicerem.idem ſi im
pediatur ex quouis alio iuſto impedimento,
vtputa ſi propter inopiã proſequi impedia-
tur : huic enim taliter impedito non currunt
fatalia,ut dicit Inn.in d.cap.ex ratione. & ibi
Abb.col.2.uerſ.& inter cætera.Bald.in l.ſi.in
1.oppoſ.C.de cond.inſer.Bar.in l.ſi procura
tor.§.ſi ignorantes.uerſ.ſecundo nota.ff.mã-
da.Bal.in l.acceptam.C.de uſur.col.ult.uerſi.
hic tamẽ reſtat.per gl.in l.eos.in §.his.in uer.
inopia.C. de appel.nec ſententia tranſit in rẽ
iudicatam,ſed ſtat firma , & ita tenent cõiter
Doct.in d.c.ex ratione.& Guiel. de Cun.in l.
eos.C.de appel.dicit, quod euaſit quendam
à pena furcarum , qui propter paupertatem
ſuam ſententiam ipſam luere , nec proſequi
poterat,ut per Hippol.conſ.10.nu.37.uol.1.
nam,propter tale impedimentum, non uide
tur deſerere appellationem. Bal.in margari.
ad Innocen.in uer.appellatio. uerſ. 45. & in
uer. contumax.uerſ. fin.Innocen.in c.perſo-
nas.in glo.in ver.ſententiæ.de appellat.Item
48 † ſi impediatur facto iudicis , per quem ſtet
quominus in cauſa procedatur , ut in Authẽ.
ſed ſi lis. C. de temp.appel. & ibi Doct. Inn.
in d.cap.ex ratione.circa med.& ibi Abb.in
uerſ.ſecundo caſu.id tamen intellige,ſi fuerit
diligens ipſe appellans in proteſtãdo iudici
appellationis inſtanter,& inſtãtiſſime, & plu
ries vt procedat,aliàs non dicitur feciſſe dili
gentiam,& ſibi currunt fatalia. Bar. in auth.
item ſi appellatione.in 1.oppoſ. C. de temp.
appellat.& ibi Bal.& in addit.Specul. tit. de
appel.uerſ.mora iudicis. & Innoc. in d. cap.
ex ratione.

49 Item non habet locum concluſio,† ſi ſu-
perueniat impedimẽtum infirmitatis,vt not.
Innoc.in d.c.ex ratione.circa med. Io. And.
Butr.& Doct.in c.ſæpe.de appellat.dummo-
do tale impedimentum allegãs illud probet.
l.fin.§.illud.C.de tempor.app.l.qui commea
tus.ff.de re milit.probabit autem per ſuum iu
ramentum,& tali iuramento appellantis di-
centis ſe non potuiſſe proſequi intra annum
appellationem ſuam propter impedimentũ,
ſtari,tenet Specul. in tit. de appellat. §. nunc
breuiter.uerſ.quid ergo ſi appellator, quem
refert,& ſequitur Anchar. in c. præterea. ad
fi.de dilation.Feder.de Sen.conſ.109.incip.
ſuper puncto.Ioan.And.in addit.Specul.vbi
ſup.in addit.incip.Aduerte. dicit hoc uerum
in appellatione ad curiã de longinquo,pro-
pter difficultatem producendi teſtes. ſecus ſi
in loco propinquo.Imola & Franc.in d.c.ex
ratione.Abb.in d.cap.ex ratione.col.5.uerſ.
quarta quæſtio fuit.dicit arbitrariũ iudici eſ
ſe,quæ probatio in hoc ſufficiat.idem tenent
Imo.& Gemin.in c.cupientes. §. quod ſi per
uiginti.de elect.in 6.Archid. & Ioan.And.in
c.1.de dolo & contum.in 6.Card. in clemẽ.
ſicut.q.4.de appel.Bar.& Ang.in l.2.§. quod
diximus. ff. ſi quis caution. dicunt probari iu
50 ramento,† quãdo eſt difficilis probatio;quo
caſu,etiam per teſtes domeſticos poteſt prò
bari impedimentum,prout infirmitatem do
mini probari per teſtes familiares,tenet Bar.
in l.quæſitum.in fine.uerſ.poterit etiam pro-
bare.ff.de re iud.refert,& ſequitur Gabr.con
cluſ.ſuarum lib.1.de teſti.concl.10.num.36.
ſed quouis modo probetur,ſufficit quod ſtã-
te tali impedimento deducto,& probato,fa-
talia nõ currũt, & ex cõſequenti prorogañ.

Item concluſio non habet locum in cau-
ſis,quę agitantur in conciſtorio Principis, in
51 quibus † nullum currit fatale. quando enim
examinatur cauſa in conciſtorio,dantur no-
uæ dilationes, nec attenditur ſubtilitas iuris,
vt tradit Bar.in l.in offerendis. per illum tex.
C.de appellat. multa enim introducta ſunt
præter ordinem iuris in conciſtorio, in quo
ſilet omnis lex,ut dicit Gomeſ. ſuper reg. de
infirm.reſignan.q.14.lit.F,in fine, & ſucceſſi
ue lit.A,vbi dicit quod ſtylus procedendi in
cauſis conciſtorialib. multum differt ab alijs
obſeruationibus curiæ.

Vlterius non procedit concluſio, ſi intra
tempora proſequutionis fiat a partibus cõ-
52 promiſſum , nam † illo durante ceſſat curſus
fatalium.

fatalium. auth. ſi tamen.C.de tempor.appel
lat.d.clemẽ.quamd ii.de appel.Io.de Amic.
conſ.6.nu.7.& 8.& eſt deciſ.Rot.Rom.2.ſub
tit.de dilation.quæ inci.fuit dubitatũ.in nou.

Declaratur item non habere locum con-
cluſio,quando eſt appellatum ſuper attenta-
53 tis, nam † eo caſu appellanti procedenti nõ
currunt fatalia, quia attentatorũ proſequu-
tio impedit curſum fatalium, & hoc in odiũ
attentantis,ita dicit Rota ti.de appel. in nou.
deci.15.quę incipit,fatalia ad proſequendũ,
cuius deciſionem ſequuntur, Abb. in d.c.ex
ratione.& Deci.ibid.num.10.uerſi. vnde illa
opinio,Ioan.de Amic.d.conſi.6.nu.14.Fel.
in c.ex parte.S.de reſcr,colum.4.uerſ.& dicit
Rota.circa med.quam deciſi.notat Vanti.in
tract.nul.car.mihi.10.num.18.& car.117.&
idem uoluit Rota,deciſ.10.incip.Nota quod
ubi. & deciſ. 79.incip. nota quod fatalia. de
appellat.in antiquit. quæ dicunt, fatalia non
currere agenti ſuper attentatis. & ratio eſt,
54 quia † cauſa attentatorum non requirit ob-
ſeruationem terminorum, Abb.in c.ex par-
te.col.pen.de reſcrip. Franc. in c. conſuluit.
de appel.in 6.Bal.in l.appellatione. col.2.C.
eo.Doct.in c.non ſolum.eo.tit.in 6. Rota,de
ciſ.unica.de offi.iudi.in antiq.deciſ.78.incip.
ſciendum eſt.de appe.in eiſd.& Rota Biſign.
deciſ. 2. incip. vtrum poſtquam. eod. titu.in
antiquior.

Item ſaluis omnibus præmiſſis in ſuis ter-
55 minis,nota,quod concluſio † non ſibi locũ
uendicat in reſtrictione fatalium, Goffr. vbi
ſup.uerſi.& ſi quæratur diuerſitatis ratio, nã
ratio, quæ militat in prorogatione non ca-
dit in reſtrictione, nã terminus eſt præfixus
inſtantiæ fauore publicæ utilitatis, ad hoc vt
lites non ſint immortales.d.l.properandum.
in prin. C. de iudic. ergo nec parti,nec iudici
uidetur data poteſtas prorogandi huiuſmo-
di terminum in præiudicium publicæ vtilita
tis.l.iubemus nullam. ubi Bal.C.de ſacroſ.ec-
cleſ.ſecus eſt in reſtrictione,quum tale tempus
poteſt ex cauſa reſtringi,& militat in hoc fa-
uor,quia cauſæ citius terminantur,id tamen
non poteſt fieri ſine cauſa, & ita concordat
Abb. cum gl.in d.c.cum ſit Romana.de app.
Dum Abbas ſuper d. glo. vult tempus poſſe
pro aliqua cauſa reſtringi, & gloſ.magna,in
uer.receſſus tempus.dum negat, intelligatur
ſine cauſa.ſequitur hãc declarationem Rom.
in l.2.ff.de re iudic. cum concor. traditis per
Alex.in d.l.properandum.in prin.colu.pen.
& ſequitur Deci.in d.c.cum ſit Romana.col.
7.in prin.uerſi.Poteſt tamen.

Vt autem magiſtraliter reducatur ad con-
cordiam concluſio principaliter propoſita
in hoc tertio capite quæſtionis cum ſuis cõ
trarijs obiectis,& quæ obijci poſſent,genera
liter ſic diſtinguas. Aut loquimur de iure Ca
56 nonico,aut de iure Ciuili. Primo caſu † par-
tium conſenſu prorogari poſſunt fatalia, vt
ſentit Ioan.And.in glo.d.clem.quamdiu. de
appel.ſuper uer. quamdiu. dum dicit per illã
clem.tria adijci authenticæ, ſi tamen. C. de
appel. & ratio eſt: nam ſecundum canones
inſtantia temporis lapſu nunquam perimi-
tur.d.l.properandum. in pr in. c. venerabilis.
de iudici.& utrobique in glo.ſuis.Oldr.conſ.
60.num.1.& 2.& d.Rotæ deciſ.2.de dilatio.
in noui.Secundo caſu prorogari nõ poſſunt
ſecundum Bart.in d. authen.ſi tamen. & in l.
ſi.de tempor.appell.& in foro ſeculari in or-
dinatorijs iudiciorum,& ubi non eſt pericu-
lum peccati, iudicandum eſt ſecũdum leges,
non ſecundum canones.l.omni.C. de ſacro-
ſan.eccl.Ioan. And.in c.1.de noui oper.nun-
tiat. in foro autem eccleſiaſtico, ſecundum
canones,ut in præd.locis.& ſequitur Fulgoſ.
conſ.168.in fine. Et finaliter concorda, de
iure Canonico fatalia poſſunt prorogari, ſi
adſit cauſa,& legitimum impedimentum. de
iure ciuili non poſſunt prorogari ſine cauſa,
& non exiſtente legitimo impedimento, &
ita in hoc concludi cum Rot. d.deciſio.2.in
fine. clara eſt, uide illam. & in materia uide
Firm.in reper.in lit.A,in ver.appellationum
fatalia.per totum.

57 Circa quartum,breuiter dicas,† quod ap-
pellatione admiſſa, proceſſus factus a iudice
qui detulit appellationi, poſt delationem eſt
irritus.c.licet.c.per tuas.de ſenten.ex comm.
c.ad audientiam.c.directę.de appella.Ratio,
quia deferendo appellationi,cauſam a ſe ab
dicare dicitur.de appellat.c. cum appellatio
nibus friuolis.lib.6.& l.intra utile.ff.de mino.
ſecundum intellectum Bar.& eſt communis
Docto.opinio in d. c. cum appellationibus.
& in c.interpoſita.§. ille denique. extra eod.
tit. & ita firmat Rota Rom. deciſ. 49. incip.
Ex hoc iuſurrexit.nume.4.de appel. in nou.
quæ dicit,quod per quamuis iudicis delatio
nem in tantum transfunditur tota iuriſdictio
in iudicem ad quem, quod iudex a quo non
poteſt

poteſt ſe in cauſa ulterius intromittere, etiā
de conſenſu partium, niſi iudex ſuperior ad
eundem illam remiſerit, per d. c. cum appel-
lationibus. & hanc eſſe communem opinio-
nem teſtatur Rom. conſi. 5 0 1. incip. vt decla-
rationem accipiat. num. 7. verſi. vnde ſupe-
reſt. quo caſu, ſi a ſuperiore illi remittatur, nō
per hoc intelligas, quod cognoſcat vigore
ſuæ primæ iuriſdictionis; nam illa remiſſio
cenſetur noua commiſſio, & in vim illius no
uæ commiſſionis, & nō in vim antiquæ pro-
cedere poteſt, vt dicit Rota. d. deciſ. 49. verſi.
quæ remiſſio. Gemin. in d. c. cum appellatio-
nibus. §. ſi uero. col. 1. uerſ. Sed pone quod iu
dex. refert Tancr. hanc opinionem tenuiſſe
contra Ioan. & dicit eam tenendam, ſecun-
dum Ioan. And. qui remittit ad not. in c. con
ſtitutus. il 2. ſuper uer. confirmauit. eod. tit. &
lib. 2. decretal. & de accuſat. c. meminimus.
ſuper uer. deferre.

Et iſta opinio probatur per tex. in d. c. cū
58 appellationibus. qui dicit, quod † per dela-
tionem iudex quantum in eo eſt abdicat a
ſe iuriſdictionem. ergo ſi abdicat a ſe iuriſdi-
ctionem, non poteſt reuocare, quia non ha-
bet amplius iuriſdictionem, & reuocatio fie-
ri non poteſt ab eo, qui iuriſdictionem non
habet. c. ſi a iudice. de appel. in ſexto; & ibi gl.
ſuper uer. teneris. Et facit quod not. extra de
offi. deleg. c. ſignificantibus. ubi not. quod iu-
dex non poteſt reuocare ſuam interlocuto-
riam, cuius pronuntiatio inducebat reuoca-
tionem iuriſdictionis. & ita trāſeunt omnes,
& Deci. poſt Abb. & alios quos ipſe refert,
in d. c. interpoſita. §. ille denique. col. 2. uerſi.
An autem appellans. ubi dicit quod iſta opi-
nio uerior de iure videtur.

59 Quicquid ergo † facit iudex poſtquam de
tulit appellationi nullum eſt, ex defectu iuriſ
dictionis, c. venientes. in fine. de iureiuran. c.
non ſolum. & c. ſi a iudice. de appel. in ſexto,
& per tot. tit. nil nouari. appel. pend. & uenit
reuocandum per viam attentatorum, vt tra-
dit Lap. alleg. 1. Abb. in c. ſuper queſtionum.
§. ſi. de offi. deleg. & in cap. dilecti. de except.
dummodo iuſta fuerit, ut dicit Lap. ibi. num.
1 0. de quo inferius dicam; nam iſta nullitas
nunquam ſanatur. glo. in cle. 1. de ſequeſtra.
poſſ. & fruct. Gomez. in compen. utriuſq. ſi-
gnat. fol. mihi. 35. in magnis. & Pariſ. conſi.
1 06. incip. Bon facius grauatus. uolu. 4. uerſi.
quidquid igitur poſt dictam appellationem.

Hinc dixit Innocen. in c. Paſtoralis. de off.
60 deleg. quod † ſi iudex præcipit ordinario vt
exequatur contra eum qui appellauit, nō de
bet ei parere, & ſi feratur ſententia aliqua ob
hoc, non tenet, quia a nō ſuo iudice lata eſt,
ita dicit Lap. alleg. 2. incip. Diſputat hic alle-
gans. num. 12. & adducit ad hoc Federic. de
Sen. in conſ. 244. uel potius eſt 248. vt aduer-
tit in addit. ad d. alleg. Mandoſ. ſeni. in lit. N.
vbi dicit Feder. quod appellatio deuoluit id
ſuper quo appellatur cum contingentibus,
ſiue acceſſorijs, & cognitione ſeu iuriſdictio-
ne ipſius, ut per eum ibi. His igitur ſtantibus,
remanet firma concluſio ſupra poſita.

Declaratur tamen iſta concluſio, non ha-
bere locum in aſſignatione termini, nam li-
61 cet † iudex detulerit appellationi, poterit ta
men aſſignare terminum appellanti ad arri-
piendum iter, & ſe præſentandum coram iu
dice ad quem, c. ex inſinuatione. cap. perſo-
nas, & c. cum ſit. de appel. c. cum cauſa. de re
iudic. necnon ad proſequendum appellatio
nem, c. ſæpe, vbi Doct. not. de appel. & tenet
glo. in c. 2. de matrim. contr. cont. inter d. ec-
cleſ. ſuper uer. diſtrictius interdixit. vbi dicit
ad literam, poteſt etiam ſtatuere terminum
appellanti, & allegat d. c. ſæpe, Et licet aliqui
tenuerint cōtrarium, tamen iſtud eſt verius,
ſecundum Ioan. And. in d. c. cum appellatio-
nibus. quem ſequitur Gemin. ibi. in d. §. ſi ve-
ro. col. 1. uerſ. ſed quæro, an poſtquam detu-
lit. & eſt tex. clarus in c. cordi. eo. tit. in §. poſt
hoc. ubi patet, quod talis terminus ſtatuitur
poſtquam iudex detulit appellationi. & ita te
net Rota deciſ. 356. quæ eſt 40. ſub tit. de ap-
pel. & incipit, Si appelletur a diffinitiua. vbi
Rota propoſito dubio, & recitatis opinioni-
bus hinc inde, dicit, & in hanc partem, vide-
licet Ioan. And. & ſequac. declinauerūt om-
nes domini & ego. & eſt in nouiſ. Et licet Io.
de Ligna. diſtingnat, quod aut iudex deferēs
appellationi ſtatim præfigit terminum appel
lanti ad proſequendum, & poteſt, & ſic intel
ligitur cap. ſæpe, & c. cordi. §. poſt hoc. Aut
ex interuallo, & non poteſt, & ſic intelliga-
tur opinio contra Ioan. And. Tamen opinio
Ioan. And. approbata a Rota indiſtincte pro
62 cedit, per tex. in d. c. cordi. propter illam † di
ctionem, poſt, poſitam in illo tex. quę poteſt
denotare actum qui fit interpoſita diſtantia.
plurium dierum, vt dicit tex. in d. §. ſi uero. in
fine. ubi loquitur de appellatione, quę inter-
ponitur

ponitur

ponitur poſt ſententiam,& tamẽ clarum eſt, quod ibi illa dictio, poſt, denotat appellationem quæ interponitur decem dies poſt ſententiam. & ſic patet quod poterit terminum aſſignare ad proſequendum, ſiue illico aſſignet, ſiue ex interuallo. Et hoc alibi clare firmat Rota Biſing. deciſ.23.titu.de appel. quæ incipit, appellatum eſt. ubi num. 6. dicit. imò credo quod iudex ſecundæ appellationi poſſit reſpondere, & ſuper ea dare apoſtolos reuerentiales, & præfigere terminũ eidem ad proſequẽdum, licet functus eſſet officio ſuo quo ad cognitionem cauſæ ulteriorem, ſed non tamen quo ad reſpondendum, & terminum præfigendum, vt per eam. Licet autem iudex poſſit præfigere terminum, ut ſupra:
63 non tamen † poteſt aſſignare terminum in quo appellans redeat coram ipſo iudice a quo, & fidem faciat de præſentatione ſui coram iudice ad quem, & de proſequutione appellationis, ita dicit Feder. de Senis conſ. ſuo 17. per d. c. ex inſinuatione. idem dicitur de termino ad finiendum, d. c. ex inſinuatione, & ibi Doct.

Ampliatur propoſita concluſio procedere etiam in iudice delegato, a cuius diffinitiua appellatur, etiam quod non cõſtet ipſum
64 pronuntiaſſe: nam † ſi defert, abdicat a ſe iuriſdictionem, & iam functus eſt officio ſuo. ceſſat igitur eius authoritas, & iuriſdictio. l. iudex poſtquam. ff. de re iudic. cap. in literis. de offi. deleg. Rot. Biſign. d. deciſ. 23. de appella. numero 5.

Ampliatur ulterius procedere, etiam ſi iudex a quo re integra reuocaret grauamen.
65 nam † ex eo quia una vice deferendo appellationi iuriſdictionem à ſe abdicauit, eã amplius non recuperat, ut dicit Gemin. in d. c. cum appellationibus. col. pen. poſt Io. And.
* quem cõmuniter ſequuntur Doct. & tenuit Phil. Fran. in d. c. cum ceſſante. de appella. in col. 10. uerſ. quinto limita.

Ampliatur item procedere etiam ſi ſit appellatum ſine ſcriptis, licet apoſtoli non ſint petiti, licet in appellatione non ſit inſerta eã, quæ tamen interuenire debet, alias appellatio ruit. nam ſi tali appellationi iudex detulit, abdicauit a ſe iuriſdictionem, ut per Archid. & alios in d. c. cordi. Fran. in c. ut debitus. eo. tit. col. 20. verſ. ultimo pone, & ita decidit Rota deciſ. 385. quæ eſt 54. ſub titu. de appel. in nou. quæ incipit, ſi appelletur ab electione. uerſ. ex cuius dicto videtur. vbi hoc tenet clare, & ſequitur Pariſ. d. conſ. 106. uol. 4. in fi. & ante eum Felyn. in c. perſonas. col. 1. uerſ. amplia etiam. de appellat. in ver. ſed omnes iſtæ cautelæ limitantur, dummodo iudex a quo detulerit appellationi. Quid autẽ
66 ſit de expenſis: An † ſcilicet per iudicem qui detulit poſſint taxari, uide Lap. allegat. 82. num. 7. iunc. not. per Mandoſ. ſeni. in addi. in lit. K, ubi citat tenentes contrarium, concordan. & Deci. in c. paſtoralis. §. uerum. de appel. nu. 14. ubi reaſſumit dictum Lapi, defendit, & impugnat, vt per eũ. & de hoc ſatis.

Quintum a præmiſſis depẽdens, eſt, quod
67 † appellans ad hoc vt videatur fuiſſe diligẽs in cauſa appellationis, ad effectum ut ſibi tẽpus non currat, nõ ſufficit quod ſemel interpellet iudicem ut cauſam expediat, ſed debet ſumma openiti, & interpellare in inſtantia qua petuntur apoſtoli, l. fi. §. illud. in uer. ſumma ope. C. de tempor. appel. ubi Saly. & Bal. in auth. item ſi appellatione. C. de temp. appel. ſequitur Alex. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. ff. de noui oper. nunciat. & cõſi. 19. incip. Viſo proceſſu. col. 2. uerſi. circa ſecundum dubium, uol. 1. & conſ. 81. incip. ſtãtibus ijs. col. 2. num. 2. & 3. uol. 4.

Pro hoc facit quod notat Angel. in conſ. 140. incip. quidam Mattheus. in prin. ubi di-
68 cit, quod † ſi ex forma ſtatuti cauſa appellationis debet committi per priores infra tres mẽſes, quod intelligitur ſi ſuper hoc fuerint interpellati, & cum importunitate. l. 1. de libel. dimiſ. clem. quamuis. de appel. c. ab eo. de appel. in 6. & niſi interuenerit talis interpellatio, & lapſi fuerint dicti tres menſes, cauſa cenſetur deſerta, tanquam appellans fuerit negligens. Sequitur Alex. d. conſ. 19.

Facit etiam quod pulchre notat idẽ Ang. in auth. ſed lis. C. de tempor. appellat. quod
69 † licet cauſa ad Principem deuoluta intacta remaneat, donec eã Princeps committendã duxerit, debet tamen appellans ad quem ſpectat petere ut cauſa committatur, ſecundũ. glo. in d. auth. Bal. & Saly. & ut dicit Ant. de Butr. in d. c. ex inſinuatione. col. 1. de appel. debet apparere quod fuit ſolicitus in introducendo eam, & non potuit, quia non habuit aditum ad Principem. & ideo dicit introductum eſſe, quod appellantes uadunt ad cameram Principis, ſolicitant portariũ, & pulſant ad cameram pro introducenda cauſa

appella-

appellationis, & faciunt rogari Notariũ de acceſſu ſibi denegato.

Benefacit, quod not. glo. in c. cupientes. §. quod ſi per viginti. in uer. propoſita. de elect. in 6. & gl. in c. 1. & in c. plerunque. de reſcrip.
70 quod † ſcilicet ubi quis eſt impeditus facere actum in termino ſibi ſtatuto, non excuſatur niſi proteſtetur de impedimento. Unde Imola in d. §. quod ſi per viginti. dixit, quod ſemel cauſam obtinuit, quia appellans non potuit habere copiam iudicis, & tranſiuit ſibi tempus ſine proteſtatione, nam per illã negligentiam in non proteſtando ſuccubuit, ut refert Gemin. in d. §. quod ſi per uiginti. col. 3. uerſ. Et per hoc dicit Ioannes de Imola. Pro quibus faciunt Ant. de Butr. conſi. 38. in cap. ex ratione. & in c. ſi. de appel. Bartol. in l. 1. §. dies. quan. appel. ſit. Alex. conſ. 114. incip. viſa ſcripturarum. vol. 5. per totum. & præſertim, num. 4. & ea quæ dicit Lap. alleg. 38. incip. An valeat appellatio. quæ tota eſt in hac materia.

Declara tamen præmiſſa non procedere quando manifeſte apparet de impedimẽto,
71 † nam tunc non curatur de proteſtatione, ut dicit Aret. conſi. 161. nc p. uerum eſt, ꝙ comicus. col. 2. in fine. uerſi. ſed redeundo ad caſum noſtrum. & late Franc. in d. c. ex ratione. col. 1. Alias nedum non ſufficit, quod appellans ſemel attentauerit adire ſuperiorem pro impetranda commiſſione, & fuerit impeditus, niſi impedimentum perſeuerauerit, quod per proteſtationem narrari debebit, ut colligitur ex adductis per glo. in d. §. quod ſi per viginti. dum dicit, donec Papa ſui copiam faciat. & ibi omnes atteſtantur. Et dicit Bal. in conſi. 453. incip. ſuper facto. uolum. 4.
72 quod † appellans debet inſtanter adeſſe, nec ſufficit ſecundo comparere, ſed iterum & iterum. ff. ex quib. cauſ. maior. l. non enim. & fortè ter. ff. de pignorat. acti. l. ſi conuenerit. & ff. de uerb. obligat. l. qui Romæ. §. cohæredes, Ant. de Butr. in d. c. a. ex ratione. uerſi. ex his etiam. & in capitulo fina. in 3. quæſtio. de appellat.

Et dicit Alex. in conſ. 164. incip. viſo proceſſu cauſarum. uol. 2. col. 2. uerſi. Aut conſi-
73 deramus diſpoſitionem ſtatuti, quod † ſi ſtatutum non determinat tempus infra quod appellans debeat uti diligentia pro cauſa cõmitti faciendo, ſed ſolum dicit, quod debeat terminari infra menſem, quod elapſo menſe non habebit ulterius tempus ad obtinẽdam talem commiſſionem, ſed debet facere diligentiam ſuam petendo cauſam committi inſtanter, & inſtantiſſime. l. fina. §. illud. in ver. in ſumma. C. de tempor. appel. & in d. auth. ſed lis. iuncta prima opinione ibi poſita. in glo. quæ eſt communiter approbata. ubi dicit glo. quod ſpectat ad appellantem notificare Principi ad quem appellatum eſt, ut cauſam committat, & illam opinionem approbant ibi Saly. Rayn. Bald. & Ang. & dicit ibi Saly. quod Doct. communiter ita tenent. & pro hoc allegat. l. quoniam nõnulli. C. de appel. & l. 2. in fine. C. de tempor. appel. Et Alex. in ſuprad. conſi. intantum approbat hoc, ut dicat, & neminem inuenio contrarium tenentem, & in fi. dicti conſi. in uerſi. & etiam non uidetur. dicit quod hoc omnes Doctores uolunt.

74 Et nedum debet appellans † iudicem interpellare, ut ſupra, ſed etiam ad hoc ut tempus ſibi non currat, ultra inſtantiam coram iudice factam quod cauſam expediat, cum proteſtatione de ſua negligentia, debet etiã inſtare coram ſuperiore, ut corrigat negligẽtiam iudicis inferioris nolentis cauſam expedire. Butr. in d. cap. ex ratione. quæſt. 5. Quæ concluſio procedit, etiam ſi appellans impeditur facto appellati, quando potuit ſibi prouidere, implorando prætoris auxilium, & nõ fecit, ſecundum Rom. in l. 2. ff. de re iudic. per l. quibus diebus. ff. de condit. & demonſt. in prin. iunc. d. §. illud, d. l. fin. C. de temp. appell. & hoc firmat Alex. conſi. 72. incip. Videtur prima conſideratione. colu. 4. uerſi. per hoc enim dicit Lud. de Roma.

Unde ex præmiſſis liquet, hanc eſſe ſolidã
75 & communem opinionem, quod † appellãs debet iudicẽ interpellare, nedum ſemel, ſed bis, & pluries, ut etiam tenet Imo. in l. Titia Sæio. §. vſuras. de lega. 2. ubi dicit tutius eſſe quod fiat ſæpius requiſitio, per. c. 1. de ſuppl. negligen. prælat. ubi eſt ſingularis caſus, ꝙ quando aliquis inferior vult conſtituere ſuperiorem in mora, requiruntur tres interpellationes. & hoc etiam tenuit Ant. in c. plerunque. in fine. de reſcr. & in c. dilecto. col. 2. de appellat. glo. in clem. 2. §. ſi uero. in uer. recuſauerint. de ſepultur. in clem. 1. de decim. ubi Card. & Felyn. in c. ex literis, col. 5. de conſt.

Declaratur tamen iſtud habere locũ, niſi in prima interpellatione iudex interpellatus

conſ.104.num.1.& conſ.114.num.1.uol.5.
Corn.conſi.142.num.15.& conſ.228.nu.1.
uol.3.Deci.conſ.436.num.1.& Cæpha.con
ſilio 201.num.2.nullitatis autem vitium non
purgat, & ſic non tollit remedium nullitatis.
Et licet appellatio ſit remota, non tamen in-
telligitur eſſe remota vbi grauamẽ eſt noto-
rium.glo.in c. ex conqueſtione. de reſtitut.
ſpoliat.& probatur per ea quæ notat Bar. in
l.1.in prin.col.3.uerſ. oppono ſupra ne quis
& cætera.de noui oper.nuntiat.num.24. vbi
dicit quod licet quis nuntiet, tamen poteſt
eſſe locus remiſſioni,& num. 25.dicit, quod
licet quis non habeat ius nuntiandi inſpecta
veritate, habet tamen ius inſpecta iuris per-
miſſione.& per not.a Bald.in l. 1.C. ſi de mo
ment.poſſeſ.nu.5.ubi dicit in terminis de qui
bus ibi,quod ſi non competeret exceptio,ta-
men debet officio iudicis conſuli, & ſic vno
remedio ſublato, non eſt ſublatum aliud. ſic
in caſu iſto.per deſertionem appellationis
non tolluntur alia iuris remedia.

Et præſertim non tollitur remedium nul-
litatis, intellige tamen de nullitate ab appel-
83 latione ſeparata.Nam † nullitas,quæ acceſſo
rie, & virtualiter ineſt appellationi,etiam cũ
ea deducitur.l.Carmelia Pia.de iurepatron.l.
quædam mulier.fam.erciſcun.remoto enim
principali,etiam acceſſorium remotum vide
tur.Tancr.in ſua compend.tit. de appel. q.ſi.
Bald.in l.1.in prin.C.de ſenten.ex breuic.re-
citan.Franc.in cap.dilecto. quæſt.49.& in c.
interpoſita.§.fina. uerſi.quarto quæritur.de
appel.& declarat Barto.in l.1.columna quar
ta, uerſi.nec obſtat. C. quan.prouoc.non eſt
neceſſe.& Anchar.in clemen. 1.in princ. de
re iud.& Felyn.in cap.ſi autem.colum.4.uer.
per illum text. dicit Innocen. de reſcript. ſi
autem ſit nullitas ſeparata, non tollitur, vt
dixi.

84 Vnde videmus,quod † licet contra execu
tionem ſententiæ non obſtet exceptio nulli
tatis,quando tres ſententiæ conformes latæ
fuerunt,vt in clemen.1.de re iud.c.tamen fal
lit ſi ex inſpectione ipſius ſententiæ apparet
de nullitate, quia illa non intelligitur eſſe re-
iecta,ut concludit Oldrad. conſi. 106.incip.
quod litera exequutoria. nume. quarto. per
l.1.C.quan.prouoc.non eſt neceſ. c. literas.
de reſtit.ſpoliat.pen.reſp.ibi,& probationes
offeruntur incontinenti paratæ. not. Bald.&
Salyc.in l.1.C.ne lic. in vna eademque, cau

ter.prouocare.& alibi Bald.in l.ſi unus.§. pa-
ctus ne peteret.col.14.ff.de pact.& in l.de pu
pillo.§. qui opus.ff.de oper.noui nuntiat. vbi
refert ita tenere Dominos de Rot.& quia nõ
citat locum, vide tu deciſ. 5. de lit. conteſt.
quæ incipit,fuit dubitatum.in nouiſ. quę ha-
bet,quod ſi ex actis notorie conſtat de nulli
tate ſententiæ vel proceſſus, tunc iudex vo-
catis partibus, abſque obſeruatione alterius
ordinis reuocabit ſententiam. Et idem te-
nuit alibi ipſe Bald. in d. l. ſi expreſſum.colu.
22.cum ſeq.& col. pen.Cardin.in clemen.1.
de ſequeſtr.poſſeſſ.& fruct.§.fina.Roman. in
l.ſi uero.§.de uiro.fal. 22. ff. ſolu. matrimon.
& in l.ſi feriatis. ff. de fer. Anchar.conſ.206.
incip.de iure communi.per ea quæ leguntur
in cap.literas.de reſtit.ſpoliat.& in c. ſignifi-
caſti,de homici.ſequitur Alex.conſ.77.inci.
Viſis dubitationibus.col.3.uerſ.pro hoc be-
ue facit.uol.3.& in conſ.106. inci. Viſo the-
mate.col.5.eod.uol.uerſ.& conſtat. ubi not.
dicit,quod vbi denegatur appellatio,uel ali-
ud ſimile remedium,non intelligitur denega
ri ubi euidenter & notoriè conſtat de iniu-
ſtitia.

Declaratur tamen iſtud procedere, dum-
modo incontinenti doceatur de ipſa nullita-
te,ex actis,uel aliunde,ut dicit Oldr. in ſupra-
cit.conſ.& in iur.prædictis,maxime in d. de-
ciſ.Rotæ,num. 3. ubi Rota allegando ratio-
85 nem,quare † in cauſa nullitatis non ſit neceſ
ſaria litis conteſtatio ſicut in cauſa appella-
tionis,dicit,quia in cauſa nullitatis ſemper ar
guitur iniquitas iudicãtis,& abſque eo quod
tangatur iuſtitia partis.

86 Immo plus, † etiam ſi ſtatutum vnum re-
medium tollat,non ob id aliud tollere cenſe-
tur,ut dicit Imo.in conſilio 142.incip.in ca-
ſu præmiſſo. columna ſecunda, uerſ. Et per
conſequẽs non impedit. nam prohibitio eſt
ſtricti iuris, & non compræhendit niſi id ꝙ
fuit expreſsũ.Bald.in l.1.in ult.no.C.de edic.
diui Adri. toll. cum alijs de quibus per Alex.
conſilio 56.incip.Aldrouandus.uol.5. & cõ-
ſilio 155.viſo.columna fina.uolum.ſecundo
& Deci.conſi.377.& 379. Requiſitus.col.2.
uol.3.

Et in ſtrictioribus terminis concluſionis,
dicit Bald.in dicta lege fina.§. fina.in fine. C.
87 de tempor.appel.quod † licet ualeret ſtatu-
tum quod tollit appellationem, non tamen
a tali ſtatuto tollitur recurſus ſupplicationis

vel querelæ, & not. per glo.in c. ex literis.in
uer. ſupplicauit.de reſtit.in integ. & late per
Deci.in lege fina. C. de edic.diui Adria. tol-
len. Et propoſitam concluſionem, commu-
niter tenent, Anto.de Butr.in capit. paſtora-
lis,in tertio not.in princ.de appella. Salyc.in
l.fina.colum.fina.C.de ſenten. Paul. de Caſt.
in dicta l.fina. C.de edic. diui Adri.tollen.co
lum.fina.& ibi etiam gl.notat,qnod licet ap-
pellatio non admittatur, querela tamen ad-
mittitur.ſequiturImo.in l.prima.§.interdum.
a quibus appel. non licet. colum. 11. ubi di-
cit, quod remota appellatione nón tollitur
ſupplicatio.& Lap.alleg. 1.nu.9.uerſi. ſecun-
do præſuppoſita.

Et dicit not. Matth. de Afflic. deciſ. 354.
incip.in cauſa reuocationis. columna mihi
penul.uerſ. nec debet eſſe in conſideratione.
88 Quod † omiſſio appellationis non purgat
incompetentiam iudicis, nec purgat nullita-
tem proceſſus, ex quo non operatur proro-
gationem iuriſdictionis, capit.ſtatutum.§.in
nullo.uerſi.expreſſus aſſenſus.de reſcrip.in 6.
* & ita tenet glo.qnam Doct. ibi communiter
ſequuntur,in clemen. 1.in fine. de ſequeſtrá.
poſſeſ.& fruct.Bald.in l.generaliter.columna
ſecunda,C.de epiſco.& cleri.Caſtren. in l.fi-
na. C. de arbitr. Corſ. in ſing. in ver. ſtatuto
cauetur.Abb. conſ. 82. incip. Conditor. co-
lumna penul.lib. 1.Deci.conſilio 520. incip.
in cauſa.in fine.& conſ.360.incip. perſcruta
tis.in prin.& teſtatur communem Alex.con
ſilio 76.incip.in cauſa,& lite. in fine,uolumi-
ne ſeptimo,& late Vanti.in tracta. de nullit.
Rubr. quis poſ. dicere de nullit. nnmero 37.
cum ſequen. Ab iſta ergo concluſione com-
muni non eſt recedendum, concludendum-
que,quod appellationis deſertio,ſeu omiſſio
non tollit alia iuris remedia,nec nullitatis de
fectum, vndecunque appareat. et uide nota
ta ad hoc per Deci.in conſilio 533.columna
fina.in princ. Et pro complemento nota,
89 qnod † deſertio appellationis in cauſa bene
ficiali non obſtat, quin iudex appellationis
poſſit de meritis cauſæ cognoſcere ex offi-
cio,& ſic de negotio principali deuoluto, vt
not.in cap.conſtitutus.& ibi Franc.& alij,de
appel.quod Abb. ibi uerum dicit ratione pu
blici intereſſe,nón priuati, pro quo iudex ex
officio non poteſt ſe intromittere, pro publi
co ſic.quod not. etiam Cardinal. in clemen.
conſtitutionem.§.inſuper.quæſtio.prima.de
elect.ubi dicit idem in omni cauſa.ex quo cō
cluſiué elicitur, quod appellatione deſerta
poteſt fieri proſequutio negotij principalis
ex officio.

Septimo, quia ſupra num. 85.dictum eſt,
quod in cauſa appellationis neceſſaria eſt li-
tis conteſtatio, ideo duo videnda ſunt. Pri-
mo quid in appellatione a ſententia diffini-
tiua. Secundo quid in appellatione ab inter
loquutoria.Quo ad primū igitur dicas,quod
90 in appellatione † a ſententia diffinitiua, ſi
vtraque pars ſit præſens,lis debet conteſtari
ut probatur in cap. per tuas, a contrario ſen-
ſu.de appellat. & in c. Raynaldus,de teſtam.
iſta fuit opinio Alber.Galeo.in tracta.de ap-
pel.inſerto in ſua margar.ſub cap.26.col.fin.
uerſi.Sed nunquid in cauſa appellat. & eam
tenet Hoſtien.in tit.de lit.conteſta. §. quis ſit
effectus.columna ſecunda, & ita tenuit Rota
Roma. in tit.de lit. conteſt. in nou.deciſi. 1.
quæ incipit, item fuit dubitatum, utrum in
cauſa.in prin. quæ allegat ita tenere Innocē.
Spec.Hoſtien.& alios, ut ibi per eam. & hoc
firmat Bart.in l.fina.§.illud.C.de tempor.ap-
pellat.Bald.in l.ita demum.in prin.C. de pro-
curat.& idem alibi in l.prima, per illum text.
circa fin.uerſi. vltimo nota.C.ne lit.ter. pro
uoc.& ad hoc facit glo.in cap. per uenerabi-
lem.qui filij ſint legit. in uer. iudiciarium or-
dinem non ſeruatum. ubi gloſ. in fine dicit,
quod ubi utraque pars eſt præſens,debet or-
do iuris ſeruari, alias non ualet ſententia. &
* cum ipſa glo.eſt communis Doct. opinio,vt
teſtatur Deci.in c. per tuas. de appel.uerſicu.
ſecunda concluſio.

Iſta concluſio non tranſit abſque dubita-
tione,ex ijs quæ ponit Rota in dicta deciſ. 1.
& ſequitur Deci. in d. c. per tuas. circa med.
91 nam † non videtur, quod per præſentiam
partium litis conteſtatio requiratur: nam aut
in cauſa principali lis non fuit conteſtata, aut
fuit. Primo caſu litis conteſtatio eſt neceſſa-
ria,ſiue pars ſit præſens,ſiue non; ſecundo ca
ſu non eſt neceſſaria, licet partes præſentes
ſint.nam iſta ratio, quod lis fuerit conteſtata
in prima inſtantia,militat & utraq; parte præ
ſente:& licet tex.in d. c. per tuas.loquat reo
abſente per contumaciam,idem eſſet tamen
eo præſente.ut dicit Dec.in d.c.per tuas.in 3.
not.& inf.eodem,in uerſi. Eſt enim conſide-
randum. vnde, ſi procedatur utraque parte
pſente,ualebit proceſſus in cā appellationis
abſque

abſq; alia litis cōteſtatione, dūmodo in prin-
92 cipali cauſa lis fuerit cōteſtata: partes † enim
per eorum præſentiam videntur litis conte-
ſtationem remittere, & iudicium inde ſequu-
tum valet, vt dicit Bal. in d. l. 1. in fi. C. ne lice.
tert. prouoc. & in d. l. fina. in prin. C. de tem-
pór. appel. ubi dicit ualere pactum, quod in
cauſa appellationis procedatur abſque litis
conteſtatione utraque parte præſente, vt di-
cit Rom. ſiug. 410. incip. Tu ſcis duas regu-
las. & Fran. Cremen. not. 126. incip. ſi poſt li-
tem conteſtatam. Ergo non videtur neceſſa-
ria litis conteſtatio ſi partes ſint præſentes:
etſi fiat, ſit ex abundanti, & iſtud eſt verius.
93 nam † glo. in d. c. per venerabilem. loquitur
in cauſa principali, ergo non extenditur vl-
tra ſuum caſum. & gloſſa eſt clara, quæ tamē
declaratur non habere locum in cauſis ma-
trimonialibus, vſurarijs, & ſimilibus, in qui-
bus nullo modo eſt neceſſaria litis conteſta-
tio. clemen. diſpendioſam. de iudici. ubi om-
nes caſus enumerantur, & Io. And. id notat.

Tamen quia Rota in d. deciſ. 1. de lit. con-
teſt. ex mente omnium Dominorum tenet
concluſionem ſuprapoſitam, dum dicit, Aut
pars non eſt abſens per contumaciam, & tūc
ſiue ſit in curia, ſiue extra, procedi non po-
teſt lite non conteſtata, ideo ab ea non eſt re-
cedendum propter eius authoritatem, quæ
94 † in tam illuſtri, & excelſo loco poſita eſt, vt
ab ea recedere nefas quodammodo eſſe
videatur, quæ etiam præualet communi opi
nioni, ſecundum Barba. in c. olim. il 1. de lit.
conteſt. col. 11. Hier. Cuchal. in addit. ad De-
ci. ſuper regu. iura ſanguinis. de reg. iur. Lud.
Gom. in proœm. ad reg. cancel. quæſt. 2. fol.
11. in paru. lit. E, cum ſequen. ubi multa de il-
lo ſacro Rotæ auditorio dicit, multo magis
cum faueat concluſioni ſupra poſitæ. Et licet
videatur dici poſſe, quod dicta Rotæ deciſio
ex textibus, quos allegat, loquatur in cauſa
principali, tamen ipſa tenet vt ſupra, & clare
caſum ponit, dum dicit, Fuit dubitatum utrū
in cauſa appellationis a diffinitiua interpoſi-
tæ eſſet neceſſaria litis conteſtatio, igitur ca-
uillari non poteſt, nec aliter intelligi, quam
quod loquatur in cauſa appellationis. & idē
clarius firmat deciſ. 7. eo. tit. quæ incipit, Au-
ditor. dum ait. Auditor in ſecunda inſtantia
non tenetur conteſtari litem niſi velit. quod
intellige, ſi altera pars ſit abſens per cōtuma-
ciam, & altera non, & allegat Specul. Archi.
& Innoc. vt ibi per eum.

Pro clara pręmiſſorum reſolutione dicas,
quod concluſio propoſita non eſt regula,
ſed eſt fallētia ad regulam, quæ habet, quod
95 † lite non conteſtata in cauſa appellationis
ad ſententiam diffinitiuam perueniri poteſt.
d. l. fi. §. illud. de tempor. appel. Fallit quando
partes eſſent præſentes tempore litis conte-
ſtatæ, quia debent litem conteſtari, aliàs non
audiuntur. Bal. in authen. qui ſemel. col. 1. C.
quom. & quan. iud. & ita ponit Socin. in tra-
cta. fallen. in lit. L, regu. 240. ſecundum ant.
impreſ. & eſt 23. ſecundum nou impreſ. Ve-
netam, & incipit, Lite non conteſtata. fal. 2.
Accedat not. deciſ. Bal. in ca. dudum. in fine.
de elect. ubi dicit. Deinde ſcias, quod in cau-
ſa appellationis poteſt procedi ad diffiniti-
uam cum abſente, lite non conteſtata. C. de
tempor. appel. l. fi. §. illud. eo tamen citato le-
gitime, alias ſententia non ualet, ſecundum
Bernar. ſed ſi tempore litis conteſtatę eſt prę
ſens, poteſt petere litem conteſtari, & iurari
de calumnia, aliter non teneret proceſſus, vt
not. inf. qui fil. ſint legitimi. c. per uenerabilē.

Vel etiam alio modo pro reſolutione di-
cas diſtinguendum, quod aut eſt cauſa talis,
quæ in prima inſtantia non requirit litis con
teſtationem, aut eſt talis, quę requirit. Primo
96 caſu † cum non requiratur in prima, non re
quiritur etiam in ſecunda inſtantia. nam ap-
pellatio deuoluit primā cauſam cum ſua qua
litate. ideo, ſi in primo iudicio ſummarie pro
ceſſum eſt, etiam in ſecundo eo modo proce
detur. d. clem. diſpendioſam. & clemen. ſæ-
pe. de verbo. ſignifi. Secundo caſu ſubdiſtin
guas. Aut appellans vel appellatus abſunt tē
pore ſtatuto ad cōteſtandam litem, aut vter-
que eſt præſens. primo caſu non requiritur
litis conteſtatio, vt lites breuientur, d. l. pro-
perandum. C. de iudici. & c. finem litibus. de
dolo & contum. cum ſimil. Dilationis enim
materia amputanda eſt. C. de tempor. appel.
97 l. 2. in prin. Et quia † iudex appellationis po
teſt ſupplere de facto vicem abſentis. C. de tē
por. appe. l. fi. §. illud. C. de appel. l. ampliorē,
in prin. Secundo caſu, quando ſcilicet utraq;
pars eſt præſens, oportet litem conteſtari. d.
glo. cap. per uenerabilem. d. l. 1. C. ne lic. ter.
prouoc. nam iudex pro præſente non poteſt
de facto ſupplere. ff. de damno inf. l. 4. §. hoc

iudicium. niſi pro ruſtico uel miſerabili perſona, ut dicit not. Bal. in Rubr. de appel. extra col. 4. num. 20. uerſi. porrò pro præſente. & alibi idem Bald. in margar. ad Innocen. in litera L, dicit. lis conteſtari poteſt in cauſa appellationis, licet non ſit neceſſarium, Innoc. in cap. Raynaldus. de teſtamen. num. 4. & ibi Abbas. & intellige altera parte præſente, ſed utraque parte præſente, lis eſt conteſtanda. d. l. 1. C. ne lic. ter. prouoc. & ibi Iac. & Cyn. aliàs proceſſus non valet. in hanc materiam Afflic. multa dicit ſuper conſtit. in 2. lib. titu. De dilat. & exception. Rubr. 17. nume. 9. ybi ponit quæſtio. & numero 11. cum And. de Iſern. concludit, quod in cauſa appellationis non eſt neceſſe, quod detur libellus, nec, quod lis conteſtetur, ſiue iudex habeat pronuntiare ex eiſdem actis, ſiue ſuper exceptione de nouo oppoſita. & dicit quod iſta opinio eſt verior in Regno, & quod in eo ita ſeruatur. quia, cum articulus appellationis non ſit ſeparandus a negotio principali, ideo ſufficit litis conteſtatio facta in principali. & ita reſidet cum Goffr. Innocen. & alijs quos citat. cuius dicta intelligas uera regulariter, ut ſup. nu. 95. fallit autem vti in concluſione noſtra, quæ ex præmiſſis ſatis clara remanet.

98 An autem † in appellatione ab interloquutoria, ſi partes ſunt præſentes, requiratur etiã litis conteſtatio, ſicut in diffinitiua, maius eſt dubium, nam in hac concluſione Doct. uarie loquuntur. Deci. enim in c. per tuas. uerſi. in glo. in uer. liquebit. ex mente Abb. ibi, dicit, quod non eſt neceſſaria litis conteſtatio, ut probatur in c. interpoſita. §. ſanè. de appel. ex ea ratione, quia appellatio ab interloquutoria incidenter occurrit, ideo non videtur neceſſaria litis conteſtatio, & ibi Deci. exemplificat in exceptionibus, ſuper quibus non cõteſtatur lis, ut ibi per eum, & ſic ſecundum eum iſta fuit opinio Abbat. indiſtinctè. qui tamen in d. c. per tuas. in glo. in uer. liquebit. loquitur ſubobſcure, & vult, quod quo ad diffiniendum articulum appellationis, an iuſte uel iniuſte fuerit appellatum, non ſit neceſſaria litis conteſtatio, etiam ſi in prima inſtantia non fuerit lis conteſtata, quia agitur hoc caſu de iniquitate iudicis, dicto §. ſanè.

99 Et † abſentia unius partis non impedit diffinitioné articuli appellationis ab interloquutoria, ſiue fuerit lis conteſtata, ſiue non, Sed ſi iudex ad quem pronuntiauerit appellationem eſſe legitimam, tunc, cum ſuccedat loco iudicis a quo, ſuper principali diffiniendo, ut in capit. ut debitus. eod. titu. de appel. in fine. procedit contra abſentem contumaciter ſuper principali, ſecundum quod diſtinguitur in glo. dicti cap. per tuas. in prin. Ex quibus verbis Abb. potius innuit affirmatiuam quam negatiuam: nunquam enim loquitur quando partes ſunt præſentes, ſed ſemper ſtat in terminis contumacis. tacite ergo innuere uidetur, quod ſi partes eſſent præſentes, neceſſaria foret litis conteſtatio, iuxta terminos eorum quæ dicta ſunt ſupra, numero 90. cum ſequen. & iuxta terminos glo. in dicto capit. per tuas. quæ & ipſa ſemper loquitur in abſente.

Baldus autem in rubr. extra de appellat. columna tertia, in fine, uerſic. Quæro nunquid. diſtinctius loquitur, dicens, Aut fuit appellatum ante litem conteſtatam, aut poſt coram primo iudice, & quia appellatum eſt bene, deuoluta eſt iuriſdictio principalis.

100 Primo caſu † ſuper libello principali requiritur litis conteſtatio, quia abſque litis conteſtatione non eſt iudicium, ut in Authen. de litigioſ. §. omnem, Secundo caſu, quia appellatio deuoluta eſt cum ſua cauſa, ſuiſque uitijs, non eſt opus litis conteſtationem geminare, ſicut nec coram ſucceſſore primi iudicis, nam iudex ad quem dicitur ſucceſſor iudicis a quo, lege penultima. ff. iudic. ſolui. licet proprie non ſit ſucceſſor, ſed maior, & in alia iuriſdictione, ut not. in lege prima, C. ſen ten. reſcin. non poſ. non tamen ipſe exprimit caſum noſtrum, quando ſcilicet partes ſunt præſentes. Sed intelligendum eſt, quod litis conteſtatio ſecundum ſenſum prædictorum Doctorum, ſit neceſſaria partibus præſentibus, quando totum negotium cum appellatione deuolutum eſt, nam nouum iudicium inchoari uidetur.

Pro clara ergo reſolutione propoſitæ cõcluſionis ſic eſt dicendum, aut quæritur an
101 † ſuper articulo grauaminis ſit neceſſaria litis conteſtatio, & dicitur quod non. ratio, quia non mutatur inſtantia, ſed tractatur articulus, eadem manente inſtantia, & ſic, cum una ſit inſtantia, ſufficit una litis conteſtatio, ſecundum Archid. in capit. ſecundo, de iuram. calum. in gloſ. 1. & probatur extra. de

appellat.

appellat.in c.interpoſita.in ratione ſui. Aut quæritur,an corã iudice appellationis(omiſſo articulo grauaminis,iuxta c. cordi. de appel.in 6. uel expedito , iuxta c. ut debitus. de appel.)& procedendo ſuper negotio principali,ſit neceſſaria conteſtatio.Et tunc diſtinguendum eſt,aut coram primo iudice fuerat lis conteſtata,aut non ſi fuerat, nõ debet iterum conteſtari, ſi non fuerat, conteſtari de-
102 bet.Ratio,quia † iudicium non procedit ſine litis conteſtatione.d.§.omnem.& ſemper neceſſe eſt ut ſemel in cauſa quacunque conteſtetur lis,vbi ſeruatur ordo iuris.extra ut lite non conteſt.per tot. & non reperitur iure cautum , quod requirantur plures conteſtationes.Sed ſi iudex qui primo ſuccedit videat litem coram iudice a quo non fuiſſe conteſtatam, faciat conteſtari, alias non.l.nemo. de iudici.& d.cap.interpoſitas. & hoc tenuit Rota deciſ.467.in nou.aliàs 7.ſub titu. de lit. conteſt.quæ incipit, Auditor in ſecunda inſtantia.uerſ.quid ſi appellatur ab interloquutoria.

103 Quod autem † in appellatione ab interloquutoria,ſi pars eſt præſens,debeat lis cõteſtari,ſicut in diffinitiua, eſt magis communis opinio, ſecundum Aret. conſi. 20. quod incipit,in quæſtione. circa finem. uerſi.quia poſt conſilium factum.ubi ita teſtatur, quod in appellatione ab interloquutoria debet lis conteſtari,ſi pars eſt præſens, ſicut in appellatione a diffinitiua, per d.c. interpoſitas.§. ſi.de appel.& ad hoc alia adducit Aret. in d. conſi.ut per eum.

104 Quo ad ultimum,dicas , † quod appellatio in cauſa momentaneæ poſſeſſionis non admittitur,& ubi agitur de mero poſſeſſorio l.1.& ibi communiter Doct.C.ſi de momẽt. poſſeſ.& 2.q.6.§.de poſſeſſione. ubi Archid. hoc tenet,quod a ſententia lata ſuper poſſeſſorio non poſſit appellari,idem tenet Inn.in c.ſignificantibus.de noui oper.nuntia.col.2, vbi dicit, quod a ſententia poſſeſſorij non licet appellare,& addit rationem,non quia ſit interloquutoria, ſed quia ſuper proprietate principalius,& perfectius iudicium expectatur,& allegat.d.l.1.C.ſi de momen. poſſeſ.& idem not.Doct.in l.quiſquis.C.quor.appell, non recipi.Specul.tit.de appel.§.in quib.uer. ſexto,non appellatur in momentanea poſſeſſione.Et ſecundum iſtam concluſionem cõſuluit Fulg.conſ.145. incip. quoniam pluri-mæ.in ſecũdo dubio.eſt enim temeraria iſto caſu appellatio,ut dicit Feder.de Senis conſ. 76.in prin.&ratio eſt,quia in poſſeſſorio agitur de modico præiudicio , ut declarat Bart. in l.2.ff.de appellat.recipiẽ.& in l.1.C.quor. bonor.Adeo, quod licet res ſit maximi valo-
105 ris:† tamen,ſi de poſſeſſione tantum contẽdatur,cauſa dicitur minima,ut not.dicit Bar. in l.admonendi.in pen.col.de iureiur. Anto. de Butr.in c.ſi.col.7.de iureiur.Mattheſ.not. 3.incip.nota quod in iudicijs. & illud modicum præiudicium poterit reparari. & iſta eſt cauſa quare poſſeſſorium debet agitari ſummarie,ut in l.qui petitorio.ff.de rei uendic.& ita dicit Lanfran.de Oria.in c.quoniam contra.in uer.interloquutoriæ,& appellationes, num.102.cum ſequen.uerſi. quæro in quibus cauſis quis poſſit appellare. & uerſi. Ex quo etiam infert Angelus. Et hoc idẽ tenet Bal. conſi.366.incip. quanquam ſuper prædicto puncto.col.2.uerſ. præterea dicta ſententia. uol.3.& conſ.379.incip.ſequitur quod anno Domini.col.3.num.9.uol.1.& conſ. 208.incip.præmiſſis tribus ſtatutis.num.1. in ſi.uer. & eſt ſimile quod dicimus.eo.uol. & hanc eſſe communem opinionem teſtatur Deci. in conſi. 28. incip. & pro tenui facultate mea. uerſ.ſed tamen ijs,& ſimilibus. Sequitur Bal. hanc opinionem,conſi.330.num.1. & conſ. 331.uerſ. reſtat igitur ſolus articulus poſſeſſorij.uolu.1.& alios hanc opinionem tenentes citat Firm.in ſuo repert. in uer.Appellatio a ſententia poſſeſſorij,uerſ.1. & nouiſſime Gabriel.conſi.35. incip. Terentius egit. num.1. 2.& 3.

Contrariam opinionem tenuit Bart. in l. 2.col.2.uerſ.poſſumus etiam dicere.ff. de ap-
106 pel.recipien.ubi dicit, † quod a ſententia lata ſuper poſſeſſorio nullibi prohibetur appellatio.nam,ſecundum eum,text.in d.l. 1. C. ſi de moment.poſſeſ.tantum dicit,quod nõ obſtante appellatione ſententia habebit effectum,ibi,etſi appellatio interpoſita fuerit, tamen lata ſententia ſortitur effectum. non ergo prohibetur appellatio,ſed potius permiſſa videtur,& ſecundum iſtam concluſionem Bar.conſuluit Ang.conſi.107.incip.Iacobellus,& Lucas.colu.2.uerſi.non ſequitur, ergo non appellat.& idem ſequitur Abb.in c.cum ad ſedem.in vlt.car.de reſtit.ſpoliat.uerſi. vlterius expediendo hanc gloſam.dicens ſe ita de facto conſuluiſſe,ut patet in eius conſ.55.

incip.in cauſa quę ad præſens uertitur.par.2..

Et hāc partem ſi quis tenere vellet, poſſet reſpondere rationibus, in quibus ſe fundat cōmunis, hoc modo. Dum dicit, quod ideo non datur appellatio, quia poſſeſſio eſt modici præiudicij, reſpondetur, & negatur hoc,
107 nam † immo poſſeſſio parat multa cōmoda, ex quibus colligiť eſſe magni præiudicij, ut refert Ripa in c. ſæpe. col. 2. nu. 3. de reſt. ſpoliat. ubi dicit, quod iſta ratio per tex. in d. c. ſæpe. non videtur uera. Et quod poſſeſſorium ſit magni, & non leuis præiudicij, dicit Curt. in repetit. l. admonendi. col. 71. nu. 270. & ſeq. uerſ. quærit circa ultimam quæſtionem Bar. ubi improbat dicentes, a ſentētia poſſeſſorij non poſſe appellari, ex ea ratione, quia cauſa ſit modici præiudicij, dicēs quod iſta opinio ſemper fuit ſibi viſa erronea, & male intellecta, imò quod poſſeſſio eſt maximi præiudicij, quod experientia docet, & tenet Alex. conſ. 139. num. 16. uol. 6. Et iſtam opinionem contra communem ē, poſt prædictos, dicit veriorem Rip. in d. c. ſæpe. ubi dicit, poſito etiam quod eſſet interloquutoria, tamen propter difficultatem probandi dominium, eſt apta parere præiudiciū irreparabile in petitorio per diffinitiuam. & iō deberet poſſe appellari, l. ante ſententiam. C. quor. appel. non recip. & hoc ante dixit Angel. conſi. 107. incip. dicta conſtitutio. col. fi.

Quibus tamen non obſtantibus, prima ſententia, vt iam dictum eſt, communis eſt. quæ ampliatur procedere etiam in poſſeſſorijs iuris, & in poſſeſſorio dato uigore ſtatu-
108 ti, nam † etiam eo caſu non datur appellatio, ut not. Innocen. in c. fi. ext. de feri. Puta, ſi ſtatutum vult, quod ſine lite fiat reſtitutio, & officio iudicis, & ęquitas eſt nōtoria pro agēte, unde illicitæ poſſeſſiones fouendæ non ſunt, ne detur materia delinquendi, l. illicitas. in prin. de offic. præſid. Bald. in d. conſi. 330. in fine.

Limitatur autem iſta concluſio pluribus modis, ut ſcilicet non procedat quando ex ſententia lata in poſſeſſorio infertur tale grauamen, in quo aliquo modo non eſſet conſultum illi, qui ſuccubuit in cauſa poſſeſſorij, niſi
109 per remedium appellationis, nam † tunc admittitur appellatio, ita Bart. in d. l. 2. col. 2. ff. de appel. recip. ubi exemplum ponit quando tantum ius retentionis competeret illi a quo poſſeſſio uirtute ſententiæ abdicatur, vt in l. qui exceptionem. §. ſi pars. ff. de excepti. ſeu de condict. indeb. & hoc idem dicit gl. in l. 1. in uer. momento. in fine. C. quor. bonor. quæ ait, quod ideo nō poteſt appellari a ſententia lata ſuper poſſeſſorio, quia in quæſtione proprietatis omnia poſtea poterūt retractari, ſecus ergo quando ad cauſam proprietatis deueniri non poteſt: nam tunc poterit appellari, cum pręiudicium illatum in poſſeſſorio non poſſit reparari, ita dicit Ang. in d. l. 1. & tota materia ad iſtam doctrinam, ſecundum eum, reducitur, & ſequitur Abb. in præd. locis. & facit quod not. dicit Bal. in d. l. 1. in prin. ubi inquit, quod d. l. 1. intelligitur quando prius poſſeſſorium intentatur, quia ſupereſt remedium proprietatis. ſi aūt actum prius fuiſſet petitorio, & actor ſuccubuiſſet, & ſententia in rem iudicatam tranſiuiſſet, ſi poſtea agat poſſeſſorio, & ſententia contra eum feratur, iſto caſu poterit appellare, quia non haberet remedium proprietatis, in quo præiudicium illatū poſſet reparari, & ſequitur Ang. in d. l. 2.

Item fallit, quando tractatur de poſſeſſione, non per viam momentanei iudicij, ſed per uiam contractus, ſicut appellatur ab hy-
110 pothecaria, † licet nudam poſſeſſionem aduocet. facit quod not. ff. de rei vendicat. l. qui reſtituere. Bartol. in l. 1. ff. de Saluia. interd. & Bal. conſi. 210. incip. punctus infraſcripti cōſilij. in fi. uol. 5.

111 Fallit ulterius in poſſeſſorio mixto, † quando ſcilicet Princeps mandat cognoſci de iure utriuſque partis, tam in poſſeſſorio, quam in petitorio, & commiſſarius de utroque retulerit, ſicut dicimus in ſimili, quando profertur ſententia ſub conditione ex. l. ſi quis in tantam. C. unde ui. iux. not. in d. c. cum ad ſedem, ut inquit Bal. in d. conſi. 366. col. 2. uerſ. præterea iſtud non eſt iudicium. uol. 3. & iſta eſt communis omnium Doct. ſententia, quod in poſſeſſorio mixto poſſit appellari, vt dicit Bal. in d. conſi. 330. num. 5. nam titulus, ſi de moment. poſſeſſi. intelligitur ſcilicet, mera argum. ff. de lega. 3. l. hoc legatū. ut dicit Bald. conſi. 331. incip. ſuper prædicto puncto, ver. quia ille titulus. uol. 1.

112 Vlterius fallit concluſio † in poſſeſſorio recuperandæ: nam ſi ſententia per Iudicem extraheretur ad conſtitutionem dicta lege ſi quis in tantam, iuſtius eſt dicendum, quod poſſit appellari, ne proprietati fieret præiudicium

dicium, argumen.ff.de appel.l.creditis.§.iuſ-
ſus.not.Specul.tit.de appel.§.in quibus.verſ.
ſexto.& verſi.ſed nunquid. ſequitur Bald.d.
conſi.379.col.3.uerſ.item ſi eſſet poſſeſſoriũ.
Et licet Archid. ſuper hoc multa ſcripſerit,
ſecunda quæſtio.§.ſunt etiam quorum.verſ.
ſi de poſſeſſione, tamen iſta eſt veritas, cuius
113 effectus eſt, quia † exequutio facta appella-
tione pendente debet per viam attentati re-
uocari, cap.non ſolum.de appel.in 6.ubi Ge-
mini.;& attentatis cognitis exequutio retra-
ctatur, Inn.in c.paſtoralis.de offi.deleg.

Item fallit, quando appellatio, licet aliàs
non admittenda, fuit admiſſa, per iudicem,
114 nam † iſta appellatio ſuper poſſeſſorio tũc
valet, Bald.in l.poſt ſententiam.C.de ſenten.
ſequitur Alex.conſ.10.incip.ponderatis. vo
lumin.3.& Iaſ.in l.2.C. de bonor. poſſeſſ.ſe-
cund.tabul.ubi ponit alias duas limitationes
videlicet, quod ab inordinato proceſſu ſuper
poſſeſſorio poſſit appellari: item quod po-
teſt dici ſemper de nullitate, ut ibi per eum.
115 Cui adde veriſſimum eſſe, quod licet † in
cauſa momentaneæ poſſeſſionis non poſſit
appellari, poterit tamen per viam nullitatis
ſententia in cauſa huiuſmodi lata impugna-
ri, vt not.Bald.in l.vn.colu.2.C. ne in una ea-
demq.cau.& in d.l.vn.colu.3. in prin.C.ſi de
moment.poſſeſ. cum alijs de quibus per Ale
xan.conſi.20.incip.conſideratis.col.3.uerſi.
quantum autem ad dubium. lib. 3. cui adde
Aret.Inſt.de action.§. item Seruiana.colu.6.
num.18.circa med.& Corn.conſi.190.in lit.
C,& F,uol.1. Ex quibus poteſt etiam intelli-
gi quando procedat opinio contraria.

Pro totali autem reſolutione huius dubij
diſtinguendum eſt, quod aut loquimur de iu
re ciuili, aut de iure Canonico. de primo
116 † iure non poteſt appellari, ſiue agatur in-
terdicto recuperandæ, ſiue adipiſcendæ, &
ita procedat communis concluſio, ex iurib.
in ea allegatis, exceptis tamen caſibus in limi
tationibus deductis. intellige tamen conclu-
ſionem procedere, vt ſcilicet appellatio de iu
re ciuili non admittatur quo ad effectum ſu-
ſpenſiuum, ſecus quo ad effectũ deuolutiuũ,
niſi per ſtatutum eſſet diſpoſitum ſimpliciter,
quod in cauſa poſſeſſorij non poſſit appella-
ri; quia tunc, cum ſtatutum contineat iuris iã
conceſſi extenſionem, intelligeretur præciſe
prohibere appellationem, etiam in caſibus a
iure permiſſis, ne aliàs reddatur ſuperfluum,
Bal.in d.l.2.C.de appel.ſequitur Aret. conſi.
105.inci.in præſenti dubitatione.in fi. Quod
facit ad conſtitutionem Marchiæ Anchoni-
tanæ, prohibentem appellationem in cauſa
poſſeſſorij, ut per Neguſan. in tract. de pign.
8.par.prin.in prima parte. & dicta conſtitu-
tio eſt in lib. 6. conſtitut.c.2.in quib. caſ.ap-
pel.non ualet. circa prin. ibi, nemo etiam in
cauſa momentaneæ poſſeſſionis, quam uide
iunct.nouiſ.glo.Caballini, in lit.D, ſuper ver.
poſſeſſionis. ubi & noſtram quæſtionem tan
git, & multa dicit, & cumulat, & de materia,
Menoch. de recuper. poſſeſ.rem. 9. nu. 331.
De iure autem Canonico, licet Archi. in d.§.
ſunt quorum.2.q.6.uerſ.de poſſeſſore.teneat
idem quod de iure ciuili, motus, quia lex vni.
C.ſi de momen.poſſeſ.ibi eſt canonizata, &
* ideo habet uim legis: tamen communis opi-
nio eſt in contrarium, ut ſcilicet appelletur
de iure Canonico, & hanc tenet idem Arch.
vbi ſup.& multi quos ipſe refert ibi, & Ioan.
And.in d.c.cum ad ſedem. vt ibi refert Abb.
num.30.uerſi.ulterius expediendo hanc glo
ſam, poſt medium.& ſecundum Ioã. And.id
videtur expreſſum in clemen.uni.de ſequeſt.
poſſeſ.& fructu.& hãc diſtinctionem, & opi-
nionem habet Innocen.in d.c.ſignificantib.
de noui oper.nunt.ubi, poſito quod in poſ-
ſeſſorio non datur appellatio, dicit, ſed ſecũ-
dum canones bene appellatur a ſententia
poſſeſſorij, allegat c. ex conqueſtione.de re-
ſtit.ſpoliat. item & Specul. in d. uerſic.ſexto
non appellatur.ubi dicit, ſed ſecundum cano
nes bene appellatur, ext.de teſti.c. ſignifica-
uerunt.& de reſt.ſpoliat.c. ex conqueſtione.
& ibi Ioan.And.in addit.ſuper uer.conque-
ſtione.ſequitur Bal.conſi.379.uol.1.& ante,
conſi.330.eo.uol.nu.5.ubi dicit, de iure Ca-
nonico hoc clarius eſt, vt legitur, & not.ext.
de reſtit.ſpoliat.cap.cum ad ſedem. ſequitur
Deci.in d.conſi.28.Et iſta diſtinctio eſt citra
difficultatem. De iure ciuili ſatis probata eſt.
117 De iure Canonico patet: Quia † de iure Ca
nonico ita poteſt appellari in minimis cau-
ſis, ſicut in maioribus. d. c.appellationib. de
appel.ex ea ratione, quia licet certo reſpectu
cauſa poſſeſſoria uideatur modici præiudi-
cij, ut dictum eſt ſuperius, tamen alio reſpe-
ctu poteſt eſſe maximi præiudicij, vt quia nõ
poſſunt haberi probationes ſuper proprieta
te: tunc enim ex poſſeſſionis ſeu probationis
defectu perditur dominium in effectu. c.ſæ-

pe.

pc.de reſtitut.ſpoliat.Item,quia magnum eſt poſſeſſionis commodum,cum data paritate poſſeſſionum abſoluatur poſſeſſor, c. ex literis.de probat.§.commodum.Inſt.de interd. Et hanc partem,quod poſſit appellari de iure Canonico,tenent Feder.de Sen.conſi.77. Paulus de Leaz. in d.clemen. 1. de ſequeſtr. poſſeſ.& poſt eos Abb. in d. c. cũ ad ſedem, vbi ſupra.

118 Ratio autem, quare † de iure ciuili non poſsit appellari,de iure autem Canonico ſic, eſt, quia de iure ciuili inſtantia debet durare triennio, & non plus,ut in d.l. properandum. C.de iudici. unde ſi poſſet appellari ab interloquutorijs,cauſa principalis non poſſet finiri intra inſtantiam;ſed ſecundum ius Canonicum cauſa principalis nullam habet inſtantiam,immo poteſt perpetuo durare, vt eſt caſus in c.venerabilis.de iudici. & ita ex mente Bal.dicit Lanfr.in d.cap.quoniam contra.in uerſi.interloquutoriæ. num, 105, uerſi. Et ſi dicatur.

Aduertendum tamen eſt, quod, quocunque iure loquamur, licet a ſententia ſuper

119 poſſeſſorio poſſet appellari, tamen † per talem appellationem non debet retardari exequutio ipſius ſententiæ, ſed exequutione facta,iudex ad quem cognoſceret de iuſtitia, vel iniuſtitia cauſę appellationis,ita Bar.& Ang. in d.l.2.ff.de appel.recipien.Bald.Saly.& alij in d.l.unica.C. ſi de momen. poſſeſ. Archid. in d.§.ſunt quorum.2.q.6.Bald. in l.2. C. de epiſcop.audien.Abb.in d.ca. cum ad ſedem. & in d.conſi.55.& late Afflic. deciſ.269. incip.iudices inferiores.& deciſ.77. incip.fuit ſatis excitatum. in fine. ad quam deciſ. 269. vide Vrſil. in ſuis addit. ubi multa in materia propoſita cumulat.& alibi idem Afflic. in 2. lib.conſtit.Regni,Rubr.de appel. in probat. producen.ſeu de probat.in appel.producen. in conſtit.Iuriſperitorum.col.mihi.3, uerſ.de cimoſexto limita. ubi not. dicit, quod a tali ſententia poteſt appellari, ſed non retardatur exequutio,ubi vide mirabilem effectum, qui hinc emanat, quod ſcilicet per appellationem ſuſpenditur poſſeſſorium, ut ibi, & hanc declarationem ſequitur pract. Papien. in forma appel.ab interloquutoria.col. fina. uerſi.& nota.& habetur in c.Piſanis. de reſti. ſpoliat & Rota Rom.deciſ.2.de ſenten. & re iudic.in nou.&ponit Milis in uer.exequutio, uerſi, Exequutio ſententiæ latæ in poſſeſſorio,& facit alia deciſio Rotæ.21.eo. tit. & ſi de appel.in nou.quæ incipit,Si committatur * cauſa reſtitutionis.& eſt communis omnium opinio,vt teſtatur Pariſ.conſi.108.inc.de bono iure.col.3.uerſ.Rurſus aduertendum.vol. primo.in quo dicit unum not. uerbum Affl. in lib.1.conſtitut.Regni,Rubr.15. de defenſ.

120 imponen.num.12.quod † licet de iure ciuili a ſententia lata ſuper mero poſſeſſorio non appelletur,tamen ſi fuit admiſſa, & non fuit appellatum ab admiſsione,valet appellatio, & proceditur in cauſa appellationis, allegat Bal.in l.cum ſententiam.C.de ſentē.& interl. omn.iud.& licet Bal.meus non dicat hoc,voluit tamen illum forſam allegare in argumendum num.5.dicit,quod iudex qui habet unā & certam ſedem, ſi fert alibi ſententiam de partium uoluntate, ualet ſententia, quia eſt prorogata iuriſdictio de loco ad locum.ſicut igitur in caſu Baldum vult dicere Afflict. ualet ſententia iudicis quia adeſt partium voluntas,ita & in caſu ſuo proceditur ſuper appellatione, quia ex non appellatione ab admiſsione appellationis videtur pars acquieſcere,& conſentire vt procedat, & cum hac declaratione facit Bal.pro Affl. alias nō uideo quomodo. Ex quibus remanet expedita iſta concluſio, ad quam uide plura per ſcribentes in locis citatis, & nouiſsime per Ant.Gabriel.concl.ſuar.lib.5.ti.de reſtit. ſpoliat.cōncl.5.num.124.uerſi. trigeſimaprima concluſio.Menoch.de recuperan.poſſ.remedio 15.num.640.cum ſequen.Hieron.Gabr. d.conſ.35.num.1.cum ſeq. & nouiſsime Cabal.in d. glo. ad d.conſt.March.in quib.caſ. appel.non ualet.ſuper uer.Poſſeſsionis.Quid

121 autem ſit † de nullitate,an ſcilicet in poſſeſſorijs ſit permiſſa, licet ſit prohibita appellatio? breuiter dicas quod ſic, clem.ut calumnijs,de re iudic.Bald.in d.l.1.colu. pen. uerſi. quæro nunquid ſententia lata. C. ſi de momen.poſſeſ.fuerit appel. ſequitur Firm. in repert.in uer. Appellatio a ſententia poſſeſſorij.uerſi.9.qui incipit,Appellatio in poſſeſſorijs. & late proſequitur Afflic. l b. 2.conſtit. Regni,Rubr.45.de appel.nu.36. Et iſta eſt ratio, quare in poſſeſſorijs appellatio non ſuſpendit exequutionem, etiam quando eſt intentatum petitorium, quia poſt exequutionem ſententiæ de nullitate agi poteſt, vt dicit Innocen.in c.ex ratione.colu.3.de appel. Bal.in margar. in uer. agens.uerſ.7. Cardin, in

in clem. 1. oppoſ. 2. de ſequeſt. poſſeſ. & fruc. Bald. alibi in d. l. 1. C. ſi de moment. poſſeſ. & ſequitur Firm. ubi ſup. uer. 7. qui incipit, Appellatio in poſſeſſorijs non ſuſpendit. & ad materiam præmiſſorum, vide Moder. Peruſ. in ſuis deciſ. 20. deciſ. quæ incipit, Domina Martiana, vbi latiſſime tractat, vide illos, & de hac ſatis.

QVAESTIO XXV.

An poſsit articulari poſt concluſum in cauſa. An alimenta debeantur filio naturali, & non petita per longum tempus, peti poſsint.

SVMMARIVM.

1 *Articuli an poſſint dari poſt publicationem proceſſus, & concluſum in cauſa.*
2 *Concluſio in cauſa quod videatur reuocata per admiſſionem articulorum.*
3 *Articuli (publicato proceſſu) poſſint produci, & ſuper eis recipi, & examinari teſtes. & id quomodo intelligatur.* 4
5 *Cauſa appellationis eſt eadem cum prima.*
6 *Teſtes publicatis atteſtationibus non poſſunt recipi ſuper eiſdem capitulis, uel directo contrarijs tam in cauſa principali quam in cauſa appellationis.*
7 *Iudex, non obſtante publicatione proceſſus, poterit ex officio alios teſtes recipere, licet etiam id fiat ad vtilitatem partis.*
8 *Iudex quod ex officio poſt concluſum in cauſa poſſit interrogare.*
9 *Iudicis in criminalibus nunquam concluditur in cauſa.*
10 *Allegationes iuris poſt concluſum in cauſa produci poſſunt.*
11 *Inſtrumenta nouiter reperta produci poſſunt vſque ad calculum ferendæ ſententiæ, non obſtante concluſione in cauſa.*
12 *Ius ciuile denegat alimenta filijs natis ex alio coitu quam ex legitimo matrimonio.*
13 *Ius Canonicum, vult etiam ſpurio alimenta dari.*
14 *Spurius, & inceſtuoſus ſunt legibus odioſiſſimi.*
15 *Filio naturali autem ex concubina nato de iure ciuili debentur alimenta.*
16 *Ius canonicum procedit de æquitate.*
17 *Filij ſpurij, & nati ex damnato coitu, de iure canonico debent ali à parentibus ſecundum facultates eorum.*
18 *Alimentorum fauori nec expreſſe nec tacite renuntiari poteſt, etiam per lapſum temporis.*
19 *Conſuetudo fauori alimentorum contraria, non valet.*
20 *Dos & alimenta æquiparantur.*
21 *Statutum excludens filium ab alimentis non valet.*
22 *Alimenta ſi cui debentur, is non excluditur ab eorum petitione, quia ipſa non petijt, & ſe ipſum aluit.*
23 *Alimentorum iudicium diuerſimode intentatur.*
24 *Alimenta debita iudicis officio, & iure ſanguinis non repetuntur, niſi ut ibi.*
25 *Alimenta debita iure actionis præterita repetuntur, abſque præcedenti proteſtatione.*
26 *Cautela pro volente conſequi alimenta.*

QVAERO vigeſimoquinto de duobus, videlicet, an poſt concluſum in cauſa poſſint dari articuli; & an filio naturali debeãtur alimenta, etiam præterita, & per longum tempus non petita. Circa quæ breuiter, & reſolutiue materiam perſtringendo, dico ad
1 primum, quod † Doctores conſiderantes timorem ſubornationis, & quod per concluſionem in cauſa, & publicationem proceſſus videtur renuntiatum probationibus, dixerunt articulos non poſſe dari poſt publicationem proceſſus, & concluſum in cauſa, in c. cum veniſſet. & in ca. cum clamor. de teſti. Rot. Roma. in titu. de teſti. deciſ. 21. in antiq. Felyn. in c. paſtoralis. de exception. num. 35. verſi. Demum vide. & Boer. deciſ. 172. num. 23. licet ante concluſ. non ita firment, immo aſſerant poſſe dari, ut Rota ibi, & Boer. in d. deciſ. Alibi tamen Rota deciſ. 1. eod. titulo in nou. uidetur innuere, quod poſſint dari, & ad-
2 mittantur † etiam poſt concluſum in cauſa, ſed quod per talem admiſſionem intelligatur reuocata concluſio in cauſa. & ita tenendum eſt, ut dicit Rot. deciſ. ſecunda, incip. per eadem motiua. eod. tit. in nou. quam ad hoc propoſitum citat Firm. in repert. in lit. A, in uer. Articulus. uerſ. Articuli ſi admittantur.
* Eo magis, quia extat cõmunis opinio Doct. cum Bar. & Bal. in auth. qui ſemel. C. de probation. & Canoniſt. cum Panorm. in c. fra-
3 ternitatis, per illum tex. de teſt. quod † articuli, publicato proceſſu, poſſunt produci, & ſuper eis recipi, & examinari teſtes, ut dicit et tex. in clem. teſtibus, eod. tit. quam pro comprobatione huius ſententiç citat Benedic. de Peruſ. in quadam alleg. inci. eximie Doctor & honorande collateralis. Et hanc opinionem teſtatur communem Ioan. de Amic. cõſilio 128. incip. orto dubio. num. 1. qui extendit hoc, dato etiam quod extaret ſtatutum, quod elapſis tot diebus poſt publicationem, intelligatur in cauſa concluſum. & loquitur in terminis conſtit. Regni, incip. Iuriſperitorum. Rubr. de prohib. produc. in 2. lib. conſt. Regni.

Et iſtud eſt verum, dummodo non articu-

letur

letur idem quod prius, & non examinentur ijdemmet teſtes, qui ſuper iiſdem deponant,
4 quia † tūc ob timorem ſubotnationis, Doct. meritò reijciunt eorum admiſſionem. ſed ſi articuletur aliud cauſam concernens, & etiā idem, dummodo articulans producat diuerſos teſtes, articuli, & teſtes admittuntur, quia ceſſat ratio finalis Doctorum, ſtante dicta cō muni opinione, quæ in conſulendo, & iudicando ſeruanda eſt. Non obſtat illud, quod in principio dicebatur de renuntia probationibus, quia data veritate illius, ſequeretur, ꝙ poſt primam inſtantiam, in cauſa appellatio
5 nis, quæ † tamē eſt eadem cauſa cum prima, non poſſent eademmet articulari, quæ in prima, & teſtes examinari: conſequens eſt falſum, ergo & antecedens, & ita ſeruati in praxi dicit Afflic. deciſ. 216. incip. quotidie. nu. 2. & 4. quod ſcilicet in cauſa appellationis, in qua tamen ſunt didicita teſtificata, deduci & probari poſſunt ijdemmet articuli, qui in prima. & loquitur Afflic. ſecundum practicā Regni Neapolitani.

Demum in hoc primo membro quæſtio-
6 nis dicas, quod † publicatis atteſtationibus non poſſunt teſtes recipi ſuper eiſdem capitulis, vel directe contrarijs, tam in cauſa principali, quam in cauſa appellationis, text. eſt clarus in d. clem. teſtibus. in d. c. fraternitatis & in c. cum clamor. eo. tit. & ita in d. locis no. Doct. idem & apud Docto. iuris ciuilis receptum eſt in authen. atqui ſemel. C. de probat. & in §. quia uero. in Authen. de teſt. iſtud tamen intellige ad inſtantiam partis, ſecus ex
7 officio iudicis: nam † hoc caſu, non obſtante publicatione, iudex poterit alios teſtes, recipere, licet etiam id fiat ad vtilitatem partis, vt dicit Bald. in l. ampliorem, col. 2. C. de appel. ubi dat cautelam, qua parti conſulatur cō tra prohibitionem d. clemen. teſtibus. quod Bal. dictum referunt, & ſequūtur multi Doct. quos refert Marſil. conſi. 43. num. 26. & ſeq.
8 Quod autem iudex † ex officio poſt concluſum in cauſa poſſit interrogare, eſt magis cō munis opinio, quam tenuerunt, Felyn. in c. j. col. 2. uerſ. vtrum iudex. de iudici. & ibi Dec. in prima Lect. in 4. no, uerſ. ſecundo ampliatur, & in 2. Lectu. in 4. not. uerſi. ſecundo talis interrogatio, & idem alibi tenuit Felyn. poſt Innocen. & alios, in c. cum Ioannes. num. 11. de fide iuſtrumen. quidquid dicat Ripa in d. c. 1. de iudici. in 4. not. dummodo id iudex ex iuſta, & rationabili cauſa faciat, ut not. Spec. in titu. de renunt. & concluſ. in prin. in verſi. Et ſcias. quam refert Bald. in l. 1. C. ſenten. reſcin. non poſ. aliàs ſecus, ex reg. l. ubicunque. de interrog. action. ut not. glo. in c. cum Ioānes. de fi. inſtrum. Ad quæ, vide Roma. conſ. 176. incip. iſtæ ſunt reſponſiones. per tot. cōſiliū, & conſi. 479. incip. in eo quod quæritur. iun c. annot. Mandoſ. iun. utrobique. vbi dantur concordantes, & declarationes ad caſum noſtrum, remitto, quia communiter habetur. Ego nunquam poſt concluſum in cauſa admiſi alios articulos, quam repulſorios, & ita practicaui, loquendo in ciuilibus, ſecus
9 in criminalibus: quia † in iudicijs criminalibus, cum nunquam concludatur in cauſa, vt eſt tex. in l. diui. ff. de pœn. Iodo. in prac. crimin. c. 52. Boſſi. de uiſit. proceſ. Iulius. Clar. in pract. crim. §. fi. q. 61. Magon. deciſ. 100. numero 32. nimirum ſi in eis vſque ad ſententiā poſſunt omnia produci, & articuli dari, ſuper illiſque teſtes examinari, ut per Felyn. in cap. cum dilectus. colu. 2. uerſ. ſecundo limitat, de fide inſtrumen. Item in ciuilibus, dum dicitur, poſt cōcluſionem in cauſa nihil dari poſſe, intellige, quod concernat ius partis, conſiſtens in inſtrumentis, aut alijs actis iudiciarijs tendentibus ad probationem ſeu impugnationem eius, quod in controuerſiam deductum eſt. aliud enim eſt de allegationibus
10 iuris. iuris † enim allegationes etiam poſt cō cluſum in cauſa produci poſſunt. Bal. in c. fi. in uerſi. Quæro hic utrum poſt concluſionē in cauſa. de probat. Card. conſi. 72. incip. Titius nunc ſunt. in quarto dubio. dummodo ad eas producendum dilatio non petatur, vt ibi dicit Cardin. & Felyn. in d. c. cum dilectus, num. 24. Idem dic de inſtrumentis no-
11 uiter repertis, nam † produci poſſunt vſque ad calculum ferendæ ſententiæ, non obſtante concluſione in cauſa, vt dicit Roman. in d. conſi. 176. ſub num. 12. uerſi. quinimmo poſſunt. per tex. in l. admonendi. ſecundum unā Lect. de iureiur. ubi id ſcribentes notant. Iaſ. in repet. nu. 56. Card. d. conſi. 72. in 4. dubio. uer. pro hoc etiam quia ex cā rationabili, & Mandoſ. iun. ad d. conſi. Roma. 176. in uer. produci, vbi etiam dictos, & alios concordātes in hanc ſententiam citat.

Circa ſecundum, duo ſunt diſtincte videnda; vnum, an filio naturali tantum debeantur alimenta: An alimenta non petita per longū tempus,

tempus,peti poſſint & debeãtur. Quo ad pri
mum,concurrunt ius Ciuile, & ius Canoni-
12 cum. Nam † ius ciuile adeo abhorret alium
coitum quam legitimum,ut deneget alimen
ta filijs natis ex alio coitu quàm ex legitimo
matrimonio,ut in authen. ex complexu. C.
de inceſ. nupt. & in corpore unde ſumitur,
ſcilicet,in Authen.quib.mod.natur. effician.
ſui.§.fin. & in auth.licet.in fi. C. de natur.lib.
13 ius † canonicum verò vult etiam ſpurio ali-
menta dari.c.cum haberet. de eo qui dux.in
matrim.quam pol.per adult.ut per Alex. cõ-
ſilio 158.nu.3.uol.7.& Paul. Gril. in tract.de
pœn.omnif.coit.quæſt.2.nu.9. uerſ. de iure
verò Canonico.Immo nec etiam de iure Ci
uili quæſtio noſtra habet difficultatem, nam
ſumus in filio naturali,& ſupra adducta de iu
14 re ciuili loquuntur in ſpurio † & inceſtuoſo
qui ſunt legibus odioſiſſimi,in d.auth. ex cõ-
plexu.Deci.conſ.433.n.15.Paleot. de noth.
& ſpur.c.40.& 54.in ijs tamen etiam iuris ca
nonici diſpoſitio ſeruanda eſt,maxime in ter
15 ris eccleſiæ.in filio autem naturali tantũ † ex
concubina nato,quia lex Ciuilis concubina-
tum admittit, ipſi filio debentur alimenta, ꝙ
probatur in d.Auth.ex complexu. & in cor-
pore vnde ſumitur. & voluit hoc iuriſconſ.
in l.ſi quis à liberis.de liber.agnoſcen.§.vtrũ.
in fine.ſecundum intel.gloſ.ibi,quem appro
bat Socin.iun.conſi. 8. incip. Audio in præ-
ſenti cauſa.nu.9.par.3. quod eſt Indubitatũ,
&c,vt dixi, de iure Canonico non habet diffi
cultatem, etiam quod tantum ſpurius eſſet,
16 cum illud ius procedat de æquitate, † quæ
ſimpliciter in foro ciuili ſeruatur, ut dicunt
communiter Doct.in d. c. cum haberet. per
illum tex. & ita tenuerunt Doct. omnes tam
iuris Ciuilis,quam Canonici, Ripa in l.ſi vn-
quam.nu.68.C.de reuocan.dona. Deci.cap.
clerici.col.1.de iudi.& in ca. Eccleſia ſanctæ
Mariæ.num.30.de conſtit.& ita conſulendo
reſponderunt Iaſ.conſ.26.nu.13.uol.1. Deç.
conſi.611.nu.5.in c.eccleſia.S.Mariç.nu.30.
de conſt.& in c.clerici.num.21.de iud.Ruin.
conſ.102.uol.4.& conſ.98.nu.4.uol.3.Bero.
conſ.165.nu.21.& 32.cum ſeq.uol.2. & alij
innumeri, quos nouiſſime in hanc ſententiã
citat Burſ.conſ.1.num.32.conſ.62.num.7.&
9.conſ.83.num.2.par.1.& Gabr.concl.lib.6.
de alim.concl.1. nu. 1. & ad hoc pro concl.
facit not.dictum Abba. in d. c.cum haberet.
in ult.not.dum ait. Tenebis perpetuo menti
17 finem huius tex.qui non eſt alibi, † quod de
iure canonico etiam filij ſpurij,uel nati ex dã
nato coitu debent ali à parentibus ſecũdum
facultates eorum.& huic iuri Canonico ſta-
tur hodie etiam de iure ciuili, quia eccleſia
hoc induxit ex quadam æquitate naturali,
ne filij alimentis priuati pereãt, ut etiam ſen-
tit Bar.in d. auth.ex complexu.ut & latius in
fra dicam in alia quæſtione.50. numero 17.
cum ſeq.

Secundum caput etiam nõ habet difficul-
18 tatem,reſolutiue procedendo. Nam † mate-
ria alimentorum adeo fauorabilis eſt,vt ipſis
alimentis nec expreſſe, nec tacite renunciari
poſſit,etiam per lapſum temporis, ſecũdum
Felin.in c.ſi diligenti.col.2.nu.5. uerſi. quar-
tum corollarium.de foro competen.l.cum ij.
& ibi Bart.de tranſact.Bald.in l.pactum.in fi.
C.de collation.Rom.in l.1.ſol.matrim. & ex
preſſe Bartol.in l.ſi quis à liberis. §. parens.in
19 fine. de liber. agnoſcen. nec etiam † ualeret
conſuetudo extans in contrarium, ita dicit,
& arguit Crau.conſ.116.nu.2.uol.1.& Soci.
iun.loquens in dote,inducens argumentum
in alimentis à fortiori, in conſ. 79. viſo pun-
20 cto.col.4.uerſ.plus dico.uol.3.dos † enim &
alimenta æquiparantur, vt vult gloſſ. in l.ob
æs. C.de præd. minor. quam ad hoc no.
Sal.in l.qui liberos.de ritu nupti. & alij quos
not.Euerar.in cent.lega.in loco ab alimentis
ad dotem.num. 1.ualetque argumentum de
uno ad aliud,ut per eum ibi, & vt late proſe-
quitur Burſ.conſ.120.nu.42. par. 1. & infra
dicam in alia quæſt.in ſimili materia alimen
21 torum. Nec † etiam valet ſtatutum excludẽs
filium ab alimentis, ſecundum Bal. conſ.2
incip.ſint contentæ. col.2.lib.3. Calcan.cõſ.
11.col.12.in prin.& pulchre Crau.cõſ. 189.
22 incip.quando fœminę.nu.3.nec ille † cui de
bentur alimenta excluditur ab eorum peti-
tione, quia ipſa non petijt, & ſe ipſum aluit,
ſed poteſt ea quandocunque petere ab obli
gato ſibi præſtare,ſecundum Bald.per illum
tex.in l.de alimentis. C. de tranſact. & Alex.
conſi.26.incip.viſo & diligenter. col. 2.uerſ.
tertio fortificatur.& latius in conſ.178. inci.
videretur forſan. col.2.uerſ.quo ad tertium.
23 Aduertendum tamen, quod iudicium † pro
alimentis diuerſimode intẽtatur : nam ſi pro
præſentibus & futuris , iudicium eſt ſum ma
rium,& expeditur de plano, etiam die feria-
ta.l.2.de ferijs.not, Alex. in addit.ad Bart. in
l.ſi

l,ſi quis a liberis.§.ſi quis ex ijs.de liber.agnoſcen. ſi autem pro præteritis, cauſa non eſt ſummaria, ſed ordinario iure agitur.Bal.in l. ſi quis in ſuo,nu.5.C.de inof.teſtamen. & in l.1.columna 1.uerſi. Quæro nunquid. C. de fideicommiſ.

Demum in hac materia pro reſolutione
diſtinguendum eſt, nam aut loquimur in ali.
mentis debitis iudicis officio, & iure ſangui-
nis,aut in alimentis debitis iure actionis, vt
in alimentis debitis per maritum vxori. Pri-
24 mo caſu † præterita non repetuntur, niſi pręe
tendens interpellauerit debitorem, & ex ip-
ſius mora & occaſione mutuo pecunias acce
perit,& debitum contraxerit, Bart.in l.liber-
tis.§.manumiſſis.ff.de alim.& cib. leg. Pau.&
Alex.in l.de alimentis.C.de tranſact.& Alex.
conſ.48.nu.1.uol.3.& conſ.72. nu.9.uolu.5.
25 Secundo caſu debentur † & repetuntur præ
terita abſq; eo,quod præceſſerit aliqua pro-
teſtatio.Afflic.deciſ.10.num.3.& ibi Vrſil.in
addit.num.12.Iaſ.in l.de alimentis.C.de trã-
ſact.verſi.nunquid autem. Alex. conſ. 7.uol.
26 2.& conſi.72.num.9.uol.5. Et ſic,† ſit cautus
prætendens alimenta,ut in caſu præmiſſo in-
terpellet, & proteſtetur, ſi ea poſtea cõſequi
vult,& de hoc ſatis: infra enim in alia quæ-
ſtione.50.latius hæc materia tractabitur.pro
qua uide Menoch. conſi. 231. per totum. &
præſertim nu.30.& 31. par. 3.cũ nu. ſeq.ubi
materiam cumulatam habes per contraria
reſoluta.

QVAESTIO XXVI.

Statutum an valeat, quod bannitus poſsit impune occidi.

SVMMARIVM.

1 *Prohibitio ubicunque de iure diuino non eſt facta ſimpliciter in aliquo caſu, illa res prohibita aliquando eſt permiſſa.*

2 *Banniti æquiparantur transfugis, qui poſſunt ex legis facultate interfici.*

3 *Occidere bannitum dicitur homicidium fauorabile propter publicam utilitatem.*

4 *Lex omnis,Diuina,naturalis,& poſitiua ſeu ciuilis,homicidia prohibet.*

5 *Legis intentio eſt,ut magiſtratibus, & iudicibus pareatur.*

6 *Homicidium alias illicitum ex iuſſu iudicis,& ex ſtatuto ſit licitum.*

7 *Ciuitas qualibet legem ſtatuere poteſt inter ſuos, & dicitur ius ciuile.*

8 *Occidere malefactorem licitum eſt inquantum ordinatur ad ſalutem totius communitatis.*

9 *Facere quis per alium poteſt quod poteſt per ſe, & ualet ad bonum commune.*

10 *Statutum non ualet, quod bannitus pro debito pecuniario poſſit impune occidi.*

11 *Statutũ Florentinum, quod debitor ceſſans uel fugitiuus impune occidi poſſit,quomodo intelligatur.*

12 *Bannitus ex ſimplici contumacia an poſſit impune occidi.*

13 *Audientia propter contumaciam non poteſt perpetuo denegari.*

14 *Filius non poteſt occidere patrem bannitum,etiam ſtatuto permittente.*

15 *Bannitus efficitur hoſtis,& transfuga ciuitatis.*

16 *Filius quo caſu poſſit uel non poſſit occidere patrem bannitum.*

17 *Bannitus non perdit ea,quæ ſunt de iure communi & naturali.*

18 *Frater non poteſt occidere fratrem bannitum,etiam ſtatuto permittente.*

19 *Indefinita non æquipollet uniuerſali,niſi in quolibet ſit eadem ratio.*

20 *Indefinita æquipollet uniuerſali, de æquitate.*

21 *Vxori non eſt licitum occidere uirum bannitum, nec econtra.*

22 *Vxor regulariter tenetur ſequi uirum bannitum.*

23 *Statutum loquens de bannito, intelligitur de bannito ualide.*

24 *Occidens ſeipſum non euitabit pœnam, non obſtante ſtatuto.*

25 *Reus qui capitaliter uenit puniendus renuntiare non poteſt ſuis defenſionibus,ut morti ſubijciatur.*

26 *Socius proditorie occidens ſocium bannitum an iuuetur ſtatuto permittente bannitos impune occidi poſſe.*

27 *Occidens ueneno dicitur proditorie occidere.*

28 *Statutum uolens, quod accuſatio de homicidio poſt duos menſes non admittatur, non habet locum in eo qui commiſit homicidium cum ueneno,& aſſignatur ratio.*

29 *Occidens bannitum pendente quæſtione ſuper ualiditate banni,& apparente poſtea bannum eſſe nullum,non iuuatur ſtatuto permittente bannitum impune occidi.*

30 *Occidens bannitum nulliter quomodo puniatur.*

31 *Statutum,& quæuis alia diſpoſitio de aliquo actu loquẽs intelligenda eſt de ualido,& rite,& recte facto.*

32 *Tolerantia præſtat ſecuritatem bannito, licet nondum ſit de banno cancellatus.*

33 *Occidens bannitum ignorans illum eſſe bannitum non iuuatur ſtatuto de bannitis impune occidendis.*

34 *Occidens bannitum extra territorium bannientis punitur ut homicida.*

35 *Excommunicatio afficit excommunicatum exiſtentem in alieno territorio.*

36 *Excommunicatio non afficit corpus, ſed animam.*

37 *Occidens bannitum ad rancorem uindictæ, licet extaret legitima cauſa ipſum occidendi, non iuuatur ſtatuto,quod bannitus impune occidatur.*

38 *Statutum Florentinum permittens conſortibus uindictã ſuorum conſanguineorum interfectorum, quod non ualeat.*

39 *Vaſſallo non licet occidere dominum ſuum bannitum,*

40 *Bannitus captus, & carceratus non poteſt in eo ſtatu impune offendi, quia eſt ſub protectione curiæ.*

41 *Affines carcerati, qui uenit ſuſpendendus, ſi eum ueneno occidant in carcere ne uituperentur, debent puniri tanquam paricidæ.*

42 *Occidens bannitum, quando puniatur ac ſi cancellatum occidiſſet.*

43 *Fœmina bannita, ſi ſit prægnans, non poteſt impune occidi.*

44 *Occidens eum quem banniri procurauit, non occidit impune.*

45 *Præmium conſequendum, uel pœna imponenda conſideratur in occiſione bannitorum.*

46 *Occidens pro pecunia bannitum iuuatur ſtatuto de bannitis occidendis, ut non puniatur.*

47 *Occidens bannitum medio alicuius, an iuuetur ſtatuto de bannitis impune occidendis.*

48 *Occidens bannitum habentem ſaluum conductum, cuius non habuerat notitiam, quia non fuerat publicatus, non incurrit pœnam.*

49 *Bannum licet quis ſoluerit, niſi tamen ſit cancellatus de libro bannitorum poterit occidi impune.*

50 *Bannitus non cancellatus, cuius tamen pœna in banno poſita ſoluta apparet per ſolemne inſtrumentum in archiuio poſitum, an poterit impune offendi.*

51 *Bannitum quis propria authoritate capere, & occidere poteſt.*

52 *Statutum dicens bannitum offendi poſſe, intelligitur & occidi poſſe.*

53 *Bannito dicenti bannum cancellatum non creditur.*

54 *Bannitus cancellatus de uno libro, & non de alijs, poteſt impune offendi.*

55 *Occidens bannitum non legitime cancellatum de banno non punitur perinde ac ſi occidiſſet bannitum non cancellatum.*

56 *Factum aliquid non eſſe, uel minus legitime factum, paria ſunt.*

57 *Contrariorum eadem eſt diſciplina.*

58 *Bannitus licet ſoluerit pœnam, tamen niſi ſit cancellatus de banno adhuc poterit impune offendi, & aſſignatur ratio.*

59 *Bannitus bannitum impune occidere poteſt.*

60 *Fauor publicus eſt, ut bannitus bannitum occidat.*

61 *Bannitum non omnis bannitus occidere poteſt.*

62 *Foriudicatus, in Regno, non iuuatur ſi occidat bannitum ſed ſi occidat foriudicatum.*

63 *Occidens etiam iniuſte bannitum, excuſatur propter bannum.*

64 *Occidens delinquentem, licet nondum bannitum, tamen de proximo banniendum, an iuuetur ſtatuto de bannitis impune occidendis.*

65 *Foriudicatus ſeu bannitus, ſi ex forma proclamatis non comparens infra decem dies poteſt occidi, non poteſt occidi in die decimo.*

66 *Bannitus ſi iuxta conſuetudinem Regni compareat ante ſententiam foriudicationis, eſt dimittendus fideiuſſoribus, donec cognoſcatur an foueat bonum uel malum ius.*

67 *Bannitus in Regno, quomodo poſſit uel non poſſit offendi infra tempus foriudicationis.*

68 *Statutum, quod bannitus poſſit impune offendi, an habeat locum de iure canonico.*

69 *Occidens bannitum an, & quando teneatur in foro conſcientiæ.*

QVAERO vigeſimoſexto, An valeat ſtatutum, quod bannitus poſſit impune occidi? & valere
1 dicendum eſt, † ex ea ratione, quia ubicunque de iure diuino nõ eſt facta ſimpliciter prohibitio in aliquo caſu, illa res prohibita aliquando eſt permiſſa, ita concludunt communiter Doc. in l. omnes populi. ff. de iuſt. & iure. poſt Bart. in 3. q. prin. Exemplum, diuinæ legis præcepto cautum eſt, non occides, Exo. c. 20. & tamen nõ fuit ſimpliciter prohibita occiſio, quia etiam lege diuina cautum erat vt occidens occidatur, Gen. c. 9. quicunque effuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius. Leuit. 24. qui percuſſerit, & occiderit hominem, morte moriatur. & in Euangelio Mat. 25. omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt. idõ tunc poteſt ſuperior ex cauſa permittere homicidium in caſu etiam non explicito a lege diuina. vnde dicit Hieron. in Ionam, & habetur de pœnit. diſt. 23. q. 5. miles. Miles cũ obediens poteſtati ſub qua legitime conſtitutus eſt hominem occidit, nulla ciuitatis ſuæ lege reus eſt homicidij, immo niſi fecerit, reus eſt Imperij contempti atque deſerti. & alibi ex Hieron. 23. q. 5. c. cum miniſter. dicitur. Cum miniſter iudicis occidit eum quem iudex iuſſit occidi, non tenetur. idque patet in l. 1. & 2. C. quan. lice. ſine iud. ſe vindic. vbi Imperator ex cauſa dat facultatem hominibus occidendi homines, puta, nocturnum depopulatorem agrorum, aggreſſorem itinerum, deſertorem militiæ, & ſimiles. & in l. 3. §. fi. ff. ad leg. Cornel. de ſicar. §. fi. ubi ad literam dicit tex. transfugas ubicunque fuerint interficere licet. & l. Gracchus. in prin. C. de adult. vbi occidens adulterum lege permittente, non cenſetur homicida. Vnde communiter tenetur ualere ſtatutum, quod bãnitus a quocunque impune occidi poſſit. & iſtam eſſe cõmunem opinionem teſtatur Alex. cõſ. 107. inci. pro inueſtigatione. col. 2. in fi. nu. 8. uerſ. vnde communiter tenetur. & conſ. 2. incip. Viſis dubitationibus. in fi. uerſ. Exemplum in homicidio, uolum. 2. Alber. in tract. ſtatut. par. 4. q. 17.

Pro qua concluſione, ultra ſupradicta, facit,

2 cit,nam † banniti æquiparantur transfugis,
l.amiſſione.§. qui deficiunt. cum ibi not. per
Bart.& alios.ff.de capit.diminut.& Barto. in
ſua diſput.incip.Lucanę Ciuitatis ſtatuto.ſed
transfugæ, ut dictum eſt,poſſunt ex legis fa-
cultate interfici:ergo & banniti, ex diſpoſi-
tione ſtatuti,poſſunt occidi. quam ſententiã
tenent,Hoſt.in c.fi.de conſuetu.Bar. in d.l.2.
per illum tex.C. quan. lic. unicuique ſine iu-
di.ſe uindic.Bart.& Bal.in l.ut uim.de iuſti.&
iu. Alberi.in ult.par.ſtatut.q.17.Bal in l.fin.
C.ſi cont.ius uel util.publ.& alibi in d.l.Grac
chus.per illum tex.& in l.un.col.13.C. de cõ
feſ.& in l.cunctos populos.col.8.C. de ſum.
Trini.& in l. 1. C.ſi a non compet. iudi.Ant.
de Butr.& Ioan.de Imo.in c. quæ in eccleſia
rum.de conſtit. Alex.conſ. 65.incip.attenta
diſpoſitione.col.2.uer. præſuppono etiã,in
prin.uol.3.ubi dicit iſtam eſſe magis commu
nem opinionem.& tradit Nellus in tract.bã
nit.in prima par.2.temp.q.1. ſequitur Deci.
conſ.326.alias 327.incip.Viſo.col.3.& alibi
in c,dilecti.col. pen. de except. ubi plura cu-
mulat.in c.Epiſcopus.de præben. & in l.bo-
na fides.ff.de regu. iur. la 1. in fine. num.10.
3 uerſi.ſecus ſi homicidium.nam † tale homici
dium dicitur fauorabile propter publicam
vtilitatem,ut dicit Iaſ. in l. ſi idem cum eodẽ.
col.2.ff.de iuriſd.om.iudi.Dec.in d. c,dilecti.
colum.5.Et quod tale ſtatutum ualeat,ponit
Gandi.in tract.malef.in Rubr.de bannit.pro
malef.q.1.& Ioan.Baptiſt. de Sane.Seuer.in
repet.d.l.omnes populi.col.27.& hoc tracta
uit Ioan.And.in reg.quod quis.de regu. iur.
in 6.& dubium indeciſum reliquit.Nihilomi
nus Phil.Fra.ibi.uerſ.extra gloſſam Ioannes
Andreæ,refert dubium ipſius, & reſoluit,ꝙ
ſtatutum valeat.Marſi.in pract.crim.§.aggre
dior.Boſſius in tit.Banniti quid amittant.nu
mero 3.Crau.conſi.386.incip.Thomas.col.
3.nu.10.Ruyn.conſi.36.incip. in cauſa feu-
dali.col.3.num.5.li.1.Ant.Gabr.com. opin.
lib.6.reg.6.ſub t t.de reg. iur.

Contraria tamen opinio,quod ſcilicet ta
4 le ſtatutum nõ ualeat, ſuaderi poteſt. † nam
omnis lex diuina,naturalis, & poſitiua ſeu ci
uilis,homicidia prohibet.De diuina patet tũ
in ueteri teſtamento,Exo.c.20.ibi, non occi
des.& Deuteron.c.5.circa med.ibi,non occi
des.tum etiã in lege noua,ut Matth. c. 5.qui
occiderit reus erit iudicio, & in alijs plurib.
locis. De ſecundo, ſiue capiatur pro diuino
quod in lege,& Euangelio continetur, ſiue
pro iure gentium, ſimiliter conſtat in prin.
Decret. & Inſtit. de oblig. quæ ex delic. na-
ſcun.in prin.& l.1.in fi.ff. de fur.nam tale ius
proprio naturali inſtinctu nefas reputat
hominem homini inſidiari. l. ut uim.de iuſt.
& iure.in fine.& Geneſ.cap.4.circa med.ibi,
ſanguis fratris tui clamat ad me de terra. De
tertia lege etiam clarum eſt.8.diſt.c.1.§.2. &
c.ſequen.Inſtit.de iure natur. gent. & ciui. §.
pen.& extra toto tit.de homici.& in Rubr.ff.
& C.de ſicar.ergo videtur quod ſtatutum il-
lud concedere non poſſit.facit clem. ne Ro-
mani.de ele. in prin.Et ſic redditur dubitabi
lis ipſa communis concluſio.

Tamen ab ipſa communi ſententia non
eſt recedendum ex deductis in ipſa. Pro qua
etiam facit,nam cum omnis legis intẽtio ſit
5 † vt magiſtratibus & iudicibus pareatur, l.1.
in ſine.& l. 2. de iuſti.& iure.11.q.3.c. qui re
ſiſtit.& bannitus,maxime contumax, obedi-
re recuſet,rationi congruit talia ſtatuta face-
re,ut in Auth.ut omn. obed. per tot.& 4.di-
6 ſtin.c.factę ſunt.Vnde † licet alias homicidiũ
eſſet illicitum,ex tali iuſſu iudicis, & ex ſtatu-
to ſit licitum.l.ſi quis id.§.doli.ff. de iuriſdict.
omn.iudi.l.furti.§.qui iuſſu. ff. de infam.& in
regu.quod quis. lib. 6. immo talis pœna eſt
iuri communi conſona.l.contumacia. ſecun
dum unum intellectum. ff. de regu. iur.l.nec-
non, & l.ſed ſi dum.ff.ex quib.cauſ.maior.

7 Vlterius facit, nam † quęlibet ciuitas legẽ
ſtatuere poteſt inter ſuos,& dicitur ius ciuile.
8.diſtin.c.quæ contra.ff.de iuſt.& iure.l.om-
nes populi,hoc enim à Principe habet,vnde
lex videtur eſſe Principis.l.fin.C, ubi & apud
quos.l.2.circa med,C.de vet. iu. enucl. igitur
poteſt tale ſtatutum condere, & valet, iuua-
turque iure diuino, quod ait, maleficos non
patiaris viuere,Exo.cap.22. & in decret. 23.
q.5.§.2.

Quibus ſtantibus, contraria non obſtant,
nam tolluntur ex ijs,quæ dicit S.Thomas.2.
2.q.64.art.3.in corpore.ubi dicit,quod occi
8 dere malefactorem † licitum eſt inquantum
ordinatur ad ſalutem totius communitatis.
& in eo.art.In reſpõſ.ad primum dicit, quod
ille aliquid facit,cuius authoritate fit.& cor-
roborat exemplis, & authoritatib. vt ibi per
eum. Sed in terminis quæſtionis propoſitæ
occiſio banniti ordinatur ad bonum publi-
cum,iux.not.in l.congruit.ff.de offi. præſi.&
ciuitas

ciuitas ſtatutum facit authoritate Principis
ſibi dantis facultatem,& ex ipſo ſtatuto ban
nitus occiditur,ergo ſtatutum valet.
9 Quod autem quis per alium poſſit,†quod
poteſt per ſe , & valet ad bonum commune,
facit lex 2. C. quan. lic.unicuiq.ſine iudi.in
fine.ibi,pro quiete cõmuni, & in facto quo-
tidie videmus ſæpe per priuatos bannitos
occidi ſtatuto permittente,qui alias a magi-
ſtratibus negligerentur.Et ſic ſublato obſta-
culo,& obiecto,remanet firma concluſio,va-
lere ſcilicet ſtatutum , quod bannitus poſſit
impune occidi.
Fallit tamen iſta concluſio multis modis,
& in multis caſibus,& primo, quando ſtatu
10 tum fieret ſine iuſta cauſa,† puta pro debito
pecuniario,quia non valeret, ſecundum Ho
ſtien.in c.fina.de conſuet.Butr. & Imol. in c.
quæ in ec cleſiarum. de conſtit. per gl.4.q.1.
in ſumma.& Gandi.de malef.car.fin.in fine,
uerſi.circa finem præſentis.ubi refert, quod
Martin.de Fano ita determinauit. hoc idem
dixit Rayn.de Forliuio in repet. d. l. omnes
populi.in car.5.col.4. uerſi.ex iſta doctrina,
ad quod vide Ioan.Bologn. ad d. l. omnes
populi.nu.94.uerſi.Similiter ſi bannitus.De-
claratur tamen iſta fallentia,non habere lo-
cum in debito pecuniario ex magna cauſa,
nam in tali debito ſtatutum valeret,vt eſt Flo
11 rentię , vbi extat ſtatutum , † quod debitor
ceſſans vel fugitiuus impune tanquam ban-
nitus occidi poſſit , nec tamen iſtud ſtatutũ
in quolibet debitore etiam ex magna cauſa
intelligitur,ſed tantum de mercatoribus pu-
blicis, de quorum fide plurimum cõfiditur,
vt & ipſum ſtatutũ dicit , pro quo vide Marſ.
conſi.10.nu.5.& 7.
Secundo fallit in bannito ex ſimplici con
12 tumacia.† Et licet Nel.in dicto tract. bannit.
in prima parte ſecundi temp. q. 1. de qua ſu
pra , concludat indiſtincte valere ſtatutum,
contra Rayn.de Forli.qui loco iam citato di-
cebat,quod tale ſtatutum valet quando ban
nitus eſſet pro tali delicto , pro quo a mini-
ſtro legis occidi potuiſſet, aliàs non ualeret
ſtatutum , quia non debet plus priuato con-
cedi circa vindictam quam miniſtro legis:
quia,dicit ipſe Nellus, hoc non ſolum ſtatui-
tur pro delicto pro quo bannitus eſt , ſed ẽt
propter eius contumaciam , quæ contuma-
cia eſt digna morte,cap.2. de maior. & obe-
dien.ad quod vide Marſ.dicto conſi. 10. nu-
mero 8.& 12.Cui ſententiæ accedit not. di-
ctum Bal.in cap.1.colu.2.uerſ.ſed pone , lai-
cus.in tit.qui ſuc.tene.il 2.& in c. 1.§.iniuria.
colum.4.uerſi.Quero utrum ualeat ſtatutum.
de pace iuram. firman.ubi dicit valere ſtatu-
tum ut contumax etiam ad mortem punia
tur.& allegat Specul.in titu.de fideiuſ. §. 1.&
Ioan.And.in c.veritatis. de dolo & contum.
* Tamen communis opinio eſt in cõtrarium,
quia non eſt verum abſolute , quod ex con-
tumacia,quis ita grauiter puniri poſſit:nam
pro contumacia non poteſt quis puniri in
amiſſione totius cauſæ,vt eſt gl.in l. 1. §. hoc
iudicium. ff. ſi quis iuſdiceri. non obtemper.
quam poſt alios ibi ſequitur Alex. qui poſt
13 Bald.etiam concludit,quod audientia † pro
pter contumaciam non poteſt perpetuo de-
negari.& ratio eſt, quia pœna impoſ ta pro
contumacia eſt temporalis , vt dicit Deci. in
capit.ex literis.num.47.de conſtitut.uerſi.&
hoc confirmatur. Et ſuprad. obiectum Nelli
procedit quando quis fuiſſet contumax in
crimine , pro quó grauis pœna imponi de-
buiſſet,quibus accommodari poſſunt ea quę
dicit Menoc.in materia contumaciæ, in ſuo
tract.de arbitrar.indic.Et hoc,an ſcilicet ban
nitus in contumaciam poſſit uigore ſtatuti
impune occidi,non conſtito aliter de crimi
ne,vide Alex.poſt Bartol.in l. obſeruare. C.
quor.appel.non recip.& Carrer.in pract.nu
mero 39.
Tertiò fallit concluſio, & declaratur non
habere locum in filio occidente patrem bã-
14 nitum,† nam hoc caſu non intelligitur ſtatu
tum;& ſi intelligeretur , eſſet contra ius diui-
num,& humanum, & ſic iniquum, ut voluit
Ang. in l. ſi adulteriũ cum inceſtu, §.liberto,
per illum tex.ff.de adulter. & in Aut.de ince.
nupti.in princ.de quo late Rol. conſ. 45.nu.
62.uol.1.In hoc aũt eſt aduertendum , quia
Bar.tenet cõtrarium,in d.§. liberto. §. impe-
ratores.quem ſequuntur Pet.de Anch.& Io.
de Annan.in Rubr.de ijs qui fil. occiderunt.
per l.minime.ff.de religioſ. & ſump. fun.ubi
text.impunitum facit patrem qui filium,& fi
lium qui patrem bannitum occidit. & idem
tenet gl.per illum tex.23.q.3, c. fortitudo.&
idem not.Bal.in l.ſi adulterium cum inceſtu.
d.§.liberto.ubi dicit per d.l.minime. quod ſi
ex forma ſtatuti licitum eſt bannitũ occide-
re, poterit filius patrem bannitum interfice-
re.& dicit ipſe Bart, quod cum iſta quæſtio

fuiſſet de facto Tuderti,& eſſet commiſſa cui-
dam collegio ſcilicet Peruſino, fuit conſul-
tum,quod filius poſſet impune patrem occi-
dere.& licet ipſe Bar.dicat, quod neſcit per
15 quæ iura;tamen allegat rationem,nam † bā-
nitus efficitur hoſtis , & transfuga ciuitatis ,
l.amiſſione.§.qui deficiūt.ff.de capit. dimin.
& ſicut perdit ciuitatem,ita & filiationem,ut
l.poſtliminij.§.filius.ff.de captiu. facit tex. ff.
de re milit.l.milites agrum.§. pen. & ita cum
Bar.tranſit Saly.in l.unica.C. de ijs qui paré.
& liber.occid.Et quia circa hanc fallentiam
ſunt cões ſententiæ hincinde; Nam aliqui di-
* cunt Angeli opinionem eſſe communem,
quam tenet Alber.in 4.par.ſtatut.q.6.& Nel.
in d.tract.banniti.in 2.par.2.tempor.q.3 bi.&
hanc dicit ueriorē Deci.in d.c. quæ in eccle-
ſiarum.de conſt.nu.50.uerſi. ſed conſideran-
dum eſt. Aliqui dicunt opinionem Bart.eſſe
cōmunem,ut Hipp.in l.1.§. præterea.in 7.
col.ff.de quęſt. Ideo pro concordia dicendū
16 eſt,† quod aliquando pater eſt bannitus pro
homicidio , uel alio ſimili delicto concernē-
te principaliter offenſam particularem; Aut
eſt bannitus pro crimine ex quo principali-
ter offenſus fuit Princeps,Reſpublica, uel Ci
uitas.Primo caſu procedit fallētia,quod ſci-
licet filio non ſit licitum interficere patrem
bannitum, etiam ſtante ſtatuto in concluſio
ne poſito, & hoc probatur in d. §. liberto.in
fine.in illis uerbis , nam cuius famæ , multo
magis uitæ parcendum eſt , & ibi eam tenet
Dyn.& Gand.in d.tract.malef.in d. tit.de bā
nit.pro malefi.uerſi.continetur in ſtatuto.Et
Bartholom.Cæpol.in conſi. 5. crimi.incip.
Caſus talis.proceſſum eſt,nu.26. circa medi.
dicit,quod hoc idem tenuit Fran.de Aret. in
d.§.liberto. qui dicit , qđ opinio Bar.in d. §.
liberto.fuit potius humana , quā iuridica,vt
dicit etiam Fran.de Porcel.in tract. de duob.
17 fratr.par.3.princ.nu.12.Nam † ex eo quod
pater bannitus eſt, nō perdit ea quæ ſunt de
iure cōi & naturali, ut hī in d. l. amiſſione.§.
qui deficiunt.& ibi per Bart.Et licet iſtud di-
ctum ſit pulchrum,tamen nō potui inuenire
quia in meo Aretino non extat cōmētū ſup
iſto tit.de adult.Bartholom.forte habuit ma
nuſcripta ipſius Aret.verum eſt, quòd & ip-
ſe dicit , hoc refert Nellus in tracta. bannit.
in ſecunda par. ſecundi temp. quæſtio. 10.
ubi Nellus. hoc dicit. Satis eſt, quod iſto
caſu procedit fallentia, ſecundo caſu proce
dit opinio Bart.Nā qñ pater ē bānitus ex tali
delicto pro quo pōt eſſe hoſtis patriæ , tunc
filius uigore talis ſtatuti poſſet patrem impu
ne occidere, quia tali caſu idē eſt de iure cōi.
d.l.minime, de religioſ.& ſumtp.funer. ſuper
qua ſe fundat Bart. quæ lex loquitur in caſu
ſpeciali,videlicet, quando offenditur patria;
vt dicit clare tex.& ſic eo caſu filius magis pa
* triæ,quam patri debet,l.poſtliminiū.§.filius.
ff.de captiu.& idō patrem occidere poterit.&
hoc modo ēt , ſicut l. minime , loquitur ca.
fortitudo.24.q.4.Sed,& iſto forte caſu non
ſubſiſtit opinio Bar.ex illo tex.Bart.enim ex
illo tex.dicit,quod filius pōt occidere patrē
uenientem contra patriam.tamen gl.ibi hoc
non ſimpliciter permittit.Sed in uerbo, occi
diſſet.dicit,ſcilicet ſe defendendo, alias teneri
lege Pompeia de parricid. ut in d.l. Pomp. de
parrici.l.1. Et ſic uidetur,quod nullo modo lex
permittat filio occidere patrem ēt rebellem,
offendendo; ſed tantum ſe defendēdo, quic-
quid in hoc dicat Marſil.conſilio vndecimo
numero nono; & ita fallentia remanet
clara [illegible]
Quarto.Fallit concluſio , & declaratur , vt
18 non habeat locum in fratre.† ita diſputādo
determinauit Aegidius de Foſcarar. ut re-
fert Nel.in tract.banniti.in 3.par.d.tēp.q.53.
q incipit,Duo ciues fratres . & Bartholom.
Veron.cōſ.5.nu.23.uerſi.6. pro hoc adduci
tur.Et pro hoc facit.Quia ſtatutum indefini-
19 te loquitur, † ſed indefinita non æquipollet
uniuerſali,niſi in quolibet ſit eadem ratio,vt
per Dyn.in Rubr.de regul.iur. in 6. & in l. ſi
pluribus.de lega.1.& ibi Barto. & alibi Bart.
in l.ſi neceſſarius.§. ſi annua. ff. de pignorat.
actione.& plene per Gemin.in cap.ut circa
de elect.in 6.& per Doct.in capit. quoniam.
extra.de coniug. lepros. Sed non eſt eadem
ratio in fratre , quæ in extraneo , vt de ſe pa-
tet , ergò indefinitā non æquipollet uniuer-
ſali. Et hoc maxime procedit in ſtatuto , vt
not.Bar.in l.omnes populi. in 4. quæſt. 6. q.
princip.ff.de iuſt.& iure. Ergo concluſio nō
habet locum in hoc caſu. Accedat hoc ar-
20 gumentum. Indefinitā † æquipollet vniuer-
ſali , de æquitate , l. ſi ſeruitus. ff. de ſeruitut.
vrban. prædi. ſed non patitur,nec eſt æqui-
tas quod frater poſſit alterum fratrem occi-
dere,nec ēt iuri conſonum,vt l.ſi magnū.C.
qui accuſ.non poſ.ergo hoc caſu indefinita
nō æquipollet uniuerſali.& licet Bar.in ſupra
cit,

§.liberto.tenuerit contrarium, ut in præced.
fallen.eſt deductum, tamen caſus fallentiæ
eſt uerior, ut dicit Nellus in iam citata queſt.
53.in uerſ. & iſtam puto ueriorem.& ad pro
xime dicta vide Roland.conſi.45. num. 64.
uol. 1.

Quinto fallit propoſita concluſio, in vxo
21 re, cui † non eſt licitum occidere uirum ban
nitum.ratio eſt, quia maritus, & vxor reputã
tur una & eadẽ perſona: dicuntur enim duo
in carne una.Geneſ.c.2.Matth.c.19.c.debi-
tum.de bigam.c. gaudemus.§.1.de diuort.&
uxor dicitur ſocia diuinæ, & humanæ do-
mus, Geneſ.c.3.l.aduerſus. C. de crim. expil.
hæred.l.1.ff.rer.amot.l.1. ff. de ritu nupt.er-
go ratione iſtius naturalis, & legalis coniun-
ctionis non eſt licitum vni occidere alterum;
in caſu propoſiti ſtatuti: Maxime cũ tale ſta-
tutum ſit ſtricti iuris, & contra ius commu-
ne l.quicquid adſtringendæ. cum ibi not. ff.
de uerbo.obl.& de hoc habetur 13.q.2.cap.
22 Ebron.Cui accedit.Nam † vxor regulariter
tenetur ſequi uirum bannitum, ut per Cy. in
l.liberti libertæque.C.de oper. libert. & per
Bal.in l.qui manumittitur.eod.tit. & per Bar.
in l.Mænia.§.1.ff.de annuis lega.& per Inno-
cen. & Canoniſt.in c.1.de coniug. lepros. &
per glo.in d.cap.Ebron, de quo infra in alia
quæſt.dicam, dum tractabo, an uxor tenea-
tur mittere alimenta marito bannito.in uerſ.
Ergo ſi maritum bannitum ſequi tenetur.Cũ
ergo uxor hoc facere teneatur, non eſt ipſi
permiſſum maritum occidere, quem (ut iam
dixi) & ſequi, & alere bannitum tenetur.

Sextò concluſio fallit, & limitatur non ha
bere locum in occidente non legitime ban-
23 nitum. Ratio eſt, † quia ſtatutum loquens de
bannito, intelligitur de bãnito ualide, ut not.
Bart.in l.pen.ff.de adulter. Ang.in l.4.§. con-
demnatum.ff.de re iudic. Alex.conſ.77.incip.
viſis.uol.3.not.Barto.in l.3.§.ſi ſeruus.in fi.ff.
de acquir.poſſ.& Bal.in l.2.col 4.ff. ſi quis in
ius uoc.non ier. ubi loquitur in clerico ban-
nito a iudice ſeculari; & hanc limitationem
ſequitur Dec. in c.quæ in eccleſiarum. num.
64.de conſtitut. & in conſi. 482.colum.2.in
prin.Cum igitur non legitime bannitum oc
cidit, non iuuatur ſtatuto dicente, Bannitum
impune occidi poſſe. Aduerte tamen, quod
talem bannitum occidens punitur, non ta-
men ordinaria pœna homicidij, ſed extra
ordinem, ut per Deci. in iam citato loco, in

potatore; & alijs exemplificantem. & per
Alex.ubi ſupra.& in citato conſ. 14. ordina-
riam autem pœnam euitat, quia hoc facit
credens licere ſibi facere.Volunt enim Doc:
quamlibet cauſam, etiam fatuam, & iniuſtã
excuſare a dolo, & pœnam extenuare.l.agi
tur.§.1.de libera.cau.l. plagij.la 2.C. de pla-
giar.glo.in l. ſatis pœnæ. de in ius uocan. &
in l.non poteſt dolo.de reg.iur. Deci.conſi.
169.incip.viſo themate.col.fin.ſeu pen.uerſ.
& ad hoc facit.& conſ.9. incip.& pro tenui.
num.5.Rom.ſing.19.Deci. c. nam concupi-
ſcentiam.Lect.2.col.3.de conſt. Rub. ext. de
iud.Rip.nu.23.Grat.conſ.39. & 49. Alexan.
conſi.8.incip.& aduerte.nu.9.uolu.6. Crem.
ſing.149.Gerar.ſing.83. Hippol.l.j.de ſicar.
Alex.con.240.incip.perſpectis, num.8.eod.
uol.6.cum multis ad hoc paſſim à Doct.con
geſtis; de qua materia late ſcribo in meis reg.
crimin.reg.3.& 51.

Septimò fallit concluſio in occidente ſe
24 ipſum: † nam, non obſtante ſtatuto, non eui-
tabit pœnam, de qua in titu. de his qui ſibi
mort.conſciu.ſecundum Ioan.And.in addi.
Specul. in tit.de pœnis.§.1.uerſi. ſed quæro.
facit quod not.in cap. contingit. de ſenten.
excom.Bal.in l.1.col.pen.C.de ſeru.fugit.&
in proœm.Decretal.Rex pacificus.colu.8. Et
probatur in c.ſi non licet.in prin.23.q.5.fa-
cit text in l.omne delictum.§. qui ſe. ff. de re
milit.& in l.ſi quis filio.§.cuius.ff.de iniuſto
rup.teſtam.ſequuntur Cæpol.in conſ.5. nu.
19.uerſ.Secundo probatur, & Deci. in ſæpe
citato c.quę in eccleſiarum.nu.66. non enim
debet quis occidere ſeipſum, nam nemo eſt
dominus membrorum ſuorũ, l.liber homo.
25 ff.ad l.Aquil. Et hinc eſt † quod reus qui ca-
pitaliter uenit puniendus renunciare nõ po-
teſt ſuis defenſionibus, ut morti ſubijciatur,
l.cuſtodias.de public.iudic. ut hoc ibi per il-
lum tex.not.Bart.in fine, & ibi Alex.in apo-
ſtil.glo.ſingul.in l.pactum inter.ff.pact. & ibi
Bar.Bald.in auth.iubemus.C. de iudici. & in
rubr. extra de pact. columna fina. uerſic.per
pactum.Barb.in c. cum dilecti. colu. quarta,
uerſi.nota ibi.de accuſat. Ang. de malefic.in
uerſi. qui iudex ſtatuit terminum. uerſi. ulti-
mo.& ibi in additio.Hippol.conſ. 16. incip.
inclina.num.25.uolum.1.Corroboratur iſta
fallentia ex hoc, nam ſi bannitus interficit ſe
ipſum, non poteſt dici quod faciat tanquam
miniſter iuſtitiæ, & eius zelo, ſed potius de-

ſperatione aliqua ductus, & ideo non gaudebit priuilegio ſtatuti, cuius intentio eſt, ut occidens bannitum faciat zelo iuſtitiæ. de quo infra latius in 34. fal. & pro his quæ ad hanc fallentiam pertinent, vide latiſſime Menoch. congerentem more ſuo, de arbitrar. iudic. fol. 289. nu. 22.

Octauo fallit in ſocio occidente ſocium
26 bannitum proditorie, † nam talis non iuuabitur ſuprapoſito ſtatuto, ut not. voluit Ang. poſt Bart. in l. fina. C. de delator. lib. 10. idem tenet Alberi. in 4. par. ſtatut. q. 20. Bal. in tracta. ſtatut. in uer. bannitus. num. 9. Roc. Cur. in repet. cap. fina. de conſuetu. Et nedum in ſocio, ſed etiam in quolibet proditorie occidente, Bartol. in l. genero. ff. de his qui not. inf. & in l. ſi quis in graui. §. utrum. ad Syllan. Aret. in l. cum ſeruus. de verb. oblig. Cæpol. conſi. 34. colum. 3. uerſi. præterea. Maſcar. de probat. lib. 1. concl. 162. num. 9. maxime interuentu pecuniæ, nam eſſet permittere aſſaſſinium, contra cap. pro humani. de homicid. in 6. ut per Afflic. in conſtit. Regni, ſuper conſtit. pœnam eorum. num. 8. in fine & ſequen. libro ſecundo, & ſuper conſtitut. mala noxia. li. 3. & late Carrer. in pract. §. circa num. 198. uerſi. Limita etiam niſi proditorie, & uide infra in prima ampliat. huius concluſ. Aſini. in comment. ſtatu. Florent. folio mihi 245. & dicam in regul. meis crimin. regu. 53. quæ incipit, Proditorius actus, quas alias in lucem dabo. vbi ample tracto quis dicatur proditorie occidere. Quo tamen ad præſentem ſpeculationem aduerte, quod iſta fallentia non eſt in vſu, ut dicit Pet. Gerar. in ſing. 14. incip. notant Bartol. & alij. numero quinto, & nono. nam quotidie videmus, quod tales banniti proditorie occiduntur, nihilominus occidentes gaudent beneficio præmij propoſiti, & banniti alium bannitum occident & rebanniuntur. Sed ſaluando fallentiam dici poteſt, quod quando ſtatutum exprimit, non eſt dubium: cum uerò non exprimit, ſed indefinite loquitur, ſecus eſt.

Nonò fallit in occidente bannitum vene-
27 no. Ratio, † quia veneno occidens dicitur proditorie occidere, vt not. Bald. in l. nemo. C. de ſum. Trin. & in l. cum fratrem. C. de ijs quibus, vt indign. Facit quod notat Bartol. in l. reſpiciendum, §. delinquunt. ff. de pœn. & dicit Angel. poſt Iacob. Butrig. in l. 1. C. de malef. & mathem. Quod atrocius eſt hominem ueneno occidere, quam gladio. Sequitur Ioan. de Anan. in cap. 1. colu. 4. de fortileg. Vnde infertur, quod ſi ex forma ſtatuti accuſatio de homicidio poſt duos menſes
28 non admittatur, † tale ſtatutum non habet locum in eo, qui commiſit homicidium cũ veneno, quia tale homicidium non eſt ſimplex, ſed qualificatum: ergo ita occidens nõ ibit impune ſaltem pro ea qualitate. Tamen iſta fallentia nunc non eſt ita tuta, ex ratione dicta in præcedenti fallentia, quia ob publicam utilitatem quouis modo licet occidere bannitum. Sed iſta fallentia hoc modo ſaluari poteſt, quod aut quis proditorie bannitum occidit ex cauſa priuatæ offenſæ, puta ex homicidio, raptu, incendio, & ſimilibus; aut bannitum ex cauſa publicæ offenſę, puta, rebellem, uel Principis proditorem, & primo caſu occidens non iuuatur ſtatuto, & ſic procedit fallentia; Secundo caſu iuuatur, vt mirabiliter dicit Hippol. ex cuius dictis elicitur iſta diſtinctio, in ſing. 16. incip. Proditores ſunt odio, quẽ vide multa in hoc propoſito allegantem. idem ſentit Pet. Gerar. ſingul. 14. numero quinto, & Bartholo. Veron. in conſilio crimin. 34. numero ſexto, in verſ. nam ſtante ſtatuto. Vnde hodie per totam Italiam practicatur iſta diſtinctio. Nam in bãnimentis, & proclamatibus de occidendis bannitis diſtinguũtur caſus ſecundum qualitatem bannitorum, ita quod bannitus non poteſt impune occidere bannitum, niſi in caſibus in ipſis proclamat bus expreſſis, ergo eorum tenor attendendus eſt.

Decimò fallit concluſio in occidente bãnitum pendente quæſtione ſuper validitate
29 banni, † & apparente poſtea bannum eſſe nullum, ſecundum Bald. in l. uniuerſa. propè finem, C. de precibus Imper. offeren. allegat Din. in l. ſi quis. ff. de iniuſ. rup. ir. teſtamen. & Bartol. in l. 1. §. ſi ſeruus, ff. de acquiren. poſſeſſ. ſequitur Felyn. in cap. quæ in eccleſiarum. columna ſecunda, uerſi. Tertius caſus. de conſtitut. & ratio eſt ultra ipſum: Nam
30 † occidens bannitum nulliter, non iuuatur ſtatuto permittente occiſionem bannitorum, ſed ſi ſciat bannum nullum, punitur ordinarie, ſi neſciat, & diligenter non ſe informauerit, cum naturaliter huic actui inſit dolus, arbitrio iudicantis plectendus eſt, & hæc eſt communis omnium opinio, ſecundum

dum Alex.in conſ.77.viſis.col.1.uol.3. poſt
Bart.Bal.& alios in l.non putauit.§.non qnæ
uis.ff.de bon.poſſeſ.cont.tabul.& in l. fi.ff.de
adulter.& alibi Bald.in l.ex morte. ff. ad leg.
Aquil.Iaſ.poſt alios in l.4.§. condemnatum.
col.fina. ff.de re iudic.Deci.conſi.327. quod
eſt primum conſ. tertiæ part. & conſi. 482.
num.10.& ante eum,Bald.in l.1.C. de pœn.
Sal.in l.cum qui duas.C.de adulter. & Bal.in
addit.Specul.in tit.de citat.col.4. in magnis.
verſi.non valet citatio.Alex. conſ. 114.nu.4.
uol.1.& cõſi.160. Viſis.vol.7.Ratio rationis
31 eſt:Nam † ſtatutum,& quęuis alia diſpoſitio
de aliquo actu loquens intelligẽda eſt de ua
lido,& rite ac recte facto, ſecundum Bald.in
l.fina.§.in computatione. in fine.C. de iure
deliberan. Iaſ.in d.§. condemnatum.in pri-
mo not.Alex.d.conſi.77.nu.15.Deci. conſi.
360.num.2.& conſi.410.num.7.Calc. conſ.
87.nu.3.& conſi.118.nu.3.latiſſime Fel.in c.
ex tenore.de reſcr.in uerſi.Regula, non præ-
ſtat. nbi ad longum ponit iſtam materiam,
qnod ſtatutum non extendatur ad actum in-
ualidum.& ſi occurrat caſus, uide ipſum, &
Oſaſ.multa cumulantem, deciſ.30. nu. 20.&
deciſio.69.num.8. in caſu Fallentiæ uide alia
multa apud Ant.Gabriel. in ſuis recol. com.
opin.lib.6.concluſ. 6. uerſ. Tertius caſus. nu.
31.cum pluribus ſeq. ubi limitat, ſublimitat,
& congerit more ſuo copioſo.

Vndecimo fallit,& non procedit conclu-
ſio, quando bannitus toleratur in ciuitate.
32 Ratio † eſt,quia talis tolerantia præſtat ei ſe-
curitatem,licet nondum ſit de banno cancel
latus, ſecundum Saly.in l.nullus.C.de Iudæ.
ſequitur Ioan.de Anan. in c. ſicut. colu.5.de
Iudæis,dicens hoc eſſe dictum ſingulare, &
ſe uidiſſe ſeruari Bononiæ.refert, & ſequitur
Felyn.in c.quæ in eccleſiarum. num. 9.uerſi.
Quartus caſus.de conſtit. Et hoc verum eſſe
dicit Ioan.de Arno.ſing.10.incip.Præceden
tibus non incongruæ. Non obſtante conſti-
tutione Regni,Pœnam eorum, & ad lõgum
more ſolito iſtud cõprobat Hippol. de Mar-
ſil.ſing.77.incip.Patientia.uerſi.ex hoc tene-
menti.& in ſing. 340.incip.caute agunt. co-
lumna mihi quarta,uerſic.Limitat etiam Iaſ.
& dicit ipſe ibi, quod iſta materia eſt menti
tenenda,& lucroſa.&, vt dicit Deci. in dicto
conſ.327.aliàs 326.in fine,poteſt dici,quod
ante factum uerum eſt, quod toleratus non
poteſt impune occidi,poſt factum autem oc
ciſores excuſantur,ut ibi.& huius dicti poteſt
eſſe ratio,quia multa facta tenẽt,quæ a prin
cipio fieri prohibentur. ad l. patre furioſo.
de ijs qui ſunt ſui vel alien. iur. & ibi Iaſ. &
idem Iaſ.de offi.prętor.l.Barbarius.num.61.
Intellige fallentiam in bannito tolerato ab
eo qui habet poteſtatem rebãniendi ipſum,
ad libitum,& ei faciendi ſaluum cõductum,
nam pro eo tempore quo toleratur habe-
tur pro non bannito, & iſtud operatur tole-
rantia, ſeu patientia ipſius Domini principa
lis ſuperioris, vt per multos caſus ſimiles exẽ
plificat Hippol. de Marſil. conſ. 9. num. 25.
cum plur.ſequen. & conſi. 10.num.26.cum
alijs num.ſequen.ubi latiſſime materiam iſtã
tractat.& Meno. qui multa bona dicit in hac
materia,in conſi.75.num.49.vſque in fi.par.
3.& nouiſſime Maſcar.d.concl.162. num. 7.
& 8.& 31.

Duodecimo fallit concluſio in occidente
bannitum ignorante illum eſſe bannitum;
33 † Ratio eſt, quia non videtur tunc occidiſſe,
vt miniſter Reipublicæ, ut dicit Bald. in l. ſi
quis hæredem.C.de inſt.& ſubſtit.ſub cond.
fact.Anchara.in repet. c. Canonum ſtatuta.
car.39.uerſi.Quærit etiam Bart. de conſtitut.
& Bart.in l.inter omnes.§.rectè. ff. de furt.&
per Bar.& alios Doct. in l.genero.ff. de infa.
& in l.ſi quis in graui.§.verum.ff.ad Sillani.&
alibi Bart.in l.fin.C.de crim.expil. hæred.&
Roman.latiſſime,in repetit.l.1. col. 28.C.de
hæred.inſtituen.& ita limitat Felyn. in ſæpe
citato c.quæ in eccleſiarum.nu.12. uerſi. Se-
ptimus caſus eſt.Tamen dicit Deci. in d. cõſ.
327.col.2.uerſi.& ideo ad propoſitũ. Quod
tale ſtatutum, quod bannitus poſſit impune
occidi,habet etiam locum in eo, qui occide
ret bannitum, dato quod occidens ignora-
ret illum eſſe bannitum, & dicit ita expreſſe
tenere Barto.in d.l.inter omnes.§.rectè, ff.de
furt.in uerſi.ultimo habentur.& in d.l.gene-
ro.ff.de ijs qui not.infam. col. 1. & quod ita
* communiter tenetur, ut dicit Nel. in Tracta.
banni.in 2.par.2.temp.q.25.& ſequitur Ale.
in conſ.36.incip.Viſo themate.in fi. uol.4.&
conſi.23.uol.1.conſi.116. uol.2. Hipp. ſing.
650.Boſ.in pract.crim.titu. bann. quid amit.
Crau.conſi.2.nu.8.uerſi.ſed econtra. & cõſi.
409.per totum.Bero.conſi.54.nu. 35.& 37.
uol.2.Corn.conſi.17.uolum.1. & alibi idem
Corn.in conſ.122. incip. viſo dicto puncto.
col.fin.uol.4.Nihilominus in terminis noſtri

ſtatuti melior eſt fallentia,quam opinio Decij. Eius tamen opinio in ſuis terminis eſt bona,immo fundat fallentiam:nã dicit Dec. Ad hoc ut pœna homicidij euitetur, ſufficit quod occiſus in veritate fuerit bannitus; Et ſic in caſu Decij non tractatur de tollenda omnimoda pæna ab occidente ignoranter bannitum, ſed tantum de tollenda ordinaria, ergo non includitur ſub ſtatuto permittente bannitum impune occidi:quia licet nõ puniatur ordinarie, punitur tamen extraordinarie,ut ſupponit Decius.

Decimotertio fallit concluſio in occidente bannitum extra territorium ſtatuentium,
34 † nam ſi ipſum extra territorium a quo bannitus eſt occidat,punietur ut homicida,ut dicit Anchar.in repet.c.Canonum ſtatuta.car. 17.uerſi. Tertio principaliter. de conſtitut, Imo. in clem.paſtoralis.col.4.de re iudic.& ibi Bal.in repetit.& idem Bal.iu Repert. Inn. in c.excommunicatus.quæſt.11. de quo ſupra late,quæſt.15.nu.8.Tamen contra iſtam fallentiam facere uidetur iſta ratio. Sicut
35 † excommunicatio afficit excommunicatum exiſtentem in alieno territorio,ut plene per Curt.in l.fi.in 2.col.in 11.fallen.ff. de iuriſd.omn.iudic.ita bannum afficit bannitum extra territorium bannientis, æquiparando bannum excommunicationi, & bannitum excommunicato, vt æquiparat Abbas in c. cum uoluntate. de ſenten.excommunic.Nihilominus fallentia eſt uera, & non obſtat
36 obiectum. Quia † excommunicatio non fit circa corpus,nec afficit corpus,ſed circa animam,& ipſam afficit. cum igitur anima ubique comitetur corpus,& loco non terminetur,glo.in c.epiſcopum.10.q.2.Innoc.& alij in c.fi.de foro compet. ideo nimirum ſi excommunicatus ubique afficiatur excommunicatione:bannum autem non, niſi infra terminos bannientis.in hoc tamen aduerte, in quibuſdam locis ſolent extare prouiſiones, quod bannitus ab uno iudice ſit bannitus, & foriudicatus ab omnibus,prout eſt in Regno Neapolitano, ideo illo caſu banniti ſibi cauere debent, vt dicit Ioan.de Arnono ſing.27.quod incipit,Allegauimus ſupra. iõ verba ſtatutorum, & pragmaticarum in ijs caſibus diligenter cõſideranda ſunt.Pro quibus omnibus uide Ioan.Bologn.ad d.l.fi.de iuriſd.omn.iud.ſub nu.33.uerſi.& iõ ſtatutũ, f.208.col.2.ubi latiſſime materiã pertractat.

Decimoquarto fallit concluſio, quando tale ſtatutum fieret ad rancorem vindictæ: nam,etiamſi extaret legitima cauſa occiden-
37 di bannitũ,nihilominus † occidens nõ iuuaretur tali ſtatuto,ut dicit Ant.de Butr.quẽ alij ſequuntur,in c.quæ in eccleſiarum.de conſt. allegantes glo.in c.ſi is qui præeſt.in §.cũ ergo.11.q.3.& text.in c.non eſt crudelis. & in c.miniſter. 23.q.5.& S.Thom.2.2.q. 10.art. 3.Ioan.And.ad Specul.ſuper Rubr.de conſt. in fine addit.& gl.fi. in c. conſuetudo. prima
38 diſt. Quod inferunt ad ſtatutum † Florentinum permittens conſortibus uindictam ſuorum conſanguineorum interfectorum,Dicẽtes tale ſtatutum non ualere, cum permittat occiſiones ex rancore,& non ad bonum publicũ,ut in ſum.Tabi.iu uer.bannitus.in prin. & Hippol.de Marſ.conſ.10.nu.42.uolu.1.& idem tenet Gemin.in d.c.conſuetudo. propter glo.ibi. Ad quæ tamen uide multa quæ ponit Felyn.in d.c.quę in eccleſiarum.nu m. 14.ubi etiam num.16.circa dictum ſtatutum de occidendo bannitum generaliter colligit tria notanda, ut ibi per eum. & Hippol. de Marſil.conſi.9. num. 28.ubi caſum noſtrum diſcutit.

Decimoquinto fallit concluſio,& non habet locum propoſitũ ſtatutum in vaſallo do-
39 minum ſuum bannitum occidẽte: † id enim ipſi uaſallo contra dominum non licet, nec iuuatur dicto ſtatuto, ut habetur in ſupracit. §.liberto.l.ſi adulterium cũ inceſtu.ff. de adul ter.& ibi Dyn. hoc tenet, & tenent communiter Doctor.ut not.Alberi.de Roſ.in 4.par. ſtat.q.27.refert, & ſequitur Cæpol.in ſupracit.conſi.5.crimin.uerſi.Septimo pro hoc facit quod not.in Auth.de inceſ.nup.§.1.& de obſeq.patr.præſt.l.pen.l.mutus.§.manente. de iu.dot.Fran.de Porcel.de duob.fratr.p.3. prin.nu.9. Poſſet tamen iſta fallentia intelligi ſecundum ea quę ſupra dixi in nona fallẽ. uerſ.Tamen etiam iſta fallentia, ubi uide.

Decimoſexto fallit concluſio in bannito capto,& carcerato, nam ſtatutum noſtrũ ad
40 hunc non extenditur:† Non enim talis bãnitus poteſt impune in eo ſtatu offendi. rõ eſt, quia eſt ſub protectione curiæ,l.fi.C.de cuſt. reor.unde offendens illum debet puniri. ita dixit Bartol.in l.in laqueum. ff. de acquiren, rer.domin. & in l. 3. §.transfugas. ff. ad legẽ Corneliã de ſicar.& in lege,legis Iuliæ.ff. ad legem Iuliam de ui priua, quem ſequitur

Nel.

Nel.in tract. bannit. i.n 2.par.2.temp. quæſt. 28.inci. Bannitus captus erat a familia Poteſtatis.vbi diſputat iſtum articulum ad partes, & concludit, quod occidens bãnitum captũ exiſtentem in manibus familiæ tenetur lege Cornelia de ſicar. per d.§.transfugas.& Bal. in l.libertas. ff. de ſtatu homin. ubi ſubdit in propoſito, quod ſi bannitus eſt captus, & car
41 ceratus, & debet ſuſpendi, quod † ſi affines eius eum ueneno occidant in carcere, ne uitu perentur, debent puniri tanquam paricidæ. idem dixit Ioan.de Anan.in c. cum iuramen to.col.vlt.de homici. & de bannito carcerato tenuit idem Bal.in l.fi.C. de malef. & mathemat. & in l.fideicommiſſum. §. ſi quis.ff. de lega.3.& in l.1.C.unde vi.colu.pen.& voluit Bart.in §.arripiat.in Auth.ut omn.obed. iudi.& Ioan.And.in addit. Specul. in titu.de accuſa.in 4.par.in §.ſequitur.in add. magna. in 3.col.& Imo. in l. Publius. §.1.ff.de cond. & demonſtrat.& Ioan.de Anan. in c.1.in fi. de ſortil.& Gand. in tract. malef.in Rubr.de bannit.pro malef.colu.7.uerſic. vltimo duas quæſtiones. ubi melius omnibus examinat iſtum articulum de bannito capto, an poſſit tunc impune occidi a priuato, vigore ſtatuti permittentis bannitum poſſe impune occidi, vide apud ipſum quando occurrit caſus. Et Hippol.de Marſil.ſing.150.incip. Acceſſus ad meretrices publicas.uerſ. nam licet ex forma ſtatuti. Et nota quod ita practicatur, maxime in Regno Neapolitano, ut dicunt And.de Iſern.ſuper conſtit.Regni, in conſti. pœnam eorũ.col.ult.& Matth.de Afflic.poſt ipſum ſuper eadem conſtit.nu.75.uerſi.ſecũda quæſtio eſt.cum num.ſeq. ubi per multas rationes, & authoritates comprobat caſum huius fallentiæ, in ſecundo lib.& alibi idem Afflic.in conſt. pacis cultum. num. 35.uerſi. vigeſimoprimo.lib.1. conſt.

Decimoſeptimo fallit concluſio, & non habet locum ſtatutum noſtrum in hoc caſu. Pone, Aliquis ſcit bãnitũ habuiſſe gratiam, uel ſoluiſſe pœnam banni, uel illum eſſe rebanniendum de proximo ex aliqua cauſa, uel illum eſſe uerbo rebannitum a ſuperiore
42 tunc, † propter talem ſcientiam, occideus talem bannitum non iuuatur ſtatuto, ſed punitur ac ſi bannitum cancellatum occidiſſet, ita dixit Nel.in tract.bannit.in 1.par,3,temp.in 2.q.quæ incipit, Dictum eſt ſupra proxime. poſt Bald.in l.2.in 3.col.in princ.ff. ſi quis in ius voc. non ier. & in l. quid ſit fugitiuus. §. apud Labeonem.ff.de ædil.edic.& Ioã.And. in reg.quod quis mandato.de reg.iur.in ſex. Bal.in l.1.C.de pœn.Alex.in conſi.114.inci. Ponderatis.col.2.ante med.uol.1.& Bal. alibi in l.huiuſmodi.§.ſi ita.ff.de lega. 1. ſequitur Hippol.ſing.340.incip.caute agunt banniti.col.mihi 3.in fine.uerſi. limita & ſecundo.Reſtringitur tamen iſta fallentia, vt non habeat locum in dubio, & maxime vbi extaret ſtatutum, quod ille intelligatur bannitus, qui reperitur deſcriptus in certo libro, nam eo caſu, etiã alio non probato, occidens iuuatur ſtatuto, nec ullo modo poteſt, etiam extra ordinem puniri, ut dicit Nel. in d. q. in fi. & in caſu occurrenti vide ipſum in tota quæſtione, quia refert opiniones antiquorum, & obſerua iſtum caſum, quia eſt multũ frequẽs, & practicabilis.& ad eius propoſitum cumulari poſſent multa, quæ ponit Tiraq. de legi. connubial.gl.2.num.2.cum pluribus ſeq.vbi tractat materiam l.pen. ff. de milit.teſtamen. vide ipſum.

Decimo octauo fallit in occidente fœminam prægnantem bannitam: nam licet fœ
43 mina † bannita poſſit vt bannita occidi, non tamen ſi ſit prægnans, ut per Nel. in d.tract. bannit.in 1.par.2.temp.q.39.& 45. Bal. in l. Imperator.ff.de ſtatu homin.Ioan.de Anan. in c.intelleximus.de ijs qui fil. occid. vbi extendit, etiam ſi partus fuiſſet adulterinus, vel in carcere conceptus, & etiam ſi eſſet prægnans decem vel viginti dierum, ut obſeruat Alex.poſt Barto.in l.prægnantis.ff. de pœn. Marſil.in pra.§.nunc uidendum.uerſi.modò ulterius.& in l. 1.colu.5.in prin. uerſi.contra quæritur.ff de quæſt.In hoc aduerte, quia dici poteſt, hanc fallentiam locum habere nõ ſolum in prægnante, ſed & in qualibet fœmina, ut non poſſit impune occidi. Ratio, quia in ea ceſſat conſideratio ſtatuti, quæ eſt, quia banniti dicuntur hoſtes ciuitatis. Ang. conſi. 67. quæ hoſtilitas non cadit in fœmina.Craue.conſ.6.nu.67.

44 Decimonono fallit in eo, † qui procurauit aliquem banniri, ut not. Abbas in c. poſtulaſtis.col.2. uerſi. ſic etiam videtur dicendum.de conceſ.præben.Anchar.conſi.409. quod incipit, Probata tanti uiri ſæuitia, ſequitur Deci.in c.dilecti, de except.num.43. vide eorum dicta: breuitati enim ſtudens plura omitto. Licet enim concluſio noſtra multis

aliis modis poſſet limitari, nihilominus poſitis notabilioribus, nolo ulterius progredi circa ipſas, maxime cum apud Nellum ferè omnes caſus in dicto tractatu videri poſſint. Non omitto tamen unum, quod pro generali concordia inſeruire poteſt, videlicet,
45 † quod circa occiſionem bannitorum poſſumus conſiderare, uel premium conſequendum, uel pœnam imponendam, ut dicamus, quod licet in omnibus caſibus limitationum occidentes non reportent premium, tamen non incurrunt pœnam, & hoc ſentit Cæpo. conſ. crim. 7. incip. Quidam fuit Paduæ, nu. 6. in fine, uerſ. & per hoc patet reſponſio.

Non tamen ita reſtringitur iſta concluſio, quin poſſit etiam ampliari, & vltra dicta ſup. in 12. fallentia, in verſi. tamen dicit Decius, quæ inſeruire poſſent pro ampliatione; Ampliatur ulterius diſpoſitio ſtatuti, de quo in
46 propoſita quæſtione, vt † etiam habeat locum in illis, qui pro pecuniis ſibi datis bannitum occidiſſent, quia etiam tales gaudent, beneficio dicti ſtatuti, ut puniri non debeãt, ita poſt longam diſputationem concludit Alber. de Roſa in Tract. ſtat. in 4. par. q. 20. ubi refert ſe habuiſſe talem quæſtionem in facto, & concludit, occidentem nulla pœna teneri, præſertim quando in ſtatuto ſunt uerba generalia, quod qualitercunque & a quocunque ſit bannitus interfectus, homicidium fiat impune. Et iſtam concl. etiã ſequitur Nellus in tract. bannit. in 2. par. 2. temp. quæſt. 12. quæ incipit, Aliqui occiderunt B. bannitum. ubi dicit Alberi. deciſionem eſſe ueram, & ſe uidiſſe ſeruari, & ſtatutum intelligi & interpretari, quod qualitercunque ſit interfectus bannitus, etiam per pecuniam, excuſentur occiſores, virtute ſtatuti. ſequitur Deci. in conſi. 327. col. 2. num. 5. uerſi. & vlterius. Ant. Gabr. com. opi. li. 7. concl. 1. nu. 38. Crau. conſ. 3. Par. poſt Bal. conſ. 401. uolu. 1. Nellus tamen ubi ſupra, uerſ. puto tamen, di-
47 ſtinguit: † Aut tales poterant illum actum licite facere per ſeipſos, aut non. Primo caſu putat quod impune, etiam accepta pecunia, facere poſſint. Secundo caſu non, quaſi hoc caſu non iure ſuo, ſed mandato aliorum fecerint. l. multum. cum ibi not. C. ſi quis alt. uel ſibi. & in materia l. non ideo. C. de accuſa. Et adducit exemplum de Bononienſe occidẽte Bononiæ banitum Florentinum, ut ibi per eum. & hoc firmat Deci. in d. conſ. 347. alias 327. col. 2. uerſ. Secundo non obſtat. ubi dicit, dato etiam quod eſſet probatum, quod occiſores corrupti fuerunt pecunia, non excluditur diſpoſitio ſtatuti, quæ generaliter loquitur, & late debet interpretari, & hoc paſſim ſeruatur in practica. uide ſupra, fallentia 8. & 9.

Ampliatur ulterius iſta concluſio in occidente bannitum habentem ſaluum conductum, cuius tamen non habuerat notitiam,
48 quia non fuerat publicatus, † nam etiam eo caſu iuuatur ſtatuto, ut abeat impune, vt conſuluit Paul. Caſtren. in cõſi. 34. alias 199. incip. Licet iſta ſit quæſtio. nu. 2. uol. 1. ubi in ſimili caſu cõcludit, quod occiſores poſſunt ſe tueri authoritate ſtatuti, quod ualidum eſt, & idem concludit Alberi. de Roſa, in 4. par. ſtatut. q. 37. in fine. ubi dicit obtinuiſſe, quod cum quidam bannitus affidatus fuiſſet ad tẽpus, & interim occiſus fuerit ab eo, qui ignorabat illum affidatum fuiſſe, quod occiſor fuit liberatus, & cum iſta concluſ. concordat Iac. Butrig. in l. de ætate. §. ex cauſa. ff. de interrog. action. ubi inquit, quod ſi Titius eſt deſcriptus pro bannito, & facta ſit prouiſio, quod eius bannum habeatur pro non ſcripto, excuſabitur occiſor banniti, qui ignorauit prouiſionem. & idem dicunt ibi Alberi. & Bald. Immo dicit Bal. in l. Labeo. in fine. ff. de pact.
49 quod † licet quis ſoluerit bannum, niſi tamẽ ſit cancellatus de libro bannitorum, poterit impune occidi. Pro quo dicto vide Matth. de Affiic. ſuper conſtit. Regni, in conſt. Pœnam eorum. q. 9. & 10. & ſuper conſtit. Terminũ uitæ. in quibus locis loquitur in bannito, qui habebat ſaluum conductum, & Carrer. late in §. circa. num. 204. ubi ponit caſum in occidente bannitum, qui erat rebannitus, nondũ tamen bannum erat cancellatum. Et licet ſupra poſitum fuerit contrarium in 12. Fallẽ. tamen, ut etiam ibi dictum eſt, iſta eſt uerior, & eam vti ueriorem ſequitur Alex. in l. huiuſmodi. §. ſi ita. ff. de lega. 1. colu. 2. verſi. & iſta opinio videtur uerior, & tenendã. ſecundum quam etiam conſuluit Corn. conſi. 17. incip. in hac conſultatione. uol. 1. & late Alex. cõſ. 65. incip. Attenta diſpoſitione. uol. 3. Et hoc
50 facit ad quæſtionem de bannito, † cuius bannum non erat cancellatum, tamen per ſolemne inſtrumentum poſitum in archiuio publico apparet quod ſoluta eſt quantitas in banno poſita, an poterit impune offendi. de qua vide

uide per Bal. Alex. & alios in d. §. ſi ita cui &
tunc uide cum ipſo Alex. quod ſi iuxta ban-
num eſt facta mentio de ſolutione, occidens
non iuuatur, quia non præſumitur ignoraſſe:
ſi autem non eſt facta mentio de ſolutione,
cum ſit, quod offendens probabiliter erret,
ex quo bannum eſt in figura banni, & pro-
babiliter poſſit ignorari ſolutio, licet inſtru-
mentum ſit in archiuio publico, uidetur ex-
cuſandus, niſi probetur de ſcientia, per Dyn.
Bart. & alios, quos ipſe allegat, & ita quoti-
die prædicatur. Tamen adhuc ſaluare potes
fallentiam ſupradictam, & iſtam ampliatio-
nem, iuxta concordiam in d. fallētia factam,
quam ſentit Deci. in conſi. 527. in fine. uerſ.
Poſtremo conſiderandū eſt, & ſi caſus occur
rat, uide d. conſi. & ad materiam multa cu-
mulat Maſcar. d. concl. 162. num. 12. & ſeq.

Ampliatur etiam concluſio, ut non ſolum
quis authoritate ſtatuti, ſed quod etiam au-
51 thoritate ꝓpria † poſſit capere, & occidere
bannitum, ut not. Alberi. in l. ſi ſeruus. C. de
ijs qui ad eccleſias cōfugiunt. & in l. nullus.
C. de Iudæis. & ita ſeruat conſuetudo, præſer
tim in Regno Neapolitano, per conſtit. Grā
dis. & conſtit. pœnam. ut dicit Afflic. in con-
ſtit. pacis cultum. nu. 35. & in ca. 1. in 9. not.
de pace iuram. firman. in uſib. feudorum.

Ampliatur ulterius. Dato etiam quod ſtatu
tum ſimpliciter dicat, bannitum offendi poſ-
52 ſe, licet non dicat, occidi: † nam occidi po-
teſt, ita Ioan. And. in addit. ad Specul. in tit.
de conſtitut. in ult. addit. in uerſ. Extat alia
quæſtio. ubi refert Martin. de Fano ita diſpu-
taſſe, ſequitur Bart. poſt Rayner. in l. 3. §. fi. ff.
de alim. & cibar. legat. Alber. in tract. ſtatut.
par. 1. q. 5. & 8. Nel. in tract. bannit. in 2. par.
2. temp. q. 7. uerſ. Examinatis quæſtionibus.
Paul. Caſtren. in l. binas ædes. ff. de ſeruitut. ur
ban. prædior. & in l. in ſuis. ubi Ale. Iaſ. & alij.
ff. de liber. & poſthum. Ang. in conſ. 67. inci.
Municipali lege. nu. 1. Marſil. late in l. unica.
C. de rap. virg. nu. 57. ubi dicit expreſſe. quod
ſtante ſtatuto, quod bannitus poſſit impune
offendi, poterit etiam impune occidi, quod
eſt plus.

Ampliatur fortius, etiam ſi bannitus de-
nuntiaſſet, & notificaſſet ei qui poſtea eum
53 occidit, cancellationem banni: † nam non
tenebatur credere ipſi bannito, ut per Bart.
& Iaſ. in l. nō ſolum. §. morte. ff. de noui oper.
nuntiat. Caſtren. in conſ. 32. ubi ampliat, etiā
ſi fuiſſet ab extraneo notificatum, quod ta-
men non procedit, quando bannitus oſten-
diſſet publicum inſtrumentum cancellatio-
nis, & gratiæ, ut per Carrer. in ſupracit. §. cir-
ca. nu. 209. ubi ponit effectum, quem ſaltem
operatur notificatio.

Ampliatur item iſta concluſio procedere
in occidente bannitum de uno libro cancel-
latum, & non de alijs, quando eſſet in aliquo
loco conſuetudo, quod banniti deſcriberen-
54 tur in pluribus libris; † nam iſto caſu eſt pe-
rinde ac ſi non fuiſſet cancellatus, ita not. di-
xit Ang. in l. fi. per illum tex. ff. de ijs quę in te
ſtamento delentur, & ibi Cuman. & in l. no-
ſtram. ubi Ang. C. de teſtam. quam doctrinā
latius firmat Alex. conſi. 280. alias. 65. inc. at
tenta. col. 1. & 2. & conſi. 301. alias. 77. incip.
Viſis. uol. 3. refert & ſequitur Marſ. ſing. 340.
col. mihi. 2. uerſ. quam concluſionem. ubi al-
legat Alex. & alios ita tenentes, ut ibi. & no-
uiſſime Maſcar. de prob. uolu. 1. conclu. 162.
num. 22.

Ampliatur ulterius in occidente bannitū,
non legitime de libro bannitorum cancella-
55 tum. Ratio eſt, nam † occidens bannitum nō
legitime cancellatum de banno, nō punitur,
perinde ac ſi offendiſſet, uel occidiſſet banni-
tum non cancelltum. ita dixit Bald. in c. 1. in
prin. in tit. hic finit. lex Conr. & in conſ. 208.
incip. coniungamus. col. 2. uol. 5. & in l. ſcri-
niarios. C. de teſtam. milit. Ioan. And. in c. ve
niens. de accuſat. in Nouel. & Nel. in tract. bā
nit. in 1. par. 3. temp. quæſt. 3. Capol. conſi.
crim. 7. incip. quidam fuit Paduæ condem-
56 natus. colu. 2. Ratio eſt: nam † paria ſunt ali-
quid non eſſe factum, uel factum minus legi
time. l. quoties. qui ſatiſd. cogant. l. 4. §. condē
natum. de re iud. l. nō putauit. §. non quæuis.
de contratab. & l. ſi non ſerui. de donat. int.
uir. & vxor. l. 1. §. & quidem non eſſe. ff. quod
cuiuſq. uniuer. c. inter corporalia. §. ſed neq;.
de transl. epiſc. l. 3. de fi. inſtru. c. qui ex timo-
re. de reg. iur. in ant. c. non præſtat. & c. quæ
contra ius. eo. tit. in 6. Sed ſi dictus condem-
natus non fuiſſet cancellatus, potuiſſet impu
ne occidi, ergo & quando non fuiſſet legiti-
me cancellatus, quia illa cancellatio habetur
pro non facta, & ita in terminis tenet Ioan.
And. in d. c. veniens. qui dicit, quod ſi banni-
tus eſt illegitime cancellatus de banno, po-
teſt impune occidi, ſicut ſi non eſſet cancella
57 tus. Item & alia ratio eſt, nam † contrariorū
eadem

eadem eſt diſciplina.l. 1. ff. de ijs qui ſunt ſui
uel ali. iur.l.etſi contra,ubi gl.de vulg.& pup.
concor.l.fi.§.fi.de lega.3.quod idem opera-
tur oppoſitum in oppoſito,quod propoſitũ
in propoſito.Deci.c.2.num.1.de conſt.in 2.
lect.exemplificat Oſaſ.deciſ.25.num.16.ſed
occidens non legitime bannitum non iuua-
tur ſtatuto permittente bãnitum impune oc-
cidi,ut ſupra dictum eſt in ſexta fallentia.Er-
go occidens non legitime cancellatum non
incidit in pœnam, ſed iuuatur dicto ſtatuto,
& iſta ratio ſumitur ex Cæpolla in d.conſi.7.
Et hanc ampliationẽ late proſequitur Hip-
pol.ſing.340.uerſ.hoc eſt uerum ſi debite,&
legitime.ubi etiam ponit,quando quis uidea
tur illegitime, & indebite cancellatus de ban
no, quando ſcilicet non apparet cauſa pro-
pter quam fuit cancellatus, vt per Bald. in c.
cum ſuper,in 6.colu. de re iudi. & alios quos
ibi allegat.Item pro hac ampliatione eſt &
alia ratio,quam facit Bal.in d.l.Labeo.§.fina.
ff.de pact.vbi dicit,† quod licet bannitus ſol-
58 uerit pœnam, tamen niſi ſit cancellatus de
banno,adhuc poterit impune offendi, quia
donec eſt ſcriptus inter bannitos,iſta appel-
latio,ſcilicet, Bannitus, ſemper ſibi ineſt. &
ſic durante iſto nomine appellatiuo,ſcilicet,
bannitus,ſemper durat effectus nominis.l.tu
telas,de capit.diminut.& ita reſpondit Alex.
conſi.114.num.5.in ſin.uol.1.vnde in l.tute-
las.C.de cap.dim.dat Bal. cautelam, ut facta
ſolutione bannitus curet condemnationem
e libris aboleri.idem dicit Alex.conſ.160.in
cip.Viſis narratis.uol.7.Iaſ.in l.ſi creditor.co
lumna 8.C.de fideic.& alij, quos in hanc ſen
tentiam refert Maſcar. de probat. uol. 1. cõ-
cluſ.162.nu.13.& 21.

Amplia ſimiliter,& fortius in bannito oc
59 cidente alium bannitum,nam† bannitus bã-
nitum impune occidere poteſt,vt per Bal. in
l.cum mulier.col.5.uer.ſtatuto cauetur.ff.ſol.
matrim.& ibi Alex.col.2.uerſ.item quod bã
60 nitus non audiretur.Et ratio eſt,nam† fauor
publicus eſt, ut bannitus bannitum occidat,
ut dicit Bal.ubi ſupra,poſt Bart.ſequitur Mar
ſil.in §.Aggredior.in pract.crimin.num.52.
uerſi.Redeundo.cum nu.ſeq.&hoc tenet Af
flic.in d.conſtitut.Pœnã eorum. not. 15.uer.
Sed pro intelligentia quæro. Felin. in c.cum
duobus.de ſenten.excommunic.Tamen, ul-
tra dicta ſupra in 9.Fallen.aduerte, quod iſta
ampliatio non ita ſimpliciter procedit, nam
61 † non omnis bannitus poteſt occidere ban-
nitum, ſed tantum bannitus pro leui poteſt
occidere bannitum pro graui delicto,& pro
æquali banno bannitum,non autem pro le-
uiori:immo aliquando occidens bannitum
pro graui,aliàs pro minori,punitur,quando
occidens eſt bannitus pro graui, ut ſeruatur
in Regno Neapolitano,iuxta conſtit. Termi
num uitæ,& late proſequitur ibi Afflic. & in
d.conſtit.pœnam eorum.not. 13.14.& ſeq.
62 ubi concludit,quod † foriudicatus non iuua
tur,ſi occidat bannitum, ſed tantum ſi occi-
dat alium foriudicatum,quia maior eſt pœ-
na foriudicati,quam banniti,vt ibi per eum.
&,vt ſupra dixi in dic.9.limitat. quotidie cir
ca hoc per Italiam fiunt proclamata, de oc-
cidendis bannitis, & in ipſis inſeruntur hu-
iuſmodi declarationes.

Ampliatur etiam concluſio in occidente
63 bannitum,licet iniuſte bannitum,nam † pro
pter banitum, etiam iniuſtum, occidens ex-
cuſatur.Dyn.in l.pen.ff.de adulter.Bart. poſt
Rayner.in l.1.§.ex hoc reſcripto. ff. de vent.
inſpicien. Cyn. in aut. ſi uxor. C. de repud.
Bal.in l.cum mulier.ff.ſol. matri.& in. l.eum,
C. de adulter.& in l.1.C.de pœn. & in l.1.C.
ſi a non compet.iud. & in l. 1. ff. ſolu. matri.
Bar.in l.2.§.hæc actio.ff.vi bon. rapt. Ang.in
l.quis ſit fugitiuus.§.item apud Labeonem.ff.
de ædil.edic.Bart.in l. ſiue vxor. ff. de donat.
int.vir.& vxor.& in l.3.§.ſi ſeruus. ff. de acq.
poſſeſ.ubi Paul.Alex.& Iaſ.Ioan.And.in Re-
gu. quod quis mandato. de reg. iur. in Mer.
curial. & in addition.ad Specul. in Rubr.
de ſolution.Corn.conſ.17.uol.1. Bar.in l.nõ
putauit.§.non quæuis.ff.contratab.Angel.in
tract.malef.in uer. Qui iudex ad probationẽ
ſuę inquiſitionis.Cæpo.conſ.7.Verum, quia
contrarium poſui ſupra in 6. fallen. ideo di-
ſtingue vt ibi,prout etiam ita diſtinguit Cæ-
pol.d.conſi.7.& Afflic.in d.conſtit. pœnam
eorum.d.not.13.cum duobus ſeq.ut ſcilicet,
occidens iniuſte bannitum excuſetur a pœ-
na ordinaria,& occidens non legitime ban-
nitum non excuſetur a pœna extraordina-
ria. Primus caſus eſt ampliationis, ſecundus
eſt ſupradictæ ſextæ fallentiæ, & vide ſupra
in fallentia 10.& 11.& vide Marſi.conſi.10.
incip.Caſus dubitationis.quod eſt totum in
materia.

Ampliatur item concluſio in occidente
64 delinquentem, licet nondum bannitũ, † ta-
men

men de proximo banniendum, ut per Iaſ.in
l.quamuis.C.de inof.teſtam. & in aut.ſi qua
mulier.C.de ſacroſa.eccleſ.col.6. Marſi. cōſ.
97.& in l.unica.C.de rap.virgin.nu.74.uerſ.
Adducit etiam.ubi allegat ita tenere Pau. de
Caſtro in l.3.§.ſi ſeruus.ff.de acq.poſſ. ſequi-
tur Carrer.in ſua pract.crimi.in d.§.circa.nu
mero 214.ubi corruptè allegatur Ioan. de
Arnono ſing.180.nam Ioan.de Arnono nō
fecit niſi centum ſingularia, ſed eſt ſing.80.
vbi dicit,Quod ſi inſtat tempus foriudicatio
nis, vel iam eſt lapſum, & ſolum reſtat quod
reus pronuntietur foriudicatus, ſi interim
occidatur,perinde eſt, ac ſi eſſet occiſus vnus
foriudicatus.& hoc ponit ad declarationem
ſæpe citatæ conſtitutionis, Pœnam eorum.
& dicit,quod hoc eſt tenendum in actu pra-
ctico ad materiam dictæ conſtitut. quia hic
caſus,dicit ipſe,poſſet quotidie occurrere in
facto.idem tenet Marſ.in ſing.106.incip.qui
de proximo. poſt med. verſi.& vide Domi-
num Felinum. Licet iſte Doctor de Arnono
ita dicat ex mente tantorum uirorum, non
uideo tamen quomodo iſta ampliatio poſ-
ſit ſubſiſtere, ſiue loquamur in bannito, ſiue
in foriudicato, ex rationibus infraſcriptis.
Et primò ex eo quod dicit Pet.Foller. in ſua
pract.crimin.in 1.par.2.partis.in uer.banniā
65 tur.nu.63.ubi no.ait,†Quod ſi ex forma prō
clamatis foriudicatus,ſeu bannitus non com
parens infra decem dies,poteſt occidi, non
poterit occidi in die decimo,ſed debet expe
ctari,quod labatur totum tempus dierum de
cem, ſecundum Aret.in tracta.maleſ.in uer.
qui iudex videns, quod inquiſiti non com-
parent.& ibi Foller.loquitur ſecundum pra-
cticam Regni, ubi exactiſſime attenditur iſtā
materia.Secundò, ex eo quod dicit And.de
Iſern.in conſtit.Regni,Humanitatem. quem
ſequitur Afflic.ſuper ead.conſtit.nu.45.uer.
66 iterum quæro,ubi dicunt,quod † ſi bannitus
iuxta conſuetudinem Regni comparent an-
te ſententiam foriudicationis, eſt dimitten-
dus fideiuſſoribus,donec cognoſcatur an fo
ueat bonum,vel malum ius.Quod etiam for
tificatur ex alio dicto Afflicti in conſt. Gran
dis.nu.1.li.2.ubi dicit,Quod ſi bannitus, qui
poſt annum finitum ex forma cōſtitutionis
debet foriudicari compareat infra annum,
poterit purgare contumaciam, & recupera-
bit bona, præter tertiam partem bonorum
mobilium,& audietur in defenſionibus ſuis.
immo,etiam ſi poſt annum,antequam foriu
dicetur,vult purgare contumaciam,& oſten
dere de ſua innocentia,audietur. Tertio,iſta
ampliatio uidetur falſa, per ea quæ not. po-
nit Afflic.ſuper Conſtit. clementię.in 2.lib.
nume. 16. verſicu.octauo quæro . ubi dicit,
67 † quod nullus priuatus a die banni intra an-
num poteſt offendere bannitum , immo nec
poſt annum ante ſentētiam foriudicationis,
quia nulla conſtitutio hoc dicit.Si tamen,di-
cit ibi And.de Iſern.in princ. ab aliquo capi
tenetur,poſt duos menſes à banno,& ſe de-
fendat,poteſt offendi: ergo, ſi non ſe defen-
dat, & ante bannum non poteſt offendi, vt
dicit Afflic.in d.Conſtit.Clementiæ. num.9.
uerſ. Quartò nota. vbi dicit, quod bannitus
poſt duos menſes à banno non poteſt offen-
di a quocunque, & qui eum offendit punitur
pœna à iure ſtatuta, ac ſi non bannitum of-
fendiſſet, & ſic infra dictum tempus iudica-
tur de bannito, ſicut de non bannito . Sed ſi
ſic,multo minus offendi poterit ante bannū,
& ita ſeruatur in Regno,& toto mundo: nā,
ſi contrarium diceretur, eſſet deſtruere om-
nia iura quæ reis fauendum dicūt, quæ odia
reſtringi,& fauores ampliari uolunt;Et quæ
bannitis per totam Italiam dant terminum
ſaltem decem dierum ad appellandum à die
lati banni,quæ hic inſerere vt vulgaria nolui.
Et per hæc ſit impoſitus finis huic Quæſtio-
ni,in qua non tango,quid in foro conſcien-
tiæ, quia relinquo Theologis & Summiſtis.
Hoc ſolum dicam, quo ad ius Canonicum.
Quod Bal.in l.1.col. 2.uerſ. & per prædicta.
68 C.ſi à non comper.iudi.dicit † quod iſta cō-
cluſio non habet locum de iure Canonico,
allegat Hoſtien.in c.fi. de conſuet. Quod di-
ctum non procedit ſine dubio , ſiue reſpicia-
mus ius canonicum quo ad exercitium tem-
porali. iuriſdictionis,per not.in c.pro huma
ni.de homic.in 6. ſiue quo ad conſcientiam:
nam,cum ſit fundatum ex iuſta cauſa , debet
etiam ſeruari in foro conſcientiæ , ut per gl.
in c.quæ in eccleſiarū. de conſt. & per Doct.
in c.1.eo.ti.& ſequitur Dec. in cap.dilecti.de
exception.num.42.Nel.in tract.bannit. in 2.
par.2.temp.q.11.ex mente Alberici de Roſ.
69 diſtinguit,† quod ſi ſolus zelus vindictæ , &
vtilitatis publicæ mouit aliquem ad occiden
dum bannitum,non tenetur in foro conſciē
tiæ:ſi autem hoc faceret ex liuore,& delecta
tione effundendi ſanguinem humanum, tūc
peccaret

peccaret mortaliter, ad quæ uide multa bona in Catechiſmo ſacri Concilij Tridentini, in expoſitione præcepti, Non occides. & ex noſtratibus, uide omnino Bald. in l. 6. C. ſi cõt. ius uel util. pub. num. 4.

QVAESTIO XXVII.

Præmium occidenti bannitum, an conſtitui poſsit.

SVMMARIVM.

1 *Occidenti bannitum præmium conſtitui poteſt.*
2 *Statutum poteſt dare præmium occidenti bannitum.*
3 *Statutum dans præmium occidenti bannitum debet laté interpretari.*
4 *Interpretatio lata fit quando agitur de publica vtilitate.*
5 *Præmium propoſitum a ſtatuto accuſanti delinquentem extenditur etiam ad denuntiantem, fauore vtilitatis publicæ.*
6 *Statutum pœnale fauore publico extendi debet.*
7 *Statuti uerba generalia fauore publico etiam inhabiles comprehendunt.*
8 *Mancus uel mutus quo caſu poſſint habere feudum.*
9 *Statutum, quod quilibet poſſit accuſare de homicidio, fauore publico comprahendit etiam inhabilem.*
10 *Forenſis quo caſu non obſtante ſtatuto, poſſit acquirere immobilia in aliquo territorio.*
11 *Lex, ſeu ſtatutum pœnale quando cenſeatur fauorabile, & extendatur.*
12 *Occidens bannitum uigore ſtatuti fauore publico emanati non peccat.*
13 *Statutum dans præmium occidenti bannitum, quod comprahendat etiam occidentem bannitum extra territorium bannientis, contrarium, nu. 14*
15 *Occidens bannitum in locis confæderatis bannienti conſequitur præmium ſtatuti.*
16 *Occidens bannitum extra territorium non poteſt puniri in loco a quo bannitus eſt.*
17 *Bannitus occidens alium bannitum conſequitur præmiũ ſtatuti.*
18 *Statutum dans præmium bannito occidenti ſocium bannitum, ualet.*
19 *Bannitus occidens bannitum, quo caſu puniatur.*

QVAERO Vigeſimo ſeptimo, An conſtitui poſſit præmium occidenti bannitum? quæſtio eſt vtilis, practicabilis, & quotidiana. & partem † affirmatiuam
1 * communiter teneri teſtatur Alex. in l. ſi plagij. de verb. oblig. & dicit communem Deci. conſi. 327. incip. Viſo caſu. col. 2. par. 3. & in c. quæ in eccleſiarum. num. 55. de conſtitut. verſ. & adde, quod occidenti talem bannitũ.
hanc ſententiam ſequitur Marſil. in ſua prac. in §. Aggredior. nu. 21. & num. 54. & hoc ſiue ab homine, ſiue a ſtatuto tale præmium conſtituatur. Quod ab homine præmium conſtitui poſſit occidenti bannitum, dictum eſt in præced. quæſt. in prima ampli. Quod
2 autem † a ſtatuto poſſit, patet paſſim ex ijs, quæ dicunt Doct. in hac materia: præſuppon ẽtes enim quod ſtatutum ualeat, per quod bannitus poſſit impune occidi, concludunt etiam communiter in c. 1. de conſtitu. & in l. omnes populi. de iuſt. & iure. quod poſſit da
3 re præmium occidenti, & tale † ſtatutum dãs præmium occidenti debet late interpretari, vt dicit Dec. in c. dilecti. de except. num. 38. uerſi. & tale ſtatutum, ubi remittit ad per ſe notata in conſi. 65. incip. pro tenui facultate.
4 num. 2. Ratio eſt: Nam † tale ſtatutum concedens præmium occidenti bannitos, reſpicit publicam vtilitatem, ideo late debet interpretari: quia quando agitur de publica vtilitate lata fit interpretatio, vt not. Bar. in l. 2. §. exercitum. ff. de ijs qui not. infam. & in l. quemadmodum. C. de agricol. & cenſi. lib. 11. Pau. de Caſtro conſi. 22. incip. viſo puncto. col. pen. ubi allegat l. 1. §. fina. C. de caduc. tollen. facit tex. in l. ſi quis in graui. §. ij quoque. ubi Bart. & Bal. ff. ad Syllanian. & prout in ſimili dicit Ioan. And. in addit. ad Speculat. tit. de denuntiatione. in prin. in glo. nuntiatores. ubi tenet
5 contra Guid. de Suzar. quod † præmium propoſitum a ſtatuto accuſanti delinquẽtem, fauore vtilitatis publicæ, extenditur etiam ad denuntiantem. Sequitur Angel. in l. diuus. de cuſto. reor. Roma. in d. §. ij quoque. & not. in c. 2. de accuſa. per Aret. & alios, & præſertim Felyn. col. 2. nu. 3. uerſi. ſed nota unum, & notant Bal. Alex. & alij in d. l. ſi filiusfamilias. ff. ſi cert. petat.
6 Quod autem † tale ſtatutum ſit fauore publico inductum, patet ex deductis in proxima præcedenti quæſt. & ex ijs quæ dicit Afflic. li. 1. conſt. Regni, ſuper conſtitut. Si quis aliquem. num. 18. ubi dicit, ſtatutum pœnale eſt in fauorem publicum, & ideo extendi debet. iur. per ipſum alleg. ibi. ſed ſi extendi debet, multo magis dicendum eſt, quod valeat ſi exprimit, hoc eſt, ſi præmium proponat, cum (vt ſupra dictum eſt) lata fieri debeat interpretatio fauore publico. Quod adeo ve-
7 rum eſt, ut † verba generalia ſtatuti non reſtringantur ad perſonas habiles, ſed immo

etiam

etiam inhabiles comprahendat fauore publico.l.3.§. utrum.uer.hic quoque.in fine. in uer.quod in communi utile eſt.ff.ad Syllani.

8 Vnde uidemus,quod † licet mãcus vel mutus,de iure communi non poſſit habere feudum,cap.1.an mutus uel aliter impeditus.in uſ.b.feud.Bal.in l.cui.de ędil.edic.& in l.quoties.C.de ſuis,& legit.Cacial.in tract.de feu. uerſ.nu.15.& Mart. Silim. in fini. tract.num. 205.ubi ponit rationem, vt ibi per eum : tamen ſi Rex mandet proclama, uel faciat cõſtitutionem, quod quicunque ceperit talem malefactorem habeat tale caſtrum in feudũ, & aliquis mancus uel mutus ceperit talem malefactorem,iſte admittetur ad feudum,ex prædicta conſideratione publici fauoris,qui eſt, quod malefactores capiantur, & ita ex mente Guliel.de Cun. & Ant. de Piſis, dicit Iaſon in d.l.ſi filiusfamilias.col.2.num.3.ver. iſtud notabiliter inducitur.

Item in ſimili dixit no.Bal.in Rubr.C. qui accuſ.non poſ.col.pen.verſi. quæro, ſtatutũ

9 dicit de homicidio. Quod † ſi eſt factum ſtatutum , quod quilibet poſſit accuſare de homicidio,quod licet alias inhabilis non poſſit accuſare,tamen fauore publ'ço hoc caſu etiam inhabilis admittetur ad accuſandum. & id alibi tenet idem Bald.in l.ita nobis puder.C.de adulter.

Corroboratur etiam hoc ex not. deciſ. Bar.in d.§.vtrum.per illum textum ubi dicit,

10 quod † ſi extet ſtatutum, quod forenſis non poſſit acquirere immobilia in territorio , & fiat proclama, quod quicunque ceperit talem malefactorem , habeat pro pręmio talẽ domum uel fundum,ſi forenſis capiat ipſum malefactorem,quod, non obſtante ſtatuto, habebit pręmium propoſitum,& ſic poſſidebit immobilia.& ſequitur Bal. ibi. & not.Saly c.in l.2.in 4.col.C.de noxal.Et pro hoc facit not.regula, quæ habet, quod vbicunque tractatur de fauore publico,& lex, uel ſtatutum imponit aliquam pœnam, licet regula ſit,quod quælibet lex pœnalis cenſeãt odio ſa,& reſtringi debeat,l.cum quidam.de libe.

11 & poſthum.tamen,quãdo † pœna imponitur fauore publico,ne delicta remaneant impunita, illa lex pœnalis, vel ſtatutum cenſetur mere fauorabile,& extenditur,ſicut ſi eſſet lex merè fauorabilis. iſtam regulam ponit Bart. in l. quemadmodum. circa mediũ. per glo.ibid.C.de agricol.& cenſi. lib.11.& Paul.de Caſtro in l.bona fides.ff. depoſi. qui tamen non allegat Bart. & eam etiam ponit Bart.in l.2.§.exercitium. ff.de infam.Bald.in l.non ſine.ad fin. ff. de bon.libert.aliàs.C.de bonis quæ liber.& expreſſe Rom.conſ.105. incip.viſo themate propoſito. igitur in propoſito, cum tale ſtatutum in fauorem publicum tendat,pręmium conſtituere poteſt occidenti bannitum,quia tale ſtatutum non eſt factum principaliter in fauorem, & beneficium occidentis bannitum , ſed in fauorem reipublicæ,ut in l.congruit.ff.de offi.præſid. & hoc etiam ponit,ad longum proſequitur, & firmat Marſi.in pract.crimi. §. aggredior, num.59. cum multis ſeq. ubi late ponit per multa exempla,quãdo ſtatutum, licet ſui natura odioſum,fauore publico extendatur,& iſta concluſio eſt ſine controuerſia.

Ampliatur iſta concluſio habere etiam lo

12 cum in foro conſcientiæ,† ita,vt bannitum occidens uigore talis ſtatuti non committat peccatum , ut dicit Alex. poſt alios in d.l.ſi plagij.in prin.ff.de uerb.obl. ubi allegat Alberi.ita concludentem in 4. part.ſtatu.q.19. & ſequitur Deci. in c. quæ in eccleſiarum. num.55.de conſti.quod tamen intellige iuxta ea quæ ſupradixi in præced.concluſ. in fi. quæ hic non repeto.

Ampliatur concluſio ſecũdo procedere,

13 ut ſtatutum † dans pręmium occidenti bannitum comprahendat etiam occidẽtem bãnitum extra iuriſdictionem ſeu territorium bannientis,ita not.dixit Bal.in conſ.397. in c'p.Præmittendum eſt,& in c.ex literis.in fi. de conſtitut.in uerſi. item extra territorium, & in l.accuſatio.C.quod met.cauſa.& ita ampliat Marſi.in pract.crimin.§.aggredior.numero 21.uerſi.item ſcias etiam. Sed aduerte Lector,quod iſta ampliatio in ſe non eſt vera, quia in cõtrarium eſt regula communis, per tex.in l.extra territorium.de iuriſd.omn. iud. ubi omnes Doct. communiter concludunt,quod ſi ſtatutum diſponat, quod ban-

14 nitus poſſit impune † occidi, tamen extra territorium non poſſet occidi,& talis occidens extra territorium non eſſet tutus ab homicidio propter tale ſtatutum.

Vnde ampliatio iſta habet locum in infra ſcriptis caſibus tantum,& Primò,quando lo

15 cus eſt confœderatus ſtatuentibus,nam † tale ſtatutum dabit præmium etiam occidenti extra ſuum territorium in locis confœderatis.

tis. ita ſingulariter dicit Bartol. in l. cunctos populos.in 8.q.prin.circa princ. C. de ſum. Trinit.ubi per hoc infert, quod ſtatutum Peruſij poteſt diſponere, quod delinquentes in Forliuio puniantur Peruſij. & alibi idem dicit Bart.in l.non dubito.per illum tex.ff.de captiuis.ſequitur Bal. in l. exequutorem,col. 12.C.de execut.rei iudica. & hoc eſt practicabile,nam ſæpe inter Principes fiunt confęderationes,& maxime in exterminium bannitorum.

16 Secundo habet locum ampliatio,ut † bãnitum occidens extra territorium nõ poſſit puniri in loco à quo occiſus bannitus fuit.ita dicit Bal.in d.l.cunctos populos. col. 8.uerſ. ſed hic quæritur,ſi bannitus.ubi dicit,quod quamuis bannitum ab vno territorio offendens in alio territorio, decapitari debeat,tamen ſi caperetur in loco ſtatuti, non poſſet per hoc puniri, quod illum bannitum extra territorium offenderit.ſequitur Nellus in tracta. bannit.in ſecũda par.ſecũ.tempor.q.57. vbi dicit,quod ita de facto ſeruatur,& eſt verum, & quotidie practicatur, & iſti ſunt caſus ampliationis,pro qua materia uide And. de Iſernia ſuper cõſtit.Regni,ſub tit.de bannit.& foriudic.

Ampliatur tert.ò concluſio ſecundum Marſil.in alleg.§.aggredior.nume.54.ut ſtatutum noſtrũ habeat locum in bãnito † oc-
17 cidente alium bannitum, vt & ipſe conſequatur præmium ſtatuti. allegat Roman. in l.3.§.utrum.ff.ad Senatus.Syl. & Bal. in ead. l.in §.hi quoque.& Bald.in l.1.in 2.col.C.de cond.ob turp.cauſ.& Angel. de Aret.in tracta.malef.in ver. quod fama publica.car.mihi.12.uerſ.quæro an bannitus capiens bannitum.& ibi Marſil.ad longum diſputat hũc caſum,vt ibi per eum. Aduerte quod Ange. in loco iam citato,qui eſt num.76. hunc intelligit,ſi ſtatutum dicat expreſſe, quod prę-mium detur etiam ſi eſſet de ſocijs criminis,
18 † ſi quia ſtatutũ ualet,& pœna remittitur. & allegat auct en. ſed nouo iure.C. de pœna iudic.qui male iudic.& Barto.in l.4.§.ſi tibi. ff. de condictio. ob turp. cauſ.Secus ſi dice-
19 ret, quicunque † occideret bannitum habeat tantum pręmium, nam tunc bannitus occidens bannitum punitur, vt in iam citato loco dicit Angel.iunc.add. Arimin. Et nota quod ita ſeruatur in practica. Fiunt enim quotidie bannimenta contra bannitos, in quibus proponitur pręmium bannito occidenti bãnitum, & etiam ſocium bannitum, ſecundum tamen formam traditam in præced.q.in 9.Fallen.& ita ſeruant Domini Veneti, & alij Principes, qui ſtatus ſuos pacificos uolunt.

QVAESTIO XXVIII.

Beneplacitum bannientis,an eius morte cenſeatur reuocatum, uel noua ſucceſſoris declaratio requiratur.

SVMMARIVM.

1 *Bannum an per mortem bannientis cenſeatur reuocatum,uel debuerit pręcedere expreſſa reuocatio,& noua ſucceſſoris declaratio requiratur.*
2 *Sententia æquiparatur ultimæ uoluntati.*
3 *Bãnum quod non intelligatur reuocatũ nec finitum morte iudicis bannientis.*
4 *Precarij conceſſio cenſetur facta donec per dominum reuocetur, & non inducitur per mortem concedentis.*
5 *Voluntas extinguitur per mortem.*
6 *Voluntatem reuocare, & uoluntatem ceſſare, ſunt diuerſa.*
7 *Delegatio durat,& non extinguitur morte delegantis.*
8 *Mandatum extinguitur morte, etiam ignorante mandatario.*
9 *Sententiæ,& verborum eius proprio ſignificatui ſtandũ eſt.*
10 *Verba,donec reuocauero,quid importent.*
11 *Verba ſententiæ quod debeant impropriari,quomodo intelligantur.*
12 *Pœnæ ut molliantur debet ſumi interpretatio contra proprium ſignificatum uerborum.*
13 *Delictorum punitio eſt fauorabilis,& extendenda.*
14 *Clauſula,donec duxero reuocandas, ſonat in actum poſitiuum, nouæ uoluntatis primæ commiſſionis reuocatiuum.*
15 *Clauſula, pono te ad bannum donec reuocauero, ſonat in actum poſitiuum nouæ uoluntatis,& reuocatiuum primæ.*
16 *Clauſula,donec uel quoad noluero,ſonat in actum perſeuerantiæ primæ uoluntatis.*
17 *Clauſula, quouſque aliud duxerimus ſuper hoc ordinandum,non expirat per mortem concedentis.*
18 *Clauſula,ad noſtrum beneplacitum,quid operetur.*

QVAERO Vigeſimo octauo de vtili, practicabili, & quotidiana quæſtione, An ſcilicet bãnum iudicis alicui indictum, dũ nec iudex ipſum reuocauerit, morte iudicis cenſeatur reuocatum, & finitum; Exempli gratia. Iudex in ſententia contra aliquem lata dicit, Pono te ad confinia,

vel

vel bannito te donec, & quouſque reuocaue
1 ro. Moritur iudex, quæritur. † an bānum per
mortem cenſeatur reuocatum, vel debuerit
præcedere expreſſa reuocatio, & noua ſuc-
ceſſoris declaratio requiratur? Bar. in l. cente
ſimis. §. ſi ita ſtipulatus. ff. de verb. obl. aſſumē
do longiorem interpretationem cōtra pro-
priam ſignificationem verborū, tenet, quod
per mortem iudicis bannientis bannum fi-
niatur, per l. uxorem. §. penul. ff. de leg. 3. ubi
tex. dicit. Scæuola reſpōdit; Cum hæres ſcri-
ptus rogatus eſſet, cum volet, alij reſtituere
hæreditatem, interim non eſt compellēdus
ad fideicommiſſum Claudius, poſt mortem
vtique creditur datum per quem ret. Bar. te-
net, quod iudex intelligitur bannire donec
2 ipſe vixerit, niſi reuocet, æquiparando † ſen-
tentiam vltimæ voluntati, l. non eſt mirum.
ff. de pignorat. act. l. ſi ita fuerit liberatus. in
fine. ff. de manumiſſ. teſtam. idem tenet ſimpli
citer Bal. in l. poſt dotem. col. pen. & ibi An-
gel. ff. ſolu. matrimon. ubi dicit Bald. quod ſi
legatus de latere ponit aliquem ad confinia,
quamdiu reuocauerit, & moritur, confinia
morte eius intelliguntur reuocata. refert Ale
xan. in d. l. poſt dotem. nu. 10. uerſ. Ex prædi
ctis infert hic Bald. ſolu. matrim.
Contrariam ſententiam, & ſic cōtra Bart
3 & ſequaces; quod ſcilicet morte iudicis bā
nientis tale bannum non intelligatur reuoca
tum, nec finitum, tenent, Angel. Comenſ. &
Alex. in d. §. ſi ita ſtipulatus. & Bal. in l. fi. in 6.
quæſt. C. de contrahen. empt. & ibi Saly. in
10. q. & alibi Bal. in §. hæc autē tria. in proœmi
ff. & Iaſ. in d. §. ſi ita ſtipulatus. nu. 14. & hanc
* opinionem contra Barto. dicit communem
Alex. in d. §. ſi ita ſtipulatus. in ultimis uerbis.
& in d. l. poſt dotem. d. num. 10. uerſ. ſed ſal-
ua pace ſua. vbi reprehendit Imol. ibi dicen-
tem; quod contra Bal. ibi; tenuit Bart. in d. §.
ſi ita ſtipulatus. & dicit, ſed ſalua pace ſua Bar
tol. in d. §. ſi ita. tenet idem quod Bald. hic. fa-
teor tamen, quod opinio Bart. & Bal. hic ma-
gis communiter dānatur per Doctores ibi,
& per Bal. in §. hæc autē tria. in proœm. Di-
geſt. & ſic ex Baldo conuincit Baldum, & ſe
remittit ad notata per ſe in d. §. ſi ita ſtipula-
tus. Et pro iſta opinione contra Bar. quæ vt
iam dixi, eſt communis, ſtringit, ſecundum
Alex. iſta ratio. Quia † conceſſio precarij in-
telligitur facta donec per dominum reuoce
tur, l. 1. in prin. ff. de precar. & tamē per mor
tem concedentis non inducitur precarij re-
uocatio. l. quæſitum, §. 1. & l. cum precario.
§. 1. ff. eo. tit. Iaſ. in d. §. ſi ita ſtipulatus. d. num.
14. uerſ. ſed aduerte. dicit quod hoc fuit di-
ctum Bar. ibi; & quod Bart. reſpondit, quod
illa iura loquuntur in contractibus. at in caſu
de quo agitur eſt ſermo de ſententia, quæ
æquiparatur ultimæ uoluntati, & non cōtra-
ctibus, & ſimpliciter tranſit.
Item pro communi contra Barto. facit, 8
5 quia † licet per mortem extinguatur uolun-
tas. l. 4. ff. locati. cap. ſi gratioſe. de reſcr. in 6.
Paul. de Caſt. in l. Lucius. de donat. Abb. in c.
ult. de procur. tamen non inducitur reuoca-
6 tio, quia † aliud eſt reuocare, quod requirit
contrariam uoluntatem primæ, aliud eſt vo-
luntatem ceſſare. Vnde, ſi aliquis delegauerit
cauſam, donec duxerit reuocandam, eo mor-
tuo non intelligitur reuocata, c. ſi delegatus.
de offi. deleg. in 6. & ita in ſpecie tenet ipſe
met Bar. in l. more. in vlt. col. ff. de iuriſd. om.
iud. & licet hoc ſit argumentum Bart. tamen
in caſu de quo hic agitur, ipſe Barto. in d. §. ſi
ita ſtipulatus illud impugnat, dicens, quod
7 in caſu c. ſi delegatus. delegatio † morte dele
gantis non expirat, quia ibi eſt benignior in
terpretatio in delegatio. durat, & morte de-
legantis non extinguatur, ut etiam in caſu
quem ibi ponit Bal. in uer. morte. per gloſ. in
eod. quæ format quæſtionem ſoluit, & eligit.
ſed in caſu cōcluſionis propoſitæ benignior
eſt interpretatio, quod bannum morte ex-
tinguatur, vt dicit illa gloſ. ſic. Quid ſi delega
tus uſque ad ſuæ uoluntatis beneplacitū ſub-
delegauerit. uidetur prima facie per decreta-
lem ſupra de reſcri. ſi gratioſe. quod illo mor
tuo expiret iuriſdictio. contrarium videtur
per hanc decretalem, ad hoc. c. maiores. de
baptiſ. l. ambiguitatem. C. de uſufruc. nec ob
ſtat illa decretalis, quæ in odioſis, & reſtrin-
gendis loquitur; hic autem fauorabile puto.
& gl. affert rationem fauoris, dicens, melius
eſt enim hunc iudicem procedere, quam no
uo & incognito cauſam delegare, l. prætor.
§. ult. ff. de uacat. muner. arg. 19. quæſt. 3. mo-
naſterijs. & de renunt. c. 1. & ſic potius ex di-
cta gl. uidetur opinio Bar. fundata.
Nihilominus communis adhuc eſt con-
tra Bar. cuius Bart. opinio licet videatur æqua,
tamen communis eſt uerior, ut eadem met
gloſſa in uer. morte. in fi. dicit. & licet hoc ui-
deatur æquum, primum tamen videtur ve-
rius.

rius,per l.4.ff.locati. quam etiam ſupra addu
xi in ſecundo fundamento contra Bart.Iaſ.
in d.§.ſi ita ſtipulatus.col.pen. in prin.addu-
cit contra Bart.tex.in l.4.in prin.ff.de manu-
miſ.vind.& ſimpliciter cum allegatione trã-
ſit. Sed aduerte quod hoc obiectum non va
let,quia ibi eſt caſus ſpecialis, quod fauore li
bertatis mandatum non extinguatur morte,
vt not.Bart.ibi.& gloſ.in uer.fauore.quæ di-
8 cit.nam † regulariter mandatum aliàs morte
ſinitur.l.inter cauſas. ff. mand.l. mandatum.
C.eo.etiam ignorante mandatario, l.ſi pro-
cedente.& l.ſi mandaſſem.ff. mãd.l.eius qui.
§. quas uero,ff.ſi cert. petat. l. mandatum.C.
mandati.

Item pro communi contra Bartol. facit,
9 quia,cum † ſententia ſit ſtricti iuris,in dubio
debet ſtari proprio ſignificatui ſententiæ, &
verborum eius,ut no.in l. Iulianus uerum de
bitorem.ff.de cõd.ind.& in l.1.& 2.C.ſi plu-
res una ſenten.& eius uerba ſunt ſtricte intel
ligenda: nec debet habere intellectum ex la-
ta ſignificatione vocabili,licet habere poſſet,
ut per Abbat.in c.dilecto. in 2. not.per illum
tex.de uerb.ſignif.& in c.dilectus.num. 2.de
off.ordin.Cepo.in rubr.de uer.ſign.nu.15.1.
Iaſ.in l.centeſimis.§.fi.col.pen.ff. de uer.obl.
Rip.in l.2. nu.26.C.de eden. Curt.ſen.conſi.
74.col.fin.Curt.iun.conſ.153.nu.19.ubi plu
res citat.Olaſ.deciſ.63.nu.1. & 2. Quum igi-
tur in propoſita quæſtione noſtra adſint illa
10 verba,Donec reuocauero, † quę de propria
ſignificatione requirunt nouam volũtatem
primæ contrariam, & reuocatoriam ipſius;
ergo non ſufficit primam uoluntatem ceſſa-
re per mortem.

11 Et licet ad hoc argumentũ dici poſſet,† ꝙ
verba ſententiæ debent impropriari, vt per
Rom.conſi.126.incip.Conſiderato.& in cõ
ſilio 328.& late Felyn.in c. auditis. in princ.
de præſcrip. Reſpondetur illud eſſe uerum,
quando ſententia aliàs ualere non poſſet. gl.
ſingul.in l.& puto.ff.famil.erciſc. quam dicit
ad hoc ſing.Bal.in l.cum uirum.in ult.col.C.
de fideicom.in cap. fi. in ult. col. de tranſlat,
prælat.in c.contingit. de dolo & contum.&
in c.cum ſuper.in pen.col.de iudici. Sed in
caſu propoſitæ concluſionis,quomodocun
que intelligantur verba ſententiæ,ualet,& te
net, Et ſi diceretur ex mente Bar.in d.§.ſi ita
ſtipulatus.quod iſta benignior interpretatio
12 † quam tenet Bar. debet ſumi in pœnis con-
tra proprium ſignificatum uerborũ, ad hoc
ut pænæ molliantur, per l.ſi præſes.& l.inter
pretatione.ff. de pœn. Reſpondetur, quod
hoc poſſet procedere in dubijs, ut dicunt iu-
ra allegata per Bar.concluſio autem propo-
ſita loquitur in caſu claro;Condẽnans enim
dicit.Pono te ad confinia,uel bannio te,do-
nec reuocauero:nam per mortem non indu
citur reuocatio,ſed ceſſatio uoluntatis, ut ſu-
13 pra dictum eſt.Ad hoc facit, nam † quando
agitur de delictis puniendis,licet materia ui-
deatur pœnalis,non tamen eſt odioſa; imò
fauorabilis,& extendenda,non autẽ reſtrin-
genda,vt facit Bart. ſecundum cuius ſenten-
tiam, ſi bannum morte extingueretur ban-
nientis,delicta remanerent impunita: homi-
nes enim ſub hac ſpe ſcelera committerent,
& impuniti abirent, contra l.ita vulneratus.
ad l.Aquil.

Item pro communi contra Barto.faciunt
ea quæ dicunt Ioan.de Fantu. Paul.de Leaz.
& poſt eos Gemini.in d.c. ſi delegatus.colu.
14 pen.in ver.in fi.gl.ubi concordando † illum
tex.cum d. c. ſi gratioſe.de reſcr.eo.lib.dicit.
Aliquando clauſula ſonat in actum poſitiuũ
nouæ uoluntatis,ſicut eſt illa(donec duxero
reuocandas) quæ ſonat in actum poſitiuum
nouæ uoluntatis primæ commiſſionis reuo
catiuum,& tunc procedat iſte text.quia non
expirat morte ſuperueniente re nõ integra.
& ratio eſt,quia mors non inducit poſitionẽ
nouæ uoluntatis,in quem caſum erat limita-
ta extinctio actus; Aliquando ponitur actus
ſeu clauſula ſonans in actum perſeuerantiæ
antiquæ uolũtatis,& tunc,quia illa poſt mor
tem non durat,expirat commiſſio, & effe-
ctus limitatus per illam clauſulam,& ſic pro-
cedat c.ſi gratioſe.ſic in caſu propoſitę quæ-
15 ſtionis,cum † iſta clauſula (pono te ad ban-
num donec reuocauero)ſonet in actum poſi
tiuum nouæ uoluntatis,& reuocatiuum pri-
mæ,ideo non extinguitur bannum per mor
tem ſuperuenientem ; Si autem diceret, do-
16 nec,uel quoad uoluero,q̃a iſta † clauſula ſo-
nat in actum perſeuerantiæ primæ uolunta-
tis,ideo illa poſt mortem non durat, ſed per
mortem extinguitur,vt d. l. 4. ff. locati.& in
hoc caſu poteſt ſaluari Bar. opinio.

Et quia in practica in toto mundo ſerua-
tur ſupradicta communis opinio, ſine ulla
declaratione,aut limitatione,ideo non labo
ro ulterius in roborando ipſam, & funda-

mentum

mentum Barto.ſatis ſupra ſublatum eſt, dum
dixi, aliud eſſe reuocare & aliud voluntatem
ceſſare, de quibus multa per Iaſ. in d. §. ſi ita
ſtipulatus.verſ.extra gloſ. Bar. format quæ-
ſtionē, & Geminian.in d.c. ſi gratioſe. col.1.
uerſi.Pone quod Papa, continuando in ſe-
17 cun.col. ubi de illa clauſula, † quouſque ſu-
per hoc aliud duxerimus ordinādum, quod
non expiret per mortem Papæ conceden-
tis, per d.c. ſi delegatus.& alia ut per eum ibi.
item de clauſula, quouſque ueritate comper
ti duxerimus aliter prouidendum, quod &
ipſa non expiret per mortem, iuxta c. vene-
rabili.de offi.deleg.Item col.3.uerſic.& ſi di-
18 catur. ubi ponit de clauſula, † ad noſtrum
beneplacitum, quid operetur. & dicit, quod
beneplacitum poterit reuocari a ſucceſſore,
per reg.decet.de reg.iur.in ſex.& d.c. ſi dele-
gatus.2.reſpon.& hæc nota, quia practican-
tur ubique, maxime in urbe Roma, ubiut plu
rimum banniuntur homines ad beneplaci-
tum bannientis, & ſeruatur communis con-
cluſio ſuprapoſita.

QVAESTIO XXIX.

Sepultura an poſsit impediri a creditore defuncti, donec ſibi ſatiſfiat de ſuo credito.

SVMMARIVM.

1 *Sepultura non eſt impedienda, nec cadaueri debitoris neganda, pauper, diueſue ſit.*
2 *Creditores an poſſint petere ſibi ſatisfieri antequam defunctus tradatur ſepulturæ, ſeu poſſint petere cadauer loco debiti.*
3 *Creditor quo caſu poterit retineri facere inſepultum cadauer debitoris donec ſibi ſatisfiat.*
4 *Cadauer inſepultum detineri donec creditoribus ſatisfiat, inhumanum, & a charitate Chriſtiana alienum eſt.*
5 *Cadaueribus non eſt deneganda ſepultura.*
6 *Sepultura Iudæi, & corpus ſepultum vexari non debet.*
7 *Appellatio, ne cadauer debitoris ſepeliatur donec & c. non eſt recipienda.*
8 *Debitum licet liquidum non eſt aptum ad impediendam ſepulturam.*
9 *Cadaueri quo caſu ſepultura interdicatur.*
10 *Debitor ex ſententia pro delicto uel quaſi, ſi morte præuentus non ſatisfecit, non ob id relinquendus eſt inſepultus.*
11 *Vſurarij cadauer non poteſt probiberi quin ſepeliatur, ſaltem in loco profano, etiam quod vſuræ non ſint reſtitutæ.*
12 *Statutum, quod mortui non poſſint ſepeliri niſi prius ſatisfactum ſit aromatarijs, tanquam iniuſtū non ualet.*
13 *Caſus in quib. denegatur ſepultura eccleſiaſtica.remiſſiue.*

QVAERO vigeſimonono. T.
mortuo inſurgit C. creditor ip-
ſius, inſtatque ipſum non ſepeli
ri, ſed inſepultū detineri donec
ſibi ſatisfiat de ſuo credito. quid
* iuris. Et communis opinio, ab omniq; ſcho-
la paſſim recepta, eſt, quod cadauer debito-
ris non poſſit inſepultum detineri ad inſtan-
tiam creditorum donec ipſis de ſuis creditis
1 ſatisfiat.& ratio eſt, nam † ſepultura non eſt
impedienda, nec cadaueri debitoris negāda,
pauper diue ſue ſit.arg.tex.in Auth.ut defun.
ſeu fun.eor.& in l.cum ſit iniuſtum.C. de ſe-
pulc.uiol. ubi oēs Doct. hoc tenent. de quo
late per Bologn. ad l.omnes populi. nu. 53.
ff.de iuſt.& iu. Hanc quęſtionem ponit Rip.
in terminis, in tract.de peſte, de remed.præ-
ſeruat.cōtra peſtem.nu.101.ubi dicit, Quæ-
ro an creditores poſſint petere ſibi ſatisfieri
antequam defunctus tradatur ſepulturæ, ſeu
poſſit petere cadauer loco debiti? Breuiter
2 reſpondendū eſt, quod non, immo † talia pe
tentes olim pœna quinquaginta librarū au-
ri mulctabātur, hodie uero tertia pars bono-
rum ſuorum confiſcatur, caduntq; ab actio-
ne, & tantundem hęredibus defuncti eroga-
re tenentur, & infames efficiuntur, d.l. cū ſit
iuſtum.cum auth.ſeq.& hanc opinionem te
net etiam Boeri.deciſ.287.incip. Et in dicto
proceſſu.nu.2.& 3.

Contrarium aliqui tenuerunt, volentes ca
dauer inſepultum detineri donec æs alienū
ſolueretur, maxime quādo defunctus ex obli
gatione guarentigiæ ſoluere tenebatur, id vi
ribus inſtrumenti guarētigiati particulariter
tribuentes, vt fuerunt Ange.in d.Auth.ut de-
funct.ſeu fun.eor.in prin. col.1.uerſi.itē per
3 hanc legem.ubi dicit, quod † ſi ex forma ſta-
tuti inſtrumenta confeſſionata debent man-
dari exequutioni ad uoluntatem creditoris
habentis inſtrumentum confeſſionatum, q
hoc caſu, mortuo debitore ipſe creditor po-
terit eum authoritate iudicis facere retinere
corpus mortuū ſui debitoris, ne ſepeliatur,
quouſque de debito ſibi ſatisfiat, quod dictū
refert Fel.in c.ſicut Iudæi.col.1.poſt mediū.
de Iudæis.refert & ſequitur Marſil.ſuper l.fi.
ff.de quæſt.colu.antepen.in parui.nu. 64.&
alibi idem, & clarius in ſingul.199.incip.ex-
preſſum, & clarum eſt. per totum ſing.
4 Tamen eorum opinio eſt reprobanda, † &
tanquam inhumana, & a charitate Chriſtia-

na aliena nullo modo admittenda eſt, & ab
omnib. cõiter reprobatur, prout eam impro
bat Fel. in d.c. ſicut Iudæi. col. 1. nu. 2. uerſ. itẽ
nota ibi, corpora humana effodere. Guiliel.
Bened. in c. Raynut. de teſta. in uer. mortuo
itaque teſtatore. nu. 56. & ita ſemper in ma-
gna Curia Vicariæ iudicatũ fuiſſe teſtat̃ Grã.
deci. 82. incip. incidit ſermo inter fratres. vbi
concludit curiam illam ſemper reieciſſe cre-
ditores iſta petentes, ẽt ſi habeant inſtrumen
tum guarentigiatum. † cadauerib. n. non eſt
5 deneganda ſepultura, ca. in eccleſiaſtico. 13.
q. 2. & c. qui diuina. & hoc ius ſepulchri nec
diuino, nec naturali iure prohibetur, ut ſunt
exempla, Geneſ. c. 23. Tobiæ. 1. 2. & 12. Ec-
cleſiaſti. c. 7. & 38. & 2. Reg. c. 2. de iure autẽ
naturali apud oẽs gentes cõi patet in multis
exẽplis a ſcriptorib. ẽt ethnicis traditis, quæ
exacte colligit Couarr. lib. 2. uariar. reſol. c.
1. ſub nu. 10. uerſ. nam ſecundum naturam.

Ex quib. apparet concluſionem propoſi-
tam de æquitate eſſe veriorem, & cõiter ſer-
uari, licet doctrina Ang. poſſet procedere de
rigore iuris, vt dicit Felyn. in d.c. ſicut Iudæi.
ubi allegat Rot. Rom. in nouiſ. deciſ. 154. in-
cip. cum partes litigarent. & dicit, quod dictã
Rotę deciſionem ſequitur Domini. in c. non
ſolum. in fi. de appel. in 6. qui Dominic. non
citat allegatam a Felyno, ſed citat deciſ. 260.
in antiq. neuter tamen bene citat, nam nec
iſta nec illa faciunt ad cauſam, ſed eſt deciſio
301. quæ eſt prima ſub tit. de cauſa poſſeſſ. &
propriet. in antiq. & incipit, nota quod per
traditionem. in uer. item notat gl. Innoc. ubi
habetur, quod licet ſecundum Hoſt. in c. cũ
liberum. de ſepultur. rigor iuris ſit contra cõ-
cluſionem propoſitam, tamen ſemper Rota
tenuit contrariam de æquitate, & idẽ in alia
deciſ. 853. quę eſt ultima ſub tit. ut li. pendẽ.
in antiq. & incipit, cum partes litigarent. &
iſta eſt, quã corrupto numero allegauit Fel.
ubi deciſio in fine dicit, & hoc de æquitate,
de rigore iuris forte ſecus, per not. ibid. per
Hoſt. circa prin. Quum igitur habeamus cõ-
munem Doct. ſententiam, & Rotæ iudiciũ,
exploſo rigore, ita tenẽdum eſt, ut ſupra in
concluſione poſitum eſt.

Ampliatur iſta concluſio procedere ẽt in
6 cadauere Iudæi: Nam † eius ſepultura, & cor
pus ſepultum vexari non debet, vt dicit Fel.
in d.c. ſicut Iudæi. colu. 1. nu. 2. per tex. ibi, in
uerſi. corpora humana. qđ tã in Chriſtiano,
quàm in Iudæo, vendicat ſibi locum, non ob
ſtante ẽt appellatione creditoris, nã talis ap-
7 pellatio, † nc. ſ. cadauer debitoris ſepeliatur
donec &c. non eſt recipienda, ſecund. gl. &
Io. And. in c. ex parte. il 1. de ſepult. Arch. in
c. ſunt quorũ. uerſ. ſi quis ẽt auſus. 2. q. 6. quos
in hãc ſniam citat Bellenci. de char. ſub ſi. q.
55. nu. 5. quod eſt uerum, ut firmat Remig.
de Gonny in ſim. tracta. q. 68. nu. 5. & vt dicit
Speculat. in tit. de appel. §. in quib. uerſ. 8. ubi
hoc in ſpecie dicit, ex ea rõne, quia cadaue-
ris humatio res eſt nõ percipiens dilationẽ,
ergo ſuccedit lex fin. ff. de appel. recipien. ſe-
quũtur, Fel. ubi ſup. col. 2. ſub nu. 2. uerſ. vnde
dixit Speculator. Gram. deciſ. 82. col. 1. nu. 2.
Couar. ubi ſup. ſub nu. 10. in princ. uerſ. imò
creditoris appellatio. & ſecun. Gram. intẽtio
Specul. probatur in l. ſunt perſonæ. ibi, ne in
ſepulta corpora iacerent, in l. ſi quis ſepul-
chrum. in prin. & in l. ne corpora. ff. de relig.
& ſump. fun. & idem probatur in glo. quam
Doct. communiter tenent in c. ex parte. il 1.
de ſepultur. & l. fi. cũ auth. itẽ. C. de ſep. uiol.

Ampliatur etiam procedere iſta cõcluſio,
8 † ẽt ſi debitum ſit oĩno liquidũ, & ita ampliat
Couarru. ubi ſup. & adducit Panor. in d. c.
ex par. cõtra gl. in auth. ei qui. §. ſi quis aũt au
ſus. uer. defuncti, 2. q. 6. Sed aduertendum, ꝙ
Abb. hoc nõ dicit expreſſe, licet tacite innue
re uideat̃, dum ibi in fi. in uer. in gl. relatis di-
ſtinctionib. Io. And. & nonnullorũ aliorum
tollere uolentium contrariũ c. qua frõte. de
app. ubi impedit̃ ſepultura alicuius, niſi ſatiſ-
fiat creditorib. per hæredem. & ipſe diſtin-
9 guendo dicit, † quod aut deceſſit confeſſus re
cepta pœnitentia, aut non. Primo caſu dicit
ꝙ cadauer debet ſepeliri in cimiterio eccleſia
ſtico, licet expreſſe non mandauerit de deli-
cto ſatisfieri, uel contractib. nã vr̃ cõfitẽdo ta
cite innuiſſe hæredib. ut ſatisfaciant, ut ꝓbat̃
in c. lr̃is. il 1. de raptor. Secundo caſu ex toto
ſibi eſt interdicẽda eccleſiaſtica ſepultura, vt
iã dixit ſuper rubr. eiuſd. tit. de ſepultur. nu. 3.
& eſt gl. in c. 2. & in c. cum ad monaſterium.
de ſtatu regular. Et ſic Abb. in 1. membro vr̃
ſentire, quod licet debitum ſit liquidum ꝑ
confeſſionem defuncti, non tñ retardat̃ eius
ſepultura, quia præſumit̃ quod eius hæredes
ſatisfacturi ſint. Pro præmiſſis aũt, & pro de
claratione d.c. qua fronte. uide Pet. de Perus.
in tract. de Canon. Paroch. cap. 3. prin. nu. 9.
ubi multorum ſententias in hoc recenſet.

Ampliatur

Ampliatur ulterius concluſio procedere,
10 † etiam ſi mortuus teneretur ex ſententia ſa
tisfacere pro delicto uel quaſi,& morte præ-
uentus deceſſit,& ita poſt Anto.in d. cap.ex
parte.circa fin. limitat Felyn. in d. cap.licet,
de Iudæis.columna 2.ſub num.2.in fine.uer
ſiculo , & prædicta amplia. licet aliud dicat
Archid.2.quæſt.1.§. ſunt quorum. & ita ſer-
uat communis practica, quod nedum in ca-
ſibus ſupraſcriptis procedit,ſed etiam in vſu-
11 rario manifeſto,† cuius cadauer non poteſt
prohiberi quin ſepeliatur,etiam quod vſuræ
non ſint reſtitutæ.intellige tamen,quin ſepe
liatur in loco profano : ſecus in cimiterio
ſacro , in quo ſepeliri non poteſt antequam
vſuræ fuerint reſtitutæ,ita Felyn. in d.capit.
ſicut.ubi ſupra.Ripa in d.tract.de peſte,num.
102.& Grammat. d. deciſ. 82.nu.5.in quo
loco reſpondet etiam argumento contrario,
de authoritate Angeli , ut ibi per eum. quæ,
opinio nedum paſſim a Legiſtis, & Canoni-
* ſtis communiter recepta eſt,ſed etiam a Sum
miſtis,& eam tenet Angel. Clauaſ. in ſum,in
uerſ.ſepultura. num.34.uerſi.Vtrum prætex-
tu debiti ſepultura poſſit impediri;& Silueſ.
in ſum.in eod.uer.num.12.in uerſi.Duodeci
mo quæritur. Summa Tabiena in eod. uer.
uer.vigeſimo.& poſt omnes Summa Armil.
in eod.uer.num.23. uerſi. ſepultura non po-
teſt impediri.

Pro complemento tamen aduerte,quod
præmiſſa loquuntur in foro fori,ideſt in de-
bitis mundanis,etiam ſi fuiſſent debita a de-
functo contracta occaſione infirmitatis , vt
tenet Salic.in l.2.C.ubi & apud quem.ubi di
12 cit , non ualere † ſtatutum , quod corpora
mortuorum non poſsint ſepeliri niſi prius
ſatisfactum ſit aromatarijs , quia eſt euiden
ter iniuſtum,& contra l.fina.& auth. ibi po
ſitam. C. de ſepulc.uiola. refert & ſequitur
Ioan.Bologne.in repetit. l. omnes populi.ff.
de iuſt.& iure.nume.53.in fi.uerſi. item non
13 ualet.Secus † in foro poli,ſeu in debitis con
cernentibus animam. Nam in eo foro poli,
ſeu conſcientiæ multi dantur caſus in quibus
denegatur ſepultura eccleſiaſtica, maxime,
ut ait Sum.Ang.ubi ſupra,num.29. quæ po-
nit caſus duodecim in quibus quis priuatur
ſepultura,& totidem ponit Silueſ.ubi ſupra.
num.9.uerſ.Nono quæritur,& num. 10.po-
nit alios caſus quatuor,de quibus eſt dubiũ
an debeant tales ſepeliri in ſacro. ſequitur,
Summa Armil.ubi ſupra,nu. 18.quæ omnia
ſuis locis uideri poſſunt: ſunt enim libri , qui
communiter ab omnibus habentur. & vide
Royas,ſing. 180.ubi ponit caſum in Iudæis,
hæreticis , uel paganis. & citat concord. ut
ibi per eum.

QVAESTIO XXX.

Captura ad ſui validitatem, quæ requiſi-
ta habere debeat,& conuenientia vel
inconuenientia ex debita vel indebita
captura ſequantur.

SVMMARIVM.

1 *Indicia non requiruntur ad capturam , ſed qualis qualis informatio,*

2 *Captura, & carceratio perpetua quæ fit loco pœnæ propter delictum fieri non poteſt niſi plene conſtet de delicto.*

3 *Captura & carceratio ad cuſtodiam fieri poteſt,licet non plene liqueat de delicto.*

4 *Tortura non eſt habenda niſi in defectum probationum.*

5 *Captura,& carceratio quæ requiſita habere debeant.*

6 *Offenſorum potentum aſtutiam opprimendis pauperibus offenſis.*

7 *Capturam debet præcedere informatio,alias iudex præſumitur corruptus.*

8 *Captura eſt permiſſa in criminalibus , & ab eo poteſt inchoari indicijs non præcedentibus , licet non ſit capta informatio plena.*

9 *Iudex ante quam deueniat ad capturam,quid facere debeat.*

10 *Capturam quæ indicia præcedere debeant.*

11 *Captura quomodo concedatur in delicto pro quo uenit imponenda pœna pecuniaria.*

12 *Captura pro ſuſpitione fugæ quæ requiſita habere debeat.*

13 *Cauſæ cognitio cum legalibus obſeruationibus eſt neceſſaria in captura quæ ſit ad pœnam.*

14 *Carcer de iure canonico eſt ad pœnam.*

15 *Baiulus,in Regno,poteſt capere fures , & delinquentes donec mittat illos ad iuſtitiarium prouinciæ.*

16 *Carcer de iure ciuili eſt ad cuſtodiam,non ad pœnam.*

17 *Priuatus poteſt ſine pœna repertum in flagranti crimine detinere per uiginti horas , donec eum iudici præſentet.*

18 *Carcer aliquando eſt ad cuſtodiam de iure canonico.*

19 *Baiulis & birruarijs in ſtatu eccleſiaſtico datur in genere facultas capiendi delinquentes.*

20 *Delictum ſemper præſupponendum eſt, priuſquam de captura cogitetur.*

21 *Captura in confiſſum non cadit niſi conſtet de delicto.*

22 *Captum indebite e manibus curiæ eximens non tenetur nec ad intereſſe quo ad partem , nec ad pœnam quo ad iudicem.22.& 28.*

23 *Eximens captum e manibus curiæ uidetur contemnere iudicis poteſtatem.*

24 *Delegato non creditur niſi oſtenſis literis ſuæ commiſſionis.*

25 *Eximens captum e manibus curiæ non dicitur delinquere delicto punibili.*
26 *Ius nemo ſibi dicere debet.*
27 *Eximens condemnatum ad mortem uel condemnandum tenetur pœna mortis.*
29 *Carcerato indebite licet carcerarios occidere pro exeundo carceres, nec tenetur de occiſo.*
30 *Clericus poteſt indebite captum, carceratum, uel ad mortem condemnatum de facto eripere de manibus familiæ.*
31 *Carcerato iniuſte exeunti e carceribus, præſtito iuramento de redeundo, licitum eſt iuramentum uiolare; & cuſtodem fallere.*
32 *Eccleſia, caſu quo teneatur iudici dare delinquentem in eius gremio exiſtentem, debet prius illum aſſecurari facere de uita & membris.*
33 *Carceratus dimiſſus ad eccleſiam in die ſolemni pro miſſa audienda cum iuramento de redeundo, an teneatur redire.*
34 *Captus iuſte carcerem fugiendo peccat.*
35 *Eccleſia reos ſanguinis ad uitam reſeruat.*
36 *Iurans non tenetur ſeruare iuramentum, ubi ex hoc ſine cauſa iuſta ſe opponit periculo mortis.*
37 *Carceratus iuſte tenetur ad carceres redire, ſi ex illis exeat cum licentia iudicis uel cuſtodis, præſtito iuramento de redeundo.*
38 *Promiſſio alicui facta an & quando ſeruanda ſit.*
39 *Captura ſeu carceratio quando cognoſcatur iniuſta.*
40 *Captus extra territorium capientis debet dimitti, etiam ſi a principio inſequutio eſſet in territorio.*
41 *Principium an in delictis ſit attendendum, uel finis.*
42 *Officialis an poſſit in alieno territorio capere delinquentē quem in ſuo inſequi cepit.*
43 *Delinquens fugiens in alienum territorium fit ſubditus domino illius territorij.*
44 *Captus in alieno territorio debet dimitti, ſi illius territorij dominus requirat, amplia ut nu. 45.*
46 *Terminorum ubi eſt diuerſa ratio, & qualitas, quicquid eſt licitum in termino a quo, non eſt licitum in termino continuato.*
47 *Captura cœpta in uno territorio, & perfecta in alio, quando teneat uel non, & 50.*
48 *Marito licet capere adulterum etiam extra domum.*
49 *Statutum non extendit uires extra territorium.*
51 *Captura in alieno territorio ualere poteſt ex principum conuentione.*

QVAERO trigeſimo, quæ requirantur, ad hoc ut quis capi poſſit, & eius captura ualida ſit? quæſtio eſt utilis, practicabilis, & ab omnibus iudicibus obſeruanda, ne ſui proceſſus in hoc uel alio ſeculo rationem reddere teneantur, Bald. in lege, etſi certus, ad Syllanian. & in lege ſecunda. C. de ijs qui latron. dicit, quod
1 ad capturam † faciendam non requiruntur indicia, ſed qualiſqualis informatio, iſta eſt communis Doct. ſententia in capit. ſi clericus, de ſenten. excommunicat. in ſexto, ubi Gemini. in prima columna in uer. Quæro an indiſtincte clericus. Multa pulchra dicit, & pro dilutione obiectorum, uidelicet capit. primi uigeſima, quæſtio. ſecunda, & 27. q. 1. ſi homo, & capit. ſi cuſtos. pulchre diſtin-
2 guit, quod † aut loquimur de captura, & carceratione perpetua quæ fit loco pœnæ propter delictum, aut de captura & carceratione quæ fit ad cuſtodiam, & ait, quod primo caſu, & ſic in terminis illorum decretorum iſta captura ſeu carceratio fieri non poteſt, niſi primo plene conſtet de delicto. 2. quæſt. octaua. capit. ſolent cuncti. Secundo autem
3 † caſu captura, & carceratio fieri poſſunt, licet non plene liqueat de delicto. Iſta diſtinctio Geminiani licet uera ſit, eius tamen uerba non ſunt intelligenda ut iacent, ſed dum dicit, quod non poſſit uel poſſit deueniri ad capturam, niſi plene conſtet, uel etiam abſque eo quod plene conſtet de delicto, intelligendum eſt eo modo quo poteſt uel non poteſt conſtare de delicto in ſimilibus, quando agitur de captura, ut ſcilicet neceſſaria ſint uel non neceſſaria indicia; & hoc ipſemet ibi innuit etiam dum dicit. Alias ſi diceremus contrarium, nunquam poſſet poni clericus ad torturam pro delicto, ſi non poſſet capi antequam de delicto plene conſtet,
4 quia † tortura non eſt habenda niſi in defectum probationum, lege prima, §. item illud. ad Syllanian. & ibi Bal. nec tamen ex ijs omnibus declaratur quæſtio noſtra.

Vnde clarius quid in hac materia captu-
5 ræ † & carcerationis agendum ſit, docet Folleri. in ſua pract. crimina. in uerſi. ſtudeat Se orn. beneuiuen. moribus. numero quinquageſimo octauo: ubi docendo iudicem procedere, inquit. Nec ſit facilis ad capturam eorum qui deferuntur, ſed potius conetur ſummatim inueſtigare, an uera ſint quæ delata fuerint, & an factum ſe habuit prout in accuſatione dictum eſt, & an crimen ſit commiſſum, uel ſaltem ſit ſuſpicio fore commiſſum, ut docet Bald. in lege, quod euitandi. in fine. C. de condict. ob turp. cauſ. & Aretin. in lege, ſi quis poſt. columna ſecunda, ff. de teſtamen. Et huius dicti ipſe reddit ratio-
6 nem, ſubdens: ſolent † enim, ut plurimum, offenſores recurrere ad iudices, maxime cum ſunt potentes; & querelare offenſos, & eos in carceribus detrudi faciunt,

ciunt,& ſic cludunt curiam,& iudices, non abſque ignominia carceratorũ, qui ſic erũt in ore vulgi:ſtatim enim populares, & vulgus prorumpunt ad vulgare dictum, o bella giuſtitia,hanno hauuto le mazze,& le cepolle.Et quid ex tali non prębabita informatiõ ne ſequatur,ibidem ſubdit, dicens, Et id qđ per negligentiam euenit in non informando ſe ipſos iudices de prædictis, dicetur factum corruptione.Ex qua theorica, & pra-
7 ctica concluſiue habetur, quod † capturam debet pręcedere informatio, aliàs iudex pręſumitur corruptus feciſſe quicquid ſine præ habita informatione fecit. Aduerte tamen, quod iſta informatio, quo ad iſtum actum capturę,& carcerationis, non intelligitur de plena informatione (nam in criminalibus
8 † eſt permiſſa captura,& ab ea poteſt inchoari indicijs non præcedentibus) & licet non ſit capta informatio plena,ſecundum Bald. & Alex.in l.conſentaneum.C.quom.& quã. iud.& Bal.in l.2.C.de ijs qui latron. & Alex. in l.fi.ad legẽ Iul.peculat. Angel. in Auth.de defenſor.ciuit.§. audiant.uerſi.item dico.columna tertia.) ſed intelligitur de aliquali informatione ſummarie præhabita, & facta cum diligentia,vt dicit Brun.in tract.de indi. & tortu.quæſtio.9.par.2.nume. 5.ubi dicit,
9 † Quod antequam iudex deueniat ad capturam,debet eſſe præhabita informatio,& formata inquiſitio generalis, quo ad perſonas, quando non habetur certus delinquens, & ſpecialis quo ad delictum, & ita ipſe intelligit,quod dicit Bald. in l. conſentaneum. vbi vult quod in criminali poſſit incipi a captura,vt ſupra dictum eſt.& allegat c. ſi clericus, de ſenten.excommun. in ſex. de quo ſupra, etiam quod non præcedant indicia. Et demum ipſe Brun. relata opinione quorundã aſſerentium tum demum incipi poſſe a captura in criminalibus, quando delinquens reperitur in crimine,& timetur de eius fuga, & nõ aliter, vt habetur in Auth.ut nul.iud.§. ſi quis uerò compræhenſorum.collat.9.&in l. ait prætor. §.fina.ff.de ijs,quæ in fraud.cre
10 dit. diſtinguit, Quod † aut eſt delictum pro quo venit imponenda pœna corporalis,ſeu corporis afflictiua,aut eſt delictum pro quo uenit imponenda pœna pecuniaria. Primo caſu poteſt deueniri ad capturam præcedentibus tamen aliquibus indicijs, ne inquiſitio eſſet fruſtratoria quãtum ad excuſationem, & hoc eſt quod dicit Bald.in l.&'ſi certus.ad Syllanian.& in dicta lege,conſentaneum. & Salyc.in l.nullus.C.de exhib.re. Secundo caſu non poteſt deueniri ad capturam niſi præcedant aliqua indicia ſaltem leuia,& quæ ſufficiant ad inquiſitionem. Si autem præce-
11 dunt † aliqua indicia, tunc poteſt deueniri ad capturam ſolum in duobus caſibus,videlicet, quando quis eſt repertus in flagranti crimine,d.§.ſi quis uerò compræhenſorum. Item quando timetur de fuga. l. ait prætor. §.fina.ff.de ijs, quæ in fraud. credit. ſicut ibi dicitur in ciuili de ſuſpecto de fuga, ut poſſit
12 capi, in qua † tamen captura requiritur aliqualis cauſę cognitio,ſcilicet, quod conſtet de debito,& de ſuſpitione fugæ,ut etiam habetur per Angel. in l. nemo carcerem. C.de exactor.tribut.lib. 10. & hanc eſſe communem opinionem teſtatur Boſſius in ſuo opere criminali,tit.de captu.num.13.

Quæ concluſio,ut ſupra dictum eſt, loquitur in captura,& carceratione quæ fit ad cuſtodiam, ne ſcilicet iuſtitia eludatur per fugam rei, non autem in ea quæ fit ad pœ-
13 nam,nam † hoc caſu eſt neceſſaria cauſæ cognitio cum legalibus obſeruationibus, ut iam dixi, & de quo per Afflict.in commen. conſt.Regni libro tertio,Rubr.trigeſimatertia,ſuper conſt.Quiſquis.num.quarto,vbi dicit, quod carcer regulariter datur ad cuſtodiam,per l. aut facta.§.ſolet.ff.de pæn.quod & alibi ipſe plenius dixit,in dicta lege,nemo carcerem.quod tamen,vt ipſe ibi dicit, procedit de iure ciuili.ſecus autem de iure cano-
14 nico, quo iure † carcer eſt ad pœnam. cap. quamuis.de pœnis,in ſex.De iure verò ciuili ad cuſtodiam. dicto §. ſolent. ut & alibi ipſe Afflic.dicit in primo libro conſtit.Rubr.51. ſuper conſtit. Hi qui per inquiſitionem. numero 11.Hinc eſt,quod maxime ſecundum
15 practicam Regni,Baiulus † poteſt capere fures,& delinquentes, donec mittat illos ad iuſtitiarium prouincię, ut in primo lib.conſtit. Regni,Rubr.64.in conſtit.incip.Baiulus ſi furem.& in libro ſecundo,ſub Rubr.17.in conſtit.dilationes.in fine.& in Authẽ. de defenſ. ciuit.§. audient.ex ea ratione, quia carcer.
16 † de iure ciuili eſt ad cuſtodiam,non ad pœnam, ut notatur in l. ſi tamen. §.ei qui. ff.de ædili. edic. ubi habetur, quod vincula ſunt ad cuſtodiam,& non ad pœnam .clem. 1.de hæreti.

17 Quod tamen de baiulo dictum eſt,† intel-
lige de reperto in flagranti crimine, quo ca-
ſu & priuatus ſine pœna poteſt ſic repertum
delinquentem per uiginti horas detinere,
donec eum portet ad iudicem, vt not.in l.ca
pite quinto.ff.de adulter.& ibi Bart; Et quod
18 dixi, carcerem † de iure canonico eſſe ad
pœnam intellige, non ſemper, ſed aliquan-
do eſſe ad cuſtodiam, vt dicit glo.in d. capit.
quamuis.& Afflic.lib.1. conſtit. Rubr. 63.in
conſtit. incip. Baiuli locorum. ſub num. 14.
uerſ.quarta opinio eſt. & lib. 2. Rubr. 10.ſu-
per conſtit.Humanitate,ſub num.5 8. ver.vi-
geſimoquinto nota,& iſta practica etiam ſer-
19 uatur in ſtatu eccleſiaſtico,ubi † baiulis & bir
ruarijs datur in genere facultas capiendi de-
linquentes,& in multis alijs locis; ſecus ubi
non datur talis facultas, nam tunc captura
nunquam ualet,& tanquam a non habente
authoritatem facta eſſet nulla.

Omnibus tamen præmiſſis ſtantibus, ſem
20 per † præſupponendum eſt delictum, ante-
quam de captura cogitetur, ut & ſupra in
principio dictum eſt, Nam clara iuris regula
eſt quod in primis,& ante omnem perſonæ
inquiſitionem de delicto, & corpore delicti
iudici conſtare debet, nec enim prius perſo-
na delinquentis ſpectanda eſt, quam conſti-
terit delictum eſſe commiſſum,l.1.§.illud au-
tem.ff.ad Senatuſc.Syllani.l.1.C.ubi cau. fi.
ſcal.Bart.& Rom.in l.fin.ff.de quæſt.Hippol.
in l.ſi quis ne quæſtio.eod.tit. & conſi. 63.in
cauſa inquiſitionis.& conſ.5.uol.1. quod &
ante docuit Ang.in tract.malefi.in uer.fama
publica.num.108.& ibi Arimi.& num. 115.
& hoc paſſim tenuit idem Marſil.tam in con
ſilio quam in lecturis,ut conſ.8.num.1.conſ.
12.num.35.& 36.conſi.14.nu.13.conſi.18.
num.4.conſ.35.nu.2.conſ. 40.num.4.conſ.
46.num.1.conſi.48.num.7.conſi.49.nu. 10.
conſ.53.num.1.conſi.63.nu.2.conſi.64.nu.
40.conſ.76.num.1.par. 1.conſ.130.nu.2.&
14.conſilio 144.num.1.par.2.idem firmant,
Socin.iuni.cõſ.37.uol.2.Ioan.Mile.in pract.
crimi.car.7.num.54.& Ludoui.Cato in ſuo
conſi.incip. Deo gratias.quod eſt 99.in pri-
mo uol.conſil.criminal.diuerſor.Et ad hunc
effectũ,quid ſeruetur in pract.uide Boſ.in tit.
de del.c.in prin. Et regula iſta adeo uera eſt,
21 † vt ſi quis confiteatur ſe plures interfeciſſe,
& interfectos proieciſſe in mari, & iuxta litus
maris moraretur, & etiã alias eſſet malæ cõ-
ditionis & famæ, non tamen poteſt ſuper
hoc fieri fundamentum, nec ex hoc ad ca-
pturam deueniri, ſecundum Angel.in l. 1. &
in dicta lege, certum.C. de confeſ. Verum
quia facilius proceditur in uno delicto quã
in alio, ideo etiam iſta uera eſſe in furto, &
ſimilibus delictis occultis tenendum eſt ſine
ulla hæſitatione, ut late poſt omnes proſe-
quutus ſum in conſilio meo criminali, quod
incipit, in anno 1563. numero decimoter-
tio. uerſic. quod iudex nunquam. ubi multa
ad hoc propoſitum congeſſi, & per totum
conſilium.

22 Ex præmiſſis ſequitur, quod † eximens ca
ptum indebite è manibus curiæ non tenetur
nec ad intereſſe, quo ad partem, nec ad pœ-
nam, quo ad iudicem; nec incidit in pœnam
edicti, Ne quis eum qui in ius uocatus eſt vi
eximat, vt ff.eo.tit.in Rubr. Concluſio reſpe-
ctu partis probatur in l. 1. §. fina. cum lege
ſequen.ff.eo.qui tex. clari ſunt, nec indigent
inductione.eſtque communiter,& paſſim re
ceptum,ut dicit Marſil.ſing.137.incip.in iu-
re,& in l.1.ff.de quæſt. num.27.in fine. quo
ad ſecundam partem, reſpectu pœnæ a iudi-
23 ce infligẽdæ, quia eius † poteſtas ex tali actu
eximendi videtur contempta; Bartol. in §.
quod prætor.l.3.ff.eod.dubitat, tamen incli-
nat, quod nec ad pœnam teneatur. Angel.
uero in l.1.in prin.eod.titulo,& in d.§.quod
prætor, Romanuſque cum eo diſtinguũt &
conſtituunt differentiam inter iudicem dele-
gatum & ordinarium, Vt ſi captura iniuſte
fiat per delegatum, puta, ſi mandet aliquem
capi non oſtenſis literis delegationis, cum
24 ei non credatur; † niſi oſtendat literas ſuæ
commiſſionis, quod hoc caſu poſſit captus
è manibus capiẽtium ſine incurſu pœnæ exi
mi; Si autem fiat per ordinarium, cum de
eius iuriſdictione conſtet, captus non poteſt
eximi abſque eo, quod eximentes pœnam
incurrant, cum id de facto faciũt, niſi tamẽ,
ſecundum eos, talis captura eſſet notorie in-
iuſta,& allegat notata per Inn.in c.ſi quãdo.
de offi.deleg. Tamen Iaſ.in d.§.quod prætor
col.2.nu.11.uerſ.ult.quærit Bart. indiſtincte
tenet, quod tales eximentes captum iniuſte
non poſſint moleſtari, nec mulctari, ex quo
non deliquerunt, per tex.in d.l.j.§.fina. uerſ.
non deliquit.& ibi Bar.& poſt Bart. Fulg. &
Alex.ibid.& idem Fulg.in §. prætor ait.l.4.ff.
eod.tit.& iſta eſt communis opinio.

Aduerte

Aduerte tamen, quod Iaſon (ſalua reuerentia tanti viri) non bene dicit, dum ait, eximentem non incidere in pœnam ex eo, quia
25 non deliquit, † nam iſtud eſt contra gloſ. in d. uer. non deliquit. quæ dicit, non deliquit vt puniatur, deliquit tamē uterque. niſi dicamus Iaſonem dicere voluiſſe, ex eo quia non deliquit, id eſt, non deliquit delicto punibili, & ſic ſaluari poteſt.

Sed aduertendum, quod iſta concluſio
26 ſ io non eſt ita tuta, nam † nemo ſibi ius dicere debet, & ne hic reſcribamus dicta Doctorum, ideo in hoc quæſito remitto ad ipſos Doctor. & præcipue ad Iaſ. in dicta l. 1. ff. ne quis eum qui. ubi ponit in principio quinque modos ex quibus cognoſcitur executio iniuſta, & caſus ponit, quibus eximens captum excuſetur, vt ibi per eum.

27 Et iſtud dictum eſt adeo uerum, quod † licet alias eximens condemnatum ad mortē, vel etiam conuictum ſeu confeſſum, nondū tamen condemnatum de manibus familiæ teneatur pœna mortis, l. cuiuſque. ff. ad leg. Iul. Maieſt. & ibi Bar. & clarius in l. addictos. C. de epiſcop. audien. & ibi Bal. qui idem dicit in eo, qui uadit ad carcerem, & liberat captiuos per uim. quem ſequitur Marſ. in ſing. 173. incip. notiſſimum.

Tamen iſta non procedere lim tantur, qñ talis cōdemnatus, uel ductus ad ſupplicium, vel exiſtens in carceribus eſſet indebite con-
28 demnatus, uel carceratus: tunc † enim eximens eū non tenetur aliqua pœna, pro quo facit not. doctrina Innocen. in d. c. ſi quando. de offi. deleg. quam pro ſingulari refert, & ſequitur Bald. in d. l. addictos. col. 2. ubi dixit, quod ſi reus condemnatus appellat, vel eius amici uel affines pro eo, & iudex nō obſtante appellatione vult exequi ſententiam ſuam capitalem, quod poterit ipſi iudici reſiſti de facto, & id etiam in capto, & carcerato indebite, qui ſi eximatur e manibus curię, uel excarceretur, nullo modo poterit eximens puniri.

Quod nedum in eximente, & excarcerante uendicat ſibi locum, ſed etiam procedit in caſu, quo iniuſte captus non poſſit aliter
29 euadere niſi occidat cuſtodem, nam † eo caſu licitum eſt ſibi carcerarios occidere pro exeūdo carceres, nec tenetur de homicidio, ita not. dixit Paris de Puteo in tract. de ſind. car. mihi. 25. col. 3. & car. 81. in 4. col. per tex. in l. nihil. ff. de captiuis. & in l. capitaliū. §. ad ſtatuas. ff. de pœnis. gl. in c. ius gent. ū. 1. diſt. & l. 1. ff. de ijs qui ante ſent. ſibi mort. cōſciu. vbi habetur, quod cuique licet quomodolibet redimere ſanguinem ſuum, & allegat ēt gl. in clem. 2. in uer. uiolentam. de re iud. quę dicit, quod licitum eſt iniuſte carcerato rumpere iuramentum, quod fecit de redeundo ad carceres, & fallere cuſtodem, de quo latius dicam inferius.

Et id nedum in laico procedit, ut ſcilicet iniuſte captum poſſit abſque pœnæ incurſu eximere e manibus capientium, ſed etiam in
30 clerico: † vt ſi videat aliquē indebite captū, aut carceratum, uel condemnatum ad mortem, poſſit & ipſe eū de facto eripere de manibus familiæ, ita not. dicit Alberi. de Roſate in d. l. addictos. C. de epiſcop. audien. allegat c. ij, qui 14. q. 6. & Archidiac. in cap. cum homo. 24. q. 5. & idem dicit gl. in c. non inferenda. 23. q. 3.

31 Dum ſupra nu. 29. in fine dixi, † quod iniuſte carcerato exeunti e carceribus preſtito iuramento de redeundo licitum eſt iuramentum violare & cuſtodem fallere, nota, quod
* gloſſa ibi citata ab omnibus communiter tenetur, & eam tenet Cardin. ibi in uer. notorium. in 4. not. & in uer. cæterum. 2. not. Anchar. in reg. peccatum. & in reg. poſſeſſor. de reg. iur. quæſt. 3. hanc quæſtionem diſcurit ad partes; Ioan. And. in addi. Specul. in rubr. de iureiur. col. mihi. 3. in uerſi. formatur autē de illo. & tandē ex Tācredo diſtinguit, quod refert an captus detineatur iniuſte, uel iuſte, ut primo caſu non teneatur redire, ſecundo ſic. Et incidēter nota unum pulchrum, quod
32 ibi dicit Ioan. And. quod eccleſia, † caſu quo teneatur iudici dare deliquentem in eius gremio exiſtentem, debet prius facere, ut talis ſit aſſecuratus de uita & membris, quod nota perpetuo, & deberet ſeruari, licet non ſeruetur ob temporum cōditionem. Modo ad rem redeundo, dico, quod (ultra iam citatos) in eadem ſententia eſt Abbas in c. inter alia. in fi. de immu. eccleſiar. Vbi ponit quæſtionem de perſona a carceribus ſub iuramē
33 to dimiſſa † ad eccleſiam in die ſolemni pro miſſa audienda, cum iuramento de redeundo, an teneatur redire, ubi relata præcitata doctrina Io. And. nec non gloſſę in d. clem. 2. in d. uer. uiolentiam. quę dicit, quod per literam illius tex. videtur, quod ſi captiuus ad

pœnam, vel periculum mortis relaxatur iu-
ramento ſuo de redeundo ad carceres (certa
die) ſi mors erat iniurioſa, redire non teneat
aliàs tenet: dicit, declarando illam glo. quod
qñ imminet periculum mortis, & iniuſte ca-
ptus eſt, non tenetur redire: ſi autem non
imminet periculum mortis, tenetur ſatisfa-
cere iuramento, vel petenda eſt abſolutio, c.
ſi uero. cum ibi not. de iureiuran. Si autem
34 † erat iuſte captus tenetur redire, & peccat
fugiendo carcerem, & ad hoc allegat Bart.
in l. relegati. ff. de pœnis. & dicit de eccleſia
idem quod ſupra, ex Ioan. And. dictum eſt,
& fuit opinio & diſtinctio Bartol. Brixien. in
ſuis quæſt. dominical. quęſt. 37. incip. Carce
ratus quidam. vbi diſputata ſubtiliter quæ-
ſtione ad partes, ſoluendo dicit, quod ſi iniu
ſte detinebatur non tenetur redire, ſi uero iu
ſte ab eo qui habebat poteſtatem ipſum de-
tinendi, redire debet: verumtamen eccleſia
non debet eum reddere, nec debet extrahi
per uiolentiam de eccleſia, niſi prius fuerit
ad uitam, & ad membra ſeruatus; & allegat
d. c. inter alia. de immun. eccleſi. & ait idem
35 tenere Tācr. ex ea ratione, † quia eccleſia re
os ſanguinis ad uitam reſeruat, 23. q. 5. reos.
& capi. circumceliones. & cum prędictis te-
net Alberi. in l. fideli. C. de his qui ad eccleſ.
confug. Præpoſ. in c. ius gentium. nu. 10. di-
ſtin. 1. Abb. in ca. ſicut. il 3. de iureiuran. & in
c. ſi uero. num. 8. eod. tit. & in c. 1. de teſti. co-
gen. & ita deciſum extat Tholoſæ, ut per Au
frer. deciſ. 442. & ſequitur Curt. ſeni. in l. ad-
monendi. col. 69. ff. de iureiur. & ample Hip-
pol. in ſingul. 177. incip. Malitijs hominum.
col. 1. circa med. fol. paruo. verſ. Et dixit not.
Ioannes Andr. ubi ponit ſuprad. caſum, &
multa cumulat in materia ocurrendi mali-
tijs hominum.

Et iſta concluſio ueriſſima & receptiſſima
eſt in capto iniuſte, ut etiam iuramento non *
obſtante non teneatur ad carceres redire,
nec ob id quia non redit incurrit periuriū,
aut mendacium, ut in d. glo. per uiolentiam.
& alijs præcitatis locis. Et ratio eſt, quia
36 † iurans non tenetur ſeruare iuramentum,
ubi ex hoc ſine cauſa iuſta ſe opponit pericu
lo mortis, ſed iniuſte captus ſe opponit peri
culo ſine iuſta cauſa, ergo non tenetur ſerua-
re iuramentum, ut dicit tex. in c. ſi non liceat.
* 23. q. 5. & eſt communis opinio Abb. & alio
rum cum gloſ. in d. c. ſi verò. quam ſequitur
Ripa in Tract. de Peſte. §. 2. col. 1. Et nedum
hoc caſu iuramentum ſeruare non tenetur,
ſed etiam fugere tenetur, & ni fugiat eſt ſui
ipſius homicida, vt dicit S. Thom. 2. 2. q. 69.
art. 4. ad 2.

Et ſicut iſta concluſio, in capto iniuſte ue-
ra eſt, ita & alia in iuſte capto uera erit, ut
37 † ſcilicet teneatur ad carceres redire ſi ex il-
lis exeat cū licentia iudicis uel cuſtodis, præ
ſtito iuramento de redeundo, ut omnes præ
cit. Doct. dicunt in ſuprad. locis, quas cōclu-
ſiones late proſequitur tam ex mēte Legiſt.
quam Canoniſt. & Theolog. Couar. lib. 1.
uariar. reſol. c. 2. a num. 7. uſque in finem, vbi
multa not. dicit, quæ ibi uideri poſſunt, iun-
ctis his quæ ſcribit Iaſ. in l. conuentionum. ff.
38 de pact. ubi tractat, an & quādo † promiſſio
alicui facta ſeruāda ſit, vt ibi per eum, & alijs
traditis per eundem Couaru. lib. 2. uariar.
reſol. c. 20. ſub num. 13. uerſ. quod ſi quis exi
ſtens in carceribus.

39 Quando † autem captura ſeu carceratio
iniuſta cognoſcatur, vltra poſita per Iaſ. in
d. l. ff. ne quis eum qui. dignoſcitur tunc, quā
do non ſeruatur ordo iuris, ſecundum Ioan.
And. & Gemin. in c. dilecto. de ſent excom-
mun. in ſex. & Ang. in d. l. 1. & Aret. Inſtit. de
action. §. quadrupli. in 3. car. ſequitur Marſi.
in l. 1. ff. de quæſtion. in prin. num. 30.

Ad id quod ſupra tetigi de carcerato rū-
pente iuramentum præſtitum de redeundo
ad carceres, circa materiam frangentis car-
cerem, vide Menoch. in ſuo opere de arbi-
trar. iudic. fol. 290. & 291. Rom. conſi. 241.
lit. C, vbi concordantes habes ad ſaturitatē,
communiter habentur, videatis.

40 Sequitur etiam ex præmiſſis, quod † ca-
ptus extra territorium capientis debet dimit
ti, etiamſi a principio inſequutio eſſet in terri
torio, ſecundum Fely. in c. fin. col. 2. de foro
* comp. & eſt communis opinio, ſecundum
Barbat. conſi. 26. uol. 1. & Aret. in d. c. fi. col.
2. Ad huius dicti propoſitum illa quæſtio ca
41 deret; An † in delictis ſit attendendum prin-
cipium, uel finis, vt dici debeat, captum non
debere dimitti ſi principium eſſet licitū, aliàs
autem dimittendum fore, nam ita diſcurrūt
Barbat. in d. conſi. & alij ſupra citati, circa
quam nō inſiſto, ſed de ea alias ſuo loco ma-
gis proprio dicam. uideas tamen remiſſiue
Marſil. in ſua pract. crimin. §. ulterius. in prin.
ubi multos caſus congerit, in quibus princi-
pium

pium vel finis attendi debeat, vel non. poſt Ang.in tract.malef. in uer. in platea. nu. 9. iunc.addit.Arimin.ibi.

Quatenus autẽ ſpectat ad id vnde digreſſi ſumus, Bal.& Florian.de ſancto Pet.in l.ſicuti.§.Ariſto. ff. ſi ſeruit. uendic. ponunt iſtam
42 quæſtionem, videlicet † An ſi officialis vult capere malefactorem, quem in ſuo territorio perſequi cæpit, & malefactor fugiat in alienum territorium, & officialis ſuam continuando capturam ipſum inſequatur, an id ei liceat, & captura, quatenus ſequatur, ualeat, uel captus dimitti debeat? & arguunt talem inſequutionem, & ſequutam capturã nõ ualere, per d.§.Ariſto. ubi notat Pau. Caſtrẽ. non licere immittere in alienum. & ibi gl.in uer.facere licet, dicit, nota, in ſuo facit quod vult, quilibet, non in alieno, & allegat concor. vt in ea. & reiecta oppoſitione l.capite quinto.ff.de adulter. dicentis, marito licere adulterum è domo fugientem etiam extra domum capere, ipſe Bal.firmat poſitam opi
43 nionem negatiuam, ea ratione, nam † quam primum delinquens aufugiendo e territorio commiſſi delicti, ſe contulit in alienum, fit ſubditus domini illius territorij, & ſtatim dominus loci delicti commiſſi amittit iuriſdictionem, & priuatur poteſtate capiendi ipſum, ut in caſibus poſitis in d.§.Ariſto. Ratio rationis eſt, quia mutatio territorij inducit mutationem poteſtatis, arg.l.ſi dominium. ff.de fur. ubi habetur, quod ex noua contrectatione acquiritur nouũ dominium, & nouo domino noua competit actio. idem probatur in l.quid ſit fugitiuus. §. itẽ Celſus ſcribit.ff.de ædilit.edic.ubi tex.dicit.item Celſus ſcribit, placere eum quoque fugitiuum eſſe, qui eo ſe conferat unde eum dominus recuperare non poſſet, & ibi gloſ. exemplificat, & declarat, utputa ſi ſeruus in alienam fugiſſet ditionem: nam eum inde ſuus dominus recuperare non poſſet, & iſtam Bal. opinionem ſequitur Ang.Aretin.in tract.malef. ſuper uer.Quod fama publica, num.62.uerſ.6. quæritur an ſi officialis. ubi infert, quod qua-
44 tenus † inſequans caperet malefactorem in alieno territorio, iudex in cuius territorio captus eſt poteſt repetere talem captum, & allegare quod capi non potuerit, per d. §.item Celſus.& quod repeti poſſit, eſt tex. in c. ex parte.de verb.ſignif.il 1.ubi liquet, quod capitulum Carnotenſe excommunicauit quandam Comitiſſam, quia eius officiales nolebant reſtituere quendam latronem ab eis captum in territorio dicti capituli, & ita dicit Bart.in l.ſi cui.ff.de accuſat.

Immo plus, iſta concluſio adeo militat,
45 quod etiam, † ſi captus non repeteretur ab eo in cuius territorio captus eſt, non tamen poſſet capiens de eo facere executionem, ſed debet captum ſuæ priſtinæ libertati reſtituere, cum captura ſit nulla. Et licet Auguſt. de Arim.in addit.ad Ang.ſuper dicto verbo ſexto quæritur, improbet iſtam deciſionem, & ipſam falſam dicat, allegando Oldr.Ioan. And.Angel.& alios, ut ibi, quos etiam citat Marſil.in pract.crimin.in d. §. Vlterius.nu.5. uerſi. fateor tamẽ q̃ hæc regula. Tamen iſta concluſio eſt uera, vt dicit Apoſti. ad Arimi. ubi ſupra.in uer.falſa.ubi dicit, quod allegata per Arimin.contra Angel.procedunt vbi eſt eadem ratio, & congruitas terminorum.
46 † ſed ubi eſt diuerſa ratio, & qualitas terminorum, quicquid eſt licitum in termino à quo non eſt licitum in termino continuato. ita Bal.in l.ſi quis nõ dicam rapere. C.de epiſc. & cler. vnde ex diuerſis non infertur. vult dicere Apoſtillator, quod ĩ hac materia eſt di-
47 ſtinguendum; Aut territoria † inſequutionis inchoatæ, & capturæ factæ ſunt ſub diuerſis dominis diuiſas habentib.iuriſdictiones, aut ſub eodẽ domino, licet ſub diuerſis iudicib. dummodo eũdem dominum recognoſcãt, & quod primo caſu non eſt licita captura, etiam quod initium inſequutionis eſſet licitum, ratione diſtinctionis terminorum, & iuriſdictionis, & ita loquitur Ang.& concluſio propoſita, ſecundo caſu militant contraria, & ſic procedit dicta l. capite quinto. ubi licet
48 † marito capere adulterum etiam extra domum, quia inſequutio, & captura erant in eodem loco ſub eodem domino, & ſic durabat poteſtas retinendi. pro quo facit.ff. de adulter.l.quod ait lex. §. quod ait lex.& id quod tenet Salyc.in l. 2.C.de exhib.reis. Vnde dixit not.Bal.in d. l. ſi quis non dicam rapere.
49 quod ubicunque eſſet licitum † ex forma ſtatuti offendere aliquem deprehenſum in aliquo crimine & in domo, ſi ille deprehenſus fugiat de domo, poterit per totum territorium ſtatuentium impune offendi: ſed ſi deprehendens ſequatur deprehenſum in alienum territorium, non poterit illum offendere. ratio, nam ſtatutum non potuiſſet hoc

permit-

permittere, nec eſt uerisimile ita permiſiſſe,
& ita loquitur l. quid ſit fugitiuus. ſupra al-
legata. ex pręmiſſa ratione diuerſitatis termi
norum, territorij, & iuriſdictionis, quod &
Ioan. And. uoluit in addit. ad Specul. in ti. de
accuſat. §. fi. in tertia parte.

Pro qua communi opinione concluſiue
facit quod uoluit Bal. in conſi. 72. incip. qui-
50 dam ſubditus. ubi conſuluit † pro quodam
ſubdito Ducis Sabaudiæ, qui aliũ ſubditum
dictl Ducis interfecerat, & aufugerat in do-
minium Comitis Virtutũ, & ibi captus fue-
rat per ſubditos Ducis Sabaudiæ, ipſum inſe
quentes, & in dominium ubi delictum com-
miſerat reductus, & conſuluit, quod deberet
relaxari, quod & alibi ſæpe idem Bal. conſul
uit, ut in conſ. 318. incip. iſta captura peccat.
per tot. conſ. uolu. 4. & idem conſuluit Barb.
conſi. 26. uol. 1. de quo ſupra. & hæc de iure.
51 De conſuetudine autem, † vel ex Principum
conuentione aliud eſſe ſolet. nam ijs caſibus
ſolet concedi captura etiam in alieno terri-
torio, & præſertim ubi banniti uel ſtratores
viarum itinera viatoribus non tuta ſinunt, vt
fere communiter euenit ſtatui eccleſiaſtico
cum regno Neapolitano, & adiacentibus lo
cis, nam inter hos Principes hincinde datur
facultas perſequendi, & capiendi bannitos,
& delinquentes etiam iam reductos in alie-
num territorium. Eſt uerum quod limitatur
terminus, puta per viginti, vel triginta millia
ria, ut & nuper euenit inter ſummum Ponti-
ficem, & Proregem Aprutij in anno 1567.
in perſequutione bannitorum delinquẽtiũ,
& foriudicatorum hincinde, & inter alios
Principes huiuſmodi conuentiones fiunt.

QVAESTIO XXXI.

Caſuum fortuitorum in contractibus locationum apponi ſolitorum materia diſcutitur.

SVMMARIVM.

1, 2 Expreſſio vel ſpecificatio vnius caſus fortuiti, an faciat extendi uerba generalia, quibuſcunque, ad alios caſus fortuitos non ſpecificatos. 2

3 Renuntiatio caſuum fortuitorum, aliquibus expreſſis, ſequuta generali clauſula, valet,

4 Conductor gabellæ ſi ſuſcipiat in ſe periculum incurſionis hoſtium, & omne aliud periculum, quod ſub ijs verbis, & omne &c. comprehendatur caſus peſtis, & cuiuſlibet aduerſitatis.

5 Pactum, caſu uno expreſſo, & generalis ſubiecta clauſula, valet, & extenditur ad omnes caſus in conuentione nõ expreſſos. & 9.

6 Caſus fortuiti maiores expreſſo non comprehenduntur ſub clauſula generali.

7 Clauſula, quidam alij, & res alia, multitudo effrenata non includitur, nec perſonæ nec res maiores expreſſis.

8 Clauſula generalis non comprehendit caſum inſolitum nõ conſuetum euenire, & maiorem.

10 Similia quæ dicantur, iudicis arbitrio declaratur.

11 Suſcipiens in ſe periculum etiam omnium caſuum fortuitorum obligatur, licet caſus omnino extraneus, & inſolitus occurrat. & 12.

13 Commodatarius equi, an teneatur de equo occiſo ex ruina domus.

14 Tranſactio ſi dicatur, quod trahatur etiam ad incogitata, omnia etiam non præuiſa includuntur.

15 Caſus fortuitus qualis ſit. & 22

16 Caſus inſolitus quis ſit. & 17.

18 Caſus inauditus quis dicatur.

19 Caſus rariſſimus quis cenſeatur.

20 Tempus quadraginta annorum dicitur tempus longiſſimum.

21 Conductor ſi in contractu ſpecialiter, & expreſſe ſuſcepit in ſe periculum caſuum fortuitorum, an peſte adueniente teneatur ad penſionem pro tempore quo durauit.

23 Obligatio impoſſibilium non adſtringit obligatum.

24 Caſus fortuiti eueniunt contingenter, & non neceſſario.

25 Obligatio dependens a libera uoluntate obligantis ſe, eſt poſſibilis.

26 Peſtis eſt de ijs, quæ natura & iudicio humano tolli poſſe impoſſibile eſt.

27 Culpa quando ſit conſiderabilis.

28 Peſtis eſt bellum Dei, cui humanæ uires nequeunt reſiſtere.

29 Conditio impoſſibilis adiecta contractui vitiat ipſum.

30 Contractus ab initio ſiunt uoluntarij.

31 Voluntas dat legem contractui.

32 Conductor ſi generaliter in ſe ſuſcipiat periculum caſuum quorumlibet aduerſorum, aliquo non expreſſo, an peſte adueniente penſionem ſoluere teneatur.

33 Periculi appellatione de ſignificatione vocabuli includitur caſus fortuitus.

34 Conductor, qui ſuſcepit in ſe omne periculum, quod non ui deatur cenſeri ſuſcepiſſe periculum caſus fortuiti.

35 Culpa non conſideratur in caſu fortuito.

36 Suſcipiens in ſe periculum in genere, an teneatur etiam de caſu fortuito in caſibus in quibus teneretur de culpa leuiſſima.

37 Pacta debent operari.

38 Obligare ex pacto, quis poteſt ſe ad caſum fortuitum.

39 Promiſſio facta de alium non inquietando, ſub pœna, quomodo intelligatur.

40 Renuntians generaliter omnibus exceptionibus non intelligitur renuntiare exceptioni quæ prouenit ex facto aduerſarij.

41 Damnum, quod conductor patitur culpa locatoris ſibi ab ipſo reſarciri debet.

42 Conductori quo caſu a locatore ſit facienda remiſſio.

43 *Iniuriato ab aliquo occaſione alterius datur actio iniuriarum contra eum cuius cauſa fuit iniuriatus.*
44 *Obſes qui remanſit pro aliquo, poteſt repetere quicquid ſoluit pro illo.*
45 *Damnum paſſus pro repræſalijs communis, illud repetit ab ipſo communi.*
46 *Venditor gabellæ quid tacite promittere cenſeatur.*
47 *Gabellæ dominus tenetur remittere gabellario penſionem pro tempore impedito.*
48 *Suſcipiens in ſe omne periculum caſus fortuiti, an caſu eueniente teneatur, ſi locator, ſeu venditor poſſet caſum amouere, & nollet.*
49 *Periculum eueniens culpa aduerſarij, quod non includatur in ſuſceptione periculi, quomodo intelligatur.*
50 *Conductor, qui ſuſcepit in ſe caſum aduerſamque fortunam, non tenetur ſi occurrat caſus inſolitus, contrarium uide nu. 60*
51 *Dictum generale ad extraordinaria non refertur.*
52 *Suſcipiens in ſe periculum fuorum omnium, non intelligitur niſi de cogitabili ſuſcipere.*
53 *Obligatus ex pacto ad caſus fortuitos non tenetur de non ueriſimili & inſolito.*
54 *Statutum puniens proponentem imponi collectam, non includit caſum guerræ uel famis.*
55 *Datiarijs quo caſu ſit facienda remiſſio.*
56 *Statutum Paduæ, quod uilla teneatur ad damnum datū ex incendio, non habet locum ſi fulgur de cælo cadat, cuius ictu ſequatur incendium.*
57 *Conductor molendini, qui in ſe omnem caſum ſuſcepit, non tenetur ſi flumen mutauit alueum.*
58 *Conductori in re conducta qua frui non poteſt, facienda eſt remiſſio.*
59 *Emens frumentum ad credentiam pretio quo ualuerit de menſe Maij, non tenetur ad ſummam immoderatam, ſi eueniat cariſtia inſolita.*
61 *Caſus fortuitus poteſt dici inſolitus, & non præuiſus dupliciter.*
62 *Pactum quo quis ſuſcipit in ſe caſus fortuitos non extenditur ad caſus inſolitos in ſuperlatiuo gradu.*
63 *Laudo iurans non contrauenire ratione alicuius læſionis non præſumitur cogitaſſe de læſione enormiſſima.*
64 *Contrahentium mens quomodo cognoſcatur.*
65 *Arbitrio iudicis committitur utrum ſit ueriſimile id quod ex præcepto legis faciendum eſt ſecundum uerisſimilitudinem.*
66 *Conductor qui ſuſcepit in ſe caſum aduerſamque fortunam, non tenetur de inſolito.*
67 *Mandatis alicuius ſtare iurans non ob id tenetur ad mandatum graue, & inſolitum.*

QVAERO trigeſimo primo. Titius conduxit fundum Meuij, & Gabellam cōmunitatis, in quo conductione dictum eſt, quod non obſtante hoſtium incurſione, & alijs quibuſcunque teneatur penſio-
1 nem ſoluere, quæritur modò, An † expreſſio uel ſpecificatio unius huiuſmodi caſus fortuiti faciat extendi uerba generalia, quibuſcunque, ad alios caſus fortuitos non ſpecificatos? Et Alex. conſ. 3. incip. Viſo inſtrumento. col. 2. poſt med. uerſi. fortificantur prædicta, uol. 1. dicit communiter teneri affirmatiuam, quod ſcilicet uno caſu fortuito ſpecifi-
2 cato, verba † generalia inſtrumento appoſita extendantur ad alios caſus fortuitos non ſpecificatos, per not. glo. ſin l. ſed & ſi quis. §. quæſitū. ſuper uer. ſpecialiter. ff. ſi quis caut. per tex. ibi, qui poſita quæſtione, An ualeat renuntiatio caſuum fortuitorum, & concluſo, quod non; iuncto ſummario Alexan. ibi reſoluit, ita demum renuntiationem ualere, ſi aliqui caſus ſpecialiter expreſſi ſint. & iſta fuit opinio Ioannis, quam Bulgarus poſteū tenuit, dicens, quod ſi quædam ſpecificātur, ſufficit generalem ſubijci clauſulam, per tex. in Aucten. ut ſine prohib. debit. & credito. §. præterea igitur. collat. 7. & ſequitur glo. ſuper d. uer. ſpecialiter. uerſic. Bulgarus autem. Et hoc eſt ratione impoſſibilitatis exprimēdi omnes caſus fortuitos, ut dicit glo. ſeq. ſuper uer. expreſſe ſint. Faciunt ad hoc, no. per Doctor. in l. 1. ff. commod. & in c. 1. de commod. ubi magis communiter concluditur, quod ſufficit aliquem caſum fortuitum ſpecificare, quia tunc verba generalia operantur quo ad alios caſus non ſpecificatos, arg. c. qui ad agendum. de procurat. in ſex. §. ſed ſi aliquis. & ibi glo. in uer. Admittetur. dicit, nota pro illa opinione Bulgari, & aliorum
3 Doctorum legum, quod paciſcēs, † quod caſum fortuitum nō opponet, ſi aliquos caſus expreſſit, ſequuta generali clauſula tenet renuntiatio, & allegat glo. in d. §. quæſitum, & not. in cap. bona fides. de poſ. & ibi glo. ſuper uer. de culpa. circa med. uerſi. Caſus tamen fortuitus, de quo Alex. late in l. ſi extraneus. in princ. ff. de condic. ob cauſ. in l. ſi cum dotem. in prin. ff. ſol. matrim. & in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de liber. & poſthum. ubi late tractatur materia extenſionis unius caſus ad alium. & per Iaſ. late in d. §. quæſitum. col. ſexta. num. 30. & ſeq. Et apud Canon. in cap. propter ſterilitatem. de loca. & conduc. ubi eſt proprius locus huius materiæ, quæ ibi videri poteſt apud Abb. & alios.

Et iſtius concluſionis ſeu quæſtionis cognitio facit in practica pro occurrentib. quæ-
4 ſtionibus; ſi enim (ut & ſupra in principio dictum eſt) conductor gabellæ ſuſcipiat † in ſe periculum incurſionis hoſtiū, & omne aliud periculum

periculum, quod tunc ſub illis verbis gene-
ralibus(& omne aliud periculum) compræ-
hendatur caſus peſtis,& cuiuslibet aduerſita
tis,quod expreſſe tenuit Dyn.in regula, con
tractus.de regul.iur.in ſex.num.14. ubi dicit,
5 quod ſi quidam † caſus ſpecialiter exprimũ-
tur,& generalis ſubijcitur clauſula, valet pa-
ctum, & extenditur ad omnes caſus in con-
uentione non expeſſos.ſequuntur Bal. & Sa
ly.in l.1.C.commod.Ant.de Butrio,Imo.&
cõmuniter Canoniſtæ in c.1.ex.eo.tit.& iſtã
eſſe communẽ opinionem teſtatur Ripa in
tracta. de peſte.de priuil.contract. cau. peſt.
num.77.

Hoc autem, ſecundum Bart.in d.§. quæſi-
tum, intelligitur verum quantum ad caſus ſi-
miles caſui expreſſo, non autem quo ad ca-
6 ſus maiores, nam † caſus fortuiti maiores ex
preſſo non comprehenduntur ſub illa clau-
ſula generali,per tex.in ſimili,in ca. ſedes.de
7 reſcri.ubi habetur, quod per generalẽ † clau
ſulam(quidam alij, & res aliæ)multitudo ef-
frenata non includitur,nec perſonæ,nec res
maiores expreſſis,ſed pares,uel minores. ſe-
quuntur alij,per tex. in l. fina.§.cui dulcia.ff.
de uino trit.& ol.leg. & in clemen. non po-
teſt.de procurat.& per ea quæ tradit Bart.in
l.quæſitum.§.pen. ff.de fun. inſtruc. & Fely.
in d.c.ſedes.num.9. uerſi. clauſula generalis.
& idem tenuit Alexand. in conſi. 28. incip.
Viſis & accurate ponderatis. colum.3.nu.9.
uerſi.capio ſecundum dubium,uol.1.ubi po-
nit caſum in fortioribus terminis, ſcilicet,
8 Conductor † voluit periculum certorum ca
ſuum fortuitorum,quos ſpecificat, ad ſe per
tinere, & demum ſubiecit clauſulam genera
lem, quod uolebat teneri de omnibus alijs
caſibus qui imaginari poſſent.ex qua clauſu-
la generali conductor videretur obligatus
cum effectu ad omne periculum alterius cu-
iuſuis caſus fortuiti,tamen in ſequen.col.nu.
10. uerſ. ſed ijs non obſtantibus. concludit
ſub hac clauſula general non comprehen-
di caſum inſolitum non conſuetum euenire,
& maiorem. cum Barto. in d. §. quæſitum.ſi
quis caution.per l.fiſtulas. §. fina. de contra-
hen.empt.idem uoluit Bart.in l. Seio. §. me-
dico.per illum text. ff. de annu. legat. & hoc
etiam uoluit Bal.in l.falſus.in pen.colu.C.de
furt.ubi dicit, quod ſuſcipiẽs in ſe caſum for
tuitum, non videtur ſuſcipere caſum extra-
ordinarium,per d.l.fiſtulas.idem tenuit Ant.
de But.in c.1.de commod.Alex. conſi.108.
col.pe.uol.3.Bal.conſ.119.lib.1.Corn.conſ.
23.col.fi.uol.2.& conſi.12.col.2.uol.4.Affl.
decis.150.num.22.Ang.conſ.179.Iaſ.conſ.
107.inci.Attingam. nu.1.& 9.par.1.de quo
tamen inferius dicam.

Propoſita quæſtio multipliciter declara-
tur & exemplificatur à Felyno in d. c. ſedes.
de reſcr.quem videre poteris ad longum,&
ſimiliter iſta opinio cõmunis intelligitur eſ-
9 ſe uera † & procedere in fauorabilibus,ſecus
autem in odioſis, & in odioſis militat reſtri-
ctio.Bart.vt not.in d.clemen. non poteſt. de
procurat.& per Innocen.in d.c.ſedes. de re-
ſcrip.refert & ſequitur Angel.Clauaſ.in ſum
ma.in uer.caſus fortuitus.nu.4.uerſ. ſed quid
ſi aliqui caſus fuerunt enumerati. iunc. addi.
ibi.in uer.expreſſis.

Pro cognitione autem caſuum, quis ſcili-
cet dicatur caſus ſimilis caſui expreſſo, & quis
dicatur maior, uariæ fuerunt Doctorum ſen
tentiæ;Alexandro enim in d.cõſ.28.placuit
eum caſum dici maiorem,qui rarius contin-
git;Corneus uero conſ.128.col.2.li.2. tenet
quod caſus maior dicatur, qui periculoſior
reputatur.Ripa autem in d.tract.de peſte,lo-
co ſupracitato,num.78.& ſequen. opinatur
iſtud eſſe relinquendum arbitrio iudicis, ex
10 ea ratione,nam † quæ ſimilia dicantur,iudi-
cis arbitrio declaratur, ſecundum Inocen.
Hoſtien.& Panorm.in c.cauſam.il 2.de iudi.
Felyn.in cap.tranſlato.de conſtitut.& Cyn.
in l.non poteſt.de legibus.& hæc uerior, &
in praxi recepta.

Quid autem, ſi quis ſuſcipiat in ſe pericu-
lum etiam omnium caſuum fortuitorum,an
obligetur,licet caſus omnino extraneus, &
11 inſolitus occurrat? † & communis opinio
Doctor.in l.ſed & ſi quis,in §. quæſitum.ff.ſi
quis caut eſt quod ſic,contra Bart.ibi, ſecun
dum Deci.conſ.7.col.fi.uol.1.uerſi.quarto il
la opinio.ubi adducit ita contra Bart.tenere
Bald.Angel.Paul.de Caſtro,Roman. & Ale-
xan.in d.§.quæſitum.Saly.in l.licet.in ultima
quæſt.C.locati.Innocen.in capit.1. de com-
mod.Alexand.alibi in l.precia rerum.ad fin.
ad l.Falc.& in conſi. 100.inci. Alias de facto
conſultus,in fine, uolu.3.Corn. in conſi. 24.
libro ſecundo, contrarium tenuit, dicens,
12 quod † ſi occurrat caſus,de quo nullus quã
uis prudentiſſimus cogitaſſet, conductor nõ
tenetur,non obſtantibus uerbis pacto gene-
raliter

raliter appoſitis, & etiam quod promittens
ſuſceperit in ſe omnem caſum prohibitum,
alias fortuitum, tam præuiſum & cogitatum,
quam non præuiſum & nõ cogitatum, nam
illa uerba ſunt intelligenda de caſu non præ
uiſo & non cogitato à uiro prudenti, non
autem de caſu non præuiſo etiam a pruden-
13 tiſſimo. Cauſa exempli, Domus † minãs rui-
nam demum corruit, & interfecit equũ do-
mino domus commodatum, commodata-
rius agit, alius dicit non teneri, excipiendo
de caſu fortuito, uideretur exceptione excu
ſari, tamen quia diligẽtiſſimus reparaſſet do-
mum, vel ibi non habitaſſet, dicendum eſt
exceptione non iuuari: hic enim non dicitur
caſus fortuitus, ſecus ſi domus non minaba-
tur ruinam, ſed impetu tempeſtatis ualida
corruit, nam eo caſu ſibi non eſt imputan-
dum. & hoc eſt ſingulare dictum Panorm. in
c. 1. de commo. colu. 4. num. 15. uerſi. Pono
exemplum.

Ripa in tract. de peſte, Rubr. de priuil. con
tract. cauſa peſt. nu. 108. & ſequen. poſita cõ
traria ſententia Bart. in l. ſi de certa. C. de trã
ſact. & in l. eum Aquiliana. ff. eod. dicentis,
14 quod ſi dicatur in ſpecie, † quod tranſactio
trahatur etiam ad incogitata, tunc omnia & t
non præuiſa includuntur, concordando di-
cit, quod deciſio Bar. in d. l. eum Aquiliana.
recte intellecta probat diſtinctionem Cor-
neiinã inquantum Bart. ibi vult, quod com-
promiſſum uel tranſactio cũ clauſula, quod
etiã ad incogitata trahatur compræhendat
etiam ea de quibus nõ erat lis, talis deciſio
ſane debet intelligi, uidelicet de ijs de quibus
non erat lis de præſenti, poterat tamen pro-
babiliter moueri. non autem trahi debet ad
ea de quibus lis eſſe non poterat probabili-
ter, i. deſt ad ea quæ liquida erant, & deciſa,
Ratio, quia de illis etiam prudentiſſimus in
genere non cogitaſſet, & hoc eſt quod ante
Rip. ſcribit Iaſ. in l. 1. ff. de tranſact. ubi col. 2.
num. 5. uerſi. ſecundo & fortius. relata ſentẽ-
tia Bar. dicentis, in compromiſſo uenire ne-
dum incogitata, ſed etiam ea de quibus non
eſt lis, quando ſpecialis mentio fit, dicit, con
ſidera tamen illa verba Bart. an intellexerit,
de quibus non eſt lis, puta quia eſſent liqui-
da, uel quia de præſenti ſuper eis non litiga-
tur, & ſic circa intellectum doctrinę Bar. Iaſ.
& Ripa concurrunt.

Sed quia iſta materia paſſim occurrit, &
quotidiana eſt, ob id multa conſideranda
ſunt, & multi caſus ponẽdi, ex quibus clare
liquebit, quando, & qualis caſus veniat con-
ſiderandus in materia reſtauri. Primo igitur
conſiderandum eſt, quid ſit caſus fortuitus,
Quis dicatur caſus inſolitus, inauditus, & ra-
15 riſſimus. & breuitati conſulendo dicas, † ca-
ſum fortuitum eſſe inopinatæ rei euentum,
qui præuideri non poteſt, ut mors ſeruorum
ſine culpa, hoſtium ſeu pyratarum incurſus,
naufragium, incendium, fuga ſeruorum, qui
cuſtodiri non ſolent, & huiuſmodi de quib.
per tex. in l. in rebus commodatis. ff. cõmod.
in prin. per gloſ. & Panorm. in cap. 1. ext. de
commod. quas auctoritates ſequuntur Sum
ma Angel. in lit. C, in uer. caſus fortuitus, in
prin. Silues. in ſumma. in eo. uer. in prin. Sum
ma Armil. in eod. in prin. Bart. Iaſ. Rip. Abb.
in præcitatis locis, & omnes Doct. paſſim.
16 Caſus † autem inſolitus ſecundum Bar. in l.
Sæio. §. medico. ff. de annu. legat. dicitur qui
non ſolet ſemel euenire in mille annis, non
quod inſolitus dicatur, qui tantum eueniat
in mille annis, uel etiam non eueniat, ſed idẽ
eſt. quaſi dicat Bart. caſum dici inſolitum, qui
communiter non ſolet cõtingere, & ita Bar.
cum miſterio loquutum eſſe dicit Deci. in d.
conſi. 7. col. pen. num. 6. uerſ. nam dicit Bart.
& Alex. in conſ. 107. incip. perſpectis uerbis
inſtrumenti. col. fin. num. 19. uerſ. & licet qui
dam dicant. uol. 3. dicit Bar. loqui exemplifi-
catiue. & propterea illud exemplum non re-
ſtringere regulam. l. damni infecti. §. fin. ff. de
dam. inf. & cum Bart. ſentiunt, Iaſ. conſ. 107.
num. 9. Goz. conſ. 27. nu. 9. & 24. Alba conſ.
1. nu. 8. Fran. Bec. conſi. 82. nu. 13. Corn. au-
tem in conſi. 12. inci. licet diffuſe. col. 2. uol.
17 4. Caſum † inſolitum dicit eſſe eum, qui oc-
currit præter omnem ueriſimilitudinem, &
cogitationem prudẽtis uiri, licet forte a pru-
dentiſſimo, & diligẽtiſſimo præuideri, & ima
ginari potuiſſet, ut in caſu quem ponit ipſe
Corn. quod ſcilicet Florentini occiderint le-
gatum Cardinalem, vel quod Turca veni-
ret Romam. cuius conſilij mentionem feci
etiam ſupra in principio quæſtionis huius.
& ad cognitionem, quomodo uarie dicatur
caſus inſolitus, vide Bec. ubi ſup.
18 Caſus autem † inauditus dicitur ille, qui
vel nunquam occurrit, uel ſi aliquando oc-
currit, ita occurrit, ut nunquam aliàs occurre
rit i eo loco in quo auditur occurriſſe, & ob

id

id inauditus uocatur, ut dicit Ripa in d. tract. de peſte. Rubr. de priui. contract. cauſa peſtis num. 101. uerſ. Breuiter in hoc puncto, ubi exempla, & alia omnia ad materiam facientia diligens Lector reperiet, quæ hic nõ congero, cum ipſius Ripæ opera præ manibus
19 omnium ſint. Caſus antem † rariſſimus dicitur, qui rariſſime euenire ſolet, puta, ſi in centum annis tantum ſemel eueniat, ex mente Cornei conſ. 23. incip. Videtur. col. pen. li. 2. uel ſaltem qui ab annis quadraginta nõ euenit, cum & iſtud tempus ita rariſſimum ſit, ut quod in illo accidit rariſſime accidere dicatur, ut dicit Socin. conſ. 124. lib. quarto, cum
20 † tempus quadraginta annorum dicatur tẽpus longiſſimum, ut not. in Rubr. C. de præſcr. lon. tempo. & alibi in quamplurimis locis, quorum caſuum conſideratio ſoluit omnes quæſtiones occurrentes in contractibus apponi ſolitis vel nõ ſolitis, ubi tractatur de ipſorum contractuum interpretatione, vel de extenſione de uno caſu ad alium. Unde ſi
21 conductor † in contractu ſpecialiter, & expreſſe ſuſcepit in ſe periculum caſuum fortuitorum, an peſte adueniente teneatur ad penſionem, & affictus ſolutionem pro eo tempore quo peſtilentia durauit. Et cum peſtis connumeretur inter caſus fortuitos, vt inquiunt Bal. & Salyc. in l. quę fortuitus. C. de pignorat. actio. ex ea ratione, quia illi humana mens non poteſt obuiare. l. 1. §. ſi eo tempore. ff. de adminiſt. rer. ad ciuit. pertin. ibi, quia fortuitos caſus nullum hominum conſilium præuidere poteſt, ut & Nauar. dicit in ſuo Manuali confeſ. ſub præcepto, de non furando. ca. 17. ubi tractat de depoſitis. ubi caſum
22 † fortuitum illum dicit, qui ſine malitia, vel culpa alterius accidit, cui nec etiam diligentiſſimi prouidere poſſunt, exemplificãdo in bellis repentinis, latronum incurſionib. terræmotibus, pluuijs, grandine, fulgurib. & ſimilibus. Videretur ex præmiſſis conductorẽ non teneri, quia præcitatus text. in d. §. ſi eo tempore, dicit. procurator hoc nomine nihil præſtare debet, ratio eſt, nam ſi tempus peſtis caderet ſub ſuſceptione caſuum fortuitorum, conductor diceretur ad impoſſibi-
23 le ſe obligaſſe, quæ † impoſſibilium obligatio non adſtringit obligatũ. l. impoſſibilium. ff. de regul. iur. ubi late Deci. & Cagnol. habetur alibi in reg. nemo poteſt. de regu. iur. in 6. Bart. & Imo. late. l. 1. de cond. inſtit. Aret. in §. impoſſibilis. Inſtit. de hær. inſt. gl. & Doct. in d. reg. nemo poteſt. Rip. de priuil. cõtract. cau. peſt. col. 8. uerſ. quæro primo. ubi tamen ipſe contrarium aſſerit. & pro hoc dicit eſſe caſum deciſum, per tex. quem ſimpliciter allegat in l. ſi quis fundum. in prin. ff. locati. vbi dicit Iulianus. Si quis fundum locauerit ea lege, ut etiam ſi quid maius accidiſſet, hoc ei præſtaretur, puto ſtandum eſſe; & ibi gloſ. in uer. ei præſtaretur. dicit, valere pactum quo quis recipit in ſe fortuitum caſum, ut C. de negot. geſt. l. negotium. ff. de pact. l. iuriſgentium. §. ſi quis. alias, item ſi quis. & clarus tex. ff. locati. l. item quæritur. §. ſi gemma. ubi dicit Vlpian. locati actionem dari, ſi imperitia facientis, gemma ad inſculpendum data fracta ſit: ſed ſi uitio materiæ, puta, quia non bona erat, ſit fracta, non dari talem actionem. tamen, dicit ipſe, huic ſententiæ addendum eſt, niſi periculum quoque in ſe artifex receperit: tunc enim (etſi uitio materiæ id uenerit,) erit ex locato, actio. Et ſic ex illo tex. patet, quod qui recepit gemmam, ſciebat ipſam periculoſam, quia cognoſcebat materiam: nihilominus quia periculum a ſe cognitum in ſe ſuſcepit, tenetur de caſu eueniẽte. ſic etiam licet iſte conductor ſciret quid eſſet peſtis, quanta mala, & impedimenta afferat, tamẽ cum in ſe eam ſpecifice ſuſcipiat ad ſuum periculum, tenetur ad penſionem, non obſtante, quod ab exigendo fuerit ipſa ingruente impeditus.

Et ad argumentum Ripa dupliciter reſpõdet. Primo, quod regula. l. impoſſibiliũ, procedit in obligatione merè impoſſibili, caſus
24 † autem fortuiti eueniunt cõtingenter, & nõ neceſſario, ideo ſequitur quod aduerſus hos caſus poſſibilis eſt prouiſio, licet propter defectũ noſtræ cognitionis neſciamus occurrere, unde magis hic uerſatur difficultas, quã impoſſibilitas, ſecundum Salyc. in l. 1. in fine. C. commod. Secundo modo reſpondet argumentum continere fallaciam, nam nõ ualet argumentum, mens humana non poteſt præuidere caſus fortuitos, ergo homo non poteſt ſe obligare ad non allegandum
25 caſum fortuitum in ſui fauorem; nam † cum iſta obligatio dependeat a libera uoluntate obligãtis ſe, ab initio, eſt poſſibilis. l. ſed & ſi quis. §. quæſitum. ff. ſi quis caut.

Sed aduerte, quod ſolutiones Ripæ non tollunt objectum, & contraria opinio fortè

uerior

vèrior videtur, attenta diſtinctione impoſſi-
bilium poſita per gloſſam in l.nemo poteſt.
de regu.iur.in 6.ſuper uer.nemo poteſt.quæ
26 in fonte uideri poteſt.Peſtis † ènim eſt de ijs
quę natura,& iudicio humano tolli poſſe im
poſſibile eſt,& ideo non cadit obligatio. Et
tex.per Rip. allegatus non cadit in huiuſmo
di caſibus impoſſibilibus natura,ſed in caſib.
in quibus facilè poteſt cadere prouiſio ho-
minis,nimirum ſi promittens tènetur, cum
27 in illis † culpa ſit conſiderabilis, quæ in pe-
ſte nòn poteſt conſiderari, vt clare liquet in
omnibus exemplis poſitis in l.ſi quis fundū.
allegata a Ripa.ubi conductor tantum tene-
tur ſi ſua culpa caſus eueniat,puta ſi igne res
conducta ſua culpa combuſta ſit: ſi capræ a
latronibus,citra culpam, uel cum culpa con-
ductoris,abactæ ſint,& cætera,ut ibi. Idem
patet in glo.d.§.ſi gemma.ſuper uer. niſi pe-
riculum.ubi dicit glo.niſi periculum,ideſt ca
ſum fortuitum.ſic,inquit glo.exponitur ſup.
eod.l.ſi quis domum.§.ſi colonus.proprie ta
men dicetur periculum quando culpa con-
tinget,vt eo.tit.l.opus. Vel dic, hic periculū
proprie dici, ſi qualisqualis culpa interue-
niat,ut eo.tit.l.hæc diſtinctio, primo reſpon
ſo.& in l.opus.uerſi.quod uerò. Sed in caſu
peſtis non poteſt ulla homini tribui culpa,er
28 go nō tenetur. Nam † peſtis eſt bellum Dei,
cui humanę uires nequeunt reſiſtere, ſecun-
dum Bart.& ſcriben. in l. naturaliter. de vſu-
capion.ff.Butr.Panorm.& Fely.in c.ex tranſ
miſſa.extr.de præſcript.Butr.& Imo. in c.nō
liceat.eo.tit.ſequitur Rip.in prælud.ad tract.
de peſte.num.8. Quum igitur humanæ vires
nequeāt reſiſtere,igitur impoſſibilis eſt obli
29 gatio.vnde liquet, quod † impoſſibilis con-
ditio adiecta contractui vitiat ipſum contra-
ctum,ff.de action.& oblig.l.non ſolum.Inſt.
de inutil.ſtipulat.§.impoſſibilis.glo. in c.ne-
mo poteſt.de reg.iur.in 6. circa finem. uerſi.
eſt tamen in hoc differentia. igitur &c.

Tamen in caſu iſto opinio Ripæ præuale
re debet,per hanc rationem ultra ipſum: Nā
30 † contractus ab initio ſunt voluntarij, C.de
action.& oblig.l.ſicut.glo.in d.c.nemo po-
teſt. ſuper uer. obligari. igitur legem quam
quis contractui apponit ſeruare debet. ma-
xime cum contrahens, vt in poſito caſu, ſe
ipſum ſpecificando declaret,& obliget,& fa
31 cit conſtare de ſua uoluntate,† quæ dat legē
contractui,cap.contractus.de reg.iur.in ſex.
Deci.in l.impoſſibilium.in ſi.ff.eod.tit.igitur
nimirum ſi tenetur ratione ſpecificę obliga
tionis.

Quid autem ſit, ſi cōductor generaliter in
ſe ſuſcipiat periculum caſuum quorumlibet
32 aduerſorum,aliquo non expreſſo, an † pe-
ſtis caſu eueniente teneatur ſoluere penſio-
nem.in hoc paſſu varij, & contrarij fuerunt
Doctores, aſſerentibus aliquibus conducto-
rem teneri,vt fuerunt glo. in l. quę fortuitis.
C.de pignorat.act.Bar.Ang.Saly.Raph.Ca-
ſtren.& alij multi in l.ſed & ſi quis.§. quęſitū.
ſi quis caut. Alijs autem tenentibus partem
negatiuam,ut Saly.in l.1.C.commod. multi
in d.§.quæſitum.Corn.conſi.128.incip.vide
tur primo aſpectu.col.3.uolu.2.Rip. in tract.
de peſte.Rubr. de priuil. contract. cau. peſt.
nu.70.uerſi.ſed quid ſi conductor.dicit com
munem ſententiam eſſe, quod tenentur, per
d.l.quæ fortuitis.iſta concluſio dependet ex
conſideratione deductorum in præcedenti-
bus. Et quia materia iſta tractatur paſſim a
Iaſ.Corn. Ripa & alijs in præcitatis locis, &
iſti Doct.maxime Ripa,& Iaſ. paſſim ab om
nibus habentur, ideo ad illos remitto, ne
eorum dicta tranſcribere uidear. Vbi etiam
uidendæ ſunt infraſcriptæ concluſiones ad
materiam propoſitam facientes, videlicet.

Quid ſi conductor conduxit ſuo pericu-
lo.in quo caſu Doct.conſiderant, quid ſit pe
riculum,& quid caſus fortuitus,& an pericu-
lum in plus ſe habeat quam caſus fortuitus.
33 & concludunt,quod,† poſito quod de ſigni
ficatione vocabuli appellatione periculi poſ
ſit includi caſus fortuitus, conductor tamen
non teneatur de caſu fortuito propter adue
nientem peſtem, vel alia de cauſa ſimili,per
l. 1.§. ſæpe.ff. depoſi. ubi licet conuentio &
ſpontanea oblatio faciat depoſitarium ob-
noxium eſſe periculis, non tamen cuſtodia
per ipſum præſtanda extenditur ad fortui-
tos caſus.& per tex.in l.litis.§.1.ff. de negot.
geſt. ubi in actione negotiorum geſtorum
Paulus ait haberi rationem culpæ,non caſus
fortuiti.

Et quid ſi conductor ſuſcepit in ſe omne
periculum. & concludunt communiter non
34 † cenſeri ſuſcepiſſe periculum caſus fortuiti,
per l. nec ſimiliter. de magiſtr. conuenien.
iunc.l.2.§.ſi eo tempore.ff.de adminiſtr.rer.
ad ciuit.pertinen. ad idem tex. cum glo. ex-
preſſa in l. iuriſgentium. §. item & ſi quis.ff.
de

de pact.intellige dummodo abſit culpa a cō-ductore, quæ tamen a caſibus fortuitis com muniter abeſſe ſolet,ut dicit gloſ.in d. §.item & ſi quis.ſuper ver.periculum, dum interpretando textum qui dicit, paciſcentem aſſumere in ſe omne periculum, teneri pactum ſeruare,ait:periculū,ideſt periculum adueniens per omnem culpam,non ut de caſu fortuito teneatur.& ratio huius concluſionis eſt ſecū. dum Iaſ.in §.quæ ſitum. l. ſed ſi quis.ff. ſi quis caution.quia appellatione periculi non continetur caſus fortuitus;vel,ſecundum Ripam in Rubr.de priuil.cont.cau.peſt.nume. 73.reprehendentem Iaſ.quia non eſt credendum quod aliquis uoluerit ſubire periculum caſus fortuiti,niſi liquido conſtet.Et inde inferendo Ripa dicit;Et ideo quia periculum eſt nomen generis, aptum compræhendere tā periculum obueniens culpa quam caſu, non creditur quod ſuſcipiens in genere omne periculum uoluerit ſe obligare ad caſum fortuitum. Sed animaduertendum eſt, quod iſtā conſideratio Ripæ ipſummet impugnat: nā ſi caſus fortuitus eſt ſpecies, & periculum genus,cum clarum ſit partem in toto contineri, l. quæ de tota. de rei vendic. cum ſimil. ſe obligans in genere ad periculum tenetur ēt de caſu fortuito. Vnde melior eſt ratio Iaſ.in d.§.quæſitum.num.30.quæ fuit glo.& Bart. habita conſideratione de qua ſupra,quia in
35 ijs attenditur culpa, † quæ non cōſideratur in caſu fortuito,ideo quis ex co non obligatur,niſi tamen conductor ſpecificato in contractu vno caſu fortuito, appoſuerit clauſulam generalem, de quo ſupra dictum eſt in principio Quæſtionis, nam tunc uno caſu ſpecificato,puta in curſionis hoſtiū, ex adiecta clauſula (& omne aliud periculum &c.) tenetur adueniente etiam quolibet caſu aduerſo, licet adueniat caſus peſtis, ut ſupra dictum eſt.
36 Vlterius elicitur, An ſuſcipiens † in ſe periculum in genere teneatur etiā de caſu fortuito in caſibus quibus teneretur de culpa leuiſſima?& Doct. concludunt quod ſic, ex ea ratione, quia niſi intelligeretur ſuſcepiſſe in ſe periculum fortuitorum caſuum, pactum nihil operaretur, quod non eſt dicendum,
37 nam † pacta debent operari,l. ſi quando.de lega.1.l. & Ariſtoni.ff. mand. & eſt communis Bart.& aliorum ſententia in d.§.quæſitū. & Canoniſt.in c.1.de commod.& Roman, not.in ſing.442. incip. Tu habes caſum. ubi limitando glo.in l.opus quod in aduerſione, ff.loca.quæ vult, quod appellatione periculi non ueniat caſus fortuitus,dicit,iſtud limita, ubi uerbum periculi, non poſſet aliter operari niſi comprehendat caſum fortuitum, pro quo dicit eſſe caſum ſingularem in l.itē quæritur.§.ſi gemma. ff.locati.& hoc,quia uerba debent aliquid operari, c. ſi Papa.de priuil. in 6.& hic eſt effectus pacti;nam † licet regu- 38
lariter de iure quis non teneatur de caſu fortuito,ut late ſupra deductum eſt,poteſt tamē ad caſum fortuitum ex pacto ſe obligare, vt dicit Roman. ſing. 441. incip. Tu ſcis quod quis poteſt.quod tamen limitat non habere locum, quando caſus fortuitus eueniret culpa eius cui promittitur,per l.cum proponas. C.de naut. fæn. & l. qui officij.§.fi.ff.de contrahen.empt.& ita dicit ſibi de facto eueniſſe Florentiæ, & ita conſuluiſſe per dictas duas leges.& licet Rom. non citet ſuum conſiliū, dicas quod eſt conſ.183.quod incipit, in caſu propoſito.in 2.colu.& præſertim in uerſi. quarto Baldus.ubi ex mente Bald.in d.l.cum
39 proponas. per illum text. dicit,quod † promiſſio facta de alium non inquietando, ſub pœna,habet tacitum intellectum, niſi in inquietatione ipſius culpa præcedat, cui promiſſio facta eſt.quod tenuerunt etiam Alex. conſi.84.incip.ponderatis,per totum.vol.6. Aret.conſi.111.incip. Conſideratis.in fine. & coſ.139.Ruin.conſ.147.uol.1.Corn.cōſi. 12.col.pen.uolu.4.Anchar.conſ.414.Ioan. de Anan.conſi. 74. num.3. Crau. conſi. 95. num.6.Iaſ.in l.1.col.2.uerſ.cōfirmatur.C.de inſt.& ſubſt.Deci.in c.ex parte. il 2. col.fina. fallen.22. de offic. deleg. Hippol. de Marſil. ſingul.96.incip.Renuntians.ubi dicit,Quod
40 † renuntians generaliter omnibus exceptionibus,non intelligitur renutiare,& excludere exceptionem, quę habet ortum ex facto aduerſarij.per d.l.qui officij.§.fina. & Rip.in d.tract.de peſte.Rubr.de Priuil. cōtract. cau. peſt.num. 87. ubi notanter, infert ad caſum peſtis, quod ſcilicet ſi peſtis inſurgeret culpa locatoris,remiſſio conductori fieri deberet,etiam quod animaduerſionem conduxiſſet,per text.in l. ſi merces. §. culpa. ff. locati.
41 ubi Bart.& alij notant, quod † ſi conductor propter inimicitias locatoris damnum patiatur, tale damnum ſibi a locatore reſarciri debet.quod etiam conſulendo tenuit Socin.

in

in conſ.70.incip.inſtrumentum indemnita-
tis.col.2.uol.3. Et hoc procedit, ſiue loqua-
mur de caſu fortuito,prout in ſpecie conſi-
deratur,ſiue de periculo apto genericè com-
præhendere omnes caſus fortuitos, iuxta di-
42 ſtinct.ſupra poſitam.Vnde † ſi cōductor qui
in ſe ſuſcepit caſum incidat in periculum cul
pa locatoris, etiam ſi factum locatoris ſit iu-
ſtum,& abſque culpa, debet ipſi locatori ta-
lis caſus imputari, & conductori eſt faciēda
remiſſio.Exempli cauſa,ſi unus Princeps ali
cui locauit datia,gabellas,ſeu pedagia,& po
ſtea alicui domino mouet guerram, uel ſibi
ab aliquo bellum infertur, etiā quod in mo-
uendo iuſtitiam foueat,& in contra ſe moto
iniuriam, & iniuſtitiā patiatur, nihilominus
ſi conductor ex hoc damnum patiatur,talis
damnì debet haberi conſideratio, quod di-
xit Pau.de Caſt.poſt Bartol.in d.§. culpa.l. ſi
merces.& alibi Barto.in l.cotem ferro.§.qui
maximos. ff. de public. Cuius dicti ratio eſt,
43 Nam † ſi alicuius occaſione aliquis iniurie-
tur ab aliquo, datur actio iniuriarum contra
eum,cuius cauſa iniuriam paſſus eſt,ut ſibi re
ficiat damna, l. nam & Seruius.ff.de negot.
geſt. ubi Paulus iuriſconſ. dicit, quod ſi tres
captiui facti ſint,& unus ea conditione eſt di
miſſus,ut pecuniam pro omnib. afferat, adie
cto pacto,quod niſi rediiſſet,duo alij pro di-
miſſo quoque taxatam & conuentam pecu
niam pro talea darent: cumque dimiſſus re-
uerti noluiſſet,& ob hāc cauſam reliqui duo
pro tertio ſoluiſſent,ex reſponſo Seruij dicit
Paulus,æquum eſſe prætorem in eum redde
re iudicium, & ſic illum text. ſummat Bald.
44 Qui ſtetit † vel remāſit obſes pro aliquo,po-
teſt repetere quicquid ſoluit pro illo. & di-
cit,quod licet omnes ſciant hanc legem, ta-
men iſte caſus non eſt alibi. quam legem ēt
alibi ad hoc propoſitum idem Bald. notat
in cap.ex reſcripto.de iureiuran.col.1.nu.1.
uerſi. Porrò de eo qui remanet in carcere.
iſtud tamen pendet ab illa quæſtio. An car-
ceratus relaxatus ſub promiſſione redeundi
teneatur redire. de qua materia latiſsime ſu-
pra diſſerui,quæſt.30.& præſertim num.33.
cum ſequen. Et fortaſsis hoc quod ex Bald.
hic dico,poſſet habere difficultatem in pri-
uato, ſed in capto pro repræſalijs propter
factum Communis non eſt dubium, quod
45 † paſſus damnum ex iſto caſu illud repetit ab
ipſo Communi, ut Barto.& omnes cum eo
communiter determinant in d.l. nam & Ser
uius. Sequitur Ripa ubi ſupra, nume.92.ubi
multos alios caſus ſimiles recenſet, ut ibi per
eum, & hoc eſt quod in practica ubique ſer-
46 uatur.Nam † dominus gabellæ in eius uendi
tione, ex tacito pacto, licet non exprimat,
ſemper cēſetur promittere datiarijs nihil fa-
cere propter quod impediatur gabellę exa-
ctio,ut dicit Corne. conſilio 23. incip. vide-
tur.libro ſecundo,ex Bal.in cap.1.§.ad hæc.
de pace iuramen.firmā. quod & alibi firmat
idemmet Corne. conſi. 38.incip. quamuis.
columna penul. eod. lib. Immo & ſi aliquid
47 † occurrat, per quod impediatur gabellæ
exactio,dominus tenetur gabellario remitte
re penſionem pro tēpore impedito, ut alias
Dominus Vincen.de Peruſ. conſuluit, in fa-
cto in ciuitate Interamnę pro gabellario,qui
ſumpſit in ſe caſus fortuitos, accidit quod
pons loci per quem trāſibant diuerſæ perſo-
næ, & merces cecidit, & vi fluminis dirutus
eſt, adeo quod gabellarius nihil poterat ex
gabella lucrari,& conſuluit pro ipſo gabella
rio,ut refert Ant.Franciſ.in addit. ad Panor.
in c.1.de commod. ſuper lit. C. Hoc tamen
intellige iuxta dicta ſupra in hac quæſt.nu.9.
uerſ. cauſa exempli.

Quid autem ſi quis in ſe ſuſcipiat omne
periculum caſus fortuiti, an caſu eueniente
48 teneatur, † ſi locator ſeu uenditor poſſet ca-
ſum amouere,& nollet ? & nō teneri Aphri-
can.reſpondit,in l.ſi fundus.ff.locati.ibi,nam
& ſi colonus tuus fundo frui a te an ab eo
prohibetur,quem tu prohibere ne id faciat
poſſis,tantum ei præſtabis quantum eius in-
terfuit frui. & per illum tex.ita decidit Bald.
in l.ſi ea lege.C.de vſur.& ſic habes quæſtio-
nem propoſitam ueram, communem, limi-
tatam, & declaratam ex mente Doct.

Aduerte tamen, dum ſupra ſub numero
trigeſimo octauo,in verſi.quod tamen limi-
49 tat.dixi,† in ſuſceptione periculi non intel-
ligi periculum eueniens culpa aduerſarij,
quod Corne.in conſilio 128. incip. videtur
primo aſpectu, columna ſecunda, numero
nono, uerſi. quia quando alter ex contra-
hentibus,libro ſecundo, hoc intelligit, niſi
eſſet caſus in quo periculum ex natura con-
tractus pertineret ad eū qui ſuſcepit in ſe ta-
le periculum:nam tunc ſuſcipiens tenetur
etiam quod periculum contingat culpa ad-
uerſarij, per d. l. qui offic.ff. de contrahen.

empt.§.fina.ubi text. clarus.Res in aduerſio-
ne empta,ſi non dolo uenditoris factum ſit,
ad periculum emptoris pertinebit, etiam ſi
res aſsignata non ſit.& ibi gloſſa exponit, in
aduerſione, ideſt, vt omnem aduerſum ca-
ſum ſuſcipiat emptor,& concordan.allegat.
ff.de peric.& com.rei uend.l.ſi quis uina.§.1.
vbi eſt clarior tex.Si in aduerſione vinum vę-
nit, cuſtodia tantum præſtanda eſt. ex hoc
apparet,ſi non ita uinum uęnit ut deguſtare-
tur,neque acorem, neque mucorem vendi-
torem præſtare debere, ſed omne pericu-
lum ad emptorem pertinere.& ſic Vlpianus
non vult venditorem teneri de vino deterio
rato,niſi actum ſit ut deguſtetur, quia ex na-
tura vini eſt, ut corrumpatur.igitur emptor
hoc caſu,non uenditor tenetur, & omnino
uide dictum cõſi.Corn. quia pulcherrimum
eſt in hac materia. Et ad ea quæ ſupra dixi
num.26.uide Rolan.cõſ.81.num. 11.& 30.
volum,1,

Et quia ſupra num. 1.in uerſ. caſus autem
inſolitus.breuiter perſtrinxi,quid ſit caſus in
ſolitus,tamẽ quia materia eſt utilis, quotidia
na,& frequens in practica,ob id & hic parti
cularius ex dictis Doctorũ,a quibus nunquã
intendo recedere,tractanda ſunt aliqua, ca-
ſuſque aliquot ponendi. Vnde dicas primo,
50 quod † conductor qui ſuſcepit in ſe caſum,
aduerſamque fortunam,ſi occurrat caſus in-
ſolitus, de tali caſu inſolito non tenetur. eſt
* communis ſcribentium opinio cum Barto.
in l.ſed & ſi quis.§.quęſitum.ff.ſi quis caut. ut
dicit Ripa in tracta. de peſte.Rubr.de priuil.
contract.cau.peſtis.num.97.uerſi.quarta re-
ſtrictio,& eam ponit Bartol. per l. fiſtulas. §.
frumenta.ff.de contrahen. empt. ubi textus
clarus.Frumenta, quæ in herbis erant cum
uendidiſſes,dixiſti,te,ſi quid ui aut tempeſta-
te factum eſſet, præſtaturum ea, frumenta
niues corruperunt,ſi immoderatę fuerãt, &
contra conſuetudinem tempeſtatis, agi tecũ
ex empto poterit. & ibi ſic ſummat illũ tex.
Bar.Caſus fortuitus intelligitur inopinatus,
nõ ex conſuetudine eueniens.Sed quia iſtud
ſummarium Barto.de caſu fortuto, non au-
tem de inſolito ultra fortuitũ loquitur, ideo
melius ille tex. ſic ſummañ. Qui ſuſcipit in ſe
caſũ fortuitum, tenetur de caſibus fortuitis
communiter contingentibus, non autẽ de
raro contingentibus & inſolitis, & hoc eſt
quod dicit ille tex.dum ait, frumentis corru-
ptis ex immoderatis niuibus,& contra con
ſuetudinem tempeſtatis cadentibus, uendi-
torẽ non teneri,& hoc eſt quod etiam clare
ibi dicit gloſſa in uer.tempeſtate. dum ait, ſci
licet ualida præter conſuetudinẽ regionis,
nam de ſolita non uidetur actum. & clarius
gloſſa ſequens, dum ait, ſi obligat ſe ad inſoli
ta,non ideo tenetur ad ſolita,ut hic:& econ-
tra,ſi obligat ſe ad ſolitum, non ideo tenetur
ad inſolitum. & ſic ex illo tex. aſſumptio ca-
ſuum non obligat ad caſum inſolitum oc-
currentem. idem & alibi tenuit Bartol. in ci-
tata l.Sæio,§.medico. ff.de annu. lega.ubi di-
cit tex.quod legatum medico relictum de ijs
quæ legans dum viueret ipſi dabat,intelligi-
tur tantum de ijs quę anuuatim certo ſalario
præſtabat, non autem de alijs ex legantis li-
beralitate in vita præſtari ſolitis, nam quo
ad hoc legatum inſolita ſunt, vt illum text.
51 ſummando,Bartol.dicit.Dictum † generale
ad extraordinaria non refertur. Bartol. ſe-
quitur Bald.in l.falſus.columna penul. C.de
furt.& columna fina. circa med. & alibi Bal.
& Salic. in l.licet. C. locati. ubi etiam tex.di-
cit,quod conductor adueniente inſolita ſte-
rilitate contra conſuetudinem regionis,de-
bet reſarciri in damno paſſo, & ſic ſummat
Bald. illum text. propter ſterilitatem fit re-
miſſio.de qua tamen materia ſterilitatis, quã
do ſcilicet, & pro qua fieri debeat remiſsio
dicam inferius dum tractabo materiam ſte-
rilitatis. Hanc autem ſuprapoſitam conclu-
ſionem firmat Angel.in conſilio 176. incip.
præmittendum eſt. ſub numero ſecundo,ver
52 ſicu.ſi quis ergo.ubi not.dicit, quod † ſi quis
ſuſcipit in ſe periculum futuræ iniuriæ, non
intelligitur caſum prorſus inſolitum, & de
incogitabili fortuna in ſe ſuſcipere, ſed de
cogitabili fortuna tantum, quæ probat per
l.fiſtulas.& alias de quib. ſup. Hoc idẽ tenuit
Ant.de Butr.in c.1.de commod. quod & Pa
* normit.ibi paſsim tenet. & iſtam eſſe cõem
opinionem apertiſsime conſulendo teſtatur
Alex.conſi.28.incip.Viſis & accurate.col.4.
uerſi.ſed ijs nõ obſtantib.ubi not.dicit.Dato
quod quis ſuſcipiat in ſe periculũ caſus for-
tuiti, non debet intelligi de caſu fortuito nõ
conſueto euenire,nec de veriſimili.& alibi in
conſi.107.incip.Perſpectis uerbis inſtrumeu
ti.col.4.in fi.uerſi.non obſtat.iunc. col. ſeq.
53 ubi conſulendo in caſu inſolito dicit, † q̃ ẽt
ille, q̃ ex pacto expreſſo aliàs teneť cõtra ius

commune

commune de periculo caſus fortuiti, ſeu in ſe ſuſcepit periculum caſus fortuiti, non tenebitur de periculo talis caſus fortuiti inſoliti, uel non uerisimilis. & ibid. nume. 20. dicit, ſecundum Bartol. & alios Doct. quorum in cauſis decidendis maxima eſt auctoritas, qđ in locatione facta de caſib. fortuitis non, uenit caſus fortuitus extraordinarius, & communiter non contingens ſeu inſolitus, quia de illo non intelligitur cogitatum a contrahentibus.

Ad quod etiam facit not. deciſio Bal. & Ange. in l. Diuus. in prin. ff. de petit. hæredit.
54 ubi dicunt, quod † ſi ſtatutum puniat arengantem uel proponentem, quod debeat imponi collecta, non includit caſum guerræ vel famis. vnde ſi propter cladem guerræ uel famis aliquis proponat, quod imponatur collecta neceſſaria pro talibus caſibus, non incurret pœnam ſtatuti. Idem conſuluit Socin. ſen. conſ. 123. incip. circa præſentem conſultationem. uolum. 4. concludens, † Datia-
55 rijs remiſſionem eſſe faciendam ſi occurrat caſus inſolitus & extraordinarius, etiã quod in ſe ſuſceperint caſum fortuitum, & hoc ẽt ante tenuit Bart. in tract. de gabel. quæſt. 25. ſecundæ partis, allegans l. fina. C. de action. & obligat.

Ex quo Alberic. de Roſa. in dicto §. frumenta. infert ad ſtatutum Paduæ, diſponens
56 † quod uilla teneatur ad emendationem dãni dati ex incendio, ut non teneatur ſi fulgur de cœlo cadat, cuius ictu accẽdatur ignis, & hoc, quia talis ignis ex inſolita cauſa dicitur eueniſſe, per illum tex. quod & idem dixit in d. §. medico. & Fulg. in conſi. 193. incip. Factum ſuper quo conſilium petitur. colum. 3. uerſi. ad tertium reſpondetur. ubi not. con-
57 ſuluit, conductorem † molendini, qui in ſe omnem caſum ſuſceperit, non teneri ſi flumen mutauerit alueum, quia de tali caſu non uidetur cogitatum, & ex conſequenti talis caſus tanquam incognitus & inſolitus iuris communis diſpoſitioni relinquendus eſt. ff. de liber. & poſthum. l. commodiſſime. & ff. de condict. ob cauſ. l. ſi extraneus. iure autem
58 communi clarum eſt, † conductori in re cõducta, qua frui non poteſt mercedis remiſſionem ſeu exonerationem faciendam eſſe, l. ex conducto. §. ſi uis tempeſtatis. & §. ſed & ſi labes. l. ſi quis domum. §. in exuſtis. l. ſed addes. §. ſi quis cum in annum. l. habitatores. l. ſi quis fundum. §. Imperator. & lege, ſi fundus cum duabus ſequen. ff. loca. & conduc. quam opinionem tenuit etiam Imola in l. pretia rerum. ff. ad legem Falcid. ad fine ubi
59 nor. tenet, quod † emens frumentum ad credentiam pretio quo valuerit de menſe Maij, non tenetur ad ſummam immoderatam, ſi eueniat cariſtia inſolita; ſequitur Iaſ. in dicto §. quæſitum. columna ſexta, in fine. uerſ. item adde inquantum Bartol. cum columna ſeq. & Rip. in dicto tract. Rubr. de priuil. cõtrac. cau. peſt. num. 97. cum ſequen. & Felyn. in c. ſedes. columna ſecunda, uerſi. clauſula generalis. & infra, col. ſequen. per tot. ad quæ uide Pinel. in l. 2. C. de reſcind. uendit. car. 83. num. 29.

Bal. tamen in dicto. §. quæſitum. col. pen. fuit in contraria ſententia, quod ſcilicet talis
60 conductor † in caſu poſito ſupra num. 50. & prius num. 43. teneatur etiam de caſu inſolito. idque comprobat multipliciter, ut per eum ibi. quem ſequuntur Ang. Fulg. Caſtrẽ. Rom. & Alex. ſibi contrarius, in eo. §. quæſitum. & in d. l. pretia rerum. ff. ad leg. Falcid. colum. ult. uerſi. ego puto non obſtantibus prædictis. idem tenuit Saly. in d. l. licet. in ult. quæſt. C. locati. Et aduerte quod Alex. in d. l. pretia rerum. in fine, reprehendit Imolam tenentem contrarium, qui tamen Imola hãc ſecundam ſibi contrarius tenuit in d. ca. 1. de commod. quod immo conductor ſuſcipiẽs vt ſupra teneatur de inſolitis. Et tenentes hanc ſententiam contra Bartol. & communem fundant ſe ſuper d. §. frumenta. dum eũ dicunt intelligi debere aliter quàm ſentiat Bartol. dicentes tex. illum decidere, quod cõductor ſeu contrahens teneatur de inſolitis, vt late proſequitur Ripa ubi ſupra, num. 98. vbi licet videatur approbare intellectum Bal. & Saly. ad dicto §. frumenta, tamen tenet opinionem Barto. non per illum text. ſed per eam rationem, quia ſcilicet de caſu inſolito non præſumitur a contrahentibus cogitatum. Et pro ſolutione argumenti Bal. in contrarium adducti, dicentis, quod omnis caſus fortuitus eſt inſolitus, aliàs non eſſet fortuitus, reſpondet diſtinguendo, quod
61 caſus † fortuitus poteſt dici inſolitus, & non præuiſus dupliciter: primo modo in ſpecie, ſecundo modo in genere, in ſpecie ſcilicet ſi & quando debeat euenire, qui tamen in genere potuit præuideri: in genere autem,

quando cadit in imaginationem illum ſuſci-
pientis, tamen ueriſimiliter in ſpecie non
cadebat, in primis terminis loquitur Bald.
in ſecundis procedit opinio Barto. quę eſt
communis.. Et ita concordantur opinio-
nes ex doctrina Cornei dicto conſil. duode-
cimo. incip. licet diffuſe, columna ſecunda
libro quarto, ubi not. dicit, quod omnis ca-
ſus fortuitus dici poteſt inſolitus. dicto §. fru-
menta. ſecundum vnum intellectum. Sed ali-
qui ſunt inſoliti, qui licet in ſpecie præuideri
non poſſint, tamen in genere veriſimiliter
præcogitari potuerunt, vt in ſimili dicitur
in l. qui iure militari. ff. de teſtamen. milit. vbi
teſtamentum iure militari factum non rum-
pitur, licet teſtans vxorem eſſe uel fore præ-
gnantem in genere præcogitauerit.

Sunt etiam aliqui caſus inſoliti in ſuperla
62 tiuo gradu, & de iſtis † ſuſcipiens in ſe ca-
ſum nō præſumitur cogitaſſe, nec in genere
nec in ſpecie, & ideo pactum quo quis ſu-
ſcipit in ſe caſus, fortuitos, non extenditur
ad iſtos. Pro quo facit illud quod in ſimili
dicunt Anton. de Butr. Imo. Panormit. &
omnes Canoniſtæ in cap. Quintauallis. de
63 iureiuran. Videlicet † quod iurans non con
trauenire laudo ratione alicuius læſionis, nō
præſumitur cogitaſſe de enormiſſima læſio
ne, & ideo enormiſſime læſus non obſtante
iuramento, poterit laudo contrauenire, &
eſt communis opinio vt teſtatur Panor. ibi.
colu. 16. ſub nu. tregeſimoſecundo. uerſicu.
Ego dicerem.

Verum, quia qualitas iſta caſuum inſoli-
torum conſideratur ſecundum diuerſitatem
locorum, & varias hominum opiniones,
ideo pro completo fine huius quęſtionis di
64 catis, † in hoc attendi debere mentes con-
trahentium ex coniecturis quæ reſultare ſo-
lent ex verbis pactis apponi ſolitis, quando
talia ſint quod ſit locus coniecturis, ſecus
quando ſint expreſſe concepta, iurib. vulga.
quod probat tex. in l. vnica. C. quæ res pign.
oblig. poſ. & ibi notat Bald. & in le. ita ſti-
pulatus. §. ſi quis ita ſtipulatur. ibi, ex ſenten-
tia contrahentium. ff. de uerbo. oblig. & in l.
in venditione. in fine. ff. com. pręd. Bald. in l.
ſub prętextu ſpecierum. colum. pen. uerſicu.
iuxta præmiſſa. C. de trāſact. & in Rubr. ext.
de pact. columna ſecunda. uer. nota cauſam,
& conſil. 107. incip. Quod iſta donatio. col.
ſecunda, volum. ſecundo. & conſi. 417. in fa-
cto proponitur. columna ſecunda; lib. quin-
to. Ang. conſi. ſecundo, certum eſt. colum.
pen. Bertran. conſi. primo, colum. ſecunda
lib. ſecundo. Rubeus conſi. 149. colum. ter-
tia; uerſicu. præmiſſis tamen, & conſi. 151.
uerſicu. præmiſſis. columna ſecunda. & alij
paſſim quos in hanc ſententiam citat Tira-
quel. ad l. ſi unquam. C. de reuocan. donat.
in uer. liberis. & præſertim, numero quin-
quageſimo octauo. in præmiſſis etiam ma-
gnam partem habet arbitrium iudicis, con-
ſideratis qualitatibus & circumſtantijs ca-
ſus, vtrum ſcilicet ſit talis vel nō attenta eius
uериſimilitudine, uel econtra. Nam commu-
65 nis & uera concluſio eſt, † quod ubi eſt quid
ex præcepto legis agendum ſecundum ue-
riſimilitudinem, tunc ad arbitrium iudicis
oportet recurrere, qui arbitratur utrum ſit
uerifimile, uel ne. Cardin. in clemen. cauſam.
uer. Verum. in primo. not. per illum text. de
elect.

Remanet tamen ex omnibus prædictis
firma communis ſententia Barto. Quod
66 cōductor † qui ſuſcepit in ſe caſū aduerſam-
que fortunam, non tenetur de inſolito ca-
ſu, intelligendo inſolitum modo quo ſupra;
Ex qua; vltra præmiſſa, infertur ad multas
not. deciſi. ad propoſitum facientes, de qui-
bus per præcitatos Doct. in annō. locis, qui a
dubitante videri poſſunt in fonte, & per Ca-
gnol. in l. contractus. in fine. ff. de regu. iur. &
ita concluſum fuiſſe in Rota Romana, refert
Puteus, deciſ. ſuarum libro, deciſ. 19. incip.
ſuſcipiens riſicum.

Vnum tamē pulcherrimum non omitto,
67 quod † ſi iuraui ſtare tuis mandatis, non po
teris propter hoc iniungere mandatum mi-
hi graue, & inſolitum. ita not. Abb. in capit.
veniens. de iureiuran. argu. d. l. fiſtulas. §. pen.
ff. de contrahen. empt. & ibi Bald. poſt Gulie.
de Cuneo in l. penul. ff. de arbitr. Bartol. in l.
fi. de prætori. ſtipulat. Cyn. & Bal. in l. ſi quis
in conſcribendo. C. de pact. Et ſi cupiat le-
ctor, circa ea quæ dixi in præmiſſis magnā
partem habere iudicis arbitrium, ſaturari, vi
deat, & guſtet menſam diuitis Menochij in
ſuo abundantiſſimo tractatu de arbitr. iudic.
lib. 2. centur. 1. caſu. 80.

QVAESTIO. XXXII.

Bigamus etiam tonſuratus, an ſit capax beneficij eccleſiaſtici.

SVMMARIVM.

1 *Bigamus etiam tonſuratus eſt incapax ad beneficia eccleſiaſtica.*
2 *Bigamus reputatur merè laycus.*
3 *Bigamus altari ſeruire non poteſt.*
4 *Clericus debet eſſe miniſter ſacramenti.*
5 *Matrimonium eſt maximum ſacramentum in eccleſia, & quid deſignet.*
6 *Bigami ex quibus rationibus excludantur ab ordinibus ſacris.*
7 *Bigamus uerus, & interpretatiuus, quomodo differant.*
8 *Bigamus ordinatus licet non recipiat ordinis exequutionem, recipit tamen caracterem.*
9 *Bigamus uerè quando quis dicatur.*
10 *Irregularitas, quæ contrahitur per bigamiam non tollitur per baptiſmum.*
11 *Vxores plures quando quis diuerſis temporibus habuit, unam de iure, & alteram de facto, & ambas cognouit, an & quomodo dicatur bigamus.*
12 *Vxores plures eodem tempore habens, vnam de iure, alteram de facto, uel ambas de facto, & vtramque cognouit, dicitur bigamus.*
13 *Contrahens cum uidua ab altero marito cognita, & eam cognoſcens dicitur bigamus.*
14 *Contrahens cum corrupta a quocunque ſcienter vel ignoranter, & eam cognoſcens, dicitur bigamus.*
15 *Vxorem propriam adulteram cognoſcens, dicitur bigamus.*
16 *Conſtitutus in ordine ſacro ſi de facto matrimonium contrahat, dicitur bigamus.*
17 *Bigamiæ ſtatus triplex.*
18 *Contrahens cum vnica, & virgine licet ſit ſpuria, non efficitur bigamus.*
19 *Vxorem dimittens ante baptiſmum propter fornicationem, & poſt baptiſmum recipiens dicitur bigamus.*
20 *Papa an poſſit diſpenſare cum bigamo, vt ad ſacros ordines promoueatur.*
21 *Bigamus ordinatus recipit ordinis ſacramentum.*
22 *Sacramenti defectus ita eſt in bigamis uere, ſicut in bigamis interpretatiue.*
23 *Bigamus accedens ad ordines ſuſcipit caracterem.*
24 *Epiſcopus diſpenſare poteſt in bigamia ſimilitudinaria, ſi mulier erat virgo.*
25 *Papa non poteſt diſpenſare, vt quis habeat duas uxores eodem tempore.*
26 *Papa ex eo quod Papa, non poteſt miracula facere, quod eſt ſupra naturam.*
27 *Deus in lege natura, & ueteri, quare diſpenſauerit ſuper pluralitate uxorum.*
28 *Diſpenſationis cauſa ceſſante, & diſpenſatio ceſſare debet.*
29 *Papa non poſſet concedere Regi, ut exiſtente regina ſterili aliam uxorem ſuperinduceret.*

QVAERO vigeſimoſecundo,
An Bigamus tonſuratus poſſit
obtinere beneficium eccleſia-
ſticum? & in hanc ſententiam
1 omnes ueniunt, quod † biga-
mus, etiam ſi eſſet tonſuratus, eſt incapax &
inhabilis ad obtinendum beneficia eccleſia-
ſtica, per tex. in c. unico. de bigam. in ſex. vbi
Greg. X. in concil. gener. Lugdun. declarat,
bigamos omni priuilegio clericali eſſe de-
nudatos, quod & antea dixerat Innoc. . in
Sum. ſuorum Decret. in 3. epiſto. c. 2. ubi di-
cit. de bigamis autem nec conſuli debuit, q
manifeſta lectio ſit Apoſtoli, vnius vxoris
virum ad ſacerdotium, ſeu ad clericatũ ad-
mitti debere, & hanc ipſam tamen ſi uirgi-
nem accepit, nam ea quę habuerit ante virũ,
licet defunctus ſit, tamen ſi clerico poſtea
fuerit copulata, clericus qui eam acceperit
eſſe non poterit, quia in lege cautum eſt, nõ
viduam, non abiectam habere poſſe coniu-
gem Sacerdotem: loci autem ab Innocen. ci
tati ex Apoſtolo, & lege ſunt in Epiſt. ad Ti-
mot. 1. c. 3. & ad Tit. c. 1. item Leuit. c. 21. ibi,
Seortum & vile proſtibulum nõ ducet vxo-
rem, nec eam quæ repudiata eſt a marito. &
inferius in eo. c. Virginem ducet vxorem, vi-
duam autem, & repudiatam, & ſordidã, atq;
meretricem non accipiet, ſed puellam de po
pulo ſuo. & in decretis Hylarij Papæ 46. an
no Domini. 485. ubi in ſecundo decreto ſta-
tuit, vt bigami, aut viduæ, aut corruptæ mari
ti ad gradus eccleſiaſticos non accedant, vt
in decretis, diſtin. 34. ca. curandum eſt, ratio
2 autem quare bigamus † ſit inhabilis & inca-
pax, eſt, quia reputatur mere laycus, d. capit.
un. & capit. vn. de cler. coniug. lib. 6. & ideo
non poteſt ordinari, ut in Rubr. de bigam.
non ordinan. capit. 1. & per totum titu. & ſic
nec beneficium habere, gl. in c. de ijs. diſtin.
38. cum qua eſt communis, & vera opinio,
immo ſi fuerit diſpenſatus ad tonſuram, nõ
cenſetur ob id etiam diſpenſatus ad benefi-
cium ſimplex, argum. cap. 1. de fili. preſbiter.
in ſex. & ita fuiſſe concluſum in regio Sena-
tu Pariſien. teſtatur Pet. Rebuf. in tractat. de
pacif. poſſeſſ. num. 193. fol. paruo mihi 362.
ex ratione Apoſtoli dicentis, qui altari de-
ſeruit, de eo viuere debet, ad Corin. 1. c. 9.
& habetur in capit. cum ſecundum Apoſto-
3 lum. extra de præben. cum † ergo bigamus
altari ſeruire non poſſit, per conſequens nec

beneficiũ igitur habere poteſt. c. fi. de reſcr. in ſex. nam prærogatiua Sacerdotis exutus eſt.c.vna tantum.26.diſt.

4 Item &'alia ratione, quia † clericus debet eſſe miniſter Chriſti, ideſt ſacramenti, ideo indecens eſt illum promoueri, qui patitur ali quem defectum in aliquo ſacramento, ſicut patitur ille qui diuiſit carnem ſuam in plures,
5 uel habuit corruptam; Nam † matrimonium eſt magnum ſacramentum in eccleſia, iuxta illud Apoſt.ad Eph.ca.5. ſacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & eccleſia,& in c.debitum.de bigam. & coniũctio carnalis deſignat conformitatem, quæ eſt inter Chriſtum, & eccleſiam militantem per aſſumptionem carnis humanæ. vnde ſicut eius caro fuit vnica & pura, ita vnicum debet eſſe matrimonium & purum, ad hoc vt eccleſia illam vnitatem rectè præfigurare poſſit, ideo nimirum ſi bigamo hæc non cõceduntur; & hanc rationem facit Abb.in c. 2.in fine,verſi. & ſi uis ſcire. de cleri.coniug. in principio.cuius textus,in poſitione caſus, dicit Abb. Papam prouidere ne de cætero bigamus ad beneficia eccleſiaſtica promoueatur.

Quatuor alias rationes ponit glo. in ſum. 26.diſt.& tex.in c.quando,31.quæſtio. 1.ad
6 oſtendendum excluſionem † bigami ab ordinibus ſacris.Primam dixi num. 5. ex c.debitum. ubi gloſſa recepta, uerbo, ſacramẽtũ id late declarat.ſecunda eſt ob excellentiam ſacramenti ordinis, c. vna.26.diſtin. Tertia, quia deſignat incontinentiam. c. Propoſuiſti.82.diſtin. quarta, ex eo quod non habet frontem hortandi uiduitatem, & tollit audaciam perſuadendi caſtitatem.d.c. vna.

Ampliatur concluſio in quæſtione poſita habere locum, ſiue petens ordines ſit bigamus uerus, ſiue ſit interpretatiuus, cum
7 † non differant quo ad promotionem ad ordines, ſecus quo ad priuilegium clericale.ca. nuper,de bigam.Aufrer.in deciſ.Capel.Tholoſ.quæſtio.64.incip. item. & quæſtio. 134. incip.Altercationis.& quæſt.151. & quæſt.
8 ſequen.Non omitto tamen, quod licet † bigamus ordinatus non recipiat ordinis executionem, recipit tamen caracterem, ut dicit Abb.in d.cap. 2. de bigam. columna ſecunda.uerſi.& ex hoc nota, innct. addit. ibid.in uer.ordinum exequutionem.ubi pro cõcor. adducitur Deciſ.Rotæ in nou.452. quæ incip. quoddam, ſed numerus corruptus eſt, nam eſt deciſ.447.uidelicet Deciſ. unica.eo. tit.in nouis.& incipit, quoddam factum extra rotam. in fine. ubi hoc expreſſe dicit. & Specul. in tit. de bigam. in libello. Bertach. in tract.de epiſc.in prin.primæ partis.Arch. in cap. rector.34.diſtin.& c. quiſquis.33.diſtin.& Card.in clem. ſecunda,in 1. oppoſit. de ætate & qualit.

Et quoniam dictum ampliaui nedum in bigamo uere, ſed etiam in bigamo interpretatiue, ideo ad cognoſcendum quis ſit verè bigamus,& quis interpretatiue, diſtinguendi ſunt ex mente Doct. caſus plures, in quib. contrahitur bigamia.

9 Primus igitur caſus eſt, † quando quis ſucceſſiue, & diuerſis temporibus duas vxores legitimas habuit,& actibus cognouit. c. aperiant.31.q.1.etiam ſi ambas, uel alteram tantum duxiſſet ante baptiſmum.cap.deinde.& cap.acutius.26.diſtin.argu.c.debitum. de bigam.Gemini.in cap.1.eod.tit.in 6. Clauaſ. in Sum.in uer.Bigamia.nu.1. Et licet Beatus Hieron. in epiſt. ad Oceanum fuerit in contraria ſententia, aſſerens monogamum, id eſt unius uxoris uirum, debere in epiſcopum promoueri, ita quod ſi ante baptiſmum unã uel plures habuit, hoc totum per baptiſmũ deleri, qui ſi poſt baptiſmum unam tantum habuit poteſt ordinari, non obſtante, quod vnam uel plures habuerit ante baptiſmum. Tamen contrarium tenent omnes, ſcilicet, quod bigamus ſiue ante baptiſmũ ſiue poſt, ordinari nec promoueri in Epiſcopum poteſt, ut concludit Beatus Auguſt.in lib.de bono coniug.& habetur in cap.vnius,& d.cap. acutius.ubi glo. dicit, quod in hac contrarietate male ſentit Hieron.vnde Auguſt.eum correxit.& idem dicit Beatus Ambroſ. in libro de offic. & hunc uerè bigamum dicunt Doct.ut apud Clauaſ.in Sum.in d.uer. Bigamia.numero ſexto, ubi repræhendit Ioannem, quod contrarium dixerit,& quod ma-
10 le dixit.& ratio eſt, quia † hæc irregularitas quæ contrahitur per bigamiam, non tollitur per baptiſmum, ut late dixi ſup. quæſtio. decima octaua, numero octauo, ut etiam tenet Clauaſ.in uer.Baptiſmus.7.nũ. 3. & fundantur iſta ex ſuprad. in hac quæſtio. numero quinto, quia Sacerdos in eccleſia tanquam vicarius repræſentat perſonã Chriſti, unde non debet habere aliquid repugnãs Chriſto

in

in comparatione Chriſti ad eccleſiã,& econ uerſo.Cum autem Chriſtus ſit unicus ſponſus unius eccleſiæ,& eccleſia ſit unica ſponſa vnici Chriſti, ideo Sacerdos uel in ſacris ordinibus conſtitutus, qui habet aliquid repugnans Chriſto, non repræſentat perfecte Chriſtum:ſed bigamus, qui habuit duas,vel viduam, habet aliquid repugnans Chriſto, ergo non repræſentat perfecte Chriſtum, quia dicitur ibi defectus ſacramenti, ſcilicet ſignificantis Chriſtum vnicum,& eccleſiam unicam,& hoc ex inſtituto eccleſiæ, vt dicit Scot.in 4.diſt.33.

11 Secundus caſus eſt, quando † quis diuerſis temporibus plures habuit uxores, vnam de iure,& alteram de facto,& ambas cognouit.d.c.nuper.de bigam.& hoc caſu contrahitur bigamia,non propter defectum ſacramenti,ſed propter intentionis affectum, cũ opere ſubſequuto, vt ibi in fi. ut per Rebuf. ubi ſup.uerſ.ſecundus caſus.& Clauaſ. ubi ſupra,num.7.uerſi.tertius ſi ſimul.

12 Tertius caſus eſt, † quando quis eodem tempore plures habet vxores,vnam de iure, alteram de facto,uel ambas de facto,& vtrãque cognouit,d. c. nuper. vel corruptam de facto.c.quomodo.31.q.1.& c. gaudemus. de diuort.

13 Quartus caſus eſt, † quando contrahit cũ vidua ab altero marito cognita, c. ſeriatim, 32.diſt.& 33.diſt.c. maritum.d. ca. debitum. de bigam.d.c.1.eo.tit.c.a nobis. 33. diſtinct. quod tamen procedit,ſi cognouit eam,aliàs non,d.c.debitum.& Clauaſ. ubi ſupra,nu.2. uerſi quot mod. contrahi.bigam.& dicit Rebuf.in tract.de pacif.poſſeſſ.loco iam citato. uerſ. quartus eſt. quod hoc modo fuit deriſus Bulgarus a ſuis auditoribus, ut refert gl. in l.rem non nouam.C.de iudici.cum in nocte duxiſſet uxorem, & mane inciperet legẽ illam,& eſt glo.1.& cauſa ri us fuit,licet glo. non dicat,quia cum ſtatim ducta vxore inciperet dicere,Rem non nouam aggredimur, intellexerunt Bulgarum duxiſſe vxorem corruptam, & aliàs cognitam, & eum ſic bigamum eſſe.

14 Quintus caſus eſt, quando † contrahit cũ corrupta a quocunque ſcienter uel ignoranter,& eam cognoſcit,c. curandum.& c. percipimus.34.diſt.& c.ſi cuius.ead.diſt.Panor. in c.ſi uir.de adult.Ant.& alij in c.2. de biga. Richar.cum communi in 4.ſent.diſt.27.

15 Sextus caſus eſt, quando † vxorem propriam ab altero cognitam ſcienter cognouit.d.c.ſi cuius.& c. ſeq. & dicit Rebuf. in ſupra cit.loco,uerſi.ſextus.quod hic caſus cum præcedenti a maritis ludibrio habetur, tamen anno 1357.Capitaneus de Margni nõ fuit remiſſus Epiſcopo, eo quod deſponſaſſet puellam quæ duos habuerat pueros, & hoc notorium,& ipſe hoc ſciebat, ideo fuit raſus pro dimidia parte ſuper marmoreo lapide, & pro altera in Caſtellcto, ſequendo glo.in c.de Benedicto.32.q.1.& ſic reddens debitum uxori adulteræ eſt bigamus.d. ca.ſi cuius.Quod Summa Ange.ampliat, etiam ſi ad præceptum eccleſiæ redderet, ſecundum communem opinionem,& etiam ſi ignorabat eam adulteram, ſecundum Abb.in cap. ſi vir.de adulter.per tex.in d.ca.2. de bigam. Ratio eſt, quia hic requiritur ſacramentum, cuius defectum etiam ignorans peti poteſt.

Septimus caſus eſt, quando aliquis in ordine ſacro conſtitutus de facto contrahit, licet de iure non poſſit,c.nuper. ca.ſuper eo.

16 & c.ult.de bigam. nam † dicitur bigamus, quia inuit primum contractum cum Deo per uotum ſolemne, poſtea contrahit matrimoniũ carnale de facto, 27.q. 1. quotquot. & c.a nobis.de bigam.

Hos ſeptem caſus Rebuf. ubi ſupra diſtinguit inter bigamum vere,& bigamum interpretatiue,ſed ſolum primum caſum uerum, & proprium uocat, alios ſex interpretatiue, uel propter aliquam ſimilitudinem, quam habent cum uero bigamo. aut ratione inſtitutionis eccleſiæ, vt tenet Cardin. Alexãdri. in ſumma 26.diſt.in fi.& eos etiam caſus ponit Florent.in 3.par.ſum.tit.28.c.4.de irregularitate propter legitimationem. Dum autẽ Rebuf.dicit,propter aliquam ſimilitudinem quam habent cum uero bigamo,aut ratione inſtitutionis eccleſiæ, &c. videtur innuere,

17 quod † tres ſint ſtatus bigamię,videlicet,veræ,interpretatiuæ,ſimilitudinariæ,prout diſtinguit Summa Ang.in d.uer.Bigamia, quę ueræ bigamiæ attribuit ſolum primũ caſum, ſecundum Ricar.vbi ſup.art.4.q.1.& glo.in d.c.2.de bigam.Bigamiæ autem interpretatiuæ attribuit quartum, & ſextum caſus ſupradictos,vt ibi num.2.Bigamiæ verò ſimilitudinariæ attribuit caſum ſeptimum ſupra-poſitum, item caſum ſecundum, tertium,& ſeptimum.nec mirum ſi duplicaui caſum ſeptimum,

ptimum, nā ubi poſui caſum ſeptimum, cō-
præhendi duos caſu. Summæ Angelicæ, vt
licet in ea videre, num. 7. verſi. Primus eſt, &
verſi. Quartus modus. nam ex diuerſa caſus
poſitione Summa Angelica diſtinguit inter
religioſum, & eum qui in ſacris conſtitutus
eſt, ita ut in primo loquatur primus caſus, &
ſecundus caſus loquatur in ſecundo. pro qui
bus tribus gradibus bigamorum, uide Ant.
de Butr. & alios ad d. c. 2. de bigam. & Spec.
de diſpenſat. §. iuxta. num. 6. & Nauar. in ſuo
manuali confeſ. ſub. c. 17. num. 195. in Tract.
de irregul. ſub tit. de bigam. apud quē multa
bona in hac materia ſummatim reperies.

Ex quibus omnibus habes, quod ſi quis
18 † cum vnica, & virgine contrahat, licet ſit
ſpuria, non efficitur bigamus, ſed gaudebit
priuilegio clericali poſito in cap. un. de cler.
coniug. in ſex. ubi cum vnica, & virgine di-
cit, & non exprimit quod cum legitima. &
hoc modo intelligit Rebuf. in tract. de pa-
cif. poſſeſ. num. 194. ubi etiam alio modo de
clarat, quando ſcilicet aliquis contraxit cum
virgine, & poſtea habuit cōcubinam, quod
iſto caſu non dicatur bigamia, per c. quia cir
ca. de bigam. nam hoc requirit contractum
matrimonij, ut dicit ſe alias abunde conſul-
uiſſe & eſt tex. in c. pen. de bigam. & cap. fin.
34. diſtin.

19 Præmiſſis etiam adde, quod † ſi quis ante
baptiſmum dimiſit vxorem propter forni-
cationem, & poſt baptiſmum eam recipit,
quod eſt bigamus, nam per baptiſmum non
tollitur hæc irregularitas, ſecundum S. Tho.
in 4. ſenten. diſti. 27. quem ſequitur Summa
Sylueſt. in uer. Bigamia. num. 5. uerſ. & ſimi-
liter, qui ante baptiſmum dimiſit uxorem.
qui etiam ex S. Thoma & alijs ponit, prædi-
ctos & alios caſus, ut per eum ibi, & ſequitur
Summa Armil. in eo. uer. num. 2. & 7.

Quid autem ſit ſummi Pontificis diſpen-
20 ſatione interueniente, an ſcilicet Papa † di-
ſpenſare poſſit cum bigamo, ut ad ſacros or-
dines promoueatur. & glo. in cap. lector. 34.
diſtin. tenet, quod bigamus ex diſpēſatione
Papæ ad ſacros ordines promoueri poteſt,
& tenuerunt, Rota deciſio. vnica. de bigam.
Abb. late in d. c. 2. de bigam. Felin. in c. quæ
in eccleſiarum. de conſt. num. 27. uerſ. & iſtis
adde, ubi allegat S. Thom. quodli. 4. art. 14.
dicentem, quod Papa non diſpenſat contra
ius diuinum, tamen ex magna, & euidenti
cauſa diſpenſat, ut bigamus promoueatur.
ſed aduerte quod eſt art. 13. qui incipit, Ad
ſecundum ſic proceditur. ubi San. Thomas
quærit, an Papa poſſit diſpēſare in bigamiæ
irregularitate, & in corpore, quaſi in fine di-
cit: Manifeſtum eſt, quod bigamum nō pro-
moueri neque eſt de lege naturæ, neque per
tinet ad articulos fidei, neque eſt de neceſſita
21 te ſacramenti, quod patet ex hoc, quod † ſi
bigamus ordinetur recipit ordinis ſacramē
tum, ſed hoc pertinet ad quandam determi-
nationem diuini cultus. unde circa hoc Pa-
pa poteſt diſpenſare, licet diſpenſare non de
beat niſi ex magna, & euidenti cauſa. & in 4. a
ſent. diſtin. 27. q. 3. Et ſic ex S. Thoma, biga-
*mus ex diſpenſatione Papę poteſt promoue-
ri, non autem ab alio inferiori, ut not. in ca.
vnico. de bigam. in ſex. & ibi hoc not. Gemi.
poſt Ioan. And. & al. bi Ioan. And. in c. 2. eo.
tit. exti. ſuper glo. magna.

Quod nedum procedit in bigamis uere,
ſed etiam in bigamis interpretatiue, quia ſic
22 † in ipſis eſt defectus ſacramenti ſicut in bi- r
gamis uere, ſecundum gl. in d. c. 1. de bigam.
& tenet S. Thom. in 4. ſent. diſtin. 27. q. 9. ubi
dicit, quod bigamiæ non eſt adiuncta irre-
gularitas de iure naturę, ſed de iure poſitiuo:
nec uerum eſt de eſſentialibus ordinis, quod
23 alias non ſit bigamus, quod patet, quia † ſi bi- r
gamus accedat ad ordines, caracterem ſuſci
pit, & ideo Papa poteſt diſpenſare in tali ir-
regularitate, non autem alius inferior, vbi ſu
pra, ut per eū, & licet Scot. in 4. diſt. 33. videa
tur aliter dicere, tamen in fine dicit, quod nō
ſine magna cauſa Papa debet diſpenſare, &
ſic & ipſe affirmatiue tenere videtur, & in 4.
diſti. 17. q. 1. ar. 1. pro qua materia uide Na-
uar. in Manua. c. 27. nu. 197.

Et præmiſſa in bigamia uera, & interpre-
24 tatiua, nam † in ſimilitudinaria etiam epiſco
pus diſpenſare poteſt, ſi mulier erat virgo. c.
1. cum gloſ. qui cler. uel uouen. ubi id tenent
* Panorm. Card n. Præpoſ. & cōmuniter om-
nes, vt dicit Nauar. in ſuo Manua. confeſſ. ſub
titu. de cenſur. ſub prima ſpecie irregul. in fi.
& eſt ſub c. 17. nu. 197. in fi. Et in præmiſſis
demum cōclude cum Concilio Tridentino
Seſſione xxiij. c. 17. in fine. cuius uerba hæc
ſunt. quod ſi miniſterijs quatuor minorum
ordinum exercendis clerici cælibes præſto
non erunt, ſufficit poſſint etiam coniugati vi
tæ probatæ, dummodo non bigami, ad ea

munia

munia obeunda idonei, &c. Et ſic ſit abſolu-
ta iſta quæſtio, quam tamen intellige in eo
bigamo, qui unam tantum vxorem habet,
non autem in eo qui cum duab. eodem tem
pore contrahit, & conuerſatur, vt inter con-
25 iugatos fieri ſolet. nam † nec etiã Papa poſ-
ſet diſpenſare, ut quis habeat duas uxores eo
dem tempore, ut dicit Abb. in quæſt. ſua, Epi
ſcopus. col. 3. & cum vtraque conſumat ma-
trimonium, & hoc eſt adeo verum, quod ſi
Regina Saracenorum uellet cum ſua gente
conuerti, ſi quis Chriſtianus, iam cum altera
coniugatus, eam duceret, non poſſet Papa di
ſpenſare, nec illud vinculum tollere, vt ita cõ
cludit Pet. de Palu. in 4. diſt. 33. q. 1. uerſ. ſed
26 dicendum. ubi dicit. quod ſicut † Papa ex
eo quod Papa non poteſt miracula facere,
quod eſt ſupra naturam: ſic nõ poteſt plura-
litatem vxorem permittere, & in ea diſpen-
ſare, cum ſit contra legem naturalem, & ius
diuinum euangelicum illius legis naturalis
confirmatiuum, vt Mat. c. 15. & non poſſet
contrarium fieri, niſi Deo diſpenſante; qui
27 in lege naturæ, & veter. diſpenſauit, † vt Ge-
neſ. c. 16. 29. & 30. & 1. Reg. c. 1. & Nu. c. 12.
Deuter. c. 21. & alibi ſæpius in ſcripturis, nõ
propter ſolam multiplicationẽ ſobolis, aliàs
ante diluuium, & ſtatim poſt fuiſſet conceſ-
ſum, cum tamen nec filijs Nec hoc licuerit,
ſed propter augmentum cultus diuini, quod
non erat in alijs gentibus incircumciſis, cum
eſſent deditæ idolatriæ, & id etiam tenet Ar-
chiep. Floren. in 3. par. ſum. tit. 14. §. 2. Et di-
cit Scot. ubi ſup. quod cauſa diſpenſationis
diuinæ hodie non militat, quia multi vacant
generationi fidelium, quia fides multiplica-
ta eſt, & ſic ille finis magis principalis prolis
procreandæ non eſt neceſſarius. Et ita argui
poteſt a ceſſante cauſa diſpenſationis, quod
argumentum validum eſt. l. adigere. §. quam
uis. de iure patron. cap. cum ceſſante. de ap-
28 pell. cum ſimil. ut † ſcilicet debeat ceſſare di-
ſpenſatio. c. 1. & ibi Archid. poſt prin. & Do
mini. col. 1. uerſi. Quæro an iſta conſtitutio.
55. diſt. c. Cœnomanensem. 56. diſtin. c. mo-
nachus. 67. diſtin. c. vlt. in fi. 77. diſt. c. quod
pro neceſſitate, & ibi glo. & alij. 1. q. 1. c. eos.
1. q. 5. c. quod pro remedio. & ibi Card. Ale-
xan. & c. exigunt. 1. q. 7. c. ordinationes. uer.
quamuis autem. 9. q. 1. glo. in c. poſt transla-
tionem. in uer. ceſſante. de renuntiat. in cap.
quod pro remedio. 1. q. 8. aliàs. 7. c. quia cir-
ca. & ibi Card. Alexan. in 4. not. de conſang.
& affinit. Archid. in ca. neophytus. in fi. 61.
diſtin. Bal. in Rubr. de conſuet. colu. vlt. uerſi.
ceſſante cauſa, & in c. ſi alicuius. quod eſt pen.
ad fi. de elect. & in c. at ſi clerici. colu. 4. uerſi.
Quæro nunquid Epiſcopu. de iudic. & alij
multi quos longum eſſet recenſere, nec in le
ge noua reperitur Deum diſpenſaſſe, ut di-
cit Archiep. Floren. in d. §. 2. Et ideo inquit
29 Bal. in cap. lator. de re iud. Quod † ſi Regina
eſſet ſterilis, Papa non poſſet concedere li-
centiam Regi ſuperaddendi aliam vxorem,
quia ſcriptura dicit, erunt duo in carne una.
Geneſ. c. 2. ſequitur Felin. in c. quæ in eccleſia
rum. col. 8. uerſi. cæterum limitatur. de con-
ſtitut. & hæc ſufficiant. & quo ad dicta ſupra
nume. 20. uide multa bona apud Colum. in
tract. de eccleſiaſt. red. orig. par. 3. c. 31. num.
13. Tom. 15. tracta. par. 2. in ult. Ven. impreſ.

QVAESTIO XXXIII.

Bona debitoris data ex ſecundo decreto in ſolutum creditori, quomodo efficiantur ipſius creditoris, & an irreuocabiliter.

SVMMARIVM.

1 *Datio in ſolutum reuocari non poteſt de iure communi.*
2 *Datio in ſolutum, venditioni ſimilis eſt.*
3 *Statutum loquens de redimenda poſſeſſione alienata, & ſi de uenditione ſimpliciter loquatur, habet locum in datione in ſolutum.*
4 *Dictum de vẽditione, & in datione in ſolutũ locũ habet.*
5 *Venditio ſemel facta reſcindi non poteſt etiam reſcripto Imperatoris.*
6 *Bona debitoris in ſolutum data creditori efficiuntur ipſius creditoris, nec amplius recuperari poſſunt, & 10*
7 *Datio in ſolutum, quomodo obtineat vim uenditionis.*
8 *Statutum ſi concedit facultatem uicino uel conſorti ut poſſit rem uenditam recuperare, non habebit locum in datione in ſolutum.*
9 *Bona data in ſolutum creditori, infra quantum tempus debitor redimere poſſit.*
11 *Lex generaliter loquens debet generaliter intelligi.*
12 *Pignus conuentionale datum creditori uirtute reſcripti, poteſt a debitore redimi.*
13 *Decretum ſecundum habet uim ſententiæ diffinitiuæ.*
14 *Sententiæ diffinitiuæ ſtandum eſt.*
15 *Bona per iudicem aſſignata in ſolutum creditori ſi longe plus ualerent quam ſit debitum aſſignatio in totum nulla redderetur.*
16 *Datio in ſolutum facta ſimpliciter, & non limitato certo pretio, non ualet, & uenit reſcindenda.*
17 *Emptio ſine certo pretio nulla eſt.*

QVAERO

QVAERO Trigeſimotertio.
Męuius debitor Titij eſt in
mora ſoluendi debitum, Ti-
tius iuris medijs agit contra
debitorē,ſeu eius bona, quæ
demum ipſi ex ſecundo de-
creto adiudicantur:Mæuius redit ad bona re
cuperanda,id fieri poſſe negat Titius,aſſerēs
ſua irreuocabiliter facta eſſe , quæritur quid
iuris?In hac controuerſia ſunt diuerſę Doct.
ſententiæ,quas breuius quam fieri poſſit per
ſtringam . Alex. in l. ſi finita.§.Iulianus. ff.de
damno inf.dicit,veriorem & magis commu
* nem opinionem eſſe,quod bona data in † ſo
1 lutum creditori ex ſecundo decreto efficiun
tur ipſius creditoris irreuocabiliter , nec per
debitorem poſſunt amplius recuperari . hu-
ius dicti ratio eſt,nam datio in ſolutum reuo
cari non poteſt de iure communi, l.ſucceſſo
res.C.de ſolution.pro qua opinione facit ſo
2 lidum fundamentum;Datio † inſolutum uē-
ditioni ſimilis eſt,l.fin.ff.ex quib.cauſ.in poſ-
ſeſ.eat.l.ſi prædium. C. de euictio. per quem
tex.Ioan.Fab. & Alber. ibi tenent, ſtatutum
3 † loquens de redimenda poſſeſſione aliena-
ta , etiam ſi de uenditione ſimpliciter loqua-
tur,habere locum in datione in ſolutū.quod
& alibi tradit idem Alberi.in l.cętera.§.ſed ſi
ſeparauit.& ibi Iaſ.col.2.uerſ.item per iſtum
tex.ff.de leg.1.& idem Alber. in l.ſi uſumfru-
ctum.ff.de liber. cau. & in prima par. ſtat.q.
88.& in 2.par.q.2.colu.1. uerſ.ex prædictis
colligi poteſt.Bal. in tract. de iure protomiſ.
col.5. uerſ. ſed utrum hæc conſtitutio. Io. de
Plat.in l.1.col.2.uer.eſt autem argumentum.
C.de fun.patrim.lib.11.not.Bartol. in l. 1.§.
cum prædium.ff.de pignor. in l. libera.C.de
ſenten.& in l.eleganter.in prin.de pignorat.
act.cum quo id ibi tenēt Bal.& Pau. de Caſt.
qui dicit illum tex.ad hoc ſemper allegari,ul
tra quem tex.facit etiam l.ſi plus. uerſic. & ſi
iuſſu.ff.de euict.l.4.§.de illo.uerſ.idemque fo
re.ff.de vſucap.l.apud Celſum.§. ſi quis autē.
uerſ. autoris. ff. de doli except. l. ſenatus.in
prin.ibi,quamuis non vt uendat. ff. de leg.1.
ubi probatur hoc etiam procedere in conſti
tutione pœnali,ex ſententia Alberi. & Iaſ.in
5.not.Et id nedum in Lecturis tenuerūt præ
citati,& alij Doct. ſed etiam conſulendo fir-
marunt.Oldr.conſ.37.in 3.q.Bar.conſ.121.
circa med.Bal.conſ.150.uol.1.Imo. conſ.8.
uerſi.circa tertium,Comeu.conſ.4.ad fin. &
conſ.29.col.2.uerſ.ad ſecundum.Fulgo.cōſ.
133.col.2.uerſ.ſed & illud.conſ. 137. in fine
primi dubij.& conſ.290.col.2.uerſi.Secūdo
principaliter.Caſtren.conſ.266.col.2. uerſi.
tertia ratio.& col. ſeq. uerſ. & ſic concludo.
uol.primo.conſ.165.col.2.uerſi.ſecundò ui-
detur.& conſ.326.ante fin.uol.2.Rom.conſ.
450. incip. Præſens dubitationis articulus.
Franc.Aret.conſ.32.col.2.uerſ. nec obſtat ſi
dicatur. ubi ex hoc dicit generaliter , quic-
quid † de uenditione dicitur,& in datione in 4
ſolutum habere locum;& conſ. 148.colu.2.
uerſ.his tamen non obſtantibus. & cōſ.160.
col.5.uerſ.venio ad quartum. Deci. cōſ.409.
col.2.&conſ.558.poſt prin conſ.587.col.2.
conſ.592.ad fin.Pariſ.conſ.11.incip. Caſtrū
iſtud.col.5.num.42.uerſ.Quæ datio.uol.1.&
conſ.100. incip. Contractus tranſact. col.5.
num.41.uerſi.ſuadetur etiam.eo. uolu. Deci.
conſ.18. incip. Viſo puncto.num. 3. & alibi
idem Pariſ.conſ. 102.incip. non agitatur. in
prin.uerſ.& talis datio in ſolutum. uolu. 3.&
conſ.82.incip.pro ueritate.colu. 2. num.18.
eo.vol.& idem Pariſ.conſ.81.incip. cōſultus
quale ſit.col.4.num.22.& 32.ubi multa alle-
gat.uol.2, quod & deciſum refert Afflic. de-
ciſ.335.incip.pro deciſione.nu. 18. & deciſ.
358.incip.in cauſa nobilium.col.1.iunc. de-
5 ciſ.ſeq.colu.1.Sed uenditio † ſemel facta re-
ſcindi non poteſt etiam reſcripto Imperato
ris,l.de contractu.C. de reſcin. uendit. etiam
ſi quis uelit reſtituere pretium duplicatum,
inuito enim emptore non reſcinditur,l.non
eſt.C.eod.tit. Tiraquel.de retract. Lignag.in
pręfat.num.23.ergo ſic & datio in ſolutum.
6 Vnde † bona in ſolutum data, vt in quæſtio-
ne propoſita efficiuntur creditoris, nec poſ-
ſunt amplius recuperari , & ita virtualiter,li-
cet non formaliter,argumentatur Deci.in ſu
pracit.conſ. 558.quod incipit, in cauſa Ma-
gnifici Ioannis.in princ.poſt Franc. Aret.in
conſ. 159. incip. Longa eſt iſta conſultatio.
col.5.in prin.uerſ.venio ad quartum. vbi la-
te diſcurrit , quomodo datio in ſolutum in-
ducat emptionem, & venditionem , vt per
eum ibi.

Contrarij Alex. & alij in caſu propoſito
fuerunt,Specul. in tit. de empti. & uendit.§.
nunc dicendum.Ioan.And.in c.conſtitutus.
col.vlt.& ibi Butr.& Anchar.in 3, oppoſ.dū
allegat Specul.in pręcit.loco.ext.de reſtit.in
integ.Alberi, in l. ſtatuliberi. §. quintus. ff.de

ſtatulib.

ſtatulib.Luc.de Pen. in l.ult.col. 1.uerſi.item
qui non poteſt.C.de præd.cur.lib.11.Por.in
l.Senatus.ff.de leg.1.Alex.in addit. ad Bar.in
l.litis.ff.pro empt.& conſi.76.uiſis dubitatio
nibus.col.3.uol.5.ubi citat Specu.ubi ſupra.
Fran. Aret. conſi. 124. quod incipit,eximie
domine.col.pen.Corn.conſ.166.incip.qua-
tuor vertuntur.colu.5.lib.2.Guid.Pap. deciſ.
257. quæ incip.cauetur conſuetudine. in fi.
Fely.in c.ult.col.pe.uerſi.Fallit tertio. ext.de
accuſat.Firm.in Tract. de gabel. par. 3.octa.
par.prin.quæſt.3. uerſi. in quæſtione tamen
propoſita,& in 4.quæſt.Iaſ.conſ.150.incip.
Videretur prima conſideratione.colu. 2.nu.
6.uerſicu. Secundo & fortius. uol. 4. Sebaſt.
ap. in tract.de iure congrui. Deci. conſi.18.
incip.Viſo puncto. colu. 2.uerſi. nec obſtat,
quod dicitur.& cõſi.586.incip.in cauſa quæ
Mantuæ agitatur.col.2.Crot.in repet.l. filiuſ
familias.§.Diui.col.16. uerſi. 3.adducitur.&
col.34.uerſic. tertia ſit concluſio.& ibi Rip.
num.101.ff.de leg.1.Pariſ.conſi.82.quod in
cipit,pro veritate.colu.2.nu.18.uol.3. & alij
multi quos longum eſſet recenſere, qui te-
7 nent † non idem cenſeri de datione in ſolu-
tum,quod de venditione dicitur,nam datio-
nem in ſolutum vim venditionis obtinere,
largè id uerum eſſe dicunt, quia proprie &
ſtricte loquendo datio in ſolutum non dici-
tur uenditio: & ideo ſecundum eorum ſen-
tentiam, ſtatutum quod loquitur de contra-
ctu venditionis non habet locum in datione
in ſolutum,ut dicit Specul. ubi ſup. uerſi. ſed
8 pone ſtatutum. Dicens, quod † ſi ſtatutum
concedit facultatem vicino uel conſorti, vt
poſſit rem venditam recuperare, tale ſtatu-
tum nõ habebit locum in datione in ſolutũ.
Bar.in l.ſi finita.§.Iulianus.in fi.ff.de dam.
inf.in hoc caſu fuit in hac ſententia,quod li-
9 cet † quando bona ſunt data in ſolutum cre
ditori,creditor efficiatur dominus, tamen ſi
debitor veniens infra biennium uelit debi-
tum ſoluere,audietur,per l. fi. C. de iure do-
min.impet.quod & Bal.tenere uidetur in l.2.
§.ſi abſens.col.1. uerſi. ex hoc habes. ff.ſi ex
noxal.cau.agat.ubi dicit hoc procedere,niſi
aliter per ſtatuta terrarum ſit prouiſum,nam
tunc ſtatuta debent ſeruari, allegat glo.quæ
hoc dicit in d.l.fi.C.de iure domin.impetr.in
uer.recuperare, quæ gloſſa nedum loquitur
in biennio,ſed in quadriennio,& ſic plus di-
cit quam dicat Bart. dicit enim, ſic ergo in-
fra quadriennium recuperabit pignus debi-
tor.immo infra,& vſque ad annos quinque
dicit ſtatutum Venet. in auctẽ. in conſult.
maior.conſ.anni 1413.29.Decemb.quæ in-
cip.Cum multæ fraudes. uerſi. uadit pars.
Et licet proxime dicta ex Bart. & alijs in-
hærentibus ſtatutarijs diſpoſitionibus poſ-
ſent haberi pro reſolutorijs quæſtionis: in
via tamen legali,& ſecundum terminos iuris
cõmunis,ut ſupra dictum eſt ex Alexã.prior
ſententia uerior eſt,& magis communis,ſim
10 pliciter intellecta, quod ſcilicet † efficiantur
creditoris irreuocabiliter. idq; probatur in
d.l.ſi finita.§.illud quęritur.in ver. Poſtea.vbi
tex. clare ſic dicit. poſtea autem quam quis
poſſidere iure dominij a prætore iuſſus ſit,
nequaquam locus erit cautionis oblationi,
& ita ait Labeo.cæterum inquit, nullus finis
rei inueniretur, & hoc eſt ueriſſimũ. qui tex.
cum generaliter loquatur, & ratio infinita-
11 tis vitandæ ibi poſita ſit generalis,† generali
ter intelligi debet,l.illud.iunct.gl.ad l. Aquil.
huic dicto conuenit glo. in l. properandum.
§.ſin autem reus.in uer.audiatur.C. de iudic.
ubi dicit gloſſa,quod reus perpetuo auditur
ad recuperandam poſſeſſionẽ,niſi bona fue-
rint iam vendita,uel pro debito creditori ad
iudicata.& allegat.l.ſi quis emptionis.§.pen.
C.de præſcr.30.annor.ad idem eſt gloſ.fi.in
l.2.C.ubi in rẽ act. Et nedum ſic uolunt iuri-
ſtæ,ſed id etiam tenent Canoniſtæ, ut in c.
contingit.de dolo,& contum.in glo.fi.ſuper
uer.conſtituatur. ubi ample tractatur mate-
ria primi,& ſecundi decreti, & eorum effe-
ctus,& quid in perſonali,& quid in reali; fi.
glo.in cap.quoniam frequenter. §. fi.in gl.&
ſuper uer. diſtinctionem. circa med. in illis
ver. niſi ex ſecundo decreto res ſint ei iam
pro debito aſſignatæ uel diſtractæ. & ſic pa-
tet iſtam ſententiam vtroque iure clare pro-
bari,immo & probatur in eademmet glo.al-
legata per Bar.in l.fi.C.de iure dom.impetr.
in uer.recuperare.ubi dicit quod poſt ſecun-
dum decretum reus non auditur, & allegat
d.§.illud quæritur. in d. uer.poſtea autem. &
hanc communem ſententiam tenet Ang. in
d.l.ſi finita.§.ſi plures.col.fina.ubi tenet con-
tra Bar.in d.§.Iulianus.per tex.in d.uerſi.Po-
ſtea autem.& dicit ibi eſſe caſum.& in l. a di-
uo Pio.§.ſi poſt aditum. ff. de re iudic. & re-
ſpondet ad d.l.fi. C. de iure domin. impetr.
quod loquitur in pignore cõuentionali da-
to

12 to creditori virtute reſcripti, quia † creditor
dicti pignoris non inueniebat emptorem. in
caſu autem propoſitæ quæſtionis agitur de
pignore prætorio, dato in ſolutum ſecundũ
ordinem iuris, & idem ſequuntur Imo. &
Caſtren. in d. uerſi. Poſtea autem. & idem cõ
cludit Bal. in l. fi. circa fi. C. de bon. auth. iud.
poſſ. Imola in l. debitoribus. circa fin. ff. de re
iud. ubi allegat Specul. in titu. de ſecun. decr.
§. iuxta. in uerſ. quid ſi ille redeat poſt vendi-
tionem. & Saly. in auth. & qui iurat. col. pe.
in uer. Quæro decimo. C. de bon. author. iu-
di. poſſ.

Ex quibus omnibus patet de ueritate the-
matis in quæſtione propoſiti, & quod dedu
cta concluſio ſit verior, & communis. Pro
qua etiam Alex. in d. §. Iulianus. in fine. addu
cit aliud fundamentum, quod tale eſt. Secun
13 dum † decretum habet vim ſententiæ diffi-
nitiuæ, ut not. Bald. in l. cum & minores. in
prin. C. ſi aduerſ. rem iudic. in l. 2. §. ſi abſens.
in 10. q. ff. ſi ex nox. cau. agat. & ut ipſemet
Alex. tradit in l. 1. in uerſi. poſſeſſionem. ff. de
14 iuriſd. omn. iud. ſed ſententiæ † diffinitiuæ
ſtandum eſt, l. 1. C. de re iudic. & in c. ad con-
ſultationem. de re iud. ergo & ſecũdo decre-
to. Bona igitur data in ſolutum ex ſecundo
decreto, de iure communi reuocari non
poſſunt,

Limitatur, quando bona data in ſolutum
non excedunt debitum, uel ſi excedunt, non
15 tamen excedunt multum, nam † ſi bona da-
ta in ſolutum longe plus ualerent quã ſit ſum
ma, & quantitas pro qua in ſolutum data
fuerũt, talis bonorum aſſignatio redderetur
nulla in totum, ut dicit tex. in l. ſi nõ ſortem.
§. ſi centum. & ibi expreſſe Barto. ff. de cond.
ind. cum alijs per Fulgo. in hanc ſententiam
cumulatis, conſ. 137. incip. quia ex facto. co-
lumna ſecunda, refert & ſequitur Pariſ. d. cõ-
ſilio 81. num. 24. & 36.

Limitatur ſecundo, quando talis datio in
ſolutum eſt facta ſtatuto ſeu limitato pretio:
16 nam † ſi eſt facta ſimpliciter nõ ſtatuto nec
limitato certo pretio, venit reſcindenda; &
in aliquo nõ ualet, ad ſimilitudinem emptio
17 nis, quæ ſine certo pretio † nulla eſt, ut Inſtit.
de empt. & vendit. §. pretium. & in l. 3. ff. pro
empt. & expreſſe tenet Bart. in l. a diuo Pio.
§. ſi pignora. in 2. oppoſ. ff. de re iudic. & Pa-
riſ. d. conſ. 81. col. 2. ubi late tractat materiã
dationis in ſolutum, & ad materiam propo-
ſitam uide Deci. conſ. 18. incip. viſo puncto.
nu. 3. par. 1. & Tiraquel. late, de utroq. retr. in
de retr. Lignag. §. 1. glo. 24. & §. 23. glo. 1. nu.
26. cum plur. ſequen. ubi quid in hanc rem
ſcribentes dicant cumulatiue congeſſit. & ad
dicta ſup. num. 4. vide Menoc. conſi. 241. nu.
17. 28. & 29. par. 3. & Redoan. in Tract. de re
bus eccleſ. non alienã. c. 16 num. 1. & 3. & c.
17. Tracta. uolu. 15. par. 2. Octau. Simone. de
decret. inſpect. 14. num. 124. Amod. a Pon.
in queſt. laudem. q. 27. colu. 3. idem Simonc.
ubi ſuprà, inſp. 15. nu. 128. Fabian. de mon.
de emp. & uend. q. 2. princ. num. 31. Iac. No-
uel. de iure protomiſ. nu. 79. in quibus locis
habes materiam dationis in ſolutum practi-
catam ſecundum varietatem locorum.

QVAESTIO XXXIIII.

Aſſaſsinij crimen diſcutitur. Quis proprie dicatur aſſaſsinus. Clericus aſſaſsinus, an poſsit per iudicem laicum puniri.

SVMMARIVM.

1 *Aſſaſſinij crimen grauiſſimum eſt, & in eo ſolus conatus punitur ac ſi actus perfecte conſummatus eſſet.*

2 *Aſſaſſinus quis dicatur. & 3. & 4. & 5*

6 *Aſſaſſinus quis dicatur in terminis cap. 1. de homicid. in ſexto.*

7 *Aſſaſſinus proprie dicitur ille, qui pecunia data uel promiſſa homicidium committit uel committere attentat.*

8 *Aſſaſſini nomen incognitum de iure ciuili, fuit inuentum de iure Canonico.*

9 *Mandans data uel promiſſa pecunia, & mandatarius dicuntur pariter aſſaſſini.*

10 *Aſſaſſinus ut quis dicatur, ſufficit quod promittat, uel ei aliquid promittatur, etiam quod non ſit pecunia.*

11 *Maleficium committens ut alicui complaceat, etiam aliquo non dato accepto uel promiſſo, dicitur aſſaſſinus.*

12 *Filius committens maleficium cogitans complacere patri non dicitur aſſaſſinus.*

13 *Aſſaſſinium non dicitur committi ex ſimplici oblatione, & promiſſione abſque acceptatione.*

14 *Verba quando ſunt clara, ab ipſis non eſt recedendum.*

15 *Extenſio non fit in pœnalibus etiam ex identitate rationis.*

16 *Delictum quod facit uel fieri facit quis mediante pecunia, dicitur magis atrox.*

17 *Interpretatio vulgi eſt attendenda.*

18 *Diſpoſitio correctoria, & odioſa extenditur ex idemptitate rationis quando agitur de ſalute animarum, & uitando peccato.*

19 *Aſſaſſinij in caſu quomodo iudicandum ſit.*

Peccatum

20 *Peccatum maius eſt quod Chriſtianus inſurgat in Chriſtianum, quam infidelis.*
21 *Aſſaſſinium eſt homicidium uoluntarium aggrauatum qualitate pecuniæ datæ acceptæ uel promiſſæ.*
22 *Infidelis non debet eſſe tutus in eccleſia.*
23 *Aſſaſſinus interficiens Iudæum uel paganum, an incidat in pœnas.c.1.de homi.in ſex.*
24 *Infideles ſub dominio aliquo uiuentes ipſius legibus tuti eſſe debent.*
25 *Clericus aſſaſſinus an per iudicem laycum puniri poſſit.*
26 *Clericus falſum deponens coram iudice ſeculari non poteſt ab eo puniri, ſed indiſtincte ad ſuum iudicem eſt remittendus.*
27 *Falſi pœna quæ ſit.*
28 *Falſi crimen nunquam comprehenditur in generali remiſſione delictorum.*
29 *Laycus nec principaliter nec incidenter poteſt punire clericum coram ſe falſum deponentem.*
30 *Conatus ſiue affectus ſolus, an puniatur in crimine aſſaſſinij non ſequuto effectu.*
31 *Affectus non ſequuto effectu, quod non puniatur pœna ordinaria, ſed mitiori.*
32 *Pœna mortis naturalis irrogatur in crimine aſſaſſinij.*
33 *Aſſaſſinium dicitur perpetratum ex eo ſolum quod quis recipit pecuniam ut aliquem occidat.*
34 *Statutum puniens rapientem rem alienam certa pœna, procedit in eo qui fregit oſtium alterius ut raperet.*
35 *Cogitatio criminis committendi non eſt punibilis.*
36 *Iudicis officium eſt cuncta ad cauſam facientia diligenter rimari.*
37 *Iudex quod ſalua conſcientia poſſit rigorem iuris temperare.*
38 *Conſuetudines, & ſtatuta pœnalia ſemper intelliguntur de delictis effectu conſummatis.*
39 *Delictum attentatum non habetur pro ueritate ſecundũ rerum naturam, ſed ex quadam fictione, quæ non habẽt locum in ſtatutis.*
40 *Doctrina certa in criminalibus tradi non poteſt.*
41 *Animus occidendi ex armorum genere cognoſcitur.*
42 *Negatiua, quod quis non habuerit animum occidendi, quomodo probetur.*
43 *Operam dans rei illicitæ non ſolum tenetur de eo, quod ex propoſito deliquit, ſed etiam de delicto conſecutiuo.*
44 *Mandans aliquem tantum uulnerari uel percuti, an ſequuta morte teneatur de occiſo.*
45 *Agentes, conſentientes, uel auxilium præbentes in atrocioribus, pari ſupplicio afficiuntur.*
46 *Argumentum de contractibus ad maleficia in iure probatum eſt.*
47 *Mandans in dubio, non præſumitur commiſiſſe mandatario niſi vindictam ſimilem iniuriæ ſibi illatæ.*
48 *Aſſaſſinium an aliquo caſu ſit licitum.*
49 *Bannitum occidens per alium mediante pecunia, an, & quando puniatur.*

QVAERO Trigeſimo quarto. Accuſatur N. quod proditorie ad inſtãtiam T. percuſſit ſeu occidit P. cõtra ipſum vult iudex tanquam aſſaſſinũ procedere, qui negans ſe aſſaſſinum ex eo capite ſe defendit, quæritur quid iuris? & quia ſimiles caſus ſæpe occurrere ſolẽt, & iudices humanum ſanguinem ſitientes omnem quẽ poſſunt caſum ad huiuſmodi aſſaſſinij crimẽ trahunt, ideo libet hanc materiam tractare, & quis proprie dicatur aſſaſſinus oſtendere,
1 hoc tamen prius præmiſſo, Aſſaſſinij † crimẽ grauiſſimum eſſe, ita ut in eo ſolus conatus puniatur ac ſi perfecte actus cõſummatus eſſet, ut not. in c. pro humani. de homi. in ſex. & firmat Ioan. Andr. in Mercurial. in reg. in pœnis. ubi caſus multos enumerat in quibus delictum attentatũ punitur pro conſummato. & per Bald. & alios in l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſco. & cler. & in l. is qui cum telo. C. ad leg. Cornel. de ſicar. & Afflic. in in primo lib. conſtitut. Regni, in 12. Rubr. de Percus. illic. cum armis. num. 16. dicit, & ſic vidi determinatum, & poſtea exequutum, quia contra iſtos aſſaſſinos ſemper ſolet augeri pœna, vt dicit Barto. in l. non ſolum. §. ſi mandato. colu. 3. ff. de iniur. & l. Cicero. ff. de pœn. & ibi Alex. in apoſtil. Et quoniam iſta eſt materia d. c. pro humani. ideo ſecundum
2 literam illius tex. conſiderandum eſt, † quod aſſaſſinus ille dicitur qui non exiſtens Chriſtianus, alicui domino ſubiectus, ad alterius inſtantiam Chriſtianum occidit vel occidere attentat, quæ quatuor requiſita patent in textu. Primum ibi, ſicque ab eo non abſque Chriſtianæ dignitatis opprobrio quodammodo redimere uitam ſuam. ecce dum dicit id fieri in opprobrium Chriſtianę dignitatis, ſupponit quod nõ per Chriſtianum fiat. Secundum ibi, coacti fuerint ſecuritatem ab eorundem aſſaſſinorum domino impetrare. Tertium ibi, vt ipſos faciant per aſſaſſinos occidi. & ibi, quempiã Chriſtianorum per prędictos aſſaſſinos interfici fecerit, uel etiam mandauerit. Quartum ubi ſupra in ijſdẽ uerbis. & quod in terminis illius decretalis aſſaſſinus debeat habere ſupradicta requiſita, patet in glo. ibi, ſuper uer. formidantes. dum dicit, maxime propter qualitatem aſſaſſinorũ, qui non timent mortem, & dicuntur eſſe de Luczo della mõtagna, & ibi Ioan. And. in ad
3 dit. ſubdit. † & iſte eſt quidam Saracenus, & prout dicitur ſunt illi ſui ſerui ita nutriti, ꝙ parendo mandato domini ſui credunt ſaluari. & dicit Hoſti. quod multi Chriſtiani Principes per tales mortui ſunt, & hæc quo ad

prædicta

prædicta requiſita, quibus ipſe Ioan. And. in d. addit. ex mente Archidia. uidetur addere quintum, Quod ſcilicet talis aſſaſſinus hoc faciat pecunia cõductus, dum ait, & dicit Archid. per hanc particulam probatur, decretalem non loqui de ijs, qui non ſunt ſub alicuius dominio, ſed pro pecunia homines occidunt, qui vulgariter aſſaſſini dicuntur. Ex cuius dictis collige, quod ſecundum propriam
4 ſignificationem vocabuli,† Aſſaſſinus ille dicitur qui habet quatuor requiſita in tex. d. c. Pro humani. ſecũdum autem vulgarem modum loquendi, aſſaſſinus dicitur etiam non ſubditus alicui, dummodo per pecuniam aliquem occidat hominem, vnde pro omnib. præmiſſis a nullo, quem uiderim hucuſque conſideratis, varię ſunt Doctor. opiniones quis dicatur aſſaſſinus, ita ut non ita reſoluta ſit propoſitæ quæſtionis dubitatio.

Tamen cõmunis Doctorum opinio eſt,
5 quod † aſſaſſinus dicit ille, qui pecunia aliove pretio conductus hominem occidit vel percutit, nihil tale ab eo præcauẽtem, & qui aliquem hominem Chriſtianum mandat occidi per homicidam pecunia ad id conductum, etiam ſi mandatarius Chriſtianus ſit. ita dicunt Gemini. Anch. & Imo. in d. c. pro humani. Bar. in d. l. non ſolum. §. ſi mandato. num. 14. & in d. l. Cicero. de pœnis. Paul. de Caſt. in l. 1. §. ult. ff. de eo per quem fact. erit. Alex. conſi. 167. incip. videretur fortaſſe prima conſideratione. nu. 1. 5. & 6. uol. 7. Bal. & Salyc. in l. non ideo minus. C. de accuſat. col. pen. Angel. in l. qui ſepulchra. C. de ſepulc. uiol. de quo per Hippol. in practic. crimin. §. Examinanda. num. 21. cum ſequen. & in §. diligenter. nume. 156. & in l. unica. C. de rap. uirg. num. 103.

Et iſta ſententia nedum eſt communiter recepta de iure, ſed etiam de conſuetudine
6 & ipſa practica ſeruatur,† vt dicit Aret. conſi. 163. incip. ſicut Ioannes dicit. colu. 9. in fine. continuando in col. ſeq. ubi ad longum ponit intellectum illius decretalis, pro humani. incipiendo ab illo uerbo. in quo articulo dubium remanet, & propoſita opinione Arch. & Ioan. dicentium, quod illa conſtitutio locum habet in certo genere perſonarum, & non in alijs, nec nõ oppoſita opinione Imo. Gemin. Bart. & aliorum tenentium aſſaſſinũ juxta illam decretalem quemlibet dici, qui pecunia conductus committit maleficium, dicit, quod iſtorum opinio eſt approbata de conſuetudine. & licet ipſe videatur adhærere contrariæ ſententię, tamen neſcit contradicere opinioni Imo. & ſequac. ut ibi per eũ quem tu ſtudioſe uidere poteris in fonte.

Quæ concluſio eſt adeo uera, & indubitata, ut omnes Doct. ipſam ſemper ſimpliciter
7 ſupponant; Dicẽtes, † Aſſaſſinum eſſe illum qui pecunia data vel promiſſa homicidium committit vel committere attentat. quam, vltra citatos ſupra num. 5. tenuerunt Angel. in d. l. non ſolum. §. ſi mandato. ff. de iniur. Bald. conſi. 98. uol. 1. conſi. 256. uol. 2. ubi dicit, ꝙ requiritur præmium, uel ſpes præmij. Corn. conſi. 249. col. 1. in fi. iunc. col. ſeq. uol. 1. Alex. in l. 1. §. hæc actio. ff. de eo per quem fac. & Paris, de Put. in tract. de ſindic. fol. mihi 57. num. 14. & ſeq. Ang. in tract. malef. in uerſi. Sempronium mandatorem. in princ. Deci. conſi. 327. in prin. Gram. uoto. 9. in prin. Carrer. in pract. crim. in tit. de homici. §. circa tertium. in prin. Pariſ. conſi. 166. incip. pro reſolutione dubiorum. col. 1. uolu. 4. ubi ponit quis proprie dicatur aſſaſſinus de iure communi, & ſtatutario. paſſim habetur, ideo eius dicta non tranſcribo.

Aduerte tamen tu expolitiorum uerborũ
8 profeſſor, quod hoc nomen aſſaſſini,† de iuri communi non erat cognitũ, ſcilicet apud Iuriſconſultos, ſed mandans fieri homicidiũ dicebatur conductor, faciens verò vocabatur locator, ut in d. l. non ſolum. §. ſi mandato. ff. de iniur. ubi tex. clarus. hoc verò nomẽ vulgariter de iure Canonico inuẽtum eſt, vt in d. c. pro humani. §. cum igitur. ibi, ut ipſos faciant per aſſaſſinos occidi. & ut per Barto. in d. §. ſi mandato. ff. de iniur. uerſic. venio ad conductorem. & per Bald. in l. non ideo minus. col. pen. C. de accuſat. Et quoniam enormiſſimum crimen eſt, ideo nimirum ſi hoc nomine uocati ſunt, & pænis plectuntur de quibus in d. c. pro humani. ſiue ſint ſubiecti Domino alicui, ſiue liberi, & ſeu fideles ſint uel infideles, dũmodo pecunia data uel promiſſa ad alicuius requiſitionem homines interficiant, ut communiter tenẽt Doct. prout ſup. nu. 5. quibus adde Gramma. uoto 8. 9. & 11. & Deciſ. Neapol. 155. in nou. Sum. Ang. in uer. Aſſaſſinus. in prin. & per tot, ubi diſcutit diſpoſitionem d. cap. pro humani. & uide Sum. Tabien. in uer. Excommunicatio. 5. caſu. 37. num. 3. Et ſic concludas, contrarijs reiectis,

ieĉtis, ueluti obſeruatæ conſuetudini repu-
gnantibus.
Ampliatur iſta cõcluſio vt locum habeat
non ſolum in mandatario, ſcilicet in locato-
9 re, † ſed etiam in eo, qui pecunia mediante
mandat aliquem occidi, id eſt in conductο-
re. d. cap. pro humani. Ange. in d. l. qui ſepul-
chra. C. de ſepulc. uiol. & in d. l. 1. ubi Alex. ff.
de eo per quem fac. erit. & Salyc. in d. l. non
ideo minus. C. de accuſat. Bal. & Angel. in l.
hoc edictum. §. hæc autem. ff. de iniur. Ang.
in conſi. 14. incip. nos Carolus. col. 2. uerſi.
in hos ergo aſſaſsinos, & aſſaſsinariam man-
dantes. Bal. conſi. 256. incip. Quamquam al-
legationes prædictæ. uol. 2. & conſi. 383. in-
cip. Bertonus de Ceuo. uol. 5. Alex. in d. cõſi.
167. alleg. ſup. ſub num. 5. Gram. in uoto. 9.
quod incipit, Redemptoris gentium. num. 1.
Angel. in tract. malef. in d. uer. Sempronium
mandatorem. in prin. ubi dicit, Quod acci-
piens mandatum pro pecunia dicitur aſſaſſi
nus. & parum infra ſubdit, quod in vtroque,
ideſt in aſſaſſino, & mandante eſt delictum
atrocius ob pecuniam, & ideo grauior illis
irrogatur pœna, per d. c. pro humani. Bal. in
d. l. Cicero. de pœnis. Paris de Put. in tracta.
ſindic. in uer. inquiſitio. uerſi. dicit conſtitu-
tio regni. in uer. An inquiſitione facta, Capi-
ci. decis. 155. incip. notarius Marcus. nu. 11.
uerſ. quartò facit Salyc. & num. 17. uerſi. ad
tertiam. ubi dicti Doct. concludũt, quod pro
pter criminis atrocitatem etiam mandans
data pecunia dicatur aſſaſsinus, nam ſua ma-
la operatione animam a corpore ſcindit, vt
dicit Gemi. in d. c. pro humani. in uerſi. cum
igitur. & per talem ſciſſionem nõ ſolum cor
porum, ſed etiam animarum mortem procu
rant, ut dicit d. c. pro humani. & de hoc alias
dicam in meis recollectis criminalibus.
Ampliatur ſecundo iſta propoſitio pro-
10 cedere † nedum data uel promiſſa pecunia,
ſed etiam aliquo alio dato uel promiſſo, nã
ad effectum vt quis dicatur aſſaſsinus, ſufficit
quod promittat, uel ei aliquid promitatur,
etiam quod nõ ſit pecunia, ut per Curti. ſeni.
in conſ. 20. in 3. car. quod conſilium fuit Bar
tholomæi Socini vt ibi patet in ſubſcriptio-
ne eius, in 5. car. ſequitur Gram. in d. uoto. 9.
num. 1. uerſi. & ideo pulchre conſuluit Fran
ciſch. Curt. idem tenuit Ioan. And. in c. pen.
de cleri. non reſiden. Ange. in d. conſi. 14. &
Capici. in d. deciſ. 155. uerſi. ſexta dubitatio
eſt. & in uerſi. ad tertiam. & in uerſi. ad ſextã:
vbi tradit an aſſaſsinium cõtrahatur per pro
miſsionem aliarum rerum quam pecuniæ? &
quid ſi non eſt promiſſa pecunia, ſiue ſoluta,
ſed promiſſa, vt per eum, cuius dicta non trã-
ſcribo, communiter enim ab omnibus hr̃.
Ampliatur tertio concluſio habere locũ,
11 vt aſſaſsinus † etiam dicatur ille qui malefi-
cium committit vt alicui complaceat, aliquo
nõ dato, accepto uel promiſſo ut per Gram.
d. uoto. 9. num. 3. uerſ. quod nedum pro pe-
cunia. Ioannes And. & Ang. vbi ſupra, & Ale
xand. in d. l. 1. ff. de eo per quem fac. erit. vbi
de materia huius ampliationis multa habes.
Iſta tamen ampliatio non ita ſimpliciter in-
telligenda eſt, ſed procedit & non procedit
conſiderata perſona complacentis, puta, ſi
complacent ſub ſpe conſequendi beneficiũ,
ex tali complacentia, quia ſcilicet ille cui cõ-
placet ſit ipſum remuneraturus, dicitur aſſaſ-
ſinus, & ſic procedit ampliatio. Si autem cõ-
placeat ſimpliciter, prout fieri ſolet: nam om
nes qui pro aliquo aliquid faciunt, regulari-
ter operantur vt illi cõplaceant. ſi igitur ſim-
pliciter ad finem complacendi exequitur,
12 non dicitur aſſaſsinus, prout in filio † qui co
gitans complacere patri aliquod maleficiũ
committit, nam non dicitur aſſaſsinus, arg.
ff. de neg. geſt. l. ſi pupilli, §. ſed ſi ego. Bald. in
d. conſ. 256. & niſi iſta ampliatio hoc modo
intelligeretur, omnes eſſent aſſaſsini ex ratio
ne prædicta.
Ampliatur quarto iſtud dictum uendica-
re ſibi locum, ubi interuenit conuentio inter
mandantem & mandatarium, vt quia man-
datarius acceptet, quod promiſit mandans.
13 Dico acceptet, quia † ex ſimplici oblatione,
& promiſsione abſque acceptatione non di
citur committi nec contrahi aſſaſsinium, ut
per Bal. in d. conſi. 383. Capici. d. deciſ. 155.
uerſ. Tertia dubitatio. & verſi. Ad tertiam du
bitationem reſpondetur. vnde ſi quis alicui
offerat præmium pro aliquo occidendo, &
iſte non acceptet, ſi poſtea ſubſequatur ho-
micidium, mandans non tenebitur, vt dixit
idem Bal. conſi. 82. par. 3. ſequitur Gram. uo-
to 11. num. 19. Ex quibus omnibus patet ve
ritas propoſitæ quæſtionis.
Verum ne in ea aliquid intactum omitta-
mus, duo obiecta tollenda ſunt, quæ contra-
rium tenentes facere poſſent, ex d. c. pro hu
mani. Primum eſt, dictum cap. nhil dicit d

recipiente

reciplente pecuniam,ſeu faciente per pecu-
niã,ſed ſolum loquitur de mandante, quod
etiam patet per Gemin.in ſuo ſummario ibi
dum dicit,Per aſſaſsinos faciens uel tantum
mandans interfici ,tanquam ab omnib. diſ-
fidatus abſque alicuius prolatione ſentẽtias
incurrit excommunicationis, & depoſitio-
14 nis ab officio, & beneficio.Cum ergo † eius
verba clara ſint,& ſic ab ipſis non ſit recedẽ-
dum.l.1.§.is qui nauem. ff. de exercit. l. non
aliter.ff.de lega.3.l. proſpexit. ff.qui & a qui-
bus.igitur mandatarius in terminis illius de-
cretalis non debet dici aſſaſsinus. Secũdum
obiectum eſt, Cap. pro humani, nihil dicit
de pecunia data uel acceptata ad effectum
committendi maleficium, vt legenti textus
patet:ergo caſus ille in terminis ſuis intelligi
debet,& non extendi ad caſum pecuniæ, &
hoc modo neuter dicetur aſſaſsinus, iuxta
cõcluſionem in terminis dicti capituli. nam
15 in † pœnalibus non ſit extenſio etiam ex
identitate rationis, ut per glo. in clemen. 2.
de ætate & qual.in ver.eiſdem.Bar.in l.illud.
C.de ſacroſ.eccleſ.Barb.conſ.64. incip. ſcri-
bitur.col.8.uerſi.circa quod. uol.1.ubi dicit
not. quod extenſio de ſimili ad ſimile non
admittitur in pœnalibus.& eſt gl. in clem.2.
de hæret.in clem.1.de reb. eccleſ. non alien.
& in l.fi.de in ius uocan.Socin.conſ.275.nu
mero 12.in prin.uerſ.non omitto. uolum.2.
Alci.de præſump.reg.3.præſump.45.nu.5.
Cæphal.conſ.226.num.19.& has extenſio-
nes ceſſare in pænalibus poſt Graue. ſcribit
Menoch.de arbitr.iud.li.2.cent.3.caſu 275.
num.22.de quo in meo conſ.crimin.nu.56.
& diffuſius in meis recollectis criminalibus
aliàs Deo permittente dicam.

Tamen nec etiam iſta obiecta tollunt cõ-
cluſionem propoſitam, nam ad primum re-
ſpondetur,cum glo.2.in d.cap.pro humani.
quæ in poſitione caſus, circa medium dicit,
quod Roma. Pont. uolens obuiare malis de
quibus in eod. cap. profert plures pœnas in
iſtos aſſaſsinos,& illos qui eis mandabant,&
ſic patet illum text. in mandatario loqui. &
ita etiam intelligit Bar.in d.l. nõ ſolum.§.qui
mandato.ff.de iniur.colum.3.ubi dicit,quod
16 † quando aliquis facit uel fieri facit aliquid
mediante pecunia, dicitur delictum magis
atrox, & propter hoc pœna poſſet augeri,
& de facto (dicit ipſe) uidemus augeri in
iſtos qui dicuntur vulgariter aſſaſsini,per fru
ſta enim ſcinduntur & dilacerantur ignitis
forpicibus, ut dicit Abb. in c. at ſi clerici.in
princ.num.41.de iudici. Caſſan. in conſuet.
Burgũ.Rubr.1.uerſ.videndum.nu.7.Carrer.
in pract.crim.fol.mihi 294.nu. 35. & paulo
poſt dicit ipſe Bar.& uidetur expreſſum in c.
1.de homici.lib.6. ecce quod illam decreta-
lem intelligit Barto. tam in mandante quàm
in mandatum recipiente. quod & expreſſe
tenet Saly.in d.l.non ideo minus. col. ult.de
accuſat.cuius verba ſunt iſta . Verumtamen,
ut inquiunt Bart.& Doct. delictum cenſetur
in vtroque iſtorum atrocius, quàm ſi pecu-
nia non interueniſſet, & ideo pœna poteſt
augeri,& videtur caſus extra de homici. lib.
6. ubi aſſaſsini grauiter puniuntur. & ſubdit,
quod aſſaſsini uocantur vulgò hi qui rece-
pta pecunia uel promiſſa, homicidia com-
17 mittunt.& quod † vulgi interpretatio eſt at-
tendenda, l. cum de lanionis. §. aſinam. de
fun.inſtr.l.Labeo. de ſupel. lega. Et finaliter
facit ratio potiſsima. Qui delinquit ob pecu
niam magis delinquit, quàm qui ſine pecu-
nia,d.l.Cicero.& l.mulierem.eo.tit. Sed mã-
dans qui ſine pecunia delinquit comprẹhen
ditur in diſpoſitione d. c. pro humani.ergo
& mandatarius tãquam magis delinquens,
quia pro pecunia, compræhendi debet. ita
Barto.in d.§.qui mandato. & ſic non obſtat
primum. Nec etiam obſtat ſecundum : nam
licet text. ille non ponat de eo qui mediante
pecunia mandauit,nec de eo qui recepta vel
promiſſa pecunia fecit, tamen interpretati-
ue,& extenſiue negari non poteſt verum aſ
ſaſsinium committi per eum qui data pecu-
nia mandat committi homicidium. Et ad il
18 lud de extenſione dicitur,quod † quãdo agi
tur de ſalute animarum,& vitando peccato,
vt in terminis d.cap.pro humani. diſpoſitio
correctoria & odioſa de tali materia loquẽs
extenditur ex identitate rationis, ut not.
Ioan.And.in cap.ex tenore.qui fil. ſint legit.
quem ibi ſequuntur Ant. de Butr. & Abb &
alibi Abb.in c.quæſiuit.de diuor. & Barto.in
authen. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſ.
uendit.uerſi. Quæro utrum iſta authen. gloſ.
in clem.generali.de elect.Gemini.in d. c.pro
humani.§.ſacri.colu.1. uerſ. nota incidenter
ex his,Felyn.in c.tranſlato.de conſtit. col.7.
& in c.ſi cautio.de fide inſtrum.col.8. ſequi-
tur,& ponit Caſſad.deciſ.1.ſub titu. de uſur.
nu.2.late Crauet.de antiq.tẽp.par.4.nu.146.

§.1.

§.1.continuando in §.ſequen. Ergo diſpoſitio illius Decretalis loquens in caſu de quo in ipſa, extenditur etiam ad caſum pecuniæ datæ,& acceptæ, prout eſt communis Doc. intelligentia.ad hoc vide multa ſupra, quęſt. 26.27.28.

Vlterius etiam pro clariori dilucidatione materiæ conſiderandum eſt, quod attentis ſupradictis, quando eueniret caſus aſſaſſinij, quo ad iudicandum in caſu occurrenti, poſ-
19 ſet dici, † quod aut in loco extat ſtatutum, aut non: ſi non extat, iudicandum eſt ſecundum ius commune; ſi extat, attenduntur eius verba, & forma, nec ulla extenſio tunc facienda eſt, ut inquit Bald. in dicto conſi. 383. verſi. cauetur autem lege municipali. Et ultra ea, quæ iam diximus, omittendum non eſt, quod licet aliqui contra dixerint, tenentes aſſaſſinum in caſu illius capitu. pro humani, dici ſolum hominem infidelem, qui pecunia conductus occidat Chriſtianum, ut uoluerunt Ioan. And. ibi, & Bal. in lege, ſi quis non dicam rapere. columna quarta. C. de epiſco. & Cler. Syluest. in Sum. in uer. aſſaſſinus. §.1. uerò quæritur. Tamen cum conſuetudo, & Docto. ut ſupra illud interpretati ſint, ut iam diximus, a tali conſuetudine quam atteſtatur Aret. in dicto conſilio 163. non eſt recedendum, maxime cum iſta decretalis non
20 exprimat id quod iſti dicunt, nam † ignominia Chriſtianæ religioni ita fit, ſi Chriſtianus Chriſtianum pecunia occidat, ſicut ſi infidelis, immo maior, nam maius peccatum eſt quod Chriſtianus inſurgat in Chriſtianum, quàm ſi infidelis. Vnde ſi infidelis pecunia conductus Chriſtianum occidat, dicitur aſſaſſinus, multo magis tali nomine erit dignus chriſtianus. & euidenti ratione patet quod capit. pro humani, loquatur potius in
21 Chriſtiano occidẽte Chriſtianum, nam † aſſaſſinium eſt homicidiũ uoluntarium aggrauatum qualitate pecuniæ datæ acceptæ uel promiſſæ: ſed hom cida uoluntarius non eſt tutus in Eccleſia, Exod. capit. 21. Deuteron. capitulo decimo nono, vnde ſumptum eſt capit. primũ, extra de homicid. dum dicit, ſi quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, vel per inſidias, ab altari meo euellas eum ut moriatur, ut & ita iudicatum fuit areſtis Senatus Pariſien. & Tholoſ. ut habetur in ſtilo parlam. parte quinta, quæſtio. 351. & par. ſexta, numero ſexageſimo ſeptimo, ſequitur, & plura alia arreſta citat Boeri. deciſ. 69. numero decimoſexto, cum ſequen. multo minus ergo erit tutus ſi committat homicidium cum aſſaſſinio, quæ ratio non po-
22 teſt habere locum in infideli, qui cum † non ſit de gremio eccleſiæ, nullo caſu debet eſſe in ea tutus. & ita videtur ſentire Gemini. in. dicto capit. pro humani. §. cum igitur. uerſic. Quæro de quibu. magnatibus. ubi dicit, dic quod de Chriſtianis. quia de his qui ſunt foris nihil ad nos. capit. gaudemus. de diuor. ſecundum Hoſtien. & Ioan. And. & ita in toto mundo ſeruatur. Quod autem aſſaſſinus confugiens ad eccleſiam non poſſit ipſius immunitate gaudere, late ponit Ioan. Ign. in lege prima. §. ſubuenitur. numero 107. poſt plures quos ibi citat, & num. 117. ubi dicit communem, ad Syllani.

23 Et licèt aſſaſſinus interficiens † Iudæum uel Paganũ, iuxta mentem Io. And. non incidat in pœnas dicti cap. pro humani. dum dicit ſe defendiſſe quendam prælatum, contra quem fuerat probatum, quod occidi fecerat homines per aſſaſſinos, ex hoc capite, quia cum homines illi potuiſſent non fuiſſe Chriſtiani, non erant adductæ ſufficientes probationes, quod eſſent Chriſtiani, vt refert Silueſt. in Summa, in uer. aſſaſſinus. §. ſecundo queritur. & Gemini. in dicto cap. pro humani. in §. ſacro. columna prima, verſicu. quid ſi non fecit interficere Chriſtianum. Tamen retenta communi opinione cogita, & immo dic etiam iſto caſu aſſaſſinos puniri,
24 nam † etiam infideles ſub dominio aliquo viuentes ipſius legibus tuti eſſe debent. communiter enim receptum eſt, quod Iudæi exiſtentes in loco, vbi ius ciuile ſeruatur, dicuntur de populo Romano, quo ad hoc ut legibus illis viuant, & ab ipſis protegantur, ut dicit Alexan. conſilio decimotertio, incip. Attentis. columna prima, in fine. uerſicu. & comprobatur. uolumine ſeptimo. ideo ſi delinquunt debent puniri, ſi eis iniuria fiat, debet iniurians iure medio coerceri, ut omnes Summiſtę notant in ver. infidelitas. & ita ubique communiter practicatur. & ad premiſſa uide quæ late congerit Crot. de teſti. par. 9. numero 28. Tom. 4. Tract. nou. & Ioan. Bologn. ad l. ut vim. ff. de iuſt. & iure. num. 23. & 24. de hoc latius in meis regulis criminal. in regu. quæ incip. Qualitas requiſita a lege.

Et hic actus aſſaſſinij adeo odioſus eſt, vt
etiam per ipſum clericus amittat fori priui-
legium, intantum quod ferè omnes teneant,
25 † Sacerdotem vel Clericum crimen hoc aſ-
ſaſſinij committentem eo ipſo abſque actua-
li depoſitione, & degradatione poſſe per iu-
dicem laicum puniri, quaſi hoc ſpecialiter
ſeruandum ſit ob criminis immanitatem, vt
Lap. & alij tenent in dicto cap. pro humani.
& ibi Gemin an. §. ſacri. columna ſecunda,
uerſi. Quæro an omnes pœnæ, hoc etiam te-
net Hippol. in lege unica. C. de rap. uirg. nu-
mero 107. & in practic. crimin. §. diligenter.
numero 160. ubi dicit quod clericus faciens
atrociſſimum delictum poteſt ſine degrada
tione puniri. allegat Ioan. And. in capit. cum
non ab homine. de iudic. Gemin. in capitu-
lo fina. de homicid. in ſexto, & Anchara. in
conſilio 158. incip. ex narratis in facto. in
tertia columna, & alibi idem Hippol. in ead.
pract. in §. examinanda. numero uigeſimo-
quinto, & in l. vnius. §. cogniturum. columna
decimaquarta. ff. de quæſtio. Paris de Put. in
tract. de ſindic. fol. mihi 57. numero 15. &
iſta eſt communis ſententia, ut eam ſequen-
tes teſtantur, Lambert. in capit. primo, de hæ
ret. in ſexto, quæſtio. vndecima, numero 88.
Ioan. Bernar. Diaz in pract. crimin. Canon.
capi. 91. & idem not. Steph. Aufr. in clemen,
prima, de offic. ordin. reg. prima, fallen. 18.
Caſſan. in conſuet. Burgun. fol. 52. uer. ſecun-
do fallit. Gramma. uoto octauo, columna pri
ma, & uoto nono, columna ſecunda. Deciſ.
Neapol. 112. in nouiſ. Huius dicti ratio eſt,
quia per commiſſionem aſſaſſinij ipſo iure
uidetur degradatus, & ex conſequenti uide-
tur data unicuique poteſtas eum capiendi,
per capit. primū, de ſchiſma. in ſexto, ibi, ex-
poſitis perſonis eorum, a fidelibus capien-
dis, & a iure uidentur ſpoliati omni priuile-
gio clericali, ut ibi per Doctor. & Hippol. de
Marſil. copioſe more ſuo, conſilio nono, nu-
mero decimoſeptimo, vbi de hoc, & cum tri
bus numer. ſequent. de materia atrocio-
rum delictorum, quotum occaſione quis
priuilegium aliàs ſibi competēs perdit. iſtud
dictum a ſupradeductis pendet, nam aut aſ-
ſaſſinium procurauit per infideles, aut per
quemcunque etiam Chriſtianum: ſi primo
modo, tenet concluſio; ſi ſecundo, non te-
net, nam ſecundum tenentes ipſam in termi-
nis dicti cap. pro humani, iſtud non eſt aſſaſ

ſinium. tamen, vt iam dixi, communiter cō-
trarium in practica ſeruatur, ut & Iul. Clar.
teſtatur in ſua pract. §. fina. quæſtio. 36. uerſ.
item quæro. cum ſequen. relatus a Cabal. in
ſuis gloſ. ad primum cap. libri quinti. conſt.
Aegidian. numero decimooctauo. Ob præ-
rogatiuam tamen clericatus, cui non tam fa
cile derogatur, non eſt ita ſimpliciter iſtud
dictum concedendum, nam multa Doctor.
communia dicta ſunt, excludentia omnino
iudicem laicum ab apponendo manus per-
ſonis eccleſiaſticis etiam in atrocioribus,
26 ita ut dicant † quod licet clericus coram iu-
dice ſeculari falſum deponat, non tamen po
teſt ab eo puniri, ſed indiſtincte ad ſuum iu-
dicem eccleſiaſticum eſt remittendus, ita cō-
muniter teneri dicunt Felyn. in cap. uerum.
de fo. compet. & Capici. deciſ. quinta, in fi-
ne. quod tamen crimen adeo atrox eſt, vt
27 eius pœna in libero † homine ſit deporta-
tio, & omnium bonorum publicatio. l. 1. ff.
de falſ. quandoque ſit pœna capitis, l. 1. C.
eod. quandoque flammarum aduſtio. l. 2. C.
eod. & pari pœna punitur faciens, & fieri fa
ciens. l. filius. in prin. ff. eod. l. 1. §. deieciſſe. ff.
de ui, & ui arm. Cacher. deciſio. 67. Iul. Clar.
in pract. crimin. §. falſum. & hoc crimen pro
ditioni ſimile ſcribit. Alber. in l. quædam. ff.
de pœnis, ſequitur Afflic. deciſ. ult. col. pen.
uerſi. nec alleuiat. & eſt tex. in l. præsbiteri. C.
de epiſcop. & cleri. cuius verba ſunt. Multo
magis etenim pœna digni ſunt, quibus cum
plurimum honoris per noſtram iuſſionem
delatum eſt, occulto inueniuntur in crimine.
& dicit Cyn. in l. transfigere. columna tertia,
uerſi. quidam Moderniores. C. de tranſact.
quod per falſitatem homines ad nihilum re-
diguntur, ut qui ſemper poſthac ſine fide
ſint, nec eis unquam credatur. & Io. And. in
Rubr. de crimi. falſi, dicit id crimē tam abo-
minabile quàm ullum aliud. & Ang. in §. mi-
norem. in Auth. de nup. ſcribit id eſſe deteſta
bilius homicidio, & ueneficio. quem ſequit
Afflic. d. deciſ. ult & Marian. Socin. iun. conſ.
39. col. 2. num. 1. uol. 2. Adeo quod id crimē
atrox exiſtimat Hippol. ſing. 163. incip. Cri
men falſi. & in pract. crim. §. attingā. col. 2. &
in conſi. 105. nu. 7. dic t id crimen enormiſ-
ſimum, & propter eius enormitatem habere
aliqua ſpecialia vltra alia crimina, ex Bar. in
28 l. Lucius. in fine. ff. ad Turpil. qu dicit, q † in
generali ſermone remiſsionis delictorū nun
quam

quá compræhenditur crimen falſi..& idem
dixit Petr.de Anchara.in repet.capit.1.col.
octuageſimaſexta, uerſic.vnde ſi ſtatuto.de
conſtit. Angel. in diſputat. incip. Renouata
guerra.& Nel.in tract.bannit.in tertia parte,
ſecundi tempor. quæſtio.duodecima, quæ
tota eſt in hac materia, an ſcilicet bannitus
pro falſitate habeat beneficium ſtatuti dictã-
tis,bannitos debere eximi de banno,certam
quantitatem ſoluendo. & dicit communi-
ter teneri,quod non.vide ipſum. Et nedum
29 † laycus poteſt punire clericum coram ſe fal
ſum deponentem principaliter, ſed nec in-
cidenter. authen.ſtatuimus.C.de epiſcop.&
cleri. ubi Imperator iudici contrafacienti
comminatur priuationem poteſtatis iudi-
candi. & eſt communis opinio Canoniſt.in
capit. dilectus filius. de pœn. & dicit com-
munem Afflic.deciſi. 230.incip. fuit per re-
latorem.uerſ.ſecunda fuit opinio, & in mul-
tis alijs criminibus idem eſſe oſtendi poſſet.
Verum quia materia iſta priuilegiorum cle-
ricatus eſt latiſſima, & de ea aliàs Deo fauen
te tractabo. bonum iudicem laycum pro
nunc conſulerem, quod non ſineret cleri-
cum delinquentem fugere, ſed quod ipſum
capi procuraret, & duci ad ſuum epiſco-
pum faceret, ut & Bartol.dixit in l. ſi quis in
ſeruitute.ff.de ſeruitut. per dictum Innoc. in
capit. ut famæ. de ſenten.excommun. & te-
net Bald.in l.ſi qua. C. de epiſcop. & cler. ita
enim non poneret manum in ſegetem alie-
nam, delinquentes punirentur, & rem gra-
tam Deo faceret,intelligat qui vult.

Modò rem noſtram propius attingendo
multa fructuoſa, vtilia, & a iudicibus obſer-
uanda in hoc crimine aſſaſſinij attingenda,
& diſcutienda eſſent, ſed nonnulla tantum
utiliora obſeruabo, quæ magis ad propoſi-
tam quæſtionem facere uidebuntur, cætera
ſtudioſo relinquendo. Venit igitur in hoc
crimine aſſaſſinij in conſiderationem, an
30 † ſolus conatus ſine affectu puniatur, licet
non fuerit ſequutus effectus. & in hoc diuer-
ſæ fuerunt Doctor. ſententiæ, & text. in di-
cto capitulo, pro humani, videtur tenere affe
ctum, & conatum in hoc crimine puniri ac
ſi ſequutus eſſet effectus. hoc tenuit Angel.
conſilio decimoquarto, in fine, prima colu.
& ſecunda.Corn.conſilio 249.columna pri-
ma,& conſilio 292. uolumine primo. Aret.
conſilio 164. columna undecima, Bologn.
conſilio octauo, columna ſecunda. Hippol.
in l.vnius.§. cogniturum. ff. de quæſtio. in l.
eiuſdem.in fi. ad legem Cornel. de ſicar. &
in pract.crimin.§.examinanda. columna ter
tia,eſt tex.in l.ſi quis non dicam rapere.C.de
epiſcop.& cleri.& in l. is qui cum telo. C. ad
leg. Cornel. de ſicar. Deciſ.Neapol. 155. in
nou.Gram.uoto.9.

Quod non ordinaria,ſed mitiori pœna af-
fectus non ſequuto effectu puniatur, tenue-
31 runt † Anchara.in dicto capit. pro huma-
ni.colum.pen.uerſi.primo caſu.Corn. dicto
conſilio 202. columna fina. uolum.primo,
Hippol.in l.uni.numero 247.C. de rap.virg.
Gramma.uoto 8.& 20. conſilio 36.numero
decimoſexto,& deciſ. 74. & ita conſuetudi-
nes,& ſtatuta pœnalia de delictis effectu con
ſumatis ſemper intelligi dicunt Bart. & Hip-
pol.in l.1.de ſicar. Angel.& Paul.in l.prima,
quod quiſq; iur. Bal.in l.ſi fugitiui.C.de ſeru.
fugit.Imo.in l.prima,de publ.iud.Imo. & Fe
lyn.in capit.primo,columna ſecunda, verſ.
Fallit octauo,& ultimo.de præſump. Arimi.
in addit.ad Angel.in tract.malef. in uerſi. Et
Sempronium.numero quarto, & in verſic.
ſcienter.columna tertia,uerſi.Adde Bald. &
Gramma. deciſio. ſecunda,& uide Bologn.
in l.prima,quod quiſque iur.§.hęc uerba.nu
mero 17.& Burſ. conſilio 94. numero 31.
par.1.

Quid dicendum in hoc opinionum anfra
ctu. Conſidera tres caſus. Primus, Quando
aſſaſſinus deuenit ad actum proximum or-
dinatum ad delictum.Secundus,quando ſte-
tit in finibus cogitationis ulterius non pro-
grediendo.Tertius, quando concurrit cum
rigore iuris conſcientia iudicis. Et primo ca
32 ſu dicas, quod, † quicquid dicant Docto.in
hoc crimine aſſaſſinij irrogatur pœna mor-
tis naturalis, ut dicit Hippol. in l. eiuſdem.in
fine.ff. ad leg.Cornel. de ſicar.Angel. in tra-
cta. malefi.in uer.ex interuallo.columna ter
tia.Afflict.ſuper Conſti.Regni,conſtit.incip.
mala noxia.columna ſecunda, Gram. uoto
nono,num.21.& ſequ.Corne.conſ.202.co-
lumna fina.uolum.2. Afflic. alibi ad conſtit.
Regni,ſub rubric.de percuſ.illic. cum armis.
num. 16. ut puta ſi volens aſſaſſinium com-
mittere deuenerit ad locum delicti perpetrã-
di,licet nõ fuerit perpetratum, nec ad alium
actum percutiendi deuentũ. & hæc fuit ſen-
tentia Iaco. de S. Georg. in l.1.§.hæc uerba.

ff. quod quiſq. iur. Caſſan. in conſuet. Burg.
Rubr. 1.col.8.uerſ. Aduerto tamen. id etiam.
firmat Bal.in l.non ideo minus.C. de accuſa
quęſtio.ſexta,dum conſiderat,quod in atro-
cioribus ad hoc ut delinquens moriatur, eſt
neceſſarium, quod fuerit deuentum ad ali-
quem actum ultra tractatum.& attēde quod
nō dicit ad actum proximum, ſed ad actum
facti ultra tractatum, quaſi ſentiat ſufficere
hoc.& in hanc ſententiam inclinat Felyn.in
tract.de conatu.colum.2. in 3.limitat. ubi ad
hoc plura dixi in meis apoſtil. & alibi Fely.
in capit.1.columna ſecunda,uerſi.fallit quin
to.& ante in uerſ. Fallit tertio. de præſumpt.
Hippol.in l.qui falſam.col.2.in fine.ff.de fal.
Gramm.uoto.8.colum.2.& deciſ.38.& hoc
ſpeciale eſt in hoc crimine aſſaſſinij, cum il-
33 lud dicatur † perpetratū ex eo ſolum, quod
quis recipit pecuniam ut aliquem occidat,
& ſi non perfecerit, ſed tantum attentauerit,
ut dicit Ang.in d.conſ.14.incip. Nos Caro-
lus.& ita in facto conſuluit Corne. conſilio
249.incip.licet uideatur prima facie.uolum.
primo,& Bald.conſ.430.lib.2.Et ad hoc fa-
cit quod ſcribit Alberi. in tracta. ſtatut.in 2.
parte,quæſtio.229.ubi dicit, quod ſtatutum
34 † certa pœna puniens rapientem rem alie-
nam, procedit in eo qui fregit oſtium alte-
rius ut raperet, per text. in l. Marcellus. ff.de
uerbor. ſignifi. & ita uidi ſæpius iudicatum,
in ijs atrocioribus, prout ſunt crimen lęſæ
Maieſtatis,& aſſaſſinij,ut dicit Bal.conſ.361.
lib.1.& in l.3.C.de ſeru.fugit.Angel.in l.1.§.
hæc uerba.ff. quod quiſq. iur. Boer.de ſedit.
pręſumpt. ſeptim, Igneus in dicta l. prima,
§.occiſorum.ff. ad Syllani.numero 41.& de
aſſaſſinio conſuluit Angel. conſilio 14. Did.
in clemen. ſi furioſus. de homici. folio mihi
180.uerſi.ſecundo proponitur. Pet. a Pla.li-
bro 1.delict.cap.19.numero nono.Gramm.
uoto nono.Capici.deciſi. 155.intelligendo
ſemper, ut iam dictum eſt, dummodo de-
uentum fuerit ad actum proximum ordina-
tum ad delictum.& eſt communis opinio,ut
dicit Gramm.conſil.trigeſimoſexto, nume-
ro 19.

Secundo caſu dicas, quod non eſt locus
pœnæ delicti,& ſic non punitur affectus: ra-
tio,quia regulariter cogitatio alicuius crimi
nis, puta deſiderium occidendi hominem,
uel committendi adulterium,& huiuſmodi,
35 quo ad forū exterius non eſt punibilis,† ſtās
vt dixi,in finibus iſtius cogitationis, vlterius
non progrediens, l.cogitationis.ff.de pœn.
l.fugitiuus eſt.ff.de uerbor.ſignification. no.
Alberi.in ſecunda parte ſtatu. quęſtio. 168.
incip. Quęrit Cyn.Salycet. in dicta lege, is
qui cum telo. C. ad leg. Cornel. ſicar. Car-
dinal.Floren.in clemen.prima,in tertia quę-
ſtio.de pœnis,& dicit Bal.in dicta lege, non
ideo minus. columna quarta, uerſicu. ſexto
quæritur.C. de accuſat. quod ſolus tractatus
& ſola ordinatio non punitur de iure, niſi
ſit proceſſum ad actum ordinatum de per ſe
ad ipſum factum per dictā legem, ſi quis nō
dicam rapere,de quo plura per Felyn. in di-
cto tracta. de conatu. & ex hoc dicitur, non
punitur affectus niſi ſequatur affectus. l. qui
falſam.ff.de falſ.l.qui ea mente.ff.de fur. l. 1.
in fine ff. quod quiſque iur.Domin. in capit.
Gratia.columna fina.1.q.1.

Tertio caſu dicas, quod concurrente ri-
gore iuris cum conſcientia iudicis, iudex ue-
36 rus iuſtitiæ cultor, cuius † officium eſt cun-
cta ad cauſam facientia diligenter rimari.
C.de iudici.l.properandum. §. & ſi quidem.
trigeſima,quæſtione quinta, capit. iudican-
tem.ff.de interrogatio. action. lege,ubicun-
que.alias eſt in culpa,ut dicit Roman. conſi-
lio 479. Incip. in eo quod quæritur. ſub nu-
mero ſecundo,uerſic. Tamen in culpa eſt iu-
dex. & fuit originale dictum Innocentij in
capit.per tuas.numero quarto,de teſti. con-
ſiderare debet delictum cum omnibus ſuis
qualitatibus, & perſonam delinquentis, &
iura in materia loquentia,cum alia ſint com-
munia,alia municipalia ſiue ſtatutaria, & ex
37 ijs penſitare, quod licet † rigor iuris diſpo-
nat conatum non ſequuto effectu puniri
poſſe pœna ultimi ſupplicij, ipſe tamen po-
teſt ſalua iuſtitia, & conſcientia reum etiam
pœna leuiori afficere, quia in omnibus ca-
ſibus in quibus in attrocioribus punitur af-
fectus non ſequuto effectu, poteſt iudex, li-
cet non teneatur, reum minori pœna affice-
re,ut not. Salyc.in dicta lege, is qui cū telo.
C.de ſiccar. Angel. dicto conſilio decimo-
quarto, in fine. ubi dicit, quod bene faciet
Princeps ſi pœnam mortis in minorem pę-
nam commutauerit. Arimin. in additio. ad
Angel.in uerſi.Mandatorem. Gramma. uo-
to octauo, in fine. niſi talis inculpatus de aſ-
ſaſſinio ſolitus ſit ſimilia committere. talis
enim omnino ad mortem naturalem eſt
damnan.

damnandus, ut cõcludit Gram. uoto nono, numero 23. & ſequen. Habeat etiam iudex pro conſtanti, quod licèt aliquando in maleficijs de iure communi ſolus affectus ſine effectu puniatur, in huiuſmodi atrocioribus, dicta lege, ſi quis non dicam rapere. dicta l. is
38 qui cum telo. tamen † conſuetudines, & ſtatuta pœnalia ſemper intelliguntur de delictis effectu conſummatis, ſecundum Bar. & Hippol. in l. 1. de ſicar. Angel. & Paul. in dicta l. 1. quod quiſque iur. Bal. in dicta l. ſi fugitiui. C. de ſeru. fugit. Imola in l. 1. de publ. iud. Imo. & Felyn. in dicto cap. primo, columna ſecunda, uerſi. Fallit octauo, & vltimo. de præſum. Auguſt. de Arim. in ſpecie, & in materia, in addit. ad Angel. in tract. malef. in dicto uerſi. & Sempronium. nume. 4. & in uer. ſcienter. columna tertia, uerſi. Adde Bald. & Gram.
39 deciſi. 2. Huius dicti ratio eſt, nam † non eſt ſecundum rerum naturam, & veritatẽ, quod delictum attentatum habeatur pro veritate, ſed ex quadam fictione, quæ non habet locum in ſtatutis, cum ſit quædam improprietas: ſtatuta autem proprie, & naturaliter, non fictitie debent interpretari, ut not. in l. tertia, §. hæc uerba. ff. de negot. geſt. in l. quicquid adſtringendę. in lege, ex ea parte. §. mulier. ff. de uerbor. obligatio. l. tutelas. de capi. diminut. l. Statius. §. Cornelio. de iure fiſci. l. ult. C. de ijs qui ueni. ætat. impetr. Et demum ſi caſus occurrat, An ſcilicet, quando, & quomodo puniatur conatus aut affectus, effectu non ſequuto, bonus iudex recurrat ſemper ad gloſ. & Doct. in dicta lege, ſi quis non dicam rapere. ubi eſt proprius locus huius materię. ad leg. ſi fugitiui. C. de ſeru. fugit. ad Felyn. in capit. primo, de præſump. & in ſuo tract. de conatu. & ad latiſſimum Hippol. in l. qui falſam. ff. de falſ. & in multis eius conſi. & pręſertim conſilio 83. nume. 5. 22. & 23. & 29. conſilio 105. numero 3. 4. & 5. 6. 10. 14. 15. 31. & 40. & ſi habet Tiraquel. videat ipſum in Tracta. de pœn. cauſa 37. 38. 39. & 40. ubi more ſuo latiſſime cumulat, quid de iure cõmuni, quid in ſtatutis, & quid de conſuetudine.

40 Et quoniam in † criminalibus certa doctrina tradi non poteſt, ſed pœnarum conſtitutio ex qualitatibus delinquentium, & delictorum circumſtantijs iudicis prudentiæ & diſcretioni relinquitur, l. aut facta. & lege, reſpiciendum, de pœnis. l. 1. & lege, milites. de cuſto. reor. lege tertia, verſicu. tu magis. de teſtib. capit. ſicut dignum. in prin. de homicid. capitulo, conſideret. de pœnit. diſtin. quinta, cap. ſtudeat. 50. diſtin. ideo cõſideret iudex, quo genere armorum delictum fuerit atten
41 tatum, nam animus † occidendi vel non occidendi, ex armorum genere ſeu inſtrumenti qualitate colligitur, nam percutiens calce, claue, cucuma, virga, capulo, baculo, vel pugno, & ſimilibus inſtrumentis, ad mortem minime accommodatis, animum occidendi non habuiſſe præſumitur. l. 1. §. Diuus. de ſicar. l. eum qui. C. eod. cap. ſignificaſti. il ſecondo, de homic. Barto. in l. Diuus. de ſicar. Bald. in lege ſecunda, C. de emend. ſeruor. Aret. cõſilio octauo, incip. ſicut decet. & conſi. 146. incip. viſa. Alexand. conſi. 104. uolum. ſecundo, Socin. conſilio 149. quod incipit, Primo aſpectu. Thom. Gramma. uoto 23. Angel. in tract. malef. in uer. ſcienter. numero 18. Hippol. ſingul. 176. incip. Voluntas. Paul. de Caſtro, conſ. 192. quòs omnino uide quia dicta eorum aurea ſunt. & Hippol. conſilio quarto, numero trigeſimo, uolum. primo, vbi ponit in ſpecie de eo, qui ad aliquem acceſſit animo eum baſtonandi: ſi occidit, an teneatur de occiſo? & ex Paulo de Caſt. concludit quod non, & in conſilio ſeptimo, numero ſecundo, 39. & 41. uſque ad numerũ 46. excluſiue. quæ omnia omnino uide in materia. & Gramma. conſilio ſecundo, per totum. quo-
42 modo † autem probetur iſta negatiua, quod quis non habuerit animum occidendi, vide Ioan. Mil. in pract. crimin. car. 112. num. 49. cum ſequen. Et pro reſolutione in propoſita materia, omiſſis multiloquijs ſcribentiũ, dicas, quod, quia ſumus in delicto graui, & in facto omni iure illicito, percutiens quocunque genere inſtrumenti percutiat, tenetur de eo quod fecit. Doctorum enim axio-
43 ma eſt; Quod in grauibus delictis dans † operam rei illicitæ non ſolum punitur de eo, quod ex propoſito delinquit, ſed etiam de delicto conſequutiuo. lege, quoniam multa. C. de ui publi. lege ſi quis aliquid. §. abortionis. de pœnis, lege, ſi ſeruus ſeruum. §. ſi quis inſulam. ad leg. Aquil. lege. qui ſaccum. ff. de furt. dicto capit. fina. de homicid. in ſexto, Bartol. in lege, Diuus. columna fina. de ſicar. Aretin, conſilio trigeſimo quarto, incip. viſis. in fine. Hippol. de Marſil. d. conſi. 7. numero 5. uol. 1.

Quid autem er t, ſi quis mãdauerit aliquẽ
tantum vulnerari, vel percuti citra animum
occidendi, & mandatarius occiderit, an
44 † mandans de occiſo teneatur? De mandata
rio ſupra proxime abſolutum eſt, & ultra di-
cta, addas hanc rationem, quia uerbera &
percuſsiones non dantur ad menſuram, vt
dicit Bald. in l. vt vim. ff. de iuſti. & iure. rela-
tus ab Hippol. in conſilio quarto, numero vi
geſimoquarto, & in conſilio 25. numero 38.
in conſi. 31. num. 47. & in conſi. 82. num. 18.
poſt Cæpol. conſilio primo, crimin. numero
duodecimo, qui ad hoc citat d. ca. fin. de ho-
mici. in ſex. in mandante autem magis com-
munis Doctor. ſententia eſt, quod mitius de
culpa puniatur, ut patet ex dictis Anton. de
Roſel. in conſ. 95. quod incipit, in hac quæ-
ſtione. Fran. de Capit. dis. conſilio trigeſimo-
ſexto, Angel. filij Pauli de Caſt. in conſilio
36. incip. viſa. iunc. conſilio 37. inter conſilia
Cæpol. & idem Cæpol. conſ. 34. nume. 29.
quæ omnia conſilia particularia ſunt in hac
materia. Alexand. conſilio 140. incip. vide-
tur, uolumine 2. Arimin. in addit. ad Ang. in
tract. malef. in uer. appenſate. Deci. conſilio
482. quod incipit, pro reſolutione. Contra-
rium tenuit idem Hippol. conſi. 10. quod in-
cipit, caſus dubitationis. numero 51. & con-
ſilio 67. incip. veris exiſtentibus. numero 31.
& ſing. 676. incip. uoluntas. Cæpol. in conſi.
34. incip. ſi unquam. ſupracit. & Cæpol. ſen-
tentiam proſequitur Bero. in ſuis quæſtio. fa
mil. quæſtio. decima, numero octauo, pro
qua eſt tex. in ratione ſui, in dicto cap. fina. de
homici. in ſex. quem not. Hippol. dicto conſ.
ſeptimo, numero quarto, in fine, & conſilio
decimo, numero 51. Ad regulam vide Caſtr.
conſilio 192. incip. in cauſa incarceratorum.
Arimin. in addit. ad Angel. in tract. malefi. in
uer. Et dictus Andreas armatus. in prima ad-
dit. & conſilium Pauli refert Hipp. dicto con
ſilio ſeptimo, numero decimonono. Angel.
in tract. malefi. in uer. & Sempronium. nume
ro 39. qui diſtinguit duos caſus. & Arim. ibi
in addit. qui in terminis huius dicti reſident
cum Cæpolla.

Tu pro reſolutione diſtingue, quod aliud
eſt in leuioribus, aliud in atrocioribus, ut pri
mo caſu mãdans teneatur tantum de eo, qđ
mandauit, & mandatarius de eo, quod fecit.
Et ad hoc facit axioma illud Doct. dicentiũ,
45 In delictis atrocioribus agentes, † & conſen
tientes, uel auxilium præbentes, pari ſuppli-
cio afficiuntur. l. iubemus. C. de ſacroſan. ec-
cleſ. §. ſane. l. vtrum. ad leg. Pomp. de parri-
cid. l. prima, de recept. l. Diuus. de iure fiſci. l.
3. de ſicar. l. 1. C. de falſa moneta. capit. 1. de
offic. deleg. capit. ſicut dignum. §. 2. de homi-
cid. Hippol. ſing. 181. incip. Mandans. ſecus
in leuioribus, quia conſentientes mitius pu-
niuntur, ut late proſequitur idem Hippol. in
l. ſi quis cum telo. colu. 1. de ſicar. & in l. ſi in
rixa, col. 8. eo. tit.

Vel aliter, & proprius reſoluendo dicas,
arguendo de cõtractibus ad maleficia, quod
46 † argumentum in iure probatum eſt, lege,
omnem, ff. de iudici, lege ſecunda, in fine. ff.
de cuſt. reor. not. Inſt. de publ. iudic. in prin.
In contractibus ſi mandatarius excedit fines
mandati, aliud quàm ſibi mandatum eſt fa-
cere uidetur, & ideo non obligat mandan-
tem, ratio, quia mandati fines diligenter cu-
ſtodiendi ſunt, l. diligenter. in princ. ff. man-
da. in capit. cum non de ſacerdotali. in fine.
de præbend. in ſexto. lege. ſi quis pro eo. ff.
manda. ubi dicitur, quod quoties certum mã
datum ſit, ab eius forma recedi non debet.
facit capit. cum dilecta. extra de reſcrip. ergo
pari modo in delictis, & maleficijs dicendũ
videtur, quod ſi mandatarius excedat fines
mandati, ex tali exceſſu non tenetur man-
dans. Cum igitur in propoſito caſu manda-
tum fuerit de vulnere, ſi mandatarius occi-
dit, non afficit mandantem pro homicidio
ſequuto, quia exceſſit fines mandati, iuxta
text. in capit. fina. de homicid. in ſex. aliæ ra-
tiones multæ adduci poſſent, ſed breuitati
conſulendo, & labori æſtiuo parcendo, ſtu-
dioſum ad uolumina voluenda remitto. vi-
deat, ſi libet, Barto. in lege, furti. §. ope. & in l.
is qui opem. ff. de furt. ubi dat unam notabi-
lem doctrinam in hac materia, & Cæpol. cõ
ſilio trigeſimo quarto, per totum, & præſer-
tim a num. 30. & ſucceſſiue.

Caſu vero quo non appareat ſcriptura
mandati, & iudex aliunde certus ſit de
mandato, incertus autem an de vulnerando
vel occidendo, conſideret qua cauſa motus
fuerit mandans ad ſic mandandum, qua co-
gnita infallibiliter poterit regulare iudicium
47 ſuum. Nam † mandans in dubio non præſu
mitur commiſiſſe mandatario niſi uindictã
ſimilẽ iniuriæ illatę ſibi, nã in dubio ſemper
intelligendum eſt uindictam debere fieri cũ
moderа-

moderamine inculpatæ tutelæ, arg. l. 1. cum ibi not. C. unde vi. l. 1. §. cum igitur. ff. de ui, & ui arma. l. ſcientiam. §. qui cum aliter. ad leg. Aquil. & eſt communis omnium ſententia ibi, & in d. l. 1. ut teſtatur Bero. in ſuis quæſt. famil. quæſt. 10. num. 6. Et hoc etiam licet interuenerit pecunia, & ſic in caſu noſtro aſſaſſinij, contra Alex. in conſ. 166. circa fi. uol. 7. dum alternatiue loquitur de mandato de occidendo uel de vulnerando. nam ubi non interuenit mors ſeparans animã a corpore, non cadit conſideratio cap. pro humani, & ex conſequenti non eſt locus aſſaſsinio, ut dicit Archid. in d. c. pro humani. col. 1. & paulo poſt, dum dicit, quod aſſaſsinus dicitur, qui per pecuniam hominem occidit, & ibi Ioan. And. col. 1. in fin. & Domini. colu. 2. in prin.

48 Reſtat unum conſiderare, an ſcilicet † ſit dare caſum, in quo aſſaſsinium licitum ſit, videlicet hominem per mãdatarium pecunia mediante interfici facere? & breuiter cócludendum eſt, quod ſic. Quando extat ſtatutũ, quod bannitus poſsit impune occidi. nam huiuſmodi ſtatutum habet locum etiam in illis qui pro pecunijs ſibi datis bannitum occidiſſent: nam & iſti gaudent beneficio dicti ſtatuti vt puniri non debeant. ita poſt longã diſputationem concludit Alberi. in trac. ſtatut. in 4. par. quæſt. 20. ubi refert ſe habuiſſe talem quæſtionem in facto, & concludit occidentem nulla pęna teneri, præſertim quãdo in ſtatuto ſunt uerba generalia, quod quãlitercunque, & a quocunque ſit bannitus interfectus, homicidium fiat impune. Et iſtam concluſ. etiam ſequitur Nellus in tract. bannit. in 2. par. ſecundi tempo. quęſtio. 12. quę incipit, Aliqui occiderunt B. bannitum. ubi dicit Alberi. deciſionem eſſe veram, & ſe vidiſſe ſeruari, & ſtatutum intelligi, & interpretari, quod qualitercunque ſit interfectus bãnitus, etiam per pecuniam, excuſentur occiſores, virtute ſtatuti. Sequitur Deci. in conſilio 327. columna ſecunda, num. 5. uerſi. Et vlterius. Nellus tamen ubi ſupra, uerſi. Puto tamen. diſtinguit.

49 † Aut tales poterant illum actum licite facere per ſe ipſos, aut non. Primo caſu putat, quod impune, etiam accepta pecunia, facere poſſint: ſecundo caſu non, quaſi hoc caſu non iure ſuo, ſed mãdato alio rum fecerint, l. multum intereſt. cum ibi not. C. ſi quis alt. uel ſibi. & in materia l. non ideo minus. C. de accuſat. Et adducit exemplum de Bononienſe occidente Bononiæ bannitum Florentinum, ut ibi per eum, & hoc firmat Deci. in d. conſi. 327. col. 2. uerſi. ſecundo non obſtat. ubi dicit, dato etiam quod eſſet probatum, quod occiſores corrupti fuerunt pecunia, non excluditur diſpoſitio ſtatuti, quæ generaliter loquitur, & late debet interpretari. Et quia de hac materia late dixi ſupra, q. 26. incip. An valeat ſtatutum. num. 26. 27. 46. & 47. ideo ad ibi dicta remitto, nec longius in hac quæſtione morabor. vide ſup. q. 16. nu. 36. & q. 17. nu. 56. 57.

QVAESTIO XXXV.

Materia delationis armorum diſcutitur.

SVMMARIVM.

1 *Inuentus cum armis non dicitur qui a familia Poteſtatis fuit uiſus, & non captus.*
2 *Theſauri poſſeſſio non acquiritur ſola inuentione niſi apprebendatur.*
3 *Inuenire quod ſufficiat aliquem cum armis ſine captura.*
4 *Copula, & natura eſt diuidere, quando ponitur inter diuerſa.*
5 *Statutum, quod inuentus cum armis ſoluat centum, habet locum etiam ſi non ſit captus.*
6 *Opinio communis habet vim conſuetudinis.*
7 *Argumentum a conuentione ad ſtatutum, validum eſt in iure.*
8 *Statutum, quod mulieres inuentæ cum perlis ſoluant decẽ, requirit capturam.*
9 *Statutum, quod inuentus ludere ad taxillos uel tenere lu dum taxillorum puniatur in decem, non habet locum niſi fuerit captus.*
10 *Statutum pœnale, & odioſum, quo caſu debeat extendi.*
11 *Statutum dans præmium accuſanti delinquentem extendi tur fauore reipublicæ ad denuntiantem.*
12 *Reipublicæ intereſt, ne committantur, uel ne detur occaſio committendi delicta.*
13 *Armorum portatio cauſam præſtat ad violentias, percuſſiones, & homicidia.*
14 *Armorum delatio malum animum gerentis arguit.*
15 *Armans ſe præſumitur de rixa & bello cogitare.*
16 *Armorum vſus regulariter eſt interdictus & prohibitus.*
17 *Statutum quod inuentus cum armis puniatur, quomodo intelligatur.*
18 *Ire de nocte, non dicitur delictum, de iure communi.*
19 *Contrauenientes punire ad iudicis officium pertinet.*
20 *Statutum puniens arma portantem non habet locum in inuento non capto.*

QVAERO Trigeſimoquin-
to. Stat ſtatutum vel procla-
ma prohibens delationem
armorum, & dictans, quod
ſi aliquis fuerit inuentus de
nocte cum armis, tali pœna puniatur. Modò
fuit aliquis inuentus de nocte cum armis, &
non captus, an incidat in pœnam proclama
* tis vel ſtatuti. Et communis opinio Doct. eſt,
2 quod non † intelligitur inuentus ille qui a fa
milia Poteſtatis fuerit viſus cum armis, & ꝙ
hoc nō ſufficiat, ſed requiratur quod ſit cor-
poraliter appræhenſus, per l. ſi Barſatoram.
C. de fideiuſ. Secundum quam notatur ibi,
quod qui promittit latronem inuenire, vide-
tur promittere iudicio ſiſti. Vel ſic, qui eſt in-
uentus & captus, & curiæ repræſentatus, ille
dicitur inuentus. Vel ſic ſecūdum Butrig. qui
promittit antecedens, videtur promittere cō
ſequens. Sic in caſu quæſtionis propoſitæ,
Pœna irrogata deferenti arma, dicitur irro-
gari ſi deferens capiatur. & iſta eſt not. deciſ.
Bart. poſt Cyn. in l. licet. C. de acquir. poſſeſ.
& in d. l. ſi Barſatoram. quem cæteri Doct. cō
muniter ſequuntur, & alibi Bar. in l. 1. in 4. q.
prin. ff. de acq. poſſeſſ. Idem tenet Angel. in l.
qui ſeruum. & ibi Imo. & Alex. ff. de verbo.
oblig. & alibi Ange. in l. ſi fugitiui. C. de ſeru.
fugit. Et cum Bar. tenent Imo. Cuma. Caſtr.
& Alex. in d. l. 1. de acquir. poſſeſ. & idem ali-
bi tenet Caſtren. in l. ſi fullo. ff. de condic. ſine
cau. per glo. ibi. ſuper ver. inuentis. & latius
Alex. & Aret. in l. 3. §. Neratius. ubi etiam late
Socin. ſen. ff. de acquir. poſſ. & Iaſ. in d. l. 1. de
acquiren. poſſeſ. col. 19. uerſi. cuius dictis. in.
quit, quod per iſtam deciſionem Barto. quæ
frequenter allegatur in practica, multi inuen
ti cum armis euadunt pœnam ſtatuti, ex quo
non fuerunt capti. & pro hac cōcluſione fa-
cit in ſimili id quod ex d. §. Neratius, notant
2 Doct. quod † ſola inuentione nō acquiritur
poſſeſſio theſauri niſi appręhenditur. & eſt
ratio, ſecundum Bar. in d. l. 1. in prin. ff. de ac-
quir. poſſeſ. in prin. lect. quia illud dicitur in
ueniri proprie quod manibus appræhendi-
tur. Ergo niſi deferens arma capiatur, licet
fuerit inuentus, non dicitur incurriſſe pœnā
ſtatuti ſeu bannimenti. & hanc concluſionē
firmat Bar. in l. item lapilli. in ult. uer. ff. de rer.
diuiſ. Alex. in d. l. 1. de acquir. poſſ. in prin. nu
mero 77. Iaſ. num. 87. & Ripa num. 53. & ali-
bi Ripa in tract. de peſte. in tit. de conſeruan.
ubert. Marſ. in pract. crim. §. pro complemen
to. num. 24. Iul. Clar. in §. fin. quæſt. 82. ſtat. 6.
Viui. in ſuis com. opini. primò impreſ. in ver.
ſtatutum diſponens. Caballin. in ſuis glo. re-
miſſiue ad conſt. Aegidian. li. 4. capitulo 60.
num. 2.

3 Contrariam ſententiam, † quod ſufficiat in
uentio abſque captura, tenent Ang. & Imola
in d. §. Neratius. & Roman. in d. l. 1. de acq.
poſſeſ. ex ea ratione, quia ſtatutum non con-
ſiderauit apprehenſionem delinquentis, ſed
eius intentio fuit ut delictum manifeſtetur.
Vnde ſi portans arma fuerit cōuictus, quod
ſcillicet fuerit inuentus cum armis, pœna ſta-
tuti locum habebit, per tex. in l. raptores. C.
de epiſc. & cleri. dum tex. dicit, ſi in rapina in-
uentus, & depræhenſus fuerit. propter copu
4 lam, &, quæ † ponitur inter diuerſa, cuius co
pulæ natura eſt diuidere. l. reos. §. cum in ta-
bulis. de duob. reis. l. 1. C. ſi plures una ſent.
cond. ſunt. ad quod facit cap. 1. de dilation.
ad fin. ubi dicitur inuentus a iudice, qui eſt
conuictus. Et hanc ſententiam contra Bart.
& communem tenuit Nicol. de Neap. in l. 1.
per glo. fin. ibi. C. de theſaur. lib. 10. ubi dicit
quod illa gloſ. præſtat argumentum ad quę
5 ſtionem. Si ſtatutum dicat, † quod ſi aliquis
fuerit inuentus cum armis ſoluat cētū, quod
ſi familia Poteſtatis eum inuenerit cum ar-
mis, licet non ceperit, quod incidat in pœnā
ſtatuti; quia ſufficit quod eum uiderit.

Tamen iſtis non obſtantibus non eſt rece-
dendum a communi Bart. & aliorum, a qua
in iudicando non eſt recedendum; ſecundū
Abb. in c. prudentiam. de offi. deleg. in c. quę
renti. co. titu. in c. cum dilecti (?) de uerb. ſignifi. &
6 in c. ueniens. de cenſi. communis † enim opi
nio habet vim conſuetudinis, ut l. ſi de inter-
pretatione. ff. de legi. Barba. in c. ne innitaris.
in 4. col. de cōſt. Eo magis cum iſta commu-
nis opinio ſit clementior, & in pœnis mitior
pars eſt tenenda, l. Præſes. & l. interpretatio-
ne. ff. de pœnis. & reg. in pœnis. de reg. iur.
in ſex. & opinionem Barto. communem re-
fert & ſequitur Cæpol. in l. ſi fugitiui. col. pe.
uerſ. Quæro ſeptimo. C. de ſeru. fugit. Et iſta
opinio validatur per argumentum a conuen
7 tione ad ſtatutum, quod argumentum † uali-
dum eſt in iure, l. fi. ad fi. C. de fideiuſ. glo. in
Rubr. C. de decr. decur. Sed in conuentione
qui promiſit inuenire intelligitur promiſiſſe
& apprehendere. d. l. ſi Barſatorā. ergo idem
in

in ſtatuto,nam ſi ſtatuit pœnam contrafaciē
ti,intelligitur contrafaciens ad pœnam tene
ri,ſi fuerit captus.Item pro hac communi fa
cit in ſimili quod notat Bart.in l. item lapilli.
8 ad fi.ff.de rer.diuiſ.ubi dicit, quod † extante
ſtatuto, quod mulieres inuentę cum perlis
ſoluant decem:ſi per officialem uiſæ ſed non
appræhenſæ fuerint,non tenentur pœna ſta
tuti.idem dixit Bal.in d.l.§.1.Alberi.in l.quod ait
lex.ff.de adulter.Arimin.in addit.ad Ang.in
tract.malef.in uer.fama publica. uerſ. Tu au-
tem in hac.12.q.Vlterius facit, quod notabi
liter dicunt Iacob.de Arena in l.quod ait lex,
per illū tex.ff.de adulter. & Alberi. in 2. par.
ſtatut.q.118.quæ incipit, ſi ſtatutum dicit, ſi
quis fuerit inuentus, &c. Vbi determinant.
9 Pone,ſtatutū eſt in ciuitate, † quod ſi aliquis
fuerit inuentus ludere ad taxillos, vel tenere
ludum taxillorum,puniatur in decem, & me
dietas ſit accuſatoris: Caius accuſauit Titiū,
quod luſit ad taxillos,uel quod tenuit ludum
taxillorum,& iſtud optime probauit per te-
ſtes,an debeat obtinere dimidium accuſatio
nis.& licet uideretur quod ſic,per.l. qui ſen-
tentiam.C. de pęn. vbi dicitur depræhenſus
in flagitio qui eſt conuictus: tamen prędicti
Doct.determinant contrarium. nam ſtatutū
requirit quod ſit inuentus, & ſic quod ſit per
ſonaliter appræhenſus, ergo non ſufficit q
ſit conuictus per teſtes, ſequitur Iaſ.in d.l.1.
ff.de acquir.poſſeſ.num.90.in fine, ubi dicit,
Et ita teneas.

Nihilominus, quia circa iſtam materiam
agitur de obſeruantia ſtatuti, ideo nō ſic ſic-
10 co pede tranſeundum eſt:nam licet † ſtatutū
pœnale,& odioſum non debeat extendi,ſed
potius reſtringi.c.in pœnis.& c.odia.de reg.
iur.in ſex.tamen ubi extenſio tendit ad fauo
rem reipublicæ,debet tunc ita extendi ſtatu-
tum odioſum ſicut fauorabile. ita ſingulari-
ter dixit Bart.in l.quemadmodum. in 1.col.
C.de agricol.& cenſi.lib.11.quod dictum re
fert,& ſequitur Alex.in conſ.410.incip.viſa,
col.1.uol.5. Pro quo dicto eſt text. in l.hoc
modo.ff.de cond. & demonſt. & in l. ſi quis
in graui. §. ij.quoque.ff.ad Syllania.& in l.2.
C.quan.lic.ſine iudi. ſe uindi. & illud dictum
Bart.refert & ſequitur Iaſ.in repetit.l.ſi is qui
pro emptore.col.88.ad fin.ff. de uſucap. ubi
11 adducit pro hoc,quod ſtatutum † dans præ-
mium accuſanti delinquentem, extenditur
fauore reipublicę ad denuntiantem, allegat
hoc uoluiſſe Ioan.And.in addit.Specul.in ti.
de denuntiat.§.1.quē,ſecundum eum, refert
& ſequitur Ang. in l. Diuus.ff. de cuſto.reor.
& Roman. in d. §. ij quoque. Franc.Aret.&
alij in ca.2.de accuſat.Iaſ. in l. ſi certis annis.
col.2.C.de pac.ubi ſupradictum Bar.dictum
refert & ſequitur. & in l. 1.in ult.colum.C.de
tranſact.ubi etiam ad hoc allegat Bart.in l.2.
§.exercitum.ff.de dam.inf.& in l.non ſine.ad
fi.C.de bonis quæ liber. Caſtrenſ. in l. bona
fides.ff.depoſ.& alibi Iaſ.in l.1.col. 11.ff.ſol.
matrim. Et illud dictum Bart. refert & ſequi-
tur plura addendo Deci.conſ.65.col.2.& ali
bi Iaſ. in l.qui ſe patris.colu.209.C.vnde lib.
& Aug.de Arim.in addit. ad Ang. in tracta.
malef.in uer.necnon ad denuntiationem. in
3.addit.& in uer.Sempronium mādatorem.
in addit.magna. & Corſet. in uer. Extenſio.
in 2.not.& Hippol. late conſ. 84. incip.poſt
redditum cōſilium in cauſa Bernardi Signo-
12 relli.& ratio eſt, quia † intereſt Reipublicæ
ne committantur, vel etiam detur occaſio
committendi delicta,ut habetur in l.æquiſſi-
mum.ff.de vſufruc. in l. congruit. ff. de offic.
præſid.& in l.ita vulneratus.ff.ad l.Aquil.ſed
cum ex armorum delatione immineat peri-
culum committendi ſcandala, maxime no-
ctis tempore. igitur conſiderato iſto fauore
publico,deberet ſtatutum intelligi, quod in-
uentus cum armis,licet non fuerit captus, in
13 cidat in pęnam. Armorum † enim portatio
cauſam præſtat ad uiolentias, percuſſiones,
& homicidia.C. de ijs qui ad eccleſ. confug.
l.ſi ſeruus.C.de epiſco.& cler.l.ſi quis in hoc
genus.in fine.Afflic.ad conſtit. Regni.lib. 1.
Rubr.de illic.portat.armor.nu.1. Et armorū
14 † delatio malū animum gerentis arguit,Bar.
in l.1.ff.ad leg.Iul.de ui publ.& ibi Alexan.in
adnotat.idem Alexan.conſ.103.col.3.lib.1.
Cæpol.conſi.2.colu.2.& Iaſ.in §.ex malefi-
cijs.num.81.Inſtit.de action.& eſt glo.fin.in
tit.de pace Conſtan.& eor.uiol.ubi hoc no.
Bal.& Mart.Laud.in uerſ.ſi quis ruſticus.Iſer.
Præpoſ. & Aluaro. in d. titu. uerſ.Mercator.
Hinc dixit Brun.in tracta. de indic. colu. 14.
15 Quod ille † qui ſe armat, de rixa & bello præ
ſumitur cogitare,allegat Bal.in l.1.C.de ſeru.
fugit. col.1.uerſ.ex conſilio.& in l.ut uim. ff.
de iuſtit. & iure. & pro indicio ad torturam
hanc delationem armorum ponit Iac.de Bel
uiſ.in ſua pract.crimin.in ti.de quæſt.col.16.
in fine.ſequitur Blanc.in tra.de indici.nu.79.
& 81.

16 & 81. & ob id armorũ † uſus regulariter eſt
interdictus, & prohibitus, ut in Rubr. & in l.
1. C. ut armor. uſus. lib. 11. in Authen. de ar-
mis. §. ſinautem. Bar. & Ang. per illum tex. in
l. 1. ff. de ui publi. Abb. & alij in c. clerici. de vi
ta, & honeſt. cler. & late per Menoch. de ar-
bitr. iudi. lib. 2. centur. 4. caſu. 394. ubi multa
copioſe in hanc materiam armorum cumu-
lat. non faciunt ad rem noſtram particularẽ,
ideo omitto, & ſtudioſum remitto.

Modò ad propoſitum noſtrum, pro de-
claratione propoſitę quęſtionis, & concor-
dantia opinionum ſecundum mentem Do-
ctorum ita conſiderandum eſt, quod † aut
17 ſtatutum loquitur de deprænenſo in crimi-
ne; aut loquitur de inuento a iudice; aut lo-
quitur de inuento in aliquo facto quod ſtatu
tum diſponit eſſe delictum, quod tamen iure
communi non erat. Primo caſu ſtatutum nõ
habet locũ in inuento non deprænenſo, nã
eo caſu neceſſe eſt, ut inuentus deprænenda
tur, l. palam. §. quæ in adulterio. ff. de ritu nu-
ptiar. quod tamen intellige niſi uerba ſtatuti
ad iudicem eſſent relata, quia tunc verificare
tur in conuicto non depręhenſo. l. 2. cum gl.
C. de exhib. reis. Secundo caſu ſtatutum ha-
bet locum in conuicto, etiam nõ deprænen-
ſo, ut & proxime dixi, argumento ſumpto a
maioritate rationis, iuxta auth. multo magis.
C. de ſacroſ. eccleſ. quia ſi quando loquit̃ de
deprænenſo a iudice, locum habet in conui-
cto, vt dictum eſt, ergo fortius quando lo-
quitur de inuento. Tertio caſu, non ſufficit
quod conuincatur de crimine, niſi inuenia-
tur, & appręhendatur, ita dicit Ang. not. per
illum tex. in Authen. de ſanctiſ. epiſc. §. Reue-
rendiſſimis. Ratio, quia tũc debet adeſſe qua
litas inuentionis, & appræhenſionis, alias
non diceretur eſſe delictum, vt in c. 1. de ho-
mici. in ſex. vt late tradit Aret. in d. §. Nera-
tius. & in d. l. 1. de acquir. poſſeſſ. & ratio eſt,
18 quia, ponamus, † ire de nocte nõ dicitur de-
lictum de iure communi, vt in conſtit. Regni
Neapol. quæ incipit, intentionis. dicta Rubr.
de illici. port. armor. & ibi Afflic. num. 18. &
per Aret. in d. §. Neratius. colu. 2. circa med.
Primo & tertio caſu procedit opinio, quam
ſupra commuuem dixi. Secundo caſu mili-
tant contraria; Alios caſus tradunt etiam
Doct. in d. l. 1. & in d. §. Neratius. quos diligẽs
indagator apud ipſos videre poterit.

Et in ſumma dicas breuiter diſtinguẽdo,
quod aut ſtatutum ſimpliciter loquitur reſpi
ciendo officium iudicis; aut reſpiciẽdo exe-
qnutorem; Primo caſu ſufficit, quod deferẽs
arma ſit inuentus, licet non captus, quia ad
19 iudicis † officium pertinet contrauenientes
punire, quod poteſt per probationes facere
contra contumacem delatum: Secundo ca-
ſu requiritur captura. Primum probatur in
d. l. congruit. ff. de offi. præſid. in l. ita vulnera
tus. ff. ad leg. Aquil. in l. ęquiſſimum. ff. de eo
per quem fact. erit. & in c. ut famę. de ſenten.
excommun. Secundum probatur in d. l. ſi
Barſatoram. & hoc caſu habet locum com-
munis ſententia: Alio caſu procedunt con-
traria. Menoch. in ſupracit. caſu 394. nu. 49.
cum tribus ſequen. ex Placa in epitom. del. c.
c. 8. num. 19. aliter diſtinguit, ſuam ſententiã
dicit, declarat d. l. ſi Barſatoram. & demum
Inferendo ad ſtatutum Brixiæ 140. de pœ-
na portantis arma vetita, concludit quod ad
incurrendam pœnam ſtatuti ſufficit, quod
quis fuerit inuentus, licet non captus, vide
ipſum; & demum ad hanc materiam ſtatuti
de inuento cum armis, vide in collectan. iur.
l. 427. Bologn. in l. 1. §. hæc verba. numero 6.
quod quiſque iur. Socin. ſeni. in ius uoc. vt
eant. l. 1. numero quarto, & alibi Menoch.
conſi. 74. num. 18. & Ioan. Anton. de Nigris
ſuper cap. Regni, fol. 166. & fol. 246. ſecun-
dum impreſſionem Regni.

Demum pro complemento nota, quod
nunc de communi ſtilo totius Italiæ, licet ali
quando ſtatuta non ita clare loquantur, Su-
periores tamen in proclamatibus ita om-
nia ſpecifice exprimunt, vt compręhendant
quemuis caſum. Quando autem non com-
20 præhenderent, † iudicandum eſſet ſecun-
dum communem ſententiam Cyni, & Bart.
& Imolę in dicto §. Neratius. dicit ſe putare
quod iſta opinio ſeruaretur in practica, quia
minor &c. ut ſupra dictum eſt. Sequitur
Alexand. conſilio vigeſimoquarto, volum.
ſecundo, & conſilio 216. numero ſecundo,
cum ſequen. uolum. ſexto, quæ conſilia om-
nino uide in materia. & pro ratione applica
ea quæ ſupra dixi, quæſtio. trigeſima quar-
ta, num. decimoquinto, & ita teneas, quic-
quid dicant contrarium ſentientes.

QVAESTIO

QVAESTIO XXXVI.

Legitimatus poſt mortem patris, an auferat ab agnatis hęreditatem aditione quæſitam.

SVMMARIVM.

1 *Legitimatus poſt mortem patris non aufert hæreditatẽ proximioribus agnatis aditione quæſitam, & poſſeſſam.*
2 *Priuilegia & conceſſiones Principum citra iniuriam, & præiudicium alterius intelligi debent.*
3 *Legitimatus patre iam mortuo non facit deficere conditionem poſitam in donatione, ſi ſine liberis legitimis, & naturalibus decederet.*
4 *Legitimatio eſt natalium reſtitutio, & fingit legitimatum medio tempore non fuiſſe ſpurium.*
5 *Legitimatio æquiparatur poſtliminio, quod reſtituit omnia iura etiam alteri quæſita.*
6 *Cauſa quæ ab initio impedit actum, ſi ex poſt facto ſuperueniat impedit eius effectum.*
7 *Filius per legitimationem reſtituitur priori ſtatui qui ab initio naturaliter competebat.*
8 *Res qualibet facilius ad ſuam naturam reuertitur, quàm nouam aſſumat.*
9 *Reſtitutionis natura eſt omnia in integrum ſtatum integre reponere.*
10 *Legitimatus præteritus rumpit teſtamentum prius factum, velut per agnitionem ſui hæredis.*
11 *Legitimatus fideicommiſſarium ſubſtitutum excludit, & 24.*
12 *Donatio perfectè quæſita per ſubſequentem legitimationem reuocatur.*
13 *Hæreditas ſemel adita, & poſſeſſa tranſit in ius & dominium acquirentis.*
14 *Dominium, cum ſit iuris gentium, ſiue legitimo, & euidenti cauſa publici fauoris ab Imperatore uel alio Principe tolli non poteſt.*
15 *Poſtliminium, & legitimatio non rectè æquiparantur.*
16 *Effectus conſummatus ex ſuperuenienti cauſa nõ reuocatur.*
17 *Facta multa tenent, quæ ab initio facilè impediuntur.*
18 *Legitimatio, quem effectum operetur.*
19 *Reſtitutio per viam iuſtitiæ reſtituit omnia in priſtinum integre, etiam cum præiudicio tertij.*
20 *Reſtitutio gratioſa, ſine alterius præiudicio intelligi debet.*
21 *Legitimatus quando rumpat teſtamentum.*
22 *Legitimatus poſt mortem patris non ſuccedit niſi inquantum ab ipſo patre fuerit honoratus.*
23 *Legitimatus, quod non excludat ſubſtitutum.*
25 *Legitimatio quandocunque fiat ſemper requirit citationem ſubſtituti.*
26 *Diſpoſitio de bonis fideicommiſſo ſubiectis eſt interdicta.*
27 *Donatio perfecta non magis reuocatur per legitimatum, quàm per adoptiuum.*
28 *Conditio, niſi liberi ipſi donanti ſuperueniant, ſubintelligitur a lege in donatione ſimplici, tam fauore patris, quã liberorum.*
29 *Lex benignè præſumit, quod ſi pater de liberis cogitaſſet, veriſimiliter non donaſſet.*
30 *Legitimatus poſt mortem patris indiſtinctè agnatis in iure quæſito non præiudicat, nec etiam in iure delato, niſi quatenus ei a patre relictum fuerit.*
31 *Legitimatio facta de uoluntate patris viuentis, nullius citationem requirit, quando tractatur de bonis particularibus, & liberis ipſius patris. & aſſignatur ratio.*
32 *Legitimatio, quando requirat citationem aliquorum, & 33.*
34 *Legitimatus, quo caſu adimat hæreditatem venientibus ab inteſtato. & 35.*
36 *Filius poteſt agnatis non citatis petere legitimationem, poſt mortem patris, quando pater ita diſpoſuit ſuo teſtamento, licet ipſo patre mortuo ius agnatis uenientibus ab inteſtato ſit quæſitum, & aſſignatur ratio. & 37.*
38 *Diſtinctio concordans opiniones in materia, quando legitimatus poſt mortem patris auferat uel non hæreditatem agnatis uenientibus ab inteſtato.*

QVAERO Trigeſimo ſexto M. mortuus eſt nulla prole
legitima relicta, ſed ſuperſtite
ſibi C. filio naturali, M. hæ-
reditatẽ proximiores agna-
ti adeunt, C. poſt mortem di-
cti eius patris facit ſe legitimari, qua legiti-
matione obtenta, vult auferre hæreditatem
ipſis agnatis aditione quæſitã, & poſſeſſam.
Quæritur, quid iuris? & Docto. in l. Gallus. §.
& quid ſi tantum. ff. de liber. & poſthu. com-
muniter cum Barto. concludunt pro agnatis
poſſidentibus contra ſic legitimatum, volen-
1 tes † ipſum non auferre hæreditatem proxi-
mioribus agnatis aditione quæſitam, & poſ-
ſeſſam, ex ea ratione, quia in præiudicium iu-
ris realiter, & perfectè quęſiti legitimatio nõ
retrotrahitur. c. quamuis. de reſcrip. in ſex. l. ſi
ademptis. cum alijs ſeq. C. de ſenten. paſ. &
2 rationis ea eſt ratio, quia † priuilegia, & con-
ceſſiones Principum citra iniuriam, & præ-
iudicium alterius intelligi debent. l. 2. §. me-
rito, & §. ſi quis a Principe. ff. ne quid in loco
publ. l. impuberi. ff. de adminiſtrat. tut. l. neq;
auus. C. de emancip. liberor. cum ſimil. Hanc
ſententiam ſequuntur Bald. Ang. & Alex. in
d. §. & quid ſi tantum. Ioan. And. in additio.
Speculat. in tit. de ſucceſ. ab inteſt. in Rubr.
in uer. per primã quæſtionem. Hoſt. in ſum.
col. pen. in prin. Bal. in prin. C. circa pen. col.
in l. eam quam. C. de fideicom. in uerſ. quæ-
ro, utrum legitimatio. & in authen. ingreſſi.
in fi. C. de ſacroſ. eccleſ. & in l. 2. colu. 9. C. de
ſeruit. & aqua. Anton. de But. in c. per vene-
rabilem. in prin. qui fil. ſint legit. & huius ſen-
tentiæ videtur fuiſſe Salyc. inter conſ. Bald.
conſi.

conſ. 17.incip.ſuper legitimatione,lib.4. ubi
3 in hac ſpecie conſuluit.Aliquis † donauit ali
cui bona ſua,ſub expreſſa conditione, ſi mo-
reretur ſine liberis legitimis, & naturalibus;
deceſſit relicto tantum ſpurio,hic patre mor
tuo legitimatus eſt,tempore quo ius erat iam
quæſitum donatario, uolebat donatarium
virtute legitimationis excludere, & conclu-
dit Saly.quod ſic legitimatus non facit defi-
cere conditionem, cum fuerit legitimatus
patre iam mortuo.ſequitur, & alios in hanc
ſententiam citat Tiraq.ad l.ſi unquam.C. de
reuoc.donat.in uer.ſuſceperit l.beros.nu.76.

Contrariam ſententiam tenuit Dyn.in cõ
ſilio decimo, incip. Quæſtio talis eſt,& trib.
hanc firmat motiuis.Primò,quia legitimatio
4 eſt natalium reſtitutio, † §. liceat. in Authen.
quib.mod.natur.effic.ſui. & fingit legitima-
tum medio tempore non fuiſſe ſpurium, l.vl
tima.ff.de natal. reſtitut. per quam ita tenuit
Bart.in l.2.in prin.col.2.uerſi. item talis legi-
timatio.ubi Alex.col.4. uerſ. ſucceſſiue & re-
centiores.ff.de vulg.& pup.Ang.in l. his ver
bis.§.interdum.uerſi.& idem dicam.ff.de hæ
red.inſt.Anch.conſi.225.incip. Videtur pri-
ma facie dicendum.col. 2.uerſ.his nõ obſtã.
Com.in l.filio quem pater.in prin.ff.de lib.&
poſthum.Iaſ. poſt multos alios, quos in hãc
ſententiam citat,in d.§.& quid ſi tantum.in
prima Lect.col.15.uerſ.circa primum, utrum
legitimatio,& in 2.Lect.colu.10. uerſ.Prima
concluſio.& conſ.127.inci.dubitatur in præ
ſenti caſu.colu.7. uerſi. Et quod legitimatio.
uol.4.Et poſtliminio † æquiparatur,l.fina.de
5 natal.reſtitu.l.ſi quis filio.§.pen.ff. de vulg.&
pup.Poſtliminium autem omnia iura reſti-
tuit,etiam alteri quæſita, l. poſtliminium.ff.
de captiu.d.l.ſi quis filio.§.ſed ſi pater.ubi fi-
lius reuerſus nepotem, qui occupauerat iura
ipſius excludit.

Secundo,quia cauſa, quæ ab initio impe-
dit actum, ſi ex poſt facto ſuperueniat,† im-
6 pedit eius effectum.l.ſi conſtante.§.fi. ff. ſolu.
matri.ubi quemadmodum dotis publicatio
impedit actionem de dote,ſi pendente iudi-
cio ſuperueniat,impedit eius iudicium, & ſic
effectum actionis extinguit. Sic igitur legiti-
matio facta ab initio ſicut agnatos proxi-
miores ſuccedere prohibuiſſet,ita ex poſt fa
cta ſuperueniens effectum acquiſitionis bo-
norum debet impedire, intellige intranſi-
tiue,per ſupradicta.

7 Tertiò,per legitimationem filius † reſtitui
tur priori ſtatui, qui ab initio naturaliter cõ
petebat:naturali enim origine inſpecta om-
nes liberi,& legitimi naſcebantur.d.§. liceat.
in Authen.quib.mod.natur.effic.ſui. libertas
enim eſt primæuus ſtatus hominis.l.libertas,
ff.de ſta.homin.Inſtit. de iure perſo.§.1.igi-
tur talis ſtatus faciliſius retrotrahitur, quàm ſi
in nouo ſtatu quem nunquam habuit repo-
neretur.l.non putauit.§.ſi quis emãcipatum.
ff.de contrat.iunc. l.filio quem pater. de li-
8 ber.& poſthum.nam † vnumquodque faci-
lius ad ſuam priſtinam naturam reuertitur,
quàm nouam aſſumat.l. ſed ſi unus. §. pactus
ne peteret.ff.de pact.§.ſancitũ.Inſt. per quas
perſon.nob.acquir.glo.ordinaria in c.ſtatu-
tum.in uer.numerandum.de præben. in ſex.

Quarto ultra Dynum, & iam dicta, facit,
quia legitimatio (vt prædixi) nil aliud eſt,
9 quàm † natalium reſtitutio. Reſtitutionis au-
tem natura eſt,omnia in integrum ſtatum in
tegre reponere, etiam cum iuris quæſiti re-
uocatione, l. quod ſi minor.§.reſtitutio. de
minor.l.1.& l.fi.C. de ſentẽ.paſſ.l.videamus,
§.in Fauiana.ff.de uſur. 2.q.3.in fine.15.q.6.
nos ſancto,& c.iurato,capit.quia diligentia.
de elect.l.1.ex quib.cauſ.maior. 1.reſponſo.
Abb.in c. præterea. de uſur. & in rubr. de re-
ſti. in integ.Bar.in l.qui proprio.§.item quæ-
ritur.ff.de procurat.

Quintò communi concluſioni refragatur
vna alia communis opinio quæ vult, legiti-
10 matum † præteritum rumpere teſtamentum
prius factum, velut per agnitionem ſui hære
dis,ſecundum Alex.Iaſ.& Moder. commu-
niter in Rubr.ff.de lib.& poſthum.& eſſe cõ-
munem teſtatur Deci.in conſi.365.incip.vi-
ſo.col.2.& conſ. ſequen. incip. Pro declara-
tione.col.1.Bal.conſ.306.incip.Proponitur
quod quidam.col.5.lib.5.Signor.conſ.127.
incip.Dominus Guilelmus.in prin. & conſ.
219.inci.factum ſic ſe habet,Anno Domini,
colu.3.uerſic.item dicta Caſſandra.Franc.de
Rampon.conſ.18.inter conſ.Bal.lib.4.Ang.
conſ.76.incip.Poſita pro conſtanti legitimã
tium poteſtate,poſt prin.Anchar.conſ.225.
incip.videtur prima facie.col.4.uerſi. ad cu-
ius confirmationem,& conſ.290.Ful.conſ.
72.incip.ſuppoſita bulla.in primo dubio.Ca
ſtren.conſ.30.incip.ſuper puncto.col.1.uol.
1.& conſi.180.incip.ſuper eo quod. eo.uol.
Roman.conſ.34.incip.Licet naturalis. Abb.

conſ.

conſi.86. incip. in quæſtione, quæ uertitur.
col.1.lib.1.Alex.conſi.139.incip.Eleganter
fuit conſultum.col.1.lib.1.& conſ.189.inci.
Perlectis uerbis.col.ult.uol.5.Barb. conſ.58.
incip.ſapienter dicit.col.2.in 2. dubio.lib.2.
& conſi.49. incip. Clementiſſimum Deum.
col.ult.vol.4.& conſ.68.incip. omnipoten-
tem.col.pen.uerſi.Quinto faciat. eo. uolum.
Curti.ſeni.conſi.13.incip.ſtatuto Ianuæ.co-
lumna 4.uerſi.legitimatio debetur. & conſi.
36.incip.vt ueritas eluceſcat.in prin.Iaſ.cóſ.
154.in cauſa mota. nu.22. & cóſ.202.incip.
Magnificus Baro.col.6.uerſ.& ex iſtis ſequi-
tur.lib.2. Deci.conſ. 52.incip. viſo eleganti.
col.1.& cóſ.58. incip. Legitimatio infantis.
col.ult. & conſ. 257.incip.Quæritur an legi-
timatus.col.1.uerſ.Prædictis tamen.& conſ.
263.col.1.& conſ.338.incip.in caſu propo-
ſito.col.ult.& conſ.343. incip.viſo conſilio.
col.pen.uerſ.nec obſtat, ſi dicatur. & conſ.
365.nu.7.ubi dicit communiorem.& conſ.
567.nu. 6.Rol.conſ. 67.nu. 3. lib.3.& conſ.
96.nu.50.eo.lib. & alij quamplurimi tam in
Lecturis quàm in tractatibus, quos longum
eſſet recenſere. Si igitur legitimatus rumpit
teſtamentum in præiudicium iuris alteri cō
petentis, longe magis admitti debet in pręiu
dicium iuris ab inteſtato alteri delati.argu.l.
quamdiu.ff.de acquir.hæred.& l.antequam.
C.commun.de ſucceſ.

Sextò contra prædictam ſententiam fa-
cit alia communis opinio quæ habet, quod
12 legitimatus † fideicommiſſarium ſubſtitutū
excludit, ut late tradit Alex.in conſ. 2.incip.
viſis.col.4.vol.1. & eſſe communem teſtatur
Dec.in conſ.258.incip.in caſu.col.1.in fine,
& in conſ.365.& 366.Conſtat autem, ſubſti
tutum per fideicommiſſum ius conſiderabi-
le in bonis habere,& probabile intereſſe prę
tendere, ſecundum Imo. & Doct. in l. ex fa-
cto.§.fi.ff.ad Treb.bonus tex.in l. fin. in fine.
ff.de uentre inſpicien.

Septimo, & ultimo ualdè obſtat alia com
munis opinio, quæ habet, quod donatio
12 † perfecte quæſita per ſubſequentem legiti-
mationem reuocatur, ſecundum Doct.com
muniter in l.ſi unquam. per illum tex. C. de.
reuocan.dona.& eſſe ueram & communem
opinionem atteſtatur Dec.in d.conſ.366.in
cip.pro declaratione.col.antepen.uerſi. vlti-
mo non obſtat.Iaſ.conſi.39.uol.3. ubi dicit,
legitimationem filij irritam reddere dona-
tionem etiam pio loco factam ſub conditio
ne, ſi ſine liberis deceſſerit. Et ſic ex omnib.
præcitatis concludēdū videt cum opinione
Dyni, tot conſulentium reſponſis munita.

Præmiſſis tamen non obſtantibus, a com-
muni recedendum non eſt, quod ſcilicet le-
gitimatus poſt mortem patris non aufert hę
reditatem proximioribus agnatis aditione
quæſitam & poſſeſſam. confirmatur hac ra-
13 tione, quoniam † hæreditas ſemel adita, &
poſſeſſa tranſiuit in ius, & dominium irreuo
cabile acquirentis.l.1.§.veteres. ff. de acquir.
* poſſeſ. ubi cómuniter Doct.l.ſed & ſi plures.
§.filio impuberi.ff.de vulg. & pupil. igitur le-
gitimatio iuri perfecte quæſito præiudicare
non debet.cap.quamuis.de reſcr.in ſex.cum
alijs ſupracitatis num.1. & 2. Nam cum do-
14 minium † ſit iuriſgentium, ſine legitima, &
euidenti cauſa publici fauoris ab imperato-
re uel alio Principe tolli non poteſt, ſecun-
* dum Bar.& communiter Doct. in l. fina.C.ſi
contra ius uel util.publi. per Abb. & omnes
in c.quæ in eccleſiarum. de conſt. per Alex.
in conſ.3.uol.5.Quod procedit, etiam ſi mo
dus acquirendi fuerit ciuilis, ſecundum Bar.
in l.ex hoc iure.ff.de iuſt.& iure, & Doct. cō-
muniter in d.c.quæ in eccleſiarum.& ita cō-
tra Bald.& Caſtren. conſuluit Socin. ſeni.in
conſ.63.col.6.& in conſ.120.col. 6.uerſ.ali-
quando.uolu. 3. & eſſe communem teſtatur
Pariſ.in conſ.1.num.107. & 108. uol.1.licet
Deci.in d. c.quæ in eccleſiarum, contrarium
attentauerit, & dictam ſentētiam comunem
dicit Craue. poſt multos alios, quos allegat,
in conſ.7.num.10.uolu.1.Maran.in tract.de
ordi.iudici.par.3.nu.44.uerſ.quo ad tertiam
legem.

Non obſtant modo in contrarium addu-
cta. quia ad primum reſpōdetur, quod poſt-
liminium, & legitimatio non recte æquipa-
15 rantur, nam † poſtliminij reſtitutio com-
petit de iure communi & ordinario, & om-
nia iura ſuſpendit, & principaliter fauore pu
blico introductum eſt. l. poſtliminium. ff. de
captiu.& l.bona.eo.tit. & ideo pendente ca-
ptiuitate nullum ius in pręiudicium captiui
perfecte acquiritur. Cæterum legitimatio
principaliter fauore priuato conceditur, &
iure ſpeciali, & extraordinario competit, &
a ſola Principis voluntate dependet, dict.§.ſi
quis ergo non habens, in Auth. quib. mod.
natura. efficiun.ſui. unde non eſt tantę conſi-
derationis

derationis,& potentiæ,quantę poſtliminiũ,
iur. prædic. Præterea etiam poſtliminium
non retrotrahitur ad ea quæ alteri perfecte
quæſita fuerunt, veluti per vſucapionem vel
præſcriptionem,ſecundum Bartol. in d. §.&
quid ſi tãtum.licet captis alio modo ſuccur-
ratur,ſcilicet per in integrũ reſtitutionem. l.
1. l. denique. & l.item qui reipublicæ. ff. ex
quib.cauſ.maior.

Ad ſecundum reſpõdetur; Regulam pro-
cedere in effectu pendente, ſecus in effectu
16 iam conſumato, quia † effectus conſumatus
ex ſuperuenienti cauſa non reuocatur. l. ſi
Gaudentius. C. de contrahen. empr. l.ult.in
prin.ff.un.lib.l.inter ſtipulantem.§.ſacram.in
illis uerbis,nec reuocantur in obligatione.&
ibi Iaſ.in 4.not.ff.de uerb. oblig.multa enim
17 † facta tenent quę ab initio facile impediun
tur. l. patre furioſo. ff. de ijs. qui ſunt ſui uel
alieni iur.l.qui res.§.aream.ff.de ſolution.l.tu
telas.in prin.ff.de capit.diminut.c.quæris. &
ibi glo.in uer.contrahatur. de conſecrat. di-
ſtin.4.cum multis alijs ſimil. concor. quæ in
hanc ſententiam adduci poſſent.

Ad tertium reſpondetur,Quod legitima-
18 tio † reponit naturalem tantum in vero ſta-
tu,inſpecta origine particulari,licet commu
ni omnium origine in abſtracto conſidera-
ta ad primæuum & indifferentem ſtatum re-
duci videatur,& ideo proprie loquẽdo,legi
timatus non reſtituitur ſtatui in quo prius
erat,quia nunquam legitimus fuit, ſed reſti-
tuitur primo ſtatui in quo homines naſcebã
tur antequam legitimus ab illegitimo diſtin-
gueretur.l. 2.de natal. reſti.iunc. d.§.liceat.in
Authen.quib.mod.nat.eff.ſui.& ita ſubtiliter
reſpondent Aret.& Moder.in d. §. &.quid ſi
tantum.l.Gallus. ff. de liber. & poſthum. ſu-
per 2.q.prin.Bar.

Ad quartum reſpõdetur aſſumptum pro-
cedere in reſtitutione,quæ ſit per uiam iuſti-
19 tiæ,quia † per illam omnia integre in priſti-
num reſtituuntur,etiam cum præiudicio ter-
tij.d.§.reſtitutio.l.quod ſi minor.ff. de mino.
Iaſ.in d.§.& quid ſi tantum. num. 73. & late
dixi ſupra,quæſt. 19. incip. Bannitus eſt ali-
quis.num.31.& num.40.vel quando expreſ
ſe conſtat de uoluntate Principis in integrũ
reſtituere uolentis,d.l. 1.& fi. in fi. C.de ſent.
paſſ.ita dicit Alexan.conſ.216.incip. nec ar-
guendi.uol.2.col.8.uerſi. Denuo conſidero.
Ruyn.conſ.21.nu.7.uol. 5, cum multis alijs,
quos in hanc citaui ſententiam ſupra in d.
quæſtio. 19.num.26.& 36. eſt inſerta in hoc
uolumine,uide ibi. legitimatio autem fit per
20 uiam gratiæ, & omnis gratioſa † reſtitutio
ſine alterius præiudicio intelligi debet. d.ca.
quamuis.de reſcrip.in ſex.& d.§.liceat. & ibi
Ang.no.in Auth.quib.mod.nat.ef.ſui. & co
pioſe dixi in d.q. 19. præſertim num.4.cum
plur.ſequen.

Ad quintum reſpondetur, Legitimatum
21 † rumpere teſtamentum, quando legitima-
tio fit uiuente adhuc ipſo teſtatore, quo ca-
ſu in bonis ipſius ius nemini quæſitum cenſe
tur.l.neminem.ff.de acquir. hæred. & ita uo-
luerunt Abb.&alij in c.per uenerabilem.qui
filij ſint legit. & ita intelligi poteſt commu-
nis opinio Bart.in d.§.& quid ſi tãtum.quod
& tenuit Bald.in l.nam ita diuus.ff. de adopt.
& in conſ.56.incip.An pater qui fecit.lib. 1.
Saly.inter conſi.Bal.conſ.17.inci.ſuper legi-
timatione Michaelis.li.4.Feder. de Sen.con-
ſilio 57.incip.videtur mihi, quod in priuile-
gio. & ita tenuit aſſerens communem Soci.
conſ.47.incip.in præſenti conſultatione. co
lumna antep.uerſ.ad ſecundam.uol.4. & ali-
bi conſ.3.col.2.uol.3.Deci.conſ. 55. colu.4.
conſi.85.col.pen.in fine. conſ. 307.col. 1.in
fi.conſ.338.col.2.& conſ.393.num.5. Brun.
conſ.15.colum.2.uerſi.quinto.Pariſ. conſ.1.
num.117.uol.2.Rol.conſ.89.num.13.& 14.
vol.1.Cur.iun.conſ.32.num.6. & conſ.157.
num.3.& 4.cui vtrobique addo,licet nondũ
ſint additiones meæ impreſſæ ob auaritiam
librariorum. Secus ſi legitimatio poſt patris
22 mortem fiat, † quia tunc legitimatus nõ ſuc
cedit niſi inquantum ab ipſo patre fuerit ho
noratus,& eſt ſingularis declaratio ultra Do
ctor.per text. expreſſum a nemine hactenus
ponderatum, in Auth. quib.mod.nat.effici.
legit.§.ſi verò ſolummodo.ibi,Et hæredibus
exiſtentibus inquantum pater eos hæredes
ſcripſerit.

Ad ſextum reſpõdetur,illam opinionem,
quod legitimatus ſubſtitutum excludit, non
eſſe ueram,uel ſaltem tutam. Quoniam con-
23 traria † opinio videtur eſſe magis commu-
nis,ut atteſtatur Iaſ.in l.2.num.208.C. de iu-
re emph.& Deci.ſibi contrarius in cõſ. 284.
incip.Viſo puncto.col.4.& ſeq. Ruyn. conſ.
99.& conſ.106.& plenius in conſ.76.uol. 3.
Late Pari.in conſ.9.incip.olim.nu.28.uol.2.
vbi citat innumeros Doct. hanc partem te-
nentes,

nentes, Quod ſcilicet legitimatus non excludit ſubſtitutum. Vel etiam dici poteſt, communem opinionem relatam per Deci. in d.
24 conſi.258. locum habere † ante poſſeſſionẽ apprehenſam per fideicommiſſarium, & ſic ante ius realiter, & perfecte quæſitum: ſecus quando fideicommiſſum iam fuiſſet plene reſtitutum, quia legitimatio poſtea facta nõ præiudicaret, ſicut nec in caſu aditæ hęreditatis per inſtitutos uel agnatos. At in hoc articulo conclude tandem, veriorem eſſe opi-
25 nionem, quod legitimatio † ſiue fiat uiuente patre, ſiue poſt eius mortem, ſemper requirit citationem ſubſtituti, ſecundum receptiorem ſententiam in locis prætallegatis. & ratio eſt, quia ſpem conſiderabilem, & probabile intereſſe prætendit, cui pater legitimati
26 præiudicare non poteſt, cum † de bonis fideicommiſſo ſubiectis interdicta ſit diſpoſitio. l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad Trebel. auth. res quæ. C. commun. de lega. & pulchre declarat Deci. in conſ. 85. col. pen. uerſi. Poſtremo prædicta legitimatio, & alibi dicam de hoc in alia quæſtione.

Ad ultimum reſpondetur, illam communem opinionem eſſe dubiam, nam contra eam tenuerunt expreſſe, Bald. in l. fi. col. C. de inoff. donat. Saly. in l. ſi totas. C. eod. titu. Paul. in l. 2. C. ſi quid in frau. patro. dicens,
27 donationem perfectam † non magis reuocari per legitimatum quam per adoptiuum. Alex. conſ. 40. inci. ſuper eo. in 4. dubio. vol. 4. Ioan. de Anan. conſi. 27. incip. viſo caſu, ubi loquitur in adoptiuo. Et præſertin quia legitimatus pro legitimo habetur quo ad iura teſtamentorum, ſecus quo ad iura ex contractu deſcendentia, quia huiuſmodi iuribus legitimatio regulariter præiudicare non poteſt, ſecundum Bar. in d. l. 2. in fine. uerſ. quid de legitimato filio. C. ſi quid in fraud. patro. Vel ſecundo reſponderi poteſt, Quod tam fauore patris quàm liberorum in donatione ſimplici ſubintelligitur a lege conditio,
28 † niſi liberi ipſi donanti ſuperueniant, ne uideatur donator extraneos proprijs liberis inaduertenter prætuliſſe, arg. tex. in l. Lucius, la 2. ff. de hær. inſt. & in l. cum auus. de cond. & demõſt. & in l. cum acutiſſimi. C. de fideicommiſ. & ita in terminis uoluerunt Bart. in d. l. 1. col. 2. C. de inof. donat. & in d. l. ſi totas. & ibi cum eo Angel. Fulgoſ. & Pau. Caſtren. Ioan. And. in addit. Spec. tit. de donat. col. 2. Bal. in l. Titia Scio. §. Imperator. de lega. 2. in d. l. cum acutiſſimi. colu. 1. & conſi. 215. inci. Punctus, quidam donauit. lib. 5. Rom. conſi. 194. inci. in propoſita quæſtione. col. 3. verſ. ſecundo quia præſens. & col. 4. uerſi. nec ſecundò refragatur. & conſi. 269. incip. nõ eſt dubium. in prin. Paul. Caſtren. conſi. 335. li. 2. Corn. conſi. 11. colu. 9. lib. 3. & conſ. 194. col. 1. eo. lib. & conſ. 30. colu. 2. lib. 4. Aretin. conſ. 24. incip. Quatuor dubia. in primo dubio. Socin. conſ. 225. incip. viſa prędicta. col. ult. uol. 2. Iaſ. conſ. 171. inci. viſo inſtrumento. col. 1. uol. 4. Ideo lex benigne præſumit,
29 † quod ſi pater de liberis cogitaſſet, ueriſimiliter non donaſſet, ut late per Deci. d. conſ. 366. col. 2. uerſ. ſecundo præmittendum eſt, ſub num. 5. ubi de hoc in ſpecie. quæ rationes ceſſant in caſu iſto, quando ſcilicet poſt mortem patris filius legitimatur, quia niſi pater ei aliquid diſponendo relinquat, cum ante legitimationem de illo facile cogitauerit, non cenſetur uoluiſſe eum in præiudicium agnatorum legitimari, ſed ut a genituræ ablueretur macula, & ad alia munera habilis efficeretur, per text. ſing. in d. §. ſi uerò ſolummodo, ſuperius in reſolutione quinti fundamenti allegato.

Ex quibus habetur communis Doc. concluſio ualide confirmata, ſcilicet, legitimatũ
30 † poſt mortem patris indiſtincte agnatis in iure quæſito non præiudicare, nec etiam in iure delato, niſi quatenus ei a patre relictum fuerit, per ſupradicta. de quo tam reſpectu legitimationis, quàm reſtitutionis, vide Pariſi. in cõſi. 11. incip. Caſtrum iſtud. nu. 82. uol. 1.

Et pro clariori premiſſorum intelligẽtia, & præſertim eorum, quæ diximus in reſponſione ad quintum, & in reſponſione ad ſex-
31 tum, facias iſtam concluſionem, quod in † legitimatione facta de uoluntate patris uiuentis nullius citatio requiritur, quando tractatur de bonis particularibus, & liberis ipſius patris, quia tunc principaliter ipſius patris intereſſe conſideratur, qui de bonis proprijs ad libitum diſponere poteſt, ſecundum omnes ſcribentes in d. §. & quid ſi tantum. per tex. in l. cum adoptio, de adoption. ita uoluit Bal. in l. nam ita Diuus. de adopt. & in l. fi. C. quib. res iudic. non noc. Alex. in conſ. 188. incip. per ſpectis. col. 3. uol. 5. & eſſe opinionem communem atteſtatur Socin. in conſi. 47. incip. in præſenti. col. antepen. uerſ. ad ſecundam.

cundam.uol.4.Dec.,conſ.307.incip.viſo.cir
ca fin.& conſ.698.incip.in cauſa, late Pariſi.
in con.1.num.24.uol.2. Secus quando agi-
32 tur de bonis, & iuribus,† de quibus pater in
præiudicium alterius libere diſponere non
pôt,ueluti in feudis antiquis, bonis emphy-
teuticis, & fideicommiſſis. quoniam in tali-
bus propter ius conſiderabile ipſis compe-
tens eorum citatio requiritur,ut dixi ſupra in
reſponſione ad ſextum.,& id uerum eſſe quo
ad bona feudalia vide Bald. in l. eam quam.
col.15.C.de fideicom.Old.conſi.246.Alex.
conſi.69.uol.2.Imo. in l.ex facto.col.6.ff.de
vulg.& pup.pro quo vide Ant. de Roſel.in
tract.legitim.lib.1.par.4.col. 2. intelligendo
ſemper de legitimatis per reſcriptum, ut in
caſu propoſito.Quod & idem eſſe in emphy
33 teuſi,† ponit Bal.in l.fi.C.de ijs qui uen. æta.
impetran.Alex.d.conſ.60.& alibi conſ.123.
vol.1.& in l.3.de lib.& poſthum.Iaſ.in l. ge-
neraliter.§.cum autem.C.de inſtit. & ſubſtit.
Deci.conſ.171.Alcia.conſi.254.num.10.&
alij,quos Alci.ipſe citat. Quo ad bona fidei-
commiſſaria id eſt citra dubium, in ijs,cum
pater nullam habeat poteſtatem, nec de illis
ualeat diſponere, non poteſt etiam per re-
ſcriptum Principis præiudicare alicui.d.l.cũ
auus.d.l. cum acutiſſimi, cum concordan.

Et circa ea quæ ſupra dixi,num.30.aduer-
te,quia ſecus eſſet, quando agnatis nondum
eſſet ius quæſitum,ut puta,quod legitimatio
poſt mortem patris eſſet facta ante hæredi-
34 tatis aditionẽ,quia eo caſu legitimatus † he-
reditatem adimit agnatis uenientibus ab in-
teſtato.l.1.§.filius.in fi.ff.ad Tertul.& ibi Bar.
Bal.in l.nam ita Diuus. ff. de adop.in l.reſcri
pta.col.pen.C.de preci.imper.offer. in l.1.in
fine. C. de iure aureor. annul. in §. Domino
guerram. col. pen. hic finit lex Conra.in uſi.
feud.Saly. in auth. item ſi quis.C.de natur.li
ber.Iaſ.conſ.127.col.1.uol.4.& Doct.in d.§.
& quid ſi tantum.

Immo fortius, nedum hoc ſuperius dictũ
locum habet in eo caſu,ſed etiam ſi iam eſſet
35 adita hæreditas, † dummodo legitimatio
fiat ante corporalem poſſeſſionem appræ-
henſam per agnatum, nam & hoc caſu legi-
timatus hæreditatem adimit ab agnatis. ita
not.concludit Paul.Caſtr.in l.3.ff. de teſtam.
& in l.cum hæredes.in prin.ff.de acq.poſſeſ.
Alex.conſi.2.uol.1. & Iaſ.conſi. 127.col.2.
uerſ. ſtat ergo ex prædictis firma concluſio.
uol.4.quo in loco diluit argumenta Alex. in
d.l.cum heredes.in prin.& Aret.in d.l.3.col.
fi.qui ijs in locis aliud tradunt.

Et pro concluſiuo complemento, dicas,
Quod ſi pater in ſuo teſtamento diſponat,
36 quod filius † poſſit poſt ſuam mortem pete-
re legitimationem, licet ipſo patre mortuo
ius agnatis uenientibus ab inteſtato ſit quęſi-
tum,poteſt tamen filius ipſis agnatis non ci-
tatis petere legitimationem.& ratio eſt,quia
quando pater conſentit legitimationi filij
eo tempore quo poteſt præiudicare, & de
ſuis bonis diſponere, non eſt neceſſe uocari
eos quibus ab inteſtato ius eſt quęſitum, ex
Bart.ſententia,quem omnes ſequuntur in d.
§. & quid ſi tantum. & id etiam voluit Bald.
conſ.361.incip.verba Barto.in prin. lib.5.&
ex conſequẽti ſic legitimatus poteſt ab agna
tis hæreditatem reuocare,cum vt dixi, huiuſ
modi legitimatio proueniat ex uoluntate,&
conſenſu patris in teſtamento declarato: pe-
rinde enim eſt ac ſi ipſe adhuc uiuens filium
37 legitimari feciſſet.† retrotrahitur etiam iſta
legitimatio,ut legitimatus ſuccedat ac ſi fue-
rit legitimatus ante teſtamentum. Imola in
l.ex facto.col.10.in prin.ff.de hæred.inſt.uel
de vulg.& pupil.Doct.poſt Bartol. in d.§. &
quid ſi tantum.Pau.Caſtr.in l.non eſt dubiũ.
in fine.C.de iure delib.Bal.in addit.Spec. tit.
de ſucceſ.ab inteſt.uerſ.nota quod legitima-
tio.Paul.Caſtr.conſ.227.& uide Bald. conſ.
486.& conſ.488.uol.4.& conſ.297.uol.3.&
conſ.297.uol.3.& conſi.55.uol.2.Caſtr.cõſ.
223.225.226.& 230. Abb.conſ.83.uolu.1.
Feder.de Senis,conſ.57. Et ſic diſtinguendo
38 † concludas opiniones cõcordando, Quod
Bartoli ſentẽtia locum habet in eo, qui poſt
mortem patris legitimatus fuit ex ſe ipſo: Et
quod ſententia Dyni procedit in eo qui fuit
legitimatus accedente conſenſu patris in te-
ſtamento declarato.Pręſuppoſitis tamen di-
ctis ſupra,in uerſ.ad ſextum.& in uerſi.ad ul-
timum. & in uerſ. & pro clariori præmiſſo-
rum. Et uide Bero.q.60.num. 3. cum ſeq.&
Menoch. conſilio 202. incip. cum grauiſſi-
me.uerſi. Decima. uolum. 3.& ad materiam
vide Manti.exactiſſime ſcribentem, de con-
iect.ulti.uolun.lib.undecimo,titu.10. cum 3.
ſequen.quem poſt hęc mea ſcripta uidi,ideo
remitto.

QVAESTIO

QVAESTIO XXXVII.

Appellatione deſerta, an poſsit reuocari attentatum.

SVMMARIVM.

1 *Attentata pendente appellatione, an poſſint reuocari non obſtante deſertione ipſius appellationis.*
2 *Appellatione a diffinitiua pendente nihil eſt innouandum.*
3 *Attentata quod poſſit reuocari cauſa per appellationem deſerta.*
4 *Attentata quod non poſſint reuocari cauſa per appellationem deſerta.*
5 *Actum legitime reuocari non debet.*
6 *Principali ſublato, ſublata uidentur omnia acceſſoria, & quæ ex illo principali ſequi poſſent.*
7 *Appellationem non proſequi ſeu ipſam deſerere, & non appellare paria ſunt.*
8 *Appellatio deſerta pro non facta habetur.*
9 *Attentata deſerta appellatione, quo caſu reuocentur.*
10 *Attentata quomodo reuocari poſſint.*
11 *Remedium attentatorum eſt fauorabilius quocunque alio remedio reſtitutorio.*
12 *Reſtitutio ad poſſeſſionem beneficij ſine colorato titulo quo caſu non detur.*
13 *Reſtitutio dum petitur per uiam attentatorum, quomodo procedatur.*
14 *Offendens ius, iudicem, & partem, magis punitur, quàm offendens partem.*
15 *Remedium poſſeſſoriũ per interdictum unde uiã, eſt mixta natura.*
16 *Exceptio excommunicationis non obſtat proſequenti uiã attentatorum.*
17 *Informatio ſummaria ex mero iudicis officio ſufficit agenti uia attentatorum.*
18 *Oldradi locus a Decio non intellectus demonſtratur.*
19 *Exceptio alterius ſpoliationis obeſt agenti interdicto recuperandæ.*
20 *Attentati uia competit etiam contra tertium, qui in re attentata ſucceſſit.*
21 *Litis conteſtatio requiritur in remedio canonis redintegranda.*
22 *Attentati uiá non competit poſt deſertionem.*
23 *Factum per iudicem poſt ſententiam ante appellationis interpoſitionem, quo remedio reuocetur.*
24 *Remedium attentatorum non conſideratur in proſequente appellationem incidenter, & non principaliter.*
25 *Attentata, quomodo reuocari petantur.*
26 *Lis non conteſtatur ſuper attentatis.*
27 *Attentata per tertium non reuocantur ante omnia.*
28 *Remedium attentatorum an competat ſi iudex a quo ſcit iudicem ad quem procedere, licet non ſit ſibi inhibitum.*
29 *Cauſæ cognitio an debeat præcedere reuocationem attentatorum.*
30 *Attentatorum materia, ubi tractetur, remiſſiue.*

QVAERO Trigeſimo ſeptimo. Lata eſt ſententia contra C. a qua fuit per ipſum appellatio interpoſita, & deſerta eſt, modo intentat attentatorum reuocationẽ pendente appellatione curſorum. Quæritur an tali
1 † deſertione non obſtante huiuſmodi attentata, pendente appellatione poſſint reuocari. Præmittendum in primis eſt axioma illud regulare, quod appellatione a diffinitiua pen
2 dente nihil eſt innouandum, † vt ff. nil nouã. appell. pend. per tot l. ex illo. C. de appel. l. 2. & ibi Doct. C. de bonor. poſſeſ. ſecun. tabul. c. poſt appellationem. 2. q. 6. Specul. in tit. de appel. §. nunc dicamus, uerſi. recepta. & §. nouiſſime. in prin. & col. 1. per tot. & ſi ſecus fiat, per remedium attentatorum in primis, & ante omnia reuocari debet. c. non ſolum. de appel. in ſex. Rota deciſ. 185. quę eſt 27. de app. in nou. & incipit. licet pars. quo præmiſſo, in hac quæſtione ſunt opiniones Doctorum hincinde.

Nam Francus in cap. conſuluit. il 2. de ap-
3 pellat. tenuit partem affirmatiuã, quod † ſcilicet poſſint reuocari, & idem tenent Docto. in c. cũ ueniſſent. de eo qui mit. in poſſeſ. & fuit opinio Lapi alleg. 1. quæ incipit, in hac allegatione. in fine. & in hac ſententia fuit Rota Romana deciſ. 130. quæ eſt vigeſima, ſub tit. de appell. in nouis. & incipit, ſi poſt inhibitionem. & idem alibi tenuit Francus in cap. ſæpe. ſuper glo. in uer. rata. de appella. & in d. c. non ſolum. de appel. in ſex. Et pro iſta opinione facit tex. in c. licet. de ſenten. excommun. in ſex. per quem tex. hoc firmat Cardin. in c. conſuluit. il 2. de appel. ubi dicit, quod attentata non reconualeſcunt, licet appellatio deſerta ſit. quod etiam tenuit idem Cardinal. in conſi. 150. incip. ſuper præmiſſo. col. 4. in fin. & refert ſimpliciter Deci. in d. cap. conſuluit. col. 3. nu. 25. uerſi. Et iſta concluſio adeo procedit. & Iaſ. in l. 1. C. de bon. poſſeſ. ſecun. tab. col. 1. uerſ. & attentata uel innouata interim, tranſit cum hac opinione, per tex. in d. c. cum ueniſſent. ubi Anto. & Imo. & ibi Abb. notat hoc, col. 3. uerſi. nota aliam limitationem. circa med. in uer. Pet. & Ab. ſentiunt unam nota-

bilem limitationem, & hoc alibi tenuit Imo. in capit.ex parte. de reſcript. numero nono, & 16.

Contrariam opinionem, quod ſcilicet attentata non poſſint reuocari cauſa per appel-
4 lationem † deſerta, tenuit Old.conſi. 295. incip.orta materia quæſtionis.col.2.uerſ.tertiò dicit pars.nam appellatio deſerta fingitur nõ interpoſita, & ualent omnia medio tempore facta ac ſi interpoſita non fuiſſet. C. de temp. & repar.appel.l.ult.§.illud.& ff. de ijs qui no. inf.l.furti.§.1.illud etiam not. in cap.licet. de ſenten.excom.lib.6.arg.ſumpto à contrarijs, cum ibi no.& in cap.venientes. de iureiuran.
5 Nam † quod legitime actum eſt, reuocari nõ debet.c. audita.de reſtit.ſpol.Reg. Factum legitime.de reg.iur.in ſex.30.quæſt.o.1.cap.ad limina.l.quod initio.ff.de regul.iur.l.4. C. de interd.matrim.cum ſimil. Præterea, ſublato
6 principali ſublata videntur † omnia acceſſoria,& quæ ex illo principali ſequi poſſent.c. depoſ.l.4.ff.de fruct.& lit.exp. l. terminato.c. auditis. de procurator.c.cum ceſſante.de appel.cum ergo per deſertionem ſit deſerta, & ſublata appellatio,igitur & omnia inde ſequuta ſunt ſublata: tum quia res deuenit ad eum ſtatum a quo potuit habere efficax princ. piũ
7 tum etiam, quia paria ſunt † non appellare, uel appellationem non proſequi, & ipſam deſerere,c.ſolicitudinem.& c.cum ſit.ext.de appel.c.quamuis.& cap.ſicut.eo. tit. in clem. quod autem appellatione deſerta fingatur non appellatum,tenet Ioan. And.in d.c.licet. de ſent.excommun. in ſex. ſicut ergo factum
8 † per iudicem nulla interpoſita appellatione non debet ut legitime factum reuocari, ita & factum poſt appellationẽ, ipſa deſerta, quæ pro non facta habetur,ut tenet Rota deciſ. 1. de appel.in nouiſ.quæ incipit, Attentata. quę dicit, Attentata appellatione pendente a diffinitiua, poſt ipſius deſertionem non ueniunt per modum attentati reuocanda. ſequitur Aegid.deciſ.420.Vital.in tract. clauſ.in clau. nil innou.appel. interp. ad finẽ,Guido Papæ conſilio ſexto, columna ſecunda , Vanti.in tract.nullit.car. mihi 122. Et ſic ex præmiſſis patet,attentata non reuocari.

Quid dicendum. Quoniam hincinde ſunt opiniones, ideo pro concordia dicendum,
9 & diſtinguendum eſt, † quod aut ex actis non conſtat de deſertione, aut conſtat: ſi non conſtat,attentata reuocantur,& ita procedat opinio affirmatiua.nam tunc, etiam ſi pars vellet eam allegare,& probare,propter priuilegium attentatorum, quæ in curſu omnium aliarum cauſarum ſunt reuocanda , reuocari poſſunt non obſtante allegatione deſertionis allegata & probanda, ſed non probata. capit.non ſolum.de appel.in ſex.& per Ioan. Monac.& Rot.dicta deciſ.prima,de appel.in nou. uerſ. & fuit determinatum, & concluſum. Si autem conſtat, non reuocantur, & tunc locum habet opinio negatiua, per regulam,dolo petit,&c.& per l.ſi is a quo. ff. vt in poſſeſ.eat.Nam hodie conſtat,hodie agatur. cap.cum olim.de re iudic.capit.literas. de reſtit.ſpoliat. Aegi.concluſ. 239. incip.in cauſa Domini Guliem. & dicta concluſ.420.incip. illud quod in concluſione. & Guido Papæ in tract.de appel.columna tertia , verſi.duodecimo quæro,vbi allegat ſeipſum in ſuis deciſ. parlam.deciſ. 213.

Aduertendum tamen, quod quando attentata in caſu prædicto non poſſent retracta
10 ri via attentatorum, † poſſent tamen reuocari per uiam ordinariam nullitatis, & officio iudicis,dato libello,ut per Franc. in dicto capitulo,ſæpe.de appellat.in glo. in uer.rata.& Gomeſ.ſuper reg.de trienna.quæſtio.54.numero ſeptimo , & alibi Franc.in dicto capit. conſuluit.il ſecundo,de appel. Rota ſub titu. de reſtit.ſpoliat.deciſ. ſecunda, quæ incipit, fuit dubitatum. in nouiſ. & Aegid. concluſ. 621. quæ incipit, Proceſſus factus per iudicem a quo,cum deciſ.ſequen. Et ſic patet veritas concluſionis in quæſtione propoſitæ, Quod attentata (appellatione pendente) ſi appellatio deſeritur, non reuocantur per remedium attentatorum , ſed per remedium nullitatis, aut ex officio.eſt igitur hæc opinio negatiua communis , & in practica ſeruatur, per dictam Rot.deciſio.primã, de appellat. in nou.& uide Rot. Biſign. deciſione ſecunda, de appellat. cum ijs quæ tradit Franc. Mar. deciſione 283.Cardin. Alexan.in dicto capitulo ſæpe. numero trigeſimo ſeptimo,& ibi, Franc.numero trigeſimo, ſuper dicta gloſ.in uer. Rota. circa finẽ.ubi conciliat dec ſ. Rotæ ſupra citatas,ut ſcilicet deciſ.prima , procedat in attentatis,quæ priuilegio attentatorum reuocari petuntur, deciſio autem 130. aliàs 20.de appel.ſupracit.loquatur in attentatis, quæ per uiam nullitati, ueniunt retractanda.

Et quia (vt ſupra tetigi) remedium, per q
11 attentata poſt appellationem † petuntur re
uocari, eſt fauorabilius quàm aliud remediũ
reſtitutorium: ideo ſi occurrat quod aliquis
lite pendente ſit ſpoliatus ſua poſſeſſione, li-
cet contra hoc ſpolium poſſit uenire non
ſolum per viam attentatorum, ſed etiam per
interdictum reſtitutorium vnde vi, tamẽ ma-
gis communis ſententia eſt, quod veniat per
viam attentatorum, cum iſtud ſit fauorabi-
lius remedium, ut per Innocen. in cap. dile-
cti. de maior. & obed. in cap. bonæ. de appel.
& in cap. cum teneamur. eod. tit. Hoſtien. &
Ioan. Monac. in cap. cupientes. de elect. ſuper
uer. a gratia. & in cap. non ſolum. in glo. fin.
de appellat. in ſex. & ibi Gemini. late. & per
eund. Ioan. Mona. in clemen. ſecunda, vt li.
penden. Deci. conſi. 200. col. fina. Maran. de
ord. iudi. tit. de appel. num. 393.

Quod autem iſtud ſit remedium fauora-
bilius quàm remedium reſtitutorium per in-
12 terdictum vnde vi, patet. Nam † quando agi
tur poſſeſſorio principaliter & directe, per
interdictum vnde vi, non datur reſtitutio ad
poſſeſſionem beneficij ſine colorato titulo,
ne detur vitioſus ingreſſus, vt in ca. cum qui.
de eo qui mit. in poſſeſ. in ſex. Fran. in d. cap.
bonæ. colum. 2. in fi. Caſſad. deciſ. 1. titu. de
reſtit. ſpol. num. 9. Veſtri. in pract. tit. ut lit. pẽ-
13 den. uerſi. Et quamuis. Quando † autem reſti
tutio petitur per viam attentatorum, quia il-
la petitur incidenter, tunc nullo iuris ordine
ſeruato in hoc caſu proceditur, immo iudex
ex mero officio ſuo ipſa attentata reuocabit,
& ſpoliatum in primum ſtatum reducet, &
ſic, non iure actionis, ſed ex ſuo officio. ratio
eſt, nam hoc caſu magis offenditur iudex
quàm pars: ipſius enim iudicis officium con
temnitur, immo lex ipſa, quæ prohibet ne li
te pendente aliquid innouetur, vt toto tit. vt
lite penden. in Rub. & nigro, in alio autem
caſu offenſa dirigitur contra partem, merito
igitur grauius proceditur contra illum, qui
ius, iudicem, & partem eludit, quam contra
14 eum † qui partem tantum, argum. cap. cor-
di. in fine. de appel. in ſexto, & hoc tenuit
Rot. Roman. deciſio. ſecunda, incip. fuit du-
bitatum utrum. de reſtitut. ſpoliat. in nou. &
eod. tit. decis. quinta, quæ incipit. Ex quibus
inferebatur. numero ſecundo Alexan. con-
ſilio nonageſimonono, uolum. quinto, Co-
uar. pract. quæſtion. capit. uigeſimo tertio.
Afflict. deciſio. 352.

Et quod iſtud remedium attentatorum
melius ſit interdicto vnde vi, patet: nam
15 † poſſeſſorium remedium per interdictum
vnde vi, eſt mixtæ naturæ. & in huiuſmodi
poſſeſſorijs mixtę naturæ non concluditur
poſſeſſio abſque titulo, nec datur in eis poſ-
ſeſſorium, vt in ſimili not. in l. 2. §. quædam.
ff. de interdict. in materia autem attentato-
rum non requiritur probatio tituli etiam co
lorati, ſed ſufficit probare ſolum ſtatum, Ol-
drad. conſi. 199. Cardinal. conſilio decimo.
item, cum omnia debeant in priſtinum ſta-
tum reſtitui, retractabuntur in materia atten-
tatorum ſententiæ cenſuræ, quę in quocun-
que alio remedio valerent, licèt eſſent iniu-
ſtæ, capit. ex parte. de reſcr. ubi per Innoc.

16 Item † proſequenti viam attentatorum
non obſtat exceptio excommunicationis,
quæ tamen obſtat agenti poſſeſſorio recu-
perandæ, capit. cum inter, capit. ſignificaue-
runt. de except. capit. pia. eod. tit. in ſex. glo.
in capit. ex inſinuatione. de procurat. not. in
c. dilectus. il. 1. de reſcr. ſequitur Deci. in cap.
ex parte. il ſecondo, de reſcr. col. fina. uerſ. ſic
etiam agenti interdicto. ubi allegat dicta de-
ciſ. Rot. 2. de reſti. ſpoliat. in nou. Deci. conſ.
200. col. fin. uerſ. ſecundo.

Item, quando agitur uia attentatorum
17 † ſufficit quædam ſummaria informatio ex
mero iudicis officio. ca. cupientes. ſuper uer.
gratia. de elect. in ſex. & ibi Ioan. Monac. &
melius in glo. d. cap. non ſolum. de appel. in
ſex. in glo. fin. Cum uerò agitur poſſeſſorio,
tunc oportet ut lis conteſtetur, & ordinario
iure procedatur. Et ſic patet, quod remediũ
per quod attentata poſt appellationem pe-
tuntur reuocari, eſt fauorabilius, quàm aliud
remedium reſtitutorium. quod clarius pro-
ſequitur Oldr. d. conſ. 199. quod incipit, Pro
fundamento attendendum eſt, in princ. cu-
ius doctrinam libuit hic ad litteram referre,
dicit igitur. Cauſæ reuocationis attentato-
rum cauſa pendente, & poſt inhibitionem
præſtantius debetur priuilegium, & fauor,
quàm etiam interdicto recuperandæ poſſeſ-
ſionis, uel unde ui. & eſt ratio, quia per il-
lud parti ſpoliatæ ſuccurritur, per hanc &
parti ſpoliatæ ſuccurritur, & contempta ma-
ieſtas iudicis uindicatur, ut argum. ff. de iu-

rlſdict.omnlum iudic.l.ſi familia. & prætorum & iudicum edicta per attentantes fiunt
eluſoria,ut ff.ne quid in loco publico.l.ult.&
de iudic.l.ſi prætor.& in eodem continuando refert Innocen.dictum circa hoc,& illud
applicat,dicens,& hac ratione motus(vt puto)dixit Dominus Innocen.quod agens interdicto vnde vi,plus oneratur probationibus, quia oportet ſe deiectum probare per
hunc, & deiectionis tempore poſſediſſe, vt
ff. de ui & ui arm. l. 1. §. interdictum autem
hoc,& extra de offi.& poteſt.iud.deleg.cap.
conſultationibus. in reuocatione autem attentatorum,ſufficit probare ſe poſſediſſe, &
nunc aduerſarium poſſidere, niſi ſpoliatio
facta per aduerſarium probetur,capit.bonæ
memoriæ.de appellat.& not.Imo.ext.de reſcr.capit.ex parte.& ff.ne uis fiat ei.l. 1.§.hęc
actio.& ſic uides quàm clare Oldrad. firmet.
hanc concluſionem. & dum allegat Innoc.
& non citat locum, tu dic, quòd Innocen.
hoc dicit in dicto capit. bonæ.de appel.& in
cap.ex parte.il ſecondo,eod.tit. col. 2.uerſi.
quæritur inſuper, cur non intentat interdictum unde vi.

Et licèt Decius in dicto cap.ex parte. col.
fina. uerſi. Quarta concluſio Abbatis, dicat
18 † Oldr.tenere contrarium in conſilio 10. columna fina.uerſi.non obſtat. vbi, dicit ipſe,
videtur tenere cõtrarium,dum inquit, quòd
non reperitur iure cautum, quòd reuocatio
attentatorum habeat plus priuilegij aliquid
quàm ſimplex iudicium reſtitutorium; Tamen quomodo Decius hoc dicat neſcio,
nam in dicto conſi. 10. Oldra. nihil dicitur
de hac materia, & in tot exemplaribus nullibi inueni,quod uiderim,aliquod conſilium
Oldrad.quod hoc dicat,ſed ubi tractat de attentatis, loquitur eo modo quo ſupra dictum eſt,niſi forte Deci. culpa impreſſorum
ſit corruptus:ſed neſcio diuinare, vnum eſt,
quod nec Abb. nec alij faciunt mentionem
de iſto conſilio decimo Oldradi, nec etiam
reperi,quod Oldrad. teneat oppoſitum eius
quod dixit,dicto conſilio 199. ideo concluſio remanet ſine contradictore, quam ipſe
Deci.ubi ſupra teſtatur eſſe magis communem.uerſi. ſed tamen quod Abbas dicit. immo hoc manifeſte patet ex ijs, quæ ipſemet
Deci.dicit in dicto capit. bonæ. de appellat.
columna ſecunda,uer.ſexto nota, vbi firmat
iſtam concluſionem,ex mente Oldra.& non
facit mentionem quod Oldrad. teneat oppoſitum.& in eod.cap.colum.7.uerſ.& dum
Abbas concludit. idem repetit, ſecundum
Oldrad. nec tamen aliquid in contrarium
ex ipſo Oldr.adducit.

Et huius opinionis fuit Ancharan. in dicto cap.ex parte.columna prima, verſi. ſed
hic incidenter quæritur. Abb. in d. capit.ex
parte.columna penul. uerſi. Tertiam Lecturam,& latius in d.c. bonæ.ſequitur & firmat
iſtam concluſionem,ut ibi per eum. quem ſequitur Deci.in dicto cap. ex parte. columna
final. uerſic. & ideo ſuperioribus diebus. ubi
ex mente Abb.in d.capit. bonæ. dicit,quòd
19 licèt † agenti interdicto.recuperandæ,obſit exceptio alterius ſpoliationis, capitulo
fina. de ordi.cognit. non ſic tamen in reuocati one attentatorum; & alibi idem Deci.in
d.c. bonæ.col.2.uerſ.Sexto not. dicit, quod
20 † nia attentati etiam competit contra tertiũ
qui in re attentata ſucceſſit, ut in caſu illius
tex.patet in illo qui non ſpoliauit, & tamen
prætextu appellationis cõuenitur, & in hoc
(dicit ipſe) remedium attentati plenius prouider quàm interdictum recuperandæ poſſeſſionis,& allegat Innocen. in capit. dilecti.
de maior. & obedien.Oldr.in dicto conſilio
199.Rot.deciſio.ſecunda,de reſtitut.ſpoliat.
in antiquior.& Cardin. dicto. conſilio decimo,& ipſe Deci. hoc ponit pro indubitato
in eo.cap.bonæ. columna penultima, in dicto uerſ.& dum Abbas concludit, dicens,
Et hæc de plano procedunt, reſpectu interdicti unde ui, prout (dicit ipſe) Doctores
loquuntur,& dic,& in locis præal.& hoc alibi tenet idem Deci.in conſilio 103. incip. in
cauſa poſſeſſionis.in prin.ubi dicit,quòd hac
uia attentati facilius ſuccurritur quàm alio
remedio recuperandæ poſſeſſionis. & idem
ad longum repetit & firmat in conſilio 206.
incip.in caſu propoſito.per tot.conſ.

Ampliatur iſta concluſio procedere, vt
iſtud remedium attentati plenius prouideat
quàm remedium canonis redintegranda,
21 tertia,quæſtio.prima.Nam † in remedio canonis redintegranda,requiritur litis conteſtatio, Bartol. in l. naturaliter.§.nihil commune.ff.de acquiren.poſſ. & alibi Alexand.
col.pen.ſequitur Deci.in d. c. bonæ. colum.
penul. uerſi. ſed poteſt dubitari, hoc autem
non

non requiritur in remedio attentati, ut ibi per eum,& in conſ.252.incip. Agitur cauſa magni ponderis,ubi late de materia canon. redintegranda. & in conſ.302.incip.Et pro tenui facultate mea.ubi de eod. cano. Et ſic remanet iſta concluſio citra dubitationem, vt poſt Phil.Fran.in d.cap. bonæ.col.4. not. Hier.de Monte.q.108.ſiue in tract. fin.regũ. c.108.incip.Et cum frequenter.nu. 3.

Intellige tamen pręmiſſa,iuxta ea quę ſupra dicta ſunt,& præſertim num.9.quod ſcilicet iſtud remedium intentetur ante deſer-

22 tionem appellationis,& non poſt, nã † poſt deſertionem non competit uia attentati, vt ibi dictum eſt.d.c.ex parte.il 2.de reſcr.&per Ioan.And.in c.licet.de ſenten.excom.& iſta poſſunt inſeruire pro prima limitatione dictorum ſupra,num. 1.ut ſcilicet non intelligantur de appellatione deſerta.

Et pro plena intelligentia iſtius materię,

23 nota,quod quę † fiunt poſt decem dies a tẽpore prolationis ſententię,& ante appellationis interpoſitionẽ per iudicem ſeu eius exequutorem,valent & tenent, nec poſſunt per uiam attentati ſeu nullitatis reuocari, ſed per viam iuſtitię, docto de hoc, & cognito in cauſa appellationis.Ita Rota deciſ.44. incip. Licet in cauſa beneficiali. de appel.in nou.ſequitur Hippol.ſing.87.incip. licet ficte. Et hoc aduertant practicantes, ne decipiantur, credentes attentatum dici quicquid fit infra tempus decem dierum datum ad appellandum.Et iſta eſt ſecunda limitatio , vt ſcilicet ſupradicta non habeant locum niſi actualiter appellatio interpoſita ſit.

Tertiò limitantur præmiſſa non procedere,quando quis proſequitur appellationem incidenter, & non principaliter, nam tunc

24 non † habetur conſideratio remedij attentatorum,gl.magiſtra in clem. ſi ante. de dolo, & cont.

Quomodo autem petantur reuocari attẽ-

25 tata, † & an neceſſariò debeant proponi in libello,vide Specul.tit.de appel.§. nunc dicẽdum.in prin.& ibi per Ioan.And. in addit.& conclude, quod reuocantur iudicis officio de plano,& ſine aliquo libello,ut no.omnes Canon.in cap.non ſolum.de appella.in ſex. Ioan.Mona.in cap.cupientes.in §. de viginti de elect.in ſex.Abb.in c.ex parte. col. fi. ext. de reſcr.Bal.& Salyc.in l.appellatione.C. de

26 appel. nec † ſuper illis conteſtatur lis. Spec. tit.eo.de appel.§.nouiſſime.col.2.Card.Ale. in capit.quis autem.in fine.54.diſtin. Capic. deciſ.72.Fran.in c. dilecti.il 3.de appel.Caſſad.de reſtit.ſpoliat.deciſ.3. quæ incipit, Petens reſtitutionem.num.6.& Veſtr. in pract. tit.ut li. pend. fol. 206.in par.uerſi. quod ſi agatur.

27 Et nota,quod †attentata per tertium non reuocantur ante omnia, vt per glo. in capit. non ſolum.de appel.in ſex.& ea quæ ſunt attentata inter concluſionem in cauſa, & ſententiam, omnia veniũt reuocanda per uiam attentati,ut per Anton. in c. 2. ut li. penden. Et hoc remedium attentatorum competit etiam ſi ſint attentata prætextu ſententiæ nullæ,ut not.Docto.in capit.ex inſinuatione. de procurat.& eſt tex.in capit. accedens. ext.ut

28 li. non conteſt. Et an † remedium attentatorum cõpetat, ſi iudex a quo ſcit iudicem ad quem procedere, licèt nõ ſit ſibi inhibitum, vide Ioan.And.in cap.non ſolum. de appel.

29 in ſex.ſuper glo.in uer.inhibitionem.Et † an cauſæ cognitio debeat procedere reuocationem attentatorum , vide Ioan.And.in capit. cum M.Ferrarienſis. de conſtitut. in fine.Et hæc omnia additamẽta quæſtioni dicta ſint ad cognoſcendum quomodo , & quando poſſit,& debeat intentari uia attentatorum, ne aduocatus hanc omittens, & aliam intentans ſuccumbat cum damno clientis.& hæc ſufficiant quo ad propoſitam materiam , ſuper qua non amplius inſiſto, quia uideri poteſt apud ſupracitatos Docto.Si quis autem

30 † attentatorum materiam curioſius cognoſcere deſiderat,videat Abbat.in cap. ex parte.A.de teſti.Socin. in capit. ſignificantibus. num.28.de lib.oblat.Apoſti.ad Abb.in c. ex parte.de reſcr.Bertr.conſilio 49.li. 1. Ruyn. conſi.75.& 76.uol.5.Neuiz.conſi.80. numero quarto.Pariſ.conſi.41.lib.1.& conſi.107. lib.3.Ferret.conſi. 27.25. 110. 170.& 177. Hier.Manſ.tam in 1.quàm in 2.par. loquendo de attentatis in materia ciuilium terminorum , non autem de attentatis in materia criminali;hic enim non eſt locus ſuus,ſed de ijs ſatis dictum eſt,q.34.de his uide in Reper. ad Tract. Venetijs nuper impreſ. ubi omnia recollegi in uer. attentata.

QVAESTIO XXXVIII.

Capita materiarum patent in principio.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium eccleſiaſticum non poteſt licite ſine canonica inſtitutione obtineri.*
2 *Beneficij eccleſiaſtici impetratio facta a puro layco aſſerente ſe clericum, cum non eſſet, non valet, & impetrãs priuatur impetratis.*
3 *Beneficij eccleſiaſtici ut quis ſit capax, quæ requirantur.*
4 *Layco quæ ſint prohibita.*
5 *Taciturnitas, quæ & quomodo noceat.*
6 *Reſcriptum ex falſa cauſa vitiatur impetratum.*
7 *Laycus purus aſſerens ſe ſcholarem, cum non eſſet, nulla de clericatu facta mentione, licet animo deſtinauerit clericari, impetrans beneficium priuatur.*
8 *Religioſus non dicitur ante factam profeſſionem.*
9 *Deſtinatus ad militiam non dicitur miles antequam recipiatur in numerum militum.*
10 *Clericus quis non præſumitur, niſi uere doceat de clericatu.*
11 *Laycus, in dubio quis præſumitur, & non clericus.*
12 *Clericus quod quis animi deſtinatione dicatur.*
13 *Beneficij eccleſiaſtici non tonſuratus capax non eſt.*
14 *Conuerſus incedens tonſuratus, quomodo ſit capax beneficij.*
15 *Impetratio layci aſſerentis ſe clericum, cum non eſſet, nõ ualet.*
16 *Laycus quo caſu ſit capax beneficij eccleſiaſtici.*
17 *Laycus purus nondum tonſuratus non eſt capax beneficij eccleſiaſtici.*
18 *Tonſuratus quomodo ſit capax beneficij eccleſiaſtici.*
19 *Deſtinatio cum tonſura ſufficit ad hoc quod impetrans ſit capax beneficij.*
20 *Laycus quod percipiat decimas, eſt contra ius commune.*
21 *Papa ſolus diſpenſat ſuper ijs, quibus ius commune reſiſtit.*
22 *Papa poteſt concedere layco ius decimandi, & decimas poſſidendi.*
23 *Papa poteſt remittere quibuſdam obligationem ſoluendi decimas.*
24 *Papa in cauſis ſpiritualibus, & eccleſiaſticis habet plenitudinem poteſtatis.*
25 *Papa poteſt mero layco committere cauſas ſpirituales, & eccleſiaſticas, etiam criminales clericorum.*
26 *Papa poteſt laycis concedere poteſtatem conferendi beneficia uacantia.*
27 *Laycus ex diſpenſatione Papæ poteſt obtinere beneficium eccleſiaſticum.*
28 *Beneficio ius acquiritur per ſolam canonicam collationẽ abſque traditione poſſeſſionis, eiuſque apprehenſione. declara ut nu. 32. 33.*
29 *Ius proprietatis per inſtitutionem ſeu beneficij collationem quæritur illi in quem beneficium confertur.*
30 *Traditio uel quaſi non requiritur ut acquiratur ius in beneficio.*
31 *Beneficium quomodo dicatur uacare.*
34 *Verba debent intelligi cum effectu.*
35 *Collatio facta, & non acceptata, non tribuit ius in re, ſed ad rem.*
36 *Beneficio collato, & acceptato, etiam ſi ſecundo tradatur poſſeſſio & apprahendat, primus præfertur, amplia vt ibid.*
37 *Princeps non poteſt rem a ſe conceſſam uni, alteri etiam motu proprio concedere, niſi ſpecialiter deroget conceſſioni iam factæ.*
38 *Motus proprius Papæ, quomodo in beneficialibus faciat ſecundum impetrantem præferri primo.*
39 *Clauſula, anteferri, quid operetur.* & 40
41 *Beneficium eccleſiaſticum, an poſſit acceptari per procuratorem generalem, uel requiratur procura ſpecialis.*
42 *Beneficium non acquiritur inuito.*
43 *Rotæ deciſio eſt maioris authoritatis quàm communis opinio.*
44 *Poſſeſſio facti in beneficialibus poteſt dari, & capi per excommunicatum.*
45 *Poſſeſſio beneficij, per quem quæri poſſit.*
46 *Beneficia uacant per adeptionem ſecundi, & acceptationem pacificam.*
47 *Mandatum ſpeciale requiritur ad acceptandum beneficium.*
48 *Poſſeſſio beneficij acquiritur per procuratorem habentem mandatum generale, contrarium uide nu. 49*
50 *Poſſeſſio in beneficialibus dupliciter poteſt conſiderari.*
51 *Requiſita ad acquiſitionem poſſeſſionis beneficij eccleſiaſtici.*
52 *Verba, inſtituere, & inueſtire, quomodo differant.*
53 *Inueſtitura facta nulla præcedẽte collatione beneficij nec eius inſtitutione, eſt collatio, & ſimplicis inſtitutionis uicem habet.*
54 *Inueſtitura facta ab eo ad quem pertinet collatio inducit collationem.*
55 *Collatio eſt neceſſaria ad traditionem poſſeſſionis beneficij.*
56 *Inueſtitura de beneficio, quomodo habeat uim collationis.*
57 *Inueſtitura licet canonica inſtitutione præcedente facta fuerit per annuli traditionem ab eo, qui poſſeſſionem corporalem tradere poterat, non tamen ex hoc acquiritur poſſeſſio corporalis.*
58 *Inueſtitura per annuli traditionem, quid operetur.*
59 *Beneficij poſſeſſio, quando propter impedimentum alio modo quæri poſſit, quàm per corporalem inductionem.*

QVAERO Trigeſimo octauo de multis: regula enim iuris Canonici eſt, & eſt prima, de reg. iu. in ſexto, quòd
1 † beneficium eccleſiaſticum non poteſt licite ſine canonica inſtitutione obtineri; An ſcilicet impetratio beneficij eccleſiaſtici facta a puro layco aſſerente ſe clericum, cum nõ eſſet, valeat necne.

necne. An beneficium eccleſiaſticum impe-
tratum a puro layco aſſerente ſe ſcholarem,
nulla de clericatu mentione facta, licet ani-
mo deſtinauerit cler.cari, teneat; An benefi
cio ius acquiratur per ſolam canonicã col-
lationẽ, abſque traditione poſſeſſionis eiuſ-
que appræhenſione; An heneficium eccle-
ſiaſticum poſſit acceptari per procuratorẽ
generalem, vel requiratur procura ſpecialis.
Et quæ requirantur ad acquiſitionem poſſeſ
ſionis beneficij eccleſiaſtici. Materia eſt vti-
lis, practicabilis, & quotidiana, inſiſtam, & re
ſolutiue procedam, prout opus erit. Quo ad
2 primum thema, dicas, quod † nedum impe-
tratio non valet, ſed etiam impetrans priua-
tur impetratis. huius dicti ratio eſt, quia hu-
iuſmodi impetratio eſt ſubreptitia & obre-
ptitia, tacita veritate, & expreſſa falſitate ob-
* tenta, & iſta eſt communis opinio Doct. in
c. cum adeo. de reſcr. in cap. ex literis. il 2. de
tranſact. in c. 2. de inſtit. & eſſe communem
dicit Pariſi. in conſi. 125. incip. An collatio.
nu. 2. uol. 4. Ratio concluſionis ſumitur ex d.
reg. 1. de reg. iur. in ſex. & ibi Dyn. in 2. exem
plo regulæ. dum dicit, item ſi inſtitutio fiat
de eo qui non ſit inſtitutionis capax, prout
eſt purus laycus. & facit c. cum adeo. de re-
ſcr. c. ex literis. il 2. de tranſact. c. 2. de inſt. no.
Hoſt. Ioan. And. & Viuian. in d. c. cum adeo.
& Archid. 12. q. 1. c. nulli. ubi late de hoc di-
cit. & ibi refert, Clementem Quartum ita di-
3 xiſſe, quod vt quis † ſit capax beneficij eccle-
ſiaſtici neceſſe eſt, quod habeat ſaltem primã
tonſuram, aut ordinem clericalem. & idem
retulit Specul. in tit. de act. ſeu petit. §. ſuper
petitionibus, verſi. ſed nunquid ſcholaris.
cum qua opinione tranſeunt, Anto. Cardin.
Imo. Abb. & alij Doct. in d. c. cum adeo. in
d. c. ex literis, il 2. & in d. c. 2. de inſt. Et ſi ali-
ter diceretur, layco per indirectum concede
retur, quod ei de iure non competit, ſed ſo-
4 lis in ſacris conſtitutis, ut † percipere deci-
mas. c. decimas. 16. q. 7. Beneficia conferre.
c. ſi quis deinceps. ea. cau. & quæſt. Eligere. c.
quiſquis, & c. Meſſana. de elect. Recipere re-
ſignationes. c. quod in dubijs. de renuntiat.
oblationes percipere. c. quia. & c. ſeq. 10. q.
1. cauſas eccleſiaſticas cognoſcere. c. 2. de iu-
dici. tam per viam iudicij, quàm per uiam cõ
promiſſi. c. contingit. de arbitr. cum alijs tra-
ditis per Doct. in d. cap. 2. quæ omnia laycis
omnino denegantur, ut pulchre not. Rebuf.
in concor. Rubr. de collat. §. 1. glo. prædica-
tionis. uerſi & iſti Theologi. Rom. conſ. 368
col. 2. in fine. Deci. conſ. 117. col. fin. in prin.
quem ad hoc citat Rolan. conſi. 47. quod in-
cip. Viſis iuribus. nu. 13. & 34. uol. 1. Confir-
5 mantur præmiſſa, nam † taciturnitas eorum,
quorum expreſſio amoueret animum eius
a quo quid concedi petitur, vitiat ipſam im-
petrationem, & conceſſionem nullã reddit.
c. in noſtra. & cap. poſtulaſti. de reſcr. ut per
Abb. in c. ſi proponente. de reſcr. Iac. de Bel-
ui. in §. quoniam. in Auct. quib. mod. natur.
effici. ſui. Ant. in cap. per uenerabilem. qui fi-
lij ſint legit. Aret. conſ. pen. incip. Magnifici,
& excelſi Domini. col. pen. Pau. de Caſt. con
ſilio 60. col. pen. Alex. conſi. 25. uolu. 1. dico
de hoc late in meis recollectis, in uer. legiti-
matio quę fit per reſcriptum. Cum igitur cõ
currant hæc in caſu iſto, talis impetratio nõ
ualet, addito etiam, quòd nedum eſt tacita
ueritas, ſed etiam eſt expreſſa falſitas: impe-
trans enim aſſerebat ſe clericum, cũ eſſet pu-
6 rus laycus, quo caſu † reſcriptum vitiatur.
Rot. deciſ. 111. & 112. in antiq. Anch. conſi.
20. Card. conſi. 96. in prin. ubi infert, quod ſi
falſa cauſa exprimatur in literis motu pro-
prio conceſſis, nihilominus uitiatur reſcri-
ptum, propter generalem conditionem ſub
intellectam, ſi preces ueritate nitantur, ca. 2.
de reſcr. & idem tenet in conſi. 142. col. pen.
ſtat igitur firma propoſitio, quod impetra-
tio beneficij eccleſiaſtici facta a layco aſſerẽ
te ſe clericum cum non eſſet, nedum eſt nul-
la, ſed etiam impetrans priuatur impetratis.
pro quibus uide Hier. de Mõte, q. 10. nu. 11.
12. 16. & 31.

Quo ad ſecundum idem videtur, quod in
primo, quod ſcilicet non teneat, & quod ta-
7 lis impetrãs † priuetur impetratis, & eius im-
petratio ſit nulla, & non ualeat, quaſi ſit inca
* pax. eſt magis communis Doct. opinio in c.
cum adeo. de reſcr. & eam magis communẽ
teſtatur Pariſ. conſi. 125. incip. An collatio.
num. 3. uol. 4. & ita concludunt Innoc. Ioan.
And. & alij Doct. in cap. 1. de inſt. Abb. poſt
alios in d. c. cum adeo. Arch. 12. q. 1. c. nulli.
col. pen. ubi inquit, Bonifacium octauum ita
ſeruaſſe in perſonam nepotis ſui. facit glo. in
l. ſi nondum. C. de fur. cum ſimil. ut tradunt
Socin. & Fely. in d. c. cum adeo. & glo. fin. in
c. ex literis. de tranſact. cum not. ibi per Imol.
poſt Hoſt. & hoc adeo uerũ eſt, quod ſi po-

ſtea factus eſſet clericus non ualidaretur im-
petratio, ſecundum glo. in d. c. cum adeo. &
Archi. in d. c. nulli. & facit tex. in c. religioſo,
de ſenten. excommun. in ſexto, ubi quis
8 † ante factam profeſſionem non poteſt re-
ligioſus dici, licet ſit intra annum probatio-
nis. Accedit tex. in l. ex eo. ff. de teſtam. milit.
9 Vbi deſtinatus † ad militiam non dicitur mi
les antequàm recipiatur in numerum militũ.
10 non enim quis præſumitur † clericus niſi ve-
rè doceat de clericatu; quia iſta qualitas cle-
ricatus non ineſt a natura, ſed extrinſecus ue
nit. ut not. Bald. in c. fina. uerſi. ſed quæro. de
præſumpt. & idem tradit Cardin. in c. perpẽ
dimus. in 3. car. in repetit. de ſent. excommu.
& ad hoc eſt dictum Inn. in c. ſuper ijs, de ac-
cuſat. quod ſequitur Abb. in c. bonæ. il 1. de
elect. & in c. 1. de lit. cont. & Deci in d. c. cum
adeo. de reſcr. col. 2. uerſi. & notandum eſt.
& conſi. 125. incip. in cauſa ſpoliationis. co-
lumna 2. num. 6. ubi concludit, quod in du-
11 bio quis laycus † eſſe præſumitur, & non cle
ricus, & quod aſſerenti ſe clericum incumbit
onus pr obandi de clericatu.

Tenent aliqui in themate propoſito, talem
laycum videri capacem beneficij eccleſia-
ſtici, per gl. in d. c. 2. de inſtit. ſuper uer. tales.
poſt medium. & iſti fuerunt, Lauren. Tancr.
Ioan. Philip. Compoſt. & quaſi omnes Doc.
illorum temporum vſque ad tempora Hoſt.
in d. c. cum adeo. in d. c. ex literis. & in d. c. 2.
12 cum † talis iam animi deſtinatione eſſet cle-
ricus. 23. q. 1. c. paratus. cum enim iam ſit per
ſona eccleſiaſtica, tale ius cadit in eum, & te-
net impetratio. quæ ſententia placuit etiam
Paulo de Leaz. in repetit. c. nobis. de iurepa-
tro. ut refert Pariſ. d. conſ. 125. col. 2. uerſ. nõ
obſtant contraria. qui tamen reſidet cum
Vinc. Gof. Hoſti. Io. And. Specul. Imo. Abb.
Butr. Clem. 4. Bonif. 8. & alijs, quod † ſcilicet
is qui non eſt in clericum adhuc tonſuratus
non ſit capax beneficij eccleſiaſtici. & hanc
opinionem ſibi magis placere dicit, eamque
* communiter teneri a prædictis, & ab omni-
bus modernis atteſtatur, ipſamq; aſſerit pla-
cuiſſe Henri. Boic. in d. c. 2. per rationes Hoſt.
ibi, & Arch. 1. q. 3. c. ſi quis obijcit. & Hug. 1.
q. 4. in Sum. & iſta eſt tenenda.

Non obſtat prædictæ ſentẽtiæ illud quod
tenentes contrarium adducunt ex d. glo. ſu-
per uer. tales. nam loquitur in caſu diuerſo,
vt ex eius lectura inſpici põt. dicit enim, po-
ſito prius themate quod ius Canoniæ non
cadit in laycum, hoc tamen intelligendum
eſt de laycis profeſſione & habitu, & nõ de
14 conuerſis. ſi enim † conuerſus aliquis alicu-
ius eccleſiæ incedat tonſuratus, uolens eſſe
clericus, cum iam deſtinatione animi ſit cle-
ricus, ut 23. q. 1. ca. paratus. iam eccleſiaſtica
perſona cenſetur, vnde tale ius cadit in eum.
& ſic potius facit contra, nam caſus propo-
ſitus loquitur in mere layco, & in perſona
nullum ſignum exterius habente clericandi
thema glo. loquitur in perſona habente tres
qualitates. ſcilicet, erat conuerſus eccleſiæ, &
ſic iam diuino cultui addictus. incedebat ton
ſuratus, quod eſt ſignum clericandi, & uole-
bat eſſe clericus. & ſic non obſtat, quod pla-
cuit Staphil. de lit. grat. fol. mihi 59. & de ma
teria ui. Gig. tracta. de penſion. q. 22. per tot.

Verumtamen pro clara cognitione tam
præſentis quàm præcedentis thematis uidẽ-
dus eſt Pariſ. in d. conſi. 125. qui in hac mate
ria diſtinguit quinque caſus, quos hic pone-
re non inutile exiſtimaui, ad effectum, vt non
habentes Pariſi. caſus ipſos hic uideant, quia
ſæpe occurrunt.

Primus igitur caſus eſt ille, qui primo lo-
15 co propoſitus fuit, quando laycus † aſſerens
ſe clericum cum non eſſet, impetrat benefi-
cium eccleſiaſticum, quia nedum impetra-
tio eſt nulla, ſed & impetrans priuatur im-
petratis, ut ſup. ſatis probatum eſt.

Secundus caſus eſt hic de quo ſecundo lo
co fuit ſermo noſter, qui hic habẽtur pro re-
petito, cum cõmode videri poſſit. in quo ca-
ſu ipſe Pariſ. dicit, quod cancellariæ apoſtoli
cæ ſtylus habet, ut ſubintelligatũ ſeu ſupplea-
tur clauſula, qui cupit militię clericali adſcri-
bi, & in literis ſubdatur, poſt quàm clericali
caractere fuerit inſignitus.

16 Tertius caſus eſt, quãdo purus laycus † im
petrat beneficium eccleſiaſticum ſibi cõfer-
ri per exequutorem, ob id, quod adſcribi
deſiderat militiæ clericali, & hoc caſu Doct.
admittunt impetrationem ualere, quia Papa
fuit certificatus, quod tunc nõ erat clericus,
ſed clericandus poſt. & ita firmat diſputãdo
Calder. in d. c. 2. de inſtitut. & ita tenuit Ino.
poſt Hoſtien. in c. ex literis. de tranſac. col. fi.
in glo. fin. ubi poſito themate glo. aſſerentis
non clericum eſſe inhabilem ad impetran-
dum, dicit, hoc intellige uerum, ſecundum
Hoſtien. niſi forte ex ſerie reſcripti appareat

Papam

Papam ex certa ſcientia ſcribere non cleri-
co.exemplum,ſi mandat prouideri Titio cu-
pienti adſcribi militiæ clericali, nam tunc ua
let ſecundum ſtylum curiæ,& tunc ſolet ſcri
bi,quod ei prouideatur cũ fuerit adſcriptus.
de quo per Specul.in tit.de act.& pet.§.ſupe
reſt.uerſ.ſed nunquid ſcholaris. & in c. cum
adeo.de reſcr.

17 Quartus caſus eſt, quando † purus laycus
nondum habens primam tonſuram impe-
tat literas ſuper beneficio eccleſiaſtico. in
quo caſu Clem. IIII. dixit, quod non potuit
impetrare, quia nõ eſt capax.d.c.cum adeo.
d.c.ex literis,& hoc ſequutus eſt Archi.in d.
c.nulli.& Bonif.VIII.ut iam dictũ eſt,ſequu-
tus eſt in cauſa nepotis ſui. Si tamen impetra
uit,& poſtmodum tonſuretur, literæ ſumũt
uigorem,& ille cui ſcribitur prouidere tene-
tur,licet prius non teneretur, & cum hoc trã
ſiuit Specul.in tit.de act.ſeu petit.§. ſuper pe-
titionibus.d.uerſi.ſed nunquid ſcholaris.ubi
dicit,quod ſic obtinuit, & fuit iudicatum. &
cum hoc tranſiuit Bal. in addi. ſua parua ibi,
dum allegat l.ſi ſuperatus.ff.de pign.& idem
Bal.in d.c.cum adeo.ult. col. Et licet hoc nõ
uideatur placuiſſe Bern.in d.c.cum adeo.nec
Ioan.And.nec Butr.ibi,nec Ioan. Cald. in d.
c.2.de inſti.qui allegat cap.ſi eo tempore.de
reſcr.in ſex.tamen(ait Pariſ.)hoc eſt contra
determinationem Clem. IIII.

Quintus & ultimus caſus eſt, quando im-
petrans verè non erat clericus tunc, ſed erat
18 tonſuratus † non per Epiſcopum vel Abba-
tem,iux.c.Abbatem,in fine.de priuil. in ſex.
ſed per alium ſuum in monaſterio ſuperiorẽ,
& ab eo fuerat receptus ad habitum ut reli-
gioſus,& pro religioſo ſe habebat, & repu-
tabatur,& hoc caſu Compoſt.in d. cap.cum
adeo.in uerſi.item quid ſi tonſuratus. arguit
pro & contra.tandem firmat,quòd tenet im
petratio, & ualent literæ, etiam ſi aſſeruit ſe
clericum,quia non eſt mentitus ſe clericum:
clericus enim eſt lato ſumpto vocabulo, id-
eſt in ſortem electus. 21. diſtin.capit. cleros.
12.quæſtio.prima.capit.clericus.Item, quia
19 † deſtinatio cum tonſura ſufficit ad hoc ꝙ
impetrans ſit capax,ſecundum glo.ordin.in
d.c.2.de inſt.quæ cõcludit,& per eam Com-
poſtel.quod ſatis eſt beneficij capax,ex quo
eſt tonſuratus, & habilis ad ordines ſuſcipiẽ
dos.& hoc eſt quod dixi ſup.nu.14. Et ſic ex
prædictis quinque caſibus clara remanet ma
teria harum duarum propoſitionum, quæ
quotidie occurrunt,& utile eſt ſcire.

Præmiſſa tamen tam in primo quàm in ſe
cundo themate intellige uera de iure com-
20 muni.eſt etiam † cõtra ius commune, quod
laycus percipiat decimas, & alia faciat,quæ
dicta ſunt ſupra, nume. 4.Item quod habeat
beneficium,ut etiam habetur in c. 1. & c.di-
uerſis.de cler.coniug. ſecus tamen ex diſpẽ
21 ſatione Papæ,ad quem † ſolum attinet diſpẽ
ſare ſuper ijs quibus ius commune reſiſtit,ut
not.in c. dilectus.de temp.ordin. in cap. at ſi
clerici.de iudic.in c.2.de maior.& obed.&in
clem.ne Romani.de elect. ad quod propoſi-
tum multa adduci poſſent,quæ ad caſum no
ſtrum confirmandum faciunt, inhærendo
ſupradictis.

22 Nam Papa poteſt concedere layco † ius
decimandi,& decimas poſſidendi, quod eſt
quid ſpirituale.Abb.cum quo alij communi
ter,in c.cauſam.de præſcr.Felyn. in c.ex par
te decani.de reſcrip. & in d.c.2. de maior.&
obedien. Poteſt etiam remitere quibuſdam
23 obligationem † ſoluendi decimas, quia per
hanc remiſſionem non tollitur ius naturale
omnino,ſed partim fit contra id diſpenſatio
quædam particularis.c.ſuggeſtum.c.ex mul-
tiplici.c.a nobis.c. ex parte.& c.ſi.de decim.
c.accedentib.c.ſi de terra.& c.dudum.de pri
uil. & eſt communis opinio,ſecundum Dec.
cum glo.in d.c.a nobis.in conſ.113.col.2. &
in c.cum ordinem.de reſcr. in prin. & Soci.
conſ.297.uol.2.

Poteſt etiam layco cõcedere poteſtatem
excommunicandi, propter plenitudinem
24 † poteſtatis,quam in ſpiritualibus & eccleſia
ſticis cauſis habet, eſt communis opinio cũ
glo.in §.verum. 32. diſtin.& cũ glo.in c.mẽ-
nam.2.q.5.& ita firmat Bero. q. 7. incip.An
laycus.nu.2.

Poteſt etiam mero layco cõmittere cau-
25 ſas ſpirituales,& eccleſiaſticas,etiam † crimi
nales clericorum,ut uoluit glo.in c.1. in ver.
præcipimus.94.diſtin.& in c.nullus, 11.q.1.
§. vtrum. & eſt communis omnium opinio
in c.2.de iudici.& in c.bene quidem. in uer.
præter.96.diſtin.ubi gloſ.cõiter approbatæ.

Idem in beneficijs conferendis dicimus,
poteſt enim laycis concedere poteſtatem
26 † conferendi beneficia uacantia, ut per gl.
in ſum. 17. q.7.circa fin.& per gl.in c.Imper-
ium,19.diſtin.Bal.in l.reſcripta.C. de preci.
imp.

Imp.offer. nu.7.Anch.in clemen.per literas,
in prin.de præben.& in d.reg.1.in ſex. Ioan.
And.& alij poſt Innocen.in c.quod ſicut.de
elect.& in c.dilecto. de teſti. Felyn. in d. c. 2.
de maior.& obedien.col.1.ſequitur alia cu-
mulans,Bero.d.q.7.nu.4. & ſucceſſiue.

27 Quod autem ex diſpenſatione Papę † poſ
ſet laycus obtinere beneficium eccleſiaſtcũ,
uoluit Ioan.And.in c.Ioannes.de cleri. con-
iug.recitãdo opinionem Aegidij, qui tenuit
quod laycus non ſit capax ipſius beneficij
niſi ex diſpenſatione Papali. & hoc cõi-
* ter teneri dicit Bened.Capra, concl.97. inci.
Clericorum materiam.num.34.cum plurib.
ſeq.ubi quid in beneficio maiori, & quid in
ſimplici.uide ipſum, & uide Gabriel.conſil.
195. num. 1. Et ſic in caſu propoſito ſecun-
do loco conclude, Quod beneficium eccle-
ſiaſticum impetratum a puro layco aſſeren-
te ſe ſcholarem, nulla de clericatu mentione
facta,licet animo deſtinauerit clericari, non
tenet,& talis impetrans priuatur impetratis,
& eius impetratio non valet, quaſi ſit inca-
pax: intelligendo tamen, & declarando ut
ſupra.

Quo ad id quod tertio loco propoſitum
eſt, procedendo reſolutiue cum aliquibus
28 reſtrictionibus, dicas, quòd per † ſolam ca-
nonicam collationem ius acquiritur benefi-
cio abſque traditione poſſeſſionis, eiuſque
apprehenſione.c.ult.& ibi Anchar. de con-
* ceſ. præben. in ſex. & eſt communis opinio
cum glo.in c.pen.in uer.collatio.de præb.in
ſex.ubi Gemini.ex Ioan.And. ibi notat hoc,
dicens in fi.d.cap.in uerſi. quæro an ſola col
latio.quod ille tex.ſecundum Ioan. And. fa-
cit pro propoſito themate,cum ponderat tã
tum collationem præcedere reuocatoriam,
non faciens mentionem de poſſeſſione. &
allegat ſimilem tex.in c.ſi.de conceſ. præbẽ.
in ſex.& not.de conſuet.c.2.eo.lib. ubi idem
Ioan.And. & hæc etiam fuit opinio Dyni in
d.regu. 1.num.8.de reg.iur. in ſex. ubi dicit,
29 † quod per inſtitutionem, ſeu beneficij col.
lationem quęritur ius proprietatis illi in quẽ
beneficium confertur,ita quòd poſt collatio
nem factam in primum, collatio facta in ſe-
cundum nihil operatur,cap.ſi tibi abſenti.de
præben.in ſex.& alibi idem Dyn. in reg. qui
prior.eod.titu.& lib.ubi in prin.notat ex illo
tex. quod ſi unus primo impetrauit in eccle-
ſia beneficium, alius ſecũdo,& ſecundus pri-
mò literas præſentauerit, primus debet eſſe
potior,quia qui prior eſt tempore impetra-
tionis,potior eſt in iure beneficij conſequen
di.c.ſi pro te.& c.tibi qui gratiam.de reſcr.li.
ſex. Et ut iam dixi, non requiritur traditio
30 † aut quaſi,ut acquiratur ius in beneficio. &
hanc eãdem communem opinionem ſequi-
tur Iaſ.in l.quoties.C.de rei uendic.num.12.
verſ.ex hoc ergo infert.ubi dicit, quod in be
neficialibus ſi uacat beneficium eccleſiaſti-
cum,& primò uni cõferatur, dato quòd po-
ſtea conferatur alij,& tradatur poſſeſsio, ta-
men præfertur primus, & non ſecundus cui
prius tradita eſt poſſeſsio.c. capitulũ ſanctæ
Crucis,ubi plene not. de reſcr.& ibi Ioan.de
Imo.num.7.c.quia cunctis. de conceſ. præb.
in ſex.c.ſi tibi.eo.tit.& lib.c.ſi tibi.& c. duob.
de reſcr.in ſex.ex ſuprad.ratione,quia in be-
neficialibus nõ requiritur traditio uel quaſi,
31 ſicut † nec ad perdendum beneficium requi
ritur eiectio de poſſeſsione uel quaſi, quia
ſufficit, quòd quis ſit priuatus titulo beneſi-
cij ad hoc ut beneficium dicatur uacare,iux.
not.per Innoc. in c.cum noſtris. de conceſ.
præb. hãc eandem opinionem tenuit etiam
Anchar.conſ.34.inc.in hac cauſa. poſt prin.
Rom.conſ.350.inci. in caſu propoſitę. in 2.
dubio.in princ.& num.17.& alibi Iaſ. late in
l.traditionibus.num.20.C.de pact. Rip.cap.
ſæpe.col.1.uerſi.quartum cõmodum. de re-
ſtit.ſpoliat.Affl.in c.1.num.28. qui ſucceſ.te-
ne.in uſi.feud.

Reſtringitur tamen pręmiſſa communis
ſententia procedere, dummodo prima col.
32 latio † fuerit iure, & rite facta, ut eſt text. &
exemplum in c.illud,& c. ſuggeſtum. de iure
patron.& ita tenent,& limitant Io. Fab. Bal.
Salyc.Caſtren.in l.quoties.& ibi Iaſ.ubi ſup.
qui cęteros refert.C.de rei vendica. & Rom.
conſi.298.col.1.uerſi.tertiò videtur caſus. &
Thom.Gram.in Iuſt.tit. de rer.diuiſ.ſuper §.
uenditæ uerò. uerſ.3.limitabitis.

Reſtringitur ſeu limitatur ſecundo, habe-
33 re locum quãdo eſt acceptata collatio,† per
ea quę not.in c.ſi tibi abſenti. de reſcr.in ſex.
nam ſi eſſet facta collatio beneficij per exe-
quutorem, non tamen adhuc eſt acceptata,
per impetrantem,& ſuperuenit reuocatoria,
Gemin.in d.c.ſi.§.ſi.in ſi.uerſi. quid ſi eſſet fa
cta collatio. de conceſ. præben.ex Lapo te-
net, quod talis reuocatoria comprehendat
primam collationem non acceptatam.ratio
quia

quia ſola collatio non ſufficeret, niſi ſuccede
ret acceptatio ipſius impetrantis, ſiue eius
procuratoris, quia ante acceptationem non
diceretur perfecta. Ad quod facit c. cùm in-
ter Canonicos. de elect. in ſex. c. ne captan-
dæ. de conceſ. præben. c. is cui. & d. cap. ſi tibi
34 abſenti. i. reſpo. Nam † verba debent intel-
ligi cum effectu, de pœnit. diſtin. 1. §. hæc au-
tem verba. c. relatum. de cler. non reſiden. c.
præſenti, de offi. lega. i. reſponſo. l. 1. §. hæc
verba. & ibi Docto. de negot. geſt. l. Prætor
ait. ff. de ſuis & legit. c. in noſtra. de iniur.

Et licèt Ioan. And. in c. fina. de offi. deleg.
in ſex. teneat contrarium, tamen primò ſen-
tentia eſt uerior. pro qua, ultra prędictos, fa-
cit clemen. fina. cum ibi not. ut li. pend. Cum
35 igitur † collatio facta, & non acceptata non
tribuat ius in re, ſed ad rem, & reuocatoria
tollit ius ad rem, vt dicit tex. in d. c. fi. §. ſanè.
de conceſ. præben. in ſex. ideo collatio non
acceptata tollitur per reuocatoriam: & iſta
eſt mirabilis limitatio, vt etiam cognoſcatur
effectus huius concluſ. qui eſt, quod benefi-
cio collato, & acceptato, etiam ſi ſecundo
tradatur poſſeſſio, & appræhendat, primus
præferatur; Pro quo facit, nam in ſecunda
collatione collator præſumitur circumuen-
tus, vt per Rom. conſi. 298. colum. 1. Alci. in
tract. præſumpt. lib. 3. reg. 3. præſumpt. 11.
36 num. 11. Quod habet locum † non ſolum ſi
ſecunda collatio ad partis poſtulationem,
ſed etiam ſi motu proprio conceſſa eſſet, ſe-
cundum Felyn. in c. cum olim. colu. 3. uerſi.
Amplia ſecundo, de re iudic. Bal. conſi. 327.
incip. pridie enim conſului. num. 4. uolu. 1.
quem ſequitur Deci. conſi. 292. incip. & pro
tenui. ad fin. & in l. nemo poteſt. num. 4. ff. de
reg. iur. Gozad. conſi. 63. incip. prima facie.
num. 19. Ruyn. conſi. 98. incip. quia per pri-
uilegium. num. 22. uol. 4. Gramm. inter con-
ſilia ciuil. conſi. 6. num. 6. & conſi. 100. incip.
in cauſa. num. 98. Grat. reſp. 103. incip. in
præſenti. nu. 15. uolu. 1. & iterum ſub eiſdem
verbis, reſp. 26. incip. & ſi cauſa. par. 2. Ioan.
Bapt. Fer. conſ. 6. nu. 4. uol. 1.

Hinc uoluit Barto. in l. fi. C. de locat. pręd.
37 ciuil. lib. 11. quod † Princeps nõ poteſt rem
a ſe conceſſam vni, alteri (etiam motu pro-
prio) concedere, niſi ſpecialiter deroget cõ-
ceſſioni iam factę, ut etiam inquit Alex. conſ.
3. incip. ex ijs quæ in themate. num. 7. uol. 5.
Iaſ. in l. fi. nu. 13. ff. de pact. Corſet. in ſing. in
uer. Princeps. uerſ. Princeps conceſſit. Curt.
iun. conſi. 142. col. 3. uerſi. Accedat ad con-
firmationem. & conſ. ſeq. incip. poſt expedi-
tum. num. 5. conſi. 174. incip. in cauſa uerten-
te. num. 20. & hoc clarius dicit Iaſ. poſt Ant.
Cardin. & Imo. quos ibi refert, in l. ſi quis in
principio. num. 6. ff. ſi quis caut. ubi dicit, quod
38 † in beneficialibus motus proprius Papæ
non facit ſecundum impetrantem præferri
primo, niſi in ſecundis literis de priori con-
ceſſione ſpecialis mentio fiat. Hinc eſt, quòd
Domini de Rota deci. 54. inci. ſi aliquis expe
ctans. de conceſ. præben. in antiq. dicunt, quod
39 habens † expectatiuam in aliquo beneficio
ad collationem alicuius authoritate Papæ,
& illo Papa mortuo, ſucceſſor faciat alij ſimi-
lem gratiam cum clauſula (Anteferri) quòd
primus ſolùm acceptando abſque prouiſio-
ne exequutoris excludit ſecundum cum di-
cta clauſula (Anteferri) quę eſt odioſa, ut per
Oldr. conſi. 223. incip. factum tale eſt. & in li
40 teris † Papæ non operatur in præiudicium
illorum quibus ius eſt quæſitum in re, vt in
caſu noſtro. Fely. in c. cauſam quæ. col. 6. uer.
Anteferri. ext. de reſcr. & in cap. capitulum.
col. 8. uerſ. fallit tertio, & ultimo. eod. tit. Cel-
ſus in clauſul. reſcrip. clauſula, ſi non eſt alte-
ri ius quæſitum. & uide copioſum Menoch.
de arbitr. iudi. lib. 2. caſu 48. num. 2. & ſic re-
manet expeditum iſtud tertium membrum.

Subintrat modò quartũ caput, quod eſt,
41 An beneficium † eccleſiaſticum poſſit acce-
ptari per procuratorem generalem, vel re-
quiratur procura ſpecialis? & in hoc cõmu-
nis concluſio eſt, quòd ad acceptandum be-
neficia eccleſiaſtica requiratur ſpeciale man-
datum, licèt non fuerit ſpecialiter aliquod
beneficium nominatum, ut in gloſſ. 3. in fi. in
c. ſi tibi abſenti. de præben. in ſexto, & ibi Ge
mini. col. 5. circa med. uerſi. in fi. glo. in uerſi.
ſed contra iſtam gloſſam. & alij Doct. aſſeren
tes illam gloſſam cõmuniter teneri. Eandem
etiam tenent, & communem dicunt Doct.
in clem. unica. de conceſ. præben. per glo. ibi
in ver. præſenti. ubi ex tex. ibi, qui loquitur
in principali præſente acceptante beneficiũ,
infert glo. & dicit, idem in procuratore ha-
bente ad hoc ſpeciale mandatum, & hoc aſ-
ſerit probare ſtylum curiæ. & ita tenet Rota
in antiq. tit. de procurat. deci. 12. incip. Nota
quod duobus procuratoribus. & deciſ. 26.
eo. tit. quæ incipit, Vtrum poſſit quis conſti-

tuere

tuere procuratorem.& deciſ. 27.co. tit.quæ incipit,An procurator etiam. Sequitur Staphil.de liter. grat. & iuſtit. pagina mihi 96. Mil.in repert.in uer.procurator.col.7.& hãc tenet Pet.Rebuf.in tract.nominat.quæſt.14. num.94.in fine.per §.ſtatuit.in ver. procuratorem.de collator. in pragm. ubi allegat ita tenere Ant.Imo.& alios in cap. accedens.de præben.&alibi idem Rebuf.in concor.rubr. de elect.derogat.glo.ſpeciale.uerſi.ſecundus caſus eſt.fol.paruo mihi 100.ex ea ratione,
42 quia inuito † non acquiritur beneficium.l. inuito.ff.de reg.iur.Ioan. de Selua in Tracta. de benef.in 3.parte.q.50.Bertran.conſ.226. incip.quæſitum.col.2.uolu.3.ſecundum primam impreſſionem.

Contrariam tamen ſententiam tenet Cardin.in clem.unica.§.quem etiam.q.3.de conceſ.præben.& Peruſi.in d.c. ſi tibi abſenti. de præben.in ſex. & ita tenuit Rota in d. deciſi. 27.quæ licet in ſui principio videatur tenere primam opinionem,tamen tenet, & concludit pro ſecunda opinione contra communem ſuprapoſitam. Et pro iſta parte Rota ibi adducit ſtylum curiæ,dicens, quòd hodie ponitur in literis,quòd talis per ſe,vel procuratorem ſuum ad hoc legitimè conſtitutum infra vnius menſis ſpatium duxerit acceptãdum.& allegat concor.deciſ.26.eod.titu.Ex quibus videretur iſtam opinionem fore meliorem, propter authoritatẽ Rotæ. nam de-
43 ciſio † Rotæ eſt maioris authoritatis quàm communis opinio,vt inquit Barb. in c.olim. de lit.conteſt.col.12.poſt prin.

Geminianus in d. c. ſi tibi abſenti. ubi ſupra,diſtinguit ex mente aliorum, quod aut quærimus de acquirenda poſſeſ. facti ipſius beneficij; aut quærimus de poſſeſſione quæ habet multum iuris, ſiue per quam dominiũ beneficij uel canonicatus daretur.Primo ca-
44 ſu † poteſt id agi per amicum, uel negotiorum geſtorem abſque ſpeciali mãdato, quia talis poſſeſſio poteſt dari,& capi per excommunicatum,ut not. in capit. pro illorum. de præbend. Secundo caſu requiritur ſpeciale mandatum: nam iſta non acquiruntur niſi cum ſpeciali mandato,ut in iur.in glo. ibi allegatis. Et in primis terminis intelligunt gl. in clemen. 1. ut li.pend.& in ſecundis terminis intelligunt glo.3.in d.c.ſi tibi abſenti,per Ioan.And. ſecundum eos. quam diſtinctionem ipſe Gemini. reprobat ex mente Gaſp. Cald.quia etiam in primo caſu agitur de acquirenda poſſeſſione ipſi beneficiato, quæ
45 † non poteſt quæri niſi per eum cui quæritur,vel per habentem cauſam ab eo. & iſtud ipſe credit verum, & dicit quòd gloſſa illius. clementinæ idem vult quod dicta glo. 3.Iſta tamen diſtinctio nec Calderini oppoſitio releuat, nam diſtinctio tollitur ex prima parte obiectionis Cald. ratio autem Calderini eſt ita generalis ut etiam poſſet intelligi de quocunque mandato, vel ſaltem de mandato cũ libera.

Vnde dicendum eſt, concluſionem procedere eo modo quo poſita eſt, quia ſe ipſam declarat,quòd ſi mandatũ generale ſufficeret,ſæpe per acceptantem domino præiu-
46 dicium fieret,cum † per adeptionem ſecundi, & acceptationem pacificam vacent alia beneficia,& ſic ſi tenuuius acceptaret,dominus priuaretur pinguiori,ex not.in c.de multa.de præben.& in extrauagan. execrabilis, Ioan.XXII.eo.tit.Rebuf.in d.glo.ſpeciale. d. uerſi.ſecundus caſus. & in d. tract. nominat. d.quæſt.14.nu.94.

Nec obſtat ſupradicta deciſio Rotæ, nam ex eius inſpectione liquet, quòd loquitur ſecundum terminos noſtræ concluſ. propoſitæ,vt eius intentio clarius patet ex concord. deciſ.per ipſammet allegata,quæ ponendo dubium ſic dicit.Vtrum poſſit quis conſtituere procuratorem ad acceptandum etiam beneficia in poſterum obtinenda. & uidebatur quod non, niſi in ſpecie de certo beneficio daretur mandatum, tamen omnes tenuerũt
47 quod ſic. Ex quibus uerbis patet,quod † ad acceptandum beneficium requiritur ſpeciale mandatum, ſed non refert quod aliquod beneficium ſit ſpecialiter nominatum, & ita Rota,& communis opinio concordant.

Secus autem eſt,quo ad acquirendam vel adipiſcendam poſſeſſionem beneficij, nam
48 † poſſeſſio omnino acquiritur per procuratorem habentem mandatum generale. eſt
* communis opinio cum glo. in §.per procuratorem.l.1.ff.de acq.poſſe.quam tenet Bar. in l.qui mihi donatum. ff. de donat. & dicit communem Couarru.lib. 3.uariar.reſol.iur. c.16.num.9.in prin.ex ea ratione, quia poſſeſſio nihil iuris tribuit, eaque ad factum pertinet.Adde etiam quod glo.in d.cap.ſi tibi abſenti.in uer.habueris.ex qua dependet vis illius concluſionis, non extinguit mandatum

tum ſpeciale ad acquirendam uel appræhen
dendam poſſeſſionem beneficij, ſed ad acce-
ptationem ipſius, quæ acceptatio plurimum
iuris tribuit ei cui collatum eſt beneficium,
& ita illam gloſ. intelligit Aret. in d. §. per
procuratorem.

Verum, quia contrarium in hoc tenuerũt
multi, Videlicet, quod ad appræhenſionem
49 † poſſeſſionis beneficij, & eius acquiſitionẽ
requiratur mandatum ſpeciale, nec ſufficiat
generale, ſcilicet, Imola in d. §. per procura-
torem, per d. glo. in uer. habueris. quam vo-
cat ordinariam. & eam idem alibi commen
dat in d. l. qui mihi donatum. cum quo te-
nent, Gemini. in d. cap. ſi tibi abſenti. Fely. in
c. nonnulli. §. ſunt & alij. de reſcr. & ante om-
nes Innocen. in c. accedens. de præben. ideo
50 in hoc eſt dicendum, poſſeſſionem † duplici
ter poſſe conſiderari, uel eam quæ poſt acce
ptationem beneficij tantum ad factum per-
tinet, vel eam quæ loco acceptationis fit, &
tribuit ius in beneficio. Primo caſu poteſt
acquiri per procuratorem habentem man-
datum generale, ſecundo caſu non poteſt
appræhendi per procuratorem non haben
tem mandatum ſpeciale. & ita diſtinguit Ro
ta deciſ. 21. tit. de procurat. in nou. quæ inci-
pit, ad recipiendum poſſeſſionem. in uerſic.
ego crederem. & hanc deciſionem voluit al
legare Gemini. in d. c. ſi tibi abſenti. in ſupra-
poſita diſtinctione, quam facit ex mẽte alio
rum. licet alleget deciſ. 670. nec dicat titulum
nec librum, & ſecundum eum incipit, item
ad recipiendum. ſed eſt deciſ. 290. ideſt, 21.
quam nunc poſui, & eam ſequuntur Ant. &
Imo. in d. c. accedens. Franc. in d. c. ſi tibi ab-
ſenti. Aret. in d. §. per procuratorem. & Re-
buf. late in concord. Rubr. de forma mand.
Apoſtol. in glo. uel alterius pro eo. in fol. par
uo mihi 587. ubi multos in hanc ſententiam
citat, & ut ſupra concludit. videatis ipſum.

Reſtat quintum, & vltimum caput, quo
quærebatur, quæ requirantur ad acquiſitio-
nem poſſeſſionis beneficij eccleſiaſtici, an
51 † ſcilicet requiratur traditio, & corporalis
inductio, uel ſufficiat inueſtitura cum tradi-
tione annuli aut pilei? In quo breuiter dicas
requiri traditionem, & corporalem indu-
ctionem, nec ſufficere inueſtituram, cum di-
ctis ſupra, c. ut noſtrum. & c. ad hæc. §. in qua
dam. de offi. archid. & eſt communis opinio
cum glo. in c. authoritate. de inſtit. in glo. ſu-
per uer. inſtituatur. in fine. quæ poſita diffe-
52 rentia inter † uer. inſtituere, & ver. inueſtire,
quod ſcilicet inſtituere ſit, ſpiritualis benefi-
cij vel dignitatis poſſeſſionem corporalem
tradere; inueſtire autem ſit ius canoniæ vel
dignitatis tribuere, quod poteſt fieri per an
nulum uel librum, ſubdit: Sed per hoc non
adipiſcitur quis poſſeſſionem, niſi poſtea cor
poraliter inſtituatur. c. pro illorum. de præ-
ben. & c. cum noſtris. de conceſ. præben. Et
53 hanc ſententiam veram eſſe † cenſent Doct.
cum inueſtitura facta fuerit nulla præceden-
te collatione beneficij, nec eius inſtitutione.
nam eo caſu ipſa inueſtitura collatio eſt, &
ſimplicis inſtitutionis uicem habet, ſecundũ
glo. in d. c. authoritate. Compoſtel. & Ioan.
And. in c. tranſmiſſam. de elect. Abb. in d. c.
authoritate. num. 9. col. 2. uer. ſed aduerte la-
tius. Oldr. conſi. 143. incip. thema tale eſt. nu.
4. ubi citat Compoſtel. & Ioan. And. in præ-
cit. loco. Lambert. de iurepatron. lib. 2. par. 1.
q. 1. artic. 12. nu. 21. & par. 3. queſt. 11. col. 3.
Abb. in c. 2. col. pe. de conſuet. Selua in trac.
de benef. par. 3. quæſt. 10. Rebuf. in tracta. de
pacifi. poſſeſ. num. 21. uerſ. non obſtat quod
54 traditio poſſeſsionis. ubi dicit, † quod inue-
ſtitura facta ab eo, ad quem pertinet collatio
inducit collationem, ex ea ratione, quia illi
duo actus, uidelicet, inueſtitura & collatio iu
ris ſunt, & ideo faciliorem functionem reci-
piunt, & facilius unum uice alterius fungitur,
quia eiuſdem ſunt generis. l. 2. §. 1. ff. ſi cert.
petat. l. ſed cum patrono. de bonor. poſſeſſ.
modo fiat ab eo, qui conferre beneficium
poterat.

55 Immo † & ſi is qui habet ius conferendi
beneficium, nulla præcedente inſtitutione
eiuſdem beneficij corporalem poſſeſſionem
tradiderit, cenſetur eidem beneficium con-
ferre, & eum inſtituere, nam ad hanc tradi-
tionem neceſſaria omnino eſt collatio, &
ideo ex antecedenti neceſſario præmiſſa taci
te ſubintelligitur, ut tradit Rota in nou. tit. de
conceſ. præben. 16. quæ incipit, fuit dubita-
tum, vtrum inductio in poſſeſſionem. cum
concor. ibi per me notat. ſed non impreſsis.
& hanc Rotæ deciſ. ſequitur Rom. conſilio
337. incip. Quo ad primum conſultationis
articulum. num. 3. vbi dicit, iſtam eſſe uerita-
tem non obſtantibus contrarijs. & pro fun-
damento allegat Compoſtel. & Ioan. And
56 vbi ſupra dicentes, quod licet † inueſtitura

de

de beneficio facta poſt ipſius collationē uel
confirmationem ſit facti, nullum ius tribués,
ſed primum ius exequens, c. cum olim. de re
iudic. c. ex ore. de ijs quæ fiunt a maiori par-
te capit. tamen illa quæ fit collatione nō præ
cedente uim habet collationis, dummodo
inueſtiens habeat poteſtatem utranque, ſcili
cet conferendi & inueſtiendi, & allegat tex.
in c. pro illorum. de præb. & hanc quam Ro
man. aſſerit ueritatem, ſequitur Fely. in cap.
cam te. col. 3. uerſ. & idem in actuali. de reſcr.
Claud. Aquen. in l. 1. num. 9. ff. de noui oper.
nuntiat. Deci. in rubrica, C. qui admit. in ult.
Lect. num. 79. in c. præterea, col. 5. uerſi. quar
to limitatur. de offic. delega. Ioan. Bapt. Fer.
conſ. 93. incip. in beneficialibus. num. 6. uerſ.
inductio in poſſeſſionem. parte 1. Staphil. in
tracta. de liter. grat. & iuſti. par. 1. ſub tit. de
mand. de prouid. uer. octaua forma. Gomeſ.
in §. ſed iſtæ. num. 26. Inſtit. de actio. & ſuper
regu. de trienna. quæſt. 30. poſt num. 3. uerſi.
& iſta quæ dicta ſunt. ubi allegat Rot. deciſ.
441. quæ eſt 16. de qua ſupra, & Roman. d.
conſi. 337. & Aegid. deciſ. 226. ſed eſt deciſ.
225. quæ incipit, in cauſa Domini Petri de
Narbona, & iſta eſt communis opinio, quam
late proſequitur Rebuf. in concord. in for-
ma mandati Apoſtolici. ſuper glo. inducen-
tes. uerſi. & hæc miſsio ſeu inductio in poſſeſ
ſionem. fol. paruo mihi 609. cuius dicta hic
non ab re uenirent referenda, quia non om-
nes habent concordata, ſed breuitati, quan-
tum materia patitur, ſtudere intendo.

Si aūt pcedente canonica inſtitutione, fa
cta fuerit inueſtitura p annuli traditionē, ab
eo qui poſſeſsionē corporalē tradere pote-
57 rat, adhuc † ex hoc non acquiritur poſſeſsio
corporalis, ut ſentit gloſ. in d. c. authoritate.
in uer. inſtituatur. & in cap. ex ore. de ijs quæ
fiunt a maio. par. cap. & in capit. accedens.
de præben. Dyn. in d. regul. 1. num. 6. de reg.
iur. in ſex. Abb. in d. c. authoritate. Ioa. And.
in d. c. tranſmiſſam. & ibi Abb. Alexan. in l. 3.
nu. 15. ff. de acquir. poſſeſ. Iaſ. in l. quoties. C.
de rei uendicat. num. 31. Lamber. in d. quæſt.
11. num. 5. eſt enim neceſſaria corporalis ap
prehenſio, & traditio.

Effectus autē huius inueſtituræ factæ poſt
collationem per annuli ſolemnem traditio-
58 nem eſt, quia † talis inueſtitura operatur con
firmationem illius iuris, quod per collationē
tranſlatum fuerat, nam confirmatio fit per
aliquem actum, cum inſtitutio ſolo uerbo fa-
cta fuerit, ut declarat Dyn. in d. reg. 1. nu. 9. &
nu. 18. ubi diffiniendo inſtitutionem, & inue-
ſtituram, dicit: Inſtitutio eſt iuris alicuius be-
neficij uerbalis collatio; inueſtitura uerò col-
lationis ſeu inſtitutionis confirmatio, ſeu de-
claratio, per quam inducitur confirmatio, ut
in iur. per eum alleg. ibi. iunc. addit. Boer. ibi,
in addit. quæ incipit, Adde quotuplex eſt in-
ſtitutio. & in addit. incip. Adde quod idem
tenet Specul. ubi multa dicit, & colligit circa
inueſtituram, inſtitutionem, collationem, &
ſimiles terminos, qui etiam poſt Roman. d.
conſi. 337. teſtatur de communi opinione.

Declara tamen, & reſtringe communem
ſuprapoſitam concluſionem, ut non habeat
locum quando non eſſet tutus acceſſus ad be
neficium, nec ad eius aſpectum, ſecundum
Rip. in tract. de peſte. Rubr. de priuil. contrac.
cau. peſt. quæſt. ſeu priuilegio 19. ubi late tra-
59 ctat iſtam materiam, An & quādo † propter
impedimentum poſſeſſio beneficij alio mo-
do quæri poſsit quàm per corporalem indu-
ctionem.

QVAESTIO XXXIX.

Dubia patent in principio quæſtionis

SVMMARIVM.

1 *Beneficij reſeruatio expirat per collationem, & acceptationem de eo factam, etiam ante apprehenſionem poſſeſſionis.*

2 *Papa ubi prouidet de beneficio reſeruato, ſi antequàm prouiſus habeat poſſeſſionem corporalem moriatur, ordinarius in partibus poteſt prouidere, & datur ratio.*

3 *Expectans qui acceptauit beneficium, quod probabili credit ſibi debitum, non conſumit gratiam niſi illud conſequatur. Declara ut nu. 6. & 8.*

4 *Verba cum effectu intelligenda ſunt.*

5 *Teſtes qui male uel non bene ſolemniter citati uel examinati fuerunt, poſſunt de nouo citari & examinari.*

7 *Gratia quomodo conſumatur.*

9 *Patronus poteſt beneficium conferre alio irrequiſito, nec tenetur uocare poſſeſſorem, nec petere licentiam ab epiſcopo.*

10 *Libertas non eſt, ubi alterius conſenſus requiritur.*

11 *Libere, iſtud uerbum, quid importet. & 14*

12 *Prohibitio omnis ſiue perpetua ſiue ad tempus, contradicit libertati ſimpliciter conſideratæ.*

13 *Populus liber dicitur, qui nullius alterius poteſtati ſubiectus eſt.*

15 *Libere idem importat, quod plene.*

16 *Libere qui aliquid poteſt, is abſolute poteſt.*

17 *Libertas eſt naturalis facultas de re ſua ad libitũ diſponere*

Libere

18 *Libere id concedi dicitur, quod totaliter conceditur.*
19 *Poſſeſſio tertij ſine titulo, quid operetur.*
20 *Collator non poteſt dare poſſeſſionem beneficij poſſeſſore non vocato.*
21 *Exequutor datus a Papa ad conferendum nedum poteſt conferre, ſed etiam tradere poſſeſſionem corporalem.*
22 *Beneficium non curatum obtinens, ſi ſecundum curatum recipiat, non uacat ipſo facto, etiam quod primum requirat reſidentiam.*
23 *Beneficium primum, quando dicatur vacare per adeptionem ſecundi.*
24 *Beneficia triplicis ſunt differentiæ.*
25 *Ius pęnale, quo caſu extendatur.*
27 *Ius ad rem facilius perditur quàm ius in re.*
28 *Beneficio primo, quando intelligatur renuntiatum per adeptionem ſecundi.*
29 *Pæna non eſt imponenda ipſo iure niſi ſpecifice cauta ſit in iure.*
30 *Beneficia plura curata recipiens non eſt priuatus ipſo iure primo, nec ſecundo.*
32 *Beneficium unum ſeu dignitas cuique conceditur ex concilio Tridentino.*
33 *Agenti poſſeſſorio recuperandæ in beneficialibus quid incumbat. & 34*
35 *Agens poſſeſſorio recuperandæ in beneficialibus quod teneatur titulum iuſtificare.*
36 *Tituli notorius defectus legitime obſtat petenti reſtitutionem beneficij.*
37 *Titulus infectus etiam probatus non ualet nec prodeſt.*
38 *Conſtare non dicitur de alicuius intereſſe uel iure per titulum infectum.*
39 *Agenti poſſeſſorio recuperandæ obſtat notorius proprietatis, & non iuris ſui.*
40 *Decretum inficit petitorium, & poſſeſſorium.*
41 *Titulus nec color poſſidendi datur contra decretum.*
42 *Poſſeſſio in beneficialibus debet colorari, alias agens caret omni iuris remedio.*
43 *Spoliato quando non ſit facienda reſtitutio in beneficialibus.*
44 *Beneficiorum inæqualitas, an ſit de per ſe ſufficiens ad reſcindendam permutationem factam.*
45 *Emptio, & venditio ſumpſerunt originem a permutatione.*
46 *Permutatio, unde ſumat initium.*
47 *Permutatio ſumit robur a ſuperiore, non a facto partium.*
48 *Permutatio quando dicatur facta in fraudem.*
49 *Præſumptio una tollit aliam.*
50 *Beneficij ſola inæqualitas non eſt apta ad reſcindendam permutationem, concurrente etiam aliquali fraudis præſumptione.*
51 *Beneficij permutatio, quando dicatur facta in fraudem.*

QVAERO Trigeſimonono de multis, quæ ſcire perutile eſt, & ſæpe occurrunt in facto, & cum tractatis in præcedentibus non paucam conformitatem habent; An ſcilicet beneficij reſeruatio expiret per collationem & acceptationem de eo factam, etiam ante
appræhenſionem poſſeſſionis; An is ad quē
ſpectat collatio primi beneficij poſſit illud
conferre ſine alicuius requiſitione; An be-
neficium non curatum obtinens, ſi ſecundū
curatum recipiat, an vacet primum ipſo fa-
cto; Agenti poſſeſſorio recuperandæ in be-
neficialibus quid incumbat; Et An benefi-
ciorum inæqualitas ſit de per ſe ſufficiēs ad
reſcindendam permutationem factam. In
præmiſſis procedam reſolutiue, diſputatiue,
& prout ſe offeret occaſio. in primo igitur du
bio abſoluta videtur Doct. ſententia, quòd
1 † reſeruatio beneficij expiret per collationē
& acceptationem de eo factam etiam ante
appræhēſionem poſſeſſionis. Ratio eſt, quia
in iuribus incorporalibus ius quæritur non
appræhenſa poſſeſſione corporali. c. ſi. cum
ibi not. de conceſ. præbē. in ſexto à notatur
per Innocen. in c. inter cætera. in gl. magna.
uerſi. immò plus uidetur. de præbē. Io. And.
in nouel. in c. quoddam. de pręben. in ſexto.
ex quo enim ſemel habuit effectum reſerua-
tio per collationem, expirat, & non recon-
ualeſcit ſine noua voluntate collatoris, vt l.
qui res. §. aream. ff. de ſolution. iunc. l. pen. in
fine. C. de conſuli. lib. 12. & facit pro hac cō-
cluſione, cap. ſi electio. de elect. in ſex. quam
opinionem tenuit etiam alibi Innocen. in c.
1. & in c. ex parte. de conceſ. præben. Oldr.
conſi. 136. incip. Quod ex productis. Lap. al-
leg. 127. Calder. conſi. 10. tit. de præb. Gem.
conſ. 93. incip. videtur primo quòd iſta reſer
uatio, & eſt communis opinio, ut teſtatur Go.
meſ ſuper regu. cancel. de trien. quæſtio. 30.
cuius concluſionis effectus eſt, quia, ubi Pa-
2 pa † prouidet de beneficio reſeruato, ſi an-
tequàm prouiſus habeat poſſeſſionem cor-
poralem moriatur, ordinarius in partibus
poteſt prouidere, quia reſeruatio ſemel aſſe-
cuta eſt ſuum effectum per prouiſionem, li-
cet corporalis poſſeſſio non fuiſſet appræhē
ſa, iſta eſt deciſio Rot. Roma. 24. ſub tit. de
pręben. in ant. q. quæ incipit. Nota quod vbi
Papa.

Pro declaraione tamē & limitatione præ
miſſæ concluſionis notanda ſunt ea quæ di-
cit Roman. conſi. 329. incip. præſens conſul
tatio. colu. 1. uerſic. aut errore probabili. ubi
3 ait, quod expectans † qui acceptauit benefi-
cium, quod errore probabili credit ſibi debi-
tum, non conſumit gratiam niſi illud conſe-
quatur. allegat tex. in l. 2. in fi. ff. de optio. leg.

vbi

vbi eſt expreſſum non conſumi facultatem
acceptandi ob acceptationem illegitime fa-
4 ctam errore probabili, quia † uerba quæ fa-
cultatem acceptandi concedunt, cũ effectu
intelligenda ſunt. c. relatum. de cleri. non
reſiden. Et ſic igitur dicendũ eſt cõcluſionẽ
procedere, quando debite collatum fuit be-
neficium: ſecus ſi facta fuit collatio de bene-
ficio non debito cum effectu, nam talis col-
latio non conſumit gratiam, & reſeruatio
per eam non expirat, nec domino præiudi-
cat, niſi doceatur de ratificatione, ut etiam
conſulendo docuit Ioan. Baptiſ. Ferret. in
conſ. 29. inc. p. Agenti poſſeſſorio. in fine.
uol. 1. ubi allegat Rot. in nou. 428. pro quib.
uidendi ſunt, Oldrad. cõſ. 307. num. 3. quod
incipit, Quod quando dies. Felyn. in c. ex te-
nore. poſt nu. 5. uerſi. & acceptatio inualida.
de reſcr. Doc. in c. in literis. col. 3. in 5. fallen.
de offi. deleg. Gig. in trac. de penſi. qnęſt. 29.
num. 10. Tiraquel. in repet. l. boues. §. hoc
ſermone. limit. 21. nu. 1. ff. de verb. ſignifi. fa-
cit tex. in l. qui per ſalutem. ff. de iureiurã. per
quem tex. idem ſcribit Bal. conſ. 228. incip.
per ſanctiſſimũ. uol. 3. Facit quod ex illo tex.
ſcribit Paul. de Caſt. ſing. 26. incip. teſtes. ubi
dicit, quod † teſtes, qui male uel nõ benè ſo-
5 lenniter citati uel examinati fuerũt, poſſunt
de nouo citari & examinari, cum ſimi.

Nota tamen, ꝙ iſta limitatio ſeu decla-
ratio non habet locum, quando acceptans
6 † ſtatim quod ſciuit errorem non dimiſit be-
neficium, ut uoluerunt, Oldr. conſ. 304. inci.
infaſcriptæ allegationes. nu. 8. & d. cõſ. 307.
ante fin. Rota Rom. deciſ. 5. ſub tit. de cõceſ.
præben. in antiq. quæ incipit, nota quod ubi
eſt notoriũ. cui cõuenit gloſ. fin. & ibi Ioan.
And. in c. cum multis. de. reſcr. in ſex. Oldr.
conſ. 274. incip. in cauſa quæ uertitur. Ge-
mini. conſ. 103. incip. pro reſponſione pri-
mi dubij. ubi hoc dicit in terminis, & alle-
gat dictum conſ. Old. 274. ſequitur Sraphil.
in tract. de liter. grat. & inſt. fol. 111. uerſ. nec
eſt neceſſe. & idẽ tenet Lap. alleg. 120. incip.
Fulcinius. uerſ. nec eſt uera illa opinio. Stap-
hil. ubi ſup. ſub tit. de ui & effe c. clauſ. uerſ. ſed
de iſtis uerbis. in fine. & ita etiam concluſit
Rota Rom. teſte Fabio Peregrino in ſuis de
ciſ. manuſcriptis. quas Romę uidi, & adnota
ui, deciſ. 4. ſub tit. de conceſ. præben. ubi not.
inquit, Con ilium Romani 329. obſeruatur
7 in Rota. videlicet, quòd quotieſcũque † quis
acceptat beneficium uigore expectatiuæ, ꝗ
non poterat acceptare, conſumit gratiã, ſi
ſtatim quòd ſciuit beneficiũ non cadere ſub
gratia, fuit in mora dimittendi illud. unde nõ
debet expectare ſentẽtiam, ſed ſciens debet
ſtatim cedere poſſeſſionem, aliàs ſi inſiſtit ad
hoc conſumitur gratia, nec incumbit onus
probandi aduerſario, quod ſcilicet acceptãs
non dimiſit ſtatim poſſeſſionem, ex quo cõ-
ſtat ſemel eum poſſediſſe. & ita, dicit ipſe, fuit
concluſum in una Oxemen. coram domino
Fabio Acorãbono, die 16. Nouẽbris, 1548.

8 Prædicta tamen intellige, dummodo † ac-
ceptanti notorie cõſtaret ſe iam acceptatum
beneficium retinere non poſſe, & ita etiam
præfati Doct. loquuntur, alias ſententia eſſet
expectãda, ut ſcribit Puteus Rot. Rom. Aud.
deciſ. 36. tit. de conceſ. præb. in ſuis manuſcri
ptis recollectis, quæ dum iſta componerem
nondum erant impreſſæ: ſed, ut aiebant, ve-
niebant imprimendæ. in qua ita dicit, gratia
conſumitur per acceptationem, adeo quòd
quis non poteſt acceptare aliud beneficium
niſi lata ſententia, quòd non competat ius,
vel niſi conſtet notorie de non iure, & quæ
ſequuntur. Et ſic explicitum eſt iſtud primũ
dubium cum ſuis limitationibus, & declara-
tionibus; Alias limitationes & declarationes
poterit ſtudioſus Lector uidere apud Gome.
in d. reg. de triẽ. in ſuo commento, per totũ,
& uideas omnio Lap. dic. alleg. 127. quæ in-
cipit, Anaſtaſius Canonicus Sancti Euſebij.
Curt. iun. conſi. 1. nu. 34. cum ibi per me no-
tat. Ioan. de Selua in tracta. de benef. par. 3.
quæſt. 13. nu. 3. & per tot. Pariſ. conſ. 47. nu.
38. uolum. 4. Rolan. conſi. 46. num. 46. & 41.
uolum. 1.

Quo ad ſecũdum, communis opinio Do-
ctorum in cap. de multa. de pręben. eſt, quòd
9 † is ad quem ſpectat collatio primi beneficij
poteſt illud conferre ſine alicuius requiſitio
ne, nec tenetur uocare poſſeſſorem, nec pete
re licentiam ab epiſcopo, & hanc eſſe com-
munem ſententiam dicit Abb. in d. c. de mul
ta. per illum tex. in 3. not. in uerſ. Libere con-
ferat. hoc enim importat uerbum, libere. nõ
10 etiam † eſſet libertas ſi alium haberet requi-
rere. Hanc eandem opinionem tenuit An-
char. in d. ca. de multa. in 5. not. & hoc idem
notant Doct. propter iſtud uerbum libere, in
c. licet epiſcopus. de præben. in ſex. ubi Ge-
mini. col. 1. dicit, quod collator non confer-

ret libere ſi neceſſe haberet uocare poſſeſſo-
rem; propter importantiam uerbi, libere, de
quo aduerbio in c.lator.de homici. in cap. a
multis.in fine.de ætate,& qualit.& in c.cum
olim.de arbitr.ad fin.in c.cum plures.de of-
fic.deleg.primo reſponſo, ca. ordinarij.§.1.
de offi.ordin.c.ſi tibi.c.ſi beneficia.& ſi apo-
ſtolica.de præben.in ſex. c. 2. de teſta.in ſex.
c.fin.de cenſi.clem.dudum. §. nos autem. de
ſepultur.& not.in c.illud.in fine.de iurepatr.
11 Verbum enim, libere, † notat quandam
prærogatiuam abſolutam, & dominium ſu-
per actum cui additur. l. procurator cui ge-
neraliter libera.de iureiur.& l. iuſiurandum;
quod ex conuentione.§.fina.eo.tit. & extra
de elect.c.cum nobis olim. in fi. & hic actus
per quemlibet minimum actum contrarium
12 impeditur, ut liber non ſit, nam † omnis pro-
hibitio ſiue perpetua, ſiue ad tempus contra
dicit libertati ſimpliciter conſideratæ. l. liber
tas.ff.de ſtatu homin. Hinc uidemus, quod
13 † populus liber dicit, qui nullius alterius po-
teſtati ſubiectus eſt, ut, ff.de capt.& poſtli.re-
uerſ.l.non dubito.§.populus autem liber.
14 Præterea verbum, libere, † omnem condi-
tionem,& moram excludit.c.extirpandæ.§.
ult.de præben.d.c.ſi beneficia.eo.tit.in ſex.c.
ordinarij.§.quod ſi forte.de offi.ordin.& ibi
de hoc per Ioan.And.& Archid.& in c.pro
humani.de homic.lib.6.& pulchre Oldrad.
conſi.225. incip. Grauamina quæ fratribus.
col.2.nu.10.uerſi.circa primum.nam ſi adeſ
ſet conditio aut mora, non diceretur libere.
15 idem enim importat † libere, quod plene.c.
Piſanis.in fine.de reſtitut.ſpoliat. Et idem eſt
dicere, libere conferat, ac ſi fuiſſet dictum, ſi-
ne contradictione,& moleſtia,c. cum ex of-
ficij.de præſcrip. Canoniſtæ poſt Arch.in c.
1.de ſupplen.neglig.prælat.in ſex. Alberi.de
Roſ.in Diction. in uer. Libere. & Firman.in
eo.uer.& pulchre Pariſi.conſilio 81.incip.in
præſenti cauſa.col.1.num.4.uerſ.quæ dictio
nes.uol.1 & conſi.26.num.26.uol.4. ubi di-
16 cit, † qui libere aliquid poteſt, is abſolute po
teſt, poſt Socin.ſen.conſ.170.col.5.uol.2. &
dicit Areti.in conſi.76.nu.3. quod qui libe-
re aliquid facere poteſt, is ſua ſponte, alio nõ
requiſito poteſt. ſequitur Soci.ſen.conſi.13.
in fi.lib.1. Deci.conſi.355.nu.4. & Menoch.
conſi.192, incip. Hac de dubitatione. nu. 9.
libro ſecundo. ſi enim ſecus fieret, libertas
non eſſet, vt dixi ſup.num.8. quoniam liber-
17 tas † eſt naturalis facultas de re ſua ad libitũ
diſponere, l.dudum.C.de contrahen.empt.
vt in propoſito ſuo dicit Rolan.conſi.22.in-
cip. Quod Magnificus.nume. 11.tomo.2.&
conſi.62.incip. Licet clara.nu. 19. cum ſeq.
tomo.1.poſt Ruyn.conſi.219. col.3. vol.1.
idem Roland.in conſi.86.incip. Caſtrum.S.
18 Stephani,lib.4.vbi dicit, id libere † concedi,
quod totaliter conceditur. poſt Crauet. in
conſi.122.num.5.par.1.& Socin.iun. conſi.
1.nu.23.uolu.4. & ſic iſtud ſecundum dubiũ
in ſuis terminis intellectum, præſuppoſita li-
bertate, eſt citra difficultatem.

Non procedit autem præmiſſa concluſio
19 in impetratione, nam licet poſſeſſio † tertij
ſine titulo non impediat collationem bene-
ficij, impedit tamen impetrationẽ, ſi de poſ-
ſeſſione tertij mentio non habetur, vt not.
dicit Anch.in d.c.de multa.colu.2.num.4.in
5.not.& alibi idem Anchar. pulchre in c. cũ
noſtris.de conceſ.præben.col.2.verſ.ſed di-
cas quæ eſt ratio.ubi ponit rationem diuer-
ſitatis inter prædicta, ut per eum ibi.

Reſtringitur ulterius propoſita cõcluſio,
vt non procedat in traditione poſſeſſionis,
20 nam † collator illam tradere non poteſt poſ
ſeſſore non vocato, vt per Anch.d.c. de mul
ta.d.nu.4.in fine.& in d.c.licet epiſcopus.&
idem dicit Abb.in d. c. de multa.col.2.nu.3.
Card.conſi.63.74.& 132.& Rom. cõſ.499.

Reſtringitur tamen iſta ſecunda limitatio
non habere locum in exequutore dato a Pa
21 pa ad conferendum, nam † talis nedum po-
teſt conferre, ſed etiam tradere poſſeſſionẽ
corporalem, ſecundum Ioan.Monac.in d.c.
licet Epiſcopus.quem ſequitur Gemini.ibi.
colu.2, uerſi. ſed an exequutor datus.nec eſt
uis, an ſolummodo Papa dicat, conferas, an
addat,& in poſſeſſionem inducas, quia ſem-
per exequutor dabit poſſeſſionem, cũ illud
ſit quaſi exequtiuum ad mandatum confe-
rendi.ca.ſignificaſti.de offi. deleg.& ad hoc
vide Gemini.poſt Ioan.And.in cap.ordina-
rij.§.quod ſi forte.colum.2.uerſi. Quæro an
in collatione poſſeſſionis.de off.ordin. in 6.
& de hoc ſatis.

Succedit modò tertium dubium, in quo
magis communis ſcribentium opinio eſt,
22 Quod beneficium † non curatum obtinens,
ſi ſecundum curatum recipiat, non uacat pri-
mum ipſo facto, etiam quod primum requi-
rat reſidentiam, cum hac tenet Abb. in c.de

Q multa.

multa.in 3.not.de præben.& in cap. fina.de cleri.non reſiden.per illum text.in c.de multa.qui requirit quod primum beneficium ſit curatum ſicut ſecundum,ad hoc ut per adeptionem ſecundi uacet primum. Et pro hac communi concl.Abb. adducit text. in argu. in c.qualis.25.diſtin.& in l.cum prętor. ff.de iudici.&ſe remittit ad dicta per ſe plene in c. fina.de cleri.non reſiden.in gl. 2. in fine.vbi gloſſa videtur velle, quod conuenit ut beneficium ſit curatum, ad effectum ut per adeptionem ſecundi vacet primum,& ibi Abb. ex mente Innocen.diſtinguit, quod aut be-
23 neficia † non expoſcunt reſidentiam,aut ſic. Primo caſu per adeptionem ſecundi non inducitur uacatio primi, ſecundo caſu conſideranda eſt triplex ſpecies reſidentiæ; Nam
24 † quædam beneficia requirunt reſidentiam perpetuam;quædam requirunt reſidentiam ad tempus;quædam non ſimpliciter,ſed cautiue, vt quia inducunt priuationẽ fructuũ niſi reſideatur. in prima qualitate ſeu ſpecie reſidentiæ ſecundum Innocen. inducitur uacatio primi ipſo facto per adeptionem ſecũdi,in ſecunda ſpecie non inducitur uacatio, cum poſſit deſeruire utrique,ex quo ad tempus requirit reſidentiam. in tertia uerò ſpecie per adeptionem ſecundi non uacat primum,ſed ſatis eſt quod careat fructib.prout habet ſtatutum eccleſiæ, ſeu eius conſuetudo.Hoſt.in Sum.de cler.non reſid.§. 1.& 2.

Abbas in d.c.fin.de cleri.non reſiden.approbat iſtam doctrinam Innocen. ſed dicit eſſe aduertendum, quo ad primam ſpeciem reſidentiæ,nam videtur eſſe contra dic. cap. de multa.ſuper quo fundata eſt propoſita cõmunis concl.ubi ſpeciale eſt in curatis, dignitatibus,& perſonatibus, ut per adeptionem ſecundi uacet primum ipſo facto,ergo ſecus in ſimplicibus.

Ioan. Calder.ſequitur dictum Innocen.
25 propter identitatem rationis,nam ius † pænale hoc caſu extenditur,facit cap.quamuis. in fine,de elect.lib.ſex.quia ratio incompatibilitatis inducit priuationem primi in curatis,& eadem ratio militat in non curatis, ex quo exigunt reſidentiam continuam: hoc etiam ſequitur Federi.de Senis, conſ.115.in fine.qui tamen nihil allegat, ſed tantum refert Innocen.cuius Innocen.dictum uidetur approbare glo.in clemen.gratiæ.de reſcrip. ſed Io.And.in addit.Spec.eo.ti.in fi. uidetur reuocare illam ſuam glo. & originaliter fuit dictum Oldr.conſ.175.incip.Thema tale,Titius impetrauit.ubi impugnat hoc dictũ Innoc.idem ſequuntur Card. & Anchar. in d. c.de multa.fundantes ſe ſuper ipſa conſtitutione conciliari, quæ ſpecialiter loquitur in curatis,& alibi Anch.conſ.8.& Lap.all.116.

Abbas in hoc articulo conſiderata iſta repugnantia ex dictis Innocentij emanata, in d.c.fin.de cleri.non reſiden. in fi. diſtinguit, quod aut quis habet ius ad rẽ,aut in re. Pri-
26 mo † caſu per adeptionem ſecũdi beneficij requirentis reſidentiam ad quod competebat ius,uacat primum, quia eſt incompatibile cum eo de iure,& ita proprie loquitur tex. in d.clemen.gratiæ,& hoc caſu poteſt ſalua-
27 ri gloſa illius Clemen. nam † facilius perditur ius ad rem quàm in re.c.pen.de præben. in ſex.ſic etiam loquitur tex.in d.c.quamuis. nec ex toto illud cap.continet pœnam, pro cuius intellectu Abb. remittit ad notata per Ioan.And.in c. odia.de regu. iur.in ſex. in fi. nec,dicit ipſe, hoc caſu inducitur uacatio ex terminis d.c.de multa.ſed ex tacita renuntiatione,& ſic loquitur text.in d. clem. gratiæ.

Secundo caſu, quãdo ſcilicet quæritur de iure in re, Abbas diſtinguit duo membra;
28 Aut enim † acceptat beneficium requirens reſidentiã extra diœceſim,ubi commoratur, & tunc tacite inducitur renuntiatio primi, niſi aliud appareat expreſſe de mente ipſius: & ſic intelligit glo.in c.ex parte.de cleri. nõ reſiden. & Innocen.in c.ex tuæ.eo. tit. Aut acceptat beneficium in eadem diœceſi ubi eſt primum, & tunc putat ipſe quod quantumcunque requirat reſidentiam, non inducatur priuatio ipſo facto, quia hoc iure
29 non cauetur.& pœna † non eſt imponenda ipſo iure,niſi ſpecifice cauta ſit in iure,ut notat glo. in c.fin. de iurepatron. Et ad c. de multa.reſpondet, quod non eſt eadem ratio in ſimplicibus, licet reſidentiam requirant, quæ eſt in curatis: Quoniã in curatis ſubeſt periculum animarum, & impoſſibile eſt, quod obtinens duo curata utrique poſſit perſonaliter deſeruire,& ideo ratione maioris periculi opus fuit cautiori prouiſione, iux.cap.ubi periculũ. de elect. in ſex. in ſimplicibus aũt non eſt hoc periculum,& ob id non inducitur priuatio ipſo iure: quinimmo poſſet attentari ut pciſe nõ priuetur altero, ſed detur ſibi arbitrium retinẽdi,qđ velit,& ſic ius optandi.

aptādi,& peobatur in c.ſi ferente.& in c.pro
pterea.de præb.& ad hoc vide Bal.in l.poſt-
quam liti.C.de pact.ſub nu.18.

Ex quibus omnibus patet, materiam pro-
poſitæ concluſionis habere plura capita, nā
vltra præmiſſa adeſt tex. in c.quia nonnulli.
de cler.non reſiden.ubi Abb.& cæteri Doc.
30 notant, quod † recipiens plura beneficia cu-
rata, non eſt priuatus ipſo facto primo, nec
ſecundo, vt etiam dicunt Archid.in d.c.licet
Epiſcopus.de præben.in ſex. Gemini.in ca.
cum qui beneficium.nu.2.& ibi Celſ.in apo-
ſtilla verſi.Duo curata.de præben.eod.lib.

Vnde in hac concluſione diſtinguenda
ſunt quatuor tempora. Primum, ante Con-
cilium Lateranenſe, quo non priuabatur ſe-
cundo, nec primo, ſed dabatur optio impe-
tranti tenendi vtrum vellet, vt in d.c.referen
te.& d.c.præterea.Ioan.And.poſt Innocen.
in d.c.de clericos.

Secundum, tempore Concilij Lateranen
ſis, in quo reſtricta fuit facultas optandi, &
obtinens, prout ibi ſtatutum eſt, priuabatur
ſecundo, non tamen priuatio inducebatur
ipſo iure.d.cap.de multa.ubi materia, & ali-
bi ut infra.

Tertium fuit tempus d.c.de multa, vbi ſta
tutum fuit, quod ſi habens beneficium cura-
tum, vel dignitatem, reciperet ſecundum ſi-
mile, vacaret primum ipſo facto, & hoc tem
pore conſiderato ceſſat diſpoſitio Concilij
Lateranenſis, de qua in c.quia nonnulli.in fi.
de cleri.non reſiden.

Quartum fuit tempus a tempore Extra-
uagan.Execrabilis, Ioan. XXII. in qua fuit
prouiſum, quòd recipiens beneficium cura-
tum ſeu ſecundam dignitatem, vel perſona-
tum, niſi de facto incōtinenti poſt habitam
ſecundi pacificam poſſeſſionem dimittat pri
mum in preſentia publicarum perſonarum,
eſſet priuatus ipſo facto utroque, & ſic reti-
nens de facto efficeretur inteligibilis, vt in
ca. dudum.de elect. 2. Et qua quadripartita
temporum conſideratione elicitur clara re-
ſolutio propoſitæ cōcl.in hoc tertio dubio,
& hæc de facto.

De iure autem, glo.& Doct.in d.c. de mul
31 ta.concludunt, Quòd acceptatione † benefi
cij curati, & appræhenſione poſſeſſionis il-
lius, vel ſi per acceptantem ſtet quominus
ipſam appræhendat, uacet primum benefi-
cium ipſo iure, & hoc ea ratione ducti id ſen
tiunt, quia habens beneficium curatū ſi aliud
ſimiliter curatum recipiat, uidetur primum
habere pro derelicto, adeò quòd abſque pri
uatione poterit conferri. Quod uendicat ſi-
bi locum nedum in curatis, ſed etiam in di-
gnitatibus & perſonatibus, ſiue ſint cum cu
ra, ſiue non, & ſiue in eadem, ſiue in diuerſis
ſint eccleſijs, ut dicit suprad.gl. Pro cuius di-
cti clara & ampla cognitione, videas Caprā,
in ſuo Trac.Regu.90.quæ tota eſt in hac ma
teria, & incipit, Acceptatione beneficij, &
præſertim, nu.22.& ſucceſſiue, ubi ponit Re
gulam cum ſex ampliationibus, & 23.fallen.
cum ſuis ſublimitationibus, & declarationi-
bus, quas de induſtria omitto, ne ex folio fo-
lium ſimpliciter referendo impleam: & Me-
noch. in ſuo Tracta. de arbitr.iud.caſu.259.

Eo magis, cum ſucceſſerit Quintum tem-
pus, ſcilicet Concilij Tridentini, in quo om-
nis Canonū ambiguitas ſublata eſt, ut in Seſ
ſione 7.ſub Paulo.III.in anno.1547.in decre
to de reformat.cap.2.incip.Nemo quacun-
que etiam dignitate, & cap.4.incip.Quicun-
que de cætero plura curata. iunc. c. ſequen.
& clarius Seſſ.24.ſub Pio.IIII.in anno.1563.
in decr.de reformat.c.17.incip.cum eccleſia
32 ſticus ordo.vbi unum † tantum beneficium
ſeu dignitas cuiq; cōcedit, ut ibi clare patet.

Circa quartum, in quo quærebatur, quid
incumbat agenti poſſeſſorio recuperandæ
in beneficialibus, concluſiue dicas, quòd
33 agens † poſſeſſorio recuperandæ, in benefi-
cialibus tenetur nedum docere de antiquio-
ri, & priori poſſeſſione, ſed oportet ipſum
etiam iuſtificare titulum ſuum; quæ exceptio
ita agenti ualide obſtat, ut non docto de le-
gitima inſtitutione, & titulo, deneganda ve-
niat reſtitutio. iſta eſt doctrina Innocen.in c.
in literis.de reſtit.ſpoliat.in c.ex parte.co.ti.
& in c.conſtitutus.de filijs præsbit.quem ſe-
quitur Archid.in c.cum qui.de eo qui mit.in
poſſeſ.lib.ſex.conſentiunt Doct. in cle. 1. de
cau. poſſeſ.& propriet.Abb.in c. licet Hely.
de ſimon.Deci. conſi.61.incip.& pro tenui.
* & eſt communis opinio, teſte Alex. in l.natu
raliter.§.nihil commune.col.10.uer.8. fallit.
nume.25.ff.de acquiren.poſſeſ.& ibi Claud.
Aquenſ.nu.23.

34 Et licèt ſecundum aliquos, ſufficiat † pro-
bare antiquiorem poſſeſſionem, vt tradunt
Innoc.& Doct.in c.ſæpe.de reſt.ſpoliat. La-
pus alleg.51.inci. Lætatus ſum. & alibi in c.

cũ ad ſedem.car.pen.de reſtit.ſpoliat. Alex.
conſ.6.inci.circa proceſſum.uol.3.cum alijs
cumulatis per ſcr bentes in l.rem quę nobis.
ff.de acquir.poſſeſ.& difuſius per Deci.conſ.
57.incip.& pro tenui.col.1.& col. 2.in fine.
& col.3.nu.6.& conſ.252.incip. Agitur cau
ſa magni ponderis.col.2.& conſ.302.incip.
Et pro tenui.col.pe.nu. 22.ubi citat d.conſ.
Alex.6.& aliud eiuſdem Alex.conſi.117.in-
cip.viſo proceſſu in cauſa.lib.2.ubi plura cir
ca remedium can. reintegranda.3.q.1.

Tamen communis opinio,ut iam dictum
eſt,tenet prout in themate,& eam in decidẽ
do firmat Rota Rom.ſub tit.de reſtit. ſpol.in
nou.deciſ.2.quæ incipit. Fuit dubitatum. in
prin.iunc.addit.in uer.ceſſante ergo. & eod.
tit.deciſ.16.incip. Si A conferatur. & deciſ.
7.in nouiſ.ſub tit.de prob.quæ inci.ſi quis di
cat.in prin.cum concor.per me ibi in marg.
adnot.quod etiam tenet Butr.in c.literis.col,
11.in uerſi.ex ijs deciditur.de reſt.ſpoliat. &
Fely.in rubr.de exception. col.2.in fi. uerſi,
ſicut agens.Et iſtam opinionem, quòd ſcili-
35 cet † agens poſſeſſorio recuperandæ,in be-
neficialib.titulum teneatur iuſtificare, tenuit
Bellam.in ſuis recol. deciſ.17.incip.ſecundũ
eundem Dominum Petrum.& deci.49.inci.
Agens poſſeſſorio,ubi ad literam dicit.Agẽs
poſſeſſorio recuperandæ,in beneficialib. te-
netur colorare ſuam poſſeſſionem ex titulo.
36 Et huius concluſionis ratio eſt, nam † noto
rius defectus tituli petenti reſtitutionem be-
neficij legitimè obſtat,ut diffuſe tangit Abb.
in ſua diſput.incip.Titius clericus.quæ eſt q.
4.col.5.nu.7.uerſi.ſed dubium eſt.ubi atteſta
tur iſtam eſſe communem opinionem. & ha
betur diffuſe in d.addit.ceſſante ergo. & per
Fely.in c.ſi conſtiterit.col.2.nu.5. de accuſa.
poſt Abb.ibi,colum.2.uerſi.oppone contra
text.

Et agenti ut ſupra ita eſt neceſſaria tituli
probatio, vt non ſufficiat etiam quemcunq;
titulum probare,nam † titulus debet eſſe ca-
37 nonicus & legitimus, nam titulus infectus
etiam probatus non valet,nec prodeſt ei,vt
habetur in ca.niſi. de conceſ. præben.& per
Innocen.in c.ſignificaſti.de diuor.immo Bel
lam.in ſuis recol.deciſ.287.incip.item quod
allegans,dicit, quod allegans titulum infe-
ctum peius facit quàm ſi nihil pro titulo alle
garet,& alibi idem Bellam.deciſ.639.incip.
Allegans titulum.dicit,allegans titulum pen
ſionis, & agens reſtitutorio,non eſt audien-
dus propter titulum infectum. Et hoc adeo
verum eſſe dicit,quod ſi talis titulum allegãs
habeat ſententiam contra ſe in poſſeſſorio,
& non appellauit infra tempus, quia legiti-
me impeditus,non ideo reſtituẽdus eſt,quia
38 † de non iure,nec de intereſſe ſuo ſatis con-
ſtare videtur per titulum infectũ. Quod pro-
cedit etiam ſi ageretur remedio attentato rũ
ut concludit Rota Rom. d. deciſ.2.de reſtit.
ſpoliat.& d.deciſ.16.incip. ſi A conferatur,
& deciſ.2.eod.tit.in antiq. quæ incipit, nota
quod ubi.& deciſ.13.incip. nota quod ſi cõ
ſtat.& deciſ.24.incip.nota quod vbi agitur.
eo.tit.& Felyn.poſt glo.& alios Doctores in
d.c.ſi conſtiterit.col.2.num.5. & in c. ad pe-
titionem.num. 3. 6. & 7.de accuſat.vbi alle-
gando alias deciſiones concludit, agenti
39 † poſſeſſorio recuperandæ obſtare notoriũ
defectum proprietatis,& non iuris ſui.ſequi
tur Par.ſ.conſi.22.vol.4.

Et iſtam opinionem communem aſſerit,
& ſequitur Ioan.Bapt.Fer.conſi.388.incip.
Legatus Papæ.col.2.num.5.uerſi. Accedat
ad prædicta.uol.1.ubi allegat Gemini. Butr.
& Abb.in locis præcitatis.& adducit exem-
plum,quod dicti Doctores ponunt,quando
ſcilicet agenti poſſeſſorio obijcitur de reſer-
uatione cum decreto irritanti, ut not.glo.&
Doct.in c.ad decimas.de reſtit.ſpoliat.li.ſex.
40 nam † decretum inficit petitorium,& poſſeſ
ſorium,ut eſt tex.& ibi not.in c.ſi eo tempo-
re.de elect.in 6.& in c.1. & 2. ut lite penden.
eod.lib.& late tradit Rota Rom. deciſ. 16.in
non.quæ eſt 3.de reſtitut.ſpoliat.& incipit,ſi
contra agentem poſſeſſorio.& deciſ. 4.eod.
tit.quæ incipit,Fuit dubitatum vtrum deten-
41 tor,in quibus locis tenet, quod contra † de-
cretum non datur nec titulus,nec color poſ-
ſidendi,ut eadem Rota firmat eo.ti.in antiq.
deciſ.2.incip.nota quod ubi agitur poſſeſſo
rio.vbi habetur,quod ſi agẽti poſſeſſorio iu-
dicio in cauſa beneficiali,ſi apparet de noto
rio non iure agentis,denegatur reſtitutio,&
allegat iura,Doct. & eiuſdem Rotæ deciſio-
nes concordantes. Sed in beneficialibus
42 † debet colorari poſſeſſio, aliàs agens caret
omni iuris remedio, ſecundum Calderin. in
repet.cap.cum noſtris. quæſtio. ſecunda,de
conceſ præben.& Lap allegat.103.incip.vi-
ſa mihi ſemper dubia. colum. ſecunda,uerſi.
Calderinus autem.

Et

Et ſic ex præmiſſis remanet in hoc quar-
to quæſito firma concluſio propoſita, cuius
effectus(ultra prędicta)eſt etiam,nam in iſtis
beneficialibus propter periculũ animæ non
43 eſt facienda † reſtitutio ſpoliato,ſi agens nõ
docet titulum,& notorium eſt de ſua iniuſti-
tia,iux.not.per Doct.poſt glo. per illum tex.
in c.ad decimas.de reſtitut. ſpoliat. in ſex. &
Aegid.in terminis, deciſio.36.incip. contra
agentem.quem ſequitur Socin. ſen.late in l.
rem quæ nobis.ff.de acquiren.poſſeſ.in 9.q.
prin.Barto.num.19.uerſi. ſed circa prædicta
dubitatur.col.2.in fine. & col.3. & 4.& hoc
idem tradunt Doct.poſt Bal.in l.naturaliter.
§.nihil commune.ff.de acquiren. poſſeſ.ma-
xime Iaſ.num.47.allegando Bal.in l.ordina-
rij.C.de rei vendicat.col. ult. & Innocen. in
ca.conſtitutus.de filijs præsbit. ſequitur Pa-
riſi.& adducit rationem in d.conſi. 12.nu.7.
& 8.uideas ſi libet.

Reſtat modò pertractare quintum,& vlti-
mum dubium,in quo quærebatur,An bene-
44 ficiorum † inæqualitas ſit de per ſe ſufficiẽs
ad reſcindendam permutationem factam?
& in hoc dicas ſic.Beneficiorum inęqualitas
non eſt de per ſe ſufficiens ad reſcindendam
permutationem factam, licet propter talem
inæqualitatem ſit aliqualis præſumptio frau
dis,ſecundum Fede.de Senis in tract.permu-
tat.quæſtio.vlt. quæ incipit, Quadrageſimo
quæritur.ubi dicit ſe credere, & ſemper fuiſ-
ſe in hac opinione, quod ſicut inæqualitas
prouenit ratione reddituum, ſiue onerum
incumbentium uni beneficio, & non alteri,
licet aliqualis fraus præſumi poſſit,quia non
præſumitur quis uelle iactare ſuum, ca.ſuper
hoc.de renuntiat.non tamen permutatio re
ſcinditur,quia talis præſumpta fraus non eſt
ad hoc ſufficiens. & idem tenet Ioan.Andr.
poſt Ioan.Monac.in ca.unico. in fine.de rer.
permut.in ſex.ubi Ioan.Monac. in addit. re-
iecta contraria opinione, tenet iſtam, quod
ſcilicet teneat permutatio,per l.ſi quis dona-
tionis.ff.de contrahen. empt. nam cum em-
45 ptio † & venditio ſumpſerint originem a
permutatione,l.1.in princ. ff. de contrahen.
empt. ſicut ibi tenet venditio, ita teneat per-
mutatio.Hoc idem tenuit Calder. in conſ.4.
incip.duo Canonici Senenſes.ſub tit. de rer.
permutat.& ſequitur Gemini. in d. c. unico.
de rer.permut.ſuper gl.in uer. fraude.vbi ci-
tatis Io.And.& Feder.de Senis ubi ſupra,di-
cit ſe credere iſtud eſſe uerum , per text.in c.
quia ueriſimile. de præſumpt. ubi probatur
quod ualet talis permutatio , niſi de fraude
manifeſte probetur , & ex illo tex. Gemini.
ubi ſupra,in uerſ. ſed hæc non eſt ſufficiens,
concludit.Nam ibi dicitur, quòd non eſt ve-
riſimile , quod fiat permutatio pinguis cum
tenui,propter quod requirit ibi probationes
magis exactas contra iſtam præſumptionẽ.
ceſſante ergo iſta præſumptione patet ibi,
quod permutatio ualeat , licet ſit imparitas
beneficiorum,ut etiam concludit Abb.in d.
c.quia ueriſimile.in uerſi.Puto tamen. & Za-
bar.ibi.nu.2.& cum prędictis concordat Io.
de Imola,in c.ſuper hoc.de renunt.& in cle-
men.unica,de rer.permut.col.5.verſi. quid ſi
habẽs beneficium tenue.ex ea ratione, quia
46 † permutatio non ſumit initium a cõuentio-
ne uel facto partium , ſed ex officio ſuperio-
ris,ſequitur Pet.de Vbal.in Tract.permut.be
nef.q.11.Anchar.conſi.280.incip. Quæſtio
proponitur.& Fely.in d.c.quia ueriſimile, in
prin.nu.1.ubi dicit Imo. & Abb. ex illo tex.
inferre contra permutantes beneficium te-
nue cum pingui , ut talis permutatio præſu-
menda ſit fraudulenta,uel ſimoniaca, & ſub
dit rationem ex ipſis,cum non ſit ueriſimile,
quod ſine cauſa renunciet quis beneficium
pingue cum tenui.& pro concordan. ad illũ
tex.adducit c.ſuper hoc.de renunt.& not.in
ca.2.de renun.in ſex. putat tamen Dominus
Abb.dicit ipſe , quod hæc ſola præſumptio
non ſufficiat ad ſententiam proferendam,&
ipſe cum eo reſidet. quod & Decio placuit
in c.cum venerabilis.col.3.in prin.de excep.
& in conſ.210.incip.viſo puncto.per totum
conſ. in quo tractat materiam permutatio-
nis beneficiorum , & eius ualiditatis ratione
inæqualitatis,& in eod.col.2.nu.5. dicit iſtã
eſſe communem opinionem. & reſpõdet ijs
quæ in contrarium adduci poſſent,ut per eũ
ibi,ad quem remitto,quia communiter ha-
bet, & concluſio in ſe nõ habet difficultatẽ.

Ampliatur iſta cõcluſio procedere nedũ
in inæqualitate ratione redituum, ſeu onerũ,
ſed etiam in inæqualitate ratione ætatis per-
mutantium, puta ſi iuuenis permutat cum ſe
ne,ut dicit Gemin.in d.c.unico de rer. perm.
in ſex. uerſi. ſed quid ſi iuuenis permutat cũ
ſene.poſt Io.de Fantut.ibi,& Io.de Ligna.in
clemen.1.eo.tit.ex ca ratione, quæ & ſupra
47 deducta eſt, quia † permutatio ſumit robur

a ſuperiore,nõ a facto partium.c. quæſitum. eo.tit.authoritas enim ſuperioris purgat omne uitium, & tollit præſumptionem fraudis ſi qua aliàs eſſet.ff. de ijs qui not.infa. l.furti. §.qui iuſſu.& c.niſi.de præb.pro quib. faciũt late deducta per Oldr.conſ.324.incip. Factũ tale eſt.& dicta Capr.in tract.regul.tit.de permut.benef.reg.1.quæ eſt.88.n.119. poſt Io. Monac.ex Io.And.in c.uni.de ret.pmu.in 6.

Fallit tamen iſta concluſio, quãdo in per-
48 mutatione† cum præſumptione fraudis adeſſent alia adminicula,coniecturæ,& circumſtantiæ,ex quib. fraus præſumatur a iure, ut dicit Capra ubi ſup.nu.120.puta,ſi quis permutaret cum nepote: quia, ultra tenuitatem beneficij concurrit ſuſpicio ſanguinis,ſecundum Abb.in d.ca.quia uteriſimile. contra Io. de Lign.in c.1.de cler.non reſidem.

Reſtringitur autem iſta Fallentia, vt non procedat quando alia præſumptio excluderet iſtam;ut,quia ſecure morari non poterat in beneficio pingui,ut per Abb.in d. c. quia ueriſimile.quem ibidem ſequitur Fely. nu.1.
49 per reg. quod vna † præſumptio tollit aliã, glo.in l.Diuus.de in integ.reſt.in uer. æſtimatur.l.non ſolum.circa prin.de ritu nupt.c.accedẽs.de crim.falſi.c.tuã.& ibi gl. de ſpõſ.ad quã uideas quæ latiſſime congeſſi in meo conſ.crim.inci.in anno.1563.nũ. 64.& 67.

Et ſic ſtat concluſio in hoc ultimo dubio,
50 ꝙ beneficij inæqualitas ſola non † eſt apta ad reſcindẽdam permutationem, cõcurrẽte et aliquali fraudis præſumptione; pro qua, vltra ꝓmiſſa,facit not.dictũ Anch.conſ.279. inci.qđ proponitur in themate.ubi cõſuluit, quod ſi ſenex, & debilis vult permutare beneficium ſuum opulentum, ſed curatum, cũ beneficio tenui habente paruam curam, ꝙ permutatio tenet,& Epiſcopus licite põt ſuã authoritatem huic permutationi impartiri.

Demum quia hoc totum dependet a periculo præſumptionis fraudis, iõ breuitati ſtudens,& ne uidear aliorum dicta trãſcribere,
51 qñ beneficij † permutatio dicatur facta in fraudem,remitto ad Fel.in d.c. quia veriſimile.nu.2.ubi ad hanc materiam multa dicit,& ad alios Doct.ſupracit.& ad Rotã Biſign.de rer.permut.deciſ.2.inci.cum quædã pinguis eccleſia,nu.1.& deciſ.5.quæ eſt ultima.eo.ti. & incipit,an ſolã diſparitas.& ad Deci. præſertim in d.conſ.210.& vide omnino Socin. iun.conſ.1.nu.91.& 92.uol.4.Crauet. conſi. 82.nu.3.tomo 1.Barba.conſ.60.col. 1.& 2. uol.4.& Menoc.conſ.108.nu.23.lib.2.

QVAESTIO XL.

Horas canonicas beneficiatus dicere obligatus, an ab ipſis aliquo caſu excuſetur.

SVMMARIVM.

1 *Poſſidens beneficium eccleſiaſticum licet tenue tenetur horas canonicas priuatim dicere.*
2 *Vxor non debet dimittere virum qualiſcũque ſit, ex quo ſibi ſemel placuit.*
3 *Vir tenetur miniſtrare neceſſaria uxori, licet ſufficientẽ dotem non dederit.*
4 *Excommunicatus,ſuſpenſus,depoſitus,aut degradatus,nõ debet ſacra tangere.*
5 *Illatio non fit ex ſeparatis.*
6 *Exiſtens extra communionem fidelium,& extra gratiã vitam æternam promereri non poteſt.*
7 *Debitor excõmunicatus tenetur ſatisfacere creditori ſuo.*
8 *Excommunicatus licet iniuſte,non percipit fructus nec diſtributiones quotidianas tamen tenetur horas occulte dicere ratione beneficij.*
9 *Beneficium obligat beneficiatum ad dicendum horas. Amplia ut num. 11.*
10 *Reditus quare a laicis dati ſint clericis.*
12 *Penſionem habens tenetur horas canonicas dicere ſicut quiuis alius beneficiatus.*
13 *Clericus non dicens officium tenetur ad fructuum reſtitutionem.& 15.*
14 *Beneficium habens ſine fructibus dicitur ex iuris interpretatione non habere beneficium.*
16 *Datum propter cauſam,cauſa non ſequuta repetitur.*
17 *Obligatio dicendi horas,an,& quibus caſibus relaxetur.*

QVAERO Quadrageſimo, An beneficium eccleſiaſticum pingue vel tenue poſſidens teneatur horas canonicas priuatim ſaltem dicere? in qua quæſtione procedã per concluſionem, ampliationes,& declarationes. Sit igitur cõcluſio, quod beneficium
1 † eccleſiaſticum licet tenue poſſidẽs tenetur horas canonicas priuatim dicere.iſta eſt cõis Doct.opinio cum gloſ.ff.in c.1.de celebr.miſſar.& in c.clericus uero.91.diſt.& ibi Doct. in quã ſiſa fuerunt,Car.in clem.1.de celebr. miſſar.Alber.de Ferrar.in tract. de horis Canonic.q.8.Incip.Quæro,quid ſi Clericus.gl. in pragm.ſanct.tit.qual.hor.Canon.ſint dicen.in uer.teneantur. Martin.ab Azpilcueta in c.quando.de conſecr.diſt.1.not.7.nu.27. Et hanc eſſe cõem opinionẽ teſtatur Cottar.

lib.

lib.3. uariar. reſol.cap.13. ſub nu.8. uerſic.& licet beneficium eccleſiaſticum, & fuit opinio Hoſtien.in Sum. de conſecrat.eccleſ.uel altar. in §. & a quibus. & idem ſentit in ſua Sum.Goffre.eod. titulo depingui nullum eſt dubium, quęſtio eſt in tenui, in quo, ut in the mate, poſſidens non excuſatur: imputetur enim ſibi, quia permiſit ſe ad tenue beneficium promoueri, clara eſt enim glo.in c.fi. de offi. Vica. quod beneficia eccleſiarũ propter diuina officia cõſtituta ſunt. immo text. in c.fi. de reſcr.in ſexto, qui dicit, ſi officium, propter quod beneficium eccleſiaſticum datur, omittitur, illud tamen recitari deberet, refert Hier.de Monte, q.10.num.33.

Facit ad hoc, argumentum a ſimili in cap. horrendus.32. quæſtion. 5. ubi Gratian.ex
2 Ambroſ.notat, quod uxor † non debet dimittere virum, qualiſcunque ſit, ex quo ſibi ſemel placuit. ſic etiam, licet tenue beneficiũ ſit, ex quo illud acceptauit, ad horas tenetur, & not.optime per glo.in d.c.clericus. ſeu clericis uictum.91.diſt. & ratio, ſecundũ Doct.
3 ibi, eſt, quia ſicut uir † tenetur miniſtrare neceſſaria uxori, quæ tamen aliàs debitum reddere non poteſt, uel ſufficientem dotem nõ dedit, unde uir poſſet onera matrimonij ſupportare, vt in c.propoſuiſti.32.q.7. ita & clericus, quamuis a ſponſa ſua ſpirituali, id eſt eccleſia, debitum ſuſtentationis neceſſariorũ non percipiat, eam tamen officiare tenetur, & demum in diuinis, & temporalibus ei miniſtrare neceſſaria, & eius onera ſupportare, & cum B.Paulo Apoſt. dicere, ſcio ſatiari, & eſurire, & abundare, & omnia poſſum in eo, qui me confortat, ut ſcribitur ad Philippẽ.c.4.& habetur in cap. quod dicit, 61.diſtin.& alibi inquit idem Apoſt. ea quæ mihi opus erant, miniſtrauerunt manus iſtę, ut habetur in c.1.21.q.1.in glo. & originaliter ſumptũ eſt ex c.20. Actu.Apoſtol.& ſunt tex.in cap. clericus.1.& 2.91.diſtin.iunc.c.fin.

Ampliatur concluſio iſta procedere etiã in beneficiato ſuſpẽſo vel excommunicato, ut etiam ille teneatur horas Canonicas di-
4 cere, nã licet aliàs habeatur, Quod † excõmunicatus, ſuſpenſus, depoſitus, aut degradatus non debet ſacra tangere, per no.in c.ad eius uerò cõcubitũ.diſ.5.& licet etiam in Pſalmo 49. qui incipit, Deus Deorum, dicatur, peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras iuſtitias meas per os tuum, quod eſt regiſtratũ in c.porrò.3.q.7.circa finem, & ſic non poſſit prædicta facere, nec intrare eccleſiã, præſertim tempore celebrationis diuinorum, non tamen excuſatur ab officio, quia non ſequitur, Excommunicatus non debet intrare Eccleſiam, ergo non tenetur horas legere, arg.c.cum dilectus.de offi. ordin. l. Papinia-
5 nus exuli.ff.de minor. ubi ex ſeparatis † non infertur. quod ſeruit ad tollẽdum obiectum qui fieri poſſet de d.c. ad eius uero cõcubitũ. Quo autem ad illud dictum Pſal.49. diſtinguas ſic; Aut enim quæritur an fruſtra tales legant & eccleſiam ingrediantur quo ad meritum uitæ æternæ; Aut quo ad aliud, ut puta quo ad legendum uel docendum ratione oneris ſibi iniuncti, & ſimilia tẽporalia exercendum; Primo caſu fruſtra faciũt quicquid
6 agunt: ratio, quia cum † tales ſint extra communionem fidelium, & extra gratiam, vitam æternam promereri non poſſunt, ca. ſi quis contriſtatus.90.diſtin.cum ibi not. Secundo caſu, de quo habetur per Doctor.in c.quod quidam.de poenit. & remiſ. non fruſtra faciunt quod agunt, nec fruſtra legunt, quia perſoluunt debitum ad quod obligantur, pro eo quia legendo horas liberãtur ab obligatione qua tenentur adſtricti, ita quod incurrunt nouum peccatum propter ipſarum omiſſionem, cum ex præcepto ad hoc teneãtur, nec propter excommunicationem ab hoc debito abſoluuntur, ſicut in ſimili dici-
7 mus de debitore excommunicato, † qui tamen creditori ſuo ſatisfacere tenetur, non obſtante excommunicatione, immo & conueniri poteſt, c. ſi uerè.de ſenten. excom.& c.excommunicamus.de hæret. facit c.intelleximus.de judici. nam clericus ratione ordinis uel beneficij dicitur debitor ipſi creatori, qui eſt creditor.

Ampliatur etiam hoc dictum procedere in excommunicato iniuſte, qui non po-
8 teſt percipere, † nec percipit fructus ſui beneficij, nec diſtributiones quotidianas: tamen & iſte tenetur horas Canonicas priuatim, & occulte dicere, ratione beneficij in ſua perſona reſidentis, glo.in c. præsbyterũ. 28.diſt.& ibi Doct.Card.in clem.1.oppoſ. 6.de regular. Gig. de penſi. quæſtio.64. Dec. in c.intelleximus.num.5. de iudici. Abb.& Doct.in c.2.de cler.excommu.miniſtr. Ioan. de Lign.in clem.dignum.quæſt.3.de celebr. miſſar, Albert. de Ferrar. in tractat. de hor.

Canon.quæſt.12.& 13.Neceum excuſat, q
nó percipiat redditus beneficij, cum id eius
culpa contigerit, & per eccleſiam minime
ſteterit quin ipſi redditus eidem clerico be-
neficium obtinenti darentur, ut poſt Pet.de
Palu.notat Couaru.lib.3.uariar.reſol.c.13.
ſub num.8.§.duodecimo.circa med.uer.nec
enim excuſat,

Et cum hac opinione, quod beneficium
9 †.obliget beneficiatum ad dicendum horas,
tranſit Clauaſ.in Sum. in uer. hora Canoni-
ca.nu.3.uerſ.primum genus eſt illorum, qui
ſunt beneficiati.per cap.fina,92.diſt.& ratio
10 eſt,quia ad hoc, a laicis † dati ſunt redditus
clericis, ut ipſi in officio uices laicorum ſup
pleant, & ob id beneficiati tenentur ad ho-
ras non ſolum ex ſtatuto, ſed etiam ex obli-
gatione iuſtitiæ, quam opinionem tenet ét
Silueſter in Summa,uer.Hora.num.3.ubi ex
authoritate S.Thomæ in quod lib.6.& in 4.
ſenten.diſtin.15.concludit, quod beneficia-
tus tenetur ad horas.& ex Panorm.in c.1.de
celebrat.miſſar.& Card.in d.clem.1.eod.tit.
dicit,omnes Doctores ita tenere, ubi ponit
11 rationes, & ampliat, etiam †. ſi beneficium
ſit ita exiguum ut inde non percipiat neceſſa
ria:item etiam in beneficiato exiſtente in mi
noribus,item ſimiliter licet non exiſtat in ſa
cris,ut ibi per eum.& ſequitur Sum.Armi.in
eo.uer.§.1.ubi idem concludit ex mente.S.
Thomæ,quæſt.5.ubi ſupra.& ſequendo Sil-
ueſ.licet ipſum non citet, ampliat quod be-
neficiatus teneatur etiam dicere officiũ mor
tuorum, ubi ſup. §.3.ex S.Thoma d.quodl.
6.quæſtio.5.num.2.& quodl.2. quæſtio.7.
art.1.

Ampliatur ulterius cõcluſio, ut procedat
etiam in habente penſiones, nam etiam is
12 † tenetur dicere horas Canonicas ſicut qui-
libet beneficiatus.Ratio eſt,quia ad officium
tenetur aliquis duplici de cauſa, vel propter
ordinem,uel propter redditum eccleſiaſti-
corum perceptionem, ut not.Abb.in d.c.1.
de celebrat.miſſar.Cardi.in clem.2. de deci.
facit c.cum ſecundum.de præben. & ideo,
13 ut infra latius dicam,quando † clericus non
dicit officium tenetur ad reſtitutionem fru-
ctuum.c.ſi canonici.§.ſcituri.vbi Domini.de
offi.ordin.in ſex. habens autem penſionem
dicitur habere fructus.ergo ad horas dicen-
das tenetur,licet Abb. in d. c. 1. de celebrat.
miſ.videatur dicere aliquem adſtringi ad di
cendum officium ratione beneficij, non ra-
tione fructuum,quia qui percipit fructus ec-
cleſiæ ex canonico titulo penſionis,intelligi
14 tur habere beneficium, ſicut quando † quis
habet beneficium,& alius habet fructus, ex
iuris interpretatione dicitur non habere be-
neficium,c.ſi tibi conceſſo. de præb. in ſex,

Effectus autem qui ſequitur ex præmiſſis
eſt,quia,ut ſupra proxime dixi, beneficiatus
15 † non dicens officium tenetur reſtituere fru
ctus quos interim percipit ex beneficio, ut
dicit Calder.in c.1.de celebrat.miſ.& in cap.
cum tu.de uſur.uerſ. circa diuinum officium.
idem tenet Bal.in l.1.in 1.not. per illum tex.
C.de ijs quib. ut indign.ubi dicit quod tan-
quam indigni tenentur reſtituere fructus, &
Anchar.conſi.228.incip.Primò inquirendũ
eſt.& eſt tex. in c.cum ex eo, de elect. in ſex,
Gemini.in c.fina. in fine. ubi tex. de reſcrip.
in ſex.Iaſ.in l.pen.C.de teſtam.mili.ratio eſt,
ut iam dixi, quia propter officium datur be-
neficium.cap.diuerſis.de cleri.coniug. vnde
16 cum † datur aliquid propter cauſam, cauſa
non ſequuta repetitur,vt toto titu.ff. & C.de
condic.cau.da.cau.non ſequ. Et licet Card.
ubi ſup.teneat contrarium, & Panorm.dicat
quod dicta opinio eſt nimis rigoroſa,tamen
Clauaſ. in ſum. loco iam citato,nu.11.dicit,
ſed ego credo quod licet ſit rigida, tamẽ eſt
vera,& ideo ſequenda,& ſubdit,quod reſpõ
ſio Panorm.ad motiua Calder. non eſt vali-
da:quia licet dentur redditus,ut dicit text.in
c.Diaconi ſunt.93.diſtin.& c.2.de præben.
non quidem tamen dantur ſimpliciter, ſed
ut beneficiatus uiuat ſecundum cultum Dei,
iux.illud Pſal.ſepties in die laudem dixi tibi,
ut in clem.1.de celebrat.miſ.& not. in clem.
1.in uer.oratores.de reliq. & uener.ſanct. &
pro hoc facit d.c.clericus victum.91.diſt.ar-
guendo a maiori, ut ibi patet in tex. tam in
primo quàm in ſecundo dicto.& hoc etiam
tenet Laudu. quem ipſe citat, in clericis qui
non implent officia ſua, ſed uoluptatibus va-
cant,quod tenetur fructus reſtituere in utro-
que foro, licèt in utroque retineant, Deum
habent ultorem:non enim eſſet ferẽdus, qui
vult de Chriſti patrimonio viuere,& onus di
cendi officium non ſubire, l.unica.§.2.C.de
caduc.tol.& hęc opinio eſt a bonis defendẽ
da, ne per indirectum aperiatur uia ad dan-
dum redditus eccleſiaſticos ijs qui non lau-
dant Dominũ.Pro qua vide Colum.de eccl.

red,

red.origi.par.3.capit.33.numero 8.9.10.

Non tamen ita rigoroſe ſentiendum eſt in hac materia, quin aliquando iſta obligatio officium,& horas dicendi relaxetur: multi enim ſunt caſus,& cauſæ quæ ab officio di
17 cendo excuſant, vt puta infirmitas,† quæ directe uel indirecte damnum afferret infirmo ſi officium diceret, ſecundum Innoce.& Hoſtien.in ca.1.de celebrat.miſſ. quod intelligi debet de damno notabili, quod talis infirmitas afferre poſſet, non ſolum officium dicendo tempore debito, ſed etiam tardius, uel tẽpeſtiuius tam de nocte quàm de die, & etiã cum alijs, dato quod eam timeret,& non aliter, ut dixit Martin. ab Azplicueta in cap.ſi quando.de conſecrat.diſt.1.not.11.num.1. & in ſuo Manua.confeſ.tit.de pec. cler. quo ad ordin.c.25.num.100.& ſucceſſiue, ubi ex mente Canoniſt. & Theolog. ponit quinq; cauſas, ex quibus quis ab horis dicendis excuſatur, qui vult ſcire legat,& inueniet, paſſim enim habetur,

QVAESTIO XLI.

Materia patet in principio Quæſtionis.

SVMMARIVM.

1 *Iurans præſumitur habere animum ſeruandi iuramentum.*
2 *Iuramentum eſt de præcepto.*
3 *Præſumptiones quando ſunt pro reo, actor cauſa cadit, niſi quod intendit firmet.*
4 *Præſumptio transfert onus probandi in aduerſarium.*
5 *Iuratus tenetur ex vi iuramenti ſatisfacere; etiam non interpellatus.*
6 *Iuramentum debitoris conſtituit eum in mala fide, licet non interpelletur a creditore.*
7 *Iurare quando quis non cogatur.*
8 *Iuramento alicuius ſtatur in ijs quæ dependent ab eius animo.*
9 *Iuramentum iudiciale uel neceſſarium poteſt recuſari quando timeretur de periculo.*
10 *Bonus quilibet præſumitur niſi de contrario euidenter conſtet.*
11 *Salutis æternæ quilibet præſumitur eſſe memor.*
12 *Criminalis intentio non uenit iuramento terminanda.*
13 *Turpitudinem ſuam detegere nemo cogitur.*
14 *Iudex non debet deferre iuramentum ei quem poteſt præſumere eſſe abiuraturum.*
15 *Deierandi materia danda non eſt.*
16 *Lex ſemper præſumit quod quis uelit ſeruare iurata.*
17 *Homicidam uincit qui prouocat ad iurandum eum quem ſcit falſum iuraturum.*
18 *Pax non dicitur rumpi per offenſionem factam ex no cauſa.* 19
20 *Præſumptio excluſiua delicti attenditur, non incluſiua.*

QVAERO quadrageſimo primo, fuit facta pax inter nõnullos de Monte Monachi, & alijs adiacentibus terris in Picentib. & in inſtrumento pacis iurauerunt partes, quod teneantur adinuicẽ reuelare, ſi fiat aliquis tractatus, vel aliqua machinatio contra uniuerſos vel ſingulos: modo occiſus fuit unus bannitus ex una partium, & ipſa pars petit iuramentum ab altera parte, an ſciat aliquid de præmeditato tractatu occidendi dictum bannitum, quæſitum fuit a me, dum præeſſem terræ Amandulæ, an ipſa pars teneatur iurare?& pro temporis anguſtia, breuitati ſtudens dixi quod non, ex infraſcriptis.

Clarum eſt,& apud Doct. receptũ, quòd
1 iurans † præſumitur habere animum obſeruandi iuramentum, ſecũdum Alex.in l.poſtliminij.§.1.ff.de captiu.& adeo eſt vrgens pro iurante iſta præſumptio, vt ad cogitandum, ꝙ quis contrauenerit iuramento, neceſſe ſit probare ipſum iurantem contraueniſſe, uel contraueniendi animum habuiſſe, ſecundũ Bar.in d.l.poſtliminij.§.fina. Cum ergo iſti a quibus nunc petitur iuramentum pręſumantur habere animum ipſum ſeruandi, niſi pars petens contrarium probet, non poſſunt nec debent cogi ad iuramentũ præſtãdum, quia
2 iuramentum † eſt de præcepto: cadit enim ſub præcepto ſecundo Decalogi, Exo.20.& nullo modo frangendum eſt, ſecundum Specul.de inſtrum.edit.§.12.uerſi.quid ſi quis iurauit.& præſumitur quod ſi iſti ſciuiſſent vel audiuiſſent tractari mortem illius banniti, ꝙ uoluiſſent ſeruare iuramẽtum,& reuelaſſent: ſed cum non reuelauerint, præſumptio eſt, quod non ſciuerint,& ſic non tenentur. Habemus enim, quod quãdo ſunt præſumptio-
3 nes † pro reo, actor cauſa cadit, niſi quod intendit firmet.gl.in l.fi.in prin. ff. de eo quod met.cau.c.quia veriſimile.de præſump. Roman.ſing.197.Alciat.conſi.624.not.in l.qui accuſare.C. de eden. Pariſ. conſi. 96.num.9. lib.1.Socin.iun.conſi.22.num.11.li.1.Crau. conſi.244.nu.4.par.1.Gram.conſi.crim.25. num.1.Menoch.conſi.74.num.14.par.1.& alij quamplures, qui in hãc ſententiam ad-
4 duci poſſent. Præſumptio † enim onus probandi

bandi In aduerſarium transfert. l. ſiue poſſi-
deris.C.de probat.& ibi Bald. in princ. in 2.
not.& in 3.col.uerſi.ſed quæro,Specu.tit.de
probat.§.1.uerſi.ſecundo, ubi plene. & §. 3.
uerſi.quinto per præſumptionem.c. 1. ut ec-
cleſ.benefi.

Vlterius iuramentum interpellat pro ho-
mine,ita vt iuratus teneatur ex vi iuramenti
5 ſatisfacere † etiam non interpellatus, vt di-
cunt,Specul.in tit.de aduoc.Ant. de Butr. in
c.breui,de iureiur.Cæpo.ſing. 128. relatus a
Firm.in reper.in uer.iuramenti effectus,verſ.
10.ſi ergo iſti ſciuiſſent,abſque dubio,ſtante
promiſſione ſatisfeciſſent, nec expectaſſent
talem fruſtratoriam partis aduerſæ interpel
lationem,cum ipſum iuramentū habeat uim
cōtinuæ interpellationis.Ioan.And.& Ab.
in d.c.breui.nume.5.Iaſ.in l.quod te. nu.21.
& 24.ſi cer.pet.& ibi Deci.num.11.ubi dicit
* ita communiter Doct.tenere.& Clau.Aquē.
in l.non ſolum.§.morte.col.16.de noui ope.
nunt.Bauer. de uir.iur.priuil. 7. Rip.in l. 4.§.
Cato.num.59.& in l. ſi inſulam. num. 91.de
uerb.oblig.Gozad.conſi.57.num.11. Crau.
conſi.57.num.2.Affi.deciſ.147.num.5.non
ſciuerunt,ergo non reuelarunt, nec ad hoc
adſtringi poſſunt,& ſi ſciuiſſent, certe ipſi ex
ſe moti fuiſſent ad manifeſtandum, ad hoc
enim iuramento adſtricti tenebātur, nec per-
miſiſſent ſe in mala fide conſtitui: nam in-
quit Abb.in c.fi.de præſcr. quod iuramentū
6 † debitoris conſtituit eum in mala fide, licet
non interpelletur a creditore, vt ſic nunquā
præſcribat, cum conſtituatur in dolo ex iu-
ramento,& allegat Hoſtien.in Sum. eo.tit.§.
quæ res.refert Firm.ubi ſupra,verſi. iuramen
tum debitoris.

Addito etiam quòd iſta materia iuramēti
eſt periculoſa: at quando cōſideratur, quòd
ex tali delatione iuramenti poſſet quodlibet
minimum periculum oriri, & quælibet mini
7 ma occaſio peccati, quis † non cogitur iura-
re,ſecundum Innocen. in c. venerab.lem.de
elect.& Caſtren.conſi.63.1.lib. nā ſi iſtis de-
feratur iuramentum,& ſcientes iurent ſe ne-
ſcire,dicunt mendacium, & efficiuntur per-
iuri,vt habetī in 3.ſent. diſt. 39. & ibi S.Tho.
art.4.& incidunt in mortale peccatum, vt di
cit S.Thom.2,2,q.98.artic.3. contrariantur
enim diuino præcepto,Leuit.19.ubi dicitur,
non periurabis in nomine meo.& Matt.c.5,
ſi iurent ſe ſciuiſſe,incidunt in pœnam.ergo,
quatenus etiam ſcirent, quod ex præmiſſis
non conceditur, pro vitandis omnib. ſupra-
dictis non eſt illis deferendum iuramentum,
quia potius eſſet vinculū iniquitatis. Scimus
8 enim, quod licet in ijs quæ dependent † ab
animo alicuius ſtandum ſit eius iuramento,
ut dicit gloſ. in §.aliæ.Inſtit.de action.tamen
hoc non admittitur vbi daretur occaſio de-
linquendi.l. conuenire. ff. de pact. dotal. l. ſi
vnus.§.illud.ff.de pact.Iaſ.in l.cunctos popu-
los.C.de ſum.Trin.col.12.uerſ.Limita quod
etiam.niſi quatenus,ut ſupra dictum eſt, pars
aduerſa probet ipſos ſciuiſſe, & cum occiſo-
re conſilium habuiſſe.quibus additur Bar.in
l.aliàs,& in l.manifeſtæ turpitudinis.ff. de iu
9 reiurando.dū aſſerit † iuramentum iudiciale
vel neceſſarium poſſe recuſari quando tene-
retur de periculo.quod autem in tali iuramē
to,ſi deferatur,periculum non unum,ſed plu
ra eſſe poſsēt,ex ſupradictis cōſtat:ergo,licet
eſſet neceſſarium, quod ex ſupradictis nega-
10 tur,poteſt recuſari.quilibet enim † præſumi
tur bonus, niſi de contrario euidenter con-
ſtet,c.fi.ubi not.de ſcruti. in ordi.facien.c.fi.
& ibi Docto.de præſumpt.iſta enim eſt præ-
ſumptio naturæ.glo.in l.fi.ff. quòd met. cau.
Alciat.in Tracta. de præſumpt. reg. 3. præ-
ſumpt.2. in prin. Pro quo etiam facit illud,
11 quod † quilibet præſumitur eſſe memor ſa-
lutis æternæ,ut in Specul.de except. & repli
cat.§.2.uerſi.quid ſi probetur, & in titulo de
teſt.§.1.uerſ.item oppo.hāc ſine dubio amit
terent,ſi ſcientes eſſent,& non manifeſtarēt:
violarent enim iuramentum adhibitum in-
ſtrumento pacis,& ſic peccarent,ut ſupra di
xi,num.7.quo caſu ſalutem amitterent,& in
hoc non eſt laborandum, non manifeſtant.
ergo neſciuerunt,nec cogi poſſunt,ut ſupra.

Accedat,quod iſta intentatio eſt crimina
lis, & ex conſequenti non venit iuramento
12 † terminanda.l.fin.C.de probat.l.dolum. C.
de dolo.l.metum.C.quod met.cau.Bar. in l.
maritus.ff.de quæſtio. tradit Marſi. in l.mari-
tus.col.3.in fi.ff.de quæſt. in pract.crimin.§.
poſtquam.num.5.& §.expedita.num. 74. li-
cet cum tali iuramento quis ſe purget a ſuſpi
tione hominis aut iuris,ſecundum Angel.in
conſi.172.tale enim iuramentum non defer
tur reo, niſi actore excluſo a probationibus
Caſtren.in l.3.ff.de iureiur. not. in l.præſcn-
te.§.ſicubi.C.de ijs,qui ad eccleſ.confug.ſed
iſta pars petens tale iuramentum nō eſt ex-

cluſa

cluſa a probando quod intendit, ergo parti
impetitæ non eſt deferendum iuramentum.
13 Facit etiam, quia † nemo cogitur detege-
re turpitudinem ſuam. l. cum profitearis.C.
de reuocan.donat.vbi Doct. Socin. ſen.cōſ.
264.col.3.uerſ.circa quartum. uol. 2.cū alijs
qui in hanc ſententiam adduci poſſent. ſed
iſti eam manifeſtarēt, ſi, quod negatur, dice-
rent ſe ſciuiſſe, igitur talis iuramenti delatio
eſt inanis, & non petenda. Aut enim iſti ne-
ſciuerunt, nec conſenſerunt, ut verum eſt, &
tunc vana eſt delatio iuramenti, ſtante iura-
mento pręſtito in pace incunda, quod ſerua
re voluiſſe pręſumendum eſt, vt iam dixi: aut
ſciuerunt uel conſenſerunt, quod negatur,
& tunc minus eſt deferendum, quia nulli du-
bium quod potius peierarent, quam rem de
14 tegere vellent, & vbi iudex † poteſt præſu-
mere, quod iuraturus abiuraturus ſit, non de
bet ei deferre iuramentum. c. clericos. de co
hab.cler.& mulier.ubi habetur, quod nō eſt
deferendum iuramentum ei cōtra quem eſt
præſumptio quod abiuret. per quem tex. di-
xit Specul.in ti.de iuram.calum.§. nunc dica
mus in princ. quod iuramentum calumniæ
de non petendis dilatorijs frustratorijs de-
bet omitti, quoniam rarò eſſet quod litigan-
tes non eſſent periuri, ſequuntur, Abb. in c.ſ.
in 4.col.uerſ. quæro nunquid in cauſa crimi-
nali.nu.12.de iuramen.calum.& Felyn.in c.
1.circa prin. de offi. ordin. Pro quibus facit
tex.in l.ambiguitates.C.de ind. uidua. tolle.
per quem tex. dixit ibi Bal. quod non debet
15 dari materia † deierandi, nec debet deferri
iuramentum ei quem eſt veriſimile deierare,
& vide ibi Iaſ.col.fina.verſi.ſecundo nota.&
alibi idem Iaſ.in l.j.col.fina.verſ.quinto limi
ta.ff.qui ſatiſd.cog.Marſil.in l.quæſtionis ha
bendæ.num.33.ff.de quęſt.Oſaſ.deciſ.66.nu
mero 5. Et cui dubium, quod iſta pars a qua
petitur iuramentum non ſit potius iuratura
falſum, quam (præſuppoſita ſcientia) ſe ipſam
detegendo incurrere velle periculum pœna
rum in pace compræhenſarum, & ideo non
eſt ei deferendum iuramentum.

Et finaliter cōcludo, quod cum ſemel iſti
iurauerint, eſt præſumendum quod nunquā
velint contrauenire iuramēto, quia lex ſem-
16 per præſumit † quod quis uelit ſeruare iu-
rata, ut eſt tex. rotundus qui ponit falcem ad
radicem, in c. ad audientiam. de præſcrip. in
verſi. cum iuratus ſit officium ſuum fideliter
exequi, quem breuitatis cauſa aliter non in-
duco. cui adſtipulatur glo. ibi, in ver. cum iu-
ratus, quæ dicit, ſic ergo præſumitur pro ali-
quo ratione iuramenti. 1.q.7.c.ſancimus. &
c.illud.de præſumpt. item ratione honeſta-
tis ſuæ.c.cum dilectus.de fi.inſtrum.

Immo plus dico, quod iſta pars petens iu
ramentum deterior eſt homicida, uti dicunt
tex. in c.ille qui hominem. 22. q. 5. & in ca.
17 ſeq. ubi dicit text. quòd ille † qui hominem
prouocat ad iurandum, & ſcit eum falſum
iuraturum, uincit homicidam, ex ea ratione,
quia homicida corpus tantum occidit, ille
autem, & ſuam & iurātis animam, quod plus
eſt, pro quibus uide Felyn. in c. Apoſtolicæ.
col.2.uerſi.& prædictis. de except. & Hipp.
de Marſil. in ſua pract. §. poſtquam. ſub nu. 4.
uerſi. & pro hac parte.

Et ideo niſi pars aduerſa quærat occaſio-
nem rumpendi pacem, quod non credo, nō
petat tale iuramentum non iuridicum, ſed te
neat illos a quibus petit, pro amicis, & qui
monuiſſent ſi ſciuiſſent, vel non cōſenſiſſent,
eò magis, cum (vt audio) occiſor reperiatur,
& omnes etiam amici occiſi ſciant cauſam
qua occiſor motus fuerit ad occidendum,
& publice profeſſus fuerit ſe expleturū, q̄ ex-
pleuit. Quod præſuppoſitum excluderet óm
nino talem exactionem iuramenti, nam ſup-
poneret pacem ruptam ex noua cauſa, quo
caſu ceſſaret dubium. Nam clarum eſt, & om-
nes in hoc conſentiunt, quod pace inter ali-
18 quos facta cum promiſſione de ſe inuicem
non offendendo, ſi aliquis poſtea ex noua
cauſa offenditur, non habet locum pœna cō
uentionalis pacis ruptæ, ex ſententia Bar. in
l. aut facta. §. cauſa. ff. de pœn. & in l. ſi de cer
ta. C. de tranſact. voluit Bald. in c. 1. col. 3. de
pace tenen. ubi ad hoc citat Hoſtien. & Ioā.
And. in c. ſi. de iniur. Idem tenent Anton. de
But. & Ioan. de Imo. in ca. cum inter P. Gau-
fredi. de renunt. Caſtren. in l. qui ſeruum. ff.
de uer. oblig. Roman. in l. ſemel mora. ff. ſol.
matrim. alibi Bar. in l. quid ergo. §. ſi heres. ff.
de leg. 1. Bal. in l. Gracchus. C. de adulte. Bar.
Bal. & alij in l. 2. C. quan. lic. ſe ſine iud. uind.
Bal. alibi in l. paciſci. ff. de pact. & in l. petens.
C. eo. Ioan. And. in addit. Spe. in tit. de treug.
& pace. Ang. & Imo. in l. ſi ex legati cauſa.
ff. de uerb. obliga. Marſi. in Repet. Rubr. de fi-
deiuſ. q. 19. & in l. 1. §. fina. col. 7. 8. & 9. ff. de
quæſt. quod etiam conſulendo approbaue-
runt.

runt, Alex. conſ. 462. incip. viſo themate. col. 2. & conſi. 19. incip. viſo proceſſu. col. 1. vol. 1. Roman. conſi. 255. incipien. Præmiſſum laudum. circa fin. & conſi. 183. incip. in caſu propoſito. in prin. Marſil. late conſ. 76. inci. Lecto & diligenter inſpecto. num. 30. conſi. 119. incip. ſtante pace. nume. 1. & conſ. 122. incip. in præſenti cauſa. num. 18. Corne. conſilio 42. lit. B. uol. 2. Pariſ. conſi. 265. num. 26. lib. 4. Rom. alibi, conſ. 258. Caba. ad conſtit. Aegid. lib. 4. capi. 77. glo. 2. nu. 2. Socin. iun. conſ. 103. uol. 3. ad quem omnino recurras. eueniente caſu pacis ruptæ. ergo ceſſat dubium. Quod autem præſumendum ſit in hoc caſu, pacem ruptam fuiſſe non ex cauſa antiqua, ſed ex noua, innuūt illa verba ſupra præſuppoſita, & illud, quod amici occiſi ſciant cauſam qua occidens motus ſit ad occidendum, quod arguit nouum animi motum, & ſic nouam cauſam. vnde ſuccedit illud quod dicit Bal. in l. ſi prædium. col. pen. C. de ædili.
19 action. quod ſi facta † pace inter me & te, ſuperueniat mihi iuſta cauſa offendendi te, vt quia poſt pacem me offendiſti, poſſum offendere te, nec dicor rumpere pacem, arg. l. cum proponas. C. de pact. refert & ſequitur Marſil. in pract. crim. §. aggredior, nu. 86. Et facit ad hoc conualidandū, Quia quando extant præſumptiones incluſiuæ, & ex-
20 cluſiuæ delicti, † attendimus excluſiuas, non autem incluſiuas. l. merito. ff. pro ſocio. l. 1. C. ad leg. Corn. de ſicar. l. 2. C. de petit. hæred. iunc. gloſ. Roman. conſ. 68. incip. viſis mihi propoſitis. col. fi. ſub num. 8. verſ. cum enim duæ ſint. & ibi Mand. iuni. in adnot. in lit. D. ſuper ver. Attendimus. Gram. conſ. 7. incip. Belluſ. in fi. conſ. 59. in cauſa Maſij. num. 9. voto. 10. incip. cœleſtis curiæ. num. 30. deciſ. 18. in cauſa Magnifica. nu. 5. & alij quàmplures, qui in hãc ſententiam adduci poſſent. Sed hic extat præſumptio, ut iam dixi, quod pars non contrauenerit iuratæ promiſſioni in inſtrumento pacis; ergo ceſſat præſumptio quod iſte occiderit ex antiqua cauſa, & ex conſequenti ſi occidit ex noua, vana eſt petitio iuramenti, & ſic tunc dixi in facto, & nunc confirmo, & ita fuit iudicatum in curia Maceratæ, dum Prouinciæ in Picentibus præeſſet Reuerendiſſimus, Dominus meus Epiſcopus Tortonenſis.

QVAESTIO XLII.

Antiquitatis, & eius probandæ materia tractatur.

SVMMARIVM.

1 *Anni quot requirantur ad hoc vt quid dicatur de antiquo.*
2 *Antiquum tempus diuerſimode conſideratur.*
3 *Antiquitas non ſic prodeſt in vno caſu, ſicut in alio.*
4 *Anni quadraginta, quod ſufficiant ad dicendum quid de antiquo.*
5 *Iudicis arbitrio relinquitur, quando quid dicatur de antiquo.*
6 *Anni centum, quod requirantur ad iudicandum quid de antiquo.*
7 *Tempus antiquum, quando non ſufficiat ad complendam præſcriptionem.*
8 *Macinare quando quis cogi poſſit in molendino alicuius, vel non.*
9 *Hoſpitandi conſuetudo vel præſcriptio, an inducatur ex longa hoſpitalitate.*
10 *Prohibitus acquieſcens prohibitioni ſibi præiudicat, amplietur vt num. 11*
12 *Poſſeſſio in ſeruitutibus negatiuis, quomodo acquiratur vel non.*
13 *Probatio per inditia vel coniecturas ſufficit in antiquis.*
14 *Probatio coniecturalis ſufficit in antiquis, licet neceſſario non concludat.*
15 *Solemnitatibus inſtrumenti, quando res eſt de longinquo, creditur.*
16 *Probatio qualiſqualis ſufficit in antiquis.*
17 *Probatio præſumptiua, & coniecturalis non admittitur contra verum, & iuſtum poſſeſſorem.*
18 *Solemnitas an temporis diuturnitate præſumatur.*
19 *Alienatio bonorum eccleſiæ, & minoris præſumitur ſolemniter facta ob temporis diuturnitatem, & quaſi poſſeſſionem. Declara, vt nu. 20. 21*
22 *Præſumptioni reſultanti ex antiquitate temporis non ſtatur, quando euidentia facti aſtat in contrarium.*
23 *Probatio nulla maior, quàm quæ ex facti euidentia reſultat.*
24 *Probatio per inſpectionem actorum, & ſcripturarum admittitur contra præſumptionem iuris tantùm.*
25 *Fama quod plene probet in antiquis. 28.*
26 *Fama inducit præſumptionem iuris, & habet uim notorij.*
27 *Fama quo caſu plene probet in antiquis.*
29 *Dominium villarum, & aliarum rerum, quod in antiquiſſimis probetur per famam.*
30 *Probatio vera, directa, & concludens in antiquis haberi non poteſt.*
31 *Fama quid operetur.*
32 *Status iuriſdictionatus probatur per famam.*
33 *Dominium de antiquo ſola fama probatur.*
34 *Papa poteſt communi fama probare fuiſſe dominium terrarum eccleſiæ.*
35 *Dominium antiquum de præterito annorum quadraginta ſola fama probatur contra illi de communi.*
36 *Probatio dominij de præſenti, an ex fama probetur.*

Specialia

37 *Specialia duo non debent concurrere ad idem.*
38 *Fama regulariter non probat, ſed alias probationes coadiuuat.*
39 *Probatio debet concludere per neceſſe.*
40 *Probatio dominij de præſenti, quod inferatur ex fama.*
41 *Fama ſola quod ſufficiat ad probandum aliquid notorium de antiquo.*
42 *Mortuum aliquem eſſe in longinquis apud hoſtes, ſola fama ſufficit.* 44
43 *Fama antiqua, notorium facit.*
45 *Fama quando plenam probationem faciat.*
46 *Fama originem a fide dignis trahere debet.*
47 *Tempus antiquum habet uim conceſſionis, & priuilegij.*
48 *Iura habentia cauſam diſcontinuam antiquo præſcribuntur.*
45 *Solemnia ex temporis longinquitate interueniſſe præſumuntur.*
50 *Præſumptio reſultans ex temporis longinquitate, quem effectum operetur.*
51 *Præſumptio non eſt pro actis, cum fallentia.*
52 *Authoritas ſuperioris ex temporis antiquitate præſumitur interueniſſe.*
53 *Teſtamentum Cardinalis antiquum præſumitur conditũ de licentia Papæ.*
54 *Conſenſus propinquorum in contractibus mulierum ex temporis longinquitate præſumitur interueniſſe.*
55 *Solemnitas extrinſeca regulariter non præſumitur, niſi ut ibi.*
56 *Solemnitates requiſitæ in alienatione rerum eccleſiæ ex temporis longitudine præſumuntur interueniſſe.*
57 *Præſumptio reſultans ex temporis curſu ceſſat in defectu claro.*
58 *Clare apparere quando quis dicatur.*

QVAERO quadrageſimo ſecũdo de materia concernẽte temporis antiquitatem, & modum probandi eam, quot anni ſcilicet requirãtur ad hoc vt aliquid dicatur de antiquo. Quæ probationes in ſimilibus requirantur. An in huiuſmodi ſola fama probet. Et quid in dominio de præterito annorum quadraginta. Et demũ, quid operetur temporis antiquitas. Quæ materia deſeruit probationibus, confinibus, feudis, & alijs quàmpluribus. & quia in præmiſſis celebres Doctores ſcripſerunt, idcirco ſummatim potius & collectiuè, quàm diſputatiuè procedam. Primum igitur aſſumendo dicas ſic.

Ad hoc vt aliquid dicatur eſſe de antiquo
1 † requiritur ſpatium centum annorum, & ita
* communiter omnes tenent, teſte Iaſ. in conſ. 81. col. pe. in fi. uol. 1. & in hac ſententia fuerunt, Ant. de Butr. in c. veniens. il 1. de teſti. quem ſequuti ſunt Abb. & Imo. ibi. nu. 9. & alibi idem Butr. in c. quid per nouale. de verſign. Imo. in l. 2. §. idem Labeo. il 1. ff. de aqua pluu. arcen. & licèt Inn. in d. c. quid per noua le. de uerb. ſignifi. multas opiniones referat, finaliter tamen reſidet cum iſta. cuius ſententiæ ea eſt ratio, quia hoc tempus centum annorum eſt tempus lõgæuum vitæ hominis, l. fin. C. de ſacroſ. eccle. l. an inutilis. de vſufr. lega. Et quod iſta ſit communis opinio, teſtantur, Alex. in l. cum aliquis. C. de iure deliber. & ibi Iaſ. col. fina. uerſ. Breuiter iſtis non obſtantibus. vbi refert ſe ita conſuluiſſe, ſed non allegat conſi. & eſt 81. de quo ſupra. & alibi idem Iaſ. conſi. 114. num. 10. eod. vol. & conſi. 148. nu. 8. vol. 4. quod & conſulendo teſtatur idem Alex. conſi. 45. incip. Viſo themate ſupraſcripto. col. 3. in fine. uol. 4. & conſi. 12. incip. viſo proceſſu iuxta probabilem conſuetudinem. ad fin. eo. uolu. & conſ. 75. incip. Viſis & ponderatis. in 2. & 3. colu. eo. uol. in duobus locis. ſcilicet in uer. Hoc ex fortificat. & uerſi. nam vt dixi ſupra de antiquo. & iſta fuit opinio Archid. poſt Odofr. 16. q. 7. c. ſi plures. Archid. Ioan. And. & aliorum poſt eos in c. 1. de iurepatron. lib. ſexto, & Alex. alibi conſ. incip. viſo ſummario. col. pen. uolu. 2. conſi. 6. in fine. uolu. 1. conſi. 89. uerſi. item poſito. col. 2. uolu. 5. conſi. 24. col. pen. in fi. & conſi. 140. colu. penul. poſt med. uol. 7. Deci. conſi. 13. incip. Diligenter conſideratis. col. 2. & 5. ad fi. cum ſeq. & in c. dilecti. de appel. col. 5. uerſ. ſed in contrarium eſt communis opinio. & in cap. ueniẽs. il primo num. 20. de teſti. uerſi. ſecunda concluſio Abbatis eſt. Socin. ſen. conſi. 89. colu. 2. Corne. conſi. 35. in fine. conſi. 329. col. pen. poſt med. uol. 1. Curt. ſeni. conſ. pen. col. fin. Cur. iuni. conſ. 90. Afflic. deciſ. 245. incip. magnifici Domini ſedilis Motaneæ. col. 2. uerſ. in contrarium dicebatur. Deci. alibi conſ. 42. col. 2. conſ. 321. col. 4. poſt medium. uerſ. vnde primo non obſtat. Iaſ. in repetit. l. admonendi. col. 88. num. 209. ff. de iureiuran. & in conſ. 114. col. pen. poſt med. uerſ. ego tamen non pono. uol. 1. in conſ. 24. col. pen. circa med. uol. 3. & conſ. 148. col. fin. uol. 4. Curti. iuni. alibi conſ. 17. col. 2. & Deciſ. Tholoſ. 379. Caſtren. conſ. 139. incip. Pro declaratione eius de quo quæritur. ante fin. uerſ. Præterea antiquitas inſtrumenti. par. 1. ex quibus patet hanc eſſe cõmunẽ opinionem.

Verum, quia materia eſt longa, & nihil dicere poſſemus quin a Doctoribus prius dictum

2 dictũ fuerit, qui conſiderant, quando † quid
dicatur de antiquo in materia probationis;
Quando in conſuetudine ſeu præſcriptione
tanti temporis cuius initij non eſt memoria
in contrarium ; Quando in materia præſu-
mendæ ſolemnitatis extrinſecæ in extraiudi-
cialibus, & quando in ſententia, ut omnia
præſumantur ſolemniter acta, ne tempus te-
ramus in referendo ſimpliciter aliena; ideò
uidendus eſt Deci. poſt omnes qui ante eum
ſcripſerint, in c. dilecti. de appell. col. 4. in fi.
uerſ. ſeptimus caſus eſt in antiquis. cõtinuan-
do in colu. 5. & poſt eum Crau. in ſuo Tract.
de antiq. tempo. ubi par. prima, in prin. tractã-
do quando quid dicatur de antiquo; in ma-
teria probationis, refert tres opiniones; pri-
mam Ant. de Butr. in c. cenſis. il primo. de
teſti. quod ſufficiat tempus quadraginta an-
norum, quem ſequuntur Doct. ibi citati: ſe-
cundam eiuſdem Ant. de Butr. in c. quoniam
contra. de probat. quod iſtud relinquatur ar-
bitrio iudicis, cui ſubſcribunt multi quos ip-
ſe noĩat ibi: tertiã ponit, ut in terminis no
ſtris ab omnibus communiter approbatam;
& in d. tractatu par. 4. ſectione; Abſolutis dif
ferentijs. num. 4. ubi de præſcrip. centum an-
norum, & de illa quæ eſt tanti temporis cu-
ius non extat memoria in contrarium. Et
par. 3. in prin. ubi tractat quando quid dica-
tur de antiquo in materia præſumendæ ſo-
lemnitatis extrinſecæ, in actis extraiudiciali-
bus, ubi ponit multos caſus, & par. 2. in prin.
ubi ponit quando quid dicatur de antiquo
in ſententia (ut iam dixi) ad effectum, quòd
omnia præſumantur ſolemniter acta, ut ibi
per eũ, & per tot. tract. quæ diſtinctio digna
& neceſſaria ſcitu eſt, ne fiat error, & termini
3 confundantur, quia † non ſic prodeſt anti-
quitas in uno caſu ſicut in alio, ſed uel maior,
uel minor requiritur, ut infra latius dicam.

Obſerues igitur ex præmiſſis tres opinio-
nes in materia conſiderandi temporis anti-
quitatem, primam ſcilicet Ant. de Bu. ſupra
relatam, quòd ſcilicet ad iudicandum quid de
4 antiquo † exigatur, & ſufficiat ſpatium qua-
draginta annorum, in qua ſententia Butr. ſe-
quendo fuit Barba. in conſ. 17. incip. Præcla
rè. col. 26. in prin. uol. 2. & alibi hoc idem fir
mat ipſe Butr. in c. peruenit. de emp. & uend.
quem ſequuntur, Afflic. deci. 13. nu. 23. Chaſ
ſan. in conſ. 15. nu. 19. iſtud enim tempus lõ-
giſſimũ uocat Balb. in Tract. de præſcr. in 2.
par. princ. in queſt. 1. & alibi idem Balb. in 2.
par. 3. par. prin. in 6. quæſt. uerſ. quid autem.
& in 1. par. 4. par. princ. quæſt. 1. ubi dicit de
hoc eſſe glo. magiſt. in §. 1. in uer. conſtitutio-
nibus. Inſtitu. de perpet. & tempor. action. &
ſufficiens eſſe ad complendam præſcriptio-
nẽ, ut per Affl. deciſ. 388. Iaſ. in l. quominus,
colu. 6. in prin. uerſ. & ſecundum prædicta.
Bru. in conſ. 56. col. 1. Boer. deciſ. 136. col. 5.
in fi. Hier. de Mon. in tract. de fini. regun. cap.
70. nu. 1. Rol. conſi. 22. incip. quod Magnifi-
cus. num. 25. lib. 2. Syluan. conſi. 57. incip. in
cauſa. num. 11. & 12. cum alijs multis, quæ in
hanc ſententiam adduci poſſent.

Secunda, ut præmiſi, fuit ſententia eiuſdẽ
Ant. de Butr. in d. c. quoniam contra. de pro-
bat. & in c. illud. de præſumpt. poſt Hoſtien.
5 quod † iſtud iudicis arbitrio relinquatur. in
qua ſententia fuerunt etiam Alex. conſ. 4. &
conſ. 187. uolu. 2. Afflic. deciſ. 84. nu. 7. Ang.
Inſtit. de uſucap. in prin. num. 6. ubi dicit an-
tiquum factum accipi ſecũdum diuerſas ma
terias & regulas, & uide Felin. in c. cum cau-
ſam. nu. 4. de probat. & Menoch. de arbitrar.
iudi. lib. 2. caſu 3. 4. & 5. poſt Hier. de Mon. in
d. tracta. de fin. cap. 70. nu. 2. & Gabriel. conſ.
40. num. 21.

Tertiam uero, & ultimam dixi fuiſſe ſen-
tentiam in themate propoſitam, quòd ſcili-
6 cet † ad iudicandum quid de antiquo requi-
ratur tempus centum annorum, & hanc late
comprobaui, ut etiam ultra iam citatos com
probant late Hiero. de Mon. multos in hanc
ſententiam referens, ubi ſup. num. 3. Rolan.
d. conſi. 22. nu. 26. Menoch. de arbitr. iudi. ca
ſu. 3. num. 6. & conſi. 147. incip. quæſtio de
finibus. nu. 37. li. 2. ubi id potiſſimum ſtatuit
in materia confinium. uide ipſum, & Craue.
de ant. temp. par. 1. in prin. num. 4. Nat. conſ.
378. num. 5. Oſaſ. deciſ. 173. num. 8. Cæphal.
conſ. 98. num. 36. dixi late ad Curt. iun. conſ.
90. in add. ſuper uer. centum annorum.

Dum autem ſupra dixi ſub nu. 4. tempus
antiquum ſufficiens eſſe ad complendã præ-
7 ſcriptionem, limita † non habere locum in
ijs quæ ſunt meræ facultatis, uel in ijs quæ
gratuito conceduntur. nam in ſimilibus non
poteſt dici quæſitum ius, nec præſcriptio cau
ſata, nec per hoc in futurum naſcitur obliga
tio, c. poſſeſſiones. 16. q. 1. gloſ. fina. in fi. in l.
ſolent. ff. de offi. proconſ. Balb. in Tracta. de
præſcr. par. 4. quintæ par. prin. q. 1. Exempli
gratia,

gratia, aliquis per longiſſimum tempus iuit
8 ad molendum ad molendinũ alicuius, † nũc
diſiſtit, & uadit ad aliud, impetitur a primo
ut uadat ad ſuum, ratione temporis, & hoc
propter redditum ſui molendini. & Cyn.
Bal. & alij in l. 1. C. de ſeruit. & aqua negant
eum teneri vel cogi poſſe redire ad primum
molendinum, licet per longiſſimum tempus
non interruptum ad illud iuerit, ex ea ratio-
ne, quia iſtud ire fuit per modum facultatis,
quod & alibi idem Cyn. dixit in l. 2. C. quæ
ſit lon. conſuet. idem tenet Io. And. in c. Ioan
nes. de cler. coniug. Iaſ. in l. quominus. num.
29. de flum. Dec. in l. ſi certis annis. C. de pac.
num. 3. Rip. c. cum eccleſia Sutrina. num. 44.
de cau. poſ. & propri. Iac. de S. in tract. feud.
uer. & cum molendinis. num. 4. Gabr. com.
opi. li. 5. de præſcr. concl. 9. nu. 4. facit etiam
quod notat Innoc. in d. c. cum eccleſia Sutri-
na. de cau. poſ & propr. & in c. bonæ. il 2. de
9 poſtul. prælato. ubi dic. t, quod ſi aliquis † &
ſui anteceſſores hoſpitati ſunt in domo ſua
aliquem magnatem, non ob id, ſi nollet, te-
neretur in futurum hoſpitari, nec ex hac tan
ti temporis hoſpitalitate cauſaretur conſue-
tudo uel præſcriptio. quod Inno. dictum ſe-
quitur Abb. in c. quod tranſlationem. col. 2.
de offi. dele. & in c. Abbate S. Siluani. de uer.
ſignifi. & conſ. 113. Balb. ubi ſup. uerſi. & ex
hoc infertur. Idem tenuerunt, Iaſ. conſi. 161.
num. 10. uol. 2. & in d. l. quominus. nu. 30. &
ibi Rip. nu. 132. & alibi Rip. in c. cum eccle-
ſia Sutrina. de cauſa poſ. & propr. ubi mul-
tas quæſtiones ad propoſitum adducit. &
Menoch. de præſum. lib. 1. præſump. 131. nu-
mero 81. dico ego in not. meis manuſcri. in
verſi. Fundum alienum qui ingreditur. idem
dicas in furno, & alijs ſimilibus, quæ ſunt fa-
cultatis. Pro quibus omnibus vide Redoan.
de S. mon. par. 3. c. ult. num. 27. & ſeq. & de
furno vi. Cæpo. de ſeruit. urb. præd. capit. de
furno. q. 2.

Præmiſſa tamen intellige non habere lo-
cum, quando interueniſſet prohibitio, uideli
cet quod uolentes ire ad alium furnum uel
ad aliud molendinum, quàm quo prius ibãt,
10 fuiſſent prohibiti, † & prohibitioni acquie-
uiſſent per tempus ſufficiens ad præſcriben-
dum. eo enim caſu acquiritur ius prohibẽti,
vt poſſit in futurum cogere ad coquendum
in ſuo furno, & molendum in ſuo molendi-
no, ut dicit Abb. in ca. ſignificante, per illum
tex. de appel. in 1. not. ubi caſum iſtum in ter
minis ponit, & pro ſui dicti confirmatione
allegat Cy. in l. 2. C. quæ ſit lon. conſuet. quod
& alibi idem Abb. concludit in c. fin. de re-
ſtit. ſpoliat. & in d. c. Abbate S. Siluani. col.
2. ubi per tex. illum iunc. glo. extendit hoc
11 dictum, etiã † ſi prohibitio facta fuiſſet ex-
traiudicialiter, & etiam ſi ei fuiſſet obtempe
ratum pro bono pacis. Abb. ſequuntur, Iaſ.
in d. l. quominus. col. 5. uerſ. ſi uero uolentes.
Balb. in d. trac. præſcrip. in 4. par. 5. par. prin.
quæſt. 5. col. 2. uerſ. hanc concluſionem limi
ta. ubi dicit hanc eſſe communem opinionẽ,
Brun. in conſ. 56. col. 1. Boer. deciſ. 125. col.
4. & idem tenuit conſulendo Iaſ. conſ. 161.
col. 3. uol. 2. Nat. conſ. 106. nu. 9. conſ. 107. in
prin. conſi. 227. num. 2. conſ. 325. col. 1. Rol.
conſi. 22. nu. 24. uol. 2. Oſaſ. deciſ. 17. num. 8.
Rimin. iun. conſ. 68. num. 23. Ratio huius re-
ſtrictionis ſic extenſæ eſt, quia in huiuſmodi
ſeruitutibus negatiuis, quales ſunt, ne panes
in alieno furno quàm in meo coquas, & ne
in alieno molendino quàm in meo molas,
12 & huiuſmodi, nõ acquiritur † poſſeſſio, niſi
uolens vti libertate ſibi de iure conceſſa fue-
rit prohibitus, & prohibitioni acquieuerit,
ut dicit Bal. in d. l. 1. col. 2. uerſ. Tertio oppo-
nitur. C. de ſeruit. & aqua. ſequitur Beltran.
conſi. 4. col. 1. uol. 2. & Rip. in terminis, in d.
c. cum eccleſia Sutrina. num. 50. & ita in ter-
minis poſita quæſtione decidit Cæpol. in
Tract. de ſeruit. urban. prædi. cap. 50. ubi tra-
ctat de furno. verſ. ſecunda quæſtio eſt. vbi
multa dicit, uide ipſum. & omnia prædicta
diligenter obſerua, quia ſæpe occurunt in
facto.

Quo ad ſecundum dubiũ in themate pro
poſitum, in quo quærebatur, quæ probatio-
nes in ſimilibus factis antiquis requirantur.
13 & breuiter dicas, quod in antiquis † ſuffi-
ciunt probationes faciliores & leuiores, &
ſufficit probatio per indicia vel coniecturas.
l. cenſus. cum ibi not. ff. de probat. l. qui ex li
teris. ff. de bon. poſ. ſecun. tab. c. cum cauſam.
de probat. c. cum olim. de cenſi. & vtrobiq;
id not. Doct. & tradit Paul. Caſtren. in conſi.
164. incip. in præſenti cauſa, quæ vertitur.
col. 1. uol. 2. Anchar. conſ. 310. incip. tres do
mini. col. 2. uerſ. & iſtæ probationes. & conſ.
ult. in fine tertij dubij. ubi dicit, quòd in anti-
14 quis ſufficit probatio coniecturalis, † licet ne
ceſſario nõ concludat. Et eſt communis cõ-

clusio

cluſio, ſecundum Anchar.in d.conſi.310.d. uerſi.& iſtæ probationes.& in dic. conſult. col.7.uerſ.Præterea cum a tempore dictæ ſecundæ inueſtitionis,Innoc.in c. veniens. de uer.ſign.& not.Bal.in l.cum aliquis.C.de iure deliber.& in authen. quas actiones. C.de ſacroſ.eccleſ.in ult.quæſt. Nam ſolemnitati-
15 tibus † aſſertis in inſtrumento publico, quando res eſt de longinquo, eſt credendum, ut notat Azo de notario in ſumma,tit.C. de fi. inſtrum.uerſi.Porrò ut generaliter de fide inſtrumentorum ſciamus. & Specul. in tit. de fide inſtrum.§.reſtat. uerſi. ſed quid ſi habet. quod eſt ſub tit.de inſtrumen.edit. facit cap. omni cauſa.ext.de offi.deleg.Et quod in an-
16 tiquis ſufficiat † qualisqualis probatio,affirmant Socin.ſen.conſ.166.col.4.in prin.lib.2. Ruyn.conſ.92,num.9.lib.4.Deci.conſ.104. num.23.

Reſtringitur & limitatur iſtud dictum, ut verum ſit, cum nihil aliud obſtat,ut dicit Menoch.conſi.21.num.35.lib.1.uerùm ſi quid antiquitati obſtat,nõ ſufficit huiuſmodi qualisqualis probatio,ut puta, ut non procedat
17 contra iuſtum poſſeſſorem; † nam probatio præſumptiua, & coniecturalis, prout eſt ea quæ fit ex antiquitate, non admittitur contra uerum,& iuſtum poſſeſſorem, vt ait Soc. ſen.conſi.194.col.fin.uolum.2.& ita tenent Innoc.Abb.& Doct.communiter in ca.cum cauſam,de probat.ubi Deci. colu. 2. verſ.in glo. prima.

Crauet.in d. tracta.de antiq. temp. par.1. ſectione, viſo de fama in antiquis.uerſi. planè aduertendum eſt circa iſtam limitationẽ, præmiſſam reſtrictionem ex duplici capite impugnat, & etiam alijs modis dictum limitat,ut ibi per eum,qui ad longum ponit; cõmuniter habetur,uideatis per vos.

Dum autem ſupra num.15.tetigi, probationem prẹſumi ex antiquitate, aduertendũ
18 eſt cõtrouerſum eſſe inter Doctores,an † ſolemnitas temporis diuturnitate præſumeretur. in quo articulo. negatiuam tenuerunt, Bal.in l.2.C.de legi.hære.Cardin. & Abb.in c.Albericus.de teſti.& in cap.ea noſcitur.de his quæ fiunt a prælat.Salyc.in l. filiusfamilias.C.de petit.hæred.Socin.conſi. 29.uol.3. Iaſ.conſi.40.uol.4.Affirmatiuam poſuit Hoſtien.in d.c.Alberi. & hanc eſſe communem teſtantur,Deci.& alij in l. 1.C. qui admi.Iaſ. poſt alios in l.ſciendum.de uerb. obl. Corn. conſi.284.uolum.4.Rip.lib.2.reſponſ.c. 22. Bal.conſi.511.incip.quidam prælatus.colu.
19 2.uol.2.ubi conſuluit,alienationem † bonorum eccleſiæ præſumi ſolemniter factam ob temporis diuturnitatem, & quaſi poſſeſſionem, quod & in alienatione bonorum minoris reſpondit Corn.conſi.109.in fi.lib.3. Alex.conſi.219.nume.26. uerſi. non obſtat etiam.lib.6.in quo reſponſo defendit ob temporis diuturnitatem, & quaſi poſſeſſionem ſolenniter factam fuiſſe unionem quandam eccleſiarum, & fidem eſſe adhibendam uerbis enuntiatiuis, & narratiuis illius ſolemnitatis, refert & ſequitur Menoch. conſi. 90. nu.30.& 44. lib.1.

Declara tamen hanc affirmatiuam communem non habere locum, quãdo clare cõ-
20 ſtat ipſam ſolemnitatem deficere; † ita ſcribit Socin.ſen.conſi.2.col.1.num.7.uerſi.Mi-miſque obſtat.lib.3.Iaſ.in d.l.1.num.15.uer. quinto limitat.C.qui adm. conſi. 176.colu. ult.uerſic.quarto & ultimo.lib.2.conſi. 148. col.ult.lib.4.Cur.iun.conſi.130.nu.4. Crau. conſi.134.num.44.Ruin.conſi.41.num.18. conſi.68.num.14.& conſi.69.nume.9.uerſi. ſecundo non obſtat.lib.1. Socin.iun. conſi. 56.num.22.lib.2.Rolan. conſi.2. num.128. & ſeq.conſi.99.num.24.& conſi.191.num. 44.lib.1.Menoch.conſi.1.nu.203.lib.1.

Declara vlterius dictum procedere, quandò cum diuturnitate tẽporis interuenit ſciẽtia, & patientia illius qui conſentire debe-
21 bat, † vt & ſup.dixi num.8.ita declarat Alex. conſi.218.vol.6.conſi.17.col.fina.conſi.vlt. col.4.uerſ.præterea.uol.4.conſi.94.vol.7. & fuit dictum Bal.in l.2.C.de legit.hæred. quẽ ſequuntur Doct.in d.l.1.C.qui admit. & Iaſ. in conſi.176.uol.2.Barb.conſi.35.uol. 2.

Declara etiam dictum non habere locũ, quando euidentia facti eſt in cõtrarium, eo
22 enim † caſu non ſtatur præſumptioni quæ ex antiquitate temporis reſultat.ut puta quãdo ex inſpectione inueſtituræ apparet non interueniſſe conſenſum directi domini, & ea eſt ratio,quia tunc ſumus in certis, in quibus non habent locum coniecturæ. l. continuus.ff.de verb.obliga.cum ſimil.nulla enim
23 probatio † maior eſt, quàm ea quæ ex facti euidentia reſultat.l. emptorem. ff.de action. emp.facit dictum Pauli de Caſt. in conſi.50. incip.in cauſa.col.3. quod ſcilicet ex diuturnitate temporis non præſumitur citatio, qui

cx

ex inſpectione actorum poteſt deprænhendi
eius defectus.referunt,& ſequuntur Alexan.
conſi.1.vol.4.Iaſ.in d.l.1.C.qui admi.in con
ſilio 148.uol.4.& conſi.176.uol.2.iſta enim
24 præſumptio,† quæ reſultat ex antiquitate tē
poris,non eſt iuris & de iure, ſed eſt iuris tā-
tum,ideo contra ipſam admittitur probatio
per inſpectionem actorum & ſcripturarum.
ita Butr.Abb.& alij in cap.quoniam contra.
de probat. in quam; ſententiam alia propè
infinita adduci poſſent, quæ breuitatis cauſa
omitto.Vide Deci.conſi.375.col.1.& Goz.
conſ.73.num.29.& ad prædicta,præſertim
num.5.6.& 7.vide Rolan.conſi.53.num.25.
& ſequen.volum.2.& Hiero. Gabriel. conſi.
36.præcipue.num.52. ubi multa ad articulū
propoſitum facientia ponit, præſertim nu.
52.ubi diſcurrit quantum temporis ſpatium
requiratur adhoc, vt præſumptio reſultans
ex temporis antiquitate debeat in conſide-
ratione haberi,qui nō habet,emat & uideat.

Ex præmiſſis ſequitur tertium, quod in
dubijs poſitum eſt,an ſcilicet in antiquis fa-
25 ma † plene probet?In hoc fuerunt opinio-
nes:affirmatiuam enim tenuit Innoc.in cap.
ueniens.de uerbor.ſignifi. & Bald. in l.pro-
prietatis.in fine. C. de probat. ſequitur Ale-
xand.conſi.4.col.5.uerſ. poteſt alius modus
ſeruari.uol.2.conſi.15.col. 1.conſi. 24.colu.
fina.uol.5.& conſi.101.in quarto dubio uo-
lumine ſeptimo. Aret.conſi.15. colu.4. Cal-
can.conſi.11.col.5.in prin. Corn. conſi.48.
col.2.poſt med.uol.4.Deci.in cap.cum cau-
ſam,in 2.not.de probat.in cap.primo,col.3.
in fine.de appell.& in conſi.42.col.2. conſi.
126.col.2.conſi.146.col.5.conſi. 174.colu.
2.Iaſ.in repet.l.admouendi.col.87.uerſi. Li-
mita tamen ſingulariter.de iureiur. & in l.cū
aliquis.col.fina. uerſi. confirmo & tertio.C.
de iure deliberan.& conſi. 128. col.2.uol.1.
glo.in l.atqui natura.§.cum me abſenre.ff.de
negot.geſt. quam ibi Ang. dicit ſingularem
ad hoc,& ita ſe obtinuiſſe,& idem Ang.in l.
Titius.ff.quib.mod.pig.uel hypot. ſoluit. &
in l.quidam in ſuo.ff.de conditio.inſtit.& ibi
quoque Nicol. de Neap. qui dicit eſſe aliam
ſimilem gloſſam in l. litib.C.de agri.& cenſ.
26 lib. 11. & eam inducere † præſumptionem
iuris,dicit Bal.in c.1.§.Vaſſallus.ad fi.tit.ſi de
feu.fuer.controuer.inter domin.& agnat.&
conſi.89.inci.Dominus Thomaſ.col.2.verſ.
Tertiò præmittēdum. dicit eam habere vim
notorij.refert & ſequitur Tiraq. in conſuet.
Pictauen.tit.de præſcrip.§.1.& in præfat. ad
lib.de iure primigen. nume. 107.& ita poſt
Abb.in d.c. cum cauſam. concludit Hieron.
de Mon.in tract.de fin.regun. c.53. in fi.Ga-
briel.de præſcrip.concl.1.nu.77.

Et licet Corne. in conſi.304. col. 5.uerſi.
His tamen non obſtantibus.uolum.3.teneat
27 quod ſola fama † non plene probet in anti-
quis,niſi concurrant alia adminicula, & niſi
in ijs quæ ſunt notoria, & pro notorijs ha-
bentur,de antiquo,ita quod communis om-
nium opinio ita habeat ſine aliqua contradi
ctione, uel quādo apparet de aliqua emptio-
ne facta per eum de cuius dominij antiqui
probatione agitur. & idem ſenſerit Bald. in
capit.ueritatis.columna ſecunda,uerſi.quæ-
rit Bartol.an fama.de dolo & contum. & in
capit.ueniens.il ſecondo,col.2.uerſi.quærit
gloſ.& ibi Abb.columna ſecunda, uerſiculo
quæro nunquid.Felyn.colum.6.uerſi.quin-
ta concluſio.& Deci.columna quinta, uerſi.
Tertia concluſio.uer.ultimo debet. ubi alios
allegat. de teſti. & alibi idem Bald. in capit.
ſuborta.circa med.de re iudic.ubi dicit, nu-
dam famam non poni inter genera proba-
tionis.& alibi in l.diffamari.columna prima
verſi.item nota, quod.C. de ingenu. manu-
miſ.& in l.proprietatis.uerſic. item fama. C.
de probat. Deci. poſt multos quos citat, in
conſilio trigeſimo ſeptimo, colum. 3. uerſi.
Tertio principaliter.

Tamen contraria opinio eſt communis,
28 quod ſcilicet in antiquis fama plene † pro-
bet. ut dicit Deci. in dicto capitulo primo,
columna quarta, de appella.uerſi.ſed in con
trarium eſt communis opinio. poſt Imo.in
dicto capit.cum cauſam.de probat.numero
tertio.ubi ex illo tex.dicit:nota etiam,quod
fama uidetur plene probare in factis anti-
quis.de quo in dicto c.ueniens.il 1.& de uer
bor.ſignifi.in capit.quid per nouale. & Ale-
xand.in d. l. cum aliquis.C. de iure deliber.
ubi dicit quod ita communiter tenetur; &
in conſilio 207.incip.uiſo ſummario. colu.
penul.uolum.ſecundo.Vnde Barbat.in cap.
ex literis. in fine. de probationib. in anti-
29 quiſſimis † dominium uillarum, & aliarum
rerum vult per famam probari, per gloſ. in
dicto capitu. veniens. il primo, in ver. illo-
rum.de teſti. & idem voluit Socin. in conſi-
lio 86.numero ſecundo,volum.primo,& in

conſi.187.num.5.volum. 1.per not.in l. ſi
arbiter.ff.de probat. & in l. 2.§.item Labeo.
ff.de aqua plu. arcen. per gloſ.in capit.cum
olim.in ver.inſtrumentis.de cenſ.& per Bal.
in l.cum quis. C. de iure deliberan. & idem
videtur tenere Caſſad.deciſ.2.de probatio.
numero ſecũdo, quæ deciſio eſt rota in hac
materia.ratio huius dicti eſt, quia huiuſmo-
30 di factorum † antiquorum vera, directa, &
concludens probatio haberi non poteſt
propter difficultatem,ut per gloſ. in l.at qui
natura.§.cum me abſente. ff. de negot.geſt.
& ibi Angel. Socin. conſi. 205. & 266. ubi
ex ſuprad.ratione dicit quod facta antiqua
probantur per famam.ſequitur Rolan.con-
ſilio tertio,par.1.Menoch.conſi. 21. nume.
16.& 31.par.1.& alij quos in hanc ſenten-
tiam referre longum eſſet.

Declaratur tamen horum ſententia pro-
31 cedere quando non extat † memoria in cõ-
trarium.ita declarat Barbat.conſi.17.incip.
a Ioue.uol.3.ubi plene habes,quid operetur
fama,& an in antiquis probationem indu-
cat,ſequitur Deci.in conſi.42. in quarto du
bio,& in 5.num.8. & in dicto cap.veniens.
il primo, num.1.de teſti.& in cap. dilecti.
columna quarta, in fine. uerſi. ſeptimus ca-
ſus.de appella.poſt Bald.in auth. quas actio
nes.C.de ſacroſan.eccleſ.in l. in bonæ fidei.
columna fina.C.de rebus cred. in l.cum ſu-
per.C.de rei vendicat.ubi infert ad proba-
tionem antiquiſſimi iuris patronatus, de
quo etiam per Caſſad. dicta deciſi. ſecunda.
32 ubi dicit,quod per famam † probatur titu-
lus iuris patronatus, ut late per Boer. deciſ.
42.nume.32.parte prima, & Bald.refert,&
ſequitur Rolan.conſilio 3.num.6.uolum.1.
ſupra cit. & dictum in declaratione tenent,
Corn.conſilio 35.incip.Circa primum. nu.
22.uolum.1.& conſi.304.num.5.uolum.3.
Aret.conſilio 42.nume.1. Roman.conſilio
324.numero quinto,Socin.conſilio 89.nu-
mero quinto,conſilio 86.num.2.uolum.1.
conſilio 166.nume.12.& 28.& conſi.187.
numero 18.uolum.2.Cæpol.conſi.ciui.38.
numero decimo,Curt.ſen.conſi.70. nume-
ro 16.Bertran.conſi.260.numero ſeptimo,
uolum.4.Ruin.conſi.103.num. 16. uolum.
primo,conſi.44.num.15.& 17.conſi.92.nu
mero 3.conſi.151.num.2.& conſi. 179.nu.
2.uol.4.Pariſ.conſi.27.nu.19.conſi.104.nu
mero uigeſimo,uolumine primo,& conſ.4.
num.8.uolum.4.Iaſ.conſi.114.num.5. volu
mine primo,conſilio 65. num. 1. uolum.3.
Grat.reſpon.18.num.4.uol.1.Crauc.conſi.
54.num.10.uol.primo,qui omnes conclu-
dunt,famam in antiquis hominum memo-
riam excedentibus plene probare, ut puta
ſi centum annorum metam excederet, vt
uoluit Socin.reg.144. incip. fama.numero
ſeptimo,& habetur in deciſ.Tholoſ.389.in
addit.incip.Hanc concluſionem.

Amphatur concluſio procedere etiam
in dominio de antiquo, quod ſola fama
33 † probatur,ſecundum Angel.in l. atqui na-
tura.§.cum me abſente.ff.de nego.geſt. Vbi
dicit,quod ad probandum,quod aliqua do
mus fuerit alicuius mortui iam centum an-
nis,ſufficit quod de fama probetur. & dicit
ſe ita obtinuiſſe in ardua quæſtione Paduæ.
& idem Angel.in l.Titius.ff.quibus mod.pi-
gn. uel hypot. ſoluit.& in l. quidam in ſuo.
ff.de condit.inſtit.& Bald.in l. proprietatis.
in fine.C.de probat.& in l.conuenticula.co
lumna pen.C.de epiſco.& cleri.dicit, quod
hoc modo eccleſia probat dominium in
ſuis ciuitatibus. ad quod facit quod ſcribit
Roman.in l.3.§.item Labeo.ff. de aqua plu.
34 arcen.ubi dicit, quod Papa † poteſt com-
muni fama probare ſe eſſe dominum ciuita
tum eccleſiæ,licet illud non probet alijs in-
ſtrumentis,ex ea iam dicta ratione,quia fa-
ma in factis antiquis,quæ excedunt homi-
num memoriam,facit plenam probationẽ,
ut late per Felyn.in d.c.ueniens,il 1.de teſti.
uerſi.4.concluſio.

Quid autem ſit in dominio antiquo de
præterito annorum quadraginta, quod eſt
quartum dubium in themate poſitum. &
35 dicas quod ſola † fama probatur, ut dicit
Anto.de Butr.in dicto capit.veniens. Con-
tra quem tamen eſt communis opinio, ſci-
licet, quod tale dominium ſola fama non
probatur,ut dicit Aret. in dicto cap. veniẽs.
colum.fina.Bald.& Salyc.in l. proprietatis.
C.de probat.& teſtatur communem Deci.
in cap.primo,de appellat.colum.5.uerſ.ſed
in contrarium eſt communis opinio. & ſe-
quitur Ripa in l.rem quæ nobis. columna
fina.ff.de acquiren.poſſeſ. & hæc pro indu-
bitata ponitur.
36 Sed dubium eſt,an ex ea inferaꝣ † proba
tio dñij de pñſenti:puta,uolo probare ꝙ ſum
dñs unius domus, nihil ꝓbo de poſſeſſione

mea,

mea, quod ſcilicet poſſiderim per tpſ ſuffi-cicns ad præſcribendum, ſaltem iuncto tempore actorum meorum per famam in antiquis, an iſta probatio ſufficiat? & Abb. in d. c. veniens. il 1. & in c. licet ex quadam. de teſti. tenet quod nõ. Dicit enim ibi Abb. quod ſi probo quod tam ſunt mille anni quod domus tua fuit eccleſię conſecrata, hoc non ſufficit ad domum tibi auferendam, niſi probetur ius eccleſiæ de præſenti, ſequitur Cor. in conſi. 35. col. pen. uolu. 1. conſi. 19. col. 2. circa medium. uerſi nec obſtat. uolu. 3. & latius conſi. 24. col. 11. & conſi. 130. col. 2. uol. quarto. Motus ea ratione, quia † duo ſpecia-

37 lia non debent concurrere ad idem. l. 1. C. de dot. promiſ. Oldr. conſi. 79. incip. quod duo ſpecialia. ad tradita in l. ſingularia. ff. ſi cert. pet. ut per Cæphal. conſilio 245. numero 42. uolumine 2. ſed hic concurrerent duo ſpecialia, ergo fama non debet probare. minor probatur. Primum enim ſpeciale concurreret, quia fama, quæ † regulariter non

38 probat, ſed alias probationes coadiuuat. l. 3. §. eiuſdem. de teſti. Bartol. in l. teſtium. §. eius quoque. eo. ti. Hier. de Mon. quæſt. 18. num. 41. Gabriel. conſi. 48. num. 1. probaret dominium de præterito. Secundum ſpeciale eſſet, quod ex probatione de præterito inferretur probatio de præſenti, quod etiam eſt ſpeciale, quia talis probatio non concludit per neceſſe † prout concludere debet. l. neque na-

39 tales. C. de probat. c. in præſentia. ext. eo. tit. l. ad probationem. la 2. eod. tit. & ibi Bald. in uerſ. ex quo nota. & Deci. 483. nu. 23.

Contrariam ſententiã in hoc tenet Aret. in d. cap. veniens. il 1. col. pen. de teſti. quod

40 ſcilicet † ex fama inferatur probatio dominij de præſenti, quam opinionem dicit cõmunem Deci. in d. c. 1. col. 4. de appella. & latius conſ. 409. incip. viſo conſilio. & Aret. vbi ſup. reſpondet rationibus quę in contrarium adducuntur. uide ipſum. Circa hanc controuerſiam pro concordia opinionum, Ripa in d. l. rem quæ nobis. ff. de acquiren. poſſeſſ. colum. fina. diſtinguit duos caſus. quibus conatur ſaluare Abbatem, & communem opinionem, ut ibi per eum, quem impugnat Craue. in dicto Tract. de antiq. tempo. ſect. viſo in hac prima parte. in fine. in 1. par. ut per eum.

Et ut illuc redeam unde diuerti, Amplia concluſionem poſitam numero vigeſimo-

41 ſexto, habere locum † in probando etiam aliquid notorium de antiquo, vt ſcilicet ſola fama ſufficiat. ita dicit Anton. de Butr. in cap. primo, de fide inſtrum. ſequitur. Aret. conſ. 37. incip. ſequendo ordinem. col. 2. Et nedum in prædicto caſu, ſed etiam in probando aliquid de longinquo. Glo. Cyn. Bartol. & alij in l. ſi quidem. C. ſolu. matrimon. ubi gloſ. in uer. functa. dicit, ſolam famam

42 † ſufficere ad probandum aliquem mortuũ eſſe in longinquis apud hoſtes: & nedum ſufficere, ſed nec etiam aliter probari poſſe aſſeuerat, dum ait, ſi ergo ſint aliqui qui teſtificẽtur, quod ſic ſe habet publica fama in ciuitate ſua, quod ipſa ſit mortua, ſufficit, nam alias qualiter probaretur, vt ibi per eum, quaſi dicat, nam aliàs eſſet impoſſibile probare. imò ut dicit Bald. in conſilio 73. incip. Dominus

43 Thomas. uolu. 3. Fama † antiqua notorium facit, ut conſuluit Barbat. conſ. 6. incip. ſapiẽter ſcribitur. Roman. conſi. 424. incip. circa propoſitum thema. in fine. & late proſequitur Deci. in dicto cap. dilecti. columna quinta, & conſi. 13. incip. diligenter conſideratis. in 2. & 5. colu. ad fin. cum ſequen. & Socin. ſen. conſ. 89. col. 2. ubi atteſtatur de communi opinione.

44 Aducrte tamen, quod licèt mors † alicuius per famam probari poſſit, ut dictum eſt ſupra, quando mortuus aſſeritur in longinquis, ut dicunt, Bald. in cap. 1. §. ſi uero, ut li. non conteſt. Alexand. conſilio quarto, columna quarta, in princ. libro ſecundo, conſilio 172. colu. 2. lib. 6. conſ. 27. colu. 1. lib. 7. & rationem facit regula communis, quæ habet, Quod ubi a communiter accidentibus

45 probatio difficilis eſt, fama † ſola plenam facit probationem, Anton. de Butr. in dicto capit. veniens. il primo, columna ſecunda, in fine. de teſti. & in capit. tranſmiſſe. colu. 2. qui fil. ſint legit. Alexand. conſilio 66. in fine. libro tertio, Aret. conſ. 37. colu. 1. & 2. Tamen duo concurrere debent, Primum, quod teſtes deponentes de fama ſint omni exceptione maiores, ut poſt Iaſ. & Deci. quos citat, dicit Craue. conſilio 249. numero decimoquarto. Secundum, quod hoc audierint a fide dignis, ut dicit Crauet. ubi ſupra, verſic.

46 item in caſibus. & hæc fuit ratio, quia † fama originem trahere debet a fide dignis. capit. qualiter & quando. il 2. de accuſat. Bart. in l. de minore. §. plurium. ff. de quæſtion. nume-

ro decimoquinto, Aret.conſ.73. nu. 13. Pa-
riſ.conſ.153.num.12.lib.4.Curt. iun. conſi-
lio 122.num. nono,circa med. Et vtraque
qualitas,quod ſcilicet teſtes deponentes ſint
omni exceptione maiores,& quod hi a qui-
bus fama originem traxit fuerint fide digni,
debet deduci,& probari,vt dicit Crauet. di-
cto conſi.249.num. 14.uerſi.item in caſibus.
ſequitur Menoch.conſilio 60.num.21.libro
primo,& ante eum ita conſulendo dixit De
ci. conſi.575.incip.in caſu in quo.num. 7.&
ſucceſſiue, ad quod caſu eueniente recurras,
quia inuenies quomodo mortuum aliquem
in longinquis probetur.

Circa ultimum dubium, quo quærebatur
quid operetur temporis antiquitas.multa ſu
pra dixi quæ oſtendunt effectum antiquita-
tis,ideo paucis perſtringam breuitati conſu-
47 lendo.Vnus igitur effectus eſt,quia † tale tem
pus habet vim conceſſionis,& priuilegij , &
operatur vt præſumatur iuſtus titulus , ita vt
in contrarium non admittatur probatio,ca.
primo, vbi gl. & Doct.de præſcrip.in ſexto.
Abb.& alij in cap.peruenit.de cenſi.Abb.&
Felyn.in cap.ſi diligenti.de præſcr.Cor. iun.
conſi.90.numero ſecundo. Socin. iun.conſ.
76.poſt num.94.uolum.primo, Pariſ. conſi.
27.incip.in præſenti.num.33. uolu.1. Man-
doſ.ſeni. ad Lap.alleg. 37.in litera F. in uer,
non extet memoria.

48 Alius eſt effectus,quia iura † habentia cau
ſam diſcontinuam tali tempore præſcribun
tur,ut ſunt ſeruitutes,& ſimiles cauſæ.l. ſerui
tutes.la prima.ff.de ſeruit.tit.gener.l. hoc iu-
re.§. ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æſti. l.
prima.ff.de aqua pluu.arcen.Curt.iun. dicto
conſilio 90. numero nono , ut etiam eſt ius
collectandi forenſes,in quo ex dicto tempo
re inducitur conſuetudo,ut per Alexan. con
ſilio 52.libro quinto , conſilio 78.circa finẽ.
libro ſexto, Aretin.conſi.132.incip.in cauſa
quæ vertitur.columna tertia, uerſic.ſecundo
reſpondeo.Deci.conſilio 285.circa finẽ.Ale
xand.alibi.conſilio 68.uolum.ſecundo,Cor.
conſilio 268.colum.ſexta,libro quarto.Cra
uet. de antiq.temp.par.4.§. Materia iſta. nu.
31.cum ſeq.

Vlterius,quando probatio eſt impoſſibi-
49 lis † propter temporis longinquitatem om
nia ſolemnia interueniſſe præſumuntur, &
ratio eſt, quia impoſſibilitati probationis
parcitur.cap.fina.de pact.ca.faciat.22. quæ-
ſtio. ſecunda , & per regul. ut res potius va-
leat quàm pereat.capit.Abbate.§.contra.de
uerbor.ſignificat.idem notat Alexa.in con-
ſilio 48.num.6.conſi.50.num.5.Cæpol.con
ſilio ciui.38.num.nono,Roman.conſi. 275.
numero tertio,& Gozad. conſilio 83. num.
* 20.dicit iſtam eſſe communem opinionem,
quam etiam ſequitur Bertran. conſilio 194.
numero quinto,uolum.ſecundo, Dec. con-
50 ſilio 272.numero tertio.Quæ † præſumptio
ſemiplenam probationem ſaltem facit. ita
Aret.conſilio 15.num.3. uerſi. & iſtud indu-
bitanter.Glo.in l.ſi duo patroni.in prin.ff.de
iureiuran.Deci.conſi.272.num. 3.Curt.ſen.
conſi.73.columna tertia,uerſi.Tertiò reſpõ-
demus. Craue. conſilio 258. numero deci-
moſexto,in fine.Quæ præſumptio transfert
onus probandi in aduerſarium. l. generali-
ter. §. ſi petitum. in fine. ff. de fideicommiſ.
libert.Deci.dicto conſilio 272. numero ter-
tio, uer.ſed quo ad.quem ſequitur Menoch.
conſi.1.num.206.par.1.

Sequuntur alij , & multiplices effectus. nã
51 licèt pro actis † non præſumatur.cap.quo-
niam contra. de. probat. tamen in ſententia
antiqua præſumuntur omnia acta interue-
niſſe.ita Bald.in l.emancipatione.uerſi. Vlte-
rius quæro.C.de fide inſtrum.ſequitur Iaſ.in
in l.admonendi.num. 200.ff.de iureiuran.&
Deci. conſ.375. columna prima, vbi dicit,
quod ex antiquitate temporis præſumuntur
omnia interueniſſe , quæ neceſſaria erant ad
validitatem laudi,& compromiſſi.& in con
ſilio 558.columna tertia,& Gozad.conſilio
73.numero 29.& Alexand. conſilio 113.co
lumna fina.uolum.4.dicit,quod ex diuturno
tempore præſumitur dominus conſenſiſſe,
quod emphyteuta ius ſuum alienet.ſequitur
Gozad.conſilio decimoquinto,numero 11
Deci.conſil. 409.colum.prima , & ſcribunt
Cardin.& Moder.in capit.requiſiſti.de teſti.
52 quod ex antiquitate † temporis præſumi-
tur authoritas ſuperioris interueniſſe. ſequi-
tur Gozad.dicto conſilio 11. nume.12. con
currente maxime longa poſſeſſione , & pa-
tientia diuturna illius, cuius conſenſus requi
rebatur,ut per Alex.conſi.12.incip.viſo pro.
ceſſu.uol.4.num.7.non enim eſſet neceſſariũ
probare ſcientiam alicuius in curſu tãti tpis
cuius memoria in contrariũ non exiſtit,ſcri
bit Ale. cõſ.6.nu.8. & conſ.218.uol.6.Hinc
dixit Goz.d.cõſ.ubi ſup.& in cõſ.41.nu.5. q

in

in teſtamēto Cardinalis cōdito de antiquo
53 † præſumitur Papæ authoritas interueniſſe,
& eius licentia, ex dictis per Areti. conſi. 36.
col. 1. per not. per Butri. in ca. ea noſcitur. de
ijs quæ fiunt a præla. & in cap. peruenit. poſt
glo. de empt. & uendit. ſequuntur Hiero. de
Mon. in d. tract. de fin. allega. c. 105. num. 13.
Rolan. conſi. 99. nu. 28. vult enim idem Go-
zad. conſ. 75. nu. 20. quod concurrente ſciē-
tia & patientia longa in actibus præiudicia-
libus præſumatur conſenſus, ex not. per Bar
tol. Alex. Iaſ. & Deci. in l. ſi certis annis. C. de
pact. quos refert Grat. reſponſo. 9. num. 15.
uol. 2. & reſp. 121. num. 6. & 7. eo. uol. ubi di-
cit, ex temporis longinquitate præſumendū
54 eſſe propinquorum conſenſum † in contra
ctibus mulierum requiſitum interueniſſe. Fa-
ciunt ad idem, notata per Cut. ſen. in conſ.
81. num. 7. quod ſcilicet in antiquis præſu-
matur interueniſſe bona fides, nullo etiam
apparente titulo. pro quibus uide notata per
Ruin. conſ. 63. num. 6. conſ. 26. num. 3. & cō-
ſilio 222. num. 6. uolum. 1. & Socin. iun. cōſ.
22. num. 26. uolum. 1. Facit etiam, quia licet
55 † regulariter ſolemnitas extrinſeca nō præ-
ſumatur, ut dicit Gozad. d. conſ. 72. num. 20.
tamen ex longiſſimo temporis curſu omnia
ſolemnia interueniſſe præſumuntur, ut dixit
Calc. cōſ. 90. incip. quia iſta quæſt. nu. 4. &
conſ. 16. incip. Viſis allegationibus. num. 1.
per tex. in l. qui in aliena. & ibi Angel. Alex.
& alij Doct. ff. de acquiren. hære. in l. ſi filius,
C. de petit. hæred. in l. cum de in rem uerſo.
ff. de uſur. in l. 1. C. qui admit. Bertran. conſi.
194. num. 5. par. 2. Boer. deciſ. 281. num. 15.
parte ſecunda. Menoch. conſ. 147. num. 8.
par. 2. Vnde dixit Alexan. conſi. 79. in 2. du-
56 bio. uol. 1. quod ſolemnitas conſenſus † ca-
pituli, tractatus, & alię ſolemnitates requiſitæ
in alienatione rerum eccleſiæ propter diu-
turnitatem temporis præſumuntur interue-
niſſe; Deci. ſequitur conſ. 36. colum. penul. in
prin. conſ. 409. col. 1. Gozad. d. conſi. 11. nu-
mero 32. & d. conſ. 73. nume. 29. & idem re-
plicat Alexan. conſ. 219. num. 25. uerſi. præ-
terea. uol. 6. ubi dicit, quod conſenſus capitu
li præſumitur ex diuturnitate temporis, eſto
quod in unione de eo non appareret, quia
interuenire potuit poſt unionem factam ab
Epiſcopo. refert & ſequitur Menoch. conſ.
90. num. 29. & 44. par. 1. & Roland. conſ. 99.
num. 24. par. 2.

Reſtinguntur tamen omnia prædicta nō
habere locum, quando clare conſtat ſolem-
57 nitatem deficere, nam tunc † temporis diu-
turnitas non coadiuuat ut præſumatur. ita
Socin. ſen. conſ. 1. col. 1. num. 8. uer. Minuſq;
obſtat. lib. 3. Iaſ. in d. l. 1. nu. 15. uerſi. quinto
limitat. C. qui adm. conſ. 176. colu. ulti. uerſi.
quarto, & ulti. lib. 2. conſ. 148. colu. ult. lib. 4.
Curt. iun. conſ. 130. nu. 4. Ruin. conſ. 41. nu.
18. conſ. 68. nu. 14. conſ. 69. nu. 9. uerſ. ſecun
do non obſtat. li. 1. Crauet. conſ. 134. nu. 44.
Socin. iun. conſ. 56. nu. 22. lib. 2. Rol. conſ. 2.
num. 128. & 130. Menoch. conſ. 1. nu. 203.
par. 1. Clare autem id dicitur conſtare, quan
58 do ex inſtrumento appareret, † quia tunc ſo
lemnia non præſumuntur interueniſſe, ita
Paul. de Caſt. conſ. 81. incip. in cauſa. nu. 7.
vol. 2. Socin. ſen. conſ. 46. nume. 37. lib. 4. Iaſ.
conſ. 115. num. 5. uol. 4. Dec. conſ. 13. col. 1.
Gozad. d. conſ. 72. num. 9. Afflic. deciſ. 107.
num. 5. Crauet. de antiq. temp. Sect. 1. nu. 5.
par. 3. omnia enim ſupradicta locum habēt
in caſu dubio, ut dicit Craue. d. tracta. par. 3.
ſecti. venio nunc. nu. 15. & conſ. 134. num. 4.
uol. 1. ſupra cit. refert Hiero. de mon. d. tract.
de fini. c. 106. nu. 6. & hæc ſufficiant, quia ma
teria iret in infinitum contra intentionem
meam, ſed caſu eueniente, uideas Doct. cita
tos, & alios qui tam in Lecturis quàm in con
ſilijs præmiſſa, & alia multa pertractarunt.

QVAESTIO XLIIII.

Quis teneatur dotare mulierem, auus ſcilicet, an pater.

SVMMARIVM.

1 *Auus tenetur dotare neptem, non pater. contra num. 6. & 9.*
2 *Auus paternus habet omnes deſcendentes in poteſtate.*
3 *Dos profectitia, mortua muliere, reuertitur ad eum quā dedit.*
4 *Exceptio arguit ius commune in contrarium.*
5 *Auus quo caſu teneatur de in rem uerſo.*
6 *Dotandi onus unde naſcatur.*
7 *Alimenta debentur ratione ſanguinis, non patriæ ptātis*
8 *Dos, & alimenta æquiparantur.*
10 *Dos data ab auo, intelligitur contemplatione filij.*
11 *Cauſa proxima, & immediata attendenda eſt, nō mediata*
12 *Filius de iure Digeſtorum patri omnia acquirebat.*
13 *Factum, nomine meo, a me quodam modo factum dicitur*
14 *Lex, cognominus. §. ſed ne videamur. C. de har. declaratur*
15 *Lex, qui liberos. de ritu nupt. declaratur.*

16 *Filia poteſt cogere patrem ut ipſam dotet, amplia vt nu, 17.18. reſtringe ut nu. 19. & 20.*
21 *Lex, & ideo, de in rem uerſo declaratur.*
22 *Filiusfamilias regulariter pro omni contractu obligatur.*
23 *Auus quo caſu neptem dotare teneatur.*
24 *Pater quod filiam, dotare teneatur, non auus.*
25 *Auus neptem dotans, quo caſu dotare teneatur.*
26 *Auus dotans neptem, in dubio filij intuitu dotare exiſtimatur.*

QVAERO quadrageſimo-
tertio; Mulier habet patrē,
& auum paternum, ſcilicet
patrē patris, fit nubilis, vult
dotari, quæritur quis tenea-
tur ipſi dotem dare, auus,
an pater. in qua quæſtione Bar. communiter
receptus in l. 1. ff. ſolu. matrimon. concludit,
1 quòd auus † tenetur principaliter. quæ ſen-
tentia pluribus fundatur argumentis.
2 Primò facit, nā auus paternus habet † om-
nes deſcendentes in poteſtate, ut ff. de ijs qui
ſunt ſui uel alie. iur. l. nam ciuium. in fine.
ibi, item qui ex filio meo, & vxore eius, ideſt,
nepos meus, & neptis æquè in mea ſunt po-
teſtate, & Inſtitu. de patr. poteſt. §. qui igitur.
ibi, item qui ex filio tuo, & vxore eius naſci-
tur, ideſt nepos tuus, & neptis, æque in tua
ſunt poteſtate. Bal. in l. 4. C. ad Maced. Firm.
in repert. uer. Auus. uerſi. 24. ergo neptem
dotare tenetur, cum ſit quod onus dotandi
dependeat a poteſtate. l. qui liberos, ff. de ri-
tu nuptiar.
Secundò facit tex. in l. auus. ff. de iure do-
ti. ubi caſus. Auus habens filium in poteſta-
te, & neptem ex filio, dat eam in coniugem
cum dote Titio, & moritur ipſe auus, quo
defuncto concurrunt ad dotem pater filiæ,
& hæredes vxoris, quæritur modò ad quem
ipſa dos deueniat, & an ad patrem reuerta-
tur? Reſpondet Labeo ex mente Seruij, do-
tem ad patrem non reuerti, quia ab eo non
videtur profecta, cum nihil ex bonis ſuis ha
3 buerit; nam dos profectitia † mortua mulie
re reuertitur ad eum qui eam dedit. l. dos a
patre. C. ſolu. matrimon. l. ſi ab hoſtibus. in
prin. ff. eod. Alexand. conſi. 150. col. 1. uerſi.
præterea. uol. 2, relatus a Rola. de lucro dot.
q. 1. num. 6. & ſic videtur, auum, non patrem
teneri ipſam dotare, cum mortua filia ad pa-
trem non reuertatur. l. certum. C. famil. erci-
ſcun. Roland. conſi. 46. in fi. lib. 4.
Tertiò facit, exceptio † arguit ius commu
4 ne in contrarium. l. nam quod liquide. ff. de
teſtam. mil. ſcribunt omnes in l. 1. de reg. iur.
& ibi Deci. num. 22. Menoch. conſ. 112. nu-
mero quinquageſimo quarto, conſilio 122.
numero trigeſimo tertio, conſi. 197. nu. 53.
conſi. 200. num. 196. par. 2. Modo ſic lex co-
gnouimus. §. ſed ne uideamur. C. de hæretic.
quæ ſtatuit auum teneri ad dotandas neptes
ex filio, excipit caſum filiæ, & neptis hæreti-
cæ, ergo ſecus de iure communi. & ita Iaſ. ar
guit in l. 1. ff. ſolut. matrim. prout & in matre
arguit glo. in l. mater. C. de iure dot. relata ab
Alex. in l. 1. ſol. mātr. num. 21. uerſi. & quod
hic dicitur.
Quartò pro communi eſt tex. in l. profe-
ctitia. §. ſi filiusfamilias mutuatus. de iure do.
ibi e tex. in §. fi. l. & ideo, cum duabus ll. ſeq.
de in rem uer. ubi ſimilis caſus ponitur, qui
& in l. profectitia. Filiusfamilias pecuniam
mutuo acceptam dat filiæ ſuæ pro dote, quę
ritur an auus teneatur de in rem uerſo? & di-
5 citur † quod ſic, ſi hoc animo dotem dedit,
vt aui negotium gereret. ex quibus omnib.
ſtat communis opinio ſupra poſita, ex qua
infertur, Quod ſi eſſet filiusfamilias habens
bona quaſi caſtrenſia, & pater eius eſſet di-
ues, non obſtantibus bonis caſtrenſibus,
auus tamen teneretur dotare neptem, & ne-
ptis cum poſſet compellere ad dotem ſibi
numerandam. & ita tenent Bartol. in dicta le
ge prima, & in l. dedit dotem. de collat. bo-
nor. Bald. & Salycet. in lege finali, columna
penultima. C. de dot. promiſ. idem Salyc. in
lege, filiusfamilias. ad Macedon. Specul. in
titu. de iudici. §. ſequitur. uerſiculo, & quid ſi
unus ex fratribus. Tiraquel. de iure primige-
ni. quadrageſima quæſtio. numero ſeptua-
geſimo ſexto, qui id non ob aliud ſtatutum
uideri poſſe dicit, quàm quod filia ſeu ne-
ptis repręſentat perſonam patris aut matris,
quam auus dotare tenebatur.
Contrariam ſententiam tenuit Anton. de
But. in conſilio quinquageſimo ſexto, incip.
filiusfamilias. ubi dicit ſibi de facto contigiſ
6 ſe, & conſulendo concludit, † onus dotan-
di filiā pertinere ad patrem, non ad auum.
Fundamentum in hoc reſidet, quoniam pa-
ter eſt proximior ſanguine, ex qua proxi-
mitate naſcitur onus dotandi, non autem
attenditur ratio patriæ poteſtatis. l. fina. C.
de dot. promiſ. Et fundamentum com-
munis

munis opinionis, quod attendatur patria po
teſtas, eſt falſum, per tex. in l.4. de liber.
agnoſcen. ubi necat qui denegat alimenta,
ex quo textu ad cauſam dotis infertur. ſicut
7 enim in alimentis, † quæ debentur ratione
ſanguinis, non patriæ poteſtatis. l. iura ſan-
guinis. ff. de regul. iur. l. 1. §. ius naturale. ff. de
iuſt. & iure. dixi ſup. quæſt. 25. & infra in alia
quæſt. latius tractabo. ita & in dote. l. aſſiduis.
8 C. qui pot. in pigno. hab. in fi. dos enim † &
alimenta æquiparantur. glo. in l. ob æs. C. de
prædi. min. Alex. in l. ſi cum is. §. ſi mulier. ff.
de cond. & demonſtrat. Barto. in l. 2. §. Titio.
de donat. Bal. in l. ſicut. ad fi. C. de action. &
obligat. & in l. mandatum. col. 3. C. mand. &
alibi Bart. in l. ſi ego. in prin. & §. 1. ff. de iure
dot. Et probatur iſta concluſio per tex. in d.
l. profectitia. §. pen. ibi, quia non ius poteſta-
tis, ſed parentis nomen dotem profectitiam
facit.

Secundo contra communem facit tex. in
l. dotem dedit. de collat. bonor. ubi auus do-
tando neptem paternum officium impleſſe
videtur, & ibi dos dicitur profectitia, & a
patre profecta, ergo contra communem eſt
9 ibi text. quod officium † dotandi ad patrem
pertinet. l. fin. & ibi Doct. C. de dot. promiſ.
l. qui liberos. & ibi Bar. ff. de ritu nup. & datio
10 dotis facta ab auo † intelligitur contéplatio
ne filij. cum enim auus iure ad dotem nepti
conſtituendam cogi non poſſit, & ſi conſti-
tuit, filij intuitu dediſſe exiſtimatur, & à filio
talis dos profecta cenſetur, & in legitimam
imputatur, ac ſi ipſe filius dediſſet, Bar. conſ.
131. cum quo tenet Alex. in l. in quartam. &
ibi Rip. ff. ad leg. Falci. idem Alexan. conſi. 8.
uol. 3. conſi. 31. & cóſi. 154. uol. 4. conſ. 138.
uol. 5. conſ. 117. uol. 6. Deci. conſi. 81. Crau.
conſ. 219. uol. 2. Ang. conſ. 79. col. 2. uerſ. nó
obſtat d. l. auus. Ruin. conſi. 113. colu. 3. uerſi.
accedit. lib. 1. conſ. 138. col. ult. & conſ. 196.
num. 8. lib. 2.

Quid dicendum? uidetur Ant. de But. ſen-
tentiam contra communem fore tenédam,
contra quam communem conſidero, quòd
pater eſt cauſa proxima, & immediata libe-
11 rorum. ſed magis attendenda eſt cā † proxi-
ma, & immediata quam mediata. l. ſocium
qui in eo. pro ſocio. glo. in c. de cætero. ext.
de homic. l. mulier. ff. rer. amot. l. fi. ff. de cód.
ob cauſ. cui cauſæ immediatæ debemus tri-
buere effectum, ut dicit d. gl. quæ pulchra di-
cit in hac materia cauſæ mediatæ, & imme-
diatæ. & authen. defuncto. C. ad Tertul. ubi
prima ſucceſſio eſt liberorum. Pro quo facit
doctr. Barto. in l. non quemadmodum. de li-
ber. agnoſcen. in fin. ver. ubi ponit caſum in
terminis, aliquis habet patrem, & auum diui
tes, & vult petere aliméta, a quo poteſt, quæ
rit ibi Bart. & ex mente Cyni, & Iac. de Are.
tenet, quod pater tenetur alere filium, non
auus, ex iam dicta ratione, quia pater eſt cau
ſa proximior, quæ attenditur, & allegat tex.
in l. ſi quis a liberis. uerſ. & magis. ff. de liber.
agnoſcen. ubi dicit tex. quod hæc res deſcé
dit magis a charitate ſanguinis, & ab æquita
te naturali, ſic in caſu noſtro.

Modo ad adducta pro communi reſpon
12 deo, nam omnia iura quæ dicunt, doté † mu
lieri ab auo, non a patre dandam, loquuntur
altero de tribus modis. Aut enim loquuntur
inſpecto tempore antiquo, & ſic de iure Di-
geſt. hoc enim iure quicquid acquirebat fi-
lius, acquirebat patri, l. placet. ff. de acquiren.
hæredi. quo caſu auus tenetur dotare nepté.
& ita procedit tex. in l. auus. de iure dot. Aut
loquuntur ubi auus ex mera liberalitate do-
tem promiſiſſet, tunc enim dos non dicitur
profectitia a parte, ſed ab auo. l. fi. C. de dot.
promiſ. Aut loquuntur, quando auus con-
templatione patris filiam dotauit, & tũc dos
13 profectitia a patre intelligitur, quia † quod
meo nomine geſtum eſt, a me quodammo-
do factum dicitur. l. illud. §. ſi decuriones. &
ibi Alex. ff. quod cuiuſque uniuerſ. nom. Ioã.
And. in c. is cui. de præbend. in ſex. in nouel.
Bal. in Auth. eo decurſum. C. de donat. ante
nupt.

Ad tex. in l. cognouimus. §. ſed ne videa-
14 mur. C. de hæret. reſpondeo, † quod loqui-
tur etiam in terminis prædictis: nam nõ col-
ligitur inde quod auus teneatur preciſé &
abſolute, licet tex. dicat. ſed & dotes pro filia
bus, & neptibus dare: ad id enim ſunt poſita
illa uerba, ne mulieribus denegentur dotes,
non quod auo neceſſitas dotandi impona-
tur, imò ex ordine litteræ, videtur hoc onus
patri imponere, deinde auo, verba patét. vel
& poſſumus dicere forſan, quod aut pater
erat mortuus, aut pauper: quibus caſibus ip-
ſe auus neptem dotare tenetur. Bartol. in d. l.
quemadmodum. ff. de liber. agnoſcen. & in-
ferius latius dicam.

Non obſtat text. in l. qui liberos. de ritu

nupti.dum dicit,qui liberos habent in pote-
15 ſtate,& cæt. nã † loquitur reſpectu utriuſq;,
& tendit ad determinationem,an filia nubi-
lis poſſit cogere patrem ad ſe nubendum,
& iſtud eſt unum priuilegium dotis, quod
filia patrem cogere poteſt. & licet inter pa-
trem & filiam quæ in poteſtate ſit,nulla poſ-
16 ſit eſſe lis, l.lis nulla.C.de iudici.tamen fauo
re dotis filia † officio iudicis poteſt cogere
patrem ut ipſam dotet.d.l.qui liberos. & d.
l.fin.& ibi Doct.C.de dot.promiſ.& ipſo de
functo, eius hæredes ad idem ſunt compel-
lendi.gloſ.& omnes in l.1.ff.ſol. mat. Pariſi.
conſ.26.nu.84.& conſ.29.nu.60.uol. 3. etiã
ſi ipſa filia ſit diues, & amplam ex bonis ad-
uentitijs aliunde dotem habeat. communis
* eſt omnium opinio in l.fi.C.de dot.promiſ.
& in d.l.1.ff.ſol.matr.Socin.conſ.57.num.3.
uol.4.Pariſi.d.conſ.29. num. 61. licet etiam
17 † ſine eius conſenſu nupſerit, ſecundum cõ-
munem.d.l.qui liberos.& Doct.d.l.1.ſol.ma
trim.Paul. Caſtren.in auth. res quæ.C.com.
de lega.& ibi Iaſ.num.14.Iaſ.alibi in l. ſi do-
natarius.§.ſi quis indebita. nu. 5. ff. de cond.
cau.da. Abb. in c.cum cauſa.de raptor. in c.
1.de adulter.in c.1.ubi alij. de ſponſal. Alex.
conſ.141.uol.2.Pariſ.d.conſ.29.nu.62. Etiã
18 ſi indigno,ipſoque patre † non conſentien-
te nupſerit.Alex.in d.l.1.ſol. matrim.nu.32.
Iaſ.in authen. ſed ſi poſt.C. de inoſ. teſtam.
Deci.in l.nuptias.ff.de reg.iur.Imo.in cap.ac
cedens.de procurat.Deci. conſ.231. Socin.
ſen.conſi.57.vol. 4. id tamen intellige ſi ipſa
filia ſit maior annis uigintiquinque, nam ſi
ſit minor,& indigno contra uoluntatem pa
tris nupſerit, pater ei dotem dare cogendus
19 non eſt,† ſecundum communem opinionẽ
glo.& Archid.in cap.de raptoribus.36.q.1.
Ioan. And. Ant.Butr.Abb.Zabar.in d.c. ac-
cedens.Abb.in c. cum cauſam. de raptor.in
c.1.de adult.in cap.1.ubi Præpoſ.de ſponſal.
Franc.in c.1.§.porrò. de ſponſal. in ſex.Bal.
in d.l.fina.col.pen. C. de dot.promiſ.Salyc.
l.qui liberos.ff.de ritu nupt. Fulg. in l.ſed ea.
ff.de ſponſal.Bal.in l.2.§.quod ſi patris.ff.ſol.
matrim.Ancha.conſi.21.Alex.conſ.97.uol.
1.conſ.209.nu.17.uolu.6.Pariſ.conſ.29.nu.
61.uol.3.Et dictam obligationem patris do
tandi filiam,intellige niſi filia fuiſſet ingrata,
20 nam tunc pater † dotem ei dare nõ tenetur,
quia ingratitudo tollit debitum naturæ, §.
optime.in Authẽ. de nupt. ſi tamen iam dos
eſſet data,non reuocaretur prætextu ingrati
tudinis,Bal.in d.l.fi.C. de dot. promiſ.Bal.&
Imo.in l.poſt dotem.ff.ſol.matrimo.Iaſ.in §.
fuerat.Inſti. de action.colum.22.uerſi.tertiò
nota quod.

21 Ad tex.in l.& ideo,† quæ eſt in quarto cõ
trario,reſpõdetur quod ille tex.duo copula-
tiue præſupponit ad hoc ut auus ex mutuo
teneatur,nam requirit,quod filius acceperit
mutuum,& dederit dotem, quatenus auus il
li dediſſet,& teneretur. ecce præſupponit ca
ſum quo auus tenetur, qui tamẽn ſunt duo,
quando ſcilicet pater eſt pauper, & quando
auus ex ſua liberalitate dat.ſecundo requiri-
tur quod pater dederit dotem animo geren
di negotium paternum,& obligãdi patrem,
in iſtis terminis debet intelligi d.l. profecti-
tia. de qua in quarto motiuo. Igitur ex illo
tex.colligitur opinio contra communem;
Quod ubi filius non dedit dotem modis pre
dictis,obligatur perſonaliter,quod poteſt fa
cere pro omni contractu; Regulariter enim
22 pro omni contractu filiusfamilias † obliga-
tur.l.tam ex contractibus, de iudici. & tantũ
valet iſtud,quod ſi nõ habet unde ſoluat,po-
teſt carcerari.l.1.iunc.l.pen.C.qui bon.ced.
poſ.not.in l.4.§.ſed utrum.de mino.& quod
ex omni contractu obligetur, eſt text.in l.fi-
liusfamilias.de action.& oblig.& d.l. profe-
ctitia. §.ſi filiusfamilias.il ſecõdo. ergo onus
dotandi pertinet ad patrem, non ad auum,
in dubio.l.& magis.de ſolutio. niſi ſit inops;
quo caſu auus dotat in ſubſidium.l.cum plu-
res.§.cum puto.de adminiſt.tut.& niſi de iu-
re Digeſtorum,d.l.placet.ff.de acqui.hæred.
& ita tenuit Iaſ. in auth. res quæ. C. com.de
lega.nu.32.uerſ. Limita ſecundo. in fine. ubi
23 inquit, quod † tũc demum auus tenetur do-
tare neptem, quando filius eſt pauper, & q
eo caſu locus eſt diſpoſitioni.d. authe. ſi ue-
ro filius diues eſt,auus non tenetur dotẽ con
ſtituere nepti, & per conſequens non eſt lo-
cus diſpoſitioni illius auth. cum ceſſet ratio
dictæ conſtitu. quæ eſt quod bona fideicom
miſſo ſubiecta ita demum alienari in cauſam
dotis poſſint,ſi aliæ res liberę non extent, &
cum Iaſ.idem ſenſerunt Rube.Alexan. conſ.
124.num.3.Alciat.reſp.640.Menoch.conſi.
88.num.49.& 55.par.1.conſi.81.nu.48.vbi
multos in hanc ſententiam citat.& conſ.95.
num.42.par.ea.& conſ. 183.in multis num.
par.2.& conſ.231.nu.14.par. 3.

Ex

Ex quibus omnibus concludas, Patrem,
24 † non auum teneri ad dotandum, niſi de iure Digeſt.& niſi pater inops ſit,& filiam dotare non ualeat: tūc enim auus in ſubſidium ad eam dotandam tenetur, & pro hac materia uide Crotum pulchre loquentem in l.frater a fratre.num.57.quæſt.21. ff. de condict. indeb.& Rom.conſ.512.incip. Quo ad primum propoſitę conſultationis. & hoc adeo uerum eſt, patrem. ſ. teneri ad dotandam filiam, quod ſi filiusf. accipiat mutuam pecuniam ut ſuam ſororem dotaret, in patrem cō petit de in rem verſo actio, quia pater tenebatur hoc facere. iſte eſt text.clarus in l. ſi filiusf.in id. iunc.gloſ. in uer. pro ſorore. ad Macedon.

25 An autem auus nepti dotem dans † uideatur eam dare intuitu ipſius neptis, uel filij?& in hoc uolunt Doct. quod regulariter intuitu neptis fecerit, ut dicunt Bar.& Doct. in l.quæſitum.ff.de leg.1.Alex.in l.in quartā. ff.ad leg.Falci.conſ.199.uolumine ſecundo, conſilio octauo, uolum.tertio, conſilio 89. uolum.quarto, conſilio 138.& 179.uolu.5. Corne. conſ.34.uolum.4.Alij tamen dixerunt, quod cum auus de iure cogi non poſſit ad conſtituendam dotem nepti, ſi cōſtituat,
26 † filij intuitu dediſſe exiſtimetur, & ab ipſo filio ipſa dos profecta cenſeatur, ita vt ipſi filio in legitimam imputetur, & perinde ſit ac ſi ipſe filius dediſſet, & id Bartolo placuit
* conſ.131.cum quo communiter Docto. tenent, ut per Alexand.& Rip. in d.l. in quartam. Alexand.dicto conſilio octauo, uolum. tertio, conſil. 31.& 154.uolum.4.dicto cōſilio 138.uolum.5.conſ.117.uolum.6.Deci. conſilio 81. Craue. conſilio 219. parte 2.in hoc tamen Corn. dicto conſilio trigeſimoquarto, uolu.4. & conſilio 200.uolumine 3. dubitauit, & dixit pro communi ſententia ſemper in dubio iudicandum, neptis intuitu auum dotem dediſſe. quod & Soci. placuit conſilio trigeſimotertio, uolum.tertio, & vi. Menoch. dicto conſilio 81. numero 55. & dicto conſ.183.nu.1.3.10.24.28.& 32.ubi plene tractat hanc materiam, quod ſcilicet, ſi auus dotem nepti conſtituit, filij contemplatione conſtituiſſe dicatur, & quando & quo caſu, hoc dictum fallat, vide ipſum.

QVAESTIO XLIIII.

Inſtrumentis duobus eodem die confectis concurrentibus, vtrum præferatur.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum priuati cum expreſſione hora, an præferatur inſtrumento dotis non habenti horam.*
2 *Probatio temporis certioris præfertur incertæ, & generali.*
3 *Prior in tempore, potior eſt in iure.*
4 *Collatio Papæ, in dubio, præfertur collationi ordinarij. fallit vt nu.9*
5 *Dotis cauſa in dubio præfertur cauſæ priuati.*
6 *Opinio conſulentis uerior eſt, quam legentis.*
7 *Expreſſio horæ non inducit temporis prioritatem.*
8 *Momentum temporis non curatur.*
10 *Reo fauendum in probationibus.*
11 *Cauſa fauorabilis ut præferatur ſufficit intentionem aduerſarij quouis modo dubiam reddi.*
12 *Tempus certius probans, quando præferatur.*
13 *Tempus allegans, id probare debet.*
14 *Lex, de rebus. C. de donat. an. nupt. quam. procedat.*
15 *Legis diſpoſitio non conuenit, cui non conueniunt verba.*
16 *Statutum præferens priuatum mulieri in bonis mariti obligatis ante matrimonium, an locum habeat in poſtea quæſitis.*
17 *Maius ſi ineſt, & minus ineſt.*
18 *Dos confeſſata habet priuilegium dotis in præiudicium mariti.*
19 *Confeſſio probat contra confitentem.*
20 *Clauſula, renuntians exceptioni non numeratæ dotis, operatur in damnum confitentis.*
21 *Maritus non opponens intra tempus exceptionem non numeratæ dotis, ſibi præiudicat.*
22 *Maritus non opponens intra tempus exceptionem non numeratæ dotis an præiudicet creditoribus.*
23 *Statutum loquens de inſtrumento dotis, habet exequutionem paratam, & habet locum in dote confeſſata.*
24 *Negligentibus iura non ſubueniunt.*
25 *Mulier pro dote præfertur fiſco in bonis mariti confiſcatis.*
26 *Priuilegium confeſſionis dotis receptæ per lapſum temporis confirmatæ, non præiudicat creditoribus, contrarium nu.27*
28 *Remedium ordinarium ubi haberi poteſt, non eſt recurrendum ad extraordinarium.*
29 *Angeli deciſio de qua ſupra nu.23 reprobatur.*
30 *Confeſſio mariti de dote recepta, non præiudicat tertio.*

QVAERO quadrageſimoquarto. Venetum ſtatutum lib. 1.c. 34.dictat, quod mulier a tempore quo eſt tranſducta a uiro, ſit prior cæteris creditoribus, qui poſtea cum viro contraxerunt. Modò, extāt duo

duo inſtrumenta, eodem die confecta, vnũ
dotis, alterum priuati, in dotali eſt appoſita
dies, in priuato, vltra diem eſt appoſita ho-
ra, & vtrumque habet hypothecam tacitam
vel expreſſam, agit contra uirum priuatus,
concurrit mulier, vter ex ijs præferatur. nun
1 quid ſcilicet † expreſſio horæ in inſtrumento
priuati contenta inducat prælationem ad
excluſionem mulieris? Iſta quæſtio eſt famo
ſa, & a Canoniſtis, & Legiſtis pariter tracta-
ta, a Canoniſtis in cap. ſi a ſede. de præben.
in ſex. & in c. paſtoralis. in prin. de reſcr. a Le
giſtis, in l. 1. ff. ſol. matrim. in l. in ambiguis. ff.
de iure dot. & in l. non puto. ff. de iure fiſci. &
in alijs locis ſparſim.

* Cõmunis opinio in iſta quæſtione, eſt pro
expreſſione diei & horæ, quod ſcilicet tale
inſtrumentum præferatur inſtrumento do-
tali habenti diem tantum. & hanc ſententiã
tenent Cyn. Bald. & Saly. in l. de rebus C. de
donat. an. nupt. & Salyc. in l. qui debitor. C.
de priui. fiſci. Io. de Plat. in l. 1. C. de iure fiſci,
lib. 10. Marian. Socin. & Rip. in l. 1. ff. ſoluto
matrim. Felin. in c. capitulum. uer. de concur
ſu duorum. col. 14. de reſcri. per Dy. in c. in
pari cauſa, & in ca. beneficium. de reg. iur. in
ſex. qua communi opinione uera exiſten-
te, poſſent eſſe cauti contrahentes, quod cõ-
ficientes inſtrumentum ſemper exprimerẽt
horam, ut priuilegiatis præferantur.

Pro qua communi ſentẽtia adducitur de-
ciſio Cyni, quam ſequitur Bald. in d. l. de re-
bus. C. de donat. ant. nupt. ubi dicitur, quod
2 probatio † temporis certioris & ſpecificati
præfertur incertæ & generali. pro qua facit
tex. in l. ex facto, §. ſi. ff. de vulg. nam illa ſpeci
ficata dicitur plenior quàm incerta, iſta eſt
deciſio Geminia. in conſi. 27. incip. ſuper du-
bio. vbi dicit, quod ſi fuerit quæſtio de ma-
trimonio, puta quod duo contendant ſuper
una puella, quæ vtrique promiſerit, & ante-
rioritatem inuicem clament, quando unus
plene probat, alius non ita plene, licet iſti
actus ſint incompatibiles, tamen præfertur
plene probans, licet ſit poſterior. ſic in caſu
3 iſto, nam † qui prior eſt in tempore, potior
eſt in iure. l. potior. & l. qui balneũ. ff. qui pot.
in pign. hab. glo. in Authen. de æqual. dot. §.
his. uerſi. poſterior. & plene Dyn. in reſt. qui
prior. de reg. iur. in ſex.

Secundo pro communi facit deciſio tex.
in d. c. ſi a ſede. de præbend. in ſex. per illum
tex. quam ponit Fely. in d. c. paſtoralis. de re-
ſcr. ut per Iaſ. in l. 1. ff. ſolu. matrimon. nam in
4 dubio, collatio † papæ præfertur collationi
ordinarij. d. c. ſi a ſede. notat Bal. in l. ſi duas.
per illum tex. ff. de excuſat. tut. Calde. in cõſi.
2. poſito ſub tit. de offi. vicar. ſed ſi in collatio
ne ordinarij ſit dies, & hora, & in collatione
Papæ ſit tantum dies collatio ordinarij tan-
quam magis certa & determinata præfere-
tur. ita limitatur tex. in d. c. ſi a ſede. ita Deci.
conſ. 179. in ult. dubio. & eſt communis opi
nio Doct. in. l. 1. ff. ſolu. matrim. ut per Cran.
conſi. 134. incip. ſcripſi aliàs. par. 1. per tot.

Tertiò pro hac ſententia facit, quod cau-
ſa dotis, quando ſumus in dubijs. debeat pri
5 uati cauſæ præferri † nulli dubium, iura enim
clara ſunt, l. in ambiguis. de iure dot. & l. in
ambiguis. de rebus dub. ſecus autem in caſu
claro, nam tunc ceſſat priuilegium. eſt ergo
neceſſarium ad hoc ut inſtrumentum dotis
præferatur inſtrumento priuati, quod in in-
ſtrumento dotali adſit data cõcurrens cum
data inſtrumenti priuati aduerſarij, quia pro
pter concurrentiam res redditur dubia, & ſi
fiat iſte concurſus in data, habent locum di-
ctæ ll. in ambiguis. & tunc dos priuilegiata
priuato præfertur. & ita argumentatur Ripa
in d. l. 1. ff. ſol. matrimon. in illa quæſt. An ex-
preſſio horæ in inſtrumento inducat præla
tionem. vide ipſum.

Contrariam ſententiam tenuerunt multi,
& inter alios, Alciat. in l. 1. ff. ſol. matr. & So-
cin. ſeni. in conſ. 67. incip. eadem die. uolu. 3.
ubi hanc ſententiam conſulendo in ſimili ca-
ſu firmat, licet in principio dicat ſe habuiſſe
de facto bis, & ſecunda uice mutaſſe ſenten-
tiam a prima, & referat demum ſcribendo
ſuper d. l. 1. adhæſiſſe primæ opinioni, ratio
6 nibus ibi per eum adductis. Et cum † uerior
ſit opinio, quam Doctor tenet conſulendo,
ea quam ſequitur legendo, vt dicunt Docto.
in cap. 1. de conſtit. in fine. ideo pro hac ſen-
tentia, quam etiam tenet Felyn. in d. c. paſto-
ralis. de reſcr. col. 2. uerſ. ratione unius horæ.
in fine.

7 Primo facit. Expreſſio † horæ non inducit
temporis prioritatem, toto tit. in Authen. ut
præpon. nom. Imper. ubi data forma confi-
ciendorum inſtrumentorum, nulla de hora
mẽtio fit, ſed ſolum de anno, Imperatore, cõ
ſule, indictione, & die: igitur ſi quis in inſtru-
mento exprimat horam, non inducit con-

cludenter

cludentem probationem.c.duobus.verſi.ſi
non apparet.de reſcr.in ſex.nam ſi hoc dare
tur,quod ſcilicet expreſſio horæ conclude-
ret,momentum temporis probaret,cum ta-
8 men tale † temporis momentum non cure-
tur.l.fina.& ibi Bal.C. de bonis quæ liber.&
idem Bal.in l.ſi pater.quæſt.8.C. de inſtit.&
ſubſtit.& in terminis probandi temporis,ad
late tradita per Bal.cum tex.in l.matre. C.de
probat.

Secundò pro hac opinione facit tex. in l.
1.C. de iure fiſci. lib. 10.ubi dicitur quod ſi
priuatus ſit in poſſeſſione titulo donationis
rerum hypothecatarum fiſco, fiſcus poteſt
ſibi uendicare rem a priuato per ſuam hypo
thecā, niſi priuatus probet anterioritatem:
quod ſi fiſcus producit inſtrumentum ha-
bens diem, & priuatus producat ſuum ha-
bens diem & horam,nunquid inſtrumentū
priuati ut generalius,& continens maiorem
certitudinem præferatur fiſcali inſtrumento
tanquam minus certo?certè non,quia requi
ritur probatio temporis modo quo ſupra.
Modò ſic, ſi poſſeſſio,quæ transfert domi-
nium in aduerſarium non eſt ſufficiens ad ex
cludendum priuilegium fauorabile,quanto
minus expreſſio horæ:nam ſi actor aliter nō
probet ſuccūbit,ad quod facit tex.in d.c.
ſi a ſede.de præben.in ſex.qui fallit,niſi obti
nens collationem ab ordinario ſit in poſſeſ-
9 ſione,† quia tunc præfertur illi qui obtinuit
a ſummo Pontiſice,& ſic perſonę priuilegia
tæ.cap.ex literis.de probat.ubi glo. ampliat
procedere etiam in cauſa dotis, & matrimo
nij,& §.comodum.Inſtit. de interd.

Tertiò pro hac ſententia contra commu-
nem facit,in cauſa fauorabili ad hoc ut reus
10 † abſoluatur,ſufficit intentionem aduerſarij
dubiam reddi ex atteſtationibus factis per
inquiſitum, licèt probationes accuſatoris
plenæ ſint.Bar.& Doct.in l.non ſolum.§.ſed
ut probari.ff.de noui oper. nunt. Salyc.in l.
matrem.C.de probation. Abb. in c.in præ-
ſentia.col.3.num.6.ext.de probat. & hoc in
criminali, in ciuili autem ad hoc ut reus ab-
ſoluatur,nō ſufficit ſemiplena probatio, ſed
ex probationibus agentis debet reus redde-
re dubiam intentionem aduerſarij.d. cap.in
præſentia.de prob.l.non hoc.C. vnde legit.
& ſi forte actor plene probauit,& reus ſemi-
plene, tamen non eliduntur probationes
actoris,iſta eſt deciſio Bar.in d.§.ſed ut pro-
bari,quam extollit Alex.in conſ.15.incip.vi-
ſo proceſſu,in ſecundo fundamento.uol.1.
Exemplum dari poteſt de prohibitione in-
grediendi vrbem de menſe Maij. Facta eſt
determinatio,quod nullus nobilis ingredia-
tur vrbem de menſe Maij, quidam nobilis
ingreditur vrbem dicto menſe, accuſatur,in
iudicio ſe excuſat, quod in illo menſe erat
dies non prohibita,& quod ea die ingreſſus
eſt;licet iſta defenſio ſit fatua,tamen reus ab
ſoluitur, quia ex hoc redditur dubia intētio
actoris; quæ deciſio militat in caſu noſtro,
11 ad hoc enim ut cauſa † fauorabilis pręferatur,
ſufficit intentionē priuati quouis mō dubiā
reddi.Pone,agitur de ſubijciendis bonis mulie-
ri,& priuato,mulier petit ſibi ſubijci,priuatus
cōcurrit cum muliere in petitione, & uterq;
uenit cum ſuo inſtro, quid agendum? & di-
cas,quod ſi mulier probat ſuum inſtrumen-
tum habere diem, licèt non ſit adeo certum,
tamen ponit inſtrumentum aduerſarij in du
bio, licèt ſuum inſtrumentum habeat horā
expreſſam,ex quo ſequitur pręlatio ratione
priuilegij.

Quid dicendum?nunc,multis omiſſis,iſta
opinio contra communem uerior eſt:,con-
ſidero enim,quod omnia argumenta addu
cta pro communi locum habent, quando
12 vtraque pars fundat ſe in tēpore,tunc † pro
bans certius tempus præfertur,ſic procedat
opinio Salyc. in d.l. de rebus. quando uero
unum inſtrumentum habet horam,& alterū
non habet,habens horam præfertur, l.recō
iuncti.ff.de legat. 3.ubi quodlibet minimum
adiunctum inducit prælationem. iſta autem
in caſu noſtro nō militant, quoniam mulier
pro dote non fundat ſe in tempore, ſed in
priuilegio iuris ſibi tributi. l. quoties. ſi quis
caut.& ibi Bart. ubi qui habet regulam pro
ſe,habet fundatam intentionem. debet igi-
tur probare reus, licet ſit in poſſeſſione, ſuā
13 exceptionem.nam † qui tempus allegat, id
probare debet.l.cum actum.ubi not.ff. de ne
got.geſt.l.matrem.C.de probat.Bart.in d.§.
ſed ut probari.l.non ſolum. ff.de noui oper.
nunt.Ruin.conſ.92.nu.8.uol. 3. Alex.conſi.
97.num.4.conſi.198.col.1.in fi.uol. 7.conſ.
150.num.10.uol.6.Boer. deciſ.36. col.pen.
& Roland.conſi.11.num.21.lib.4.commu-
nis opinionis fundamentum eſt,quia uterq;
fundat ſe in tempore: ſed eſt erronea,quia
mulier nō fundat ſe in tempore, ſed in iure,

tamen

tamen datur exceptio priuato, quæ eſt iſta,
niſi probet anterioritatem, quam tenetur
probare, vt dixi.

Et ita tenendo non obſtant adducta in cõ
trarium. ad primũ enim reſpondetur, quod
14 regula † l. de rebus. procedit quando cõcur-
runt in eadem data, & uterque fundat ſe in
tempore, nos loquimur in inſtrumento pri-
uilegiato, quo caſu ceſſat concurſus, ut iam
dixi. Non obſtat c. ſi a ſede. de præbend. in 6.
quod ſecundo loco adducebatur; dum ex
eo dicebatur, quod collatio Pontificis ſuccũ
bit collationi ordinarij ratione horæ, nam
reſpondeo duobus modis. Primo per dire-
ctum, quod illa deciſio non eſt uera, & con-
tra illam conſuluit Socin. in d. conſi. 67. Pro-
batur aſſumptum, quoniam tex. in d. c. ſi a ſe
de. non loquitur de expreſſione horæ, ut in
litera patet. ergo non eſt dicendum quod ip
ſe textus non dicit. l. ſi ſeruũ. §. non dixit præ
tor. ff. de acquir. hæred. ſi hoc enim uoluiſſet
Pontifex exprimere, utique ſciuiſſet. l. unica.
§. ſin autem ad deficientis. C. de caduc. tollẽ.
Crau. conſi. 6. nu. 97. uol. 1. Rolan. conſ. 29.
15 nu. 22. par. 4. & cui † non conueniunt uerba
legis, nec eius conuenit diſpoſitio. l. quod
conſtitutum. de milit. teſtam. ff. l. 4. §. toties. ff.
de dam. inf. & ibi Bart. a Menoch. relatus, in
conſi. 5. num. 2. par. 1. Vel ſecundo, tenendo
illam deciſionem, & data pro uera, quod ex
preſſio horæ inducat prælationem, per obli
quum diceretur ad d. c. ſi a ſede, quod loqui-
tur in ſuis terminis, non autem in cauſa do-
tis: materia enim beneficialis non eſt de per
ſe priuilegiata, ſed ſi habet prærogatiuam,
habet ratione perſonæ conferentis, quo ca-
ſu exceptio poſſeſſionis excludit prærogati
uam. quando autem alicui competit priuile
gium ex ſe, ut in caſu noſtro, talis exceptio
non excludit prærogatiuam. Nec obſtat ter
tium, & ultimum fundamentum, quod ſcili-
cet requiratur cõcurſus, ex quo res ſit dubia,
quia caſus eſſet clariſſimus ſi ita fieret; ſed di
citur caſus dubius, quando ex parte priuati
concurrit præſumptio temporis & horæ, &
ex parte mulieris concurrit priuilegium. Vel
dici ſecundo poſſet, quod illud dictum pro-
cederet, quãdo concurreret expreſſio diei
& horæ difformiter: eo enim caſu preferre
tur ille, qui habet horam priorem, d. l. de re-
bus. & ibi Bal. & Salyc. & l. denique. §. prio-
rem. de min. ad hoc facit glo. in l. ſi ex pluri-
bus. §. fi. in glo. fina. de ſolut. quam exornat
Felin. in d. c. paſtoralis. de reſcr. Et ſic iſta ſen
tentia tenẽda uidetur de iure communi. Sed
in caſu ſtatuti in themate propoſiti uerior
eſt communis opinio, etiam ex fundamen-
tis contrarijs, nam ſtatutum nil aliud conſi-
derat niſi tempus, ita quod illo potior ſit qui
tempore prior eſt, ut ſup. dixi, nu. 3.

Qua cõi ſnĩa retẽta in terminis ſtatuti, pro
poſitum eſt dubium, an dato quod mulier
non habeat prælationẽ cõtra priuatum, qui
erat anterior creditor in bonis mariti qñ ip-
ſa cum marito matrimonium contraxit, nũ-
6 quid ſaltem habeat † prælationem in bonis
poſtea a marito quæſitis? Circa quod breui-
* ter procedendo, communis ſententia eſt, ꝙ
hoc caſu mulier præferatur. quæ concluſio
probatur. Fiſcus & mulier paribus paſſibus
ambulant. l. 2. C. de priuil. fiſ. ſed Fiſcus præ-
fertur priuato, ergo & mulier. probatur aſ-
ſumptum per tex. in l. ſi is qui mihi. ff. de iure
Fiſci, ubi tex. clarus, quod in quærendis Fi-
ſcus præfertur anteriori creditori. Secundò,
mulier in hypotheca prefertur fiſco. l. in am
biguis. de iure dot. Fiſcus præfertur in quæ-
rendis priuato. l. fi. C. qui pot. in pigno. hab.
iunc. d. l. ſi is qui mihi. ff. de iure fiſci. ergo &
mulier in dote, per regulam l. Claudius Fe-
lix. qui pot. in pigno. habeant. ſi uinco vin-
centem te, multo magis uinco te. nam ſi Fi-
ſcus uincit priuatum, & mulier fiſcum, mu-
17 lier multo magis uincet priuatum. nam † ſi
de quo magis uidetur ineſſe, & ineſt, ergo &
de quo minus. auth. multo magis. C. de ſacro
ſanct. eccleſ. Hac ſententiam eſſe communẽ
teſtatur Alci. in l. j. ſol. matrim. num. 32. dum
dicit, & iſta ſententia receptior uidetur. poſt
Bal. Alex. & Iaſ. ibi. Saly. in l. dotis. C. de iure
dot. Bal. in l. ad exactionem. eo. tit. Et hæc te
nenda in dote uera, & numerata.

Modo reſtat dubium, quid in dote con-
feſſata: ſæpe enim inſtrumenta dotalia fiunt
in quibus non apparet uerè dotem fuiſſe nu-
meratam, ſed maritus fatetur tot nomine do
tis habuiſſe, quid in hoc dicẽdum ſit? in quo
diſtinguendum eſt: aut enim quærimus, An
18 dos confeſſata † habeat priuilegium nume-
ratæ dotis in præiudicium mariti, aut in præ
iudicium tertij. Primo caſu Doctores con-
cludunt quod dotis confeſſio marito præiu
dicet, & habet uim numeratæ dotis. patet,
Dos cõfeſſata licet non dicatur dos proprie,

ſed

ſed improprie, ut in glo. l. aſſiduis. in uer. datæ. C. qui pot. in pigno. hab. dum dicit, dotis priuilegia non concedi doti confeſſatæ, nec ualeat quia præſumitur facta animo donandi. l. 2. C. de dote cau. quæ donatio prohibetur. l. 1. 2. & 3. de donat. int. uir. & uxor.
19 tamen præiudicat maritus ſibi ipſi confitendo, cum † confeſſio contra cõfitentem optime probet. l. cum te. C. de tranſac. l. cum precum. C. de libe. cauſa. nec ab eo ulla ratione improbari poſſit. l. poſt mortem. ff. de adoption. Deci. conſi. 454. nu. 6. Tiraq. de retr. conſang. §. 1. glo. 9. nu. 37. relatus a Menoc. conſ. 1. num. 66. par. 1. Eo magis ſi in inſtrumento dotis confeſſatæ poſita ſit clauſula ſolemnis renuntiationis dotis non numeratę, prout talib. inſtrumentis apponi ſolet, ope-
20 ratur enim †. talis clauſula in damnum ipſius confitentis, ita ut nec ipſe nec eius heres ullo modo poſſint opponere exceptionem dotis non numeratæ, ut per Bartolo. Socin. in l. 1. num. 76. ff. ſol. mat. ſequuntur Gozad. conſi. 42. num. 13. & Natta conſi. 438. num. 8. li. 2. Bellon. conſi. 15. num. 10. Crau. conſ. 125. num. 2. Eo amplius ſi ſint lapſa tempora marito competentia ad opponendum exceptionem dotis non numeratæ, quæ illi de iure competit intra biennium. l. ult. & auth. ibi. C. de dote cau. non num. nam ſi intra il-
21 lud tempus † maritus non oppoſuerit, ualet talis confeſſio in ſui præiudicium. l. Publia. §. fina. ff. depoſ. eo enim caſu dos dicetur vera, non confeſſata. Socin. vbi ſup. nu. 75. & conſilio 82. col. 1. lib. 3. Affiic. deciſ. 402. nu. 10. Crau. conſi. 40. num. 6. Rol. conſ. 85. nu. 42. uol. 2. Menoch. conſi. 7. num. 40. & ſeq. par. 1. & hæc ſunt expedita.

Quo vero ad ſecundum, nunquid ſcilicet dos confeſſata præiudicet tertio, eſt maius dubium. Pone, mulier uenit ad bona mariti cum inſtrumento dotis confeſſatæ, priuatus concurrit cum inſtrumento mutui, nunquid mulier præferatur per priuilegium d. l. aſſiduis, uel etiam ex dicto ſtatuto, ita vt hoc ca-
22 ſu dos † confeſſata habeatur pro tradita. in
* quo dubio communis opinio eſt cum Bart. in d. l. aſſiduis. C. qui pot. in pign. hab. quod quando maritus non excepit intra tempus, creditoribus præiudicat. ita Cy. Butrig. Bart. Angel. Saly. c. in dicta l. aſſiduis. Bal. in Rubr. de priuil. dot. & in l. pecuniam. C. de ſolut.

Fundatur iſtud dictum multis argumentis, & primo in vna deciſione Angeli poſt glo. paruam in l. exigere. de iudici. in glo. in uer. dotale inſtrumentum. id eſt, reddendæ dotis. vbi dicit, quod inſtrumentum ſeu ſta-
23 tutum † loquens de inſtrumento dotis habet executionem paratam, & habet locum in dote confeſſata. ſed ſi in ſtatuto, quòd ſtricte, & proprie intelligi debet, ſecũdum Bar. in l. 3. §. hæc uerba. ff. de negot. geſt. & in l. cõſtitutionibus. ff. ad munici. Anchar. conſ. 96. incip. iſta domina. uer. non obſtat. fit iſta extenſio. ergo magis in iure.

Secundo facit tex. in l. ſi cui. C. de non numer. pecun. ubi eſt caſus, quod ſi maritus qui potuit opponere exceptionem tacuerit, ſi ipſa mulier poſtea velit agere hypothecaria ad bona mariti, & concurrat cum tertio creditore, ille tertius poterit uenire in locum mariti qui contrahendo fecit ſub ſpe futuræ numerationis, & ſtatim ſibi competit exceptio. tum ſic, ſi maritus potuit opponere, & non oppoſuit, imputandum eſt ei qui fuit ne-
24 gligens, & talibus † iura non ſubueniunt. l. pupillus. ff. de his quæ in fraud. credito. & in procem. Inſt. l. non enim. ff. ex quib. cauſ. maior. l. itaque fullo. ff. de fur. & dos confeſſata, in ſui præiudicium habetur pro tradita, ita quod poſt tempus ceſſat exceptio, vt dixi ſupra num. 19. cum ſequen. non tamen tertio præiudicat, ut ex præmiſſis patet.

Contra hoc dictum tenuerunt, Iaſ. & Aretin. in §. fuerat. Inſtit. de action. Alex. in l. 1. ff. ſol. matr. num. 35. Pro quorum ſententia facit tex. in l. 1. C. de dote cau. non num. dum dicit, dotem, numeratio, non ſcriptura dotalis inſtrumenti facit. ecce quod ibi nõ datur repetitio dotis niſi præceſſerit vera numeratio; quo ſtante ſequitur, quod confeſſio non præiudicat creditoribus, accedit gloſ. in d. l. aſſiduis. in uer. datæ, vbi dicit, quod illa lex, aſſiduis, non habet locum in dote non verè data, & tantum confeſſata.

Vlterius facit tex, cum glo. in l. ſi poſthac. C. de bonis damnat. ubi caſus, Mariti bonis
25 confiſcatis † mulier proferens inſtrumentũ dotis fiſco præfertur, ſi tamen probauerit uerè dotem numeraſſe, & corporaliter tradidiſſe: ergo a ſenſu contrario, quod eſt ualidũ argumentum in iure. l. 1. §. huius rei. ff. de off. eius. l. qui teſtamento. §. mulier. ff. de teſtam. cum ſimil. per Eucrar. in cent. leg. in loco a contrario ſenſu. ſi corporaliter non tradidit,

non

non poterit repetere,ergo dos confeſſata in
præiudicium tertij non dicitur proprie dos.
Quibus accedit tex. in Authen.de temp: pe-
cun.non ſol.ſuper dot. §. ſi autem. il 1.uerſi.
vbi enim.collat.7.ubi dicit Imp.quod mari-
tus ſi patiatur labi tempus legitimum,& non
oppoſuerit exceptionem non numeratæ do
tis,uidetur velle dotem reddi mulieri,quo ca
ſu iſta confeſſio nullam inducit probationē
veri debiti,ſed voluntatem mariti, quæ volū
tas non debet præiudicare iuri alterius. l. id
quod noſtrum. de reg. iur.l. debitorum pa-
ctionibus.de pact.

Pro ſolutione(omiſſis multis quæ ad vtrā
que partem adduci poſſent) pro concordia
diſtinguēdum eſt, quod aut loquimur in cre
ditoribus ignorantibus,aut in ſcientibus.Vt
26 primo caſu dicendum ſit,quod † priuilegiū
confeſſionis per lapſum temporis confirma
tæ non præiudicat creditoribus ignoranti-
bus : nam ſi prætendit priuatus ius anterius,
& probet de uero credito, & ignorauerit cō
feſſionem debitoris.l.uerius.de probat.l.fin.
pro ſuo.tunc ſibi non præiudicat illa confeſ
ſio,& ſibi non currit tempus. hanc opinio-
nem tenuit Bal.in l.generaliter.C. de non nu
mer.pecun.quam impugnat Alci. in l.1.ſol.
matr.rationib.vt per eum. Verum eſt , quod
omnes in d.l.1.Bal.&Rom.exceptis,tenent,
quod exceptio etiam ignoranti præiudicat,
27 † ſed datur illi reſtitutio in integrum. l. 1.de
in integ. reſtitut. ſed magis placet ſententia
Bal.& Rom.quoniam, vt in ſuperioribus di-
xi,lapſus temporis præiudicat marito , non
autem creditoribus. Nec obſtat quod ei de-
tur reſtitutio,quoniam iſta facultas non rele
uat ipſum, quia ex arbitrio iudicis pendet:fa
uorabilius enim eſt remedium eſſe nullum
iure ipſo,quàm officio iudicis, nam vbi po-
28 teſt habere locum remedium † ordinarium,
non eſt recurrendum ad extraordinarium. l.
auxilium.l.in cauſæ.la 2.de minor. Craue.cō
ſilio 7.per tot.parte. 1. quare melius eſt ſe ab
initio intactum conſeruare , l. 1. quan. lice.
vnic.ſi.iu.ſe vind. quàm poſtea vulnus cura-
re.ergo ignoranti talis confeſſio non præiu
dicat.Si autem ſimus in creditoribus ſcienti-
bus,dicendum eſt cum communi , quod ta-
lis confeſſio dotis ipſis præiudicet, niſi op-
ponant intra tempus , cum habeant priuile-
gium opponendi etiam ceſſante marito. &
id eſt,quod ex ſtatuto,& practica Veneta ſer
uatur,ut in huiuſmodi fiāt ſtridationes, quæ
excludunt nō comparentes in termino ſciē-
tes ab exactione crediti anterioris in bonis
ſtridatis.

29 Non obſtat deciſio Angeli , † quia nullus
approbat eam, nec vllius legis fundamentū
habet:fundatur enim ſolum in illa glo. dota
le inſtrumentum , ſcilicet , reddendæ dotis,
colligendo ex ea , quod inſtrumentum red-
dendæ dotis eſt confeſſionale:ſed cum iſta il
latio non probetur iure,ideo non ualet.ad l.
illam.C.de colla.Secundum ſublatum eſt vir
tualiter ex ſupradictis,non repeto. Et ad pręe
miſſa,circa confeſſionem mariti de dote,vi-
de Rolan.in tractat.de lucro dotis.q.80.vbi
de marito in teſtamento confitente dotem.
Et conſi.85.nume.27.par.1.vbi , quod con-
30 feſſio † mariti de dote recepta , licèt marito
præiudicet , non tamen præiudicat credito-
ri etiam ſi decurſa eſſent tempora opponen
di exceptionem non numeratæ dotis,vt per
eum ibi,& num.41. vbi contra, & ſucceſſiue
num.42.ubi , quod confeſſio mariti de dote
recepta tantum debet operari in præiudiciū
mariti,& quorumcunque creditorum,quan
do ſunt lapſa tempora opponendi exceptio
nem non numeratæ dotis , ſecundum com-
munem ſuprapoſitam,ſicut uera, & realis ſo
lutio , præſertim ſi fuerit facta ante contra-
ctum matrimonium. & conſi. 58.nume.14.
par.2.conſi.20.num.9.13.14.& 18.par.4.&
conſi.74.num.1.2.3.& alijs,par.ead. ubi ma
teriam ad ſaturitatē habere poteris , & apud
Menoch.conſ.81.nu.15.& 22.lib.1.& conſ.
54.nu.19.& 20.par.2.vbi alios in hanc ſen-
tentiam propoſiti dubij citat.Vide ipſos.

QVAESTIO XLV.

Materia patet in principio.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio non dicitur donec traditio facta fuerit.*
2 *Promittere non eſt alienare.*
3 *Emphyteuta per ſimplicem venditionem non incurrit pœnam caducitatis.*
4 *Verbum alienatio,eſt cum effectu intelligendum.*
5 *Emptor,& uenditio,quando contracta dicatur.*
6 *Dominium non transfertur niſi prius numerato pretio.*
7 *Promittens vendere ſub pœna, quando dicatur ſatisfeciſſe.*
8 *Venditum quid dicatur,*

Nundina-

9 *Nundinarum priuilegium quando non ceſſet.*
10 *Vendens quando cadat a iure ſuo.*
11 *Vendens rem prohibitam alienari, quomodo ipſa priuetur.*
12 *Alienatio quando dicatur uera traditio.*
13 *Alienatio capitur ſtricte, & largiſſime.*
14 *Datio in emphyteuſim, & locatio ad longum tempus, dicuntur alienatio largiſſime.*
15 *Res prohibita alienari, uel ad longum tempus concedi, quomodo ualeat alienari.*
16 *Emphyteuſis non poteſt in perpetuum concedi.*
17 *Fieri quod non poteſt principaliter, nec etiam per prorogationem fieri poteſt.*
18 *Temporale per formam, & temporale per naturam, non poſſunt trahi ad perpetuitatem.*
19 *Eccleſiarum res alienari non poſſunt.*
20 *Alienatio alicuius rei non ualet niſi uſque ad tempus permiſſum.*
21 *Vtile per inutile non vitiatur, maxime in recipientibus diuiſionem.*
22 *Alienationis prohibitio facta ſimpliciter quo caſu inducat fideicommiſſum, uel non.*
23 *Probitioni quando quis contrafacere non uideatur.*
24 *Expreſſio eius quod tacite ineſt nihil operatur.*
25 *Alienatio legalis eſt permiſſa.*
26 *Prohibitio alienationis, quo caſu inducunt fideicommiſſum ualidum.*
27 *Teſtatoris voluntas, ex quibus declaretur.*
28 *Verba enuntiatiua prolata per modum cauſæ, diſpoſitionem inducunt.*
29 *Prohibitio alienationis quando non habeat effectum ultra quartam generationem.*
31 *Familiæ appellatione ueniunt omnes deſcendentes vſque in infinitum.*
32 *Liberorum appellatione omnes deſcendentes ueniunt in infinitum.*
33 *Dictio, perpetuò, extenditur in infinitum.*
34 *Tex. in § nos ergo. in Auth. de reſtit. & ea quæ par. declaratur.*
35 *Prohibitio alienationis quando extendatur ultra quartã generationem.*
36 *Dictio, perpetuò, idem importat quod ſemper.*
37 *Dictio, perpetuò, quid operetur.*
38 *Fideicommiſſa ampliantur per rationem, & cauſam.*
39 *Legatum annuum ciuitati uel eccleſiæ perpetuo relictum centum annorum ſpatio terminatur.*
40 *Fideicommiſſum quando non inducatur niſi in caſum cõtrauentionis.*
41 *Alienatio prohibita extra familiam, non extenditur ad hæredem legitimum.*
42 *Hæres legitimus intelligitur, qui ab inteſtato ſucceſſurus eſt.*
43 *Alienatio legalis, & neceſſaria non excluditur, etiam ſi concurrat duplex prohibitio.*
44 *Mater per quæ uerba intelligatur excluſa a ſucceſſione filij.*
45 *Prohibitio facta filijs non extenditur ad nepotes.*
46 *Prohibitio alienationis eſt odioſa, & non extendenda.*
47 *Nepotes non continentur appellatione filiorum in odioſis.*
48 *Nepotes quomodo ueniant appellatione filiorum, & numero 55. 56*
49 *Fideicommiſſum eſt odioſum.*
50 *Filijs grauatis non cenſentur grauati nepotes.*
51 *Diſpoſitio teſtatoris, & legis æquiparantur.*
52 *Statutum obligans patrem ad ſoluendum condemnationem pro filio, non extenditur ad nepotem.*
53 *Nepotes quo caſu non comprehendantur ſub prohibitione facta filijs, & nu. 54*
57 *Extenſio in oneribus non fit de perſona ad perſonam.*
58 *Res prohibita alienari quomodo, & cui poſſit ex cauſa dotis alienari. & num. 72*
59 *Res fideicommiſſi poteſt pro dote alienari, declara ut num. 60. & 63.*
61 *Statutum prohibens alienationem in forenſes, non comprehendit alienationem ex cauſa dotis.*
62 *Matrimonium ſpirituale non debet eſſe deterioris conditionis quam carnale.*
64 *Diſpoſitio authen. res quæ. C. com. de lega. quo caſu locum non habeat.*
65 *Prohibitio in indiuiduo impedit alienationem etiam pro dote conſtituenda.*
66 *Prohibitio expreſſa non extenditur ad cauſam dotis ex præſumpta mente teſtatoris.*
67 *Pater non poteſt expreſſe prohibere quod auth. res quæ C. com. de lega. non habeat locum.*
68 *Alienari prohibita tum demum in cauſam dotis alienari poſſunt, cum legitima & trebellianica non ſufficiunt. & num. 69.*
70 *Res nec etiam ex cauſa dotis poteſt alienari, cum id teſtator expreſſe, & in indiuiduo prohibuit, cum declaratione, ut nu. 71*
73 *Alienatio prohibita extra familiam an poſſit fieri de cõſenſu illorum de familia.*
74 *Fauori ſuo quilibet renuntiare poteſt, & id quomodo, & quando contingat. nu. 75*
76 *Diſponere de iure tertij prohibitum eſt.*
77 *Bona prohibita alienari, an pro ſoluendis debitis prohibentis alienari poſſint.*
78 *Bona prohibita poſſunt pro reſtitutione dotis alienari.*
79. *Creditor antiquior præfertur mulieri in dotis exactione.*

QVAERO quadrageſimo quinto. Quidam habens diuerſa bona, ſcilicet, allodialia, feudalia, & emphyteutica, ſibi a patre teſtamento relicta, cũ prohibitione de non alienando, diuerſos & varios ſuper ipſis contractus fecit, tam inter viuos, quàm de ipſis in vltima ſua uolũtate diſponendo, etiam in hæredes extraneos, cuius contractus omnes infringere intendentes proximiores, qui ipſi ab inteſtato ſucceſſuri forẽt, exhibito teſtamento prohibentis, & contractibus, quærunt quid iuris. in quo quæſito, quia multa dubia cadunt, ſingula ſummatim perſtringens reſoluam.

Cadebat igitur primũ dubium ſuper quodam

dam contractu,quo prohibitus alienare, al-
teri vendiderat rem feudalem vel ſimilem,
non tamen ipſius rei ſequuta erat traditio,
ex quo ſuccedere prætendēs volebat ipſum
priuare, in quo breuiter fuit reſponſum tali
petitioni minime locum fore; nā alienatio
1 † non dicitur donec traditio facta fuerit. cū
igitur hoc caſu non ſit ſequuta traditio, igi-
tur talis alienans non cadit. maior propoſi-
tio probatur in l. alienatum non propr:e.ff.
de verb.ſign.& ita ſenſit Bal.in c.1.§. aut ſi li
uellario.col.vlt. uerſi. ſequ tur in textu. Aut
pignori.in titu.quib.mod.feud.amit.in vſib.
feud. ubi concludit, quod licēt feudum ſit
prohibitum alienari vel pignori dari ſub pę
na amiſſionis feudi, tamen hoc intelligitur
ita demum ſi proceſſum fuit ad rei traditio-
nem,aliàs ſecus.Et ratio eſt,quia promittere
2 † non eſt alienare,l.ad eum.§.Lucius.ff.de do
nat.ubi caſus, & alibi idem tenet ipſe Bal.in
cap.1.§.denique.quæ fuit prima cau.benefi.
amit.& in c.1.in prin.col.1. ad fi.de prohib.
feu.alienat.per Feder.

Quod etiam patet in alienatione emphy
teuſis, in qua, niſi ſit proceſſum ad traditio-
3 nem,emphyteuta † per ſimplicem venditio
nem non incurrit pœnam caducitatis, l.fin.
C.de iure emphyt.Spec.in titu. de locato.§.
nunc aliqua.uer.95.Ioan.And.Pau.de Leaz.
& Ant.de Butr.in ca. potuit.de locato.ratio
4 eſt, quia uerbum alienatio, † eſt cum effectu
intelligēdum.l.1.§.hæc verba.ff.quod quiſq.
iur.& venditio non dicitur perfecta ante tra
ditionem.§.venditæ.Inſtit.de rer.diuiſ. Saly.
in l.fina.C.de reb. alien. non alienan. qui di-
cit, quod quando in contractu venditionis
non interuenit traditio,habetur vēditio pro
non facta,& ab ea nudo conſenſu receditur,
l.ab emptione.ff.de pact.Alber.in d.l. fina.in
vlt.uer.Anton.de Butr.in conſ.97.incip.viſo
puncto, & inſtrumento. ad finē. & ita etiam
per prædicta tam in feudo quàm in emphy
teuſi tenet Alex.conſ.173.uiſo themate.col.
ſecunda,vol.2.Iaſ.in d.l.fina.ear.pen. quæſt.
19.C.de iure emphyt. & fuit ſententia Bald.
in l.1.§.aut ſi libellario.nu.4.quib.mod.feud.
amit.in uſi.feud.Corſet.in ſing.in uer. aliena
tio.ſing.incip.per alienationem.Curt.ſen.cō
ſilio 7.col,ult.uerſi.& ſic poſtquàm.Ruin.cō-
ſilio 70.num.4.li.5.Aret.conſ.14.col.2.Pro
qua ſententia facit gloſ.in l.1.§.ſi rem depo-
ſitam. in gloſ. 1.in ſol.cont, ff. depoſi, & ibi
* Bar.& eſt communis opinio, ut dicit Bal.in
l.3.C.ut in poſſeſ. leg. quam ſequuntur Ant.
de Fano in tract.de pignor.2.part.3.memb.
col.ult.Menoc. conſ.38.num.10. & ſequen.
parte 1.

Videbatur tamen contrarium in hoc di-
cendum,ex multis, & primo, nam in teſta-
mento ſimpliciter prohibita eſt alienatio,
abſque eo quod de traditione quicquam di-
ctum ſit.quo caſu ſatis eſt,ſi res vendita ſit, li-
5 cet ſequuta non fuerit traditio. † §.1.Inſt. de
empt.& vendit.ubi emptio, & venditio con
trahitur quàmprimum conuētum eſt de pre
tio,licet nōdum ſit numeratum, ex quo tex.
elicitur venditionem perfectam dici etiam
abſque traditione: non enim transfertur
6 † dominium niſi prius numerato pretio. l.
quod uendidi.ff.de contrahen. emptio. ubi
Bartol.& Bald.& §.uenditæ.Inſtit. de rer.di-
uiſ.facit ad hoc dictum Barto. in l.ſi fideiuſ-
ſor.§.meminiſſe.ff. de lega. 1. dum ſcribit, ꝙ
iuſſus uendere a teſtatore dicitur ſatisfeciſſe
ex ſolo titulo venditionis, etiam ſi non tradi
dit.arg.l.in numerationibus.ff.de ſolut.& ſe-
quuntur Bal.Ang.& Paul.in d. §. meminiſſe.
& Soci.conſ.133.incip.profecto. colum.2.
uerſi.ſed nunc ſubtilius,lib.1.& conſ.174.li-
bro ſecundo,Deci.conſ.645.incip. propoſi
ta.col.2.uerſi.ſed maior. Accedit ulterius,nā
7 ſi quis ſub pœna promiſit † uendere, ſequu-
ta uenditione,licet res non fuerit tradita,di-
citur ſatisfeciſſe promiſſioni ad effectum vi-
tandi pœnam.ita Bald.in l.ult.C.de pact.int.
empt.& uendit.quam ſequitur Aret.conſ.6.
col.2.uerſ.ſed dubium remanet. & conſ. 28.
incip.diligenter.col. 1.Iaſ.conſ.41.incip.in
duabus.col.3.uerſ.nec obſtat ſi diceretur. li-
bro 4.Deci.conſ.502.incip. ex duobus. col.
2.uerſ.ſecus eſt in eo.& conſ.ſequen.colu.2.
uerſ.ſed ratio iſta.Goz.conſ.38.incip. in cau
ſa nobilium.col.3.nu.10.

Vlterius facit tex. in l. alienatum. in prin.
ff.de verb.ſignifi.ubi uenditum illud dicitur,
8 † quod adhuc manet in dominio uēditoris,
& ſi ere non tradita, ex quo text. iunc. gloſ.
Imo.in cap.potuit.col. 22. uerſ. aduerte ta-
men,ex. de loca.& cond.tenet, emphyteu-
tam ex ſola uenditione ſine traditione in-
currere caducitatem. quod etiam tenet Gui-
do Pap.conſ.147.inci.conſilium. col.antep.
uerſ.ſed reſtat.& facit ratio, quæ ſumitur ex
l.ex empto.in prin. ff. de act.empti.& in l.in
conuentionalibus,

conuentionalibus. in fine. ff. de uerb.oblig.
ubi, licèt dominus non ſit emptor ante tra-
ditionem, tamen ei competit actio ad rem
ſibi tradendam.ex qua ratione motus Bald.
in l.1.C.de nundin.circa med. tradit, quod
9 ſi tempore † nundinarum factus fuit contra
ctus,& non traditio, non ceſſat priuilegium
illius legis conceſſum nundinis, cum iam ex
contractu adſtricti ſint contrahentes ad ip-
ſum implendum, licèt implementũ fiat poſt
nundinas.& ita in Francia obſeruari in ma-
teria retractuum, dicit Tiraq.de retract.ligni.
§.1.glo.2.nu.50.

Quibus tamen non obſtantibus, prima
ſententia uti uerior tenenda eſt, quod ſcili-
10 cet † ex ſola uenditione quis non cadat a iu
re ſuo, niſi deuenerit ad traditionẽ, ex ſupra
not.in qua ſententia cum Specul.relato ſup.
num.3.ultra ibi citat.fuerunt, Pract. Pap.in
tit.de actio.in rem pro emphyt. quæ ceci.in
commiſ.colu.mihi.4. uerſ. item circa. Bald.
conſ.9.colu.2.uerſ.quæritur utrum. lib. 1.&
conſ.188.lib.4. conſ.415. circa med.lib.1.
conſ.160.uerſ.conſidera.lib.3.Anto.de Bu.
conſ.34.& conſ.37.in fine.Comen.conſ.41.
Fulg.conſ.2.in 1.dub.& conſ.11.col.1.Ale.
conſ.91.lib.3.& conſ.76.col.2.lib.7.num.5.
Curt. ſen. qui hanc dicit communem, conſ.
octauo, circa fin.Bertran.conſ.45.in 1.dub.
lib.1.& alij quàmplures, qui in hanc ſenten-
tiã adduci poſſent, moti omnes ratione de-
ducta ſup.num.4.cum enim prohibitio alie-
11 nationis † ad hoc facta ſit ut res maneat in
familia prohibentis, & ex ſola alienatione,
& uenditione non dicatur tranſlatum do-
minium, nec rem exire a dominio, & ſic a
familia & genere, non ſequuta traditione,l.
traditionibus.C.de pact.l.ſi ager.ff.de rei uẽ-
dic.ideo non habet locum petitio de qua in
themate.nam, quidquid contrarium tenen-
tes dicant, ita communiter tenetur, ut iam di
xi, quod etiam tenuerunt, Tiraq.li.de retrac.
§.1.glo.2.nu.41.Couar.lib.2.uar. reſol.cap.
16.num.7.uerſ.non enim dicitur res aliena-
ta.& iſtam eſſe communem opinionem di-
cit Iaſ.in l.fina.C.de iure emph.q.16.uerſ.&
iſta eſt communis opinio, ut etiam ſupra
oſtenſum eſt.

Hanc tamen ſententiam communiter re-
ceptam Iaſ.ubi ſupra, uerſ.iſtam tamen com
munem, limitat ex mente Anton. de Butr.
conſ.35.incip. de iure. abſque longa diſpu-
12 tatione, † quando alienatio eſt nudis uerbis
facta, nec uerè uel fictè, ut puta, quia non eſt
uerè ſequuta traditio, uel quia non eſt factũ
conſtitutum poſſeſſorium: nam ſi iſta inter-
uenirent, alienatio diceretur propriè tradi-
tio, & ſic haberet locum contraria ſenten-
tia, & ibi ponit rationem, & concordantes,
ut per eum, ne uidear eius dicta deſcribere.

Verum quia in primo reſponſo ſupra nu-
mero primo præſupponitur realis dominij
aſſignatio propter illud uerbum traditio, iõ
ad claram intelligẽtiam ſciendum eſt, quod
13 † alienatio capitur dupliciter, ſcilicet, ſtricte,
& largiſſime. Primo modo eſt omnis actus
per quem transfertur Dominium. l. 1.C.de
fun.dota.glo.in ca.nulli liceat.de reb.eccleſ.
non alien.quam Docto. ibi communiter ſe-
quuntur.l.alienationis uerbum. & ibi Alcia.
num.1.ff. de uerb. ſignif. Bal. in aut. hoc ius
porrectum.num.1.de ſacroſ.eccleſ.& in c.1.
§.aut ſi libellario.nu.6.quib. mod. feu.amit.
Barb.in rubr. de reb. eccleſ. non alien. nu.7.
& ibi Bero.in fi.& alibi idem Ber.in c.1.nu.
21.eod.tit.aliàs in c.nulli.Secundo modo di
14 citur † datio in emphyteuſim, & locatio ad
longum tempus, ſecundum Iac.de Beluiſ. in
Authen.de non alie. §. quia uero, etiam quã
do ſola poſſeſſio in alium transfertur.Inno-
cen.in ca.Epiſcopi.de reb.eccleſ. non alien.
& Alber.in auth. hoc ius porrectum. C. de
ſacroſ.eccleſ.quæ diſtinctio ſeruit ad intelle-
ctum materiæ propoſitæ, quãdo ſcilicet mo
uetur quæſtio de alienatione, & eſt magni ef
fectus, nã aut ſumus in odioſis, aut in fauora
bilibus:primo caſu capitur ſtricte, ſecundo
largiſſime, ut dicit Abb.in d.c.nulli.& colligi
tur ex dictis ſupra.ex quibus in caſu præſen-
ti concluditur, alienationem intelligi debe-
re ſtricto modo, cum tractetur de priuando
ipſum alienantem adhuc uiuentem iure ſuo:
contrariam uero ſententiam locum habere,
in alienatione ſecundo modo accepta, ut in
fra latius ad aliud dicam. & uide ſtatutum
Venetum, lib.1.c.4.uerſ. alienatio quidem.
15 Dubium erat ſecundum, an † res alienari
prohibita uel ad longum tempus concedi,
ſi alienetur uel concedatur ad nouem an-
nos, cum pacto de renouando ad alios no-
uem annos, aut cum expreſſa renouatione
ad alios annos a iure non permiſſos, an fini-
ta prima locatione, eius alienatio amplius
duret, uel nulla ſit, & ueniat retractanda. in

quo breuiter dictum eſt, talem alienationẽ
tanquam fraudulentam non valere niſi vſq;
ad tempus a iure permiſſum, per text. in Au-
then. de non alien. aut permut. reb. eccleſ. §.
neque illud quod hactenus. collat. 2. ubi An-
16 gel. dicit, quod ſicut † emphyteuſis non po
teſt in perpetuum concedi, ita nec in ſecun-
dam generationem, appoſito pacto, ut ſecũ-
da generatione finita poſterioribus teneca-
tur etiam reſeruare, idem in ſpecie firmat
Cyn. in l. 1. C. de iure emphyt. Alberi. in l.
pluribus. §. 1. ff. de uerbo. oblig. in fi. Card. in
clem. 1. §. fina. colu. ult. quæſt. ult. de reb. eccl.
non alien. Anchar. conſ. 57. & conſ. 122. in-
cip. ex narratis. Lap. alleg. 12. Alexan. conſi.
165. incip. Viſis duobus elegantiſſimis, vol.
ſecundo, & ante ipſos Bart. in l. Modeſtinus.
* ff. de donat. & eſt communis opinio, ut teſta-
tur Alex. in l. ſi filiusfamilias. §. ult. colu. ult. ff.
ſol. mat.

17 Ratio huius concluſionis eſt, quia † quod
non poteſt fieri principaliter, nec etiam per
prorogationem fieri poteſt: quoties enim
prorogatio eſt eiuſdem formæ & naturæ
cum actu prorogato, toties eſt unum & idẽ,
vt not. in cap. hi qui. de præben. in ſex. & in l.
cum in plures. §. lege dicta. ff. loca. Vnde ſe-
quitur, quod conuentio perpetuitatis ſeu re-
18 nouationis non ualet, quia temporale † per
formam, & temporale per naturam non
poſſunt trahi ad perpetuitatem. l. epiſtola. §.
fina. ff. de pact. ita firmat, & in contingentia
facti conſuluit Bald. conſilio 327. incip. ad
euidentiam ſciendum. uerſi. ex quo ſequitur
uolumine tertio, quod etiam idem Bald. re-
petit conſilio 392. incip. locatio rerum ec-
cleſiæ. in princ. & per tot. conſiliũ, uolumine
quinto, ſic enim eſſet per indirectum dare
alienationem, quod repugnat dicto §. neq;
iunc. §. in emphyteuſim. eod. tit. in Authen.
ut dicit Alexan. in conſilio 165. ſupra cit. co-
lumna prima, & Cardin. in dicta clemen. pri
19 ma. cum clarum ſit res † eccleſiarum aliena-
ri non poſſe. auth. hoc ius porrectum. C. de
ſacroſan. eccle. capit. ſine, undecima quæſt.
ſecunda, Gemin. & Franc. in capit. primo, de
exceſ. prælat. Menoch. conſilio ſeptimo, nu-
mero ſexto, libro primo. Et hoc eſt multum
utile propter prælatos eccleſiarum, & alios
de quo late per Iaſ. in l. manumiſſiones. col.
pen. uerſi. circa hoc quæro. & columna ult.
ff. de iuſt. & iure, & Angel. conſi. 131. incip.
Ex forma & ſerie dictorum inſtrumento-
rum. in ult. dubio. ubi ponit quæſtionem in
caſu ſibi occurrenti, & concludit hanc alie-
nationem ut ſupra factã non valere, & Cur.
iun. conſilio 88. numero tertio, & quod in
in rebus eccleſiæ dictum eſt, tenendum eſt
& in alijs rebus alienari prohibitis, iuxta for
20 mam thematis, ut ſcilicet non † ualeat niſi
vſque ad tempus permiſſum. Bald. in auth. ſi
quas ruinas. C. de ſacroſan. eccleſ. & in c. 1.
qui feud. da. poſſ. & alij multi, quos refert
Bologni. in tract. de indulgen. nu. 53. vſque
tamen ad tempus permiſſum ualet, per reg.
21 quod utile † per inutile non uitiatur, maxi-
me in recipientibus diuiſionem, ut hic. l. am-
pliorem. §. fina. C. de appel. l. ſancimus. C. de
donat. iunc. glo. in ver. ſuperfluum. l. fina. C.
ſi a non comp. iudi. l. 3. de offi. præſid. cum
ſimil.

Succedebat tertium dubium ſuper verbis
& forma qua concepta erat alienatio, ut ef-
fectus ipſius attenderetur, in quo breuiter
caſus pluris conſiderati ſunt: aut enim pro-
hibitio ſimpliciter concepta eſt, aut cum
cauſæ expreſſione, puta, vt conſeruentur bo-
na in familia; Aut eſt facta extra familiam,
cauſa adiecta, ut bona perpetuò in familia
remanerent, & a familia poſſiderentur. Aut
eſt dictum, quod velit bona hæreditaria per-
petuò manere penes eius deſcendentes, aut
poſteros. Primo caſu firma eſt concluſio,
22 quod alienationis † prohibitio facta ſimpli-
citer non inducit fideicommiſſum, niſi in ca
ſum contrauentionis, & iſta eſt ſententia
* communis, ut aſſerit Deci. conſilio 218. in-
cip. in caſu. col. pen. uerſ. ſimiliter idem dicẽ-
dum. & conſ. 438. circa principium. uideli-
cet, quando per prohibitum alienari fuit cõ-
trauentum per alienationem in extraneos
factam, per l. peto. §. pretium. & l. cum pater.
§. libertis. de lega. ſecundo, & ſic alibi eam di-
cit communem Deci. conſ. 23. incip. & pro
tenui. col. 1. uolum. 1. & Alexandri. conſ. 12.
Pro hac concluſione inducitur tex. in dicta l.
cum pater. §. cũ inter. ubi prohibitus aliena-
re extra familiam, poteſt relinquere bona le-
gitimo hæredi, qui non ſit de familia; ergo
non inducit fideicõmiſſum in caſum mortis,
ſed dũtaxat caſu quo extraneo relinqueret,
ſed non facta alienatione alijs de familia ſu-
perſtitib. ius fideicõmiſſi nõ acquirit, & iſta
li caſu prohibitus alienare, poterit hæc hæredẽ
extraneum

extraneũ ab inteſtato in talibus bonis, quia
23 contrafacere † prohibitioni non uidetur qui talem hæredem ab inteſtato reliquit, d. §.cum inter. ubi Bar. hoc dicit, notant glo.& Bar.in d.l.peto.§.fratre.Bart.& Docto.in l.ſi ita quis.§.ea lege.de verb. oblig. & eſt com. munis opinio, ſecundum Alex.conſi. 56 incip.conſideratis uerbis teſtamenti. col. fina. uol. 1.& conſi. 59. incip. attentis uerbis.col. 5.uol. 3.& conſi.23.incip. conſideratis uerbis teſtamenti Domini Leonardi.col. fi.uol. 2.in quibus atteſtatur hanc eſſe communem opinionem, & ab ea non eſſe recedendum. & cum talis hæres ab inteſtato admittatur non obſtante prohibitione, ſimiliter inſtitui poteſt tali prohibitione non obſtante, quia talis inſtitutio cum iure communi conformatur, ut uoluit glo.not. in l. pater filium.§. Iulius Agrippa.ff.de lega.3.& ſequit Imo. in d.l.ſi ita quis ea lege.de uer.oblig. & approbat eam Alexan.in ſuprad. conſi. & Pau. de Caſt. conſi. 269.incip.viſis.col. 2.

Et confirmatur iſta concluſio, quia ſi inſtituatur uocatus ab inteſtato, expreſſum uidetur, quod tacite intelligebatur, cuius ex-
24 preſſio † nihil operatur, ut notat Bar.in l.3. per illum tex.ff.de leg.j. quem Doct. ibi communiter, ſequunturteſte Bero.quæſt.j. fami. num.5.& Menoch.conſi.95.num.120. par. 1.vnde ſicut prohibitio teſtatoris non impedit quominus prohibitus alienare, poſſit habere hæredem extraneum ab inteſtato: pari ratione uidetur, quod talis hæres uocatus ab inteſtato inſtitui poſſit, ut uolunt Imo. Caſtren.& Alex.in locis ſupracit.Doct.paſſim ſequuntur & materiam tractant in l.filiusfamilias.§.Diui.ff.de lega.1.& præſertim Ripa laſ.col.pen.num.119. uerſi. primum eſt. & antea col. 18.nume.96.uerſ. ſeptimo quærit Bart. & ita conſulti reſponderunt Soci. ſen.conſilio 227.col.9. numero octauo.lib. ſecundo.Cur.ſen. conſ.46. colum. 4. Barb. conſi.14.colum. 1.lib. 3. Ruyn.conſi.139. num.19. lib. 5. Moti hac ratione præcipua,
25 quia huiuſmodi alienatio † eſt legalis, id eſt a lege permiſſa, dicto §.cum inter. ubi ſtante prohibitione de non alienando non impeditur ſuccedere, qui ab inteſtato ſuccedere poterat.ſi ab inteſtato, ergo & ex teſtamento, cum paria ſint, ut in hanc ſententiam arguit Menoch. dicto conſilio nonageſimo quinto, nume. 119.& ne confundamus terminos dubij propoſiti, ſufficit pro breuitate dicere iſtam eſſe communem concluſionem.ſi qua autem obſtare uidentur, loquuntur in caſibus quando prohibens ſe declarat,& ultra procedit exprimendo, ut uidere licet apud Menoch.in cit.conſi.& ut in præcedentibus dictum eſt, & in ſequentibus dicetur.

Circa ſecundum caſum tertij dubij, quando ſcilicet prohibitioni adiecta eſt cauſæ expreſſio, concluſio talis proponitur. Pro-
26 hibitio † alienationis facta cum cauſæ expreſſione, puta vt conſeruentur bona in familia, inducit fideicommiſſum ualidum, ad quod ſolum cenſentur vocati illi, quorum contemplatione prohibitio alienationis facta apparet, ita quod grauato, & prohibito alienare mortuo ab inteſtato, quo ad dicta bona prohibita alienari non poſſunt ſuccedere illi venientes ab inteſtato.ratio eſt, nam
27 ex illa cauſę † expreſſione declaratur qualis fuerit voluntas teſtatoris, & intentio actus præcedentis.§.pauonum.Inſtit.de rer. diuiſ. l.ſed & Iulianus.§.proinde.ff.ad acceden.notat Bartol.in l. cætera. §. ſed etſi parauerit.ff. de lega.primo, ſequitur Ioan.de Anan. conſilio quadrageſimo tertio, incip.illud præſupponitur.columna fina. & alibi Bartol. in l.pater filium.§.fundum.ff. de leg.tertio. vbi not.dicit, quod iſta uerba prolata per modum rationis in prohibitione alienationis, quia uolo, quod bona mea de familia non exeant, inducunt diſpoſitionem, & fideicõmiſſum, & iſta eſt communis omnium ſcribentium opinio, ut inquit Aret.in lege, qui Romæ. §. cohæredes. columna tertia, ff. de uerborum obligationibus, nam uerba
28 † enuntiatiua prolata per modum cauſæ diſpoſitionem inducunt, ut notat Bartol.in lege, ſi ſocer.§.Lucius ff. ſolu. matrimon.& in lege, qui uolebat.ff.de hæred.inſti.ſed ſi hoc eſt in verbis enuntiatiuis, multo magis erit in diſpoſitiuis, ut in concluſione.vnde ab ea non erit recedendum.lege tertia.C.de liber. præter. facit text. in l. in conditionibus primum locum, in princ. ff. de conditio. & demonſtratio. & in lege, cum quæſtio. in fine. C.de lega.hoc etiam adnotauit Paul. Caſtr. conſilio 232.incip. uiſis & conſideratis. columna quinta, verſi.circa primum, & iſtam eſſe communem opinionem teſtatur Deci. conſilio uigeſimo tertio, incip.& pro tenui.

col.3.in prin.uerſi.ſexto moueor.& in con-
ſilio 38.incip.circa primum.in prima, & ſe-
cunda columna,vbi late ita concludit. & ſe-
quitur Pariſ.conſilio decimoſeptimo,incip.
ex lectura teſtamenti. columna ſecunda,
verſi. quæ etiam prohibitio. ubi refert Aret.
columna tertia,in prin. & Socin.ſen.colum.
octaua, ucrſic.quartus & ultimus. in d.l.qui
Romæ. §. cohæredes.ff.de verborum oblig.
& Deci.in ſuprad. conſilio, & poſt eos Ma-
rian.Socin.iun.conſilio 140.incip.licet mul
tæ quæſtiones.lib.1.& ſic in hoc ſecundo ca
ſu tertij dubij res eſt clara.

Circa tertium eiuſdem dubij caſum, talis
29 eſt concluſio.Prohibitio alienationis † facta
extra familiam, cauſa adiecta, ut bona per-
petuo in familiæ remanerent, & a familia
poſſiderentur, vltra quartam generationem
effectum,& uim non habet,& ſe non exten-
dit.tex.eſt in §.1.in Auth.de reſtit.fideicom.
collat.9.quem Bart.ibi,& Alexan.& alij in l.
filiusfamilias.§.Diui.de lega.1.ſuper 11.quę
ſtio. Barto. ad hoc communiter notanr.&
hanc eſſe communem concl. teſtatur Iaſ. in
d.§.Diui.in ſecunda l.ect.col.penul.uerſi. ſe-
cundò principaliter.& alibi in l.uoluntas.C.
de fideicom.

Hanc concluſionem Iaſ. in dicto §. Diui.
dicta col.penul.uerſi. quod limita. reſtringit
30 non habere locum, † quãdo teſtator in pro
hibitione adiecißet cauſam, quia vult talem
rem perpetuo tranſire ad omnes deſcendẽ-
tes, nam tunc iſta prohibitio extenditur ul-
tra quartum gradum, & deinceps in infini-
tum propter illum terminum, deſcendentes,
quia nomen deſcendentium, in infinitum
extenditur.§.primo,in Authen.de hæred.ab
inteſt.collat.nona,& lege fina.de ſuis, & le-
git.& ſic ſecundum ipſum Iaſ.dictio, ad om-
nes deſcendentes, operatur id quod non
operatur clauſula illa, vt in familia perpe-
tuò remaneant.& ita reſtringendo hanc cõ-
cluſionem limitat Iacob. de Beluiſ.in dicto
§.primo,in Authen.de reſtitutio. fideicom.
quem refert, & ſimpliciter ſequitur Alexan.
conſilio 59.incip.attentis verbis teſtamenti.
columna quarta, uolum. tertio aliàs colum.
ſecunda, ucr.facit quod notat Iac. de Beluiſ.
licet Salyc.in dicta lege, uoluntas. hoc reli-
querit cogitandum,ut dicit Alexan.conſilio
quinquageſimo ſexto, incip. conſideratis
uerbis.columna ſecunda,uerſi.& hoc eſt ve-
rum. uolum. primo, & hanc reſtrictionem
ſequitur Barbat. in l.cum acutiſſimi. car. 22.
C.de fideicom.

Ripa in d.§.Diui.columna 21.uerſi.tertio
reſtringitur concluſio. videtur improbare
iſtam differentiam inter verbum, deſcenden
tes,& verbum,familiæ,cum appellatione fa-
31 miliæ, † veniant omnes deſcendentes vſque
in infinitum.l. pronuntiatio. §. familiæ.ff.de
verb. ſignific. nec iure probari poteſt maio-
rem eſſe appellationem deſcendentium,quã
familiæ,nam & nominis appellatio eos om
nes ultra ſextum gradum continet, qui ex
eadem domo, agnatione, & gente prodie-
runt,d.l.pronuntiatio.§.communi iure.item
nemo negat ſub familia liberos contineri.l.
ult.C.de verbor. ſignifica. tamen liberorum
32 † appellatione omnes deſcendentes in infi-
nitum ueniunt.l.liberorum. ff.de uer.ſignifi.
vbi Alciat.nu.1.l.ſed etſi.§. liberos. de in ius
uoc.l.liberos.de ſenat.ubi Coraſ.num.2.Nat
ta in aut.quod ſine.in fine. C. de teſta. Alex.
conſilio 158.numero 1.uolum.7.Crau.con-
ſilio 155.num.3. Menoch. conſi.primo,nu.
198.& alij,quos longum eſſet recenſere.vn-
de iſta reſtrictio non militat ex iſto capite.
Immo dicendum eſt, concluſionem ſic po-
ſitam nõ poſſe ſtare propter dictionem,per-
33 petuò, quæ † extenditur in infinitum, vt di-
cit Rip.ubi ſupra,uerſi.unde teneo. & allegat
Curt.conſilio quadrageſimo, incip. Domi-
nus labia mea.colum.pen. quem credo cor-
rupto allegat.nam Curt. hoc dicit in conſi-
lio 141.incip. præſupponitur in facti. colu.
ſeptima,uerſi. Alioquin ſecundo reſpectu,
numero 13.ubi Curt.ex mente plurimorum
concludit, ex iſta dictione, ſemper, uel per-
petuò, induci fideicommiſſum duraturum,
donec erit aliquis de familia.

Concluſio igitur melius formari poteſt
abſque illa dictione,perpetuo.& eſt commu
nis,ut ſupra dictum eſt. & firmat Socin.iun.
conſilio 1.incip.conſiderato themate.col.3.
uerſi,ſicuidemus.uol.3.& Pari.conſ.52.inci.
in hac conſultatione. columna tertia, uolu-
mine ſecundo, uerſi. præterea tollitur obie-
ctio, ſecundum cuius dicta ibi collige pul-
cherrime, quod diſpoſitio textus in dicto §.
nos igitur.ſeu, nos ergo. in Auth.de reſt.&
34 ea quæ par.qui vult, † quod prohibitio non
extendatur ultra quartum gradum, intelligi-
tur poſt perſonã ibi prohibitam, ut ibi decla

rat

rat Ang.columna fina. Alexand.conſ.57.in-
cip.conſideratis uerbis teſtamenti.col.1.uo-
lum.pr.mo,& conſi. 25. incip. conſideratis
uerbis.col.1.uol.2.quæ concluſio quia ſe in-
uicem declarat cum ſequenti caſu, qui eſt
quartus tertij dubij, ideo ad eum tranſiens
dicas ſic.

Prohibitio alienationis facta a teſtatore,
hoc adiecto, quod uelit bona hæreditaria
perpetuò manere penes eius deſcendentes
35 aut poſteros, † extenditur etiam ultra quar-
tam generationem in infinitum, ſecundum
Iac.de Belui. & Ang.in §.nos igitur. in auth.
de reſtit.fideicom.collat. nona.per text.in l.
ultima.C.de ſuis & legit.l.cognoſcere. §. ult.
ff.de uerb.ſignifi.l.iuriſconſultus.§. parentes.
ff.de gradi.& in Auth.de hære. ab inteſt.§.1.
idem no.Bart.in Auth.de reſtit.§.1.Iaſ.in d.
§.Diui.l.filiusfamilias.in 2.Lect.num.155.&
in prima Lect.nu.113. de lega.1.& alibi idē
Iaſ.in l.ult.numero quinto, C. de hæred.in-
ſtit. Alexand. conſilio 59.numero ſecundo,
uolum.primo, Socin. ſen. conſi. 43.uolu.3.
Deci.conſilio 364.conſilio 516.numero 16
& conſi. 625. quorum opinio communiter
recepta eſt, ut ipſi teſtantur.

Concluſionis iſtius uis ſtat ſuper illo ver-
36 bo (perpetuò) nam † iſta dictio idem impor
tat quod ſemper, & tranſit ad ſucceſſores in
infinitum.l.finali, C.de ſuis & legit.l.1. ff.ſol.
matrimon.Bal.in l.uoluntas.C.de fideicom.
Socin.ſenior conſilio 44.columna ſecunda,
numero quarto,& quinto, conſilio 84. inci.
accuratiſſime,& eleganter.numero quarto,
conſilio 12.incip.præſens conſultatio.colu.
quinta,in fine,uolum.3.conſilio 51.incip.vi
ſa facti.numero quarto,& conſilio 57. colu.
ſecunda,uolum.4.Curt.ſen. conſilio 40.col.
octaua,uerſi. quod etiam ponit. & conſilio
45.colum.4.Corn.conſi.59.uol.2. & conſi.
230.columna penultima, uolumine tertio,
& Deci. conſilio 38. columna ſecunda. in
quibus locis omnes concludunt, quod per
hoc uerbum (perpetuo) omnes cenſentur
prohibiti alienare in infinitum, & ultra quar
37 tum gradum: nā iſta dictio † perpetuo, ope-
ratur, ut ultra perſonam expreſſe prohibitā
etiam aliæ perſonæ deſcendentes cenſean-
tur eſſe prohibitæ. & per oppoſitum nedum
primi nominati cenſentur uocati, ſed etiam
alij deſcendentes ex eis, ſecundum Barbat.
conſ.44.incip.ſapienter ſcripſit uol. 2. ratio
eſt, nam ex appoſitione iſtius dictionis, per-
petuo, intelligitur teſtatorem id ſenſiſſe, &
uoluiſſe, ideo nimirum ſi ad omnes alios trā
ſit prohibitio, ſecundum Barto.in d.§.Diui.
col.fi.Alex.& alios, & Caſtren. conſilio 12.
incip.videtur dicendum.in fine.rationis hu-
ius ea eſt ratio, quia teſtator prohibens cum
appoſitione verbi, perpetuo, ita locum vo-
luit habere prohibitionem in deſcendenti-
bus, ſicut in primis prohibitis, & ideo om-
nes comprehēdit prohibitio, vt apud præd.
Doct.

38 Et licet fideicommiſſa † ſtricte intelligan-
tur, tamen ampliantur etiam per rationem,
& cauſam.l.cum pater.§. dulciſſimis. de leg.
ſecundo, Bart.in l.regula.§. item ſi quis. ff.de
iur.& fac. ignor. & in l. pater fundum. ff.de
lega.tertio, Socin.conſilio 63. columna no-
na, uerſi.Tertiò quæro.& conſi.77.colum. 11
uerſi.Tertio.uolum.3.Deci. conſ. 15. & ſe-
quitur Pariſ.conſilio 88. incip. ad reſolutio-
nem. col.4.uerſi.& fideicommiſſum.& Cur.
iun.conſilio 22.incip. præſupponitur in fa-
cto.col.9.uerſi. Accedit ad confirmationē.
& conſ.161.incip. præſupponitur in facto.
col. 7.uerſ.accedit ad confirmationem, vbi
dicit hanc eſſe communem opinionem.

Nihilominus contra iſtam communem
ſententiā fundatam ſuper dicto uerbo, per-
petuo, opponi poſſit illud uerbum non eſſe
tale ſui natura ut non reſtringatur ad tem-
pus limitatum, & ex conſequenti ex eo non
inducatur ſimplex, & abſoluta prohibitio,
ſed terminata, & ſic concluſio præcedens
poteſt ſtare cū uerbo, perpetuo, ex eo quod
communiter a Doct. habetur, ſcilicet, quod
39 legatum † annuum ciuitati uel eccleſiæ per-
petuò relictum, centum annorum ſpatio ter-
minatur, vt dicit Alexā.conſ. 59. incip. viſo.
col.pen.uol.1.poſt Fulgoſ.conſ.156. incip.
viſis.colu.4. ſequitur Couar. lib.3.uar.reſol.
car. 355. in fol.paruo. & ita conſultum fuit
aliàs in facto. Quidam enim in ſuo teſtamen
to reliquerat legatum ab hæredibus præ-
ſtandum perpetuo hoſpitali ſancti Franci-
ſci de Padua, quod legatum quia hæredes
nolebant niſi uſque ad certum tempus ſol-
uere, quæſitum fuit quid iuris. & videbatur
dicendum, tale legatum propter illud uerbū
perpetuo, ſemper deberi, tamen verius con-

cluſum fuit, quod illud tempus reſtringatur
ad ſpatium centum annorum, & poſtea ex-
tinguatur, per tex. cum glo. & Barto. in l. an-
nua. §. Titio. in fine. ff. de annu. lega. & ita te-
nuit Alexan. in l. 2. in princ. ff. ſol. matrimon.
vbi dicit ſe ita conſuluiſſe, & ita obtinuiſſe,
immo plus adeo quibuſdam reſtringi uiſum
fuit iſtud uerbum, perpetuò, ut non excedat
terminum triginta annorum, & ita reſtrin-
git Pariſ. conſilio primo, num. 155. parte 1.
quibus tamen non obſtantibus in iudicijs
prima ſententia ſeruatur, vt ſcilicet in infini-
tum extendatur.

Pro præmiſſis autem, & pro tota materia
prohibitionis alienationis, ultra multos ca-
ſus, quatuor principaliter ponendi ſunt qui
quaſi omnia abſorbent, nec ob id tamen
alia multa ad propoſitum facientia refer-
re omittemus. Primus igitur caſus eſt, quan-
do teſtator prohibet honoratos a ſe ſimpli-
citer alienare extra familiam, nil aliud ſubij-
40 ciendo, & tunc non inducitur † ſimplex fi-
deicommiſſum, niſi in caſum contrauentio-
nis. Bar. Aret. & Socin. in l. qui Romæ. §. co-
hæredes. ff. de uerb. obligat. & tradunt Doct.
in d. §. Diui. & hic eſt caſus de quo ſupra nu.
22. Secundus caſus eſt, quando teſtator pro
hibet alienationem extra familiam, adiecta
cauſa, ut bona in familia remaneant, & iſto
caſu magis communis opinio eſt, quod in-
ducatur ſimplex fideicommiſſum poſt mor-
tem, ut dicit Barthol. Socin. in d. §. cohære-
des. col. 6. & Doct. in d. §. Diui. & iſte eſt ca-
ſus ſupra poſitus, num. 26. Tertius caſus eſt,
quando teſtator ſimpliciter prohibet alie-
nare, non exprimendo, extra familiam, ſed
adijciendo rationem, & cauſam, vt ſcilicet
in familia remaneant, & tunc dubium eſt
vtrum inducatur fideicommiſſum necne, de
quo licet videre apud Rip. in dicto §. Diui.
num. 120. Quartus caſus eſt, quando facta
ſimplici prohibitione teſtator expreſſe di-
ſponit, quod bona alienari prohibita rema-
neant in familia, & tunc non eſt dubium fi-
deicommiſſum ſimplex poſt mortem indu-
ci, ſecundum Curt. iun. conſ. 145. incip. facti
contingentia, colum. 5. num. 10. uerſ. ſecun-
dus principalis. ubi & ipſe diffuſiſſime in ter-
minis noſtris loquitur. & iſti caſui ineſt con-
formitas cum ſecundo.

Declarantur tamen præmiſſa omnia non
habere locum in hærede legitimo, vt ſcili-
41 cet alienatio † prohibita extra familiam nõ
extendatur ad hæredem legitimum, ſecun-
dum Barto. poſt Iac. de Arena in l. Lucius. §.
1. ff. de lega. tertio. dato etiam, quod non ſit
de familia, quominus in eum fieri poſſit alie
natio, ueluti in matrem, nepotem ex ſorore,
& ſimiles, l. 1. ff. de fun. dot. & eſt doctrina
Bart. communiter approbata in l. ſi ita quis.
§. ea lege. ff. de uerbor. obligat. & l. penul. §.
fratre. ff. de alien. iudic. mut. cau. fac. ſequitur
Angel. in l. & lege. C. de condict. ob cauſ. &
in conſilio ſeptimo, incip. ex dicto themate.
columna ſecunda, verſi. contrarium credo
uerum. & conſilio 57. incip. Domina An-
drea. columna quarta, uerſi. & dicendum eſt
quod non. & hanc eſſe communem opinio-
nem teſtantur, Corne. conſilio 236. colum.
penul. uolum. 3. Alexan. conſ. 55. incip. pon-
deratis. columna ſecunda, uerſi. Tamen præ-
miſſis non obſtan. uolum. tertio, & poſt eum
Iaſ. conſilio 142. columna penul. uolum. 2.
42 Hæredem † legitimum intellige eum qui ab
inteſtato ſucceſſurus ſit. text. eſt in l. cum pa-
ter. §. cum inter. ff. de lega. ſecundo, & ibi Bar
tol. in uerſi. nec obſtat. Paul. de Caſt. in prin.
Imol. in princ. & Cuman. in Sum. & in uerſ.
Doct. tamen dicunt. & eſt gloſ. ſecunda, in l.
peto. §. fratre. uerſ. item contra. & verſi. quæ-
dam. & ibi Bart. in uerſ. aut prohibitio eſt fa
cta. ff. eo. Caſtr. conſ. 447. col. 1. par. 1. Anto.
de Butr. conſ. 35. uerſ. quia prohibitiones.
Iaſ. conſ. 4. colu. 2. verſ. quarto deueniendo.
vol. 1. & conſ. 120. col. pen. verſ. tertio prin-
cipaliter. eo. vo. & conſ. 31. col. 2. uerſ. ſecun
do pro iſta parte. vol. 3. Soci. conſ. 292. col.
fi. uerſ. ſed reſpondetur ſecundo. Curt. ſeni.
conſi. 64. col. 16. uerſi. ad tertium principale
obiectum. Alex. conſ. 56. col. fina. uerſ. quini-
mo etiam. uolu. 1. & conſ. 23. col. fina. uerſi.
quinimo. volum. 2. & conſ. 59. colu. 4. uerſi.
quinto probatur. vol. 3. Deci. conſ. 182. col.
1. verſ. & ideo. conſ. 377. col. fina. uerſi. circa
primum. & conſ. 422. col. pen. & fina. uerſi.
his tamen. Ruin. conſi. 89. colu. 11. uerſ. nec
obſtat. conſ. 95. col. 3. uerſi. per talem ergo.
& conſ. 108. col. 2. uerſ. & vbi ęt. vol. 2. & cõſ.
23. colu. 2. uerſ. & ſicut etiam. & colum. 10.
verſ. non obſtat etiam. & conſ. 51. colu. fina.
uerſ. & propterea. volum. 5. qui dicto conſi.
43 89. nume. 37. ampliat etiam † ſi concurreret

duplex prohibitio, quia non per hoc exclu-
ditur alienatio legalis, & neceſſaria.

Hoc tamen declaratur non habere locū,
quando teſtator vltra prohibitionem adie-
cit etiam aliquam rationem, vt, quia voluit
44 bona remanere in familia, † nam hoc caſu
propter enixam uoluntatem teſtatoris ma-
ter excluditur. Dictum enim cum theorica
Barto. de qua ſup. num. 41. habet locum ſo-
lum quando eſt facta prohibitio nulla adie-
cta ratione uel cauſa, & probatur iſta decla-
ratio per text. in Authen. de reſtit. fideicom.
colla. 9. in uerſ. illum uero. inducendo ipſum
tex. a contrario ſenſu. hanc declarationem,
& limitationem reſolutiue cōſulendo tenuit
Socin. ſen. conſ. 43. incip. Viſis teſtamento
ſpectabilis Domini, col. pen. uol. 3. Roman.
conſ. 457. in ſecundo dubio. Alex. conſ. 59.
col. 2. lib. 3. & hanc rationem notat Pau. Ca-
ſtren. conſ. 12. incip. videtur dicendum. in fi.
& conſ. 235. incip. Viſis & conſideratis. col.
quarta, Ioan. de Anan. conſ. 47. inci. illud di-
ſpoſituru. colu. fina. ſequitur Deci. conſ. 481.
incip. in caſu de quo. col. 1. uerſi. & iſta con-
cluſio. Ex hac enim adiectione cauſæ uel ra-
tionis, cenſetur inductum fideicommiſſum,
ſecundum Barthol. Socin. in d. l. qui Romæ.
§. cohæredes. colu. 5. & 6. ff. de verb. obligat.
ſequitur Marian. iun. in d. §. diui. l. filiusfami-
lias. de lega. 1. & in conſ. 122. incip. & ſi præ-
ſentis conſultationis. col. 3. uerſ. 2. idem pro-
batur. uol. 3.

Verum quia iſta materia prohibitionis,
non debet excedere terminos ſuos, ideo ad
45 uertendum, quod † prohibitio facta filijs nō
cenſetur facta nepotibus, & ad eos non ex-
tenditur. §. nos igitur. in Auth. de reſtit. fidei
com. collat. 9. ubi Accurſ. ſuper uer. uoluiſſe,
* iſtud notat. cuius opinio communis eſt cum
Bar. in d. §. Diui. quæſt. 10. in qua fuerūt Iac.
de Belui. & Ang. hanc opinionem cum di-
cta glo. tenuerunt Ray. Bal. Imo. & Alex. in
d. §. diui. & alibi Cyn. Bal. & Saly. in l. uolun-
tas. C. de fideicom. Bar. alibi in l. Lucius. §. 1.
ff. de lega. 3. Bal. in l. Titius. in prin. ff. de lib. &
poſthu. & in l. quiſquis. C. ad leg. Iul. maieſt.
* & hanc eſſe communem opinionem teſta-
tur Iaſ. in d. §. Diui. in lect. 1. col. 14. uerſ. deci-
mo quærit Bar. & in 2. lectu. col. 21. uerſi. de-
cimo quærit Bar. ibi, Tenendo tamen com-
munem.

Huius concluſionis ratio eſt, nam prohi-
46 bitio † alienationis odioſa eſt, & ſic non am
plianda, nec extendenda ad nepotes, ut di-
cit Deci. ſequens hanc opinionem in conſi.
377. incip. Viſis & diligenter. col. 3. uerſi. &
hoc cōfirmatur. Odia enim reſtringi debēt,
cap. odia. de reg. iur. in ſex. cum ſim. ſi enim
in hac prohibitione includerentur nepotes
eſſet eis auferre liberam teſtandi uoluntatē,
& arbitrium diſponendi de ijs quæ teſtator
ipſis non prohibuit. l. non uſque adeo. ff. ſi
quis a paren. fuer. manumiſ.

47 Nec obſtat ſi diceretur, † quod appellatio
ne filiorum, etiam nepotes continentur, l. li-
berorum. §. ſed & Papyrius. ff. de uer. ſignifi.
l. ſenatuſconſulto. ff. de ritu nupt. quam opi-
* nionem dicit communem Iaſ. in l. de quib.
num. 16. ff. de legi. Barbat. conſ. 55. col. 10. &
conſ. 63. col. 1. uol. 2. Gozad. conſ. 90. col. 4.
Pariſ. conſ. 78. col. 2. uol. 2. nam hoc non ha-
bet locum in odioſis, in quibus appellatio-
ne filiorum, non ueniunt nepotes, l. iuſta. &
l. filij appellatione. ff. de uerbo. ſignifi. Caſtr.
conſ. 38. incip. dubium facit. & in conſ. 170.
incip. ne in proprijs. col. 2. ubi inquit, quod
appellatione † filiorum, non ueniunt nepo
48 tes ex proprio ſignificatu, in quacunque di-
ſpoſitione legis uel hominis, ſed ex interpre
tatione. Corn. conſ. 90. colu. 2. & conſ. 304.
col. 10. uol. 3. & conſi. 182. col. 2. uol. 2. Alc.
conſ. 17. col. 2. & conſ. 125. colu. 3. uolu. 5. &
conſ. 37. colu. pen. uol. 6. Curt. iun. conſi. 57.
col. 3. Gozad. conſ. 36. col. 2. Socin. iun. cōſ.
116. col. 5. uol. 1. & cōſ. 108. col. 4. uol. 2. quā
opinionem communem omnium dicit So-
cin. ſen. conſ. 152. in prima ſubſcriptione,
quando ſcilicet nō tractatur de ipſorum cō-
modo & fauore, ſed de onere, prout in ca-
ſu noſtro, quia ſi prohibitio facta filijs extē-
deretur ad nepotes, induceretur fideicom-
49 miſſum, † quod eſt odioſum. & dicitur onus
l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulg. Cor. conſ.
199. incip. in præſenti cōſultatione. col. 12.
vol. 2. ubi refert ita fuiſſe conſultum, & iudi-
catum Florentiæ. & poſt eum ad longum
Curt. iun. conſ. 111. incip. Dominus Paulus.
col. 5. uerſi. & iſtam opinionem. in grauami-
nibus enim non fit extenſio vltra perſonam
50 grauati, nam filijs † grauatis non cenſentur
grauati nepotes. Cur. iun. d. conſ. 111. col. 1.
& conſi. 135. col. 3. Dec. conſ. 95. in 2. dubio.
Rub. Alex. conſ. 144. col. 2. Pariſ. cōſ. 31. col.
3. uol. 2. & Ruy. conſ. 131. col. 1. uol. 2.

51 Vlterius, diſpoſitio † teſtatoris & legis
æquiparantur,§.diſponat.in Auth.de nupt.l.
ſi quis in principio teſtamēti.ff.de leg. 3. ſed
in diſpoſitione legis filiorum appellatione
nepotes non compræhenduntur, quando
lex ulterius procedit reſtringendo ſuam di-
ſpoſitionem ad liberos primi gradus.l.iube-
mus.§.1.C.ad Treb.ubi Doct.Bald.in l. libe-
rorum.ff.de ver.ſign.An ch.in clem.1.de ba-
ptiſ.l.ſed & milites.§.1.ff.de excuſ.tut.l.patri-
cum l.ſeq.ff.de adulter.l. Iulia.§. hoc capite.
ff.de ritu nupt. l. 2. §. non ſolum.cum ſeq.ff.
de excuſat.tut.ergo ſic in diſpoſitione homi
nis, vt in caſu noſtro, iuxta pulchram deci-
ſionem Bal.in l.pen.C.ad Macedonian. vbi
52 inquit,quod ſi ſtatutum diſponit † quod pa
ter teneatur ſoluere condemnationem pro
filio, non tenebitur ſoluere pro nepote. ſe-
quitur Alex.conſ.56.incip.Aldrouandus.co
lumna 2.uerſi.& hoc dicit gloſ.uolu.5. & ita
hanc concluſionem tenent, & communem
dicunt,Curt.iun.conſ.43. incip. habita dili-
genti.col.6.uerſ.nec obſtat præmiſſis. ubi &
materiam tractat,& concordantes adducit.
quam etiam comprobat Socin.ſen.conſilio
227.col.2.uol.2.& conſ.13.colu.3.lib.3.&
conſ.43.in prin.eo.lib.

Præmiſſa tamen intellige,quando prohi-
bitio reſpicit perſonam prohibitam, ſic de-
claratam a teſtatore, vt ſi dicat,filios meos
53 prohibeo alienare,nam † hoc caſu non cō-
præhenduntur nepotes, ſed filijs prohibitis
mortuis, bona in nepotes iure libero deue-
niunt,ita Bar.poſt antiquos, in d.§.Diui.col.
fina.per tex.in §.nos igitur.in auth.de reſtit.
fideico. & poſt eum omnes ferè Doctores.
qui & id in eorum reſponſis firmarunt, ut
Roman.conſi.457.Alex.conſ.1.col.7.uol.j.
conſ.55.in fi.& conſ.59.col.fi.uolu. 3. conſ.
36.col.pen.eo.uol.conſ.56.col.1.in fi. uolu.
5.& conſ.140.col.1.uol.6.Deci.cōſ.95.col.
4.& conſ.182.col.1. Cur.ſen.conſ.135.col.
fin.Curt.iun.d.conſ.43. col.pen.Socin.ſeni.
conſ.773.col.6.in fine,uol.4.Rui.conſ. 101.
col.7.uol.1.conſ.108.col.2.conſ.109.col.4.
conſ.112.col.2.conſ.117.colu.1.conſ. 124.
col.2.& 3.conſ.127.col.1.& 4.& conſ.130.
col.2.uol.2.conſ.134.col.7.&conſ.171.col.
pen.uol.3.Maria.iun.conſ. 163.col.3.uol.2.
Rub.Alex.qui hanc dicit communem,conſ.
54 1.numer.13.Idem dic,quando † filij prohi-
biti ſunt nominati nominibus proprijs,nam
nec etiam eo caſu ueniunt nepotes.ita Bart.
in l.Gallus.§.inſtituens.colu. 2. ff. de liber.&
poſthum.Alex.cōſ.37.col.9.uol.4. Cur.iun.
conſ.57.nu.2.ubi dicit communem. & cōſi.
114.num.5.& conſ.121.col.3.Ruyn. conſi.
117.col.1. & in alijs conſ. ſupracit. Gozad.
conſ.4.col.2.conſ.29.col.3.& conſ. 36. col.
3.Bertran.conſ.104.col.2.uol.2.Pariſ. conſ.
20.col.pen.uol.3.Craue.conſi.98.uol.1.nu.
9.Socin.iun.conſ.149.num.7.uolu.2.Secus
eſſet ſi prohibitio reſpiceret rem prohibitā
alienari,ut puta,ſi dixerit teſtator,prohibeo
55 bona mea alienari extra familiam: nā † iſta
prohibitio extenderetur etiam ad nepotes,
ut dicit Alex.in d.§.Diui.ſuper 10. q.Bartol.
per d.l.peto.§.fratre.ff.de lega. 2. poſt Ioan.
And.in addit. Specul. ſuper Rubr. de ſucceſ.
ab inteſt.Saly.in l.maximum vitium. colu.2.
& ſeq.C.de liber.præter. Imo. in l.ſi uero.§.
de uiro.col.fi.ff.ſol.matrim.Georg.Nat.in c.
quamuis.col.52.de pac.in ſex.Iaſ.in l.de qui
bus.col.4.& 5.ff.de legi.Fulg.conſ.78.col.2.
Caſtrenſ.conſ.40.uolu.2.Curt.iun. d. conſi.
111.col.4.Gozad.conſ.59.col.3.Pariſ.con-
ſilio 85.col.2.uolu.2.Socin.iun. conſ. 59. &
conſ.116.num. 13. uolu. 1. ubi dicit omnes
Doctores ita tenere.

Vlterius declara hoc dictum procedere
quando in prohibitione non adeſſet aliqua
clauſula apta compræhendere etiam nepo-
56 tes:nam ſi eſſet,etiam ad nepotes † prohibi
tio extenderetur,vt ſi teſtator, facta prohibi
tione, adijciat cauſam,& dicat,quia uolo bo
na mea conſeruari in familia,ut dicit Bart.in
l.pater filium.§.fundum.ff.de lega. 3. ita not.
conſuluit ſic diſtinguendo Roman.d. conſi.
457.incip.circa propoſitam. per totum con
ſiliū,& præſertim in prin.uerſi.quo ad ſecun
dum.& Deci.conſ.182. incip. in caſu occur-
renti.colu.1.uerſi. ſecundò principaliter. &
colum.3.uerſi. ſecundo non obſtat.ſequitur
Rip.in d.§.Diui.ſuper 10.quæſt.Bar.uerſ.cir-
ca tertium.Socin.iun.conſ.163.incip. ſubti-
lis admodum.col.4. uerſi. ex ijs ergo. ubi re-
fert multorum ita tenentium conſilia. uol.2.
& conſ. 180. incip. ut præſens conſultatio.
col.7.in uerſi.in oneribus enim. eo. uol.

Ex quibus ergo omnib. reſtat firma pro-
57 poſitio,adiecta ratione,quia in onerib.† non
fit extenſio de perſona in perſonam, adeo
ut onus prohibitæ alienationis filio iniun-
ctum non trahatur ad nepotes,licèt aliàs ap-
pellatione

pellatione filij, ueniat nepos, vt ſup. nu.47.l.
iuſta.de uer.ſignifi.cum ſimil. ſed de hac ma-
teria alibi, ne materiam materiæ addamus.

Quarto loco dubitatum fuit ſuper quibuſ
dam bonis, quæ prohibitus alienauerat ex
cauſa dotis, an ſcilicet talis alienatio ueniret
retractanda. In quo concluſiue huiuſmodi
58 propoſitio firmatur. Res prohibita † aliena-
ri, poteſt ex cauſa dotis alteri quàm fideicō-
miſſario tradi, nō ſolum ubi tacita alienatio-
nis prohibitio præceſſerit, ſed etiā ſi expreſ-
ſim a teſtatore ſit alienatio prohibita, iuxta
tradita in authen. res quæ. C. com. de lega.
& hoc not. Bar. in d. §. Diui. nu. 10. cuius opi-
nio communis eſt, ut teſtatur Iaſ. in d. §. Diui.
num.59. Rip. num.70. Crot. colu.15. & alibi.
Iaſ. in d. auth. res quæ. num.24. in eadem ſen
tentia fuerunt Bald. & Saly. in l. voluntas. C.
de fideicom. Bar. & Saly. in d. auth. res quæ.
Curt. ſen. conſ.27. in primo dubio. Curt. iun.
conſ.11. ſub nume.8. ubi eam pro conſtanti
ponit, & cum ea tranſit, cui addidi in uer. in
cauſam dotis. Deci. conſi.519. Alexan. con-
ſilio 61. lib.1.

Probatur concluſio iſta in l. a filia. & in l.
mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Treb. ubi
59 textus ſunt clari, quod non † obſtante fidei-
commiſſo res pro dote poſſit alienari, in il-
lis verbis, quare dicendum eſt, dotem dece-
dere, ne ſi quod ſuperfuiſſet rogata eſſet re-
ſtituere. & ibi glo. in uer. decedere. dicit, de-
cedere, ideſt detrahi de hæreditate reſtituen-
da, & in l. a filia. ibi, reſpondi id quod in do-
tem fuiſſet datum non contineri in parte
hæreditatis, quæ reſtituenda eſt; & glo. ibi in
uer. datum, dicit, datum a patre, & ſic ab eo
qui prohibuit alienationem, ex mente illius
gloſſæ, quæ glo. in terminis noſtris ampliat
etiam ſi ipſamet filia de ijs bonis ſe dotauit.
& allegat d. §. cum proponeretur.

Declara tamen iſtud dictum, ut uendicet
ſibi locum in eo, qui tenetur dotare, de qua
materia ſcripſi ſupra, quæſt. 43. ſecus autem
eſſet in eo, qui non tenetur ad dandam do-
60 tem: talis enim † non poſſet pro dote aliena
re bona ſubiecta fideicōmiſſo, ut puta ſi ma-
ter uellet dotare ſuam filiam, ex mente glo.
in d. uer. datum. ex ea ratione, quia non eſt
officium matris dotare filiam, ut C. de iure
dot. l. mulier.

Et illud amplia vt procedat etiam in ſtatu
to prohibente alienationem in forenſes, nā
61 † compræhendit alienationem ex cauſa do
tis, ſecundum Curt. ſen. in d. conſi.27. incip.
Magnificus dominus Vigutius. in 2. dubio.
& in conſ.64. col. fi. pro quo vide Rol. in tra
cta. de luc. dot. q.105. num.9.

Dic etiam hoc habere locum in dote fi-
liæ ingredientis religionem, arg. auth. niſi ro-
gati. C. ad Trebel. non enim debet eſſe dete-
62 rioris conditionis matrimonium † ſpiritua-
le, quam carnale, ut per multa probat Felin.
in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. col.29. de conſti-
tut. cuius dicta videas in fonte, & nota con-
tra malos Chriſtianos, qui longè minus re-
linquunt in ſuis teſtamentis filiabus ſi ingre-
diantur religionem, quàm ſi carnale contra
hant matrimonium. hoc enim eſt deuiare
virgines a matrimonio ſpirituali, pro quo
uide Iaſ. in auth. ſi qua mulier. colu.3. C. de
ſacroſ. eccleſ.

Reſtringe tamen hanc concluſionem, vt
non habeat locum, quando uolens alienare
prohibita alienari, alienaret pro dotanda
muliere, quæ habet aliunde unde ſe dotet.
63 nam tunc non poterit † talia bona alienare
pro ipſa dotanda. & ita limitat Salyc. in l. uo
luntas: C. de fideicom. & probatur in d. au-
then. res quæ, C. com. de lega. quæ clare di-
cit, ſed ſi liberis portio legitima non ſufficit
ad dotis ſiue donationis propter nuptias
obligationem, permittitur res prædictas in
eam cauſam alienare uel obligare. & ibi glo.
in uer. obligationem, quæ clara eſt, fundat
concluſionem, & reſtrictionem ut ibi.

Reſtringitur ulterius iſta concluſio, ut ſo-
lum procedat in parentibus prohibentibus
64 alienationem filijs ſuis, † ſecus in extraneo te
ſtatore prohibente alienationem contem-
platione alterius, ſecundum Bart. quem alij
ſequuntur in d. auth. res quæ. & Rip. in d. §.
Diui. nu.75. & hoc niſi teſtator in ſuo teſta-
mento expreſſe, & in indiuiduo prohibuerit
alienationem etiam ex cauſa dotis, nam tūc
non habet locum diſpoſitio d. auth. res quę.
& hoc eſt contra dicta ſup. nume. 58. & fuit
opinio Alex. conſ.56. inci. conſideratis ver-
bis. col.2. uerſi. item licèt aliàs uol.1. nam ta-
65 lis prohibitio † in indiuiduo impedit aliena
tionem etiam pro dote conſtituenda, Bald.
in c.1. §. donare. per illum tex. in titu. qualit.
olim feud. poteſ. alien. Ratio eſt, quia diſpo-
ſitio d. auth. res quæ. eſt exorbitans a regu-
lis iuris communis, ideo non debet extendi

ad

ad alios caſus, d. l. ius ſingulare. & quod ibi
not. ff. de legi. & alibi Bald. in c. imperialem.
col. 3. in prin. in tit. de prohi. feu. alie. per Fri-
66 der. Alia item ratio eſt, quia † expreſſa pro-
hibitio non extenditur ad cauſam dotis ex
præſumpta mente teſtatoris, d. §. cum pro-
poneretur. & in Authen. de reſtir. & ea quæ
par. §. quamobrem. ratio rationis eſt, quia
ceſſat præſumptio mentis teſtatoris, quan-
do ex verbis ipſius clare conſtat de eius vo-
luntate, l. continuus. §. cum quis. ff. de verbo.
oblig. & iſta eſt communis, quam Doct. te-
nent in d. §. Diui. ſuper 2. q. Bar. & Cur. in au-
then. res quæ.

Iaſon in d. auth. res quæ. col. fina. uerſi. de-
cimotertio limita. ponit iſtam concluſioné
pro limitatione concluſionis poſitæ ſupra
num. 58. nec tamen illam tenet ex duplici ra-
tione. Prima, quia pater non poteſt expreſſé
67 prohibere † quod d. auth. non habeat lo-
cum. nam cum ſit debitor dotis, non eſt in
ſua poteſtate tollere obligationem. l. ſicut.
C. de act. & oblig. altera ratio eſt, quia publi-
co fauore inducta, vt ſunt dotes. l. 1. ff. ſolut.
matr. non poſſunt mutari vel tolli ex diſpoſi
tione teſtatoris. l. quod de bonis. §. fina. ff. ad
leg. Falci. notant Barto. & Doct. in auth. ſed
cum teſtator. C. eo. & in l. nemo poteſt. ff. de
lega. 1. igitur talis prohibitio non impedit
fieri alienationem ex cauſa dotis, quod &
ante eum tenuit Pau. Caſtr. conſ. 80. incip.
quia per ſupraſcriptum. col. 2. uerſ. ſuper ſe-
cundo verò quæſito. par. 1.

Tamen primo poſita concluſio eſt com-
munis, & uerior, ex rationib. in ea deductis,
& ea quæ adducunt Doct. contra eam ſerui-
unt pro limitationibus, quod patet ex dictis
ipſiuſmet Caſtr. in dicto conſ. 80. dum dicit
68 † tum demum alienari prohibita etiam in
cauſam dotis, poſſe alienari, ſi legitima, &
trebellianica non ſufficiunt, ut ibi per eum,
ut patet etiam ex ijs, quæ dicit Alexan. in di-
cto conſ. 56. colu. 2. uerſ. uerum quia in hoc.
ubi ex mente Iac. de Are. Cyn. Bald. & Saly.
in l. uoluntas. C. de fideicom. & Barto. in d. §.
Diui. & Salic. in l. fina. in penu. q. C. de rebus
69 alien. non alienan. ponit, quod etiam † ſi res
eſſet expreſſe prohibita alienari pro dote, ſi
non eſſent alia bona ex quibus dos conſti-
tui poſſet, ipſam ſic prohibitam poſſe aliena
ri. & in eo. conſ. in uer. Tum etiam. & ita in-
telligit etiam Rip. in d. §. Diui, ſuper ſecunda
quæſt. Bar. uerſi. ſecundò limita.

Nihilominus præmiſſis in contrariũ non
obſtantibus formari ſic poteſt ſolida con-
70 cluſio, quod res † nec etiam ex cauſa dotis
quouis modo poteſt alienari quando teſta-
tor id expreſſe, & in indiuiduo prohibuit, &
vnico verbo omnibus contrarijs reſponde-
ri poteſt, quod procedant quando teſtator
ſe non expreſſit, & cadit quæſtio de eius vo-
luntate: tunc enim pro dote eius uoluntas
interpretanda eſt. l. non puto. ff. de iure fiſci.
ad tradita in l. 1. ff. ſol. matrimon. & id ſentit
Alexan. dicto conſilio 56. ubi relata opinio-
ne tenentiũ prohibita poſſe alienari in doté
non obſtante expreſſa prohibitione, per d.
l. mulier. §. cum proponeretur. & l. a filia. ff.
ad Treb. in uerſ. uerum quia. concludit dicta
71 iura † non habere locum quando teſtator ſe
expreſſit. quod tamen intellige habere locũ
ultra legitimam iure naturæ debitam, nõ au-
tem intra legitimam, in qua pater teneretur
filiam dotare, ut expreſſe notant, Crot. in d.
§. diui. & Curt. in d. auth. res quæ, & cætera,
quæ uideri poſſunt apud Doct. paſſim ubi ſu
pra. & ita ſeruatur vbique in iudicijs.

Vlterius, ea quæ ſupradixi nu. 58. ex auth.
res quæ. intellige, quando talis alienatio fit
72 † in fauorem deſcendentium, & eorum vti-
litatem, qui recta linea deſcendunt a primo
teſtatore, qui fideicommiſſum inſtituit, non
autem in alijs, ſecundum Barto. in d. auth. &
Bal. ibi, col. 3. ubi Bar. in 7. q. hoc expreſſe di-
cit, cuius opinio cõmunis eſt, & ipſum Doc.
communiter ſequũtur. & Raph. Cum. in d. l.
filiusfamilias. §. Diui. l. 2. ad fi. ff. de leg. 1. Et li
cet gloſſa in §. quamobrem. in glo. magna. in
uer. ſufficeret. ad fi. in Auth. de reſt. & ea quæ
par. teneat quod d. auth. etiam locum habe-
at in extraneo: tamen Iac. de Beluiſ. ibi in 4.
oppoſ. & alij ipſam communiter reprobãt.
& iſta cõmunis opinio adeo uera eſt, & ſtri-
cte intelligenda, vt non habeat locum etiam
in parentibus, & tranſuerſalibus, ſed in deſcé
dentibus ſolum, ut dicit ſing. Angel. ſuper d.
auth. in prin. ſequitur Aret. conſ. 37. incip. ſe-
quendo ordinem. col. 3. circa med. uer. quid
enim aliud dicunt, & iſtam eſſe communem
opinionem teſtantur Iaſ. in d. auth. res quæ.
col. 4. in fi. nu. 12. uerſi. ſeptimo quærit Bart.
& Curt. iun. ibid. nu. 18. & in ea. auth. Iaſ. col.
1 c. in fine. uerſ. nunc iſtam concluſionem. &
eſt ſic tenendum.

Reſtat

Reſtat modò vnum dubium, An ſcilicet
alienatio rei prohibitæ extra familiam, fieri
poſſit, ſi fiat de conſenſu illorum de familia?
73 † in quo dicendum videtur quod ſic, per l.
quoties.C.de fideicom.& l. ab omnibus.de
lega.1.& vtrobique Fulg. & alij Doct. alleg.
deciſ.concor.& ſentit Bal.in d.auth.res quę.
col.ſi.& ibi Iaſ.col.3.limit.9. Pariſ. conſi.81.
incip.conſultus quale ſit arbitrium. colu.5.
num.45.uerſi.ſecundo principaliter.uolu.2.
Doct.in l.cum pater.§.libertis.de leg.2.Dec.
conſ.468.col.pen.in fi.Rolan.conſi.95. nu.
22.par.1.

Ratio eſt, quia cum talis prohibitio facta
ſit ad fauorem illorum de familia, & quili-
74 bet poſſit † fauori ſuo renuntiare, vt poſt So
cin.conſ.114.col.2.uol.1.& Pariſ.conſ.127.
col.2.vol.1.per plura exempla exemplificat
Rolan.a Valle, in tract.de lucro dot.q.39.nu.
13.& ſucceſſiue.ideo nimirum ſi talis aliena-
tio cum eorum conſenſu fieri poteſt, requiri
tur tamen, quod talis conſenſus præueniat
alienationem, non autem ſequatur, iux.not.
in clem.1.de foro compet. ubi ita arguit, &
tenet Pet.de Anchar.& Ioan.de Anan. con-
ſilio 47.inci. illud præſupponitur.col.2.nu.5.
verſi.ſed ad hoc vt ualeat.

Contrarium dic tu uerius in hoc caſu, nã
caſus adducti ex aduerſo loquuntur in termi-
nis fauoris non excedentis perſonam, vt pu
75 ta in maſculo, qui ex † forma ſtatuti exclu-
dit fœminas, ut dicit Bald.in l.maximum vi-
tium.col.7.uerſi.ſed pone frater.C. de liber.
præter. in marito renuntiante lucro dotis, vt
per Rolã.d.q.39.nu.15. in pacto quod fit de
hæreditate uiuentis, vt ſcilicet de eius con-
ſenſu fieri poſſit.l.fi.C.de pact. Deci.cõſ.324
col.1.& in debitore, vt poſſit renuntiare be-
neficio ceſſionis bonorũ, ut late proſequu-
tus ſum ſup. q. 8. vbi multa ad hanc materiã
facientia uidere poteris. nimirum ſi tales, &
ſimiles poſſunt renuntiare, nam non tracta-
tur in tali renuntiatione de ullius præiudi-
tio, ſed de ſuo tantum, caſus autem noſter di-
uerſus eſt, nam ex adictione, familiæ, in pro-
hibitione alienationis, intelligitur talis pro-
hibitio eſſe facta in fauorem totius parente-
læ, & non ſolum præſentis, ſed etiam futuræ.
Vnde non poſſunt præſentes futuris præiu-
dicare.tex.eſt not.in d.§.Diui.in uerſi. quod
liberis.& hanc rationem facit Lud.Bologn.
in fi.addit.ad d.conſi.47.Io. de Ana. & hu-
ius rationis ratio eſt, nam ſi huiuſmodi alie-
natio valeret, alienantes diſponerent de iu-
76 re tertij, quod † regulariter eſt prohibitum.
l.cum Hermes.C.loca.l.dudum.C.de contra
hen.empt.declarat Bal.in c.1.§.fi.de alienat.
feu.ubi dicit, quod ubicunque alienatio pro
hibetur fauore tertij, illa non valet tertio nõ
conſentiente.allegat tex.in l. cum pater.§.li-
bertus.ff.de lega.2. cum ergo deſcendentib.
ſit quæſitum ius per prohibitionem, non po
teſt eis auferri per alienationem.c.ſi ſoli.de
conceſ.præben. in ſex. not.plene in clem.1.
de iure patron.Vnde nati ex talibus conſen-
tientibus alienationi poſſunt ipſam aliena-
tionem reuocare, eſt cõmunis opinio Doct.
cum glo.in l.peto.§.fratre.in uer.ex familia.
ff.de lega.2.quam teſtatur Boer. deciſ.12.nu
mero 4.parte 1.& ita in practica in iudicijs
ubique ſeruatur.

Omnibus præmiſſis præſuppoſitis ueris,
in ſuis terminis prout ſunt, ſi in alienationi-
bus ab hoc prohibito alienare factis, fuiſſet
quid alienatum pro ſoluendis debitis teſta-
toris prohibentis, quæritur quid dicendum.
77 † in quo breuiter diſtinguas. Aut in hæredi-
tate non ſunt alia bona niſi prohibita, & ſu-
biecta fideicommiſſo, aut præter illa ſunt &
alia ex quibus poteſt ſatisfieri creditoribus
prohibentis. Primo caſu prohibita alienari
poſſunt, ſecundo caſu non poſſunt, quæ di-
ſtinctio clare probatͬ in d.§.Diui.ibi, ſed hoc
neque creditoribus, &c. & ibi tradunt om-
nes Doct.& clarius probatur per tex. in l.pa
ter filium.in fi.prin.ff.de leg.3.ibi, ſi non erit
aliud in hæreditate, & c. & tendunt omnes
Doctores communiter in d.§.Diui.Et iſta cõ
cluſio ſic diſtincta eſt communis vera & in-
dubitata, ut teſtatur Socin.iun.conſ.28.incl.
quia difficultas.colu.2.uerſi. ſecundò princi-
paliter.uol.2. ita ut uenditio ex tali cauſa fa-
cta non retractetur, ut dicunt omnes cõiter
in d.§.Diui.in 4.not.præcipue Crotus. & ſe-
quitur Socin.iun.conſi.136. incip. niſo pro-
ceſſu.col.3.uerſ.ſecundò concludendum eſt.
uol.1.& eſt ratio, quia iuri non conuenit vt
quis in fraudem ſuorum creditorum bona
ſua inalienabilia faciat.

Hinc eſt, quod licèt pro reſtitutione dotis
78 facienda uxori teſtatoris poſſit alienari † de
rebus ab ipſo teſtatore prohibitis alienari,
prout eſt cõis opinio, ſecũdum Cor.cõſ.38.
incip.placet mihi. col.4.in fi. uol.1. teſtatur

com-

commununem Socin.iun.conſ.28.colu.2.in fi.
uol.2.& ante eum Socin.ſen.conſ. 23.col.2-
vol.3.dum inquit, quod hæc opinio eſt cla-
ra de mente omnium in d. authē. res quæ.&
quod communiter Docto.ita tenent, Deci.
conſ.376.col.1.& 2.conſ.519.colu.2. Curt.
iun.conſ.59.col.1.Goza.conſ.97. col. 3.vbi
refert ita tenere Crot.in d.§.Diui.colum.49.
uerſ.octauò quæritur.vbi concludit, mulie-
rem pro dote ſua conſequenda habere hy-
pothecariam in bonis fideicommiſſo ſubie-
ctis,& quod iſtud ius competit nedum mu-
lieri,ſed etiam hæredib. eius.licet extraneis.
Bal.Paul. & alij in d. auth. res quæ. arg. not.
per Bar.in l.1.ff.ſolu.matr.idem vult Paul. de
Caſt.conſi.13.ſecundum impreſ. antiq. Ta-
79 mē ſi ſit aliquis † creditor antiquior ipſa mu
liere,tunc talis præfertur,eſt communis o pi
nio cum glo.in §.fuerat.Inſt.de action.ſecū-
dum Iaſ.ibi,num.72.Gomez.nu.27.Zaſi.nu.
24.& cōmunem teſtatur Bal.Nouel.de dote
10.priuil.col.1.& Ant.Fan. par.2.memb.4.
num.98.quam late diſputant Abb.& Barba.
in c.ex literis.de pignor.Ioan.Igne.in q.An
Rex.num.138.ratione de qua ſup. nu. 77.in
fine.pro quibus uide Rom. conſi. 233.iunc.
adnot.in lit.A.& Rolan.conſ.85.nu. 24.uol.
1.& faciunt iſta ad Venet.Statu.lib.1.ca.34.
de quo,quia ſupra copioſe ſcripſi quæſt.44.
ideo non inſiſto.

QVAESTIO XLVI.

Materia patet in principio.

SVMMARIVM.

1 *Mulier habet tacitam hypothecam in bonis mariti pro dote,& an pro alimentis,nu.2.*

3 *Lex quod non dicit,nec a nobis dicendum eſt.*

4 *Mariti bona quod ſint tacite vxori obligata pro alimentis declara.*

5 *Vxor ali debet a marito iuxta dotis quātitatem,& eius conditionem.*

6 *Actio perſonalis tantum competit vxori pro alimentis contra maritum.*

7 *Mulier an poſſit conſequi alimenta a marito tam dum viuit,quàm eo mortuo.*

8 *Mulier mortuo uiro ab eius lege ſoluta eſt.*

9 *Mulieri quare debentur alimenta in bonis mariti mortui.& in quo caſu tunc,nu,10,12*

12 *Mulieri debentur alimenta in bonis mariti, etiam ſine vitio vſuræ,marito etiam mortuo.& licet ipſa diues ſit num,13.intra tamen annum luctus, ſecus eo tranſacto ſi per eam ſtat quominus dotem ab eius hæredibus conſequatur,num.14.aliàs ſi per hæredes ſtet.num.15.*

16 *Contractus,quod gener non computet in ſortem fructus perceptos ex fundo ſibi aſſignato donec ſibi ſoluatur dos eſt licitus,& non ſapit uſuram.*

17 *Intereſſe certum in pactum deductum ab initio contractus,etiam in cauſa dotali donec eius ſolutio differatur, eſt illicitus,& facit contractum uſurarium. & contrarium,num.18.& 21.*

19 *Mulier recipiens aliquid ultra ſortem ſoluto matrimonio eſt uſuraria,& quare.nu.20*

22 *Mulier quantum tempus uiuere debeat de bonis mariti poſt eius mortem.*

QVAERO quadrageſimo
ſexto, An bona mariti ſine
vxori tacite obligata pro ali
mētis.Quęſtio pulchra,quo
tidiana,& vtilis eſt, maxime
temporibus noſtris, quibus
libenter mulieres diuertūnt ab eorum uiris.
1 Clarum & receptum eſt, quod mulier † ha-
bet tacitam hypothecā in bonis mariti pro
dote.l.aſſiduis.C.qui pot.in pigno.hab.cum
ſim. Modo quæritur,vtrum idem ſit pro ali-
mentis.hanc quæſtionem ponit Spec.in tit.
de donat.int.uir.& uxo.& in tit.de dot. poſt
diuor.reſtit.§.formatis inſtrumentis. ver.ſed
nunquid bona uiri.& ibi Ioan. And. ſuper
uer.pro dote.Bal.in l.Lucius. de lega.1. & in
l.unica.in princ.C.de rei vxor.act. & in l.ubi
adhuc.C.de iure dot.Bar.in l. ſi cum dotem.
§.ſi autem in ſæuiſſimo.ff. ſol. matrim. & in
l.Lucius.ff.de alimen.& cibar.lega.in uer. itē
iſte rex.allegatur.Imo.in d.l.ſi cum dotem.§.
item pater.uerſ.ultimo aduerte.Doct.in hoc
diuerſi fuerunt.Bar.in cit.locis, & in trac. de
alimen.in ultima opinione per eum recita-
ta.col.fi.circa fi.uer.quæro an uxor. partem
2 † negatiuam tenet, cum quo eſt communis
ſententia,& id ex ea ratione, quia nulla lege
cautum reperitur hæc tacita hypotheca pro
alimentis, ergo ſecundum terminos iuris cō
munis iudicandum eſt.l.ſi extraneus.ff.de cō
dit.ob cauſ. dicta l.ſi cum dotem.cum ſimil.
3 Quod enim † non dicitur a lege, nec a nobis
dicendum eſt.l.ex teſtamento.C.de collatio.
in Auth.de trien. & ſemiſ. collat. 3.& hanc
eſſe communem ſententiam teſtatur Rom.
conſi.454.incip.in re præſenti.circa fi.uerſ.
quo ad ultimum.& pro ea eſt tex.in l.fin. C.
qui poti. in pigno. habea. ubi de materia,
iunc.glo.magna ibi.

Mattheus de Afflic. deci.10.quæ incipit,
vxor domini Chianci.num.3.uerſ. Pro qui-

bus

bus quidem alimentis, tenet contrarium, quod
4 ſcilicet bona † mariti ſint tacite obligata vxo
ri pro alimentis, & allegat Bar. in d. §. ſi autem in ſæuiſſimo. & Spec. in d. uerſi. ſed nunquid bona. & id etiam ſenſerunt, Bald. in d. l. uni. §. & ut plenius. C. de rei uxo. act. in prin. Cum. in d. §. ſin autem in ſæuiſſimo. uerſi. nota alimenta præſtari. Aret. in §. fuerat. col. 8. uerſi. quæro an bona mariti. Inſtit. de action. Pau. Caſtr. in d. §. ſi autem in ſæuiſſimo. verſ. allegatur etiam iſte tex. & ibi Ale. col. 2. uerſ. poſtremo, quia hic dicitur.

Pro ſolutione Specul. ubi ſupra dat duplicem intellectum. Primus, quod conſtante
5 matrimonio † bona ſunt obligata, cum vxor a marito ali debeat iuxta dotis quãtitatem, & eius conditionem. l. ſi cum dotem. §. ſi cõſtante. ff. ſol. matrimon. nam huiuſmodi onera alimentandi ſunt facultatum. ff. de vſufr. l. ſi pendentes. & ita etiam tenet Abb. in conſ. 43. uerſ. ad ultimum. par. 2. & Caſtren. conſ. octauo, ſecundum antiq. impreſſionem. ſed dicit ipſe Specu. ſoluto eo non ſunt obliga-
6 ta, cum tunc † maritus non teneatur alere uxorem. de quo latius infra. Secundus eſt intellectus ſecundum alios, quod bona ſint obligata tantum pro dote, & non pro alimentis, cum maritus ad hęc alimẽta perſonali actione teneatur. & ſic Specul. tranſit referendo aliorum opiniones, & non reſoluendo.

Effectus huius quæſtionis eſt, an mulier
7 poſſit conſequi alimenta † vigore tacitæ hypothecæ, tam uiuente marito, ſi ab eo diuertat, quàm eo mortuo. & quo ad primum non eſt dubium, quia, ut iam dixi, uir tenetur alere uxorem. d. §. ſi autem in ſæuiſſimo. ad hoc enim datur dos. l. dotis fructus. ff. de iure dot. etiam quod indotata eſſet. l. quod ſi nulla. ff. de relig. Gabriel. conſi. 25. nu. 16. intellige tamen niſi pactum in cõtrarium fiat. ff. de in rem uerſo. l. ſi. ff. de except. l. patri. primo reſponſo. Reſtringe tamen iſtud pactũ, niſi mulier laboret inopia, nam non obſtante pacto petet alimenta, & debebuntur: ita notat Specul. in tit. qui fil. ſint legit. §. ſed pone quidam emancipauit. & ibi Ioan. And. in addit. ſuper uer. Reſpon. ſic ex mente Alberti Galeoti.

Quo vero ad ſecũdum, an ſcilicet eo mortuo, videtur quod nõ, quia mortuo viro mu-
8 lier † ab eius lege ſoluta eſt, c. pen. & vlt. ext. de ſecun. nupt. ff. de petit. hæred. l. hæres furioſi. ff. pro ſocio. l. actione. in fine. Et ſecundũ alios uidetur, quod ſic, ſi non habet aliunde unde alatur. ff. de bon. auth. iud. poſſ. l. quãuis. ff. ut in poſſeſ. legat. l. penul. & de uent. in poſſeſ. mit. l. 1. §. ſi mulier. & hoc tenet Spec. in d. tit. qui fil. ſint legit. §. ſed nunquid petet. & ibi Io. And. in addit. ſuper ver. alatur. imò etiam ſi aliunde habeat unde ſe alere poſſit, vt dicit Bal. in l. de alimentis. C. de tranſact. & Afflic. dicta deciſ. 10. uer. & unus ex dictis conſiliarijs.

Et applicando concluſioni propoſitæ, dicas, quod dicta bona mariti non ſunt tacite
9 hypothecata, † nec ante mortem mariti, nec poſt, ut eſt communis concluſio. ſed quia marito viuente vxor nõ poteſt repetere dotem niſi in caſibus notatis in l. ſi conſtante. ff. ſol. matrim. nec poſt mortem intra annũ, vt C. de rei uxo. acti. l. unica. §. exactio. ideo competit ſibi actio ad alimenta, ne interim famem patiatur, & ne fructus marito cedant ſeu eius hæredi abſque onere matrimonij, ut ſentit Afflic. d. deciſ. 10. uerſ. & hoc fuit dictum eſſe uerum. & Ioan. And. in addit. ad Specul. ubi ſup. in addit. quæ incipit. §. exactio. & ibi in fine.

Et quia num. proxime præcedenti dixi, quod uxor poſt mortem mariti non poteſt dotem repetere ab eius hæredibus infra annum, ideo diffuſius oportune eſt uidendum de alimentis interim dum labitur annus. in quo ex mente glo. Barto. & Doct. in d. l. 1. §. exactio. C. de rei vxo. acti. talis formatur cõ-
10 cluſio. Alimenta † mulieri uiduæ ab hæredibus mariti debentur, ſi ea pauper ſit, intra annum viduitatis, quo mariti hæredes cogi non poſſunt pecuniam dotalem ipſi reſtituere; eſtque communis Docto. opinio in l. diuortio. in prin. ſol. matr. & fuit ſententia Specul. in tit. qui fil. ſint legit. §. ſed nunquid petet uxor. uerſ. ſed dic quod ſic, ſi non habet aliunde unde alatur, ut ff. de bon. auth. iud. poſſid. l. quamuis. ff. ut in poſſeſ. lega. l. pen. & de uent. in poſſeſ. mit. l. 1. §. ſi mulier. cum intra illud tempus non poſſit repetere dotem, d. §. exactio. ubi gl. in fine, tenet hoc, & ante eum fuit opinio Alber. Galeo. in tract. de alimen. qui eſt inſertus in ſua margarita, ſub c. 38. ubi ipſe num. 6. uerſ. ſed nunquid poteſt ab hæredibus. dicit, quod intra annum poteſt petere alimenta ab hæredibus mariti, ſi aliunde non habet, ut ff. de ſponſal. l. quamuis.

uis.&allegat d.§.ſi mulier. & d.glo.in §.exactio,ut ibi per eum.

Limitatur tamen iſta concluſio, habere locum in bonis mobilibus datis in dotem,
11 † non autem in immobilibus,nam in immobilibus, ſtatim mortuo viro mulier rehabebit fundum & fructus, & ſic non occurret quo d alatur, cum ipſa eo caſu poterit ſe de fructibus alere.& ita firmant Bald. Iaſ. & alij in d.l.diuortio.in mobilibus uero, quia datur annua dilatio hæredibus ad reſtituendã dotem in ipſis conſtitutã,interim igitur mulier ab eis ali debet.id vult glo. in d.l. diuortio.in uer.facto.ad fi. quam, ut ſupra dictum eſt,communiter ſequuntur, Bart.& alij, & in d. §. exactio. & eam communiter approbatam dicit Paul.de Caſt.in ipſa.immo Alberi. de Roſ. dicit, quod eam ſemper in practica uidit obſeruari.

Contra iſtam concluſionem inſurgit Iaſ. in d.l.diuortio.col.5.uerſi.tu autem aduerte, & conatur ponere contrariam tanquam veriorem,tandem col.6.uerſ.Tenendo tamen communem,reſidet cum communi, & tollit obiecta,ut ibi per eum, quia ad longum ponit,& eſſet aliorum ſcripta tranſcribere,ideo ipſam firmiter teneas, quod ſcilicet alimenta debeantur. Quod adeo uerum eſt, ut mu-
12 lieri dicta alimenta debeantur † & conſtituãtur etiam ſine uitio uſuræ, ut dicit Abb.in c. ſalubriter.de uſur. nam per eam nõ ſtat quin ſibi reddatur dos. donec ergo redditur ali debet,& ipſi certa alimenta aſſignanda ſunt, ſecundum Pet.de Ancha.in c.peccati uenia, quæſt.4.de reg.iur.in ſex.Caſtren.conſ.429. incip.viſo caſu ſupraſcripto. colu.2.uerſi.de alimentis uerò.uol.2.ſequuntur Imo. & Alexand.in d.l.diuortio.nume. 24. & conſuluit Alex.conſ.63.incip. ſtantib. his. col.2.nu.3. uerſ.quo etiam ad alimenta.uol.4.& in conſilio 31.incip.uiſo themate.col.2.nu.5. uerſ. & dixit dominus Abbas.& in conſ. 200. incip.perſpectis narratis.col.2.nu.7.uerſi.accedit ad confirmationem.uol. 6. & antea clarius conſ.141. incip. viſo themate.col.2.nu. 6.uerſ.accedit etiam ad confirmationem,uo lum.5.& ſequitur Craue.conſ.189.colu.2.& pen.par.1.& ſecundum hãc in foro Neapolitano iudicatum eſſe refert Affli. deciſ.248, quæ incipit,an ſoluto matrimonio. uer.Domini de conſilio uotauerunt ſecundum opinionem Pet.de Anchar, quod uendicat ſibi
13 locum † etiam ſi mulier ſit diues,per ea quæ in ſuprad.locis notantur.

Tranſacto uero anno, ſi mulier non petat dotem,uel per eam ſtat quominus cõſequa-
14 tur,† non debentur ſibi alimenta, ſicut nec vſuræ,ut not.in l.inſulam.§.vſuras. ff. ſol.matrim.Innoc.in d. c. ſalubriter.de uſur. Anch. conſ.150.incip.in quæſtione, quæ uertitur. col.2.poſt med.Si uerò ſtaret per hæredem, quia eſſet in mora reſtituendi dotem,& ipſa mulier non haberet unde poſſet ſe alere, eodem modo ei eſſent aſſignanda alimenta interim, nc melioris eſſet conditionis hæres moroſus poſt annum, quàm non moroſus infra annum: non enim interim debet mori fame mulier,ut firmat Anch.in d.conſ. 150. col.2.num.4. uerſ. Contrarium tamen dico. & Caſtr.d.conſ.429.uerſ. tranſacto uno anno.& Alex.dicto conſ.141.col.2.nu.6.uerſ. accedit etiam.

Et ſic remanet ſolida,& firma concluſio, quod mulieri infra annum debentur alimen
15 ta,† & etiam poſt annum,ſi hæredes fuerint moroſi in reſtituendo dotem illi,& ea petere poteſt etiam ſine uitio uſuræ, ſicut etiam maritus cui dos eſt promiſſa poteſt petere intereſſe donec illa ſibi ſoluaſ, ut a pari procedanr. Verum quia iſti paſſus ſunt a Doct. multum controuerſi ratione uſurarum, ideo pro intelligentia ipſorum, uiſum eſt ponere infraſcriptas concluſiones remiſſiue, ut ſtudioſus lector in occurrenti caſu ſciat quo recurrere debeat.

Prima igitur ſit concluſio talis.Cõtractus,
16 † quod gener non computet in ſortem fructus perceptos ex fundo ſibi obligato donec ſoluatur ſibi dos,eſt licitus, & non ſapit vſuram.c.ſalubriter.de uſur.& Doct. ibi ſecũdum Bar.in l.in inſulam.§.uſuras.ſolu. matri. Bologn. conſ. 19. & omnes tam Summiſtæ
* quam Theologi in Tracta.de uſur.& eſt cõis opinio ſecundum Ioan.a Medi.de contract. c.de acquis.per uſur.§.ad c.ſalubriter.& fatetur communem Bald.Nouel.de dote. par.7. priuil.3.& Pariſ.conſ.64.uol.4.

Secunda ſit cõcluſio præmiſſæ ſimilis.Inte
17 reſſe † ab initio cõtractus in pactũ deductũ certum,etiam in cauſa dotali, donec differatur eius ſolutio,eſt illicitum, & facit contractum uſurarium,ſecundum Doct. in cap. ſalubriter. de uſur. Alex.conſ. 27. uolum.4.& conſ.74.& 141.uol.5. & conſ.31.uolu.6.&

eſt

eſt communis opinio, ſecundum Soc. conſ. 88. num. 18. & conſ. 130. num. 10. volum. 4. Alexan. conſ. 263. & fuit dictum Cardin. in d. c. ſalubriter.

18 Contrariam tamen ſententiam † in terminis dicti cap. ſalubriter. & in terminis l. curabit. C. de actio. emp. dicit communem Deci. conſ. 119. & in cap. cum venerabilis. de except. & ante id tenuerunt Cald. & Anchar. & Abb. in d. c. ſalubriter. Bal. Nouel. de dote. par. 3. priuil. 3. Alexã. d. conſ. 31. lib. 6. Rube. conſil. 108. & communem dicunt Moderni Galli in tracta. de contract. quæſt. 74. num. 523. & iſta ſeruatur in praxi, ut diffuſe ponit & conſiderat Nauar. in ſuo com. reſol. vſur. cap. 20.

19 Tertia erit concluſio, Mulier † recipiens aliquid vltra ſortem ſoluto matrimonio eſt uſuraria, nec iuuatur diſpoſitione capit. ſalubriter. de uſur. ratio eſt, quia tunc ceſſat fauor conſiderabilis reſpectu onerum matrimonij, eſt communis opinio cum Im. ſecundum Abb. in d. cap. ſalubriter. & dicit cõmunem Affli. decil. 384. & Craue. late conſi. 189. num. 7. ad fin. non poteſt igitur ſoluto matrimonio aliquid petere ab hæredib. mariti pro alimentis donec ſibi ſoluatur dos,
20 nam diſpoſitio † d. ca. ſalubriter, non habet locum ſoluto matrimonio, ut dicit ibi Inn. communiter receptus, & Corn. conſil. 77. & 222. lib. 3.

Contrariam ſententiam, quod immo ratione intereſſe damni emergentis aut lucri
21 ceſſantis poſſit uidua † paciſci, & interim dum ſoluitur dos certam annuam quantitatem percipiat abſque macula vſuræ, tenet Alexan. conſ. 200. lib. 6. conſil. 141. lib. 5. & dicit communem Iaſ. conſil. 92. uolum. 1. & hoc ex eadem ratione, qua maritus intereſſe petere poteſt donec ſibi ſoluatur dos, nã ſicut is qui promiſit dotem, in dubio uidetur ſe obligare ad fructus donec eam ſoluat, ſic recipiens uidetur ſe tacite obligare ad ſolnẽdum donec reſtituat dotem, certum quid pro alimentis; hoc enim non recipitur per modum vſuræ, & mutui palliati, ſed uia promiſſionis cuſtodiæ ipſiuſmet dotis, quæ tacite reſultat ex natura illius, & ex fine ob quẽ datur, & accipitur, & conſeruari debet donec deſinit eſſe dos, arg. l. cum quid. ff. ſi cert. pet. cum ibi no. & ita concludit Nauar. in cita. loco, num. 75. ubi infert ad diuerſa ſtatuta de hoc loquentia, quod ſalua conſcientia
22 valeant, † ut eſt Venetum ſtatutum, lib. 1. ca. 60. incip. Cum ſecundum conſuetudinẽ ubi ordinatur quantum tempus viuere debeat de bonis uiri vxor poſt mortem mariti, & ita teneas, quicquid in cõtrarium ſcribatur.

QVAESTIO XLVII.

Bona fideicommiſſi, an poſſint alienari pro redemptione carcerati.

SVMMARIVM.

1 *Statutum imponens pœnam pecuniariam pro homicidio uel enormi delicto non ualet. ſi imponit paruam, ſecus ſi magnam. nu. 2.*
3 *Tranſactio ſeu compoſitio licita eſt in delictis.*
4 *Sanguinem ſuum redimere unicuique licet.*
5 *Filius ex delicto condemnatus, an poſſit bona fideicommiſſi alienare pro ſui redemptione. & nu. 7.*
6 *Delinquens debet perdere priuilegium ſibi a lege indultum.*
8 *Executores deputati ad diſtribuẽdũ bona in pios uſus, poſſunt diſtribuere pro redemptione condemnatorum ex delicto.*
9 *Bona fideicommiſſi non poteſt condemnatus ex delicto pro ſui redemptione alienare, quando ex hoc tertio fieret præiudicium. ſecus ſi ſibi ſoli. nu. 11.*
10 *Expendenti pro pia redemptione alicuius malefactoris competit repetitio.*
12 *Alienare prohibitus fauore certæ perſonæ expreſſæ non poteſt contrauenire, ſecus ſi ſui ipſius.*
13 *Bona delinquentis fideicommiſſo ſubiecta, an ueniant in confiſcatione de eius bonis facta. & nu. 18. 20.*
14 *Fiſcus loco hæredis extranei habetur.*
15 *Alienare qui non poteſt, non etiam facere poteſt quod ex ſuo delicto ſequatur alienatio.*
16 *Feuda in præiudicium agnatorum nõ confiſcantur etiam in crimine leſæ Maieſtatis, in quibus feudis id intelligatur. nu. 17.*
19 *Teſtatoris præceptum ſolius prohibiti fauorem reſpiciens habet uim conſilij, & prohibitum non aſtringit.*
21 *Confiſcari non poſſunt bona delinquentis, quando id teſtator expreſſe prohibuit.*
22 *Donatio propter nuptias, quando ſit interdicta prohibito diſponere de rebus ſuis.*
23 *Alienari prohibita, an tranſeant in fiſcum durante uita prohibiti.*
24 *Delinquentis alienare prohibiti bona confiſcantur quando apparet prohibitionem in fraudem fiſci factam fuiſſe.*

QVAERO quadrageſimoſeptimo. Occurrit ſæpe, quod delinquentes carcerati alternatiue pœna pecuniaria aut corporali condemnantur, uel paciſcuntur cum curia

pro ſui redemptione, & aliquando etiam
delictum committunt, pro quo ueniunt eo-
rum bona confiſcanda. ſi daretur aliquis ca
ſuum præmiſſorum, & delinquens non ha-
beret niſi bona fideicõmiſſo ſubiecta, quæ-
ritur quid iuris. & quia ſępe occurrunt, ideo
circa primum & ſecundum, quia in idem
reincidunt, pręmittenda prius ſunt infraſcri
1 pta, videlicet. Statutum † pro homicidio
uel enormi delicto pęnam pecuniariam vel
leuem imponens non ualet. eſt communis
opinio ſecundum Felyn. in rub. ext. de homi
ci. ratio, quia præbet audaciam delinquen-
tibus, & repugnat legi diuinæ per quam im
ponitur pœna mortis. Geneſ. cap. 9. Exo.
cap. 21. ſecundum Hoſtië. in cap. fin. de con
ſuet. Archi. Lap. & Gemi. in cap. fin. ne cler.
vel mona. Abb. in d. capit. fin. de conſuetu.
verſic. & per hoc poteſt ſaluari. colum. 3. &
ibi Zachar. in lit. fi. ubi multa allegat. & Ant.
Franc. in addit. ibi, ubi multa pulchra dicit.
Aret. in tracta. malefic. in ver. ex interuallo
mortuus. Bologn. in rubr. quod quiſque iu.
2 num. 20. intellige ſi imponit paruam, † ſecus
ſi magnam, vt in §. pœna. Inſtit. de iniur. quę
notat Alberi. in 2. par. ſtatut. q. 122. Roma.
ſing. 714. Rochus de Cur. in d. cap. fi. de con
ſuet. colu. 21. Hippo. in l. 1. nu. 29. de ſiccar.
Pet. Rebuf. in ſua pract. canon. ſub reg. de di
ſpen. in grad. prohib. gl. 5. num. 15.
Secundo præmittendum eſt, quod in de-
3 lictis eſt licita compoſitio † ſeu tranſactio, ut
notat Iaſ. & alij in l. tranſigere. C. de tranſac.
Iacob. Nouel. in pract. cauſ. crimin. ſub titu.
inquiſitio quid ſit. nu. 89. fol. mihi. 50. & in
tract. ad defenſam. ſub ti. An indicia pro reo
danda ſint. num. 117. fol. mihi. 96. Silueſ. in
ſum. in uerſic. Accuſatio. §. 11, ex ea ratione,
4 quia † vnicuique licet ſanguinem ſuum re-
dimere, ut dicit gloſ. in d. l. tranſigere. in ver.
prohibitum, quam rationem omnes pro-
bant, ut dicit Purpur. in d. l. tranſigere. num.
17. & ibi Curt. iun. nu. 4. Clar. lib. 5. ſent. §. fi.
q. 58. uerſ. ſucceſſiue uideamus, & hoc paſ-
ſim ſeruatur præſertim in vrbe Romana, &
in omnibus terris eccleſię ex inueterata con
ſuetudine, ut notorium eſt, & etiam patet ex
bulla Pij Quarti reformationis tribunal. tit.
de procur. fiſ. uerſ. Procurator præfatus.
Quibus ſic præſuppoſitis, dato caſu, Quę-
ritur an aliquis, puta filius, ex ſuo delicto
5 condemnatus † poſſit pro redemptione ſuæ
perſonæ alienare bona ſubiecta fideicom-
miſſo. in quo Barto. in authen. res quæ. C.
commu. de lega. in ult. quæſt. relinquit cogi-
tandum. Salyc. autem ibi determinat quod
non, ea ductus ratione, quia cum iſtud ſua
culpa prouenerit, non debet alij grauamen
afferre. l. ſiue hęreditaria. ff. de neg. geſt. idem
tenent Ang. & Paul. Caſtr. in d. authen. res
quæ, circa finem. quia eum culpa uel dolus
filij delictum præceſſerit, eum pœna tenerë
debet, non autem illum cui reſtituenda eſſet
hæreditas, quod fieret ſi dicta bona aliena-
re poſſet. idem tenet Bald. in authen. contra
cum rogatus. C. ad Trebel. ſuper uer. capti-
uorum. & in uer. Trebel. & eſt communis
opinio Doct. in d. auth. res quæ. ut ibi teſta-
tur Iaſ. colum. 6. in princ. uerſ. Sextò & vlti-
mò, ex ea ratione, quia delinquens † debet 6
pdere priuilegiũ ſibi a lege indultũ, l. ſed etſi
ex parte. §. quamquam. ff. quod cum. eo. l. re-
legatorum. in fine. ff. de interd. & releg.
Contrariam autem opinionem, quod ſci 7
licet talis alienatio † fieri poſſit & teneat, te-
net Fulg. in d. auth. res quæ. quia conſidera-
ta ueriſimili mente patrum, & communi eo-
rum uoto, eſt præſumendum quod non ſit
prohibita alienatio in hunc caſum. l. iſti qui-
dem. in fi. ff. quod met. cau. & hanc opinio-
nem tanquam humaniorem, iuxta. l. utilita-
tem. & l. in confirmando. ff. de confirm. tut.
in puncto iuris tenet & reputat ueriorem A-
lex. in l. quamuis. ff. ſol. matrim. & in d. lege
Marcellus. §. res quæ, motus per not. dictum
Bal. & Imo. in d. l. quamuis. per illum text.
cum l. ſequen. ubi dicunt, quod exequuto-
8 res † deputati ad diſtribuendũ bona in pios
uſus, poſſunt diſtribuere pro redemptione
condemnatorum ex ſuo delicto, & iſtud ad-
notauit gloſ. in capit. ſacrorum. 12. q. 2. quæ
vult quod diſpoſitio illius cap. & l. ſancimus.
C. de ſacroſan. eccle. quæ permittunt res ec-
cleſiæ alienari pro redemptione captiuo-
rum, habeant locum etiam quando quis eſ-
ſet captus ex ſuo delicto; & allegat concor.
ut ibi in uer. repetitionis. uerſ. ſed nunquid
de capto in maleficijs, quam gloſ. ſequitur
Bald. in l. illud. in prin. C. de ſacroſan. eccleſ.
& Ioan. de Anan. in capit. ſignificauerunt. in
4. colum. ext. de iud.
Pro ſolutione diſtinguendum eſt. Aut per
iſtam alienationem infertur tertio præiudi-
cium, aut de ſolo alienantis præiudicio tra-
ctatur.

9 ctatur.Primo caſu † talis alienatio non valet,
puta ſi a teſtatore prouiſum ſit, quod poſt
mortem filij bona in alium deueniant, & ſic
ſit inductum fideicommiſſum: iſto enim ca-
ſu cum tractetur de præiudicio fideicommiſ
ſarij, & delinquens ſimplex uſufructuarius
ſit, non poterit ex quacunque cauſa bona
alienare, ut dicit Iaſ.in d. authen. res quæ.d.
uerſi.ſexto & ultimo. circa medium. & late
Dec.in c.quæ in eccleſiarum. de conſtitut. a
num.137.uſque ad nu. 139. incluſiue. iunc.
addit. Aldobran. quæ in contrarium addu-
cta ſunt non obſtant, nam loquuntur in his,
quæ pendent a uoluntate libera, & humani-
tate redimere uolentis; quod ſentit glo. in
uer.repetitionis.in d. c. ſacrorum Canonũ.
10 dum ait, quod expendenti † pro pia redem-
ptione alicuius malefactoris, competit re-
petitio.

Secundò caſu, quando ſcilicet tractatur
de ſolo alienantis præiudicio, fieri poteſt, &
11 ualet alienatio, † puta, ſi pater filiũ inſtituat,
ipſumque prohibeat alienare vſque ad cer-
tum tempus ſimpliciter, & generaliter nullo
alio adiecto reſpectu, ratione uel cauſa, hoc
caſu poterit filius pro ſui redemptione bo-
na alienare, & ita procedunt, quæ contra
* propoſitum thema adduci poſſent. nam cõi-
ter receptum eſt, prohibitum alienare uer-
bis quibuſcunque generalibus non extra
certum genus perſonarum, ſed generaliter,
& ſimpliciter, poſſe libere de ipſis bonis di-
ſponere. Bar.in l.ſi ita quis.§.ea lege.de uer-
bor.oblig.& Doct. omnes poſt eum. Ruyn.
in l.filiusfamilias.§.Diui.colu.46.de leg. 1.&
conſ.89.num.16.uol.2.Aret.conſ. 19. Hier.
Gabriel.conſ.132.incip. Tiberius Narius.q.
1.num.3.uol.1.

Concludе igitur in caſu propoſito, quod
quando fauore alterius eſt prohibita aliena-
12 tio † expreſſe, non poterunt ipſa bona alie-
nari ulla ratione uel cauſa, ſecus uero ſi facta
ſit prohibitio fauore ipſius prohibiti tan-
tum. ita Barto. declarat in l.ſi quis in tantam.
columna tertia, uerſi. quæro an dominus.
C. unde ui. & in l. ſi finita. §. ſi de uectigali-
bus. columna fina. uerſi.& per ea. ff. de dam.
inf. Dec.in l.furioſi. columna ſecunda, uerſi.
ſupradicta habent locum. ff. de reg. iur. Ale-
xand. conſilio uigeſimotertio. columna ter-
tia, uerſi. quarto pro hoc facit. uolu. primo,
& conſilio 88. columna ſecunda, in fine. uer.
quarto pro hoc facit. uolumine tertio, Aret.
conſilio 14. colum.5. uerſi. pro quibus facit.
Socin. conſilio 121. num.22. uerſi. ſed regula
eſt. uol.4. Gram. deciſ. 105. nume.39. uerſi.&
ſic ſequitur.

Quo ad ſecundum quæſtionis caput, an
ſcilicet bona delinquentis fideicommiſſo ſu-
13 biecta ueniant † in confiſcatione de eius bo
nis facta? Communis omnium ferè Docto.
proponitur concluſio, quod bona alienari
prohibita per teſtatorem non poſſunt con-
fiſcari, per l. Imperator. in prin. ff. de fideicõ-
miſ. libert. in primis uerbis. quem text. ibi ad
hoc põderat Bar. qui ex illo tex. notat, quod
res prohibita alienari non poteſt deuenire
in fiſcum per publicationem bonorum. &
loquitur ille tex. proprie in prohibitione te-
ſtatoris, ut dicit Alexan. conſ.23. incip. opor
tunc conſideratis. ubi colu. 1. uerſi. ſed præ-
miſſis non obſtantibus. dicit hanc opinio-
nem eſſe de iure probabiliorem. & eam di-
ſcurrit per totum conſilium, uolum. primo,
quod conſilium citat, & late perpendit in
materia, Hieron. Gabr. conſ. 123. num.5.&
ſucceſſiue. uol. 1.

Huius ſententiæ potiſſima ratio eſt, quia
cum bona non poſſint ex diſpoſitione teſta-
toris tranſire in hæredes extraneos, nec
etiam in fiſcum tranſire poſſunt. & huius ra-
14 tionis ratio eſt, quia fiſcus † loco extranei
hæredis habetur, ut per Bartol. in l. iura li-
bertorum. ff. de iure patron. in l. prima. C. de
bon. libert. in lege, cum qui, in prin. ff. de in-
terd.& relega. Ang. in l. eorum. ff. ad legem
Iul. maieſt.& ſecundum iſtam regulam com-
munem arguit Roman. conſilio 93. inci. Vi-
ſis. columna ſecunda, & ante in conſilio 73.
incip. circa primum. in prin. & Alexand. di-
cto conſilio 23. in uerſi. ſecundo probatur.
Socin. ſen. conſilio 121. incip. præmittenda
eſt diſputatio. columna tertia, in fi. uolu.4.&
ſequitur Dec. conſ. 442. inci. in cauſa in qua.
col.5. nu.27. uol.3.

Ex alia etiam ratione probatur iſta ſentẽ-
15 tia, nam qui non poteſt alienare, † non põt
etiam delinquendo facere ut ſequatur alie-
natio. ita arguit Cæp. in conſ.58. inter conſ.
ciuil. incip. caſus qui oritur. in 2. dubio. ubi
ampliat, etiam ſi uaſallus commiſerit crimen
læſæ maieſtatis, quia nec tunc confiſcantur
16 feuda † in præiudicium agnatorum, ut ibi
per eũ, poſt Bar. in d.§. ſi de uectigalib. nu.3.

vbi etiam Alex.nu.30.Aug.ad Ang.in tract.
maleſ.in uer.præſente Caio.nu.40.Ruy.cōſ.
23.nu.32.uol.5.Curt.iun.qui hanc dicit ma-
* gis communem,conſ.4.nu.20.& idem dicit
Rub.Alex.conſ.154.nu. 3. Boer. deciſ. 264.
nu.3.id tamen intellige in feudo nobili, nō
17 autem in feudo † trāſmiſſibili ad extraneos,
nam tunc tranſiret etiam in fiſcum cum con
fiſcatione bonorum.ita Cur.iun.d. num.20.
& Boer.d.deciſ.nu.8.aliud eſt in caſu noſtro,
in quo delinquenti ſunt ex alienationis pro-
hibitione ligatæ manus, tunc non poteſt fi-
ſcus accipere ex confiſcatione,ſed bona de-
bentur vocatis.

Et licet Roma.in l.ſi conſtante.§. fi.col.3.
uerſi.in tex.ibi,quod ſi.ff.ſol.mat. & Rube.d.
conſ.154.colu.2.uerſ.circa aliud dubium. &
Ruy.in d.l.filiusfamilias. §. Diui. de lega. 1.a
col.19.uſque ad 22.& Paul.Caſtren. ante eū
ibi.col.fina.in uerſi. in textu. ibi, neque fiſco
facile reſpondetur, contrarium tenuerint,
18 quod ſcilicet res prohibite † alienari ueniūt
quoties confiſcantur bona prohibiti,& ipſo
rum opinio uideatur pulchra in diſputatio-
ne,quorū argumenta non refero,quia apud
ipſos copioſe uideri poſſunt.

Tamen primam ſententiam tenuerunt cō
muniſſime omnes Doct. in d. §.Diui.ubi Iaſ.
in 6.not.in 2.Lectu.& Marian. Socin.iun.ibi
in octauo not.ubi teſtatur de iſta communiſ
* ſima opinione,& ita communiter teneri paſ
ſim teſtatur.Curt. iun. conſ.120. incip.præ-
ſupponitur in facto.columna 4.uerſi.aggre-
dior igitur ubi ſe remittit ad ſua dicta in d.§.
Diui.& Socin.iun.conſilio 49.incip.in cauſa
nobilium. columna ſecunda, uerſ. ſed licet
iſta opinio.uolum. 3.Pariſ.conſ. 101.incip.
Bona de quibus.colum.5.uerſi.prout etiam,
uolum.1.Ang.in tract. maleſ. in uer. & eius
bona publicamus. uerſi. & nota quod facta
dicta publicatione. & iſtam dicit commu-
nem opinionem, & ab ea non eſſe receden-
dum Hippol.de Marſi.ſing. 314.Goz.conſ.
103.col.pen.uerſ.nono ſtatutum. Grat.cōſ.
21.col.6.uerſi.His non obſtantibus.uol.2.&
alij quàmplures,quos longum eſſet recen-
ſere,ut per Gabr. in ſuis communib. concl.
tit.de maleſ.concl. 24. & Meno. qui multos
refert,conſ.75.nu.32.par.3.

Omiſſa diſtinctione de qua ſupra num.9.
quæ tamen & materiam huius ſecundi capi-
19 tis decidit: nam præceptum † teſtatoris ſo-
lius prohibiti fauorem reſpiciens habet vim
conſilij,& prohibitum non aſtringit,uel bre
uius, nudum præceptum conſulens honora
to eum non obligat. l. 2. in fi.ff. mand.l.cum
pater.§.mando.ff.de leg. 2.l.Lucius.ff. de leg.
3.l.Titio.in prin.ff.de cond.& demonſt.Vn-
de nimirum ſi bona ex delicto in fiſcum tran
ſire poſſunt, quia tunc non habetur conſide-
ratio alterius quàm prohibiti. ſecus, ut iam
dixi,ſi de alterius præiudicio tractaretur. cir
ca hoc dubium conſiderandi ſunt tres caſus.

Primus,quando fit de aliquibus reb. ſim-
plex fideicommiſſum, poſt mortē hæredis,
ex quo reſultat quædam prohibitio aliena-
tionis,iuxta terminos d.authen.res quæ. C.
20 commu.de lega.& hoc caſu † ſi bona hære-
dis grauati publicantur,compræhenduntur
etiam bona fideicommiſſo ſubiecta, & pro-
hibita alienari,cum hoc tamen ut ad fiſcum
perueniant, & apud eum maneant vſque ad
mortem naturalem hæredis delinquentis,
& prohibiti,reſtituēda poſtea fideicommiſ-
ſario,ut l.Statius.§. Cornelio.ff. de iure fiſci.
ubi tex.clarus,& ultima gl.ibi facit tria mem
bra,& in tertio dicit.cum ergo erit naturali-
ter mortua, petet ſcilicet a fiſco fideicōmiſ-
ſum.& allegat l.dicitur.eo.tit. & l. ex facto.§.
ex facto.ff.ad ſenatuſcō. Trebel. qui tex.ſunt *
clari. & hic caſus nullam habet difficultatē.
& a Doct.communiter tenetur, ut per Ang.
in l.Papinianus.§.meminiſſe.ff.de inof.teſta.
Alex.d.conſ.23.Curt.iun.d.conſ.120. & vi.
Menoch.conſ.223.nu.16.lib.3.

Secundus caſus eſt, quando non ſit ex-
preſſum fideicommiſſum,ſed tantum prohi
bitio alienationis, cum illa expreſſione, ne
poſſint bona alienari prohibita uenire etiā
in fiſcum propter delictum prohibiti, &
21 hoc caſu † nulla eſt difficultas, nam non poſ
ſunt confiſcari,quia teſtator ſe declarauit,&
ita particulariter diſpoſuit, cuius uoluntas
ſeruanda eſt.§.diſponat.in Authen.de nupt.
& ita firmat Ruin.in dicto §. Diui.in quarto,
22 not.& ita omnes tenent. nam quando † om
nis prohibito aufertur facultas de rebus di-
ſponendi tam cauſa mortis, quàm inter ui-
uos, tam per teſtamentum quàm per codi-
cillos, nec etiam tunc poterit donare cauſa
mortis,ut not.Doct.in capit.quamquam.de
uſur.Bal.in l.1.C.de ſacroſanct.eccleſ.q.3.in
fine.& conſilio 62.uol.1.Caſtren.conſ.311.
in fine.

1 Tertius caſus eſt, quando fideicommiſſo expreſſe non facto, teſtator ſimpliciter prohibuit certorum bonorum alienationē, ita tamen quod nō fuerit nuda prohibitio, ſed ualuerit, & ex ea dicatur inductum tacitum fideicommiſſum, ſaltem in caſum contrauētionis, iuxta tradita per Docto. maxime per Bart. Socin. in l. qui Romæ, §. cohæredes. ff.
23 de uerb. obl. & hoc † caſu ſi prohibitus alienare damnetur, cum confiſcatione bonorū, uidetur poſſe dubitari: nam quod prohibita alienari tranſeant in confiſcationem durante uita prohibiti, tenuerunt Caſtr. & Ruy. in d. §. Diui. Contrarium autem, & melius ſenſit Rip. ibi. num. 47. uerſi. item expreſſa. Dic tamen idem quod in primo caſu, nam & in iſto non cenſetur prohibita bonorum confiſcatio, ut concludit Gra. deciſ. 105. nu. 39. uerſi. item in caſu præſenti. intellige in bonis non prohibitis, & non ſubiectis fideicommiſſo. Omnes tñ pręmiſſos caſus intellige niſi apparere uel præſumi poſſit prohibitionē
24 factam eſſe in fraudem fiſci, nam tunc † delinquentis bona uenient in fiſcum, non obſtante prohibitione. ita Bar. in l. poſt contractum. col. 1. ff. de donat. Hinc eſt, quod in aliquibus locis, pręſertim in ſtatu eccleſiaſtico, per conſtitutiones Egidianas prouiſum eſt, non valere contractus a delinquentibus factos per ſex menſes ante delictum, tanquam in fraudem fiſci factos. & pro tota materia uide Gabriel. conſ. 184. per totum. & Meno. conſ. 226. nu. 90. par. 3. & 95.

QVAESTIO XLVIII.

Materia patet in principio.

SVMMARIVM.

1 *Vxor relicta a marito domina, & vſufructuaria, filijs inſtitutis, quid ex tali relicto conſequatur, & quid in hoc ſernet conſuetudo. num. 2. & quid ſi filijs ſint ſubſtituti extranei. nu. 3*

4 *Teſtator non poteſt alteri relinquere uſumfructum in legitima iure natura debita.*

5 *Vxor relicta a marito domina, & uſufructuaria, filio inſtituto, quid eo uiuo, & quid eo mortuo habebit.*

6 *Legitimæ nullum grauamen apponi poteſt, & appoſitum reijcitur da iure.*

7 *Authentica, quod locum. C. de ſecund. nup. loquens in filijs, non habet locum quando hæreditas ad tranſuerſales uadit.*

8 *Verbum, domina &c. quod filio inſtituto reſtringatur tantum ad alimenta, eſt ex interpretatione, & conſuetudine, quod, ut exorbitans, non extenditur ad perſonas quæ non ſint de deſcendentibus.*

9 *Deſcendentium, & tranſuerſalium diuerſa eſt ratio in ſucceſſionibus.*

10 *Vxor relicta a marito domina, & adminiſtratrix, non adiecto, uſufructuaria, quid conſequatur. & quod in hoc attendatur uoluntas teſtatoris. nu. 11*

12 *Verba, domina & uſufructuaria, quod fauore filiorum extendantur tantum ad alimenta.*

13 *Præſumptio una tollit aliam.*

14 *Vxori relictæ domina, & uſufructuaria a marito, filijs inſtitutis, debentur tantum alimenta, niſi aliud expreſſe uel tacite appareat de uoluntate teſtatoris.*

15 *Conſuetudo eſt ſtricti iuris, & non extenditur.*

16 *Alimentorum nomine, quid ueniat.*

17 *Vxor quando non relinquitur a marito uſufructuaria, ſed ſolum donna, madonna, gubernatrix, ſeu adminiſtratrix bonorum, etiam extraneis hæredibus inſtitutis, non habebit uſumfructum, ſed tantum alimenta, & præeminentiam in domo, quam habebat uiuente marito.*

18 *Vxori relictæ, dominæ, adiuncto uerbo, vſufructuariæ, nedum alimenta, ſed etiam fructus bonorum mariti debentur.*

19 *Extraneis uel filijs inſtitutis, qui poſtea mortui ſunt, uxor debet habere uſumfructum integrum.*

QVAERO Quadrageſimo octauo. Quidam ſuo teſtamento reliquit vxorem ſuam dominam, & vſufructuariam, inſtitutis filijs,
1 quæritur quid ex hoc relicto † conſequatur. & Bart. in lege, Titia cum teſtamento. §. Titia. de lega. ſecundo, concludit, quod non debet conſequi niſi tantummodo præeminentiam quam habebat uiuente marito, & alimenta tantum, non autem etiam vſumfructum, quod & idem Barto. conſulendo dixit in conſilio nono, inci. ſuper eo. & conſilio quinquageſimoſexto, incip. Barto. columna tertia. Alexan. ſequitur, conſil. quinquageſimoſexto, uolum. tertio, Ruyn. conſilio trigeſimoquinto, & trigeſimo octauo, libro tertio, Aug. Aret. in tract. de teſtam. in gl. 44. quæ incipit, Quando teſtator reliquit uxorem, & Corn. conſilio 178. uolum. tertio, Ioan. Bapt. de Sanc. Seueri. in lege fina. C. de ind. uidui. tollen. Deci. in capit. cauſam quæ. columna ſecunda, uerſi. & hoc etiam exemplificari poteſt in legato. extra de of-
* fic. delega. & eſt communis opinio cum ipſo Bart. in authen. quod locum. C. de ſecun. nupt. quam pro non habente contradictorem ponit Iaſ. in l. de alimentis. in prin. C. de tranſact. & alibi idem Iaſ. in l. cum hi. §. ſi in ſingulos annos. ff. eod. de tranſact. uer. vnum

 volo.

volo.ex mente Bal. ibi. dicit. quod quando
2 † vxor relinquitur maſſaria, & uſufructuaria,
conſuetudo ubique eſt interpretata, quod ſi
habet filios legitimos ex eo marito, debet
habere tantum alimenta, aliàs plenum vſum
fructum, per glo. in d. authen. quod locum.
ex mente Bartol. in d. l. Titia. ubi ſupra, &
hanc eſſe communem opinionem teſtatur
Alexand. conſilio 57. incip. Ponderatis. in
prin. uolum. tertio, & conſilio 29. incip. viſo
rhemate. in prin. uolum. 4. & Dec. conſ. 454.
incip. iuridicas eſſe arbitror. in prin. & poſt
omnes Pariſ. conſilio 21. incip. Viſo teſta-
mento. per totum conſilium, & præſertim
num. 5. uolum. 2. quæ ſententia declaratur
ut per eum ibi, num. 6. 7. 17. & 18. poſt Aret.
conſi. 40. incip. præſupponitur in facto. &
Corne. conſilio quinto, uolum. 1. & Paul. Pi-
cum in repetit. d. §. Titia. car. 3. col. 3. uerſi. ſe-
3 cunda concluſio eſt, ſcilicet † non habere lo
cum quando extranei ſucceſſere filijs inſti-
tutis defunctis, nam eo caſu vxor relicta do-
mina, & vſufructuaria habebit uſumfructũ,
ſi tamen adſint illa verba, donec vidualiter
vixerit. quæ declaratio reſtringitur, & limi-
tatur habere locum excepta legitima filio-
rum eis debita iure naturæ, ut dicit Barto. in
dicto §. Titia. columna ſecunda, & Alexan.
4 in d. conſ. 29. Ratio eſt, † quia teſtator non
poteſt alteri relinquere vſumfructum in le-
gitima iure naturæ debita, ut not. per glo. &
Doct. in l. uxori meæ. ff. de vſufruc. lega. & in
authen. nouiſſima. C. de inoffi. teſtam. Spec.
in titu. qui fil. ſint legit. uerſi. quid ſi quis ita.
Hoſtien. in Sum. de pignor. uerſi. qualiter cõ
ſtituatur. ibi, quid ſi quis ita dicat. Lap. in cap.
ſi pater. in prin. de teſtamen. in ſexto, & pro-
batur in §. prohibemus. in Authen. de trien.
& ſemiſ. & hoc tenuit Barto. in l. ſi ita ſcri-
ptum fuerit. ff. de iniuſt. teſta. per illam le-
gem, in fine. & idem tenent Bart. Bal. & Imo.
in l. ſi quando. de vulg. & pupil. per id quod
not. glo. ibi. & alibi Bal. in l. fina. C. de indic.
uidui. tol. colu. 1. & ult. ubi concludit, quod
5 ſi filius uiuat uno anno, † pro illo anno vxor
non habebit niſi alimenta, ſed eo mortuo
poterit petere uſumfructum de iure com-
muni, iux. l. ſi Titio. ff. de vſufruc. leg. & idem
in effectu tenuit Angel. in d. authen. quod
locum. & conſ. 107. incip. in dicto teſtamen-
to continetur. huius rationis ratio eſt, quia
in legitima nullum poteſt apponi grauamẽ,

6 † & appoſitum reijcitur, de iure, l. quoniam
in prioribus. C. de inof. teſta. l. ſi arrogator.
ff. de adop. l. cohæredi. §. cum filiæ. de vulga.
& pup. Manti. de coniect. ult. uolu. tit. 3. nu. 1.
Quod dictum eſt ſupra, numero 5, amplia
etiam ſi poſt mortem pupilli ſeu filij inſtitu-
ti, extarent etiam fratres teſtatoris ſuccceden
tes pupillo, quia hoc non obſtante uxor cõ-
ſequitur uſumfructum, nam diſpoſitio dictæ
7 authen. quod locum, † loquens in filijs, non
habet locum quando hæreditas uadit ad
tranſuerſales, ut not. Bal. in d. l. Titia cum te-
ſtamento. §. fina. arg. l. 3. §. 1. ff. de lega. præ-
ſtan. & firmat expreſſe Ang. in conſ. 260. ra-
tio eſt, quia concluſio ſuprapoſita, quod fi-
lio inſtituto, illa uerba, domina &c. reſtrin-
8 gatur tantum ad alimenta, † eſt ex interpre-
tatione, & conſuetudine, ut not. per glo. &
Doct. in d. authen. quod locum. & ſic exor-
bitans a propria ſignificatione uerborum,
ideo non debet extendi ad alias perſonas,
quæ non ſint de deſcendentibus. arg. l. quod
uero. & l. ius ſingulare. ff. de legi. & not. per
Cyn. in l. 1. C. quæ ſit longa conſuet. Et alia
9 eſt ratio in deſcendentibus † quàm in tranſ-
uerſalibus, nam in primis hæreditas tranſit
ex uoto aſcendentium, l. ſcripto, vnde lib. l.
nam etſi parentibus, ff. de inoffic. teſtamen.
ideo nimirum ſi uſusfructus apud eos rema
nere debet, demptis alimentis uxori debitis.
in ſecundis autem non eſt ita debita ſucceſ-
ſio, l. fratres. C. de inoff. teſtam. l. 1. C. de im-
pon. lucrat. deſcrip. Angel. conſi. 306. incip.
Maritus filium naſciturum inſtituit, & in cõ
ſilio 250. incip. ſer Simon de Regio. & ſeqni
tur Alex. d. conſi. 57. colu. 1. uolu. 3. & in hac
ſententia fuerunt, Anch. conſ. 185. & conſi.
237. Auffr. deciſ. 462. Alex. alibi conſ. 40. uo-
lum. 1. conſ. 43. uol. 2. cõſ. 29. uol. 4. Curt. ſen.
conſ. 14. & 15. Caſtr. conſ. 416. p. 2. Cor. cõſ.
257. li. 1. conſ. 129. & 173. li. 3. Rom. cõſ. 518
Iaſ. conſ. 44. conſ. 65. & conſ. 90. uol. 1. Dec.
conſ. 418. Goz. conſ. 99. Tiraq. in l. ſi unquã.
C. de reu. do. in uer. ſuſceperit liberos. n. 139.
Secus eſſet, qñ uxor non eſſet relicta a ma
rito uſufructuaria, ſed tñ domina ſeu madõ
na, gubernatrix uel adminiſtratrix bonorũ
10 teſtatoris. nã hoc caſu † ẽt extraneis hæredi
bus inſtitutis, nõ poterit hr̃e vſumfructũ, ſed
tñ præeminentiã, & alimenta, ſicut habebat
uiuente marito, & hoc eſt ꝙ diſponit ſtatutũ
Venetũ, li. 4. c. 15. dũ ait. Sãcimus ut ſi aliquis
reliquit

reliquit vxorē ſuam dñam,& dñam in domo ſua, quod per hæc verba habeat de bonis defuncti ea tantum,quæ ſibi ſunt neceſſaria ad comeſtionem,& potum,ſecundum facultatem bonorum defuncti, & ſit domina in domo.& iſta fuit ſententia Bar.in d.§.Titia.col.1.uer.quæro,quid ſi teſtator.& tenet Specul.in d.uerſi.quid ſi quis ita.& ibi Ioan. And.in addit.Bal. in d.l.fina. C. de indic. uiduit.tollen.col. 2. uerſi.quid ſi teſtator dixit. Bartol.hoc vult expreſſe in conſilio 9.incip. ſuper eodem.& in conſilio 56.Ange. conſi. 144.columna prima,Bald.in conſi.459.incip.quidam inſtituto.uolum.1.& 291.incip. Dominus Bartolus.uolum.tertio,Abb.conſilio quarto, incip.in quæſtione quæ vertitur.in 2.dubio.uolumine 2.& eſt communis concluſio,ut teſtatur Paul.Picus in repet. dicti §. Titia. car. 3. & 4. ubi firmat hanc eſſe communem concluſionem:ſequitur, & refert Pariſ.d.conſi.21.col.2.in fi. uerſi. quando autem vxor a marito.

Aliud item eſſet, ſi ex teſtamento conſtet de alia voluntate teſtatoris, quod ſcilicet vo
11 luerit uxorem habere vſumfructum, † nam tunc illa attendetur, non obſtante quod filij fuiſſent inſtituti,vt in terminis conſuluit Caſtren.conſi.388.incip.quod vxor quondam Riſtori.in prin. ſecūdum quam deciſionem in ſimili caſu conſuluit Alexan.conſi.56. incip.perlectis uerbis teſtamenti. volum. 3. & conſi.213.incip. ponderatis uerbis. in fine. uolum.ſexto, & cum iſta ſententia concordat Marian.Socin.ſen.in conſilio primo , in vlt.lib.conſi.Bartholo.quod incipit, Franciſcus Donati de Aretio.uolum.quarto,Et ratio eſt, nam factum eſt fauore filiorum ex coniecturata mente teſtatoris, quod illa ver
12 ba,† Domina & vſufructuaria, reſtringātur tantum ad alimenta, ut not.Saly. in d.auth. hoc locum.C.ſi ſecun.nupt. ſed ſi aliud conſtet de uoluntate teſtatoris, fauor ille ceſſat. l.ex facto.la grande.§.rerum autem.ff.de hæred. inſtitu.l. in conditionibus primum locum.in prin.ff.de cond.&demonſt.nam vna
13 † præſumptio tollit aliam.l. Diuus. ubi Bart. in 2.not.de in integ.reſtit.cap.literas,de præſump.c.accedens.de crim.falſi. cap. tuam.& ibi glo. de ſponſal.ut copioſe dixi in conſi. meo crim. quod in hoc volumine inſertum erit per modum quæſt.nu. 64. & 67. & multo magis, quando non præſumptiue apparet ex teſtamento, ſed clare conſtat ex eius uerbis mariti intentio, quod vxor habeat vſumfructum, etiā ſi ſint inſtituti filij, ut pulchre dicit Deci. conſi. 454. incip. iuridicas. col. 1.

Sit ergo ex præmiſſis ſolida concluſio,
14 Vxori † relictæ dominæ, & vſufructuariæ a marito,filijs inſtitutis, debentur tantum alimenta,niſi aliud expreſſe uel tacitè appareat de uoluntate teſtatoris, ut ex præmiſſis, firmatis etiam a Curt.iun.conſ.6.col.2.in fine. ubi not. dicit ex Bald.in d. auth. hoc locum.
15 in fine.quod licet † conſuetudo ſit ſtricti iuris,& non extendatur,ut notat Bar. per glo. ibi in l. 3. §. ſi quis hoc interdicto. ff. de itin. actuq. priua. tamen conſuetudo vulgi quæ loquitur in marito relinquente vxorem dominam,& vſufructuariam, & maſſariam bonorum ſuorum,exiſtentibus filijs, intelligitur tantum vt habeat alimenta, & nil aliud. & in materia vide Gabriel. conſi.127.vol.1. & conſ.97.& 128.uol.2. Quid autem veniat
16 † nomine alimentorum, uide Rolan. conſi. 22.uolu.1. Tiraquel.in l.ſi unquam.de reuocan.donat.num. 165.& in leg.connub. l.10. num.7.& demum pro complemento facias tres concluſiones, quæ propoſitam materiā reſolutiue declarant.

Prima igitur ſit concluſio , Quando vxor
17 à marito † non relinquitur vſufructuaria,ſed ſolum donna, madona,gubernatrix,ſeu adminiſtratrix bonorum teſtatoris, etiam extraneis hæredibus inſtitutis,non poterit habere vſumfructum, ſed tantum gubernationem, præeminentiam,& alimenta,ſicut habebat viuente marito. eſt communis opinio cum Bar.in l.Titia.§.Titia.de leg.2.col.j.uer. quæro quid ſi teſtator. & dicit communem Pariſ.poſt alios in conſ.21.incip.viſo.col,2. num.18.uol.2.& hic eſt caſus ſtatuti Veneti, lib.4.c.15.

Secunda ſit concluſio, Quando teſtator uxori relictæ dominæ adijcit uerbū, uſufru-
18 ctuaria:tunc ei nedum † alimenta,ſed etiam fructus bonorum mariti debentur.iſta eſt cōmunis opinio Doc.iun.declaratione Corne. conſ.3.inci.ſuper dicto c.themate. col.pe.in prin.& uerſi.ſuadetur.& uer.niſi forte.vol.2. & Pariſ.d.conſ.21,num,21.cum trib.ſeq. & Curt.iun.d.conſ.6.col.2.in fi.

Tertia & ultima erit concluſio. inſtitutis extraneis vel filijs,qui poſtea mortui ſūt, cū

19 hæredibus extraneis † uxor debet habere vſumfructum integrum, iſta eſt communis concluſio, ſecundum Pariſ. d. conſi. 21. verſi. nam procedit. pro qua uide Alex. conſ. 57. uol. 3. & uide ſup. nu. 7. vide Gabr. conſ. 184. incip. in ſpecie. nu. 4. uol. 1. & in alijs eius cõſilijs ſupra citatis.

QVAESTIO XLIX.

Materia patet in principio.

SVMMARIVM.

1 *Abſolutoria lata in petitorio defectu probationum quod poſſeſſorio retinendæ non præiudicet, cõtra nu. 7. & 18*

2 *Abſolutoria lata actore non probante, non cenſetur diffinitiua, ſed interloquutoria ab obſeruatione iudicij. & num. 29. declara ut ibi. & uide nu. 30*

3 *Argumentum de ſententia ad iuramentum, & econtra ualet. & ui. nu. 31.*

4 *Diſpoſitum in uno ex correlatiuis, cenſetur diſpoſitum & in alio, ui. nu. 34*

5 *Cumulatio non admittitur in iudicijs, quæ ad inuicem ſibi ipſis præiudicant.*

6 *Exceptio iudicati ut obſtet agenti, quæ requirantur.*

7 *Poſſeſſorium eſt quoddam præambulum ſeu præparatorium ordinatum ad petitorium.*

8 *Eligenti uiam difficiliorem imputandum eſt.*

9 *Iudicijs ſubalternatis ſeu ſubordinatis, & electiuis, facta ſemel deciſiua electione non eſt amplius licitum uariare.*

10 *Petitorio ex ui actionis etiam de poſſeſſorio tractatur, licet executio officio iudicis fiat.*

11 *Rei uendicatio non competit niſi contra poſſidentem vel detinentem, qui quouiſmodo facultatem habet reſtituendi.*

12 *Reus non debet pro eadem re duplici iudicio inquietari ſucceſſiue.*

13 *Cauſa maior, & principalior regulariter minori cauſæ, & contingenti præiudicat.*

14 *Cauſarum effectus cum inter ſe pugnant, maior & principalior alium abſorbet.*

15 *Abſolutoria ſimplex in petitorio lata etiam poſſeſſorio mixto præiudicat.*

16 *Abſolutoria ſimplex reſpectu dominij actori præiudicat.*

17 *Fine excluſo, omnia remedia, & præparatoria finis denegantur.*

18 *Poſſeſſorij principalis effectus in petitorio, ſaltem implicite, continetur, non econtra.*

19 *Poſſeſſio ſimplex eſt pars dominij.*

20 *Agens petitorio omne ius ſuum conſequens, & cohærens, qualecunque ſit, & undecunque in iudicium deduxiſſe videtur.*

21 *Abſolutoria ſimplex conſtare facit de non iure actoris, & oritur præſumptio de iure rei.*

22 *Sententia inter partes notorium facit.*

23 *Petitorium, & poſſeſſorium per diuerſas cauſas, & remedia ad eundem finem tendunt, reſpectu ſcilicet poſſeſſionis.*

24 *Remedia duo quando ex diuerſis cauſis ad eundem finem deriguntur, ſententia lata in uno alteri præiudicat.*

25 *Poſſeſſor ſimplex tamdiu in ſua poſſeſſione conſeruatur, quamdiu de iure domini non apparet.*

26 *Petitorio pendente ſi res ad actorem perueniat, abſoluitur reus, & finitur inſtantia.*

27 *Duplicitatis ratio parit exceptionem iudicati.*

28 *Sententia lata in petitorio indiſtincte, ſiue ſuper non iure actoris, ſiue ſuper iure rei, poſſeſſorio ſimplici præiudicat.*

32 *Tex. in §. nihil commune. l. naturaliter. ff. de acquir. poſſ. declaratur.*

33 *Poſſeſſio ſimplex non tangit cauſam proprietatis, nec ei præiudicat.*

35 *Regula. l. fundum. ff. de except. declaratur.*

36 *Lex, cum quæritur. ff. de excep. rei iud. declaratur.*

QVAERO quadrageſimonono, Vtrum abſolutoria lata in petitorio defectu probationũ poſſeſſorio retinendæ præiudicet. Iſta quæſtio eſt famoſa, & a Doct. cõtrouerſa in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acq. poſſ. in qua Bar. & Docto. communiter partem negatiuam tenent, quod ſcilicet nõ
1 præiudicet. † ſecundum primum intellectũ glo. ibi, quem dicunt in ſe uerum, licet d. uina tiuum. pro qua ſententia facit. Quoniam ab
2 ſolutoria † lata actore non probante non cẽſetur diffinitiua, ſed potius ſapit uim interloquutoriæ ab obſeruatione iudicij, ſecundũ Rom. in l. admonendi. colu. 15. ff. de iureiur. Iaſ. in l. qui accuſare. in fi. C. de eden. Ita eſt iſta, ideo non præiudicat, ut dicunt Barto. & Doct. in d. l. admonendi. Secundo pro hac opinione facit tex. in l. ſi inter me, & te. ff. de except. rei iudi. & l. ſed etſi poſſeſſori. in prin. de iureiur. ubi iuſiurandum præſt. tum a poſſidente rem actoris non eſse, non actionem, ſed exceptionem parit. ſi uero reus iurauerit rem ſuam eſse, tunc ex iuramento actio ei in factum datur. ſic in caſu noſtro, ualet enim
3 argumentum † de ſententia ad iuramentum, & econtra. l. 1. ff. de iureiur. immo iuramentũ maiorem habet authoritatem quàm res iudicata ꝓpter religionem, & iõ ab eo non appellatur, l. 2. ff. de iureiur. iõ abſolutoria lata defectu probationũ non eſt propriè diffinitiua, nec poſseſsorio eiuſdem rei ꝑiudicat. Tertio adducitur text. in d. §. nihil cõe. cum ſua ratione generali, dum dicit, nihil eſse cõmune propric-

proprietati cum poſſeſſione,& ideo poſt pe
titorium poſſe etiam poſſeſſorium intentari.
facit tex.in l.1.§.1.ff.uti poſſide. Quarto ad-
ducitur text.in l.& an eandem.§.fin.ff.de re
iudi.ubi caſus, quod ſententia lata in poſſeſ-
ſorio non præiudicat petitorio,quoniam in
uno iudicio de poſſeſſione, in altero de pro-
prietate tractatur.eadem ratio militat in ca-
ſu oppoſito,ſcilicet quando ſententia eſt la-
ta in petitorio, ut poſſeſſorio præiudicium
non afferat, ſecundum Docto. diſpoſitum
4 enim in uno,cenſetur† diſpoſitum & in alio.
ita Barto.in l.fin.C.de ind.vid.tol.Curt. iun.
conſ.6.colum.1.in princ.Quinto,quia in iu-
dicijs quæ ſibi inuicem præiudicāt non ad-
5 mittitur cumulatio,† l.fundum. & l.fundi.ff.
de except.& ibi per Bart.ſed petitorij & poſ
ſeſſorij cumulatio toleratur. d. §.nihil com-
mune. ſecundum communem intellectum.
ergo ſententia in uno lata,alteri non præiu-
dicat. Vltimo pro hac ſententia facit iſta ra-
6 tio.quoniā ad hoc ut exceptio † iudicati ob-
ſtet agenti, tria neceſſario requiruntur. Pri-
mo quod idem petatur: Secundò,quod in-
ter eaſdem perſonas: Tertiò, quod ex ea-
dem cauſa.l. cum quæritur. cum duabus ſe-
quen.ff.de except.rei iudic. Sed petitorium
& poſſeſſorium tendunt ad diuerſa, non ad
idem, ſcilicet petitorium ad dominij decla-
rationem, poſſeſſorium ad conſequendam
* poſſeſſionem. igitur exceptio non obſtat,
prout communiter tenent omnes cum Bar.
in d.§.nihil commune.ſecundum Alex.con
ſil.45.inci.uiſa facti narratione.in fi.uolum.
3.& conſil.83.incip.omne datum.colum.3.
uolum.5.Corn.conſi.227.incip.uiſo, uol.3.

Contra hanc ſententiam ab omnibus ſic
approbatam multa adduci poſſunt, & pri-
mò, poſſeſſorium eſt quoddam præambu-
lum ſeu præparatorium ordinatum ad peti-
7 torium, † igitur prius diſcutiendum eſt, ali-
ter conuerſio ordinis illi præiudicat. l.1.§.fi.
de aqua quot. & æſti. l. 1.§.inter litigatores.
vti poſſid.l. is qui deſtinauit. de rei uendicat.
l.ordinarij.C.eo.l.ſi de vi.de iudi.l.exitus.de
acquir.poſſeſ.l.incerti.C.de interdi. nec talis
ordo peruerti dēt. quia ſi de petitorio prius
cognoſcatur, omne poſſeſſorium euaneſcit.
cap.cum dilectus.de cau. poſſe.& propr.gl.
ſing.In l.2.in §.quædam.in uer.de liberis. de
interdic.l. ſi coloni. C. de agric.& cenſi.lib.
11.Bal.in d.l.incerti.colum.4.verſ.iuxta præ-
dicta. Secundo adducitur iſta ratio: Iuriſ-
conſ.& Imper.ordinem poſſeſſorij & petito
rij fruſtra tot legibus inculcaſſent ſi ex uno
ad alterum indifferenter tranſire liceret. iur.
8 præd.& imputandum eſt actori,† qui ſpreto
Iuriſconſulti iudicio, conſilio, & legis ordi-
ne peruerſo difficiliorem ſibi uiam elegit. l.
is qui deſtinauit.de rei uendic. l.1.§.inter liti
gatores.uti poſſid.l.fin.§. cum enim gemini.
ff.de iure deliberan. l. Licinius. in fine. quib.
ad libert.proclam.non lic.cap. paſtoralis.in
prin.de cau.poſ.& ꝓpriet.Tertiò facit,in iu-
9 dicijs † ſubordinatis & electiuis facta ſemel
deciſiua electione, non eſt amplius licitū ua-
riare.l.quod in hærede.§.eligere.ff.de tribut.
l.fin.C.de codicil.l. plura. de action. & obli.
l.nemo ex his.§.quoties.de reg.iur.l.in deli-
ctis.§. ſi detracta. de noxal. igitur actor qui
electo petitorio onus probandi dominij ſi-
bi aſſumpſit,ad poſſeſſorium amplius redire
non poteſt,per quod aduerſarium faciat pe
titorem.d.l.is qui deſtinauit.& l.1. §.inter li-
tigatores.& l.1.§.1.de ſuperfici.Quarto pro
10 hac ſententia facit, quia † in petitorio ex vi
actionis etiam de poſſeſſione tractatur, licet
officio iudicis executio fiat.l. officium. & l.
qui reſtituere.ff.de rei vendica. l.& non tan-
tum.in princ.ff.de petit.hæred.Iaſ.in l.edita.
nume.12.C.de eden. nam & rei uendicatio
11 appellatur, & non competit † niſi contra
poſſidentem,vel detinentē, qui quouis mo-
do facultatē habeat reſtituendi.d.l.officium.
& d.l.is qui deſtinauit. cum duabus ſequen.
de rei vendicat.l.1.C.de alien.iudi. mut.cau.
fac.l.1.§.actio.vti poſſide.§.æquè.Inſtitut.de
action.cap.examinata.de iud.Bar. in d.l.na-
turaliter.§.nihil commune.colum.3.Hoſtiē.
in cap.inter dilectos.colum.2. de fid.inſtru.
12 vbi Felyn. igitur pro eadem re non debet
reus † duplici iudicio inquietari ſucceſſiue.
l.ſi cum teſtamento.§.ſi fundum. ff. de exce.
rei iudic.l.in delictis.§.ſi detracta. de noxal.l.
de eadem.ff.de except.rei iudic. Quinto pro
hac parte adducitur iſta ratio. Cauſa maior
13 † & principalior regulariter minori cauſæ &
contingenti præiudicat, ſed petitorium eſt
maius & principalius poſſeſſorio,igitur ipſi
præiudicat. Maior probatur in l.per mino-
rem,de iudi.in l.nulli.in fi. C. eo.in l.rei ma-
ioris.ff.de except.l.cum dotem. ubi Bald.in
prin.C.de iure dot.Aret.in l.centurio.num.
7.iuxta princ.ff.de vulga.& pupil. & in l.Sti-

chum qui meus erit,num,1.ff.de lega.1. Mi-
nor probatur in d,cap,cum dilectus.de cau-
ſa;poſſeſ,& propr,& in cap. 1. de reſtit. ſpo-
liat.gloſ.ordin.in d,l,2.§.quædam, de inter-
dic,ubi petitorium tanquam maius & prin-
cipalius omnem poſſeſſoriam cauſam abſor
bet.& hoc maxime, cum cauſarum effectus
14 † inter ſe pugnant. ex ſententia Barto, in l.
qui habet.nu.2.ff.de tutel,Soc. ſen.conſ.116.
nume.8.lib.4.Ruin.conſ.59.nume,11.lib.3.
Alciat.lib,3.de verb.ſign.num. 32. Neuiz.li,
1,ſiluæ nuptial,nume.202, Tiraquel.de retr,
conſang.§.30,glo.1,num,26.Menoch. con-
ſil.1,num.16.lib,1,ut hic.horum enim reme
diorum,vt iam dixi,effectus diuerſi ſunt.Sex
15 to facit, Simplex abſolutoria † in petito-
rio lata etiam poſſeſſorio mixto præiudicat.
l.1,in fi,ff.de aqua quot.& æſti.Doct.cõmu-
niter in d.§.nihil commune, ergo multo ma
gis ſimplici poſſeſſorio, quod debilius eſt
præiudicabit.l.2,in fi.cum ibi no.C. de edic.
16 Diui Adri.tollen. & ſimplex abſolutoria † re
ſpectu dominij actori victo præiudicat. l. ſi
quis rem.ff.de excep.rei iudi.ergo longe ma
gis reſpectu poſſeſſionis præiudicabit, per
quam ad ipſum dominium peruenitur. l.tra-
ditionibus.C.de pact.l.3.& l.fine.de uſucap.
d.l.1.§.fin.ff.de aqua quot.& æſti.nam exclu
17 ſo fine, † omnia remedia & præparatoria fi-
nis denegantur.l.oratio.de ſponſal.l. ſed etſi
lege.§.item ſi rem.il ſecondo.de petit. hære.
l.cum lex.de fideiuſ.

Quid dicendum? iſta materia, ut omnes
ſciunt, principaliſſima eſt in hac materia,
quam Docto. fuſiſſime tractant in d. §. nihil
cõmune, & hinc inde magna eſt altercatio.
mihi tamen in præſenti caſu pars affirmati-
ua probabilior uidetur; quæ, vltra proxime
dicta,ſic comprobari poteſt. Principalis effe-
18 ctus † poſſeſſorij in petitorio ſaltem impli-
cite continetur, ſed nõ e contra.d.l.officium.
l.1.C.de alien.iud.mut.cau.fac.d.cap.paſto-
ralis.in prin.Sed abſolutoria ſimplex lata ſu-
per continenti, etiam implicite cõtenta præ
iudicat, l. ſi cum teſtamento. §. ſi fundum. ff.
de except.rei iudic, ubi petitor fundi qui ſuc
cubuit non probãdo ſe dominum, ſi poſtea
vſumfructum cauſalem petere eiuſdem fun
di uelit, iudicati exceptione repellitur, quo-
niam in prima petitione ſaltẽ implicite con
19 tinebatur. Accedit, quia poſſeſſio † ſimplex
eſt pars dominij, ſecundum glo.in d. cap.Pa
ſtoralis.in ver. cauſa. l. bona fides. ff. depoſ.
ſed ſententia lata ſuper toto, omni eius parti
& ſequelæ præiudicat. l. ſi quis cum totum.
in prin.de except.rei iudi. l. rei maioris. ff.de
20 except. Præterea, agens † petitorio omne
ius ſuum conſequens & cohærens, quale-
cunque ſit, & undecunque in iudicium de-
duxiſſe uidetur.l.ſi mater.§.eandem.ff.de ex-
cept.rei iudic.igitur qui petitorium intenta-
uit,etiam poſſeſſorium incluſiſſe uidetur.d.l.
officium, & d.l. 1. & conſequenter eligens
uiam petitorij cum præiudicio poſſeſſorij
eidem cohærentis elegiſſe uidetur. argu. l. ſi
mulier.§.pen.ff.quod met.cau.& l.fin.§.cum
enim gemini. C, de iure deliberan.regulari-
ter enim poſſeſſorium a petitorio abſorbe-
tur,d.cap.cum dilectus.extra de cau. poſ.&
propr.& c.1.de reſtit. ſpoliat. Vlterius, per
21 ſimplicem abſolutoriam † conſtat de non
iure actoris,& oritur præſumptio de iure rei
non poſſidentis.l.2.C,de proba.l.fin. in fine.
C.ſi lib.ingen.eſſe dicat.c. ordinarij.§. quod
ſi forte,ubi Gemin.notat.de offic.ordin. igi-
tur reus abſolutus, de cuius iure præſumitur,
ipſi actori,quem notorie conſtat nullum ius
habere,omnino in poſſeſſione præferendus
eſt.l.iuſta,& l.ſi duo,uti poſſide. & faciunt ea
quæ notat Bar.in d.§.nihil commune, in ſua
theorica de titulata poſſeſſione, & per ſim-
plicem abſolutoriam notorie conſtat de de-
22 fectu iuris agentis, quia ſententia † inter par
tes notorium facit. c. ueſtra. de cohab. cler.
& mulier. ſed notorius iuris defectus etiam
ſpoliatum ab interdicto recuperandæ repel
lit,ut dicunt Doct.communiter in d. §. nihil
commune,per tex.in cap.ad decimas. de re-
ſtit.ſpol.in tex.Inno.Butri.& alij in cap.cum
dilectus,& in cap.literis.de reſtit. ſpoliat.ubi
concludunt illum tex.de prædonis reſtitutio
ne loquentem,in prædone notorio non ob
tinere.igitur talis notorius iuris defectus lõ-
ge magis agenti interdicto retinẽdæ obſta-
bit tanquam minus fauorabili.d.l.iuſta.& l.ſi
duo.vti poſſid. Facit etiam: nam petitorium,
23 & poſſeſſorium per diuerſas cauſas, & me-
dia ad eundem finem tendunt, reſpectu ſcili-
cet poſſeſſionis, nam petitorio quis poſſeſ-
ſionem uẽdicat,quia dominus. d.l.officium.
poſſeſſorio,quia poſſeſſor.d.l.1.§.1.vti poſſi.
igitur ſuccumbens in petitorio, excluditur
etiam a poſſeſſorio per exceptionem iudica-
24 ti.quando enim duo remedia † ex diuerſis
cauſis

cauſis ad eundemmet finem diriguntur, ſen
tẽtia lata in vno, alteri præiudicat.l.de eadẽ.
iunc.l.& an eandem.§.actiones. ff. de excep.
rei iudic.Doct.cõmuniter in l.edicta.in tract.
cumulationum.reprobata ibi glo.C. de edẽ.
Addo etiam pro huius ſententiæ corrobo-
25 ratione, quod tamdiu ſimplex poſſeſſor † in
ſua poſſeſſione conſeruatur, quamdiu de iu-
re domini non apparet, l. qui accuſare.C.de
eden.l.ſi.C.de rei vendic.l. iuſta. uti poſſ.igi-
tur, qui in poſſeſſorio ſuccumbens ius pro-
prietatis amiſit, poſſeſſionem ab eo qui deti-
net ſine cauſa extorquere non debet. nam
eo ipſo quod poſſeſſor abſolutus rẽ habet,
plus iuris in ea re habere præſumitur quàm
actor, qui petendo ſuccubuit. d. l. iuſta. & l.ſi
duo.uti poſſid.l.2.C.de probat.ius enim do-
minij ipſam poſſeſſionem qualificat.nam in-
iuſte, & malafide poſſidere dicitur, qui rem
alienam ſcienter poſſidet.l. quare. ff. de vſu-
cap. ſcire enim ſuum non eſſe unuſquiſque
præſumitur, & modis omnib. ad alium per-
tinere, quod ſuum eſſe probare non potuit.
Suffragatur huic ſententiæ, cõmunis Doct.
opinio cum Bar.in d.§.nihil commune.in 4.
26 Lectu.dũ dicunt, ſi pendente petitorio † res
ad actorem perueniat, reum abſoluendum
eſſe, & ſic inſtantiam finiri, §.fina.Inſtitut.de
perpet.action.l.quoties.ff.de ſolut.l. ſi autẽ.
§. 1. ff. de rei uendic. igitur non alia ratione
regulariter petitorium inſtitui uidetur, quàm
ut per ipſum rei contentioſæ poſſeſſio acqui
ratur, & conſequenter, qui in petitorio ſuc-
cubuit, eodem reſpectu ad poſſeſſorium ad-
mitti nõ debet, obſtãte ratione duplicitatis,
27 † quæ parit exceptionẽ iudicati.l. cum quæ-
ritur.cum duabus ſequen.ff.de except.rei iu-
dic.nam poſſeſſio ipſa petitorium, & poſſeſ-
ſorium parit.l. 1.C.de alien.iud.mut.cau.fac.
d.l. 1.uti poſsid.Quibus omnibus, ultra mul-
ta alia quæ in hanc ſententiam adduci poſ-
ſent, ſatis uidetur hæc opinio comprobata,
28 & concludendum, Quod ſententia † lata in
petitorio indiſtincte, ſiue ſuper nõ iure acto-
ris, ſiue ſuper iure rei, poſſeſſorio ſimplici
præiudicat.

Reſtat modo diluere argumenta pro pri-
ma opinione negatiua adducta, quibus ta-
men non erit difficilis reſpõſio. Ad primum
igitur, dum dicebatur, quod ſimplex abſolu-
29 toria † nõ eſt diffinitiua, reſpondetur negan
do aſſumptum, nam eſt verior ſentẽtia, quod
ſit diffinitiua, per glo.in auth.qui ſemel.ver.
locum habent.C.quom.& quan.iud. & hãc
poſt Bar.communiter tenent Doct. in l. ad-
monendi.ff.de iureiur.Ioan. de Amicis con-
ſilio 37.in prima regula. Mantua conſ. 251.
l.b.1.Clar.lib.5.ſent.§.fina.queſt.57.in prin.
& in uerſi. & hæc quidem. ubi hanc ſenten-
tiam dicit ueram, ſiue iudicium fuerit inten-
tatum criminaliter, ſiue ciuiliter, vt in præſen
ti caſu. Et hoc licet fuerit lata ex eo, quod
actor non probauit, ut in argumento contra
rio, ex ſententia Bar.in l.Titia.num.4.ff.de ac
cuſat.& Abb.in c. examinata. col.ult.de iud.
& licet Rom.ſenſerit ut in argumento, tamẽ
eum reprehendit Ripa in d.l.admonendi.nu
mero 76.uerſi. circa tertium. & num. 77. &
Paul.Caſtr. in l. qui accuſare.C. de eden.uo-
cat ignorantes eos, qui dicunt hanc eſſe in-
terloquutoriam, & ad hoc fuſius uide ſup.
30 q.17. nu. 2. 3. & talis ſententia † parit exce-
ptionem iudicati, l.qui accuſare. C. de eden.
l.ſi quis rem.ubi text.formalis, & per tot. tit.
ff.de excep.rei iudic.

Non obſtat ſecundum argumentum de l.
ſi inter.ff.de exceptio.rei iudic. & de l. ſed &
31 ſi poſſeſſori.in prin.ff.de iureiuran. † quia il-
la iura retorquentur in oppoſitum. nam ibi
dicitur, quod iuramentum, & ſentẽtia ſuper
non iure actoris, licèt actionem reo abſolu-
to non pariant ad agendum, tamẽ exceptio-
nem iuriſiurandi, uel iudicati pariũt ad acto
rem denuo agentem repellendum. & ſic ex
illis iuribus comprobatur ſententia noſtra,
quæ ſolam exceptionem, non actionem re-
quirit.

32 Ad tertium reſpondetur, quod tex. † in d.
§.nihil commune.loquitur de poſſeſsione le
gitima, & a dominio rei ſeparata, veluti cre-
ditoris in pignore, uſufructuarij, vſuarij,
emphyteutæ, & ſimilium, qui iuſtè poſſeſ-
ſionem ſuam tueri poſſunt citra ullam domi
nij controuerſiam, ut in l.1.§. 1. uti poſsid.
nos autẽ de ſimplici poſſeſsione loquimur,
quę ipſi dominio accedere debet.d.l.officiũ.
l.1.C.de alien.iud.mut.cau.fac. Vel ſecundò
reſpondetur, rationem tex.d.§.nihil commu
ne.cõſiderari ex parte poſſeſsionis, quia poſ-
33 ſeſsio † ſimplex non tangit cauſam proprię
tatis, nec ei præiudicat, & ideo nihil commu
ne habet cum ea.ſecus ecõtra, quia proprie-
tatis cauſa poſſeſsioni præiudicat, & ad hoc
eſt bonus tex.in l.ſed ſi ante. ff. de excep.vbi
ſequens

ſequens remedium uel iudicium dicitur diuerſum a primo, quia ei non præiudicat, & cum eo cumulari poteſt.

Ad quartum de l. & an eadem. §. fin. ff. de
34 iudic. reſpondetur, † eam rationem militare reſpectu poſſeſſorij ad petitorium, vt ibi tex. expreſſe innuit, nam ideo ſententia lata in poſſeſsorio nō præiudicat in petitorio, quia in illo de ſola poſseſsione tractatur, non autem de proprietate, & ita ratio ordinarie adaptatur caſui definito, non autem caſui conuerſo vel oppoſito, de petitorio ad poſseſsorium, quia tali caſu petitorium poſseſsorio præiudicat, ut ſatis ex iam dictis patet. & facit tex. in d. l. ſed ſi ante. & ſolutio in præcedenti obiecto declarata.

Non obſtat quinta regula l. fundum. ff. de
35 except. † quia reſpondetur, quod prædicta regula intelligi debet ſane, & diſtincte, ſcilicet, ſequens iudicium, quod priori non præiudicat cum eodem cumulari poſse, non econtra, & ideo poſseſsorium cum petitorio prius intentato, quia per illud præiudicium fieret poſseſsorio, ut uoluit glo. in d. l. incerti. in uer. quæſtionem. C. de interd. licet a Bar. & Bald. reprobetur, & male. & ita procedit d. l. fundum. cum duabus ſeq.

Vltimo non obſtat regula l. cum quæri-
36 tur. ff. de excep. rei iudic. ubi requiritur identitas cauſæ, rei, & perſonarum ad exceptionem iudicati producendam. quia reſpondetur, quod in petitorio reſpectu poſseſsionis omnia concurrunt, nam agitur de eadem re contentioſa inter eaſdem perſonas, & ex eadem cauſa dominij ueri uel præſumpti. qua mediante poſſeſsio debet uel uero domino reſtitui, vel apud præſumptum dominum remanere, l. 2. C. de probat. l. iuſta. uti poſſid. cum ſimil. ex quibus expedita, & declarata remanet iſta quæſtio.

QVAESTIO L.

Conſuetudo liberans patrem ab obligatione alendi filios, an valeat.

S V M M A R I V M.

1 *Conſuetudo, quod pater non teneatur alere filium, non valet. contrarium nu. 11. & 34*
2 *Iura ſanguinis tolli non poſſunt.*
3 *Pater iure naturali filium alere tenetur. Fallit nu. 31.*
4 *Naturalia ſunt immutabilia.*
5 *Statutum non ualet, quod pater non teneatur alere filium.*
6 *Pactum non valet, quod pater non teneatur alere filium cui dedit partem ſuam, ſi poſtmodum ad neceſſitatem peruenerit.*
7. *Pactum de alimentis non petendis, non ualet.*
8 *Pater compelli poteſt per iudicem ad alimentandum filios.*
9 *Filius ſi propter defectum alimentorum periret, pater puniri poteſt ac ſi illum proprijs manibus occidiſset.*
10 *Aequitas ſcripta neceſſitatem importat.*
12 *Pater, licet non habeat unde commode uiuere poſſit, filium alere tenetur. contra num. 13. Declara num. 15.*
14. *Pater fame oppreſſus poteſt filios etiam inuitos pignori dare pro ſe alendo, & nu. 33*
16 *Pater plus filium, quàm ſe ipſum diligit.*
17 *Filio illegitimo, & naturali tantum alimenta debentur a patre, eiuſque vxori & filijs. nu. 18. contra nu. 19.*
20 *Nobilitas patris uel aui non conſeruatur per filios illegitimos & naturales.*
21 *Naturales a teſtimonio repelluntur, & aſſignatur ratio.*
22 *Iuramentum ſuppletorium non defertur habenti unum teſtem adulterinum.*
23 *Diſpoſitio. l. cum acutiſſimi. C. de fideicom. non habet locum in ſpurijs.*
24 *Frater quo caſu poterit fraternum teſtamentum, querelare.*
25 *Pater inſpecta pietate naturali tenetur filios illegitimos alimentare.*
26 *Alimentandi ius deriuatur a iure naturali.*
27 *Filio, licet legitimam abſque tamen dolo, & culpa ſua cōſumpſerit, alimenta debentur a patre.*
28 *Pater non tenetur alere filium habentem artem uel exercitium, ex quo poſſet ſe alere. Fallit nu. 29*
30 *Alimenta unde quis aliunde habere dicatur.*
32 *Filius per promotionem ad clericatum, eximitur a patria poteſtate.*
35 *Cauſatum a iure ciuili poteſt a conſuetudine, lege, uel ſtatuto tolli.*

QVAERO Quinquageſimo. Poſito quod alicubi extet conſuetudo, quod pater non teneatur alere filium, quæritur an talis cō-
1 ſuetudo † ualeat? In qua quæſtione procedā per concluſiones, ampliationes, & declarationes. ſit igitur concluſio, non ualere conſuetudinem, quod pater non teneatur alere filium, quæ communis eſt Canoniſt. a qua nullus diſcrepat, ut dicit Roc. de Cur. in repetit. c. quanto. de conſuet. col. 34. Cuius ſentē-
2 tiæ ea eſt ratio, quia iura † ſanguinis tolli nō poſſunt, l. iura ſanguinis. ff. de reg. iur. Pater
3 † enim iure naturali filium alere tenetur. l. 1. §. ius naturale. ff. de iuſt. & iure. & naturalia
4 † ſunt immutabilia. §. fi. Inſtit. de iure natur. l. 2. ff. de uſufr. ear. rer. quæ uſu conſum. ergo

talis

talis conſuetudo quaſi abrogatiua iuris na-
turalis non valet, vt & ſuprà dixi in quæſtio.
35. uerſ. circa ſecundum, quæ hic non repe-
to. in qua ſententia fuit Ioan. Bologn. in l.
omnes populi. num. 99. uerſi. Quærit tertio.
ff. de iuſt. & iure. Et hoc infert ad ſtatutum
Alberi. de Roſa. in prima parte ſtatut. quæſt.
40. uerſi. item quæro, non valere ſcilicet ſta-
5 tutum, † quod pater non teneatur filium ale-
re, & ad hoc allegat Iac. de Arena in l. ſi quis
a liberis. ff. de liber. agnoſcen. & Albert. Ga-
leo. in tract. de alimen. in uerſi. Pone quæſtio
nem de facto, Pater emancipauit filium. qui
tractatus eſt inſertus in ſua Margarita noui-
ter impreſſa, cap. 38. & Specul. in tit. qui filij
ſint legit. uerſi. ſed pone, quidam emancipa-
uit filium. ubi per multa fundamenta tenet,
6 non valere pactum, † quod pater non tenea-
tur alere filium, cui dedit partem ſuã, ſi poſt-
modum ad neceſſitatem peruenerit, cum ta-
le pactum ſit contra ius naturale. & ibi Ioan.
And. in addit. ſuper uer. reſpondi ſic, ex men
te Alber. Galeo. & Guid. de Suz. & idem in
pacto, & ſtatuto tenet Alberi. in l. 1. §. ius na-
turale. col. fina. uerſi. ſed quæro. ff. de pact. &
Feder. de Sen. conſ. 60. & conſ. 141. ubi con
7 cludit non ualere pactum † de alimentis nõ
petendis. & in terminis quæſtionis in con-
ſuetudine tenet Curt. in tract. de conſuetud.
ſuper cap. fina. fol. 22. col. 4. uerſi. ex hac con
cluſione. de conſuet. ubi concludit non vale
re conſuetudinem, quod filij a parentibus
non alantur. Alimenta enim in tantum ſunt
8 debita filio a patre, quod pater † poteſt com
pelli per iudicem ad alimentandum filios. l.
nec filium. C. de patr. poteſt. ubi glo. not. di-
cit, quod ſi pater denegat filio alimenta, per
dit patriam poteſtatem. vnde alibi dicit lex,
quod necare eſt, alimenta filijs denegare. l.
uel necare. ff. de liber. agnoſc. ubi dicit gloſ.
quod ſi filius moreretur propter defectum
9 alimentorum, poteſt pater † puniri ac ſi illũ
proprijs manibus necaſſet. quod eſſe notan
dum dicit Abb. in c. ex literis. de conuerſ. in-
fid. col. 2. uerſi. & ſcias, quod in tantum ali-
menta, de quo etiam per Salyc. in l. alimen-
ta. C. de nego. geſt. & ita dictat charitas, &
10 æquitas † ſcripta, quæ neceſſitatem impor-
tat. & Ita argumentatur in alimentis a patre
filio debitis, & econtra, Bal. in cap. conque-
rente. de offi. ordin. in fi. per l. poſtliminium.
§. filius. ff. de capti. & poſtlim. reuer. refert &
ſequitur Remigius de Gonny. in tracta. de
charita. ſubſi. q. 3. in 6.

Et licet iſta quæſtio nõ ita ſimpliciter trã-
ſeat, ſed aliquas difficultates patiatur ex his,
quæ ponit Dec. in d. l. iura ſanguinis. num. 3.
uerſi. ſed tamen contrarium, vbi dicit con-
trarium uideri de iure uerius, quod ſcilicet
11 naleat conſuetudo † ſeu pactum, quod pa-
ter non teneatur alere filium; tamen omiſſa
via diſputatiua, procedendo vt in principio
dixi, ex ampliationibus primò, & poſtea ex
reſtrictionibus; contraria uirtualiter pate-
bunt, & quæſtio declarata remanebit.

Primò igitur ampliari poſſe uidetur iſtud
dictum, quod ſcilicet non valeat talis con-
12 ſuetudo, & quod ea non obſtante pater † fi-
lium alere teneatur, ut procedat etiam ſi pa-
ter non habet vnde cõmode viuere poſſit.
& ita dixit Bal. in l. ubi adhuc. quæſt. 10. uerſi.
iſta quæſtio. C. de iure dot. quod uerum eſſe
dicit Ang. in Aut. ut liceat mat. & auię. §. illud.
uerſi. ſi uerò per cauſas. etiam ſi ſeorſum a pa
tre, defectu tamen nouercę, habitet.

Ampliatio iſta non uidetur tuta, immo
contrarium uerius eſſe dici poteſt, quia nec
13 mater, † nec pater tenentur alere filios de eo
quod ipſis nõ ſupereſt. arg. l. ſi quis à liberis,
§. de alimentis, ubi not. omnes. de lib. agno-
ſcen. & id pariter not. omnes in l. 11. ff. ſolu.
matr. Abb. in capit. cum haberet. de eo qui
dux. in matr. quam pol. per adult. & ita argu-
mentatur Hieron. Gabriel. conſ. 25. num. 17.
cui potes tu addere, quod iura ita patri fa-
uent ut nullo modo ipſum egere permitrãt:
14 immo ſi fuerit fame oppreſſus † poteſt filios
etiam inuitos pignori dare pro ſe alendo, eſt
communis opinio cum glo. in l. 2. C. de patr.
qui fil. diſtrax, ut per Bal. in l. in ſuis. ff. de libe.
& poſthu. Menoch. conſi. 31. numero deci-
mo, par. 1.

Saluari tamen poſſet vtrumque dictum,
vt ſcilicet ampliatio non loquatur in caſu
15 quo pater fame opprimeretur, † ſed in caſu
quo pater filium alendo viuere poſſet, licet
non ita commode, & hoc ut ſeruetur ordo
16 naturæ, cum pater plus filium † quàm ſeip-
ſum diligat. l. iſti quidem. quod met. cau. cui
que filij vita chara, eſt ac ſua, cũ naturalis ſti-
mulus parentes ad charitatem liberorum im
pellat. l. unde §. ſilent. de rei uxo. act. l. 1. §. ius
naturale. de iuſt. & iu. l. amiciſſimos. in fi. de
excuſ. tut. vnde eſt, quòd nullus affectus vin-

uis.&allegat d.§.ſi mulier. & d.glo.in §.exa-
ctio,ut ibi per eum.
Limitatur tamen iſta concluſio, habere
locum in bonis mobilibus datis in dotem,
11 † non autem in immobilibus,nam in immo
bilibus, ſtatim mortuo viro mulier rehabe-
bit fundum & fructus, & ſic non occurret
quo d alatur, cum ipſa eo caſu poterit ſe de
fructibus alere.& ita firmant Bald. Iaſ. & alij
in d.l.diuortio.in mobilibus uero, quia da-
tur annua dilatio hæredibus ad reſtituendã
dotem in ipſis conſtituiã, interim igitur mu-
lier ab eis ali debet.id vult glo. in d. l. diuor-
tio.in uer.facto:ad fi. quam, ut ſupra dictum
eſt,communiter ſequuntur, Bart.& alij, & in
d. §. exactio. & eam communiter approba-
tam dicit Paul.de Caſt.in ipſa,immo Alberi.
de Roſ. dicit, quod eam ſemper in practica
uidit obſeruari.
Contra iſtam concluſionem inſurgit Iaſ.
in d.l.diuortio.col.5.uerſi.tu autem aduerte,
& conatur ponere contrariam tanquam ve-
riorem,tandem col.6.uerſ.Tenendo tamen
communem,reſidet cum communi, & tollit
obiecta,ut ibi per eum, quia ad longum po-
nit,& eſſet aliorum ſcripta tranſcribere, ideo
ipſam firmiter teneas, quod ſcilicet alimen-
ta debeantur. Quod adeo uerum eſt, ut mu-
12 lieri dicta alimenta debeantur † & conſtituã
tur etiam ſine uitio uſuræ, ut dicit Abb.in c.
ſalubriter.de uſur. nam per eam nõ ſtat quin
ſibi reddatur dos. donec ergo redditur ali
debet,& ipſi certa alimenta aſſignanda ſunt,
ſecundum Pet.de Ancha.in c.peccati uenia,
quæſt.4.de reg.iur.in ſex.Caſtren.conſ.429.
incip.viſo caſu ſupraſcripto. colu. 2.uerſi.de
alimentis uerò.uol.2.ſequuntur Imo. & Ale
xand.in d.l.diuortio.nume. 24.& conſuluit
Alex.conſ.63.incip. ſtantib. his. col.2.nu.3.
uerſ.quo etiam ad alimenta.uol.4.& in con-
ſilio 31.incip.uiſo themate.col.2.nu.5.uerſ.
& dixit dominus Abbas.& in conſ. 200. in-
cip.perſpectis narratis.col.2.nu.7.uerſi.acce
dit ad confirmationem.uol. 6. & antea cla-
rius conſ.141, incip. viſo themate.col.2.nu.
6.uerſ.accedit etiam ad confirmationem.uo
lum.5.& ſequitur Craue.conſ.189.colu.2.&
pen.par.1.& ſecundum hãc in foro Neapo-
litano iudicatum eſſe refert Affli. deciſ.248.
quæ incipit,an ſoluto matrimonio. uer.Do-
mini de conſilio uotauerunt ſecundum opi-
nionem Pet.de Anchar, quod uendicat ſibi
13 locum † etiam ſi mulier ſit diues,per ea quæ
in ſuprad.locis notantur.
Tranſacto uero anno, ſi mulier non petat
dotem,uel per eam ſtat quominus cõſequa-
14 tur,† non debentur ſibi alimenta, ſicut nec
vſuræ,ut not.in l.inſulam.§.vſuras. ff. ſol.ma-
trim.Innoc.in d. c. ſalubriter.de uſur. Anch.
conſ.150.incip.in quæſtione, quæ uertitur.
col.2.poſt med.Si uerò ſtaret per hæredem,
quia eſſet in mora reſtituendi dotem,& ipſa
mulier non haberet unde poſſet ſe alere, eo-
dem modo ei eſſent aſſignanda alimenta in-
terim, ne melioris eſſet conditionis hæres
moroſus poſt annum, quàm non moroſus
infra annum; non enim interim debet mori
fame mulier,ut firmat Anch.in d.conſ. 150.
col.2.num.4. uerſ. Contrarium tamen dico.
& Caſtr.d.conſ.429.uerſ. tranſacto uno an-
no.& Alex.dicto conſ.141.col.2.nu.6.uerſ.
accedit etiam.
Et ſic remanet ſolida,& firma concluſio,
quod mulieri infra annum debentur alimen
15 ta,† & etiam poſt annum,ſi hæredes fuerint
moroſi in reſtituendo dotem illi,& ea pete-
re poteſt etiam ſine uitio uſuræ, ſicut etiam
maritus cui dos eſt promiſſa poteſt petere
intereſſe donec illa ſibi ſoluat, ut a pari pro-
cedant. Verum quia iſti paſſus ſunt a Doct.
multum controuerſi ratione uſurarum, ideo
pro intelligentia ipſorum, uiſum eſt ponere
infraſcriptas concluſiones remiſſiue, ut ſtu-
dioſus lector in occurrenti caſu ſciat quo re-
currere debeat.
Prima igitur ſit concluſio talis.Cõtractus,
16 † quod gener non computet in ſortem fru-
ctus perceptos ex fundo ſibi obligato do-
nec ſoluatur ſibi dos,eſt licitus, & non ſapit
vſuram.c.ſalubriter.de uſur.& Doct. ibi ſecũ
dum Bar.in l.in inſulam.§.uſuras.ſolu. matri.
Bologn. conſ. 19. & omnes tam Summiſtæ
quam Theologi in Tracta.de uſur.& eſt cõis
opinio ſecundum Ioan.a Medi.de contract.
c.de acquis.per uſur.§.ad c.ſalubriter.& fate
tur communem Bald.Nouel.de dote. par.7.
priuil.3.& Pariſ.conſ.64.uol. 4.
Secunda ſit cõcluſio præmiſſę ſimilis.Inte
17 reſſe † ab initio cõtractus in pactũ deductũ
certum,etiam in cauſa dotali, donec differa-
tur eius ſolutio,eſt illicitum, & facit contra-
ctum uſurarium,ſecundum Doct. in cap. ſa-
lubriter. de uſur. Alex.conſ. 27. uolum.4.&
conſ.74.& 141.uol.5. & conſ.31.uolu.6.&
eſt

eſt communis opinio, ſecundum Soc. conſ.
88.num.18.& conſ.130.num.10. volum.4.
Alexan.conſ. 263. & fuit dictum Cardin. in
d.c. ſalubriter.

18 Contrariam tamen ſententiam † in ter-
minis dicti cap. ſalubriter. & in terminis l.
curabit.C. de actio. emp. dicit communem
Deci.conſ. 119. & in cap. cum venerabilis,
de except.& ante id tenuerunt Cald. & An-
char.& Abb.in d.c. ſalubriter. Bal.Nouel.de
dote.par.3.priuil.3.Alexã. d.conſ. 31.lib.6.
Rube. conſil. 108. & communem dicunt
Moderni Galli in tracta.de contract. quæſt.
74.num.523.& iſta ſeruatur in praxi, ut dif-
fuſe ponit & conſiderat Nauar.in ſuo com.
reſol. vſur.cap.20.

19 Tertia erit concluſio, Mulier † recipiens
aliquid vltra ſortem ſoluto matrimonio
eſt uſuraria, nec iuuatur diſpoſitione capit.
ſalubriter. de uſur. ratio eſt, quia tunc ceſſat
fauor conſiderabilis reſpectu onerum ma-
trimonij. eſt communis opinio cum Im. ſe-
cundum Abb.in d.cap. ſalubriter.& dicit cõ-
munem Affli.decil.384.& Craue.late conſi.
189.num.7. ad fin. non poteſt igitur ſoluto
matrimonio aliquid petere ab hæredib. ma
riti pro alimentis donec ſibi ſoluatur dos,
20 nam diſpoſitio † d. ca. ſalubriter, non habet
locum ſoluto matrimonio, ut dicit ibi Inn.
communiter receptus, & Corn. conſil. 77.
& 222. lib.3.

Contrariam ſententiam, quod immo ra-
tione intereſſe damni emergentis aut lucri
21 ceſſantis poſſit uidua † paciſci, & interim
dum ſoluitur dos certam annuam quantita-
tem percipiat abſque macula vſuræ, tenet
Alexan. conſ. 200. lib.6. conſil. 141. lib.5. &
dicit communem Iaſ.conſil. 92. uolum. 1. &
hoc ex eadem ratione, qua maritus intereſ-
ſe petere poteſt donec ſibi ſoluatur dos, nã
ſicut is qui promiſit dotem, in dubio uide-
tur ſe obligare ad fructus donec eam ſoluat,
ſic recipiens uidetur ſe tacite obligare ad lõ
nẽdum donec reſtituat dotem, certum quid
pro alimentis; hoc enim non recipitur per
modum vſuræ, & mutui palliati, ſed uia pro
miſſionis cuſtodiæ ipſiuſmet dotis, quæ ta-
cite reſultat ex natura illius, & ex fine ob quẽ
datur, & accipitur, & conſeruari debet do-
nec deſinit eſſe dos, arg. l. cum quid. ff. ſi cert.
pet. cum ibi no. & ita concludit Nauar. in ci-
tat. loco, num. 75. ubi infert ad diuerſa ſtatu-
ta de hoc loquentia, quod ſalua conſcientia
22 valeant, † ut eſt Venetum ſtatutum, lib. 1. ca.
60. incip. Cum ſecundum conſuetudinẽ. ubi
ordinatur quantum tempus viuere debeat
de bonis uiri vxor poſt mortem mariti, &
ita teneas, quicquid in cõtrarium ſcribatur.

QVAESTIO XLVII.

Bona fideicommiſſi, an poſſint alienari pro redemptione carcerati.

SVMMARIVM.

1 *Statutum imponens penam pecuniariam pro homicidio uel enormi delicto non ualet. ſi imponit paruam, ſecus ſi magnam. nu.2.*
3 *Tranſactio ſeu compoſitio licita eſt in delictis.*
4 *Sanguinem ſuum redimere unicuique licet.*
5 *Filius ex delicto condemnatus, an poſſit bona fideicommiſſi alienare pro ſui redemptione. & nu.7.*
6 *Delinquens debet perdere priuilegium ſibi a lege indultum.*
8 *Exequutores deputati ad diſtribuẽdũ bona in pios uſus, poſſunt diſtribuere pro redemptione condemnatorum ex delicto.*
9 *Bona fideicommiſſi non poteſt condemnatus ex delicto pro ſui redemptione alienare, quando ex hoc tertio fieret præiudicium. ſecus ſi ſibi ſoli. nu. 11.*
10 *Expendentia pro pia redemptione alicuius malefactoris competit repetitio.*
12 *Alienare prohibitus fauore certæ perſonæ expreſſa non poteſt contrauenire, ſecus ſi ſui ipſius.*
13 *Bona delinquentis fideicommiſſo ſubiecta, an ueniant in confiſcatione de eius bonis facta. & nu. 18, 20.*
14 *Fiſcus loco hæredis extranei habetur.*
15 *Alienare qui non poteſt, non etiam facere poteſt quod ex ſuo delicto ſequatur alienatio.*
16 *Feuda in præiudicium agnatorum nõ confiſcantur etiam in crimine læſæ Maieſtatis, in quibus feudis id intelligatur. nu. 17.*
19 *Teſtatoris præceptum ſolius prohibiti fauorem reſpiciens habet uim conſilij, & prohibitum non aſtringit.*
21 *Confiſcari non poſſunt bona delinquentis, quando id teſtator expreſſe prohibuit.*
22 *Donatio propter nuptias, quando ſit interdicta prohibito diſponere de rebus ſuis.*
23 *Alienari prohibita, an tranſeant in fiſcum durante uita prohibiti.*
24 *Delinquentis alienare prohibiti bona confiſcantur quando apparet prohibitionem in fraudem fiſci factam fuiſſe.*

QVAERO quadrageſimoſeptimo. Occurrit ſæpe, quod delinquentes carcerati alternatiue pœna pecuniaria aut corporali condemnantur, uel paciſcuntur cum curia 2

pro

pro ſui redemptione, & aliquando etiam
delictum committunt, pro quo ueniunt eo-
rum bona confiſcanda. ſi daretur aliquis ca
ſuum præmiſſorum, & delinquens non ha-
beret niſi bona fideicõmiſſo ſubiecta, quæ-
ritur quid iuris. & quia ſępe occurrunt, ideo
circa primum & ſecundum, quia in idem
reincidunt, pręmittenda prius ſunt infraſcri
1 pta, videlicet. Statutum † pro homicidio
uel enormi delicto pęnam pecuniariam vel
leuem imponens non ualet. eſt communis
opinio ſecundum Felyn. in rub. ext. de homi
ci. ratio, quia præbet audaciam delinquen-
tibus, & repugnat legi diuinæ per quam im
ponitur pœna mortis. Geneſ. cap. 9. Exo.
cap. 21. ſecundum Hoſtië. in cap. ſin. de con
ſuet. Archi. Lap. & Gemi. in cap. fin. ne cler.
vel mona. Abb. in d. capit. fin. de conſuetu.
verſic. & per hoc poteſt ſaluari. colum. 3. &
ibi Zachar. in lit. fi. ubi multa allegat. & Ant.
Franc. in addit. ibi, ubi multa pulchra dicit.
Aret. in tracta. malefic. in ver. ex interuallo
mortuus. Bologn. in rubr. quod quiſque iu.
2 num. 20. intellige ſi imponit paruam, † ſecus
ſi magnam, vt in §. pœna. Inſtit. de iniur. quę
notat Alberi. in 2. par. ſtatut. q. 122. Roma.
ſing. 714. Rochus de Cur. in d. cap. fi. de con
ſuet. colu. 21. Hippo. in l. 1. nu. 19. de ſiccar.
Pet. Rebuf. in ſua pract. canon. ſub reg. de di
ſpen. in grad. prohib. gl. 5. num. 15.

Secundo præmittendum eſt, quod in de-
3 lictis eſt licita compoſitio † ſeu tranſactio, ut
notat Iaſ. & alij in l. tranſigere. C. de tranſac.
Iacob. Nouel. in pract. cauſ. crimin. ſub titu.
inquiſitio quid ſit. nu. 89. fol. mihi. 50. & in
tract. ad defenſam. ſub ti. An indicia pro reo
danda ſint. num. 117. fol. mihi. 96. Silueſ. in
ſum. in uerſic. Accuſatio. §. 11. ex ea ratione,
4 quia † vnicuique licet ſanguinem ſuum re-
dimere, ut dicit gloſ. in d. l. tranſigere. in ver.
prohibitum, quam rationem omnes pro-
bant, ut dicit Purpur. in d. l. tranſigere. num.
17. & ibi Curt. iun. nu. 4. Clar. lib. 5. ſent. §. fi.
q. 58. uerſ. ſucceſſiue uideamus, & hoc paſ-
ſim ſeruatur præſertim in vrbe Romana, &
in omnibus terris eccleſię ex inueterata con
ſuetudinę, ut notorium eſt, & etiam patet ex
bulla Pij Quarti reformationis tribunal. tit.
de procur. fiſ. uerſ. Procurator præfatus.

Quibus ſic præſuppoſitis, dato caſu, Quę-
ritur an aliquis, puta filius, ex ſuo delicto
5 condemnatus † poſſit pro redemptione ſuæ
perſonæ alienare bona ſubiecta fideicom-
miſſo. in quo Barto. in authen. res quæ. C.
commu. de lega. in ult. quæſt. relinquit cogi-
tandum. Salyc. autem ibi determinat quod
non, ea ductus ratione, quia cum iſtud ſua
culpa prouenerit, non debet alij grauamen
afferre. l. ſiue hęreditaria. ff. de neg. geſt. idem
tenent Ang. & Paul. Caſtr. in d. authen. res
quæ, circa finem. quia cum culpa uel dolus
filij delictum præceſſerit, eum pœna tenerē
debet, non autem illum cui reſtituenda eſſet
hæreditas, quod fieret ſi dicta bona aliena-
re poſſet. idem tenet Bald. in authen. contra
cùm rogatus. C. ad Trebel. ſuper. uer. capti-
uorum. & in uer. Trebel. & eſt communis
opinio Doct. in d. auth. res quæ. ut ibi teſta-
tur Iaſ. colum. 6. in princ. uerſ. Sextò & vlti-
6 mò, ex ea ratione, quia delinquens † debet
pdere priuilegiũ ſibi a lege indultũ, l. ſed etſi
ex parte. §. quamquam. ff. quod cum. eo. l. re-
legatorum. in fine. ff. de interd. & releg.

7 Contrariam autem opinionem, quod ſci
licet talis alienatio † fieri poſſit & teneat, te-
net Fulg. in d. auth. res quæ. quia conſidera-
ta ueriſimili mente patrum, & communi eo-
rum uoto, eſt præſumendum quod non ſit
prohibita alienatio in hunc caſum. l. iſti qui-
dem. in fi. ff. quod met. cau. & hanc opinio-
nem tanquam humaniorem, iuxta. l. utilita-
tem. & l. in confirmando. ff. de confirm. tut.
in puncto iuris tenet & reputat ueriorem A-
lex. in l. quamuis. ff. ſol. matrim. & in d. lege
Marcellus. §. res quæ, motus per not. dictum
Bal. & Imo. in d. l. quamuis. per illum text.
cum l. ſequen. ubi dicunt, quod exequuto-
8 res † deputati ad diſtribuendũ bona in pios
uſus, poſſunt diſtribuere pro redemptione
condemnatorum ex ſuo delicto, & iſtud ad-
notauit gloſ. in capit. ſacrorum. 12. q. 2. quæ
vult quod diſpoſitio illius cap. & l. ſancimus.
C. de ſacroſan. eccle. quæ permittunt res ec-
cleſiæ alienari pro redemptione captiuo-
rum, habeant locum etiam quando quis eſ-
ſet captus ex ſuo delicto, & allegat concor.
ut ibi in uer. repetitionis. uerſ. ſed nunquid
de capto in maleficijs, quam gloſ. ſequitur
Bald. in l. illud. in prin. C. de ſacroſan. eccleſ.
& Ioan. de Anan. in capit. ſignificauerunt. in
4. colum. ext. de iud.

Pro ſolutione diſtinguendum eſt. Aut per
iſtam alienationem infertur tertio præiudi-
cium, aut de ſolo alienantis præiudicio tra-
ctatur.

9 ctatur. Primo caſu † talis alienatio non valet, puta ſi a teſtatore prouiſum ſit, quod poſt mortem filij bona in alium deueniant, & ſic ſit inductum fideicommiſſum: iſto enim caſu cum tractetur de præiudicio fideicommiſſarij, & delinquens ſimplex uſufructuarius ſit, non poterit ex quacunque cauſa bona alienare, ut dicit Iaſ. in d. authen. res quæ. d. uerſi. ſexto & ultimo. circa medium. & late Dec. in c. quæ in eccleſiarum. de conſtitut. a num. 137. uſque ad nu. 139. incluſiue. iunc. addit. Aldobran. quæ in contrarium adducta ſunt non obſtant, nam loquuntur in his, quæ pendent a uoluntate libera, & humanitate redimere uolentis; quod ſentit glo. in uer. repetitionis. in d. c. ſacrorum Canonū.
10 dum ait, quod expendenti † pro pia redemptione alicuius malefactoris, competit repetitio.

Secundò caſu, quando ſcilicet tractatur de ſolo alienantis præiudicio, fieri poteſt, &
11 ualet alienatio, † puta, ſi pater filiū inſtituat, ipſumque prohibeat alienare vſque ad certum tempus ſimpliciter, & generaliter nullo alio adiecto reſpectu, ratione uel cauſa, hoc caſu poterit filius pro ſui redemptione bona alienare, & ita procedunt, quæ contra propoſitum thema adduci poſſent. nam cōiter receptum eſt, prohibitum alienare uerbis quibuſcunque generalibus non extra certum genus perſonarum, ſed generaliter, & ſimpliciter, poſſe libere de ipſis bonis diſponere. Bar. in l. ſi ita quis. §. ea lege. de uerbor. oblig. & Doct. omnes poſt eum. Ruyn. in l. filiusfamilias. §. Diui. colu. 46. de leg. 1. & conſ. 89. num. 16. uol. 2. Aret. conſ. 19. Hier. Gabriel. conſ. 132. incip. Tiberius Narius. q. 1. num. 3. uol. 1.

Concludendo igitur in caſu propoſito, quod quando fauore alterius eſt prohibita aliena-
12 tio † expreſſe, non poterunt ipſa bona alienari ulla ratione uel cauſa, ſecus uero ſi facta ſit prohibitio fauore ipſius prohibiti tantum, ita Barto. declarat in l. ſi quis in tantam. columna tertia, uerſi. quæro an dominus. C. unde ui. & in l. ſi finita. §. ſi de uectigalibus. columna fina. uerſi. & per ea. ff. de dam. inf. Dec. in l. furioſi. columna ſecunda, uerſi. ſupradicta habent locum. ff. de reg. iur. Alexand. conſilio uigeſimotertio. columna tertia, uerſi. quarto pro hoc facit. uolu. primo, & conſilio 88. columna ſecunda, in fine. uer. quarto pro hoc facit. uolumine tertio, Aret. conſilio 14. colum. 5. uerſi. pro quibus facit. Socin. conſilio 121. num. 22. uerſi. ſed regula eſt. uol. 4. Gram. deciſ. 105. nume. 39. uerſi. & ſic ſequitur.

Quo ad ſecundum quæſtionis caput; an ſcilicet bona delinquentis fideicommiſſo ſu-
13 biecta ueniant † in confiſcatione de eius bonis facta? Communis omnium ferè Docto. proponitur concluſio, quod bona alienari prohibita per teſtatorem non poſſunt confiſcari, per l. Imperator. in prin. ff. de fideicōmiſ. libert. in primis uerbis. quem text. ibi ad hoc pōderat Bar. qui ex illo tex. notat, quod res prohibita alienari non poteſt deuenire in fiſcum per publicationem bonorum. & loquitur ille tex. proprie in prohibitione teſtatoris, ut dicit Alexan. conſ. 23. incip. oportunc conſideratis. ubi colu. 1. uerſi. ſed præmiſſis non obſtantibus. dicit hanc opinionem eſſe de iure probabiliorem. & eam diſcurrit per totum conſilium, uolum. primo, quod conſilium citat, & late perpendit in materia, Hieron. Gabr. conſ. 123. num. 5. & ſucceſſiue. uol. 1.

Huius ſententiæ potiſſima ratio eſt, quia cum bona non poſſint ex diſpoſitione teſtatoris tranſire in hæredes extraneos, nec etiam in fiſcum tranſire poſſunt. & huius ra-
14 tionis ratio eſt, quia fiſcus † loco extranei hæredis habetur, ut per Bartol. in l. iura libertorum. ff. de iure patron. in l. prima. C. de bon. libert. in lege, eum qui, in prin. ff. de interd. & relega. Ang. in l. eorum. ff. ad legem Iul. maieſt. & ſecundum iſtam regulam communem arguit Roman. conſilio 93. inci. Viſis. columna ſecunda, & ante in conſilio 73. incip. circa primum. in prin. & Alexand. dicto conſilio 23. in uerſi. ſecundo probatur. Socin. ſen. conſilio 121. incip. præmittenda eſt diſputatio. columna tertia, in fi. uolu. 4. & ſequitur Dec. conſ. 442. inci. in cauſa in qua. col. 5. nu. 27. uol. 3.

Ex alia etiam ratione probatur iſta ſentē-
15 tia, nam qui non poteſt alienare, † non pōt etiam delinquendo facere ut ſequatur alienatio. ita arguit Cæp. in conſ. 58. inter conſ. ciuil. incip. caſus qui oritur. in 2. dubio. ubi ampliat, etiam ſi uaſallus commiſerit crimen læſæ maieſtatis, quia nec tunc confiſcantur
16 feuda † in præiudicium agnatorum, ut ibi per eū, poſt Bar. in d. §. ſi de uectigalib. nu. 3.

vbi etiam Alex.nu.30.Aug.ad Ang.in tract. maleſ.in uer.præſente Caio.nu.40.Ruy.cõſ. 23.nu.32.uol.5.Curt.iun.qui hanc dicit ma-
* gis communem,conſ.4.nu.20.& idem dicit Rub.Alex.conſ.154.nu. 3. Boer. deciſ. 264. nu.3.id tamen intellige in feudo nobili, nõ
17 autem in feudo † trāſmiſſibili ad extraneos, nam tunc transiret etiam in fiſcum cum con fiſcatione bonorum.ita Cur.iun.d. num.20. & Boer.d.deciſ.nu.8.aliud eſt in caſu noſtro, in quo delinquenti ſunt ex alienationis prohibitione ligatæ manus, tunc non poteſt fiſcus accipere ex confiſcatione,ſed bona debentur vocatis.

Et licet Roma.in l.ſi conſtante.§.ſi.col.3. uerſi.in tex.ibi,quod ſi.ff.ſol.mat. & Rube.d. conſ.154.colu.2.uerſ.circa aliud dubium. & Ruy.in d.l.filiusfamilias. §. Diui. de lega. 1.a col.19.uſque ad 22.& Paul.Caſtren. ante eũ ibi.col.fina.in uerſi. in textu. ibi, neque fiſco facile reſpondetur, contrarium tenuerint,
18 quod ſcilicet res prohibitæ † alienari ueniũt quoties confiſcantur bona prohibiti,& ipſorum opinio uideatur pulchra in diſputatione,quorũ argumenta non refero,quia apud ipſos copioſe uideri poſſunt.

Tamen primam ſententiam tenuerunt cõmuniſſime omnes Doct. in d. §.Diui.ubi Iaſ. in 6.not.in 2.Lectu.& Marian. Socin.iun.ibi in octauo not.ubi teſtatur de iſta communiſ-
* ſima opinione,&ita communiter teneri paſſim teſtatur.Curt. iun. conſ.120.incip.præſupponitur in facto.columna 4.uerſi.aggredior igitnr ubi ſe remittit ad ſua dicta in d.§. Diui.& Socin.iun.conſilio 49.incip.in cauſa nobilium. columna ſecunda , uerſ. ſed licet iſta opinio.uolum. 3.Pariſ.conſ. 101.incip. Bona de quibus.colum.5.uerſi.prout etiam, uolum.1.Ang.in tract. maleſ. in uer. & eius bona publicamus. uerſi. & nota quod facta dicta publicatione. & iſtam dicit communem opinionem, & ab ea non eſſe recedendum Hippol.de Marſi.ſing. 314.Goz.conſ. 103.col.pen.uerſ. nono ſtatutum. Grat.cõſ. 21.col.6.uerſi.His non obſtantibus.uol.2.& alij quàmplures,quos longum eſſet recenſere,ut per Gabr. in ſuis communib. concl. tit.de maleſ.concl. 24. & Meno. qui multos refert,conſ.75.nu.32.par.3.

Omiſſa diſtinctione de qua ſupra num.9. quæ tamen & materiam huius ſecundi capi-
19 tis decidit: nam præceptum † teſtatoris ſolius prohibiti fauorem reſpiciens habet vim conſilij,& prohibitum non aſtringit,uel breuius, nudum præceptum conſulens honoratoeum non obligat. l. 2. in fi.ff. mand.l.cum pater.§.mando.ff.de leg.2.l.Lucius.ff. de leg. 3.l.Titio.in prin.ff.de cond.& demonſt. Vnde nimirum ſi bona ex delicto in fiſcum tranſire poſſunt,quia tunc non habetur conſideratio alterius quàm prohibiti. ſecus, ut iam dixi,ſi de alterius præiudicio tractaretur. circa hoc dubium conſiderandi ſunt tres caſus.

Primus,quando fit de aliquibus reb. ſimplex fideicommiſſum , poſt mortẽ hæredis, ex quo reſultat quædam prohibitio alienationis,iuxta terminos d.authen.res quæ. C.
20 commu.de lega.& hoc caſu † ſi bona hæredis grauati publicantur,comprænduntur etiam bona fideicommiſſo ſubiecta, & prohibita alienari,cum hoc tamen ut ad fiſcum perueniant, & apud eum maneant vſque ad mortem naturalem hæredis delinquentis, & prohibiti,reſtituẽda poſtea fideicommiſſario,ut l.Statius.§. Cornelio.ff. de iure fiſci. ubi tex.clarus,& ultima gl.ibi facit tria membra,& in tertio dicit.cum ergo erit naturaliter mortua , petet ſcilicet a fiſco fideicõmiſſum.& allegat l.dicitur.eo.tit. & l. ex facto.§. ex facto.ff.ad ſenatuſcõ. Trebel. qui tex.ſunt * clari. & hic caſus nullam habet difficultatẽ, & a Doct.communiter tenetur, ut per Ang. in l.Papinianus.§.meminiſſe.ff.de inoſ.teſta. Alex.d.conſ.23.Curt.iun.d.conſ.120. & vi. Menoch.conſ.223.nu.16.lib.3.

Secundus caſus eſt, quando non fit expreſſum fideicommiſſum,ſed tantum prohibitio alienationis , cum illa expreſſione , ne poſſint bona alienari prohibita uenire etiã in fiſcum propter delictum prohibiti , &
21 hoc caſu † nulla eſt difficultas, nam non poſſunt confiſcari,quia teſtator ſe declarauit,& ita particulariter diſpoſuit, cuius uoluntas ſeruanda eſt.§.diſponat.in Authen.de nupt. & ita firmat Ruin.in dicto §. Diui.in quarto,
22 not.& ita omnes tenent. nam quando † omnis prohibito aufertur facultas de rebus diſponendi tam cauſa mortis, quàm inter uiuos , tam per teſtamentum quàm per codicillos , nec etiam tunc poterit donare cauſa mortis,ut not.Doct.in capit.quamquam.de uſur.Bal.in l.1.C.de ſacroſanct. eccleſ.q.3.in fine.& conſilio 62.uol.1.Caſtren.conſ.311. in fine.

Tertius

Tertius caſus eſt, quando fideicommiſſo
expreſſe non facto, teſtator ſimpliciter pro-
hibuit certorum bonorum alienationẽ, ita
tamen quod nõ fuerit nuda prohibitio, ſed
ualuerit, & ex ea dicatur inductum tacitum
fideicommiſſum, ſaltem in caſum contrauẽ-
tionis, iuxta tradita per Docto. maxime per
Bart. Socin. in l. qui Romæ, §. cohæredes. ff.
23 de uerb. obl. & hoc † caſu ſi prohibitus alie-
nare damnetur, cum confiſcatione bonorũ,
uidetur poſſe dubitari: nam quod prohibita
alienari tranſeant in confiſcationem duran-
te uita prohibiti, tenuerunt Caſtr. & Ruy. in
d. §. Diui. Contrarium autem, & melius ſen-
ſit Rip. ibi. num. 47. uerſi. item expreſſa. Dic
tamen idem quod in primo caſu, nam & in
iſto non cenſetur prohibita bonorum con-
fiſcatio, ut concludit Gra. deciſ. 105. nu. 39.
uerſi. item in caſu præſenti. intellige in bonis
non prohibitis, & non ſubiectis fideicom-
miſſo. Omnes tñ præmiſſos caſus intellige ni
ſi apparere uel præſumi poſſit prohibitionẽ
24 factam eſſe in fraudem fiſci, nam tunc † de-
linquentis bona uenient in fiſcum, non ob-
ſtante prohibitione. ita Bar. in l. poſt contra-
ctum. col. 1. ff. de donat. Hinc eſt, quod in ali-
quibus locis, præſertim in ſtatu eccleſiaſtico,
per conſtitutiones Egidianas prouiſum eſt,
non ualere contractus a delinquentibus fa-
ctos per ſex menſes ante delictum, tanquam
in fraudem fiſci factos. & pro tota materia
uide Gabriel. conſ. 184. per totum. & Meno.
conſ. 226. nu. 90. par. 3. & 95.

QVAESTIO XLVIII.

Materia patet in principio.

SVMMARIVM.

1 *Vxor relicta a marito domina, & uſufructuaria, filijs in-ſtitutis, quid ex tali relicto conſequatur, & quid in hoc ſeruet conſuetudo. num. 2. & quid ſi filijs ſint ſubſtituti extranei. nu. 3*

4 *Teſtator non poteſt alteri relinquere uſumfructum in legitima iure naturæ debita.*

5 *Vxor relicta a marito domina, & uſufructuaria, filio inſtituto, quid eo uiuo, & quid eo mortuo habebit.*

6 *Legitimæ nullum grauamen apponi poteſt, & appoſitum reijcitur da iure.*

7 *Authentica, quod locum. C. de ſecund. nup. loquens in filijs, non habet locum quando hereditas ad tranſuerſales uadit.*

8 *Verbum, domina &c. quod filio inſtituto reſtringatur tantum ad alimenta, eſt ex interpretatione, & conſuetudine, quod, ut exorbitans, non extenditur ad perſonas quæ non ſint de deſcendentibus.*

9 *Deſcendentium, & tranſuerſalium diuerſa eſt ratio in ſucceſſionibus.*

10 *Vxor relicta a marito domina, & adminiſtratrix, non adirecto, uſufructuaria, quid conſequatur. & quod in hoc attendatur uoluntas teſtatoris. nu. 11*

12 *Verba, domina & uſufructuaria, quod fauore filiorum extendantur tantum ad alimenta.*

13 *Præſumptio una tollit aliam.*

14 *Vxori relictæ dominæ, & uſufructuariæ a marito, filijs inſtitutis, debentur tantum alimenta, niſi aliud expreſſe uel tacite appareat de uoluntate teſtatoris.*

15 *Conſuetudo eſt ſtricti iuris, & non extenditur.*

16 *Alimentorum nomine, quid ueniat.*

17 *Vxor quando non relinquitur a marito uſufructuaria, ſed ſolum donna, madonna, gubernatrix, ſeu adminiſtratrix bonorum, etiam extraneis hæredibus inſtitutis, non habebit uſumfructum, ſed tantum alimenta, & præeminentiam in domo, quam habebat uiuente marito.*

18 *Vxori relictæ, dominæ, adiuncto uerbo, uſufructuariæ, nedum alimenta, ſed etiam fructus bonorum mariti debentur.*

19 *Extraneis uel filijs inſtitutis, qui poſtea mortui ſunt, uxor debet habere uſumfructum integrum.*

QVAERO Quadrageſimo octa-
uo. Quidam ſuo teſtamento reli-
quit vxorem ſuam dominam, &
vſufructuariam, inſtitutis filijs,
1 quæritur quid ex hoc relicto † conſequatur.
& Bart. in lege, Titia cum teſtamento. §. Ti-
tia. de lega. ſecundo, concludit, quod non
debet conſequi niſi tantummodo præemi-
nentiam quam habebat uiuente marito, &
alimenta tantum, non autem etiam vſum-
fructum, quod & idem Barto. conſulendo
dixit in conſilio nono, inci. ſuper eo. & con-
ſilio quinquageſimo ſexto, incip. Barto. co-
lumna tertia. Alexan. ſequitur, conſil. quin-
quageſimo ſexto, uolum. tertio, Ruyn. con-
ſilio trigeſimoquinto, & trigeſimo octauo,
libro tertio, Aug. Aret. in tract. de teſtam. in
gl. 44. quæ incipit, Quando teſtator reliquit
uxorem, & Corn. conſilio 178. uolum. ter-
tio, Ioan. Bapt. de Sanc. Seueri. in lege fina.
C. de ind. uidui. tollen. Deci. in capit. causam
quæ. columna ſecunda, uerſi. & hoc etiam
exemplificari poteſt in legato. extra de of-
* fic. delega. & eſt communis opinio cum ip-
ſo Bart. in authen. quod locum. C. de ſecun.
nupt. quam pro non habente contradicto-
rem ponit Iaſ. in l. de alimentis. in prin. C. de
tranſact. & alibi idem Iaſ. in l. cum hi. §. ſi in
ſingulos annos. ff. eod. de tranſact. uer. vnum

volo.ex mente Bal. ibi. dicit. quod quando
2 † vxor relinquitur maſſaria,& uſufructuaria,
conſuetudo ubique eſt interpretata, quod ſi
habet filios legitimos ex eo marito, debet
habere tantum alimenta,aliàs plenum vſum
fructum,per glo.in d. authen. quod locum.
ex mente Bartol. in d. l. Titia. ubi ſupra, &
hanc eſſe communem opinionem teſtatur
Alexand. conſilio 57. incip. Ponderatis.in
prin.uolum.tertio,& conſilio 29.incip. viſo
themate.in prin.uolum.4.& Dec.conſ.454.
incip.iuridicas eſſe arbitror. in prin. & poſt
omnes Pariſ. conſilio 21. incip. Viſo teſta-
mento. per totum conſilium, & præſertim
num. 5. uolum. 2. quæ ſententia declaratur
ut per eum ibi,num.6.7.17.& 18. poſt Aret.
conſi.40.incip. præſupponitur in facto. &
Corne.conſilio quinto,uolum.1.& Paul.Pi-
cum in repetit.d.§.Titia.car.3.col.3.uerſi.ſe-
3 cunda concluſio eſt,ſcilicet † non habere lo
cum quando extranei ſucceſſere filijs inſti-
tutis defunctis,nam eo caſu vxor relicta do-
mina, & vſufructuaria habebit uſumfructũ,
ſi tamen adſint illa verba, donec vidualiter
vixerit.quæ declaratio reſtringitur, & limi-
tatur habere locum excepta legitima filio-
rum eis debita iure naturæ,ut dicit Barto. in
dicto §.Titia.columna ſecunda, & Alexan.
4 in d.conſ. 29. Ratio eſt, † quia teſtator non
poteſt alteri relinquere vſumfructum in le-
gitima iure naturæ debita,ut not. per glo.&
Doct.in l.uxori meæ.ff.de vſufruc. lega.& in
authen. nouiſſima.C.de inoffi.teſtam.Spec.
in titu.qui fil.ſint legit. uerſi. quid ſi quis ita.
Hoſtien.in Sum.de pignor.uerſi.qualiter cõ
ſtituatur.ibi,quid ſi quis ita dicat.Lap.in cap.
ſi pater.in prin.de teſtamen.in ſexto,& pro-
batur in §.prohibemus.in Authen. de trien.
& ſemiſ. & hoc tenuit Barto. in l. ſi ita ſcri-
ptum fuerit. ff. de iniuſt. teſta. per illam le-
gem,in fine.& idem tenent Bart.Bal.& Imo.
in l.ſi quando.de vulg.& pupil. per id quod
not.glo.ibi.& alibi Bal. in l. fina. C.de indic.
uidui.tol.colu. 1. & ult. ubi concludit, quod
ſi filius uiuat uno anno,† pro illo anno vxor
5 non habebit niſi alimenta, ſed eo mortuo
poterit petere uſumfructum de iure com-
muni,iux.l.ſi Titio.ff.de vſufruc.leg. & idem
in effectu tenuit Angel. in d. authen. quod
locum.& conſ.107.incip.in dicto teſtamen-
to continetur.huius rationis ratio eſt, quia
in legitima nullum poteſt apponi grauamẽ,
6 † & appoſitum reijcitur,de iure,l. quoniam
in prioribus.C. de inof.teſta. l. ſi arrogator.
ff.de adop.l.cohæredi.§.cum filiæ. de vulga.
& pup.Manti,de coniect.ult.uolu.tit.3.nu.1.
Quod dictum eſt ſupra,numero 5.amplia
etiam ſi poſt mortem pupilli ſeu filij inſtitu-
ti,extarent etiam fratres teſtatoris ſucceden
tes pupillo,quia hoc non obſtante uxor cõ-
ſequitur uſumfructum,nam diſpoſitio dictæ
7 authen.quod locum, † loquens in filijs,non
habet locum quando hæreditas uadit ad
tranſuerſales,ut not.Bal.in d.l.Titia cum te-
ſtamento.§.fina.arg.l.3.§.1.ff.de lega. præ-
ſtan.& firmat expreſſe Ang.in conſ.260.ra-
tio eſt,quia concluſio ſupraposita, quod fi-
lio inſtituto,illa uerba, domina &c. reſtrin-
8 gatur tantum ad alimenta, † eſt ex interpre-
tatione, & conſuetudine, ut not. per glo.&
Doct.in d. authen.quod locum. & ſic exor-
bitans a propria ſignificatione uerborum,
ideo non debet extendi ad alias perſonas,
quæ non ſint de deſcendentibus.arg.l.quod
uero. & l. jus ſingulare.ff. de legi.& not. per
Cyn.in l.1.C. quæ ſit longa conſuet. Et alia
9 eſt ratio in deſcendentibus † quàm in tranſ.
uerſalibus, nam in primis hæreditas tranſit
ex uoto aſcendentium, l. ſcripto,vnde lib.l.
nam etſi parentibus. ff. de inoffic. teſtamen.
ideo nimirum ſi uſusfructus apud eos rema
nere debet,demptis alimentis uxori debitis.
in ſecundis autem non eſt ita debita ſucceſ-
ſio,l.fratres,C.de inoff.teſtam. l.1. C.de im-
pon.lucrat.deſcrip. Angel.conſi.306. incip.
Maritus filium naſciturum inſtituit, & in cõ
ſilio 250.incip.ſer Simon de Regio. & ſequi
tur Alex.d.conſi.57.colu.1.uolu.3.& in hac
ſententia fuerunt, Anch.conſ.185.& conſi.
237.Auffr.deciſ.462.Alex.alibi conſ.40.uo-
lum.1.conſ.43.uol.2.cõſ.29.uol.4.Curt.ſen.
conſ.14.& 15.Caſtr.conſ.416.p.2.Cor.cõſ.
257.li.1.conſ.129.& 173.li.3.Rom.cõſ.516
Iaſ.conſ.44.conſ.65.& conſ. 90.uol.1.Dec.
conſ.418.Goz.conſ.99.Tiraq.in l. ſi unquã.
C.de reu.do.in uer.ſuſceperit.liberos.n.139.
Secus eſſet,qñ uxor non eſſet relicta a ma
rito uſufructuaria, ſed tñ domina ſeu madõ
na, gubernatrix uel adminiſtratrix bonorũ
10 teſtatoris.nã hoc caſu † ẽt extraneis hæredi
bus inſtitutis,nõ poterit hr̃e vſumfructũ,ſed
tñ præeminentiã,& alimenta,ſicut habebat
uiuente marito,& hoc eſt ꝙ diſponit ſtatutũ
Venetũ,li.4.c.15.dũ ait. Sãcimus ut ſi aliquis
reliquit

reliquit vxorē ſuam donam, & dñam in do-
mo ſua, quod per hæc verba habeat de bo-
nis defuncti ea tantum, quæ ſibi ſunt neceſſa-
ria ad comeſtionem, & potum, ſecundum fa
cultatem bonorum defuncti, & ſit domina
in domo. & iſta fuit ſententia Bar. in d. §. Ti-
tia. col. 1. uer. quæro, quid ſi teſtator. & tenet
Specul. in d. uerſi. quid ſi quis ita. & ibi Ioan.
And. in addit. Bal. in d. l. fina. C. de indic. ui-
duit. tollen. col. 2. uerſi. quid ſi teſtator dixit.
Bartol. hoc vult expreſſe in conſilio 9. incip.
ſuper eodem. & in conſilio 56. Ange. conſi.
144. columna prima, Bald. in conſi. 459. in-
cip. quidam inſtituto. uolum. 1. & 291. incip.
Dominus Bartolus. uolum. tertio, Abb. con-
ſilio quarto, incip. in quæſtione quæ verti-
* tur. in 2. dubio. uolumine 2. & eſt communis
concluſio, ut teſtatur Paul. Picus in repet. di-
cti §. Titia. car. 3. & 4. ubi firmat hanc eſſe
communem concluſionem: ſequitur, & re-
fert Pariſ. d. conſi. 21. col. 2. in fi. uerſi. quan-
do autem vxor a marito.

Aliud item eſſet, ſi ex teſtamento conſtet
de alia voluntate teſtatoris, quod ſcilicet vo
11 luerit uxorem habere vſumfructum, † nam
tunc illa attendetur, non obſtante quod filij
fuiſſent inſtituti, vt in terminis conſuluit Ca-
ſtren. conſi. 388. incip. quod vxor quondam
Riſtori. in prin. ſecūdum quam deciſionem
in ſimili caſu conſuluit Alexan. conſi. 56. in-
cip. perlectis uerbis teſtamenti. volum. 3. &
conſi. 213. incip. ponderatis uerbis. in ſine.
uolum. ſexto, & cum iſta ſententia concor-
dat Marian. Socin. ſen. in conſilio primo, in
vlt. lib. conſi. Bartholo. quod incipit, Franci-
ſcus Donati de Aretio. uolum. quarto, Et ra-
tio eſt, nam factum eſt fauore filiorum ex
coniectura ta mente teſtatoris, quod illa ver
12 ba, † Domina & vſufructuaria, reſtringātur
tantum ad alimenta, ut not. Saly. in d. auth.
hoc locum. C. ſi ſecun. nupt. ſed ſi aliud con-
ſtet de uoluntate teſtatoris, fauor ille ceſſat.
l. ex facto. la grande. §. rerum autem. ff. de hæ
red. inſtitu. l. in conditionibus primum lo-
cum. in prin. ff. de cond. & demonſt. nam vna
13 † præſumptio tollit aliam. l. Diuus. ubi Bart.
in 2. not. de in integ. reſtit. cap. literas. de præ
ſump. c. accedens. de crim. falſi. cap. tuam. &
ibi glo. de ſponſal. ut copioſe dixi in conſi.
meo crim. quod in hoc volumine inſertum
erit per modum quæſt. nu. 64. & 67. & mul-
to magis, quando non præſumptiue appa-
ret ex teſtamento, ſed clare conſtat ex eius
uerbis mariti intentio, quod vxor habeat *
vſumfructum, etiā ſi ſint inſtituti filij, ut pul-
chre dicit Deci. conſi. 454. incip. iuridicas.
col. 1.

Sit ergo ex præmiſſis ſolida concluſio,
14 Vxori † relictæ dominæ, & vſufructuariæ a
marito, filijs inſtitutis, debentur tantum ali-
menta, niſi aliud expreſſe uel tacite appareat
de uoluntate teſtatoris, ut ex præmiſſis, fir-
matis etiam a Curt. iun. conſ. 6. col. 2. in fine.
ubi not. dicit ex Bald. in d. auth. hoc locum.
15 in fine. quod licet † conſuetudo ſit ſtricti iu-
ris, & non extendatur, ut notat Bar. per glo.
ibi in l. 3. §. ſi quis hoc interdicto. ff. de itin.
actuq. priua. tamen conſuetudo vulgi quæ
loquitur in marito relinquente vxorem do-
minam, & vſufructuariam, & maſſariam bo-
norum ſuorum, exiſtentibus filijs, intelligi-
tur tantum vt habeat alimenta, & nil aliud.
& in materia vide Gabriel. conſi. 127. vol. 1.
& conſ. 97. & 128. uol. 2. Quid autem veniat
16 † nomine alimentorum, uide Rolan. conſi.
22. uolu. 1. Tiraquel. in l. ſi unquam. de reuo-
can. donat. num. 165. & in leg. connub. l. 10.
num. 7. & demum pro complemento faciam
tres concluſiones, quæ propoſitam materiā
reſolutiue declarant.

Prima igitur ſit concluſio, Quando vxor
17 à marito † non relinquitur vſufructuaria, ſed
ſolum donna, madonna, gubernatrix, ſeu ad-
miniſtratrix bonorum teſtatoris, etiam ex-
traneis hæredibus inſtitutis, non poterit ha-
bere vſumfructum, ſed tantum gubernatio-
nem, præeminentiam, & alimenta, ſicut ha-
* bebat viuente marito. eſt communis opinio
cum Bar. in l. Titia. §. Titia. de leg. 2. col. j. uer.
quæro quid ſi teſtator. & dicit communem
Pariſ. poſt alios in conſ. 21. incip. viſo. col. 2.
num. 18. uol. 2. & hic eſt caſus ſtatuti Veneti,
lib. 4. c. 15.

Secunda ſit concluſio, Quando teſtator
uxori relictæ dominæ adijcit uerbū, uſufru-
18 ctuaria: tunc ei nedum † alimenta, ſed etiam
fructus bonorum mariti debentur. iſta eſt cō
* munis opinio Doc. iun. declaratione Cornei
conſ. 3. inci. ſuper dicto c. themate. col. pe. in
prin. & uerſi. ſuadetur. & uer. niſi forte. vol. 2.
& Pariſ. d. conſ. 21. num. 21. cum trib. ſeq. &
Curt. iun. d. conſ. 6. col. 2. in fi.

Tertia & ultima erit concluſio. inſtitutis
extraneis vel filijs, qui poſtea mortui ſūt, cū

19 hæredibus extraneis † uxor debet habere vſumfructum integrum, iſta eſt communis concluſio, ſecundum Pariſ. d. conſi. 21. uerſi. nam procedit pro qua uide Alex. conſ. 57. uol. 3. & uide ſup. nu. 7. vide Gabr. conſ. 184. incip. in ſpecie. nu. 4. uol. 1. & in alijs eius cõſilijs ſupra citatis.

QVAESTIO XLIX.

Materia patet in principio.

SVMMARIVM.

1 *Abſolutoria lata in petitorio defectu probationum quod poſſeſſorio retinenda non præiudicet. cõtra nu. 7. & 18*

2 *Abſolutoria lata actore non probante, non cenſetur diffinitiua, ſed interloquutoria ab obſeruatione iudicij. & num. 29. declara ut ibi. & uide. nu. 30*

3 *Argumentum de ſententia ad iuramentum, & econtra ualet. & ui. nu. 31*

4 *Diſpoſitum in uno ex correlatiuis, cenſetur diſpoſitum & in alio, ui. nu. 34*

5 *Cumulatio non admittitur in iudicijs, quæ ad inuicem ſibi ipſis præiudicant.*

6 *Exceptio iudicati ut obſtet agenti, quæ requirantur.*

7 *Poſſeſſorium eſt quoddam præambulum ſeu præparatorium ordinatum ad petitorium.*

8 *Eligenti uiam difficiliorem imputandum eſt.*

9 *Iudicijs ſubalternatis ſeu ſubordinatis, & electiuis, facta ſemel deciſiua electione non eſt amplius licitum uariare.*

10 *Petitorio ex ui actionis etiam de poſſeſſorio tractatur, licet executio officio iudicis fiat.*

11 *Rei uendicatio non competit niſi contra poſſidentem vel detinentem, qui quouiſmodo facultatem habet reſtituendi.*

12 *Reus non debet pro eadem re duplici iudicio inquietari ſucceſſiue.*

13 *Cauſa maior, & principalior regulariter minori cauſa, & contingenti præiudicat.*

14 *Cauſarum effectus cum inter ſe pugnant, maior & principalior alium abſorbet.*

15 *Abſolutoria ſimplex in petitorio lata etiam poſſeſſorio mixto præiudicat.*

16 *Abſolutoria ſimplex reſpectu dominij actori præiudicat.*

17 *Fine excluſo, omnia remedia, & præparatoria finis denegantur.*

18 *Poſſeſſorij principalis effectus in petitorio, ſaltem implicite, continetur, non econtra.*

19 *Poſſeſſio ſimplex eſt pars dominij.*

20 *Agens petitorio omne ius ſuum conſequens, & cohærens, qualecunque ſit, & undecunque in iudicium deduxiſſe videtur.*

21 *Abſolutoria ſimplex conſtare facit de non iure actoris, & oritur præſumptio de iure rei.*

22 *Sententia inter partes notorium facit.*

23 *Petitorium, & poſſeſſorium per diuerſas cauſas, & remedia ad eundem finem tendunt, reſpectu ſcilicet poſſeſſionis.*

24 *Remedia duo quando ex diuerſis cauſis ad eundem met finem diriguntur, ſententia lata in uno alteri præiudicat.*

25 *Poſſeſſor ſimplex tamdiu in ſua poſſeſſione conſeruatur, quamdiu de iure domini non apparet.*

26 *Petitorio pendente ſi res ad actorem perueniat, abſoluitur reus, & finitur inſtantia.*

27 *Duplicitatis ratio parit exceptionem iudicati.*

28 *Sententia lata in petitorio indiſtincte, ſiue ſuper non iure actoris, ſiue ſuper iure rei, poſſeſſorio ſimplici præiudicat.*

32 *Tex. in §. nihil commune. l. naturaliter. ff. de acquir. poſſ. declaratur.*

33 *Poſſeſſio ſimplex non tangit cauſam proprietatis, nec ei præiudicat.*

35 *Regula. l. fundum. ff. de except. declaratur.*

36 *Lex, cum quæritur. ff. de excep. rei iud. declaratur.*

QVAERO quadrageſimonono, Vtrum abſolutoria lata in petitorio defectu probationũ poſſeſſorio retinendæ præiudicet. Iſta quæſtio eſt famoſa, & a Doct. cõtrouerſa in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acq. poſſ. in qua Bar. & Docto. communiter 1
partem negatiuam tenent, quod ſcilicet nõ
1 præiudicet. † ſecundum primum intellectũ glo. ibi, quem dicunt io ſe uerum, licet d. uinatiuum. pro qua ſententia facit. Quoniam ab
2 ſolutoria † lata actore non probante non cẽſetur diffinitiua, ſed potius ſapit uim interloquutoriæ ab obſeruatione iudicij, ſecundũ Rom. in l. admonendi. colu. 15. ff. de iureiur. Iaſ. in l. qui accuſare. in fi. C. de eden. ita eſt iſta, ideo non præiudicat, ut dicunt Barto. & Doct. in d. l. admonendi. Secundo pro hac opinione facit tex. in l. ſi inter me, & te, ff. de except. rei iudi. & l. ſed etſi poſſeſſori. in prin. de iureiur. ubi iuſiurandum præſt. cum a poſ- 1
ſidente rem actoris non eſſe, non actionem, ſed exceptionem parit. ſi uero reus iurauerit rem ſuam eſſe, tunc ex iuramento actio ei in factum datur. ſic in caſu noſtro, ualet enim
3 argumentum † de ſententia ad iuramentum, & econtra. l. 1. ff. de iureiur. immo iuramentũ maiorem habet authoritatem quàm res iu- 1
dicata ꝑ religionem, & iõ ab eo non appellatur, l. 2. ff. de iureiur. iõ abſolutoria lata defectu probationũ non eſt propriè diffinitiua, nec poſſeſſorio eiuſdem rei ꝓiudicat. Tertio adducitur text. in d. §. nihil cõe. cum ſua ratione generali, dum dicit, nihil eſſe cõmune proprie-

proprietati cum poſſeſſione,& ideo poſt pe
titorium poſſe etiam poſſeſſorium intentari.
facit tex.in l.1.§.1.ff.uti poſſide. Quarto ad-
ducitur text.in l.& an eandem.§.fin.ff.de re
iudi.ubi caſus, quod ſententia lata in poſſeſ-
ſorio non præiudicat petitorio,quoniam in
uno iudicio de poſſeſſione, in altero de pro-
prietate tractatur.eadem ratio militat in ca-
ſu oppoſito,ſcilicet quando ſententia eſt la-
ta in petitorio, ut poſſeſſorio præiudicium
non afferat, ſecundum Docto. diſpoſitum
4 enim in uno,cenſetur† diſpoſitum & in alio.
ita Barto.in l.fin.C.de ind.vid.tol.Curt.iun.
conſ.6.colum.1.in princ.Quinto,quia in iu-
dicijs quæ ſibi inuicem præiudicāt non ad-
5 mittitur cumulatio,† l.fundum.& l.fundi.ff.
de except.& ibi per Bart.ſed petitorij & poſ
ſeſſorij cumulatio toleratur.d.§.nihil com-
mune. ſecundum communem intellectum.
ergo ſententia in uno lata,alteri non præiu-
dicat. Vltimo pro hac ſententia facit iſta ra-
6 tio.quoniā ad hoc ut exceptio † iudicati ob-
ſtet agenti, tria neceſſario requiruntur. Pri-
mo quod idem petatur; Secundò,quod in-
ter eaſdem perſonas: Tertiò, quod ex ea-
dem cauſa.l.cum quæritur.cum duabus ſe-
quen.ff.de except.rei iudic. Sed petitorium
& poſſeſſorium tendunt ad diuerſa, non ad
idem, ſcilicet petitorium ad dominij decla-
rationem, poſſeſſorium ad conſequendam
* poſſeſſionem. igitur exceptio non obſtat.
prout communiter tenent omnes cum Bar.
in d.§.nihil commune.ſecundum Alex.con
ſil.45.inci.uiſa facti narratione.in fi.uolum.
3.& conſil.83.incip.omne datum.colum.3.
uolum.5.Corn.conſi.227.incip.uiſo, uol.3.

Contra hanc ſententiam ab omnibus ſic
approbatam multa adduci poſſunt, & pri-
mò, poſſeſſorium eſt quoddam præambu-
lum ſeu præparatorium ordinatum ad peti-
7 torium, † igitur prius diſcutiendum eſt, ali-
ter conuerſio ordinis illi præiudicat.l.1.§.fi.
de aqua quot.& æſti.l.1.§.inter litigatores.
vti poſſid.l.is qui deſtinauit.de rei uendicat.
l.ordinarij.C.eo.l.ſi de vi.de iudi.l.exitus.de
acquir.poſſeſ.l.incerti.C.de interdi. nec talis
ordo peruerti dēt, quia ſi de petitorio prius
cognoſcatur, omne poſſeſſorium euaneſcit.
cap.cum dilectus.de cau.poſſe.& propr.gl.
ſing.in l.2.in §.quædam.in uer.de liberis.de
interdic.l.ſi coloni.C.de agric.& cenſi.lib.
11.Bal.in d.l.incerti.colum.4.uerſ.iuxta præ-
dicta. Secundo adducitur iſta ratio. Iuriſ-
conſ.& Imper.ordinem poſſeſſorij & petito
rij fruſtra tot legibus inculcaſſent ſi ex uno
ad alterum indifferenter tranſire liceret. iur.
8 præd.& imputandum eſt actori,† qui ſpreto
Iuriſconſulti iudicio, conſilio, & legis ordi-
ne peruerſo difficiliorem ſibi uiam elegit. l.
is qui deſtinauit.de rei uendic. l.1.§.inter liti
gatores.uti poſſid.l.fin.§.cum enim gemini.
ff.de iure deliberan.l.Licinius.in fine.quib.
ad libert.proclam.non lic.cap.paſtoralis.in
prin.de cau.poſ.& ꝓpriet.Tertiò facit,in iu-
9 dicijs † ſubordinatis & electiuis facta ſemel
deciſiua electione, non eſt amplius licitū ua-
riare.l.quod in hærede.§.eligere.ff.de tribut.
l.fin.C.de codicil.l.plura.de action.& obli.
l.nemo ex his.§.quoties.de reg.iur.l.in deli-
ctis.§.ſi detracta.de noxal. igitur actor qui
electo petitorio onus probandi dominij ſi-
bi aſſumpſit,ad poſſeſſorium amplius redire
non poteſt,per quod aduerſarium faciat pe
titorem.d.l.is qui deſtinauit.& l.1.§.inter li-
tigatores.& l.1.§.1.de ſuperfici.Quarto pro
10 hac ſententia facit, quia † in petitorio ex vi
actionis etiam de poſſeſſione tractatur, licet
officio iudicis executio fiat.l.officium.& l.
qui reſtituere.ff.de rei vendica.l.& non tan-
tum.in princ.ff.de petit.hæred.Iaſ.in l.edita.
nume.12.C.de eden. nam & rei uendicatio
11 appellatur, & non competit † niſi contra
poſſidentem,vel detinentē, qui quouis mo-
do facultatē habeat reſtituendi.d.l.officium.
& d.l.is qui deſtinauit. cum duabus ſequen.
de rei vendicat.l.1.C.de alien.iudi.mut.cau.
fac.l.1.§.actio.vti poſſide.§.æquè.Inſtitut.de
action.cap.examinata.de iud.Bar.in d.l.na-
turaliter.§.nihil commune.colum.3.Hoſtie.
in cap.inter dilectos.colum.2.de fid.inſtru.
12 vbi Felyn. igitur pro eadem re non debet
reus † duplici iudicio inquietari ſucceſſiue.
l.ſi cum teſtamento.§.ſi fundum.ff.de exce.
rei iudic.l.in delictis.§.ſi detracta.de noxal.l.
de eadem.ff.de except.rei iudic. Quinto pro
hac parte adducitur iſta ratio. Cauſa maior
13 † & principalior regulariter minori cauſæ &
contingenti præiudicat, ſed petitorium eſt
maius & principalius poſſeſſorio,igitur ipſi
præiudicat. Maior probatur in l.per mino-
rem.de iudi.in l.nulli.in fi.C.eo.in l.rei ma-
ioris.ff.de except.l.cum dotem.ubi Bald.in
prin.C.de iure dot.Aret.in l.centurio.num.
7.iuxta princ.ff.de vulga.& pupil.& in l.Sti-

chum qui meus erit,num,1.ff.de lega.1. Mi-
nor probatur in d,cap,cum dilectus.de cau-
ſa,poſſeſ,& propr,& in cap. 1. de reſtit. ſpo-
liat.gloſ.ordin,in d,l,2.§.quædam. de inter-
dic,ubi petitorium tanquam maius & prin-
cipalius omnem poſſeſſoriam cauſam abſor
bet.& hoc maxime, cum cauſarum effectus
14 † inter ſe pugnant. ex ſententia Barto. in l.
qui habet,nu.2.ff.de tutel,Soc. ſen.conſ,116.
nume.8.lib.4.Ruin.conſ.59.nume,11.lib.3.
Alciat.lib,3,de verb.ſign.num. 32. Neuiz.li.
1,ſiluæ nuptial,nume,202. Tiraquel.de retr.
conſang.§.30,glo.1,num,26.Menoch. con-
ſil.1,num.16.lib.1.ut hic.horum enim reme
diorum,vt iam dixi,effectus diuerſi ſunt.Sex
15 to facit, Simplex abſolutoria † in petito-
rio lata etiam poſſeſſorio mixto præiudicat.
l.1.in fi.ff.de aqua quot.& æſti.Doct.cõmu-
niter in d,§.nihil commune, ergo multo ma
gis ſimplici poſſeſſorio, quod debilius eſt
præiudicabit.l.2.in fi.cum ibi no.C. de edic.
16 Diui Adri.tollen. & ſimplex abſolutoria † re
ſpectu dominij actori victo præiudicat. l. ſi
quis rem.ff.de excep.rei iudi.ergo longe ma
gis reſpectu poſſeſſionis præiudicabit, per
quam ad ipſum dominium peruenitur. l.tra-
ditionibus.C.de pact.l.3.& l.fine.de uſucap.
d.l.1.§.fin.ff.de aqua quot.& æſti.nam exclu
17 ſo fine,† omnia remedia & præparatoria fi-
nis denegantur.l.oratio.de ſponſal.l. ſed etſi
lege.§.item ſi rem.il ſecondo.de petit. hære.
l.cum lex.de fideiuſ.

Quid dicendum? iſta materia, ut omnes
ſciunt, principaliſſima eſt in hac materia,
quam Docto. fuſiſſime tractant in d. §. nihil
cõmune, & hinc inde magna eſt altercatio.
mihi tamen in præſenti caſu pars affirmati-
ua probabilior uidetur; quæ, vltra proxime
dicta,ſic comprobari poteſt. Principalis effe
18 ctus † poſſeſſorij in petitorio ſaltem impli-
cite continetur, ſed nõ econtra.d.l.officium.
l.1.C.de alien.iud.mut.cau.fac.d.cap.paſto-
ralis.in prin.Sed abſolutoria ſimplex lata ſu-
per continenti, etiam implicite cõtenta præ
iudicat, l. ſi cum teſtamento. §. ſi fundum. ff.
de except.rei iudic, ubi petitor fundi qui ſuc
cubuit non probãdo ſe dominum, ſi poſtea
vſumfructum cauſalem petere eiuſdem fun
di uelit, iudicati exceptione repellitur,quo-
niam in prima petitione ſaltẽ implicite con
19 tinebatur. Accedit,quia poſſeſſio † ſimplex
eſt pars dominij,ſecundum glo.in d. cap.Pa
ſtoralis.in ver. cauſa. l. bona fides. ff. depoſ.
ſed ſententia lata ſuper toto,omni eius parti
& ſequelæ præiudicat. l. ſi quis cum totum.
in prin,de except.rei iudi. l. rei maioris. ff.de
20 except. Præterea, agens † petitorio omne
ius ſuum conſequens & cohærens, quale-
cunque ſit, & undecunque in iudicium de-
duxiſſe uidetur.l.ſi mater.§.eandem.ff.de ex-
cept.rei iudic.igitur qui petitorium intenta-
uit,etiam poſſeſſorium incluſiſſe uidetur.d.l.
officium, & d.l. 1. & conſequenter eligens
uiam petitorij cum præiudicio poſſeſſorij
eidem cohærentis elegiſſe uidetur. argu. l. ſi
mulier.§.pen.ff.quod met.cau.& l.fin.§.cum
enim gemini. C. de iure deliberan.regulari-
ter enim poſſeſſorium a petitorio abſorbe-
tur.d.cap.cum dilectus.extra de cau. poſ.&
propr.& c.1.de reſtit. ſpoliat. Vlterius, per
21 ſimplicem abſolutoriam † conſtat de non
iure actoris,& oritur præſumptio de iure rei
non poſſidentis.l.2.C.de proba.l.fin. in fine.
C.ſi lib.ingen.eſſe dicat.c. ordinarij.§. quod
ſi forte,ubi Gemin.notat.de offic.ordin. igi-
tur reus abſolutus, de cuius iure preſumitur,
ipſi actori,quem notorie conſtat nullum ius
habere,omnino in poſſeſſione preferendus
eſt.l.iuſta,& l.ſi duo.uti poſſide. & faciunt ea
quæ notat Bar.in d.§,nihil commune, in ſua
theorica de titulata poſſeſſione, & per ſim-
plicem abſolutoriam notorie conſtat de de-
22 fectu iuris agentis, quia ſententia † inter ſpar
tes notorium facit. c. ueſtra. de cohab. cler.
& mulier. ſed notorius iuris defectus etiam
ſpoliatum ab interdicto recuperandæ repel
lit,ut dicunt Doct.communiter in d. §. nihil
commune,per tex.in cap.ad decimas. de re-
ſtit.ſpol.in tex.Inno.Butri.& alij in cap.cum
dilectus,& in cap.literis.de reſtit. ſpoliat.ubi
concludunt illum tex.de predonis reſtitutio
ne loquentem,in prædone notorio non ob
tinere.igitur talis notorius iuris defectus lõ-
ge magis agenti interdicto retinẽdæ obſta-
bit tanquam minus fauorabili.d.l.iuſta.& l.ſi
duo.vti poſſid. Facit etiam:nam petitorium,
23 & poſſeſſorium per diuerſas cauſas, & me-
dia ad eundem finem tendunt, reſpectu ſcili-
cet poſſeſſionis, nam petitorio quis poſſeſ-
ſionem uẽdicat,quia dominus. d.l.officium.
poſſeſſorio,quia poſſeſſor.d.l.1.§.1.vti poſſi.
igitur ſuccumbens in petitorio, excluditur
etiam a poſſeſſorio per exceptionem iudica-
24 ti.quando enim duo remedia † ex diuerſis
cauſis

cauſis ad eundemmet finem diriguntur, ſen
tētia lata in vno, alteri præiudicat. l. de eadē.
iunc. l. & an eandem. §. actiones. ff. de excep.
rei iudic. Doct. cōmuniter in l. edicta. in tract.
cumulationum. reprobata ibi glo. C. de edē.
Addo etiam pro huius ſententiæ corrobo-
25 ratione, quod tamdiu ſimplex poſſeſſor † in
ſua poſſeſſione conſeruatur, quamdiu de iu-
re domini non apparet, l. qui accuſare. C. de
eden. l. ſi. C. de rei vendic. l. iuſta. uti poſſ. igi-
tur, qui in poſſeſſorio ſuccumbens ius pro-
prietatis amiſit, poſſeſſionem ab eo qui deti-
net ſine cauſa extorquere non debet. nam
eo ipſo quod poſſeſſor abſolutus rē habet,
plus iuris in ea re habere præſumitur quàm
actor, qui petendo ſuccubuit. d. l. iuſta. & l. ſi
duo. uti poſſid. l. 2. C. de probat. ius enim do-
minij ipſam poſſeſſionem qualificat. nam in-
iuſte, & malafide poſſidere dicitur, qui rem
alienam ſcienter poſſidet. l. quare. ff. de vſu-
cap. ſcire enim ſuum non eſſe unuſquiſque
præſumitur, & modis omnib. ad alium per-
tinere, quod ſuum eſſe probare non potuit.
Suffragatur huic ſententiæ, cōmunis Doct.
opinio cum Bar. in d. §. nihil commune. in 4.
26 Lectu. dū dicunt, ſi pendente petitorio † res
ad actorem perueniat, reum abſoluendum
eſſe, & ſic inſtantiam finiri, §. fina. Inſtitut. de
perpet. action. l. quoties. ff. de ſolut. l. ſi nautē.
§. 1. ff. de rei uendic. igitur non alia ratione
regulariter petitorium inſtitui uidetur, quàm
ut per ipſum rei contentioſæ poſſeſſio acqui
ratur, & conſequenter, qui in petitorio ſuc-
cubuit, eodem reſpectu ad poſſeſſorium ad-
mitti nō debet, obſtāte ratione duplicitatis,
27 † quæ parit exceptionē iudicati. l. cum quæ-
ritur. cum duabus ſequen. ff. de except. rei iu-
dic. nam poſſeſſio ipſa petitorium, & poſſeſ-
ſorium parit. l. 1. C. de alien. iud. mut. cau. fac.
d. l. 1. uti poſſid. Quibus omnibus, ultra mul-
ta alia quæ in hanc ſententiam adduci poſ-
ſent, ſatis uidetur hæc opinio comprobata,
28 & concludendum, Quod ſententia † lata in
petitorio indiſtincte, ſiue ſuper nō iure acto-
ris, ſiue ſuper iure rei, poſſeſſorio ſimplici
præiudicat.

Reſtat modo diluere argumenta pro pri-
ma opinione negatiua adducta, quibus ta-
men non erit difficilis reſpōſio. Ad primum
igitur, dum dicebatur, quod ſimplex abſolu-
29 toria † nō eſt diffinitiua, reſpondetur negan
do aſſumptum, nam eſt verior ſentētia, quod
ſit diffinitiua, per glo. in auth. qui ſemel. ver.
locum habent. C. quom. & quan. iud. & hāc
poſt Bar. communiter tenent Doct. in l. ad-
monendi. ff. de iureiur. Ioan. de Amicis con-
ſilio 37. in prima regula. Mantua conſ. 251.
l. b. 1. Clar. lib. 5. ſent. §. fina. queſt. 57. in prin.
& in uerſi. & hæc quidem. ubi hanc ſenten-
tiam dicit ueram, ſiue iudicium fuerit inten-
tatum criminaliter, ſiue ciuiliter, vt in præſen
ti caſu. Et hoc licet fuerit lata ex eo, quod
actor non probauit, ut in argumento contra
rio, ex ſententia Bar. in l. Titia. num. 4. ff. de ac
cuſat. & Abb. in c. examinata. col. ult. de iud.
& licet Rom. ſenſerit ut in argumento, tamē
eum reprehendit Ripa in d. l. admonendi. nu
mero 76. uerſi. circa tertium. & num. 77. &
Paul. Caſtr. in l. qui accuſare. C. de eden. uo-
cat ignorantes eos, qui dicunt hanc eſſe in-
terloquutoriam, & ad hoc fuſius uide ſup.
30 q. 17. nu. 2. 3. & talis ſententia † parit exce-
ptionem iudicati, l. qui accuſare. C. de eden.
l. ſi quis rem, ubi text. formalis, & per tot. tit.
ff. de excep. rei iudic.

Non obſtat ſecundum argumentum de l.
ſi inter. ff. de exceptio. rei iudic. & de l. ſed &
31 ſi poſſeſſori. in prin. ff. de iureiuran. † quia il-
la iura retorquentur in oppoſitum. nam ibi
dicitur, quod iuramentum, & ſentētia ſuper
non iure actoris, licèt actionem reo abſolu-
to non pariant ad agendum, tamē exceptio-
nem iurisiurandi, uel iudicati pariſit ad acto
rem denuò agentem repellendum. & ſic ex
illis iuribus comprobatur ſententia noſtra,
quæ ſolam exceptionem, non actionem re-
quirit.

32 Ad tertium reſpondetur, quod tex. † in d.
§. nihil commune. loquitur de poſſeſsione le
gitima, & a dominio rei ſeparata, veluti cre-
ditoris in pignore, uſufructuarij, vſuarij,
emphyteutæ, & ſimilium, qui iuſtè poſſeſ-
ſionem ſuam tueri poſſunt citra ullam domi
nij controuerſiam, ut in l. 1. §. 1. uti poſſid.
nos autē de ſimplici poſſeſsione loquimur,
quę ipſi dominio accedere debet. d. l. officiū.
l. 1. C. de alien. iud. mut. cau. fac. Vel ſecundò
reſpondetur, rationem tex. d. §. nihil commu
ne. cōſiderari ex parte poſſeſsionis, quia poſ-
33 ſeſsio † ſimplex non tangit cauſam proprie
tatis, nec ei præiudicat, & ideo nihil commu
ne habet cum ea. ſecus ecōtra, quia proprie-
tatis cauſa poſſeſsioni præiudicat, & ad hoc
eſt bonus tex. in l. ſed ſi ante. ff. de excep. vbi

ſequens remedium uel iudicium dicitur diuerſum a primo, quia ei non præiudicat, & cum eo cumulari poteſt.

Ad quartum de l. & an eadem. §. fin. ff. de
34 iudic. reſpondetur, † eam rationem militare reſpectu poſſeſſorij ad petitorium, vt ibi tex. expreſſe innuit, nam ideo ſententia lata in poſſeſſorio nõ præiudicat in petitorio, quia in illo de ſola poſſeſſione tractatur, non autem de proprietate, & ita ratio ordinarie adaptatur caſui definito, non autem caſui conuerſo vel oppoſito, de petitorio ad poſſeſſorium, quia tali caſu petitorium poſſeſſorio præiudicat, ut ſatis ex iam dictis patet. & facit tex. in d. l. ſed ſi ante. & ſolutio in præcedenti obiecto declarata.

Non obſtat quinta regula l. fundum. ff. de
35 except. † quia reſpondetur, quod prædicta regula intelligi debet ſane, & diſtincte, ſcilicet, ſequens iudicium quod priori non præiudicat cum eodem cumulari poſſe, non econtra, & ideo poſſeſſorium cum petitorio prius intentato, quia per illud præiudicium fieret poſſeſſorio, ut uoluit glo. in d. l. incerti. in uer. quæſtionem. C. de interd. licet a Bar. & Bald. reprobetur, & male. & ita procedit d. l. fundum. cum duabus ſeq.

Vltimo non obſtat regula l. cum quæri
36 tur. ff. de excep. rei iudic. ubi requiritur identitas cauſæ, rei, & perſonarum ad exceptionem iudicati producendam. quia reſpondetur, quod in petitorio reſpectu poſſeſſionis omnia concurrunt, nam agitur de eadem re contentioſa inter eaſdem perſonas, & ex eadem cauſa dominij ueri uel præſumpti. qua mediante poſſeſſio debet uel uero domino reſtitui, vel apud præſumptum dominum remanere, l. 2. C. de probat. l. iuſta. uti poſſid. cum ſimil. ex quibus expedita, & declarata remanet iſta quæſtio.

QVAESTIO L.

Conſuetudo liberans patrem ab obligatione alendi filios, an valeat.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo, quod pater non teneatur alere filium, non valet. contrarium nu. 11. & 34*
2 *Iura ſanguinis tolli non poſſunt.*
3 *Pater iure naturali filium alere tenetur. Fallit nu. 31.*
4 *Naturalia ſunt immutabilia.*
5 *Statutum non ualet, quod pater non teneatur alere filium.*
6 *Pactum non valet, quod pater non teneatur alere filium cui dedit partem ſuam, ſi poſtmodum ad neceſſitatem peruenerit.*
7. *Pactum de alimentis non petendis, non ualet.*
8 *Pater compelli poteſt per iudicem ad alimentandum filios.*
9 *Filius ſi propter defectum alimentorum periret, pater puniri poteſt ac ſi illum proprijs manibus occidiſſet.*
10 *Aequitas ſcripta neceſſitatem importat.*
12 *Pater, licet non habeat unde commode uiuere poſſit, filium alere tenetur. contra num. 13. Declara num. 15.*
14 *Pater fame oppreſſus poteſt filios etiam inuitos pignori dare pro ſe alendo, & nu. 33*
16 *Pater plus filium, quàm ſe ipſum diligit.*
17 *Filio illegitimo, & naturali tantum alimenta debentur a patre, eiuſque vxori & filijs. nu. 18. contra nu. 19.*
20 *Nobilitas patris uel aui non conſeruatur per filios illegitimos & naturales.*
21 *Naturales a teſtimonio repelluntur, & aſſignatur ratio.*
22 *Iuramentum ſuppletorium non defertur habenti unum teſtem adulterinum.*
23 *Diſpoſitio. l. cum acutiſſimi. C. de fideicom. non habet locum in ſpurijs.*
24 *Frater quo caſu poterit fraternum teſtamentum, querelare.*
25 *Pater inſpecta pietate naturali tenetur filios illegitimos alimentare.*
26 *Alimentandi ius deriuatur a iure naturali.*
27 *Filio, licet legitimam abſque tamen dolo, & culpa ſua cõſumpſerit, alimenta debentur a patre.*
28 *Pater non tenetur alere filium habentem artem uel exercitium, ex quo poſſet ſe alere. Fallit nu. 29*
30 *Alimenta unde quis aliunde habere dicatur.*
32 *Filius per promotionem ad clericatum, eximitur a patria poteſtate.*
35 *Conſtatum a iure ciuili poteſt a conſuetudine, lege, uel ſtatuto tolli.*

QVAERO Quinquageſimo. Poſito quod alicubi extet conſuetudo, quod pater non teneatur alere filium, quæritur an talis cõ
1 ſuetudo † ualeat? In qua quæſtione procedã per concluſiones, ampliationes, & declarationes. ſit igitur concluſio, non ualere conſuetudinem, quod pater non teneatur alere filium, quæ communis eſt Canoniſt. a qua nullus diſcrepat, ut dicit Roc. de Cur. in repetit. c. quanto. de conſuet. col. 34. Cuius ſentẽ
2 tiæ ea eſt ratio, quia iura † ſanguinis tolli nõ poſſunt, l. iura ſanguinis. ff. de reg. iur. Pater
3 † enim iure naturali filium alere tenetur. l. 1. §. ius naturale. ff. de iuſt. & iure. & naturalia
4 † ſunt immutabilia. §. fi. Inſtit. de iure natur. l. 2. ff. de uſufr. ear. rer. quæ uſu conſum. ergo

talis

talis conſuetudo quaſi abrogatiua ioris na-
turalis non valet, vt & ſuprà dixi in quæſtio.
25.uerſi.circa ſecundum, quæ hic non repe-
to. in qua ſententia fuit Ioan. Bologn. in l.
omnes populi.num.99.uerſi. Quæritur tertio.
ff.de iuſt.& iure. Et hoc infert ad ſtatutum
Alberi.de Roſa.in prima parte ſtatut. quæſt.
40.uerſi.item quæro, non valere ſcilicet ſta-
5 tutum,† quod pater non teneatur filium ale-
re,& ad hoc allegat Iac.de Arena in l.ſi quis
a liberis.ff.de liber.agnoſcen. & Albert. Ga-
leo.in tract.de alimen.in uerſi.Pone quæſtio
nem de facto,Pater emancipauit filium. qui
tractatus eſt inſertus in ſua Margarita noui-
ter impreſſa,cap.38.& Specul. in tit. qui filij
ſint legit.uerſi. ſed pone,quidam emancipa-
uit filium. ubi per multa fundamenta tenet,
6 non valere pactum,† quod pater non tenea-
tur alere filium,cui dedit partem ſuã,ſi poſt-
modum ad neceſſitatem peruenerit,cum ta-
le pactum ſit contra ius naturale.& ibi Ioan.
And.in addit.ſuper uer.reſpondi ſic,ex men
te Alber, Galeo. & Guid. de Suz.& idem in
pacto,& ſtatuto tenet Alberi.in l.1.§.ius na-
turale.col.fina.uerſi.ſed quæro. ff. de pact.&
Feder.de Sen.conſ.66. & conſ.141. ubi con
7 cludit non ualere pactum † de alimentis nõ
petendis. & in terminis quæſtionis in con-
ſuetudine tenet Curt. in tract. de conſuetud.
ſuper cap.fina.fol.22.col.4.uerſi.ex hac con
cluſione.de conſuet. ubi concludit non vale
re conſuetudinem, quod filij a parentibus
non alantur. Alimenta enim in tantum ſunt
8 debita filio a patre,quod pater † poteſt com
pelli per iudicem ad alimentandum filios. l.
nec filium.C.de patr.poteſt.ubi glo. not. di-
cit,quod ſi pater denegat filio alimenta,per
dit patriam poteſtatem. vnde alibi dicit lex,
quod necare eſt, alimenta filijs denegare. l.
uel necare. ff. de liber.agnoſc. ubi dicit gloſ.
quod ſi filius moreretur propter defectum
9 alimentorum, poteſt pater † puniri ac ſi illũ
proprijs manibus necaſſet. quod eſſe notan
dum dicit Abb.in c.ex literis.de conuerſ.in-
fid.col.2.uerſi.& ſcias, quod in tantum ali-
menta,de quo etiam per Salyc. in l. alimen-
ta.C.de nego. geſt. & ita dictat charitas, &
10 æquitas † ſcripta, quæ neceſſitatem impor-
tat.& ita argumentatur in alimentis a patre
filio debitis, & econtra, Bal.in cap. conque-
rente.de offi.ordin.in fi.per l.poſtliminium.
§.filius.ff.de capti.& poſtlim. reuer. refert &
ſequitur Remigius de Gonny. in tracta. de
charita.ſubſi.q.3.in fi.

Et licet iſta quæſtio nõ ita ſimpliciter trã-
ſeat, ſed aliquas difficultates patiatur ex his,
quæ ponit Dec. in d.l.iura ſanguinis.num.3.
uerſi.ſed tamen contrarium, vbi dicit con-
trarium uideri de iure uerius, quod ſcilicet
11 ualeat conſuetudo † ſeu pactum, quod pa-
ter non teneatur alere filium; tamen omiſſa
via diſputatiua,procedendo vt in principio
dixi,ex ampliationibus primò, & poſtea ex
reſtrictionibus; contraria uirtualiter pate-
bunt,& quæſtio declarata remanebit.

Primò igitur ampliari poſſe uidetur iſtud
dictum, quod ſcilicet non valeat talis con-
12 ſuetudo,& quod ea non obſtante pater † fi-
lium alere teneatur, ut procedat etiam ſi pa-
ter non habet vnde cõmode viuere poſſit.
& ita dixit Bal in l.ubi adhuc.quæſt.10.uerſi.
iſta quæſtio.C.de iure dot. quod uerum eſſe
dicit Ang.in Aut.ut liceat mat.& auię.§.illud.
uerſi.ſi uerò per cauſas.etiam ſi ſeorſum a pa
tre,defectu tamen nouercę, habitet.

Ampliatio iſta non uidetur tuta, immo
contrarium uerius eſſe dici poteſt, quia nec
13 mater,† nec pater tenentur alere filios de eo
quod ipſis nõ ſupereſt. arg. l.ſi quis à liberis,
§.de alimentis.ubi not.omnes. de lib. agno-
ſcen.& id pariter not. omnes in l.12. ff. ſolu.
matr. Abb. in capit. cum haberet. de eo qui
dux.in matr.quam pol.per adult.& ita argu-
mentatur Hieron.Gabriel.conſ.25.num.17.
cui potes tu addere, quod iura ita patri fa-
uent ut nullo modo ipſum egere permittãt:
14 immo ſi fuerit fame oppreſſus † poteſt filios
etiam inuitos pignori dare pro ſe alendo,eſt
communis opinio cum glo.in l.2.C.de patr.
qui fil.diſtrax.ut per Bal.in l.in ſuis.ff.de libe.
& poſthu.Menoch.conſi.31. numero deci-
mo,par.1.

Saluari tamen poſſet vtrumque dictum,
vt ſcilicet ampliatio non loquatur in caſu
15 quo pater fame opprimeretur, † ſed in caſu
quo pater filium alendo viuere poſſet, licet
non ita commode, & hoc ut ſeruetur ordo
16 naturæ, cum pater plus filium † quàm ſeip-
ſum diligat.l.iſti quidem. quod met. cau.cui
que filij vita chara, eſt ac ſua,cũ naturalis ſti-
mulus parentes ad charitatem liberorum im
pellat.l.unde §.ſilent.de rei uxo. act. l.1.§.ius
naturale.de iuſt. & iu. l.amiciſſimos.in fi. de
excuſ.tut. vnde eſt, quòd nullus affectus vin-
cit

cit paternum.l.ult.C.de curat.furi. & qui naturalem erga filios charitatem non curat, videtur habere morbum cerebri, & defectum rationis, dicit Manti. Aud. Rotæ Rom. de cõiect.ultim.uol.lib.4.tit.12.num.41. Idque ex multorum exemplis ante cõprobat Tiraq. in l.ſi unquam.in præfat. num. 7. & 8. C. de reuocan.donat.quem refert & ſequitur Menoc.conſ.1.nu.277.par. 1. & Hier. Cabriel. loquitur in caſu, de quo infra in prima limitatione.

Secundò extenditur iſtud dictum, habere locum etiam ſi filius ſit illegitimus, & naturalis tantum, nam & huic deberi a pa-
17 tre alimenta † dicit tex.in c.cum haberet.in fine, de eo qui dux.in matrim. quam pollu. per adult.ubi clare hoc firmat Abb.quem ſequitur Aret.Inſt.de iure natur. gent. & ciu. in prin.& Deci.conſ.312.num.4. qui plures in hanc ſententiam citant, & affirmant hoc locum habere nõ modo de iure canonico, ſed etiam de iure ciuili Cęſaris, & hoc probarunt, Ruin.conſi.102.num.9. lib.1.& conſi. 95.num.4.lib.3.Socin.iun.conſi. 130.nu.3. lib.2.Pariſ.conſi. 14.num.27.lib.2.Iaſ.conſi. 26.num.4.lib.1.Rolan.conſ.74.nu.47.lib.1. refert Menoch.conſ.60.num.6.par.1.ubi & alios in hanc ſententiam citat. Immo Bal.in d.l.adhuc.C.de iure dot.ſcribit, quod pater
18 † tenetur nedum talem filium alere, ſed etiã uxorem, & filios eius.quod & Bart. placuit in §.non tãtum. l.ſi quis à liberis.ff. de liberis agnoſ.ſequitur Deci.in conſ.576.col. 1.

Contra iſtud dictum multi multa ſcripſerunt, nedum legendo, & conſulendo, ſed & ſtatuendo, ut in §.fina.Inſtit.quib. mod.nat. effi.fui. & in authen. ex complexu. C. de in-
19 ceſ.nup.ubi ſcriptum eſt, ſpurios † indignos eſſe omni ſubſtantia, ita quod & nil eis donari poſſit, nec in teſtamento a patre relinqui, & particularius ius ciuile ſtatuit hos non eſſe alendos a patre, vt in §.ultra, ſi quidem ibi, nec alendus a parentibus, n Auth.quib.mo. natur. effic. ſui. non enim hos nominandos pro filijs, quia reputantur infames infamia facti, dixit Azo in ſum. C. ex quib.cauſ.inf.
20 irrog.nobilitas † enim patris vel aui per eos non conſeruatur, ut dicitur in l. lex naturæ. ff.de ſtatu hom. & ideo eos a dignitatibus repellit l. ſpurius. ff. de decuri. & adeo ſunt legibus odioſi, ut etiam a teſtimonio ferendo
21 repellantur, cum teſtimonium † ferre digni tatis eſſe dicat c.præceptum.32. q.5. & gl.in c.teſtimonium.de teſti.præſertim in quo caſu requiruntur teſtes omni exceptione maiores, ut dicit Rom.in l.admonendi.ff.de iureiur.poſt quem Nicol. de Vbal.in tract. de ſucceſ.ab inteſt.uerſ.ſequitur quarta ſpecies. dicit, quod habenti unum teſtem adulterinum uel ſimilem non defertur iuramentum
22 † in ſupplementum probationis. Hinc dixit Bal.in conſi.456.columna ſecunda, uolu.5. & in l.cum acutiſſimi.colu.2.C.de fideicom.
23 quod diſpoſitio † d. l. cum acutiſſimi. non habet locum in ſpurijs, immo Iaſ.in l.fratres C.de inoſ.teſtam.per illam legem dixit, quod licet frater non poſſit querelare teſtamentum fratris, niſi turpi perſona inſtituta, ſi tamen frater inſtituat adulterinum uel ſimilem, po-
24 terit † frater querelare teſtamentum. Quib. omnib.adducti talẽ filiũ ab alimẽtis excluſerunt, ultra iam citatos, Bal.in l.1.col.3. C.de ijs quæ pœnæ nom.per capit. ſi gens Anglorum.56.diſt. Azo in Sum. C. de natur. liber. Paul.Caſtr.in l.ſeruus teſtamento.C.de lega. poſt glo.fina.in cap.cum haberet. de eo qui dux.in matrimo. quam pol. per adult. Aret. conſi.48.col.1.& 2. Alex.conſi.202.colu.1. in fi.uol.6 conſi.54.in prin.uolu.7. & conſi. 172.col.fina.eo.uol.Guid.Pap.conſ.17.col. 2.& conſ.146.in prin.& col.2. & deciſ.280. ubi dicit uidiſſe iudicari in curia parlamenti Delphinatus, quod ſpurijs nihil donari poteſt, nec in teſtamento a patre relinqui, Cur. iun.conſ.37.col.1.conſ.81.nu.9.Marſi.ſing. 272.col.1.Capic.deciſ.32.nu. 7.Felyn.in c. nonnulli.§.ſunt & alij. nu. 58. de reſcr. & eſt tex.in auth.ex complexu. C. de inceſ. nupt.

Quibus tamen non refragantibus non eſt a prima ſententia recedendum, utpote communi, & reiecto rigore in æquitate fundata: inſpecta enim pietate naturali, pater tenetur
25 eos alimentare, † & ipſis alimenta relinquere poteſt, ex ſententia Bar.in l.fi.col. 2. uerſi. Quæro utrum.ibi, quis ergo erit modus, ff. de ijs quib.ut indign.per tex.in d.c. cum haberet.& alibi idem Bart. in d. auth. ex complexu. Alex.conſ.74.col.fi.uolu.2.& conſ. 158. col.2.uolu.7.Socin.conſi.161.colu.1.uol.1. Pariſ.conſi.9.in prin.uol.2.& hanc Canonici iuris æquitatem, etiam in terris Imperij ſeruandam, recenſet Gabriel.concl.lib.6.de alim.concl.1.in princ. ubi quæſitum ponit, negatiuam tenentes, & cum affirmantibus

concludit

* cõcludit eſſe communem, nullam tamen
more ſuo rationem aſſignat. Vnde dicas cũ
Bal.in d.conſi.456.col.fin.uol.5, quod cum
26 ius alimentandi † deriuetur a iure naturali.l.
1.in fine.ff.de iuſt.& iu. & natura communis
ſit omnibus filijs tàm legitimis quàm non.l.
hos accuſare.§.omnibus. ff. de accuſat. ideo
omnes filij a parentibus ſunt alendi,& hanc
cõſiderationem habuit æquitas canonica,
quę fecit reſurgere ius naturale quantum ad
hanc ſpeciem pietatis alimentãdi filios.quo
iure naturali omnes legitimi naſcebantur. §.
licet in Auth.quib.mo.nat.eff.ſui.& clypeus
caſtitatis, quo lex ciuilis tuetur ſuam opinio
nem, tamquam deſtructiuus pietatis pater-
næ,naturalis,& æquitatis canonicæ,abijciẽ-
dus eſt,ut Deci.dicit in conſ. 711. ubi loqui-
tur de natis ex quocunque coitu illicito. &
ita teneas,quo ad alimenta tantum ad vitam
neceſſaria,vt infra.

Ampliatur ulterius iſtud dictum procede
re, etiam ſi filius legitimam ſibi datam a pa-
tre forſan conſumpſiſſet, abſque dolo tamẽ
27 & culpa ſua.nam & eo caſu ei alimenta † de-
berentur,ut per Specul.in ti.qui fil.ſint legit.
§.1.uerſi.ſed pone tertio.Bal.in l.2.§.1.ff.ſol.
matrim.& in auth.ſi captiui.C.de epiſcop.&
cler.Alex.in d.§.1.& ita ſentit Gabr. d. con-
cluſ.1.de alim. in fin. ſi tamen dolo,& culpa
ſua conſumpſiſſet, ſecus uideretur dicendũ,
ex mente Bal. in auth. contra rogatus.C.ad
Treb.num.135.Inſt.de actio. Tamen & in
hoc uerior eſt ampliatio, & magis tenenda,
prout eam tenuit idem Bal.in l.1.§.ius natu-
rale.num.7.ff.de iure nat.gen. & ciu. & in d.
auth.ſi captiui.in fi.quem Caſtr.refert,& ap-
probat in l.ſi cum dotem. §. ſi poſt,nu. 7.ſol.
mat.& ibi Ang.col.1.Iaſ.in auth.quod locũ.
num.8.C.de collat.Gui.Pap.ſing.568.incip.
nota pactum.uerſi.circa hac quærto.

Concluſio tamẽ iſta multas patitur reſtri-
ctiones; Et primo non habere locum, vbi fi-
lius eſſet artifex, uel haberet alium modum
28 ſe alimentandi ſaluo honore, quia pater † nõ
teneretur eum alere, ſi poſſet ipſe ſe alere ex
ſuo artificio vel lucro,ut per Bart. in l. ſi quis
a liberis.§.quod ſi filius. ff. de liber. agnoſcẽ.
& in auth.res quæ.C.commun. de lega.poſt
glo.in d.§.1.l.2.ſol.matrim.Dixi ſaluo hono
re: quia ſi dedecus eſſet filium operari, non
teneretur laborare cum dedecore ſuo,& pa-
29 tris † officium eſſet illum alere, non obſtan-
te quod calleret aliquam artem.d. l. ſi quis a
liberis.cum ibi not. & de hoc habetur in gl.
in d.c.cum haberet. & ita mirabiliter decla-
rat Abbas in c.ex literis.de conuerſ.infid. co
lumna ſecunda,uerſi.& intellige quod pater
tenetur.& ſequitur Deci.licet nõ alleget Ab-
batem,in c.Epiſcopus.de pręben.col. 2.uer.
Hoc tamen putarem limitandum. ubi Deci.
pulcherrime dicit,& eius uerba non duxi ſu
perfluum hic inſerere,quæ ſunt. Hoc tamen
putarem limitandum ut procedat quando
pater tenebatur filio alimenta præſtare,quia
non poterat filius manibus proprijs ſibi ui-
ctum quærere, forte propter dignitatem,&
allegat Bar.in d.l.ſi quis a liberis.§.2.uerſ.ſed
ſi filius.& ibi glo. in uer. ut operis. ſecus ſi fi-
lius proprio exercitio victum ſibi quærere
poſſet, nam tunc pater non tenetur eum ale-
re.hæc Decius,cui addo Rol. cõſ. 54. nu.48.
par.2.conſ.5.nu.30.conſ.14.num.16. & 51.
par. 3. qui multos in hanc ſententiam citat.
Vel ſaluo honore aliter intelligas, & forte
melius, quãdo ſcilicet filius haberet propria
bona,& redditus, nam pater non tenetur ei
præſtare alimenta, ſecundum Bald. in conſ.
30.lib.2.qui dicit,quod tunc quis dicitur ha-
30 bere † aliunde alimenta, cum propria bona
& redditus habet, non autem cum propria
induſtria illa neceſſario quærit.Bal.ſequutus
eſt Craue.conſ.199.nu.6.uerſi. quarto addu
co.& ita etiam in ſpecie reſpondit Soci.ſen.
conſ.64.in fi.lib.4. quem refert,& ſequitur
Menoch.conſ.8.nume.22.par.2.& ita ſenſit
Gabr.d.concluſ.1.de alimen.dum multos in
hãc ſententiam citando dicit,nu.27. Limita
quando filius ſpurius haberet unde aliunde
viuere poſſet, uel ex alijs bonis, uel ex pro-
pria induſtria: intelligendo tamen nu. 30.il-
lud ex propria induſtria,ut ſupra dictum eſt,
quando ſine iniuria ſuæ conditionis artifi-
cium exercere poſſet, innuens quod in ca-
ſu contrario pater teneretur.& allegat Crau.
d.conſ.199.ultra Abb.Calc.Tiraq.& alios.

Reſtringitur etiam ex mente Dec. conſ.
576.col.1.uerſi.quibus tamen non obſtanti-
bus, quando filius uiuere poſſet ex reditibus
beneficiorum,& clarius hoc tenet idemmet
Deci.in d.c.Epiſcopus.uerſ.nam ſi efficiatur
clericus.ubi reſtringit concluſionẽ non pro-
cedere in filio clerico, nam eo caſu,etiam ſi
non poſſet artem exercere propter dignita-
tem clericatus,iuxta c.Ioãnes.de cleri.cõiug

tenet

31 tenet Deci. quod pater † non obligaretur
ipſi prouidere, ea ductus ratione, quia factũ
Epiſcopi non debet nocere patri. reg. non
debet.ff.de reg.iur. ſenſus Decij in hoc dicto
eſt, quia per promotionem ad clericatum fi-
32 lius † eximitur a patria poteſtate, ſub qua
manẽs laicus faciſius exerceret artem unde
aleretur, uel niſi honeſtè exercere poſſet, pa-
ter ipſum laicum aleret, & ſi ipſe inopia labo
raret, a filio aleretur, ut correlatiuorum re-
gula ſeruetur, iux.l.fina.C.de ind.uiduit.tol.l.
Iulianus.§.ſi procurator.ff.de act.emp. vide-
33 mus enim, quod pater † fame oppreſſus po
teſt filios etiam inuitos pignori dare pro ſe
alendo, ut eſt gl. cum qua eſt communis opi
nio in l.2.C.de patri.qui fil.diſtra.ut per Bal.
in l.in ſuis.ff.de lib.& poſth.& Menoch. cóſ.
31.num.10.par.3. ſed ſi filius ſit clericus, id
de eo patri facere non eſt permiſſum.c.inde
corum.& ibi communiter Docto. de ӕta.&
qualit.ordinan.ut per Hippol.ſingul.101. &
Gerar.ſing.ult.

Vltimo non habet locum concluſio in
caſibus, in quibus filius poteſt exhæredari, de
quibus in §.aliud quoque capitulum.in Aut.
ut cum de appel.cognoſ.nam etiam in ijs va
34 leret conſuetudo, † quod pater non tenere-
tur filium alere, ut not.Bar.in d.l.ſi quis a libe
ris.§.ſi quis ex ijs.& in l.ſi patrem.C.de alen.
liber.& ratio eſt, quia licet educatio libero-
rum ſit de iure naturæ, quantum ad inclina-
tionem naturæ.l.1.§.ius naturale.ff.de iuſt.&
iu. & c. ius naturale. 1. diſt.tamen neceſſitas
alendi cauſata eſt a iure ciuili. d.l. ſi quis a li-
35 beris.in prin.& iſtud cauſatum † a iure ciui-
li poteſt a conſuetudine, lege, uel ſtatuto tol-
li, iux.not. in d.auth.ex complexu. C. de in-
ceſ.nup.& §.fi.Inſt. de iu.natur.& hanc con-
ſideratione͂ facit Dec. in d.l. iura ſanguinis,
num.3.uerſi.quia licet. & ita etiam conſide-
rarunt Claud.Aquen.in d.l.1.§. ius naturale.
& Cagnol.qui ipſum refert, & ſequitur in d.
l.iura ſanguinis.num.3. & 4. & hoc introdu-
ctum eſt in odium ipſorum filiorum ingra-
torum, quos ſicut a patre poſſe priuari hære-
ditate, ita etiam alimentis, dicit gloſ.in d.l.ſi
quis a liberis.§.idem iudex.in uerſ. detulerat.
& in l.fi.in uer.promerueris.C.de alen.liber.
& Iaſ.in l.ius ciuile.col.pen.ff.de iuſt. & iure.
& ita, omiſſis multis alijs a præcitatis Doct.
dictis, & a Gabr.ubi ſup.collectis, firma & re
ſoluta manet ſententia, Quod non ualet con
ſuetudo, quod pater non teneatur alere fi-
lium, cuiuſcunque qualitatis ſit, ampliata, &
declarata, ut ſupra. & hæc dicta ſint quo ad
alimenta, ſecus tamen eſſet, quo ad ſucceſſio
nem in hæreditate, ſiue ab inteſtato, ſiue ex
teſtamento, maxime ſtãtibus legitimis. Sed
quia intentio noſtra non fuit tractare niſi de
alimentis, eam igitur ſuo loco dimitto. Pro
qua materia alimentorum, pro dictis hic &
ſup.q.25.circa alimenta præterita, an & quã
do debeantur, uide Franc.Sarmen.in trac.de
redditi.eccleſiaſt.par.3.c.4.nu. 7. & c. 5. nu.
5.in uol.15.tract.nouiſ.impreſ. in 2.par.

S V M M A R I V M.

1 *Querela ſola, quo caſu ſufficiat ad procedendum abſque alia inueſtigatione delicti.*
2 *Nobilis habet præſumptionem pro ſe, ut nil turpe audeat attentare.*
3 *Præſumptiones inducere poſſunt iudicẽ ad procedendum ad torturam.*
4 *Pallor & trepidatio faciunt indicium ad torturam.*
5 *Variatio Rei in ſuis reſponſionibus facit indicium ad torturam.*
6 *Singula quæ non proſunt, multa collecta iuuant.*
7 *Probationes, in re difficilis probationis, admittuntur, &ſ quod in genere ſuo ſint imperfecta.*
8 *Iudici in criminibus enormibus licitum eſt iura tranſgredi.*
9 *Teſtes inhabiles quo caſu admittantur.*
10 *Confeſſione habita a Reo nil vlterius quæri ſolet, & ibi multa de hoc.*
11 *Ratificatio ſpontanea uidetur purgare, & tollere metum torturæ.*
12 *Veritas eſt mater iuſtitiæ, & quale ſit iudicis officium.*
13 *Iudex non poteſt procedere ad torturam, & ad capturam, niſi ut ibi.*
14 *Diligentia in paruis infert maiorem diligentiam in magnis, & præſumitur diligentia in priuato in rebus proprijs.*
15 *Diligens non præſumitur errare.*
16 *Timor non arguitur ex in uериſimilibus, ſed ex uериſimilibus.*
17 *Periculum ubi maius eſt, ibi cautius agendum.*
18 *Argumentum a uеriſimili, ualet.*
19 *Argumentum à ſufficienti partium enumeratione, ualidum eſt.*
20 *Dictio, ſemper, importat continuitatem temporis, & omne tempus, omneſque caſus complectitur.*
21 *Carceratus pro crimine capitali non poteſt examinari in materia alteri præiudiciali.*
22 *Inimici qui dicantur quo ad repellendum a teſtimonio.*
23 *Inſtigator & ſubornator, qui dicantur.*
24 *Mendax in vno, præſumitur mendax in omnibus, niſi probet uerum.*
25 *Veriſimilitudo maior tollit minorem.*
26 *Excuſatio friuola, uana, & fucata reijcitur.*
27 *Metus inanis non excuſat.*

28 *Metus iuſtus dicitur ubi eſt iuſta ſuſpicio.*
29 *Depoſitarius tenetur de dolo, & lata culpa.*
30 *Depoſitionibus duabus magis uel minus ſolennibus exiſtentibus, cui ſtandum ſit.*
31 *Diuerſitas deponentium detegit calumniam, & arguit falſitatem.*
32 *Iudex non debet mittere cognitionem qualitatum neceſſariarum.*
33 *Argumentum a communiter accidentibus ualet.*
34 *Ratio naturalis allegata ſufficit pro lege.*
35 *Præſumptio minor cedit maiori.*
36 *Verba debent accipi in proprio ſignificatu, nec ab eis recedendum eſt.*
37 *Mendacium arguit dolum.*
38 *Henricus Rex Angliæ, quo tempore deuiauerit ab eccleſia Romana.*
39 *Hæreticus quis ſit, ex Beato Auguſtino, & Doctoribus.*
40 *Accedens ad conciones hæreticorum conuincitur de hæreſi. & ſub nu. 42.*
41 *Religionis cauſæ, coram quibus iudicibus tractandæ ſint.*
42 *Hæreticorum fautores, defenſores, & receptatores habētur pro hereticis.*
43 *Error non præſumitur in actu vel dicto geminato.*
44 *Notitiam alicuius habere quando quis proprie dicatur.*
45 *Mandatum Principis conſtare debet, ubi agitur de præiudicio tertij.*
46 *Papa non poteſt, de poteſtate ordinaria, facere, quod credatur vni parti in præiudicium alterius, idem & in Imperatore.*
47 *Statutum, quod credatur uni parti in præiudicium alterius, non ualet.*
48 *Cardinali quantumcunque legato de latere, uel alij excelſæ perſonæ non creditur in præiudicium alterius, niſi oſtēdat facultates, etiam ſi Papa ſit præſens in loco.*
49 *Gubernatori Vrbis atteſtanti de mandato ſibi facto a Papa, quando non credatur.*
50 *Delictum qualiter conſtare debeat, ut procedi poſſit contra aliquem, & ſupra nu. 13.*
51 *Confeſſioni inquiſiti non eſt ſtandum, quando aliter non apparet delictum fuiſſe commiſſum.*
52 *Furtum eſſe commiſſum, qualiter probetur.*
53 *Eſſe hoc non probat, quod ab hoc contingit abeſſe.*
54 *Baldi dictum in l. nemo. C. de epiſcop. audien. reprobatum oſtenditur.*
55 *Delictum ut conſtet, quæ requirantur.*
56 *Extenſio non fit de caſu ad caſum in odioſis.*
57 *Teſtis qui ſuper aliqua re depoſuit ſemel, non debet amplius ſuper eadem, ſine cauſa, interrogari.*
58 *Teſtis reddens cauſam ſcientiæ incredibilem efficitur ſuſpectus.*
59 *Teſtis deponens præter, & ultra interrogata, efficitur ſuſpectus, & non probans.*
60 *Notarij depoſitioni fides datur, maxime in ijs quæ corā eo geſta ſunt.*
61 *Præſumptio eſt minus, quam indicium, quod requiritur ad torturam.*
62 *Præſumptio quæ poteſt trahi ad bonum, & ad malum, trahitur ad bonum, in dubio.*
63 *Bonum in dubio prçſumitur, & non malum.*
64 *Præſumptio una tollit aliam, & ibi multa de hoc. & numero 67.*
65 *Actus indifferens, licet ſonet in delictum, tamen præſumendus eſt potius bonus, & in bonam partem, quam in malam.*
66 *Innocentia homines ſecuros, & nihil mali aduertentes facit.*
67 *Præſumptiones ſi pro reo exiſtant, actor cadit a cauſa, niſi pleniſſime, clariſſime, ac aperriſſime quod intendit confirmet.*
68 *Doli & fraudis probatio incumbit allegãti ipſam.*
69 *Geminiani dictum in conſ. 112. in fine. declaratur in materia præſumendi delictum.*
70 *Delictum in foro iudicij non prçſumitur, etiam ſi agatur ad imponendã pœnitentiam, quod probatur ex S. Auguſt. & alijs, ſecus in foro conſcientiæ.*
71 *Contractus qui poteſt cenſeri licitus, & uſurarius, in foro iudiciali prçſumitur licitus, non uſurarius, ſecus in foro conſcientiæ, fauore animæ.*
72 *Delictum prçſumi, quod intelligatur in actore, non in reo.*
73 *Dolor excluditur ex allegatione cuiuslibet cauſæ, etiam fatuæ.*
74 *Variationem non nocere Reo, multis comprobatur.*
75 *Variatio, uacillatio, pallor, & ſimilia non faciunt indiciū de per ſe, & quare.*
76 *Declaratio. l. unius. §. teſtes, de quæſt.*
77 *Temporis modicitias non habetur in conſideratione.*
78 *Argumentum de primo ad ultimum, ualet.*
79 *Probationum coniunctio quod non fiat in criminalib. contra accuſatum.*
80 *Probationum plures ſpecies, quando coniungantur.*
81 *Probatio uniuſcuiuſque duo ſaltem requirit.*
82 *Indicia in criminalibus qualia eſſe debeant.*
83 *Probationum ſpecies ut coniungantur, quæ ſint neceſſaria.*
84 *Demonſtratio eſt adiectio, per quam res uel perſona redditur certa.*
85 *Probationes non coniunguntur, quando repugnant in modo, licet concordent in fine.*
86 *Singula quæ non proſunt, nec ſimul iuncta iuuant.*
87 *Solemnitates omnes in procedendo in enormibus ſeruari debent, quę & in alijs ſeruantur, ſecus in condemnãdo.*
88 *Torqueri ut quis poſſit, quæ requirantur.*
89 *Veritatem aliter haberi non poſſe, quomodo cognoſcatur.*
90 *Teſtes minus idonei, quando non admittantur.*
91 *Probatio negatiuæ incumbit fundanti ſe in ea.*
92 *Teſtis quando ratione defectuum repellatur.*
93 *Teſtis ad torturam qualis eſſe debeat, & nu. 94. & rationem uide num. 95. & 97.*
96 *Teſtis unus in ciuilibus, qualis eſſe debeat ad faciendam ſemiplenam probationem.*
98 *Teſtes ratione intereſſe non ſunt idonei.*
99 *Teſtimonium illius qui propriam turpitudinem conatur tegere, uel iniuriam abſtergere, redditur ſuſpectum*
100 *Indicia ſolemniter recepta debent præcedere torturam.*
101 *Teſtes non repetiti ſuper interrogatorijs inquiſiti non probant.*
102 *Teſtis non rite examinatus non facit indicium, & quomodo dicatur non rite examinatus.*
103 *Iudicis officium in criminalibus, quale debeat eſſe.*
104 *Iudex pro reperiendo maleficio uel innocentia, quid facere debeat.*

105 *Teſtis in camera examinatus, vt faciat indicium ad torturam, quæ requirantur. & num. 106.*

107 *Teſtis deponens non ueriſimilia, eſt multum ſuſpectus de falſo.*

108 *Probatio ſemipleno non ueriſimilis excludit iuramentū in ſupplementum probationis.*

109 *Teſtis incognitus & alienigena non admittitur in criminalibus, niſi approbetur.*

110 *Actus quilibet requirit duos teſtes adminus.*

111 *Teſtes ad torturam unus uel plures, quando eſſe poſſint, & quales eſſe debeant.*

112 *Declaratur lex prima. ff. de quæſtionibus. & quod iudex non poteſt quem torquere niſi probetur delictum eſſe commiſſum.*

113 *Proceſſus ceſſat non apparente delinquente certo.*

114 *Teſtes uiles, infames, & ſimiles non admittuntur ſine torturo.*

115 *Reo licitum eſt contraria ponere, & dicere propter ſui ſalutem.*

116 *Vacillationis, & uariationis materia conſiderabilis, quomodo ſit.*

117 *Iudex habens arbitrium in procedendo, debet iudicium ſuum ferre cum conſilio peritorum.*

118 *Appellatio datur a iudice non procedente ſecundum iuris regulas, ſed ex ceruice ſua.*

119 *Iudex non poteſt torquere ſine indicijs aliquem ad mandatum ſuperioris.*

120 *Iudex habens arbitrium, quantumcunque præeminentiæ ſit, non poteſt negare defenſiones.*

121 *Iudex nedum parte petente, ſed etiam ex officio, debet quærere innocentiam rei.*

122 *Iudex debet recipere teſtes ad defenſam, etiam ſi adſit uera, & ſpontanea rei confeſſio.*

123 *Confeſſus uerè, probata innocentia, non puniretur.*

124 *Banna, & edicta proponi pro inueniendis delictis, & deliquentibus ſecundum ſtylum curiæ Romanæ, probatur.*

125 *Stylus iudiciorum ſeruari debet.*

126 *Iudex allegans ignorantiam ſtyli non excuſatur.*

127 *Indicia quando non ſint arbitraria.*

128 *Indicium remotum uel immediatum, quot, & qualibus teſtibus probari debeat. & nu. 129.*

130 *Iudicis arbitrium circa indicia, quomodo debeat regulari.*

131 *Pariſius fuit auditor Cameræ Apoſtolicæ, & expertiſſimus in iudicijs.*

132 *Conſcientia communis, non propria, eſt ſequenda ab eo qui habet poteſtatem diſponendi ſecundum conſcientiam.*

133 *Iudex licet habeat a ſuperiore latum, & liberum arbitrium in criminalibus, non poteſt nedum torquere, ſed nec reum interrogare, niſi præcedant legitima indicia. Quod ampliatur etiam in crimi. læſæ maieſt. nu. 134*

135 *Indicia ad torturam, qualia eſſe debeant. & num. 137.*

136 *Ratio eadem debet eſſe de parte quo ad partem, quæ eſt de toto quo ad totum.*

138 *Teſtes, licet probent delictum, non præiudicant non diffamato de ipſo delicto.*

139 *Iudex nullus poteſt procedere non præcedente infamia contra delatum.*

140 *Iudex qualiſcunque ſit, non poteſt aliquem torquere niſi præcedant indicia legitima.*

141 *Princeps, in dubio, ſemper cenſetur uti poteſtate ordinaria, non autem abſoluta.*

142 *Principalis incertitudo infert impotentiam procedendi in acceſſorio.*

143 *Iudex ut poſſit procedere ſuper delicto, requiritur quod fama ſit contra certam perſonam, & in indiuiduo.*

144 *Papæ aſſertioni, quam facit propter narratiuam partis, non ſtatur.*

145 *Papæ uolenti priuare aliquem feudo uel bonis ſuis, non ſtatur, ſi atteſtaretur quod ſibi conſtat de delicto.*

146 *Proceſſus factus ſuper inquiſitione formata non præcedente infamia, non ualet, etiam ſi per teſtes probaretur delictum.*

147 *Doctores non poſſunt torqueri niſi prius degradentur.*

148 *Indicia, & diffamatio tolluntur probata bona fama inquiſiti.*

149 *Perſona torquendi conſideranda eſt, & qualis eſſe debeat.*

150 *Qualitas præcedentis uitæ elidit indicium malæ famæ.*

151 *Fama bona legitime, & plene probata impedit iudicem deuenire ad torturam non obſtante aliquo indicio. & num. 152.*

153 *Fama bona etiam in genere probata tollit omnem ſuſpitionem ſi qua eſſet contra inculpatum, & omne indicium criminis, & malæ famæ purgat. & nu. 155.*

154 *Inquiſitio corruit probata bona fama inquiſiti.*

156 *Proceſſus nullus, & ineptus non innatur a confeſſione, carcere, metu & tormentis extorta.*

157 *Confeſſioni etiam ſponte facta non ſtatur, quando indicia ueriſimilia, probabilia, uel ipſa innocentia ſubſtantia in contrarium appareret.*

158 *Confeſſio inualida de iure nullum operatur effectum.*

159 *Confeſſio inualida non comprehenditur ſub ſtatuto faciente mentionem de confeſſione.*

160 *Confeſſio non præcedentibus indicijs ad torturā facta nō ualet, etiam ſi ſit ratificata ad bancum.*

161 *Confeſſio non acceptata a parte uel a iudice non præiudicat confitenti. Amplia etiam quando eſt ſolum diſſimulata. nu. 162.*

163 *Confeſſio metu torturæ facta æquiparatur confeſſioni factæ in tormentis.*

164 *Confeſſus quando quis dicatur metu tormentorum.*

165 *Paraliſim patiens, & debilis, non poſſunt torqueri.*

166 *Auguſtini Sancti ſententia in materia torturæ.*

167 *Torturo debet differri, ſi allegatur talis defenſio, qua probata ceſſare debet tortura. & 170*

168 *Proceſſus quando non tenet, non ualet confeſſio ſuper eo emanata.*

169 *Dilationes quot danda ſint reo in criminalibus.*

171 *Appellatio datur a decreto de torquendo.*

172 *Appellatio datur ab interloquutoria, ſecundum canones, & in terris eccleſiæ.*

173 *Confeſſio emanata pendente appellatione a decreto de torquendo, eſt ipſo iure nulla.*

174 *Iudicis præeminentia non habet locum, quando eſſet interpoſita appellatio a futura tortura, expreſſa aliqua iuſta cauſa, ratio ut ibi.*

175 *Confeſſio non uerificata non nocet.*

176 *Confeſſioni nudæ aſſerentis ſe commiſiſſe delictum, non eſt ſtandum, ad effectum ut ex ea damnari poſſit, niſi aliter*

aliter de delicto ipſo conſtiterit.

177 *Index inquantum poteſt debet uerificare delictum confeſſatum.*

178 *Verificatio delicti eſt totum fundamentum cauſæ.*

179 *Proceſſus illegitimus ad torturam non ualidatur a confeſſ. etiam uerificata.*

180 *Doctores, de iure, non poſſunt torqueri.*

181 *Conſuetudo torquendi Doctores, dicitur corruptela introducta a iudicibus inhumanis, & non tenet de iure, nec de obſeruantia recte procedentium, quod multis cõprobatur.*

182 *Ratificatio pendens a confeſſione inualida eſt etiam ipſa inualida.*

183 *Metus non tollitur per ratificationem, ſubſiſtente iuſta cauſa metus.*

184 *Ratificatio ſponte facta per reum ad bancum iuris de omnibus, quæ confeſſus fuit in tormentis, uel metu tormentorum, non ualet, ratione ut ibi.*

185 *Tormenta ubi habita ſunt non præcedentibus legitimis indicijs, etiam ſi reus confiteatur, & in confeſſione perſeueret, non tamen eſt ſtandum ſuæ confeſſioni.*

186 *Tortura non infertur ad liquidationem delicti: ſed perſonæ, quia prius eſt habenda ueritas delicti, & poſtea ad torturam ſeruatis ſeruandis deueniendum.*

187 *Confeſsio in tortura non ualet, etiam ſi poſt torturam & confeſsionem ſuperueniant legitima indicia, quando ante torturam non præceſſerunt legitima. & numero 189*

188 *Confeſſio perſeuerata non ualet, quando quis tortus in ipſa perſeuerat, ne iterum torqueatur.*

190 *Iudex condemnans ad mortem, & ſententiam exequens antequam ſibi plene conſtaret, an excuſetur ſi poſtea ſibi conſtet.*

191 *Potentia in habitu quo caſu idem operetur quod potentia in actu.*

192 *Conſenſus non inducitur, etiam ex longa patientia, & ſcientia, etiam in ijs quæ ſunt magni præiudicij.*

193 *Promiſsio facta metu alicuius potentis, etiam ſi ſequatur ſolutio ex interuallo, per talem ratificationem ſeu ſolutionem non ratificatur. rat. ut ibi.*

194 *Metus in promiſsione accedens præſumitur repetitus in ſolutione uel exequutione ex interuallo etiam ſponte facta, quando ſubeſt cauſa metus omni tempore.*

195 *Proceſſu exiſtente nullo omnia inde ſequuta ſunt nulla.*

196 *Tranſactio ſuper quibus delictis licita ſit.*

197 *Compoſitio ſuper delictis licita eſt in terris eccleſię, ex conſuetudine.*

198 *Tranſigens ſuper crimine an fateatur delictum.*

199 *Confeſsionem haberi pro iudicato, quomodo intelligatur.*

200 *Condemnari ut quis poſsit ex confeſsione, quæ requirantur. & multa de confeſsione.*

201 *Iudex debet inquirere de ueritate confeſsionis, ratione ut ibi.*

202 *Condemnari ut quis poſsit, requiritur quod ſit ſponte confeſſus, uel legitime conuictus.*

203 *Cuſtos poſitus ad cuſtodiam territorij ne committantur furta & robariæ, ſi diſrobauit, dominus qui eum poſuit tenetur, licet fecerit contra mandatum.*

204 *Appellatio de iure communi ſemper admittitur, niſi ſpecialiter ſit a iure prohibita.*

205 *Appellatio admittitur etiam in crimine læſæ maieſtatis quod etiam ex ſacris literis probatur.*

206 *Appellatio in criminalibus licita eſt de iure canonico.*

207 *Appellatio eſt defenſio, quę non poteſt tolli, attenta eius ſubſtantia, quia eſt de iure naturali.*

208 *Sententia ſeu decretum iniquum non infamat eum contra quem latum eſt, quod ponitur remiſsiue.*

QVAESTIO LI.

IN anno 1563. vij. Decembris. De mandato Gubernatoris vrbis Romæ, ſubſcripto a procuratore fiſcali, ad delationem Ioannis Vincentij Neapolitani, Roberti, & Didaci Hibernorum exploratorũ, circa tertiam horam noctis a Flaminio Corſo probaricello Vrbis cum multis alijs biruarijs, capti, & carcerati fuerunt pro crimine hæreſis, quidam Thomas Sachfil Anglus, Ioannes Treuer Anglus, & Iacobus Bardent Gallus, in hoſpitio Catherinæ Flandræ locandariæ camerarum, vbi tunc hoſpitabantur, & in eorum bonis confectum fuit inuentarium à notario iuxta ſtilum, & de mandato ut ſupra, cum aſſiſtentia, & interuentu Profiſcalis. Qui Angli a die ſupradicta vſque ad 19. eiuſdem menſis carcerati, diuerſis uicib. examinati fuerunt, qua die 19. Profiſcalis ſuprad. ſequeſtratus fuit, ſub prętextu, quod de bonis prædictis deficeret crumena cum quingentis coronis gallicis, quam dictus Thomas dicebat repoſuiſſe in quadam ſua valiſia, inter quoſdam libros muſicales. Pro qua cauſa ipſe Prof. poſt multa, fuit tortus, per torturam confeſſus, & ratificata per ipſum confeſſione, dimiſſus è carceribus cum decreto, de quo in proceſſu. Ad quæ omnia cum ex parte ipſius dicatur contra ius, & iuſtitiam deuentum, exhibito proceſſu, quæritur quid iuris.

In hac quæſtione quę fuit terribilis, & ardua, viſo ipſo proceſſu, uideretur prima facie ipſum Profiſc. non habere cauſam conquerendi, cum omnia contra ipſum legitime, & ſeruatis ſeruandis facta uideantur, ex infraſcriptis. Primo, quia conſtat de delicto, cum ex dicto ipſius Thomæ, tum ex aliis, & ex confeſſione ipſius met Profiſc. Ex Thoma, nã ipſe Thomas exiſtens in ſecretis car-

carceribus cum D.R.B. ipſum D. R. requiſiuit, quare iudex interrogauerat illum ſuper pecunijs, & audiens eſſe de more, dicens ſe non reuelaſſe quingentas coronas quas in valiſia reliquerat, hortatus ut reuelaret iudici, poſt multos dies reuelauit, ut folio 75. in eius. 3. conſt. cui aſtipulatur, d. D.R. ut in proceſſu, fol. 79. quod ẽt ex eo augetur, nã è Londino portauit Venetias multas pecunias, ex quibus quingẽta ſcuta Gallica Venetijs repoſuit in quadam crumena rubea, quam Romã vſq; portauit ſub ala ſiniſtra brachij alligatam duploidi, fol. 70. pro quo facit, nam Ioãnes Treuer, fo. 81. dicit quod Thomas Venetijs emit duas crumenas rubeas, & quod è Venetijs ad Vrbẽ ipſe Thomas ſemper dormiuit cum duploide, neſciens quare, niſi forte quia hrẽt pecunias, & nollet quod ſciretur, & quod ipſe Londini dedit Thomæ ducẽtas libras illius monetæ, quas credit Thomam Antuerpiæ permutaſſe, quia Antuerpiæ uidit ipſum numerantem quingentas & nonagintas coronas de cuneo ſolis, in duab. uicibus. Accedit præmiſſis, nam Thomas prima die qua intrauit hoſpitiũ Catherinæ Flãdræ, in quo captus fuit, clauſus in ſua camera numerauit illas coronas quingẽtas ſuper tabula ante prãdium, & in illa crumena proprio ſigillo ſigillata poſuit in ualiſia inter quoſdã libros muſicales, clauſit ualiſiam, & appendit clauem muro, & ſui thalami clauem ſemper ſecum portabat, vt ex eius depoſitione in proceſ. fol. 75. & quod pecunias numerauerit probaẽ ex dicto Ioã. Treuer, qui in proceſ. fol. 82. dicit, audiuiſſe illo mane Thomã clauſum in ſuo thalamo numerantem pecuniam per octauam horæ.

Et validanẽ præmiſſa, nam ipſe Thomas prima die requiſiuit dñam domus ut ſibi inueniret fortem capſam, ut in eius. 3. conſt. in proceſ. fol. 70. & dña domus fateẽ ſe requiſitam eſſe, ſed illa die non inueniſſe, quia erat dies feſtiua, & in alium diem diſtuliſſe, ut in proceſ. fol. 164. Quib. oĩb. accedente nobilitate ipſius Thomæ, ut pote filij cõſiliarij Reginæ Angliæ, ipſius Reginæ nepotis, & multũ diuitis, ut ex dicto ipſiuſmet, fo. 8. ex depoſitione Io. Treuer, fol. 82. & ex depoſitione quatuor teſtium examinatorũ ſuper notitia ipſius, fol. 160. conſtat de delicto, ipſumque ſufficienter probatum apparet, nedum ad effectum procedendi, ſed etiam ad effectum torquendi, & condemnandi. De pri-

1 mo liquet. Nam † ſumus in furto ſine fractura, quod eſt de ijs, quæ licet facto cõmittanẽ, facti tñ nulla remanent ueſtigia, in quib. non requiritur ad procedendũ alia inueſtigatio delicti, ſed ſufficit porrecta querela, ut dicit Iul. Cla. li. 5. ſenten. §. fin. q. 4. uerſ. ſcias tñ. De ſecũdo patet, nam ſumus in delicto occulto, cuius difficilis eſt ꝓbatio, in quo procliuior debet eſſe aĩus iudicis ad torturã inferendã, ſecun. Bal. in l. nemo. C. de epiſco. aud. Alex. cõſ. 77. uol. 1. Carrer. in pract. in prin. n. 165. & nu. 183. De tertio ẽt cõſtat. nam ſumus in delicto facti tranſeuntis, cuius nulla remanẽt ueſtigia, quo caſu, ubi cum querela partis cõcurrat confeſſio inculpati, ſufficit ad condẽnandum, teſte Boſ. tit. de confeſ. per tortur. & uerius in tit. de delicto, nu. 19. ubi ẽt nu. 21. dicit quod in furto practica eſt, ꝙ ſufficiat querela partis, quem ſequitur Iul. Clar. ſent. li. 5. §. fi. q. 55. uerſ. qũo aũt dicatur conſtare. imo ſumus in caſu in quo non eſt neceſſe vt conſtet de corpore delicti: nã dicit Bal. in l. 3. in addit. col. 3. uer. item nota. ff. de teſt. ꝙ in crimine falſi, furti, & adulterij non procedit reg. l. 1. §. item illud. ad Syllani: cuius dictũ refert, & ſequitur Ruin. conſ. 80. col. 2. uerſi. nec obſtat. uol. 4. Arguẽdo igitur a fortiori, cũ apparentia delicti nõ ſit neceſſaria, & conſtet mõ premiſſo, non habet Profiſcalis locũ querelæ contrã proceſſum, attẽta maxime, ut iã dixi, nobilitate ipſius Thomæ, quẽ non eſt præſumendum conqueſtum fuiſſe niſi in

2 rei ueritate res ita ſe hrẽt. nobilis † enim habet præſumptionẽ pro ſe, vt nil turpe audeat attentare. gl. in c. illud. 40. diſt. unde dicit Io. And. in addit. Spec. ti. de loc. ſuper Rub. in fi. quod fuit excuſatus quidam caſtellanus qui ex cã conſtituit loco ſui quendã nobilẽ, qui tradidit arcẽ inimicis, nã non erat ꝑſumẽdũ, ꝙ nobilis proditionẽ faceret, ut dicit Pet. Gerar. ſing. 30. incip. Pro nobilib. Quod fundũ credentiæ rõne nobilitatis auget mandatum Pontificis, qđ aſſeriẽ præceſſiſſe, ut procedaẽ in cã, furtũ inueniaẽ, & Anglo credaẽ ſe paſſum fuiſſe furtũ, quia nobilis eſt, & nepos Reginæ. cuius Põt. mãdato & aſſertioni crediẽ, & ſtaẽ, ut ꝑ Rui. cõſ. 41. col. 1. 3. 6. & 7. & cõſ. 277. col. 2. uol. 1. & cõſ. 103. col. 3. uol. 5. pro quib. ẽt facit no. d. Hipp. in §. Principiũ. in ſua pract. cri. ubi ex illius ſcholaris exẽplo arguit bono uiro credẽdũ eſſe đ furto ſibi cõmiſſo.

Secũdo facit,nam Profiſcalis multis præ
ſumptionib.ex proceſſu reſultantib.urgetur,
nã ipſe ſciebat dictos Anglos capiẽdos ha-
bere magnam ſcutorum quãtitatem ex eiuſ
met dicto,fol.37.ex dicto Flaminij,fol.47.
Ioa.Vincen.Neap.& Didaci,fol.91.&,vt in
themate præſupponitur, ad hoc miſſus fue-
rat a ꝓcuratore fiſcali ne in ipſis fieretq́fraus,
ex quo præſumitur, quod iuerit animo ſurri,
piendi.Eo magi ,quia cum expeditus & bre
uibus pannis ueſtitus iuerit, præſumitur ille
quem Thomas ſic deſcribit fol.76.in ſuo ter,
tio cõſt.(quando intrauit thalamum meum
pro palio accipiendo, uidi in meo thalamo
quendam qui perluſtrabat res meas, & erat
nigris,& breuib.pãnis ueſtitus,& ſine armis,
quem non noui,ſed curia uidit, cognoſcere
potuit,& cognouit.) Accedit,quia ipſe Pro
fiſc.recedẽtib. Anglis è ſuis thalamis sũptis
palijs cum curia, ſtetit ſuper oſtio thalami,
& dixit (*qui dentro non ci ha dà entrar niuno*) vt,
depon ũt Io.Vinc.Neap.fo.89.& Io.Celſus
biruarius,fol.94.ex quib.uerbis prẹſumitur,
quod prohibuerit aditum ut ſuo modo per-
quireret.Fortius urget, quia egreſſis omnib.
de primo thalamo,ipſe Profiſc.intrauit ſecũ
dum thalamum cum quodã famulo domus,
& uno alio,ibi ſumpſit de terra ualiſiam,quã
poſuit ſuper menſa,& cum eſſet clauſa,inue-
nit clauem,ipſam aperuit,manum in ea po-
ſuit,& rugauit,poſtea clauſit, & exiuit in pri
mum thalamum,ut dicunt Gulielmus famu-
lus,fol.96.quo ad aperturam,& Ioan.Celſus
quo ad introitum,& exitum. Vlterius urgẽt
pallor & tremor manus in ipſo Profiſc.quã-
do appoſuit manum ualiſiæ, quæ qualitates
obſeruatæ,& depoſitę a Ioan.Celſo,fol.93.
arguunt delictum ab ipſo cõmiſſum. Et tan-
to magis,quia ſæpius requiſitus à notario vt
iret ad finiẽdum inuentarium d. bonorum,
ſemper diſtulit de die in diem, ut dicit Bene-
dictus notarius,fol.69.quæ dilatio præſumit
3 delictum pręcedens, quæ † omnes præſum-
ptiones merito inducere potuerũt iudicem
ad ita procedendum,ex ijs quę ſcribit Gem.
conſ.112.in fi.ubi ex Guiel.de monte Laud.
dicit,quod in dubio præſumendum eſt deli-
ctum,& loquitur in cõtractu uſurario, quod
crimen eſt de occultis, ut ibi.& cum non ap
pareat cã ꝑ quam ipſe Profiſcalis poſſit ſe
a prædictis excuſare, & actus ſonet in deli-
ctum,igitur ipſum deliquiſſe præſumitur,ſe-
cundum Bar.in l.ſi quis ex argentarijs.§.an
uero hæred.ff.de eden.uerſ.breuiter quidẽ.
& ibi Ang.in §.Prætor.uerſ. conclude quod
aut.Alex.conſ.74.nu.2.uol.6.Cor.conſ.28.
4 col.fi.uer.nec obſtat.uol.3.Circa † pallorem
& trepidationẽ eſt apud Doct.paſſim vulga-
tum quod faciunt indicium ad torturã. Bart.
in l.de minore.§.plurium. de quæſt. Ang de
malef.in uerſ. fama.nu.105.Marſ.in pract.§.
diligenter.nu.74.& 98.& §.qm̃.nu.27.Blan.
in l.fi.nu.259.263.ff.de quæſt. Carrer. in ſua
pract.nu.119.& Marſ.ſing.103.& quatenus
noluit ire ad finiendum inuentarium, liquet
de eius negligẽtia,quæ ipſum doloſũ reddit:
nam cũ ad id teneret ex ſuo officio, & negle
xerit facere,in dolo vr̃,ut per Anch.cõſ.158.
Soc.cõſ.2.col.2.volu.1.Crau.cõſ.132.nu.4.
uol.1.¶ Tertio urget fortiſſimè,nã ipſe.Pro-
fiſc.in ſuis cõſtitutis uariauit,tã ante torturã,
quam in tortura.ante torturam patet, nã in
materia aperturæ ualiſiæ. interrogatus an il-
lam aperuerit ante aduentũ notarij uel poſt,
primo dixit ante aduẽtum notarij, & in alio
conſtituto dixit poſt eius aduẽtum, poſt tor
turam liquet ex proceſſu torturæ in 2.3.& 4.
conſtit.in quib.confitens diuerſimode uaria
5 uit qualitates facti.clarum † eſt aũt,quod va
riatio Rei in ſuis reſponſionib. facit indiciũ
ad torturã,ut per Marſ.conſ.15.nu.15.conſ.
130.nu.45.& l. unius.§.teſtes. de quæſt. Fel.
in c.literas.de pręſump.Rom.conſ.8.Gram.
conſ.17.nu.9.& uoto 30.nu.3.Alex.cõſ.62.
vol.3.eo maxime,quia variatio fuit circa tp̃s
cõmiſſi delicti,quæ quantum noceat, tradit
Blan.in l.fi.de quæſt.fol.70.in paru. nu.263.
uerſ.intellige ſecundo.poſt Bar. ibi,& in l.de
minore.§.plurium.eo.ti.Marſ.late ſing. 103.
& Cacher.deciſ.79.nu.5.ubi ponẽdo caſum
in inculpato de tractatu contra principẽ nõ
reuelato,dicit.Secundum indicium vr̃ reſul-
tare ex uariatione ipſius inquiſiti, in eo q̃ in
prima depoſitione negauit filiũ aliqua ſibi
contuliſſe de negotio ꝑter ea quæ depoſue-
rat, deinde in ſcd̃a depoſitione confiteẽ ali-
qua ſibi dixiſſe de proditione, igitur &c. ad
late tradita in materia per Iul. Clar. li.5.ſent.
q.21.uerſ.mendacium,& uerſ. Cæterum.

Quarto ultra præmiſſa facit vulgatum il-
6 lud dictum, ſingula † quæ nõ proſunt multa
collecta iuuant, ſecundum Bar. in l.2.§.ætas
aũt.de excuſ.tut.& eſt glo.fi.in l.inſtr̃a. C. de
prob.& gl.1.in l.ſtipulatus.ff.de uſur.tradunt

Doc.in c.cum eãm.de probat, nã ẽt id quod per ſe non operaẽ præſtat cæteris adminiculum,ut eſt gl.in uer.ex cauſis.in c.accedens.il 2.ut li. non conteſt. quam ibi ſequunẽ Doc, & Soc.iun.conſ.3.nu.16.uol.4. conſ.26.nu. 14.eo,uol,conſ.112.in fi,uol.1.conſ.8.in fi, uol.2.conſ.34.nu.6.uol.4. cõſ.38.nu.26.eo, uol,conſ.3.nu.15.uol.2.conſ.79.nu.24.uol, 4.poſt Paril.conſ.3.Videtur dominum Diogenem,nu.54.uol.3.& conſi.17.incip.de bono iure,in fi.uol.4.cum multis ſimil.concor. de quib.late per Ant.Gabr.Rom.concl.li.1. concl.1.in prin. ubi multa ad hoc congerit, ſed contra Profiſcalem multa concurrunt, quæ ſimul collecta ipſum optime Indiciatũ reddũt,de quib.in proceſſu paſſim,& præſertim in primo conſt.ad tort.folio 4.ubi index oĩa capitulatim recenſet, & ſupra deducta ſunt.ergo ſuccedit illud, quod quatenus iam dicta,ut ſingula non facerent,ut pote imperfecta,ſimul tñ iuncta faciunt unum perfectũ, l.non tamen.de procurat. l. cum ſcimus. C. de agric.& cenſ.li.11.l.2.C.quor.appe, non recip.l. ſancimus.C.de teſtam.& in Auth.de fi.inſtru.§. ſi uero adminiſtrator. & §. ſi uero nullus.cõiunctiones aũt fieri plurium imperfectorum ad effectum torquendi,& inquirẽdi,abſolutum habent,Cæpol.conſ.32.col.7. Soc.conſ.54.col.1.uolu.3.Alex.conſ.65. in fi.uol.1.& conſ.41.in fi.uol.2.Bru. in trac.de indici.colu.2.Iaſ in repetit.l.admonendi.nu. 96.de iureiur.Fel.in c.ueniens.col.5. de teſti.

7 Eo magis, cum , ut ẽt dictum eſt, ſimus in re difficilis probationis,nam in ijs admittuntur probationes, ẽt quod in genere ſuo ſint imperfectæ.Ant.de But.in c.ueniens.il 1.col.fi. de teſti.Rom.conſ.7.col.2.in prin.& nedum coniunguntur plures imperfectæ probationes,ſed ẽt plures præſumptiones,ut per glo. in l.inſtrumenta.iunc.tex. C. de probat.& in l.2.§.1.in uer.legitimis.ff.de excuſat.tut.gl.in c.accedens.il 2.in uer.oriũdis.ut li. non conteſ.Soc.conſ.89.col.6.& ult.uerſ. nam ſimul quoq;.uolu.1.Dec.conſ.146.col.6.uerſ.6.& ultimo.Calc.conſ.76.col.1.& 2.Io. de Ana. conſ.49.colu.1.uerſ.ex quib.põt dici. Crau. conſ.35.nu.6.conſ.73.num.20.& conſ.158, nu.9.cum igitur nedum hic extent præſumptiones,ſed etiam probationes, nimirum ſi iudex eas coniunxit, quia potuit, ut etiam latius proſequitur Ant.Gabr.ubi ſup.col.pe. & fi.& hoc eſt ualidum argumentum.

8 Quinto ẽt † facit,& fortiter ſtringit, nam crimen de quo agiẽ eſt enorme,ut pote commiſſum in officio,ſub ueſte publica,quo caſu licitum fuit iudici iura tranſgredi, & ipſum Profiſcalem tormẽtis ſubijcere pro ueritate comperienda,iuxta tradita per Inn. & alios in Rub.de conſt.Bal.in l.quid ergo. §. pœna grauior.de ijs qui not.infam.col.2.& in c.1. col.6.qui feu.da.poſ. & in l.& ſi ſeuerior.col. 2.C.ex quib.cauſ.inf.irrog.& in l.1.col.5.C. qui accuſ.non poſ.Hipp.late in repet. l.fi.C. de prob.car.73.& 74. in paru.in l.1. in prin. col.9.de quæſt.& in l.unius.§.cognitum.col. 14.eo.tit.& ut inquit Paris de Put.in tract.de ſind.car.par.fi.col.2.in fi.pp enormitatẽ delicti põt procedi contra reũ ordine iuris non ſeruato,ut ẽt dicunt Carrer. in pract. crim.§. circa.a nu.8.uſq; ad nu.34. & poſt eũ Gabr. lib.6.ſuar.concl.crim.concl.1.per totã.quatenus igitur minus legitime proceſſum eſſet, ex hoc apparet licuiſſe iudici in hoc caſu ita

9 procedere.Eo maxime , † quia ueritas aliter hñi non poterat , & ſumus in caſu probandi facta in domo , quo caſu teſtes aliàs inhabiles admittuntur.eſt.n.regula,quod qñ ex natura facti alij teſtes haberi non poſſunt, admittuntur teſtes,qui aliàs prohibentur.l.conſenſu. C. de repudi. & ita cõiter teneri diciẽ Dec.conſ.342.nu.8.Ex quib.oĩbi clare conſtat deuentum eſſe ad torturam contra ipſũ Profiſcalem licite,& ordine iuris ſeruato.Tãto magis,quia ẽt in quocunq; iudice indicia ſunt ad torturã arbitraria, authoritate Hipp. in pract.crim.§.diligenter.nu.24.& in l.fina. nu.2.de quæſt.Bal.conſ.95.nu.6.uol. 1. & in l.obſeruare.C. quan. appellat. non recip. & Gram.conſ.14.nu.6.& late Menoch.de arb. iud.lib.2.cent.3.caſu.270.

10 Sextò facit † illud,quo habito nil ulterius quæri ſolet,ſcilicet confeſſio,nam iſte dom. confeſſus eſt,quo caſu ceſſat omnis quæſtio. l.proinde.ad leg.Aquil.confeſſio enim plus operatur quàm aliqua ſpecies probationis. Bal.in l.cum mulier.colum.13. uerſi. deinde quæro.ff.ſol.matr.Marſi.conſi.94. num.8.& illud uere dicitur apparere quod conſtat per confeſſionem.Inn.in capit. cum contingat. uerſ.indigeat.de offic. deleg. Et illud dicitur ſciri pro certo quod ſcitur per confeſſionẽ. glo.1. iunc.tex.in c.ſi Sacerdos. de offi. ord. & confeſſio æquipollet inſtrumento. Bald. in l.fina.col.3.uerſ.tertio quæro, C. de edic.

Diui Adr.tollen.Et confeſſio nedum dicitur
probatio, ſed etiam dicitur legitima proba-
tio,glo.in cap.ad abolendam.in uer. depræ-
henſi.de hære. Et nedum cõfeſſio facit pro-
bationem, ſed etiam inducit notorium.tex.
& Doct.in c.fina.de cohabit.cler. & mulier.
Fran.in c.cum ſpeciali.§. porrò, de appel.in
prin.& nedum quod de ipſa confeſſione di-
cunt Doct.ualet,ſi fiat in iudicio, ſed etiam ſi
extra iudicium, quia tunc dicitur etiam pro-
bata probatio, ſecundum Aret.in §.omniũ.
colu.7.Inſtit.de act.latius Hippol. in repetit.
Rubr.C.de probat.col.16.& 17.Et eſt tantæ
potentiæ confeſſio, ut etiam ſuper proceſſu
nullo,& inordinato poſſit ex tali confeſſio-
ne damnari,ſecundum Inn.quem omnes ſe-
quuntur in c.qualiter, & quando. il 2. de ac-
cuſat.Bar.in l.ſi confeſſus. ff. de cuſt.reor. &
Marſil.conſ.46.nu.17.& 19.& conſ.48. nu.
5.nam confeſſio non requirit tellam,nec or
dinem iudicij.Bal. in l.properãdum, in prin.
ad finẽ.C.de iudic.quem ſequitur Angel. in
tract.malef. in uer.cõparuerũt dicti inquiſiti
& confitentur totũ.uer.quæro an confeſſio.
11 Septimo, † nedum iſte D. confeſſus eſt,
ſed etiam ratificauit extra tormenta, ut in
proceſ.tort.conſt.5.cum alijs ſeq. & ſic ſpõ-
te,non in tormentis. quæ ratificatio ſponta-
nea uidetur purgare, & tollere metum tortu
ræ, arg.eorum quæ habentur in l.2.C.quod
met.cau.ubi dicitur quod ſolutio ſpontanea
purgat uitium uiolentiæ adhibitæ tempore
promiſſionis.igitur licet iſte D.poſſet allega
re violentiam in tortura, tamen ratificatio il
lam tollit: nam ratificatio tollit nullitatem
actus præcedentis.l.fi.C.ad Macedon.l.licet.
ff.de iudic. Afflic.deciſ.220.in fi.uerſ. quinta
& ultima.Cacher.deciſ. 142. nu. 15. & facit
quod reus puniatur etiam ſi confeſſio facta
fuerit præcedentibus indicijs,uel non,ut ex
ſententia Doct.dicit Iul.Clarus lib.5.ſenten.
§.fi.q.64.uerſ. cæterum ſi reus.ergo bene cõ
tra ipſum ad decretũ proceſſum eſt. Eo ma-
gis,quia nedum ratificauit uerbo, ſed & fa-
cto,nam mandauit reſtitui quingentas coro
nas Anglo,ut in proceſſu torturæ. fol. 29.&
alius ſuo noĩe reſtituit, ut in eo. proceſ.f.31,
ergo ſua confeſſio validatur,nam nõ præſu-
mitur quis uelle iactare ſuum; Et inſuper ſe
compoſuit cũ camera, & ſic tranſegit ſuper
delicto,quæ tranſactio facit indiciũ,& habet
vim tacitæ cõfeſſionis.l.1.uerſ.qui furti.ff.de
ijs qui not.infa.præſertim, quia ſumus in cã
fiſcali,in qua qui aduerſarium ſuum corrum
pit pecunia data,habetur pro cõuicto.l. eius
qui delatorem.ff.de iure fiſci.& l.fi.ff.de præ
uaricat.ergo &c.
12 Pręmiſſis † tñ non obſtantib.ſequendo ve
ritatem quæ eſt mater iuſtitiæ,ut per Bal.in l.
libertini.ff. de ſta.hom.& quæ amãda, & co
lenda eſt,ut tradit idem Bal.in tract. ſciſm.in
1.col.& in l.cum ita.ff.de cond.& demonſt.
cum oporteat iudicem cuncta rimari,& ordi
nem rerum plœna inquiſitione diſcutere. c.
iudicantem.30.q.5.& ſcriptum ſit iudicibus
lib.2.Paralipom.c. 19. Videte quid faciatis,
non tñ hominis exercetis iudicium,ſed dñi,
& quodcunq; iudicaueritis in uos redunda-
bit,dicendum intrepide eſt,in caſu pręſenti,
oĩa non ſolum non iuridice facta fuiſſe, ſed
nec & iuris fundamentum habere, & nihil
actum eſſe quod bono iudici conuenire poſ
ſe uideatur. & pro hoc aſſumo illud axioma
in iure clarum, & apud omnes paſſim rece-
13 ptum,quod † iudex nunquam põt procede
re nedum ad torturam, ſed etiam ad deten-
tionem contra aliquem,niſi ante omnia ſibi
conſtiterit delictum eſſe commiſſum,de quo
aliquis eſt inculpatus, aliàs ſunt ſibi ligatæ
manus ad procedendum,l.1.§.item illud.ad
Syllani.Item illud ſciendum eſt, niſi conſtet
aliquem eſſe occiſum,non haberi de familia
qõnem,& nedum conſtare debet, ſed &, ꝙ
dolus interuenerit,ut ibi ſubdit Vlpia. Lique
re igitur debet ſcelere interemptum,ut ſena-
tuſconſ.locus ſit. per quem tex. ita determi-
nant Tancr.in ſua compen.q.17.& Bar.in l.
fi.col.1.ff.de quæſt.& in l.1.§.qui qõnem.eo.
tit.Aret.in tract.malef.in uer.fama.num.12.
ubi dicit,quod ſi aliter fiat, iudex tenetur in
ſindicatu.cui Aret.eſt multum deferendum,
quia expertiſſimus fuit, & ex cã officiorum
carceratus Nurſiæ cum periculo capitis uitã
amiſiſſet,niſi uniuerſa collegia Italiæ pro ip-
ſo conſuluiſſent.& Aug.de Arim.in addi.ad
ipſum in d.uer.nu.108.uerſi.Tu aũt.Bertran.
conſ.257.col.1.uerſi.adde prædictis.uol. 3.
in antiq.Ruin.conſ.80.col.2.uer.nec obſtat.
uol.4.Iul.Clar.lib.5.ſenten.§.fi,q.4.in prin.&
cæteri paſſim, quos & nouiſſime allegat An
ton.Gabr.Rom.aduoc.conciſt.& maximus
pract.in vrbe Rom.concl.li.7.tit. de crimin.
concl.17.num.4. Validatur hoc axioma ex
hoc,quia quoties diſputatur de aliquo,ſem-

per habilitas debet præſupponi, videlicet q̄ conſtet id, de quo diſputatur, ut dicit Crau. conſ. 307. nu. 2, incip. ſtatutum Foſſani. & ita arguit in damno dato, Dec. conſ. 410. nu. 7. nam licet in materia damni dati ſtandum ſit iuramento damnum paſſi, prius tñ debet cõſtare damnum datũ. ſequitur Marſ. ſing. 335. & nouiſſime in materia ſua, Moron. in tract. de treu. & pace. q. 113. nu. 11. in ult. impreſ. Qua generali propoſitione firmata, ut breuitati ſtudeã, uenio ad obiecta, in quorũ diſcuſſione magis apparebit de oppreſſa innocẽtia ipſius Profiſcalis. igiť ordinate rñdendo.

Primum non obſtat, confunditur. n. tã in facto quàm in iure, cum ex dictis ipſiuſmet Thomæ, tum ex depoſitionib. aliorum: & vt hoc clarius innoteſcat, quædam præmittenda ſunt in facto ex proceſſu reſultantia, quæ clarã adeo materiam reddunt, ut clariſſime conſtet nedum Profiſcalem non deliquiſſe, ſed ẽt Thomã ipſum calumnioſe egiſſe. Notãdum igitur, quod dicti Angli ſumptis palijs, antequàm abducerentur a biruarijs, egreſſi è ſecunda camera in primam, claui quam ſecũ portabant aperuerunt quoddam forcerium exiſtẽs in prima camera, indeq; extraxerũt pileum quem poſuerunt ſuper tabula primæ cameræ, dicentes, Cuſtodiatis iſtas pecunias, quæ in eorum præſentia fuerunt numeratæ; & erãt ſcuta 14. Iulij. 3. & ſcutum unum auri. & ipſi Profiſcali admiranti q̃uo haberent tã paucas pecunias, fuit reſponſum, quod non habebant plures, quia expenderant in itinere Neapolitano, & alijs neceſſarijs, ut ĩ primo conſt. ipſius Profiſcalis, fol. 40. quod & alij dixiſſent ſi fuiſſent requiſiti. quod ſi plu-

14 res habuiſſent, utique propalaſſent; Nam † diligentia in paruis infert maiorem diligentiã in magnis. præſumiť. n. diligentia in priuato in reb. proprijs, iux. l. ſi cõſtante. §. ſi maritus. ſol. matrim. quem tex. in hãc ſnĩam citat Menoc. de arbitr. iud. ll. 2. cent. 1. caſu 40. nu. 10. & eſt tex. in c. ſuper. de renun. & in l. cum de indebito. ff. de prob. ubi probať quod quilibet præſumitur diligens in facto ſuo. Crau. conſ. 129. nu. 6. Simon de Pret. cõſ. 8. nu. 16. uolu. 1. & diligens in uno, præſumiť diligens in alio. Bar. in l. fi. C. de ijs qui a non dom. manum. ſunt. apparet. n. quod illas numeratas conſignauerunt timore amiſſionis, prout de prædictis, & de numeratione patet in proceſ. fol. 1. in inuent. & fol. 52.

Vlterius ipſe Thomas requiſitus, ex quibus ſuſpicetur ſuam capturam; illam tribuit cuidam Roberto Anglo, penes quem depoſitauit centum coronas de cuneo ſolis, quaſi quod Robertus ipſum incuſauerit de hæreſi ob ſuſpectam Angliæ infidelitatem, pro vſurpando illas centum coronas. & fol. 3. in primo conſt. reddens rõnem illius depoſiti, dicit, (Ego depoſitaui, quia non habebã capſam ſeu ciſtam, vbi ipſas tuto tenere poſſem) & ſibi erat conſultum de fide dicti Rober. p lr̃as cujuſdam Angli ſibi datas Patauij ad d. Rober. quas ipſe procurauit habere ad aliquẽ practicum Vrbis, qui ſibi in oĩb. conſulere poſſet, ut in primo eius conſt. fol. 4. quæ oĩa arguunt ipſum diligentiſſimum, & ſic ſi plures habuiſſet, plures depoſitaſſet, nec in

15 eo præſumitur error. Nam † non eſt uериſimile diligentem errare, l. cum de indebito. §. ſi uero ab initio. uerſ. qui. n. ſoluit. C. de prob. Cæph. conſ. 108. nu. 11. 1. par.

Quod ẽt ualidatur ex eo, quia ſæpius repetitus ſuper pecunijs, & ſuſpitione ſuæ capturæ, ſemper, tam in primo, quàm in ſecundo conſtituto dixit de illis centum coronis tñ, & ſuſpicatur de dicto Robe. depoſitario. quæ gemina depoſitio uniformis excludit ab ipſo errorem. l. ſi mulier. C. ad Velleian. Fel. c. ſi cautio, nu. 31. de fi. inſtr. Dec. conſ. 15. col. 1. conſi. 181. col. 3. in princ. & conſ. 599. nu. 5.

Vlterius ipſe Thomas, fo. 8. in 1. conſt. inter alia dicit, (Robertus hoc fecit, ſciens forte me eſſe diuitẽ in Anglia, & ut hoc mõ aſſerens neceſſe eſſe expendere, ſibi lucrareť iſtas centum, & diceret alijs opus eſſe pro mea redemptione.) in quo loco, ſi plures habuiſſet, utiq; dixiſſet; nam ſicut dixit, ſciens forte me eſſe diuitẽ in Anglia, poterat dixiſſe, ſciẽs vel ſuſpicans forte me hic in Vrbe hr̃e plures pecunias, & ſic aliàs expreſſiſſet, ſed nõ dixit, quia non habebat, quæ ſuſpitio poterat eſſe in Roberto rõnabilis, qui iudicaſſet ipsũ nõ depoſitaſſe illas, abſque eo q̄ alias retineret.

Accedit, q̄d cũ toties repetitus circa pecunias, ſemper loquutus fuerit, & ſuſpicatus de illis 100. coronis tñ depoſitatis Roberto, de quib. tñ tutus eſſe poterat ob probatam fidẽ ipſius Roberti, rectius ſuſpicari debebat, q̄ aliquis ipſum capi procurauerit pro ſurripiẽdis quingentis, quæ poſtea in 3. conſtit. fol. 75. aſſeruit in ualiſia reliquiſſe, quia de illis nullo modo ſibi conſultum erat.

Vlterius

Vlterius,vt ipſe dicit fol.14.conſt.1.con-
ſignauit Roberto illas centum coronas an-
tequam iret Neapolim, timore amiſſionis.
quæ ſola ratio urgentiſſime concludit ipſum
non habuiſſe plures:nam ſi timebat amitte-
re centum, maior timor erat in quingentis.
16 Timor † enim non arguitur ex in uerifimili
bus,ſed ex uerifimilibus,ut per Ioan.And.in
c.bonæ.de appel.Bal.conſi.364.col.1.uol.3.
Crau.conſ.49.nu.6.uol.1.Aut ergo illa 500.
ſcuta Romæ reliquit, aut ſecum Neapolim
portaui: ſi Romæ, aut depoſitata, aut non.
Si depoſitata,aut Roberto,aut alteri: ſi Ro-
berto, ſicut dixit de centum, dixiſſet & de
alijs quingentis: ſi alteri', ſicut in ſua captura
ſuſpicatus eſt de Roberto pro centum, mul-
to magis ſuſpicatus eſſet de altero pro quin
gentis. ad not.in auth. multo magis,C.de ſa
croſ.eccleſ. Euerar. in cent.leg. in loco ſum-
pto a maiori,& in loco a minori, & vtroque
caſu expreſſiſſet.ſi non depoſitatas, ridicu-
lum eſt: quia cum depoſitauerit centum an-
tequam iret Neapolim timore amiſſionis,
vtique non reliquiſſet quingentas arbitrio
17 fortunæ, ſed illas depoſitaſſet. Nam † cum
maius periculum circa maiorem ſummam
uerteretur,ideo cautius ei agendum erat.42.
diſt.c.quieſcamus.c.Matthæus, de ſimon.5.
q.1.ſi quis neque.Specul.de act.in fine. & de
except.§.pen.& c.ubi periculum. de elect. in
6. Et eadem ratio excludit quod portauerit
Neapolim, nam cum Neapolim portauerit
literas cambij,ſi,ut dicit, portauit quingen-
tas coronas,& illas non timuit amittere, po
tuiſſet etiam portaſſe cẽtum plures, ſed cum
ob timorem amiſſionis noluerit portare cẽ-
tum, nulli dubium quod non habebat nec
portauit quingentas. Attenta maxime con-
ſuetudine Regni, cum è ciuitate Neapolis
non poſſint extrahi niſi 25.ſcuta pro quoli-
bet homine equeſtri, & in itinere ſtant cu-
ſtodes ad hoc deputati,qui uiatores diligen
ter perluſtrant, & plures 25. auferunt, nec
amplius reſtituunt, & nemini parent, & ita
ſeruatur tam in portantibus, & redeuntibus
quàm in ſimpliciter extrahere uolentibus:
nullo enim modo extrahi poſſunt,quod om
nibus tam uiatoribus quàm mercatoribus
notorium eſt, ut etiam de hac prohibita ex-
tractione pecuniarum habetur in ca. Regni
250.incip.perpenſa deliberatione.& ibi per
Ioan.Ant.de Nigris.Et eſt præſumendum ꝙ
antequàm iret Neapolim,fuerit ſuper hoc
informatus:quia,vt ipſe dicit,fol.28.in 2.cõ
ſti.in Ciuitate Tridẽti ſermonem habuit de
Ciuitate Neapolitana cum quodam Epiſco-
po,quod ſi de ea alibi ſermonem habuit,ve-
riſimilius eſt quod etiam in Vrbe,antequàm
iret, loquutus fuerit cum aliquo circa eam,
18 ſumpto † arg.a veriſimili. clem.exiui, & ibi
Card.§.rurſus.de verbo.ſignifi.cap.quia ve-
riſimile.de præſumpt.ꝉ.non eſt veriſimile.ff.
quod met.cau.Socin.conſ.86.incip. in cau-
ſa communitatis.verſ.quinta concluſio.vol.
1.Pariſ.conſ.8.nu.29. vol.1. conſ.8. num.7.
vol.4.& alibi paſſim.ex hoc præſumitur illa
cẽtum ſcuta depoſitaſſe antequam iret Nea
polim: ſi illa enim portaſſet,ablata fuiſſent à
cuſtodibus; ſed attentis prędictis nullo mo-
do habebat, arguendo à ſufficienti partium
19 enumeratione,quod † argumentum ualidũ
eſt.l. obligationum ferè. §. placet.de act. &
oblig.l.filius.§.filius.de leg.1.Inſt.de act.§.in
bonæ ſidei.Bal.in l.conuenticula.col.2.in fi.
uerſi.item eſt argumentum ab enumeratio-
ne.C.de epiſc.& cler. & in c. cum uenerabi-
lis. de except.Firm. in uer. Argumentum a
ſufficienti partium.ſed cum literis cambij ſi-
bi conſulebat,& cum alijs centum coronis,
quas dicit retinuiſſe penes ſe,ultra depoſita-
tas,pro expẽdendo, vt in primo eius conſt.
folio 4. ubi inter alia dicit. & iſtas coronas
ego traduxi ex Anuerſa, a qua ciuitate ha-
bui ſexcentas coronas, & antequàm perue-
nirem ad Vrbem, expenderam quadringẽ
tas, ita quod ducentæ coronæ mihi reman-
ſerant,quarum ducentarum,centum retinui
penes me, alias uero centum tradidi cuſto-
diendas præfato Roberto, & iſtas coronas
mecum tranſtuli ad effectum illas expenden
di.quæ uerba ita clara ſunt, ut omnino de-
prehendatur non habuiſſe illas quingentas.

Item alia urgentiſſima ratione excluditur
ipſum Thomam plures habuiſſe quàm pre-
dictas centum depoſitatas, & centum alias
pro expendendo retentas: nam ut ipſemet
dicit in conſt.2,in proceſ.fol. 20. antequàm
recederet è Londino pro ueniendo in Ita-
liam, procurauit habere literas ad aliquem
mercatorem Italum,ut in Italia ſibi prouide
re poſſet de pecunijs,prout illas habuit cum
literis etiam cambij ad quendam mercato
rem Raguſinum Venetijs commorantem,
& in utroque conſtituto, nunquã dicit por-

taſſe ex Anglia pecunias, ſed tantum literas prædictas: ergo præſumendum eſt ipſum vere non portaſſe, quia hoc dixiſſet, ſicut dixit de literis, & de ſexcentis coronis, quas Anuerſæ, ut ipſe dicit, accepit. folio 4. in primo eius conſt. Immò ratio iſta clariſſima eſt, cũ ipſe dicat, fol. 23. in 2. conſt. quod pro ſumma in literis contenta quas accepit in Anglia, totidem ex ſuis reditibus conſignauit ei qui ſibi dedit literas. & ſic excluditur omnino; quod portauerit pecunias ex Anglia, & eius uerba ibi ſunt clara. Et licèt in 3. conſtit. dicat, fol. 75. quod non depoſitauit Roberto niſi centum, ne cæteri Angli ſcirent illum habere plures pecunias, tamen iſta eſt uana ratio: tum quia, ut ipſe dicit, fol. 6. in primo conſt. nõ cognoſcebat niſi quatuor Anglos, quorum mores ita probatos habet, & facultuoſos dicit, ut de ipſis nullo modo dubitare potuiſſet: tum quia retinendo penes ſe quingentas, imò & alias centum pro expendendo, de quibus, fol. 4. & ſic ſexcentas in totum, poterat etiam retinere centum plures, abſque tali propalatione, & ipſum in omnem euentum excuſare poterant literæ cambij quas habebat; abſque eo quod in tanto periculo retineret quingentas. Tum etiam & fortius excluditur iſta ratio, quia ſi depoſitaſſet iſta centum ad effectum, quod cæteri Angli imaginarentur ipſum non habere plures, vtique illas conſignaſſet Roberto palam, præſentibus alijs Anglis: ſed ut ipſemet dicit in 20. conſt. fol. 14. illas conſignauit ipſi Roberto, in occulto, nullis prȩſentibus, in crumena rubea ſigillata ſuo ſigillo, & ſic hæc ratio retorquetur contra ipſum, quod non haberet plures quàm illas centum ex iſto tam ſecreto depoſito. Immo ex ſuis uerbis ibi clare liquet de calumnia; & quod non habebat illas ſomniatas quingentas, dicit enim. Nemo erat præſens quando ego dedi dictas cẽtum coronas de ſole præfato Roberto. eſt bene uerum, quod quando dedi ſibi dictam crumenam cum dictis pecunijs, ipſe illas numerauit, quas dixit eſſe numero centum, & dum illas numerabat, quidam Angli per illã aulam tranſgrediebantur, quos non cognoui, & ego credo quod dictus Robertus non negabit. Ecce quomodo ſolicitus eſt de iſtis centum quas ſolas ſæpe recenſet, & de quingentis nihil, tam in primo, quàm in ſecundo conſtituto.

Vlterius, præſuppoſitis omnibus prædictis, conuincitur non habuiſſe aſſertas quingentas coronas: quia cum tam diligens fuerit in centum, non poſuiſſet quingentas in ualiſia, quæ tam facile aperiebatur, ut ipſemet dicit, & cuius clauem muro appenſam tenebat, ut fol. 75. ubi ait. Stabat appenſa clauis dictæ ualiſiæ ad murũ thalami, quia ego nõ deferebam mecum dictam clauem, quia ualiſia facile poterat ſine claue aperiri. & ſic dũ eſſet appenſa muro, prout dicit etiã, Bartholomæus teſtis curiæ, fol. 60. & Benedictus notarius teſtis curiæ, folio 67. ſtabat in poſſe aliorum, prout etiam apparet ex proceſſu quod data fuit Profiſcali, a domina domus, ut d. folio 69. & 67. & ut teſtatur etiam Apollonius alius teſtis curiæ, fol. 64. Nec releuat quod ipſe Thomas, ut ipſe dicit, folio 76. in 3. cõſt. ſemper portaret ſecum clauem oſtij cubiculi, quia immo conuincitur etiã in hoc de mendacio: nam ſicut illam tradidit famulo ea nocte qua captus eſt, ut ipſe dicit, eo. fol. 76. ijs uerbis. Ego dedi clauem cubiculi mei poſt cȩnam famulo meo ut pararet cubile meum. præſumendum eſt, quod etiam alijs uicibus illam ipſi famulo dederit, qui etiam in eius camera ſub ſuo cubilli dormiebat. & ſic nõ ſemper illam portabat. Nã
20 † talis dictio importat continuitatem temporis. l. 1. & ibi Bar. col. 5. in fi. uerſ. item in quæſtione. Ang. & Doct. ſol. matr. & omne tempus omneſque caſus complectitur. Iaſ. conſ. 115. col. 7. uerſ. Tertio adeſt dictio. vol. 3. immo ſi habuiſſet ſomniatas quingentas coronas, dubitaſſet etiam de famulo, & illi non confidiſſet clauem thalami, nec ipſum in eius camera dormire permiſiſſet, attenta qualitate ualiſiæ facile aperibilis, claui muro appenſa, duploide cum quo aſſerit dormiuiſſe in itinere, e Venetijs Romam vſque, de quo, cum in Vrbe cum ipſo non dormiret famulus, qui cũ eo ad Vrbem uenit facile ſuſpicari potuiſſet, & ideo homo in omnibus ſagax, vt cognoſcitur ex proceſſu, ad tollendum omne periculum clauem ualiſiæ ſecum portaſſet, & famulũ in eius camera dormire non permiſiſſet, nec illi clauem Hoſtij confidiſſet.

Quibus ſic præmiſſis, modò ad obiectum reſpondendo, dico illud non obſtare, cum ex perſona ipſius Thomæ, tum ex perſona D.R. circa ſermonem habitum de pecunijs,

in carceribus,& reuelationem, nam ipſe D. R.ante depoſitionẽ,in depoſitionẽ, & poſt, detinebatur in carceribus pro cauſa criminali capitali,quia ſine proceſſu,calumnioſè, & cauſa non cognita ſuſpendi fecerit quendam ſuum ſubditum,& eius bona ſibi adſciuerit,prout confeſſus,& teſtibus,& publicis ſcripturis conuictus eſt,ſuper quo ſe compoſuit cum camera apoſtolica, ut in actis Gu-
21 bernatoris Vrbis,& ideo † non poterat examinari contra alium,& in materia quæ poſſet alij præiudicare, c.fi.de teſti.& ibi Doct. Specul.tit.de teſt.§.1.uerſi.item pendente.& ibi Ioan.And.& Bal.in addit.Ratio eſt, nam expendentia huiuſmodi cauſæ grauatur opinio carcerati, ut non dicatur integri ſtatus, unde non debet ad teſtimonium admitti,di c.fina.& c.teſtimonium.eo.tit.per rationem glo.in d.c.fi. maxime quando delictum pro quo detinetur infamat.4.q.3.§.item lege Iulia.iunc.glo.ſuper ver.in uinculis,ut per Barbat.in tract. de teſt. in 1.par. num.23.quem refert Clar.lib.5.ſenten.§.fina. uerſi. Quæro nunquid.q.24. Item fuit informiter examinatus, nec fuit repetitus ſuper interrogatorijs,prout eſt ſtilus, & dicam in materia indiciorum inferius.

Item erat inimicus ipſius Profiſcalis, æſtimans ſe offenſum ab eo in ſuis cauſis,in quibus ipſum ſemper allegauit ſuſpectum, ut fecit quando ipſe D. R.erat carceratus pro ſuprad.cauſa, in qua ipſe Profiſcalis erat ſpecialiter pro fiſco deputatus,quo caſu ei non creditur contra ipſum in aliquo crimine,ut not.dicit Inn.in cap.cum I.& A. de re iudic.
22 in fi.ubi dicit, quod † inimici non ſolum dicuntur, quo ad repellendum a teſtimonio, qui odium in mente habent, ſed etiam qui inimicitiæ cauſas habent,uel habere præſumuntur,etiam ſine mentis odio,arg.3.q.5.c. 2.& 3.cuius Innoc.dictum pro ſingul. refert Bal.in l.2.num.36.C.ſi cont.ius uel util.pub. & Rom.ſing.319.incip. Inno. in c. cum I.& A.& idem Inn.in c.cum P. de accuſat.Fel.in c.quoties,uerſi. nota quarto. de teſti. & alij antiqui,& Moder. quos in hanc ſententiam citat.Franc.Burſ. conſ.69. num.31. par.1.& Menoch.cõſ.299.nu. 10.par.3. & hoc adeo conſiderant Doct.ut nolint etiam admitti in teſtem contra aliquem illum, qui eſt reconciliatus. Abb.in c.cum oporteat.nu.6. de accuſat.Felin.in c.cam te.uerſi.infidelitas.limit.2. de reſcr.Alex. conſi.99.in cauſa.col.1.uol.1. quod cum alijs ad hoc citat Ioan. Roia. de hæret.par.2.num.231.Dec.in c.1.in prima Lect.col.3.& ibi Rip.nu.17.de iudic.Hippo. in l.1.§.præterea.de quęſt.num.4.& in ſing. 178.inimicus. Alci. de præſum. reg.2.præſump.11.Socin.iun.conſi.77.licet.num. 42. uolum.1.& alij quamplures relati a Menoc. conſ.iam cit.nu.13.& licet.d.D.R. non habuerit cauſam legitimam inimicandi ſe Profiſcali:tamen,quia ad inimicitiam contrahẽdam non attenditur, an iuſta cauſa uel iniuſta præceſſerit, ſed an habuit mouere animũ alterius ad odium.c.non eſt crudelis.23.q.5. ideo repellitur de iure a teſtimonio.Ioan.de Ana.conſi.17.col.2.Crau.conſ.73.num.13. uol.1.& conſ.9.nu.6.eo.uol.
23 Item † præſumendus eſt inſtigator, nam inſtigator proprie eſt perſuaſor,& hortator, Bar.in l.non ſolum. §. ſi mandato. de iniur. Alex.conſi.106.uol.4.& ipſe ſuaſit Thomæ, & ipſum hortatus eſt ut de aſſertis quingentis ſcutis conquereretur,ergo eſt inſtigator, & ſubornator, ſumpta occaſione vindictæ. ſubornator enim eſt ille, qui teſtem informat ad falſum exprimendum,uel uerum tacendum.3.q.9.pura.Card. in clem. teſtibus. in prin.in 3.not.de teſti.prout de inſtigatione, & ſubornatione ipſius apparet in Thoma Anglo,& in Ioanne Celſo biruario teſtẽ curiæ,cum iſte ſolus omnium teſtium fuerit a iudice repetitus, & prima uice qua fuit examinatus, in qua depoſuit fauorabilia Profiſcali ſtetit in uno carcere ſeparato, ſecunda uero uice erat in carcere cum dom. R. quæ mutatio carceris,& ſequens ipſius repetitio, ſapit ſubornationem.

Quod autem res inter Thomam & D.R. compoſita fuerit,patet.nam ex dictis per ipſum Thomam,fol.73.& 74.in conſt.3.clarè apparet,quod ſermo de pecunijs cum D. R. fuit poſt primum examen,nam magis in primo quàm in ſecundo fuit in materia pecuniarum interrogatus,& eſt uериſimile, attẽta etiam natura ipſius D.R.notiſſima curię, qui ſemper quærit ſecreta carceratorum.& licet D.R.dicat poſt ſecundum, aduertendum, ꝙ ſi Thom.fuiſſet examinatus decies,D.R.deponeret iſtum ſermonẽ habitum fuiſſe poſt decimam uicem, ut.tela ab ipſo ordinata procederet. Et no. quod dum vult inferre quod hic ſermo fuit poſt ſecundam uicem,

ſpitio cadere in ipſo poterat ex premiſſis factis in inuentario, in eius carceratione, in replicatis tot interrogationibus ſuper pecunijs, & non cecidit, igitur vanus fuit eius timor & imaginarius. & eo magis, quia præſumitur quod ipſe optime ſciret formam iudiciorum, & conficiendorum inuentariorum, quũ, fol. 11. dicat (poſt biennium nauatum ſtudio logicæ & philoſophiæ, poſtea per quatuor annos incubui legibus & conſuetudinibus Angliæ, quibus legibus & conſuetudinibus incubui ſub publicis præceptoribus.) & quũ in legibus deijs fiat mẽtio, vt habetur in prouinciali ſeu conſtit. Angliæ, lib. 3. tit. de teſtam. verſ. itemque locorum. §. ſtatuimus. & ibi glo. in ver. inuentarium, quæ declarat quid ſit inuentarium, & quotuplex. & eo. tit. c. ſtatutũ. §. inhibemus. cum glo. in ver. prius, & in alijs locis paſſim in ipſis conſtit. & etiam de cõſuetudine Angliæ inuentarientur bona carceratorum, vt ibi, ideo optime poterat cogitare quod curia eſſet confectura inuentarium in eius bonis, ideo de quingentis coronis dixiſſet ſi illas habuiſſet, quia de illis magis dubitare debuiſſet, quàm de centum datis Roberto, de fide cuius & cæt. vt ſup.

Validantur premiſſa, nam ipſe Thom. folio 73. in 3. conſt. dicit quod D. R. ſibi dixit, (Volo tibi hoc ſignificare, quod deinde fecit me preſente, quum vna nocte fuiſſem in dictis carceribus, a quo deinde intellexi dictas pecunias in dicta ualiſia non reperiri, ſed ſubtractas fuiſſe.) Quæ verba, quum vna nocte, arguunt aſſertum ſermonem de pecunijs fuiſſe ante primum examen. nam ipſe Thomas fuit carceratus die. 7. Decembris, & die nona eiuſdem fuit prima vice examinatus, & ſic non tantum vna, ſed & ſtetit duabus noctibus cũ do. R. carceratus antequàm inciperet examinari: nam dictio, vna, non admittit aliam ante ſe, quia vnus eſt principium numeri. glo. in l. ſi quis ante. de acquir. poſ. Bal. in l. 1. col. 1. verſ. oppo. iſta conditio. C. de cond. inſert. l. fi. ad Trebe. Ang. cõſ. 56. ante fin. Tiraq. de retract. lignag. glo. 21. nu. 1. & 7. & ſic ante primum examen. Alia verba indicant, quod ipſe D. R. hoc vel cogitauit ex ſe, vel aliunde ab alio extra carceres intellexit, quo caſu curia tenebatur ſuper hoc examinare D. R. & ab eo perquirere hanc ſuam ſcientiam, & quo modo hoc intellexerit: nam cum valiſia fuerit relicta clauata & ſigillata, & ſigillum fuerit aſportatũ per notarium, valiſia vero remanſerit in manibus depoſitarij, vt in inuentario, fol. 1. in proceſ. & a curia nõ præſumatur aperta niſi illa nocte qua Profiſcalis ſequeſtratus fuit, ſi quid in ipſa valiſia fuit & defuit, præſumptio
29 erat validiſſima contra depoſitarium, † qui tenetur de dolo & lata culpa, vt per Bart. Alex. & alios in l. quod Nerua. ff. depoſ. Dec. & Cagn. in l. contractus. de reg. iur. imo ſi quid mali in hoc actum eſt, ad omnia ipſe depoſitarius tenebatur, caſus eſt clarus in l. 1. §. ſi conſtat. ff. depoſi. cui nulla competebat excuſatio, vt dicit ibi tex. verſ. quid ergo. quẽ tamen curia non examinauit, & ſic nec ipſum, nec D. R. ſuper præmiſſis, quũ ex verificatione ſupradictorum dependeret veritas vel falſitas depoſitionis ipſius Tho.

Coadiuuantur præmiſſa, nam circa prædictum ſermonem de pecunijs habitum in carceribus interfuerunt quidam medicus, & D. P. R. vt dicit ipſe Thom. fol. 74. in 3. conſt. qui, vt ipſe dicit, in eodem carcere particulariter interrogauerũt ipſum ſuper iſtis quingentis coronis, & de circumſtantiis omnibus, & tamen non fuerunt examinati iſti, ſed ſolus D. R. cuius mendacium etiam in hoc ex eo colligitur, dũ dicit quod D. Thomas cum ipſo ſolo loqutus eſt. & hoc quia ne ſciebat loqui niſi latine; ſic enim vult inferre, quod medicus neſciret loqui latine, quod vaniſſimum eſt, & cõtradicit ipſi Thomæ, & in hoc prædicti nominati a Thoma debebant diligenter examinari, & non ſolus inſtigator & ſubornator. Nec obſtat quod obiicitur de pecunijs e Londino Venetias portatis eo, modo quo in obiectu, nã præſuppoſitis iis quæ ſupra deducta ſunt ad euidentiam: Reſpondetur argumentum eſſe falſiſſimum & calumnioſiſſimum, nam non eſt veriſimile quod in tam longo itinere ex Anglia ad Vrbem, & præſertim è Venetiis ad Vrbẽ nullus ex quinque, quos aſſerit habuiſſe ſecum, ſenſerit iſtas pecunias, præſertim quando ſe ſpoliabat & veſtiebat, quum homines ſibi notos ſecum duxerit.

Et quo ad crumenam rubeam, ex iis quæ ipſe dicit, fol. 13. de crumena rubea ſuo ſigillo ſigillata, præſumendum eſt eſſe illam met quam conſignauit Roberto cum centum coronis, & non habuiſſe aliam, cum ad exclu-

den-

30 dendum delictum, tum quia † iſta vltima de
poſitio eſt minus ſolemnis, immo nulla, vt
pote facta coram notario & Profiſcali tan-
tũ, Profiſcali interrogante contra formam
bullæ Pii Papæ Quarti, ſub data Bald. Ianua-
rii, M.D.LXII. ſub tit. de procurat. fiſcali. c.4.
dum ait. (Reos non interroget & teſtes non
examinet, niſi cum præſentia iudicis.) cum
decreto actum irritãte, vt in bulla in qua ineſt
dictio niſi, ſui natura excluſiua, vt ſcribunt
omnes in l. actione. vbi Iaſ. nu.3. C. de tranſa.
Alber. in l. cum qui. §. qui iniuriarum. num.
16. ſi quis caut. & Menoch. in conſ.3. nu.16.
vol.1. Primæ vero duæ depoſitiones magis
ſolemnes & factæ coram iudice, aſsiſtente
Profiſcali, & notario ſcribẽte iuxta formam
bullæ prædictæ. Vnde ipſis, non iſti vltimæ
ſtandum eſt: quia vt dixi, non fuit ſeruata for
ma bullæ, & in iure clarum eſt, quod, forma
legis vel ſtatuti non ſeruata, actus eſt ipſo iu-
re nullus: quod, vltra decretum irritans in
bulla poſitum, probatur in l. cùm hi. §. præ-
tor. ff. de tranſact. l. Marius. & l. qui hæredi.
ff. de cond. & dem. Bal. in l. ordo. col.2. C. de
execut. rei iudic. & in l. omnes populi. colu.
pen. de iuſt. & iure. Ang. in l. ius publicum.
ff. de pact. Card. in clem.1. in 9. quæſt. de iu-
re patro. Hip. de Marſi. conſ.14. num.8. &
alii paſsim. quin ex pręmisſis contrauentio-
nibus bullæ proceſſus eſt nullus, nam clauſu
la in prouiſione negatiue poſita, vt in hac
bulla pontificia, denotat neceſsitatem præ-
ciſam, & priuat omni potentia. l. nemo po-
teſt. de leg.1. l. non poterit. de fur. Bald. in l.
quæſtionem. col. vlt. C. de fideicom. vbi di-
cit expreſſe, quod actus factus cõtra dictam
prohibitionem eſt irritus, ſequitur Marſ. mul
ta in hoc citans, conſ.24. nu.25.

Vlterius ex iſta forma ſeruata in hoc pro-
ceſſu præſumitur, immo cognoſcitur ſubor-
natio. Bal. conſ.486. licet aſſeſſores. vol.3. &
conſ.171. Punctus quæritur. vol.5. Alex. cõſ.
74. col.3. verſ. poteſt etiam reſponderi. vol.
1. & conſ.222. col.4. verſ. & dicti teſtes. vol.
2. Corn. conſ.58. col. fi. vol.4. Soc. conſ.153.
col.1. vol.2. Crau. conſ.6. col.2. vol.1. & col.
4. num.14. verſ. ideo licet. & vtraque illarum
eſt veriſimilior quàm iſta tertia. vnde cũ iſta
non ſit veriſimilis, & per conſequẽs habeat
imaginem falſitatis, ſecundum Bal. in l.1. C.
de ſeru. fugit. cum in dictis in ipſa, curia fun
daret ſuam intentionem contra D. B, requi-
rebantur probationes, & non quælibet, ſed
efficaciores. Dec. conſ.177. col.1. poſt prin.
eo magis quum ipſe Thomas non diuerſifi
cet crumenas, ſed ſimpliciter crumenam no
minet. & quum iſtud ſuum dictum de quo,
fol.70. in 3. conſti. repugnet dictis, fol.23. &
26. in 2. conſti. dum dicit, quod e Londino
portauit literas pro habendis pecuniis in Ita
lia, & in Antuerpia accepit ſcuta ſexcenta,
vt fol.3. conſt.1. apparet, quod ex Anglia
non portauit pecunias. nam aut illas libras
centum viginti, vt in 3. conſt. dicit, quæ redu
ctæ ad monetam Italicam important ſcuta
480. aut plures: ſi plures, quare etiam nunc
tacuit. ſi illas tãtum, quomodo Ioannes Tre-
uer eius famulus, folio 81. dicit dediſſe ipſi
Thomæ ante diſceſſum e Londino libras
200. pro ferendo in Italiam, quæ reducta vt
ſupra, important ſcuta octingẽta, & ſic ſunt
diuerſi inuicem tam ſuper quantitate quàm
31 ſuper qualitate monetarum, quæ † diuerſi-
tas detegit calumniam, & arguit falſitatem.
c. cum olim. de priuil. Bal. in l. noſtram. col.
2. C. de teſti. nam clare cognoſcitur, intentio
nem illorum eſſe oſtendere & ſuadere quod
Thomas haberet pecunias, nec conſiderant
ſi magis dicãt vno modo quàm alio, & quo
ad qualitatem duploidis & crumenarum, de
quibus per Ioannem Treuer dicitur, mirum
eſt quod ipſas Thomas non dixerit, & præ-
ſertim de duploide in dormiendo, nec ſuper
illis ſaltem fuerit repetitus, quũ ſint duæ im
portantiſſimæ qualitates, quia validiora fuiſ
ſent iura curiæ, ſed id omiſſum eſt, quia fa-
cilius detectum eſſet mendacium ipſius Io.
Treu. qui eſt falſior ipſa falſitate. quod etiam
ex eo apparet, dum in fi. dicit, (*chẽ credo lui
haueſſe danari & non voleua che ſi ſapeſſe.*) in quo
patet quod in Thoma pręſupponit diffiden
tiam de ſe teſte, qui tamẽ, vt aſſerit, illi in An-
glia dedit libras.200. Addito etiam quod,
vt ipſe dicit, fol.81. in Antuerpia vidit Tho-
mam numerantem multas coronas Gallicas
ad num.490. in duabus uicibus. ex quo pa-
tet quod Thomas non ſibi cauebat ab iſto,
ideo mirum eſt quod in itinere & Romæ ita
cauerit ab ipſo, a quo, vt aſſeritur, habuerat
tot pecunias in Anglia, vt noluerit, eum ſal-
tem, ſcire pecunias quas portabat.

Et eo magis augetur ſuſpitio falſi in iſto
Ioan. Treuer, quia deponit per verbum, cre-
do, & ob id non eſt conſiderabile eius dictũ,

nam

nam teſtis deponens de credulitate nõ probat.l. teſtium.C. de teſti.c. quoties. extra eo. & ibi Feli.col.3.in prin. Corn.conſ.101. incip.videtur,in lit.o.p. 1. cum alijs concord. adduc.per appoſtil. ad Soc.in rub.de iureiu. in lit.F. ubi ampliat Soc. etiam ſi teſtis dicat ſe pro certo credere, ex Bal.in l. ſiue poſſidetis. C. de probat. iunc. quàmplurimis concordan.citatis adhoc per Menoch.ĩ apoſtil. ad Socin.in d,rubric.in lit.G.quem conſulto omitto,quia communiter habetur. immo ſubiungit ibi Soc. quod teſtis de credulitate deponens non dicitur verus & proprius teſtis, ex glo. in l. 2. §. antepen.de aqu. pluuia arcen.& ex But.in c. quoties.de teſtib.vt per eum.Et licet ipſe Treuer;fol. 60. dicat quod Thomas uendidit ſeptem equos,quos ſecũ, ut aſſerit, duxerat ex Anglia, ex quibus extraxerat circa ducenta ſcuta,hoc non eſt uериſimile, & repugnat toti proceſſui, & præſertim omnibus conſtitutis Thomę,qui nunquam de ijs facit mentionem,unde debebat ſaltem interrogari,ubi,quãdo,cui,& quare ipſos equos uendiderit,& quanti pro quolibet, quam monetam habuerit & quid de ea fecerit, & ſuper ijſdem etiam ipſe Thomas erat examinandus. nam non eſt uериſimile quod ipſe Thomas,qui, ut aſſerit, portabat ſecum tot ſcuta,& literas cambij mille ſcutorum & ultra, & qui uolebat morari in Italia quatuor menſes tantum,ut ipſe dicit,fol.70. ſi habebat equos,uoluerit illos uendere,quibus egebat in reditu.Vnde ſi habuit, & uendidit,præſumendum eſt quòd uendiderit ob indigentiam pecuniarũ, ut clarum eſt quod indigebat, nam Venetijs uigore literarum cambij accepit ſcuta centum, ut ex parte ipſius Profiſcalis probabitur data facultate, & ipſam partitam banchi non accepiſſet,ſi habuiſſet pecunias quas ſupra dicunt ipſe & Ioan. Treuer. ſumma enim quam Venetias tam ex Anglia quàm ex Antuerpia ipſum portaſſe uterque recenſet, aſcendit ſummam ſcutorum duorum mille trecentorum, ultra contenta in literis cambij. Tamen harum
32 † omnium qualitatum cognitio neceſſaria a judice ommiſſa eſt,quæ tamen nedum erant perquirendę,ſed etiam probandæ, quia erãt fundamentum intentionis curiæ pro probando quod ipſe Thomas potuerit habere & habuerit tot pecunias.l. 1.§.ait prætor.ubi Bar.ff.ne quid in flum.publ.Iaſ.conſ.164.nu. 3.uol.2.nec mirum, nam apparet quod iſta contra Profiſcalem fuit coena facta cum diabolo, ut oſtendet quando opus erit.

Quod autem uterque, ſcilicet Thomas & Ioan.Treuer,mentiantur circa pecunias eductas e Londino,patet ex urgenti conſideratione: nam aut eduxit cum mandato Reginæ,aut ſine mandato,cum mandato non eſt credendum,quia quum nunquam uel in genere uel in ſpecie uere uel præſumptiue probare potuerit ſe aliquam notabilem pecuniarum ſummam in urbem portaſſe, ſi tale mandatum habuiſſet, illud ad ſua iura ualidanda allegaſſet, uel in iudicio exhibuiſſet, uel extra aliquo modo oſtendiſſet. Sine mandato non eſt præſumendum, nam quũ Angli & alij recedentes è Londino & Anglia pro ueniendo in alienas prouincias non poſſint ſine mãdato Reginæ in ſcriptis habito extrahere niſi octo ducatos pro quolibet, ſub pœna priuationis bonorum, & indignationis ipſius Reginę, non eſt præſumendum, quod ipſe qui, ut dicit, cum licentia ipſius Reginæ diſceſſit, uoluerit extrahere pecunias, & tot, ſine tali mandato & licentia conſtituendo ſe in tanto periculo confiſcationis & indignationis. ergo uterque calumnioſum dicit mendacium, quod pecunias ex Anglia por-
33 tauerit,argum. ſumpto † a communiter accidentibus, quod ualet.glo.& Bal. in l. ſi dotem.circa med.uerſ. ſecundo dicit glo.C.de iure dot.Alex.conſi.80.uol.4. & conſi.132. col.4.uol.5. & eſt optimum in materia probationum & præſumptionum, ſecundũ Bal. & Imo.in l.ſi.de hær.inſtit.glo.& Bal.in l.neque natales.C.de proba.Cur.ſen.conſ.4.incip.ſæpe.col.1.& Hip.ſing.1.

Et illud quod ipſe dicit de numeratione per ſe in camera clauſum facta,non eſt uериſimile, cum quia non eſt rationi conſonum, quod ipſe portauerit è Venetijs ad Vrbem tot aſſertas pecunias,tamdiu moratus fuerit in urbe,Neapolim acceſſerit,& dictas coronas non numerauerit,niſi quando ingreſſus eſt domum in qua captus fuit; tum etiam, quia ipſemet Thomas, folio 72.excludit in ſuis quamuis ſcientiam pecuniarum, licet in illis de domo non excludat poſſibilem auditum numerationis, dum dicit. (Ego credo quod nemo ſciret me habere dictas pecunias, quia nunquam alicui id dixi, niſi forte aliquis ex domo audiuiſſet me numerantem

eas in die Dominico ante prandium,quo ſta
bam ad dicta ſcuta quingenta numeranda in
thalamo ſuper tabula, ubi ſtabam ſolus ho-
ſtio ſerrato.) Et ſic non poteſt ſubſiſtere di-
ctum Ioan. Treuer, dum deponit audiuiſſe
Thomam numerantem. Et quatenus etiam
audiuiſſet (quod negatur,) non infertur ex hoc
ad aliquam quantitatem notabilem,quia nō
poſuiſſet in dicta ualiſia aperibili,nec clauem
muro appendiſſet , ex dictis ſupra. Tum etiā
ex temporis modicitate,nam quingentæ co
ronæ non potuiſſent numerari in una octa-
ua horæ.Nec etiam infertur ad aliquam mo
netæ qualitatem, imo præſumitur, quod ſi
aliquid numerauit,numerauerit pecunias in
inuentario deſcriptas.

4. Nec obſtat illud de forti capſa,nam ex ta
li aſſerta requiſitione,non infertur quod ip-
ſam requiſierit pro conſeruandis pecunijs,
ſed ſimpliciter ad effectum in tuto collocan-
di libros,annulos, archibuſium,& alia bona
inuentariata, cum naturalis ratio dictet ut
omnes rem quamuis minimam tutius quàm
34 poſſunt cuſtodire curent.quæ † ratio allega
ta ſufficit pro lege.l.ſcire.§.ſufficit. de excuſ.
tut.not.in l.cum ratio.de bon.damnat.Ioan.
And.in c.ex eo.de elect.in 6. Et quatenus ſi-
bi de capſa inſeruire uoluerit pro cuſtodien
dis pecunijs,& illas centum coronas depoſi
tauerit Roberto, quia non habebat fortem
capſam,ut dicit,fol.3.conſt.1.præſumēdum
eſt quod uoluerit rehabere ab ipſo Roberto
illas centum coronas, & ad hunc effectum
petierit fortem capſam , magis quàm quod
habuerit plures:nam ſi plures habuiſſet, do-
nec eſſet ſibi con'ignata capſa fortis , illas
clauſiſſet in forcerio,quem habebat in thala
mo,& qui non erat aperibilis nec portatilis
ut ualiſia,& in quo tenebat alias pecunias &
bona,abſque eo quod relinqueret in ualiſia
inter libros muſicales,quæ erat aperibilis &
aperta,camera aperta,clauis muro appenſa,
35 & in poſſe familiarium , Et ſic † præſumptio
ni maiori minor cedit.l. Diuus. de in integ.
reſtit.Alci.conſi.269.nu.2.& Cur.iun.conſ.
35.nu.6. & conſ.163.num.22. ideo ex dili-
gentia ſua in omnibus & negligentia in ua-
liſia quis ſanæ mentis uult præſumere quod
capſam fortem requireret pro conſeruādo
pecunias. immò conſiderata depoſitione
Thomæ & Catharinæ,iſta qualitas de forti
capſa non eſt uera, nam,ipſe folio 164. in 3.
conſt. dicit quod requiſiuit dominā domus
ſuper forti capſa in die Dominico,& ipſa di
cit quod fuit requiſita in die qua captus fuit,
ſed captus fuit die martis, ergo &c.

Sed ſi diceretur, poteſt eſſe quod utraque
uice, dico non poſſe ſtare, nam Thomas ſci
uiſſet exprimere plures : unde ſi curia uole-
bat prætendere quod fuerit utraque uice,
debebat ipſos repetere,ut concordes eſſent.
alias non poteſt aliter interpretari : Nam
36 † uerba debent accipi in proprio ſignifica-
tu,nec ab ipſis recedendum eſt,l.1.§.ſi is qui
nauem.uerſ.in re igitur.ff.de exercit.l.nō ali-
ter.de leg.3. & uerba ſimpliciter prolata in-
telliguntur prima uice. l. cum pater. §. patri
centum.de leg.2.l.boues.§.hoc ſermone.de
uerb.ſignif.Alex.conſ.15.uol.4. & cum ſint
clara non patiuntur interpretationem,l.cō-
tinuus.§.cum ita.de uerb.oblig.l. ille aut ille.
§.cum in uerbis. de leg. 3. nam uerbis claris
non eſt addendum uel minuendum. Bal. in
l.maximum uitium.colu.11. uerſ. item facit
ad aliam quæſt.C.de liber.præter.l.1. C. de
nouo Cod. confirm.c.Rainutius.de teſtam.

5. Nec etiam obſtat conſideratio nobilita-
tis ipſius Thomæ, quia ipſe eſt offenſus per
capturam, Anglus,inimicus curię Romanę,
periurus,de hæreſi inquiſitus,tractauit de lu
cro captando,de uindicta,& mendax ut ſu-
pra uiſum eſt nedū in uno,ſed etiam in mul-
tis,cum tamen mendax in uno præſumatur
mendax in omnibus,ut etiam ſupra notaui.
quibus adde Ioan. Roias in tract. de heret.
par.1.nu.208.ubi loquitur de iſtis Anglis.&
Fran.Zoan.in tract.de empt.& vend. nu.64.
To.6.tract.ſecundum nouiſ.impreſ.fol. 71.
par.1.ubi ex l.quod ſi nolit.§.qui mancipia.
ff. de ædil. edic. dicit, iudicabo contractum
ſimulatum ob infamatam naionem . præ-
ſumptū enim eſt,dicit textus, quoſdam ma-
los uideri,quia in ea natione ſunt qua magis
37 infamis eſt . Maxime quando tractatur de
alterius præiudicio reſultante ex mendacio
ut hic,quo caſu dolus ipſius ratione menda
cij arguitur.l.ſi quis affirmauerit. ff. de dolo.
Bar.in l.procurator qui pro euictione.ff. de
procurat.Imo.conſ.78.in prin.Crau. conſi.
2.num.13.uol.1. & ſic ipſi mendaci nō erat
credendum,Specul.tit.de fruct.& interes.§.
4. uerſ. Quid ſi Reus. nam aduerſarij facile
mentiuntur.Specul.tit.de citat.§.4.uerſ. per
unum , ipſum autem eſſe mendacem etiam

ex hoc

ex hoc patet,nam ad euitandos carceres fa-
cit ſe minorem,licet ſit maior.fol.enim.8.di-
cit ſe eſſe ætatis annorum circiter 24. quum
tamen excedat triginta annos: nam , vt ipſe
dicit,fol.12.habuit in ſacris literis præcepto
rem Martinum Collinum tempore Regis
Henrici,quando catholica fides uigebat:Ta
38 men † Henricus deuiauit,& deuiare fecit An
gliam ab eccleſia Romana , tempore Clem.
7.Pont.max.anno 1534.ut teſtatur Ioannes
Nauclerus in ſuis chronicis, tomo ſecundo.
car. 629.& Platina in Paulo III. de quo Do-
min.Bannes in 2.2.S.Thom.q.1.artic.10.do
quin.propr.eccl. propr.1.in prin.A.ubi hæ-
reſes dicti Henrici recenſet. & ita de neceſſi-
tate tranſcendit 29. annum. ideoque quum
etiam ætatem malitioſe neget,omne malum
de ipſo præſumendum eſt.quod autem fue-
rit nedum de hæreſi inquiſitus,ſed etiam hæ
reticus,apparet ex ſpreta ab ipſo religione
ob obliuionem documentorū fidei alias ap-
prehenſorum, vt fo.12.in eius.2.conſt.dum
dicit.(fuit etiam meus præceptor Petrus Ro
gerius,& Doctor Triſanus , a quibus habui
aliqua documenta fidei catholicæ,de quib.
nunc non recordor.) quæ obliuio in homi-
ne docto,qualis ipſe eſt,præſumitur ex mali-
tia , quum hæreticus etiam cenſendus ſit qui
leui argumēto a fide catholica deuiat. quin
etiam ipſemet neſcit negare quin ſit natus
ex hæreticis & hæreticus,dum fol.9. in pri-
mo conſt. dicit. (Pater meus , & mater mea
non vadunt ad miſſam,quia non uolunt pe-
riclitari cum euntibus ad miſſam, quum in
Regno Angliæ ſit impoſita pœna pro pri-
ma uice ducentarum coronarum, pro ſecun
da quadringentarum coronarum,& carce-
ris per ſpatium trium menſium, & pro tertia
eſt impoſita pœna priuationis omnium bo-
norum , & condemnationis ad perpetuos
carceres.)ſic ergo hæreticus,& cum hæreti-
cis participans. in ijs enim nulla admittitur
excuſatio. liquet enim quod non accedunt
ad miſſam ne cadant a dignitatibus,& facul-
39 tate.Et hos † appellat hæreticos Beatus Au
guſt.in libro de vtilit. cred. ad Honor. dum
dicit in prin.quod hæreticus eſt,qui alicuius
temporalis cōmodi,& maxime gloriæ prin
cipatusque ſui confirmandi gratia falſas ac
nouas opiniones , uel gignit uel ſequitur, vt
24.q.3. hæreticus.refert magiſter ſent. in 4.
diſtin.13.in fine.Oldr.conſ.210.nu.1. Squi-
lacen.in tract.de fide cath.c.14. quem refert
Clar.lib.5.ſenten.§.Hæreſis.in prin.

Et eius malitia etiam in hoc deprehendi-
tur , nam quum ſacris literis incubuerit per
longum tempus,tam tempore Henrici, quā
Odoardi , ut in d.fol. 12. aut incubuit malis
aut bonis:ſi bonis,obliuiſci non debebat : ſi
malis,eſt hæreticus, prout non poteſt nega-
re:nam,dum fo. 10.in primo conſt.recenſet
abrogationem miſſæ in Anglia, & fieri con-
ciones populo,fol.11.dicit. (Ego credo in
totum ad huiuſmodi conciones bis acceſſiſ-
ſe aut ter;& illi qui concionabantur profite-
bantur ſe eſſe Vgonotos, & antea appellabā-
tur hæretici,)& ſic eſt hæreticus: nam,ut di-
xi,hæreticus is cenſendus eſt, qui leui argu-
mento a fide catholica deuiat, l.2.C. de hæ-
ret.Oldrad.conſ.210.incip. Regularis. circa
40 princ. Ex hoc † enim acceſſu ad conciones
Vgonotorum,conuincitur de hæreſi , ut di-
cit Archid.c. 2. de hæret. in 6. ubi ponens,
quis dicatur credens , receptans , uel defen-
dens hæreticos,dicit,quod frequentās præ-
dicationes hæreticorum dicitur eis credere.
cuius dictum ſequitur Calder.in tract.de he-
ret.c.3.nu.4.ubi ad literam dicit. Pone quod
aliquis uadit ſcienter ad audiendum prædi-
cationem uel dogma hereticorum,nunquid
erit cenſendus credens? dic quod ſic,ſi iuerit
ultra quàm ſemel.& ſequitur Fel.in c.excom
municamus.il 1.de hæret.col.3. uerſ.ultimo
circa iſtum. frequenter autem quid fieri dici
tur quod bis fit,ut in Authē.de defenſ. ciuit.
ad fi.& ibi not.collat.3.& in ca. Monaſteria.
de uita & honeſt.cler.Cæp.cap.1.colu. 8.de
cog.feu.& Abb.in d.c.monaſteria.nu.5. no.
gloſ. ibi ad ſtatuta facientia mentionem de
frequentatione,ut ex duabus uicibus induca
tur frequentatio, per dictum Archid. in c. il-
lud.12. diſt. ubi dicit quod ex duabus vicib.
inducitur conſuetudo ad maleficium , quod
ample ponit Firm.in repert.in uer. frequen-
tare. & hoc alibi firmat idem Abb. in ca.ſua
nobis.in glo. 1. de appel.ubi not. illam glo.
pro ſtatutis permittentibus aliquid iterari,
uel punientibus facientem aliquid iterum,
vt habeat locum tale ſtatutum in geminante
actum.

Et quod,ultra præmiſſa, tam ipſe quā alij
ſecum carcerati eſſent hæretici, patet in pro
ceſſu,fol.86.& 87.in dicto Ioan.Vinc.Neap.
qui recenſendo uerba habita a Roberto, &

Didaco cum Procuratore fiſcali ſuper An-
glis capiendis,dicit (*& il fiſcale diſſe,che coſa han*
no fatto queſti tre? & Roberto riſpoſe che haueuano cer
ti libri lutherani contra il Papa,& la fede,& il ſignor
fiſcale ſi uoltò poi uerſo Diego , & diſſe,& tu che ſai?
& lui diſſe,ho viſto con li occhi mei che quando ſi alza
il Corpus Domini *loro uoltano le ſpalle,& il fiſca*
le replico,ſ hai uiſto con li occhi tuoi, & Diego riſpoſe
de ſi,& all'hora il fiſcale ſcriſſe il mandato di fargli pi-
gliare.) nec tamen iſti ſunt examinati in cau-
ſa hæreſis,nec alij detenti, excepto Thoma,
& hoc,quia Gubernator ſentiēs ſe appoſuiſ-
ſe temerarie manum officio ſanctiſſimæ In-
quiſitionis,cuius cognitio ad ipſum non per
41 tinebat , cum ſit iudex laicus, & cauſæ † reli-
gionis tractandæ ſint coram iudicibus eccle
ſiaſticis,non autem corā ſecularibus, in qua-
cunque parte iudicij,etiam ſecularis, ea quæ
ſtio inciderit, c. ut inquiſitionis.§. prohibe-
mus,de hæret.in 6. omnes in c.cum ſit gene
rale.de foro compet. Manſuer. in pract.Fo-
ren.titu.de remiſ.circa fin.Hermas lib. 7. de
inſtau.relig.c. 16.Hoſi.lib. 2.contra prologo
mena Brentij.Siman.in enchir.iudic.uiol.re
lig.tit.6.& titu.66.& Iul.Clar.lib.5 .ſenten.§.
Hæreſis.uerſi.hoc crimen. ab hoc ſuo teme-
rario auſu ſe alia ratione explicare neſciuit
niſi cum iſta falſiſſima inuentione , placan-
do iram alienam cum innocentiſſimo ſan-
guine ipſius Profiſcalis fouendo hæreticum
qui non erat audiendus etiam in fauorabili-
bus,multo minus in odioſis ut hic , ubi tra-
ctat de lucro , & de ſe eximendo e manibus
iuſtitiæ,quum tamen debuiſſet procurare,vt
traderetur officio ſanctiſſimæ Inquiſitionis,
ad hoc ut nedum ut ſuſpectus abiuraret erro
res,ut dicit Siman.in d.ench.ti.53. ſed etiam
alijs pœnis plecteretur , quia credens,rece-
42 ptans,& cætera ut ſupra , cum † hæreticorū
fautores,defenſores,& receptatores habeā-
tur pro eodem cum ipſis hæreticis. c.2. & c.
accuſatus.de hære.in 6.Card.in clem. 1.§. ve
rum.eo.tit. Vt de iſtis qui audiunt ſermones
hæreticorum dicit not.Epiſc.Pact.in tracta.
de agnoſc.aſſert.cathol. ab hæret. q.28.nu.
14.ubi ait , quod ſi ſemel tantum audierint,
& nunquam poſtea redire uoluerint, nō de-
bent iudicari credentes : non enim uidentur
approbare quod poſtea uitauerunt . ſi uero
pluries audierint,non carent ſuſpitione ma-
xima , & poſſet illis indici purgatio, imò de-
bet,per tex.in ca.excōmunicamus.il 1. §.qui
autem.de hære.qui tex.eſt clariſſimus,quod
& alibi docuit idem Pacten.in eo.tract.q.32.
num.18.ubi dicit,quod actus geminatus de-
monſtrat maiorem animi affectum , & facit
præſumi maiorem deliberationem,ex Bald.
in d.conſi.ſciſm.col.antep. præſertim in per
ſona ſuſpecta,uel de regno , & prouincia in
qua uigent hæreſes , ut in Anglia. l. quod ſi
nolit.§.qui mancipia.de ædil.edic.c.excom-
municamus.il 1.§.qui autem.ibi,ſuſpicionis,
& qualitatem perſonæ,de hæret.cap.ſi gens
Anglorum.56.diſt.Ioan.Royas late in tract.
de hæret.par.1.num.619.qui aſſeuerat hoc,
& pluribus comprobat. & iſta ſententia con
uincit iſtum iudicē, quod fauerit iſti Anglo
hæretico , cum ipſum dimiſerit , & dimitti
procurauerit contra formam Canonis .

Ex alio etiam non eſt credendum iſti aſ-
ſerto nobili,quia ut dixi,eſt periurus , quum
in duobus primis conſtitutis iuratis ſæpius
repetitus ſuper pecunijs ſemper dixerit ſe
non habuiſſe niſi centum depoſitatas Rober
to,& alias centum reſeruatas pro expenden
do , quæ duplex depoſitio iurata in iudicio
facta eſt tantæ potentiæ , ut ſuperet omnem
probationem,&ad eam tollendam opus eſt
habere pleniſſimas probationes.l. Baliſta.ff.
ad Treb.l.1.C.de emend. C. Iuſtin.l.1. C.de
plus petit.Bar.in l.cum ſcimus. C. de agr. &
cenſ.lib.11.Oldra.conſi.253.Caſt. conſ.115.
uol.1.Crau.conſi.201.num.42.uol.1. Bal.in
43 c.eam te.col. 2.de reſcrip. Nam † in actu uel
dicto geminato non præſumitur error. l. ſi
mulier.C.ad Velleian. Felyn. c.ſi cautio.nu.
31.de fi.inſtrum.Dec. conſ.15. col. 1.conſi.
181.col.3.in prin.conſi.599.nu.5.immo nō
poteſt quicquam opponi cōtra id quod bis
factum aut dictum eſt.Bald.in Tractat.ſciſm.
quem refert,& ſequitur Felin.in d.ca. ſi cau-
tio.num.31.& c.fi.num.1.de off.deleg.Goz.
conſ.1.num.37.& conſ.70.num.7. maxime
cum id quod in 3.conſt. dicit de quingentis
coronis tendat in eius commodum, & alie-
rius præiudicium , attento etiam quod non
probat ſe talem , qualē ſe probare nixus eſt,
& qualem probare ſe debebat,cum nobilita
tem alleganti incumbat onus eam proban-
di, cum quilibet præſumatur magis popula-
ris quàm nobilis,ut dicit Bal. in l. non igno-
rat.qui accuſa. non poſ. quem cum alijs ad
hoc citat dom.Fran.Burſ.conſilio 62. nume
ro 24.par.1,

Quod

Quod autem ſe talem non probauerit, patet:
nam teſtes pro ipſo examinati ipſum nõ co-
gnoſcunt niſi ad uiſum tantum, & à breui tẽ-
pore citra, & non habent notos mores ip-
44 ſius. Et clarum eſt, † quod non dicitur habe-
re notitiam alicuius, qui non cognoſcit quo
ſcunque effectus, & proprietates ipſius. But.
in capit. nam concupiſcentiam. colum. 2. de
conſtit. Felin. poſt multos quos citat, in cap.
cum contingat. de reſcri. numero 15. & om-
nes deponunt per uerbum, credo, quod pro
latum in atteſtationibus nõ affirmat, lege, te-
ſtium. & ibi glo. & Doct. C. de teſti. Innoc. in
cap. ad hæc. eod. tit. Alexand. conſilio 56. vo
lumine ſecundo, conſilio 69. & 95. uolum. 4.
& conſilio 109. & 132. uolum. 1. & non pro
bat, etiam ſi ſtatutum uel conſuetudo ſit in
contrarium. Hoſtien. ſing. & Butr. in capit. 1.
de appel. & tale dictum in depoſitione pro-
latum facit non dici propriè teſtẽ, nec talis
ſic deponẽs uenit appellatione teſtis. gl. in l.
2. §. penul. de aqua plu. arcen. Butr. in capit.
quoties. in fine, de teſti. & Alexand. in Rubr.
de iureiuran. Vlterius dicunt plus quàm ipſe
dicat, nam Robertus primus teſtis dicit co-
gnoſcere Thomam a quatuor menſibus, &
ultra, tam Venetijs quàm in urbe, cum eoq;
toto illo tempore conuerſationem habuiſ-
ſe, folio 162. tamen Thomas, folio tertio, in
primo conſt. dicit quod ipſum Robertum
antea non cognouerat niſi in Vrbe Roma.
immo plus, quomodo dictus Robertus po-
teſt dicere, ſe cognoſcere Thomam à qua-
tuor menſibus, & vltra tam Venetijs quàm
Romæ, quum a die qua Thomas Venetias
applicuit, uſque ad diem qua dictus Rober-
tus fuit examinatus, non intercedant niſi mẽ
ſes tres, & dies 18. vt colligitur ex itinerario
ipſius Thomæ è Londino ad vrbem Romã.
folio 25. Et ſic attentis tot præmiſſis conie-
cturis, & ueris rationibus ex proceſſu reſul-
tantibus, nec eius aſſerta nobilitas nec aſſer-
ta adminicula ſunt conſiderabilia.

Nec in hoc † obſtat aſſertum mandatum
45 Papæ, nam nullibi conſtat de dicto manda-
to, quod deberet eſſe in hoc caſu in quo agi-
tur de præiudicio tertij, ut eſt gloſ. in termi-
nis, in capit. ſicut nobis. in glo. fin. de ſenten.
excommun. per quam ibi infert Abb. quod
ſi Cardinalis etiam de latere diceret Papam
ſibi aliquid commiſiſſe, quod reſpiciat dam-
num uel præiudicium tertij, ſibi non credi-
tur, niſi bullas Apoſtolicas commiſſionis
oſtendat. Quod manifeſte cõprobat Proſp.
Carau. ſuper ritu. 54. qui incipit, item, quod
nulla alia, nu. 3. in nouiſ. addit. ubi corrigen-
do cap. Regni, in accuſatiſ. dicit quod hodie
ex noua prouiſione audientiæ regiæ prouin
ciarum non poſſunt Iudices uigore præemi-
nentiæ torquere ex proceſſu informatiuo
niſi habita in ſcriptis licentia à Vicerege, vt
in pragm. ſin. de offi. magis. iuſtit. quod & ali
bi ipſe dicit in Ritu 259. in ſecundo not. &
ut latius dicam infra in materia torturæ.
quum igitur de hoc mandato non apparc-
at in actis nec in ſcriptis, non obſtat. Nec
46 † etiam Papa poteſt facere, de poteſtate or-
dinaria, quod credatur uni parti in præiudi-
cium alterius, ut pulchre dicit Felin. in capit.
veniens. il primo. in fine. de teſti. & Roman.
ſing. 715. incip. An Papa. ubi dicit quod Pa-
pa nec Imperator poſſunt facere quod uni
parti credatur in præiudicium alterius, per c.
indicas Hermanum. 3. quæſt. 9. Fely. in cap.
conſtitutus. uerſic. limita quadrupliciter, &
uerſi. ſecundo limita. de reſcr. in capitu. cum
olim. colum. 10. in fin. de re iud. in cap. ſicut,
circa princ. uerſi. & hoc eſt adeo uerum. de
ſenten. excommun. etiam quod faceret ex
iuſta cauſa, ſecundum Bero. in cap. ſicut. nu-
mero 46. de probat. & Alcia. lib. 1. §. fina. nu-
47 mero 22. de verb. oblig. Et † Hippol. conſi.
33. numero 35. dicit hoc adeo uerum eſſe, vt
non valeat etiam ſtatutũ quo cauetur, quod
credatur uni parti in præiudicium alterius. &
tamen ſtatutum eſt ius ſcriptum municipa-
le, habẽs fomentum a Principe, & eſt lex iu-
rata ſeruanda. l. omnes populi, ubi Docto. ff.
de iuſt. & iu. & l. de quibus. de legi. & quum
habeamus expreſſam deciſionem iuris, æqui
tati conformem in dicto ca. indicas Herma-
num, non uidetur ulterius circa hoc dubitan
dum, ſed ita tenendum, & decidendum, arg.
l. ancillæ. C. de fur. l. quod Labeo. ff. de ſu-
pel. leg. attenta maxime perſona ipſius Tho-
mæ ex defectibus, quos patitur, ut ſupra. eo
magis quia nullibi apparet, quod ipſe de aſ-
ſerto furto ſibi facto porrexerit querelam,
nec aliquem incuſauerit, ſed tantum tertia vi
ce examinatus quas pecunias portauerit ad
Vrbẽ, dicit de iſtis quingentis coronis quas
aſſerit poſuiſſe in ualiſia, non tamen conque
ritur, quod fuerint ſubtractæ, ergo non mi-
litat fundamentum etiam ex hoc capite, nã

ſi Papa mandat credi alicui, præſupponit querelam legitime inſtitutam, & quod om-
48 nia fiant ſeruatis ſeruandis. Pro † quibus facit conſ. Ang. 182. incip. Mandatum Principis. ubi concludit quod Cardinali quantum cunque legato de latere uel alij excelſæ perſonæ nullo modo creditur in præiudicium alterius, ut etiam refert Iaſ. in repet. l. Admonendi. de iureiur. num. 189. uerſ. ita in ſpecie tenet dominus Ang. ubi etiam in uer. limita. dicit, hoc verum etiam ſi Papa ſit præſens in loco, ut ibi per eum late. quod dixit etiam Roman. conſi. 59. num. 6. uerſ. Quarto uidendum eſt. ubi ponit caſum in Poteſtate Fani, vt ibi per eum, iunc. bonis concordan. per Mandoſ. in lit. K. quæ doctrina tollit illud
49 quod dicitur, ſcilicet † credi Gubernatori in Vrbe atteſtāti de mandato Principis ſibi iniuncto ob præſentiam ipſius Principis, nam fallit ubi tractatur de præiudicio tertij, ſecūdum Paul. de Caſtr. conſi. 46. columna fina. uolum. 2. Ancha. conſilio 398. columna fin. Aret. conſi. 365. colum. 3. Gozad. conſi. 5. columna 4. Dec. in cap. quæ in eccleſiarum. columna 12. de conſtit. conſi. 357. colu. 3. conſilio 576. in fine. & conſi. 606. ubi concludūt non ſtari Papæ atteſtanti quando agitur de alterius graui præiudicio, ſequitur Gramm. conſi. 65. num. 9. & 10. deciſ. 103. num. 227. & deciſ. 105. num. 2. cum plur. ſequen. Curt. conſi. 142. col. 4. Pariſ. conſi. 15. columna finali, & conſi. 67. colum. 3. uolum. 4. Crauet. conſi. 48. & conſ. 171. colum. 3. & in Tracta. de antiq. temp. fol. 7. & fol. 27. num. 44. in 1. par. Ruin. conſi. 175. colum. 2. & columna 4. uolum. 1. Staphil. de liter. grat. & iuſt. fo. 155 quem refert Ant. de Gabriel. Roman. lib. 1. concl. tit. de probat. concl. 2. numero 28. Et ad præmiſſa faciunt etiam ea, quæ late ſcribit Barbat. in tract. de præſtan. Cardin. uerſi. circa ſecundum membrum. num. 1. cum ſeq. in uol. tract. mihi. 8. fol. 72. de quo etiam inferius dicam, ubi etiam tractabo de huiuſmodi mandato Papæ.

Exemplum nobilis ex Petro Gerar. ultra quod non habet locum in præiudicantibus tertio, non eſt etiam uerum, nec excuſat cōmittentem ratione nobilitatis eius cui commiſit, ut per multa ſcribit Old. conſ. 92. Rex habebat, per totum conſi. Exēplum de ſcholari reſoluitur ex lectura ipſiuſmet Hippol. in loco ex ipſo citato, nam ibi tam ex parte delicti, quàm ex parte conquerentis concurrebant multa, quorum nec ullum quidem conſiderari poteſt in hoc caſu, qui, ut ex ſupradictis patet, eſt longe diuerſus ab illo, vnde non fit illatio. l. fina. ff. de calumnia. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. uer. ſed hæc diſſimilia. ff. uerb. obl. cum vulg. ut per Soci. iun. conſi. 23. num. 5. uol. 4.

50 Nec obſtant † allegatæ doctrinæ ex Doc. nam immo propoſitio firmata in uerſi. Præmiſſ. tamē nō obſtan. adeo procedit, & uera eſt, ut non ſufficiat etiam, quod de ipſo delicto conſtet per carcerati confeſſionem, ſecūdum Bal. cui in iudicijs maxima adhibetur fides, in addit. Specul. tit. de ſenten. colum. 18. in fine. ubi ponit exemplum in eo, qui confeſſus eſt hominē occidiſſe, & occiſum proieciſſe in mare, aſſerens iudicem non debere ſtare tali confeſſioni, niſi de corpore ad aſpectum conſtet, uel ſaltem per famam probatam legitime, quod procedit etiam ſi confitens proieciſſe occiſum in mare moraretur iuxta litus maris, & etiam eſſet aliàs malę conditionis, non tamen poteſt ſuper hoc fieri fundamentum, vt not. dicit Ange. in l. 1. & in l. certum. C. de confeſ. de quibus legib. infra latius dicam.

51 Et quod † non ſit ſtandum confeſſioni inquiſiti, quando aliter non apparet delictū fuiſſe commiſſum, ponunt Bart. in l. Diuus. de milit. teſtam. Bald. in l. unica. C. de confeſ. quem refert, & ſequitur Bart. Socin. in l. non utique. de except. & preſer. circa fi. uer. Caue tamen. ubi not. dicit, quod nunquam eſt ſtandum confeſſioni niſi conſtet maleficium eſſe factū, per tex. in l. 1. §. ſi quis ultro. ff. de queſt. id & uoluit Dec. in c. conſuluit. de app. Blan. in pract. crim. in princ. nu. 2. & 3. & fol. 157. nu. 4. Bertr. conſ. 257. lib. 3. Marſi. l. 1. nu. 5. de quæſt. Rimin. conſ. 6. nu. 11. ubi loquitur in materia falſæ monetæ, & alibi Bal. in authe. ſed nouo iure. columna 2. C. de ſeru. fugit. quem refert, & ſequitur Rolan. conſilio 51. incip. iudicantem. nume. 12. cum ſequen. & Aret. in d. tract. maleſ. in uer. & ueſtem cœleſtem. uerſi. quid ſi quis cōfiteatur. & ibi Ari. in addit. ubi loquunt in eo, qui confeſſus eſt plura furta, & dicūt quod iudex nō debet tali confeſſioni ſtare, ſed uel debet confeſſata uerificare, uel cum cōfeſſione debet habere famā concurrentem, aliàs nō poſſet punire, quia ut dicit Hip. cōſ. 8. nu. 2. & cōſ. 14. n. 19.

niſi

niſi iudex hoc faceret ſępe innocentes pu-
niret,qui metu tormentorum multa non ve-
ra confitentur,cõtra.l. abſentem.ff.de pœn.
in quibus conſilijs Marſil. proprie loquitur
52 in furto . Quod furtum † eſſe commiſſum
probatur, ſi probetur quod res quæ dicitur
ſubtracta erat in domo,in qua dicitur furtũ
fuiſſe commiſſum,& in eo loco a quo aſſeri-
tur ſubtracta,& quod fuit ſtatim auditus ſtre
pitus,ſeu rumor, uel acclamatio, vel quod
dominus ſtatim conqueſtus eſt, ſecundum
Marſi.ubi ſupra,numero quinto, & Specul.
in tit.de furt.§.fina.uerſi.in ſumma,cum qua
litatibus de quibus in caſu de ſcholari furtũ
paſſo in caſu ſupracitato ex Marſil. in prin.
pract.crimin.quæ,ut iam dixi, non interue-
nerunt, nec conſiderari potuerunt. in hoc
caſu.

Et quod ante omnia conſtare debet de
delicto,etiam in materia furti, tenet Bartol.
in l.ſi is qui.x.ſufficit.ff.de fur.vbi dicit,quod
ſi procedatur contra aliquem,quia præſtitit
opem uel auxilium delicto, non ualet pro-
ceſſus niſi ante omnia conſtet de delicto.qđ
multum not.Bald.in l.iuris.in fine.C.quibus
res iud.non noc.& Salic.in l.unica.C. de ra-
ptu uirg.refert,& ſequitur Felyn.in cap.ſicut
tuis. de ſimon.colum.1.uerſi. ſeptimo nota.
& poſt alios Marſil.conſi.12. num. 34.conſ.
14.num.14.in ea.mat.conſ.48.num.7. conſ.
18.num.4.& alibi paſſim.Blan.in l.fina. ff.de
quæſtio.num.15.Nouel.in praxi. in materia
furti.car.37.nume.1.& 2. & car. 79. in prin.
ubi dicit ita ſeruare conſuetudinem. Et adeo
verum eſt in materia furti requiri probatio-
nem rei furatæ, & eius identitatem, ut non
ſufficiat dicere, probatum eſt bona quæ di-
cuntur furto ſubtracta fuiſſe in illo loco ex
quo dicuntur ſubtracta: nam non ſequitur,
talia bona erant in tali loco, nunc non ſunt,
53 ergo fuerunt furto ſubtracta. Ex ea † ratio-
ne,quia non probat hoc eſſe, quod ab hoc
contingit abeſſe;l.neque natales. C. de pro-
bat.l. non hoc. C. un.cogit. l. non nudis.& l.
non epiſtolis.C.eod.de probat.Bar.in tract.
inter Dem.& Virg.num.11. circa fine.uerſi.
Tu falſe concludis.& ſic in cauſa furti loqui-
tur,& arguit pulchre Marſi.conſ.92.per tot.
& præcipue num.2.& 3.& ſic ex eius doctri-
na habetur,quod in materia furti requiritur
probari rem de qua quæritur, tunc fuiſſe in
loco unde dicitur ſubtracta tempore aſſerti
commiſſi furti. & idem pulcherrime conſu-
luit Rolan.a Val. in conſ.51.incip. Iudican-
tem.in quo inter alia,nu.18.not. dicit,quod
tunc dicitur probatum furtum, quando ue-
rificatur, quod res quæ dicitur furto ſubtra-
cta erat in domo, in loco ubi fertur furtum
fuiſſe commiſſum,nec aliter probatur,etiam
quod adeſſet fractura capſæ,& loci. nam nõ
ſequiť, talis capſa eſt fracta, ergo intus erãt
bona,& res quæ aſſeruntur ſubtractæ,per di
ctum Barto.& aliorum,in l.ſi quando.C.vn-
de vi. in fine, in illa quæſt. de ſtatuto diſpo-
nente quod ſi ſit factum furtum ſcholari,qđ
de damno ſtetur iuramento ſuo, vt non ha-
beat locum ſtatutum niſi conſtet de furto.
quem,alios allegando, refert & ſequitur Iaſ.
ibi.nume. 36. cum plur.ſequen. ubi multa in
hanc ſententiam citat.& ibi Plot.§.39.in fin.
dicit, quod debet ſemper conſtare liquido,
& probari de delicto.& Alexand. conſi. 53.
incip. Viſo themate. col.2.num. 3.uol.2.ubi
tradit requiſita neceſſaria ad probationem
furti,quæ non interuenerunt in hoc caſu. &
in hoc pulcherrime inſiſtit Ioan. Bologn.in
l.in actionibus. de in lit. iuran. ſub num. 89.
uerſ.ſed tamen quia furtum.ubi ponit requi-
ſita in materia, & decidunt eius dicta caſum
iſtum contra curiam.

Quum igitur in caſu poſito per Marſ. Ro-
lan. & cæteros res ſit citra dubium in fauo-
rem Profiſcalis,multo magis erit in pręſenti
caſu, in quo nihil de præmiſſis conſtat in
actis curiæ,ſed nedum iſtud requiſitum ſup-
poſitum non eſt probatum, videlicet,crume
nam fuiſſe in ualiſia, nõ ſolum tempore quo
aſſeritur commiſſum furtum, ſed nec ullo ẽt
unquam tempore:imo, ut ſupra dixi, om-
nes coniecturæ, & præſumptiones repu-
gnant, quod nedum ipſe Thomas ipſam in
ualiſia habuerit, ſed quod etiam ipſam nun-
quam ullibi habuerit, prout etiam ex verbis
ipſiuſmet clare conſtat, dum in 3. conſt.di-
cit,(quingentæ autem coronæ meæ reman-
ſerunt,ut puto,in ualiſia, quia eas non tetigi
niſi in die dominico.) & ipſe captus fuit die
martis de nocte,ut ſupra dixi.& in eodem ca
ſum materia furti idem firmat Hippo. conſi.
26.incip.ſummi Dei clementia.nu.15. in l.ſi
quis ne quæſtio. ff. de quæſt. & alibi paſſim.
Socin.iun.conſ.37. incip. præſens conſulta-
tio.uolum.2. Mil. in pract.Crim.car.7.num.
54.Lud.Cat.conſi. incip. Deo gratias. quod

eſt 99.poſt nume.7.uerſic. ſecundo etiam.in primo uolu.conſi.Crim.diuerſ. quem etiam citat,& ſequitur Iul.Clar.lib.5.ſenten.§.fina. q.4.in priu. & poſt Aret. & Arim.ubi ſupra ponit Boſ. in pract.Cri. tit. de del.ct.in prin. Loci citati ex Claro,& alijs,ſi cōſiderantur, faciunt pro profiſcali :ſed quia de materijs ad quas allegantur occurret inferius, ideo ibi dicetur,dum tractabitur materia indicio-
54 rum,& confeſſionis.Et dictum † Bal. ſupra citatum,& à Ruino in d.conſil. 80.relatum, communiter non tenetur,ut per Arim.in ad dit.ad Ang.in dicto tract.malef.in uer.fama. num.108.uerſi.Tu autem in hac materia, & Brun.in Tract.de indic.col.mihi 24.uer.Adhoc quod dicit.quibus accedit Bertran. conſilio 257. uerſi.& quamuis. uolu.3.in antiq. conſ.124.col.1.uerſi.& primo quidem. uol. ſecundo.Pariſ.conſi.153.colu.2.uerſi. antequam.uolum.4. ubi concludunt quod in furto eſt neceſſarium conſtare de corpore delicti.

Et ſic ex præmiſſis clariſſime liquet de nō delicto , & proceſſum ex iſto capite corruere.Nam Doct. in hoc axiomate duo requirunt;Vnum,quod conſtet de delicto , alterū quod detentus ſit de eo inculpatus,iur.& authorit.alleg. neutrum cōſtat in proceſſu ex præd.ergo &c.& licet daretur primum , qđ negatur,non tamen conſtat ſecundum,nam in actis curiæ nullibi apparet,quod ipſe Profiſcalis unquam fuerit de tali aſſerto delicto inculpatus,immo neſcitur a quo , & an fuerit commiſſum,ut & inferius dicam in mate-
55 ria diffamationis.Vnde † ſuccedit illud,quod notabil.dicit Afflic. in primo lib. conſtitut. Regni,Rubr.27. conſt. incip. ſi damna clandeſtina.num.55.uerſi.11.nota.ubi dicit ex illa conſtit. quod non dicitur de delicto conſtare , etiam quod cōſtet delictum eſſe factum, niſi conſtet de perſona delinquentis, ut per eum ib. pro quo facit, quia quando duo requiruntur ad commiſſionem alicuius criminis,altero non exiſtente,crimen nō eſt. l.inter omne.§.recte.de furt.l.ſi hæredi plures.ff.de condit.inſt.l.cum ij.§.ſi pretor. ff.de tranſact.Oldr.conſi.291.colum. 2.ſub nu.5. circa finē. & latius etiam dicam inferius. ergo &c.

Ad ſecundum de præſumptionibus patet reſponſio tam ex proceſſu,quam ex legibus & Doct. nam cognitionem quam aſſeritur Profiſcalem habuiſſe de pecunijs , habuit in genere , per ea quæ circa pecunias dixerunt delatores pro cur.fiſcali, & per ea quæ dicit Flaminius,ut in eorum depoſitionibus a curia receptis, & demum quidquid ipſe Profiſcalis ſciuit de pecunijs, habuit ex commiſſione ſibi iniuncta ab ipſo fiſcali ad delationem prædictorū. Et illatio nullo modo ſubſiſtit:hoc enim præſumi vix debet in homine uili,turpi,diffamato , & ſimilia delicta cōmittere ſolito,& qui haberet notitiā domus, & thalamī, & omnium particularium , non autē in Doctore & publico officiali pro quo eſt præſumptio , quod ſuum officium recte exerceat,ut ſemper fuit , & probatus per teſtes eſt ipſe Profiſcalis,ut inferius dicam latius in iure.

Et fundamentum de perluſtrāte res Thomæ non poteſt habere locum contra Profiſcalem. nam ut liquet ex proceſſu, quamprimum ipſe Profiſcalis ingreſſus eſt cum familia Gubernatoris domum in qua fuerunt detenti Angli,iuit cum ipſa familia in aulam dictæ domus in qua erant Angli, ut dicunt Flaminius teſtis curiæ,fol.48.ijs uerbis.(*& coſi io andai inſieme con ſette,o otto,& il S.F. & nella ſala di eſſa caſa trouammo li detti Ingleſi , con circa quattro altre perſone, & ſeruitori.* & Ioan. Celſ. fol. 58. ijs uerbis. *& entrati ſu alto,che ci è un certo ſcoperto,Flaminio mi laſcioli,con dirmi,che non doueſſe partirmi de li, & il S F. Flaminio & delli altri compagni entrorno in una ſala,& ſtato io li un poco , andai poi li in quella ſala,doue ſtauano il S.F.con li eſequtori , & quelli gentilhuomini ingleſi.* & ibi ipſe Profiſcalis ſtetit quouſque Angli iuerunt pro palijs in eorum cameras , & non prius , ut dicunt omnes teſtes curiæ,Flamin.folio 48. *& coſi io diedi il mandato in mano del S. F. ilquale comincið à dimandar per lettera come ſi dimandauano,& dicendo loro , furono preſi quelli che erano ſcritti nel mandato, che io haueuo , & andando loro in una prima camera aperſero un forciero, & ne cauorno fuora le cappe,& uenero uia con me.* & Ioannes Celſus,folio quinquageſimoquinto,& Ioannes Vincen. Neapolitanus, folio 88. ambo teſtes curiæ, dum Ioan.Vincen.dicit, *l'altra parte delli sbirri col ſuſtituto fiſcale ſali di ſopra , che ci andai anchora io, & come fummo di ſopra andammo in una ſala,doue ce ſtauano quelli gentilhomeni , che haueuano mangiato , & il ſuſtituto fiſcale ſi fece dare il mandato al locotenente , & domando loro come ſi chiamauano à uno à uno,& loro li riſpoſero,& fatto queſto,*

diſſe

diſſe al locotenente, piglia queſto, & queſto, & fatto queſto, diſſe il ſuſtituto a quelli ſignori che erano ſtati preſi, & alla patrona di caſa, doue è la camera noſtra? & quella donna diſſe, ue la moſtrero la camera ſua, & ſenti dire, che voleuano andar à pigliar le cappe, & coſi il ſuſtituto fiſcale inſieme con detti gentilhuomeni, & quelli di caſa, quattro o cinque sbirri, entrorno nella camera, & preſero le cappe, & pigliato che hebbero le cappe uſcirno fuora. quæ depoſitio ita clare & particulariter factum narrat, ut particularius deſiderari nil poſſit. Et quoniam ille, quem Thomas dicit vidiſſe perluſtrantem ſuas res in thalamo, ut dicit ipſe, erat ſolus, excluditur omnino, quod fuerit Profiſcalis: cum, quia, ut dicunt omnes teſtes curiæ, ipſe Profiſcalis intrauit ipſam cameram, eodem tempore quo Angli: tum, quia nũquam ſolus ingreſſus eſt, vt ex proceſſu, & quatenus aliquem uiderit, talis de neceſſitate non erat ipſe Profiſcalis ex ſuprad. & ex eo pręſertim; nam quum poſt cœnam ipſe Thomas dederit clauem thalami ſui famulo, ut ſibi pararet cubile, ut dicit in 3. conſtitu. fol. 76. & famulus ueniens è thalamo in coquinam pro accendenda candela, curia iam exiſtente in aula, reliquerit oſtium thalami apertum animo redeundi ſtatim, ut dicit, fol. 77. & in thalamo, quando ipſe exiuit, nullus extabat, ut ipſe dicit, fol. eo. & detentus fuerit in coquina, in aulam ductus, & Profiſcalis poſt hæc omnia iuerit cum Anglis in eorũ cameras, de primo ad vltimum, quod argumentum validum eſt in iure, ad late cõgeſta per Euerar. in ſua centuria legali, in loco, a primo ad ultimum. non potuit eſſe ille quem ipſe Thomas aſſerit uidiſſe: ſed ſi ipſe vidit iſtum talem perluſtrantem res ſuas, quare nõ ſtatim ſuſpicatus eſt de ſuis coronis ſi habebat, & quare ſaltem non monuit dominam domus ſeu aliquẽ alium ut curaret res ſuas; Et hoc maxime ſtringit ad oſtendendum, quod ipſe non habebat aſſertas coronas quingentas. quod nemini hoc dixerit, patet, quia nullus ſuper hoc examinatus eſt. & licet ipſe dicat, quod curia illum cognoſcere potuit, & cognouit, tamen ſuper iſta cognitione nullus nedum depoſuit, ſed nec etiam fuit requiſitus, & ſic remanet ſolus deficiens in probatione eius, quod proponit. quo caſu ſumus in materia. l. qui accuſare. C. de eden. & l. actor. C. de probat.

Nec obſtat obiectum de illis uerbis, *qui dentro non ci ha da intrar niuno*: quia cũm Profiſcalis tranſmiſſus eſſet pro obuiando fraudib. & in illa domo eſſent multi penſionarij, & aliæ gentes ipſi ignotæ, dubitans ne aliqua fieret fraus; nimirum ſi prohibuit ne gentibus cameræ implerentur, nunquam tamen excluſit domeſticos, ut in proceſſu patet, & ſi recte conſideretur, ſi quid in hoc dixit, nõ dixit eo modo nec in locis de quibus teſtes deponunt, nam Ioan. Celſus teſtis curiæ, fol. 94. dicit, quod Profiſcalis ſtans ſuper oſtio ſecundæ cameræ dixit, *qui non ha da entrar niuno*, & Ioan. Vinc. alius teſtis curię dicit, quod Profiſcalis ſtans in oſtio primæ cameræ in receſſu Flaminij dixit, *che non voleua che alcuno entraſſe*, & ſic ſunt diuerſi tam ſuper loco, quã ſuper qualitate uerborum: quæ, ſi prolata ſunt, non prædictis modis dicta ſunt, ſed eo modo, quo ipſe dicit in ſuis conſtitutis, *chi non ha da far qui eſca fuora*, & iſtud ex ſupradict. eſt uerisſimilius, & ex infra dicendis, ergo magis attendendum, ſecundum Bal. in l. ſiue. ad fin. uerſ. item nota. C. de probat.

Nec officit obiectum de introitu, nã quando Guielmus famulus teſtis curiæ dicit, *& aperſe detto ualiſione con la chiaue che non ſo oue ſi la trouaſſe*: Aut vult inferre quod Profiſcalis portauerit ſecum aliquam clauem, quod eſt ridiculum dicere; aut quod aperuerit cum propria claue ualiſiæ, & tunc cum omnes teſtes curiæ dicant, quod clauis erat appenſa muro, & quod fuit tradita Profiſ. per illos de domo, ſi Profiſ. illam de muro leuaſſet, & in muro repoſuiſſet, vtique iſte teſtis vidiſſet, & dixiſſet. non dixit, ergo falſum eſt, quod aſſerit *che non ſo oue ſi la trouaſſe*. Quod autem clauis eſſet ſolita ſtare, & tunc ſtaret appenſa muro, patet præcipue ex dicto Benedicti teſtis curiæ, fol. 67. & ex tertio conſt. ipſiuſmet Thomæ, fol. 75. dum dicit, ſtabat appenſa clauis dictæ ualiſiæ ad murum thalami, quia ego non deferebam mecum dictam clauem. Et ultra, quod id quod deponit iſte teſtis, quod Profiſcalis rugauit, eſt falſum, nõ tamen ob
56 id ſequitur, quod aliquid extiterit. Nam † extenſio non fit de caſu ad caſum in odioſis. Bartol. in l. illud. C. de ſacroſanct. eccleſ. & dicit Barb. in conſilio 64. incip. Scribitur. colu. octaua, uerſi. circa quod. uolumine primo, quod extenſio de ſimili ad ſimile non admittitur in pœnalibus. & eſt glo. in clemen. ſecũda, de hæret. in clemen. prima, de rebus eccl.

non alienan.& in l.fina. de in ius uocan. Socin.conſilio 275.num. 12.in princ.uerſi.non omitto.uolumine 2.Alci.poſt alios, de præſump.reg.3.præſump.45.nume.5.Cæphal.conſilio 226.num. 19.& extenſiones ceſſare in pœnalibus ſcribit poſt Crauet.Menoc.de arbitr.iud.libro ſecundo,centu. 3.caſu.275.num.22.addito maxime, quia ſi Profiſcalis extraxiſſet,utiq; ipſe teſtis uidiſſet,quia ſemper ipſi aſtitit cum candela accenſa in manu.& certe doloſe deponit; nam dicit alium interfuiſſe,& ſic dat conteſtem, & tamen ipſum non nominat, nec deſcribit, quod caſu eius dictum non afficit.Bald.in capit.cauſam quæ,de teſti.Alexand. conſi. 90.columna 4.uolum.4.conſi.34.colum.ult.uolum.3.conſ.43.circa med. uolum. 4.Fedor.de Sen.conſil 142.Corn.conſi.160.litera G.ſecundo uol.ſtante maxime depoſitione Bened. not. teſtis curiæ,qui folio 67.dicit. *Et il S. Fi dette non ſpeſſo cõ la mano in quelli libri,che la butto dall'altra banda doue era nota la ualiſia, & ne cauo ancho parte fuora,& uiſto che non ci erano ſcritture minute,fu rimeſſo ogni coſa dentro da eſſo,* S.Fiſc.m. Quæ uerba notarij ſola ſufficiunt ad tollendum obiectum ipſius famuli:qui, ſi Profiſca.feciſſet ea quæ ipſe dicit, reuelaſſet hunc actum alicui, & ſaltem domino, & dominæ ſuæ, quia actus erat notabilis, & ipſe ſemper interuenit uſque in finem confectionis inuentarij, & omnibus teſtis adhibitus fuit ut patet in inuẽtario,fo.2. nec tamen unquam alicui reuelauit,ut dicit,fol.97.

Nec etiam afficit dictum de pallore, & c. nam repetitio Ioan.Celſi,folio 92.præſumitur affectata,ex ijs quæ ſuperius dixi, & cum non appareat, nec ſubeſſet cauſa iterum repetẽdi ipſum,apparet clare rem appoſtatam fuiſſe poſt exitum Thomæ,& iudex non de-
57 bebat ipſum repetere,quia † teſtis qui ſuper aliqua re ſemel depoſuit,non debet amplius ſuper eadem ſine cauſa interrogari, l. produci.de teſti.l.fina.C.eod.titulo. Dec. in terminis conſilio 175.columna penultima,uerſiculo, tertio reſponderi poteſt, & conſilio 189.columna ſexta,uerſ.quinto; & ultimo, immo eſt falſus ex multis, nam folio 98. dicit Profiſcalẽ intraſſe ſecundam Cameram cum uno famulo domus, non nominat, nec deſcribit illum famulum, non interrogatur quomodo ſciret illum eſſe famulum, tamen curia examinauit Guichnum, & abſque mutata illorum recognitione, & confrontatione præſuppoſuit eſſe illum, qui nominatur ab iſto. Et ſimiliter dictum circa tremorem manuum, & pallorem cognoſcitur, ſubornatum,& incredibile ex ijs, quæ dicit in confrontatione cum Profiſc. folio 183. quia in repetitione adſcribit has qualitates Profiſcali in ſecunda camera, in confrontatione autem fatetur ſe nunquam ingreſſum ſecundam cameram, & hunc actum fuiſſe in prima camera.nec mirum eſt,quod Profiſcali tremuerint manus, nam patitur talem in diſpoſitionem, ut notum eſt omnibus illum cognoſcentibus,& ex parte ſua articulatum, & probatum eſt,nec ipſe Profiſcalis eſt talis coloris, ut noſtris tempore poſſit in eius vul-
58 tu mutatio conſiderari; quare † cum reddat cauſam ſuæ ſcientiæ incredibilem, reſultat contra ipſum ſuſpicio,Bald.in lege,actor.columna tertia,uerſi.ex prædictis enim apparet. C. de probat. & nedum ex redditione cauſæ incredibilis,ſed etiam cauſæ ſuſpectæ. Bald.in lege, ſolam.ad fin.uerſ.ultimo ſcias. C.de teſti.Firm.in uer. Suſpicio.uerſi.24.incip.ſuſpicio contra teſtem. & contra ipſum augetur ſuſpicio, quia in confrontatione cum profiſ.requiſitus in multis, quę facile oculis ſubijciuntur, & de quibus recordari poterat vel debebat, & particulariter an commun.cauerit alicui has qualitates tremoris & palloris, ſemper reſpondit per uerbum, non recordor, & per relationem ad alia dicta, in quibus nihil circa hoc depoſuit,nec fuit interrogatus, unde ſuccedit illud quod dicunt Doct. quod in criminalibus debent teſtes ſpecifice deponere, non autem ſe referre ad alias depoſitiones.Cor.conſilio quinquageſimoſexto, columna finali,poſt med.uerſi.item teſtis qui ſe refert, uolumine primo,quem ſequitur Craue conſilio 115.incip.Nobilis Guielmus numero octauo, parte prima. Cacher. deciſio. 128. numero nono,& per tot.nouiſ.Burſat. conſilio uigeſimo, numero ſexageſimoquarto, in fine,uolumine primo. Et eo magis ſuſpectus eſt, quia in repetitione non expectato interrogatorio dicit, *io ſpero Signor, in Dio che queſta coſa ſi trouera, il S. F. quando fu uenuto il notaro, & che miſſe mano al ualiſcione grande li tremauano le mani, & tutto in faccia s'era ſmarito,*
59 quæ depoſitio † vltra, & preter interrogata facta, quod faciat teſtem ſuſpectum,

& non

& non probantem.tenet Inn.in c.inquiſitio
nis.in gl.ſua.in ver.id facere.de accuſat. Bar.
in l.ſi quis legatum.q.2.col.ult.de falſ.& in l.
1.§.Diuus.il 2.de quæſt.& in l.ſi duo.§.idem
Iulianus.col.2.in uerſi.pro cuius declaratio-
ne.ff.de iureiuran.ex eo,quia ex ijs verbis iu-
dicat contra Profiſcalem, quo caſu non ad-
mittitur in criminali contra inquiſitum.Alex.
conſi.42.uol.4.conſ.84.uol.6.cõſ. 73.uol.1.
Campeg.de teſti.reg.214. & nouiſſime do.
Fran.Burſ.conſ.116.num.30.Doct.in c.cum
cauſam.de teſti.Bal.& alij in l.ſolam.C.de te-
ſti.Oldr.conſi.210.col.fi.nec etiam in crimi-
ne hæreſis.Albertin.in tract.de hæret.q.34.
num.47.Hier.Gabriel.conſ.178.incip.ut fa-
cilius.nu. 10. & ſic minus obſtat iſta repeti-
tio quam cæteræ aliæ depoſitiones, ut pote
falſa,ſubornata,& facta ſine cauſa, ut ſupra.

Nec obſtat quod requiſitus a notario diſtulerit ire ad finiendum inuentarium, quia
vltra rationem quam ipſe Profiſcalis allegat
in l.no.4.conſt.in fine,non erat opus vlterio-
ri confectione inuentarij; quia in ipſo con-
ficiendo fuerunt adhibitæ ſolemnitates om
nes ſolitæ,cum ſigillis,& depoſito,ut fieri ſo
let,ut patet,fol.1.in inuent.& in depoſit.no-
tarij teſtis curiæ,fol.65.ubi notarius teſtatur,
quod omnia geſta ſunt circa inuentarium,
prout mandauit Gubernator, immo in hoc
cognoſcitur diligentia profiſc. & ab eo re-
mouetur omnis ſuſpicio:nam, ut dicit ibi no
tarius,Profiſ.uolebat quod omnia bona por
tarentur ad officium Gubernatoris iuxta ſty-
lum:ſed,reclamantibus domeſticis, Guber-
nator mandauit fieri quod factum eſt,ut pa-
tet,fol. 68. dum dicit. *Et contraſtandoſi quel che
ſi hauea à far di detta robba, o laſſarla la, ò portarla
all'officio il S.F.uolea che la ſi portaſſe, & quelli di ca-
ſa non uoleuano,finalmente s'acquietorno, perche il S.
F.diſſe ch'io ueneſſe da Monſignor Reuerendiſs.Gouer-
natore,accio ſi riſolueſſe di quello ſi haueſſe à far de dit
te robbe,& eſſendo io venuto da ſua ſignoria Reueren
diſſima,ella mi diſſe che s'inuentariaſſe ogni coſa, &
che ſi deſſe in depoſito a qualche uno, & ſi ſigillaſſe la
valiſcia,& la caſſa, & che li danari, & anelli, & le
ſcritture minute ſi portaſſero all'officio,come fu fatto.*
60 cuius notarij † depoſitioni fides datur, ma-
xime in ijs quæ coram eo geſta ſunt, ut hic.
Inn.& alij in c. quoniam contra. de probat.
Bart.in auth.ſi quis in aliquo. col. pen. & ibi
alij.C.de eden.in l.ſciendum.de uerb. oblig.
Craue.conſi.88.nu.20.uol.1.Et ſi bona tunc
portata fuiſſent ad officium, uel nihil defuiſ-
ſet,uel honeſtiori colore potuiſſet inquiri, ſi
aliquid defuiſſet:uel ſaltem, ſi curia uolebat
intentare contra profiſ.factum ualiſiæ, cum
ipſe in quarto conſtit.dicat, *perche dall'hora in
poi non ho piu uiſto ne ualiſe ne altre robbe*, debe-
bat,quando ipſum ſequeſtrauit, aperire ua-
liſiam coram ipſo, illamque ſibi oſtendere,
ut potuiſſet uidere an fuiſſet clauſa,& ſigilla-
ta,& in terminis in quibus eam reliquit, ſed
de hac recognitione,& deſcriptione in actis
redacta,ut in ſimilibus fieri ſolet, nullibi ap-
paret in actis, ergo & in hoc male proceſ-
ſum eſt. Et ſic liquet nullas extare præſum-
ptiones.

Quatenus tamen aliquis adhuc obſtinate
in ſiſteret ſuper ijs aſſertis præſumptionibus,
61 adhuc etiam reſpondeo, Quod † cum præ-
ſumptio ſit minus quàm indicium, quod re-
quiritur ad torturam,ſecundum Bald.in l.ea
quidem.C. de accuſat. Iaſ.in l.1. ff. de eo per
quem fac.erit.Bal.in l.1.de excuſat. tut. gl.in
c.literas,de præſump.Alex.conſ.89.uiſo the
mate.col.1.uerſi.reſtat ergo.uol. 3. quem re-
fert,& probat Mar.Ant.Nat.conſi.499.col.
3.num.7.in fi.uol.3.nam ex præſumptione,
oritur argumentum, ſed ex indicio prouenit
quaſi ſemiplena probatio:l.fi.& ibi Bar. ff.de
in lit.iuran.l.2.§.ſi abſens.ſi ex nox.cau.agat.
& indicia in hoc caſu non obſtent,quia non
ſunt,ut latius etiam infra patebit, minus ob-
ſtare debent præſumptiones, ſi quæ eſſent,
quæ negantur ut ſupra.

62 Et amplius,† datis ſed non conceſſis præ-
ſumptionibus, quando præſumptio poteſt
trahi ad bonum,& ad malum,trahitur ad bo
num in dubio;nam, in dubio, nemo præſu-
mitur fraudem,& dolum committere.l.quo
ties.§.qui dolo.ff.de probat. & hoc eſt veriſſi
mum: quum enim extant præſumptiones
una uel plures,quarum aliquæ ſint incluſiuæ
doli uel fraudis, aliquæ excluſiuæ, attendi-
mus excluſiuam,nõ autem incluſiuam, l.me-
ritò.ff.pro ſocio,C.ad leg.Corn.de ſicar.l.1.
C.de petit.hæred.l.2.iunc.gl. pulchre Rom.
conſ.68.incip.viſis propoſitis.col.fi. ſub nu.
8.uerſi.quum enim duæ ſint. Gram. conſ. 7.
incip.Bellus terribilis.in fi. conſ. 59.in cauſa
Maſilij.num.31.conſi.13.incip.in cauſa Mi-
loniana,num.8.& 9.cõſ.31. in cauſa magni-
fici.num.12.Voto.10.cæleſtis curiæ. nu.30.
deciſ.18.in cauſa magnifici.num.5.Mandoſ.

poſt alios in addit.ad d.conſ.Rom.68. in lit.
D.ſuper ver.Attendimus.& ad conſ. 113. in
lit.A.ſuper uet.licitæ.poſt Alci.de præſump.
reg.3.lib.3.præſumpt.1. Et non probat hoc
eſſe quod ab hoc facile, & frequenter con-
tingit abeſſe.l.neque natales. C. de probat.l.
non hoc.C.un.legit.

63 Et in dubio,† ut dixi,bonum, & non ma-
lum præſumitur.l.omnimodo.C. de inoffic.
teſta.l.meritò.ff.pro ſocio.Ex quibus conclu
ditur,quod illa uerba, quæ curia aſſerit Pro-
fiſcalem dixiſſe (*qui dentro non ci ba da intrar niu-
no*) debent eius diligentiæ, & non dolo ad-
ſcribi: nam officialis publicus quæcunque
agit,bona mente agere exiſtimatur.l.2.uerſi.
quod non arbitramur.C. de offic.ciu.iudic.
Bal.conſ.494.uol.1.& Iaſ.conſi.226.colu.2.
uol.2.& ſemper eſt capienda uia ut exclada-
tur delictum,ut dicit Barto.in l.non ſolum.§.
ſed ut probari.ff. de noui oper. nunt.Abb.in
c.in præſentia.de probat.Inno.in c. dudum.
il 2.de elect.Redoan.de ſent.par.1.c.25.nu-
mero 17.& hoc ob notabilem præſumptio-
nem quæ eſt,ut nemo delinquere præſuma-
tur.l.meritò.ff.pro ſocio.capitulo dudum.de
præſumptio. capitulo primo, de ſcrut. fac.
quod uoluit Inn.in ca.Dudum. ut eccleſ.be-
nef.ſequitur clare Gra. in præcit. locis, poſt
Alex.in conſi.15.uolu.3.& conſi.3.eo. uolu.
quum rei fauorabiliores ſint,Reg.fauorabi-
liores.de reg.iur.c.ex literis.de probat.l.Ar-
rianus.de act.& obligat.Cæp.conſ.crim.21.
num.17.Bal.in l. precibus. col.5.uerſi.excu-
ſat ergo.C.de impubi.Hipp.conſi.2.col.1.&
2.& in Rubr.de fideiuſ.colu.10. uerſi.& ubi
poteſt capi.Barb.conſi.77.in prin. uolum.4.
Alci.de præſump.reg.3.præſump.1.Crauet.
conſi.18.col.fi.uerſi.& ſi dicas.late Boer.de-
ciſ.215.nu.22.cum infinitis ſim.a Doct. paſ-
ſim relatis.& præſertim ab Ant.Gabr.Rom.
concl.lib.7.titu.de crimin.concluſ. ſecunda,
in prin.

64 Et notum eſt,† quod una præſumptio tol
lit aliam,glo.in l.Diuus.de in integ. reſtitu.in
uer.æſtimatur.l.non ſolum.circa prin.de titu
nupt.c. accedens.de crim.falſi.c.tuam.& ibi
glo.de ſponſal.Bal. in l. Pacumæuius. de he-
red.inſtit.Ioan.de Anan.conſi.19.incip. Vi-
ſis inſtrumentis.col.3.Alex.conſi. 103. inci.
videtur.col.7.uol.1.conſ.54.num.11.uol.7.
conſi.15.uiſo proceſſu.col.2.uol.3. & conſi.
17.eo.uol.& conſi.30.ex allegatis,col.2. uo-
lum.7.Rom.conſi.113.pro deciſione.nu. 1.
conſ.88.Viſis.num.8.conſi.320.Hęc iſtorū.
in fi.& conſ.353.num.2.uerſi.ijs tamen non
refragantibus.Alcia.conſi.2.num.17. conſi.
316.num.5.conſi.719.num.4.Pet.Io.Anch.
q.7.num.6.& q.38.num.6. Cy. ante omnes
in l.ſi cum dotem.§.tranſgrediamur. ff. ſolu.
matrim.Specul.in titu.de expenſ.§.4.uerſi.in
hoc.circa med.Doc.in l.ſiue poſſidetis.C.de
probat.Marſ.in praxi cri. §. diligenter.num.
192.cum trib.ſequen.& in l.1.C.ad l. Corn.
de ſicar.num.50.cum ſeq.& num.68. ubi, q
vnum indicium tollit aliud,& una coniectu-
ra tollit aliam, & conſi. 8. in cauſa magiſtri.
num.6.uerſi.Dico quod iſtud indicium.& in
repet.Rubr.de fideiuſ.num. 47. cum alijs ſe-
quen.ubi ſing.dicit,quod quando poteſt ca
pi duplex intellectus, & capiēdo unum quis
dicitur delinquere, & capiendo alium non
dicitur delinquere, tunc ſemper in dubio ſu-
mitur intellectus per quem quis non dicatur
delinquere,& allegat multa exempla, vt ibi
per eum late,& per Guiel.de Ludo,ſing. 42.
65 incip.gloſſa eſt. cum ſimi. Et dicit † fortius
Curt.ſen.conſi.20.Dominus labia.columna
17.quod actus indifferens,licet ſonet in deli
ctum, tamen præſumēdus eſt potius bonus,
& in bonam partem quàm in malam,& idē
ipſe repetit,conſ.50. in nomine Sanctę. col.
9.ubi allegat concor. & dicunt Barb. conſi.
77.col.1.uerſi.& adduco.uol.4.Hipp. conſi.
2.in prin.num.1.& 5.Abb.conſ. 68.colu.2.
uerſi.tertio probo.uol.1.& Rom.conſ. 353.
in fine. uerſi. Quod uerba quę poſſunt trahi
ad caſum licitum.& illicitum, magis ad lici-
tum trahi debent.ſequitur Ant. Gabriel. vbi
ſup.num.25.& Natta conſ. 549.nu. 2.par.3.
Quot aūt præſumptiones ſint p Profiſcali,
patet ex ſupra deductis, & ex infraſcriptis
ueris in facto, & ex proceſſu reſultantibus.

Nam cum ipſe profiſcalis die 6. Decem-
bris,1563.habuit litteras parentes a Guber-
natore Vrbis in exequutionem breuis Apo-
ſtolici pro redeundo in terram Fiani ad ex-
pediendam cauſam prius ab ipſo cœptam
uigore cōmiſſionis Apoſtolicæ ſuper mor-
te Gelij de Interamne occiſi ab hominibus
de Liprignano,& alijs:ſed in eundo ſuperſe-
dit,cum quia nolebat ire ſuis expenſis, tum
quia agentes pro Abbatia S. Pauli de Vrbe
nolebant quod homines de Liprignano cō-
ducerentur in terram Fiani ſubiectam illu-

luſtriſ.

ſtriſs. Dominis Vrſinis, & in hoc prouideri
volebant antequàm ipſe accederet, ipſique
quo ad primum prouiſum erat, ut monaſte-
rium S. Pauli ſibi daret ſcuta uigintiquinque
ad bonum computum, reſiduum vero reſer-
uabatur in pectore Ill. Dom. Card. Cleadæ,
Viceprotectoris cõgregationis Caſſinenſis
prout omnia prædicta nota ſunt ipſi Illu. D.
Car. & Do. Petro de Galeſio agenti. d. Ab-
batiæ, in quo negotio multi dies conſumpti
ſunt. quod ſi ipſe Profiſc. aliquod delictum
commiſiſſet, cum mandatum, & captura An
glorum fuerit die ſeptima, & ſic poſt literas
expeditas, potuiſſet abſque ulla ſuſpitione ſe
ab Vrbe abſentare, & cum hac occaſione re
cedere a ſtatu eccleſiaſtico, ſed nil tale cogi-
tans diſtulit, & non curauit Vrbem exire niſi
poſt feſta Natalitia, licet procurator fiſcalis
eum ſollicitaret, ut iret ad expediendum cau
ſam prædictam.

Vlterius, die 19. Decembris, qua circa ſe-
cundam horam noctis Profiſ. per famulum
procuratoris fiſcalis accerſitus fuit ut iret ad
Gubernatorem, eo tunc erat in carceribus
turris Nonæ, & pro fiſco interueniebat exa-
mini in cauſa Recanatenſi, quod ſi aliquod
delictum commiſiſſet, hoc cogitaſſet, & ſe re
traxiſſet, quod cõmode facere poterat: pur-
gatur autem omnis ſuſpicio ſi carceratus po
tuit aufugere, & non aufugit, ut dixit Alciat.
reſp. 453. num. 5. uerſi. quarta quia. relatus a
Menoc. conſ. 248. nu. 14. par. 3. nihil autem
66 tale cogitans, aut ſuſpicans, quia † innocen-
tia homines ſecuros, & nihil mali aduerten-
tes facit. l. ſi non conuicij. C. de iniur. l. cũ fra-
trem. C. de ijs quib. ut indign. & maxima da-
tur ſecuritas ab alacri conſcientia, Bal. conſi.
176. Cæciliæ. in prin. conſi. 353. examinan-
da ſunt. col. 2. uol. 1. Crauet. conſ. 6. num. 38.
vol. 1. libere iuit. & ſequeſtratus in palatio Gu
bernatoris, poſtquàm in quadam camera ſu
periori fuit a ſatellitibus die noctuque cuſto
ditus per octo dies, ſtetit in libertate vnde-
cim diebus, & noctibus ſine cuſtodibus, ita
q̃ libere abire poterat, ut notum eſt, ſed inno
centem ubique tutum æſtimans, ut dicit Ro
lan. conſ. 54. uol. 1. in fi. noluit cum fuga red-
dere ſe culpabilem de culpa non commiſſa.
Immo cum d. D. S. locumtenens, & exami-
nator in cauſa, pomum manu oſtendens, &
gladium abſconditum tenens, ipſum inuita-
uerit mediante famulo ut iret ſecum ad miſ-
ſam ad eccleſiam Pacis in die Natali Domi-
ni, reſpondit, non conuenire homini carce-
rato exire non expedita cauſa, ut ipſe, & eius
famulus ſciunt, & ſic ſua ſponte dicitur com
paruiſſe, & paſſus eſt ſe in carcerem conijce-
re. ita in ſpecie reſpondit Ioan. Iac. Leonar.
inter conſi. Socini iun. conſ. 39. num. 35. li. 2.
Cæpol. conſi. 31. nu. 8. in criminal. Marſil. in
pract. crim. §. diligenter. num. 204. Gramma.
conſ. 29. num. 32. in criminal.

Vlterius, conſtat ex proceſſu, q̃ fiſcalis nõ
habebat notitiam valiſiæ ante aductum no-
tarij, ut innuunt Barto. teſtis curiæ, fol. 60. &
Apolon. fol. 63. item nunquam intrauit ſo-
lus ſecundam cameram, ut dicit Ioan. Celſ.
teſtis curiæ, fol. 50. ijs uerbis. (*io non uidi alcu-
no che entraſſe ſolo in detta camera*.) ſed quando
ingreſſus eſt illam, ſecum erant domina do-
mus & alij, ut idem Ioan. dicit, folio 55. Item
petiuit clauem ualiſiæ pro ipſa aperienda, vt
dicunt teſtes curiæ, Bar. fol. 60. & Apol. fol.
64. & clauis ualiſiæ erat appenſa muro, vt
teſtantur ſuprad. ubi ſupra, & Bened. no. ta-
lius teſtis curiæ, f. 67. quæ ſibi fuit tradita alie
na manu, ut deponunt ijdem tres, ubi ſup.

Accedat, quod ipſe Profiſc. nihil uolebat
facere ſine notario. ut dicit Apol. teſtis curię.
fol. 63. immo ſi non duxit notarium ſecum
a principio, non eſt ob id arguendus, quia
commiſſio procuratoris fiſcalis circa nota-
rium erat, quod uocaretur abductis Anglis
ad carceres, ut dicit Flamin. teſtis curiæ, fol.
47. ijs uerbis. (*il fiſcale fece chiamar il ſuo. S. & li
commiſſe che doueſſe uenir con me, & fatta ch'io ha-
ueſſe la cattura, che haueuo a fare, mandaſſe per un no-
taro del Gouernatore, & che faceſſe far l'inuentario.*)
Tamen etiam hoc non obſtante ipſe Profi-
ſcal. nolebat ingredi domum Anglorum, ſi-
ne notario, ut dicit Ioan. Vinc. Neapol. teſtis
cur. fol. 89. Item omnia ſemper fecit cum te-
ſtibus, ut dicit notarius, fol. 67. & requiſiuit
Flamin. prima uice qua diſceſſit, ut ſibi relin-
queret plures biruarios, ut dicũt Flamin. fol.
49. & Ioan. Vincen. Neapol. fol. 89. qui dicit,
*il S. F. quando noi ſi partimo con Flaminio diſſe à Fla-
minio che li laſſaſſe quattro ouer cinque sbirri, & che
ſubito mandaſſe per il notaro.* & ſic nolebat ibi ſta
re ſine notario, & teſtibus qui non eſſent de
domo.

67 Quæ præſumptiones, † ultra etiam multas
ſupra aſſignatas, & infra notãdas, ſunt adeo
validæ, & contrarijs maiores, ut ipſas omni-
no

no eneruent.l.Diuus.de in integ.reſt.Alciat.
conſ.269.num.2.Curt.iun.conſ.35. num.6.
& conſ.163.nu.22.Vnde ex ipſis ceſſat om-
nis præſumptio fraudis,ut dicit Salyc.in l.ſi
maier.C.de contrah.empt.Bar. in l.etiam.§.
1.ff.de manumiſ.vind.Bal.in l.iubemus. la 2.
C.de ſacroſan.eccl. ubi concludunt,præſum
ptionem fraudis ceſſare ſi aliæ in cõtrarium
præſumptiones ſint, & ſequuntur Alexand.
Corn.& Dec.in l.ſi donatione. C. de collat.
But.Abb.& alij in c.quamuis. de re iud.Ale.
conſ.18,uol.1.Dec.conſi.202.Alci.conſilio
584.uol.1.nu.5.Vnde habemus,quod quan
do ſunt præſumptiones pro reó, actor cau-
ſa cadit,niſi pleniſſime,clariſſime, ac apertiſ
ſime,quod intendit confirmet.glo. in l.fi.in
prin.ff.de eo quod met.cau.& c. quia uериſi-
mile.de præſumpt.Rom.ſing.197.& Alciat.
conſ.624.ideo,ſi curia uolebat ipſum Profi-
ſcal.de dolo,& fraude arguere,dolũ & frau-
dem probare debebat,ad not.in l. qui accu-
ſare.C.de eden,quem locum cum multis cõ-
cor.Doct.in ſimili propoſito caſui noſtro ci
tat Menoch. in conſ.73. num.14. cum plur.
ſequen. quum præſumatur ipſum omnia le-
gitime feciſſe,cum ratione officij, (præſum-
ptio enim eſt,quod quis ſuum officium ſum
ma cum diligentia exerceat.l.1. ff. de offi.pſ.
prætor.Menoch.de arbitr.iud.lib. 2. cent.1.
caſu.40.num.10.& in conſ.72,nu.21.lib.1.)
tum etiam ratione mandati, cum quo ad do
mum Anglorum miſſus fuit à procuratore
fiſcali.

68 Et quod † probatio doli, & fraudis ipſi
curiæ incumberet,patet.ff.de probat.l.quo-
ties.§.qui dolo.C.de dolo,l.dolum.Roman.
conſ.68.ſub num.8.uerſ.qui ergo dolum. nã
præſumptio transfert onus probandi in ad-
uerſarium. l. ſiue poſſidetis. C. de probat. &
ibi Bal.in prin.in ſecunda no.& in 3.colum.
uerſ.ſed quæro.Specul.in tit.de probat. §. 1.
uerſ.ſecundo.ubi plene. & §. 3. uerſi.quinto
per præſumptionem.cap.1.ut eccl.benef.&
debet tunc fieri probatio euidentiſſima in
contrarium.l.ſi extraneus.de cond. ob cauſ.
l.1.quod met.cau.Socin.conſ.159.colu.3.&
conſ.190.col.3.Dec.conſi.100.col.fi.& Ro-
lan.conſ.9.num.56.uol. 1. Quum igitur ipſa
curia non probauerit prædicta,ergo aſſertæ
eius præſumptiones ceſſant.

69 Nec obſtat † conſi.Gemin.de quo in obie
cto,nec doctrina allegata ex Bart.& alijs, ſi
præſumatur delictum, quia Geminianus lo-
quitur in foro conſcientiæ ſeu in foro poli,
vbi tractatur de anima, ut licet uidere apud
eum, quia eius doctrina clara eſt, nam hoc
caſu ad imponendam pœnitentiam melius
eſt præſumere delictum, quàm non delictũ,
in foro conſcientiæ,ut concludit Anch.con
ſilio 179.prima facie.quia in tali foro timen
da eſt culpa,ubi culpa non eſt, c. conſilium.
de obſeruat.ieiun.Felyn.in cap.dudum. col.
5.de præſumpt.unde dicit Inn.in c. ad audiẽ
tiam.de homici. quod in foro animæ debet
quis in dubio ſe præſumere irregularẽ, quia
in hoc foro durior ſententia eſt ſecurior. c.
iuuenis.de ſponſal.& dicit Imo.in clemen.1.
col.fi.de hæret.quod pro pœnitentia iniun-
genda in dubio præſumendum eſt pro hæ-
70 reſi. ſecus † autem eſt in foro exteriori ſeu
in foro fori iudicij,ut in caſu præſenti, nam
tunc non eſt delictum præſumendum,etiam
ſi ageretur ad pœnitentiam imponendam,
nam tunc pure agitur ad pœnam, & tunc in
dubio potius pro reo, quàm contra reum
eſt iudicandum,ut dicit Abb.in d.cap.ad au-
dientiam.col.1. pro quo facit quod dicit S.
Doct. Auguſt. in lib. de concor.Euangeliſt.
exponens illud ex c.7.Mat. Nolite iudicare,
& non iudicabimini, ubi ait.in hoc loco ni-
hil aliud præcipi exiſtimo,niſi ut ea, de qui-
bus dubium eſt,quo animo fiant,in meliorẽ
partem interpretemur.ſequitur Beda in glo.
ad ca.6.Lucæ, ſuper illis uer.nolite iudicare,
quod ab Auguſt.dictum eſt de ijs quæ fiunt,
ad propoſitum noſtrum applicantes,intelli-
gamus de ijs,quæ facta, & dicta præſumun-
tur à Profiſ.ut dicta, & facta præſumantur ſi-
ne dolo, & fraude cum excluſione delicti.
quod,licet Auguſt.non citet,concludit poſt
longam diſputationem Bal.cõſi.105.ad eui-
dentiam.lib.1.Dec.conſ.415.uiſo.col. 1.qđ
firmo ex not.dict.S.Thome,ſecunda ſecun-
dæ.q.60.art.4.ad tertium.ubi dicit, quod in
iudicio perſonarum definiendo debemus in
melius interpretari.quem ibi ſequitur Gaiet.

71 Hinc † infertur, ut contractus qui poteſt
cenſeri licitus & vſurarius, in foro iudiciali
præſumatur licitus, non vſurarius, vt dicit
Bal.in l.rogaſti.§.ſi ſibi.col.fi.uerſi.extra no-
to.ff.ſi cert.pet.Alex.cõſi.221.col.2. in prin.
uerſ.accedit etiam,uolu.2.refert, & ſequitur
Iaſ.in l.ſeruum fugitiuum.col.5.uerſ. hic etiã
dicimus.C.de ſeru.fugit.Alexan.conſi.200.
col.

col. 1. in fi. uerſ. accedit etiam, uolu. 6. Socin.
iun. conſ. 83. colum. 1. uerſi. ſtantibus itaque
præd ctis uol. 2. Marſi. conſ. 2. num. 11. uerſ.
& adduci poteſt. in foro uero conſcientiæ,
præſumatur illicitus, & uſurarius fauore ani-
mæ, ut dicit Gem. in d. conſ. 112. in fi. & iſta
diſtin. ſumitur ex uerbis glo. in ca. nauiganti,
de uſur. in uer. dubitatur. & ibi Ioa. And. Ho-
ſtien. & Abb. col. 1. uerſi. in eadem gloſſa. &
ibi Anton. de Butr. in fine. & Card. colum. 1.
uerſ. oppono in eo qui propter dubium, ubi
omnes diſtinguunt clare in materia fori.

72 Ad illud † autem, quod præſumatur deli-
ctum, ultra præmiſſa, reſpondeo illud non
habere locum in reo, ſed in actore, gloſ. fi. in
fi. l. qui iuraſſe. §. ſi pater. de iureiuran. quam
ad hoc cum multis aliis citat Anton. Gabr.
Roman. lib. 7. concl. tit. de criminal. concl. 2.
num. 56. ubi etiam ex Roman. & Felin. quos
ibi citat, num. 57. dicit, quod præſumitur de-
lictum quando intereſt rei pro abſolutione,
quod præſumatur. Et ad id quod dicebatur,
quod Proſiſc. non poteſt ſe à prædictis excu-
ſare, reſpondetur ex præmiſſis, non dari ex-
cuſationem ubi non datur delictum, uel ubi
non cadit præſumptio, quod inculpatus cõ-
miſerit delictum, nec quod in ipſo dolus uel
fraus præſumatur, ut in hoc D.

Et non ſolum præmiſſæ ualidiſſimæ præ-
ſumptiones, immo uerius probationes ip-
ſum innocentiſſimum indicant, ſed etiam
73 † ſi quamlibet cauſam etiam fatuam, & in-
iuſtam adduxiſſet, dolum ab ipſo excluſiſſet,
l. plagii. la 2. C. de plagiar. gl. in l. ſatis pœnę,
de in ius uocan. & in l. nõ poteſt dolo, de re-
gul. iur. Deci. conſ. 170. uiſo. col. fin. Ioan. de
Amic. conſ. 84. num. 5. Boer. deciſ. 168. nu-
mero 11. Socin. iun. conſ. 45. nu. 16. uolu. 1.
* & eſſe communem regulã, quod a dolo quæ-
libet cauſa etiam fatua, & iniuſta excuſat, di-
cit poſt Dec. Grat. conſ. 37. nume. 21. lib. 2.
Iaſ. in l. ſi quis id quod. nume. 35. ff. de iuriſd.
omn. iud. Blan. in pract. crim. nu. 6. fol. 138.
& late poſt omnes Iul. Clar. lib. 5. ſenten. §. fi.
q. 60. uerſ. & generaliter ſciaſ. ex quo, iunctis
prȩmiſſis, tollitur obiectum de dolo ob aſ-
ſertam negligentiam in non eundo ad per-
ficiendum inuentarium. De qualitatib. pal-
loris, & tremoris non eſt facienda uis, ex di-
ctis ſuperius, & ex dicendis infra in ſequenti
reſponſione ad obiectum de variatione.

74 Ad tertium † de variatione, reſpondeo,
variationem ante torturam non fuiſſe, nec
obeſſe, vt per Blan. in l. fi. in uer. Mendacium
per tot. fol. 71. de quæſt. nam uarietas tem-
poris, & actuum non diuerſificat id de quo
principaliter quæritur, ſecundum Hippol.
conſ. 2. num. 55. poſt Inn. in cap. licet ex qua-
dam, de teſti. & ibi Fel. col. 5. ergo illa aſſerta
uarietas non nocet, nam factum principale
in quæſtionem deductum nõ fuit circa aper-
turam ualiſiæ, ſed an aſſerta crumena in ea
fuerit, & fuerit inde ſubtracta, & hoc proba-
ri debebat aliquo modo, ſed nullo mõ pro-
batur, nec probari attentatum eſt, immo om-
nes coniecturæ, & præſumptiones ſunt in cõ-
trarium, ut ſupra dixi, ergo &c. per reg. quod
actore non probãte reus debet abſolui, l. qui
accuſare, C. de eden. Rolan. conſ. 51. nu. 39.
uol. 1. quę Regula procedit etiam ſi ipſe reus
nihil præſtiterit, l. actor. C. de probat. Rolã.
conſ. 60. num. 13. eo. uol. Variatio autem in
tortura non nocet; quia, ut infra patebit, le-
gitima indicia non præceſſerunt torturam,
nam Doctores dicentes, reum variantẽ poſ-
ſe torqueri, dicunt, ſi præcedant legitima in-
dicia, ſecus autem eſt quando iniuſte iudex
torquet reum ſine legitimis indicijs, ut in ca-
ſu iſto: nam tunc licet reus milies variaret, &
vacillaret, non eſſet talis variatio ſeu vacilla-
tio ſufficiens ad torturam, vel ad eius repeti-
tionem, vt per Ang. conſ. 75. incip. Thema
ſuper quo. col. pen. num. 7. uerſi. nunc uenio.
& eſt glo. ſing. in l. pen. ff. de quæſt. Arimini
addit. ad Ang. in Tractat. malef. in uer. fama.
uerſi. nono quæro. & Hippol. conſ. 15. uerſu
quia reſpondeo, uol. 1. Ac uel ante, uel poſt;
75 nec etiam facit indicium. Nam † variatio,
vacillatio, pallor, timor, & ſimilia, tanquam
a maleficio remota, non faciunt indicium
de per ſe, ſecundum Blan. in d. l. fi. de quæſt.
in 6. præmiſ. poſt Bart. ibi. & in ea. l. char. 60.
in paru. uerſ. confeſſio. ubi diſcurrit quando
confeſſio in tortura præiudicet, & Ploc. in l.
ſi quando. C. und. vi. §. 53. uerſ. ſexto quæro.
num. 11. ubi dicit, quod uariatio ſola non fa-
cit indicium ad torturam; & dicit eſſe com-
* munem opinionem, & allegat Carrer. in pra-
xi crimin. num. 119. uerſi. quintum. Barto. &
Doct. in l. de minore. §. plurium. & in l. fi. ff. de
quæſt. Quouis ergo modo capiatur variatio
non nocet, ſaltem ad torturam inferendam;
& proprie loquitur ibi in indicijs furti. Data
tamen, ſed non conceſſa uariatione, vt infra
dicam,

dicam,nec etiam ex proceſſu conſtat, quod
Profiſc.in tortura uariauerit, nam non fuit
interrogatus ſuper præſuppoſito curiæ,imò
in prima tortura conſtans ſtetit, nec pote-
rat curia de iure ipſum repetere in tormẽtis,
ut eſt uera opinio Odof.de qua per Gand.in
Tract.malef.ſub tit.de quæſt. & tormen.nu.
20.uer.item quæro.ſi modo in alijs circa cõ-
feſſata uariauit diuerſificãdo factum & qua-
litates,talis uariatio ex ſupradictis, & ex inf.
dicendis,non nocet.

76 Et † tex.in l.vnius. §. teſtes.in quo ſe fun-
dant omnes Doct.circa uariationem,non fa
cit contra Profiſc.nam dicit,Teſtes torquen
di non ſunt,conuincendi mendacij aut ueri-
tatis gratia,niſi cum facto interueniſſe dican
tur.& ſic text.loquitur in teſte,qui arguebat
de mendacio,quod ſcilicet interuenerit cui-
dam facto cui interueniſſe negabat, non au-
tem loquitur in perſona quæ habeatur pro
principali,prout curia habuit Profiſc. Vlte-
rius ad hoc vt contra aliquem poſſit deueni
ri ad torturam pro mendacio uel variatio-
ne,tex.præſupponit duo;vnum,quod appa-
reat factum de quo quæritur factum fuiſſe,
Alterum,quod torquendus ipſi facto inter-
uenerit.& niſi iſta duo concurrant, non po-
teſt habere locum caſus illius legis.quod cla
re dicit glo.ibi.in uer.facto.dum ait,facto, id
eſt negotio ſuper quo teſtificatur.& ſic præ-
ſupponit,quod conſtet factum. Quum ergo
hic non conſtet de ipſo facto, ut late ſupra
dixi,ergo nõ attenditur uariatio, dato quod
extaret,quod negatur, & etiam extenſis ter-
minis legis in principali,etiam quod in ſolo
teſte loquatur,ut per Gram. uoto 30. nu. 16.
& 17.ubi de materia,& latiſſime Proſper Ca
rau.ſuper Ritu.79.num. 14.ubi poſt multos
quos citat,concludit ex illo ritu, quod prin-
cipalis ex uariatione, & periurio non tor-
quetur,ſed quod d.ll. loquentes de tortura in-
ferenda ratione uarietatis, & periurij habẽt
locum in teſte tantum,ut ibi per eum. Bal.in
l.præsbyteri.C.de epiſc.& cler.Clar.§.fin.q.
21.uer.Mendacium,quem ſequitur nouiſ.D.
Franc.Burſ.conſ.79.nu.15.par. 1. ubi loqui-
tur in materia hæreſis.

Quod autem in dictis Profiſcalis etiam an
te torturam nulla cadat uariatio, patet: nam
variatio dicitur, quum, nulla cauſa aſſigna-
ta,dicitur contrarium eius, quod prius dictũ
fuerat,ut per Firm.in repert.in uer.Variatio.
uerſ.7.& quando diuerſificãtur actus,& per-
ſonæ,puta,ſi prima uice dictum fuiſſet, Vali-
ſia erat clauſa;ſecunda uero,erat aperta. & ſi
diuerſificantur teſtes. Sed actus hic non ua-
riatur,nec diuerſificantur perſonæ,ſed tantũ
tempus momentaneum aduentus notarij,
quum prima vice Profiſ.dixerit,*Et ſubito uen-
ne il notaro*:ſecunda uero dixerit,*Et cio fu ſubito*
77 *uenuto il notaro*. quæ modicitas † temporis
cum facile labatur de memoria hominis,ſe-
cundum Bal.in l.cum te.in ult.col.uerſi.quæ
ro,an iſta minor ætas.C. de prob. poſt Inn.
quem citat,in c.qualiter. de accuſat. a Doct.
non conſideratur, maxime, quia aſſignatur
ratio melioris reminiſcentiæ, quum quis de
facili obliuiſci poſſit de præterito.Specul.de
loca.§.ſexto.uerſi.65. etiam ea,quæ ipſe fe-
cit,propter multitudinem negotiorum,quæ
facit præſumi obliuionem in officiali,qualis
erat Profiſca.Firm.in repert.in uer.Obliuio.
uerſi.5.poſt Alexa. quem citat in conſ. 214.
uolum.2.ualidatur iſta reſponſio,nam quan
do dictio,ante, & poſt, apponuntur termi-
no momẽtaneo, ſignificatur tempus totum
quod præcedit uel ſequitur, ut declarat Bar.
in l.2.§.creditum.ſi cert.pet.cuius doctr.om-
nes in hoc propoſito obſeruant, ut per Pet.
de Baiſ.in ſuo direct.elect.par.2. c. 26.ubi in
hanc ſententiam Pau.& Felyn.citat, & dicit
glo.in l.Pomponius.§.ratihabitionis;in uer.
conteſtationem.ff.de procura.quod ſatis di-
citur fieri ante,etiam ſi poſt incõtinenti fiat,
uel etiam tunc;& ad hoc allegat concor. ac-
cedit Rom.conſi.45.qui dicit, quod illud, quod
fit incontinenti,nõ eſt diuerſum a facto. quod
dictum refert, & ſequitur Boer. in addit.ad
Manlag.par.1.cap.31.uerſi. Adde quod iſta
collatio.& ante eos Bal.in l.petẽs.C.de pac.
ſub nu.54.uerſi.dicunt glo.quod dicitur fie-
ri incontinenti,quod fit immediate ante,vel
immediate poſt. & dicit glo. in l. antiqui. ſi
pars hær.pet.ſuper uer.eodem tempore,fie-
ri eodem tempore quod ſucceſſiue fit,uel ſta
tim.& not.Socin.ſen.in l. ſed & in illo. §.ſed
& circa.per illum tex.de reb.dub.num.6.Eo
magis, quia factum aliter conſiderari non
poteſt niſi eo modo quo Profiſc. ipſum de-
ponit in quarto conſt. Videlicet quod illud
fuerit quamprimum uenit notarius, ratione
perſonarum quas dicit interfuiſſe,quæ prius
nõ interfuerint,ut etiam præſupponit curia.
Sed ut Profiſc.dicit in d.4. conſt,in quo talis

variatio

variatio præcēditur,ſiue fuerit ante,ſiue poſt
ſufficit quod ab eo tempore quo fecit pone-
re valiſiam ſuper menſa, non fuit amplius
amota, niſi quando exportata fuit in pri-
mam Cameram, pro ipſam portari facien-
do ad officium Gubernatoris. Et quum in
aduentu notarij ipſa ualiſia eſſet in terra, vt
78 omnes teſtes curię deponunt;Ergo de † pri
mo ad vltimum,quod eſt ualidum argumen
tum,ut per Euerar.in ſua cent.leg.in loco,A
primo ad ultimū, actus verificatur poſt ad-
uentum notarij, & ſic non cadit uariatio,&
ex ſuprad.curia non poteſt ſe fundare in di-
ctis Guielmi,& Ioa. Celſi,teſtium falſorum,
euidenter ſubornatorum,& ſingularium;Et
demum dicta variatio non eſt circa factum
de quo principaliter quæritur,nec circa eius
circumſtantias principales, & eſſentiales, &
immediate ipſum factum tangentes, ut uo-
lunt practici paſſim,de quo per Iul.Clar.li.5.
ſenten.§.fi.q.21.uerſ.Mendacium ideo non
eſt cōſiderabilis. ex quibus ſublatum eſt hoc
fundamentum,quia Doct.in contrarium ad
ducti loquuntur in terminis præmiſſis, Ca-
cher.in caſu propoſito in obiecto tenet con
trarium in ead.deciſ.num.17.& 18.ubi con-
cludit cum opinione communi, quod men-
dacium ſeu variatio circa circumſtantias, &
qualitates delicti, nullo modo faciunt indi-
cium ad torturā: ſi uero ſint circa ipſum deli
ctum, etiam non faciunt indicium niſi iūctis
alijs indicijs;poſt Carrer.& alios quos ibi ci
tat. & ibi tenet in caſu ſuo in obiectu poſito,
quod licuit inquiſito ita dicere, poſt Roma:
& alios quos adducit.quia in ſecunda depo-
ſitione melius reductus ad memoriam ita dē
ponit.& cum iſta correctio eſſet circa circū-
ſtantias,& qualitates, ergo ex huiuſmodi va
riatione non poteſt ſumi indicium ad tortu-
ram,quo nil clarius adduci poteſt, & loqui-
tur in crimine læſæ maieſtatis, ex quo clare
liquet quanto minus ad torturam deueniri
debebat in caſu iſto,in quo nulla eſt uariatio
vel cōſiderabilis, ut infra etiam dicam alibi.
& in ſimili caſu in Vrbe Romana ita conſul
uit Gabriel.in conſ.183.incip.ut percipiātur
indicia.per tot.conſi.ubi particulariter loqui
tur in reo uariante.& Meno.in conſilio 221.
par.3. nu. 55. ubi conſuluit in ſimili materia
variationis.

79 Ad quartum † reſpondeo, quod minus
obſtat quam cætera argumenta,nam primo
dico, quod deducta in contrarium habent
locum in fauorabilibus, prout patet in præ-
cit.locis,quos diſcutere longum eſſet, & ibi
videri poſſunt, & præſertim in d. glo. ſuper
d.c. accedens.in uer.ex præmiſſis cauſis.Vl-
terius obiectum habet locum in ciuilib.cau-
ſis,& parui præiudicij,ſecus in criminalibus
ubi agitur de vita hominis, & de pœna ulti-
mi ſupplicij,ut in caſu noſtro.in quibus non
iunguntur probationes,nec fit earum colle-
ctio,ut per Marſ.in conſi. 20. nume. 48.cum
plur.ſequen.Ant.Gabr.in loco citato in con
trario.num.12.verſ.Tertio limita.ubi etiam
hoc ampliat ſi de crimine agatur ciuiliter.ibi
num.13.num.23. & 24. & licet ſub eo.num.
24.& num.25.referat multos contrarium te
nentes,quod ſcilicet idem etiam ſit in crimi-
* nalibus,tamen num.27.dicit cōmunem opi-
nionem eſſe quod non coniungantur, ex al-
80 leg. per eum ibi. Præterea, † probationum
plures ſpecies nunquam iunguntur, niſi quā
do unaquæquæ ſpecies de per ſe in ſuo ge-
nere eſt perfecta.ſecūdum Bal. in l. ſi quis ex
argentarijs.poſt princ.ff.de eden.ubi dicit,ꝙ
ſi ſpecies probationum ſunt in ſua ſpecie im
perfectæ, puta, unus teſtis probat de ueritate,
te,unus de fama,unus de indicio,hæc proba
tio non valet, quia in ſua ſpecie eſt imperfe-
cta, nam ſinguli teſtes non probant prædi-
81 cta,quia † ad unumquodque probandum re
quiruntur duo ſaltem.l.fina.C.fam.erciſcun.
Inn.in c.ſicut.de ſimo.& Bal.ubi ſupra, ſequi
tur Alex.conſ.355.incip.Sentio in dubium.
col.2.in fin.& conſ.292.incip. viſo proceſſu
inquiſitionis.col.3.& alibi conſi. 181.incip.
in cauſa Angelorum. col.2.uerſi. rurſus.uol.
2.ubi dicit,quod ubicunque contingat indi-
cium probari, ſi unum indicium probetur
per unum teſtem,& aliud per alium,tales nō
iunguntur ad faciendum vnum indiciū per-
fectum,quia unumquodque de per ſe eſt im
perfectum,Abb.& Felin.in ca. cum cauſam.
de probat.ubi materiam iſtam habes latiſſi-
me,incip.a uerſ.gl.fina.ibi,multa iūuant. nu.
10.& inde nume.11. per tot.iunc. adnot.ibi
in noua impreſſione Veneta. & Marſ. con-
ſilio 88.nume.22.ſi tamen unum ſeparatorū
eſſet perfectum in genere ſuo, tunc integra
unius fides bene poſſet ſupplere defectum al
terius,ſed hoc non eſt in caſu iſto, quia nul-
lus teſtium examinatorum pro curia eſt inte
græ fidei,nec perfectius in genere ſuo,immo
ſinguli

ſinguli imperfectiſſimi, ut ſupra dixi, & latius infra proſequar. ergo licet ſimul iungantur nihil operari debent. ita pulchre dicit Marſi. conſi. 70. nume. 50. Et quatenus etiam proba rent diuerſa indicia, quod negatur, non tamen iunguntur ad faciendum unum indiciū perfectum, quia ſunt ſingulares, & de per ſe
82 unuſquiſque imperfectus. Quia, † ut ſupradictum eſt, requiritur quod indicia ſint certa, probabilia, & uerißimilia, ut C. de quæſt. l. milites. §. oportet. non leuia, nec perfunctoria, nec quæ poſſint pluribus modis interpretari, quoniam de ſalute hominis agitur, ut utar uerbis Bal. in conſi. 259. uolu. 1. Anch. conſi. 277. inci. Viſa diligenter. & Marſ. poſt alios, conſ. 18. nu. 12. & conſ. 51. nu. 6.
83 Vlterius † ad hoc ut probationes imperfectæ iungātur, oportet quod quælibet probatio, quæ iungi debet, ſit ſaltem ſemiplena probatio, Bal. in l. ſpadonem. §. qui iura. ff. de excuſat. tut. Anch. conſ. 276. col. 1. in fi. Aret. conſi. 65. colu. 2. verſ. ſecundo quod quartus teſtis. Butr. in c. fi. col. 5. uerſi. quod ſi recepti ſunt. de iureiuran. Sali. in l. in bonæfidei. col. nona, uer. uiſis quæ ſemiplenam. C. ſi cer. petat. Pau. de Caſt. conſ. 92. in fi. uerſi. in caſu vero noſtro. col. 2. Alex. conſi. 10. colu. 1. uerſi. finaliter. uol. 4. hoc non eſt in caſu præſenti, ergo ceſſat coniunctio. nam, ut inferius dicetur, omnes teſtes ſunt ſingulares, prout etiā de eorum ſingularitate patet ex ſupra deductis reſultantibus ex proceſſu. & opinio Bar. de qua in contrario, ultra quod non loquitur in criminalibus, procedit quando plura ueniunt ad perfectionē unius totius, ut in caſu illius. l. dum dicit, AEtas autem probatur aut natiuitatis ſcriptura, aut alijs demonſtrationibus legitimis, immo facit pro, ob illud uerbum, demonſtrationibus legitimis, quaſi ſi non ſint legitimæ, nō probetur, ſumpto argumento a contrario, quod ualidiſſimum eſt, ut per Euerar. in cent. leg. in loco, a contrario ſenſu. addito quod vtitur uerbo, demonſtrationibus, quod eſt ac ſi dixiſſet, probationibus, ut interpretatur gloſ. ibi ex Azone ſuper uer. demonſtrationib. Demon
84 ſtratio † enim eſt adiectio, per quam res vel perſona redditur certa, Bal. in rub. C. de inſt. & ſubſt. & facit etiam pro, ex ijs quæ dicit ibi glo. in uer. legitimis, quæ clara eſt, quod ſi in caſu mere ciuili, ut ibi, non habet locum contrarium, multo minus in hoc, in quo tractatur cauſa maioris momenti, quod argumentum ualidiſſimum eſt, ut per Euerar. ubi ſuprà in loco A maiori. Si ergo concurrerēt requiſita a lege, & glo. ſuprad. poſſet verificari regula, quando uero ſunt aliqua quæ ueniunt ad perfectionem diuerſorum totorū, tunc quæ non proſunt ſingula, nec multa iuuant, ut idem Bar. ibi dicit, & in l. ſpadonem. §. qui auitam. eod. tit. & hoc late proſequitur Anton. Gabriel. in præcit. loco. nu. 43. & 44. cum ſequen. ubi habes materiam ad ſaturita
85 tem. immo dicit † Abb. in c. tranſmiſſæ. qui filij ſint legit. colu. 2. uerſi. in eadem glo. ibi, num. 8. quod probationes non coniunguntur quando repugnant in modo, licet concordent in fine, per l. ubi repugnantia. ff. de reg. iur. & in cap. ſollicitudinem. in fi. de app. & cum Ant. de Butr. ibi, dicit hoc dictum notandum, quia facit ad multa. & ipſum refert, & ſequitur Felin. in c. cum cauſam. de proba. nume. 11. uerſ. Limita iſta. ergo cum in caſu iſto depoſitiones teſtium in ſe ſint imperfectiſſimæ, & ueniant ad diuerſa indicia, non coniunguntur, quia datis uno vel plurib. indicijs, quæ negantur extare, quodlibet indiciū requirit duos teſtes, ut per Innoc. in c. ſicut. de ſimon. glo. & Bar. in l. fin. C. fam. erciſc. Bald. in c. licet. col. 6. de probat. & in l. 1. C. ſi unus ex plurib. & alibi etiam idem Bal. in d. l. ſpadonem. §. qui iura. & in hac materia pulchre diſtinguit Blan. in d. l. ſi. fol. 97. in paru. ff. de quæſt. ex cuius dictis clare apparet obiectum non procedere in caſu præſenti, in quo nec ulla extant indicia, nec illa quæ curia habet pro indicijs ullo modo probantur, uel ſaltem eo modo quo probari debēt,
86 ut latius infra dicam. immo † contrarium firmandum eſt, ſcilicet, quæ ſingula nō proſunt, nec ſimul iuncta iuuāt, ut dicit Bologne. in repet. l. hæredes mei. §. cum ita. ad Trebel. ubi exemplificat in multis teſtibus ſingularibus, & concludit quod non magis probant quam unus. nu. 151. in fi. per not. in l. admonendi. ff. de iureiuran. & ſic non obſtat hoc contrarium: quia, ut dixi, omnes doctrinæ in contrarium citatæ loquuntur in actib. fauorabilibus, nihil uel parum præiudicialib. & mere ciuilibus, & in eorum terminis, ſecus in præiudicialibus, & mere criminalibus, ut dicit Collect. in c. ex par. de cleri. non reſidē. ubi dicit, in pœnis non fieri coniunctionem imperfectorum. ſequitur Rebuf. quamplura alia

alia in hanc ſententiam citans, in tract. nominato, q. 11. nu. 9. vt hic, & latius inferius dicam.

87 Ad quintum,† quod continet plura capita, particulariter ſingulis reſpondetur. ad id igitur de enormitate delicti, reſpondeo aſſumptum procedere, & habere locum in puniendo, quando conſtat reum eſſe verè delinquentem, vt ex lectura Inno. Bal. & aliorũ in obiecto citatorum clariſſime patet, ſecus autem in procedendo, nam in proceſſu ſeruandæ ſunt omnes ſolemnitates in enormibus, quæ & in alijs criminibus ſeruari ſolẽt, vt late poſt multos quos citat concludit Caccher. deciſ. 79. quoniam in hac cauſa. nu. 13. & 14. ubi loquitur in crimine læſæ Maieſtatis, poſt Hier. Giga. in trac. crim. læſę maieſt. in rubr. quomodo, & per quos crim. læſ. maieſt. probet. nu. 23. cum ſequen. & in d. tract. c. 26. ubi reprehendit iudices torquentes in hoc crimine non præcedentibus legitimis indicijs. & hoc, ultra prædictos, ex ea ratione, quia in proceſſu nondum ſcitur, an accuſatus, detentus, uel inquiſitus ſit uere delinquens nec ne: nam, ſi ſciretur, non eſſet opus ulteriori proceſſu. quum ergo fiat proceſſus ad hoc ſciendum, igitur ordo iuris ſeruandus eſt. Nam non ſequitur, Talis eſt accuſatus uel inquiſitus de tali crimine, ergo eſt reus ipſius criminis. l. fina. C. de accuſat. ibi, nõ ſtatim reus exiſtimetur, & c. l. furti. in prin. ff. de ijs qui not. infam. ibi, pendente iudicio nõdum inter famoſos habetur, & c. & quod hoc dictum non habeat locum in procedendo, ſed ſolum in puniendo, late ponit Marſi. in praxi crim. §. diligenter, numero 157. vſque ad num. 177. vbi firmat hanc concluſionem, & ſub num. 175. dicit ita allegaſſe in voce, & in ſcriptis in cauſa falſæ monetæ coram capitaneo iuſtitiæ Mediolani, & eius Vicario, & obtinuiſſe, ut patet in eius conſ. 74. incip. in cauſa Hier. pellizarij. per tot. & præſertim ſub num. 34. uerſi. Reſtat reſpondere. quam Hipp. ſententiam eius tamen conſilio non citato, refert & ſequitur Gram. in uoto 34. incip. in cauſa uobilis mulieris. col. fi. ubi loquitur in cauſa aſſaſſinij cum homicidio, & relata opinione Marſilij, cum ampliatione etiam in crimine læſæ Maieſtatis, prout & ampliat Marſi. concludit quod in crimine quantumcunque enormi in procedendo debent ſeruari omnes ſolemnitates, quæ in cæteris criminibus non enormibus ſeruantur, & ita concludit, quod dum eſſet iudex magnæ curiæ Vicariæ uotum dedit, & quod in illud concurerunt omnes iudices ipſius magnæ curiæ. hoc idem ipſum referendo tenet & concludit Rol. à Val. conſ. 7. num. 43. uol. 1. ubi loquitur in enormiſſimo crimine cuiuſdam accuſati, quod habuiſſet rẽ cum vna aſina, nihilominus reiectis teſtib. in illa cauſa examinatis concludit ut ſupra cum pręd. Doct. & ita etiam in cauſa aſſaſſinij conſulendo argumentatur, & concludit dom. Franc. Burſ. Mant. conſi. 20. num. 27. uol. 1. igitur & iſtud obiectum, quo ad hoc, corruit.

Nec ex omnibus prædictis poterat deueniri contra ipſum Profiſc. nedum ad tortu-
88 ram, cum † ad eam, ut latius infra dicam, nõ poſſit deueniri niſi præcedentibus legitimis indicijs, & leuitate vitæ inquiſiti ſeu accuſati, ut in c. Regni Regis Caroli ſecundi, quod incipit, Tormenta. & in alio capitulo, quod incipit, ſi iuſte. & vtrobique Doct. & And. de Iſern. in conſtit. ſi damna clandeſtina. poſt glo. ibi. & Afflic. in lib. 1. conſtit. Rubr. 21. ſuper conſt. in quæſtionibus. num. 12. & Carauita in cõment. ad rit. mag. cur. vicar. ſuper ritu 41. ſed nec etiam ad detentionem. quum, ut ſupra dictum eſt, non conſtet de delicto ipſe Profiſc. non ſit diffamatus, nil contra ipſum releuans deductum ſit, & nihil legitime a iudice factũ fuerit, ut late pro ſequitur Annib. Troiſi. in comment. ſuper pragmat. Regni, prag. 45. quæ incip. Inoleuit ut fida relatione. & Caraui. ſuper d. ritu. 41. nu. 1. & per tot. nec ulla precesserint informatio, & indicia contra ipſum, ut per Ioan. Ant. de Nigr. ſuper cap. Regni. c. 6. incip. ſubdit. num. 127. ubi dicit ita ſeruare magnam curiam vicarię. de quo inferius in materia torturæ, & confeſſionis. & pro hoc facit ritus magnæ cur. Vicar. incip. Item ſi accuſetur aliquis. quo cauetur, quod qui non poteſt torqueri, nõ poteſt etiam detineri, & ibi omnes ſcribentes concorditer inſtruunt iudicem, qui iuridice procedere vult. & hoc etiam firmat Auguſt. in addit. ad Ang. in tract. malef. ſuper uerſi. fama. car. 6. uerſ. adde, & intellige præfata. & iſta ſi uoluiſſet iudex ſcire potuiſſet, quia impreſſa ſunt, & iuxta tramites iuris procedendo Profiſc. nec detinuiſſet, nec torſiſſet, quia nulla ſuberat cauſa quæ ipſum mouere poſſet ad hoc faciendum, quum Profiſc. nõ delique-

deliquerit, nec ullum illi crimen obijci legitime poſſit.

89 Ad illud autem † quòd hoc fieri potuit, quia ueritas aliter haberi non poterat, &c. prout in obiecto: Reſpondeo hoc poſſe procedere, quãdo alij teſtes ex natura illius actus adeſſe non poterant actu, & potentia, ut dicit Anto. de Butr. in cap. tertio loco, de probat. & Campan. ad cap. Regni, ſuper ca. frequens. num. 77. nam quando actu, & habitu adeſſe poterãt, & non adfuerunt, tales non admittuntur. Alex. cõſ. 68. uiſo. col. 2. uol. 2. & Marſ. ſing. 73. incip. plures ſunt. ubi multas concor. ponit, & dicit eſſe menti tenendum, quia pluries occurrit de facto, & dicit quòd ipſe alias fecit reprobare multos teſtes minus idoneos. & allegat ſe ipſum in repetit. l. fina. C. de probat. in 5. car. circa princ. & latius idem Hipp. in l. infanſ. ff. ad l. Cornel. de ſica. nu. 38. ubi hanc concl. ponit, & ex Doc. ſenten. ita concludit, & ſequitur Gra. conſil. 58. quod incipit, Redemptoris gentium. numero 4. & conſil. 45. incip. in cauſa Santilli.

90 num. 11. Quod procedit, † licet etiam caſualiter non interfuerunt, nam tunc minus idonei non admittuntur, etiam ſi ueritas aliter haberi non poteſt, ut dicit Ant. de But. in d. c. tertio loco. & in conſi. 24. incip. quæſtio hæc dubia. circa finẽ. idem dixit Dec. conſi. 133. incip. uiſo. colu. ult. & conſi. 310. incip. uiſis. col. 2. Iaſ. in l. 1. col. fina. in fine. num. 72. C. de ſum. trinit. & in l. fina. col. fina. C. de ijs quibus ut indig. Hipp. in §. diligenter. in praxi crim. num. 84. Card. in prax. poſt nu. 165. uerſi. limita præfata. in fi. ibi, quod tamen intellige. Alex. conſi. 64. Viſo. uolum. 1. & conſilio 152. incip. Repetitus. col. 2. uerſi. nec ad hoc obſtat. & conſ. 152. uiſo. col. 4. num. 11. uerſi. non obſtat etiam. uol. 5. Dec. conſ. 363. incip. in cauſa. col. fin. & conſi. 342. incip. in cauſa partus. num. 3. Lanfran. in c. quoniam contra. de probat. uer. teſtium depoſitiones. Ant. de But. & alij in cap. Veniens. il 2. de teſti. Crot. in tract. de teſti. num. 71. Blan. in d. l. fina. num. 354. ff. de quæſt. & hoc validatur ea ratione; nam ſi admitterentur teſtes inhabiles, pars ſemper poſſet allegare ſe non habere alias probationes, & ſic paſſim tales admitterentur, ꝙ reijciunt Doctores, Alex. conſilio 65. col. 2. uol. 1. & conſi. 150. col. 2. uol. 5. Dec. conſi. 133. col. fin. & conſ. 310. col. 2. Pariſ. conſ. 15. col. 4. uol. 2. & conſi. 57. col. 5. uol. 4. Hippol. ad l. infanſ. ad l. Corn. de ſicar. & ſequitur Rolan. à Valle in conſi. 24. nu. 67. uol. 1. quod autem hic alij teſtes potuerint adeſſe, & adfuerint, patet ex inuentario, & ex toto proceſſu, nam multi familiares ſemper omnibus interfuerunt, ut dicit Guiel. teſtis curiæ in ſua depoſit. tamen ipſe ſolus fuit

91 examinatus. cum ergo † curia fundet ſe ſuper hoc, quod veritas aliter haberi non poterat, debebat hoc fundamentum ſuæ intentionis probare. l. qui accuſare. ubi omnes. C. de eden. l. in exceptionibus. ff. de exceptio. l. actor. C. de proba. Alex. conſi. 18. in princ. uolum. 1. Dec. conſi. 424. colu. 1. Pariſ. conſi. 1. colum. 2. uol. 4. Socin. iun. conſ. 47. colu. 2. uol. 2 latiſſime poſt multos quos citat, Fran. Herc. in tract. quis teneatur prob. neg. nu. 3. non fecit hoc, ergo de iure nec de conſuetudine non poterat admitti Guielmus quem ipſa curia admiſit, ut docet Proſp. Carau. poſt, concor. quas adducit ſuper ritu mag. Cur. vicar. 144. nu. 6.

Immo fortius, licet etiam aliqui ob indigentiam probationum forent admittendi, non tamen admitti debebant Guielmus, & alii examinati. nam dictum ipſius non eſt ueriſimile: ad hoc enim ut teſtis indicium faciat in materia furti, ultra multa requiſita, requiritur, quod imputatus uiſus fuerit expendere multam pecuniam eiuſdem formæ cuius dicebatur eſſe ſubtracta, quod cõſtet de pecunia ſubtracta, & quod tempore ſubtractionis, præſuppoſita ſubtractione, ipſe ſolus inquiſitus intrauerit locum unde dicuntur extractæ pecuniæ, ſi iſta concurrant, adiuncta mala fama inquiſiti, poteſt deueniri ad torturam, niſi doceat ubi habuerit, alias non, ſecundum Ang. in l. milites. ff. de quæſt. Brun. in tract. de indici. col. 2. nu. 6. & 7. Aug. de Arim. in addit. ad Ange. in tract. malefi. in uer. fama. nu. 12. ſed horum nullum unquã fuit, eſt, nec erit, nec eſt probatum, uel probabitur in hac cauſa, immo omnia in contrarium ex iam dictis, & ex dicendis patent, ergo &c. Vltra quæ omnia dicitur, quod iſte Guielmus patitur mille oppoſitiones, ut ſupra in reſponſ. ad 2. & 3. & infra alibi. quo

92 caſu ſuccedit † illud quod dicit Marſi. in cõſilio 102. num. 12. quod licet teſtis qui laborat aliquo defectu ex toto non repellatur, tamen ſi plura contra eum laborant, in totum repellitur, allegat Socin. & Barb. idem tenẽtes,

tes. & id etiam voluit idem Marſil. in ſing.
385. quem ſequitur Rolan. à Val. conſi. 24.
num.66.uolum. 1.ubi loquitur in materia aſ-
ſaſſinij.
93 Teſtis † autem ad hoc vt faciat indicium
ad torturam debet eſſe omni exceptione ma-
ior, concurrente fama contra carceratum, ſe-
cundum Iac. Nouel. poſt alios, in praxi cri-
car.7.num.8.Iaſ.conſ.22.uol.1.Gra.conſilio
26.num.48.Bart.in l.1.§. idem Cornelio.&
in l.maritus.ff.de quæſt. Bald. in l.milites.C.
eo.Alex.conſi.238.incip.viſo proceſſu.Dec.
conſ.37.incip.In cauſa rigoroſæ.col.4.& ali-
bi dicit Bald.in c.1.§.ſacramentum. de con-
ſuetu.recti feu.quod ad hoc ut unus teſtis fa-
ciat indicium ad torturam, debet eſſe talis,
quod non poſſit haberi ſuſpectus familiari-
tate uel fama mala, uel alia cauſa, quod di-
ctum refert, & ſequitur Alc.conſ.180.col.2.
uol.2. nam ille dicitur teſtis omni exceptio-
ne maior, cõtra quem nulla exceptio oppo-
ni poteſt. gloſ.in §. item uerborum.Inſtit. de
inutil.ſtipul.gloſ.in cap.1.in uer. maiores.de
conſanguin.& affinit.Alexa.conſ.64.col.2.
uol.1.& conſ.72.col.pen.uolum.2.Dec.in l.
2.ff.de reg.iur.Crau.conſi.99.col.pen. Rolã.
à Val.conſi.7.col.3.num.13.uol.1.Campan.
ſuper capit.Regni,cap.vbi.num.48.Et † ne-
94 dũ debet eſſet omni exceptione maior, ſed
debet etiam deponere de viſu ſuper actu de
quo quæritur, eſt communis Doct. opinio
cum glo.in l.ſi quis.C.ad leg.Iul.maieſt.Bar.
& cæteri, in l.maritus.ff.de quæſt.Cardin.&
Imo. in clem.1.de hæret. gloſ. communiter
approbata in l.in bonæ fidei.C.de reb.credi.
& in l.admonendi.ff. de iureiurã. Squilacen.
de fi.catho.capit.31. & Iac. Siman. in praxi
hæres.tit.52.num.13.ubi tractat de tormen.
& Carrer.in pract.crimin.num.110.uerſ.pri-
mum fallit, ubi teſtis nõ eſſet omni exceptio-
ne maior, quia omnis minima qualitas, &
defectus impedit ut non faciat indicium ad
torturam.& eſſe communem ſententiam di-
cit Plot.in l.ſi quando.C.unde ui.§.53.uerſi.
ſexto quæro,num.2.ubi proprie loquitur in
materia furti. Et hoc patet clara ratione,
95 Quia ea † quæ faciunt ſemiplenam proba-
tionem in cauſis ciuilibus, faciunt indicium
in cauſis criminalibus, ſecundum Bar. in l.fi.
de in lit.iura.in fi.Aret.in tract.malef.in uer.
fama.num.25.in uer.iuramentum. ſed unus
96 † teſtis in ciuilibus facit ſemiplenam proba-
tionem, prout eſt communis opinio in l. ad-
monendi.de iureiur.& in l.in bonæ fidei.C.
eo.ſi tamẽ talis teſtis patiatur quemlibet mi-
nimum defectum, non facit ſemiplenã pro-
bationem in ciuilibus, ſecundum Bal. in d.c.
1.§.ſacramentum.col.2.de conſue. recti feu.
ergo non facit indicium in criminali ad tor-
turam, & ita ſentit Auguſt. in addit. ad Ang.
ſuper.d.uer.iuramẽtum.dum dicit, quod vbi
ex dicto vnius quis torqueri poteſt, & debet,
opus eſt, quòd ille ſit omni exceptione ma-
ior. Ratio, nam tortura eſt quædam proba-
tio ſuppletoria, non autem per ſe ſtans, l. de
minore. §. tormenta.l.vnius.§. cogniturum.
l.edictum Diui.ff.de quæſt.ad quam non de-
uenitur non ſeruatis ſupradictis, & infra la-
tius dicendis.In hoc autem caſu nedũ Guiel-
mus, ſed & omnes teſtes curiæ non ſunt ta-
les, quales ius illos requirit ad ſubijciendum
97 quem torturæ, ergo &c. Immo † plus, licèt
teſtis eſſet omni exceptione maior. & depo-
neret de viſu, tamen non facit indicium ad
torturam, niſi & alia cum ipſo concurrant,
vt pulchre in materia dicit Hipp. conſ.101.
num.37.38.& 39. Cyn. in l. fin.C.de quæſt.
& Blan.late in l.fina.ff.de quæſt.fol.83.84.&
85.in paruis.uerſi.teſtis de uiſu.ubi hanc ma-
teriam optime diſcurrit, a nu.317.vſque ad
num.326.
98 Accedat † quod tam iſte Guielmus, quàm
omnes alij teſtes a curia recepti, ultra quod
ſunt viles, & infames, ut puta, ſatellites, & ex-
ploratores, ſunt in eadẽ cauſa, & ideo repel-
luntur a teſtimonio, ſecundum Feder.de Se-
nis conſi.64.incip.pridie quum procurator,
& eſt tex.in capit.perſonas.de teſti.ibi, nolu-
mus quod aliqui conſimili morbo laboran-
tes, &c.& ibi Ioan.And.Sicul. Imo. & Fel.&
hoc tenuit Rota Romana, ut patet in tit.de
appel.in nou.deciſ.52.quæ incip.fuit dubita-
tum.ubi allegat d.c. perſonas. & Spec.in tit.
de teſt.§.1.uer.item quod habet conſimilem
cauſam.& Federic.in conſilio ſuprad.loqui-
tur in eo, qui aliàs accepit ad uſuram ab eo,
qui, puta, nunc inquiritur de vſura, non ta-
men in ſuo, ſed in alieno caſu, quæ tamẽ ma-
teria vſurarum eſt de occultis, & difficilibus
ad probandum, nihilominus iſte talis teſtis
repellitur a teſtimonio ratione intereſſe, vt
ibi, & prout dicit Hippol.conſilio 29. num.
27.nam ſi vſurarius conuinceretur, ille teſtis
poſſet repetere uſuras aliàs ſolutas, unde præ-

ſumitur, quòd contra ipſum deponat non pro veritate, ſed ratione intereſſe, quæ ratio habet locum, ſiue iſtud intereſſe ueniat principaliter. l. omnibus. C. de teſti. ſiue in conſequentiam, gloſ. & Docto. in l. 1. §. propria. ff. quan. appella. ſit. ibi, propriam eſſe cauſam. l. nullius. ff. de teſtibus. & ſecundum Alexand. conſilio 172. incip. viſis, columna tertia, numero 6. uolumine ſecundo. Roman. ſingul. 370. incip. Volo probare. poſt Bald. in l. diſtantibus. C. de teſtamen. Ang. in diſputatio. incip. Aſtenſis miles. Bal. alibi, in l. 1. colu. 6. C. eod. de teſtamen. Roman. alibi, ſing. 156. Alexan. alibi, conſi. 72. inſpectis diligenter. colum. 7. uolu. 1. conſilio 100. ſuper primo. colum. 9. & conſi. 1*7. in cauſa, & lite. eod. uolu. Crauet. conſilio 6. plura. uerſi. ſed quicquid. par. 1. Matth. Affl. poſt Iſern. in conſt. Regni, uſurariorum. colum. 6. in fi. cum ſeq. Ioan. Anton. de Nige. ſuper capit. Regni, ad capit. 270. incip. Nouiter noſtræ maieſtati. numero 3. & Felyn. ex mente Feder. Abbat. & aliorum, in d. cap. perſonas. dicit, quod ſimilitudo cauſæ, intelligitur omnis illa quæ arguit affectionem, hoc idem ſing. dicit Bar. Socin. in l. ſi quis ita. ff. de rebus dub. ſub numero ſexto, uerſi. & ex communi opinione. ubi ponit, quod regula, quæ habet, inhabilitatem unius teſtis ſuppleri ex habilitate alterius, non uendicat ſibi locum, quando inhabilitas cauſatur ex eo. quia deponit ad proprium commodum. Menoch. de arbit. iud. caſu 99. numero undecimo, libro ſecundo, & conſilio 92. numero 48. uolumine primo. Quòd autem ſint in eadem cauſa, & omnes deponant ad proprium commodum, patet: nam quum omnes illa nocte interuenerint omnibus circa capturam Anglorum, & inuentarij confectionem, ut ex proceſſu patet, quatenus delictum aliquod poſſet prætendi, omnes ut rei ueniebant examinandi, non autem ut teſtes, nam nulli dubium, quod pro ſe exonerando præſumitur, quòd ſtudeant alium onerare; Vnde ſi eorum dictis adhibeatur fides contra profiſcalem, ut curia adhibuit, & male, ipſi remanent liberi, & hoc emolumentum nedum in conſequentiam, ſed principaliter reportant, ut ex dicta cauſa non moleſtentur: nam cui dubium, quin dicti omnes examinati eodem periculo grauati pro crimine, in quo eos iudex, & ſubfiſcalis examinabant contra profiſcal. crimen aut ſint negaturi, aut leuiaturi, ut dicit Felin. in dicto capit. perſonas. in prin. uerſi. in glo. unica, & Socin. ubi ſuprà, ubi dicit, quod ſimilitudo cauſę colligitur penes affectionem ipſius teſtis, ut dicunt communiter Doct. in dicto cap. perſonas. ut per eum ibi, & nouiſſime Dom. Franc. Burſ. conſilio 69. numero 36. par. 1. ubi reijcit teſtis cuiuſdam dictum ratione ſimili ſupra adducta, in uerſi. Vnde ſi eorum dictis.

99 Et ad hoc † propoſitum dicunt Docto. quod ſuſpectum redditur teſtimonium illius, qui propriam turpitudinem conatur tegere, uel iniuriam abſtergere, ut Alci. de præſump. reg. ſecunda, numero quarto, uerſi. & ex hac. Dec. conſilio 311. numero primo, in fine: uel etiam ſi de ſimili iniuria uindicanda ageretur, ut per Socin. ſen. conſilio 17. colu. tertia, uerſi. Item ex alio. uolum. 1. ſic in alijs caſibus ratione honoris ſenſit Felyn. in cap. ſuper eo. il ſecondo. de teſti. numero ſexto, in fine. & num. 7. & in facto, Curt. iun. conſi. 27. numero quarto, in fine. ubi egregiæ dantur concor. in addit. ſuper uer. non debet recipi, attentis maximè ſuſpitionibus, coniecturis, & uehementibus præſumptionibus, quæ ex proceſſu inſurgunt contra unumquęque examinatorum, ex quarum ſingulis, pręſuppoſito delicto, poterant, & debebant torqueri, quas omnes, breuitati ſtudendo, nunc omitto: ſed quando negarentur, manifeſtabuntur; ſufficit nunc, quòd ſiue adſit delictum, ſiue non, cum ad hoc curia finem ſuũ direxerit, non poterant iſti examinari ut teſtes, ob intereſſe uerum, vel præſumptum, principaliter, uel in conſequentiam. l. deferre. §. idem decreuerũt. de iure fiſci, & ibi Bar. in prin. Inn. in c. non ſine. in gloſ. ſua, in uer. clerici. de arbitr. Bal. in marg. uer. Teſtis. col. 3. Fulg. conſi. 174. Alex. conſ. 19. col. 6. uolu. 4. Cæpha. conſi. 170. num. 4. uolu. 2. & ita in ſpecie tenet in ſimili caſu Roderic. Suarez. alleg. 18. incip. in cauſa quæ uertitur, num. 1. per gloſ. in l. quoniam liberi. C. de teſti. ut ibi per eum. Cacher. deci. 79. numero 40. quam cum alijs multis ad hoc citat Burſat. conſilio 59. numero 24. uolumine primo. & D. Menoch. in conſ. 98. num. 15. par. 1. & ante, nu. 14. ubi ſe ipſum, & alios concor. in hanc ſententiam adducit. Et ſic ſublato iſto fundamento de inhabilitate, uel habilitate teſtium, ſequitur, cõcluſionẽ curiæ eſſe falſam,

quod

quod licite potuerit venire ad tormenta cō-
tra Profiſcalem, nam non poterat, nec debe
bat, & quicquid fecit, contra omnia iura mū
di, & contra omnes pragmaticas fecit.
100 Quia † antequam iudex deueniat ad tor-
turam, debet recipere indicia ſolemniter, nā
indicia ſolemniter recepta debent præcede-
re torturam, eſt communis omnium opinio
in l. 1. in prin. per illum tex. ff. de quæſt. Ale-
xand. conſi. 65. incip. habita ſuper conten-
tis, uolum. 1. Marſil. in l. 1. colu. 2. ff. de quæſt.
ubi a num. 5. uſque ad num. 24. ponit omnia
requiſita antequàm iudex ad torturam deue
nire poſſit de iure. Cauenſ. ſuper pragm. Re-
gni, ad pragm. 45. quæ incipit, Innoleuit ut
fida relatione. num. 24. cum plur. ſeq. & alibi
Marſ. in ſing. 117. incip. ad torturam. Quòd
autem indicia, ſi quæ extent, quod negatur,
101 nō ſint ſolemniter recepta, patet. Nam † te
ſtes ſuper quibus ſe fundat curia, non fuerūt
repetiti ſuper interrogatorijs ipſius Profiſc.
licèt ea exhibuerit, & inſteterit pro repeti-
tione, ut fol. 3. in primo conſt. ante tort. cum
proteſtatione ut ibi, & productione folij in-
terrogatoriorum in manib. notarij recipien
tis, & productionem notantis, ut ibi. quo ca-
ſu teſtes ſic ut ſupra non repetiti non probāt
nec vllam penitus pręſumptionem inducūt.
l. ſi quando. C. de teſti. ut dicunt omnes com
muniter in cap. per tuas. de teſti. Alex. conſi.
385. incip. viſo. col. 3. & conſi. 172. incip. vi-
ſis, col. 3. num. 7. uolu. 2. Bart. in auth. at qui
ſemel. colu. ult. C. de probat. Gram. uoto. 11.
num. 16. Celſus Hugo, conſi. 110. num. 13. &
alij, quos in hanc ſententiam copioſe citat
nouiſ. Burſ. conſ. 20. num. 65. qui multa pul-
chra dicit. & Hiero. de Monte in ſuis quæſt.
nouiſ. editio. q. 31. num. 3. ubi loquitur in cri
mine hæreſis. & dicit talium teſtium ſic rece-
ptorum examen eſſe nullum. Idem in eo. hæ-
res. crim. poſt multos, quos in hanc ſenten.
citat, tenet Ioan. Royas in tracta. de hæret.
par. 2. nume. 108. Immo Barb. in conſi. 115.
incip. illud referam. colu. pen. uolum. 5. dicit,
102 Quod teſtis † non rite examinatus non fa
cit indicium, & dicit teſtem non eſſe exami-
natum legitimè, etiam ſi ipſe teſtis ſit legiti-
mus, tamen modus examinandi non ſit con
gruus, vt quia non ſit interrogatus ſuper ijs,
ſuper quibus debebat interrogari, & allegat
ad hoc Bal. expreſſe ita dicentem in d. cap. 1.
in §. ſacramentum, in 2. colum. de conſuetu.
rec. feu. ubi dicit Bal. quod talis examinatio
non rite facta non caret aliquali ſuſpitione,
ꝗ iudex non laborauerit ad veritatem inqui
rendam. Nam iudex debet ſpecifice teſtes ſu
per concernentibus cauſam interrogare, vt
per ſpecificam reſpōſionem eorum dictum
declaretur, & ueritas eorum depoſitionis fir
metur, uel falſitas detegatur, ut factum fuit
in teſtibus, qui cōtra Suſannam depoſuerūt.
Daniel. cap. 13. quam hiſtoriam omnes iu-
dicantes tanquam exemplar ſibi propone-
re debent, de qua etiam in gloſ. fina. in l. ob
carmen. ff. de teſti. & Hippol. de Marſ. conſi.
103 70. num. 9. Quum iuſdicentis † officium ſit
cuncta ad cauſam facientia diligenter rima-
ri, C. de iudici. l. properandum. §. & ſi quidē.
30. quæſt. 5. capit. iudicantem. ff. de interrog.
actio. l. ubicumque. aliàs eſt in culpa, ut dicit
Roman. conſ. 479. incip. in eo quod quæri-
tur. ſub num. 2. uerſ. tamen in culpa eſt iudex,
& fuit originale dictum Inn. in cap. per tuas.
num. 4. de teſti.

Quæ ſuſpicio in iudice maxime cadit in
præſenti caſu, nam liquet ex proceſſu, ꝗ iu-
dex omne aliud quæſiuit, quàm innocentiā
ipſius Profiſc. immo eam totis viribus oppri
mere tentauit, fauorabilia reijciēdo, & odio
ſa admittendo, immo ex ſe inueſtigando, ita
quod contra eum habēt locum omnia, quæ
contra domi. Thom. Ferrat. Poteſt. Bonon.
ſcribit Hipp. conſ. 51. per totum, cuius om-
nia dicta ita faciunt contra hunc iudicem, vt
nihil magis ad propoſitum expeti poſſit. ꝗ
conſilium uideat ipſe bonus iudex ad ſui cō-
fuſionem. Nam ultra multa quæ ex proceſſu
reſultant, quum ex parte Profiſcalis daretur
exceptio de calumnia, iudex reiecit, & audi-
re noluit, nec teſtes examinare, quum tamen
facta publicatione, ſi per inquiſitum petitur
repulſa contra teſtes debet ſibi dari, ut dicit
Bald. in l. milites. C. de quæſtio. & poſt Aud.
de Iſern. & Parid. de Put. quos citat, firmat
Cauenſ. in d. pragmat. 45. numero 27. Item
quum ipſe Profiſc. proponeret Ioan. Cel-
ſum biruarium teſtē curiæ extraiudicialiter
dixiſſe. *ſe io poteſſi parlar, direi coſa che ſubito il S. F.
ſeria liberato, ma non poſſo parlare* & darentur te-
ſtes ſuper hoc, iudex reiecit, & noluit exami
nare, quum tamen ad hoc teneretur pro ue-
104 ritate comperienda. Nam † iudex pro re-
periendo maleficio, uel innocentia poteſt
in quacunque parte iudicij vſque ad ſenten-

tiæ prolationem, maximè ſuper nouis articulis teſtes recipere, & ad hoc tenetur, ut dicit Mat. de Afflic. in conſtit. Regni, Terminum uitæ. in penu. char. & poſt eum, & alios quos citat, Cauenſ. ſuper Rit. Mag. cur. Vicar. Ritu. 71. numero tertio, attentis præſertim ijs, quæ ſupra ex proceſſu reſultantia deducta ſunt. quibus ſuffragatur Hippol. in ſua praxi crimi. in prin. & non eſt dubium, quin iudex teneretur ad hoc, ſecundum Hippol. conſilio 51. per totum. & conſi. 61. incip. ſermonem meum, num. 22. uerſic. quinimmo fortius. & Aret. conſilio 147. incip. Viſa conſultatione. ut dicit etiam mirabiliter Bologn. in repet. l. ut uim. de iuſt. & iu. ſub numero quinquageſimo, circa med. ante uerſ. igitur. ubi dicit, quòd iudex non tantum admittere debet, ſed etiam ſi non allegaretur pro parte rei, ipſe ex officio ſuo deberet ſe informare de innocentia rei, examinando omnes teſtes, de quibus ex quacunque cauſa habuerit notitiam, & allegat ad hoc iura, ut per eum ibi.

Accedit, ut etiam ſupra dixi, quod tanto magis iudex id facere debebat, quia Ioan. Celſus in ſua depoſitione exceſſit officium teſtis, ut oſtendi in reſponſ. ad ſecundũ obiectum, in uerſi. & eo magis ſuſpectus eſt, quo caſu habet locum not. theor. Oldra. in conſi. 210. num. 6. uerſ. circa primum. ubi loquitur in materia hæreſis, & ſic in fortioribus terminis, quàm ſit iſte caſus, & in repulſa duorum teſtium in ea materia decidit hanc quæſtionem, & ipſius theorica cõfundit proceſſum iſtum. Vlterius Guielmus, ſuper quo ſtat totum fundamentum curiæ, fuit in camera exã minatus, non fuit carceratus, non confrontatus, non repetitus, quia iudex præmiſſa facere recuſauit, licèt Profiſcalis pluries inſteterit, quòd carceraretur, quia ipſum uolebat redarguere de falſo, ſeu ut ſaltem confrontaretur ſecum, ut in proceſſu conſtat. quod tamen de iure negari non debebat, ut dicit Cãpan. ſuper capit. Regni, capit. 224. incip. cre-
105 ſcit culpa. num. 27. Clarum † eſt autem, ꝙ teſtis in camera examinatus non facit indicium ad torturam, niſi iterum repetatur a iudice, & examinetur parte citata ad uidendũ deferri iuramentum teſti, ut late proſequitur Felyn. in ca. In nomine. de teſti. à nu. 8. uſque ad nu. 18. & præſertim in uerſ. modò aduerte, & in uerſ. tertiò limita. ubi habetur, modũ ſeruatum a iudice in hac cauſa totum contrarium iuri fuiſſe, & a iure, & æquitate omnino alienum, & hoc tenuit Bar. in l. fin. in fi. ff. de quæſt. quem refert, & ſequitur Cauen. ſuper d. pragm. 45. nu. 24. Et ultra prædicta, iudex hoc etiam facere debet cum termino ad dãdum interrogatoria, ſecundum Aret. in trac. malef. in uer. fama. uerſ. Quæro qualiter probetur indicium. poſt Bar. in d. l. fin. in fi. ff. de quæſt. & iſta eſt communis mundi practica.
106 Nam licèt † iudex poſſit pro informatione ſua circa commiſſum delictum recipere, & examinare teſtes ſecretè in camera, non tamen poteſt vigore talium teſtium ad torturam procedere, niſi ſeruet dicta ſuprà, ut dicit Hippol. conſi. 95. num. 6. immo teſtis taliter receptus nihil omnino facit, nec nocet, ſecundum Saly. in l. fina. C. de quæſt. Bald. in l. iubemus. col. 3. uer. item dixi. C. de probat. Ang. in repetit. l. ſi uacantia. colum. 27. C. de bon. uacan. lib. 10. Alexan. conſ. 65. inci. Habita ſuper contentis. uol. 1. & conſ. 130. inci. in cauſa Angelorum. colu. 3. uolu. 2. Gand. in tract. malef. in Rubr. quom. de malef. cognoſcat. per inquiſit. col. 2. uerſi. ſed nunquid in introductione. & Hipp. conſ. 51. nu. 19. uol. 1. ubi ſe ipſum allegat in l. fina. C. de probat. & in l. 1. in prin. ff. de quæſt. & alibi late conſ. 15. num. 15. uol. 1. Corneus in conſ. 68. inci. Aliquandiu. in fi. uol. 2. Bolognet. in l. 2. C. de eden. nu. 29. uerſ. tertiò limitatur. & ita etiam ſeruatur in criminalibus in Vrbe Roma. ut omnibus notum eſt. idque teſtatur Gabr. in conſ. 178. num. 33. ubi dicit, quod exemplo curiæ Rom. teſtes in criminalibus debent repeti ſuper interrogatorijs rei. & loquitur in crimine hæreſis. Pro quo facit not. dictum Feli. in ca. per tuas. de teſti. col. fi. uer. ultimo. vbi dicit, quòd ſicut iterato editur inſtrumentum, quod redarguitur de falſo. l. ſi uteris. C. de fi. inſtrum. ita iterato debent uenire teſtes qui falſi dicũtur, ita dicit Bal. in d. l. ſi uteris. col. ult. poſt Nicol. de Matarel. Sic fieri debebat de omnibus teſtibus a curia in hac cã examinatis, & præſertim de Guielmo teſte fundamentali ipſius curiæ, quem nunquam iudex uoluit repetere, nec cum Profiſcali cõfrontare iuxta ſtilum curiæ, & diſpoſitionẽ iur. com. nam producens teſtem non põt impedire partem uolẽtem eum interrogare in ſui fauorem contra producentẽ, ut no. Dec. in l. 2. & l. fina. C. de eden. & Alex. in l. 1. C. ut

quæ

quæ deſ.aduoc.dicit Ioan.Bologn.in d.l.fin.
ſub nume.56.uerſi.ſicut nec etiam. licèt ipſe
profiſcalis pluries requiſierit ipſum iudicem
ſuper ijs.

Ex hoc fecit ipſe iudex,ne eius falſitas,&
ſubornatio detegeretur: falſiſſimus enim eſt
ex p̃miſſis, & nihil uerisimile deponit. Quo
107 † caſu in iure non probat, nec ei creditur,
in aliquo,cap.inſpicimus.de regul. iur. in 6.
Corn.conſi.55.uol.3.Crau.de antiq.tempo.
fol.56.num.34.& 40. Gabriel. in ſuis concl.
tit.de teſti.concl.4.num.28.& 29.Port.Imo.
lib.1.ſuar.concl.c.23.& 24.ſecundum Inno.
in c. auditis.de præſcrip.Anch.conſ.257.in
cip.ex ordine.colu. ult. ubi dicit, quod non
uerisimilibus iudex non debet adhibere fi-
dem.& tales deponentes nõ uerisimilia mul
tum ſunt ſuſpecti de falſo.Alex.conſi.438.in
cip.circa primum.col.pen.& late Hipp.in d.
l.1.col.15.in prin.ff.de quæſt.Abb. in c.quia
uerisimile.in ult.not.de præſumpt.quem ſe- *
quitur Iaſ.in l.ſi extraneus.in 2.colu.de con-
di.cau. data.& alibi Marſ.conſ.31.num.19.
& 27.quem refert,& ſequitur Rolan.conſ.7.
108 8 num.17.in primo uolum. Nam † ut inquit
Bal.in l.ſi qua.in fi.C.de eden. probatio debet
eſſe uerisimilis,aliàs ei non eſt ſtandum.& vt
dicit gloſ.& Bald. in l.1.qui & aduerſ.quos.
probatio ſemiplena non verisimilis excludit
iuramentum in ſupplementum probationis,
vt dicit etiam Alexã.in l.ob carmen. §. 1. de
teſti.Firm.in uerſi.Probatio ſemiplena.uerſi.
12.& in uerſ. Iuramentum in ſupplemẽtum.
uerſ. 19. Et eſt etiam ſingularis, ut ſunt om-
nes alij teſtes curiæ,nam ipſe non habet con
teſtem,licèt habere poterit, & nominauerit
unum, quem tamen dicit non cognouiſſe,
quo caſu non nocet.c.bonæ.il 1.& c.cum di
lectus.de elec.c.licet cauſam,ubi per omnes,
109 de probat.l.ob carmen. de teſti. Item † eſt
incognitus,alienigena:& clarum eſt,ꝙ teſtis
incognitus non admittitur in criminalibus
niſi approbetur,ut per Arch.in c. canonica.
3.q.5.ſemper enim eſt ſuſpectus. Vnde quũ
allegauerit conteſtem, debebat interrogari *
circa ipſum,uel ſaltem ſuper qualitate ueſtiũ
& forma corporis ipſius,& alijs circumſtan
tijs requiſitis,& elaborandum erat, ut inue-
niretur ipſe conteſtis,& fieret recognitio,vt
poſt Spec.dicit Fel.in c.cum cauſam.de teſti
ſub nu.mihi 11.uerſi.in ea. glo. in fi.ibi,quæ
omnia iudex commiſit,

110 Nam † omnis actus humanus faciens in-
dicium,uel coniecturam ad negotium prin-
cipale,ſiue in dicendo,ſiue in faciendo con-
ſiſtat, per duos teſtes conteſtes probari de-
bet,alioquin etiam mille ſingulares de diuer
ſis actibus vel indicijs deponentes nihil pro
bant,Deuterõ.ca.19. non ſtabit teſtis unus
contra aliquem, quidquid illud peccati aut
facinoris fuerit,quoniam in ore duorũ, uel
trium ſtat omne uerbum,Math.c.18.& Iõ.c.
8.l.ubi numerus,ff.de teſti.l.iuriſiurandi.in fi.
C.eo.c.in omni.c.licet uniuerſis. & c. cum a
nobis.extra eo.tit.glo.ord.in l.fi.in uer.indi-
cijs.C.fam.erciſcun.ſecundum Bart. ibi, qui
eam pro not.refert in l.fin.nu.7.ff. de quæſt.
Hippol.in l.1.§.idem Cornelio. in prin. in l.
de minore.§.plurimum.num.9. in l. unius.§.
teſtes.nu.1.& in l.fi. num.6.ff.de quæſt. Ant.
Gom.lib.13.reſol.c.13.num.18.Ioan.Roias
de hæreti.par.1.nume. 336.eſtque commu-
* nis opinio,ut per Alex.conſ.11.incip.ſentio
in dubium.uol.4.& conſi. 94. incip. reperi-
tus.col.pen.uol.7.Socin.conſ.118.incip.vi-
ſa.col.3.in fi.uol.1.Dec.conſ.310.inci. viſis,
in fi.uol. 2. & hoc uſu forenſi, & multorum
authoritate confirmatum tradit D. Menoc.
in conſi.98.num.12.par.1.aſſumptum patet
ex deductis,ergo &c.
111 Et † iſtud obiectum fundatũ ſuper dicto
Guielmi corruit ex no. diſtin.quam tradunt
Doct.in hac materia, dum dicunt,aut adeſt
unus teſtis de ueritate deponens de ipſomet
delicto, & tunc facit indicium ad torturam,
ſi eſt integer,per glo.in l.ſi quis.in uer.conui
ctus.C.ad leg.Iul.Maieſt. ut late proſequitur
Rolan.à Val.conſ.7.num. 3. & per tot.conſi.
uol.1.Cæpol.ante ipſum conſ.crim.40.in 4.
dubio.Paris de ſindic.c.12.in prin. Aut non
deponit de ueritate ipſius maleficij, uel de
aliquo actu, uel remoto uel etiam proximo
ipſi maleficio, prout eſt iſte actus rugãdi fal
ſiſſime relatus a Guielmo, & tunc talis teſtis
non facit indicium ad torturam, ſed requi-
runtur duo teſtes ad ipſum indicium probã-
* dum,ut communiter teneri dicit Socin.cõſi.
54.num.2.uol.3.Marſi.conſ.59.num.6.latiſ-
ſime Rolan.ubi ſupra,per tot.conſi.& hanc
diſtinctionem dicit eſſe canonizatam in iu-
dicijs,& in ſcholis,Alci.cõſ.455.nu.1.quem
refert,& ſequitur Iul.Clar.lib.5.ſenten.§.fin.
circa finem.hic non modo non adſunt duo,
immo nec etiam unus,& ſi unus, non qualis

eſſe debet, id eſt, omni exceptione maior, vt
poſt Afflic. in conſtit. Humanitate. num. 21.
uerſi. Quæro pro declaratione. & alios quos
citat, tenet Proſp. Carau. in commentar. ad
Rit. Mag. cur. Vicar. ſuper Ritu 41. incipien.
Item ſi accuſetur. num. 7. ergo malè, & non
ſeruata forma iuris, æquitatis, & conſuetudi-
nis, deuentum eſt ad torturam contra ipſum
Profiſcalem.

Quod etiam patet cuicunque rectè intelli
112 genti legem primam. ff. de quæſt. Nam † di
cit text. Ad tormenta ſeruorum ita demum
ueniri oportet, quum ſuſpectus eſt reus, &
alijs argumentis ita probationi admouetur,
ut ſola confeſſio ſeruorum deeſſe uideatur,
& glo. in uer. confeſſio, dicit, ad faciendum
reum de innocente nocentem; Textus præ-
ſupponit multa. Primum, quod conſtet de
delicto; Secundum, quòd detur certus delin
quens; Tertium, quòd ſit aliquis ſuſpectus,
& indiciatus; Quartum, quòd teſtes torque-
antur in caput rei, ad hoc ut eorum dictum
faciat reum de innocente nocentem, & ſic
poſtea ipſe reus poſſit torqueri. Sed nullum
præmiſſorum apparet, nec factum fuit in præ
ſenti caſu, immo omnia contra mentem le-
gis, & Doctorum, perperam & iniquè, nam
non conſtat de delicto, & ſic per dicta ſupra,
non poterat nedum carcerari, cum ad hunc
effectum carcerandi requiratur, quòd con-
ſtet de delicto per unum teſtem de viſu, aut
per famam publicam, ut dicit Proſp. Carau.
ſuper d. Ritu. 41. num. 6. quod non eſt hic, vt
dixi: ſed nec multo minus torqueri, prout ēt
de hoc latiſſime diſſerendo concludunt An-
ton. Gabriel. Roman. concl. lib. 7. titu. de cri-
minal. conclu. 17. ubi, ex multis allegatis per
eum, docet ad torturam non poſſe deueniri
niſi conſtet de delicto, & de corpore delicti,
& tradit qua ratione conſtare debeat, ut ēt
dicit Angel. iunc. addit. Auguſt. de Arim. in
tract. malef. in uer. fama publica. uerſ. duode-
cimo tu iudex, ubi ponit, quid neceſſariò iu-
dex facere teneatur, ad hoc ut poſſit in cau-
ſa furti procedere, & clariſſime hoc conclu-
dit Crau. conſ. 260. ubi num. 1. ex multis pro
bat, quòd non licet aliquem torquere, niſi
probetur delictum eſſe commiſſum, ubi exē-
plificat in crimine læſæ maieſtatis, & in cri-
mine robariæ, quòd ſtante ſtatuto, quod cre-
datur iuramento derobati ſuper quantitate
damni, debet prius conſtare commiſſam eſ-
ſe derobariam. & idem repetit in eod. conſ.
num. 4. poſt Bar. Bal. Ang. Dec. & alios quos
citat, hic non tranſcribo, quia communiter
habetur: quem locum ſi iudex legere, & ob-
ſeruare uoluiſſet, ut tenebatur, innocentiam
profiſ. non oppreſſiſſet, & ſic ceſſat primum
113 requiſitum legis. Non datur † certus delin-
quens, immo non apparet ex proceſſu, q̃ ul-
lus deliquerit, quo caſu de iure ceſſat proceſ
ſus, ut dixi ſupra in reſponſione ad primum
obiectum in ſi. quib. addo Hippo. in repetit.
Rubr. C. de probat. num. 420. uerſi. adde etiã
ultra prędicta, ubi per multa diſcurrit, & oſtē
dit iudicem ratione incertitudinis delinquē
tis, uel delicti non poſſe contra aliquem pro
cedere, ut ibi per eum late. quod autem con-
ſtare debeat de perſona certa delinquentis
ad effectum procedendi, firmat Proſp. Ca-
rau. in d. Ritu. 41. in prin. ubi ex illo Ritu di-
cit non poſſe procedi in criminibus, niſi con
ſtet per unum teſtem de uiſu de delicto, &
perſona, & ſic non apparet ſecundum requi
ſitum legis.

Tertium requiſitum omnino excluditur
ex deductis in reſponſione ad ſecundũ prin
cipale obiectum curiæ de præſumptionibus
nam contra hunc profiſc. nulla ſunt indicia,
nec præſumptiones, nec ſuſpitiones, immo
114 omnes pro ipſo. Nullus † fuit in caput eius
tortus, licet oẽs examinati eſſent uiles, infa-
mes, mercenarij, biruarij, & paterẽtur oppo
ſitiones de quibus ſupra, & infra ẽt ad aliud
propoſitum dicam, quæ perſonæ licèt aliqñ
admittantur ad teſtimonium, ut in crimine
læſæ Maieſtatis, & ſimilib. delictis maiorib.
dummodo ſint duo teſtes, & non unus ſolus,
ut late proſequit Cacher. poſt multos, quos
citat in decis. 79. incip. Quoniam in hac cã.
num. 37. & 38. tamen non admittuntur ſinẽ
tortura, ut ipſe dicit ibi. & dicit glo. in c. illi q.
5. q. 6. & in §. ſi uero ignoti. ĩ Auth. de teſti. q
in caſib. exceptis, in quib. uiles admittuntur,
intelligitur cum tormentis. & ita etiam dixit
Alex. conſi. 61. colum. 1. uolum. 1. poſt Bart.
in l. 1. col. 5. C. de ſum. Trinit. Franc. Aret. in
c. 1. col. 7. de iudici. glo. in c. cum P. de accuſ.
tex. 2. q. 1. c. in primis. in fine. glo. in cap. per
tuas. in uer. adminiculum. de ſimon. Hippo.
in l. ex libero. in prin. ff. de quæſtio. Afflict. in
conſtit. proſequentes. colu. 3. num. 12. Cam-
pan. ſuper capitulo Regni. 7. incip. frequens
& in effrenata. num. 51. uerſ. Et ſuperius. ubi
multas

multas concordan.citat, & idem ipſe repe-
tit alibi ſuper cap. 224. quod incipit, creſcit
culpa.nu. 26. & ſic ceſſat quartum requiſitū
d. l. quæ ſola conſideratio ſufficere deberet
contra iniuſtitiam proceſſus, & ad eius nul-
litatem.

Non obſtante etiam afferta uariatione,
quæ fuit totum fundamentum curiæ: nam,
vltra ea quę ſupra dixi in reſponſione ad ter
tium obiectum principale, dico, ꝙ, data &
ſed non conceſſa uariatione, ipſe profiſc. nō
poterat torqueri: nam licèt ueritas ſit, quæ
ibi deducta eſt, tamen dato quòd ex propo-
ſito uariauerit, talis uariatio fuit ſibi licita,
115 quia † reo licitum eſt contraria ponere, &
dicere propter ſui ſalutem, ff. de excep. l. ne-
mo. ff. de bon. eor. l. 1. & ex hoc dicit Andr.
de Iſern. in conſt. Regni, ſi damna clandeſti-
na. col. 7. quod ſi principalis variet, uel uacil-
let, non propterea tormētabitur. licet enim
principali uariare ſine pœna; ut dicit idem
And. de Iſern. in c. 1. §. ſacramentum. de con
ſuet. rec. feu. & in conſt. Regni, incip. Edicto
rum. Afflic. ſuper ead. conſt. ſi damna. nu. 63.
& ita tenent omnes practici, & boni Doct.
maxime in Regno, propter auth. Andr. de
Iſern. ut dicunt Paris de Put. in tract. de ſind.
in uer. Viſo de indicijs, Thom. Gra. uoto 30.
Cauenſ. ſuper Ritu mag. cur. 79. nu. 2. ut etiā
per Blan. ſuper l. fin. ff. de quæſt. num. 265. in
uer. Mendacium an faciat indicium, & Mar-
cus Anton. Nat. conſi. 499. incip. inquiritur
per dominum prætorem. nu. 7. uol. 3. Et vno
116 uerbo, materia vacillationis † & uariatio-
nis eſt conſiderabilis ad torturam, in teſte,
non autem in principali, vt dicūt oēs Doct.
loquentes de materia, ut etiam notat Cam-
pan. ſuper cap. Regni. 147. quod incip. in ac-
cuſatis. nume. 9. ſuper uer. in teſte vacillante.
quocunque igitur ſe uergat iudex, cognoſce
re poterit male proceſſiſſe.

117 Vlterius † dico, quòd quando iudex ha-
bet arbitrium in procedēdo, debet iudicium
ſuum ferre cum conſilio peritorum, ſecun-
dum Ant. de Butr. cum glo. in ca. ut debitus.
de appel. per ea quæ habentur, in c. ne innita
ris. de conſtit. ubi exemplificat Butr. quod ſi
alicui iudici committitur aliquid expedien-
dum ſecundum, quod ſibi uidebitur, intelli-
gitur tamen hoc habere locum, ut procedat
habito conſilio peritorum; & ſequitur Car.
Alex. ibi, col. 11. & Hipp. conſi. 18. num. 39.
Quum ergo de iſto conſilio in proceſſu, &
actis nullibi appareat, obiectum de arbitrio
fieri non poteſt, quia tunc arbitrium reſtat
nudum, quæ nuditas nullius eſt effectus, attē-
to maximè, ꝙ contenta in proceſſu non ſub
ſiſtunt de iure, ex ſupradeductis propter ca-
rentiam fundamenti probationis delicti, &
ubi non eſt fundamentum, ędificari non po
118 teſt, c. cum Paulus. 1. q. 1. Nam † ſi iudex nō
procedat ſecundum iuris regulas, ſed ex cer-
uice ſuā, poteſt ab eo appellari, & reclamari
ad ſuperiorem. glo. in cap. ſuper ijs, de accu.
ſat. l. ſi qua pœna, & ibi Bart. in fine. de uerb.
ſignifi. c. 1. & ibi gl. de dilat. Alex. conſ. 131.
incip. in cauſa uertente. circa ult. col. uol. 2. &
conſi. 28. col. 2. uol. 1. & conſ. 31. incip. viſis.
col. 5. uol. 2. & Marſi. conſ. 42. num. 8. Nihilo
minus, ut ex proceſſu patet, iudex non obſtā
te appellatione, reclamatione, & dictione
nullitatis, de quibus in proceſ. tort. fol. 4. in
primo conſtit. & fol. 5. uerſi. præſente ſupra-
dicto, & uerſi. Et dicto Domino reiteratis in
conſtit. poſt primam tort. fol. 13. ibi, præſen
te dicto domino ad torturam proceſſit, actū
in iure nullum faciendo. & adeo uerum eſt
facultates, & arbitrium intelligi iuxta trami-
tes iuris, non autem ex ceruice iudicis, ut cū
tali arbitrio, niſi adſint legitima indicia, non
poſſit reum torquere, aliàs tenetur in ſindi-
catu, ſecundum Pau. de Leaz. in c. grauis. de
119 depoſi. Quod † procedit etiam ſi Princeps
iudici mandaret, ut quem torqueret ſine in-
dicijs, ut in contingentia facti ſibi occurriſſe
ſcribit Neuiz. in ſilua nupt. lib. 1. nu. 63. uerſi.
Vigeſimum. ubi ponit caſum in furto, & con
cluditur ſupra. & nihilominus iſte iudex ad
torturam proceſſit, non extantibus indicijs,
& male de iure.

120 Nec † etiam ex tali facultate, & arbitrio,
quantæcunque præeminentiæ ſit, poteſt de-
negare defenſiones reo, clem. ſæpe. cum gl.
in uer. defenſiones. de uerb. ſignifi. Anchar.
conſi. 146. Marſi. conſ. 52. num. 13. nam talis
facultas dicitur odioſa, & contra clemē. pa-
ſtoralis. §. cæterum. de ſenten. & re iudic. l. ut
vim. de iuſt. & iu. nam ut dicit Imo, in clem.
frequens. col. 4. de exceſ. prælat. nulli eſt de-
neganda defenſio, & tamen iſte iudex nega-
uit defenſionem, & petitam dilationem, ut
ex proceſ. tort. apparet, fol. 1. in primo con-
ſtit. & in conſt. 3. & alibi paſſim; ſic potius ge-
rendo ſe ut aduerſarium, quàm ut iudicem.

121 Nam † iudex debet, nedum parte petente, ſed etiam ex officio ſuo rei innocentiam quærere, etiam ſi ſe non defendat, iur. vulg. ſecundum Barto. conſi. 107. qui ampliat nedum ante ſententiam, ſed etiam poſt ſententiam, quod intellige nedum ſuper antiquis articulis, ſed etiã ſuper nouiſ. ut dicit Proſp. Carau. poſt alios, ſuper 69. Ritu mag. cur. Vicar. num. 1. & ſic ex Bart. not. Ioan. Michael in addit. ad Cauen. ſuper dic. Ritu, in lit. B. & plus dicit ipſe Barto. quod ſi non reperit ipſum carceratum culpabilem, debet facere, q̃ poteſt ut abſoluatur, ut idemmet Bart. dicit in l. libellorum. ff. de accuſat. not. in l. ſi non defendantur. de pœn. & in l. 1. in fi. ff. de quæſtion. & in quæſtio. quam diſputauit Piſis. & Gemin. conſ. 26. incip. Caſus. col. 2. num. 2. iunc. fi. num. præced. & pulchre Ioan. de Annan. conſ. 59. incip. viſa. ſed liquet quod iſti omnia fecerunt pro opprimenda innocentia ipſius.

Nec ualet, quod opponunt de confeſſione, quia ultra ea quæ infra dicã contra obie-
122 ctum de confeſſione, dico † iudicem nedũ, ut ſupra, laborare debere, ſed etiam teſtes recipere debet ad defenſam, licèt adſit uera, & ſpontanea rei confeſſio, ſecundum Aret. cõſilio 147. inci. uiſa conſultatione. col. 3. poſt med. per l. 1. §. fina. ff. de quæſt. & §. ſi quis vltro, & ibi Bar. & clarius idem Barto. in l. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de damno infecto. & Bal. in l. cum precum, ad finẽ. C. de lib. cauſa. ubi dicit, quòd ſalus hominis tanquam reſpublica eſt tuenda officio iudicis, multo magis hoc iudex facere debebat in hac cauſa, in qua ei optime ex proceſſu conſtare poterat de innocentia ipſius, & ipſum adiuuare, non autem per tormenta, & eorũ metu extorquere id, quod ius non admittit. imò Hippol. in conſi. 60. num. 22. ex mente Aret. vbi ſupra dicit, quod nedum iudex id poteſt, ſed
123 etiam ad hoc tenetur; Et † hoc eſt adeo verum, quod etiam ſi quis eſſet uere confeſſus, probata innocentia nõ puniretur, l. inde Neratius. ad fin. ad leg. Aquil. ca. 2. & ibi Inn. de purg. vulg. not. Bal. in l. unica. colum. ult. C. de confeſ. Felyn. in cap. nullus. col. 1. num. 3. de præſumpt. Et hoc eo magis iudex facere debebat, quia pro fiſcalis ipſum requiſiuit, vt faceret publicari bannum, de quo in proceſſu torturæ, conſtit. a. ſub ijs uerbis. *Et anchora ſupplico le ſignorie noſtre, che à ſatisfattion mia vogliano mandar un banno publico, ò in nome di ſua Santità, o di Monſ. Reuer. Gouernatore, che chi ſa, & chi ha hauuto notitia de chi haueſſe hauute, ò pigliate queſte cinquecento corone, lo uenga a denontiar, che li ſerà perdonato, anchor che foſſe complice, & ſe hauerà participato, ſe li donerà quel, che hauerà participato, & cinquanta ſcudi, quali eſſo S. F. ſi obliga pagare, & che in ogni caſo eſſo non poſſi hauer beneficio alcuno, anchor che foſſe ſcoperto principale, o complice.* Sed quum veritatis detectio eſſet ſubleuamen innocentiæ ipſius, ideo nec iſtud facere uoluit iudex, quod tamen curiæ nullum afferebat præiudicium, & hoc fuit indicium, immo proba-
124 tio maximę iniquitatis: nam † de iure, & de conſuetudine, & ſtilo curiæ Romanæ ad id tenebatur, & iſta eſt regula, quam pro infallibili tradunt omnes Docto. ut dicit Petr. Foller. in pract. crim. canon. fo. mihi 119. numero 27. & de ſtylo Romanæ curiæ ſeruari, ut huiuſmodi edicta, & banna proponantur in materia inueniendorum delictorum, & delinquentium, etiam in materia furti, & q̃d concedantur ad inſtantiam partis, tradit latiſſime Neuiza. in Silua nupti. lib. 3. num. 30. verſ. Amplia ſecundo. & num. 31. & 32. ubi ampliſſime confirmat iſtum ſtilum, & dicit, probatque ipſum fundari in iure communi, & ibi etiam teſtatur hanc eſſe communẽ opinionem, quem refert, & ſequitur Iul. Cla. lib. 5. ſenten. §. fina. q. 27. verſi. Aliquando ẽt facit iudex proponi edictum. Quum igitur talis ſit ſtylus curiæ Romanæ, & ipſum iudex non ſeruauerit, ex iſto capite proceſſus
125 corruit: nam † ſtylus iudiciorum debet ſeruari. C. de iniur. l. fina. & actus factus contra ſtylum, nullus eſt. l. prolatam. C. de ſenten. Felin. in c. cauſam quæ. il 2. in fi. de teſti. c. quam graui. de crim. falſi. Bart. in l. de quib. nu. 10. de leg. Bald. in l. fina. C. quæ ſit lon. conſuet. ubi expreſſe dicit talem ſtylum haberi pro forma, & ab eo non eſſe recedendum, imò nec a iudice remitti poſſe, dicit idem Bald. in Aut. iubemus. in fine. C. de iudici. Guid. Pap. q. 262. & 292. Dec. cõſ. 699. numero 4. & 5. Calca. conſ. 87. & 119. num. 2. & 3. Socin. cõſilio 39. num. 29. uol. 4. Neuizan. latiſſime ubi ſupra. Euerar. in cent. leg. in loco à ſtylo curiæ, per tot. Cacher. deciſ. 22, incip. quoniã ex actis. num. 6. & 16. Pariſ. conſi. 43. col. fi. uol. 1. conſi. 107. num. 87. uol. 3. conſ. 14. col. 2. uol. 4. Ruin. conſ. 150. col. 2. uol. 5. Rolan. a Val. conſi. 70. num. 13. uol. 1. & in ſtylo Re

gni quòd prò lege ſeruetur, dicit Affl. deciſ.
135.num.3.deciſ.88.in fin.& in conſt. præ- *
ſenti lege.4.not.cir.fin. Carau. ſuper Rit.80.
nu.12.in nouiſ.edit.& Cæſar Vrſil. ad d. de-
126 ciſ.Afflic.135.num.2. Nec poteſt † ſe excu
ſare iudex, ſi forſan diceret ſe non habuiſſe
notitiam de tali ſtylo, quia ipſum confundit
§.Seruius autem Sulpitius.l.2.de orig.iur.po
terat enim de ipſo ſe informare ab aduoca-
tis, procuratoribus, & notarijs, a quibus de-
bebat id requirere.l.3.§.fina.& ibi Bart. ff.de
teſti.ut per Alex.conſi. 14.num.2.uolu. 5.&
clarius in l.4.§.hoc autem iudicium.col.pen.
uerſi.item iudex.ff.de dam.infecto.

Ad illud quod in obiecto dicebatur, indi-
cia ad torturam eſſe arbitraria, reſpondeo,
127 † illud non habere locum in criminibus, in
quibus poteſt dari aliqua via ad cognoſcen-
dum indicia ſufficientia ad torturam, ſecun-
dum Bar.in d.l.fina.ff.de quæſt.in quibus po
nit furtum, ut per Brun. in tract. de indici. &
tort.§.circa tertium, in prin. &, vt licet cuiq;
uidere apud eum ibi diſcurrētem omnia in-
dicia in materia furti, dico, quod in hoc pro
ceſſu nō adſunt indicia nec remota, nec pro
pinqua, & quatenus adſint, quod negatur,
non probantur eo modo, quo probari de-
128 bent. Nam † indicium remotum debet pro
bari ad minus per duos teſtes conteſtes, Bar.
in l.1.ff.de quæſt.Bal.in l. ſi quis ex argenta-
rijs.§.1.ff.de eden. Alex.cōſi.18.uol.1. Marſ.
ſing.269.& 476.Ruin.conſ.7.num.5.& con
ſilio 137.num.1.uol.5.Blan.in l.fin.num.46.
& 366.de quæſt.Cæpha.conſ.223.num.19.
immediatum uero per unum, qui tamen ſit
omni exceptione maior. Crauet. plene con
ſilio 6.num.12.& conſ.99.num.4.poſt Dec.
conſi.263.& Marſil.in pract.§.diligenter.nu
mero 6.& 7.& ſing.342.glo.fina.in l.fina.C.
famil.ercisc.Bar.per eam in d.l.fi.ff.de quæſt.
& in l.admonendi.col.11.de iureiur.Marſil.
conſi.10.num.9.& conſi.18.num.11.& in
multis alijs locis, ubi ponit illud exemplum
de uiſo exire cum fardello ſub cappa, e do-
mo in qua fuit commiſſum furtum, & dicit,
quod debet probari per duos teſtes conte-
129 ſtes, & legitimos: Immo † quodlibet indi-
cium propinquum uel remotum debet pro-
bari per duos teſtes conteſtes, ut pulchre di
cit Ioan.de Amicis, conſi. 127.num. 10.ubi
inquit, quod in iſta concl. non inuenit aliquē
contradictorem, & iſta concl.ſumpta eſt ex

vulg. gloſ.in l.fina.in uer.uel indicijs.C.fam.
erciſcū.quam ſequuntur communiter Doct.
ut dicit Ang.de Caſtro inter conſ. Crim.di-
uerſ.conſi.94.num.26.uol.1.quam etiam cō
muniter approbatam dicit Socin. conſ.54.
nu.2.uol. 4. & late per Blan. hanc materiam
diſcurrentem de probat.indici.in d.l.fi. in 7.
præmiſ.per tot.ff.de quæſtio.& ita per illam
glo.firmat Bar.& ipſum ſequuntur Moderni
in d.l.fina.de quæſt.pro qua conſuluit Alex.
conſ.65.uol.1.conſ.8. uol. 2.conſi. 93.uerſi.
nec obſtat.ubi dat glo.conſociam.eo. uol. r.
& conſi.5.eo.uol.conſi.114.uerſ. quod nul-
lum.uol.3.& conſ.216.col.2.uerſi.præterea.
uolu.6.Pariſ.in tract. ſindic.in uer.aduerten-
dum.in prin.Cæpol.conſi.40. col. 6.Angel.
conſ.111.Cauenſ.ſuper pragm.Regni 45.nu.
36.quod non eſt in hoc caſu, nā nullus actus
proceſſus probatur nedum per duos teſtes
conteſtes, ſed nec etiam per duos teſtes; &
uix per unum patientem iā dictos defectus.
130 Præterea, † licèt indicia ſint arbitraria: ta
men, ut ſupra dixi, tale arbitrium debet regu
lari iuxta regulas iuris communis, & debet
eſſe iuri, & æquitati conſonum.l. (.uerſ.ut le-
gem non offendat.ff.de uſur. ca. cum autem.
ubi Præpoſ.22.diſtin.dicit, quod arbitrium
iudicis debet eſſe diſpoſitioni iuris, uel ap-
probatis doctrinis congruum, & illum tex.
ad hoc, poſt Angel.deciſ.748.& 752. notat
Gabriel.conſ.74.num.8.& Rom.conſ. 376.
incip.Quæſtio eſt.col.4.num.7.& ibi Mand.
iunior, in ſuis fœcundis addit.in addit.ſuper
uer.ordinaria.ubi hāc ueritatem ex Docto-
rum reſponſis, & firmis rationibus indicat,
& ante eum Bal.in ſua diſput. incip. Statuto
cauetur.col.ult.Alex.conſi.217.colum. pen.
uolu.2.& Pariſ.pulchre conſ.151.incip.pau-
cis agam.col.4.uol.3.uerſ.ex quibus.ubi di-
131 cit, Quod † licèt iudicis arbitrio committa-
tur an indicia ſint ſufficientia ad torturam,
uel ne, tale arbitrium non debet eſſe abſolu-
tum, ſed limitatum a lege, & ſecundum legis
diſpoſitionem, cui Pariſio multum creden-
dum eſt, quia fuit Auditor cameræ in curia
Romana, & expertiſſimus in iudicijs. ſequi-
tur Blan.in d.l.fi.de quæſt.in 6.præmiſ.num.
132 41. Prout † in ſimili, in eo qui habet pote-
ſtatem diſponendi ſecundum conſcientiam,
quod non habet ſequi conſcientiam ſuam,
ſed communem.text.eſt in c. iudicet. 3. q. 7.
* ubi pulchre dicit text. bonus iudex nihil ex

arbitrio

arbitrio ſuo facit, & propoſitò domeſticæ
voluntatis, ſed iuxta leges, & iura pronun-
tiat, ſtatutis iuris obtemperat, non indulget
propriæ uoluntati, nihil præparatum, & me-
ditatū de domo defert, ſed ſicut audit, ita iu-
dicat, & ſicut ſe habet natura cauſæ, decernit
obſequitur legibus, non aduerſatur, exami-
nat cauſæ merita, non mutat. & infra, Qui iu-
dicat, uoluntati ſuæ obtemperare nō debet,
ſed tenere quod legum eſt. & Cy. in l. ſi quis.
C. ad leg. Iul. maieſt. & Hippo. poſt alios con-
ſilio 63. num. 16. cum ſeq. & in terminis con-
ſilio 64. num. 14. ubi dicit, quòd ſi aliter dice-
remus, ſequeretur, quòd iudex habēs teſtes
parum, uel nihil ad cauſam facientes poſſet
homines torquere, dicendo, ego potui hoc
facere, quia erat in arbitrio meo adhibere
fidem teſtibus, quod non eſt dicendum.

133 Immo † licet iudex habeat a ſuperiore la-
tum, & liberum arbitrium in criminalibus,
non poteſt nedum torquere, ſed nec reum
interrogare, niſi præcedāt legitima indicia,
Ferrat. caut. 13. incip. iura. Paris de Put. in tra
cta. de ſindic. in materia repetit. tort. car. mi
hi 85. col. 3. in prin. Silua nuptial. in tit. non
eſt nubendum. §. Deueniendo igitur. nu. 63.
uerſic. vigeſimum, ſi index. pag. mihi 44. &
hoc ueriſſimum eſt, ſecundum Pau. de Leaz.
in d. c. grauis. de depoſ. Alex. in l. filiusfami-
lias. in 5. apoſtil. de donat. aliàs tenetur in ſin
dicatu, ſecundum Hipp. in l. 1. ff. de quæſt. nu.
36. uerſ. item adeo eſt uerum. ubi allegat ſe
ipſum in l. ſi. C. de probat. ex quo quam pœ-
nam ipſe iudex incurrat, dicit idem Hipp. in
134 in d. l. 1. nu. 33. Et † nedum hoc paſſim pro-
cedit, ſed etiam ſi ſimus in crimine leſæ ma-
ieſtatis, tex. cum glo. & Doct. in d. l. ſi quis. C.
ad leg. Iul. maieſt. Aret. in tract. malef. in uer.
che hai tradita la tua patria. in primis uer. Bru. in
tract. de indici. car. 9. col. 2.

Quid autem in hac materia indiciorum,
maxime ad torturam, exigat ius commune,
135 paſſim patet. Nam † indicia ad torturā de-
bent in genere ſuo eſſe clara, & talia, quòd in
iure ſubſiſtant, ſecundum Bal. conſ. 259. inci.
Verbo inquiſitionis. col. 2. uol. 1. idem Bald.
conſi. 229. col. 2. uol. 3. ut poſt eum dicit Hip
pol. in ſua pract. crim. §. diligenter. num. 29.
30. & 31. & conſi. 20. colu. 2. quem refert, &
ſequitur Socin. iun. conſ. 6. incip. Viſo, & dili
genter. num. 8. uolum. 4. & Rolan. à Val. con
ſilio 7. incip. in cauſa Antonini. nu. 34. & 35.

136 Pro † quo facit regula, quæ habet, quod
eadem ratio debet eſſe de parte quo ad par-
tem, quæ eſt de toto quo ad totum. l. quæ de
tota. ff. de rei uendicat. ſed quum in crimina-
libus ad condemnandum probationes eſſe
debeant luce meridiāna clariores, l. fin. C. de
proba. l. addictos. C. de prob. c. Piſanum. 5. q.
ult. ita in genere ſuo indicia ad torturam de-
bent eſſe clara, perfecta, & talia, quæ de iure
ſubſiſtant. ita pulchre arguit Marſil. conſ. 63.
num. 13.

137 † Non † enim quodlibet indicium ſufficit
ad quæſtionem habendam, ſed requiruntur
indicia uериſimilia, urgentia, & talia, quod ſo-
la confeſſio deeſſe uideatur. l. 1. ſecundo re-
ſponſo. ibi, ut ſola confeſſio &c. ff. de quæſt.
Corn. conſi. 101. uol. 2. Bal. conſi. 259. nu. 4.
uol. 1. ubi dicit, quod indicia debent eſſe lu-
ce clariora in ſua ſpecie indiciorum, maxi-
me quādo tractatur de uita hominis, & hoc
idem firmant, Hipp. conſ. 50. col. 7. & conſ.
88. in prin. & Pariſ. in conſi. 163. col. penul.
uol. 4. Et alibi dicit Bal. in conſ. 77. col. 1. uol.
3. quod indicia debent eſſe probabilia, & ue-
riſimilia, adeo quod index ſit quaſi certus. &
idem Bal. conſi. 115. col. 1. in fi. uolu. 5. dicit,
quod ipſa indicia debent eſſe certa, ueriſimi-
lia, & probabiliter concludentia, quod di-
ctum refert, & ſequitur Crauet. conſ. 6. col. 4.
& conſ. 99. in prin. & Rolan. à Val. conſi. 24.
num. 24. Sed hic talia non ſunt, ergo nec ra-
tione facultatum, nec ratione arbitrij pote-
rat, nec de iure, nec de conſuetudine iudex
procedere contra hunc profiſcalem.

Quatenus tamen extarent indicia, quod
expreſſe negatur, & teſtes omnes illa proba-
rent, non ob id præiudicabant ipſi profiſca-
li, quia non eſt, nec unquam fuit diffamatus
de iſto delicto, & paſſim clarum eſt, Quod
138 † licèt teſtes probent delictum, ſi tamen in-
quiſitus de dicto delicto non eſt diffamatus,
tales teſtes ipſi non præiudicant, ſecundum
Specul. in tit. de inquiſit. §. nunc uidendum.
col. 3. in prin. & Bal. ibi in addit. in ult. uerb.
Ratio eſt, quia quis non poteſt de aliquo cri-
mine inquiri, niſi ſit de eo diffamatus, c. qua-
liter, & quando. il 2. de accuſat. ubi pulchre
tex. loquitur, adducens authoritates ueteris,
& noui teſtamenti. cap. 1. & 2. eod. tit. in 6. &
ibi Doct. ita dicunt, maxime Archid. qui pul-
chre interpretatur. & alibi hoc tenent Doct.
* communiter in cap. inquiſitionis. eod. tit. de
accuſat.

accuſat.& communis opinio cum Bart. in l.
de minore.§.tormenta.de quæſt. ſecundum
Ang.in l.ſi uacantia.C.de bon.uacan.lib.10.
de qua Hipp.in ſing.14. incip.Adhoc ut in-
quiſitio.& ita conſuluit Fulg.conſ.173. inci.
in cauſa inquiſitionis,col.1.& in conſ.197.
incip.ſuper eo.col.1.& Cum.conſ.135.inci.
ad primum, in prin. ubi loquitur de inquiſi-
tione ſuper crimine falſi, & Dec. conſ.175.
incip.cauſa falſitatis.col. 2. cum multis con-
cor.per eum alleg. & alibi hoc firmat Hipp.
conſ.35.incip. miſericordia Domini.col.2.
uerſ.alia etiam ratione.& conſi.48.incip. nõ
confundentur.col.2. uerſ. ſecundo non po-
tuit formari.& iſtam eſſe in iure firmam con
cluſ.teſtatur Socin. iun. conſ.37. incip.præ-
ſens conſultatio,col.1.uerſi.eſt enim in iure.
139 uol.2,Quod † etiam procedit,ſiue ſimus in
iudice ordinario, ſiue in delegato. ex com-
muni, teſte Claro,li.5.ſent.§.fi.q.6.uer.idem
etiam, ubi dicit habere locum, etiam quan-
do iudex ex officio procedit,poſt Rol.con-
ſilio 24.num.91.uol.1.& poſt eos Menoch.
conſi.100.num.58.lib.1. id ſimiliter militat
in habente liberum arbitrium procedendi
in criminalibus,ſiue ex ſtatuto, ſiue aliunde,
nam non poterit inquirere non præceden-
te infamia,ſecundum Bal.in c.1. de offi.or-
dinar.per illum tex.ubi ſic not.dicit.Pone,di
ctat ſtatutum ciuitatis, quod poteſtas libere
inquirere poſſit, vtrum per iſtud aduerbium,
libere,poterit inquirere non præcedente fa
ma,uel pluſquàm fama,ſicut ſunt indicia.re-
ſponde non,tex.eſt hic,in uer.liberam.iunc.
glo.Bernar. quod, dicit ipſe, tene menti. &
Iaſ.in l.milites.C.de teſtam.mil.dicit, Quod
licèt Princeps mandet in genere,tamen hoc
mandatum debet intelligi. & limitari fama
præcedente, & non aliter, & Iaſ. ubi ſupra,
uerſi.adde etiam quod ſi ſtatutum dicat.alle
gat ita tenere Bal.ut ibi,per eum.ubi etiam in
140 uerſicu. nota tamen,concludit. Quòd † ui-
gore cuiuſcunque ampli arbitrij, quod ha-
bet poteſtas uel commiſſarius circa malefi-
cia,non poterit ponere aliquem ad torturã,
niſi habeat legitima indicia,allegat Bal.Gãd.
Paul.de Leaz.Alex.& alios,ut ibi per eum,&
alibi idem firmat ipſe Iaſ.in l. 1. C.de ſacro-
ſanct.eccleſ.in prima lect.num. 6. ubi in hoc
exemplificat,& adducit concor. & Iaſ. dicta
ad hoc propoſitum citat apoſtil. Barto.Soc.
in l.qui Romæ.§. Callimachus. de uerb.obl.
in uer.tribuitur. poſt quem ita pulchre con-
ſiderat Hipp.conſ.49.nu.8. & 9.& conſi.51.
num.2.

Semper enim in mandato Principis de
procedendo in cauſa, ineſt tacita conditio,
ſi fama præcedit,ſecundum Felyn. in c. cum
oporteat. per illum tex. in 4.not.de accuſat.
per glo.1.ſecundum Calder. in c. ex tenore.
141 de foro competen. Nam † licet Princeps
habeat duplicem poteſtatem, unam ordina
riam,& alteram abſolutam, ut dicit Bal.in l.
2.in repetit.C.de ſeruit.& aqua.& licèt Papa
poſſit omnia,ſupra,contra,& extra ius, ut di
cit Bal.in c.cum ſuper.col. 1. de cauſa poſſeſ.
& propriet.quem refert Rolan.à Val. conſi.
1.num.95,uol.1.in dubio tamen ſemper cẽ-
ſetur uti ordinaria,non autem abſoluta pote
ſtate,Inn.in cap.innotuit.de elect.Dec. poſt
eum.c.ſi quando.de reſcr.num.21.in c.quo-
niam Abb.de offi.deleg.num.54.& in ca.in-
ter cetera.de appel.nu.22.ubi ex Doct. quos
citat, dicit hoc habere etiam locum in iudi-
cijs,nam in dubio præſumitur Princeps mã-
dare iudici,ut procedat ſecundũ leges, quia
in actibus iudicialibus non præſumitur iuris
communis diſpoſitionem uoluiſſe ſubuerte-
re,ut late probat Barb.conſ.47.col.5.in fi. &
col.ſeq.uolu.1.quod procedit,etiam ſi Papa
diceret,quòd ex multorum clamore ad eum
perueniſſet, nam nõ ſequitur ob id quod ali-
quis ſit taliter infamatus,quod poſſit fieri in-
quiſitio ſuper ueritate, quum poſſibile ſit,
quod Papa audiuerit,& tamen per hoc non
concluderetur infamia, c.inquiſitionis.§.ter
tio.de accuſat.ſecundum Butr. Abb. & Mar.
Socin.in d.c.cum oporteat. quod fortius mi
litat in præſenti caſu,ut infra dicetur,ſed hic
nulla præceſſit diffamatio, immo etiam nec
poſt ipſe profiſcalis de hoc crimine unquam
diffamatus fuit, proceſſus igitur ex iſto capi-
te corruit.

142 Immo † hoc adeo uerum eſt, ut datis etiã
multis inculpatis,ſi de principali delinquen-
te non conſtat,contra alios procedi non po
teſt, quoniam incertitudo principalis infert
in acceſſorio impotentiam procedendi, ſe-
cundum Bar.in l.ſi is qui.§. ſi tu Titium.ff.de
furt.& in l.denuntiaſſe.§. fina. ff. de adulter.
Anch.conſi.216. incip. nos Bartholomeus.
Hipp.conſ.81.incipien.Salus omnium.& in
l.nihil intereſt.col.pen.de ſicar.& in præſen-
ti caſu fortius procedi non poterat, in quo
non

nõ modo de principali delinquente, uel de aliquo acceſſorio unquam conſtitit, ſed nec etiam de ipſo delicto, ut ſatis ſupra dixi, prout etiam dicit Blan. in d.l.fi. in primo præm. uerſi. in hoc articulo. ff. de quęſt. ubi loquitur
143 in furto, Quod † ad hoc vt iudex ſuper eo poſſit procedere, requiritur, quod fama ſit contra certam perſonam, & in indiuiduo, vt per Doct. per eum ibi allegatos, & hoc adeo uerum eſt, ut etiam ſi Papa motu proprio cõmitteret inquiſitionem, ſemper tamen in illa commiſſione præſupponitur, ſi conſtet de delicto, & de certo delinquente. nam ille motus proprius hoc ſolum operatur, ut præſuppoſitis præmiſſis, iudex poſſit procedere omiſſo articulo infamiæ, 2. q. 5. c. omnib. c. ſicut olim. de accu. quod ex prædictis, non patet in caſu iſto, immo fortius cum in hac cauſa non fuerit proceſſum ex ſimplici motu proprio Papæ, ſed ad inſtantiam, & requiſitionem partis, ut aſſeritur, licèt in proceſſu non appareat, ſequitur quod ſuper aſſerto mandato non poterat iudex de iure ſe fun-
144 dare, quia † non ſtatur aſſertioni Papæ quã facit propter narratiuam partis, ut per Imo. poſt Ant. de Butr. in clem. 1. col. pe. uerſ. hæc uera. de probat. Alex. conſi. 112. uol. 7. Curt. conſ. 67. colu. 5. Rip. reſp. 6. col. 4. lib. 2. Bella. deciſ. 158. Crauet. conſi. 104. Ruin. conſi. 41. col. 4. uol. 1. & conſ. 13. col. 3. uolu. 4. & conſ. 103. col. 1. & 3. uol. 5. Gram. deciſ. 64. nu. 14. Maxime quando agitur de alterius graui pręiudicio, ut hic. ſecundum, Pau. Caſt. conſ. 46. col. fi. uol. 2. Anch. conſ. 398. col. fi. Aret. cõſ. 365. col. 3. Goz. conſ. 5. colu. 4. Dec. cõſ. 357. col. 3. & conſ. 576. in fi. Gram. deciſ. 65. nu. 9. & 10. deciſ. 103. num. 227. Curt. ſen. conſilio 142. col. 4. Pariſ. conſ. 15. col. fina. & conſ. 67. col. 3. uol. 4. Crau. conſi. 48. num. 1. & conſi. 171. col. 3. Ruin. conſ. 175. col. 2. & 4. uol. 1. Staphil. de lit. grat. & iuſt. fol. mihi 155. Et nouiſſime Hiero. Gabr. Eugub. aduocatus in Vrbe Romana. conſ. 179. incip. Tiberius dominus. num. 5. par. 1. ubi multa in hanc ſententiam citat, & concludit, quod aſſertio Papæ non probat delicta, ex quibus eius fiſcus commodum ſentit.

145 Vnde † dicit Abb. in c. quæ in eccleſiarũ. de conſtit. col. pen. & ibi Fel. col. mihi 23. nu. 88. quod non ſtatur aſſertioni Papæ uolentis priuare aliquem feudo, uel bonis ſuis, ſi atteſtaretur, quod ſibi conſtat de delicto. ſequitur Gemin. conſ. 53. col. 4. Dec. conſ. 544. columna ſecunda, & conſ. 445. col. antęp. Aret. conſ. 165. col. 3. Iaſ. conſi. 34. colum. 6. uol. 1. & conſi. 86. colum. 5. uolum. 3. Ruin. conſ. 7. colum. 7. uol. 1. & conſi. 3. col. 3. uolum. 5. igitur non poterat iudex procedere ſuper facto, niſi prius proceſſerit ſuper infamia, & de illa ſibi conſtiterit. glo. in c. 2. de accuſat. in 6. ſuper uer. fuerat, per dictum Inno. in d. c. cum oporteat. de accuſat. quod etiam in iudice quantæcunque præeminẽtiæ ſit, firmat Gram. uoto. 3. num. 30. & 31. & ſuper capit. Regni, quod incipit, Prouiſa iuris ſanctio. & ſuper cap. quod incipit, ſi cum ſceleratis. nu. 5. ubi concludit ex Pau. de Caſtro, & Baldo quos ibi citat, quod inter multa alia requiſita contra torquendum ex proceſſu informatiuo, requiritur quod inquiſitus ſit diffamatus de alijs delictis aliàs commiſſis, uel de ſimilibus, & quod extent indicia ad torturã, quæ aliàs ſufficerent in proceſſu ordinario, cum multis alijs, pro quibus ſe remittit ad per ſe notata in d. uoto. 3. ubi multa in hac materia dicit in 4. & 5. limitat. quem refert cum alijs, & ſequitur Campanus, in d. cap. Si cum ſceleratis. quod eſt 272. num. 33. & ſuper cap. 222. quod incipit, prouiſa iuris ſanctio. & utrobique ex concl. Doct. & illis cap. concludit neceſſarium eſſe infamiam præcedentem, ad hoc ut quis poſſit pro aliquo delicto torqueri, & loquitur in iudice magnam præeminentiam, & arbitrium in criminibus habente. Ergo ex hoc capite fuit, & eſt nullus proceſſus.

146 Immo nec † quicquam ualet, quod ſequitur talem inquiſitionem formatam non pręcedente infamia, etiam quod per teſtes probaretur delictum, ut firmat Hipp. in d. conſi. 47. ubi allegat Specu. & Bal. in locis de quibus per eum. & ſequitur Socin. iun. d. conſi. 37. poſt Pariſ. conſ. 161. in fi. uol. 4. & utrũq; refert, & ſequitur Franc. Hercul. in tract. quis teneat. proba. negat. num. 198. in prin. Multo minus ergo in hoc caſu, ubi nullo modo, nec ullo tempore probatur aſſertũ delictũ, & ut inquit Carret. in pract. crimin. in prin. ſub num. 180. uerſi. cum miles dicatur, caſu quo quis torqueri debet, non tamen torquetur, niſi ſit infamis de crimine diffamatus, et ſi contra eum mille urgeant indicia, ut per Doct. per eum ibi citatos. & licet ibi loquatur in clerico, tamẽ idem dic in Doctore, nã

& ipſi

& ipſi certo modo dicũtur Sacerdotes. ff. de iuſt. & iul. l. 1. Ioan. de Deo, in tract. cauil. li. 1. c. 2. Gram. ad proœm. Inſti. num. 9. quod autem Doctores torqueri non poſſint de iure communi, conſuetudine etiam non obſtante, ponit Bar. in l. 1. C. de aduoc. diuer. iudici. Cyn. in l. milites. C. de quæſt. & in l. 4. C. ad l. Iul. maieſt. Immo contrariam conſuetudinẽ non valere, & eſſe ipſo iure nullam, dicit lex, omnes iudices. ubi Bar. no. C. de decur. li. 10. Roma. ſing. 494. quos refert, & ſequitur Iaſ. in l. de quibus. de legi. num. 66.

147 Vnde † videmus de iure, ꝙ caſu quo Doctores ueniant torquendi, debent prius degradari, aliàs non poſſunt torqueri, ut per Marſil. poſt Alex. in ſing. 556. incip. Plura vt credo. Carrer. ubi ſupra. uer. & nota qđ ubi iſti torqueri poſſunt, ut & infra latius ad aliud propoſitum dicam. Et ꝙ diffamatio debeat præcedere inquiſitionem, ad hoc ut poſſit contra aliquem de delicto procedi, eſt cõ* munis opinio Inn. Butr. & aliorum in c. qualiter, & quando. & in c. Inqniſitionis. de accuſat. ubi allegant Barto. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæſt. Ang. in d. l. ſi uacantia. C. de bon. uacan. lib. 10. ut etiam dicit Hippol. conſi. 14. incip. Ad hoc ut inquiſitio.

148 Immo † fortius, quatenus etiam extarent aliqua indicia, & ipſe eſſet de crimine diffamatus, quod negatur, talia omnia tollerentur, probata bona fama ipſius, ſecundũ Bal. in l. fi. col. ult. C. de probat. Alex. conſi. 113. incip. viſo themate. col. pen. vol. 1. Catald. in tract. de ſindic. uerſi. adde quæ ſæpe. ante fi. Cuman. conſ. 135. incip. ad primum. colu. 2. uerſi. amplius. Cæpol. conſ. 39. incip. Lucius. colum. 7. in magnis. num. 42. uerſi. ſed vnum aliud. Dec. conſi. 89. incip. Lætatus ſum. col. pen. Marſil. in pract. crimin. §. Diligenter. nu. 196. Adeo, quòd ſi contra reum adeſſet unũ indiciũ maleficij, & pro reo ſit probata bona fama, reus non poterit torqueri uigore illius indicij, ſecundum Bal. in d. l. fi. & Alex. conſi. 118. nu. 47. uol. 1.

149 Nam † illud quod dicitur, ꝙ quando contra reum adeſt aliquod indicium, ex hoc, ipſe reus poteſt torqueri, intelligitur, ſecundũ Alex. in l. fina. in 3. apoſtil. ad Bar. ff. de quęſt. procedere, quando reus eſt perſona uilis, & abiecta, ſecus ſi ſit perſona grauis, & bonæ conditionis, vitæ, & famæ, & non ſolitus cõmittere alia uel ſimilia delicta, de quibus eſt inculpatus, ut tenet And. de Iſern. in conſtit. Regni, quæ incipit, ſi damna clandeſtina. & ibi Afflic. in conſtit. Reg. quæ incip. in quæſtionibus, not. 8. q. 14. Paris in tract. ſindic. in uer. Tortura. §. & an ſi quis. col. fina. Gram. d. uoto. 3. num. 35. in 7. limitat. & habetur in c. Regni, quod incipit, Tormenta. Cauenſ. ſuper pragm. 45. quæ incipit, inoleuit ut fida. nu. 35. uerſ. Et an debeat. & Campan. ſuper d. c. ſi cum ſceleratis. nume. 39. & Sebaſt. de Neap. ſuper capit. 144. incip. Tormenta, ubi concludunt, quod qualiſcunque ſit iudex, non poteſt quem ſubijcere tormentis, niſi probetur leuitas perſonæ, & vilitas uitæ, et quod contra ipſum probetur fama, uel fuga. & hoc tenent omnes theorici, & practici, ubi iura ſeruantur, & practicantur, ut dicit Campan. ſuper d. cap. ſi cum ſceleratis. num. 39. ubi dicit, quod ad hoc ut habeat locum præeminentia, requiritur, quòd reus plura crimina commiſerit, & ad hoc conſiderat multa capitula, ut ibi, & per Gram. d. uoto. 3. & deciſ. 36. Solon. col. 2.

150 Ratio † dicti, quam ipſi non adducunt, eſt, nam qualitas præcedentis uitæ elidit huiuſmodi indicium malæ famæ, & delicti. l. non omnis. §. a barbaris. de re milit. quod dicit ualde notandum Alexand. in d. 3. apoſtil. idem uoluit Crauet. conſi. 99. col. fina. conſi. 145. in fi. & conſi. 151. col. 5. & Rolan. conſilio 17. num. 26. uolum. 1. & ad hoc facit. c. cum in iuuentute. de præſumpt. ubi pulcher, & clarus tex. Quod procedit, etiam ſi extent indicia ſolemnia contra reum, ſecundum Bald. in dicta l. fina. colum. ult. C. de probat.

151 Nam † fama bona legitime, & plene probata impedit iudicem deuenire ad torturam non obſtante aliquo indicio, ut poſt Bal. ubi ſup. dixit Alexan. in l. fina. in apoſtil. ad Bart. ff. de quæſt. cum concor. ut per Hipp. ubi ſupra, & in conſi. 120. incip. ſplendore gratiæ tuæ. num. 36. Gram. d. uoto. 3. num. 27. & 28. & hoc pulchre firmat Socin. iun. conſ. 6. incip. uiſo ac diligenter. num. 12. uol. 4. & dicit Bartol. in l. 3. §. ſi ex improuiſo. ff. de re milit.

152 Quod † ſi inquiſitus ſe apud homines bonæ opinionis, & famæ eſſe probauerit, quæſtioni ſubijci non poteſt, etiam ſi aduerſus eum ſit indicium idoneum ad impellendum iudicem, ut quæſtioni, & tormentis reum ſubijciat, ſequitur Ang. in l. milites. ff. de quęſt. Alex. conſi. 90. colum. pen. uolum. 3. & Dec.

consi.

conſi. 189. colu. pen. quod procedit etiam ſi indicia ſint ſpecialiai ſecundum Marſil. in d.
153 conſ. 120. num. 36. Quoniam † fama bona etiam in genere probata tollit omnem ſuſpitionem, ſi qua eſſet cōtra inculpatum, & omne indicium criminis, & malæ famę purgat, ut poſt Gand. uoluit Bal. in l. ea quidem. col. pen. uerſi. item quæro an infamatus. C. de accuſat. cum concord. de quib. per Socin. iun. conſ. 61. incip. Reperitur quædam ſcriptura. num. 40. uol. 3. & conſi. 6. incip. Viſo ac diligenter. num. 7. uol. 4. Iaſ. in l. 1. col. fi. C. com. de legat. Dec. conſ. 175. colum. pen. ſequitur Rol. cōſi. 16. nu. 24. uol. 1. & conſ. 45. nu. 45. eod. uol. ubi ex alleg. per eum ibi, concludit non poſſe torqueri eum pro quo eſt bona fama, licet penes ipſum in eius domo reperta ſit res furto ſubtracta. & alibi conſi. 96. num. 25. uolu. 2. dicit & probat, quod bona fama remouet indicium cauſatum ex inuentione rei furatæ apud aliquem, & conſi. 3. num. 51. uol. 3. & iſta fuit doctrina Sal. in l. 2. col. pen. C. de quæſt. ubi concludit, quod ſi ſit homo bonæ conditionis, & famæ, tollitur ſuſpitio furti, licèt apud eum res furtiua reperiatur, quam doctr. refert, & ſequitur Dec. in l. qui accuſare. C. de eden. num. 7. & poſt alios in cauſa ſimili, idem tenet, & multorum conſilia citat do. Menoch. in conſi. 98. nu. 10. par. 1. & conſi. 101. ubi multos in hanc ſententiā citat, nu. 40. & 41. par. ead.

Quòd autem ſit probata bona fama huius Profiſc. patet ex teſtibus ſuper eius articulis ad defenſam examinatis, qui ſunt Reuerendiſ. Dom. Epiſc. Torcel. Dominus Petrus Paulus Iuſtinus Rom. Aduocatus conciſtorial. & dom. Ioan. Mil. ciuis Venetus, non exteri, non alienigenæ, quales ſunt teſtes examinati pro Thoma, ſed nobiliſſimi, notiſſimi, & omni exceptione maiores, qui cognoſcentes ipſum particulariter quaſi ab ineunte ætate hucuſque, non autem cognitione generali, & modici temporis, qualis fuit teſtium examinatorum ad notitiam Angli, ita probant bonam famam ipſius in genere, & in ſpec e, ut nullum dubium in animo recti iudicis reſidere potuerit de malo aliquo opere ipſius, nam ex tali bona fama reſultat præſumptio, & credulitas, quòd carceratus non commiſſerit id, de quo inculpatur, ad notata per Corn. conſi. 58. lit. R. uolum. 2. & conſi. 198. lit. K. Alex. conſ. 121. uol. 7.

154 Immo † probata bona fama, inquiſiti corruit inquiſitio, ſecundum Fulg. conſ. 153. incip. ad primum. colu. 2. tanto magis, quum nullum extet indicium, ut ſupra eſt deductū, & ipſe non ſit diffamatus, nec ex tot teſtibus curiæ ullus unquam auſus fuerit impugnare bonam famam ipſius, nec ipſum de hoc crimine diffamare, nec in genere, nec in ſpecie, ut patet ex proceſſu, licèt Ioan. Celſus dixerit illa uerba de quibus in ſecundo obiectu, quibus ſatis in dilutione ipſius obiecti reſpōſum eſt.

155 Probatio † igitur bonæ famæ, loquendo etiam in materia furti, eſt tantæ potentiæ, vt ex ea tollatur indicium ad torturam, ſi quod extat, quod patet. clarum enim eſt, ꝙ res furata reperta apud aliquem facit indicium ad torturam, niſi oſtendat, a quo eam habuerit, ſecundum Barto. in d. l. fina. ff. de quæſt. col. pen. poſt num. 5. uerſ. Veniamus ad indicia ſpecialia. in l. 2. & in d. l. milites. C. de quæſt. & ibi Angel. & alibi Ang. in l. ancillæ. C. de furt. Aret. in tracta. malef. in uer. fama. uerſi. Quæro an unum indicium, Marſ. ſingu. 392. incip. Aduertas. in conſil. 74. incip. in cauſa Hieronymi. num. 26. par. 1. & conſ. 132. numero 42. Rolan. d. conſ. 45. nume. 39. & 40. uol. 1. ſi tamen talis ſit homo bonę conditionis, uitæ, famæ, & non ſolitus ſimilia committere, prout probatus eſt ipſe talis, inuentio non facit contra eum indicium ad torturam, ut ex Rolan. in præcit. conſi. & ex alijs ſupra proxime notaui, & ita communiter diſtinguunt, & declarant Bal. & Imo. in l. fina. ff. de hæred. inſtit. nec iſto caſu tenetur indicare a quo habuerit, ſecundum Saly. in l. fin. C. de quæſt. colum. ult. ubi ponit exemplum in ſtrazarolis Bononienſibus. & eum refert & ſequitur Arimin. in addit. ad Angel. ſuper uer. fama. in tertia car. in addit. magna. incip. Tu autem in hac materia. colum. 2. & Ang. in eo. tract. in uer. & veſtem cœleſtem. uerſi. Quæro an eo ipſo, & Alexan. conſi. 5. incip. in cauſa inquiſitionis. colum. 2. uolu. 7. Alc. in tract. de præſumpt. regu. 3. præſumpt. 29. Marſi. conſ. 72. num. 21. & in l. qui falſam. numero 125. ad legem Cornel. de falſ. & ſecundum hanc opinionem in facti contingentia conſuluit Bertran. conſi. 107. uolu. 1. quem refert, & ſequitur Clar. lib. 5. ſenten. §. fina. uerſi. ſi res furata. qui eſt uerſ. fin. & ita etiam in caſu occurrenti reſpondit Gram. conſilio

crim.

crim.14.& ait ita fuiſſe exequutum. Quod ſi
veritas ita ſe habet in caſu à Doct. ſupraposi-
to,quid dicẽdum erit in hoc caſu, quũ apud
ipſum non ſolum non ſit reperta aſſerta res
ſubtracta,ſed etiam dum iniuſtiſſimis carce-
ribus detentus ſtetit,omnia eius bona iuſtiſ-
ſimis laboribus parta,diſtracta, & dilapida-
ta fuerunt a curia, ut ſuis loco, & tempore,
ſi inuenietur iuſtitia ad eius fauorem,demõ-
ſtrabitur,& ſic totaliter ſublatum eſt quintũ
contrarium.

Ad ſextum de confeſſione, reſpondeo,
Quòd hoc eſt dictum iudicis ignari, vulga-
ris,& maligni, qui, neſciens terminos iuris,
& ius ipſum ſpernens,exiſtimat,habita con-
feſſione quouis modo, nil ulterius quæren-
dum eſſe,cuius tamen ignorantia confundi-
tur;nam omnes leges,& omnes Docto.tam
theorici,quàm practici, tam in locis in con-
trario adductis,quàm in omnibus in quibus
tractant de confeſſione, loquuntur in con-
feſſione ſpontanea, nulla præcedente tortu-
ra,carcere,uel metu facta, non autem in ea,
quæ fit medio carceris, tormentorum, vel
156 metus.Iſta † enim non habetur in conſide
ratione,nec inducit notorium,ut pulchre di
cit Bened.Capra,in trac.de notor. memb.1.
num.35.& ſecundum Bal. conſi.479. incip.
tres ſunt caſus.num.2.& per tot.conſ.vol.5.
iuxta tradita in gloſ.Inſtit. de oblig.in prin.
cum materia ſua. Nam aliàs proceſſus nullus
& ineptus non iuuatur ab huiuſmodi con-
feſſione ſic extorta,ut per Hipp. in praxi cri
min.§.conſtante.num.31.& conſi.51.incip.
licet nedum plene,& in praxi. §. poſtquam.
num.31.Carrer.in praxi crim.§.circa.nume
ro 387.
157 Immo, † etiam ſi confeſſio eſſet ſponte fa
cta,non tamen ei ſtatur,quando indicia ue-
riſimilia, & probabilia, vel ipſa innocentiæ
ſubſtantia in contrarium appareret. l. 1. §.ſi
quis ultro.ff.de quæſt.ubi tex. clarus. Si quis
ultro de maleficio fateatur, non ſemper ei
fides habenda eſt: nonnunquam enim aut
metu, aut aliqua alia de cauſa in ſe confiten
tur,&c.ut in tex.& Bald.d.conſi.479.num.2.
Et ſimiliter ipſi Docto.loquentes de confeſ-
ſione,dicunt ipſam ualere, quando legitime
deuentum eſt ad media, ex quibus proceſſit
confeſſio,non autem in confeſſione illegiti-
ma,& inualida,qualis fuit iſta,& ita loquitur
Archid.in cap.1.& 2.de accuſat. ſupracitat.
dum interpretatur illas decretales, quæ di-
cunt, confeſſionem ualere etiam ſine diffa-
matione præcedente, ut habeant locum in
158 confeſſione ſpõtanea,& valida,nam † cõ-
feſſio inualida de iure nullum operatur effe-
ctum,inualida enim non ſunt in conſidera-
tione,l.4.§.condemnatum.de re iudic.l.non
putauit.§.non quæuis.ff.de contratab.l.quo-
ties.qui ſatiſd.cogant. l. ſcire oportet.§.ſuffi-
cit.de excuſat.tut.nã, ut pulchre inquit Hip.
pol.conſi.46.num.18.& 19.ſi prædictæ do-
ctrinæ intelligerentur de confeſſione inuali-
da, ſequeretur maximum abſurdum, quod
iudices poſſent ad eorum libitum torquere
homines indebite,& iniuſte,& ſuperuenien
te confeſſione omnia eſſent ualida, & ſic da
retur materia delinquendi,& tyrannizandi,
quod non eſt tolerandum. Et alibi dicit idẽ
Hippol.in conſi. 39. numero 42. poſt Bald.
159 ibi per eum relatum, quod † ex confeſſio-
ne inualida confitens non poteſt pati dam-
num,nec confeſſio inualida comprehendi-
tur ſub ſtatuto faciente mentionem de con-
feſſione,& ibi multa adducit,quæ faciunt ad
propoſitum,ſequitur Rolan.à Val.conſi.31.
incip.viſo proceſſu.num.8.& 12.tomo.1.&
ex hoc tollitur illud obiectum de confeſſio-
ne emanata ſuper proceſſu nullo, & inordi-
nato,ut ſcilicet, habeat locum in confeſſio-
ne ualida,& ſponte facta, prout poſt Inn.in
prædic. loco dicit Alex. in l. inter ſtipulan-
tem.§.1.circa fin.ff.de uerb. oblig. ubi etiam
Iaſ.nume.2.quos refert, & probat Iul.Clar.
multa alia ad hoc congerendo,lib.5.ſenten.
§.fina.q.55.uerſ.item poſſet allegare. ubi te-
* ſtatur de communi ſententia Doct. quos ip-
ſe refert ibi.ſecus ſi ſit nulla,in tormentis fa-
cta,non præcedentibus indicijs, & non ſer-
uatis ſeruandis,qualis fuit iſta, nam tunc ta-
lis ſententia nõ ſanat uitium inordinati pro-
ceſſus,ut poſt Pariſ.conſi.161.in fi.uolu.4.&
Socin.iun.conſi.37.uolu.2.tenet not.Franc.
Hercul. in ſuo tracta. quis teneatur probare
negat.num.198.in prin.

Quòd autem talis confeſſio fuerit nulla,
& inualida, patet ex ſupradeductis. Nam
160 † facta fuit per torturam illatam non præ-
cedentibus indicijs,l.pen.ff.de quæſtio.& ibi
Bart.Ang.in l.1.C.de confeſ.Gand. in tract.
malef.tit.de quæſt.& tormen.colum.6.uerſ.
item pone quod quidam. Ancha. conſi.23.
incip.Viſa inquiſitione. Bald. in addit.Spe-

cul.

cul.tit.de confeſ.colu.1.Roman.conſi.147. incip. Antonius accuſatus. num. 5. Ioan.de Anan.conſi.17.colu.1.& eſt communis opinio omnium ſcribentium, quod talis confeſſio non valeat, etiam ſi ſit ratificata ad bancum iuris, prout eam communem eſſe teſtatur Iul.Clar.poſt multos, quos in hanc ſententiam refert, lib.5.ſenten.§.fina.uerſi.ſi uero confeſſio, cum glo.in d.l.pen.ff.de quæſt. Iacob.de Beluiſ.in pract.crimin.ti.de quæſt. colum.13.Anch.in clem.1.de homicid. Sal. in l.2. colum. fina.C. de cuſt. reor. Alexand. conſi.5.incip.in cauſa inquiſitionis. colu.1. uolum.1.conſi.180.incip. in cauſa Angelorum.poſt num.10. uerſi. quinimmo etiam ſi in ea perſeuerat.uolumine 2.conſ.224. Viſo proceſſu.col.2.conſi.275.Viſo themate.circa fin.uolum.2.& conſilio 1.colum.2.uol.7. Dec.in cap. at ſi clerici. numero 8.de iudici. Gramma.conſi.37.incip. Viſo proceſſu.numero ſeptimo,& octauo,in prin.Felin.in ca. qualiter,& quando.il 2. §. licet.uerſic.11.limita.de accuſat.& in ca.ad noſtram.in prin. col.1.uerſi.item inquantum.de probat.Imo. in cap.fina.de confeſ. Carrer. in pract.crimi. in princ.num.172. cum ſequen. & ante eos Mattheſil.not.55.incip. nota quod quotieſcunque.& ibi late per Veronen. in addit.

Quod nedum militat in criminibus ordinarijs, ſed etiam in criminibus exceptis, & in crimine læſæ maieſtatis, ut late Marſi. in conſi.8.num.13.& conſi. 12. num.39. & eſt tex.not.& ibi gloſ.Cyn.Bald.& Salyc.in l.ſi quis alicui. C. ad legẽ Iul. maieſt. & Aret. in tract.malef.in uer. *che hai tradita la tua patria.* in prin.cum alijs infinitis authoritatib. tam antiquorum, quàm Modern. qui omnes in hanc ſententiam conueniunt, Quod confeſſio emanata in tormentis, nullis præcedentibus indicijs, etiam ſi poſt interuenerit confeſſio ſpontanea, non ualet, ut per ipſos.& de hoc latius infra, nu. 187.

Nec etiam obſtaret, ſi diceretur, quod ipſe eſt confeſſus extra tormenta, ut in proceſ. tort.in ſecunda conſtit.quia reſpondetur aſſertam illam confeſſionem non fuiſſe acceptatam a iudice, & ideo nõ eſſe illam de qua quæritur,& ex conſequenti nõ nocet. Nam

161 † confeſſio non acceptata a parte uel a iudice, nihil confitenti præiudicat; nec in ea ullum fundamentum fieri poteſt; Cyn. in l. unica.quæſtio.6.C.de confeſ.& ibi Saly.15. oppoſ.idem Saly. in l. generaliter. q.6.C.de non num.pecun.Pau.de Caſtro in l.certum. §.ſi quis abſente.ff.de confeſ. & alibi Saly.in l.iubemus. C. de liber. cauſa. ubi refert ſe ita ſæpius conſuluiſſe.ſequitur Alexan. conſilio 112.incip. Viſo ſuperiori themate. col.5.ad finẽ.& conſilio 20.incip.in cauſa appellationis.columna prima,& conſilio 82. incip.in cauſa,& lite.uolum. 4. refert, & ſequitur Iaſ. in l.poſtquam liti.columna prima, uerſi.Secundo facit, quia confeſſio.C.de pact.& iſta eſt omnium opinio, ut teſtatur Rip.in rubr. ff.de uerbo.oblig.nume.22.uerſ.Tertio facit quia confeſſio; & hanc ſententiam etiam probant, Bal.in auth.hoc nouo iure. in fi.C. de poena iudic.qui male iudic.Fel.in c. ſi cautio.colum.5.de fi.inſtrum.Marſil.in l.de uno quoque.num.155.de re iudic.& in Rubr.de probat.nu.16.Iaſ.in l. is, qui hæreſ.col.3.de acquir.hæred. Alexan.alibi conſ.90.uolum. primo conſ.111.colum.4.uolum.3.Hercul. ubi ſup.uerſi.Fallit in confeſſione a parte nõ acceptata.& nouiſſime conſultus ita reſpondit Carphal.conſilio 90. incip. Guielmus de Rocca bruna. columna penul. numero 55. uolum.1.

162 Quod † nedum procedit, quãdo non eſt acceptata confeſſio, ſed etiam quando eſt diſſimulata, ut not.dixit Bald.in l.3.in 2.not. per illum tex.C.de repudi.hæred.& ſequitur Iaſ.ubi ſupra, numero ſecundo, in fine; prout vtroque modo occurrit in caſu præſenti. immo nedum non fuit acceptata,& diſſimulata; ſed etiam fuit illi contradictum, ut patet in tertia conſtitu. in proceſ. tortu. quo caſu multo minus ualet, ut dicit Socin.iun.in conſilio 37.incip.poſt plurimas.colum. 1.num. ſecundo, uolum.4.& ante eum late Felyn. in c.capitulum.de reſcri.uerſ.confirmatur iſta. vbi pluribus firmat hoc. Item fuit facta durante adhuc dolore torturæ illatæ nocte præcedenti, ut in proceſ.tort.car.8. in 2.conſtit. uerſi. *io ſentiua il dolor della corda, io dico che non voglio piu corda, & che ancora mi reſta il dolore intenſo di quella di queſta notte.* in qua nocte apparet quod fuit tortus ſufficientiſſime; ſed illegitimiſſime,& tamen nil faſſus eſt, vt in ipſo primo conſtit.patet.& nedum facta fuit durante adhuc dolore tort.ſed etiam iudice iterum torturam comminante, & ipſo manibus retro ligatis in loco torturæ exiſtente,

163 & ſic metu torturæ; quo † caſu æquiparatur

confeſſioni

confeſſioni factæ in tormentis, de quo eſt
* communis opinio cum Bal. in l. interpoſitas.circa finē.C.de tranſact. ut per Alex.in l.
1.§.Diuus.ff.de quæſt. Paria enim ſunt, ſecun
dum Bald.in l.nouiſſime.in prin.ff. quod fal
ſo tut.auth.& in l.2.in fi.C.quor.appell.non
recip.ubi dicit, quòd ille qui formidine tor-
mentorum aliquid facit, non ſibi præiudi-
cat.ſequitur Alexan.conſi.47.incip.in cauſa
prædicta.uerſi. Amplius puto.uolum.4.Bal.
& Alexan.ad hoc citat Ioan. Bologn. in re-
pet.l.ſtipulatio hoc modo concepta. nume-
ro 100.de uerb.obliga.ubi dicit, quòd paria
ſunt, compelli per minas, aut uerbera, quan-
do faciliter poſſunt interuenire. & idem re-
petit num.103.cum pluribus ſequen.ubi per
plura diſcurrit in hac materia actus celebra-
ti per metum. Sed in hoc caſu confeſſio fuit
facta in ipſis tormentis, & metu tormento-
rum, ergo non debet ipſi præiudicare.

Quòd autem facta fuerit metu tormento
rum, patet; nam ſemper iudex ipſum exami-
nauit ante tormenta, ut patet in proceſ.tort.
164 in præamb.omn.conſtit.Sed † clarum eſt,
q̄ confitens aliquid in loco tormentorum,
vel in loco ex quo videntur tormenta, dici-
tur confeſſus metu illorum, ſecundum Saly.
in l 2.colum.ultima.uerſi. ad declarationem
prædictorum.C.de cuſt.reor.Caba. in com.
lib.5.conſt.Mar.in glo.cap.10.num.12.ultra
quod, ut dixi, ſemper iudex minabatur tor-
menta, ut in proceſ. tor. in quol. conſtit. in
mille locis. & idem in hoc operatur poten-
tia in habitu, quod operatur potētia in actu.
Saly.ubi ſup.uerſ.ſed contra hoc facit. Paris
de Put.in tract.ſind.car.96.col.3.uerſi.quidā
fuit tortus. in fi. quòd dicit probari in l.La-
beo.de ſtatulib.& in cap. non ſolum. de ap-
pel.in 6.Hippol.in l.1.in prin.colu.10. uerſi.
Vlterius in quantum.ff.de quæſtio.& omnia
prædicta clare in proceſſu patent, nam ſem-
per ipſe proteſtatus eſt male mori, quàm tor
queri, quod torturam pati non poteſt, quod
ſi quid dixerit, erit ui tormentorum, eorum-
que metu dictum, cum proteſtatione etiam
de non conſentiendo, ut in primo conſt.in
proceſ.tort.car.6.uerſ. Replicante dicto do-
mino.ibi (& ideo proteſtante, qđ ſi quid in
tortura dixerit, id totum dicet ui, & metu
tormentorum, & ideo proteſtante de non
conſenſu.) & conſtit.tertio, in eod. proceſ.
folio 13.uerſ. *& proteſto di non voler dir, ne con-
ſentir à coſa, ch'io diceſſi in tortura, che mi foſſe pre-
iudiciale, ma* ex nunc *dico, che ſe io dirò coſa alcu-
na, ilche Dio non voglia, lo dirò per forza, & per
paura del tormento, & non intendo conſentirli in mo-
do alcuno,* & ex nunc *renoco, & retratto tutto
quello, ch'io diceſſi in preiudicio mio, perche ſenza
dubio lo dirò per timor della corda.*
165 Quæ † intolerantia, & impatientia tor-
mentorum optime præſumi poteſt in homi
ne inſolito pati, & patiente paraliſiam, qua-
lis eſt ipſe, ut per teſtes digniſſimos proba-
tum eſt, & ex iſta debilitate, & paraliſia pro-
bata non poterat nedum repeti, ſed nec etiā
torqueri vllo gradu torturæ, ut poſt multos,
quos citat latè proſequitur Campan. ſuper
cap.Reg.ſeptimo, quod incipit, Frequens, &
ineffrenata.numero quadrageſimotertio, &
ſucceſſiue. ideo iudex ſi fuiſſet bonus, non
autem ex numero illorum, quos Paris in tra
cta. de ſindic.in uer.tortura.§. de repetitio-
ne, uocat carnifices iuſtitiæ, obſeruare de-
buiſſet l.ſi quis ne quæſtio. ff. de quæſtio. ad
illamque oculum direxiſſet, nam iudex iux-
ta tramites iuris procedens etiam ipſi incul-
pato non diſplicet: lex enim illa cantat in
terminis, dum dicit. Si quis, ne quæſtio de eo
agatur, liberum ſe dicat, Diuus Adrianus re-
ſcripſit non eſſe eum ante torquendū, quàm
liberale iudicium experiatur. & quoniam
gloſ. in uer. experiatur, obſcure loquitur,
ideo, ut tex. habeat ſenſum, dicendum eſt,
quòd eſt differenda quæſtio, donec exce-
ptio libertatis ꝓpoſita cognoſcatur. & ideo
iuxta iſtum tex. iudex debebat torturam dif-
ferre donec ſuper propoſitis per ipſum pro-
fiſc.proceſſiſſet, & cognouiſſet, nam eorum
uerificatio eius innocentiam manifeſtabat,
quod feciſſet, ſi iuxta tramites iuris, legum,
& conſuetudinis proceſſiſſet, conſideraſſet-
que effectum quæſtionis: nam clarus eſt tex,
qui cauillari non poteſt, in lege prima. §. in
cauſa tributorum. ff. de quæſtio. ubi tex. red-
dens rationem quare quæſtioni non ſem-
per nec unquàm fides habenda ſit, inter cæ-
tera, in uer. Alijtanta, dicit. Alijtanta ſunt
impatientia, ut in quouis mentiri, quā pati
tormenta uelint, ita ſit, ut etiam uario mo-
do fateantur, ut non tātum ſe, uerum etiam
alios criminentur. Qui text. mirabiliter ue-
rificatur in perſona huius uiri, nam fuit ſem-
per, & eſt adeo impatiens dolorem, vt ne
minimum quid in corpore ſuo pati poſſit,

& adeo torturam ſentiebat, & timebat, vt
nunquam ceſſauerit clamare, & ſe dimena-
re, ſemperque tremebat quando funi alliga-
batur, ut ex proceſſu, & clariſſime etiam pro
baſſet; ſi ſibi data eſſet petita defenſio aduer-
ſus aſſertam confeſſionem ui, & metu tor-
mentorum extortam, ut iuri cōſonum erat,
& ideo nimirum ſi eſt mentitus, & ea faſſus,
quæ nunquam commiſit, nec committere
cogitauit, uario modo conſitendo, & alios
inculpando, iuxta terminos ſupradic. re-
ſpon.

166 Cui † libet addere, quæ ſcribit Sanctus
Doctor Auguſtinus libro decimonono, de
ciuit. Dei. cap. 6. ubi ſic dicit not. Quid quum
in ſua cauſa quiſque torquetur, & quum quę
ritur, utrum ſit nocens, cruciatur, & inno-
cens luit pro incerto ſcelere certiſſimas pœ-
nas, non quia illud commiſiſſe detegitur, ſed
quia non commiſiſſe neſcitur, ac per hoc
ignorantia indicis eſt plerunque calamitas
innocentis, & quod eſt intolerabilius, quum
propterea iudex torqueat accuſatum, ne
occidat neſciens innocentem, fit per igno-
rantiæ miſeriam, ut & tortum, & innocen-
tem occidat, quem, ne innocentem occide-
ret, torſerat. Si enim ſecundum iſtorum ſa-
pientiam delegerit ex hac uita fugere, quàm
diutius illa ſuſtinere tormenta, quod non cō
miſit, ſe commiſiſſe dicit, & per hoc innocen
tem ut ſciret torſit, & dum neſciret, occidit.
Quod auteum Auguſt. dictum iudicibus in-
cognitum, & aureis literis notandum, mul-
tum ſtrigit in hoc caſu, in quo iudex non ſo-
lum ex ignorantia, ſed etiam doloſe proceſ-
ſit contra ipſum.

Quod autem doloſe proceſſerit, patet ex
omnibus ſupra deductis in reſponſ. ad pri-
mū obiect. nam ſi iudex quæſiuiſſet ea, quæ
pro uerificatione ibi proponebat ipſe pro-
fiſc. nulli dubium, quòd conſtitiſſet de ipſius
innocentia, nec ad torturam contra ipſum
uenißet, quam uerificationem procurare
167 debebat. Nam † dicit Paul. de Leaz. in re-
pet. cap. quamuis. de depoſi. quòd ſi allega-
tur talis defenſio, qua probata ceſsare debe-
ret tortura, eo caſu debet tortura differri, &
pro hoc ita conſuluit Alexan. conſi. 65. uo-
lum. 1. quem ſequitur Gram. uoto 30. nume-
ro 31. nec mirum antem ſi tortura ab aliqui-
bus tam parum æſtimatur, ut quantacunque
commiſerint crimina, torturam irrideant
duritie naturæ ſuæ freti, nec quidunquam
fateantur, ut dicit tex. in d. §. in cauſa tributo
rum. & Campan. in d. capit. frequens. nu. 38.
circa med. in aliquibus uero non ſolitis pati
diuerſos effectus cauſat, nam dicit Luc. de
Pen. in l. quoties. C. de dignit. lib. 12. quod re
periuntur nonnulli, qui periculi magnitudi-
ne, uel ob cordis debilitatem, aut puſillani-
mitatem trepidant, palleſcunt, & hæc ſimilia
peragunt. immo Paris de Put. in tract. de ſin-
dic. in uer. tortura. columna nona, dicit ſibi
contigiſse in facto, ut quidam nobilis incul-
patus de magno crimine, cum introiuiſset
aulam prætoris, in qua aderat corda, ubi tor
tura datur, ea uiſa ſtatim cecidit in terram,
minxit, & egeſtionem emiſit, & tamen de-
mum compertum fuit ipſum fuiſse innocen
tem obiecti criminis, prout etiam dicit Grā.
d. uoto 30. num. 17.

Item ex alio patet, quod dicta aſserta cō-
168 feſſio non ualet. Nam † quando proceſsus
non tenet, non valet confeſſio ſuper eo ema
nata, ut inquit Bal. in addit. ad Specul. tit. de
confeſ. in addit. incip. Quandoque proceſ-
ſus. iuris enim eſt regula, quod acceſsorium
ſequitur naturam ſui principalis, c. acceſso-
rium. de reg. iur. in 6. principale non tenet, er
go nec acceſsorium. quod autem principa-
le, ſcilicet proceſsus, non teneat, patet ex di-
ctis ſupra in pri. reſp. ad hoc cōtrar. in uer.
quod ex confeſsione inualida. & quia non
conſtat de delicto, quo caſu nedum non te-
net confeſsio, ut dicit Clarus poſt alios li. 5.
ſentent. q. 55. uerſi. poteſt etiam. ſed etiam ca
ptura fuit iniuſta. Vnde not. dicit Anch. con
ſilio 23. incip. Viſa inquiſitione. Quod etiam
ſi non appareat confeſsum fuiſse illegitime
tortum, ſi tamen apparet eum eſse detentū,
præſumitur confeſsus per terrorem iudicis
habentis eum in fortia, quem ſequitur Cor.
conſilio 134. columna prima, quia ſicut in-
iuſte carcerauit, ita præſumitur quod iniuſte
torſerit, Brun. de indici. columna 13. Ale-
xand. conſilio 52. viſo themate. columna fi-
nali, uolum. tertio, & in l. qui in aliena. §. Cel-
ſus. in fine. ff. de acquiren. hæred. ubi poſt-
quam allegauit Bal. & alia quædam in con-
trarium, ſubijcit, quod cum Anchara. tenet
* communis opinio. Addito, quia, ut ſupra
dixi, non præcedit fama contra aliquem
nec in genere, nec in ſpecie, nō extāt indicia,
uel ſaltem legitima, teſtes nō fuerūt rite exa-
minati,

minati, fuere denegatæ dilationes ad pro-
169 bandum articulos, quum † tamen in crimi
nalibus tres dandæ ſint, ut eſt tex. clarus in l.
fina. ff. de feri. immo etiam quarta, ut dicit
ibi glo. magna, circa med. uerſi. ſed in crimi-
nali cauſa. maxime quando quarta dilatio
petitur ad alium effectum, quàm ad eum, ad
quem datæ fuerunt præcedentes, ut firmat
Barto. in d. l. fina. de ferijs. & poſt eum Rom.
conſi. 226. incip. Vltra pridie. num. 7. quod
magis fieri debebat in hoc caſu, in quo nul-
la apparet dilatio conceſſa, uel duæ ad plus,
& fuerit per ipſum petita tertia, nedum ad
probandum ante articulata, ſed etiam noui-
ter deducta, de quibus ſupra in reſpon. ad
quintum. uerſ. Quum ius dicentis officium.
quibus probatis detecta fuiſſet ipſius inno-
170 centia. Nam † quando reus aliquid alle-
gat, quo probato non eſſet ad torturam de-
ueniendum, iudex debet ſuperſedere a tortu
ra, & ſuper propoſitis iuſtificationes recipe
re, ut communiter teneri teſtatur Alber. in l.
vnius. §. cogniturum. num. 3. de quæſt. quem
Iaſ. refert conſi. 175. colu. fina. uerſi. ſecundo
allego. uolu. 1. & id comprobatur a Iaſ. in l.
properandum. C. de iudici. num. 16. dum di-
cit, quod in cauſis criminalibus in ſingulis
capitulis dantur reo tres dilationes, ex ratio
ne Barto. in l. fina. circa fin. ff. de ferijs. ut ſci-
licet melius ueritas habeatur; ſed nil noluit
facere iſte bonus iudex: imo recuſauit etiam
terminum petitum ad diſputandum ſuper
indicijs; quum tamen iudex non poſſit ſubij
cere reum tormentis, niſi prius diſputatis in
dicijs, ut dicunt omnes pract. ut per Cauenſ.
ſuper 45. prag. Regni, num. 30.

Demumque proceſſit non obſtante ap-
pellatione a decreto de torquendo, a quo
171 † datur appellatio. l. ante ſententiam. de ap
pel. recip. & habetur in cap. ſententiam. 2. q.
6. Blan. in d. l. fina. in 2. not. uerſ. tamen ab ea
interloquutoria, num. 9. ff. de quæſtio. Ratio
eſt, quia tractatur de præiudicio irreparabi-
li, quo caſu ante factum admittitur appella-
tio. Bald. in l. ſi quis prouocatione. C. de ap-
pel. & in l. ſi clericus, C. de epiſc. aud. num. 4.
ut not. diſtinguit, & rationem aſſignat, Ang.
in tract. malef. in uer. fama. num. 100. uerſi.
aduertas tamen. & ita deciſum fuiſſe in curia
Delphin. refert Guid. Pap. deciſ. 74. ubi dicit,
quòd de ſtylo curiarum parlamentorum ob
appellationem ſuperſedetur ab executione
torturę. & dicit Caraui. ſuper 259. Ritu mag.
cur. Vicar. num. 14. in fine, quod ita ſeruatur
& practicatur quotidie; immo ibi dicit, ꝙ
per appellationem à decreto de torquendo
nedum ligatur manus iudicis, ſed etiam per
appellationem a comminatione, & in hoc
multos citant. & ſuper eo. ritu, num. 9. dicit,
ꝙ ut talis appellatio admittatur, & in tortu-
ra ſuperſedeatur, eſt conforme iuri commu-
ni, poſt Bart. Bal. & alios quos refert, ratione
præiudicij irreparabilis, ut ſupra, & ibi per
eum, qui in hoc late ſe extendit. idem etiam
ſemper uidiſſe ſeruari in magna curia Vica-
riæ teſtatur Gram. ſuper cap. Reg. quod inci
pit, ſi iuſte quis appellauerit, num. 4. in fi. ubi
dicit, ſe ita practicaſſe triginta annis conti-
nuis, quibus fuit iudex in dicta curia. quod
Gramm. teſtimonium refert, & ſequitur Iul.
Clar. lib. 5. ſenten. §. fina. q. 64. uerſi. ſed quid
172 agendum. Quod † etiam ſecundum cano-
nes, ſecundum quos iudicandum eſt, maxi-
me in terris eccleſiæ, eſt citra ullam difficul-
tatem, quia ſecundum eos appellatur ab in-
terloquutoria, cap. cum dilectus. de elect. ca.
ſignificauerunt. de teſti. & cap. ut debitus. ca.
cum ſpeciali, & c. cum ceſſante. de appellat.
2. q. 6. ad Romanam. & c. quoties. cum ſim.
& hoc ad corrigendam iudicis iniquitatem,
2. q. 6. c. omnis oppreſſus. & c. ſeq. Alexan. in
l. maritus. ff. de quæſt. Paul. de Caſt. conſ. 25.
And. de Iſern. in tit. quæ ſint regal. in uer. Ma
ieſtatis. ubi hoc ampliat etiam in crimine læ
ſæ maieſtatis. & alibi idem And. ſuper conſt.
Regni incipien. intentionis. & Par. de Put.
in tract. de ſindic. q. ult. incip. Quæro de una
not. quæſt. nume. 4. ubi dicit, ꝙ de iure capi-
tul. Regni appellatur a decreto de torquen-
do, ut in Rubr. quod recip. appel. a tormen.
uel a ſenten. c. ſi iuſte quis appel. & ibi hoc la
te proſequitur Campan.
173 Immo † iſta ſola ratio ſufficit ad annullan
dum proceſſum ipſo iure. nam Ang. ubi ſu-
pra dicit, hac appellatione pendente, etiam,
ſi aliqua confeſſio emanauerit, talis confeſ-
ſio eſt ipſo iure nulla, argu. l. 1. ff. nil noua ap-
pel. pẽd. nec in hoc articulo, dicit ipſe, opu
eſt, ut iudex ſuperior inhibeat. quia pericu
loſum eſſet expectare, ſecundum Bald. in l. 1.
C. commin. uel epiſt. ſequitur Franc. Brun. in
tract. de indici. in decima car. quem citat, &
probat Cauenſ. in dicta pragm. Reg. 45. nu-
mero 48. Vnde alibi dicit Bald. in l. genera-

liter.§.ſed iuramento.colum.2.uerſ.ſed quid ſi eſt talis.C.de reb. cred. quòd talis appellatio ligat manus iudicis, a quo, etiam ante pręſentatam inhibitionem, quum tortura ſit irreparabilis, ut dicit Raph. in l. eius. ff. de appel.recip.Bal.in Rubr.C. commin. uel epiſt. in l.ante ſententiam.C.quor.appellatio.non recip.& in l.ſi quis.C.de appel.quos citat, & ſequitur Cauenſ.ubi ſupra, num.47. & in ijs, quæ non reparantur per appellationem a diffinitiua, ut tortura, ſola appellatio ſine inhibitione ligat manus iudicis a quo, ut innouari non poſſit per eum appellatione pẽdente ab interloquutoria.ita dicit Firman. in reper.in uer.Appellatione pendente. col. 1.circa medium. & Arim. in addit. ad Ang. ubi ſupra, concludit non ualere confeſsionem factam pendente appellatione a decreto de torquendo, quod firmat Hippol. ſuper.l.1.ff.de quæſtio.num. 34.uerſ. ſequeretur etiam.

Quòd autem ipſe nedum à decreto torturæ appellauerit, ſed etiam a comminatione de torquendo, patet in proceſ. tort. car. 4. uerſ.Ego ueritatem dixi; ibi, a comminata tortura prouoco, & appello ad S.D.N. cuius protectioni me ſubmitto.in primo conſt.& in eo.conſt.cap.5.uerſi.præſente ſupradicto Domino, ib', ſed a prædicta denegata dilatione a præfato decreto, & ab alijs hucuſq; factis appellante, & reclamante ad S. D. N. & præſertim a ſupradicta reiectione appellationis, & de nullitate dicente.& in eo. proceſ.fol.13.poſt primam tort.in tertiò conſt. in uerſ.Præſente dicto domino. ibi, *Di nuouo appello da detto decreto, a ſua S. in ogni miglior modo, & dimando, che pendente l'appellatione non ſi innoui coſa alcuna.* & ibi, *& di nuouo da tutte le ſudette coſe m'appello, a S.S. & nanzi al tribunal di Chriſto.* & non tantum prædicto, ſed omni meliori modo.& ibi, *io non trouo che la mia appellatione ſij friuola, atteſo che come V. Sig. ſa,* datur appellatio à decreto torturæ, & quod ſit legitima, & realis, & non friuola, offero me probare, & ad hoc probandum peto mihi dari terminum, aliàs ut ſupra appello, & hoc toties, quoties, & etiam à reiectione appellationis.
174 Quæ † omnia concludunt nullitatem proceſſus: nam, ut dicit Campan. poſt multos, quos allegat ſuper capit. Regni 172. incip. ſi cum ſceleratis. præeminentia iudicis non habet locum, quãdo eſſet interpoſita appellatio a futura tortura, expreſſa aliqua iuſta cauſa: quia ex quo tractatur de actu irretractabili, debet ſuperſederi tortura, etiam non facta inhibitione, numero quinquageſimoprimo, & ſucceſſiue numero quinquageſimoſecundo dicit, quod iudex debet eſſe cautus, & potius ſuperſedere in tortura, quàm procedere ad torquendum, ſtante appellatione, & non debet exponere ſe periculo, quod appellatio fuit iuſta uel non iuſta, quia ſi iniuſte torqueret, puniretur, ut ibi per eum ad quod citat Angel.Hippol.& alios, ex quibus iſte iudex argui poteſt de immanitate, & quod ſit in numero illorum, qui non iudices, ſed canes curiarium, lupi rapaces, deuoratores hominum, & leſtrigones ueſcentes carnibus humanis uocantur ab ipſo Campano ubi ſupra, numero quinquageſimotertio, cum proceſſerit dicta appellatione pendente, & alijs non obſtantibus de quibus ſupra, & ex conſequẽti ſequitur, ꝗ nec in theorica, nec in practica aſſerta cõfeſſio obſtare debebat ipſi.

Et non obſtantia dictæ confeſsionis fortius confirmatur ex alio, quia ipſa confeſſio
175 non fuit uerificata. Et † clarum eſt, quòd confeſsió non uerificata non nocet. Aret.in tracta. maléf.in uer.Et ueſtem cęleſtem, uer. quid ſi quis confiteatur. ubi loquitur in materia furti, Bald.in additio.Specul.titu.de ſenten.columna decimaoctaua, in fine.& in lege, cum probatio.in ſuis additio. ff. de probat.& in auth.ſed nouo iure.C.de ſeru.fugit. Angel.in lege prima.C.de confeſ.& Hippo. in lege prima, in princ.numero trigeſimoſecundo, ff.de quæſt.& conſilio decimoquartó, numeró decimónono, & conſilio uigeſimoſecundo, numero nono, ubi ponit caſum in terminis terminantibus. Quidam detentus erat pro furto cuiuſdam quantitatis pecuniarum, & poſitus in tormentis faſſus fuerat furtum, & pecuniam furatam cuidam dediſſe, qui talis examinatus negauit habuiſſe illas pecunias, vnde dicit Hipp. iudex non potuit quicquam facere contra illum carceratum, quia non fuit verificata confeſsio.
176 Et † quòd non ſit ſtandum nudæ confeſſioni aſſerentis ſe commiſiſſe delictum, ad effectum, ut ex ea damnari poſsit, niſi aliter de delicto ipſo conſtiterit, late oſtendit Felin.multa referens in capit.auditis.columna decima ſexta, de præſcrip. ſequitur Franc.

de

de Ponzon.in trac.de Lami. fo.2.col.antep.
uerſi.ſeptimo.Boer.q. 164. num. 8. Crauet.
conſ.262.num.3.uerſi.quinimmo, & conſi.
211.& 260.Bertran.conſi.257.uolum. 3.&
Cæphal.conſi.230.num.11.in 2.par.vbi lo-
quitur in materia cudẽtis falſam monetam,
& concludit, quòd non eſt ſtandum confeſ-
ſioni inculpati, niſi aliter appareat delictum
fuiſſe cõmiſſum.rationem huius dicti autho-
ritatibus firmatam, vide infra nu.200.

177 Et † ideo dixit Paris de Put.in tract. de ſin
dic.in uerſ.confeſſio.circa med. quòd debet
iudex inquantum poteſt, verificare delictum
confeſſatum eſſe verum, per not.per Bart.in
l.1.§.ſed in eo. ff. ad Syllan. & ſi aliter fieret,
ſequeretur, quòd quis eſſet dominus mem-
brorum ſuorum, & quòd abſque eo, quod
deliquerit, aſſerendo ſe deliquiſſe, poſſet fa-
cere ſe ad pœnam mortis condemnare, con
tra tex.in l.liber homo.ff.ad leg. Aquil. & in
l.non tantum.ff.de pœnis. Et ideo ſingulari-
ter dixit Bald.in auth.ſed nouo iure. colu. 3.
uerſi.ſed pone quòd ſi aliquis confitetur, C.
de ſeru.fug. quòd ſi non aliter conſtat de fur
to, uel homicidio, niſi per ſolam confeſſio-
nem, non debet inquiſitus puniri; idem vo-
luit ipſemet in addit.Specul.titulo de ſenten.
colum.4.uerſi.Titius fuit confeſſus. & in ca.
bonæ.colum.8.in fin.de elect. & in cap.at ſi
clerici.colum.3.uerſi.Tertio no. in fi. de iu-
dici.Ang.in l.1.C. de confeſ. Gram. deciſ.2.
num.38.& Crau.conſi.260. colu. 2.& Pariſ.
conſi.153.nu.8.uol.4.

Sic igitur in hoc caſu, confeſsio non de-
buit nocere ipſi, quia non ſolum verificata
non fuit, ſed nec etiam iudex voluit uenire
ad actum uerificandi, ſciens quòd nũnquam
fuiſſet verificata, nam quod non eſt, non pò
teſt probari, nec verificari: ſed omiſſa uerifi-
catione, nulliter & contra omnia iura, & cõ
ſuetudines iudicantium proceſsit ad condẽ-
178 nationem, cum † tamen delicti uerificatio
adeò neceſſaria ſit, tam antequàm deuenia-
tur ad actum cogendi tormentis reum con-
fiteri, quàm poſt confeſsionem, ut ſit totum
fundamentum cauſæ, vt dicit Bal.in d.auth.
ſed nouo iure.colu.2.in fine.uerſi.ſed pone,
quis confitetur.& ibi Pau.de Caſtro. colu. 2.
uerſi.aduerte tamen, quos refert, & ſequitur
Ant.Gabriel.Roma.lib.7.concl.tit. de crim.
concl.17.nu.2.

Hinc eſt quod Ioſue priuſquàm condem-
naret Achan de furto, miſit milites curiæ ad
uerificandum furtum confeſſatum. Ioſue.c.
7.& dicit Ang.de malefi.in uer.& veſtem ce
leſtem, quod debet eſſe iudex cautus, ne dam
net animam, & corpus ſuum, ſed debet deſti
nare nuncium ad habendam informationẽ
in loco pro ueritate, & in reperiendo furta,
ita quod appareãt quæ diſtraxit, quæ pigno
rauit, & quæ penes eum habet.

179 Immo † ſtante præmiſſo proceſſu ad tor-
turam illegitimo, etiam ꝙ confeſsio uerifica
retur, non noceret, ſecundum Hippol.in pra
xi crimin.§.ſecunda quæſt. per tot. & Vero-
nen.in addit.ad Matheſil.ſuper not. 55.uerſ.
item prædicta, ubi ponunt practicam in hoc
a iuſto iudice ſeruandam. Pro quo, ad confu
ſionem huius iniuſti iudicis, facit dictum Pa-
rid. de Put. de ſindi.in uer.confeſsio.fol.mi-
hi.91.in par.num.7.ubi dicit, ꝙ ſi tortus dixe
rit feciſſe furtum aliquarum rerum, debet in
terrogari ubi ſint res, & ſi dixerit uendidiſſe,
uel depoſitaſſe alicui, debet iudex mittere ad
illos, ſi hoc uerum ſit; & ita ſe practicaſſe te-
ſtatur. ergo cum confeſsio non fuerit uerifi-
cata, fortius minus obſtat, ſeu de iure obſta-
re deberet.

Sed nimirum, ſi obſtitit huic uiro, nã iſte
iudex noluit ꝙ ex attentata, & non habita ue
rificatione tam cito detegeretur fraus, iniu-
ria, iniuſta tortura, & iniquiſsimum decretũ,
feſtinans ad internicionem ipſius, & habens
eius falſam aſſertionem pro uera confeſsio-
ne, & explorato facinore, contra.l. non tan-
tum.ff.de appel. & l.1.§. Diuus. de quæſt. Et
180 † in toto hoc ſuo iniquo proceſſu non ha-
bito reſpectu, ꝙ ipſe ſit Iur. Vtr. Doct. qui de
iure non poterat torqueri, iuxta terminos.l.
milites.§.oportet.C.de quæſt.ibi, ſi perſona-
rum conditio patiatur.& lex loquitur prohi
bitiue, arguendo a cõtrario ſenſu, quod arg.
ualidũ eſſe in iure docet Euerar.in cent. leg.
in loco a contrario ſenſu, imò lex illa reſoluit
omnes difficultates cadẽtes in hoc caſu, iux-
ta pulchram interpretationem Bal. in conſi.
78.incip.tex.in quo.uol.3. ex cuius dictis ui-
deat iudex, quo modo proceſsit in hoc caſu.
Quum enim doctoratus ſit dignitas, ut in-
quit idem Bal.in l.1.colu.fi. ff. de iuſt.& iure.
ideo ratione huius dignitatis torqueri non
poterat, ut per Ioã. And.in c. cum in contẽ-
platione.de reg.iur.in antiq. Cyn. Barto. &
Alex.in d.l.milites.Ang.in trac.malef.in uer.

fama,fol,18.Alex.& Galiaul in repet.l. Centurio.nu, 25.ff.de vulgar Matheſil. not, 59. Marſil,ſing.556.& in praxi crim.§.expedita, num,70.Iaſ.in l.1,C,de iur.&fac.igno,Brun. in tract,de indici,colu,mihi 28. Gra.in uoto 1,num.4,

181 Nec † obſtat, ſi allegaretur conſuetudinē in alma Vrbe extare in contrarium,quia iſta non poteſt dici conſuetudo, ſed corruptela introducta,a crudelib.& inhumanis officialibus,qui ſanguinem humanum ſpretis legib. ſitiunt,nam hoc procedit,etiā ſi extaret conſuetudo in contrarium,Bart.per illum tex.in l,omnes iudices,nu,2,C,de decur. li.10,Ang. in d,trac,malef.in uer,fama publica.nu.102, & ibi Arimin.in addit.Rom,ſing.494.incip. milites,Doctores,&c.Iaſ.in l,de quib.nu.66. ff.de legi,Galiaul in d.l. Cēturio, nu,35.Grā. d,uoto,1,nu,12,nam conſuetudo inducens, q Doctor ſeu perſonæ priuilegiatæ torqueātur,non ualet,nec tenet,ut dicit Lud. Bolog. in addit.ad Guid.de Suz.in tract.de tormen. col.3,in prin.& Gram,ubi ſup, dicit ſe in facto ibi poſito dediſſe ita uotum, & in ſuā ſententiam inclinaſſe omnes Dominos de collaterali Conſilio,approbante locumtenēte generali,& alibi idem firmat in uoto, 25.nu.4. Grilan,in tractat.de tort.q.6.num. 3, Marſil. ſingu. 556, Carrer.poſt alios congeſtos per eum in praxi crim.in prin.ſub num. 180.vbi dicit,iſtam eſſe communē opinionem,quem etiam refert Duen.in reg.190, in 4,ampliat. & hanc opinionem etiam tenuit Cæp.conſ. crimin.39,incip, Lucius, Marſi,in l.edictum. ff.de quæſt,Io,de Arno.epit.66, & poſt alios iſtam eſſe communem opinionem teſtatur Viu,lib,2,com, opin. 87,incip. Doctoratus eſt dignitas.uerſ.& Doctores ratione dignitatis,quam etiam dicit communem Boſſ.tit, de indici.num, 111.&.in ducatu Mediolani, ubi cauſæ diſcutiuntur per ritos, & rectos tramites iuris, Doctores non ſubijciuntur tormētis,& ita obſeruari refert Iul.Clar.li.5. ſenten.§.fi.q.64.uer.Quero an Doctores.ubi refert,ſenatum reſcripſiſſe Prætori Placentino in cā cuiuſdā Doctoris Marliani.24.Octobris.1555.Confeſsio igitur,ex prædictis,in tortura emanata eſt nulla, & non nocet,Paris de Put.ubi ſupra,in uer,Docto. & in uerſi. Tortura.il primo.uerſi.An ſtetur dicto torti, ibi,an iudices ſeu Aduocati.& in uer. Tortura,il 3, uerſi. quia ſæpe. & in uerſi.mandauit, Gram,In uoto.1,uoto,15.& uoto.25.ubi ita concludit poſt multa,ſequitur late Carrer.in l.obſeruare,ubi ſupra.uerſi.Immo dicit Marſil.& ſic ceſſat obiectum de confeſsione, qd etiam ita intelligunt Doctores in ipſo citati.

Quatenus tamen attendi deberet talis cōſuetudo torquendi Docto. derogatiua iuris communis,ita demum ſeruanda eſſet, quatenus grauiora indicia, & magis urgentia militarent contra Doct.quàm contra alios, ut dicit Rebuf.in concor. in glo.Regium aduocatum.in uerſi,decimum octauum,in Rubr.de elect.derogat.& ſuper auth. habita. C.ne fil. pro patre.ſuper uer, ꝓfeſſoribus. circa finē. ſed hic nedum non militant contra iſtum indicia urgentiora,quàm contra alios,ſed nec urgentia,nec ulla,ut ſupra late dictum eſt,ergo quicquid contra ipſum actum eſt, perperam,& inique perpetratum fuit,attento maxime,quòd, ut dictum eſt, non cōſtat de delicto:nam priuilegiatæ perſonæ, præſuppoſitis præmiſsis, ita demum amittunt priuilegia,& poſſunt torqueri, quando conſtat de delicto.l.1.C.ubi ſenat.uel clariſ.l. ſi quis decurio,C.ad leg.Cornel.de falſ.& id, per has leges dicit Ioan.Bolog.ad l,in actionibus.de in lit.iur.ſub num.53.poſt med. uerſi.facit in ſimili.hic non ſumus in caſu,ergo, &c.q nō ſimus in caſu,ſupra ſatis eſt deductum, & deducetur,ſi quis obſtinatè reſiſtat,

182 Ad ſeptimum † & ultimum obiectum de ratificatione, patet reſponſio ex præmiſsis; nam quum tortura fuerit inualida, & confeſsio ex ea emanata ſit nulla,ratificatio etiā eſt inualida & nulla, quia pendet a confeſſione,ſecundum Barto. in dicta lege pen. ff. de quæſtio.Gand.in tract.de malefi. ſub Rubrica,de quæſtio. & tormen. colum. quinta,uerſi.item pone quòd quidam. Alexand. conſilio quinto,incip.in cauſa.columna prima,uolum, 1.Bartol. ſequitur Marſi,in dicta l.pen.colu.2.& 3.ff.de quæſt.Ratio eſt, nam ratificatio non ualidat confeſsionem ui, & metu extortam,non præcedentibus indicijs, quia præſumitur idem metus torturæ durare,ubi durat eadem torquēdi poteſtas, Con. conſilio 20. incip. videtur. ad finē. & clarius libro quarto,& conſilio 134.in cauſa Gaſparis. columna prima, ubi fortius ſubiungit, hoc procedere etiam ſi non fuerit tortus, ſed ſolum ſpoliatus ante torturam,& ut dicit Bar.in l,1.§.ſi quis ultro.ff.de qſt. ille qui ducitur

citur ad tribunal ut ratificet, uerisimiliter de-
bet exiſtimare, ſi negat, ſe eſſe tormentis co
gendum ut perſiſtat in confeſſione, unde ad
huc imminet metus coactionis, quia eadem
potentia cogendi durat, bene facit quod ha
betur in l. metum. C. quod met. cau. & in l. de
pupillo. §. ſi quis ipſi. de noui oper. nunt. ubi
concluditur, quod minæ incutiunt iuſtum
metum, quando eſt uerisimile, quòd habeāt
exequutionem. ſequitur Aret. in l. qui in alie
na. §. fina. ff. de acquir. hæred. in gl. ſuper uer.
hæredem. ubi dicit, quòd quando confeſſio
emanat in tortura non præcedentibus indi-
cijs legitimis, etiam ſi in illa cōfeſſione reus
perſeueret, illa confeſſio erit nulla, nec pote
rit ex ea ſequi condemnatio, per d. l. penul.
cum Bart. ibi. ff. de quæſt. & hoc dicit eſſe ve
rum, quicquid dixerit Bal. in l. 1. C. de con-
183 feſ. in 2. car. unde † ſubſiſtente iuſta cauſa
metus, non tollitur ipſe metus per ratifica-
tionem. nam metus quum ſemel illatus ſem-
per perſeuerare uideatur, ideo quod metu fa
ctum ab initio eſt, ſi poſtea cōfirmatum fue-
rit, nullas uires habet, ſed metu confirmatū
uidetur. l. ſi per impreſſionem. C. quod met.
cau. Cyn. in. l. 2. C. eod. & ibi Bartol. & idem
Bart. in l. pen. ff. de cond. ob turp. cauſ. Bal. in
l. nouiſſime. in fine prin. ff. de eo quod falſo
tut. autb. & in l. omnem. in fine. C. ad Tertul.
Angel. in l. ad inuidiam. C. de eo quod met.
cau. glo. & Doct. in cap. 1. quod met. cau. Iaſ.
conſi. 165. uol. 2. etiam quòd in ipſo actu in-
teruenerit iuramentum, ut poſt innumeros
quos in hanc ſententiam actus & ratificatio
nis metu factæ, tradit nouiſſimè dom. Fran.
Burſ. conſi. 72. num. 27. par. 1.

Eodem ergo timore quo iſte uir indu-
ctus fuit ad confitendum, eodem & ad rati-
ficandum coactus eſt. l. doli. §. diuerſum. de
doli except. Vnde per hoc non poteſt dici
actus ſponte factus, ut dicit Imo. in cap. ſoli-
citæ. de reſtit. ſpoliat. ſequitur Aret. conſilio
14. columna fin. pro quo eſt conſiliū Anch.
158. incip. Ratione. ubi dicit, quòd poſtquā
quis ſcit ſe poſſe compelli per iudicem ad
gerendum actum; non dicitur minus co-
actè facere, licèt ſpōte faciat. d. l. nouiſſimè. §.
quod ſi compulſus. ff. quod falſo tut. & ſub-
dit ibi, quòd inſpicitur nocendi potentia, ſi-
184 cut nocendi actus. Vnde † dicit Marſi. con
ſilio 39. uolum. 1. quòd ratificatio ſponte fa
cta per reum ad banchum iuris de omnib.
quæ confeſſus fuit in tormētis, uel metu tor-
mentorum, non ualet, quia eodem modo,
quo præſumitur facta confeſſio in tormen-
tis, uel metu tormentorum, eodem modo
præſumitur & ratificatio facta, pro quo di-
cto eſt glo. ſing. in l. ſi patronus. in §. patro-
num. in uerbo, Fauiana. ff. ſi quid in fraud. pa
tro. quæ vult, quòd ſi principale negotium
eſt factum in fraudem, eodem modo præſu-
mitur appoſita omnis clauſula. Igitur, quum
Profiſc. inductus fuerit ad confitendum vi,
& metu, ita ijs cauſis inductus fuit ad ratifi-
candum.

Vnde Catald. in tract. de ſindic. uerſ. 145.
incip. Adde quod diximus, exclamat contra
officiales ut non de facili prorumpāt ad tor-
185 turam: nam dicit, quòd † ubi habita ſunt
tormenta non pręcedentibus legitimis indi
cijs, etiam ſi reus confiteatur, & in confeſſio
ne perſeueret, non tamen eſt ſtandum ſuæ
confeſſioni, & allegat Bart. in d. l. pen. ff. de
quæſt. quem Bar. etiam ad hoc propoſitum
citat Cauenſ. in d. pragm. Regni. 45. nu. 44.
ubi poſt And. de Iſer. & Matth. de Afflic. in
conſtit. Regni, incip. proſequentes. conclu-
dit, communem opinionem eſſe cum Bart.
ubi ſupra, quæ etiam fuit Inn. in cap. 1. quòd
met. cauſa. ubi etiam tex. clarus, & in ca. cau-
ſam matrimonij. de offi. deleg. & latè Hipp.
conſ. 65. colum. pen. num. 49. & eſſe commu
nem opinionem teſtatur etiam Viuius. in 2.
par. com. opin. in lit. C. opin. 70. incip. con-
feſſio facta per reum. ſed in hoc caſu, nec ex-
tabant legitima indicia; & nedum erat me-
tus, ſed etiam continuæ comminationes de
torquendo, ut ſupra dictum eſt, ergo &c. ut
per Alex. conſi. 5. uol. 1. & conſi. 52. uol. 3. &
Gram. conſ. 21. num. 18. cum ſeq.

Quòd autem ex abrupto, & ſine indicijs
iudex proceſſerit ad torturam, patet etiam
ex uerbis ipſiuſmet iudicis inſertis in eius de-
cretis de torquendo, dum ſemper dicit, quū
aliter ueritas haberi non poſſit, fol. 5. 13. &
18. in proceſ. tort. & ſic facit cōtrà id, quod
186 dicunt Doct. Torturam † ſcilicet, non in-
ferri ad liquidationem delicti, ſed ad liqui-
dationem perſonæ, quia prius eſt habenda
ueritas delicti, & poſtea ad torturam ſerua-
tis ſeruandis deueniendum, l. 1. §. item illud.
ad Syllani. ubi dicit Bald. quòd prius debet
cōſtare de maleficio, quàm aliquis torquea-
tur pro malefactore reperiendo, & ibi gloſ.

dicit, ad perſonam ergò declarandam ſit quæſtio,& hoc ſecũdum Azon.& ſubinfert Accurſ.nota non ueniri ad quæſtionem niſi præcedant indicia, & vt dicit Paris de Put. in d.tract.de ſindic.in uer.An ſtetur dicto torti.num.2.fol.mihi 320. in prin. in paru. non debet ad torturam procedi, ſi non conſtet prius de maleficio, nam pro eruenda veritate debet conſtare quod factum fuit, quia vbi non eſt ſubiectum, non cadit qualitas.l.eius qui.ff.ſi cert.pet.Cuman.conſi.67.incip. ſtatuto ciuitatis.ſub num.5.ut etiam ſupra ſatis dictum eſt.

187 Et † præmiſſa adeo uera ſunt; ut etiam ſi poſt torturam,& confeſſionem ſuperueniãt legitima indicia;non tamen ualet confeſſio. Cauenſ.ubi ſupra,nume.45.poſt Gram.in d. conſi.21.& ante eos Hipp.conſi. 120. num. 38.& eſt communis opinio ſecundum eũd. Hippo.in d.l.pen.ff.de quæſt.num.58.uerſi. ego dico. ubi hunc articulum diffuſe ponit, numero 31.uerſi.Viſis.& Felin.in capit.cum dilectus.de accuſat.& in cap.ad noſtram. de probat.in prin. uerſi. ſi enim hoc non eſſet. & uerſ.item inquantum. & in c. at ſi clerici. de iudici.num.mihi.4. uerſi. ſeptimo limita. ubi,ultra theoricam, refert caſum in practica ex Floriano in Rubr.& in l. emptorem.ff. de probat.qui tempore Domini Guelphi de Prato Bononiæ defendit vnum, qui ita confeſſus fuerat: & dicit Dec. de regul. iur. in l. quod in initio uitioſum eſt, non poteſt tractu temporis conualeſcere.num.4.quod cõfeſſio facta in tormentis non præcedentib. indicijs,quia non ualet a principio,non cõfirmatur poſtea ſuperuenientibus indicijs. poſt Barto.in l.maritus.columna prima, de quæſt.Alexan.& Roman. quos citat in conſilijs.idem conſuluit Corn.conſi.134.in cauſa.colum.2.uolum. 4. & vtrumque cum alijs ad hoc refert,& ſequitur Campan. in d. c.ſi cum ſceleratis.nume. 30. ubi dicit aduertendum,quod indicia præcedere debent torturam, aliàs indicia ſuperuenientia poſt torturam non iuſtificant torturam, nec confeſſiònem inde ſequutam,etiam ſi indicia ſuperuenientia eſſent legitima.& ratio eſt,quia ordo iuris eſt peruerſus,ut poſt Barto. dicunt Put. de ſindic.uerſi.an ex ſola.Marſ.conſi.95. numero decimo.Alex.in l.qui in aliena. §. Celſus.nume.38.de acquiren.hæred.Iaſ. conſi. 188.num.2.uolum.2.Moder.Picen. in gloſ. ad AEgid.conſtit.lib.4.capit.25.num.62.& * ita tenent communiter Doct.& aduoc. vt dicit Alber.in d.l.maritus. nu. 4. quod dictum ſequitur Iul. Clar.lib.5.ſenten. §. fina. q. 55. uerſi.ſi uero confeſſio.ubi poſt Docto. quos citat,concludit,confeſſionem factam in tortura illata non præcedentibus legitimis indicijs non ualidari,nec ab expreſſa ratificatione,nec a ſuperuenientia legitimorum indiciorum,& eo.§.q.64.uerſi. dixi etiam. in fin. dicit,hanc concluſionem habere locum, nõ ſolum in minoribus delictis, ſed etiam in maioribus, & atrociſſimis, immo etiam in crimine læſæ Maieſtatis. & hanc eſſe communem opinionẽ firmat ibi ex Bruno de indici.& tortu.fol.93.nume.6.& ex Pract.Conr. fo.300.in prin.ad quod vide etiam eumd.in ead.q.uerſi.Dixi quoque non ſufficere.& ad hoc eſt reg.iuris tam Ciuilis, quam Canonici,ut d.l.quod in initio,de reg. iur. & ca.non firmatur.eo.tit.in 6.

188 Immo † plus,Bald.conſi.77.incip. ad euidentiam præmitto,num.2.uol.3.dicit, quod ſi quis torqueretur, & ne iterum torqueatur perſeueraret in confeſſione, talis confeſsio non ualet,per d.l.maritus. ff. de quæſtio.& l. non tantum.ff.de appel. Roman.conſi.167. incip.Antonius accuſatus.colum.1.nume.3. & ibi Mandoſ.iunior in addit.ſuper uer.perſeueratum fuerit.ubi infinitos Doct.tam antiquos,quam Modernos adducit, qui firmiter tenent, ratificationem non validare cõfeſsionem inualidam, vt ibi, & Bru. de indi. par.2.quæſt.5.nume.47.hoc tenet,idem firmat Aret.in uer. fama. uerſi. Quinto quæro iudex torſit.& in eo.uerſ.num. 36. uerſ.Aduertas tamen, iunc. addit.Arimin.ibid.& in uer.Comparuerunt dicti inquiſiti.nume. 16. uerſ.unum non omittam.& ibi Arim. in addit.Cæpol.conſi.105.Barba. conſ. 35.Bald. in l.ea quidem. C. de accuſat. & in l. fina. in ult.uer.C.eo.Alexan.conſ.179.incip.in cauſa Angelorum.col.fina.uolum.2.Iaſ. in l.qui in aliena.§.Celſus.num.39.de acq.hæred.& conſilio 188.nume.2.uolum.2. & ibi Franc. Bec.in addit.ſuper uer.perſeueret.ubi habes concor.quæ doctrinæ hunc caſum in terminis decidunt; nam ipſe prima uice qua fuit tortus, nihil eſt confeſſus,ut patet in primo conſt.tort. quod autem poſtea faſſus fuerit, & ſucceſsiue perſeuerauerit pro uitandis tormentis,patet in proceſ.tort.fol.8.in 2.conſt.

ibi,

ibi, *io dirò tutto quel, che vogliono loro, àctiò che ceſſino queſti tormenti.* & ibi, *io voglio accuſarmi di negligentia, che non uoglio tormenti.* & ibi, *che certo con la corda mi ſi farà dir, che Diò non è Dio.* & in 3.conſt.fol.2. ibi, *io non ſto in ceruello, lo non poſſo comportar la corda.* & ibi, *mi dica lei, come uol ch'io dica, ch'io dirò, io non poſſo comportar la corda, & la corda mi farà dir, che Diò non è Dio, io ſon morto.* & ibi, *io uedo, che la S.V. e riſoluta d'amazzarmi, m'amazzi preſtamente, & non mi dij tanti tormenti, che non li poßo ſopportare, & io ui dico ſignore, che non ho hauuti detti cinquecento ſcudi, & quello che ho detto queſta mattina, l'ho detto per leuarmi da partido, & per non eßer piu tormentato.* & ibi, *V.S. ſa, che la tortura ſi puo chiamar graue, & lieue ſecondo la perſona, à chi ſi da, & uoleßè Dio, ch'io non haueße detto, & non diceße anco piu che queſto, per forza di tormenti, & di paura.* & ibi, *la uerita è, ch'io non hò hauuti detti denari, niente de manco per leuar me da partido, & per non hauer la corda, che non la poßo ſopportar, iò dico, come ho detto queſta mattina.* Et in 4.conſtit.poſt ſecundã, tor.fol.18.ibi, *io ho detto, che la corda mi farà dir, & m'ha fatto dir, & quel, che ho detto, & altre coſe, & ibi, perche per non hauer la corda, non ſolamente pagaria queſti,* & ibi, *pur che non habbi la corda, che non la poßo comportar, & ſicuramente ſon innocentiſſimo, ma lo farei ogni coſa per leuarmi da partido;* & in ſexto conſtit. poſt quartam tort. fol. 27. ibi, *per far piu preſto, & per condur una uolta à fine queſta mia uita ſenza tanti tormenti.* & in alijs locis.

189 Ergo † ex præmiſſis reſultantibus, & apparentibus ex proceſſu, & ex præd. doctr. Bal. confeſſio, & ratificatio non obſtant, licèt etiam ſuperuenirent noua indicia, ſecundum præd. & Roman. ſing. 132. incip. Tu habes, qui uis ire in birariam. & in d. conſ. 167. col. 1. num. 5. uerſ. quod autem huic confeſſioni. & ibi Mandoſ. iun. ſuper uer. reconualeſcant. vbi concor. citat. & Carrer. in pract. crim. num. 47. ubi ampliat ratificationem nõ obeſſe ſtantibus etiam indicijs, ſed non legitimis, & quæ ſint iſta indicia non legitima exemplificat, vt quia ad torturam deuentum eſt ex proceſſu informatiuo, ut ibi per eum, quod in præſenti caſu verificatur, ut clare ſupra deductum eſt; & hoc etiam tenuerunt, Bald. in capit. ad noſtram. in fine. de probat. Dec. in dicto cap. at ſi clerici, in prin. limit. 8. & ibi Bero. num. 58. de iudici. & not. in d. l. quod ab initio. de reg. iur. Gigas in Tract. de crim. læſæ Maieſt. lib. 2. titu. quom. & per quos, &c. q. 1. num. 29. & Boer. deciſ. 159. in

190 cip. iudex. Vbi † diſputat, an iudex cõdemnans ad mortem, & ſententiam exequens, antequàm plene ſibi conſtaret, excuſetur, ſi poſtea ſibi conſtet, & pro negatiua concludit, ut ibi. Multo minus igitur excuſari debet in caſu iſto, in quo nunquam ſibi cõſtitit de delicto, proceſsit ſine indicijs, & denegato termino petito ad diſputandũ ſuper ijs, quæ ipſe in diſcurſu ſuorum interrogatoriorum pro indicijs proponebat, ut patet in proceſ. tort. conſtit. primo, quem de ignauia, & dolo arguit Paris de Put. in d. tract. de ſindic. in uer. An ſtetur dicto torti. numero 2. fol. mihi 320. in paruis. Vbi quærit, an is, cõtra quem ſunt indicia, audiatur dicẽdo, peto defenſiones contra indicia ante torturam, & reſpondet, dic, quod ſic, maxime quando eſt tale quid, quo probato non debet ad tormenta procedi, quia poſt torturam non eſſet remedium legis. 2. de appel. recip. & reddit rationem, nam aliqui ſolent in tormentis deficere, l. aut damna. §. 1. ff. de pœn. quod autem deducta per ipſum Profiſc. ad notitiam iudicis fuerint releuantia, patet ex dictis ſupra in reſponſ. ad præcedentem obiectionem; in uerſi. nam quando reus aliquid allegat, ergo &c. & ſic ceſſat obiectum de ratificatione, quia iſta, ut dixi, non fuit, nec eſt, nec dici poteſt ſpontanea.

Et ad illud, quod in obiecto dicitur de mãdato de reſtituendo, & compoſitione facta cum camera: Reſpondeo, reſtitutionem nõ eſſe factam de ijſdem, ſed de diuerſis, ut in proceſ. tort. in depoſitione ipſius Thomæ Angli, fol. 30. ibi, Recepi quingenta ſcuta de Italia, & ſic non apparet de identitate aſſertæ rei ſubtractæ, quod apparere debet, ut ſupra latius probaui. & ſi quid ipſi ſolutum eſt, nõ fuit in uim reſtitutionis, nec ex eo, quod fuerit commiſſum aliquod delictum, ſed ex ui, & minis adhibitis, & ad finem vitandi tormenta, ut patet ex proteſtatione facta per interuenientes pro ipſo, de qua in proceſ. tort. fol. 32. Quo uero ad compoſitionem cum camera, reſpondeo argumentum non procedere in hoc caſu, tum quia quod ab ipſo factum eſt, metu factum eſt, & pro exeundo e carceribus, & lex dicit, quod metus cauſa factum eſt, ratum non habeo. toto tit. ff. C. & ext. quod met. cau. & pro uita redimenda, nam continuo minabantur mortem.

Et

d.§.numero 2. uerſi. Addo etiam prædictis.
Vlterius non procedit argumentum de
195 compoſitione,quia † quum captura, pro-
ceſſus,& tortura,ut ſupra dicium eſt,fuerint,
& ſint nulla,& inualida, omnia inde ſequuta
ſunt nulla,ſecundum Marſi. conſi. 12.col.5.
num.23.& conſ.14.col.2.num.4.nam,vt di-
cit Alex.d.conſi.5.num.16.uerſi.ſecundo re
ſpondeo. Ratio quare perſeuerantia eiuſdẽ
confeſſionis poſt torturam illegitime adhi-
bitam non ualet,eſt,quia reus perterritus ex
tormentis iniuſte illatis ſemper ueriſimiliter
debet timere, ne judex de nouo iniuſte tor-
queat,l.ſi cui,§.ijſdem,ff. de accuſat. ut etiam
ſupra dixi in reſolutione huius obiecti in
materia ratificationis.

196 Accedit præmiſſis, quia † tranſactio facta
eſt in caſu a iure conceſſo,ut puta in delicto,
quo dato, & uerificato infligenda erat pena
mortis,uel ſanguinis, in quo licita eſt com-
poſitio,ſeu tranſactio, ut not. Iaſ.& alij in l.
tranſigere. C.de tranſact.Nouel. poſt eum,
& alios in pract.cauſ.crim. ſub tit. inquiſitio
quid ſit,num.89,fol.mihi 50. & in tracta. ad
defenſam.ſub tit. An indicia pro reo danda
ſint,nu.117.fol.mihi.96.Silu.in ſum.in uerſ.
Accuſatio. §. undecimo, ex ea ratione, quia
unicuique licet ſanguinem ſuum redimere,
ut dicit glo.in d. l. tranſigere. in uer.prohibi
tum.quam rationem omnes probant, ut di-
cit Purpur.in d.l.tranſigere.num.17.& illã
communem uocat Curt. jun. ibi,num.4.ne-
dum in criminibus publicis, ſed etiam in pri
uatis,ut poſt alios dicit Clar. lib. 5. ſenten.§.
fina.q.58.uerſi.Succeſſiue uideamus,nec ob
id oritur indicium,nec arguitur delictum, ut
dicunt præd.Doct.& id etiam firmat l. fin.ff.
de præuaricar.in contrarium citata,dum di-
cit,in omnibus cauſis,preterquam in ſangui
ne;qui corrumpit delatorem, pro conuicto
habetur,ut dicit Bolognet.in d.l.tranſigere.
num.10.

197 Quæ † compoſitiones etiam, ſeu tranſa-
ctiones in ſimilibus paſſim fiunt in Vrbe Ro
ma,& in omnibus Terris eccleſiæ ex inuete
rata couſuetudine,ut notorium eſt; & etiam
patet ex Bulla reform.Tribunal.Pij.iiij.titu.
de procur.fiſc.uerſ.Procurator præfatus. ex
qua ceſſat illud, quod dicebatur in obiecto,
q,ſcilicet ſumus in cauſa fiſcali, in qua non
datur tranſactio. tollitur enim primo ex ſu-
prad.conſuet. & bulla. uel ſecundo contra-
rium procedit,præſuppoſito delicto,in ma-
teria inflictionis pœnæ. nam tranſactio, lo-
quendo inter partem & partem, ſecluſo fi-
ſco,& partis remiſſio,licèt mitigent,non ta-
men in totum tollunt pœnam, vt dicit No-
uel.in d. tract. ad defenſ. ubi ſup. multo ma-
gis ex ratione prædicta redimendi ſangui-
nem, & euadendi iniuſtos carceres fuit lici-
ta in hoc caſu,ybi nullum adeſt delictum,&
de ipſo nullo unquam tempore cõſtitit, niſi
per aſſertam confeſſionem, quæ elliditur ſe-
cundum theoricos,& practicos ex ijs, quæ
198 ſupra dicta ſunt. Et † q hoc caſu in ſtatu ec
cleſiæ, & de iure canonico hoc ſit citra du-
bium late proſequendo oſtendit Anto. Ga-
briel.Rom.lib.7.concl.tit. de criminal. con-
cluſ.23.ubi ponit,An tranſigens ſuper crimi
ne fateatur delictum? & per multa conclu-
dit,quòd non,maximè in caſu quo non con
ſtat de delicto, ut hic. Pro quo fortius ſtrin-
git illud,quod pulchre dicit Rom.ſing. 688.
incip.Tu audiuiſti legem,tranſigere.per tot.
ubi concludit, trãſactionem eſſe permiſſam
in delictis de iure communi, non autem de
iure canonico, quia eo iure canonico pro
quouis crimine,licèt publico,non irrogatur
pœna ſanguinis, ut per eum ibi, intelligen-
do tamen ut intelligunt Doct. in d. l. tranſi-
gere,C.de tranſact. ubi Bologne. nume. 25.
uerſi.Quinto ampliatur,late examinat mate-
riam tranſactionis in delictis de iure canoni
co.De quouis ergo iure loquamur, non ob-
ſtat obiectum de compoſitione ſeu tranſa-
ctione.

Sublatis igitur omnibus contrarijs funda
mentis,remanet firma concluſio, iniuſtiſſi-
me proceſſum eſſe contra ipſum ad deten-
tionem,ad torturam, & proceſſum eſſe nul-
lum a capite vſque ad pedes, & nulliſſimum
eſſe decretum, ut pote fundatum ſuper nul-
liſſima confeſſione cum inde ſequutis. Nam
199 † licèt Doct.uelint confeſſionem pro judi-
cato haberi,l.1,ff.de confeſ. tamen hoc pro-
cedit,quando conſtat de delicto,quod intẽ-
tatur.l.ſi is.eo, tit. & quando, conſtito deli-
cto,agitur ciuiliter ex lege Aquilia ad dam-
na &c. nõ autem ſi criminaliter, ut dicit tex.
Si is,cum quo lege Aquilia agitur,confeſſus
eſt ſeruum occidiſſe,licèt non occiderit, ſi ta
men occiſus ſit homo,ex confeſſione ſua te-
netur, & ſic quando delictum confeſſatum
conſtat,& certum eſt.l.certum,eod.titu. ubi

dicit tex. Certum cõfeſſus pro iudicato erit,
incertum non erit.& glo.in uer.certum, di-
cit, ſicut ſententia, ſic confeſſio, quæ generat
ſententiam debet eſſe certa, & gl. ſubſequẽs
in uer.ſi incertum.dicit, re, uel genere, uel re
tantum, ſed in caſu præſenti agebatur crimi
naliter ad pœnã, & nullo modo nec re, nec
genere conſtabat, nec unquam conſtitit de
delicto, ergo confeſſio nulla, & ex tali con-
feſſione de iure ſcripto, nec de conſuetudi-
nario non poterat ſequi condemnatio ut
per Barto, in dicta l. 1. ff. de confeſ. & Felyn.
in cap. ſi cautio. de fi. inſtrumen. uerſi. quar-
ta declaratio. in fine. Accedit præmiſſis, l. fi.
eod. titu. de confeſ. ubi not. quod non debet
quis condemnari pro delicto, de quo non
conſtat, & tex. eſt clarus, dum dicit, non om
nino confeſſus condemnari debet eius rei
nomine, quæ, an in rerum natura eſſet, incer
tum ſit, prout in caſu præſenti. ſemper enim
incertum fuit, an ille Anglus habuerit, ma-
ximè tunc occunias, pro quibus fuit habita
quæſtio: immo ipſemet Anglus, quatenus
etiam illas habuerit, quod negatur, ſe incer-
tum reddit ex dictis ſupra in reſp. ad prim. ex
eius. 3. conſtit. immo incertiſſimum, dum in
ſuo conſtit. de quo in proceſ. tort. folio 31.
loquitur alternatiuè, & per uaria uerba, di-
cẽs. (ſibi alias ſubtractas, & ablatas, ſiue amiſ
ſas.) Ante confeſſionem igitur nullo modo
de ipſo delicto conſtabat, poſt confeſſio-
nem minus, quia confeſſio non fuit uerifica-
ta, ergo omnia nulla in iure, & in facto.

200 Nam † illud axioma Doct. ꝙ ex confeſſio
ne quis poſſit cõdemnari, præſupponit om-
nia prædicta, tanquam terminos neceſſa-
rios, & particulariter quod conſtet de deli-
cto confeſſato (quod ſit commiſſum) per te-
ſtes, & probationes liquidiſſimas, & ſine ex-
ceptione, pro quo facit (ultra infinita ſupra
ad hoc adducta) quia non eſt in poteſtate
alicuius cum ſua cõfeſſione facere delictum,
ubi delictum non eſt, ita not. dicit Crau. con
ſilio quadrageſimo octauo, numero ſepti-
mo, & conſilio 262. numero quarto, ubi
hoc per plura exempla firmat poſt Roman.
& alios, quos citat in conſi. & lect. ipſumque
citat, & in hoc ſequitur nouiſſime Menoch.
conſilio octuageſimoſecundo, nume. 119.
ex ea ratione, quia nemo eſt dominus mem
brorum ſuorum. l. liber homo. ff. ad legem
Aquil. cum not. ad illam per Alphan. in col-
lect. iur. ciuil. l. 627. quæ incip. Nemo.

Iuſtificari igitur debet confeſſio, ut id
etiam ex ſacris literis patet, Geneſ. cap. 18.
ubi dominus uolens ſubuertere ciuitates ob
Sodomiticum ſcelus, etiam quod tale ſce-
lus ex fama notorium eſſet, dicit tamen, De-
ſcendam, & uidebo utrum clamorem, qui
uenit ad me, opere compleuerint, an non
eſt ita, ut ſciam. & ibi Nicol. de Lyra, in uer.
deſcendam, dicit. hoc dicit, non quia Deus
indigeat tali inueſtigatione, ſed ut doccan-
tur per hoc iudices non ſententiare, donec
diligenter inquiſierint ueritatem, concor.
ius ciuile in dicta l. prima. §. item illud. & l. ne
ceſſarios. §. non alias. ff. ad Syllania. qui text.
201 ſunt clari. Et † ideo dixit Ponzini. in tract.
de Lamijs, poſt nume. ſeptuageſimum, quod
iudex debet inquirere de ueritate confeſſio-
nis, quia aliquando aliqui confeſſi ſunt de-
lictum, & poſtea reperti ſunt non deliquiſſe,
& ait, quod ita dicunt Docto. & illum refert
Gramm. conſilio crimin. 16. poſt numerum
quintũ, quem citat, & ſequitur Iul. Clar. lib.
quinto ſenten. §. fina. quæſtio. 55. uerſi. po-
teſt etiam. in fine. & hoc euenit in caſibus,
quibus crudeles iudices ex capite ſuo proce
dunt ad torturam non præcedentibus legi-
timis indicijs: ſæpe enim innocentes con-
demnant, ut ſupra dixi, & in hoc caſu patet,
nam loquendo de iure, de conſuetudine, &
ſecundum modum procedendi, quem bo-
num iudicem decet, confeſſio hic extorta
non ualet, nec iuuatur ratificatione, ut per
Doct. ſupra alleg. & Roman. dicto conſilio
167. columna prima, uerſic. quid autem. &
pulchre Boer. deciſi. nonageſima. incip. Et
primo quo ad proceſſum. numero 9. & 10.
par. 1.

Et ſic nedum non poterat condemnari,
ſed nec torqueri, immo nec detineri, ut ſu-
pra, ut notant ſingulariter Bald. & Paul. in l.
ſi quis. ff. de teſtam. ubi dicunt, quod ſi carce
ratus, & inquiſitus poneretur ad torturam,
licet indicia poſtea ſuperuenerint, tamen
quando male fuerat captus, quia indicia nõ
erant debet ante omnia relaxari, quod pro
ſingul. dicto not. Firm. in repert. in uer. Car-
cer. uerſ. duodecimo. ibi, nota unum ſingula
re. Quod autem non potuerit condemnari
202 patet: Nam † ad hoc, ut quis poſſit condẽ-
nari, requiritur, quod ſit conuictus, & ſpon-
te confeſſus. cap. nos in quenquam. cap. pri-
mates.

mates.& cap.prohibentur.§.fina.2.quęſt.1. & per tot.illam quæſt.tradunt Docto.in l.1. C.de confeſ.& l.qui ſententiam.C. de pœn. Bonif.in tract.maleſ.in tit.de pœn.condem nat. uerſi. item nota, quòd nullus. & eſt dictum vulgatum,& indubitatum,quod ſæpiſſime allegat Hippol. in conſi. & lect. ſuis. & maxime in conſilio 14.clementiſſimi Dei.in princ. conſilio 28. in cauſa inquiſitionis. in prin.conſilio 48.non confundentur.colum. quarta,in fine, conſilio 63. columna ſecunda,propè finē.& conſilio 130. iuxta fin. Vel quod ſaltem horum alterum interueniat legitime,ut ex iuribus,& Doct.quos citat,concludit Socin. iun. conſil. trigeſimo ſeptimo, numero decimonono, uolum. ſecundo.ubi dicit iſtam eſſe regulam tritiſſimam. horum neutrum eſt hic,ergo &c.ut in ſimili caſu arguit idem Hippol. conſilio decimo octauo, numero 29.& tex.in capit.ex literis.de furt. dum dicit, Mandamus quatenus ſi ſponte confeſſus fuerit,& cætera, & omnia clariſſima ſunt pro ipſo.

Sed manifeſtè apparet, ꝙ paſſus eſt, quia Gubernator,& fiſcalis voluerunt cum ipſius iactura exonerare ſe ipſos: nam quum de eorum mandato confectum fuerit inuentariū in bonis ipſius Thomæ,ut ex actis patet,ſciebant quòd, ſi quid deerat, ipſi tenebantur, ſecundum Bartol. in l. ne quid. ff. de incen. 203 rui.& nauf.ubi dicit, Quòd † ſi quis poneret aliquē ad cuſtodiam territorij, ne cōmittantur furta, & robariæ, ſi ille cuſtos diſrobauit, dominus, qui eum poſuit tenetur, licèt cuſtos fecerit contra mandatum, & alibi idem dicit Barto. in l.1.§. familiæ. ff. de publican.& uectig. & ita in ciuitate Neapolitana iudicatum fuiſſe refert Afflic.deciſ.82.incip. dubitatur. ubi ponit hunc caſum in terminis,& Barto.alios etiam allegando, refert & ſequitur Carau. ſuper Ritu. 49. nume. decimoquinto.Dato ergo delicto,quod tamē negatur, ex præmiſſis patet modus procedendi Gubernatoris in hac cauſa, qui dicitur proceſſiſſe non in aliena, ſed in propria cauſa, & iudicaſſe de ſibi contingenti negotio,contra l.qui iuriſdictioni.ff. de iuriſdict. omn.iudic. & eſt perinde, ac ſi priuata perſona iudicaſſet, pro quibus remiſſiue uideatur Vant. in tracta. nullit.in titu. de nullit. ex defec.iuriſdict.num.16.17.& 18.

Et eo magis ipſius Gubernatoris iniquitas in toto iſto proceſſu, & ante carcerationem,& in carceratione, & poſt exitum apparet,quia & contra ſtylum omnium curiarum,& contra ius commune,non modo reiecit appellationem ſuam a decreto de torquendo, ſed etiam prohibuit interponi appellationem a decreto diffinitiuo, terrendo procuratorem relictum ab ipſo in curia,qui uolebat ipſam interponere, cum tamen clarum ſit,quod in curia a ſimilibus decretis datur appellatio, & ſuperinde expediuntur reſcripta in ſignatura,vt quotidie practicatur. De iure uero communi non eſt dubium: 204 Nam † quum ſemper appellatio admittatur,niſi ſpecialiter ſit a iure prohibita, ſecundum glo.in l. qui reſtituere. ff. de rei uendic. quę ſing.eſt,teſte Franco in rubr.de appella. columna quinta,& eam commendat Bal. in l.unica.columna ſecunda, C. ſi de moment. poſſeſ.& in capit. paſtoralis.columna tertia, de appellat.& Dec. in capit. cum ſit Romana.eod.tit.colum.4.ideo in criminalibus appellatio admittenda eſt,ſecundum Barto.in l.qui ultimo ſupplicio. ff. de pœn.] & ita ſeruari tam ex forma rituum, quàm de iure cōmuni,ut a condemnatorijs detur appellatio, dicit Proſper Carau.in com.ſuper rit. ad rit. 259.in primo,& quarto,not.& ad rit.261.in tertio not. & iſtam opinionem præſuppo- nit eſſe communem Boſ.in ſuo tractat. crimin.] titul. de appellat. numero quarto.Fel. in cap.quærenti.de offi.deleg.Abb. & cæteri in cap.2.de iudici.quod ibi ampliant procedere etiam in crimine læſæ maieſtatis hu- 205 manæ, quum † & in eo admittenda ſit appellatio, quod clarè in ſacris literis probatur,ut patet de Beato Paulo in act.Apoſt.qui quum capit.24. accuſaretur coram Feſto de ſeditione,& maieſtate Cæſaris læſa, cap.25. appellauit ad Cæſarem.ibi,Paulo autem appellante.cuius appellatio fuit admiſſa, ut in eod.cap.in fine.& capit.ſequen.in ult.uer.& ibi glo.in uer.ſi non appellaſſet.

Et, quidquid dicant contrarium tenentes,hoc eſt ueriſſimum tam ante ſententiam quàm poſt,ut eſt de iure canon. text. in c. in occultis.2.q.6.ubi dicit tex.in occultis autē, ſi teſtibus productis, inſtrumentis prolatis, alijſque argumentis præſtitis,ſententia contra eum lata ſit,& ipſe qui condemnatus eſt, aut minime uoce ſua confeſſus eſt, aut formidine tormentorum territus aliquid contra

tra

tra ſe dixerit;prouocandi licentia ei non de-
negatur. quo tex. quid clarius eſſe poteſt?
nam Pontif.conſiderantes effectum tormen
torum,confeſſo vi, & metu illorum dederũt
facultatem appellandi, immo ſanxerunt cõ-
feſſionem cruciatibus extorquendam non
eſſe,cap.1.15.quæſt.6.& iſte bonus iudex vi-
deat ibi gloſ. in uerſi.quod uero.ex qua co-
gnoſcet quàm maligne proceſſerit contra
206 uirum hunc innocentem. Et † quod ipſi
licuerit appellare,eſt text.in capitu.liceat.2.
quæſt.ſexta,dum dicit. liceat etiam in crimi-
nalibus cauſis appellare,nec uox appellatio-
nis denegetur ei,quem in ſupplicium ſenten
tia deſtinauerit.& in cap.non ſolent. ea.cau.
& quæſt.& id uoluit gloſ.& ibi Aret. in lege
Pantonius. §. rei perduellionis. ff. de aequir.
hæred.Dec.in dicto cap. cum ſit Romana.§.
fina.Carret.in pract.crimin.in prin.numero
85.cum duobus ſeq.& Boſi.ubi ſuprà,ſub nu
mero primo, & ſecundo, ubi perhibet opi-
nionem iſtam veriorem eſſe, ſequitur Viulus
lib.2. opin.com.opin.20. incip. Appellatio
207 admittitur.Ratio cõcluſionis eſt,quia † ap-
pellatio eſt defenſio,quę non poteſt tolli at-
tenta eius ſubſtantia,quia eſt de iure natura-
li:ita Rot.Romana,deciſ.16.ſub tit.de dolo,
& contum.in nou.quæ incipit,cum iura cla-
mitent.numero tertio. verſi.præterea graue
eſſet.ubi decidit, quod remedium appella-
tionis non eſt denegandum Diabolo,ſi eſſet
præſens in iudicio, quam ſequitur Alexan.
conſi.113.incip.Viſo.colum.1.uolum.5.ubi
uocat appellationem remedium fauorabi-
le,& Rot.Biſig.in antiq.23.tit. de appel.quæ
incip. Appellatum eſt a diſſinitiua. nume. 3.
dicit, quod appellatio eſt quædam ſpecies
defenſionis. Sed quia materia iſta eſt longa,
& de ea ſupra multa dixi circa materiam de-
creti de torquẽdo,ideo cætera omitto: hoc
enim tantum uolui tangere ad oſtẽdendum
malum animum iſtius iudicis contra iſtum
profiſcalem. Et pro complemento conclu-
dam cum Put.de ſindic.in uer.confeſſio,fol.
mihi 91.num.7.ubi dicit, quod quum ſemel
habuiſſet quendam pro furto, & eum in
tormentis poſuiſſet,ille furtum confeſſus eſt,
ſed confeſſio non potuit verificari: & quum
tota nocte uagaſſet in perquirẽdis locis vbi
furtum recondidiſſe tortus dixerat, confeſ-
ſio fuit fallax. & quod reus de mane dixit
quod propter metum cordæ tales erroneas
confeſſiones fecerat, & appellauit, & tan-
dem fuit repertus innocẽs.ita de iſto D.fuiſ-
208 ſet. ſed malignitas obſtitit. Et † ex conſe-
quenti ex tali iniquo decreto nulla de iure
ipſi do.Profiſcali irrogata eſt infamia, pro
quo remitto ad Calder. ita late concluden-
tem in conſilio 1.ſub titu.de accuſ.ad Franc.
Aret.in l.poſsideri.§.ſi ſeruus.de acqui. poſſ.
num.49.uerſ.Praeterea etiam ſi,& ad Socin.
iun.in conſilio 37. in fine.uolum. ſecundo,
quibus addo verba Origenis Homil. 14. ad
24.capit.Leuit.relata a Mag.ſent. in 4.diſtin.
18.lit.H.in fine.ubi dicit,interdum fit, ut ali-
quis non recto iudicio eorum, qui præſunt
eccleſiæ foras mittatur,ſed ſi non egit ut me
reretur exire, nihil læditur. interdum enim
qui foras mittitur intus eſt, & qui foris eſt
intus uidetur retineri,quod aureum dictum
iudicantibus exemplar eſſe deberet ad per-
pendendum eorum iudicia priuſquam illa
emitant. Et de hoc ſatis ad laudem Dei, cu-
ius nomine huic arduæ quæſtioni, præſen-
tique labori finem impono.

FINIS.

Cav. G. DI GIACOMO
PESCARA
71